

O P E R A
JACOBI SIMANCÆ
EPISCOPI PACENSIS,
ET POSTMODUM
ZAMORENSIS.

~~Oct 30~~
~~Nov 5th~~
~~Dec 6th~~

28
—
7
—
5

O P E R A
LA GORI SIMANCAS
EPISCOPI PACENSIIS
AT POSTMODUM
AMORINIS

O P E R A
JACOBI SIMANCÆ
EPISCOPI PACENSIS,
ET POSTMODUM ZAMORENSIS
JURISCONS. PRÆSTANTISS.
H O C E S T.

DE CATHOLICIS INSTITUTIONIBUS

Liber ad præcavendas, & extirpandas hæreses
admodum necessarius.

THEORICE, ET PRAXIS HÆRESEOS.

Sive Enchiridion Judicium vjolatæ Religionis.

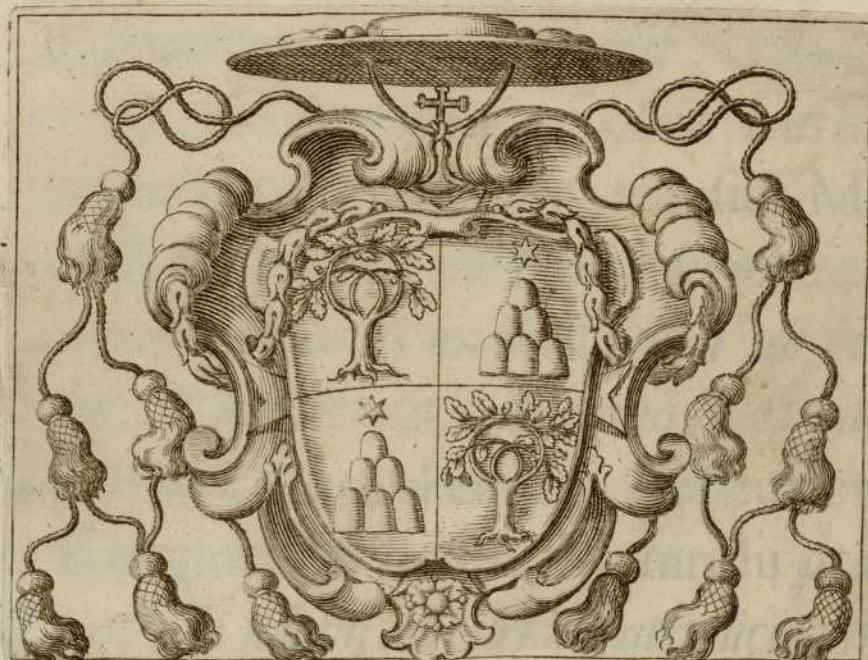
ANNOTATIONES IN ZANCHINUM,

Cum animadversionibus in Campegium,

Et Liber Singularis de PATRE HÆRETICO.

*Quæ omnia huc usque dispersa ad commodiorem usum in hac novissima impressione
concessit in unum, notis illustravit, & Constitutionibus Apostolicis recentioribus
ad S. Inquisitionis Tribunal spectantibus locupletavit Franciscus Ca-
stracanius Ferrarien. Cathedralis Canonicus J. V. D. Prioralis
S. Romani Mart. Vicar. perpetuus, ac S. Inquisit. Consultor.*

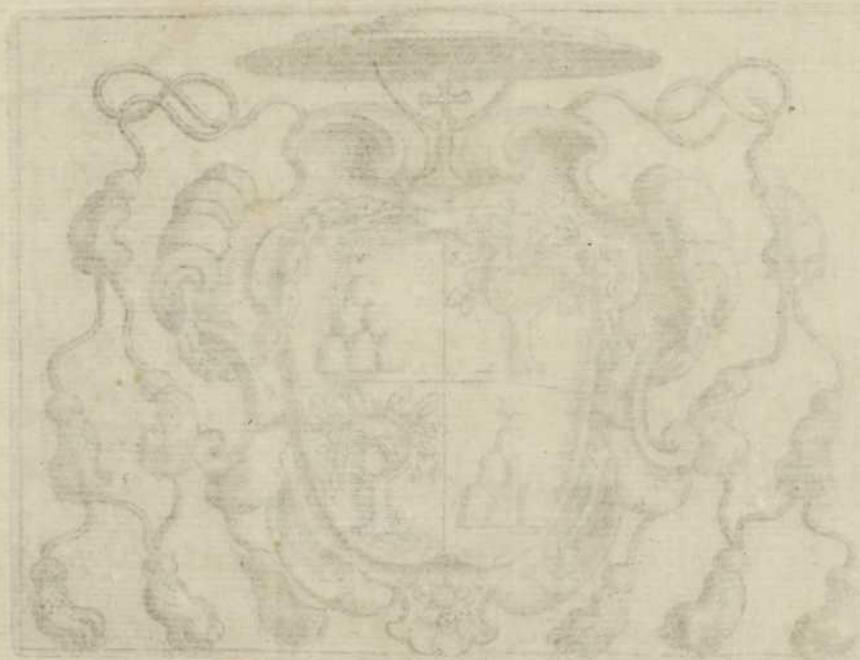
D. D. Bornaxoo
Ann. Codicorum Inq.
in Hispania

FERRARIE, M. DC. XCII.

Typis Bernardini Pomatelli. Superiorum permisso.

A P E R A
IACOBII SIMONIS
EPISCOPI PYRENENSIS
ET POSTMODUM ZAMORENSIS
URSICONIS PRESTANTISS
HOCE EST.
DE CATHOLICIS INSTITUTIONIBUS
THEORICE ET PRAXIS HERESIOS
ANNOTATIONES IN SANCTINUM
PER LIPPE SIGNATORIS DE PATRE HERETICO.

FERRARIÆ MECNOH

Typis Gouvernijni Portacque. S. J. Simonsius Sculpsit.

EMINENTISS.^{mo} AC REVER.^{mo} PRINCIPI
FLAVIO CHISIO

S. Rom. Ecclesiae Cardinali Episcopo Portuensi,
& Sacri Emin. Card. Collegii Subdecano.

Franciscus Castracanus Faustitatem.

Ruperunt olim in lucem hæc Opera, Eminentissime Princeps, & Alma isthac in Urbe Patronum, sub cuius tutaminis umbra secura quiescerent, efflagitantia : Summo in Vaticani Cacumine Gregor. XIII. fel. rec. patrocinium hoc sibi pacato vultu pollicentem, mirata, ac simul tætata sunt invenisse. Prodeunt nunc denuò, & ad tam excelsum advolare Fastigium non ausa, vetusto honore contenta : Chisios Montes pertunt, & ad Eminentiae Tuae sinum humiliter procumbentia, alterum sibi decus ex ineffabili Tua Humanitate depositunt. Tua sunt, & Tibi omni stricto jure debentur ; cum etenim Catholicarum Institutionum, & Vjolatæ Religionis Judicium Enchiridii præferant characterem ; si ad Infallibilem Catholicorum Institutorem, & Primum Vjolatæ Fidei Judicem obsequii er-

go non properant : ad nullum alium, præter Te, cui ju-
re merito mancipentur, debent profecto properare. Tu
enim es, qui nedum inter Purpuratos S. R. E. Dyna-
stas, verum & inter Supremos totius Christianæ Re-
ligionis, si fortè labefactari contingat, Arbitros, velu-
ti inter sidera primæ magnitudinis Sidus eluces, Ce-
drus in Libano, Insigne Turris Davidicæ Propugna-
cultur. In hoc Amplissimo, atq; metuendo Senatu suf-
fragium Tuum Quis Prudentum non fuit admiratus :
Quis Impiorum non timuit ? Scientificæ illius Arbo-
ris, quam olim Divinus Sator in medio Paradisi plan-
tavit, arbitrati sunt semen, quod nostro hoc ævo quot
quot ex Tartareis Hæreseos Oris caput extulerunt
Ostenta, non secus ac Clavam Herculeam expavescen-
tia, inciso circum lemmate nobilitarunt :

Sæva Lernæ Monstra, numerosum malum
Non igne demum vicit, & docuit mori ?

Quicquid Roma, & Quirites, Quicquid Christianus
Orbis acceptum Tibi retulit, tum, cum Decorus Pur-
pura, immò potius Purpuram decorans Alexandro
VII. Patruo Maximo tunc temporis Piscatoriaæ Cym-
bæ Architällo præsto eras ; meum non est in præsen-
tiarum recolere ; Hæc enim omnia per cunctas Terra-
rum Orbis oras verax Fama, fremente licet Invidia,
promulgavit, & Te Cælo parem tollens, & Astris, de
Urbe, de Orbe, de que tota Ecclesia semper ita beneme-
ritum extitisse promulgat, ut Tibi parem, nisi Te ipsum
agnos-

agnoscat, & quos ex ultimis Terrarum finibus ad sui contemplationem Roma non traxit, ad Tui unius rurorem se non semel perduxisse fateatur. Quare sacro, quo fulges Ostro, quasi invidentes Episcopales Insulæ, & Cruces Equitum Solymeorum Insignia secum autumantes conjungi, dimidium accepti decoris, ut sibi dignaretur impartiri, fuerunt suppliciter deprecatae, votiq; compotes factæ, Celum se tetigisse, & sublimi vertice sidera feriisse censuerunt. Reliquum est, ut isthac Vota Tuis ex tholis pendentia suo Numinis sacranda dicentur, habeatq; sua Cerealia Ceres, suum Ulyssem Minerva; Et quemadmodum me Tui famulatus honore jam dudum decorare humaniter non renuisti; Sic laborem hunc meum, qualiscunq; sit, patrocinio Tuo tueri, & condecorare non renuas; Hoc enim laureatus incedens, per medios ibit hostes, & critici livoris dentes non formidabit. Faustissimam Chisii Nominis notam barum paginarum in fronte præferant characteres, & tunc quales flores in sacro Catholicæ Ecclesiæ Pormario nascentes, inscripti Nomina Regum erumpent. Hoc qua polles Clementia, qua ubiq; Gentium laudaris humanitate, mihi polliceor, ut scilicet læto supercilio, ac benigna fronte mynuscum hoc in se exile, & paruum, in Te considerabile, & magnum, non sis dedignaturus inspicere; me que, & illud in obsequentiissimum servum, in perenne, & gratum Donum suscipere. Ad Nestoreos Annos valeto.

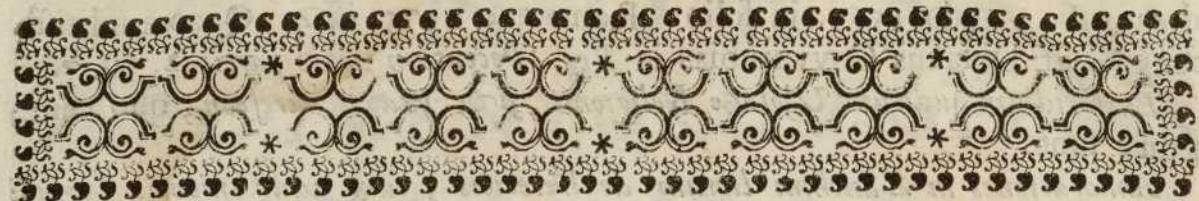

LECTORI BENEVOLO.

On nulli ex his , qui materiebus ad S. Inquisitionis Tribunal spectantibus , vel ex officio , vel ex studiosa curiositate non semel vacant in dies , aliquot Operum Jacobi Simancæ exemplaria desiderabant , præcipuè quæ de Catholicis Institutionibus inscribuntur , quippe quæ cum olim Typis edita Romæ fuissent seculo ab hinc integro , & ultrà ; temporis diuturnitate rarefacta , paucis , & non nisi in insignioribus Bibliothecis legebantur . Huic pio satisfacere desiderio bonum esse ratus , hec ex diversis exemplaribus in unum redacta , notis , & Apostolicis Constitutionibus recentioribus ad rem facientibus aucta , prelo demandanda curavi . Notas supervacaneas , & me has conscribentem , tibique exhibentem , poma Alcinoo porrexisse , vasaque finxisse , & Corinthum detulisse fortassè dixeris : & benè , ast Alcinoum quoque Poma aliena quandoq; non despexisse , Poeta lepidissimo teste , & exterorum vas a non penitus inutilia , sed alicui fuisse Corinthiis usui , deprecor reminiscaris . Inter Apostolicas Constitutiones , si qua fortè ex recentioribus desideretur , hoc factum fuisse scias , vel quoniam ad me extra Urbem degentem exacta omnium notitia pervenire non potuit , aut quia , continentibus illis meram nonnullorum librorum prohibitionem , satius esse tibi librorum prohibitorum indicem indicare , quam omnibus gravare volumen . In notis si quid boni fortè repereris ; id Deo O. M. , qui omnis Bonitatis fons extat , referto . Si quid mali , futile , aut insulti ; mihi adscribito , illud que , & errores , qui ex Typographi incuria evitari non potuerunt , sed tantum de more in calce Operis emendari , Christiana compatitor charitate . Vale .

VITA JACOBI SIMANÆ EX HIS, QUÆ SCRIPSIT.

D. Nicolaus Antonius Hispalensis I. C. Ordinis S. Jacobi Eques, Patriæ Ecclesiae Canonicus, Regiorum negotiorum in Urbe, & in Romana Curia Procurator Generalis in Opere, cuius titulus est: Bibliotheca Hispana, sive Hispanorum, qui usquam, unquam ve, sive latina, sive Populari, sive alia qua-vis lingua scripto aliquid consignaverunt notitia. Fol. 244. Tomi prioris.

D▲ Jacobus de Simancas Didaci, & Mariæ utriusq; hujusmet Cognominis filius, Cordubæ natus (non Septimanicus, ut falsò credidit Aubertus Miræus) in Academia Salmantina Juri operam dedit, unde ad Collegium S. Crucis, quod in Gymnasio Pinciano Togatorum sodalitium est, admisus quadragesimo Anno super sesquimillesimum, Juris ibidem Cæfarei Professor, atque hinc in Prætorio ejusdem Urbis Senator fuit, conscripto sub id tempus *Catholicarum Institutionum* Opere non parum celebri. Quem quidem Commentarium, & quæ alia circa Judices causarum Fidei elucubravit, tempore illo concepta, ac digesta oportet fuisse, quo Assessoris Jurisperiti munere (ut ipse de se affirmat earundem Institutionum cap. 41.) sive Consultoris, quæ propria nomenclatura est apud Inquisidores vjolatae Religionis, tum Pinciæ, tum Cordubæ nondum proiecta ætate fungeretur. Quare huc potius referendum est, quod Andreas Schottus Quæsitorem Fidei Jacobum nostrum appellari improprio verbo, quod verè Magistratum ipsum, non utique Adsefforem, aut Consultorem ejus significat. Ex Civili autem Hjerarchia facto gradu ad Ecclesiasticam, Civitatensis primùm, dein Pacensis per decennium fermè, ad ultimum Zamorensis almæ sedis clavum tenuit. Cum & Romam Pacensis tunc Præful ad promovendam Bartholomæi Carranzae Toletani Præsulis Causam à Rege destinatus venerit, mortuoque per eos dies Duce Alcalitano Neapolitanorum Prorege, munus hoc honorificentissimum per subrogationis intervallum administraverit. Virum præter exactam Juris cognitionem, Politices æquè gnarum, Ecclesiasticæ Historiæque, ac multipli eruditione perornatum, gravi, ac emendato dicendi genere hæc ab ipso edita in vulgus Opera ostendunt.

Institutiones Catholicæ quibus tractatur quicquid ad præcavendas, & extirpandas hæreses necessarium est. Vallisoleti 1552. fol. Compluti apud Andream

dream de Angulo 1569. in folio. Romæque 1575. in 4. Quas eruditissimas vocat Didacus Covvarubias in *Reg. Peccatum initio partis* 2. nu. 7.

Enchiridium Judicium Vjolatæ Religionis, siue Praxis herescon, quo cum editæ sunt.

Annotationes in Zanchini librum de hæreticis, cum additamentis Camilli Campepii. itemque.

De Dignitate Episcoporum Tractatus Antuerpiæ 1573. in 8. Venetiisque 1568. in 8.

Liber Disceptationum, in quo de Primogeniis Hispaniæ, ac potissimum de illorum publicatione disputatur. Antuerpiæ apud Platinum.

De Episcopis Jurisperitis Opusculum. Antuerpiæ. 1574.

Defensio Statuti Toletani, quod ex Hebrais, Maurisve descendentes arcet à Beneficiis, & quibuscumque aliis muneribus istius Ecclesiæ, sub nomine tamen *Didaci Velasquez*. Antuerpiæ 1575. in 12.

De Republica Collectanea. Pinciæ Anno 1565. Venetiisque 1569. in 4. tertio autem plusquam mille locis aucta prodierunt Antuerpiæ 1579. in 8. Salamanticæ etiam 1582. in 8.

Vitam Simancæ Episcopi extitisse manuscriptam credimus in Bibliotheca Bernardi de Alderete Canonici Cordubensis. In catalogo ejusdem legitur: *Qui Vir omnium consensu doctissimus*. audit ab eodem, *Quem laudavimus ejus celebratorem*, Covvarubia lib. 11. variarum cap. 8. num. 5. *Divini, & Humani Juris peritissimus*, *variaeque lectionis refertissimus Thesaurus*. A' Francisco Sarmiento Giennensi Antistite lib. 1. selectarum cap. 1. num. 10. *Omnique pietate ornatissimus*. A' Jacobo Stephano Praefule Oriolensi ad cap. 2. lib. 1. *Machabæorum*.

Imprimatur.

F. Antonius Leonius Inquisit. Gener. Ferrariæ &c.

F. à Balneo Vicarius Generalis.

INDEX

ARGUMENTORUM OPERIS

De Catholicis Institutionibus.

A	J	L	M	O	P	R	S	T	V
bjuratione.	Judaxis.								
Absentibus.	Judicibus secularibus.								
Absolutione.									
Accusationibus.									
Advocatis.									
Appellationibus.									
Apostatis.									
B	L	M	N	O	P	R	S	T	V
Lasphemis.	Amii.	Ahumetanis.							
Bonis hæreticorum.	Libris.	Matrimonio.							
		Ministris, & eorum officiis.							
C	C	O	P	R	S	T	V		
Æremoniis.	Occultis.								
Communicatione hæreticorum.	Officio receptoris.								
tit. 11.	Ordine procedendi.								
pag. 76.									
Conciliis.									
Confessis.									
Contumacibus.									
Credentibus, defensoribus, fautoribus & re-									
ceptoribus.									
Custodia reorum.	tit. 16. pag. 98.								
D	P	R	S						
Efensionibus reorum.	Apæ.								
Defunctis.	Poenis.								
Denunciatione.	Poenitentibus, & conversis.								
Disputatione.	Pertinacibus, & impoenitentibus.								
Diuinationibus, & reuelationibus.	tit. 45. pag. 303.								
pag. 131.	Prædicatoribus.								
Doctoribus Ecclesiæ.	tit. 46. pag. 317.								
Dominis temporalibus.	Præsumptionibus, & suspicionibus.								
	tit. 47. pag. 339.								
E	tit. 48. pag. 353.								
Ecclesia.	Probationibus.								
Episcopis.	Procuratoribus.								
Errore, & ignorantia.	Promotore fiscali.								
Excommunicatione.	Propositionum qualitate.								
	Protestatione.								
F	Purgatione canonica.								
Ide Catholica.	R								
Filiis, & minoribus.	Elapsis.								
H									
Æresi.	S								
Hæreticis.	Chismaticis.								
	Scripturis divinis.								
I	Sententiis.								
Dololatria.	Servis.								
Imaginibus.	Sortilegis.								
Inquisitoribus.	Superstitionibus.								
J	T	V							
Dololatria.	Estibus.								
Imaginibus.	Tormentis.								
Inquisitoribus.									
K	U								
	Suris.								
L									
M									
N									
O									
P									
R									
S									
T									
V									
W									
X									
Y									
Z									

ELENCUS Titulorum Operis Praxis hæreſeos, ſeu Enchiridii Judicium ujolatæ Religionis.

A	Biuratione.	tit. 53. pag. 515.	Inquisitoribus.	tit. 7. pag. 463.	
	Absentibus.	tit. 45. pag. 500.	Interrogationibus.	tit. 27. pag. 479.	
	Absolutione.	tit. 51. pag. 509.	Judæis.	tit. 17. pag. 470.	
	Accusatione.	tit. 33. pag. 485.	Judicibus secularibus.	tit. 66. pag. 533.	
	Advocatis.	tit. 42. pag. 498.	L		
	Apostatis.	tit. 4. pag. 461.	A Miis.	tit. 11. pag. 466.	
	Appellationibus.	tit. 65. pag. 532.	Libris, & scriptis.	tit. 39. pag. 494.	
B	Lasphemis.	tit. 9. pag. 465.	M		
	Bonis hæreticorum.	tit. 59. pag. 524.	Ahumeranis.	tit. 18. pag. 471.	
C	Arcere perpetuo.	tit. 57. pag. 521.	Ministris Inquisitorū.	tit. 19. pag. 472.	
	Comprehendendis reis.	tit. 25. pag. 477.	Minoribus.	tit. 44. pag. 499.	
	Confessis.	tit. 29. pag. 480.	Monitionibus.	tit. 28. pag. 480.	
	Contumacibus.	tit. 46. pag. 502.	Mortuis.	tit. 62. pag. 527.	
	Credentibus.	tit. 13. pag. 468.	et		
	Custodia reorum.	tit. 26. pag. 478.	N	Efariis nuptiis.	tit. 12. pag. 467.
D	Efensionibus.	tit. 47. pag. 503.	P	Oenis.	tit. 67. pag. 533.
	Defensoribus.	tit. 14. pag. 468.		Poenitentibus.	tit. 58. pag. 522.
	Denunciatioue.	tit. 23. pag. 475.	Pertinacibus.	tit. 30. pag. 482.	
	Disputatione.	tit. 32. pag. 484.	Premise insanibili.	tit. 31. pag. 483.	
	Dogmatistis.	tit. 59. pag. 524.	Præsumptionibus.	tit. 40. pag. 495.	
E	Fraſtoribus imaginum.	tit. 10. pag. 466.	Principibus, & rerū dominis.	tit. 21. pag. 473.	
	Episcopis.	tit. 6. pag. 462.	Probationibus.	tit. 34. pag. 485.	
	Errore.	tit. 48. pag. 506.	Procuratoribus.	tit. 43. pag. 499.	
	Excommunicatione.	tit. 55. pag. 519.	Promotore fiscali.	tit. 20. pag. 472.	
F	Alſis testibus.	tit. 38. pag. 493.	Propositionum qualitate.	tit. 24. pag. 476.	
	Fautoribus.	tit. 15. pag. 469.	Protestatione.	tit. 50. pag. 507.	
	Filiis hæreticorum.	tit. 63. pag. 529.	Punitione impiorum.	tit. 1. pag. 457.	
H	Ærefi.	tit. 2. pag. 460.	Purgatione.	tit. 54. pag. 517.	
	Hæreticis.	tit. 3. pag. 460.	R	Eceptatoribus.	tit. 16. pag. 469.
	His, quæ facere nequeunt Inquisitores.	tit. 8. pag. 464.	Relapsis.	tit. 60. pag. 525.	
I	Gnorantia.	tit. 49. pag. 506.	Retractione testium.	tit. 36. pag. 490.	
	Impenitentibus.	tit. 61. pag. 526.	S	Chismaticis.	tit. 5. pag. 461.
	Inquisitionis ordine.	tit. 22. pag. 474.	Sententiis.	tit. 64. pag. 531.	
T	Eſtibus.	tit. 35. pag. 486.	Suspicionibus.	tit. 41. pag. 497.	
	Testibus singulâribus.	tit. 37. pag. 491.	T		
	Tormentis.	tit. 52. pag. 498.	Eſtibus.		

INDEX Reliquorum, quibus dein Volumen hoc locupletatur, & completur.

A	Dnotationes in Zanchinum cum animadversionibus in Campegiū. Pag. 536.	D	E Patre Hæretico. pag. 542.
			Decreta, & Constitutiones Recentiorū Pontificum ad Tribunal S. Inquisitionis spectantes. Pag. 554.

DE ABJURATIONE

TITULUS I.

S U M M A R I U M .

- 1 Abjurare apud Antiquos in qua significatione usurpabatur.
- 2 Abjurare quid significet apud juris Pontificii peritos, & apud nonnullos ex Antiquis.
- 3 Abjurare debent errores, qui defecerunt à fide catholicâ priusquam recipientur.
- 4 Hæretici cum ad mentis sanitatem redeunt, quatuor efficere debent, ut recipi possint.
- 5 Hæretici, quise ad fidem convertunt, necessariò debent errores prius detestari.
- 6 Hæretici, qui in gremium Ecclesiæ recipi student, authores errorum, & libros prius execrari debent.
- 7 Hæreticus se ad bonam frugem recipiens, non solum errores suos damnare debet, sed fidem etiam catholicam suis erroribus contrariam planissimè confiteri.
- 8 Hæreticus, qui errores abjurat, iurare etiam debet se nunquam ad eos esse redditurum.
- 9 Hæreticus, & voce, & scripto errores abjurare debet.
- 10 Hæreses scriptis abjurare inveteratus, & solemnis mos est.
- 11 Hæretici abjurantis libellus ad eas Ecclesiæ mitti potest, quæ scandalum pafse sunt: & quare id cautum fuerit.
- 12 Hæreses omnes abjurare debet, qui ad Ecclesium catholicam reddit, etiam si in unam tantum incidenterit.
- 13 Hæreses nominatim sunt abjurandæ, neque sat est, ut generaliter abjurentur.
- 14 Hæreticus abjurare debet pure, perspicue, & simpliciter.
- 15 Schismatici abjurare debent schismata.
- 16 Schismaticos quo pacto recipiendos præcipiat Leo Papa.
- 17 Schisma abjurandiformula.
- 18 Suspectus de hæresi abjurare etiam debet errores, de quibus suspectus est.
- 19 Hæreses qui abjurant propter vehementem suspicionem, & ii, qui propter levem, quo modo sunt puniendi, si postea hæretici deprehendantur.
- 20 Relapsus non est censendus, qui postea quam ob levem suspicionem hæreses abjuravit, inventus fuit hæreticus.
- 21 Suspectus de hæresi quare cogatur errores abjurare.
- 22 Suspicionem hæresis tormentis, abjuratione, & purgatione canonica diluendam esse, catholicâ Ecclesia divinè admodum constituit.
- 23 Hæreses quomodo olim abjurabantur, & quo pacto hodie abjurari debeant.
- 24 Abjurare publicè qui non debeant.
- 25 Hæreses nolentes abjurare ad arbitrium Episcopi, & Inquisitorum, quomodo puniendi.
- 26 Ut hæreticus abjuret, an solus Inquisitor sine Episcopo Diœcesano efficere possit.
- 27 Episcopus, aut Inquisitor solus non potest adsententiam procedere contra hæresis reos.
- 28 Abjurationis sententia contra reum profertur.
- 29 Constitutionis illius ratio, quæ vetat, ne adsententiam Episcopus sine Inquisitore, nec Inquisitor sine Episcopo procedat.
- 30 Abjurandiformula.

De Abjuratione

Pud Ciceronem, & Plautum abjurare est perjurio, vel juramento negare. Atque eadem significacione lex quædam Codicis Theodosiani ait:

Breves plenissimi bonorum vacantium confiantur, ne fraudibus Cæsarianorum minuantur, vel potentibus aliquid abjuretur. Est & abjurare simpliciter negare, vel denegare. Theodosius Imperator lib. 1. legum novellarum: Unde ver solitam gratiam abjurauit? Prudentius contra Sabellianos hæreticos: Abjurare Deo titulum, nomenque paternum, Credimus esse nefas. Honoriūs quoque, & Arcadius obscurè quidem abjuratum pretium, pro pretio denegato usurpasile videntur; ajunt enim: holobara vestimenta, contra legem facta arario esse reddenda, nec esse eur quisquam de abjurato, idest de negato pretio illorum vestimentorum conqueratur, quia sufficit ei calcare legis impunitas; nam gratias agere debet, quia non alia pena se veriore damnatur, quam vestimentorum publicatione. 1. temperat. Cod. de vestib. holoba. lib. 11.

2 Sed in Pontificiis nostris abjurare errores, est damnare, ac detestari errores: (a) in qua significacione hoc verbo usus esse videtur poetarum princeps lib. 8. rapinas abjuratas vocans, execratas, ac detestabiles. Statius quoq; lib. 6. *Thebaidos*, abjurare sacrum ferale dixit, pro detestari, & Eutropius lib. 1. *rerum Romanarum*: *Quanta mala Romani continua illa regum dominatio pertulerint, non solum unius Regis expulsio; verum etiam abjuratio regii nominis, & potestatis ostendit*. Aliter quoque, atque aliter idem verbum usurpat Alexander Pontifex: abjurare concubinas, abjurare Ecclesiam, pro repudiare juramento, & renunciare. Quæ significaciones confines sunt antecedenti; nam is, qui abjurat hæreses, juramento repudiat errores, & renuntiat illis, & Gelenius in enarratione Philonis lib. 1. de vita Moysis: *Non est fas, inquit, habere te mecum voluptatis consuetudinem nisi abjurato ritu patrio colas eadem mecum numina c. 2. de cohabiti. clericu. & mulie. c. 2. qui cler. vel noven. c. audit. de restit. spoliato.*

3 Qui naufragium fecerunt in fide ca-

tholica, & ad mentis sanitatem redeunt, non ante recipiendi sunt, quæ errores abjurent, & palinodiam canant: idest recantent errores, & meliore sententia corrigan, & contraria erroribus afferant: quod quidem ab Apostolis ipsis traditum, & constitutum est, ut Basilius Episcopus Ancyra in septima Synodo generali est author.

4 Nè autem hæreticorum conversio simulata esse videatur, quatuor ab eis exiguntur: primum, ut errores detestentur: alterum, ut fidem catholicam veram, sicuti est, confiteantur: tertium ut prominunt, & juramento confirmant, se nunquam à recta fide discessuros: (b) quartum, ut hæc omnia libello ab eisdem subscripto comprehendant.

5 Jam vero de his singulatim differendum est. Ac primùm quidem errorum detestatio necessaria est, ut conversus ad Ecclesiam ex animo redire censeatur. Hoc enim est signum vere conversionis, odio, ac detestationi habere peccata. Quam obrem in secundo Concilio Arelatenie de- Conc. Are- creuerunt Patres Novatianum in com lat. Decr.

missionem recipi non debere, nisi suscep- Laodic. sta- tuta.

ta.

ā se damnatos sine ambiguitate fateantur. c. saluberrimum I. quæst. 7.

7 Non solum autem errores damnare debet hæreticus, sed fidem catholicam erroribus suis contrariam planissimè consideri. Hoc autem innumeris exemplis intelligi potest: Ego tamen brevitatis causa duobus ero contentus. In Ephesina Synodo sub Cælestino I. scribunt Patres Nestorii: *Non sufficit, quod sono vocis fidei simbolum hæreticus proferat: Sed consequens est etiam fateri te, quod anathemes tua polluta, & profana dogmata: sentias autem, & doceas, que nos universi per Orientem, & Occidentem Episcopi, & Magistri, Præfuleisque populorum credimus, & docemus.* Et Leo ille Maximus, in epistola, quæ est ad Episcopos Africanos, inquit. *Donatum ex Novatiano cum sua plebe conversum, ita domini gregi volumus præsidere, ut libellum fidei sua meminerit ad nos dirigendum; quo & Novatiani dogmatis damnet errorem, & plenissimè confiteatur catholicam veritatem.* c. donatum I. quæst. 7.

8 Præterea hæreticus, qui abjurat errores, jurare debet, se nunquam ad eos esse redditum, quemadmodum omnibus abjurandi formulæ constitutum est, idque rectissimè; quia indignus est, ut ejus simplici affirmationi credatur, qui ab ea fide, quæ se in baptismo obligaverat, impiè discessit; Est autem juramentum, ut ait Philo, lib. de plantione Noë, *signum firmissimum coniunctum cum Dei testimonio;* & ut ait Cicero lib. 3. Offic. *Jus jurandum est affirmatio religiosa; quod autem affirmativè quasi Deo teste promiseris, id, inquit Cicero, tenendum est.*

9 Postremò abjurandi sunt errores non modo voce, sed etiam scripto: quod quidem frequentissime constitutum, & usitatum est. In prima Nicena synodo c. 8. decreverunt Patres, ut hæretici Novatiani conversi recipiantur; ita tamen, ut ante omnia hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet: ut fateantur, se cum omni consensu Ecclesiæ Catholicæ statuta obseruaturos. Et

Nicenæ Synodi primæ statutum.

Quid cantū fuerit in Synodo sub Mart. I. in alia Synodo sub Martino I. cavitum est, ut quicunque in alicujus hæresis opinione offenderit, non recipiatur in communionem, nisi priùs in communi Concilio portrecto suæ fidei libello, satisfaciat omnibus. Et Leo ille Papa epist. 2. inquit: *Pluri-*

mos impietatis Manicheæ sequaces, & doctores in urbe, investigatio nostra reperit, vigilancia divulgavit, authoritas, & censura coercuit. quos potuimus emendare, correxi mus, & ut damnarent Manichæum cum predicationibus, & discipulis suis, publica in Ecclesia professione, & manus suæ subscriptione compulimus, & ita de voragine impietatis suæ confessos, pœnitentiam concedendo, levavimus. Et S. Cyrillus ad Nestorium, epist. 10. Conveniet, ut & scripto, & jure iurando confiteare; cum quod scelesta, & profana dogmata anathematizet, tum quod sensurus sis, & docturus eadem, que & nos omnes, & qui in Oriente sunt, & Occidente Episcopi, & Doctores, & populorum præsides. c. si quis Episcopus I. quæst. 7.

S. Cyrilli ad Nestorium monitio.

10 Ad hæc, in septima Synodo generali, actione prima, tres Episcopi oblatis libellis hærefes abjurarunt, & id ipsum quidam alii fecerunt in octava Synodo generali, actione secunda: & itidem Hieronymus de Praga in Concilio Constantiensi, & Berengarius in Synodo Sacerdotali temporibus Nicolai II. Quid plura? Basilius Episcopus Ancyrae in ieiunia generali Synodo hujusmodi orationem habuit: *Constitutio Ecclesiastica habet canonice traditæ ab antiquo à Sanctis Apostolis, & successoribus eorum Sanctis Patribus nostris Apostolicis viris, & Magistris, & Sanctis universalibus sex Synodis, & localibus Synodis Orthodoxis, ut qui ab aliqua hæresi revertuntur ad Orthodoxam Fidem, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ, scripto negare debeant hæreses suas, & confiteri Catholicam Fidem. c. convenientibus I. quæst. 7.*

S. Basili. Ante Antiq. testim.

11 Id propterea cavitum, ut abjurantis libellus mitti possit ad eas Ecclesiæ, quæ scandalum passæ sunt, ut quæ priùs doluerant de homine avverso, & perverso, postea gaudeant de reverso, & converso, & qui ejus sermonibus fuerant, præceptisque collapsi, quid tandem habeat fides vera cognoscant; facilius enim reuocari poterunt, cum ea senserint ab authore damnari; & ut libello suo convincatur hæreticus, si forte relapsus fuerit. Est enim scriptura, ut Cassiodorus lib. 11. variorum ait, *Scripturæ humanorum actuum servans fidele testimonium, præteriorum loquax, oblivionis inimica; nam memoria nostra, & si causas retinet, verba tamen commutat; illic autem securè reponitur, quod semper æqualiter*

Definitio.

De Abjuratione

avdiatur. Divus Avgust. epist. 96. cap. ego de cons. distin. 2. Nicephorus lib. 16. hist. Ecclesiast. cap. 26.

12 Præterea omnis hæreses abjurare debet qui ad Ecclesiam Catholicam redit, etiamsi in unam tantum inciderit, quod quidem antiqua consuetudine inductum est, & omnibus abjurandi formulæ planissimè continetur. Quo efficitur, ut supervacanea sit quæstio illa difficilis, quæ Pontificios torquere solet. An is qui abjurat unam hæresim, & in aliam incidit, censendus sit omnino relapsus: quam ego nunc prætereundam censeo; nec enim longas, & inutiles disputationes confidere instituo; ne in illud Ciceronis incurram: *Vitium est nimis magnum studium, multamque operam in res obscuras, atque difficiles conferre, easdemque non necessarias.*

13 Abjurandi sunt errores nominatim; nec sat est, ut generaliter abjurentur; quia hæc est pœnitentis confessio, quæ speciatim fieri debet. Cujus rei exemplum videre licet in Magna Synodo Chalcedo-

Theodor. in Magna Syn. Chalcedoni. nominatim errores abjurare coactus fuit. Abjuratio-
nem errorum nominatim facit. Formu-
la. *coactus fuit, clarè & nominatim errores abjurare; id autem fieri solet hoc modo. Recitantur ex libello errores omnes, & statim Reus inquit. Ab iuro has hæreses, de quibus sum accusatus, & suspectus: vel, Ab iuro errores, quos confessus sum vobis, & omnes alios. Antiqua decisio Rotæ 875. & noua substit. de hæretic. Decius cons. 137. Boherius decis. 343.*

14 Item Reus abjurare debet pure, per spiculæ, simpliciter, & extat exemplum elegans Leonis Papæ, qui epist. 84. inquit: *Damnent apertis professionibus sui superbi erroris authores, & quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur: omniaque Decreta Synodalia, quæ ad excisionem hæreses Apostolicae Sedis confirmavit authoritas, amplectise, & in omnibus approbare, plenis, & apertis, ac propriæ manus subscriptis protestationibus eloquantur: Nil in verbis eorum obscurum, nil inventari ambiguum. Gerson tractatu de Protestatione, consideratio: 9.*

15 Schismati-
corum non-
nullorum,
qui schis-
matæ abju-
rarent ex-
empla.

Exemplum à D. Cypr. relatatum. *Schismatis abjurandi formula à D. Greg. re- lata.*

15 Schismati quoque abjurare debent schismata, quod apud Cyprianum epist. 11. lib. 3. quidam fecisse memorantur, his ipsis verbis: *Nos Cornelium Episcopum Sanctiss. Catholicae Ecclesiæ erexit a Deo Omnipotente, & Christo Domino nostro*

*scimus: nos errorem nostrum confitemur: circumventi sumus perfidia loquacitate fa-
tiosæ amentes: videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico homine
habuisse; Syncera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit; nec ignoramus unum
Deum esse, & unum Christum esse Dominum,
quem confessi sumus, unum Spiritum San-
ctum, unum Episcopum in Catholica Eccle-
sia esse debere.*

16 Et Leo Papa epist. 3. præcipit, ut *Leonis Pa-
pa Decre-
ta.* schismatici, qui ad unitatem Ecclesiæ re-
dire volunt, id faciant cum legitima sa-
tisfactione, & erroris damnatione, & idem
Pontifex epist. 85. cap. 3. Non aliter schis-
maticum recipiendum esse decernit, quæ-
si proprio libello catholicum se esse mani-
festet. Abjuravit schisma Joannes Episco-
pus Constantinopolitanus in epistola ad
Beatum Hormisdam; abjurarunt & Car-
dinales quidam in Concilio Lateranensi
sub Leone X., & item alii alibi, *cap. omnis
cujuslibet 1. quest. 1. cap. maximum 1. qu. 7.*

17 Formulam abjurandi schisma retulit
D. Gregorius epist. 31. lib. 10. cuius sum-
ma hæc est. *Promittit schismaticus sub ana-
thematis obligatione se nunquam ad schisma
reversurum; sed semper in unitate Catholi-
cæ Ecclesiæ, & communione Romani Pontifi-
cis per omnia permansurum; quod juramen-
to confirmat, & manu sua libello subscribit,
c. quoties cordis 1. quest. 7.*

18 Non solum hæreticus, & schismati-
cus, (c) sed is etiam, qui in suspicionem
hæresis venerit, abjurare debet errores,
de quibus suspectus est. Cujus rei exem-
pla videre licet in magna Synodo Chalce-
donensi, vbi actione 8. Theodoreus, qui
de hæresi suspectus erat, compulsus fuit
Nestorium, & omnes hæreticos palam ana-
thematæ. Et actione 9. ejusdem Synodi
simile quipiam factum est cum Iba Epi-
scopo: qui de quibusdam erroribus accu-
satus, quamvis fuerit inventus innoxius,
propter suspicionem tamen coactus est di-
cere, etiam in scripto: *Anathemavi Nesto-
rium, eiusque dogmata, & nunc anathemo
eum decies millies: & omnem illum, qui non
sapit sicut hæc Sancta Synodas, anathemo.*

19 Sed plurimum refert, utrum quipiam propter vehementem suspicionem
abjuret errores, an propter levem. (d) Is enim, qui propter vehementem suspicionem
abjurat hæreses, & postea inventus
fuerit

Titulus I.

5

fuerit hæreticus, censetur quadam juris fictione relapsus, & confessim judici sacerdotali relinquendus est. (e) Qui vero ob levem suspicionem abjurat, quamvis postea hæreticus esse reperiatur, gravius quidem puniri debet, non tamen relapsus esse censetur, c. accusatus de hæretic. lib. 6.

20 Vnde perspicue patet errasse illos, qui ajunt, eum quoque relapsum esse, qui Nomullo rum DD. er postea quam ob levem suspicionem hæreses abjuravit, inventus fuerit hæreticus; id enim neque usquam Decretum, neque usquam receptum est, Anchara. in c. accusatus de hæret. lib. 6. Matth. de Affl. in constitutionibus Siciliæ tit. 1. col. 8.

21 Quare autem suspectus abjurare cogatur errores, in promptu causa est: quia hæresis vitiat Catholicam Fidem, quæ virginitas mentis est ab erroris corruptione servans intellectum: sicuti docet Origenes in Leviticum, homilia 12. Nam & si aliorum criminum suspicio dissimulari possit, hæresis tamen suspicio dissimulanda non est, cum sit hæresis fornicatio, & adulterium animæ, ut plurimis Sacrae Scripturæ capitibus planissimè proditur. Deuter. 31. Osee 4. Jeremie 3. Ezechiel. 16.

22 Quo factum est, ut quemadmodum olim ad eluendam suspicionem adulterii, durissima lege vir Zelotypus uti poterat, ut in libro Numerorum cap. 5. legitur, sic hodie Catholica Christi Ecclesia divinè admodum constituerit, ut suspicio hæresis, tormentis, & abjuratione, & purgatione canonica diluatur. Est enim anima

Sacrificium Zelotyp. numer. cap. 5. descriptum. nostra Deo Christo despensa, cui virginitatem fidei omnino servare tenet, dicente Paulo Apostolo: Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo; & ut Chrysostomus in Mattheum, homilia 52.

operis imperfecti scriptum reliquit: Hæretici virgines dici non possunt, quia sensu adulterino corrupti sunt, & virginitatem veritatis Christi adulterino sensu corrumpunt;

&, ut Cyprianus ait, Quisquis ab Ecclesia Heretici sunt tanquam separatur, adulteræ jungitur, nec pertinet Adulteri in Ecclesia. Denique Avgustinus in Epist., quæ est ad Bonifacium, inquit: An fidem non servare levius est animam Deo, quam fæminam viro? 2. Corin. 11. Avgust. epist. 50.

23 Olim abjurabantur errores in Conciliis Generalibus, & Provincialibus (f) hodie vero sat est, ut coram Clero, & po-

pulo abjurentur, (g) sed semper id publicè fieri debet, etiam ab eo, qui impubes dolii capax in errores incidit, c. si quis Episcopus 1. quæst. 7. c. ad abolendam de hæret. c. inter solecitudines de purgat. can. Leo ad Anatolium epist. 75. Menoch. de arbitrar. cas. 379.

24 Publicè tamen abjurare non debent pueri inter pupillarem ætatem, neque hi, qui occultas hæreses sponte confessi sunt. (h) Nec propter levem suspicionem publicè abjurari solet, sed privatim in foro, sive auditorio Inquisitorum. Prima instrutione Hispanensi cap. 5. & tertia Valdotiana cap. 12.

25 Qui errores abjurare non vult ad arbitrium Episcopi, & Inquisitorum, is ut pertinax, & impenitus judici sacerdotali relinquendus est: quemadmodum Lucius Papa constituit. Et Leo ille Magnus in Epistola ad Aquileensem Episcopum: Qui correctos, inquit, se videri volunt, ab omni suspicione se purgent: & obediendo nobis probent se esse nostros, quorum si quisquam salubribus preceptis satisfacere detrectarit, ab Ecclesia Societas pellatur: ne proditor animæ sua, saluti insidietur alienæ, & in epist. ad Flavianum loquens de Eutychete hæretico, post alia scribit: Cum anathemando impio dogmati noluisset adhibere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse, qui iudicium condemnationis exciperet. De quo, si fideliter, atque utiliter dolet, & quam recte mota sit Episcopalis authoritas, vel se reum cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia, qua ab eo male sunt sensa, viva voce, & presenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantunque miseratione. cap. ad abolendam de hæret. Leo epist. 10. & epist. 84. & Papa Celestinus inter opera Cyrilli, epist. 12.

26 Quæri solet, utrum Inquisitor sine Episcopo Dioecesano possit efficere, ut hæretici, vel suspecti abjurent hæreses. Quidam putant, id fieri posse, quod persuadere nituntur his argumentis. Primo, quia Clemens IV. cum Inquisitoribus loquens, inquit: Si vero aliqui ex predictis, hæretica labore prius abjurata, redire voluerit ad Ecclesiæ unitatem, ei iuxta formam Ecclesiæ absolutionis beneficium impendetis. cap. ut Officium 9. 1. de hæret. lib. 6. Deinde, quia Episcopus Ordinarius id ipsum solus facere potest, ergo & Inquisitor, cum sit delegatus,

gatus, & tantundem possit in causa sibi delegata, quantum Ordinarius. c. ad abolendam de hæret. & cap. nè aliqui eod. tit. lib. 6. Postremò quia hoc non est de illis prohibitis, quæ non potest Inquisitor sine dioecesano; & quod de uno prohibetur, de alio permittitur. Clem. I. f. 1. de hæret. c. nonne. de præsumptio. Hec author Lucerne Inquisitorum paulo post principium.

27 Contrarium tamen videtur esse verissimum; non enim Episcopus, aut Inquisitor solus potest ad sententiam procedere contra hæresis reos: quod si secus præsumptum fuerit, nullum est, & irritum ipso jure, ut expressè Clemens V. constituit, Clem. I. f. 1. de hæret.

28 Itaq; opinio antedicta prorsùs contraria est Clementinæ constitutioni; quia sententia abjurationis contra Reum profertur. Nec obstant argumenta supra memorata; non primum, quia illic Episcopus non excluditur. Non alterum, quia tunc nondum creati erant Inquisitores, non postremum; quia illud est à Clemente V. manifestè prohibitum. dicta Clement.

I. f. 1.

29 Notanda verò sunt verba, & mens, & ratio illius constitutionis, quæ generaliter vetat, nè ad sententiam procedat Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo; idque propterea cautum, ut hæretica labis indago solemnius, diligenter, & cautius peragatur; nimirum ut integrius sit judicium Episcopi, & Inquisitoris sententiis comprobatum. Vnde planè relinquitur, quod alter sine altero Reum absolvere nequit, ut alibi dixero. Quid enim si propter naturalem hominum ad dissentendum facilitatem, alter alteri dicat: quem tu judicas esse absolvendum; ego judico curiæ seculari relinquendum, aut saltem damnandum ad abjurationem,

vel ad purgationem, vel ad tormenta, vel ad poenas alias arbitrarias? quid si temerarius alter, aut corrupti judicii, vellet hæreticos absolvere, aut remissius punire? (i) Iure igitur, ac meritò illa opinio è tribunibus Hispaniæ explosa, ejectaque est, sicut & illorum abusus, qui Reos præpostere abjurare faciunt ante sententiam; cum naturæ, nedum juris ordine, prior sententia sit, quam ejus executio. Huc adde, quæ scripsi in adnotationibus ad Zanchinum, cap. i.

30 Superest ut unam abjurandi formulam referamus, cæteras indicemus. In Concilio Constantiensi, sessione 19. Hieronymus de Praga stans, publicè, alta voce libellum abjurationis legens dixit: Ego Abjuratio Hieronymus de Praga cognoscens veram, & Catholican Ecclesiam, & Apostolicam Se- quam usus est Hieron. de dem, anathematizo omnem hæresim, præcipue Praga in eam, de qua hacenus infamatus fui, & erro- ribus enumeratis, subjungit: Insuper juro Constantiensi. per Sanctam Trinitatem, & per hæc Sacro- sancta Evangelia, me in veritate Ecclesie Catholicæ semper, & sine dubio permane- rum, & omnes, qui contra hanc fidem vene- rent, cum dogmatibus suis aeterno anathema- te dignos esse pronuncio. Et si ipse aliquando (quod absit) aliter contrasentire, aut prædi- care præsumpero, canonum severitati sub ja- ceam, & aeternæ pœnae obligatus inveniar. Hanc autem confessionem, & professionis meæ paginam coram hoc Sacro Concilio volunta- riè porrigo, & eidem me propria manusub- scripti, & hæc singula conscripti. Hæc ea- dem formula inserta est in instructionibus nostris. Alteram invenies à Gratiano re- latam in c. ego Berengarius de conf. distin. 2. Tertiam à Joanne Torquemada lib. 4. de Ecclesia part. 2. cap. 22. Quartam ab Al-fonso Castro lib. 1. de justa hæretic. punit. cap. vlt.

ANNOTATIONES.

2 (a) In qua significatione hoc verbo nus esse videtur Poetarum Princeps &c.

H Vnc Poeta locum aliter interpretatur Loca- tus in Praxi. Verbo abjurare.

3 Qui naufragium &c.

Addo quod compelli possunt ad abjurandum. Pan- norm. in glos. sponte dicit. cap. Ad abolendum. Facit, Glos. in Verbo cautelam 11. qu. 3. cap. cum aliquis.

4 (b) Quartum, ut hæc omnia &c. Scripturam non esse de substantia Abjurationis te- net, idem Locatus ibid.

9 Postremo abjurandi sunt errores &c.

Abjuratio est manu propria abjurantis scribenda, cum abjurant viri Nobiles, Insignes, Literati, Do-ctores, Prædicatores &c. Pagn. in com. Direct. 3. part. com. 40. Sed scripturam factam per partem abjurantem, seu Notarium, vel Personas duas idoneas loco Notarii sufficere testat. Locatus loc. quo suprac.

12 Præterea omnes hæreses &c. Vide Tex. in c. ego Berengarius; ibi Io. And. & Dominicus in c. Accusatus, §. 1. de hæret. lib. 6. Sic

abju-

abjurantem, & rursus in aliam hæresis speciem incidentem, relapsum censem, quia omnes hæreses in vicem sunt colligatae, Tex. in c. excommunicatus 1. de hæret. Sed excipe abjurantem de levi. Hic enim de sententia Eymerici omnem hæresim non detestatur, neque si in aliam speciem hæresis incidat, est relapsus. Direct. 3. p. nu. 161. ubi Pagna quid Romæ sit in praxi docet com. 40.

13 Abjurandi sunt errores &c.

Fallit hæc Regula in his qui abjurant ob suspicionem contractam propter impedimentum præstatum Inquisitionis Officio. Vide Pagna in comment. Eymerici 2. p. Direct. comment. 79. §. Sic tales.

15 Schismatici quoque abjurare &c.

Abb. in cap. quia diligentia de elect. ubi de Peñis Schismaticorum.

17 Formula abjurandi schisma &c.

De forma abjurandi schisma, vide Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 4. p. 1. cap. 15. & Conradum Brunum lib. 3. de hæret. cap. 6.

18 (c) Sed is etiam, qui in suspicione in hæresis venerit &c.

Iuxta suspicionis qualitatem, cap. ad abolendum de hæreticis, ibi presenti nihilominus, & cap. ut Officium extra eod. tit. lib. 6.

19 (d) Is enim qui propter &c.

Adde: licet primum crimen plenè probatum non esset, cap. Accusatus, & ibi Gem. & alii.

19 (e) Qui vero ob levem &c.

Debet tunc abjurare secundò de vehementi. Author Operis Mallei Maleficar.

20 Vnde perspicue patet errasse &c.

Sola vehemens suspicio iterata transit in violentiam, Glof. in c. literas de præsump.

23 (f) Hodie verò sat est, ut coram Clero, & Populo &c.
Adde coram Fidei Iudicibus.

23 (g) Sed semper id publicè &c.
Ex rationabili causa fieri potest etiam secretò. Del bene de Offic. Sanctiss. Inquisit. part. 1. dub. 171. per. 5. num. 4.

24 Publicè tamen abjurare &c.
Tolosan. Anno 1229. in Hæreticos celebratum cap. 11. & Bitternense cap. 11.

24 (h) Nec propter levem &c.
Consentit Pagna in comment. Eymerici 3. part. Direct. com. 40.

25 Qui errores abjurare non vult &c.
Qualiter sit agendum cum pertinacibus, antequam Iudici Seculari traddantur, docet Eymer. in direct. part. 3. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

26 Quæri solet utrum Inquisitor &c.
Affirmativam sententiam sustineri non posse videatur declarasse Innocent. III. rescripto quodam incipiente tunc potissimè, §. si vero, vide Pagnam in com. Eymer. 3. part. direct. com. 97. qui negativam tutiorem, securiorem, & usu receptam dicit.

29 (i) Iure igitur, ac merito &c.
Idem Romæ servari, & ad proxim reduci docet Pagna in com. Eymerici 3. p. direct. com. 41. §. Veruntamen.

30 Supereft, ut unam abjurandi &c.
De abjurationis formulis, vide Eymericum in direct. Inquisitor. p. 3. in 4. 5. & 6. modo processum fidei terminandi, Ioannem Rojas in singularibus fidei singul. 1. Conradum Brunum lib. 3. de hæret. & repert. Inquisitor. Verbo abjuratio.

De Absentibus Titulus II.

SUMMARIUM.

- 1 Absentes in criminibus damnari non debent, & cur id Statutum sit.
- 2 Absentes non esse damnados summorum virorum autoritatibus comprobatur.
- 3 Absentes quando damnari debeant.
- 4 Ulpianisententia de absentibus exploditur.
- 5 Absentes contumaces olim etiam damnabantur.
- 6 Absens de cuius hæreti planè judicibus constat, missō executore in carcerem est conjiciendus.
- 7 Absens tribus edictis adesse jussus, si non compareat, quo pacto puniendus sit.
- 8 Sententia in absentem hæreticum, & contumacem lata, coram omni populo est recitanda, ejusque statua comburenda, & bona publicanda.
- 9 Absens hæreticus non planè convictus, sed iuxta aliqua suspicione pressus, in judicium vocatus, si non compareat, quomodo plectendus.

- 10 Hæreticus suspectus citandus est, ut versus contumax censeatur.
- 11 Hæreticus suspectus si fugiat, & latitet, quid in eum constituantur sit.
- 12 Absentis hæretici causa qua in Provincia tractanda sit.
- 13 Absens hæreticus, missis requisitoris litteris, in aliena Provincia comprehendi potest.
- 14 Hereticus cur ad Provinciam, in qua crimen commisit, remitti debeat, & in ea puniri.
- 15 Hereticus in ea Provincia comprehendendi, puniriq; potest, in qua fuerit repertus, quamvis ibi nihil dixerit, aut fecerit impium.
- 16 Hereticis cur non liceat tutos esse in his Provinciis, ubi nihil admiserunt, cum id ceteris facinorosis concedatur.
- 17 Hæretici tanquam animalia venenosa, & pestifera, antequam virus evomant, sunt puniendi.

18 Ab-

- 18 Absentis causa, quem in aliis Provinciis
hæreticum esse constat, quibus Inquisi-
toribus in patria sua committienda sit.
- 19 Absentis hæretici causa, qui nullib[us] do-
micilium habet, quo in loco tractanda
sit.

- 20 Hereticus damnatus audiendus est,
etiam si eius statua fuerit combusta.
- 21 Absens hæreticus, qui intra annum se-
ipsum coram Judicibus exhibuerit,
ita audiri debet, ut eius bona non pu-
blicentur.

De Absentibus.

Absens in criminibus da-
mnari non debet, ut Imper-
ator Hadrianus consti-
tuit, & plurimis Sancto-
rum Patrum decretis com-
probatum est. Nam cum se absens defendere nequeat, non est indicta causa damnandus; sed accusatores præsentes habere debet, & locum defendendi accipere ad abluenda crimina, quæ ei objiciuntur. *1. absentem de pénis c. 1. de causa posse, & propriet. Act. 25. c. 1. & seq. 3. quæst. 9.*

2 Huc accedit, quod ut Hieronymus in Epistola ad Julianum scribit, *inter absentes incerta cognitio est*: & sicuti Menander ait: *Qui prius condemnaverit, quam causam luculentter audiverit, is malus est, quia male credidit.* Et Seneca in Medea: *qui statuit ali quid parte inaudita altera, Aequum licet statuerit, haud equus fuit.* Et Ovidius quadam in epistola: *cur reus in-
felix absens agor? & mea cum sit optima, non
ullo causa tenuente perit?* Quamobrem Alexander ille Magnus, cum in causis capitalibus jus diceret, orante accusatore, altera manu avrem solebat occludere, ut ipsa reo omnis expers calumniae conservaretur,

*Alexandri Magni in iure dicendo circa capitales causas consue-
tudo.*

*ut Plutarchus in Alexan. & Zonarastom. 1.
annalium authores sunt.*

3 Coeterum absens ille, qui fugit, & latitat, & qui neq[ue] denuntiationibus, neque edictis judicium obtemperat, damnandus est ut contumax; efficit enim contumacia, ut absens pro præsente habeatur. Accedit eo quod crimina objecta fateri videtur qui saepe monitus purgandi se occasione non utitur; & ut Bonifacius Papa primus inquit: *nullus dubitat, quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens, querit;* *Confiteatur enim de omnibus quisquis se subterfuge-
re judicium dilationibus putat, hæc ille Epis-
tola 2. tom. 1. Conciliorum, l. absentem de
pénis l. 1. & seq. de requir. reis cap. absens,
cap. decernimus 3. quæst. 9.*

4 Ulpianus tamen censuit, melius esse in absentes pecuniarias quidem penas, vel eas quæ existimationem contingunt, si saepius moniti per contumaciam desint, statui posse, & usque ad relegationem procedi; verum si quid gravius irrogandum sit, puta in metallum, vel capitis poenam, non esse absentibus irrogandam; sed ea sententia ex omnibus tribunalibus explosa, ejetaque est; nam quo gravius crimen fuerit objectum, eo magis absens contumax damnari solet.

5 Nec id quidem recens est, sed suppetunt exempla plurima, ex quibus liquidò perspici possit, jam olim hoc visitatum fuisse. Fabricius beneficij reus absens condemnatus est, ut ex oratione Ciceronis pro Cluentio constat, & cum primum Augustus Caesar consul factus est, statim adversus conspiratores de patrata cede C. Caesaris proposuit: quia virum dignitate maximum indemnatum occidissent. Accusatorem Brutus constituit L. Cornificium, Cassii M. Agrippam. Qua in re cum illorum causa, respondentे nullo, deferta foret, coacti iudices sunt profere sententias: Fertur, cum praeco, ut consuetum exstiterat, è tribunalí Brutum absensem vocaret ad judicium, vulgus manifesta duxisse suspiria, optimatique, oculis defixis in terram, silentium egisse, Publum vero solum lacrymasse, moxque parva interjecta mora ex proscriptis unum neci damnatum. *Hæc Plutarchus in vita Multi alii Brutis, & Dion. Cassius Romane historia lib. 46. ait alios multos absentes tunc damnatos fuisse.* Et cum Romæ quæstio habetur in eos, qui sceleratissimis bacchanalibus initiati erant, Posthumius consul ex Decreto Senatus edixit, præmium indici propositum esse, si quis quem ad se deduxisset, nomenve absentis detulisset; qui nominatus profugisset, diem certam se finiturum, ad quam nisi citatus respondisset,

*Vulpiani de
Absentibus
mitis mi-
mum opini-
o à cum-
ctis Tribu-
nal. ejcta.*

*Fabricius
Reus Ab-
sens conde-
mnatus.*

*Iudices in
eos qui neci-
C. Caesaris
conspirave-
rant, causa
nullo respon-
dente deser-
ta senten-
tiā protu-
lerunt.*

*Ex iis qui
Romæ sce-
leratis. Ba-
canal. fue-
rant initia-
ti, absentes
omnes, nisi
citati respo-
dissent se
damnaturū
Posthumius
let,*

Conf. ex S. C. pollicetur. **set**, absens damnaretur. Author Livius lib. 39. Thebis quoque Ismenias prætor capitalis poenæ absentes quosdam exules

Absentes quodā Thebæ capitalis pœnæ Ismen. damnauit. Decreto damnavit, ut idem Livius retulit lib. 42. Et Alcibiadē tanquam impium, & eos, qui cum illo erant, Athenienses, deserto judicio, capite condemnarunt.

Alcibiadē & eos qui cū illis erant Athen. judic. deserto capire condamnarunt. Author Thucidides lib. 6. Multi, qui etiam præsentes, cum citati non respon- dissent, damnati sunt, ut ait Pædianus in commentario Milonianæ orationis, atque hæc quidem hactenus.

6 Cum autem de absentis hæresi planè judicibus constat, mittendus est executor, qui reum comprehendat, ut in carcerem conjectus, ex vinculis causam dicat. Si vero fugerit reus, aut comprehendendi non pos- sit, vocandus est edictis, quibus ei de- nuncietur, ut intrà triginta dies compa- reat, innocentiam suam ostensurus; & ea dilatio peremptoria esse debet, id est, una pro tribus; in qua etiam citandus est reus ad omnia acta judicii; monendumque est, judices de absentis causa cognituros, & pronunciatiuros, nisi reus ad diem consti- tutum, & condicium adfuerit l. ad perem- ptorium, & ll. sequen. de jud. c. de illicita 24. quest. 3.

7 Quod si reus tribus edictis adesse iussus, coram judicibus non comparverit, & copiam sui non fecerit, accusanda est ejus contumacia in singulis edicti terminis; ac deinde promotor fiscalis edet accusationis libellum, & omnia judicii acta ordine fient: quibus peractis, si de crimine absentis constiterit, statim sententia in eum proferenda est. (a) *Prima instruct.*

Hispal. c. 19. Joan. Bernar. in pract. c. 142.

8 Atque ea sententia, ne frustra lata esse videatur solet è loco Superiori coram omni populo pronunciari, & hæretici absentis statua comburi, & ejus bona publi- cari.

9 Sed cum absens plenè convictus non est, verū justa aliqua suspicione premitur, vocandus est in judicium, ut intrà tempus certum præsentiam sui faciat: qui si evocatus non venerit, pronunciari debet eum esse excommunicatum. Si vero per annum in excommunicatione permanserit, damnandus est tanquam hæreticus c. cum contumacia de hæret. lib. 6. contra. Brunus lib. 4. de hæret. c. 11.

10 Citandus tamen est suspectus ipse,

ut verus cōtumax esse censeatur; nec enim propter contumaciam præsumptam de gravissimo crimine quispiam condemnandus est: præsertim cum sit necesse ipsum met reum citare, quoties de re aliqua magni momenti agitur Clem. 1. de judic. l. 4. §. prætor ait de damno infecto.

11 Cum autem reus fugit, & latitat, & edictis judicum in jus vocatur, edicta ipsa præconiis divulganda sunt: & nomen ab- sentis est in clamandum in ea civitate, in qua domicilium reus habet, atque affigen- da sunt ad januas Ecclesiæ Majoris, ut in ejus notitiam pervenire queant, prima in- struct. *Hispalen. cap. 19. l. hec autem quibus ex causis in posses. eatur. l. 4. §. toties, ff. de damno infecto.*

12 Nunc videndum est, qua in Provin- cia hæretici absentis causa tractari debeat. Ac primùm extrà controversiam est, quod in ea Provincia comprehendi, & puniri po- test hæreticus, in qua deliquit; hoc enim generaliter, & universè in omnibus crimi- nibus constitutum est, c. 1. cum seq. 3. quest. 6. c. ut commisi, §. & contra illos de hæret. lib. 6. l. 1. cum seq. C. vbi de crim. agi opor. Cyprianus Epist. 3. lib. 1. Lucas in l. ult. G. de veteranis lib. 12.

13 Vnde fit, ut Inquisitores persequi possint hæreticum, & in aliorum Provin- cia comprehendere. Sed literas requisi- torias mittere debent ad Inquisitores il- lius Provinciæ, ut adjumento sint ad com- prehendendos reos. Et ita Epistolis Se- natus Sanctæ, ac Generalis Inquisitionis cautum est, l. 1. ff. de req. reis Pet. Rebuffus tractatu de literis requisitoriiis.

14 Est sane rationi consentaneum, ut causa peragatur in Provincia commissi cri- minis, & ad eam delinquens remittatur; quia illic melius de criminis constare pote- rit, & quia expedit, ut in his locis rei pu- niantur, in quibus deliquerunt, ut con- spectu cæteri deterreantur. Oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus admisum fuerit Authen. ut nulli judicium, §. si quis comprehensorum. Tostadius numero- rum 35. quest. 14. l. 10. & l. 16. tit. 1. lib. 9. C. Theodosiani, Covar. lib. quest. c. 11.

15 Illud quòd omnium consensu com- probatum est, quod in ea Provincia com- prehendi, & puniri possit hæreticus, in qua fuerit repertus, quamvis in eadem Provin- cia nihil dixerit, aut fecerit impium. Nam

De Absentibus

si constiterit istum alibi fuisse hæreticum, perinde puniendus est, ac si in eo loco deliquerit, in quo fuerit inventus. Hoc tradunt Cynus, Albericus, Joannes Andreas, & innumerabiles alii: Jacob, & Cynus in l. 1. C. de Summa Trinit. Joannes Andreas, & Philip. Franc. in cap. ut commissi de hæret. lib. 6. Albericus in rubr. cap. de hæret. Cardinalis in Clement. 2. §. denique de rejud. Anan. in cap. 1. de hæret. Bonif. in Clement Pastorialis, §. nostram de re iudic. Gon-sal. de hæret. quæst. 8. Probus ad Joannem Mona. in rubr. & in c. Inquisitores de hæret. lib. 6. Albert. lib. de agnoscen. assert. qu. 25. Hermas libro 2. de instauran. religio. cap. 9.

Demosthen.

*Bald. in l. & si exce-
pta Cod. de
malef.*

16 Aliis quidem facinorosis, ut Demosthenes in oratione adversus Aristocratem ait, *sat est, ut eorum, quos laeserint patria cedant, in aliorum ditionem, quibus nullam fecerunt injuriam, tutò commigrantes;* at verò hæretici, qui hostes sunt Christianæ Republicæ, uniuersam Ecclesiam laudent, & quæ in Religionem Divinam isti committunt, ad omnium Christianorum injuriam pertinent: undè Religionis labefactor quocumque loco repertus fuerit, comprehendi, & puniri, & ad judicium pertrahi potest per quemcumque Catholicum, quia Religionis integritatem ubique servari magni interest Christianæ Republicæ l. Manichæos, C. de hæret.

17 Accedit illa quòque causa, quod hæreticus animal pestilentissimum est; quamobrem puniri debet, antèquam virus impietatis evomat, forasque projiciat. Suffragatur huic sententiæ Demosthenes in oratione contrà Aristogitonem, dicens:

*Oportet, Athenienses hanc belluam exterminare, ejicere è civitate, tollere è medio: nec è usque spectare, dum accipiatis malum, quod absit, ut sit Republica perniciosum: sed mature præcavendum est. Sic enim conser-
vate neminem fortasse vestrum Serpens, aut araneus momordit, & absit ut unquam mordeat: sed tamen eos animantes, ut videritis, statim occidetis. Ad eundem igitur modum, Athenienses, etiam cum natura serpentina præditum hominem videritis, ne dum vestrum singulos mordeat spectate, sed prius quisq; qui in eum inciderit, ulciscatur. Qua similitudine Philo quoq; lib. 2. de specia-
libus legibus, usus est, inquit enim: sicut vi-
peras, scorpions, aliasq; venenatas bestio-
las priusquam mordeant, aut saucient, aut*

omnino se commoveant, sinè mora ad primum aspectum occidimus, præcavendo genuinam eorum malitiam, priusquam noceant: eodem modo etiam homines plectendisunt, qui cum sint animalia rationalia, nibilo secius à nativa mansuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent ledendi quotquot possunt licentiam.

18 Quæritur autem, si constiterit Hispanum aliquem in Germania, aut alibi, hæreticum esse, apud quos Inquisitores Hispaniæ de crimine illius agi possit? & quamvis in aliis criminibus, nisi Reus reperiatur in ea Provincia, in qua domicilium habet, vix puniri queat propter crimen alibi commissum; in hæreticum tamen absentem, qui fidem Orthodoxam, & Ecclesiam Catholicam lædit, meritò inquireri poterit, ubi domicilium habet; quia is pro præsente habendus est, ut jam antè dixi. c. postulasti. c. cum contingat. cap. ultimo, & illic Pontificii de foro compet. l. 1. §. 1. C. ubi de Crim. agi opert. l. relegatorum, §. sed nos, §. si quis, ff. de interd., & relegat. Alciat. resp. 324.

19 Si verò nusquam domicilium habeat hæreticus absens, inquiretur tamen in eum in Provincia originis eius, vel parentum, & ubi bona possidet, vel Sacerdotium, sive beneficium Ecclesiasticum habet. Nam, ut antè dictum est, vocari potest edictis, & memoria ejus damnari, & num. 8. statua exuri, & bona publicari l. 1. l. filios de municip. & origin. l. cives, & l. ultim. C. de incolis lib. 10. l. 2. C. ubi de Cri. agi oport. c. urgent. de hæret. c. cum secundum. cap. ut commissi, §. privandi eodem tit. lib. 6. Joan. Bernar. in pract. c. 8. cum seq. Nevizan. conf. 68. in fine. Bosius tit. de foro competenti. Silvanus conf. 103. l. 110. tit. 1. lib. 12. Cod. Theodos.

20 Hoc autem notandum, animadver-tendumque est, quod absens damnatus, etiamsi statua ejus combusta fuerit, nihilominus tamen audiendus est, (b) ut quodam Barcinonensi Decreto continetur, idque sive sponte se obtulerit, sive invitus comprehendatur. Nam sicuti rectissime Marcellus inquit: *Nulla temporis prescrip-
tione à cause defensione summo-
veri debet, qui absens damnatus est, l. pen. de requiren-
reis l. 2. C. eod. tit.*

21 Ceterum is, qui intrà annum præsentiam sui fecerit, audiri quoq; debet, ut nebo-

nie bona sua publicentur. (c) Post annum vero, & si audiatur, nihil secius bona ejus confiscantur, excepto si de innocentia illius planè constiterit, aut intra annum in

judicium venire nequiverit. i. cum seq. & l. ult. de req. reis l. 2. C. eod. tit. l. 2. ff. si quis cautio. l. qui commeatus, ff. de re militari l. 2. de accusation. lib. 9. Cod. Theodosiani.

ANNOTATIONES.

6 Cum autem de Absentis hæresi &c.

De potestate, & modo procedendi contra Reos absentes, vide Conc. Narbon. cap. 19. 20. & 21. cap. Cum contumac. de hæret. lib. 6.

7 Quod si reus tribus edictis &c.

Hanc accusandæ contumacia formam ponit Locat. post Judicial. Inquisit. fol. mihi 495.

7 (a) Prima instruct. Hispalen. &c.

Primam instructionem Hispalensem, vide in dict. Eymer. 3. part. in comment. Pegna commen. 91. §. similiter decreverunt.

8 Atque ea sententia &c.

De forma sententia contra absentes, vide Locatum post Judicial. Inquisit. fol. mihi 526. Combustionem statutæ reo absente servari Romæ, & ubique testatur, Campeg. in addit. ad Zanchin. in tract. de hæret. c. 18. lit. B.

9 Sed cum absens &c.

Adde c. ut Inquisit. in fin. de hæret. lib. 6. c. excommunic. 1. §. qui autem cod. tit.

10 Citandus tamen est suspectus &c.

Adde personaliter esse citandum, ad hoc, ut possit condemnari, Farinac. de hæresi. quæst. 185. §. 7. nu. 116. Nota tamen alio modo esse citandum reum absensem, quando de vera, & formalí hæresi est plenè convictus, & alio modo, quando est dumtaxat suspectus. Pegna in addit. commentar. 49. litt. B, vers. 1. & seq.

11 Cum autem reus fugit &c.

Consentit Farinac. loco cit.

13 Vnde fit, ut Inquisitores &c.

Regula illa: Delicta punienda sunt ubi sunt commissa, non alibi. c. vlt. de for. comp. c. 1. de rapto, c. ibi semper causa 3. q. 6. fallit in hæresis crimen; Hæretici enim ubiq; capi, & puniri possunt. Carrerius tract. de hæret. num. 153. Socin. reg. 220. incipient: Delicta extra Territorium.

15 Illud quoque &c.

Hæreticus ubi invenitur, ibi convenitur. Io. Andr. in c. ut commissi, in principio.

18 Quæritur autem &c.

Nota quod hæreticus ubique dicitur delinquere, ac proinde ubique potest puniri, etiam extra locum delicti, Caren. in Annot. ad quæst. Fulc. q. 5. nn. 9.

20 Hoc autem notandum &c.

Consentit Farinac. de hæresi. quæst. 185. §. 7. nu. 106.

20 (b) Ut quodam Barcinonensi Decreto continetur &c.
Ex hoc Barcinon. Decreto Hæreticos in contumacia damnatos non esse audiendos, quo ad Bona post Annū, testantur Ignat. Lopez in addit. ad Diaz in pract. crimin. canon. cap. 116. nu. 12. vers. immo, & quod existimo, & Io. à Rojas, sing. 145. nu. 5.

21 (c) Post annum vero &c.

Contrarium docet Scacc. in tract. de Iudic. causar. crim. civil. & Hæret. cap. 98. nu. 34. & Farinac. de hæresi. quæst. 185. §. 7. num. 109. testatur Romæ hoc servari adivisse, quod Contumaces sponte comparentes, & quo ad Personas, & quo ad Bona, temper audiuntur.

De Absolutione Titulus III.

SUMMARIUM.

- 1 **H**æretici, à quibus possunt absolv. vi.
- 2 **H**æretici absolvi nequeunt ex clausula generali diplomatis, sive Bullæ Apost.
- 3 **H**æretici in mortis discrimine positi à quocumq; Sacerdote absolvi poterunt, si Episcopus, & Inquisitores desint.
- 4 **H**æretici, qui dum viverent absolutionem petierunt, & signa pœnitentiæ ostenderunt, post mortem absolvi poterunt.
- 5 **H**æreticus in sacro pœnitentiæ foro errores suos confitens, quo pacto à Parochio, vel ab alio Sacerdote sit tractandus.

- 6 **E**piscopi absolvere possunt occultos hæreticos in foro Conscientię, imposta eis pœnitentia salutari.
- 7 **H**æreticus absolutus à Papa, anstatutus in foro Inquisitorum.
- 8 **E**piscopum sine Inquisitore, & Inquisitorem sine Episcopo absolvere posse. Reum accusatum de hæresi, multi existimant.
- 9 **E**piscopum sine Inquisitore, & Inquisitorem sine Episcopo, Reum de hæresi accusatum non posse absolvere, verior est sententia.

De Absolutione

Hæretici omnes jure Pontificio excommunicati sunt, & quotannis à Pontifice Maximo excommunicantur; quamobrem ab inferiore absolvit non possunt, nisi id alicui specialiter commissum sit, qua ratione Inquisitores Apostolici, & Episcopi hæreticos poenitentes absolvunt. *c. excommunicamus de heret. c. cum inferior de majori, & obed. e. ad abolendam de heret. c. ut officium eod. tit. lib. 6. Zanch. de heret. cap. 34.*

2 Hi verò, qui eliguntur à pœnitentiibus, ut sacras confessiones audiant, quamvis ex clausula generali diplomatis, sive Bullæ Apostolicæ à multis criminibus absolvire possint, hæreticos tamè absolvere nequeunt, quia id specialiter Inquisitoribus reservatum est, nec sit verisimile id generaliter esse concessum, quod specialiter denegaretur. Nec enim probabile est Pontificem Maximum tot legibus in fidei favorem latis tamè facile derogare voluisse. *c. in gener. de regul. juris lib. 6. l. si quando. C. de in Off. test. Covar. in c. alma mater. part. I. §. i i. quamvis Dom. Soto in lib. 4. sent. dist. 22. quest. 2. art. 3. dissentire quadammodo videatur.*

3 Hæretici quoque morientes, si Episcopus, & Inquisitores desint, absolviri poterunt à quolibet Sacerdote. Quod in Concilio Arausiano c. 2. his verbis decreatum est: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placuit, c. bis qui tempore cum seq. 26. quest. 6. Concil. Trident. sess. 14. cap. 7.*

4 Quin etiam absolviri, & Ecclesiæ reconciliari possunt post mortem ii, qui absolutionem petierunt, & signa pœnitentiæ ostenderunt, & per eos non stetit quominus absolverentur, *c. à nobis, 2. de sent. excommun., quarto Concilio Carthagin. cap. 76. cum seq. Gerson. tract. de absolutione defuncti.*

5 Existit autem hoc loco questio subdifficilis: cum hæreticus in sacro pœnitentiæ Foro errores suos fatetur, quid faciet Parochus, aut alias Sacerdos, qui nec confitentem absolvere potest, nec eum prodere debet? Suadeat ei, ut ad Inquisitores confugiat: quod, si persuadere non possit, Sacerdos ipse consulat eos, petatque, ut ei

delegent jurisdictionem, qua confessum absolvire queat. Sed magnam dubitationem habet, an id liceat Inquisitoribus? Nam, & si delegati sint ad uniuersas hæreticorum causas, que in judiciis peragi solent: (a) de occultis tamen eorum criminibus ipsimet Inquisitores quodammodo judicant, & confitentes absolvunt. Itaque tutius est, ut consulatur generalis Inquisitor, qui prò qualitate causarum arbitrio Senatus jurisdictionem Sacerdoti mandare poterit: & eo magis, quod absolutione illa in Foro pœnitentiæ nihil obstat eorundem criminum cognitioni forensi.

6 Hodie autem Episcopi absolvere possunt occultos hæreticos in Foro conscientiæ imposita pœnitentia salutari: & id gratis facere debent per se ipsos, non per Vicarios: (b) quemadmodum Decretum est in Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 6.* Sunt autem, qui putant Decretum illud abrogatum esse verbis generalibus Bullæ in Coena Domini: quod si verum est, oportet alia via consulere occultis hæreticis, ut nè illorum conversio impediatur. Pauci enim erunt, qui velint scripto se judicibus manifestare, aut alias hæreticos prodere, à quibus verisimile sit, quod ipsi quoque prodentur, quia utrumque durissimum, ac periculosissimum eis esse videbitur.

7 Quid si hæreticus absolutus sit à Papa, num tutus erit in Foro Inquisitorum? Dubitationem affert, quod sico Regio jus quæsumum esse videtur ad bona hæretici vindicanda; Sed si Papa eum absolverit, antequam pronuntiatum fuerit eundem hæreticum esse, sine ulla dubitatione (c) respondeo in omni Foro impunitum esse debere, *cap. cum secundum, §. ultim. de hæret. lib. 6. Decius conf. 137. Paris. conf. 1. lib. 4.*

8 Multi putant Episcopum sive Inquisitorem, & Inquisitorem sive Episcopo absolvere posse reum accusatum de crimine hæresis, etiamsi alter sive altero hæreticum damnare non queat, quia hoc non est nominativum vetitum, & quia favorabilior est absolutionis causa, quam condemnationis, *Glos. Paul. & Bonif. in Clement. I. de hæret. Præp. in cap. inferior 21. distin. Ias. & alii quidam in l. qui condemnare de re jud. Alciat. lib. 2. de verbo signif. Carer. de hæret. num. 72. Zanch. cap. 15. Fran. Bursalus confil. 24.*

9 Contraria sententia verior est, & multis quoq; placet, quibus assentior, & consuetudine Hispaniarum meritò recepta, & comprobata est; Nam constitutione nova abrogata sunt jura antiqua, quibus olim permisum erat, ut Episcopus, & Inquisitor seorsim de his causis cognoscerent, statuerent, & judicarent. Et qui condemnare prohibetur, ne absolvere quidem potest, cum haec adversa, & contraria ejusdem sint potestatis. Accedit etiam, quod eadem omnino ratione, qua condemnatio

vetita est, absolutio ista prohibita quoque videtur, quia simul conferre sententias debent, ut integrum sit eorum judicium, ne alterius dumtaxat judicio, vel innocens damnetur, vel nocens absolvatur Clement. 1. §. 1. de heret. I. qui condemnare de re iudic., & illic Raph. Cum. Aret. Soc., & quidam alii, Steph., Joan. And., & Imola. in Clemen. 1. de heret., Silvester, & Cajetanus in verbo excommunicatio, & que ipse scripsi in annotationibus ad Zanch. cap. I.

ANNOTATIONES.

1 Hæretici omnes &c.

Vide Bullam in Cœna Domini.

1 Qua ratione Inquisit. Apostolici &c.
Adde in Foro exteriori tantum, & Iudiciali; in foro enim interno, & conscientiae quoties hæresis est manifesta expresè obstat Bulla Cœnæ. Vide Caren. de S. Off. part. 2. tit. 1. §. 26. de excom. & Irreg. Hæret. num. 129. & 131.

2 Hæreticos tamen absolvere &c.
De hoc non est dubitandum stante Constit. Greg. XIII. 17. quæ incipit. Officij nostri Partes.

3 Hæretici quoque morientes &c.
In articulo enim mortis nulla est casuum reservatio: Trid. ibidem Sanctarell. de Heres. cap. 6. per tot. Abb. in c. Pastoralis, §. præterea de off. ordinari.

4 C. à nobis, de sent. excom. &c.
Vide, ibi Gloss. singul. in Verbo relaxatur, quam bene nota, ubi Panorm. hoc confirmat, & rationem adducit.

5 Existit autem hoc loco quæstio &c.
Ceſſare videtur hodiè hæc difficultas; mos enim increbit adeundi secretis supplicationibus in scriptis Sacram Pœnitentiariam.

5 (a) De occultis tamen eorum &c.

Constitutionem Clementis VII, super qua fundantur DD. affirmativa sententia, sublatam fuisse per Bullam Cœnæ inferius dictam, testatur Caren. de S. Off. p. 2. de hæres, & Hæret. tit. 1. §. 26. nn. 136. verf. attamen contraria sententia.

6 (b) Quemadmodum Decretum est in Concil. Trident. &c.

Decret. hoc Trid. vim hodiè non habet, stantibus verbis Bullæ Cœnæ Greg. XV. publicatae de anno 1621. vide Barbos. de Off. Episc. p. 2. alleg. 40. nn. 23.

7 (c) Respondeo in omni foro &c.
Addo procedere etiamsi per viam gratiæ, seu dispensationis fuerit absolutus, Farin. de hæreses qu. 185. §. 13. num. 209.

8 Multi putant &c.
In terminis juris hanc affirmativam esse communiorem, sed contrariam in praxi tutiorem affirmat Caren. de S. Off. p. 1. de Inquisit. in Reg. Hisp. tit. 4. de Episcop. §. 2. num. 9.

9 Contraria sententia &c.
Si tamen in aliqua Inquisitione contraria vigeret consuetudo, illa servanda est, Caren. ibid. nn. 11.

De Accusationibus Titulus IV.

SUMMARIUM.

1 Accusari debet ab omnibus quicunque Reipub. perniciosus fuerit, dummodo ejus crimina idoneis testibus comprobari possint.

2 Hæreticus ab omnibus accusari debet.

3 Hæreticum hominem quare quilibet posset accusare.

4 Hæreticus, quamvis honestatis existimatio- nis fuerit, post mortem accusari potest.

5 Receptatores, & fautores hereticorum, nisi heretici & ipsi fuerint, post mor tem accusari nequeunt.

6 Crimina, in quibus, neque consentienti-

bus etiam partibus, prestatur abolitio.

7 Accusator, in hæreses criminis ab accusatione desistere nequit impunè, abolitione petita.

8 Hæreticus publicus accusator quare sit positus.

9 Libellus accusatorius quomodo propo- nendus.

10 Hæreticis potentibus, ut locus, & dies commissi criminis declarantur, quo patet concedi debeat.

11 Libelliformula adversus hæreticum.

12 Promotor fiscalis quomodo se gerere debeat in hereticorum accusationibus.

De Accusationibus

Mnus cives accusare debent hominem Reipublicæ perniciosum, si modò criminis ejus idoneis Testibus comprobare possint; quia unusquisque civium pars, & membrum est Civitatis, & ut Aristoteles lib. 8. Politicorum inquit; *Civium quisque se non suum, sed omnes Civitatis esse, putare debet; est enim unusquisq; Civitatis pars.* Et sicuti Seneca noster quadam in Epistola scribit, *membrorum corporis magni.* epist. 96. lib. 1. §. & generaliter de ventre in posse. mitten. Theologi in lib. 4. sent. dist. 19. Chrysost. lib. 3. aduersus vituperatores vita Monasticæ.

2 Quamobrem plus saluti Reipublicæ consulere debemus omnes, quam vita nostræ, ut alibi pleniū disservi. (a) Itaque ab omnibus est accusandus hæreticus universæ Christianæ Reipublicæ hostis pestifer, & exitiosus. Quod si is, qui accusat authorem libelli famosi devotionis suæ, ac salutis publicæ custodiam gerere dicitur, & indè maximam laudem consequitur; quantò id verius dici poterit de impii, & hæretici accusatore? Præsertim quod, ut Ambrofius ait lib. 2. offic. cap. 24. in Causa Dei, ubi communionis periculum est, etiam dissimulare peccatum est non leve. l. 1. C. de famosis libellis. l. Manichæos. C. de hæret.

3 Quamvis autem in aliis criminibus multi repellantur ab accusatione, hæreticum tamen hominem quilibet accusare potest. Hæresis enim crimen publici judicii est, & quilibet è populo idoneus ejus est accusator; quia nihil tam omnium interest, quam Religionem incorruptam, & inviolatam esse. Quod legibus quoque Mosaycis confirmatur, quæ quidèm non tantum accusationem hanc popularem esse, verùm etiàm ipsam judicii executionem ad universum populum attinere voluerunt. Et olim Athenis in causa violæ Religionis licebat accusare publicè, abducere in carcerem, causam apud Eumolpidas agere, proponere apud regem. Author Demosthenes in oratione adversus Andrationem. c. præsumunt. cum seq. 2. qu. 7. c. nos sequentes. 6. quæst. 1. l. Manichæos. C. de hæret. Deu. 13. & 17.

4 Quinimò post mortem accusari potest hæreticus, ut ejus ossa comburantur, & bona publicentur, & memoria ejus damnetur, quamvis bona existimationis fue-

rit c. accusatus. §. in eo. c. filii de hæret. lib. 6. c. ult. 24. quæst. 2.

5 Aliud constitutum est de fautoribus, defensoribus, & receptatoribus hæreticorum; hi enim accusari nequeunt post mortem, nisi & ipsi hæretici fuerint c. accusatus. §. porro de hæret. lib. 6.

6 In cæteris criminibus concedi solerit accusatori, ut abolitione petita ab accusatione desistere possit impunè. In quibusdam tamen criminibus, ne consentientibus quidèm partibus, præstatur abolitio, ut sunt illa, in quibus, aut violata Majestas, aut patria oppugnata, vel prodita, aut peculatus admissus, aut Sacra menta deserta sunt; interest enim Reipublicæ, ut probentur, & puniantur. Accusator vero, qui ea non probaverit, poenam, quam passurus erat Reus, excipiet. l. ult. C. de abolitionibus. l. & 3. eodem tit. C. Theod.

7 Et quamvis de crimine hæresis in prenotatis constitutionibus nihil sit dictum: (b) dubitabile tamen non est, quin comprehensum esse intelligatur, quia lædit hæreticus non humanam, vel temporalem, sed æternam, Divinamq; Majestatem. (c) Cæterum, qui ab accusatione hæretici discedit, non est puniendus talionis poena, sed calumniatoris, ut plerique ajunt Authent. Gazaros. C. de hæret. Iacob. de Aret. Cyn. & Bald. in l. ultima. C. de accusatio. Jo. And. Ant. Cardina, & Joan. de Ana. in c. pœn. de hæret.

8 Sed poena talionis accusatoribus imposita, jam pridè exolevit, ne autem calumniatoris poenam accusator hæretici timeat, nec probare omnino teneatur idoneis testibus objecta crimina, positus est hæreticis publicus accusator, quem promotorem fiscalem vocant, qui nunquam accusat, nisi testes habeat, (d) nec poenam calumniatoris timet, quia officii necessitate compulsus Reos accusare tenetur. l. post legatum. §. ad-vocatum fisci, ff. de bis que, ut indignis, l. qui cum maior, §. penul. ff. de bo. liberto. l. 2. C. de delat. lib. 10. Alciat. lib. 9. parergon. cap. 8.

9 Libellus autem accusatorius simpli citer præponendus est, ut judex instrui possit, & Reus planè intelligat objecta crimina. Nam, ut Julius Paulus lib. 5. sententiarum tit. de servorum questionibus, inquit, *Reis suis edere crimina accusatores cogendi sunt; scire enim oportet, quibus sint* crimi-

criminibus responsuri: (e) Nec solet declarari dies, aut locus commissi criminis, ne Reus testes cognoscat, aut quipiam fraudis excogitet, quo veritati nebulas ostundat. Quamobrem editiones nunquam sine die, & consultè fiunt: Mensis tamen, & Civitas, aut oppidum designari solet. l. I. §. editiones, ff. de edendo.

10 Verum, si Reus peteret, ut locus, ac dies declararentur, & id judicibus necessarium esse videatur ad diluenda crimina; posset quidem id concedi, sed cautione exhibita, ne quid detrimenti testes capiant; facultas enim defensionis nulli unquam auferenda est, l. defensionis. C. de jurefisci lib. 10. Bart. Bald. Angel. & Jas. in l. 2. §. ult. de eo, quod certo loco.

11 Formula libelli adversus haereti-

cum, hujusmodi est: *Accuso Bucerum, qui cum sit Christianus baptizatus, multas haereses credit, & docuit, speciatim autem hanc, & illam.* Quibus enumeratis concludit promotor fiscalis, petens, ut Bucerus tanquam haereticus pertinax puniatur, & poenas gravissimas haeresis exposcit. Aliam prolixiorum formulam alii tradunt, nos tamen hac utimur. *Vide Specul. tit. de haeret. Brunum lib. 4. cap. 7.*

12 Promotor fiscalis praesente eo, quem accusat, in scriptis judici accusationem offerre debet, & propria voce literas suæ accusationis legere, ut Calixtus Papa constituit; & statim jurare solet, accusationem illam à se non malitiosè editam esse, sed ut suum officium faciat, quia objecta crimina probare intendit. c. ult. 2. quest. 8.

ANNOTATIONES.

2 (a) Itaque ab omnibus est &c.
Addre revelandus, & denunciandus sub excommunicationis poena, cap. 2. & ibi *Glos. & Doct. extra de haeret. cap. quapropter secund. 1. quest. 7.* quare omissus est de haeresi suspectus, *Farinac. de haer. quest. 197. §. 2. nu. 38.* Quod habetur etiam in quadam Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit: *Inconsutilem Tunicam*, relata per *Pegnam inter litt. Apostol. post direct. Inquisit. fol. milii 14.*

3 Quamvis autem &c.

Vide Repert. Inquisitor. verbo accusatio, vers. sed utrum quilibet Homo, & Farin. de haer. quest. 185. §. 3. num. 23. vbi in Crimine haeresis ad accusandum quilibet, etiam à Iure Civili prohibitum docet admitti, & species enumerat.

4 Quin imò post mortem &c.

*Tex. in l. Manicheos, §. 2. vers. in mortem, C. de haeret. & ibi *Glossa in verbo subire.**

5 Aliud constitutum est &c.

Quamvis Fautores, Receptatores, & Defensores haereticorum accusari nequeant post mortem; accusari tamen possunt eorum erroribus credentes. Hi enim ut Haeretici puniendi sunt. *Dec. in tract. Crim. lib. 5. cap. 57. num. 6. in fine.*

6 In cæteris criminibus &c.

Abolitio est Processus circumductio, sive absolutio prætensi Rei in prima instantia. *Loc. Prax. Iudic. verbo abolitio.*

7 (b) Dubitabile tamen non est &c.

Vide Pegnam in addit. ad Eym. in direct. Inquis. 3. part. de primo modo proced. in caus. fid. per accus. comment. 14. vers. jam sive.

7 (c) Cæterum, qui ab accusatione &c. Concordat Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 28. nu. 12. *Pegna in addit. ad Eym. loco nuper cit. vers. ex his redditur.* Talio autem parem vindictam significat in legib. 12. tabull. festo teste lib. 18.

8 Sed poena Talionis Accusatoribus &c.
Hæc est ratio, cur dicunt nonnulli DD. non esse necessariam in accusatione Accusatoris subscriptionem ad poenam Talionis. *Vide Farin. de haer. quest. 185. §. 3. num. 33.* Ex hoc autem collige accusationem hodie ab Aula recessisse, & Accusatores, ut Denunciatores recipi, *Farin. ibid. nu. 40. in fin.*

8 (d) Nec poenam calumniatoris &c.
Ideo se accusationi non subscribit, *Eym. in direct. Inquisit. p. 3. de pri. mod. proced. in caus. fid. per accusat. num. 67. vers. attendat Inquisit.*

9 Libellus autem accusatorius &c.
Secus de Accusatione, quam porrigit Accusator. Hanc enim etiam Verbalem validam esse docent plerique DD. apud *Farin. de haer. quest. 185. §. 3. num. 42.* dummodò tamen à Cancellario in scriptis redigatur.

9 (e) Nec solet declarari dies &c.
Conditiones libelli Accusatorij, vide apud *Pegnam in addit. ad Eym. 3. par. direct. de pri. mod. proced. in caus. fid. per accusat. comment. 14. vers. in hoc libello.* Consentit: *Lud. à Paramo de Orig. 5. Inquisit. lib. 3. quest. 9. num. 16. & num. 93.*

10 Verum si reus peteret &c.
Quales circumstantiae publicari possint, quales vero taceri Iudicum violatae Religionis relinquuntur judicio, *Pegna in addit. ad Eym. 3. par. direct. qu. 75. comment. 124. vers. ex his verbis.*

11 Formula libelli adversus Haeret. &c.
Aliam formulam huic quasi consimilem, vide apud *Pegn. in addit. ad Eym. 3. par. direct. de pri. mod. proced. in caus. fid. per accus. comment. 14. vers. ego August.* quam dicit esse vulgarem, qua hodie Fiscales utuntur.

12 Promotor fiscalis &c.
Consentit: *Farin. loco supracit. num. 42.*

De Advocatis Titulus V.

SUMMARIUM.

- 1 **A**dvocati hereticos nequeunt defendere, nisi id eis ab Inquisitoribus permisum fuerit.
- 2 *Advocati quando hæreticis concedendi.*
- 3 *Advocati in hæretis judicium qui sint adhibendi, & quid ab eis exigendum sit.*
- 4 *Advocatorum in causa hæreseos officium.*
- 5 *Hæretici patrociniam qui suscepit, non*

- debet rogari de eadem causa sententiam dicere.*
- 6 *Advocatis undè dandum sit stipendium, ut pauperum causas defendant.*
- 7 *Advocatis, ex bonis Reorum, qui pauperes non sunt, merces tribuenda est.*
- 8 *Advocatorum verba, quæ ipsi reo praesente allegant, quando tanquam ab ipso reo prolatæ, & quando non ita sunt accipienda.*

De Advocatis.

Bonifacius VIII. jam olim constituit, ut in Inquisitione pravitatis hæreticæ procedatur simplicitè, de plano, & absque Advocatorum, ac judiciorum strepitu, & figura.
 (a) Sed nonnunquam opus est Advocatis, ut Reus se defendere possit. Multæ enim sunt exceptiones, ac defensiones, quibus accusati de hæresi uti poterunt, ut alio loco dixerim; (b) Cæteram Advocati defendere Reos nequeunt, nisi id eis ab Inquisitoribus permisum fuerit. c. ultim. de hæret. lib. 6. laud. in Clementin. I. de excessib. Prælator. Matthæus in constitut. Siciliæ tit. I. Ponzinibius de Lamiis nu. 78. Carriarius de hæret. num. 114. vide Hodofred. in l. Curiales 7. C. de hæret.

2 Nam cum Reus fatetur objecta crimina, nullo Advocato eget. Cum autem post tres monitiones Reus negat se unquam hæreticum fuisse; tunc Advocatus ei dandus est, etiam non petenti; (c) Nam, & si quadam instructione caveatur, ne Reo non petenti detur Advocatus; mea tamen sententia, ubi id expedire videbitur, Juges providere debent, ut Advocatus adsit, nè Reus defensore careat; Inquisitores enim non judices modo, sed & patres Reorum esse debent. prima instruct. Hispan. cap. 16.

3 Non quilibet Advocatus adhibendus est in hoc judicium; sed is tantum, qui sit idoneus ad Reorum causas defendantas, id est vir doctus, & pius, & qui non

sit de hæresi suspectus, (d) nec malo generato, (e) is autem jurare debet, causam illam bona fide se defensurum, & justis duntaxat exceptionibus usurum, & quan- documque cognoverit injustam esse causam, id in primis ipsi Reo, deinde Inquisitoribus denuntiaturum, & injustam causam deserturum. Postremò jurabit arcana celaturum, & nulli ea proditurum. c. ult. 5. quæst. 3. prædicto cap. 16. & quarta instruct. Toletana cap. 4.

4 Ad officium Advocati pertinet, ut breviter cum Reo colloquatur, eique suadeat, ut si vera sunt crimina objecta, protinus ea fateatur, & petat, preceturq; veniam a Piissimo Deo, & Clementiam Inquisitorum imploret; Si verò conficta crima esse dixerit, consulat ei, ut vel falsos testes rejiciat, vel justam aliquam exceptionem, ac defensionem excogitet, paramque se esse dicat, ad justam ejus causam tuendam; & ea cum Reo colloqui debet coram Inquisitoribus; atq; ita utimur.

5 Is autem, qui Rei patrocinium suscepit, non debet rogari de eadem causa sententiam dicere; id enim & legibus, & Senatus consultis vetitum est. l. quisquis C. de postulan.

6 Stipendium ex bonis fisci datur Advocatis, ut pauperum causas defendant, quod perexiguum esse quidem solet, sed honorificum. (f) Adde, quod Advocati lege charitatis tenentur, pauperum causas gratuitò defendere, quemadmodum à Theologis magno consensu traditur. Alex.

3. part. quæst. 44. Tbo. 2. 2. quæst. 71. Conrad. de contract. qu. 19. Gabr. in lib. 4. sent. dist. 15. quæst. 6. Soto lib. 5. de just. & jure. quæst. 8. Cacialup. de Advocatis quæst. 3.

7 Si verò rei pauperes non sint, merces Advocatis ex bonis eorum tribuenda est prima instruct. cap. 16. vide Lucam 1.1. C. de lucris Advocatorum lib. 1.2.

8 Ea, quæ Advocati allegant, Reo præsente, perinde habenda sunt, ac si ab eo-

dem Reo proferantur, nisi fortè Advocatus erraverit, & Reus intrà triduum contradixerit. Sed in causa hæresis etiamsi post triduum de errore, aut imprudentia Advocatorum constiterit, Reo nocere non debet; quia simplicitè, & summa aequitate in hoc judicio agitur, rejecto juris rigore 1.1. & ult. C. de errore Advocato, Cod. ult. de hæret. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Bonifacius VIII. jam olim &c.
Ideo non admittitur Advocatus pro hæretico Inquisito, quando contra eum proceditur summarie simpliciter, & de plano. Afflct. in constit. Regni de Hæret. & Paclaren. rubr. 1. nu. 43. post med.

1 (a) Sed nonnunquam opus est &c.
Intellige cum procedatur plenarie.

1 (b) Cæterum Advocati &c.
Inquistores monet Locat. in Iudiciale. Inquisit. verbo Procurat. nu. 2. ne admittant Advocatos Garrulos, & cavilloso, sed probos, & Iustitiae amatores, qui pecunia, odio, aut amore non corrumptantur.

2 Nam cum Reus &c.
Stylum esse supremæ Inquisitionis, ut Reo etiam non petenti dentur defensiones, & per consequens Advocatus, ait Carena de S. Off. p. 3. de Defens. Reor. tit. 9. num. 7.

2 (c) Nam, & si quadam &c.
Huic sententia concordat, Delbene de Off. S. Inquisit. & Hæret. p. 1. dub. 87. nu. 7. vbi ait, manifestum esse nullum Advocatum esse dandum reo manifestè Hæretico, & in hunc sensum intelligendum. Tex. in cap. final. de hæret.

3 Non quilibet, & Advocatus &c.
Vide quæ supra num. 1. & Aut. Lucernæ Inquisit. verbo Advocatus num. 3.

3 (d) Nec malo genere natus &c.
Per mali generis natum intellige ex hæretico procuratum, Carena. ibidem p. 2. de hæres, & Hæret. tit. 1. §. 31. nu. 171.

3 (e) Is autem jurare debet &c.
Formam hujus Iuramenti præstandi, vide in praxi Inquisit. Pegna, cum Not. Carena lib. 2. cap. 25. num. 4.

4 Ad Officium Advocati &c.
De hoc officio, vide Carena. p. 1. tit. 10. §. 2. de munere Advoc. & Procurat. reor. nu. 6. Delbene de Off. Inquisit. & Hæret. p. 1. dub. 187. num. 6.

6 (f) Adde, quod Advocati lege &c.
Negotium fidei quisque tueri tenetur 11. quæst. 3. nolite el. 2. Gem. ibi, in vers. quero angratis. Unde potest Inquisitor sæcularem Advocatum, ut Recupriam patrocinetur, censuris compellere, Bobadilla, Decian. & alii, quos citat, & sequitur Narbona in recopilat. lib. 4. tit. 1. leg. 20. Glōss. 22. num. 63.

7 Si verò Rei pauperes non sint &c.
Concordat Carena. p. 1. tit. 10. §. 2. de munere Advoc. & Proc. Reor. num. 10.

8 Ea quæ advocati allegant &c.
Assentitur Delbene de Off. Inquisit. & Hæret. part. 1. dub. 187. num. 9.

De Appellationibus Titulus VI.

S U M M A R I U M.

1 **H**æretici, & eorum receptatores, & fautores ad neminem provocare possunt.

2 **F**elini sententia, dum afferit hæreticum damnum Superiorem Judicem adire posse, licet appellare nequeat, exploditur.

3 **H**æretici, de quorum crimine non satis constat, appellare possunt; & ad quos provocandum sit.

4 **A**ppellationes vanæ, & frivola suspiciendæ non sunt.

5 **A**ppellationes frustatoria, & quæ non habent causam probabilem, rejiciendæ sunt.

6 **A**ppellationem admittere in re dubia tutius est.

7 **H**eredibus hæreticorum an appellare liceat.

8 **H**æredum appellatio, nisi frivola omnino sit, tutius est, ut admittatur.

9 **I**nquistores quid facere debeant, quoties vel promotor fiscalis, vel Rei, ant eorum hæredes appellant.

Hæretici, & eis credentes, fautores quòque, defensores, & receptatores eorum, ad neminem provocare posunt ; Quod quidem nèc durum est, nèc crudele ; tūm quia id generaliter, & universè constitutum est, quotiè Reus crimen fatetur, aut testibus planè convincitur ; tūm etiam quia tūm hæretici, & cæteri commemorati, confessi, vel convicti fuerint, appellare nequeunt à poena legis, quæ ipso jure illis est imposta, aliòqui non de facto judicis, sed de iniustitate legum conquererentur. *c. ut Inquisitionis de hæret. lib. 6. l. 2. C. quorum appell. non recip. l. si qua pœna de verb. signif.*

2 Nec audiendi quidam, quorum est Felinus, qui putant, hæreticum damnatum appellare quidem non posse, sed Superiorem judicem adire posse, ut sententiam injustam in melius reformat ; est enim istis vetitum, nè appellare, aut provocare, aut proclamare possint, *c. ut Inquisit. de hæret. lib. 6. Abbas in c. pastoralis de appell. Felinus in c. ad abolendam de hæret.*

3 Cæterum ab omnibus interfationibus, sive interlocutionibus judicium provocare licet, si nondum satis constat Reos hæreticos esse ; Itaquè si Reus ad subeunda tormenta, vel ad purgationem, vel ad ictus fustium damnatur, vel mulcta aliqua ei imponatur, provocare poterit ; quia, non liquet eum hæreticum esse, sed suspicuum duntaxat ; nec appellat à lege, sed à judicibus, qui arbitrio suo pronunciarunt : & hæc quidem communis sententia, & usu quotidiano probantur. *Archid. Joan. And. Anchara; Dom. Zenzeli. Phi. Fran. in c. ut Inquisit. de hæret. lib. 6. Henr. in c. si aduersus, Joan. de Ana. in c. vergentis, Fel. in c. ad abolendam de hæret. Brunus lib. 4. cap. ult.*

Ab Inquisitoribus appellandum esset ad Papam, nisi jam in Hispania Inquisitor Generalis cum Consiliarijs Sacri Senatus Judices harum causarum essent ; hi enim, de appellatione cognoscunt ; ad hos igitur est provocandum, qui causas judicatas recognoscere, ac reformare debent, *c. ut commissi, §. Inquisitores, c. per hoc de hæret. lib. 6. l. Imperatores de appell. c. super questionum. §. porrò de offic. deleg. c. ap. si delegatus, §. ad eundem eod. tit. lib. 6.*

4 Provocationibus frivolis cedendum non est, nè malitijs Reorum est indulgen-

dum : & ut lex ait, appellationes vanæ suscipienda non sunt ; Nam, ut Beatus Bernardus lib. 3. de consideratione ad Eugenium inquit : *qui non gravatus appellat, liquet quia aut gravare intendit, aut tempus redimere ; non est autem suffugium appellatio, sed refugium. c. cum appellationibus frivolis de appellat. lib. 6. l. infando. de rei vendicat. l. 6. de jurefisci lib. 10. C. Theodos.*

5 Non tantum appellationes frivole, idest, quæ causam afferunt, nè justam, nè satis idoneam, recipienda non sunt ; sed illæ quòque sunt rejicienda, quæ non habent causam probabilem, *(a)* sed frustatoriae sunt, atque moratoria. Ut enim Julius Paulus lib. 5. sententiarum, titulo de reddendis causis appellationum inquit : *Moratoria appellationes recipi non placuit. Et Imperator Constantinus edixit, moratoria, & frustatoria provocationes, quæ non tam appellationes sunt, quam ludificationes non esse admittendas, & alia lex ait : Frustatoria provocatio minimè admittatur, est quippè frustatoria provocatio, quæ morandi causa interponitur l. tutor. ff. de usuris lib. 1. & l. 4. quorum appellationes non recipiantur lib. 11. C. Theod. c. quicunq; 2. queft. 6.*

6 Sed in re dubia tutius est appellationi defere ; satius est enim differe judicium, quam defensionis facultatem Reo auferre *c. ut debitus de appell. l. defensionis de jurefisci, Paulus in l. 1. ff. si quis cautionibus, Socius Sen. conf. 300. lib. 2.*

7 Quæri autem solet, an hæredibus hæreticorum appellare liceat : & cum hæreticus testibus planè convictus, aut crimen confessus fuit, finè ulla dubitatione respondeo, hæredum appellationem recipi non debere ; quia nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet : & qui in jus succedit alterius, eodem jure quo ille uti debet. His accedit, quod Jure Pontificio vetita est filiis defensio, cum ex violenta præsumptione constat patres eorum hæreticos deceperisse. Postremò sententia lata contra Reum hæredi quòque nocet, ad quem bona defuncti pervenerunt, *c. filii de hæret. lib. 6. l. quisquis. C. ad l. Jul. Majestatis l. 1. ubi causæ fiscales l. ultima, §. ult. ff. de bonis eorum, Bartol. & cæteri in l. cum filius famil. de verb. oblig.*

Sed si Rei dannati sunt propter præsumptiones, nè liquidò constat eos fuisse hære-

hæreticos, dubitabile non est quin hæredes corum provocare possint. Uerbi gratia si Reus mortuus est antequam ejus causa perageretur, aut seipsum occidit, aut absens damnatus est; ejus hæredes appellare poterunt, l. ult. de bonis eorum, l. ejus qui delatorem de jure fisci, Bal. Angel. Jas. & ceteri in l. 2. C. qui test. facere possunt.

8 Ad hæc recipienda erit hæredum provocatio, quoties iusta aliqua causa id postulare videbitur; Mitiùs enim agi debet cum hærede, qui justam ignorantiae causam habet: quamobrem concedi solet illi nova dilatio. Et nisi frivola prorsus

fuerit hæredum appellatio, tutius quidem erit, ut recipiatur l. Oratione, ff. deferiis, l. ult. C. si pend. apell. mors interu. l. 1. ff. eod. tit. gloss. & interpr. in C. ut debitus de appell.

9 Quoties promotor fiscalis appellat, statim Inquisitores mittere debent acta, omnia ad summum Senatum, antequam id eis praecipiatur, quemadmodum epistola quadam ejusdem Senatus continetur. Quod mea quidem sententia faciendum quoque est, cum Rei, aut eorum hæredes appellant, ne fatigentur sumptibus; & quia ignorant, an eorum provocationi cedendum sit.

ANNOTATIONES.

1 Hæretici, & eis credentes &c. ad neminem provocare possunt &c.

Extat, & constitut. Frederic. Imperat. quæ incipit commissi, & Nicolai III. edita de Anno 1281. quæ incipit: Noverit Vniuersit. has vide in litt. Apost. apud Pegnam fol. mihi 45. & 52.

2 Nec audiendi quidam &c.

Vide nuper relatas Constitutiones. Verb. omne insuper, & Verb. item proclamat. Quæ intelligenda sunt de definitiva tantum. Canon. omnes in cap. ut Inquisit. de hæret. 126.

3 Ceterum ab omnibus interfat. &c.

In appellatione ab interlocutoria debet contineri gravamen illatum, & causa specialis, ob quam impugnatur gravamen, alioquin nullius est momenti, cap. cum sit Romana, cap. debitus honor de Appell. Peg. conf. 1. 3. par. vers. non autem.

Ab Inquisitoribus &c.

Bene dicit: Ab Inquisitoribus; nam ab Episcopo, si gravatus est de exemptis, appellatur ad Papam:

fin autem ad Metropolitanum, Farin. de Hæres. qu. 185. §. 15. num. 240.

4 Provocationibus frivolis cedend. &c. Consentit Farin. loco cit. num. 229.

5 (a) Sed frustatoriæ sunt &c.

De appellationibus frustatoriis, & per fraudem interpositis ad effect. retardandi, & impediendi processum Inquisitionis, agit Pegna in addit. comment. 31. num. 122. litt. C. vers. primò, & sequent.

6 Sed in re dubia &c.

Inquisitorum arbitrio, peritorum exhibito consilio, standum docet idem Pegna loco cit.

Sed si rei dannati sunt propter &c.

Idem omne affirmat, Farin. de Hæres. quæst. 185. §. 1. num. 230.

9 Quoties promotor fiscalis appellat &c.

Consentiant Castropolao in oper. moral. tom. 1. tractat. 4. disp. 8. punct. 7. num. 7. Pegn. com. 31. 3. p. vers. si autem Inquisit. Caren. 3. part. tit. 14. de appell. & senten. exec. num. 5.

De Apostatis Titulus VII.

SUMMARIUM.

1 A Postasia quid sit.

2 Apostasia, qua tota fides deseritur, deterior est omni hæresi.

3 Apostatas, etiam conversos, & pænitentes non esse recipiendos, quidem censuerunt.

4 Apostatae conversi, & pænitentes cur sint recipiendi.

5 Apostatae pænitentes sunt recipiendi, pertinaces vero curiae seculari relinquendi sunt.

6 Apostatae causa eodem ordine atque hæretici est tractanda.

De Apostatis.

1 Postasia Græca vox, latinè defectio est: ceterum non quælibet defectio Apostasia vocari solet, sed ea, qua quis discedit ab instituto priori, quod tuendum suscepereat; Vnde etiam Apostata desertor appellari potest,

& quamvis, qui statum susceptæ Religiosis deserit, Apostata quoque sit; in praesentia tamè de impio, & nefario Fidei Catholicæ desertore breviter differemus.

2 Itaque Apostasia, qua disceditur à tota fide, deterior est omni hæresi; quia est impietas maxima, (a) & omnem perfidiam,

diam, & infidelitatem superat; Melius est enim viam justitiae non cognoscere, quam post ejus agnitionem retrorsum converti.

2. Petri 2. o. quidam de Apostat. Tb. 2. 2. q. 12.

3 Quamobrem quidam putarunt Apostamat etiam conversum, & pœnitentem recipiendum non esse: quod, & lege quādam civili cavetur. l. 3. C. de Apostat. Mattheos Cod. theus in Constit. Siciliae tit. 3. Nicol. Arela: de Hæret. hæret. notab. 44.

4 Sed hanc opinionem, & Jus Pontificium, & sententia communis, & usus forensis explosit. Nam cum hujus criminis cognitio Inquisitorum Apostolicorum sit, Pontificia Jura, potius quam Cæsarea in eorum foro, & judicio servanda sunt. c. quidam de Apostatis, c. contra Christianos de hæret. lib. 6. Conc. Elibertini c. 46. decreto-

rum Siricii c. 3. omnes Doct. in eod. c. quidam Adde Re-Alfonso Castrus lib. 1. de justa hæret. punitio. cap. 23. pertorū Inquisit. verb. Apostata.

5 Ex quibus intelligere licet Apostatas perinde, atque hæreticos pœnitentes recipiendos esse; pertinaces verò curiae sacerulari relinquendos: quamvis Apostata propriè hæreticus non sit, ut rectè Canus disputat lib. 12. de locis Theologicis cap. 9. vide Alfonso. lib. 1. de justa hæret. punit. c. 7.

6 Quæ cum ita sint, supervacaneum fuerit plura separatim de Apostatis commemorare; quandoquidem omnia, quæ de hæreticis dixero, de Apostatis quoque dicta esse intelligi possunt, addo. l. 1. & pen. C. de Apost. Reg. l. 1. tit. 1. lib. 4. fori Regii, Godofr. in rubr. C. de Apost. Socin. in rubr. de hæret. lib. 5.

ANNOTATIONES.

2 Itaque apostasia &c. Se habet in ordine ad hæresim apostasia, tanquam quid majus ad minus. Delbene de Off. S. Inquisit. & Hæret. par. 1. dub. 13. sect. 4. num. 20

2 (a) Et omnem perfidiam, &c.

Ob id censeo perfidias dici, de qua habetur 2. quest. 7. non potest, vide Hostien. in summ. eo. tit. 5. quot species apostasie.

4 Sed hanc opinionem, &c. Legibus enim Civilibus derogatum jam fuit, per constitutiones Canonicas.

5 Ex quibus intelligere licet &c. Nota hic quod omnis Apostata à fide est etiam formaliter Hæreticus, vt docet Delbenc de S. Off. Inquisit & hæret. p. 1. dub. 47. p. 2. num. 1. Apostasia enim non est peccatum essentialiter distinctum ab hæresi, Cajetan. 22. q. 10. art. 1. & qu. 11. art. 1.

De Blasphemis Titulus VIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Blasphemare quid sit, & quot modis in Deum blasphemus quis dicatur.
- 2 Blasphemia quævis continet in se falsitatem saltē in affectu maledici.
- 3 Blasphemum quilibet accusare potest, & debet.
- 4 Blasphemus à quovis judge puniri debet.
- 5 Blasphemus inique absolutus, aut remissius punitus ab aliquo judge, puniri potest ab alio.
- 6 Blasphemiarum discrimina inter se, & ad quos judices cognitio uniuscujusque pertineat.
- 7 Blasphemia, quæ omnium levissima censetur.
- 8 Blasphemia maxima quæ sit.
- 9 Blasphemos qua pœna soleant afficere regia leges.
- 10 Blasphemi quo pacto puniantur pro atrocioribus blasphemias in judicio Inquisitorum.

- 11 Blasphemi de levioribus blasphemias convicti, qua pœna afficiendi.
- 12 Blasphemia levioris pœna qua Rei nudo capite, & sine clamyde in Ecclesia esse jubentur, undè fuerit derivata.
- 13 Pœnitentia publica blasphemis Sacerdotibus imponenda non est.
- 14 Sacerdotibus blasphemis quarè publica pœnitentia non est in jungenda.
- 15 Sacerdotum blasphemæ non impunitæ relinquuntur.
- 16 Blasphemus Sacerdos quo pacto sit puniendus.
- 17 Blasphemus absolutus in foro conscientiae, an sit puniendus in foro judicij.
- 18 Blasphemus in foro conscientij absolutus in foro judicij etiam puniri debet.
- 19 Blasphemus qui plures eodem impetu blasphemias dixerit, durius puniendus, sed una tantum pœna.

De

De Blasphemis Titulus VIII.

21

Blasphemare est maledicere; non tamèn quælibet maledictio blasphemia solet appellari, sed ea duntaxat, quæ est execratio, aut concivium impium contra Deum, vel contra Divos; blasphemati autem sunt, qui sacrilego maledicto se obstringunt, ut ait Buddeus. Multifariam autem blasphemia in Deum dicitur, vel ab eo movendo, quæ Dei sunt, vel ei attribuendo, quæ Dei non sunt, vel alicui tribuendo, quæ solius Dei sunt, vel affirmando falsum de Deo, vel negando verum, vel maledicta in Deum conferendo, vel inhonesta de eo loquendo, vel jurare per membra pudenda, vel detrahendo, vel irridendo in Dei contumeliam: & totidèm ferè modis honori, & dignitati Divorum derogari potest.

2 In quacunque blasphemia invenitur falsitas; saltem in affectu maledici, nam & si vera nonnunquam dicere videatur blasphemus, nominando membra pudenda divorum, (a) in eo tamèn falsitas est, quod cum illi nihil habeant vituperabile, maledici vituperatione utuntur, ea contumeliosè nuncupando; & eodem pacto falsitas inest blasphemiarum imprecandi, cum maledicus ea divis imprecatur, quæ eis evenire non possunt.

3 Quilibet autem potest, ac debet accusare blasphemum; quia id crimen in Majestate Divinam committitur, nec dissimulare debemus ejus opprobrium, qui probra nostra delevit. Et ut Pius Papa inquit: *Si quis talem hominem non indicaverit, dubium non est, quin Divina condemnatione coeretur.* Et Imperator Theodosius ait: *Tutum non est negligere Divinitatis injuriam, & impunitum relinquere scelus,* & Chrysostomus in Matthæum hom. 5. operis imperfecti, enarrans verba illa Salvatoris Nostræ; *Vade retrò Satana: in precedentibus, inquit; non est exasperatus sed quando Diabolus Dei sibi presumpsit honorem, iratus est, & increpavit eum, ut nos illius discamus exemplo nostras injurias illatas ab impiis magnanimitè sustinere;* Dei autem injurias, nec usque ad auditum sufferre. Quoniam in propriis injuriis esse quæcunq; patientem, laudabile est: injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium. Et idem Divus alibi multa in eandem sententiam dixit ad populum Antio-

chenum. *hom. 1. c. in nonnullis, de judeis c. si quis per capillam 22. quæst. 1. c. si is qui, 23. quæst. 4. C. Theodos. l. 1. tit. 2. legum novellarum.*

4 Non solum quivis unus è populo accusare potest blasphemum, sed etiam judices omnes eum punire debent; nam & Judices Pontificii, & Regii, & Inquisitores quòque Apostolici, poenas blasphemis irrogant. (b) Verùm ab uno judice punitus, ab alio non plectetur; id enim Inquisitum esset, multisque legibus prohibetur. *l. Senatus de accusatio, l. licet, §. ultim. nautæ, caupo. c. de his de accusat. c. presbyter 81. distin.*

5 Ceterum blasphemus iniquè absolutus, aut remissius punitus ab aliquo judice, puniri potest ab alio, ne quod in odium est constitutum, in favorem ejus convertatur; quemadmodum id generaliter communis sententia traditur, *in l. placet, C. de Sacrosan. Eccl. in c. Felicis, §. per hoc de pœnis, lib. 6. Abb. Felinus, Avgust. Berojus, & ceteri in c. de his de accusat. Covar. l. 2. varia. resolut. c. 10. Albertinus lib. de agnoscen. assert. q. 25. conclus. 6.*

6 Notandum igitur, animadverendumque est multas esse blasphemias, quarum punitio ad Inquisitores pertineat: quales sunt hæresibus confines, & quæ speciem hæresis præferunt. Sunt & aliæ plures, quæ nihil prorsus commune habent cum hæresi: verbi gratia, si quis juraverit per membra pudenda Divorum, vel impia jurandi consuetudine aliquid inconsideratè, & inconsultè dixerit; is puniendus est à Judicibus Regiis, aut ab Ecclesiasticis Ordinariis, non autem ab Inquisitoribus, *5. instruct. Hispalen. cap. 4. Alfonsum lib. 1. de justa hæret. punit. c. 1. 2.*

7 Ex qualitate verborum, & circumstantiis personarum, temporum, & locorum magis, ac magis nefaria, & sacrilega, blasphemia censenda est: (c) illa verò est omnium levissima, quæ inconsulto dolore profertur, & statim eam dixisse pœnitet. *l. aut facta de pœnis, Glos. in c. denique distin.* *4. Ias. in l. si duo patroni §. ult. de jure juran. Albert. lib. de agnoscen. assert. q. 27.*

8 Maximis autem blasphemias annumeranda est quæcunq; dicta fuerit contrà Sacratissimam Virginem, cuius rei exemplum memorabile Nicephorus retulit lib. 18. Ecclesiast. hist. cap. 33. *Graci quidem, inquit,*

*Exemplum inquit, sive Gentiles in cuiusdam domo con-
horrendum Blasphemare à Deipara Virg. pana Malitati.* vivantes, & vino se invitantes, post prandium simulatq; satis ad biberant, blasphemare, & convicis proscindere Verbi Matrem cœpere: postremum hoc compotationi adhibentes studium, ut quæcumque aliquis eorum ex cogitare posset absurdia, atque indigna, per ea ridens econome, & dispensationis salutis nostra mysterio illuderet. Insipietas ea postquam innotuit, illi quidem condignas petulantis linguae pœnas dedere: Aedium autem Dominus à sacris nostris non alienus, tum quidem periculum effugit. Non multo verò post, nocte ei dormienti in somnis Dei Genitrix astigit; cui diligentius percunctanti, ecquid se, quanam esset nosset: post quam ipse, nosse se eam professus est: illa ei contumeliarum indignitatem in memoriam revocavit. Tum ille miser supplex illi esse, veniamque delicti petere; & ne tam citò morte mulctaretur, sed tempus ei pœnitentie relinquetur orare. Illa, daturam se hoc ei, neque in presentia ipsum ita morte pœnas luiturum promittere; vimine autem, quod manu gestare videbatur, genua ejus circumcircà veluti exarans, circumscribere, id ubi factum avolans; ei postea non apparuit. At ille somno discusso membra ea, quæ vimine notata fuerant, statim ab reliquo corpori disrupta invenit, recenti sanguine profluente, & in publicum productus justum omnibus judicium promulgavit. Qui verò id audierunt, laudes Deo propter tam inopinatum miraculum, cantarunt, matrem istidem Dei celebrarunt, quæ ita semper Christianorum genus tueretur, quæq; novo quodam modo affectionem erga nos suam, quamvis præter naturam ejus sit, ut quemquam puniat, vi quadam adacta ostenderet, ut scilicet religio nobis stabilis, & firma esset, hæc ille. Justissima igitur lex Regia est, quæ duplo maiorem poenam imponit iis, qui blasphemant, & vituperant Beatissimam Virginem, quam eis, qui cæteros Divos. I.3. tit. 28. part. 7.

9 Cum varia sit maledicorum culpa, varia quoq; pœna illis imponi debet, ut pro mensura peccati sit, & plagarum modus, lex ait. *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur:* quod, & Justinianus novella constitutione sancivit: legibus vero Regiis, pro gravioribus blasphemis lingua maledici amputatur, & pars bonorum ejus publicatur; pro aliis autem, triginta diebus blasphemus in vinculis deti-

netur. Alia item, & alia pœna jure Pontificio in blasphemos constituta est. *Deuter. 25. levit. 24. Autben. ut non luxurient. si quis per capillum 22. quæst. 1. c. 2. de maled.*

10 Cæterum in judicio Inquisitorum hac pœna usu recepta est, ut prò atrocioribus blasphemis maledicus plebejus trahatur in spectaculum publicum, infamia quadam mitra capiti imposita, & lingua ligata, & sine chlamyde, & publicè sententia pronuncietur, & confessum flagellis coesus in exilium mittatur; Si verò blasphemus nobilior, aut honestior fuerit, sine mitra illa pœnitentiam publicam similiter agit, & ad certum tempus in Monasterium detruditur, & mulctam aliquam solvit, & nonnunquam propter suspicionem abjurare cogitur; honestiores enim, fustibus cædendi non sunt *I. capitalium, §. 1. ff. de pœnis.*

11 In aliis autem blasphemis levioribus solent Inquisitores damnare blasphemum, ut aliquo die festo in Ecclesia, dum Sacra Solemnia celebrantur, stet nudo capite, sine chlamyde, sine crepidis, & calcis resti succinctus, dextra præferens ardente facem, & Sacris peractis legitur publicè sententia, qua jejunia quoque, & precatio[n]es indicuntur, & præterea multa aliqua punitur maledicus.

12 Atque ea quidem partim ex jure Pontificio, partim ex veteri testamento deducta videri possunt; Nam, & maledici pœnitentia huic ferè similis est, quæ lege quadam Pontificia continetur. Et in Republica Hebræorum leprosus separatus ad arbitrium Sacerdotis habebat vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contractum. Et Rex ille David pœnitentiam agens, ascendebat Clivum Olivarum scandens, & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite; sed & omnis populus, qui erat cum eo, operto capite ascendebat plorans *c. 2. de maled. Levit. 13. & 2. Reg. 15.*

13 Sed publica pœnitentia Sacerdotibus imponenda non est, ne grex fidelium scandalum patiatur; nam ut Constantinus Magnus prudentissime dixisse fertur; *non oportet Sacerdotum peccata vulgo innotescere, ne illis offensis ad delinquendum reddantur audacieores: author Theodoreus lib. I. Ecclæsiast. hist. c. 11.* Huc accedit, quod Leo ille ter Maximus in Epist. 90. scribit, *Apostoli-*

stolicam esse traditionem, ut nè Sacerdotes publicam pœnitentiam agant. cap. de his 50. dist. c. presbyter 82. dist.

14 Accedit etiam, quod publica, & infami pœnitentia injuncta maximo esset opprobrio Sacerdotum dignitas, quæ quidem semper omnibus veneranda esse debet, quemadmodum Ambro. lib. de dignitate Sacerdotali, Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio, aliqui tradiderunt. Nec mirum id, (d) nam, & Ægyptii, & Græci jam olim Sacerdotes suos in summa veneratione habuerunt: quod Plato in lib. civili testatur, post alia dicens: *Sacerdotum, & vatum ratio, magnanimitate, intelligentiaque, & claritate abundat, propter eorum, quæ tractant, magnificentiam.* Quapropter apud Ægyptios non licet Regem absque Sacerdotio imperare, & in plurimis Græcorum Civitatibus reperies, præcipua Sacra à Magistratibus summis institui. Et Diodorus Siculus lib. 2. *Egypti vectigalibus trifariam, partitis priorem portionem percipit Collegium Sacerdotum, magna apud incolas autoritate, tum propter deorum curam, tum propter doctrinam, qua plures erudiunt, & immunes sunt Sacerdotes omnes, secundumque post Reges honoris, dignitatisque locum tenent.* Et ut Statius Papinius lib. 5. *Sylvarum ait, qui bona Fide Deum colit, amat, & Sacerdotes;* Prætero Echium homil. 59. *de Sacramentis, Brunum lib. 5. de legation. cap. 6.*

15 Sed quamvis Sacerdotes non agant pœnitentiam publicam, non tamè idcirco eorum blasphemiae erunt impunitæ; immò tantò severius puniri debent, quantò Clerici gravius quam Laici delinquunt. Ut enim Cyprianus lib. de singularitate Clericorum inquit? *Cum quid laicos decet, ne occasionem blasphemandi opponant; tum maximè Clericos id vehementer constringit, quibus aut religio blasphemata, aut fraternitas perditæ pœnas duplices irrogabit.* Quod etiam confirmat, Chrysost. in Matthæum hom. 38. *operis imperfecti.*

16 Itaq; Sacerdos blasphemus durius puniri debet multa, jejunii, & orationibus, & præterea Sacris interdicendus est ad certum tempus, & in Monasterium detrudendus; Nam ut communiter traditum est, in pœnis, quæ ad corpus, & æxistimationem non pertinent, gravius puniendi sunt honestiores, quam humiliores regia lib. 2. cum seq. tit. 28. par. 7. Bart. in l. quædam, de pœnis. Felinus in c. cum quidam de jure jurando, Tiraquel. de nobilitate cap. 20. num. 120. vide Joan. Bernar. in pract. cap. 103.

17 Sunt qui putant, blasphemum absolutum in foro conscientiæ, puniendum, non esse in foro judicii: cujus opinionis causam afferunt, nec probabilem, nec satis idoneam, quod blasphemus absolutus à Sacerdote pacem habet cum Deo, quem in primis offenderat, Bart. conf. 167. Anchæ. & Ana. in c. 2. de maled. Felinus e. de his, de accusat. de e jesus conf. 137.

18 At quia ea opinio si vera esset, multa consequerentur absurdia; nam & Apostata, & hereticus, & idolatra, & quicunque Deum palam offenderet, absolutus à Parochio, puniri non posset à Judice; quo quid absurdius dici, cogitarive potest? præsertim cum forum illud arcanum nihil commune habeat cum foro judicario; Merito igitur, ac jure istorum opinatio aliis disPLICuit, quibus assentior Jaf. in lib. 3. §. *juravi de jure juran.* Matth. in Constit. Siciliae lib. 3. rubr. 54. Covar. lib. 2. varia. resol. c. 10.

19 Si quis autem eodem impetu plures blasphemias dixerit, durius quidem puniendus est; sed una tantum pœna, quia unum duntaxat crimen committit. l. inficiendo §. infans, ff. defurt. glos. in l. nunquam plura, ff. de privat. delib. Cepol. conf. criminal. 77. Alciat. in cap. cum non ab homine de jud. nu. 33. Covar. lib. 2. variarum resolutione c. 10. Boherius decis. 301. Hippolytus in l. ult. ff. de Sicar.

ANNOTATIONES.

1 Blasphemare est maledicere &c.
Vide D. Ambro. in lib. de Paradiso, S. Thom. 2. 2. quest. 13. Alexand. Alens. part. 2. *summæ qu. 148.* Adde Blasphemum dici quoque, qui Creatura cui-piam ratione carenti maledicit in quantum Creatura Dei est, & qui Divino Cultui seculares Cantilenas profanas, & turpes admiscet, Cajet. 2. 2. qu. 13. art. 1. & quest. 91. *Navarrus tom. 2. comment. in 2. p. decret. cap. 12. nn. 86. & 87.*

2 (a) In eo tamen falsitas est &c.
Quæ dicitur falsitas effectiva. Delbene de Off. missis. & haret. p. 2. dubit. 218. seqq. 3. nn. 32.

3 Quilibet autem potest, ac debet &c.
Adest, & Decr. Conc. Lateran., & Iulij III. constitutio, quæ incipit: *In multis.*

4 (b) Verum ab uno Judice punitus &c.
Intellige cum Blasphemus est condignè punitus.

De Blasphemis

5 Cæterum blasphemus iniquè &c.
Hoc procedit etiamsi Iudices non sint ejusdem generis v. g. Ecclesiasticus alter, alter sacerularis, blasphemus Laicus sit, & blasphemie crimen sit mixtum fori. Abb. in cap. de Off. Ord. circa finem, Felm. in cap. quod olim de Iudeis in fine.

6 Notandum igitur, animaduertendūq; &c.
Blasphemi hæreticales tantum Inquisitoribus denuntiantur; Non hæreticales autē Iudici Ecclesiastico, vel sacerulari. Delbene loco cit. seft. 21. nu. 2. & 3. Inquisitores enim de Hæreticalibus Blasphemis priuatiè cognoscunt; In aliis inter ipsos, & Iudicem Ecclesiasticum, sacerularemq; datur locus præventioni. Eymer. in direct. Inquisit. 2. p. q. 41. nu. 2. & sequen. Pegna ibi comment. 66. Abb. in cap. 2. de Maledicis num. 9. Romæ Eminentiss. Inquisitores Gener. de omni Blasphemia cognoscunt ex Constit. Iulij III. quæ incipit, In multis in Bullario in ord. 43. regist. fol. 545.

7 Ex qualitate Verborum &c.
Hæc omnia à S. Inquisitionis Tribunal confidari docet novissime P. Nerius in Opusc. de Iudic. S. Inquisit. cap. 10. num. 3.

7 (c) Illa verò est omnium &c.
Nota hic in Blasphemia peccatum non minui ex parvitatem materiae, sed ex inadvertentia tantum, & inconsideratione. Caet. in sum. verbo Blasphemia. Bannez. 2. 2. quæst. 13. art. 2. Qui sic dolent excusantur ab omni abjuratione, sed non ab omni pœna. P. Nerius loco cit. nuper num. 5.

8 Maximis autem Blasphemis &c.
Exempla Blasphemorum graviter à Deo punitorum, & PP. autoritates, vide relatas à Delbene

de Offic. S. Inquisit. & Heret. part. 2. dub. 21. 8. seft. 8. num. 2.

10 Cæterum in judicio Inquisitor. &c.
De pœnis, pœnitentiisq; salutaribus Blasphemis imponendis, vide Caren. de S. Off. p. 2. de Blasphemis tit. 7. §. 14. P. Nerium loco quo supra.

13 Sed publica pœnitentia Sacerdot. &c.
Ob id DD. asserunt pœnam cap. 2. de Maled. non habere locum in Clerico. Io. And. Abb. & Hostien. in d. cap. 2.

14 Accedit etiam, quod publica, &c.
Rationem similem, vide relatam à Dionis. Gotfred. in suis notis ad Novell. 77. sub litt. G. in 3. edit.

14 (d) Nam, & Aegypti, & Græci &c.
De Aethnicorum Sacerdotum dignitate, vide Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 2. cap. 8. in fine.

15 Sed quamvis Sacerdotes &c.
Clerici Blasphemi deponuntur, cap. si quis per capillos 27. q. 1. & ex Decr. Leonis X. in Conc. Lateran. seft. 9. in §. Ad abolendam, pro prima punitionis vice perdunt fructus unius Anni omnium Beneficiorum, pro secunda privantur uno, vel altero Beneficio, pro tertia vero privantur omnibus, & inhabiles ad alia consequenda, & retinenda redduntur.

17 Sunt qui putant Blasphemum &c.
Hæc fuit sententia Thomæ Ferrarrii in suo Cautellar. tract. caut. 25. at hanc communiter esse reprobatam testatur Caren. de S. Off. p. 2. de Blasphem. tit. 7. §. 15. num. 77.

19 Si quis autem eodem impetu &c.
Sed multò gravius, quam si unicam tantum proferret. Menoch. de presumpt. lib. 5. presumpt. 2. nu. 27. Graff de casib. reservat lib. 1. cap. 10. num. 59.

De Bonis Hæreticorum Titulus IX.

SUMMARIUM.

- 1 Hæreticorum bona jure optimo publicantur.
- 2 Hæreticorum bona cur publicari oporteat.
- 3 Hæreticorum bona filiis eorum Catholice olim relinquuntur.
- 4 Hæreticorum filios egestate laborare Reipub. interest.
- 5 Hæreticorum filiis bona adimere acerbum, & inhumanum non est.
- 6 Lex, quæ sancitum est, ut filii eorum, qui rei sunt lesæ Maestatis, parentum bonis priventur, non est abrogata.
- 7 Hæreticorum bona jure publicari concluditur.
- 8 Hæreticorum fundus serviens, vel is, cui debetur servitus, si publicetur, utroque casu durant servitutes.
- 9 Hæreticorum bona, quæ ipsi mortis causa donaverint, cum cæteris eorum bonis ad fiscum etiam pertinent.
- 10 Donatio inter maritum, & uxorem revocatur, si post mortem mariti memoria propter hæresim damnetur.
- 11 Hæreticis quæcumque ex contractu conditionali debentur, quomodo ad fiscum pertineant.
- 12 Bona omnia uxoris de hæresi damnatae publicantur.
- 13 Peculium Castrense filii hæretici confiscatur.
- 14 Peculium Castrense proprium est filii familias.
- 15 Filii familias, qui de hæresi damnantur, peculium Castrense confiscandum esse concluditur.
- 16 Bona materna filii familias hæretici ad fiscum pertinent, tametsi ille in Patris sit potestate.
- 17 Peculium profectum, quod Patris est, bonis e juis publicatis, etiam confiscatur.
- 18 Filii familias bonis publicatis, ususfructus patri debitus confiscatur.
- 19 Ususfructus bonorum, quæ rogatus erat hæreticus, restituere post mortem suam fisco adjudicandus est, quo ad hæreticus moriatur.

- 20 Heretici predium, quod censum debet Ecclesia, confiscatur, salvo jure pensionis praestandæ.
- 21 Heretici bona an publicanda sint ab eo die, quo in hæresim incidit.
- 22 Donationes ab hæretico quantumvis occulto factæ, cur pondus non habeant.
- 23 Dotes etiam à fisco reuocantur, quas filii donant hæretici.
- 24 Dotes ab occultis hæreticis filiis sanctimonialibus datæ, fisco vendicantur.
- 25 Hereticus, ex quo die tale crimen contraxit, nihil ex bonis suis alienare potest.
- 26 Bona hæretici, qui defecit in purgatione, aut propter contumaciam damnatus est, à quo die publicanda sint.
- 27 Fiscus vendicans res ab occulto hæretico venditas, an pretium teneatur restituere.
- 28 Hereticus occultus, qui bona sua vendit, peccat.
- 29 Emptori, qui bona fide cum occulto hæretico contraxit, quando pretium sit restituendum.
- 30 Emptori, quæcunque pars numorum reperiatur, restituenda est.
- 31 Emptori reddenda est etiam pecunia, si ex ea factus sit hæreticus locupletior.
- 32 Emptori reddendi sunt etiam numi, si illis hæreticus res suas meliores fecerit.
- 33 Emptori restituenda est adhuc pecunia, si ex ea occultus hæreticus suis creditoribus solverit.
- 34 Emptori pretium etiam restituatur, cum in hæretici rem versa est pecunia, vè tantundem consumpturus esset hæreticus ex bonis suis.
- 35 Pecunia mutuo data occulto hæretico, quæ seipsum, & familiam aluit, restituui debet creditori.
- 36 Pecunia reddenda est emptori, si ea hæreticus adificaverit, aut simile quid fecerit.
- 37 Pecunia similitè reddenda est, quam in suam, aut suorum valetudinem occultus hæreticus impenderit.
- 38 Pecuniam, in qua re sufficit impensam esse ab occulto hæretico, ut emptori restituatur.
- 39 Emptor, qui servatis solemnitatibus emerit, nihil præterea probare tenetur.
- 40 Probatio dilucida exigenda ab eo non est, qui bona fide rem aliquam ab occulto hæretico emerit.
- 41 Pecuniam qui mutuo dederit Civitati, & Ecclesiæ, an sit perspicue probatur us in earum utilitatem versam esse.
- 42 Pecuniam qui ignorantia insuperabili occulto hæretico mutuo dedit, est satis, si probabili conjectura ostendat in rem hæretici versam esse.
- 43 Pecunia occulto hæretico inopia laboranti mutuata, quando ex bonis hæretici publicatis restitui debet.
- 44 Pecunia reddenda est creditori, si is probabit occultum hæreticum, quo tempore illam ab eo mutuatus est, ea indiguisse.
- 45 Probatis extremis, media quòque probata esse videntur.
- 46 Pecuniam versam esse in hæretici utilitatem, creditorem jus nunquam gravandum esse præcipit, ut probet.
- 47 Probatio impossibilis nunquam exigitur.
- 48 Probationem debere necessariò concludere, quomodo intelligendum sit.
- 49 Pecuniam in rem hæretici versam esse, quando sit verisimile.
- 50 Pecuniam creditoris in rem hæretici esse versam, quibus insuper conjecturis fiat probabile.
- 51 Emptori qui bona fide ab occulto hæretico aliquid emit, quid sufficit probare, ut ei numi soluti restituantur.
- 52 Pecunia cur emptori, & creditori restituenda sit in aliquibus casibus.
- 53 Fisci in dubiis questionibus non magna habenda est ratio.
- 54 Fiscus sub optimo Principe sèpenumero vincitur.
- 55 Fisco in rebus certis favere decet.
- 56 Bona ab occulto hæretico alienata à quo tempore revocanda sint à Fisco.
- 57 Uxor, si quidpiam alienaverit inscio viro, & in hæresim postea inciderit, id omne revocabit Fiscus.
- 58 Bona ab hæreticis alienata cum fructibus restituere tenentur male fidei possessores.
- 59 Possessores bona fidei post litem contestatam, & controversiam motam, incipiunt malafidei possessores esse.
- 60 Emptoribus, & creditoribus sola rei confessio nocere non potest in probatione temporis, ex quo in hæresim incidit.
- 61 Bonafutura non confiscantur.

- 62 *Jura conditionalia ex ultima voluntate pendentia, si conditio extiterit post hæretici condemnationem, ad Fiscum non transeunt?*
- 63 *Alimenta non publicantur.*
- 64 *Confiscatio bonorum hæretici non debet aliis esse damnosa.*
- 65 *Bona aliena inter hæretici bona reperta legitimis dominis sunt restituenda.*
- 66 *Fiscus dotem uxori reddere debet, marito impietatis damnato.*
- 67 *Uxori hæretici quomodo dos restituenda sit.*
- 68 *Dotis numeratio quo pacto probari conveniet.*
- 69 *Fiscus, quis successor est mariti damnati, uti potest adversus uxorem exceptione dotis non numerare.*
- 70 *Bona parapherna uxori restituenda sunt.*
- 71 *Uxori dimidia pars lucrorum, que res Regiis legibus communia sunt conjugum, restituenda est.*
- 72 *Arrhes, & donationes propter nuptias uxori datæ, marito hæresis damnato, non confiscantur.*
- 73 *Uxor, que sciens nupsit hæretico, an sicut privatur dote, sic etiam privetur arbitrio.*
- 74 *Bona que sita constante matrimonio inter coniuges, an dividenda sint inter fiscum, & uxorem, que sciens nupsit hæretico.*
- 75 *Uxor an fundum dotalem repetere possit à Fisco, quem maritus ea consentiente, & jurante vendidit, deinde fiscus vindicavit.*
- 76 *Donationes factæ uxori à consanguineis viri sui, quando publicari possint propter hæresim mariti, & quando non.*
- 77 *Donatio facta filio arrogato, & uni ex sorosis, non publicatur propter alterius hæresim.*
- 78 *Donatio legis facta, si ipsi in hæresim incidant, publicanda est, nisi expresse aliud sit adjectum donationi.*
- 79 *Filius familias bona, que post patris mortem ei debentur, publicari non possunt.*
- 80 *Filio familias impietatis damnato, non publicatur peculium profectum ei à Patre concessum.*
- 81 *Patre familias hæretico damnato, non confiscatur ususfructus, quem habuit in bonis filii adventitiis.*
- 82 *Maritus an possit alienare partem dimidiadim lucrorum, legibus que Regiis ad uxorem pertinent, si tempore alienationis uxor hæretica sit.*
- 83 *Maritum, si occultam uxoris hæresim ignoraret, probabile est supradicta bona alienare posse.*
- 84 *Fides bona, & ignorantia in dubio presumitur.*
- 85 *Probandi onus lex Regia in eum transfert, qui dixerit alienationem lucrorum dolo, aut fraude à marito efficiatam.*
- 86 *Maritus donare non potest ea lucra, que legibus Regiis ad uxorem pertinent.*
- 87 *Hæreticus Ecclesiæ reconciliatus, cujus bona sunt publicata, an partem dimidiadim lucrorum, que uxori e jussus ad judicata sunt, ipsa invita alienare possit.*
- 88 *Bona Ecclesiæ publicanda non sunt propter hæresim Clerici.*
- 89 *Bona Clerici hæretici, que ex Ecclesia, vel e jussus respectu acquisierit, publicari non debent.*
- 90 *Fructus beneficiorum, quos Clerici possident, propter ipsorum hæresim publicari possunt.*
- 91 *Patrimonium, & alia bona Clerici hæretici, an ad Episcopum pertineant.*
- 92 *Bona Clerici hæretici ad fiscum pertinet.*
- 93 *Bona restitutioni subjecta, que possidebat hæreticus, non publicantur.*
- 94 *Hæreticus si rogatus sit aliquid filio suo restituere, id à fisco illi restituendum est.*
- 95 *Jus patronatus Ecclesiasticum, patroni bonis publicatis, utrum ad fiscum pertineat.*
- 96 *Jus patronatus non publicatur.*
- 97 *Emphyteusis hominis privati in fiscum transit propter hæresim emphyteutæ.*
- 98 *Emphyteusis Ecclesiastica an transeat in fiscum publicatis bonis emphyteute.*
- 99 *Ecclesiæ res in emphyteusim data, an transire possit ad heredem extraneum.*
- 100 *Emphyteusis Ecclesiæ ad extraneos successores pervenire non potest.*
- 101 *Emphyteusim Ecclesiæ ad extraneos successores pervenire posse, alii opinantur.*

- 102 Emphyteusis rei Ecclesiastice quando ad extraneos heredes, & fiscum non transeat.
- 103 Emphyteusis rei Ecclesiastice quando ad extraneos heredes, & fiscum transeat.
- 104 Ecclesia potest rem suam in emphyteusim datam recuperare.
- 105 Ecclesia optio datur, ut intra biennium deliberet, an velit habere fiscum in emphyteutam.
- 106 Ecclesia utrum possit restitui adversus lapsum hujus biennii.
- 107 Emphyteusis an reddenda sit Ecclesia cum meliorationibus, ita ut nihil pro eis fisco solvat.
- 108 Emphyteusis quando sit Ecclesia restituenda cum meliorationibus.
- 109 Emphyteusis propter heresim possessoris confiscata cur ad Ecclesiam cum meliorationibus redire debeat.
- 110 Emphyteusis Dominus quid reddere tenetur, cum ei fundus cum meliorationibus traditur.
- 111 Emphyteusis Dominus, cum fundus ei redditur cum meliorationibus, an compensare debeat impensas cum fructibus perceptis.
- 112 Emphyteusis Dominus non debet compensare impensas cum fructibus perceptis, si is, qui fecit impensas, bona fidei possessore erat.
- 113 Possessor malae fidei, & is, qui bona fide posse debat post litem contestatam, cum fructibus perceptis compensare debet meliorationes.
- 114 Compensatio meliorationum cum fructibus perceptis quatenus facienda sit.
- 115 Fructus percepti à malae fidei possessore, si plures sint, quam meliorationes, quo pacto compensatio sit facienda.
- 116 Fructus percepti à bona fidei possessore, post litem contestatam, quo pacto non sint restituendi, ut quidam sentiunt.
- 117 Fructus percepti à bona fidei possessore, post litem contestatam quando sint restituendi.
- 118 Alienus in re qui magnas impensas facit, quo pacto rei Domino satisfactorius sit.
- 119 Alienus in re cum quis magnas impensas facit, quid cum rei Domino tunc agendum sit, judicis arbitrio potissimum committendum est.
- 120 Feudum, quod hereticus habuit, quo pacto confiscari non possit.
- 121 Creditoribus heretici ante e jus heresim, fiscus satisfacere debet ex publicatis bonis.
- 122 Creditoribus heretici quanto pere fiscus teneatur satisfacere.
- 123 Tuto confisato, aut prodigi, velfuriosi Curatore, aduersus fiscum cui danda sit actio.
- 124 Hereditas adita ab occulto heretico an acquiratur fisco.
- 125 Hereditatem an hereticus adire possit, quae ei defertur, cum jam heresim confessus est, quamvis nondum sit absolutus.
- 126 Confiscationis executio quando facienda sit in bonis hereticorum.
- 127 Confiscationis jus, si duo sunt Domini temporales, alter inferior, alter superior, utri eorum pertineat.
- 128 Confiscationis jus quando inferiori Domino pertinere potest.
- 129 Bona heretici ad Regem illius Regni pertinent, in quo ipsa reperta fuerint.
- 130 Actiones in rem ubi sint.
- 131 Actiones in personam ubi nam sint.
- 132 Bona hereticorum quo pacto olim dividabantur.
- 133 Bona hereticorum usu capi possunt etiam contra Ecclesiam Romanam tempore quadraginta annorum.
- 134 Prescriptione quinquenii, aut certe viginti annorum, utrum fiscus submoveri possit.
- 135 Bona, que in singulos annos heretico debentur, quando confiscari possunt.
- 136 Bona que in singulos annos heretico debentur, quando publicari non possunt.
- 137 Questiones tres deciduntur.
- 138 Domicii ne, an loci, ubi contractum fuit matrimonium, habenda sit ratio in confiscandis bonis constante matrimonio quæstis.
- 139 Pacta conventa in contractu matrimonii de lucris constante matrimonio acquirendis seruanda omnino sunt.
- 140 Loci consuetudo, ubi matrimonium fuit contractum, quando consideranda in lucris inter virum, & uxorem quæstis.
- 141 Loci consuetudo quando absque dubio vim habeat.
- 142 Ulpiani responsum, quo ait, inspicendum esse locum domicilii mariti, non illum, ubi contractum fuit matrimonii, aut dotale instrumentum conscriptum,

- 143 Ulpianus quid hoc responso voluerit.
- 144 Locum contractus non inspici debere, sed locum domicilii mariti, speciale esse in contractu matrimonii, communis est re omnium sententia.
- 145 Ulpiani sententia de loco domicilii mariti aliter explanatur.
- 146 Ulpiani predictum responsum quando locum non habeat.
- 147 Loci ne consuetudo, in quo bona inter coniuges multiplicata sunt, an loci ubi domicilium habent, inspici debeat in confiscatione bonorum.
- 148 Leges, & consuetudines illarum Provinciarum servari debent in bonorum confiscazione, in quibus prædia, & alia bona omnia consistunt.
- 149 Leges, & consuetudines Provinciarum, in quibus prædia sunt, esse servandas Juris Periti omnes tradunt.
- 150 Leges, & consuetudines non extendunt vim suam extra territorium.
- 151 Leges, & consuetudines territoriis esse terminatas, exemplis illustratur.
- 152 Loci consuetudinem, in quo matrimonium sicut contractum, tametsi postea coniuges in aliam Provinciam migraverint, aspiciendam esse, lege Regia generaliter cautum est.
- 153 Consuetudo Cordubensis, qua quidquid alter ex conjugibus acquirit, sibi soli acquirit, odiofa non est.
- 154 Consuetudinem, qua lucra fiunt communia, exorbitantem, & contra jus esse nonnulli tenent.
- 155 Lex Regia de lucris factis inter virum, & uxorem quo pacto intelligenda.
- 156 Consuetudo favorabilis quando extenderenda.
- 157 Hæreticus nondum à Judice condemnatus, neque ab aliquo accusatus, utrum teneatur in foro conscientiae bona sua omnia fisco offerre.
- 158 Alfonsi Castrri sententia in questione illa, utrum hæreticus nec damnatus, neque accusatus, bona sua fisco offerre teneatur in foro conscientiae.
- 159 Alfonsi Castrri tria argumenta, quibus predictam questionem difficultem reddit.
- 160 Alfonsi Castrri alia argumenta in hanc eandem sententiam.
- 161 Alfonsi Castrri de bac reprimunt duntat argumentum fortissimum est.
- 162 Hæreticum adhuc non damnatum, neque accusatum, debere bona sua fisco offerre in foro conscientiae, cui fundamento innitatur.
- 163 Declaratoria sententia in hæreticum, quo pacto accipienda.
- 164 Declaratoria sententia vim expresse condemnationis habet.
- 165 Declaratoria sententia propter quid requiratur.
- 166 Sententia necessaria est in criminis notorio.
- 167 Bona sua fisco tradere quid sit, quod reum obliget.
- 168 Lex condemnans universos hæreticos, nihil aliud esse videtur, quam generalis quædam sententia principis adversus hæreticos omnes.
- 169 Lex humana non habet maiorem potestatem, quam Princeps.
- 170 Hæreticus licet sibi i si sit conscientius, non tenetur ad executionem pœnae in se faciendam in foro conscientiae, donec à jure sit damnatus.
- 171 Alfonsi Castrri tertium argumentum, in me prorsus est.
- 172 Alfonsi Castrri confirmatio, quia tertium argumentum fulcit.
- 173 Possessio hæretici ante sententiam non est in justa.
- 174 Fiscus non potest occupare bona hæretici antè latam sententiam.
- 175 Fisci possessio in bonis hæretici antè latam sententiam violentia, & in justa est.
- 176 Fiscus si antè latam sententiam bona occulti hære: i vi invaderet, teneretur futuri actione.
- 177 Juris regula, qua habetur, quod à quoque pœnæ nomine &c. quo pacto intelligenda.
- 178 Decius, & Montanus quomodo recte dicterint, neminem cogendum restituere in foro conscientie quod pœnæ nomine à quoquam exegerit.
- 179 Alfonius Castrus perperam pro se adducit Innocentium, & Baldum afferentes in executione non esse cognitionem aliquam necessariam.
- 180 Executio antè latam sententiam facta, reproba, & in justa est.
- 181 Alfonsi Castrri quartum argumentum, debile, & infirmum est.
- 182 Alfonius Castrus fortius urget illis verbis, que in fine argumenti quarti adducit.

- 183 *Alfonsi Castris quartum argumentum*
quo modo primò possit dilui.
- 184 *Alfonsi Castris quartum argumentum*
quo pacto secundò diluatur.
- 185 *Alfonso Castro in quarto argumento quo
pacto occurri possit.*
- 186 *Exactio aliquando justa esse potest, &
illum, à quo invito pecunia exigitur,
eam restituere non teneri in foro con-
scientie.*
- 187 *Hæreticus verum, atque naturale domi-
nium habet bonorum suorum.*
- 188 *Possesso heretici justa est, & Jure Pon-
tificio illis relinquitur, & defenditur.*
- 189 *Alfonsus Castrus quid sexto suo argu-
mento nitatur probare.*
- 190 *Alfonsi Castris opinionem qui authores
sequantur.*
- 191 *Alfonsi Castris argumento primo, &
omnium fortissimo respondetur, motis
prius tribus questionibus.*
- 192 *Alfonsus Castrus censet legem ferri pos-
se, qua reus ad pœnam subeundam obli-
getur in foro conscientie.*
- 193 *Alfonso Castro quomodo primò respon-
deri possit.*
- 194 *Alfonso Castro quo pacto secundò respo-
deatur.*
- 195 *Alfonsus Castrus afferit Ecclesiam pos-
se leges condere de quacunq; re, que non
sit contra jus naturale, aut Divinum.*
- 196 *Leges quare ferri non possunt de qua-
cunque re, que non sit contra jus natu-
rale, aut Divinum.*
- 197 *Alfonsi Castris opinio rejicitur, dum
existimat Ecclesiam posse leges condere
de quacunque re, que contra jus natu-
rale, aut Divinum non sit.*
- 198 *Alfonsus Castrus quomodo suam opinio-
nem secundò corroboret.*
- 199 *Alfonsus Castrus quo pacto suam opinio-
nem tertio confirmet.*
- 200 *Alfonsus Castrus quomodo suam opi-
nionem quartò fulciat.*
- 201 *Alfonsus Castrus quomodo suam opi-
nionem quintò stabilitat.*
- 202 *Alfonsus Castrus quo pacto quintum
argumentum roboret.*
- 203 *Leges usucaptionis, & prescriptionis pœ-
nales esse nullo jure probatur.*
- 204 *Usucatio ad quid fuerit introducta.*
- 205 *Alfonsus Castrus quid sexto afferat ad
defensionem sue sententie.*
- 206 *Alfonsi Castris opinio quomodo septimiō
probetur.*
- 207 *Alfonsi Castris octavum argumentum
parvi ponderis.*
- 208 *Clerico, qui per sex menses pretermise-
rit lectionem officii canonici, quam pœ-
nam imponat Lateranense Concilium.*
- 209 *Pœnarum divisio posita à Bonifacio VIII.*
- 210 *Ecclesia non potest condere legem, que
sub pena peccati mortiferi precipiat
reο, ut meram pœnam in se ipsum exe-
quatur in foro conscientie prius quam
damnetur.*
- 211 *Legislatori non licet condere legem, que
reum obliget in foro conscientiae ad ma-
gnam aliquam pœnam in se ipsum exe-
quendam.*
- 212 *Legislatori legem condere non expedit,
qua hereticus (licet id fieri possit) obli-
getur in foro conscientie bona sua omnia
non accusatus offere fisco.*
- 213 *Legislatori quare hujusmodi legem
condere non conveniat.*
- 214 *Leges non sunt condenda, nisi de his tan-
tum rebus, quae necessarie sunt ad Rei-
publicæ tranquillitatem.*
- 215 *Hæretici, quare in foro conscientiae non
obligantur, ut antequam condemnentur,
bona sua fisco offerant.*
- 216 *Rei se ipsos prodere in publicum non te-
nentur.*
- 217 *Lex, aut Magistratus occulta Crimina
punire non possunt sine accusatore.*
- 218 *Legem, aut Magistratum occulta Crimi-
na punire non posse sine accusatore. Re-
demptor noster ostendit apud Joan.c.8.*
- 219 *Crimina omnia, etiam si publica sint, le-
gibus puniri non oportet.*
- 220 *Leges quales condere oporteat.*
- 221 *Leges quid amplius continere debeant.*
- 222 *Lex durissima esset, quæ reum cogeret in
foro conscientiae ad offerenda fisco omnia
sua bona.*
- 223 *Bonorum omnium jactura solet morti
equiparari.*
- 224 *Lex condenda non est de re nimium dif-
ficili, sicuti nec de impossibili.*
- 225 *Legis, que reos obligaret in foro conscientie
ad offerenda fisco omnia sua bona,
durities ostendit.*
- 226 *Lex prædicta, cur vel ferri non potest,
vel certè nullo modo ferri debet.*
- 227 *Legislator nunquam existimandus est
velle, nisi quod possibile, justum, bo-
num, & æquum fuerit.*
- 228 *Alfonsi Castris primum argumentum.*
- 229 *Al-*

- 229 Alfonso Gistro multifariam responderi potest.
- 230 Lex fieri non potest, per quam hæreticus obligetur in foro conscientiae, ut antea sententiam teneatur omnia sua bona fisco tradere.
- 231 Legis Pontificiae verba, quæ decernit bona hæreticorum ipso jure confiscata esse.
- 232 Lex, quæ inquit, statim Dominum bonorum desinat e jus esse, qui Crimen commisit, & fisco acquiratur, quomodo intelligenda.
- 233 Dominia rerum quo pacto acquirenda sunt.
- 234 Hæreticum non teneri ante latam sententiam bona sua in foro conscientiae fisco offerre duobus argumentis convincitur.
- 235 Leges Magistratibus egent, aliisque Ministeris: neque enim sufficit aliquid per legem Statutum esse, ut illud statim fiat nemine petente.
- 236 Iudex nihil facere debet ad privatam utilitatem, nisi is, cui intereat, id prius postulaverit.
- 237 Legis hæc verba, Ipso jure, non tantam vim habent, ut executio statim à lege fiat Parte non petente.
- 238 Legis hæc verba, Ipso jure, quid valeant, & significant.
- 239 Legis hæc verba, Ipso jure, si aliter intelligentur, quid inde sequitur.
- 240 Verba hæc, Hæreticorum bona ipso jure decernimus confiscata: quid significant.
- 241 Fiscus, propter actionem competentem ad petenda hæreticorum bona, intelligi quodam modo potest esse Dominus illorum bonorum ipso jure.
- 242 Dominum duplex e jusdem Rei inveniri potest.
- 243 Verba impropriè accipit tolerabilius, immò etiam rectius, & justius est, quam quod operentur absurdum.
- 244 Lex non invenitur, quæ prohibeat hæretico, nè bona sua retineat.
- 245 Hæreticos obligatos esse ad rerum suarum restitutionem variis argumentis probare volunt nonnulli.
- 246 Hereticos obligari ad rerum suarum restitutionem secundò probatur.
- 247 Legem justam quomodo intelligendum obligare in foro conscientiae.
- 248 Forum conscientiae quantum differat à foro Civili.
- 249 Juris periti sapissime docuerunt, neminem obligatum esse ad pœnam in se ipsū exequendam.
- 250 Responso ad duas leges Regias, quæ obligant expressè ad pœnam in foro conscientiae præstandam.
- 251 Legislator non obligat nominatum hæreticum in foro conscientiae ad offerendum sponte bona sua fisco, neque id facere potest.
- 252 Primogenitorum bona (quæ vulgo majoratum vocant) an propter hæresim possidentis confiscatedur.
- 253 Primogenita tripliciter fieri solent, ex quibus, quæ Principis concessu fiunt, confiscari possunt propter hæresim possessoris.
- 254 Primogenita, licet Rex nominatum concedat, ut publicari nequeant propter hæresim, Galindus tamen censet posse confiscari.
- 255 Primogenitis aliquando relinquuntur bona intestamento, aut contractu sine Decreto Principis.
- 256 Primogenitorum institutor, si hæreticus deprebendatur, privabitur illico illis, & aliis bonis.
- 257 Primogenita legis Regiae concessu, sub ea conditione relicta, ut ne propter hæresim primogeniti confiscari queant, an confiscari possint.
- 258 Primogenita prædicta confiscari possunt propter hæresim possessoris.
- 259 Rex hæreticus non solum Regno ejicitur, sed & e jussi filii à regni successione pelluntur.
- 260 Feudi argu. ad primogenita rectè valet.
- 261 Primogenitus verè Dominus est illorum bonorum, perinde atque aliorum, quæ pleno jure acquisierit.
- 262 Bona subjecta restitutioni, quæ alicui, certaque persone relicta sunt, quare non confiscantur.
- 263 Majoratus institutores quid præcipiant in illis instituendis.
- 264 Bona etiam restitutioni subjecta, & alienari prohibita quando possunt alienari.
- 265 Lex Regia, quæ concedit generaliter omnibus, ut in tertia, & quinta bonorum parte possint quæcunq; velint vincula, & onera ponere, huic sententia non repugnat.
- 266 Princeps, qui facultatem condendi primogenita tribuit, semper excipere solet, ut

- ut propter heresim, & lesa Majestatis
Crimen ea publicari possint.
- 267 Morientium voluntates quo tempore va-
leant, & quomodo.
- 268 Poenae magna pars hereticis debitae in bo-
norum publicatione consistit.
- 269 Princeps, qui facultatem dat ut primo-
genita obligentur, & alienentur, ea po-
test confiscare in heresis vindictam.
- 270 Primogenita, si confiscari non possent,
quaerabsurda sequerentur.
- 271 Primogenita confiscari posse in damnum

- filiorum qui concedunt, & minimè in-
præjudicium transversalium, impro-
bantur.
- 272 Majoratus bona quando publicari non
posse quidam asseverebant.
- 273 Primogenita an confiscetur, cum de ori-
gine illorum non constat, tractatio su-
pervacanea est.
- 274 Primogenita confiscari non posse, quan-
do nonnulli sentiant.
- 275 Primogenita, quo casu confiscari ne-
queant.

De Bonis Hæreticorum.

Bona omnia hæreticorum
justissimè publicantur, nè
sint fomenta malorum, &
scelerum instrumenta; scri-
bit enim verissimè Plato
lib. 4. de legibus *bona externa sive virtute,*
non modo nihil juvare, sed esse quoq; damno-
sa, & qua in sceleratis hominibus aliud non
sint, præter paratissima flagitia, magnis que
maliis instrumenta. Aristoteles quoq; lib.
2. Magnorum moralium, inquit: *nè lan-*
guori corpus incumbat, volens convalescere,
aquam prius, & inediem exhibet; ita qui ne-
quam habuerit animam, ne quipiam mali
exerceat ei opulentia, & imperium, & domi-
natus, & omnino alia id genus sunt auferen-
da; ac tantò id magis, quantò mobilior, muta-
biliorque est corpore anima. Item Demothe-
nes oratione adversus Midiam: *Magnam*
pecuniam in hominis confidentis, & improbi
manu relinquere, id estensem illi porrigere,
quo jugulemini; At si ei res familiaris adi-
matur, fortasse fiet imposterum modestior.

2 Accedit illa quoque causa, ut impro-
borum audacia coercentur formidine pœ-
nae. Ut enim Tryphonius ait: *Malè me-*
ritus publicè, ut exemplo aliis ad deterrenda
maleficia sit, etiam egestate laborare debet;
etenim nemo est, qui non speret, fugiendo, &
latitando, pœnam vitare posse; quid enim sal-
vus infamia numis? Bonorum vero publica-
tionem omnes homines, præsertim divites,
formidare vehementer solent; quamobrē
sapientissimi legum latores graviora que-
que criminis publicatione bonorum fre-
quentissimè puniunt, & cum olim locupletes
eo facilius seclere se obligarent, quod

integris patrimonii exulabant, parrici-
das, ut Cicero scribit, bonis omnibus; re-
liquos dimidia parte mulctarunt: Author
Svetonius in Julio Cæsare cap. 42. *l. bona-*
fides. ff. depositi.

3 Sed olim bona hæreticorum filiis eo-
rum Catholicis relinquebantur: quod
quidam justius esse ajunt, quām id quod
hodie constitutum est. *l. Manicheos l. cogno-*
vimus authen. idem est, C. de hæret. c. judæi
l. quest. 4. Corasius in l. qui liberos de ritu
nuptia.

4 Horum benignus affectus laudandus
quidem est; expedit tamen Reipublicæ, ut
filii quoq; hæreticorum egestate laborent.
Meritò igitur antiqua illa jura sunt abro-
gata; quamvis non desint, qui putent ea
hodie servanda esse (*a*) verūm opinio eo-
rum communiter damnata est. *Authen. Ga-*
zarios C. de hæret. l. ult. C. de bonis proscrip-
to. Glos. & omnes in c. cum secundum de hæ-
ret. lib. 6. Henricus, & cæteri in c. vergentis.
Alvarotus post alios in §. Gazarios de Sta-
tu, & consuet. h. feudo, Fortunius in l. Gal-
lus, §. & quid si tantum, Lupus in c. per ve-
stras, §. 72. Brun. lib. 5. de hæret. cap. 6.

5 Nec id acerbum, aut crudele videri
debet, cum pater non minus bonorum do-
minium habeat, quām si pater non esset,
nec sit ideò minus puniendus, quia pater
est. Accedit huc, quod pater pro libidine
bona sua perdere, & consumere potest:
quid est igitur, quamobrem propter ma-
ximum scelus publicari non queant? acce-
dit etiam, quod ejus bona, qui lredit hu-
manam, & temporalem Majestatem, ju-
stissimè confiscantur sive ullo filiorum re-
spe-

spectu : quantò rectius publicari debent hæretici patris bona, qui Divinam, & aternam Majestatem impiè lèdit? Postremò multorum patrum bona, qui hæretici, & impii esse putabantur, jam olim publicata sunt, ut in Ecclesiastica historia proditur. c. cum secundum de hæret. lib. 6. authen. Gazaros C. eo. tit. Eusebius lib. 6. Eccles. hist. cap. 2. Nicephorus lib. 5. cap. 4.

6 Nec audiendi sunt Budæus, & Igneus, qui opinantur Honoriū, & Arcadii constitutionem, qua filii eorum, qui rei sunt lesæ Majestatis, parentum bonis privantur, abrogatam esse recentiore lege eorundem Imperatorum, qua generaliter est constitutum, ut peccata suos teneant authores; Nec enim verisimile est quod tam celebris constitutio verbis generalibus sublata fuerit: quod Arnaldus Ferronus, & Joannes Robertus, & Franciscus Duarenus mecum sentiunt. Adde quod Regiis legibus septipartitis id ipsum revocatum est. l. quisquis C. ad leg. Jul. Majest. l. Sancimus de pœnis, Budæus in l. 1. ad le. Jul. Majestat. Igneus in l. ult. ad Sillania. Ferronus in consuetud. Burdigalen. tit. defaribus §. 3. Jo. Robertus lib. 2. sententiarum juris cap. 22. Duarenus lib. 2. disputa. anniversari c. 24. regia. l. 2. tit. 2. & l. 9. tit. 31. p. 7.

7 Jure igitur, ac merito bona omnia hæreticorum ipso jure publicantur, mobilia, immobilia, & moventia: jura quoque, & actiones, & jura sepulcrorum c. cum secundum de hæret. lib. 6. l. bonorum, & l. moventium de verb. sign. l. 1. §. interdum, ff. de suis, & legit. hered.

8 Quod si fundus serviens, vel is, cui servitus debetur, publicetur, utroque causa durant servitudes; quia cum sua quisq; conditione fundus publicatur. l. via consti-
tuiff. de servit. præd. rust.

9 Si autem aliquis mortis causa donaverit, & in hæresim inciderit, ac bona ejus confiscata fuerint, revocatur donatio ut imperfecta, & cum ceteris hæretici bonis ad fiscum pertinet; quia donationes causa mortis vice legatorum funguntur. l. 3. §. pen. ff. de bonis liberto. l. 1. §. 1. si quid in-
frau. patr. l. si aliquis, l. & si debit. l. illad ff. de mortis causa donat.

10 Si maritus uxori donaverit, & post mortem propter hæresim memoria ejus damnata sit, revocabitur donatio; quamvis ea, quæ aliis donaverit, valeant; nec

enim impii morte donatio inter virum, & uxorem confirmatur, l. cum hic status, §. si maritus uxori, ff. de donatio. inter virum, & uxorem.

11 Sed, & si aliqua hæretico ex contractu conditionali debeantur, ad fiscum quoque pertinent, existente conditione, & jus conditionis implendæ ad fiscum transit, si modo fiscus commodè conditio-
ni parere possit, ut Lejva noster copiosè tradit l. inter sacerdotum, §. ultimo, ff. de pact. dot. l. qui balneum l. potior. qui potio in pigno-
babean. l. necessario ff. de peri. & commo. rei vend. l. qui in fraudem, ff. qui, & à quibus l. is cui ff. de oblig. & act. Marjanus Socii in c. ult. de hæret. Covar. lib. quest. cap. 39. Anton. Gome. lib. 3. comment. c. ult.

12 Omnia bona uxoris impietatis, hæ-
refisque damnatae, publicantur, sive dota-
lia sint bona, sive parapherna, sive dona-
tiones illæ, quas Hispani vocamus arrhas,
sive lucra, quæ Regiis legibus ad uxores
pertinent. Sed omnes actiones salvas ha-
bet maritus contra fiscum, & in id, quod
facere possit, dumtaxat condemnandus est
l. si maritus, ff. solut. matri. l. quinque legi-
bus, cum seq. ff. de bonis damna. l. 3. §. sed
utrum. in fine ff. de minoribus l. res uxoris C.
de donatio. inter virum, & uxor. Regia lex
Taurina 78. vide l. si quis officium ff. de ritu
nuptia.

13 Peculium Castrense filii hæretici
confiscatur, quia filius familias in Castrensi
peculio vice patris familias fungitur;
nec patribus aliquid ex Castrenisibus bo-
nis filiorum debetur. l. 2. ff. de Senatus con-
sul. Mecedo. l. 4. & l. ex nota Marcelli ff. de
Castr. pecul. l. Senatus consulto. §. 1. ff. de
Senat. consul. Sillan. l. filius fam. in fine, ff.
de donatio.

14 Accedit eo, quod peculiū Castrensi
se proprium est filii familias, nec in eo ul-
lum jus patris est; Nec enim pater fami-
lias in Castrensi peculio proprietatem ha-
bet, aut usum fructum: quin immo actio-
nem, persecutionemque Castrensem re-
rum semper filius etiam invito patre ha-
bet, l. 3. C. de Castr. pecul. milit. lib. 12.
l. miles, & l. pater in fine ff. eod.

15 Ex quibus omnibus perspicuum est
filio familias impietatis damnato, pecu-
lium ejus Castrense publicatum esse. Quæ
quidem vera multorum sententia est, à
quibus plurimi male dissentient. Angel. &
Roma

Roma in l. finita §. si de vectigalibus ff. de damno inse. Nellus de bannitis prima parte secundum temporis qu. 25. contraria opinio crebrior est, ut Alexan. & cæteri ajunt in l. 3. §. si filius, quod quisque juris, & alibi s. p. Quemada q. 19.

16 Ob easdem omnino causas verissimum esse puto, bona materna filii familias hæretici ad fiscum pertinere, tametsi patet eum habeat in potestate; Nam proprietas eorum bonorum filii familias est. l. 1. & 2. C. de bonis maternis c. cum secundum de hæret. lib. 6. quamvis multi contrarium tradant in §. si de vectigalibus, & in aliis locis.

17 Publicatis quoque patris bonis, peculium profectum, quod ejusdem patris est, confiscatur; nam filius administrationem dūtaxat peculii profectum habet. Quod Cynus, Baldus, Imola, & Alexander, mecum sentiunt in dicto §. si de vectigalibus, (b) licet multi aliter sentiant in l. 3. §. sed utrum, ff. de minorib. & alibi Quemada quest. 19.

18 Publicatis bonis filii familias, per consequentiam ususfructus patri debitus confiscatur, etiam si filius Ecclesiæ reconciliatus sit; nam maxima capitum diminutione jus illud patriæ potestatis solvitur, cui consequens est, ut ususfructus amittatur, & cum proprietate ad fiscum perveniat, l. 1. l. & viva matre. C. de bo. mater. l. amissione, §. qui deficiunt. ff. de capit. diminutio, §. cum autem insit. quib. mod. jus patriæ pot. sol.

19 Ususfructus eorum bonorum, quemrogatus erat hæreticus restituere post mortem suam, fisco adjudicandus est, quoad hæreticus moriatur, & hoc jure utimur l. Statius, §. Cornelio. ff. de jure fisci.

20 Etiam præmium illud, quod censem debet Ecclesiæ, propter hæresim Domini confiscatur, salvo jure pensionis Ecclesiæ præstandæ; quia dominii translatio non impeditur propter contractum illum, quem censualem vocant Glo. in c. constitutus de relig. domib. Alexand. conf. 14. lib. 2. Decius conf. 146. & 164.

21 Nunc videndum, an bona hæretici publicentur ab eo die, quo in hæresim incidit; non enim usquam id planè sanctum est; nam lex Pontificia nihil aliud ait, quā bona hæreticorum ipso jure confiscata esse. Verum communi omnium consensu re-

ceptum est, ut exemplo ejus, qui in crimen leæ Majestatis incurrit, à die criminis bona hæretici omnia publicentur. cap. cum secundum de baret. lib. 6. & illic Interpretes omnes l. ult. C. ad leg. Jul. Majesta.

22 Quo efficitur, ut donationes ab hæretico, quantumvis occulto, factæ, imperfectæ sint, & non valeant l. post contractum, l. donationes in concubinam, §. ult. ff. de donationibus.

23 Dotes quin etiam filiis datæ revocantur à fisco, quamvis pro oneribus matrimonii dentur, & officium paternum sit filias dotare, l. quisquis, §. emancipatio, C. ad l. Jul. Majesta. l. pro oneribus, C. de jure dotium, l. qui liberus de ritu nuptia.

24 Dotes quoque ab occultis hæreticis filiis sanctorialibus datae, ut vitam Monasticam exigant, eadem omnino ratione fisco vendicantur, d. §. emancipat. confert. l. hic in factum, ff. quæ in frau. cred.

25 Et generaliter, atque universè constitutum est, ex quo quis tale crimen contraxit, nihil ex bonis suis alienare posse, & quarumlibet rerum alienationes ex eodem tempore factas nullius esse momenti, l. quisquis §. emancipatio, & l. ult. C. ad leg. Jul. Majesta. vide l. emptori duplam, ff. de evictione.

26 Sed bona ejus, qui defecit in purgatione, aut propter contumaciam damnatus est, non publicantur, nisi ab eo die, quo hæreticus esse præsumitur, non autem à tempore, quo testes ajunt illum fuisse hæreticum: atque haec opinio benigna interpretatione recepta est, Gabriel. Quemada quest. 8.

27 Sed est questionis, utrum fiscus vendicans res ab occulto hæretico venditas, teneatur emptori pretium restituere. Dubitationem affert, quia id iniquum esse videtur, nec lege aliqua expreſe sanctum est: per consequentias tamen juris peccati ajunt non esse pretium emptori restituendum, quia rem fisco debitam hæreticus male vendidit, eamque filius jure dominii vendicat; & ita quodam instructiōnum capite cavetur, & communī sententia receptum est Arg. l. 2. C. de furtis, & l. commissione, ff. de publ. & vectigalib. l. 1. §. si quis in fraudem ff. si quid in fraudem patroni 2. instruet. Hispalen. cap. 6. omnes interpretes in c. cum secundum leges, Silvester in summa, verbo restitutio. 3. §. 7.

28 Quamobrem quidam rectissimè trādunt peccare occultum hæreticum, qui bona sua vendit; quia emptorem in discri-
men adducit amittendi rem, & pretium.
Aliud esse putant, si donationes fecerit,
aut alio lucrativo titulo hæreticus aliena-
ret; Sed cum id in fraudem fisci sit, amplius deliberandum censeo, *Silvester, verbo hæresis I. qn. 8. Franc. Victoria in relect.*
de Indis.

29 Multi tamen sunt casus, in quibus
pretium restituitur ei, qui bona fide cum
hæretico occulto contraxit. Ac primum
quidem si numi soluti in bonis hæretici
extant, reddendi sunt protinus emptori,
nè fiscus, & rem, & pretium habeat *I. ex*
bis ff. que in frau. credito I. pe. in fine ff. de
rebus eorum.

30 Quod si non omnes numi, sed pars
eorum reperta sit, ea sīne dubio emptori
restituenda est; quod enim juris in toto,
idem est in parte *I. quæ de tota ff. de rei ven-*
dicat. I. an pars, ff. pro derelicto.

31 Pecunia quoq; reddenda est empto-
ri, & ei qui occulto hæretico bona fide mu-
tuum dedit, si ex ea pecunia factus sit hæ-
reticus locupletior, ut puta, si prædium,
aut rem aliam emit; nam aut numi resti-
tuendi sunt, aut certè res numis empta.
I. si cum dotem. §. ult. ff. solut. matrim. I. im-
perator. §. ult. cum I. seq. ff. de leg at. 2. I. quod
dicitur. §. ult. cum I. seq. ff. de imper. in reb.
dotalib. factis. I. si res. §. quod seruus. ff. de
in rem vers. I. pater. ff. de adimen. legat. I.
apud Celsum. §. I. ff. de dolii except.

32 Idemque est, si hæreticus numis il-
lis res suas meliores fecerit, aut hypothecas
liberaverit, aut censum redemerit. *I.*
emotor. ff. de rei vendicat. 2. instruet. Hispan-
len. c. 6. & omnes Doct. in cap. cum secundum
leges. Silvester, verbo hæresis I. q. 4. Conradus
de contractibus q. 7. conclus. 3.

33 Idem servandum erit, si proprios
crediteores ex ea pecunia dimiserit, id est
si occultus hæreticus suis creditoribus sol-
verit; Nam, & ea pecunia in corpore pa-
tronii retinetur, nec absunta videri
potest *I. idem servandum. ff. de lega. 2. I. em-*
otor de rei vindicat.

34 Non solum pecunia restituenda est
ei, qui cum hæretico bona fide contraxit,
cum extant numi, aut locupletior factus
est occultus hæreticus; sed etiam cum in-
rem ejus versa est pecunia, vel tantundem

cōsumpturus esset hæreticus ex bonis suis.
Quod multis quidem exemplis compro-
bare possum, sed nonnullis contentus ero.
I. 3. §. & regulariter ff. de in rem. verso I. in
pupillo. ff. de solutionib.

35 Si pecuniam mutuo dedisti occulto *Exempla.*
hæretico, qua se ipsum, & familiam vesti-
vit, & aluit, ea tibi restituenda est; quia
in rem ejus versa est, *I. I. §. in rem, & §.*
proinde, & I. ult. ff. de in rem, verso I. mortuo.
ff. de statu lib. Quemada q. 7.

36 Si tuis numis occultus hæreticus *Exempla.*
horreum necessarium, aut quippam simi-
le ædificaverit, si ædificium ruens refece-
rit, si oliveta defecta restauraverit, si vites
propagaverit, vel arbores curaverit, vel
seminaria, aut aggeres fecerit, aut flumina
averterit, utique numi tibi reddendi sunt
I. I. & 3. & I. impensa. ff. de imper. in rebus
dotalib. factis.

37 Si in valetudinem suam, aut fami- *Exempla.*
liae, aut in funus suorum pecuniam meam
hæreticus occultus impenderit, tantun-
dem a fisco recuperare possum, quia in rem
ejus pecunia mea versa esse videtur, *I. 2. ff.*
de imper. in reb. dotalib. factis. I. & ideo. §.
illud I. filius familias. ff. de in rem. verso I. si
necessarias. ff. de pignora. actio.

38 Sat est autem impensam esse pecu-
niā in res necessarias, aut utiles, quam-
vis postea casu perierint; res enim domino
perit, id est, aut hæretico, aut fisco: ver-
bi gratia frumentum comparavit hæreti-
cus ad alendam familiam, & in horreo re-
posuit, & hoc periit, vel corruptum est, vel
arsit, nihilominus in rem versum esse vide-
bitur; Idemq; est, si servum necessarium
emerit, isq; decesserit, vel insulam fulcie-
rit, ea queruerit, aut exusta sit. *I. pignus*
C. de actione pign. I. 3. §. nec non. I. servus.
ff. de in rem. verso I. 4. ff. de imper. in reb. do-
talib. factis.

39 Sed quomodo probabit empor in
utilitatem fisci versam esse pecuniam? Si
civitas vendiderit, pretiumque receperit,
communi sententia receptum est, ut em-
por, qui servatis solemnitatibus emerit,
nihil præterea probare teneatur, *Bar. & cæ-*
teri in authen. hoc jus porrectum. C. de Sa-
crosan. Eccl. Alciat. in I. Civitas. ff. si cert.
pet.

40 Quod magno quidem argumento
est non esse dilucidam probationem exi-
gendarum ab eo, qui bona fide rem aliquam
ab oc-

ab occulto hæretico emerit : nec enim est, quod ei possit imputari, qui divinare non valuit , nec planè sibi prospicere. l. 3. ff. de *Senatus consulto Maceo. l. Barbarius de off. præto. l. si fide jussor. s. si cum debitor. ff. mandati.*

41 Quamobrem , & si plerique putent eum qui Cœnitati, & Ecclesiæ mutuam pecuniam dederit, perspicuè probare debeute in utilitatem earum versam esse pecuniam , neque conjecturas sufficere , quia scire potuit , ac debuit Ecclesiæ conditio nem, & Cœnitatis , ut *Jurisperiti tradunt in authen. hoc jus porrectum. C. de Saeros an. Eccl. & in l. Cœnitas sic cert. pet.*

42 In eo tamen, qui ignorantia insuperabili mutuum dedit occulto hæretico, ve rior proculdubio sententia est æxistimantium probables conjecturas sufficere, ne si scus ex alieno damno sit locupletior. l. cum hi s. sane. ff. de transactio , gloss. in dicta authen. hoc jus porrectum , & inibi Pet. Cynus, Sali. Paul. & alii multi in d. l. Cœnitas .

43 Proindè si quis egenti hæretico bona fide pecuniam mutuam dederit, & postea probaverit eum indigentem eo tempore fuisse , & adsint præterea aliquæ præsumptiones , quibus verisimile sit pecuniam in alimenta familiæ; aut in rem aliam utilem , aut necessariam consumptam esse : utiq; boni viri arbitrio restituenda est creditori ex bonis hæretici publicatis. *Decius, & Alcia. in dicta l. Cœnitas.*

44 Atq; hoc multo magis procedet, si creditor probare potuerit tempore mutui indiguisse hæreticum pecunia mutuatitia, & post receptam pecuniam id consecutum esse , propter quod mutuum datum fuit ; verbi gratia domus hæretici occulti minabatur ruinam , ego illi indigenti mutuum dedi, ut eam reficeret, atq; ille dominum refecit , verissimile quidem est mea pecunia id factum esse: quod ipsum in aliis speciebus similibus locum habebit. l. ult. ff. de exercito actio.

45 Huc accedit, quod si probentur extrema , media quoque probata esse videntur ; Nec omnino male infertur: indigens ædificat , servos emit, fundum colit, & pecuniam mutuatus est : ergo ex pecunia illa ædificat , emit, expandit ; hoc enim probabile, atq; admodum verissimile est. c. inter dilectos de fide instru. l. talis scriptura de legat. l. Jas. conf. 46. lib. 3.

46 Accedit eodem quod nusquam in Jure probatur creditorem , qui occulto hæretico pecuniam mutuam dedit, gravandum esse onere probandi pecuniam versam esse in utilitatem hæretici : quinimmo, ut Ulpianus in specie non valde dissimili ait, non debet pecuniam perdere, qui mutuum dedit , nec ei imputari cur dederit, aut cur non divinaverit l. 1. s. si mutuam ff. si quid in fraud. patroni. l. si fide jussor. s. si cum debitor ff. mandati.

47 Accedit etiam quod quæ liquido probari non poslunt , sat est ut argumentis probentur ; nec enim unquam impossibilis probatio exigitur , qualis proculdubio foret , si creditor probare teneretur in hanc, aut illam rem pecuniam eandem impensam esse , quam occulto hæretico bona fide mutuam dedit, l. non omnis. s. à barbaris ff. de re milita.

48 Nec moveat quenquam, quod vulgo dicitur, probatio debet necessario concludere ; id enim civiliter accipiendum est iuxta subjectam materiam . Sapè quidem præsumptiones , & argumenta pro plenis probationibus haberri solent , & hac in re plurimum arbitrio judicis tribuendum est; Nam quæ argumenta , ad quem modum probandæ cuiq; rei sufficiant , nullo certo modo satis definiri potest ; ideoq; judex magis scire potest quanta fides testibus sit habenda , & confirmabit motum animi sui ex argumentis , & testimoniis , quæ rei aptiora , & vero proximiora esse compere rit. l. 3. s. tu magis , & s. ejusdem , & l. ab carmen ff. de testib.

49 Quoties igitur creditor probat occultum hæreticum indiguisse , cum ab eo accepit mutuam pecuniam , toties verisimile est, pecuniam in rem hæretici versam esse ; nec enim præsumi potest , eam per didisse , aut vento vixisse ; sed ex ea se ipsum , & familiam suam aluisse l. si defunctus. C. arbit. tutela. l. ult. C. de alimen. pupillo præstan.

50 Ac multò id magis procedet, si præterea creditor probet hæreticum post acceptum mutuum ædificasse , aut refecisse , aut emissæ , aut simile quippiam fecisse ; quia verisimilius est ex pecunia creditori ea esse facta , quam quod aliundè alii numi ei obvenerint ; Quamobrem, mea quidem sententia , his probatis , pecunia reddenda est creditori ; nec æquum est evi-

denti, & impossibili probatione eum onerare, l. ult. ff. quod cum eo.

51 Idemq; servandum cum is, qui emit rem aliquam ab occulto hæretico, eadem probaverit; Par enim ratio utrobiq; est; nec usquam in Jure cautum invenies, ut is, qui bona fide cum occulto hæretico contrahit, evidentiorem probationem facere teneatur; Nec fiscus hac in re privilegium aliquod habet; sed jure privatorum hominum uti debet l. item veniant. §. in privatorum. ff. de pet. hæred.

52 Addendum codem est, quod in speciebus supra memoratis liquidò constat pecuniam emptori, & creditori debitam esse; incertum est autem, an fiscus eandem habeat. Satiùs est igitur eam reddere creditori vero, quam fisco in dubio relinquerre, qui bona hæretici, & aliorum innocentium simul occupare solet: In dubiis enim rebus, ut Aristoteles in problem. ait, ad eam partem vergere oportet, in qua si forte sit erratum, peccetur levius. Confert. l. quoties nil sine captione. de regul. juris, & l. absentem ff. de panis.

53 Accedit huc, quod in dubiis quæstionibus facile contra fiscum respondendum est; præfertim cum lucrum quærit cum aliorum jactura. Tametsi non desint, qui Modeltini sententiam corruptentes, dicant non facilè delinquere eum, qui in dubiis quæstionibus contra fiscum responderit. Sed magis miror Franciscum Duranenum virum quidèm eruditum scribere non esse verum quod plarique asserunt, in dubiis quæstionibus contra fiscum judicandum esse; quamvis enim responsum sit eum non delinquere qui contra fiscum responderit: nam id, inquit, ideo responsum est, quia plectebantur olim qui fisco parum favebant: quod nusquam legimus, nec unquam arbitror esse relatum. l. non puto. ff. de jure fisci. l. ult. C. de codicil. Duranenus in l. i. ff. solut. matrim.

54 Quin etiam id nos generaliter accipere debemus: quia sub optimo Principe vivimus. Scribit enim Plinius in Panegirico ad Trajanum: *Quæ præcipiæ tua gloria est sepe vincitur fiscus: cuius mala causa nunquam est, nisi sub bono Principe.* Et Julius Capitolinus in vita Marci Antonini: Fisco in causis compendii numquam judicans favit, & à Plotina uxore correptus Trajanus, quod calumniis Procuratorum

Provinciæ divexarentur: mox detestari cepit improbas exactiones, fiscum liensem vocans, quod eo crescente, reliqui artus tabescunt. Itaque Trajanus, Hadrianus, & Justinianus contra fiscum respondisse traduntur, & multi contra eundem multa scriplere. l. i. de interd. & releg. l. cum ratio. ff. de bo. damn. l. i. §. ult. C. de cadu. tol. len. Eutropius lib. 11. rerum Romanarum. Cælius lib. 4. lectione antiqua. c. 18. Guil. Bened. in c. Raynalius parte, mortuo itaque l. Ripa in c. inter cæteras de rescript. Alciat. lib. 8. Pazergon. c. 6. Lazius lib. 2. commentario. Reip. Romana cap. 14.

55 Quod autem diximus pro creditore contra fiscum facile respondentum esse, id locum habet in dubiis quæstionibus, ut ait Modestinus. Aliud est in rebus certis, nam si quispiam sciens aliquem hæreticum esse, ab eo emit, aut ei mutuam pecuniam dederit, non solum pretio carere debet, sed etiam in eum inquire poterit, quia hæreticum hominem inquisitoribus non indicaverit c. decrevit de hæret. lib. 6. l. si debitor. ff. que in frau. credito novella. 131. de Ecclesiast. cano. §. pen.

56 Non tantum à die hærefis alienata ab occulto hæretico revocantur: Sed ea, etiam quæ in fraudem fisci paulo ante alienaverit. Fraus autem probabitur verbis, & factis hæretici. Verbis, si dixerit se metu confiscationis ea bona alienare; factis, si omnia bona sua sive evidenti causa alienaverit: si post alienationem possidere reperiatur: si statim post alienationem hærefis ejus reiecta fuerit. l. in fraudem. ff. de jure fisci. l. omnes. §. Lucius ff. que in fraud. cred. l. pignus. §. supervacuum quib. mod. pignus vel hypo. sol. & l. & quis sub imagine. C. de destra. pigno. l. si ventri. §. ult. ff. de privil. credi, traditur ab omnibus in l. post contractum. ff. de donat.

57 Sed, & si uxor aliquid alienaverit sine licentia viri, & postea in hærefim incidat, revocabit fiscus rem alienatam: quamvis contractus confirmatus fuerit juramento; leges enim Regiæ tales contractus prohibentes, non in uxorem quidem, sed in favorem virorum facta sunt. Bar. in in l. ult. C. ne fide juss. dot. dentur. Lucas in l. extrema C. de præd. decurio. Ang. conf. 160. Aret. conf. 54. Ale. conf. 27. lib. 1. Corn. conf. 121. lib. 4. Soci. conf. 77. lib. 1. Tiraquel. post leges connubiales glo. 3. nu. 37.

Plinius In-
nior.

Antiquorū
Exemplia.

58 Cum autem alienata ab hæreticis revocantur à fisco, malæ fidei possessores bona cum fructibus restituere debent. *I. ait prætor. §. per hanc cum seq. & I. ult. §. non solum ff. que in fraud. credito. I. videamus. §. in Faviana. ff. de usuris.*

59 Quin etiam bonæ fidei possessores post litem contestatam, & controversiam motam incipiunt malæ fidei possessores esse, & quasi prædones tenentur; cœpit enim scire rem ad se non pertinentem poscidere is, qui interpellatur *I. sed, & si lege. §. etiam. ff. petit. hæredit. I. 2. C. de fructib. & lit. expensis.*

60 Animadvertisum verò est, in probatione temporis, in quo quis in hæresim incidit, quod sola rei confessio emptoribus, & creditoribus nocere non potest, nisi testibus comprobata sit. Nec enim unius dicto fides haberi debet, etenim si Cato is esset: quod rectissime Barth. tradit *c. licet universis de test. I. jus jurandi C. ead. tit. Bar. in I. edicto. ff. de jure fisci.*

61 Sed quamvis tam multa, quam dixi propter hæresim publicentur, quædam tamen sunt, quæ in confiscatione non veniunt, qualia sunt bona futura. Nam publicatis bonis, quidquid postea acquiritur non sequitur fiscum, sed publicatur dumtaxat id, quod hæreticus habuit, cum damnaretur *I. si mandavero tibi. §. is cujus bona. ff. mandati. I. ejus qui §. I. ff. de testam. c. felicis. §. verum de pœnis lib. 6. Curtius Senior. conf. 59.*

62 Qua ratione jura conditionalia ex ultima voluntate pendentia, si conditio extiterit post condemnationem, ad fiscum non transeunt *I. I. §. sin autem aliquid C. de cadu. tollen. I. intercidit. ff. de condit. & demonstr. glo. recepta in I. non ad ea eodem tit. Quemadq. 10.*

63 Alimenta quoque non publicantur; aut enim alimentarius exuritur, & eo casu jus alimentorum finitur: aut Ecclesiæ reconciliatur, & ei alimenta præstantur *I. is. cui alimenta. ff. de alim. & ciba. legat. I. pen. de capite minutis. I. si in metallum. ff. de his que prò non script. haben. I. qui bonis. ff. de cessione bono. Feli. in c. Apostolica de exceptio-nib. Bart. & cæteri omnes in I. si victum ff. re judica.*

64 Et generaliter confiscatio bonorum hæretici non debet aliis esse damno: nec perdendus est pius cum impio, nec est aliis

pro alio puniendus. Denique natura æquum est, neminem cum alterius detimento fieri locupletiorem. *Genesis 18. I. Sancimus C. de pœnis. I. nam hoc natura. ff. de cond. indeb.*

65 Quo efficitur, ut si quid alienum repertum fuerit inter hæretici bona, ut puta depositum, commodatum, conductum, id omne illicè domino jus sit restituendum. Par enim culpa est, in justè detinere, atq; invadere alienum. *I. in fraudem. §. ex his. ff. de jure fisci. I. si ventriff. de rebus jud. aut. poss. c. sep. de restitut. spoliat.*

66 Hinc plurima decidi possunt: ego tamen ea nunc referam, quæ dignum tractatum habent. Marito impietatis damna-to, fiscus dotem uxori confessim reddere debet. Nec fiscus vendere potest fundum dotalem, exceptò, si sciens marito hæretico nupserit. *I. si marito ff. solut. matr. I. 2. ff. defundo dot. ali. c. decrevit. de hæret. lib. 6.*

67 Dos autem restituenda est uxori, non quæ inaniter dotalibus instrumentis conscripta fuerit, aut quæ sola mariti confessione probatur; sed quam uxor aliis quoq; probationibus viro traditam fuisse docuerit. *I. I. C. de dote cauta non numera. I. si quis post bac C. de bo. damnato. glo. & omnes in I. affiduis. C. qui potio in pigno. habeant.*

68 Sed cum dotis promissio, ac dotale instrumentum præcessit, & posteà confessio consecuta est, plerique putant, his solis plenè probatam esse dotis numerationem: Mea tamen sententia aliis quoque præsumptionibus, & verisimilibus conjecturis opus est nè confessio illa in fraudem fisci, aut creditorum fortè simulata sit *I. in contractibus. §. sed quoniam C. de non nume-pe. Soc. & cæteri in I. I. ff. solu. matr. Aymo. conf. 40. Covar. lib. I. reffolut. cap. 7.*

69 Hæredes mariti, atque adeo fiscus, qui ejus successor est, uti possunt adversus uxorem exceptione dotis non numeratae: ita tamen, ut intra annum continuum à morte, vel condemnatione mariti ea exceptio proponatur. *I. ult. C. de dote cauta non nume. I. si cui C. de non nume. pecu. I. 2. §. ex his. ff. de ver. oblig. I. quod id hærede ff. de tributo. Rolan. conf. 3 I. Quemadq. qu. 4.*

70 Restituenda quoq; sunt uxori bona parapherna, & alia ejusdem propria, quo-cunque titulo quæsita. *I. si quis post bac C. de bonis damnato. I. si ego §. dotis. ff. de jure dot. I. 2. C. nec uxor pro marito.*

71 Idemque est in parte illa lucrorum, quæ

quæ regiis legibus communia sunt conjugum ; quia dimidia pars ad uxorem pertinet, ei restituvi debet, cuius augmentum crescit usque ad sententiam publicationis bonorum declaratoriam *Regia lex Taurina* 77. *Segura lib. de bonis lucrat. Lupus in rubr. de donatio. inter vir. & ux. §. 66. Chasse. in consuetud. Burgun. rubr. 2. §. 2. Quemada quest. 6.*

72 Neque donationes propter nuptias, neque arrhæ uxori datæ, marito hæresis damnato, confiscantur, sed ad uxorem, pertinent; quia pudicitiae præmio cedunt. Idem juris est in parte eorum, quæ data sunt iponsæ osculo interveniente *l. res uxoris. C. de dona. inter vir. & ux. & l. si quis post hac de bonis danna. l. si à sponso C. de donat. ante nup. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & ux. §. 66.*

73 Quari autem potest, an uxor, quæ sciens nupsit hæretico, sicut privaturo dote, sic etiam privetur arihis, siue donatione propter nuptias; Sed ea questio fatua est; quia hæreticus non potest donare propter nuptias. *c. cum secundum de hærer. lib. 6. l. post contractum ff. de donatio.*

74 Plusculum dubitationis habet, an bona quæ sita, constante matrimonio, inter conjuges, dividenda sint inter uxorem, & fiscum: & cum uxor deliquerit nubens hæretico, & turpia ea lucra esse videantur, consequens est ut nihil eorum ad uxorem pertineat, *c. decrevit de hæreticis lib. 6. l. 1. §. plane. ff. de tute. & ratio distractio. l. siue hæreditaria. ff. de nego. gestis. l. quod servus de acqui. posse. l. quod autem ff. pro Socio. l. 1. ff. undè vir. & uxor.*

75 Occultus hæreticus fundum dotalem vendidit consentiente, atque jurante uxore; deinde fiscus vendicavit fundum, quem uxor vendicare non poterat: quæsumus est an uxor fundum illum repeteret, possit à fisco; & quia novum non est, ut ex alterius persona quispiam consequatur, quod ex sua consequi non valebat; nec æquum est ut fiscus locuples sit cum uxoris detimento, pro uxore contra fiscum pronunciavimus. *l. non putavit §. si ex hæreditatus, & l. si post mortem. ff. de bon. posse. contratabu. l. per procuratorem. ff. de acqui. hæred. l. Arist. ff. quæ res pigno. obliga. non possunt l. si filius. ff. de bo. liberto.*

76 Propter hæresim viri non publicantur donationes factæ uxori à consanguini-

neis ejusdem viri, excepto si nominatim dictum sit tempore donationis factæ ab eo, qui donavit, ut marito acquirantur. *l. si mater C. de donatio. ante. nupt. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus in fine. ff. de verbo obli. Lupus in rubri. de dona. inter vir. & uxor. §. 45. Alcia. lib. 1. de præsumptio c. 18.*

77 Idem dicimus in donatione facta filio arrogato, itemq; uni ex sociis; ea enim ei acquiritur, cui facta fuerit; nisi forte aliud sit dictum tempore, quo facta est donation; ergo non publicabitur propter alterius hæresim *l. socium qui in eo. §. ult. ff. pro socio. l. sed si plures. §. in arrogato ff. de vulga. & pupilla. & illic Bar. & cæteri Corne. conf. 80. & conf. 149. lib. 1. Soci. conf. 33. lib. 3.*

78 Eadem dicenda sunt in muneribus, quæ legatis dari solent; quia legatis acquiruntur, & ab eis auferuntur, si hæretici fuerint; nisi expressè aliud sit adjectum donationi, atque hæc quidem communis omnium coniens recepta sunt in *l. si vero. §. item quidquid ff. solu. matri. & in l. qui propriis. §. procurator. ff. de procurato. Alcia. lib. 1. de præsump. cap. 18. Brunus lib. 4. de legationib. cap. 6.*

79 Quamvis filius familias vivo Patre dominus bonorum ejus quodammodo existimet, publicatis tamen bonis filii, non confiscatur portio illa legitima, quæ post mortem Patris ei debetur. *l. in suis. ff. de libe. & Posthu. l. si qua pæna de his quis sunt sui vel alia juris. l. quis superstitis de aqui. hæredi. Omnes interpretes in authen. novissima. C. de inoff. testa. & in c. 2. de deli. puer.*

80 Filio familias impietatis damnato, non publicatur peculium profectitum ei à patre concessum; quia proprietas ejus, non filii sed patris est. *l. 3. §. utrum. ff. de mino. l. 3. C. de bo. proscript. l. depositi, & l. quam Tuberonis ff. de peculio. communiter omnes in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damno infe.*

81 Patre familias hæretico damnato, non confiscatur usus fructus, quem habuit in bonis filii adventitiis; nam cum filius efficiatur sui juris, consequens erit ut usus fructus ad eum cum proprietate pertineat. *c. 2. §. ult. de hæret. lib. 6. l. cum oportet. & l. quæcumque. C. de bo. quæ libe. l. si viua matre. de bo. mater. §. finitur. instit. de usufructu. Ruinus conf. 24. lib. 5. Boherjus de c. 7.*

82 Quæsitum fuit, an maritus alienare posset partem dimidiā lucrorum, quæ legibus regiis ad uxorem pertinebant, si tempore alienationis uxor hæretica erat, & magis puto revocari posse alienationem, si sciebat vir uxorem hæreticam esse; quia nèc uxor ipsa, si vidua foret, res illas alienare posset. *l. quis quis §. emancipatio, & l. ult. C. ad leg. Juli Majest. c. cum secundum de hæret. lib. 6.*

83 Si autem occultam uxoris hæresim maritus ignoret, probabile quidem est ut talia bona maritus alienare queat. Lege enim regia viro concessum est ut inscia, & invita uxore lucra illa possit alienare: quo jure propter occultam uxoris hæresim non videtur esse privatus: quandoquidem alia lege regia declaratum est ut lucra illa possint augeri usque ad sententiam definitivam; Ergo per consequencias maritus interim res administrat, & eas bona fide minuere, sicut augere poterit. *l. ult. tit. 4. lib. 5. ordinatio. & regia. item lex Taurina. 77. l. secundum naturam. ff. de regul. juris l. 1. §. prosecundo. C. de cadu. tollen.*

84 In dubio autem bona fides, & ignorantia præsumitur; & ut eleganter inquit Ulpianus, plerumque credendum est, qui partis dominus est, eum jure potius suo uti, quam furti consilium inire. *l. pen. C. de evictio. l. verius ff. de probat. l. merito. ff. pro socie.*

85 Adde quod lex illa regia onus probandi transfert in eum, qui dixerit alienationem lucrorum dolo, aut fraude a marito esse factam. Sub qua quidem regula comprehenditur fiscus: tum quia in jus succedit uxor: tum etiam quia, nisi excipiatur fiscus, jure privatorum utitur. *l. ult. tit. 4. lib. 5. ordinat. l. qui in jus ff. de regul. juris l. quod in hærede ff. de tributo. l. item veniunt §. in privatorum ff. de peti. hæredi. l. 2. & 3. de alimen. & ciba. legat.*

86 Sed, & si maritus ea lucra vendere, aut justa ex causa alienare queat, donare tamen non poterit; nec enim ad hoc libera eorum administratio concessa est, ut perdat. *l. filius familias ff. de donat. l. contra juris de part. regia. l. 206. styl. Suares in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori regii.*

87 Bona viri hæretici Ecclesiæ reconciliati publicata sunt; deinde alienare voluit partem dimidiā lucrorum, quæ uxori adjudicata erant: quæsitum fuit, an id

facere posset, uxore invita, & cum societas illa publicatione soluta fuerit, & vir partem lucrorum perdiderit, & altera pars uxorius propria sit; denique cum maritus ad inopiam culpa sua pervenerit, probabile quidem est, ut non magis ea bona alienare quæat invita uxore, quam alia, vel dotalia, vel parapherna. *l. 4. & l. verum. §. ulti. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. l. ubi adhuc. C. de jure dot.*

88 Propter hæresim Clerici ex bonis Ecclesiæ nihil est publicandum; & qui securus fecerit, in sententiam excommunicationis incurrit, & ab ea non est absolvendus antequam Ecclesiæ satisfaciat; sed ea Sanctio locum non habet in eo, qui confiscat libros Monachi Franciscani hæretici; quia non sunt Monasterii, quod nihil proprium habet. *Clem. 1. de hæret. Aymo. de antiquitate par. 4. §. 1. in fine.*

89 Cui confine est, ut bona Clerici hæretici, quæ ex Ecclesia, vel ejus respectu acquisierit, publicari non debeant, sed eidem Ecclesiæ restituenda sint; & ita Pontificii tradunt. *c. relatum. 2. c. requisiti de testamen. c. excommunicamus l. §. 1. de hæret. & ibidem glos. collecta, & cæteri. Ancha. in cap. cum secundum de hæret. lib. 6. Card. in Clem. 2. Feli. in cap. vergentis, & Brunus lib. 5. c. 6. de hæret.*

90 Sed cum vera sententia sit, quod Clerici verum dominium habent fructū suorum beneficiorum; & moribus, ac legibus Hispaniæ receptum sit, ut Clerici liberè eosdem fructus etiam in ultima voluntate alienare, ac distribuere possint: relinquuntur planè ut propter hæresim confiscari quæcant. *Joan. Major. in lib. 4. sent. distin. 24. q. 20. Gabriel. distin. 15. q. 8. Sylvester verbo Clericus 4. Corne. conf. 314. lib. 3. Zafius conf. 9. lib. 2. Covar. in c. cum in officiis de testamen.*

91 Et quamvis multi putent patrimonium, & alia bona Clerici hæretici ad Episcopum pertinere; ita tamen ut ea distribuat in usus pios *Abb. Socinus, Ana. Feli. & cæteri in c. excommunicamus l. §. 1. de hæret.*

92 Verior tamen, & justior sententia est, ut ad fiscum ea bona pertineant pro alimentis eorundem Clericorum paenitentium, & aliorum pauperum, & salariis, atque aliis impensis Sancti hujus Officii; idque cautum est constitutione extravagante

gante Bonifacii, ut Bossius retulit, & eo jure majores nostri, & nos semper usi sumus, nec desunt idonei ejus sententiae authores: c. placuit c. quicunque 12. quæst. 3. c. nulli. c. fixum. c. si Episcopus 12. q. 5. Melius in c. de lapsis 16. qu. 6. Oldra. conf. 17. Joan. And. ad speculum tit. de feudis. §. pen. Ancha. in c. ea quæ de regul. juris lib. 6. q. 22. Paul. conf. 154. Benedi. in c. Raynati part. & uxorem num. 240. Covar. lib. 2. resolutio. cap. 9. Pet. Rebuffus in proœ. conf. Regiarum nu. 35. Bossius nu. 33. tit de hæret.

93 Bona restitutioni subjecta, quæ posse sidebat hæreticus, non publicantur; sed ei restituenda sunt, cui post aliquod tempus relicita erant. l. Imperator. ff. de fideicommissa. liberta. l. Statius. §. Cornelio. ff. de jure fisci, Alex. conf. 23. lib. 1. Ruinus conf. 124. lib. 2. & conf. 23. lib. 5. Caseneus in consuetud. Burgun. rubr. 2. §. 2. Quemada qu. 17.

94 Quin etiam, si filio suo rogatus sit hæreticus aliquid restituere; id à fisco restituendum est illi, quia pertinet ad filium, non tanquam ad hæredem, sed ut ad creditorem. l. unum ex familia. §. 1. & seq. ff. de legat. 2. Probus ad Joan. Mona. in c. cum secundum de hæret. lib. 6.

95 Juspatronatus Ecclesiasticum transit natura sua etiam ad hæredes extraneos: quamobrem bonis patroni publicatis, jus illud ad fiscum pertinere videtur; quia loco hæredi extranei fiscus est. Inno. & cæteri in rubr. de jure patrona. Decius conf. 149. Igneus in l. necessarios. §. non alias num. 403. ff. ad Sillaniam.

96 Obtinuit tamen, ut Juspatronatus non publicetur, sed Ecclesia libertatem consequatur; Sicut alii liberantur, qui jure dominii, & obsequii hæretico erant ad stricti c. ult. de hæret. l. jura libertor. ff. de jure patrona. Imo. in l. insulam ff. solu. matr. Caseneus in consu. Burgun. rubr. 2. §. 2. nu. 9. plenius Cæsar Lamberti. lib. 3. de jure patro. quæst. 8. art. 8.

97 Emphyteusis hominis privati in fiscum transit propter hæresim emphyteutæ; sed jus suum integrum domino conservatur, quia fiscus in jus privati succedit. Quemada quæst. 11.

98 An emphyteusis Ecclesiastica transeat in fiscum, publicatis bonis emphyteutæ, queritur; & jam ante dixi de re, quæ pensionem, siue censum solvit Ecclesia. Tabelliones autem hos contractus, longe dif-

similes miscere, & confundere solent; sed natura eorum potius, quam verba, consideranda est; nec enim mutatur vocabulis vis rerum, ut ait Fabius lib. 9. cap. 1. l. insulam ff. de præscrip. verbis. l. sed Celsus. §. 1. ff. de contrahen. empt. Jas. in l. 1. C. de jure emphyteu. col. 11.

99 Quæstio autem proposita pendere videtur ex alia; Num res Ecclesiæ in emphyteusim data transire possit ad hæredem extraneum. Nam si id non, neq; ad fiscum perveniet, qui extraneus successor est l. jura libertorum. ff. de jure patrona.

100 Crebrior quidem opinio est, emphyteusim Ecclesiæ ad extraneos successores pervenire non posse, ut Decius, Gozadinus, & alii authores sunt. Decius in c. in præsentia de probatio. Gozadi. conf. 39. Casene. in consu. Burgun. rubr. 2. §. 2. nu. 101 Rolandus conf. 96.

101 Multi vero ajunt contrariam opinionem esse veriorem. Quin etiam Felinus, & Corneus testes sunt hanc esse communiter approbatam. Feli. in eodem cap. in præsentia de probat. Corne. conf. 13. lib. 3.

102 Ea tamen distinctio vera, & recepta est, qua & utraque opinio defendi potest, & solvit quæstio supratacta. Aut enim emphyteusis rei Ecclesiasticae fit non præcedentibus juris solemnibus aliæ necessariis ad eas res alienandas, & eo casu, neque ad pronepotes, nec ad hæredes extraneos, nec ad fiscum transit nouella 7. de non alienan. §. emphyteusim.

103 Aut res Ecclesiæ in perpetuam emphyteusim traditur, antecedentibus necessariis solemnibus ad alienationem rerum. Ecclesiasticarum: & in ea specie ad extraneum hæredem transit, atque adeo ad fiscum. nouella. constituta. 120. de aliena, & emphy. §. licentiam. Matth. Neapolita. decis. 100. Curtius junior conf. 4. Gozad. conf. 86. Gratus conf. 55. lib. 1. & conf. 128. lib. 2. Covar. lib. 2. resolut. cap. 17. Bossius tit. de bon. publicatione nu. 60.

104 Sed hoc est Ecclesiæ jus singulare, ut possit rem suam in emphyteusim datam recuperare, & fiscus eam restituere teneatur; quod & Senatus consulto cavetur c. fælicis. §. s. qua vero de penis lib. 6. Oldra. conf. 17. Ancha. in cap. cum secundum de hæretic. lib. 6.

105 Optio quoque datur Ecclesiæ, ut intra biennium deliberet, an velit habere fiscum

fiscum in emphyteutam, vel rem suam in emphyteusim hæretico datam, recuperare malit. novella 120. de alienat. & emphy. §. porro si quamlibet rem. Bar. Roma, & Alex. in l. si finita. §. si de vestigalibus. ff. de dam. infe. Anch. in cap. postulasti de foro compet. Imo. in cap. ex parte de feudis. Guil. & Bal. in l. si quis presbyter. C. de Episcop. & Cleri. Decius conf. 442. Ruinus confil. 23. lib. 5. Quemada quest. 12.

106 Utrum Ecclesia possit restituiri aduersus lapsum hujus biennii: verius, & benignius est ut id Ecclesia facere queat; quia melior ejus causa est, quam fisci lucrum captantis Quemada qu. 13.

107 Ex facto tractatum fuit, an Ecclesia posset rem suam in emphyteusim datam recuperare cum meliorationibus, & nihil pro eis fisco solvere. Questio quidem anceps erat; plarisque tamen placuit, quia hæreticus rem illam post hæresim melioram fecerat: ut Ecclesia expensas ex numis ad fiscum pertinentibus factas eidem fisco redderet.

108 Si vero emphyteuta rem Ecclesiæ meliorem fecerit, & postea in hæresim incidat; publicatis ejus bonis, emphyteusis gratis restituenda est Ecclesiæ cum meliorationibus; quæ quidem jure accessionis, ac veluti consolidationis ad Ecclesiam pertinent. Adde quod Ecclesiæ fundus propterea solet in emphyteusim prò exigua pensione dari, ut melior, pretiosiorq; factus aliquando ad Ecclesiam redeat. Et ea quidem fuit olim emphyteusis origo; dabatur enim fundus in emphyteusim, id est in plantationem, ut qui acciperent, plantando, & inferendo rem sterilem, in meliorem statum reductam, fertilem redderent, l. 2. & 3. C. de jure emphy. Corasius in l. qui pignor. ff. deservit.

109 Accedit eodem quòd quoties propter culpam privatur emphyteuta jure suo, toties res in emphyteusim data reddit ad dominum proprietatis cum meliorationibus. Ad Ecclesiam ergo redire debet pleno jure emphyteusis propter hæresim possessoris confiscata. Authen. qui res. C. de Sacrosan. Eccles. & inibi Decius Jaf. in l. 2. de jure emphy. Decius conf. 171. & 518. Quemada quest. 12. Fran. Bursatus conf. 43.

110 Cum autem fundus cum meliorationibus traditur, dominus reddere debet

impensam, eo usque dumtaxat, quo fundus pretiosior factus est: & si plus pretii fundo accessit, solum restituet, quod impensum est. Itaque fundi Dominus eliget utrum solvere malit quod impensum est, aut quod fundus pretiosior factus est, l. in fundo. ff. de rei vendi.

111 Sed an impensa compensandæ sint cum fructibus ex eodem fundo perceptis, questio quidem implicita est, & quæ distinctione indiget; Nam si eo tempore Dominus fundi fuit, quo impensas fecit, fructus fundi suo jure percepit, eosq; compensare non debet. Et ita omnium sententia receptum est, glo. & omnes in L. emptor. ff. de rei vend. Tiraquel. de retractu conventionali. §. 7. glo. 1. Covar. lib. 1. resol. cap. 8.

112 Idemque erit, eademque ratione, si is, qui fecit impensas, bonæ fidei possessor erat; Non enim compensare tenetur fructus perceptos ante litis contestationem; quia eos omnes, & naturales, & industria sua perceptos, suos jam fecerat. l. emptor, & l. sumptus ff. de rei vendi. l. Paulus respondit. §. ultimo. ff. de pignoribus, l. qui scit, & l. in pecudum. ff. de usuris. l. bonæ fidei. ff. de acqui. rerum domi. Forcatulus in penu juris Civilis cap. 18. Vasquius Menchacensis lib. 3. quest. cap. 70.

113 Possessor vero malæ fidei, & is qui bona fide possidebat, post litem contestatam, fructus perceptos compensare debent cum meliorationibus; quia eos non faciunt suos. l. planè in fine, & l. sed & si lege. §. etiam ff. de peti. hæredi. l. emptor. & l. sumptus ff. de rei vend. l. domum. C. eo tit.

114 Hæc autem compensatio fit usq; ad concurrentem quantitatem. Quod si meliorationes à possessore factæ fructuum perceptorum summam excedant, Dominus fundi superfluum possessori restituere cogitur. l. sumptus ff. de rei vendi. regia. l. 40. cum seq. tit. 28. parte 3. l. in insulam. §. 1. ff. solut. matri. l. 1. §. ult. & l. Paulus. §. domus. ff. de pigno.

115 Quid si fructus percepti à male fidei possessore pluris sint quam meliorationes? & hoc etiam casu id, quod excedit, restituendum est Domino fundi; alia quoq; ratione, quia fructus mala fidei percepti vero Domino restitui debent. l. item veniunt. §. cæterum cum seq. l. sed & si lege. §. quod autem. & §. perinde. l. illud. §. prædo. ff. de peti. hæredi.

116 Quidam putant fructus perceptos à bonæ fidei possessore restituendos non esse post litem contestatam, neq; compensandos cum meliorationibus ; eo scilicet casu, cum percepti sunt ex fundo sterili pretiosiore facto sumptibus, & industria ejus ; Nam in ea specie satis esse videtur ut fundi sterilis Dominus fertilem eum gratis recipiat, nec improbus sit exactor, & locupletior fiat cum detimento alterius. Et hac sententia Senatus noster contra fiscum uti solet, quidquid alii tradant Confert. l. ulti. C. de alluvio, & illic Bal. & Salice. l. cæterum. ff. de rei vendi. Platea in l. ulti. C. de omni agro deſer. l. 11. Capicius Neapoli. decif. 72.

117 Si verò fundus non erat prorsùs sterilis, sed sumptibus bonæ fidei possessoris pretiosior factus est, ante litem contestatam fructus quidem suos facit, ut antè dixi ; post litis verò contestationem fructus perceptos compensare debet, sicut malæ fidei possessor. l. sumptus, & l. emptor. ff. de rei vendi.

118 Sed & ea sententia æquissima, & à plærifq; recepta est ; ut qui magnas impensas in re aliena fecerit, solvere Domino posse ejus rei æstimationem, id est quo res illa æstimanda foret, si melior facta non esset ; & ea æstimatione Domino præstata, nihil præterea solvere teneatur, sed deinceps rei Dominus sit l. 2. & inibi Bar. & cæteri omnes, C. de præd. Navicula lib. 11. Paul. Soc. & alii relati à Covar. lib. 1. resolut. c. 8.

119 Ego tamen hac in re plurimum arbitrio judicis tribuendum censeo ; nam si Domini feudi nihil interest, ei verò, qui impensas fecit multum prodest, rem ei iudex adjudicare debet ; id enim æquitas suggerit, etiam si jure stricto deficiamus, sed interim meminisse oportet, non esse malitiis indulgendum. l. 2. item Varus ff. de aqua plu. arcen. l. in creditore. ff. de evi-
ctione. l. 2. solut. matri. l. in fundo. ff. de rei vendi.

120 Sed jam ad bonorum publicacionem revertamur. Illud quidem in confessio est feudum, quod hæreticus habuit, non esse confiscandum, sed Catholico Domino restituendum ; excepto si feudum hujusmodi sit ; ut liberè alienari queat ; tunc enim ut cætera hæretici bona confiscabitur. cap. excommunicatus. §. moneantur. de baret. l. Imperiale. §. illud de probi. feudi.

alie. per Federi. cap. Felicis. §. si qua vero de pennis lib. 6. Curtius in feudis parte 5. qu. 7. Nevizanus conf. 68. Rossius tit. de bon. public. num. 54.

121 Præterea creditoribus hæretici, qui ante hæresim creditores erant, fiscus satisfacere debet ex bonis ejus publicatis ; Creditores enim præferuntur pennis fiscalibus, nec possunt ulla bona ad fiscum pertinere, nisi quæ creditoribus superfutura sunt ; Nam, ut Jabolenus ait, id bonorum cujusque esse intelligitur, quod æri alieno superest. l. 1. C. pennis fiscis credito. præfe. l. non possunt. l. in summa. l. quod placuit. ff. de jure fisci. l. 2. ff. de alimen. vel ciba legat. l. 2. C. ad leg. Jul. de vi. l. in facto. §. fiscus. ff. de cond. & demonstra. l. Marcellus. §. ulti. ff. ad Trebellia.

122 Usque adeo autem fiscus tenetur creditoribus hæretici satisfacere, ut etiam si Ecclesiæ reconciliatus locuples postea efficiatur, aut aliquid bonorum suorum ex indulgentia Principis impetraverit ; creditores ex antè gesto non habeant cum eo actiones, sed ære alieno ex precedenti tempore poena liberatus sit ; excepto, si partem bonorum recuperaverit ; nam pro rata portione obl gatus erit : l. si debitor. l. tutor. C. de senten. passis. l. 2. & l. 3. ff. eo tit. Quemada quæst. 20.

123 Si fuerit tutor confiscatus, adversus fiscum danda est actio ei, qui loco ejus tutor datus sit, ut ait Ulpianus ; idemque erit si curator furiosi, vel prodigi, aut quivis alias confiscatus sit ; quia fiscus rationes reddet, & reliqua solvet. l. si tutor Re-publicæ. §. ultimo. ff. de tute. & rationib. di-straben. l. qui neque. l. si prædia. ff. de rebus eorum.

124 Sæpè tractatum est, an hæreditas addita ab occulto hæretico, acquiratur fisco ; Anceps quidem quæstio, nisi lege Regia contra fiscum decisa foret ea ratione ; quia hæreticus ex testamento, & ab intestato nihil capere potest, itaq; ad substitutos, vel ad proximiiores consanguineos hæreditas illa perveniet : idemq; erit in legatis, & fidei commissis ; qua in re, sicut in plærisque aliis, non est opus disputatione : quia ut Civis meus Seneca inquit : *Satius est ire aperta, & recta via, quam sibi ipsi flexus disponere, quos cum magna molestia debet relegere.* Et lib. 5. de beneficiis, idem Philosophus ait : *Quid boni est nodos operosè solve-*

solvere, quos ipse, ut solveres feceris? Regia l. ult. tit. 7. part. 6. l. Manicheos. C. de hereticis novella. 144. de Samaritanis Regia l. 4. tit. 3. part. 6. & l. 4. tit. 26. part. 7. Nevizanus conf. 73. Quemada qu. 18.

125 Indè queritur, si eo tempore, quo delata est hereditas, jam hereticus heresim confessus erat, quamvis nondum fuerit absolutus, an hereditatem illam acquirat, & cum ad Ecclesię finum admissus non erat quo tempore delata fuit hereditas, probabile quidem est ab eodem adiri non posse. Aliud verò dicendum esse videtur, cum jam suffragiis, & calculis judicium admissus erat, quamvis sententia prolata non fuerit; Nam priori casu nec erat capax, nec satis compertum, an recipiendus esset; posteriore autem omni modo Ecclesię gremio excipiens fuit. Et cum utroq; casu nihil ad fiscum pertineat, aliorum jus alii curiosius perquirant. l. si alienum 49. s. 1. de heret. inst.

126 Quamvis bona hereticorum ipso jure sint publicata; occupatio tamen bonorum, & executio confiscationis non antè fieri debet, quam per Episcopum, & Inquisidores sententia heresis declaratoria fuerit promulgata. c. cum secundum de heret. lib. 6. Alciat. inc. 1. de offi. ordin. nu. 74.

127 Sed cum bona publicata ad fiscum Principis, vel domini temporalis pertineant, inde potest queri; si duo sint domini, alter inferior, alter superior, utri corrum jus confiscationis competit. Quidam putant, inferioris domini jus illud esse; quia fiscum habent ii etiam, qui dominum superiorem habent. Guido Papæ qu. 76. Bonifac. in Clem. 2. de heret. quod habeant fiscum. glo. & Imo. in c. quia diuersitatem de conce. preben. Ana. & Feli. in c. excommunicamus 1. s. de heret. Covar. lib. 2. resolut. cap. 9.

128 Coeterum ea opinio vera esse potest, ubi inferiores domini summum imperium habent, & jura regia usurpant; quales multi sunt in Italia, & Germania; sed viri principes subjecti regibus, nec jus confiscandi habent, nec verum fiscum. Ad Regem igitur ea bona pertinent. c. 1. que sint rega. & illic interpretes. Regia l. 12. tit. 2. par. 1. Bal. in rubr. de Privi. fisci, Plat. & alii in Rub. de jure fisci lib. 10. Alex. ad Bart. in l. 1. de bo. vacan. eo. lib. Mat. in principio constitu. Sicilia quæst. 15.

129 Quid si bona hereticorum reperiantur in aliis regnis; num omnia pertinebunt ad fiscum ejus, sub cuius dominio hereticus damnatus est? minimè omnium, immò qui libet Rex occupare poterit ea, quæ in suo regno invenerit. Et hæc est à plurimis recepta sententia. cap. vergentis de heret. tradunt omnes in c. cum secundum leges. Collecta post alios in c. excommunicamus 1. Alexan. conf. 31. lib. 1. & conf. 111. lib. 4. Gonsal. de heret. pravi. quæst. 15. Aymo. conf. 128. Bruneus lib. 5. de heret. cap. 6. Cotta in memorab. verbo confiscatio. Boffius tit. de bonorum publica. nu. 6. 2.

130 Unde quæstio ea exoritur; quo in regno esse censeantur jura, & actiones. Ac primum quidem dubitabile non est, quin actiones in rem ibi esse censeantur, ubi res ipsæ sunt, scilicet quas persequendas competent; veluti jus pignoris, jus annua pensionis, & alia ejusdem generis. Clem. ex vi. s. cumque annui reditus de verbo signif. l. qui actionem. ff. de regul. juris l. ult. C. ubi in rem actio. Cirierus lib. 2. de primoge. quæst. 9. Tiraquel. de retractum municipali. s. 1. gloss. 6. & lib. de jure primige. quæst 49.

131 Pluriculū dubitationis habet quæstio de actionibus in personam, & nominibus debitorum; varii enim varia tradiderunt; sed in proposito ea sententia verior esse videtur; ut illic esse censeantur, ubi debitores conveniendi sunt; nam ibidem à fisco fieri debet exactio. l. Titium. s. tutores. ff. de administ. tuto. l. quero. ff. de solutionib. Lopus alleg. 92. Roma. in l. si constante. s. ult. solut. matr. Alex. conf. 16. lib. 1. Soe. conf. 101. lib. 1. Bertra. conf. 74. lib. 2. Alciat. in l. cum stipulamur. ff. de verbo obligat. vide Tiraquel. de jure primige. qu. 46. & deinceps.

132 Bona hereticorum dividebantur olim quibusdam Pontificiis constitutionibus in tres partes; quarum una tribuebatur domino temporali, altera officio Sanctæ Inquisitionis, tertia Ecclesiæ Romanæ. Hodie autem servandæ sunt recentiores Constitutiones Apostolicæ, quæ latæ, & in usu fuerint, & juris consulti tales tradunt, relati à Camillo in Zanchinum cap. 26. & à Fran. Burfato. conf. 43. sed in Hispania omnia ea bona data sunt à Regibus nostris Catholicis officio Sacro sanctæ Inquisitionis pro salariis, alimentis, & aliis plurimis, necessariis impensis. 2. instrukt.

Hispalen. cap. 12. Joan. And. Domini, & Fran. in cap. cum secundum leges.

133 Bona hereticorum usū capi possunt etiam contra Ecclesiam Romanam tempore quadraginta annorum. Idemq; juris est contra fiscum, ut quodam instructio- num capitulo continetur. Quin etiam alio capite cautum erat, ut etiam post quadra- ginta annos fiscus ea bona petere posset; id tamen abrogatum, & ad jus Pontificium redactum est, & ita utimur. *cap. 2. de præscript. lib. 6. 3. instru. Hispalen. c. 1. abroga- tum. cap. 20. prima instructionis. Zanch. cap. 40.*

134 Nec me fugit esse aliquos æxisti- mantes præscriptione quinquennii, aut certè viginti annorum fiscum submoveri posse; sed quantum attinet ad bona publi- cata, hæc opinio è tribunalius nostris ex- plosa, ejectaque est. *l. 2. C. de apost. l. 1. §. ult. ff. de jure fisci. l. quamvis. ff. de usu capio. l. in omnibus. ff. de diver. & tempo. præ- scriptio- nibus. glof. in l. ult. C. de Sacrosan. Ec- cleſ. Bartol. in l. commissa de publica, & ve- eti. Ancha. in c. cum secundum de hæret. lib. 6. Abbas, & Feli. in c. cum nobis de præscri- ptionib. Quemada quæſt. 16.*

135 Si quid in singulos annos hæretico debeatur; plurimum refert quod ad publi- cationem attinet, an ex contractu, vel ex ultima voluntate id illi competit; nam priori casu, quia vna, & perpetua obliga- tio est, publicatis ejus bonis, omnia, quæ il- li singulis annis præstanda erant, confisca- buntur. *l. si stichum. 16. de verb. obligat. l. Senatus §. ult. ff. de donat. causa mortis.*

136 Posteriori casu non publicantur præstations futurorum annorum, quia plura censentur esse legata, primi anni pu- rum, sequentium conditionale; & ideo ta- le legatum ad hæredem non transit. Ade- quòd cum sint plura legata, per singu- la legata jus capiendi inspicitur; ergo ut bona futura, & quæ postea videntur acqui- ri, non sequuntur fiscum. *l. si in singulos l. cum in annos ff. de annuis legat.*

137 Hactenus plures quæſtiones resol- vimus, quæ brevitè concludi potuerunt; superest ut tres alias prolixiores quanta- fieri poterit brevitate tractemus. Unam, de lucris conjugum: alteram, de restitu- tione ab hæretico facienda in foro con- scientiæ: tertiam, de bonis primogenito- rum confiscandis.

138 Prima ea quæſtio est, quam fre- quenter tractatam esse Cordubæ ſtimus, ubi mihi natalis patria, & felix, & inclyta est; contingit enim ſæpè aliquos illic ma- trimonium contrahere, ac poſtea in aliam civitatem domicilium transferre, vel con- tra poſt hæc alter conjugum in hæresim in- cidiſſe deprehenditur; dubium eſt, in con- fiscandis bonis quæſitīs, & auctis conſtan- te matrimonio, utrius loci conſuetudo in- ſpici debeat, contractus ne matrimonii, an domicilii: Movet dubitationem, quia ut verè teſtatur noſter Lupus, Cordubæ non di- dividuntur inter conju- ges bona quæſita, conſtantē matrimonio, quemadmodum in reliqua ferè tota Hispania, viris, & uxori- bus communia ſunt, ſed ſolis acquirenti- bus deferuntur: quod, & apud alias natio- nes moribus receptum eſt; nam in libro le- gis Saxonum tit. 8. ſic habetur: *De eo quod vir, & mulier ſimul conquiserint, mulier me- diam portionem accipiat: hoc apud Vveſ- falos: apud Ostfalos, & Angrarios, nihil accipiat, ſed contenta ſit dote ſua.* Afferit quoque dubitationem lex quædam regia, quæ prima facie videtur juri cōmuni con- traria, eā enim cavetur, ut quantum atti- net ad hujusmodi lucra, ſemper conſideretur conſuetudo loci contractus matrimo- nii, non autem domicilii. *Joan. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & uxo. §. 60. regia l. 24. tit. 11. parte 4.*

139 Illud ſanè dubitabile non eſt, quòd pacta convenia in contractu matrimonii de his lucris, ſiuè vni, ſiuè alteri, ſiuè utri- que conjugum in toto, vel parte acquiren- dis, ſervanda omnino ſunt, rejecta differen- tia locorum, & conſuetudinum; Quia ta- les conventiones non ſunt contra leges, aut bonos mores, ſed ex conſensu partium le- gem accipiunt *c. 1. de sponsali, & illic Anto. Feli. & cæteri c. 1. de filiis nat. ex matrimo. ad Morga. contra lib. feudo.*

140 Sed ceſtantibus pactis conuentis, cum locorum conſuetudines variant, tunc ſemper conſideranda videtur conſuetudo loci, in quo matrimonium fuit contra- etum, quod attinet ad acquirenda ea lu- cra; quia Regia lex generaliter hoc dicere videtur, & noſter Lupus author eſt ita ſæ- pè uideſſe pronunciatum *Regia. l. 24. tit. 11. parte 4. Joan. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & uxo. §. 55. num. 12. & §. 62. proprie- finem.*

141 Verum quia nonnunquam aliud scimus esse usitatum, & secundum varietatem casuum, variè quoque fuisse judicatum; prædictam sententiam tunc sine dubio veram putamus, cum bona acquisita, & multiplicata fuerunt in eodem loco, in quo matrimonium fuit contractum; tametsi postea in aliam civitatem migraverint conjuges, & ibidem domicilium constituerint: in quo jure, & interpres planè consentiunt.

142 Supradictis tamen prima fronte obstare videtur quoddam Ulpiani responsum, quo ait, inspiciendum esse locum domicilii mariti, non autem locum ubi instrumentum dotale conscriptum est, neq; locum, in quo matrimonium fuit contractum; quemadmodum illic juris interpres tradunt, *l. exigere dotem de judi.*

143 Sed Ulpianus de alia specie longè diversa loquitur, quam lex Regia: ille enim de exactione dotis locutus est, cuius *actio tractari* debet in loco domicilii mariti; Regia verò lex de acquisitione lucrorum statuit, quæ secundum statuta, & consuetudines lucrorum, in quibus multiplicata sunt, acquiruntur.

144 His adiice quod cōmuni ferè omnium consensu traditur, speciale esse in contractu matrimonii, ut non inspiciatur locus contractus, sed locus domicilii mariti; quia illuc videntur conjuges destinasse dotis exactionem, & solutionem, ubi mulier secutura est virum, & ejus forum sortiri debet *l. cum quedam de jurisdi. omni. judi.* & est communis intellectus *l. exigere dotem de judi. illic.* & in *l. 1. C. de summa Trini.* quem sequuntur *Archid.* & *Prepo.* in *c. illud 12. distin.* *Joan.* *And.* *Anto.* *Bal.* *Abbas,* & *Feli.* num. 24 in *c. 1. de Sponsa,* *Andreas Siculus conf. 4. lib. 2.* *Alex. conf. 129. lib. 7.* *Jaf.* in *l. qui certo loco de condi.* indē *Decius conf. 19.* & 283. & 402. *Tiraquel.* post leges connubi. num. 46.

145 Sed, & Regia illa lex accipi potest, cum conjuges animum habuerunt permanendi in loco, ubi matrimonium contraxerunt: Ulpianus autem loquitur de alia specie, cum maritus contraxit, ut advena, & statim rediit in locum habitationis suæ, quod & Suares noster ait. Accedit eò exēplum ejus, qui contraxit cum advena, quæ scivit confessim recessurum; is etenim videtur destinasse contractus executionem

*Vulpiani
Responsu.*

loci domicilii advenæ, *Suares in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori legū limitatione 6.* & *l. hæres absens.* §. proindē de judi. confert. *l. si ita legatum de legat. 3.* & *l. nihil interest de capti.*

146 Convestiri potest hæc sententia, traditione illa, quæ plurimis placet, ac vera est, quod Ulpiani responsum locum non habet, cum vir transit in domicilium uxoris, & suum relinquat; tunc enim domicilium illud novum consideratur, non autem locus contractus, aut veteris domicilii. Et hoc etiam casu legem Regiam restringit Joannes Lupus. Nec novum est, ut posteriores leges per priores declarantur. *Joan. And. Imo.* & *Feli.* nu. 26. in *c. 1. de sponsali.* *Bal.* in *l. ult.* *C. si à non compet.* *Judi.* *J. s. in l. cum quedam de juris omni. judi.* *Barba.* *conf. 4. lib. 2.* *Decius conf. 283.* *Hippoly.* *singula.* 267. *Purpura in l. 1. de Summa Trini.* nu. 120. *Gaffene.* in *consuetu.* *Burgun.* *rubr.* 4. §. 2. col. 8. *Tiraquel.* post leges connubi. nu. 47. *Gratus conf. 113. lib. 2.* *Joan.* *Lup.* in *rub.* de *donat.* inter *vir.* & *uxo.* §. 55. l. sed & posteriores de legibus.

147 Sed jam ad supra tactam quæstionem revertamur, & iterum videamus, an quantum ad acquisitionem, & confiscationem lucrorum attinet, inspici debeat consuetudo loci, in quo bona inter conjuges multiplicata sunt, vel potius illius loci ubi domicilium ipsimet conjuges habent. Cui quæstioni ex mente omnium supra respondimus, inspiciendam esse consuetudinem loci, ubi bona fuerunt acquisita; praesertim cum consuetudo fuerit in rem scripta, qualis consuetudo Hispaniae generalis est; quæ bona multiplicata afficit, ac de lucris inter virum, & uxorem dividendis loquitur. *l. cum seq. tit. 3. lib. 3. fori legum.*

148 Inter omnes autem Juris Peritos convenit, ut quod attinet ad omnes ferè juris effectus, servari debeant leges, & consuetudines illarum provinciarum, in quibus prædia, & alia bona omnia consistunt. Quæ sententia multis juris consultorum responsis, & Cæsarum constitutionibus comprobatur. *l. forma.* §. si vero de censi. *l. pupillo de tuto.* & *curato.* dat. ab his *l. venditor.* §. si constat. commu. prædi. *l. Titium.* §. tutor. de admi. tuto. *l. constitutio.* ad municipia. *l. an in totum.* *C. de ædifi. priva.* *l. ijt.* ubi in rem actio. *l. certa forma de jurefis.* *l. 1. de mulie.* & in quo loco lib. 10. & cap. Ecclesiæ. 13. q. 1. & cap. de decimis cum seq. 16. q. 1.

149 Sed

149 Sed, & Jurisperiti sèpissimè hanc sententiam communi consensu tradunt. *in l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. Jacob. de Rave. Pet. Cynus, & Bar. nu. 42. & illic Bal. col. 12. Alci. glo. ult. col. 1. & pen. Alex. conf. 16. lib. 1. & iterum conf. 44. lib. 5. Soc. conf. 288. & rursus conf. 292. lib. 2. Rubeus conf. 71. Gozadi. conf. 49. Cirierius de primogenitura lib. 2. qu. 7. Covar. in epitome parte 2. cap. 7. nu. 9. pleniùs Tiraquel. de jure primoge. qu. 49. num. 2.*

150 Id quoque confirmat eandem sententiam, quod leges, & consuetudines non extendunt vim suam extra territorium; præsertim cum consuetudo Cordubensis odiosa esse videatur, & contra societatem illam Divinæ, & humanæ domus, quæ inter conjuges quidem arctissima est. *l. ult. de jurisd. omni. judi. cap. illa. 12. distin. l. 1. de ritu nupt. l. adversus. C. de crimi. expila. bære. & est communis opinio, quod odiosa consuetudo non extenditur. Bar. nu. 32. Bal. Sali. & cæteri in l. 1. de Summa Trinit. Paul. conf. 223. Cardi. conf. 2. Alex. conf. 16. lib. 1. Capra. conf. 42. Barba. conf. 38. lib. 3. Corne. conf. 115. lib. 2. Decius conf. 276. & 314.*

151 Itaq; si conjuges Cordubenses aliqua bona acquisierint in alia Provincia, Hispaniæ, ubi ea lucra communia sunt viri, & uxoris; quamvis antea, vel postea Cordubæ domicilium habuerint, nihilo minus illa lucra æqualiter inter illos dividetur; neq; considerabitur locus, in quo matrimonium contraxerint. Hanc sententiam sequuntur multi Jurisperiti, quibus ego supradictis, aliisq; argumentis persuasus vehementer assentior. *Oldra. conf. 249. Joan. And. ad specul. tit. de instrum. editione, §. compendiose. Signorol. conf. 166. Ancha. conf. 163. Curtius Senior conf. 43. Cassene. conf. 7. & in consuetu. Burgun. rubr. 4. §. 2. col. 8. pleniùs Aymo. conf. 30.*

152 Sed huic sententiæ fortiter obstat videtur lex illa Regia, quæ generaliter ait considerandam esse ad acquisitionem horum lucrorum consuetudinem loci, in quo matrimonium fuit contractum, tametsi postea conjuges in aliam Provinciam migraverint. Dubitationem auget, quod assertione nostra redderetur quodam modo supervacua lex Regia, quæ otiosè meminisset loci, ubi matrimonium fuit contractum, cum potius considerare

deberet locum, in quo bona sunt acquisita. *l. Regia. l. 24. tit. 11. parte 4.*

153 Neque illud verum est, quod supra ceu indubitatum assumpsimus, consuetudinem Cordubensem odiosam esse; nam & illa juri communi consonat, quo quidquid alter ex conjugibus acquirit, sibi soli acquirit, & favorabilis censenda est, quia reddit ad jus antiquum, & quia in favorem virorum introducta est, non autem in odium uxorum; Quapropter id prævalere debet, quod præcipue intenditur. *l. ex pecunia. C. de jure dot. l. si unus. §. quod, & in specie de pact. l. qui exceptionem de condicione Bar. Paul. & Alex. in l. 2. C. quodmet causa.*

154 Accedit eodem, quod nonnulli Jurisperiti rectè afferunt consuetudinem, qua lucra fiunt communia, exorbitantem, & contra jus esse; multiq; alii putant consuetudinem favorabilem extendendam esse ad bona existentia extra territorium. *Joan. And. in cap. 2. de donat. inter. vir. & uxo. Nico. de Ubal. de successio. ab intesta. parte 4. Cassene. in consue. Burgun. rubr. 2. §. 4. col. 2. quod consuetudo favorabilis extendatur. l. propter item. §. licet de excusatione. l. 2. C. eodem tit. l. magis puto. §. illud de rebus eorum. Roma. conf. 39. Alex. conf. 41. lib. 5. Capra. conf. 21. Barba. conf. ult. lib. 3. Corne. conf. 222. lib. 4. Decius in l. si de jurisd. omni. judi. nu. 13.*

155 Sed tamen hæc argumenta non usque adeò urgent, ut propterea necessarium sit à communi, & vera sententia discedere; nam Regia lex cum dicit servandam esse consuetudinem illius loci, in quo vir, & uxor matrimonium contraxerunt, quantum ad lucra, quæ fecerunt; & rursus cum dicit non esse servandam consuetudinem Provinciæ, in qua postea migraverint, quantum attinet ad illa lucra: nil aliud sine dubio significare voluit, quam de lucris conjugum indicandum esse secundum leges, & consuetudines Provinciæ, in qua matrimonium fuit contractum, & lucra facta; non autem secundum eam consuetudinem, quæ in alia Provincia viget, in quam post lucra acquisita domicilium transtulerint; Quam intelligentiam verba illa copulata præteriti temporis satis indicant; neque aliquid habent absurdum, neque Juri communi, aut receptis doctrinis adversantur. *l. 24. tit. 11. parte 4. lib. 3. §. hæc*

*S. hæc verba de nego. gestis. l. in delictis. §. I.
de noxali.*

156 Quod verò multi putant, consuetudinem favorabilem interdum extendi posse; id tunc tantùm locum habet, cum ea præcipue personas respicit, & in consequentia bona; quod, & illimet Jurisperiti fatentur; aliud autem prorsus est, cum consuetudo in rem scripta fuerit, qualem hanc nostram esse paulò ante probavi.

157 Altera quæstio prolixè quidèm, ac difficilis tractationis, sed magni momenti est: an hæreticus nondum à Judice condemnatus, nec ab aliquo accusatus teneatur in foro conscientiæ bona sua omnia offerre fisco; alioquin tamquam res alienas retinens, tamdiù sit in reatu peccati mortificari, quamdiù bona, quæ possidet, non restituit fisco.

158 Hanc disputationem difficilem nobis reddit Alphonsus Castrus, qui copiosius, & nervosius, quām reliqui omnes communem sententiam impugnat; is enim lib. 2. de potestate lege pœnalis, usquè adeò acriter argumentatur, & tam fortiter undique urget, ut propemodum receptas doctrinas subverterit; cuius argumenta, quāta potero brevitate referam, & confutabo. Quod equidem non eo animo aggredior, ut contra virum doctissimum dicam, sed ut benignorem, & receptionem sententiam, veriorem quoque esse evidenter ostendam.

159 Primò sic argumentatur noster Alphonsus. Hæreticus privatus est ipso jure dominio bonorum suorum, quod in fiscum translatum est; ergò vero Domino bona illa reddere debet, alioquin lethaliter peccat retinens rem alienam invito Domino.

Secundò, si judex declararet illum hæreticum esse, teneretur statim sinè aliqua condemnatione bona sua in foro conscientiæ reddere fisco: ergò, & ante sententiam eam

Tertiū Argumentum. restituere debet. Tertiò, si fiscus occuparet ante sententiam bona hæretici etiam inviti, quem tamen constaret fisco hæreticum esse, non teneretur ea hæretico restituere; ergò hæreticus, antequam fiscus ea occuparet, tenetur ei bona illa dare.

Quartum Argumentum. 160 Quartò, fiscus posset occupare secreto ab hæretico tot bona, quot ille retinet ex his, quæ ad fiscum pertinent, quando fiscus non posset in iudicio hæresim testibus probare; ergò hæreticus ex concien-

tia tenetur eadem bona fisco reddere.

Quintò, hæreticus injustè possidet bona, quia sinè titulo ea retinet; ergò restituere fisco tenetur. Sextò, si dominium hæreticus retineret, transmitteret illud in hærem; hæres autem non posset illis bonis privari, quia nunquam aliquis sinè culpa vera, vel præsumpta, privari potest dominio bonorum suorum. Demum citat aliquos hujus quoque opinionis authores.

161 Hæc summa est argumentorum, quibus prolixius relatis, & confirmatis suam opinionem tuetur Alphonsus. Quorum, ut verum fatear, omnium primum duntaxat fortissimum esse mihi videtur. Quamobrem illius dissolutionem in alium locum reiiciam, ut cætera argumenta omnia breviter jam diluere possim.

162 Secundum fundamentum illius opinionis est, quod per solam sententiam declaratoriam super criminis latam, teneatur hæreticus in foro conscientiæ bona, omnia tradere fisco, etiamsi nulla alia iudicis condemnatio adjecta sit; ergò ante sententiam tenetur id ipsum facere; quia sententia declaratoria nullam inducit obligationem; Neque ob aliud ea sententia exigitur, quām ut constet crimen esse commissum, quod cum hæretico sit notissimum, frustra spectat sententiam declaratoriam ad faciendam restitutionem; eo præsertim accedente, quod iuxta quorundam opinionem, talis sententia necessaria non est in criminis notorio. *hæc Alphon. l. 2. de potesta. legis pœnalis cap. 10. citans c. cum secundum. §. ult. de hæret. lib. 6. & Felinum in c. Canonum de constit. & alia quædam.*

163 Hoc argumentum facile (ni fallor) dissolvi potest, nam quod ait, sententiam declaratoriam absque alia condemnatione sufficere, ut hæreticus restituere bona, teneatur in foro conscientiæ, quamvis ab eo non petantur, negari quidem posset: quia Decret. Bonifacii VIII. ab Alfonso prolatum, non probat ejus sententiam; tum quia nihil illic agitur de restitutione bonorum in foro conscientiæ facienda; tum etiam, quia promulgare sententiam super criminis (quod in eodem Decreto adiicitur) non sic accipendum est, ut judex ita pronuntiet; declaro Bucerum hæreticum esse; quis enim tam brevem, & mancam sententiam proferat? Sed sententiam super criminis promulgare, hoc quoq; inclu-

*Quintum Argumentum.
Sextum Argumentum.*

Ex Alphosi Argumentis primum tantum fortissimum.

Secundum Alphosi opinionis fundatum.

Argumentum solutionis.

includit, ut Bucerus declaretur hæreticus, & per consequentiam incidisse in pœnas jure statutas, in quas per eandem sententiam condenari debet; alioquin nullius momenti sententia est, quæ condemnationem, vel absolutionem non continet. cap. cum secundum. §. ult. de hæret. lib. 6. l. præses. C. de sent. & interlo. omni. judi. l. i. de re judic.

164 Sed agè concedamus illam sententiam ferri posse, fingamusque aliquem jūdicem laconem, qui pronuntiet his tantum verbis: declaro Bucerum Hæreticum esse. Numquid hæc sententia vim expressæ condemnationis non habet? immò nihil prorsùs ab ea distet, quæ Bucerum nominatim condemnet ad subeundas omnes pœnas jure statutas; Nam si judex ita pronunciaverit: calumniatus es: condemnavit accusatorem; & quamvis nihil de pœna subjecerit; tamen legis potestas adversus eum exercebitur, ut rectè Marcellus jure consultus tradidit. l. i. §. ad Senatus consul. Turpilia.

165 Undè manifestè relinquitur infirmam esse consequentiam illius argumenti; quia longè alia causa est reorum ante sententiam, & post sententiam, quemadmodum omnium consensu receptum est, neque id Alphonsus ipse negaret, sed in eo fortè labitur, quod putat sententiam declaratoriam vim condemnationis non habere. Nec moveat quemquam, quod ille ait, sententiam declaratoriam propterea necessariam esse, ut manifestum fiat crimen fisco, & aliis; quia meo quidem judicio longè alia ratio est, propter quam ea sententia requiritur; nempe ut antequam proferatur, cause cognitio præcedat, & reus accusetur, audiatur, ac defendatur; & tandem juris ordine servato absolvatur, vel condemnatur; Nec enim profertur sententia, ut per illam de criminis constet; sed ubi de criminis constat, tunc sententia profertur, ut reus vel absolvatur, vel damnatur, & ut leges executioni mandentur antecedente sententia.

166 Indè quoque sequitur, falsam esse opinionem illam, quam Alphonsus tanquam indubitatam assumit, quod in criminis notoriis non sit necessaria sententia; id enim nullo jure, aut evidenti ratione probatur, quin immò crimina manifestissima egint causæ cognitione, atq; sententia judicis competentis; neque tam evidens

poteſt esse delictum, quod aliqua justa defensione in toto, aut parte defendi, aut excusari non queat: quod, & Alphonsus ipſe fatetur. Evidentia quidem patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed tamen eget sententia judicis. cap. evidentiæ accusatio. & illic glo. ulti. & interpretes.

167 Postremò, illud etiam falsoſum eſſe convincitur, quòd propterea reus tenetur omnia bona tradere fisco, quia ſibi ipſi manifesta eſt hæresis. Non enim eſt id, quod eum obligat, ſed judicis justa sententia ſuper criminis promulgata, quæ quamvis declaratoria ſit, applicat tamen pœnam ſingulis hæreticis, quæ generaliter per leges ſtatuta eſt adverſus omnes.

168 Etenim lex condemnans universos hæreticos, nihil aliud eſſe videtur quām generalis quædam sententia Principis adverſus omnes hæreticos lata; Unde cum ejusmodi lex non condemnet nominatim Lucium, vel Titium, nec reorum defenſiones audire poſſit, neceſſe eſt, ut per judicem custodem legis, atq; ministrum Reus examinetur, & juris ordine servato cauſa cognita, damnetur, ac declaretur poena, & ſententia legis comprehendendi; Nam quemadmodum generalis sententia Principis non designatis certis personis, incerta eſſet, ac neminem in individuo comprehendenderet; ſic ſententia illa legis generalis, qua omnes hæretici condemnantur, & eorum bona confiſcantur, incerta eſt, & nullam vim habere videtur, antequam per judicem Lucius, ac Titius hæretici declarentur, & ſecundum legem condemnetur. Quod Geronſon quoque ferè mecum ſentit, & Sanctus Thomas in librum 5. ethi. lec. 12. inquit: Sententialia iusta ſunt applicationes iuſtorum legalium ad particularia facta. l. in ſumma de re judi. §. curare in ſitu. de actioni. Geronſon. part. 3. lec. 4. de vita spirituali, Collar. 14. in fine ſecunda e propofit.

169 Accedit eodem quòd lex humana non habet maiorem potestatem, quām Princeps; nam Princeps leges ipſas condit; & ut inquit Xenophon. lib. 8. de prædia, ſeu disciplina Cyri: Princeps ipſe lex videns eſt; & Philo lib. 2. de vita Mosis. Rex animata lex eſt, lex verò rex eſt iuſtissimus: & Justinianus in authenticis constitutionibus ait; Princepem eſſe legem vivam, & animatam, cui Deus leges humanas ſubjeſcit, ſed Princeps non potest hæreticum aliquem

Falsoſ tenet
Alphonsus
quod in cri-
mine noto-
rio non ſit
neceſſaria
ſententia.

Aliud fun-
damentum
vacillans.

S. Thomæ
ſententia.

Princeps
lex videns.
Rex lex
animata.

quem ante damnare, quām eum hæreticum esse constet; idque non aliter fieri potest, quām antecedente citatione, atque omni causa diligenter cognita; ergo neque per legem potest quispiam sic damnari, ut priusquam de crimine legitimè constet, jam sit ipso jure ita condemnatus, ut se ipsum prodere, atque accusare teneatur, & ante judicis sententiam adstrictus sit ex conscientia omnia bona offerre fisco. *l. Princeps de legi. l. i. de confit. Princi. authen. de consuli. §. ulti. actorum c. 25. Clem. pastoralis. §. ultim. de re judi. c. i. de causa posse. & proprieta.*

*Reus ad pe-
nā sibi in-
figendam
no tenetur.*

*Index con-
demnare,
non potest
nisi iuxta
allegata, &
probata.*

170 Præterea quamvis crimen sit ipsi Reo manifestum, non tamen propter ea te-
netur ad executionem penæ in se ipsum fa-
ciendam in foro conscientiæ, priusquam in
foro exteriori sit per judicem jure damna-
tus; quemadmodum nec Princeps, nec Ju-
dex debet, aut potest illum reum conde-
mnare, quem certissimè scit crimen com-
mississe, nisi tanquam judici hoc illi consti-
terit, id est ex fide eorum, quæ probata fue-
rint ex actis causæ ordine juris servato.
Denique omnes poenæ legibus statutæ pu-
blicis accusationibus, publicis actis, & sen-
tentiis, item publicis egent executionibus;
nihilque aliud legum latores suis legibus
aut præcipiunt, aut volunt; quemadmo-
dum pleniūs alio loco dicemus, & hacste-
nus de secundò argumento fortassis satis,
& super. *l. illicitas. §. veritas de offi. pres. l. prolatam. C. de senten. & interlocutio. cap. si peccaverit cum seq. 2. q. 1.*

*Tertium
Alphonsi
argumentū
soluitur.*

171 Tertium Alphonsi argumentum, inane prorsus est ab imis unguibus usque ad verticem sumnum. Sic enim argumen-
tatur. Si sciret fiscus per evidentiam rei,
quæ nulla posset tergiversatione celari Pe-
trum hæreticum esse, & eo invito ante sen-
tentiam bona illius caperet, non teneretur
illi reddere; ergo Petrus antequam fiscus
ea capiat tenetur ex conscientia restituere;
sed agè perpendamus jam singulas argu-
menti partes: *Si Sciret*, inquit, *fiscus*; hic
subsistere possem, atq; negare, fiscum, qui
inanimus est, posse quipiam intelligere,
aut Scire: sed nihil moror. Fingamus er-
go fiscum esse hominem aliquem; quidtum
postea? *Si sciret*, inquit, *per evidentiam rei,*
quæ nulla posset tergiversatione celari. Hoc
quoque videtur impossibile; nam cum hæ-
resis omnis in intellectu, & voluntate con-

sistat, vix tam cognita cuiquam videri po-
test, ut non excusari, ac defendi aliqua ra-
tione queat, quod ipsem Alphonsus in
præcedenti argumento ingenuè fassus est;
sed fingamus iterum id evenire posse; quid
deinde? innvere videtur, posse fiscum hæ-
retico invito ante sententiam bona illius
invadere; quod quidem fieri posse nego;
non enim quispiam hæretici bona invade-
re, aut occupare prius poterit, quām pu-
blicè sit ille citatus, accusatus, auditus,
defensus, convictus, damnatus.

172 Sed pergit Alphonsus, & in confir-
mationem argumenti ait; fortasse pecca-
re fiscum eo modo hæretici bona occupan-
do; verū quia hæreticus ea injustè possi-
debat, fiscus autem post apprehensionem
justè possidet, non teneri fiscum ea bona
hæretico restituere. Quod verò ad restitu-
tionem, eo casu fiscus non teneatur qua-
dam regula juris probat cujus verba sunt.
Quod à quoquam pœna nomine exactum est,
id eidem restituere nemo cogitur. Quod illic
Decius, & Montanus ajunt locum habere
in foro conscientiæ. *l. quod à quoquam de-
regu. juris.*

173 Hic iterum nego possessionem hæ-
retici ante sententiam esse injustam; quia
hæreticus adhuc retinet naturale dominiū
fusorum bonorum; habet etiam titulum, &
possessionem, & bonorum administratio-
nem; ergo non injustè possidet. Quod au-
tem habeat naturale dominium, ex eo sa-
tis constat, quod naturaliter insistit rei,
cujus titulum, & causam habet, neque ali-
qua lege tale dominium ante sententiam
aufertur ab eo; nec propter hæresim illud,
aut ejus titulum jure naturali, aut Divino
ipso facto amittit; possessionem autem
omnes concedunt permanere apud hæreti-
cum; ea igitur justa, & legitima est. *l. au-
fertur. §. in reatu de jure fisci. Ancha. in c.
cum secundum leges. Curtius Senior conf. 20.*

174 Undè consequitur evidentissimè,
fiscum neque occupare, neque invadere
posse talem possessionem; neque enim ma-
nu propria jus sibi dicere, aut vim inferre
debet hæretico nondū condemnato; quod
generaliter innumeris ferè legibus prohi-
betur; & nominatim de hæretici possessio-
ne loquens Almainus, id ipsum tradit, &
reliqui omnes consentiunt. *l. nullus. C. de
Judeis. l. i. & seq. quando lice. unicuique. l. si
quis in tantam. C. undē vi. Almainus in lib. 4.*

*Ante sen-
tentia He-
retici pos-
sessio non est
injusta.*

Sent. dist. 15. quest. 2. de restitutione in principio.

175 Indè etiam perspicuum fit talem fisci possessionem violentam, & injustam esse; nam, ut rectè Fabius ait: *quidquid iure possidetur, inuria auffertur*; Undè illud quoque relinquitur fiscum teneri ad restitutionem illius possessionis, quandoquidem spoliatus etiam à judice juris ordine prætermisso, confessim restitui debet, etiam si prædo sit, nec injustè privandus est commodo suę possessionis. *Fabius declamat. 13. c. in literis cap. conquerente. de resti. spolia. c. licet Episcopus de præben. lib. 6. §. retinenda instit. de interdi.*

176 Quinimmò fiscus teneretur occulto hæretico furti actione, tametsi verus Dominus esset; quia ejus interest bona illa subrepta non esse. *l. itaque Fullo. §. ult. l. cum as pignori. l. qui inuria. §. ult. ff. de furtis.*

Iuris quādam regula Alphonsi opinio non probatur. 177 Nec probat Alphonsi opinionem suprascripta regula juris, quæ quidem de justa exactione loquitur, non autem de violenta invasione. Ait enim *quod à quam pœna nomine exactum est; exactum ait, non raptum, non spoliatum, non vio- lenter invasum; nec aliud est in jure civili exigere, quam instituta actione petere;* quod si exactionem illam, pro violenta invasione accipiamus; vide ne culibet permisum esse videatur auctoritate privata penus ab invito extorquere. Quo quid absurdius, aut periculosius dici, excogitativè potest? *l. exigere dotem de judi. l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. actio. Alcia. in l. transacta de verbo. signi.*

Decij, & Montani sētentia. 178 Nec abnuerim Decium, & Montanum rectè dixisse neminem cogendum restituere in foro conscientiæ, quod pœna nomine à quoquam exegerit; id enim verum, & extra controversiam est; nam pœnas ob maleficia solvi magna ratio suadet; Verum nihil nostræ sententiæ obstat; sed adversus quorundam puerilem errorem id illi dixerunt, qui falsò putabant nil pœna nomine salva conscientia exigi, aut retineri posse; quos pleniùs confutat Fortunius noster *lib. de ultimo fine juris illatione 18. l. si à reo. §. ult. ff. de fide jussorib.*

Authoritas Innocentij, & Baldi, non officit. 179 Atqui Alphonsus instat, & suam opinionem comprobat auctoritate Innocentii, & Baldi afferentium in executione non esse cognitionē aliquam necessariam;

sed neq; indè aliquid contra nostram sententiam sequitur; illi enim de justa execuzione loquuntur, non autem de violenta invasione; Is enim cui mera executio à judice mandata est, potest eam ad effectum perducere finè causæ cognitione, immò de justitia causæ cognoscere nequit; Et id est, quod patres illi docent. *Inno. in cap. ex ratione de appellatio. Bal. in cap. 1. de feudo sine culpa non ami. C. pastoralis. §. quia vero. de offi. delega. l. executorem. C. de executio. rei. judi. Felinus post alios in cap. de cetero. de re judi.*

180 Præterea conatur Alphonsus opinionem illam suadere lege quadam Pontificia sæpè à nobis memorata, & sæpius adhuc memoranda, quæ quidem tantum abest, ut ei suffragari valeat, ut vel eà sola hoc ejus argumentum facile subvertatur; Prohibet enim lex executionem, & occupationem bonorum antequam sententia sit super crimine promulgata; Undè perspicuum fit occupationem, & executiōnem antea factam, reprobam, & injustam esse. Sed addit Alphonsus, lex eadem non dicit apprehensionem bonorum esse inanem, & nullam; ergo necessariò erit firma, & valida; Cui illud respondeo quod lege Civili jam olim declaratum est: nempè consequentiam hanc invalidam, & inanem esse; Lex enim ait, legislatori quod fieri non vult tantum prohibuisse sufficiat, cætera quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere; hoc est, ut ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis habeantur, licet legislator fieri prohibuerit tantum, & non specialiter dixerit, inutile esse debere quod factum est; sed & si quid fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est, illud quoque cassum, atq; inutile esse præcipimus. Hæc sunt verba legis. Ex quibus, & aliis paulò antè commemoratis illud quoq; relinquitur in specie proposita fiscum esse invaorem injustum, hæreticum verò defensorem possessionis justum. *cap. cum secundum. §. ulti. de hæreti. lib. 6. l. non dubium C. de legibus. l. 3. de his qui ad Eccle. confu.*

181 Quartum Alphonsi argumentum debile, & infirmum est, quia fiscus non potest antè sententiam hæretici bona occupare, ut jam luculenter ostendimus; nec minùs injusta est clandestina possessio contra

Sicuti nec lex quedam Pontificia.

tra legem usurpata, quam violenter oblatā. l. i. §. denique quod vi, aut clam. cap. item cum quis de resti. spoliato.

182 Fortius urgere videtur id, quod in fine ejusdem argumenti addidit: debitor intelligitur is, à quo invito exigi pecunia potest, ut ait Modestinus; hæreticus autem est fisci debitor, quia ab eo invito bona omnia fiscus exigere potest; ergo hæreticus tenetur in foro conscientiae restituere bona omnia fisco, dicente Paulo Apostolo: *reddite omnibus debitū. epistol. ad Roman. cap. 13. l. debitor. de verb. signi.*

Multifarie
responses.

183 Cui argumento responderi multifariam potest. Primo, quod non ab omni debitore invito exigi pecunia potest; nec enim ab eo, qui debitor est in diem exigi poterit pecunia ante illud tempus; multò igitur minus occupari clanculum bona hæretici poterunt, antequā sententia sit promulgata; nec in foro quidem conscientiae quispiam debitum solvere tenetur antē tempus. *l. cedere diem de verb. signi. l. i. C. de plus peti.*

184 Nec oberit si dicatur tempus ferenda sententiae statutum esse occupationi, & executioni; non autem obligationi; quia is, qui in legem poenalem incidit, non tenetur exequi penam in seipsum antē sententiam; Quinimum probabile est, quod nec post sententiam teneatur ad executionem, sed tantum ad eam patienter tolerandam: nisi forte judex pronuntiaverit, ut reus prius aliquid praetet, quod tamē nec leges, nec sententiæ dicere solent; sed leges poenam statuant, judices verò condemnant, ut poena legis Lucio, vel Titio irrogetur, quam poenam illi solvere teneantur intrā certum tempus, posteaquam fuerint admoniti cum literis executoriis illius sententiæ.

Alia ad Ar-
gumentum
responsio.

185 Alio quoque modo respondeo suprascripto argumento, quod cum aliquis lege humana debitor tantum est, quamvis ab eo invito pecunia exigi possit, nihilominus tamē ipse non tenetur in foro conscientiae illam restituere. Quod probo dupli exempli, & aliis quoq; multis compicare possem. Primo, qui per literarum obligationem aliquid spe futuræ numerationis se debere confessus est, is post bienium debitor ejusmodi est, ut ab eo invito pecunia exigi possit, & tamē eam in foro conscientiae antē executionem solvere non tenetur. Similia prorsus de eo dici possunt,

qui per falsas probationes condemnatus est, à quo invito pecunia exigi potest, quā tamen in foro conscientię solvere nec teneatur; hæreticus autem lege tantum debitor est, & quidem lege poenali, & quæ non illi præcipit, ut bona sua offerat fisco, sed dunt taxat ait, ea esse confiscata, nec antē permittit executionem, quam sententia super crimine fuerit promulgata. *l. in contractibus. C. de non nume. pecu. l. Julianus verum debitorem. de condi. indeb.*

186 Sed forsitan quispiam dixerit su- Obiectio.
prascripta exempla in eo dissimilia esse, quod in utroq; foret injusta exactio; fiscus autem hæretici bona exigi jure potest; cui respondeo, similitudinem nihilominus in eo manere, quod utrobiq; debitor lege tantum humana tenebatur. Quid quod fieri potest ut exactio justa sit in illis speciebus, videlicet si actor in jus alterius successerit, & scriptura, vel testibus deceptus justā ignorantiae causam habet? Quid quod possē alia sexcēta proferre, in quibus exactio sit justa, & is, à quo invito pecunia exigitur, eam restituere non teneatur in foro conscientiae? Sed alia duo exempla, verbi gratia posuisse sufficiet. Si pater tuus rem aliquam secretō mihi donaverit, vel in minus solemnī voluntate aliquid mihi præsenti reliquerit; non teneor ego tibi patris hæredi res illas restituere; tū verò easdem exigi à me etiam invito potes; nil ergo prohibet quin fiscus exige posse hæretici bona, hæreticus autem ea restituere antē sententiam in foro conscientiae non teneatur. *l. 2. C. de fideicommissione. l. duos sunt Titii. de testamentata. tute.*

187 Postremò, ne longius abeam, su- Responso.
pradicō argumento respondeo, Modestini sententiā plerumq; in foro conscientiae locum non habere; Multi siquidem in foro conscientiae verè debitores sunt, à quibus invitatis nil exigi potest: è contrario multos reperire licebit, à quibus multa exigi possunt, qui tamē nihil debent in foro conscientiae. Denique titulum habet hæreticus, & verum, ac naturale dominium bonorum suorum, habet item justam possessionem, ut supra quoquā dixi; relinquatur ergo non esse illum obligatum ex conscientia antē sententiam, bona sua dare, aut offerre fisco.

188 Quinto argumento Alphonsus prolixè probare conatur possessionem hæreti-

ci esse injustam, quia (ut inquit) nullo jure, aut iusto titulo eam habet. Nos autem verissimilius paulo antè probavimus, hæretici possessionem esse justam, neq; aliquo jure prohibitam, aut improbatam esse: non jure naturali, non Divino, non Gentium, aut Civili; quin immò jure ipso Pontificio, quo præcipue bona hæreticorum confiscantur; possessio illis non tantum relinquitur, verum etiam defenditur; & prohibetur, nè fiscus antè sententiam occupare illam ullo modò queat. Adde quòd hæreticus prò suo possidet, ac verum dominium, & titulum retinet; nè animo, aut corpore possidere propter hæresim definit. Non ergò tenetur in foro conscientiæ fisco possessionem tradere antè sententiam. *cap. cum secundum. §. ult. de hæreti. lib. 6.*

189 Sexto arguento probare nititur dominium bonorum hæretici translatum esse in sicutum ipso jure à tempore commissi criminis; quia si hæreticus verum dominium haberet, utiq; transmisisset illud in hæredem, à quo auferri non posset, nisi propter ipsius hæredis culpam veram, vel præsumptam; sed omni culpa hæredis cœfante auferuntur ab eo illa bona; ergò verum illorum dominium nè hæreticus habuit, nè ad hæredes transmisit. Hoc argumentū nullas omnino vires habet; quia hæredes repræsentant personam defunctorum, & non secùs atq; illi si viverent, conveniri possunt. Proindè non solum ex contractibus defuncti conveniuntur, sed interdum etiam ex delictis; scilicet si lis fuit cœpta cum defuncto, vel pena ipso jure imposta; itaut post mortem accusari posse reus, ut sit in crimen hæresis, vel si ex maleficio aliquid ad eos pervenerit, quibus casibus hæredes solvere debent etiam innocentes, quamvis verum dominium ad eos translatum sit. *l. 1. C. ex delictis defun. c. à nobis 2. de sent. excommu. c. accusatus §. in eo de hæret. lib. 6. l. 1. ut aetio ab hære. & contra hæred. incipi.*

190 Ad postremū Alphonsus citat nonnullos suæ opinionis auctores, verùm prò nobis è regione pugnant agmina ingentia Theologiae, ac juris Peritorum, quorum sententia benignior quidem, & longè receptior est. Opinionem Alphonsi sequuntur *Abbas, & Felin. in cap. 1. de consti. Pau. in l. 1. §. ad bestias. de postulan. Angel. in authen. de incestis nupt. Barba in*

c. Raynaldus de testamen. Corsetus in singularibus. Maynerius in l. quod à quoquam de regu. juris: quibus addo. Cardi. in c. fraternitas 12. qu. 2. Parpa. in l. si quis major. C. de transact. Matthe. in consti. Sicilie, violentias. rub. 29. lib. 1. qu. 2. quos, & alios similitè errans allegat. Tiraquel. in l. si unquam. C. de revocan. donat. parte, revertatur. num. 236. cui adde Ludovic. Gomez. in capit. 1. de rescript. lib. 6. nu. 9.

191 Superefit jām ut ad primum illud Alphonsi argumentum, quod fortissimum esse diximus, revertamur; sed priùsq; illud dissolvere aggrediamur, tria breviter tractare oportet, quæ quidem nè extra propositum, nè inutiliter differemus. Primum an Princeps possit legem condere, qua expresse obliget reum ad magnam aliquam penam in se ipsum exequendam in foro conscientiæ. Secundū esto quòd possit, an id facere debeat; Tertiū, utrum id voluisse in dubio credendus sit.

192 In prima quæstione Alphonsus ait legem fieri posse, qua reus ad penam subeundam obligetur in foro conscientiæ, quod probat quibusdam legibus Divinis, quas prolixè inducit ad suam opinionem confirmandam; & indè posteà deducit idem quoq; legibus humanis fieri posse. *Alphon. Castron. lib. 2. de potesta. legis pena c. 4.*

193 Cui equidem ita posse responderi censeo. Primò, quod longè alia causa est Divini Legislatoris, atque humani; Deus enim condere potest leges penales æque obligantes in omni foro; homo autem nihil statuere potest extrà suum territorium, extrà quod finè dubio forum conscientiæ est. *l. ult. de jurisd. omni. jud. cap. Inquisitioni. de senten. excommuni.*

194 Deindè leges ab Alphonso citatae, vel de satisfactione offensæ, vel damni dati loquuntur, vel de aliqua exigua quantitate offerenda prò expiatione peccati; at in quæstione proposita nullam offendam, vel damnum hæreticus fisco fecit, & nihilominus omnia bona in meram penam eidem offerre deberet. Postremò judicialia illa veteris testamenti non sunt in exemplum nostræ actionis trahenda. *c. ultim. 6. exempl. non distinctio. & in Summa. 15. quæst. 3. Tho. 1. adducenda. secundæ quæst. 100.*

195 Propterea sic argumentatur Alphonsus. Ecclesia potest leges condere de quacumque re, quæ non sit contra jus natura- *Iudici alia veteris Testamenti in Aliud Alphoni argumentum.*

turale, aut Divinum, præsertim si res illa juvat ad meliorem observationem mandatorum Dei; at hominem peccatorem obligari per legem in foro conscientiae ad penam subeundam sine judicis sententia non est contra jus naturale, vel Divinum; quia si talis esset, hoc posset ex sacris literis manifeste ostendi, quin immo eadem lex utilis esset ad meliorem observationem legum divinarum, & humanarum; ergo nil prohibet hujusmodi legem fieri, haec ille, lib. 2. de potest. legis pena. cap. 5.

196 Nos vero negamus posse leges fieri *Alphonsi suppositum in argumen-
to negatur.* de quacunq; re, quæ non sit contra jus naturale, aut Divinum; quia lex debet esse necessaria, possibilis, & utilis, ut postea probabimus, & multa quidem inveniuntur, quæ non sunt contra jura Divina, quæ tamen per leges præcipi, aut statui nequeunt. Verbi gratia, legislator non potest per legem statuere, ut si quis percussus fuerit in dexteram maxillam, præbeat percutienti alteram, alioquin teneatur in foro conscientiae omnia bona sua tradere fisco; nec sub eadem pena sanciri posset, ut volenti tunica tollere, dimittatur, & pallium; & tamen ista non solum non sunt contra legem Divinam, sed etiam Dei nostri consilia Divinissima sunt. *Matt. 5.*

197 Deinde negari potest legem illam non esse contra jus naturale, aut Divinum; quia satis videtur omni juri contraria lex, quæ obligare velit aliquem extræ territorium legislatoris, & quæ insuper etiam confundat rationem ipsam penarum, quæ quidem intolerantia, & patientia consistit, & quæ crimina etiam occulta velit sic punire, ut idem facinorosus reus sit, & accusator, testis, judex, & executor; & nisi bona omnia offerat fisco, in peccatum incurrat mortiferum. *I. pen. ff. de noui operis nuncia.*

198 Secundò sic argumentatur; sicut judex potest reum condemnare ad aliquam penam, & reus illam tenetur solvere in foro conscientiae: sic etiam lex potest condemnare ad penam in eodem foro solvendam; quia non minoris auctoritatis est lex, quam judex. Hoc argumentum sine dubio concludit, cum omnia fuerint paria; nam sicut judex potest condemnare reum ad penam solvendam: (id quod tunc demum facere potest, cum reus est accusatus, defensus, atq; convictus) sic etiam lex po-

test illum obligare ad penam, postequam fuerit accusatus, auditus, & convictus; sed è regione quemadmodum judex nullo modo potest quempiam in dicta causa damnare ad aliquam penam; sic etiam lex nequit Lucium, vel Titium in foro conscientiae obligare, antequam illi audiantur, & convicti sint.

199 Tertiò probat Alphonsus opinionem suam dicens Ecclesiam interdum in-dixisse jejunia ad expiationem peccatorum; idq; facere, atq; statuere posse sub obli-gatione peccati mortiferi; & tamèn eam

*Tertia Al-
phonsi Ra-
tio.*

legem esse penalem, & obligare ad penam illam subeundam ex conscientia: sed hoc longè dissimile est quæstioni propositæ; quia licet ea omnia concedamus, jejunia tamèn illa forum conscientiae respiciunt, & non magnam penam imponunt. Quid? quod negari potest, eam legem esse penalem...

200 Quartò argumentatur sic: Homo potest se ipsum obligare ad penam in foro conscientiae solvendam, & sine aliqua judicis sententia; ergo Ecclesia potest illum eodem modo obligare; quia circè penas inferendas plus potest superior erga inferiorem, quam inferior erga se ipsum. Consequentia hujus argumenti falsa esse videtur; quia quilibet se ipsum obligare potest, præsertim Deo ad longè plura, majora, & graviora, quam lex ulla humana cum obligare queat: quod in eis videre licet, qui consilia Evangelica profertur, ad quæ nulla lex invitum obligare valet in foro conscientiae. Accedit eodem, quod quilibet contrahere potest in foro conscientiae: legislator autem in foro illo leges dare, aut condere nequit.

201 Quintò probat Alphonsus opinionem suam argumento quodam, ut sibi videtur, fortissimo, dicens: Multa sunt juris Pontificii decreta, quæ pro certis criminibus imponunt ipso jure suspensionem, aut excommunicationem, aut irregularitatem, in quas penas incident facinorosi absque aliqua judicis sententia; ergo Ecclesia potest obligare aliquem ad penam subeundam ante condemnationem; sed huic argumento recte respondit Cajetanus, distinguens penam, quæ nullam actionem exigit ad executionem, ab ea pena, cuius executio aliquam actionem requirit. Prior enim per solam legem habet plenum effe-

*Sequitur
quartum
argumen-
tum Al-
phonsi.*

*Quintum
Alphonsi
argumen-
tum.*

ctum, etiam si reus non cooperetur ad executionem; Posterior verò aliam exteriorem actionem requirit; quapropter nèc per solam legem executioni mandari potest, nèc reus in foro conscientiæ tenetur ad legem in seipsum exequendam. Quam distinctionem Alphonsi argumenta non destruunt: quia in exemplis ab eo positis, nèc lex potest facere ut reus volens, fame, aut permanens in carcere, moriatur; nèc reus ipse ad talem executionem tenetur, ad quam requiruntur multi actus contrà jus naturale, Divinum, gentium, & civile. *Alphonsus lib. 2. de potestate legis pena. cap. 5.*

Cajetanus super Thomam 2. 2. q. 62. art. 3.

Confirmatio à Castro facta sui Argumenti. 202 Pergit Alphonsus, & idem argumentum comprobat exemplo incestuosí, qui cognovit consanguineam uxoris suæ, cui Cælestinus III. imponit penam, ut exigere debitum ab uxore non queat, nèc post mortem uxoris aliam ducere possit, nisi priùs legibus solvatur; sed ut incertum est, an in has penas incestuosus incidat ipso jure in foro conscientiæ; sic illud extrà controversiam est, nullum factum esse necessarium ex parte incestuosí ad executionem earundem penarum; & ideo Cajetani responsio huic objectioni quoquè satisfacit; Adde quod omnia hæc argumenta, & exempla, longè dissimilia sunt quæstiōni propositæ. *c. transmissæ de eo qui cognoscit consanguinitatem uxoris suæ.*

Prescriptio nis leges non penales.

203 Illud autem quod in fine ejusdem argumenti Alphonsus addit de legibus usucaptionis, & præscriptionis, dicens, eas esse penales, & tamèn obligare ad subeundam penam in foro conscientiæ, nil prorsus ad hanc rem facit: quia nullo jure probatur eas leges esse penales, nèc aliquam penam dominis rerum imponunt; alioquin præscriptio non cureret adversus eos, qui in ius alterius succedunt, nèc adversus absentes, & ignorantes, quibus nullum crimen, aut culpa imputari potest; iniqua enim lex esset, quæ puniret innocentes. Accedit eo, quod non foret opus omnino, ut præscribens haberet bonam fidem, titulum, & possessionem: ea siquidem superflua viderentur ad punitionem alterius.

Usucaptionis leges Bono publico introductæ.

204 Sed ut leges illæ penales essent, nullum tamèn factum ad executionem requirunt. Adde quod verius est, bono publico introductam esse usucaptionem, ne diu incerta dominia sint; nè lites perpetuae re-

publicam turbent, ne bonæ fidei possessores post longissimum tēpus priventur suis possessionibus; ne deseratur agrorum cultura; deniq; quia domini, qui res suas negligunt, intrâ statuti temporis spatiū concessum ad eas inquirendas, hi videntur prò derelicto res suas habere, vel earum possessoribus eas concedere, ac proindè nullam penam patiuntur. *l. 1. de usucatio. Plato lib. 12. de legibus. Tho. quolib. 12. art. 25. Scotus in lib. 4. sent. disf. 15. quest. 2. & illic, Joan. Majo. qu. 11. & Almajnus, & ceteri. Abulen. in lib. judicum cap. 11. qu. 38. & 58. & innumerabiles alii.*

205 Sextò ad defensionem sententiæ suæ Alphonsus etiam illud affert, quod decreto quodam Alexandri IV. cavetur: id est ut hæretici, & fautores, & eorum filii arceantur ab Ecclesiasticis beneficiis, & officiis publicis; quam penam, ait, locum habere in foro conscientiæ, quia in eorum decreto adiicitur, irritum esse, & inane, si sc̄us actum fuerit. Posset quidem negari, eam penam obligare in foro conscientiæ antè accusationem, & sententiam; quia non antè quispiam damnari debet; sed etsi id concesserimus, nihilominus tamen nullus requiritur actus ex parte eorum ad executionem. *c. 2. §. hæretici de hæret. lib. 6.*

206 Septimo probatur opinio Alphoni si alio suprascripti decreti capite, quo filii à patria liberantur à patria potestate. Videtur ergo quod illa pena locum habeat in foro conscientiæ absq; ulla sententia. Cui argumento responderi potest, quod priùs quam filius officiatur sui juris, necesse est, ut Pater pronuncietur hæreticus, nèc illa pena liberationis requirit aliquem actum ex parte Patris, nèc obligat Patrem ad aliquid exequendum in foro conscientiæ. *dicto c. 2. §. ultimo.*

207 Octavum argumentum fragile est, & vix ad propositam quæstiōnem applicari potest. Ait enim, Clericum concubinariū vitandum esse ab omnibus; in quo non video quam penam ipse concubinarius in seipsum exequi teneatur, immò nèc in poenam illam incurtere videtur in foro conscientiæ; nil enim propter constitutio- nem, qua ea pena imponitur, ipse concubinarius facere cogitur in foro conscientiæ. *c. quæstum de coabi. Cleric. & Mulie.*

208 Nonum argumentum fortius urge- re videtur; nam Decretum Concilii Late- ranen-

Alexandri IV. Statutum quo filii hæreticorum ab Ecclesiasticis Beneficiis remanuentur,

Hæreticorum filii à patria potestate liberantur.

Clericus concubinarius vitandus.

Clerici omnium recitationis officij pena.

ranensis imponit penam Clerico, qui per sex Menses pratermisserit lectionem officii Canonici, ut fructus beneficiorum suos non faciat, sed tanquam injuste perceptos in fabricam Ecclesiarum, vel pauperum, eleemosynas eos erogare teneatur. Dubitari tamè probabilitè posset, an illa pena obliget omnino in foro conscientiæ ad executionem in seipsum faciendam; nec enim Decretum illud usu receptum est, & vix paucis innotuit. Sed ut concedamus ad eam penam exequendam Clericum esse obligatum ex conscientia; habet tamè Decretum illud causam singularem, quia beneficium datur sub ea conditione, & sub onere illo, ut Clericus quotidiè suis precibus, & orationibus intercedat pro populo, & ob eam rem dantur illi fructus; undè si ipse non facit id, propter quod fructus ei conceduntur, mirum non est, si eos restituere teneatur in foro conscientiæ, etiam si nulla lex eum specialiter ad eam restitutionem obliget; sicut is, cui prædium relictum, vel datum est sub ea conditione, ut aliquid faciat, si non satisfacit voluntati ejus, à quo illud accepit, restitutioni quidem obnoxius est; non quia pena aliqua ob eam rem punitur, sed quia prædium habet sine causa contra voluntatem ejus, qui sub ea conditione dedit illud. Sic & Clericus, qui altari non servit, vel non orat pro populo, non facit fructus beneficii suos, non tam virtute legis penalitatis, quam ex natura, & onere beneficii. Nil mirum ergo si teneatur ad restitutionem in foro conscientiæ, cum fructus non fecerit suos. l. 1. cum seq. de condit. causa dat. l. 2. de condit. & demonstr.

*Decimum
Castri argu-
mentum.*

Responsio.

209 Decimo argumentatur ex divisione quadam poenarum posita à Bonifacio VIII. dicente, aliquos esse privatos bonis suis per sententiam, alias autem ipso jure; ergo sicut priores obligantur in foro conscientiæ; sic & posteriores. Cui responderi potest primò, quod neq; illi, qui per sententiam condemnati sunt ad penam, tenentur in foro conscientiæ eam in seipso exequi, nisi forte in sententia hoc illis fuerit praceptum; quod tamè rarissimum est. Deinde argumentum solvitur concessa aequalitate rationis, ac divisionis quantum ad multos effectus fori judicialis, non tamè quantum ad forum conscientiæ, in quo nemo tenetur ad penam in seipsum exe-

quendam. Postremò respondetur iuxta communem sententiam, necessariam esse judicis declarationem in talibus penis ipso jure impositis, & antequam illa promulgetur, & reus defendatur, non esse illum obligatum in foro conscientiæ, quemadmodum alibi pleniùs ostendimus. Quod autem Alphonsus addit ad comprobacionem ejusdem argumenti, alio quoque loco à nobis confutatum est. c. 2. de præscrip. lib. 6.

210 Postremò argumentatur dicens; Ecclesiā posse condere legem, per quam præcipiat facere aliquid sub pena peccati mortiferi; ergo potest condere legem, quæ sub pena peccati mortiferi præcipiat Reo reddere penam aliquam; cui argumento respondetur negando consequentiam; quia longè dissimilis est casus iste ab eo, quem assumit in propositione; Potest enim Ecclesia præcipere aliquid usq; adeò justum, & grave, ut obliget ad illud subditos sub pena peccati mortiferi; at verò facinorum aliquem obligare ad meram penam in seipsum exequendam in foro conscientiæ, prius quam accusetur, & condemnetur, id quidem videtur inustum, tam ex parte statuentis propter defectum jurisdictionis ad condendas leges in foro conscientiæ, quam ex parte delinquentis, qui non debet cogi, ut sit accusator, simul & reus, testis, judex, & executor. *Tirranicum esse,* ait Dionysius lib. 7. antiquitatum Romanarum, *ut sit quispiam accusator, & judex, idemq; penae arbiter.* cap. 1. 4. q. 4.

211 Ex quibus omnibus perspicuum esse poterit non esse ullo pacto Legislatori licitum talem condere legem, quale in principio hujus questionis proposuimus; scilicet qua reum obliget in foro conscientiæ ad magnam aliquam penam in seipsum exequendam; Nam & si ad poenam aliquam subeundam lex obligare possit, ad cujus executionem nulla sit actio necessaria, vel ad mediocrem aliquam penam pro satisfactione damni dati, vel pro aliqua offensa, vel pro peccati expiatione, aut pro causa quapiam simili; non tamè ad poenam magnam obligare poterit reum in foro conscientiæ, multòq; minùs obligare poterit hæreticum ad maximam totius patrimonii penam offerendam fisco in foro conscientiæ.

212 Sed quia, ut vulgo dici solet, pos-
sibi-

*Vitimū Al-
phonsi Ar-
gumentum.*

*1. ad Corin.
b. cap. 6.*

sibilitas est res ampla, & ut ait Apostolus, *Multa licent, quæ non expediunt: fingamus legem fieri posse, qua hæreticus obligetur in foro conscientiæ bona sua omnia non accusatus offerre fisco; tūm quero, utrum legislatori expeditat legem ejusmodi condere. Cui quæstioni respondeo, nullo modo talem legem fieri debere. 1. ad Corinth. cap. 6. & cap. 10.*

*Subditi in-
tolerabili
onere non
grauandi.*

*213. Quod quidem multis argumentis facile probari potest. Primò, quia non sunt imponenda subditis onera gravia, & importabilia, ut est apud Matthæum, nè jugum durum imponi debet super cervices, quod portari nequeat; quemadmodum Divus Petrus docet in actis Apostolorum, & ut Caffidorus lib. 4. variarum inquit, non potest imperari multis quod nequeant custodire paucissimi. Adde quid lex humana, ut justa sit, respondere debet legi Divinæ, ut post Augustinum lib. 1. de libero arbitrio reliqui omnes fatentur. *Jugum autem Domini suave est, & onus ejus leve, ut ipsa veritas per Matthæum inquit; ergò non debet fieri tam dura, & gravis lex, quam in quæstione proposita diximus: quis enim talem legem ferret? Mat. 23. act. 15. Mat. 11.**

*Initia est
Humanæ
lex, que Di-
vine non cor-
respondet.
Matt. 11.*

214 Deindè, non sunt condendæ leges, nisi de his tantum rebus, quæ necessariò bono Reipublicæ leges constituere oportet, ut pacatus, & transquillus sit status Reipublicæ; Vndè Plato lib. 9. de legibus inquit: Legislator necessitate coactus leges imponit; ipse namque nullum vellet usum, necessitatemque legum unquam fore. Et Ilocrates in Areopagitico ait: Multitudinem, & nimis exquisitam legum constitutionem, signum esse mali status Reipublicæ; nam dum delicta, quasi aggeribus obiectis coercere nitantur, necessario cumulari leges; decere autem prudentes magistratus non porticus implere legibus, sed efficeri, ut cives animis insitum justitiae studium habeant. Nam homines male instituti leges etiam exquisitissimas negligere audent. Quid quid multitudine legum insidiari videtur hominibus; quia difficile est tanta innocentia vivere, ut de tot legibus nullam usque offendamus. Divus quoq; Augustinus lib. 1. de libero arbitrio hæc verba scripta reliquit: Ea vindicanda sibi lex populi assumit, quæ si sunt conciliandæ paci hominibus imperitis, & quanta possunt per hominem regi: at verò nulla impellit necessitas, ut lex ita fera-

tur, neq; necessaria est, ut pacatus sit status Reipublicæ, nè quicquam confert ad pacem conciliandam. Deniq; non potest per judicem quamvis occulatissimum servari. *August. lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. Fran. Connarus lib. 1. commentar. juris ci- vilis, cap. 9.*

215 Huc accedit quid hæresis illa, quæ nullum habet accusatorem, qualem proposita lex punire vult in foro conscientiæ; illa inquam hæresis occulta ferè semper erit, ac proindè potius Deo relinquenda punitio ejus est, quam ab humana lege usurpanda; occulta enim homo judicare non debet, qui tantum videt, ac punire potest quæ apparent; Dominus autem occultissima etiam intuetur, & punit lib. 14 reg. 16. cap. si omnia 6. quæst. 1. cap. qualiter de accusa.

216 Adde his, quid nemo cogendus est, ut seipsum prodat in publicum iuxta doctrinam Chrysostomi super Epistolam Pauli ad Hebræos. Lex verò supra tacta cogeret hæreticum ad sui proditionem, quandòquidem vix bona sua omnia offerre potest fisco, quin seipsum simul infameret, prodat, & perdat: quod quā sit in-justum, nemo est, qui non planè intelligat e. quis aliquando de peni. distin. 1.

217 Accedit Cicero lib. 2. de legibus dicens: Verè dici potest Magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum Magistratum; Nàm lex occulta criminis punire non debet sinè accusatore, nè potest obligare quemquam, ut prò crimine occulto omnia sua bona non accusatus offerat fisco; quemadmodum nè magistratus crimen occultum punire potest, si legitimus non fuerit accusator; equalitas enim justitiae non est, nisi inter duos, ut Aristoteles, Thomas, & cæteri omnes tradunt. c. I. de accusat. l. rescripto. §. si quis de mune. & bono. actorum 25. Arist. lib. 5. ethi. Thom. 2. 2. qu. 63. art. 3.

218 Hoc quoq; Redemptor noster apud Joannem cap. 8. docuisse videtur: Mulier ubi sunt, qui te accusabant? Nemo te condenavit; nec ego te condemnabo; Undè Ambrosius super caput quintum prioris Epistolæ ad Corinthios inquit: Judicis non est sinè accusatore damnare quemquam; quia & Dominus Iudicat, cum fur esset sciebat: sed quia non est accusatus, minimè abiecit. Et Scipio minor C. Licinium cum præte- reun-

reuntem vidisset: *Iustum*, inquit, *hominem ego pejerasse*; sed cum illum nemo accuset, non possum ipse, & accusator esse, & *judex*: auctor Plutarchus in apopthegmatibus. Satis quidem consultum est tranquilitati Reipublicæ, si publica, & notoria peccata non dissimulentur, & jus suum pentibus tribuatur, & accusatoribus damnæ refarciantur; nec enim debent legislatores, aut magistratus, tanquam hostes occulta peccata præter jus, & æquum prodere, sed ut patres charitate corripere, vel dissimulare. Quod, & rectè noster Soto docuit lib. de tegendo secreto. membro. 2 qu. 6. dubio 1. cap. si quis potestatem 23. q. 4.

219 Quinimmò nec omnia crimina, etiā si publica sint, legibus punire opportet; sed multa interdum justè dissimulantur, qualia sunt Lupanaria, simplex forniciatio, & si qua sunt alia generis ejusdem; quia, ut inquit sapiens, *Qui multum emungit, elicit sanguinem*, & Plato lib. 7. de legibus docet, *non expedire, ut singula quæque per leges statuantur, ne dum cunctis provide-re volunt, in omnibus contemnantur*. D. quoque Augustinus lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. inquit: *Videtur tibi lex ista, quæ regendis civitatibus fertur, multa concedere, atque impunita relinquere; quæ per Divinam tamen Providentiam vindicantur, & rectè, Proverb. 30. c. inter opera de sponsali. Alexan. Alef. 3. par. qu. 46. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 11.*

220 Addendum eodem est, quod non sunt condenda leges optimæ, ac perfectissimæ, sed illæ duntaxat, quæ imperitè multitudini quadrare queant; nam perfectissimæ leges, & quæ tollerari non possent, pessimæ censerentur, quemadmodum sapienter docet Alphonsus Tostatus libro de optima politica. Unde Plato lib. 5. de leg. inquit: *Illud etiam legislatoribus multi præcipiunt, ut leges hujusmodi ferant, quales multitudo, & populus libenter suscipiant*. Arist. quoque libro 4. polit. scriptum reliquit leges omnes ad rem publicam accommodandas esse, non autem rem publicam ad leges esse trahendam. *Abulen. num. 102. polit. 4. cap. 1. Dom. Soto. lib. 1. de justi. & iure quæst. 6. art. 2.*

221 Præterea leges juxta Isidori sententiam debent esse possibiles, & secundum consuetudinem Patriæ, ac Subditorum moribus congruentes; quia firmantur, cum

approbat moribus utentium, & abrogantur per contrariam consuetudinem; Unde Demosthenes oratione contra Timocratem: *Verum illud, inquit, mibi videatur, quod quendam dixisse ferunt, omnes cordatos in ea esse sententia, ut leges nihil aliud esse putent, quam mores civitatis, & Arist. lib. 3. polit. Leges, quæ moribus, quam Aristotilis quæ literis continentur, majorem autoritatem habent. Quid leges sine moribus vane proficiunt?* ut canit Horatius. At verò Horat. carm. lib. 3. Odo. 24.

222 His adjice, quod si quispiam dixerit legem illam obligare velle ad impossibile, meo quidem judicio non aberrabit; quia in materia morali nimia difficultas impossibili æquiparatur. Durissima verò lex esset, quæ reum cogeret in foro conscientiæ ad offerenda fisco bona sua omnia, foreque difficillimum unicuique, universum patrimonium fisco tradere, se ipsum, domum, atque familiam in paupertatem sordidam dejicere; denique sui proditorum esse. *I. idem Julianus. §. ulti. de legat. I. I. continuus. §. illud de verbo obliga. I. cum sanè. de his qui de jec. & eff.*

223 Accedit eodem, quod jactura omnium bonorum solet morti æquipari; nam, ut inquit, Arist. *Patrimonii dissipatio interitus quidam esse videtur ipsius dissipantis, præterea quod patrimonio, ac facultatibus vivitur. 4. ethi. cap. 1. glo. in l. advocati. C. de adv. diver. judicio. & in l. illicitas. §. tenuis. de offic. preſt.*

224 Jure itaque idem Alphonsus fatetur non esse legem condendam de re nimiū difficulti, sicuti nec de impossibili. Cui accedit Plutarchus in vita Solonis dicens: *Decet in ferendis legibus possibilitatis, & facultatis rationem habere, si quis velit utiliter Leges consultatis rationem habere, si quis velit utiliter possibiles.*

in paucos, quam sine utilitate in multas animadvertere. Demosthenes quoq; oratione contra Timocratem, inquit, *Arbitror igitur confitendum esse omnibus, probam legem, & multitudini profuturam, primum simpliciter, & omnibus aequa aperte scriptam esse opportere, ne eam alius aliter interpreteretur.* Deinde fieri posse opportere, ea qua jubeat. Nam si præclarè constituta sit, sed aliquid tamen, quod fieri nequeat, proponat: id voti, potius, quam legis fuerit officium. Alphonsus lib. 1. de potestate legis pœna. c. 1.

225 Duries autem prædictæ legis ex eo planius intelligitur, quod si quispiam hæreticus intellectualis, sive pure mentalis occulte, vel submurmurans proferret hæresim, quamvis nullus id audierit, & ille sit emendatus, nihilominus tamen teneretur statim in foro conscientiæ bona sua omnia tradere fisco; quia communis sententia talis hæreticus ipso jure incidit in excommunicationem, & in alias poenas adversus hæreticos statutas. Quodquam sit grave, atq; intolerabile, cuivis facile peripicum esse poterit. Alphonsus verò putat ad eam restitutionem hæreticum illum occultum obligatum esse. l. 2. de potesta. legis pœnalis. cap. 15.

Authoris conclusio.

226 Concludimus ergò ex omnibus antedictis, quod vel talis lex fieri non potest, vel certè nullo modo fieri debet; nam ad ferendam eam legem nulla necessitas cogit, nè tolerari possit, nè populus illam fusciperet, nè est accommodata Reipublicæ, quia vehementer emungit. Quid? quod tali lege magis illaquearetur animæ, quam hæretici ab hæresibus deterrenuntur; nam qui leges Dei, & hominum non formidat, ut hæresim fuggiat, is quidem supradictam legem in foro conscientiæ non timebit, effetq; lex supervacua, quod esse non debet. Quid? quod hæreticus, qui ad Ecclesiam sponte reddire voluerit, si non verit se teneri ad bonorum omnium restitutionem, is proculdubio in desperationem incidet. Nèc enim fuit ullus, aut erit unquam, qui ultrò bona sua omnia non condemnatus offerat fisco, & juxta Ciceronis sententiam; ea quæ sunt in usu, vita que communi, non ea quæ singuntur, aut optantur, spectanda sunt. l. post liminii. ff. de captiis.

227 Ex suprascriptis quoq; illud, quod tertio loco tractandum proposui, facile res-

solti potest; nempè in dubio non esse interpretandum, aut presumendum, quod legislator voluerit obligare quempiam ad poenam omnium bonorum in seipsum exequandam. Quia nunquam legislator existimandus est velle, nisi quod possibile, iustum, bonum, & æquum fuerit. cap. 1. cum seq. 4. distin. l. ex facto. de vulga. & pupilla.

228 Supereft, ut jam tandem ad primum illud Alphonsi argumentum redeamus, quo suam opinionem ita confirmat. Hæreticus ipso jure privatus est dominio bonorum; ergò non potest salva conscientia retinere bona aliena invito domino; quia omni jure prohibitum est, ut quispiam ea bona retineat, quæ ad alium pertinent, nè enim multū interest, quantum attinet ad periculum animæ, an injustè quis detinet, vel alienum invadat. c. sèpè de resti. spolia. c. cum secundum de hæret. lib. 6.

229 Huic argumento multifariam responderi potest; primò quod hæreticus nō est privatus ante sententiam vero dominio bonorum suorum; quia nèc poptè hæresim, nèc propter alia quantumvis horrenda crimina privatur aliquis ipso facto dominio bonorum suorum jure naturali, Divino, aut Gentium. Nèc enim jus aliquod eorum ostendi potest, quo talis privatio probari queat; nèc dominium bonorum temporalium pendet à charitate, vel gratia, ut per peccatum amittatur; sed si cut acquiritur apprehensione, ac justis causis, & titulis: sic etiam è contrario certis ex causis amittitur, quarum nulla est peccatum ejus, qui dominium habet; quod verum quidem est, & omnium consensu receptum. Tho. 2. 2. qu. 12. art. ult. Valden. tomo 1. lib. 2. cap. 81. cum seq. Scotus, Gabriel. Almainus, & ceteri in lib. 4. sent. distin. 15. Conradus de contractibus qu. 7.

*Ad primū
Alphonsi
argumen-
tum Respo-
niones va-
riæ.*

230 Relinquitur ergò, quod si dominium bonorum hæretici per solam hæresim transfertur in fiscum, id jure tantum Pontificio, aut Civili Statutum foret: Sed non potest fieri lex, per quam hæreticus obligetur in foro conscientiæ, ut ante sententiam teneatur omnia bona sua tradere fisco, ut supra planissimum fecimus: Igitur quibuscumque verbis leges loquantur, non sunt interpretandæ, ut id statuere velint, quod & injustū est, & præcipere nequeunt.

231 Agè tamen perpendamus attentius duriora verba legis Pontificiæ, quibus contraria

traria opinio potissimum nititur : verba legis haec sunt : *Bona hæreticorum ipso jure decernimus confiscata*. Nunquid tanta vis est horum verborum, ut obligent hæreticum in foro conscientiae ad restituenda fisco bona sua omnia, priusquam convincatur, & judicetur ? equidem nil tale mihi persuaderi poterit. Nam, & si lex nominatim diceret : *Jubeo, ut hæreticus teneatur statim in foro conscientiae bona omnia tradere fisco*, non posset illum obligare, ut in seipsum tam duram poenam exequi teneretur ; ergo multo minus verba illa, *ipso jure decernimus confiscata*, id ipsum efficerre poterunt. c. cum secundum de hæret. lib. 6.

232 Proinde quamvis lex dicat, ut Ulpianus dixit, statim dominium bonorum desinat ejus esse, qui crimen commisit, & fisco acquiratur : nihilominus tamè id Civili modo intelligendum eset, ut fiscus eam rem petere possit, non autem ut reus teneatur in foro conscientiae illam fisco restituere, antequam sententia super criminе promulgetur, & eo magis, quod non presumitur legislatorē voluisse, nisi quod justum, & æquum est, ut & alibi dixi. l. commissa de publica, & vectiga.

233 Unde illud quoque manifestè relinquitur, quod si per verba illa, *ipso jure decernimus confiscata* : dominium aliquod in fiscum statim transfertur, id accipendum est, ut sit dominium quoddam Civile, & improprium, & quod non sit aliud, quam jus persecundi in judicio bona illa; quæ quidem non antea propriè fisci esse poterunt, quam de crimine sit pronunciatum : & fortassè ne tum quidem fiscus eorum Dominus erit, nisi & apprehensio subsecuta sit; traditionibus enim, & possessionibus dominia rerum acquiri solent, non autem verbis legum. Adde quod Iulius Paulus inquit : *Qui Majestatis criminis reus factus est, ante damnationem Dominus est. l. traditionibus. C. de paci. l. quæsitum est ff. qui, & à quibus.*

234 Convestiri potest ea sententia hoc argumento : Ad effectum harum penarum hominis executio necessaria est, ea verò in facto consistit; facta autem per sola verba legum perfici nequeunt; undè illud Demosthenis oratione aduersus Midiam : *Legum vis in quo est? utrum in eo, si quis affectus in iuria exclamarit, ut ipse accurrant, & presentia sua opitulentur? non; litera*

enim sunt, & scriptura constant, neque hos facere possunt, in quo igitur earum vis est? Si vos in quid eas confirmabitis, & semper ratas exhibebitis omnibus earum opem implorantibus : ita & leges per vos firmæ sunt, & vos per leges. Adde quod & si Princeps milles dicat : Volo ut dominium bonorum Titii finè facto cujusquam transferatur in Petrum, nunquam per ea sola verba dominium verum erit in illum translatum ; & tamè Princeps non minorem habet potestatem, quam lex : quippè qui lex viva est, & legum conditor, ut alio loco diximus. denique ex quib. caus. majo. l. in bello. §. fate& de capti. & post limi. rever.

235 Huc accedit, quod non sufficit aliquid per legem statutum esse, ut illud statim fiat nemine petente, aut exequente; sed leges magistratibus agent, qui iurareddant, aliisq; Ministris, ut Judicium iusta exequantur. Soliùs quippè Dei est, velle simul, & posse, & facere ; *ipse enim dixit, Psal. 148. & facta sunt, ipse mandavit, & creatas sunt.* Quod nèc Ethnicos quidem latuit; nam & Mercurius Trismegistus in Atelepio inquit. *Voluntas Dei ipsa summa est perfectio, ut potè cum voluisse, & perfecisse uno eodem que temporis puncto compellat.* Et post pauca : *Placitum Dei necessitas sequitur, voluntatem comitatur effectus. l. 2. §. post originem de origi. juris. Plato lib. 6. de leg. in principio. cap. 1. §. ult. de statu regula. lib. 6. Gen. cap. 1. Judith. ultimo novella constitu. 161. in principio.*

236 Adde quod Judex ipse nil facere debet ad privatam utilitatem, nisi is, cuius intereat, id prius postulaverit, nèc lex impartire solet beneficia, & remedia sua parti non petenti. Quapropter verissimile non est, quod legislator velit reum obligare in foro conscientiae ad executionem tam gravis poenæ, antequam condemnatur; sed juxta ordinem juris fiscus debet illum accusare, & Judex pronunciare sententiam; ac tunc demum reus tenebitur poenam subire. l. 4. §. hoc autem de dam. infecto. l. peto §. fratre. de legat. 2. l. ult. §. 1. quorum lega.

237 Præterea verba illa, *ipso jure*, non habent vim tantam, ut executio statim à lege fiat parte non petente; sed necesse est, ut ab eo postuletur, in cuius favorem lex ea verba posuit. Quod innumeris ferè exemplis comprobari potest, quorum pau-

ca v.g. subjiciam. Supplementum legitimæ portionis filii debitæ fit ipso jure: quod tunc demum locum habet, cum fuerit à filio petitum. Sic, & compensatio fit ipso jure, sed opus est, ut petatur. Similia quoque dici possunt de resecatione illa, quæ fit ipso jure per legem Falcidiam, ac de aliis multis: igitur ad eundem modum accipienda est illa confiscatio bonorum hæretici, quæ ipso jure fieri dicitur; ut tunc scilicet verum effectum habeat, cum fiscus postulaverit, & judex reum condemnaverit. *l. sancimus. C. de inoffi. testa. l. ulti. C. de compensat. l. linea. ad leg. Falci. Tiraquel. in l. si unquam. C. de revo. donat. verbo revertatur nu. 8.*

238 Item hæc verba, *ipso jure*, perindè valent, ac si quispiam dicat: per ipsum jus. Veteres autem jure consulti, ipsum jus, per antonomasiam appellare solent jus illud antiquissimum duodecim tabularum. Sic Ulpianus inquit: *Servitutes quoq; prætorio jure constituantur, & ipsæ ad exemplum eaurum, quæ ipso jure constitutaæ sunt.* Et alibi sive ipso jure quis usumfructum habeat, sive etiam per tuitionem prætoris. & iterum: *Satis ipso jure munitus est.* Et paulò post: *Non enim ipso jure, sed per condictionem munita est.* & rursùs: *Valebit per tuitionem prætoris, non ipso jure.* Sic etiam Cajus: *Interfidejussores non ipso jure dividitur obligatio, sed ex epistola Divi Adriani.* Sic, & Julius Paulus: *Petere hereditatem ipso jure poterunt.* Demum Justinianus ait: *omnes actiones, aut ipso jure competunt, aut à Prætore dantur.* Ex quibus omnibus, aliisq; similibus locis perspicuum fit, horum verborum significacionem non semper illam vim habere, quam vulgo putant. *l. i. §. ult. de superficiebus. l. si ususfructus. §. illud usufr. quemadmo. caret. l. in causæ 2. de mino. l. i. quod fal. tuto. auto. l. inter interfidejuss. l. post legatum. de his quibus. ut indig. §. i. instit. de perpe. & temp. act.*

239 Sed ut concedamus alium quoquè sensum horum verborum interdum inveniri; ut ex eisdem intelligatur vis alicujus constitutionis, mox, & sine hominis ministerio operantis; nihilominus tamen in praedicta lege Pontificia, non alia est eorumdem verborum significatio, quam quod bona hæreticorum per legem illam decernuntur confiscata. Sed non eam vim habent, nec habere quidem possunt, ut

propterea teneatur hæreticus in foro conscientiæ omnia sua bona antè sententiam offerre fisco. *l. 3. §. sciendum. l. cum hic statutus de donat. inter vir. & uxo. l. i. de curato. furio. l. græce. §. i. interfidejuss. l. insuis de suis, & legi. hæredi. l. qui decem deolut.*

240 Deindè omnia illa verba hæreticorum bona ipso jure decernimus confiscata, nil aliud significant, quam quod ea bona jure ipso delata sunt fisco, & obnoxia confiscationi, & ad fiscum pertinent: sed tamèn opus est, ut fiscus ea petat, & hæreticus accusetur, & ordine juris servato condemnetur, vel declaretur hæreticus, & bona ejus occupentur à fisco. Quod ex his, quæ supradixi manifestissimum esse potest; & satis probari videtur quodam Callistrati jureconsulti responso, ubi semel, & iterum inquit, bona quædam fisco delata, ipso jure ad fiscum pertinere *in l. i. ff. de jurefisci.*

241 Igitur propter actionem competentem ad petenda hæreticorum bona intelligi quodammodo potest fiscum esse Dominum illorum bonorum ipso jure, non tamèn propterea statim verus Dominus est; sapè enim Dominus alicujus rei dicitur solet; qui jus habet ad rem illam consequendam: eo quod juxta regulam juris, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur. Undè sapientissime quoque in jure, meum dicitur id, quod mihi lege debetur. *l. qui actionem de regu. jur. l. qui autem. §. apud Labeonem. de his quæ infrav. credi. l. i. infine de eo quod certo loco. l. ut mibi donares de donat. l. si & me. & Titium. si cert. pet. l. i. quod cum eo. l. si pecunia. C. de negotiis. l. si fratres. §. idem respondit 2. pro socios.*

242 Adde quod cum ejusdem rei duplex dominium inveniri possit, aliud naturale, aliud civile; posset concedi, ut alterum apud Fiscum sit, alterum vero apud hæreticum. Nam in seruo dotali maritus habet civile dominium, uxor autem dominium naturale; filius quoque vivo Patre dicitur quasi Dominus bonorum ejus; quorum tamèn verum dominium apud Patrem est. *l. 3. C. de jure dot. l. quamvis. ff. eod. tit. l. doce ancillam. de rei vendi. juncta. l. in rebus. C. de jure dot. & l. i. §. si vir. ad Silianna. l. insuis de libe. & posthe.*

243 Quod si quispiam pertinacius urget dicens non esse illa verba interpretanda

da sic, ut accipiatur impropriè; huic ego respondeo necessariam esse supra tactam interpretationem, ut tot absurdā videntur, quæ ex diversa opinione sequentur; Tolerabilius enim, immò etiam rectius, & justius est, ut verba impropriè accipiatur, quin etiam ut interdum nil operentur, quam quòd operentur absurdum. Quemadmodum sàpissimè viri docti ajunt, quibus ego vehementè assentior. glo. in c. paratus 23. qu. 1. in l. ult. §. in computatione. C. de jure delibe. & illic Alex. num. 10. Corne. nu. 9. Decius conf. 374. Gozadi. conf. 88. nu. 9. Ruinus conf. 60. lib. 5. Aymo. conf. 70. Ripa in l. ex facto de vulga. & pupi. num. 9. Salomonius in l. gallus. §. & quid sit antam. de libe. & posthu. nu. 1.

244 Ex antedictis quoq; aliud Alphonsi argumentum facile dissolvi potest; Ait enim hæreticum retinere non posse bona, quæ ipso jure fisco delata sunt: quia jure Divino prohibitum est retinere alienum; nèc esse aliquam legem, quæ concedat expressè illorum bonorum retentionem. Quod autem generaliter prohibitum est, & expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Hoc inquam argumentum solvit; quia, ut antè dixi, fiscus non est verùs dominus illorum bonorum, sed hæreticus; Nèc lex aliqua est, quæ prohibeat hæretico, ne bona sua retineat, quin immò lege Canonica prohibetur fiscus, ne bona hæretici occupet, antequam sententia sit super crimine promulgata. Quod cum ita sit, nèc lex ulla præcipiat hæretico, ut bona sua offerat fisco, aut ea prò delicto habeat; relinquitur planè, ut hæreticus nondum condemnatus bona sua omnia justè retinere queat. cap. cum secundum de hæretic. lib. 6. l. aufertur. §. in reatu de jure fisci. l. reo desolut.

245 Ne quid tamen dissimulem alia quoque argumenta in favorem illius opinionis breviter hoc loco subjiciam. Primum quod Augustinus epistola quadam de hæreticis loquens inquit: *quamvis res quæque terrena recte à quoquam possideri non possit, nisi vel jure divino, quo cuncta iustorum sunt, vel jure humano, quod in potestate regum est terræ: ideoque res vestras falsò appellatis, quas nec iusti possidetis, & secundum leges Regum terrenorum amittere jussi estis.* Quibus verbis significare videtur, hæreticos obligatos esse ad rerum suarum

*Argumen-
ta nonnulla
in favorem
Cæstri rur-
sus educta.*

restitutionem; sed hoc accipendum est, esse dictum de illis manifestis hæreticis, qui per sententiam, vel justo bello indicto, jussi erant amittere res suas; & nihilominus, non dixit Beatus Augustinus eos teneri ad pœnam in se ipsos exequendam in foro conscientiæ: sed quòd justè ab eis auferri possunt bona propter hæreticam pravitatem. *Augusti. ad Vincentium epista-
la 48. c. quicunque 23. q. 7.*

246 Alterum argumentum sumi potest ex constitutione illia Bonifacii VIII., qua hæredibus hæreticorum dimittuntur bona titulo præscriptionis, si ea possederint bona fide spatio quadraginta annorum; Unde colligi posse videtur, quòd eorundem bonorum dominium vere fisci erat: alioquin non opus fuisset præscriptione tam longi temporis. Cui respondeatur, quòd non usu capitul illic verum dominium, sed actio, & jus competens fisco excluditur præscriptione. Quod satis in eadem constitutione significatur, ubi bona illa, bona hæreticorum vocantur. c. 2. de præscrib. lib. 6. l. 2. §. de religio. & sumpti. fune.

247 Ultimum argumentum est, quòd lex justa obligat in foro conscientiæ; lex ergo quæ decernit bona hæreticorum ipso jure confiscata, obligat in foro conscientiæ, quia lex justa est. Cui respondeo verissimum esse, quòd lex justa obligat in foro conscientiæ, sed non sequitur inde obligatum esse hæreticum ad tradenda fisco bona sua omnia; quia lex id non dicit, & si hoc diceret, justa non esset, Etenim lex humana suos limites habet obligandi, & sua remedia exequendi. Obligat quidem, ne contemnatur, & nè judicii justè exequenti resistat reus; obligat in foro conscientiæ, ut illi seipsum peccator accuset, ac salutarem pœnitentiam subeat; non tamen ita lex obligat, ut omni juris ordine prætermisso hæreticus, nemine persequeente, in substantiam propriam, in liberos, atque familiam acerbissimum judicium exequi teneatur. Demum lex justa obligat quidem in foro conscientiæ, sed tamen juxta metas potestatis, aequitatis, & rationis, seu causæ finalis; quemadmodum rectè docet Adrianus Pontifex. lib. quest. quodlib. 6.

248 Accedit eodem, quòd judicium illud occultissimum inter Deum, & hominem,

nem, quod forum conscientiae vocant, tantum distat à foro ciuili, quantum cœlum à terra; ideoque nil minus legum latores cogitare debent, aut possunt, quam ut in forum illud falcem immittant. In eo si quidem foro solus Deus, & ejus vice Sacerdos testis, & judex est, homo verò accusator & reus. Neque aliud illic exigitur, quam Spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, ac damni dati satisfactionio. Legales autem poenæ ab accusatoribus petendæ sunt, à judicibus declarandæ, & ab executoribus exigendæ. Nec ordo judicij exterioris prætermittendus, aut pervertendus est. *l. prolatam. C. de sent. & interlocu. c. forum de verborum significatio. c. i. cum sequen. 4. q. 4. Alphonfus Tostadus 2. parte defensorii cap. 67.*

249 Præterea multi viri doctissimi viderunt, & considerarunt leges illas, quæ poenam ipso jure imponunt, & tamen omnes illi sapissimè docuerunt, neminem obligatum esse ad poenam in seipsum exequandam; quod & nonnulli eorum de hæreticis nominatim asserunt: cæteri autem, qui ferè sunt innumerabiles, id ipsum generaliter tradunt. Conradus de contractibus quest. 7. conclu. 2. Silvester in summa, verbo, hæresis. 1. q. 8. Fran. Victoria in relatione de Indis. Covar. in lib. 4. decreta. parte 2. cap. 6. §. 8. nu. 10. Domin. Soto lib. 1. de justi. & jure. quest. 6. arti. 6. gloss. in c. fraternalitas. 1. 2. q. 2. Felin. Decius, & cæteri in c. 1. de Constit. Thom. & Cajeta. 2. 2. q. 62. art. 3. Gabriel. in 4. sent. distin. 15. quest. 4. Driedo lib. 1. de liberta. Chriftia. cap. 2. art. 3. Corne. consil. 119. lib. 2. Silvester verbo. poena quest. 25. Fortu. de ulti. fine illatione 18. Felin. in c. audivimus de simo. Adrianus quolibet. 6. art. 1. & alii relati ab Alfonso lib. 2. de potesta. legis poena. cap. 9.

250 Postremò nobis objici poterunt duæ leges regiæ, quæ obligant expressim ad poenam in foro conscientiae præstandam, quibus respondeo, eas constitutiones dupli ratione tolerari posse, tum quia de quibusdam hominibus loquuntur, quibus officia publica commissa sunt ea lege, ne quid ultra salarium accipient, alioquin ad penas illic statutas teneantur: tum etiam, quia suo juramento se illi astrinxunt ad eas poenas soluendas. Quibus causibus dubium non est, quin poenas illas solvere teneantur, quod longe distat à quæ-

stione proposita. *l. ea lege C. de condi. ob causam c. debitores. de jure jurando. l. ulti. tit. 3. & l. fin. tit. 9. lib. 2. ordinat.*

*251 Concludimus tandem, quod legislator non obligat nominatim hæreticum in foro conscientiae ad offrendum sponte bona sua omnia fisico; nec id facere potest, nec vult, nec velle presumitur; Unde sententia nostra nō solum crebrior, & cæquier, sed verior quoque, atque justior est; opinio autem contraria durissima est, ac penè impossibilis; Ea etenim poena hæreticis penitentibus, & redire volentibus grandem difficultatem imponit; Nam & si Pontif. Max. eos à crimine absolveret, nihilominus tamèn obligati forent ad bonorum restitutionem. Pertinacibus autem parum eadem opinio prodest, quia in sua perfidia vivere, ac mori parati sunt, ac proinde nil minus, quam de tali restitutione cogitare solent; Sententia itaque nostra tenenda est, etiam si argumentorum vi, aut stricto jure nimium disputando fortasse subverti posset; hanc enim æquitas suggerit, quæ stricto juri præferenda est; hanc denique stricto iuri mos publicus comprobavit: & ut eleganter Julianus ait, *Multa in jure civili contra strictam rationem disputandi, pro utilitate communi recepta sunt. c. peccatum de regne. juris c. sep̄ de resti. spolia. Alphon. lib. 2. de potesta. legis poena. c. 4. l. 1. §. si quis à Princeps, nequid in loco publi. c. per venerabilem qui filii sint legi. l. 1. §. item varus de aqua pluvi. arcen. l. ita vulneratus. §. pen. ad legem. Aqui.**

252 Extrema illa questio magni momenti est, an bona primogenitorum, quæ vulgo majoratum vocant, propter hæsim possidentis confiscentur. Cui questioni priusquam respōdeamus, illud animadvertisendum est; quod hæc primogenita longè distant ab illis bonis, quæ apud Gallos filiis primogenitis deferuntur; ea enim bona libera sunt, & nullis vinculis subiecta. Nostrates verò ea bona majoratum vocant, quæ ab aliquo ea lege alligantur, ut integra, individua primogenitis perpetuò diferantur.

253 Tripliciter autem hæc primogenita fieri solent: vel Principis concessu, vel regia legis beneficio, vel antiqua successione; de quibus seorsum differendum est. Et in primis illud omni dubitatione caret, quod ea primogenita, quæ Principis concessu

cessu fiunt, confiscari possunt propter hæresim possessoris; id enim expressum in ipso Principis decreto declarari solet; Nam quoties Rex noster concedit, ut quispiam bona sua posteris primogenitis in perpetuum relinquat, & ut quas velit conditio-nes adjiciat, & præterea dat privilegium ut ne bona illa propter aliqua crima-pubicari queant: toties excipit crimen hæresis, & lese majestatis, propter quæ per-mittit, ut primogenita confiscentur.

254. Quin immò si in ipso Regis de-
creto nominatim concessum sit, ut primoge-nita publicari nō queant propter hæresim,
& alia maxima crimina, nihilominus ta-men confiscari possent, ut Galindus noster rectissimè censuit, cuius sententia mihi vera videtur, ne ansa delictis atrocioribus re-linquatur, nevè pars magna pœnae, quæ talibus debetur sceleribus, facilè condona-ta esse videatur, denique ne jus confisca-tionis, quod regale est, datum esse cense-a-tur in præjudicium ipsorum Principum, præsertim cum ejusmodi decreta, & bene-ficia facilè impetrari soleant, ac sine causè cognitione justa. Galin. in disputatione re-gia, c. 18. l. Si unus. §. illud de pactis c. 1. quæ sint regalia si feudo.

255. Nonnunquam relinquuntur hæc bona primogenitis in testamento, aut con-tractu sive decreto Principis; quod quidē fieri potest beneficio, aut permisso regiæ legis, qua generaliter omnibus concedi-tur, ut qui filios habent, possint intè libe-ros suos in tertia, & quinta bonorum suo-rum parte quascunque voluerint conditio-nes, & quæcunque vincula, & onera pone-re. Qui verò liberis caret, id ipsum quoq; facere potest in omnibus bonis suis. Regia. l. Taurina 27.

256. Illud autem in confessio est, quod si is, qui hæc primogenita instituit, hereti-cus factus fuerit, privabitur illico illis, & aliis bonis: nisi forte tradiderit filio pos-sessionem bonorum, vel scripturam primo-genitorum; vel id factum sit per contra-ctum onerosum, priùsq; ille, qui pri-mogenita relinquit, in aliquam hæresim inciderit; tunc enim jus illud quæsumum alteri, non fisco, sed bonorum domino acqui-ritur. l. filius familias. §. diui. 2. de legat. l. regia. l. Taurina. 17. c. cum secundum. de-heret. lib. 6. l. 1. C. pœnis fiscalis. credi. præfe. lib. 10.

257 Sed hic magni momenti exoritur quæstio, an primogenita legis regiæ con-cessu, sub ea conditione relicta, ut ne pro-pter hæresim primogeniti confiscari que-ant; si hereticus factus fuerit eorum pos-sessor, publicari nihilom inuis possint: quod multi quidem negant eo potissimum ar-gumento, quo supradiximus, bona sub-jecta restitutioni confisanda non esse; nam primogenita restitutioni obnoxia esse vi-dentur. l. Statius. §. Cornelio. de jure fisci. l. Imperator de fideicommiss. liberta. Igneus in l. ulti. ad Sillani nu. 19.

258 Sed, ut mihi quidem videtur, cō-traria sententia verior est: quam & Galin-dus confirmat, & argumenta non pauca comprobant. Primùm, quod nulla lex in-veniatur expressum prohibens, ne primoge-nita propter hæresim confiscentur. Dein-dè, quia si publicari possunt majoratus, quamvis Princeps nominatim concesserit, ut propter hæresim ea bona non confiscen-tur; multo magis publicari poterunt, cum privatus aliquis confisca-tionem prohibuit Franc. Galin. in disputatione regia cap. 18.

259 Ad hæc: Regnum defertur primoge-nito, & in alia primogenita succeditur eo-dem ordine, ac jure, quo in ipsum regnum; sed propter hæresim regis, non solum Rex Regno privatur, sed & ejus filii à Regni suc-cessione pelluntur, ut noster Lupus locu-lenter probat; ergò primogenita pari ra-tione confisca-ti possunt. Joan. Lupus de-jura Navarræ parte 5. §. 7.

260 Deinde à feudo ad primogenita, rectè argumentari solemus, Vassallus au-tem propter atrociora crimina non tan-tum feudo privatur, etiam antiquo, sed & filii, & successores ejus ab eodem feudo ex-cluduntur; Igitur propter hæresim publi-carli possunt primogenita: c. 1. §. denique, quæ fuit pri. causa benef. amitten. c. 1. si vassal. feudo prive. c. 1. §. Si vassallus. Si de feu. fue. contro. inter domi. lib. feudo. l. 2. C. de liber. & eorum libe. & illic. Bald. & alii. Bar. in l. 3. de interdi. & relega. Bal. in l. qui se patris. C. undè libe. Imo. & ceteri in c. 2. de feud.

261 Accedit huc, quod primogenitus verè dominus est illorum bonorum, perin-dè atque aliorum, quæ pleno jure acqui-sierit. Quid igitur prohibet, quin Princeps ea bona confisca-queat, quæ hereti-ci esse invenerit? nam quod verè dominus illo-

Argumen-ta pro affir-mativa sen-tentia.

Filiij Regis
Heretici à
Regni suc-
cessione pel-
luntur.

illorum sit, nemo est, qui negare valeat. Quia dominium majoratus non est ablatum à primogenito, qui succedit in eum, nèc per Principem, nèc per aliquam legem, nèc per qui majoratum fecit. Relinquitur ergò, ut simul cum ipsis bonis in primo-genitum transeat: alioquin vacaret, ac nullus esset. Præterea, cum Princeps facultatem concedit obligandi, permundandi, vendendi, & alienandi majoratum, non dat eo tempore dominium, sed tantum vincula solvit. Addè, quòd non minus dominus est, à quo dominium abire potest. Quid? quòd majoratus dominium uique ad mortem primogeniti durare solet: neque ideo minus dominus est, quòd liberè alienare non potest: quia nèc pupillus, nèc is, cui bonis interdictum est, alienare bona sua possunt, & tamen veri Domini sunt. *I. non ideo; de rei vendica. I. ex affe. ad Trebel. I. is cui bonis. de verbo. obliga. I. ulti. §. sed quia C. commu. de lega. Seneca lib. 7. de beneficiis. Oldra. consil. 203. Decius consil. 419. Tiraquel. de retracta. conventionali §. 2. gloss. I. nu. 36. nuncupatim. Soto in relectione de dominio, & lib. 4. de justi, & jure quæst. I. art. I.*

Bona restitu-tioni obnoxia non confi- scantur.

262 Nèc nostræ sententiae obstat fundamentum suprascriptum contrariæ opinionis; nàm bona subiecta restitutiōni, quæ alicui, certæque personæ relicta sunt, propterea non confiscantur, quia statim jus illi acquiritur, cui bona restituenda sunt, quod longè aliter habet in Hispaniarum primogenitis, quæ quidem propriè non sunt restitutiōni subiecta, sed potius ordine successionis legitimæ à primogenito in primogenitum transeunt: nèc unus aliquid alteri restituit, sed jure regio ab uno in alium transferuntur, & hæreditario jure deferuntur: ut Oldrado, Alberico, & aliis placet. *Regia I. Taurina 45. Oldra. consil. 94. Alberi. in proe. digesto. Marti. Lauden. de pri-mogenitura. quæst. ult. Abbas consil. 3. lib. 2. Joan. Cirierus. lib. 3. de primogenitura q. 2. Jacobus à Saa. lib. de primogenitura. nu. 37.*

263 Accedit etiam, quòd hi, qui majoratus faciunt, non solent jubere, ut quispiam alteri ea bona restituat; sed tantum præcipiunt, ut in ea bona primò succedat aliquis, deinde aliùs, & itidèm alii deinceps; ità aut ordine legitimæ successionis ea bona perpetuò maneant in cognatione alie-cujus, ut proculdubio non tam sit hæc bo-

norum restitutiō, quàm legitima quædam successio; ac proindè longissimè distat ab eis restitutiōibus de quibus aduersæ opinioneis assertores loquuntur; nèc enim veteres unquam legumlatores primogenita nostra viderunt.

264 His adjice, quòd bona etiam restitutiōni subiecta, & alienari prohibita, possunt nihilominus certis ex causis, quæ cōmuni utilitate, legis auctoritate alienari; possunt quoq; legumlatoris arbitrio post aliquod tempus ab eo restitutiōnis, & prohibitionis onere liberari. Quod olim post quartam generationem desinebat, ut prudenter admodum Justinianus constituit. Possunt deniq; bona primogenitorum decreto, & indulgentia Principum, propter privatam etiam utilitatem liberè, ac justè alienari; multò igitur magis confiscari poterunt propter hæresim Domini, in quo quidem magna versatur utilitas Reipublicæ, cujus in primis interest, ne crimina sint impunita. *authen. res quæ C. commu. de le-gat. Authen. de restitu. fideicommissi. cap. ut famæ de sent. excommu.*

265 Sed neq; refragatur nobis lex illa regia, quæ concèdit generaliter omnibus, ut in tertia, & quinta bonorum parte possint quæcumque velint vincula, & onera ponere. Nam illic nulla facultas datur, ut privatus queat bona illa perpetuò libera-re à periculo confiscationis: nec aliud prorsus addit libertati naturali, qua quisq; in re propria moderator, & arbitrè est, quàm quod permittit onerare liberos in tertia, parte legitima, quæ illis regio jure debe-tur; & quod, ea onera prorogat ultra quar-tam generationem. *regia. I. Taurina. 27. L. in re mandata. C. mandati. Authen. de nu-ptiis. §. disponat. collatio. 4.*

266 Nec est cur quispiam putet sub ea legis concessione generali permisum etiā illud esse, ut possit quilibet hanc addere clausulam: ut majoratus, & ea bona prohibita alienari, nunquam confiscari possint, ne pro criminè quidem hæresis, aut lese Majestatis. Ea enim adjectio non solum otiosa, & inutilis, sed licentiosa etiam, atque temeraria est. Nam quis unquam privatis hominibus tantam licentiam con-cessit, ut legem Principibus suis imponere possint, qua regale jus confiscationis elu-dant, & horrenda crimina magna ex parte impunita relinquant? etiam sub generali

con-

concessu nunquam ea permissa esse videntur, quæ legislator specialiter concessurus non esset. At vero, sicuti jam ante dixi, Princeps, qui facultatem condendi primogenita tribuit, semper excipere solet, ut propter hæresim, & lesæ Majestatis crimen ea publicari possint. Nec mihi fit verisimile, ut quod Princeps magni beneficii loco quibusdam tantum nobilioribus hoc privilegium concedens, expressim denegare solet: id generalibus verbis regiae legis concessum esse intelligatur omnibus, sutoribus etiam, atque tonsoribus; ut queant isti pro libidine bona sua liberare à confiscatione, tametsi eorum successores hæretici fiant, aut proditores. c. in gener. de reg. juris lib. 6. c. cum inferi. de majo. & obedi.

267 Accedit eodem, quod legumlatorum indulgentia concessum est, ut morientium voluntates eo tempore valeant, quo illi mortui sunt, & quo jam rerum dominium amiserunt, & ab hujus Mundi commodis, & incommodis liberati sunt: hæc tamen disponendi, ac testandi facultas suos modos, suosque limites habet; id est, ut ne contra leges quidquam disponere, aut tentare audeant; nemo enim, ut apud Pomponium est, efficere potest, ut leges in suo testamento locum non habeant. Atqui contra leges est, ut hæreticorum bona publicari non queant. l. nemo potest de lega. 1. c. eum secundum de hæreti. lib. 6. Abbas in rubri. de transactio. Decius in l. eum qui de juris di. omni judi. quidquid Viglius dixerit in s. sed predicta institu. de testa.

268 Accedit etiam, quod pars magna poenæ impiis, & hæreticis debitæ, in bonorum publicatione consistit; quemadmodum pleniùs in exordio hujus tractatus ostendimus. Illud quoq; justum, & à Republica est, ut hæreticorum filii non solùm perpetua notentur infamia, sed ut parentum bonis, patrimonioq; priventur. Quia parentes in filiis acerbissimè puniuntur, ac divitiæ filiorum parentum censentur; & quia hæreticorum filii debent paupertate fordere. Quamobrem à parentum quoq; & consanguineorum successione habentur penitus alieni. Quis igitur ferat, ut hæreticorum filii, quos pauperes, & infames esse legumlatores justissimè voluerunt: causonibus privatorum hominum in parentum majoratus succedentes, divitiis, & insignibus, aliisque prærogativis nobiliten-

* Nullum te-
stamentum
factum con-
tra leges est
validum.

tur? Nonnè hic privatorum pactiones juri publico derogant? nonnè hæretici, & horum filii justæ punitioni subtrahuntur? quis ergò tot, & tanta absurdia tolerare quæat? l. bona fides de posti. l. isti quidem. quod met. causa. c. vergentis de hæreti. l. jus publicum de pactis.

269 Deinde incredibile mihi videtur, quod possit Princeps (ut quotidie facit) facultatem dare, ut hæc primogenita obligentur, & alienentur; & tamen ea confiscare non queat in publicam vindictam, & subjectorum exemplum, ac scelerum debitam, meritamq; punitionem. Nec placet opinio quorundam existimantium Principem concedere non posse supra tactam facultatem, præfertim cum primogenita condita fuerint regiae legis auctoritate: quia par, aut major est ratio, qua Princeps eo casu id facere possit, quam cum ejus concessu primogenita facta sunt: majora siquidem, ac fortiora concedi solent in indulgentia ab ipso Principe data, quam à lege Regia. Sed utrobique Sacrilegium de Principis potestate disputare de Principis potestate, sacrilegii est instar. Quid? quod odiosum est (nequid durius dicam) quod ea bona, quæ libera cunctis creatis sunt, ita vinculis obligata permaneant, ut eorum comercium poenæ sublatū sit. Jure igitur Princeps ad naturalem statum, ac libertatem illa reducere potest; in quo, mea quidem sententia, Rex noster difficilis esse non debet, si modo aliqua justa, vel probabilis causa existat. l. 2. C. de crimine sacrile. l. altius. C. deservit. & aqua l. 2. si à paren. quis manu. fue. l. si unus. s. quod, & inspecie de pactis.

270 Postremò absurdum id ex contraria opinione, præter alia multa consequeretur quod possent uniuersi cives omnium bonorum confiscationem perpetuò prohibere, ut legibus publicorum judiciorum nullum omnino locum relinquerent: neq; possit Princeps quempiam facinorosum omnibus bonis, aut eorum parte privare; quo quid absurdius dici, cogitarivè posfit, ignoro.

271 Suprascriptis quoque argumentis falsam esse quorundam opinionem existimo, qui concedentes, primogenita in damnum filiorum confiscari posse; aliud esse putabant in præjudicium transversalium, si hæreticus filios non haberet. Major enim I cau-

causa cōfiscationis tunc esse videtur. Nām si à filiis proximioribus auferuntur ea bona, multò magis à cateris consanguineis auferri poterunt, qui à filiis excluderentur. Adde quòd primogenitus hæreticus, qui verè dominus est, in sui locum admittit fiscum, qui ceteros omnes tam filios, quam extraneos excludit. *I. si sequens gradus ad Sillania.*

272 Sed inveni viros Doctos, qui constantē afferebant, bona majoratus tunc saltē publicari non posse, cum eorum origo ex contractu est: ut puta, si in contrātu matrimonii primogenita facta fuerint. Mea tamē tententia par causa est hujus casus, & illorum: nam si semel in perpetuum bona fuerint obligata, & is, ad quem pervenerunt, in hæresis crimen inciderit, nil dubito, quin Princeps jure suo uti queat; quia privatorum pactionibus jus publicum mutari non potest; nēc pars illa poenæ, qua bona sceleratorum publicantur à privatis impediri valet; eo accedente, quòd non levior, nēc debilior est prohibitiō facta in testamento, quam in contrātu, nēc magis servanda sunt pacta, quæ contra leges fiunt, quam testamenta. *I. jus publicum de pactis. C. cum inferior de majo. & obedi. I. ea lege. C. de condi. ob causam. I. cum pater. S. libertis, & I. peto. S. ulti. de legat.* *2. I. pacta quæ contra C. de pactis.*

273 Unde supervacanea est illius quæstionis tractatio, an primogenita confilcētur, cum de origine illorum non constat; sed antiqua successione, ac testibus senioribus secundūm legem Regiam comprobantur: quia, sivè à lege, sivè à Rege origo eorum sit, semper propter hæresim confisciari poterunt. Quid? quòd antiqua illa primogenita, quorum origo antiquior est hominum memoria, & eam excedit, à Regio concessu, & beneficio plerūmq; manarunt. Siquidēm antè Taurinas leges nemo ferè putabat majoratus fieri posse sinè decreto Regis. Quinimmo sspē decreto Principis præcedente, nihilominus ab eodem confirmari solebant. Cum igitur in his beneficiis principium assidua sit illa exceptio, ut propter hæresim confisciari primogenita possint, relinquitur indē, quòd quamvis de ea clausula non constet, nihil feciūs adjecta esse censiū debeat. *I. quod si nolit. S. quia assidua de edilit. edicto. I. ult. C. defide juss.*

274 Est & alia species, in qua quidam putant, primogenita eripi posse à periculo confiscationis, cum is, qui ea instituit, hac utitur clausula: quòd si quispiam primogenitorum in hæresim, quod absit, incidet, volo, ac jubeo ut ab hora præcedente hæresim privatus sit majoratu, & protinus in proximiorem transcat. Sed nihil minus verum esse æxistimo, ut eo etiam casu publicari queant; tūm quia in fraudem confiscationis ea clausula excogitata est, & privatorum cautione legibus non est refragandum. Tūm etiam quia non sanè di pocio, quo jure, aut qua ratione id facere possit privatus, cum & illa hora occultissima, & incertissima sit, & rerum dominia non tam facilè ab uno evelli, aut in aliud transferri queant sola hominis voluntate, absque aliquo naturali actu. Ade quòd homo nequit eam fictionem inducere. *I. traditionibus. C. de pactis. I. i. de acqui. posse. I. ult. ff. de suis, & leg. hæredi. I. quod bonis. S. primò ad leg. falci. I. si fortè ff. de castren. pecul. vide Ruinum cons. 129. lib. 2. Oroscium in I. in traditionibus ff. de pactis.*

275 Demùm eo tantum casu æxistimo primogenita confisciari non posse, cūm iam jus plenē quæsumum erat iucceſſori reuenti; veluti cum relicta sunt primogenita illi: ut post mortem alteri ea restituat: tunc enim de hæresi condemnato illo, alter antè poenam erit; quia jus certum ei quæsumum fuerat. Quod longè secūs est, cūm primogenita successione perpetua ad incognitos primogenitos transeunt. Et ità superioribus annis servatum fuisse scimus, intè initia felicissimi Principatus Caroli nostri Maximi; quo tempore multa primogenita desertorum, seditionorum, ac proditorum, confiscata fuerunt, nullo habito delectu, intè illa, quæ à lege, vel à Rege, à cont'actu, vel ab ultima voluntate originem habuerunt. Quod quidēm à Christianissimo Principe, & Judicibus doctissimis factum non esset, nisi jure quam optimo id fieri posse compertum habuissent. Et hic est interdum justissimus finis harum vanitatum, ut quemadmodum ille ait; quæ malè parta sunt, malè dilabantur, ea tamē omnia vera equidem, ac justa, nunc esse censeo; Sed si falsa doctis videbuntur, sequare auctoritatem eorum, mutabo meam iententiam.

Contra hanc sententiam disputatione
duo juris periti eruditissimi, quibus ego re-
spondi libro disceptationum ; an autem

eorum argumentis satisficerim, aliorum
esto judicium.

ANNOTATIONES.

1 Bona omnia Hæreticorum &c.

C. Vérgentis de Hæret. c. cum secundum leges eod. tit. lib. 6. addit. etiam Schismatricorum, c. 1. de schis. in 6.
3 Sed olim bona hæreticorum filii &c.

Intellige Iure Civili.

4 (a) Verum opinio eorum &c.

De hac Re, vide *Pegnam in addit. ad Eymer. in di-rect. p. 2. comment. 9. vers. ceterum hodie*, ubi nec legitimam quodammodo jure naturæ debitam filiis hæreticorum esse relinquendam affirmat. Vide ibidem quales Inquisitorum sint partes erga damnatorum filios, & filias.

5 Nec id acerbum, aut crudele &c.

Vide rationem quam reddit *Imocen. III. in c. uergentis, vers. nec hujusmodi severitatis censuram.*

6 Nec audiendi sunt Budeus, &c.

Quicquid sit de horum iurium abrogatione, Hæreticorum filiis etiam Catholicis hodie nihil relinquitur, *Paul. Grilland. de hæret. qu. 4.* De his, qui concepti, & nati sunt ante Patris hæresim, est maxima inter DD. controversia.

9 Si autem aliquis mortis causa &c.

Consentit *Farinac. de hæret. qu. 190. §. 1. num. 12.*

10 Si maritus uxori donaverit &c.

Hac de re vide quæ scripsit *Didac. Canter. in suis quest. Crimin. rubr. de hæret. cap. 1. num. 21. vers. tota ista distinctio.*

11 Sed, & si aliqua Hæretico &c.

De hac materia, vide *Sanchez. in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 15. num. 13.* Et omnib. sequen. per totam illam quest.

12 Omnia bona uxoris impietatis &c.

Idem prorsus docet, *Lel. Zech. in summa par. 1. tit. de fide, rubr. de hæret. cap. 16. vers. quinto amplia-tur.* Vide, *Sanchez qui supr. cap. 17. num. 25. & seq.*

15 Ex quibus omnibus perspicuum &c.

Consentit *Gabriel Quemada quest. 19. num. 7. & 8.* ubi, quod ita practicarer, si in suo Tribunali casus veniret. Vide *Didac. Canter. in q. Crimin. rubr. de hæret. nu. 40.* qui ait, quod ab hac negativa sententia in judicando non est recedendum, quamvis contraria affirmativam veriorem affirmet.

16 Ob easdem omnino causas &c.

Hæreditatem matris, superfluite filio, inter bona adventitia filii respectu Patris enumerat *Del Bene de Off. Inquisit. & Hæret. p. 1. dub. 122. set. 1. nu. 6.*

17 (b) Licet multi aliter sentiant &c.

Hos omnes referit *Didac. Canter. in quest. Crimin. rubr. de hæret. cap. 1. num. 37.*

18 Publicatis Bonis filii familias &c.

Consentit *Farin. de Hæret. q. 190. §. 1. Rub. de confi-scat. Bonor. n. 16.* sed hanc ampliationem omittit.

19 Ususfructus eorum bonorum &c.

Nota hic controversum esse inter DD., an ususfructus eorum Bonorum, quæ alienari prohibentur, ad fiscum spectent vivente hæretico. Vide *Del Bene de Off. S. Inquisit. & hæret. p. 1. dub. 116. n. 2. & 13.*

20 Etiam prædium &c.

De hac re vide inter alios *Didac. Canter. qu. Crimin. rubr. de Hæret. &c. cap. 1. nu. 47.* *Thom. Sanchez in præcep. Decal. lib. 2. cap. 19. nu. 18.*

21 Nunc videndum est &c.

Opositum docuisse videntur, *Azzo. in l. Mani-chaos num. 1. C. de Hæret. & ibidem nu. 11. in verbo confiscatio, vers. ergo non ipso jure.*

22 Quo efficitur, ut donationes &c.
Ex hujus imperfectionis defectu revocantur à fisco, etiam si factæ sint causa mortis, quia Donationes vice legatorum funguntur. *l. 3. §. penul. ff. de bon. libert.* Vide *Farin. de hæret. q. 190. §. 1. nu. 12.*

23 Dotes quin etiam filiis datæ &c.
Doctrina hujus capititis, & sequentis sic debet intel-ligi; nempe quod dotes filiabus, si è nuptis, si è fa-citis sanctimonialibus datæ, revocantur à fisco, quo-ties datæ fuerint à Patre jam facto hæretico; nam si datæ sint ante lapsum in hæresim, non revocan-tur; immò etiam post lapsum dotatis de canonica, saltem æquitate dotes congruentes esse à Violatae Fidei Iudicibus dandas docuit, *Io. à Rojas sing. 47.* Vide *Farin. de Hæret. qu. 191. §. 1. num. 8.* ubi Si-manch. hoc loco quod plus est fuisse locutum ait.

26 Sed bona ejus, qui defecit &c.
Bene ait Author in fine hujus capituli opinionem hanc benigna interpretatione esse receptam; nam contrariam probabiliorē censet *Delbene de Off. S. Inquisit. & hæret. p. 1. dub. 137. m. 1.* ubi usque ad nu. 17. rationes assert, & Adversariorum Argu-mentis responderet.

27 Sed est quæstionis &c.

Quamvis hoc totum in quæstione versetur, & pro negativa sententia scriplerint *Cyn. in l. meminisse in fin. C. ad l. Id. Majest. stat. Roman. in l. post contractum num. 3.* & ibi *Imol. nu. 1. ff. de Donat. Alciat. in ex-dem l. post contractum nu. 21. & seq. Carer. in tratt. de Hæret. nu. 138.* atramen quia hos superat numerus DD., qui affirmativam tuentur, demptis casibus ut infra, hæc probabilior censi potest. Vide *Farinac. de hæret. q. 190. §. 5. nu. 76.*

28 Quamobrem quidam rectissimè &c.
Hi sunt inter ceteros *Anton. Gomez de delict. cap. 2. Rub. de crim. laſ. Majest. Divin. & human. num. 5. Jacob de Graff lib. 2. Suar. decis. cap. 11. num. 27. & Sylvest. ab Authore cit. qui Verbo Hæreticus, §. 1. num. 14. vers. & ideo, hoc quatuor modis declarat.* Primò si hæreticus esset in vita necessitate, & nisi venderet, fame periret. Secundo si alias esset solven-do, & sic posset aliunde restarcire damnum empro-ri. Tertiò, si suam conditionem emptori pacificaret. Quartò, denique si delictum erat prorsus improbabile.

29 Multi tamen sunt casus &c.

Quæ hic docet *Simanch. usq; ad nu. 14.* videntur in-ter ceteros referre, & sequi *Gabriel Quemada q. 7. nu. 4. & seq. Thom. Sanchez in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 22. nu. 70. 71. & 72. Lel Zech. in summa p. 1. tit. de fide, rubr. de hæret. cap. 11. nu. 16. in 7. am-pli. vers. & si occultus Hæreticus, Jacob. de Graff. lib. 2. Suar. decis. cap. 11. nu. 26. & Sigismund. Scacc. in tract. de iudic. causar. Civil. Crim. & Hæret. cap. 98. num. 16.*

36 Non tantum &c.

Alienationes Bonorum in fraudem fisci, & maxi-mè Officii S. Inquisitionis rescindi posse, ac debere

nū ab Episcopis, nū ab Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis docet Locat. in prax. verbo alienare; Quandonam autem in fisci fraudem factæ p̄ficiuntur, vide Thom. Delbene de Off. S. Inquisit. & hær. p. 1. dub. 107. num. 6. & sequen. sicuti dub. 135. seqt. 4. num. 1. & seq. quomodo in fisci fraudem factæ probentur.

57 Sed & si uxor &c.

Hanc eandem sententiam tuentem, vide Farin. de hæres. q. 190. §. 5. nu. 83.

61 Sed quamvis tam multa &c.

Doctrina in hoc capite ab Authore traditæ videtur obstat Textus in l. 2. C. de Bonis damnatorum, ubi dicitur: Deportati neque earum quidem rerum, quas post pœnam irrogatam habuerint, hæredem habere possint, sed ha publicentur; sed huc respondet Fachim. lib. 9. controvers. cap. 51. Non loqui de quolibet delinquente, cuius Bona confiscantur, sed de delinquente deportato, qui quoniam capite minutus est, hæredem habere non potest.

62 Quia ratione &c.

Hoc idem voluit Gabriel. Quemada quest. 10. vide Farinac. de hæres. q. 190. §. 1. nu. 13.

66 Hinc plurima deduci possunt &c.

Dotes Vxorum ob hæresim Maritorum non confiscari, nisi quando scienter cum hæreticis mibunt, apud omnes est in confessio ex Decreto Innocentii IV. ab Auctore novissimo loco relato. De hac materia perractantes, vide Zanchin. tract. de hæret. cap. 25. num. 4. Io. m. Rojam sing. 215. incipien Vxor Hæretica, Carrer. tract. de hæret. nu. 141. vers. qui filii etiam, & nu. 169. vers. an autem licet Vxor, & sequen. Locat. in prax. Indic. verbo pœna num. 9. vers. septimo uxores, & Pegnam in comment. ad Eym. 3. p. direct. q. 111. commen. 160. qui p̄fatos, & plures alios refert Auctores. Casusq; hic infra relatos ab Auctore, & multis alios scitu di- gnos resoluit.

75 Occultus hæreticus fundū dotale &c. De hac quæstione vide quæ scriptit Thom. Sanchez in præcept. Decal. lib. 2. cap. 22. nu. 43. & sequen.

76 Propter hæresim viri &c.

Quod donationes hujusmodi non Viro, sed Vxori acquirantur indicium est, cum res donatae talis sunt naturæ, ut potius Vxori, quam Marito competere videantur. Vide quæ de hoc casu scriptit Placid. Rubius in rubr. de donationibus inter Vir. & Vxor. §. 45. & Pegna in commentar. ad ter. part. direct. Eym. qu. 111. comment. 160. vers. neque propter hæresim Mariti.

79 Quamvis filius familias &c.

An legitima cadat sub confiscatione, saltem si eam Pater filio assignasset, & tradidisset, controvertitur inter DD. vide Thom. Delbene de Off. S. Inquisit. & hæret. par. 1. dub. 122. seqt. 2. nu. 8.

80 Filio familias impietatis damnatio &c.

Hæc doctrina ampliatur, etiam si à Patre filius familias haberet peculii profectitii administrationē, vel expressam autoritatem illud donandi, aut dispendi. Vide Delbene loco proximè cit. seqt. 3. nu.

3. & 4.

82 Quæsitus fuit &c.

De his, quæ hoc capite, & quinque sequentibus discutiuntur, vide Doctores, quos supra citavi nu. 66.

88 Propter hæresim clerici &c.

Nota quod excommunicationis Pœna, de qua hic fit mentio, duplex actio subjicitur, nempe Publicatio Bonorum Ecclesiarum ob hæresim clerici, de qua Author, & extorsio Pecuniae ex Clement. 2. de Hæret. Quinam autem iudices circa utramque actio-

nem includantur. Vide Thom. Delbene de Off. S. Inquisit. & Hær. p. 1. dub. 126. seqt. 1. num. 2. & sed vbi num. 24. opinionem Azorii assertis bona Fratris Franciscani hæretici confiscari, ex eo quod non sunt Bona sui Monasterii, quod incapax est, reprobatur, & ait ex hoc tantum inferri posse quod excommunicatio non incurritur, si confiscentur, non autem quod confiscentur de facto.

90 Sed cum vera sententia sit, &c.

Si hæc sententia vera presupponatur, nulli dubium est ex ejus fundamento sequi, quod docet Auctor, sed ictumque res sit, reor plenum locum non habere iu fructibus Beneficiorum Curatorum, nam cum super his Episcopi, & alii Animarum Rectores Inferiores habeant tantum verum Dominum illius Portionis, quæ sibi à Sacris Canonibus pro honesto Victu assignatur; illa dumtaxat poterit publicari, non reliqua, quæ in usum pauperum, cultum Divinum, & in necessitates Ministeriorum Ecclesiarum Inservientium sunt expendendæ. Vide Pegnam in Commentar. ad Direct. Eymeric. 3. p. commen. 161. Vers. Si curam, &c.

96 Obtinuit tamen, &c.

Bene dixit Auctor Obtinuit tamen; nam quod juris Patronatus Extinctio fiat hodie in favorem, & libertatem Ecclesie, non est expressum in jure, bene tamen receptum consuetudine. Io. Lupus in rubr. de donat. inter virum, & uxor. §. 37. num. 7. Rot. decis. 53. num. 5. tom. 1. in recent. limitationes vide apud Thom. Del Bene de Off. S. Inquisit. & Hæret. p. 1. dub. 123. seqt. 1. num. 2. 3. & seq.

97 Emphyteufis hominis privati &c.

De Bonis Emphyteuticariis quid sit sentiendum legi Tabarel. in Clement. 2. de Hæret. §. Inquisitoribus quest. 7. Hieronym. Giga. tract. de Crim. leſ. Majest. lib. 2. tit. de pœnis commitentium Crimen. las. Majest. quest. 6. Bernard. Diaz. in pract. crimin. cano. cap. 106. Oldradum cons. 17. quod incipit: Thæma tale est. Io. Andr. in addit. ad speculat. tit. de feud. Ancharan. in cap. Cum secundum leges de Hæret. lib. 6. & Gabriel. à Quemada in Compend. quest. in mat. fiscal. quest. 11. & 12.

105 Optio quoque datur Ecclesiarum, &c. Quamvis hæc Auctoris sententia censeatur satis probabilis, non defuere tamen Doctores qui oppositam docuerunt; hos citatos vide apud Fachim. lib. 9. controvers. cap. 53. quos sequitur Boss. de Bonor. public. num. 60. & Del Bene, qui de Off. S. Inquisit. & Hæret. p. 1. dub. 118. seqt. 4. num. 2. Sententiam Auctoris militare dumtaxat de Emphyteusi ab Ecclesia Constantinopolitana concessa, non autem de ceteris, expresse tradidit.

106 Vtrum Ecclesia &c.

Benigniorem hic dicit Auctor affirmativam sententiam; Negativam enim probabilem inter alios censet Del Bene. Vide quæ loc. nuper cit. seqt. 5. num. 3. & seq. in ejus probationem adducit.

107 Ex facto tractatum fuit, &c.

Quod melioramenta etiam post lapsum in Hæresim ab Hæretico facta non pertineant ad Fiscum acriter tuerit Del Bene loco nuper cit. seqt. 6. nu. 4. & seq. hoc potissimum fundamento, quod cum Bonorum confiscatio non extendatur ad Bona futura, nullo pacto extendi potest ad melioramenta facta post delictum, quæ, ut patet, sunt respectu Confiscationis suam vim sumentis tempore lapsus in hæresim, bona futura.

120 Sed jam ad bonoru publicationē &c. Nota in processu hujus capituli Simanei. dixisse: Excepto si feendum hujusmodi sit, ut libere alienare queat; nam si feendum talis naturæ sit, ut de illo disponi

sponi non possit à Feudatario sine Domini licentia, vel ad extraneos hæredes transfire nequeat, facta Bonorum hæretici confiscatione, ad Dominum revertitur, & tunc Dominum utile cum directo solidatur. *Boss. tit. de Bonor. public. num. 54. & Clar. s. Feudum, quæst. 84. vers. Secundum autem.*

121 Præterea creditoribus Hæretici &c. Hanc Doctrinam intellige semper pro viribus dumtaxat confiscata hæreditatis, ut apud omnes Doctores est in confessio. Vnde cum docent multi quod in casu, quo publicatis Bonis alicuius Patris familiæ, Fiscus ex eis non esset omnibus creditoribus integrè solvendo, teneretur illis satisfacere de peculio profectio filii, si adesset; *Bald. leg. filius s. de his, qui sunt sui, vel alieni juris nu. 2. Salycet. in l. penul. C. qui Bonis cedere num. 3.* evidensissimum signum est peculium profectuum filii inter bona Patris censeri, & ut supra dixi, sub confisca-
tione comprehendendi.

122 Usque adeò autem Fiscus &c. Hæreticum Ecclesiæ reconciliatum post suorum Bonorum publicationem, & postea locupletem factum, quoties bona publicata non fuerunt ad solvendum sufficientia, in eo quod defuerunt, teneri creditoribus satisfacere de Bonis post reconciliatio-
nem acquisitis; *Docuit Locatus in question. post præ-
xim quæst. 19.* Vide *Tex. in l. 1. C. de fidejusso.*

125 Inde queritur, &c. Idem, quod hic ait Simanch. dicit quoque *Thom. Sanchez. in præcep. Decalog. lib. 2. cap. 14. num. 40.* ubi Doctrinam hanc ulterius extendit ad Hæreti-
cum pœnitentem ex die, qua resipiscens ad fidem
redit; Hunc etenim in foro conscientiae docet ab eo
tempore successionis esse capacem, ac propterea
hæreditatem tunc delatam restituendam non esse,
nec ad Fiscum pertinere.

126 Quamvis bona hæreticorum &c. Ex hac Doctrina collige, quod si quispiam hæreticus ante declaratoriam sententiam ab hæresi resipi-
iat, & Ecclesiæ reconcilietur. Ejus bona non pu-
blicantur. Vide *Del Bene de Off. S. Inquisit. & Hær. p. 1. dub. 109. sect. 3. num. 6.* qui ibidem contra-
riam sententiam ait à se non probari.

127 Sed cum bona publicata ad fiscum Principis, &c.

Nota quod hæc quæstio hodiè cessare videtur; nam Domini Inquisitores afferunt, quod circa Hæ-
reticorum Bona Romana Ecclesia est fiscus; &
quod saecularis potestas nullatenus se intromittere
potest, nisi per Ecclesiasticum Iudicem vocetur
ut in c. Inquisitionis de hære. & c. cum secundum, eo. lib. 6. Vide *Locat. in prax. Verbo Fiscus.*

132 Bona Hæreticorum dividebantur olim &c.

Constitutiones has Pontificias, quæ sunt Innocen-
tii IV. Alexandri IV. & Clementis IV. vide relatas
à *Pegna in Commentariis ad 3. partem Direct. Eym-
eric. Rub. de Confiscat. Bonor. quæst. 109. Comment.*
158. Versie. Primum Dom. Innocent. Postea vero
Alex. Ad hæc Clemens Papa IV., Verum hodiè
Bona Hæret. confiscata applicari solū *S. Inqui-
sitionis Officio* solere præceteris docent *Navarus*
*conf. 20. de hæret. num. 2. Alberic. in l. Manicheos C. de Hæret. num. 2. Auctor Lucerne Verbo Bona Hæretici num. 6. Locat. in prax. Inquisit. Verbo Fi-
scus. Vers. Hodie, quos sequitur *Del Bene de Offic. S. Inquis. & Hær. p. 1. dub. 127. num. 8.* Qui etiam re-
fert consuetudines, quæ videntur in Hispania, in Re-
gno Siciliæ, Placentiæ, Mantua, Mediolani, Sa-
baudiæ, & in Gallia ibidem *dub. 109. sect. 2. num.
20. & seq.**

133 Bona Hæreticorum usu capi pos-
sunt &c.

De usucaptione Bonorum Hæreticorum vide
quæ docet *Locat. in prax. Verbo Fiscus.* ubi inter
catera sententiam Abb. & Baldi distinguentium
inter Fiscum Ecclesiasticum, & Saecularem refe-
rendo, docet præscriptionem 40. Annorum habé-
re locum in bonis confiscatis, quæ pertinent ad Fi-
scum Ecclesiasticum; nam quæ ad Saecularem spe-
stant, ait præscribi spatio quinquenii à morte hæ-
retici, ante quam accusaretur, dum tamen præscri-
bentes Catholicæ sint, & in bona fide; sicuti quadra-
genariam præscriptionem locum non habere,
quoties bona incorporata sunt in fiscum Ecclesiæ
Romanae, contra quam centenaria requiritur.

135 Si quid in singulis Annis &c. Adverte hic, & in sequenti casu Regulam esse
Generalem, quam tradunt communiter Doctores,
ea solū transfire ad Fiscum, quoties Hæretici Bo-
na publicantur, quæ silicet ad Hæredes extraneos
remitti possunt, cum Fiscus succedit loco Hæredis
extranei *l. 2. C. ad leg. Iul. de Vi, & l. eorum ff. ad
leg. Iul. Majest.* Quare cum id, quod alicui debetur
ex contractu, transeat ad Hæredes extraneos, non
autem quod debetur ex ultimis voluntatibus; se-
quitur quod si quid in singulos annos Hæretico de-
beatur ex contractu, ad Fiscum pertinere, illius Bo-
nis publicatis, non autem si ex ultima voluntate.
Vide *Peregr. de Iur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 68. &
Doctores, quos citat Farin. lib. 1. prax. quæst. 25.
num. 51.*

138 Prima ea quæstio est, &c. Quicquid si de Quæltione hac, quam tam prolixè
pertractat Simanc., id quod Matrimonio con-
stante acquisitum est, non fisco totum adjudicandum
est, cum maritus, vel uxor in hæresim incidi-
dit, sed alteri ex conjugibus Innocenti pars est re-
stituenda. Vide *Plac. Rubi. in Rub. de donat. inter
vir. & uxor. Quemadmodum in compend. quæst. de Bo-
nis, & confiscat. quæst. 6. quos securus fuit ident. Simanc. sup. num. 71.* ubi sermonem habens de
uxore, nullo habito verbo de Consuetudine loci,
absolutè partem lucrorum ad eandem pertinentem
esse restituendam affirmat.

158 Hanc disputationem difficilem no-
bis reddit Alphonſus Caſtrus.

Alphonſi Caſtri sententiam tenuerunt *Panormit.*
& *Felin. in cap. 1. extra de constit. & in c. diletti.*
de Arbitris. Gomezius tom. 3. variar. reſolut. cap.
*2. num. 5. Vers. Item adde &c. & alii ab iisdem re-
lati. Sed Simancam nostrum securi sunt uterque*
Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 2. Copradus de contract.
quæst. 7. concl. 2. Angelus Clavasius in summa Ver-
bo Pæna §. 3. Sylvester in summa Verbo Hæresis 1.
quæst. 8. Vers. Pro his tamen notandum. Sotus lib.
1. de iustit. & iure quæst. 6. art. 6. Victoria in relect.
de iudicis. Gabriel. lib. 4. Sentent. dist. 15. quæst. 4.
& alii à Ferdinandō Vasquio relati lib. 1. de success.
progres. in prefat. nu. 98. vers. Simillimum est. Vide
*rationes allatas à *Pegna in Comment. Direct. Eyme-**
*ric. 3. p. quæst. 109. comment. 158. ob quas, ait, ul-
lo pacto ab hac sententiam recedendum non esse.*

252 Extrema illa quæstio &c. Hanc quæstionem perractant, quoque *Lel. Zecch.*
in summ. p. 1. tit. de fide rub. de Hæres. cap. 11. nu.
16. in is fallent. vers. Quod is qui; Azzor. Inflit.
moral. part. 1. lib. 8. cap. 12. Rub. de aliis Hæret.
pænis, quæst. 13. per totam. Didac. Cant. in quæst.
crim. rub. de Hereticis &c. cap. 1. num. 51. & seq.
& Sanchez in præcep. Decalog. lib. 2. cap. 18. per
totum.

253 Tripliciter autem &c.

In hujus capituli contextu nota resolutionem Quæstionis totam fundari in expressione Regia, ubi de Hæresi criminis expressa sit mentio; si enim hæc non esset apposita, contrarium fortasse videretur resolvendum, ut resolvunt Greg. Lopez leg. 2. Verbo Mandas. quæst. 2. tit. 2. part. 7. Gomez leg. 41. Tauri circa finem tenentes quod Bona Majoratus, neque ob Crimen laesa Majestatis Divinæ, neque humanæ confiscantur, & ad Regiam Coronam in perpetuum non devolvuntur; quod etiam probabile putat Sanchez loco qui nuper supra num. 37.

254 Quini immò si in ipso Regio decr. &c. Hæc Simancæ sententia procedit, cum talis conditio in bonum delinquentis apponitur; nam si in utilitatem, & commodum aliorum ex tali familia Innocentium apponetur; secus esset dicendum. Vide Del Bene de SS. Inquisit. & her. Off. p. 1. dub. 117. seft. 6. num. 1.

256 Illud autem in confessio est, &c.

Nota hanc sententiam procedere in Majoratu, qui instituitur testamento; cum enim in hoc nullum Ius successoribus nominatis acquiratur, nisi post Testatoris obitum; sequitur ejus Dominium fore apud Inheritentem, qui, si labatur in hæresim, ipso jure Bonis Majoratus per confiscationem privatur. Nam si Majoratus instituatur contractu, multas

exist distinctiones, quas videre potes apud Dea Bene loco cit. seft. 11. num. 3. & seq.

257 Sed hic magni momenti exoritur quæstio:

De hac Quæstione disputantem, & pro parte negativa rationes afferentem, Argumentaque contraria diluentem, vide Thom. del Bene loco nuper cit. seft. 5. num. 3. & seq.

273 Vnde supervacanea est illius quæstionis tractatio, &c.

Supervacaneam non censem multi Doctores, inter quos numerantur Molin. lib. 2. de primogen. cap. 2. num. 18. & seq. & Sanchez lib. 2. Moral. cap. 19. num. 53. hi enim putant in hoc casu Majoratum fine Regia facultate esse institutum, ac proinde confiscationi non subiacere; Vide quæ pro hac sententia desert Thom. Del Bene de off. S. Inquisit. & her. p. 1. dub. 117. seft. 9. num. 1. & seq.

274 Est & alia species, &c. Claufulam hujusmodi in Fraudem Fisci apponi liquidò patet; quare nihil officere, quin minus Majoratus bona publicentur, dicendum est; si reliquæ conditiones ad confiscationem requisita concurrant. Omnis enim contractus in Fisci fraudem celebratus, saltem reuocabilis est. l. in fraud. ff. de Iter. Fisci.

De Cæremoniis Titulus X.

S U M M A R I U M .

- 1 Cæremonias Ecclesiæ quantopere detestentur Lutherani, & quantum earum fructus sit.
- 2 Cæremoniae ab impiis, & nephariis Lutheranorum convicti vindicantur, ad ductis ex veteri testamento auctoritatibus quamplurimis.
- 3 Cæremoniarum laus, & fructus ex Evangelica lege ostenditur.
- 4 Cæremoniarum fructus ex Apostolorum, & SS. Patrum traditione declaratur.
- 5 Cæremoniarum dignitas Ecclesiæ Catholice auctoritate perspicue probatur.
- 6 Cæremonias ab ipso Deo, ab Apostolis, à Sanctissimis Patribus institutas fuisse, concluditur; & quare in usu sint.
- 7 Cæremonie magni momenti sunt ad deponendam superbiam, & ad alia bona innumera.
- 8 Auctores, qui execrandam hæreticorum opinionem de cæremoniis; scriptis suis confutarunt.
- 9 Cæremonie quid sint, & cur talem quis Religionem tenere creditur, qualibus cæremoniis utitur.
- 10 Cæremoniae cur tanti momenti sint ad conjectandum, cui quilibet Religionistus addictus.
- 11 Cæremoniarum pravitas hæresis indicium est.
- 12 Judæi, qui sunt genere, aut Mahometani, si carnes villa, aut vino abstineant, cur suspecti habeantur.
- 13 Pseudoprophetas venerantes, videntur eos illorum nomine venerari, à quibus missi putantur.
- 14 Carnes, vinum, & alia hujusmodi qui execrantur, & ab Inquisitoribus mitigastare nolunt, quo numero habendi sint.
- 15 Lutherani, Ecclesiæ prohibitione contempta, afferunt licere quibuslibet eis bis sine delectu uti.

Vtherani, aliiq; hujus temporis perniciofissimi hæretici, ut Religionem Christianam funditus evertant, nihil intentatum, nihil incontaminatum relinquunt. Scilicet hoc meditantes, ut extirpentur ab imis jura, Fides, Pietas, Religionisque vigor. Intèr alia autem innumera, impia, & profana, dogmata, hoc quoq; miscuerunt (a) Ecclesiæ cæremonias nil aliud esse, quam virus, & venenum pietatis; cum tamen cæremoniæ pietatem maximè promoveant, atque conservent. Tantus quippè est cæremoniarum fructus, ut illis sublatis, cultum Divinum frigescere, atq; perire necesse sit. Paucissimi enim sunt ad res Divinas percipiendas idonei, nisi ad eas sensuum admiculis convertantur.

2 Quòd si cæremoniæ venenum pietatis essent, nunquam profectò Deus Omnipotens tam frequentè illas populo suo custodiendas mandasset. Nam si attentiùs vetus testamentum legeris, nullam ferre paginam finè cæremoniis invenias. Unū tamen locum, aut alterū indicasse sat erit. Jethro ad Moysem in Exodo loquens, inquit; *Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum, ostendasque populo cæremonias, & ritum collendi, viamque per quam ingredi debeant.* Et in Deuter. Moyses ipse ad populum. *Quæ est aliagens sic inclita, ut habeat cæremonias, justaque judicia, & universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?* Postremò David jam moriturus ad Salomonem filium; *Confortare, inquit, & esto vir fortis, & observa, ut custodias manda ta Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, & custodias cæremonias ejus, & precepta ejus, & judicia, & testimonia.* (Exod. 18. Deut. 4. & 3. Regum 2.)

3 Deindè in Evangelica lege, quæ novitii hæretici falsò gloriantur, passim cæremonias multas traditas, & usitatas invenies, quibus ipse etiam Salvator noster Christus sàpè usus est. Nam & genibus flexis, & in faciem procedentem ipsum orasse, Evangelica testatur Historia. Et suscitatur Lazarum elevatis sursùm oculis, voce magna clamavit: *Lazare veniforas.* Et parvulos complexans, & impone nens manus super illos, benedicebat eis. Et accepto pane benedixit, & fregit, de-

ditque Discipulis suis. Apostolus quoq; docet, ut viri capite detecto, mulieres ve lato orent, aliasque non paucas cære monias tradit. Et Publicanus veniam petens, percutiebat pectus suum, & discessit justificatus. *Joa. 11. Marci. 7. Lucæ 22. 1. Timo. 2. Luc. 18.* & alibi sàpè.

4 Ad haec Apostoli plerasque cære monias Ecclesiæ docuerunt, & nonnullas in suis Canonibus insertas reliquerunt. Sanctissimi quoque, & antiquissimi Patres omnes ferè cæremonias, quibus hodiè uti mur, tanquam ab Apostolis traditas vene rati sunt, easq; observarunt, & scriptis suis celebrarunt: quorum aliquos brevitè hoc loco memorabo. *Dionysius liber de Ecclesiast. hierar. Clemens lib. 3. recognitionum. Justinus Philosophus quæst. 107. Tertullianus lib. de corona militis, Origenes in librum numerorum homil. 5. Basilius lib. de Spiritu Sancto, cap. 27. Epiphanius in fine operis contrà hæreses, Ambrosius sàpè in libris de Sacramentis, Hieronymus ad Helodiorum in Epitaphio Nepotiani: denique omnes Ecclesiæ Doctores veteres, & recentiores id ipsum frequentissimè tradiderunt.*

5 Præterea Catholica Christi Ecclesia, quæ columna est, & firmamentum veritatis, cæremoniis in omni divino cultu, & in omnibus Sacramentis, semper, & ubique ufa est: nec fuit unquam ulla vera, vel falso religio, quæ ritibus, & cæremoniis prorsùs carere potuit (b) Quod, quamvis hæretici verbis negare videantur, factis tamèn fateri coguntur: in quo sicut in ceteris omnibus merito deridendi sunt, qui damnantes antiquissimas, & Sanctissimas Ecclesiæ cæremonias, alias ipsi novas, & profanas inducunt:

Scilicet omnipotens placitos tot sacerdotius ritus

Retractet pater, & mentem sententia veritat:

Quæ nova tempestas? ea ne inconstantia cœlo?

Hos hæreticos, vel Jamblicus ethnicus movere debuisset, qui *libro de mysteriis*, lumine naturali tantum illuminatus, inquit: *Opporet ritus adorationis antiquos, tanquam sacros conservare semper intactos, nec demere quicquam, nec aliunde quid addere. Fermè namque & hoc causa extitit, ut sacra ferè omnia debilitata jam sint: propterea*

*Exempla
Veteris Testamen tii.*

*Exempla
Novi Testamen tii.*

*Sancti Patres qui cæ
remonias Ecclesiasticas proba
vere.*

Sententia Platonis.

pterè quòd propter ipsam innovandi cupiditatem permutata sunt semper, & permutari non desinunt. Hæc ille, cap. de nominibus divinis. Plato quoque in Epinomide, loquens de his rebus, inquit. *Horum omnium legislator, qui vel minimum mentis habeat, nunquam aliquid innovabit: cavebit enim, ne ad novum Religionis cultum Civitatem suam vertat; nec quæ patria lege, vel consuetudine de sacrificando firmata sunt, movere audebit. Scire namque debet mortali naturæ non esse possibile certi quicquam de his cognoscere.* Posthumius quoq; ut Livius lib. 39. author est, innumerabilia extare dixit decreta Pontificum, & Senatus consulta, quibus negotium fuit Magistris datum, ut Sacra externa fieri varent, & omnem disciplinam sacrificandi, præterquam more Romano, abolerent. Judicabant enim nihil æque ad dissolvendam Religionem esse, quam ubi non patrio, sed externo ritu sacrificaretur.

6 Sunt igitur cæremoniæ ab ipso Deo, ab Apostolis, à Sanctissimis Patribus institutæ ad honorem Dei, & Hominum utilitatem inductæ. Illis quippè instruimus, monemur, erudimur, ad sublimiora provocamur, illisque præparamur, & proficiimus in gratia, & charitate. Nimirum gravi nos mole corporis oppressi, valdè quidem egemus ad somnolenti animi excitationem commonentibus rebus; nam sacerularibus curis enervata virtus nostra, externis, & corporalibus incitamentis, sive vocum, seu figurarum indiget, ut animi nostri vigor, spirituali operi robustius instet, & contemplatio nostra, tantò acriùs in sublime provehatur, quantò magis attonti anteā obstupuerimus. Quamobrem orantes, manus levamus, & nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus. In administratione Sacramentorum, vestibus, vasis, aliisq; rebus Sacris utimur, multaque alia similia agimus, quæ ad externum Dei cultum pertinent. Quæ quidem universa, propter nos ipsos fiunt, ut nos moveant, nos incitent, nos avertant, nos convertant, à visilibus scilicet ad invisibilia, Fidem augeant, spem confirment, & veram intè nos charitatem Deo gratissimam diligenti anacephalæosi in Divinorum amorem transferant.

7 Valent profectio cæremoniæ, ut cer-

vicem superbam dimittam subdentes rebus sensibilibus; valent rursus, ut per eas veluti per gradus quosdam ad Mysteria Divina evehamur; valent demum, ut qui corpore peccavimus, holocaustum, etiam de nostris corporibus Domino faciamus, qui & corpus, & animam à Domino recipimus. Aufer cæremoniæ ab Ecclesia, & apud maximam Christianorum partem Dei cultum extinctum videbis. (c) Fac nè quisquam orando ad Cœlum oculos, aut manus levet, nè flectat genua, ne pectus tundat, nè humi prostratus adoret, nè caput orans detegat, nè, cum legitur, Evangelium audientes erecti stent in pedes, nè Eucharistia, cum ostenditur populo, omnia reverentix, & honoris signa exhibantur, utq; id genus cætera prætermittantur omnia; & intrâ paucos dies omnem pietatem, & quam vocamus devotionem, quæ ritibus, modisq; hujusmodi, & excitatur, & fovetur, augeturque, penitus extinctam videbis in pectoribus hominum, & prorsus fugere Dei cultum.

Tolle Dei cultum: Divina munera mentis Virtutem & Sophiam tolle: fera omnis homo est.

8 Abeant ergò pestiferi hæretici; Ecclesiæ Catholicæ ritus, & cæremoniæ irridéant contra Dominum, & Christum ejus, contra Spiritum Sanctum, & Ecclesiam, contra vetus, & novum testamentum, contra Apostolos, & Apostolicos viros, contra Summos Pontifices, & Sacra Concilia, contra Religionis naturam, contra consuetudinem hominum, contra sententias omnium; sed Dominus subsannabit eos, & in interitu eorum ridebit. Et quamvis seductores isti non argumentis sint convincendi, sed igne: multi tamen viri docti hanc illorum insanissimâ hæresim scriptis suis liquidò confutarunt. *Alber. Pigbius L. 1. bjerar. Ecclesiast. cap. ult. Catbarinus secunda clavis scripturarum. Bunderius in compendio concertationis tit. 27. pleniū contra. Brunus libris de cæremoniis. confessio Polonica, cap. 86. & deinceps.*

9 Cum autem cæremoniæ sint ritus quidam externi ad cultum Divinum celebrandum, relinquuntur indè, quod tales quisq; Religionem tenere creditur qualibus cæremoniis utitur. Undè si quis Mahumetem, aut ejus osla, cinerem, vel se pulchrum adoraverit, aut se circumcidet,

*Psalm. 2.
Prou. 1. 6.
26.*

rit, aut mori vel sepeliri voluerit ritibus
Iudeorum, aut aliorum infidelium: is pro-
culdubio tali Religioni addictus vehemē-
tēr esse præsumetur: idq; usq; adeò legum-
latoribus, & jurisperitis placuit, ut qui ta-
liter faciunt, hoc ipso pertinaces hæretici
judicentur, & prò manifestè convictis ha-
beantur. *c. contra Christianos. c. filii de hæ-
reti. lib. 6. Archidi. Joan. And. & Dom. in
c. 2. de hæreti. lib. 6. Joan. de Ana. in c. ex-
communicamus. §. credentes eo tit. lib. 5. Lu-
pus, Butri, & Joan. Imolen. in clem. 1. §.
ult. de usuris. Silvester in summa verbo hæ-
resi 1. q. 7. Fran. Squilacen. de fide Cathol.
cap. 15. Nicola. Arelata. de hæret. nota. 5.*

Distinctio quædam Alphonsi. 10 Conventiri ea possunt distinctione quadam ab Alfonso Castro tradita, quæ quidem vera, & memoratu digna est. Quamobrem hoc loco eam describendam duximus. In quædam peccata natura ipsa proni sumus; puta, in avaritiam, gulam, aleam, venerem, & alia id genus; & in hæc interdum ruimus præcipites etiam repugnante conscientia; capti tamen voluptate, quæ quidem esca est malorum omnium, sed interim nil minus credimus, quam ea licere; nam ut sæpè Aristoteles ait. *Intem-
perans quæ mala sunt, mala ille quidem-
esse novit, sed agit ea vicius, & debilitatus
objœcta specie voluptatis.* Alia sunt peccata, in quæ natura non fertur eo quod nil habeant, quo illam allicere queant; qua propter cum ad peccata ejusmodi voluntas indifferens, ac dubia sit, consulit intellectum, qui est voluntati à consiliis, & nil in his agere solet repugnante conscientia, neq; spreto intellectus judicio; idcirco in his major est præsumptio malitiae, ac major deliberatio creditur præcessisse, atque longè major intellectus error præsumi potest. *Arist. lib. 7. ethi. cap. 1. & lib. 1. Magno.
Mora cap. 25. & iterum lib. 2. c. 6. Alfonius
lib. 1. adversus hæreses cap. 1. & lib. 1. de ju-
sta hæret. punit. cap. 1.*

11 Hinc patet veritas hujus assertionis, ex pravis ceremoniis hæresim præsumen-
dam esse; nam ad eas servandas nulla est à
natura pronitas; Quamobrem vehemens
indè suspicio nascitur, quod in illarum elec-
tione voluntas regitur ab intellectu, ita-
ut quod facit, sic esse faciendum credat.
Undè facile intelliges differentiam illam,
cur magis præsumatur hæreticus, qui pra-
vis ritibus utitur, quam qui alterius gene-

ris peccata committit: alioquin omnes, qui
ex quacunq; causa peccarent, hæretici es-
sent, quia violent Dei Omnipotentis le-
gem...

12 Ab eodem fonte nascitur suspicio
vehemens adversus eos, qui, cum sint ex
genere Iudeorum, abstinent à carne svilla,
vel ab his rebus, quæ in Levitico, & aliis
Hæbreorum legibus dicebantur immuni-
dæ. Pari quoq; ratione vehementer suspe-
cti sunt delicentes è Mahumetanis, qui
vinum, & svillam carnem execrantur, &
qui cærenomias alias conficiunt, quæ ma-
jorum suorum legibus cavebantur; & item
illi, qui præcationes Mahumetis, aut Ju-
dæorum recitant, & memoria retinent.
Nam ad ea, & id genus alia, nulla est pro-
nitas à natura; quinimmò isti contra natu-
ralem appetitum ea operantur. Sunt enim
pleraquæ horum sapida, & voluptatibus,
quibus Mahumethani unicè student, val-
dè accomoda; ut nulla indè benignior con-
jectura capi possit, quam quod ista fiant
animo hæretico. Similia dici possunt de
jejunii istorum, ac de talibus multis, quo-
rum nullam illi rationem reddere valent.
Levit. 11.

13 Eadem dici possunt de his, qui pseu-
doprophetas adorant. Videntur namq;
venerari eos nomine illorum, à quibus
missi putantur. Undè cum superioribus
annis impostor quidam se misum à Mahu-
mete simularet, ac multos ex illius gente
conversos palam decepisset; dubium de
nonnullis fuit, qui tantum convicti erant
de veneratione illi exhibita. Placuit tam-
en omnibus, ut hi, qui ex genere suo alio-
quin suspecti erant, haberetur ob eam rem
suspectissimi. Et sicuti qui Prophetam re-
cipit in nomine prophetæ, mercedem pro-
phetæ accipiet, & qui recipit justum in no-
mine justi, mercedem justi accipiet; sic etiam
qui pseudopropheta recipit nomine
pseudopropheta, dignus est, qui mercedem
pseudopropheta accipiat. *M. i. o. c. ac-
cusatus. §. ille quoque de hæret. lib. 6.*

14 Quod si quispiam carnes, vinum,
aut alia ejusmodi generis execretur; & mo-
nitus ab Inquisitoribus, ea gustare nolue-
rit, is tanquam suspectus de hæresi, & ut
contumax puniri potest. Non tamen ob
eam tantum causam consummatus hæreti-
cus esse censabitur, quemadmodum qui-
dam falso putarunt. Si verò crederet ali-
quis

quis, non licere vesci carnibus, aut aliis cibis in usum hominum creatis, is procul dubio pertinax hæreticus esset; sicuti canonibus Apostolorum, & Concilio Ancyrano, & Vigilii Papæ decreto plenius continetur. In Concilio quoque i. Bracarense hoc decreverunt patres; Quicunque in Clero cibo carnium non utuntur, pro amputanda suspicione Prisillianæ hæresis, vel olera cocta cum carnibus prægustare cogantur; quod si contemplerint, necesse est pro suspicione hæresis hujus, ut excommunicentur, & ab officio removeantur. c. ult. ubi errat Præpositus 30. diff. cano. Apostol. 50. & 52. Concilio Ancyrano. c. 14. epistola

decretali Vigilii ad Eutherum. cap. Concilio Bracarense cano. 32.

15 Demum Lutherani, quorum Deus venter est, ut laetus gulæ indulgeant, asserunt licere finè delectu omni loco, & tempore, quibuslibet cibis uti, Ecclesiæ prohibitione contempta; quorum impium dogma jam pridè damnatum est, & multi docti viri hac tempestate illud clarissimè confutarunt. Hieronymus lib. 2. adversus Jovinianum. Faber contra Lutherum. tracta. 4. in responsione ad arti. 17. Echius in Enchiridio c. 14. A fon. adversus hæreses, verbo, cibus. Bunderius in compendio concer- tatus. 35.

ANNOTATIONES.

1 Lutherani aliiq; hujus temporis &c. Errores Lutheri vide enumeratos in constitutione 40. Leonis X. quæ incipit *Exurge Domine*; ibi enim ipse una cum suis erroribus damnatur.

1 (a) Ecclesiæ cæremonias nil aliud esse, quam virus, &c.

Nedum Picatis Venenum, ut hi Novatores impii blasphemant, non sunt Ecclesiæ cæremonia; quinimum Alissimarum sunt signa Rerum, & maxima quæque continent cælestium Sacra menta Arca no rum ad Majestatem Dei contemplandam. Vide quæ de Ecclesiæ cæremoniis decrevit olim *Concil. Magnum*. 4. cap. 40. & novissimè *Trid. sess. 7. de Sa ram. can. ult. sess. 22. de Sacrif. Miss. can. 7. sess. 23. de Sacram. Ord. can. 5. & sess. 24. de Sacram. Matrim. can. 111.*

2 Quod si cæremoniæ Venenum Pieta- tis effent &c.

His Veteris Testamenti Testimoniis à Simanca adductis possunt & hæc alia duo addi. Genesi 28. vers. 18. *Surgens Iacob manè tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleum desuper; appellavitque nomen Verbis Bethel id est Domus Dei; & in libro Helder instituit synagoga novum diem festum, qui singulis quibusque annis celebrabatur 14., & 15. Mensis Februarie, hoc est Februarii.*

4 Ad hæc Apostoli &c.

Meridiana luce clarus est non solum Christum in carne, sed etiam Apostolos scriptis, & traditionibus cæremonias docuisse. Vide quæ super hoc latè refert Conradus Brunnus de Cæremoniis lib. 1. c. 1. De Cæremoniis crudissimè scriperunt Isidorus, Albinus, Amandinus, Rupertus, Durandus, & alii.

5 Præterea Catholica Christi Eccl. &c. Quod Cæremoniæ Sacrae semper in usu fuerint in Ecclesia Catholica, patet ex quam plurimis presorum fideli um Ritibus, ut exempli gratia ex more orandi versus Orientem, de cuius mysterio rationem reddunt D. Augustin. lib2. de Orat. Domin. in Monte tom. 4. & Damascenus de fid. Orthodox. lib. 4. cap. 3. qui ait tale fuisse Apostolorum inst tutum, quamvis non scriptum, idem testante Iustino Martire lib. 6. quæst. 118. & S. Basilio de Spiritu Sancto cap. 27. vide Baron. Anno 58. ubi spond. m. 43. Ex Aquæ Baptismalis consecratione, quem ritum ab Apostolis constitutum ad nos usq; pervenisse testa-

tur *Constit. Apostolor. Clement. Papæ lib. 7. cap. 43.* Ex melle, & lacte benedicto, quod post ablutionem Sacro Fonte renatis gustandum propinabatur teste *Tertulliano de Coron. Milit. c. p. 3.* qui mos ab initio nascentis Ecclesiæ duxit originem, & duravit usq; ad Ordinis Romani tempora Anno 725., & adhuc a Christianis Æthiopibus observatur. Ex Sacra Lithurgia, cuius olim tot fuere ritus, quot fuere Nationes, qua de Rè conqueritur graviter Innocentius I. epist. 1. ad Deceminiū Episcopum Eugubinum, & ex aliis, quos sparsim apud Autores tam Veteres, quam Recentiores unusquisque videre potest.

5 (b) Quod quamvis hæretici verbis negare videantur &c.

Sanè deridendi sunt hæretici, qui verbis sacras cæremonias negantes, factis postea probant; nulla enim fuit Hæresis, quæ illico suas non effingeret preces, & cæremonias. De Arianis scribit Athanasius, de Valentianis Iræneus, de Marcionitis Tertullianus, de Manichæis, & Donatistis Augustinus, & de omnibus simul Epiphanius. Patent Lutheranorum, & Calvinistarum preces, & ritus, qui nedium cum nostris, sed nec inter se convenient, quod est ridiculum, & eorum Ecclesiam confusio nis Babyloniam ostendunt.

6 Sunt igitur cæremoniæ &c. Illis quippe instruimur, monemur &c.

Quantum pietatis fidelium Cordibus ingerant Ecclesiasticae cæremoniæ, colligi potest ex eo, quod narrat Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Zachariae Papæ; refert enim hujusmodi Sanctissimum Pontificem præsente, & inspectante Luitprando Longobardorum Rege, novum Episcopum consecratis tali gravitate, pietate, & decore, ut præ devotione lacrymas nedium ex oculis Regis, sed etiam quam plurimorum illius exercitus adstantium fero, & bárbaro corde jam emollitorum hauiisse. Vide quæ de Sacrarum Cæremoniarum laude pronunciavit Sixtus V. in Bulla Erectionis Congregacionis Sacrorum Rituum.

7 Valent profectò cæremoniæ, ut cer vicem superbam dimittamus &c.

Cervicem superbam Valentus Ariani Imperatoris dimittendam curaverunt Sacrae Cæremoniæ. Hic enim fertur die quadam, dum ad necem S. Basilium, cuius teterrimus hostis erat, persequetur, in Sa-

in Sacro Epiphaniæ Festo , Templum ubi Sanctus Pastor apparatissima pompa Missarum Solemnia celebrabat, fatigatio stipatus ingressus , cum Cleri ordinem magis Angelicum , quam Humanum , & Basiliū Imperatoris Adventu penitus non curato totum mente , & oculis refixum in Deum fuisse intritus , & quandam ejus oblationem nullus Clericorum fuisse ausus accipere , repentina correptus fuit vertigine , ita ut penè laberetur ad solum , nisi quidam Sacrarii minister sibi praesto fuisse , cum Basilio postea comiter sermone habito , mitior deinceps factus , erga Catholicos cœpit se humano- rim exhibere . Vide Baronium Anno 370. nu. 44.

7 (c) Fac nè quisquam orando , &c. Hæc eadem ferè observavit eruditissimus P. Cresimus è Societate Iesu in suo Mystagogo lib. 3. cap. 20. cuius Verba talia sunt : *si à Choro , à Navigio , ab Exercitu ordinem sustuleris , confusionem induceris in amanum , remque perdidieris ; si Templorum Sacra Mysteria , nisi ordinem , & disciplinam habuerint , nec decora esse posunt , nec utiliasatis , & religiositatis . Et Tertull. lib. 1. contra Marcion. cap. 13. ad hoc propositum ait : Omnia Res Christiana Sancta Antiquitate stat , nec ruinosa relictus reparabitur , quam si ad originem censeatur .*

8 Abeant ergo pestiferi hæretici &c. Si Ecclesiasticos Ritus irrident Hæretici ; non irrident , nec unquam irriferunt Catholici . Vide quæ de se testatur D. Augustinus cum Divinæ Psalmodie cantum audiret lib. 10. confess. cap. 33.

9 Cum autem cæremoniae &c. Adeò vera , & infallibilis hæc Doctrina censetur , ut nō vereatur Eymericus asserere , intelligendū esse aliquem ad Iudæorum ritum transisse , cum corum cæremonias observat , solemnitates eorum , & festivitates celebrat , & cætera facit , qua Iudæi communiter facere sunt assueti 2. part. direct. quest. 44. num. 5. §. Intelligendum ergo . Sicuti suspecti redundunt de Hæreti , qui carnes diebus vetitis edunt , non alia sane de causa , nisi quia talis est mos , in quo omnes ferè nostri temporis hæretici convenient ,

ut cibis in diebus Iejuniorum sine delectu vescatur . Vide Bell. arm. lib. de Iejun. & Less. de Iust. & Iure lib. 4. cap. 2. de Iejun. dub. 5. num. 25. & seq. De Mahumeti supulerum adorante , quod de vehementi sit habendus suspectus vide Menoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 100. num. 7.

14 Quod si quispiam Carnes , &c. Vide de hac Re Inquisitorum Repert. verbo Commissio , vers. An suspectus teneatur comedere . ubi de Neophyta pæsonem non comedente .

15 Demum Lutherani , &c. Vide Doctores , quos supra citavi num. 9.

Verùm quam falsum sit hoc impium Lutheranorum Dogma liquidò patet ex hoc , quod Patres omnes testantur Iejunium , & abstinentiam semper in Ecclesia Dei viguisse , ita ut Lucianus ipse , licet dirus Apostata , pro veritate fateatur in Philop. sui temporis Christi fideles sic solitos fuisse servare Iejunium , ut decem soles sine cibo tr. insigerent . De Iejunio Quadragesimali adfunt testimonia D. Ambrosii serm. 27. & 34. S. Leonis Papæ serm. 4. de Quadrages. D. Basiliū orat. in 40. Martyres : vide Baronium in Ann. 57. ubi Spond. nu. 57. & in Ann. 136. ubi Spond. nu. 1. De Iejunio , quod dierum festorum vigilias respicit , extant Menologia Græcorum , Martyrologia Romana , Sanctorum Patrum Homiliae , ex quibus omnibus clare patet Vigilias fuisse nuncupatas , quoniam Fideles pertransibant noctes solemnis festis præcedentes in orationibus vigilantes , hymnis , spirituali lectione , & aliis piis officiis una cum Iejunio . Vide eundem Baron. Ann. 51. ubi Spond. nu. 20. De quatuor Temporum Iejunio denique præsto est Testimonium . S. Athanasii , qui in Apolog. de fuga sua meminit Iejunii Pentecostes . S. Leo serm. de Iejunio septimi mensis , Expressam de quatuor Temporibus mentionem facit . Vide nuper cit. Baron. ad Ann. 57. ubi Spond. nu. 62. & Tertull. de Ieuniis aduersus Psichiens. cap. 4. Iejunium parasceven , hoc est diei Veneris commemorat .

De Communicatione Hæreticorum vitanda.

Titulus XI.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticorum communicatio cur vitanda.
- 2 Communicationem hæreticorum quæ Concliva prohibeant .
- 3 Fœdera inter Hæreticos , & Catholicos damnantur .
- 4 Communicatione Hæreticorum multæ adducuntur causæ , cur Christianis interdictum sit .
- 5 Hæreticorum consuetudinem cur vitare opporeat .
- 6 Hæreticorum verba , & colloquia declinare debemus .
- 7 Hæreticorum consuetudinem fugiendam esse , Apostolorum , & Sanctorum exemplis comprobatur .
- 8 Hæreticis familiariter scribere non licet .
- 9 Communicantes cum hæreticis plus , minusve suspecti sunt habendi , considerata personarum , loci , atq; temporis qualitate .
- 10 Communicare cum hæreticis quando licet .
- 11 Communicare cum hæreticis , neque in testamentis licet , neque in contractibus .

M Ultis ex causis fuggienda est communicatio Hæretorum, ac sèpè Catholicis est interdicta. Scribit Paulus Apostolus in,

priore ad Corinthios Epist. *Ne cibum*

1. ad Cor. 5. quidem cum illis esse sumendum; & in Epis-

Ad Tit. 3. Itola ad Titum, Hæreticum hominem post

primam, & secundam correptionem devita.

Epiſt. 2. nu. 16. Joannes quoque Apostolus, inquit; Si

quis venit ad vos, & hanc doctrinam non

affert, nolite recipere eum in domum, nec ave-

ei dixeritis. Ad hæc pluribus Apostolorum

canonibus id ipsum vctitū est: ajunt enim

canone quodam; Qui cum hæreticis orave-

rit, communione privetur: si vero hortatus

fuerit eos orare, damnetur, & alibi Episco-

pum aut presbyterum hæretorum susci-

piantem baptisma damnari præcipimus: Quæ

enim conventio Christi ad Belial? aut quæ

pars fidelis cum infidelis? & rursus: Qui Sy-

nagogam Iudæorum, aut hæretorum con-

venticulum ingressus fuerit, ut preces cum il-

lis conjungat, deponitor, & à communione

secluditor. 1. ad Corin. 5. ad tit. 3. Joan. epist.

2. nu. 16. Canon. Apostolorum 45. & 46. &

63. & 69. cum seq. vide l. 53. & 55. & 56.

de his qui super Religione contendunt. C.

Theodo. Clemen. lib. 6. de Constitutionibus

Apostolicis, cap. 17.

2 In Concilio quoque Laodiceno prohibetur, ne cum hæreticis matrimonia celebremus, nè benedictiones ab eis accipiamus, neque cum eis, aut Schismaticis oremus, neque ad eorum falsos Martyres, aut execrandas congregations eamus. Et in quarto Concilio Carthaginensi interdicuntur convivia, & sodalitates hæretorum, & Schismaticorum; & prohibetur, ne cum eis, aut oretur, aut cantetur. Quod, & sèpè alibi a Sanctis Patribus vetitum est. c. cum quibus 24. quest. 3. cap. si quis inquit. 1. quest. 1. Concilii Laodiceni c. 31. cum seq. & 4. Concilio Carthagi. c. 70. & 72. Cypria. epist. 3. lib. 1. contra. Brunus lib. 6. de heret. cap. 2.

3 Quaratione illa foedera damnantur, quæ à Catholicis cum Hæreticis, & Schismaticis fiunt; nám cum ejusmodi hominibus non solum nulla amicitia coiri, sed ne ulla etiam communio esse potest. Nè licet intèr Catholicos, & Hæreticos pacem his conditionibus facere, ut Catholici cum Hæreticis in Fide, & Religione communi-

cent; nè ut hæretici in judiciis ob Sacrifìgia ne convenientur; nè ut exceptio hære- feos, & excommunicationis Hæreticis in judiciis obiici ne possit; nè ut qui bona Ecclesiarum ab Hæreticis per vim recupe- rant, fractæ publicæ pacis rei habeantur; Hænāmq; conditiones, & si quæ sunt aliae generis ejusdem, inhonestæ sunt, & Chri- tianis prohibitæ, quemadmodum ele- gantè tradit *Brunus lib. 3. de legationibus, cap. 11.*

4 Multæ quidem sunt causæ hujus pro-

hibitionis. Prima, quia Hæretici ab Ec-

clesia abscessi sunt, cum quibus Catholici

nil commune habere possunt. Quæ enim

2. ad Corin-

th. cap. 6.

conventio Christi ad Belial? aut quæ pars

fidelis cum infidelis? Præterea quo modo in

una domo convenire possunt fide, & mori-

bus diversi, animisq; dissentientes? at Ec-

clesia hospitiū unanimitatis est, (ut inquit

Cyprianus) quam designat Spiritus San-

ctus in Ps. dicens: *Deus qui inhabitare facit Psalm. 67.*

unius moris in Domo: in Domo Dei unani-

mnes habitat, concordes, & simplices per-

severant. Deinde Catholici mites, man-

Matthæi

10. 16.

Luca 10.

sueti, & simplices sunt, sicut columbae,

oves, & agni; Hæretici contra, superbi,

subdoli, seductores; quos Christus Lupos,

Prophetæ Vulpes, Corvos, Milvos appell-

ant, animalia sanè rapacia, subdola, & ad

discordiam magis, quam unitatem nata;

quibus certè cum Catholica simplicitate

nil prorsus convenit, ideoq; in communio-

ne cum Catholicis esse non debent.

5 Præterea vitare debemus Hæreticos,

ne illis communicantes, eorum peccatis

involvamur. Inquit enim Dominus per

Moysem lib. numer. *Recedite à tabernacu-*

li hominum impiorum, & nolite tangere, quæ

ad eos pertinent, ne involvamini peccatis eo-

rum. Et Apostolus in epist. ad Titum, scri-

Matthæi 7.

Ezech. 13.

Isaï. 54. 34.

cap. 3.

Deinde, declinare debemus verba, &

colloquia Hæretorum; quia sermo eo-

rum, ut cancer serpit, ut pestis inficit, ut

lethalē venenum animas etiam ipias mor-

te perpetua occidit. Nám sicut Aposto-

lus ait: Corrumpt ingenia bona, confabu-

1. Corinth.

cap. 15.

lationes pessimæ. Et in Proverbiis Sapiens:

Per-

Prom. 15. *Perversus in ore suo portat perditionem, & in labiis suis ignem condit.* Et Juvenalis de alia contagione non ita pestifera loquens, satyra secunda inquit: *Dedit hanc contagio labem, & dabit etiam plures, sicut grex totus in agris: Unius scabie cadit, & porrigitur porci;* & ut est apud Xenophontem lib. I. defactis, & dictis Socratis; Bonorum hominum conversatio exercitium virtutis est, pravorum vero destruetio. Testatur hoc etiam, qui dicit Poeta; *Bona quidem disces à bonis: quod si te misceas pravis, amittes etiam insitam mentem.* Postremò hæretici ipso jure in excommunicationem incident; cum excommunicatis autem communicare non licet. 2. Timo. 2. & 1. Corin. 15. Prover. 15. cap. excommunicamus de hæret. c. excellentissimus 11. quæst. 3. cum seq. vide Brunum lib. 6. de hæret. c. 2.

ss. Exempla recentiora. 7 Hæc eadem docemur exemplis memoratu dignis; nam dilectus Dominus discipulus, cum apud Ephesum balneas lavandi gratia fuisset ingressus, & audisset ibi Cherinthum, exiliit continuò, & discessit non Lotus dicens: *Fugiamus hinc, ne, & balneæ ipsæ corruant, in quibus Cherinthus lavatur veritatis inimicus.* Eadem cum Ebione hæretico eundem Joannem fecisse, auctor est Epiphanius lib. I. contra hæreses. Et ab eodem Apostolo edoctus Polycarpus, Marcioni aliquando cum occurisset, dicenti sibi, *Agnoscis nos?* respondit, *Agnosco, agnoso primogenitum Satanae.* Tanta tunc Apostoli, & eorum Discipuli in Religione cautela utebantur, ut ne verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui à veritate deviaverant, habere pateretur. Quorum exemplorum Ireneus, Eusebius, Beda, Nicephorus, & quidam alii meminerunt; quibus addo exemplum Origenis, qui nullo pacto, vel pro honoris gratia, vel pro necessitate conjunctionis flecti potuit, ut cum Paulo hæretico, Dominae suæ adoptivo, saltè in oratione confisteret; ita ei à prima ætate Ecclesiastice regulæ observantia honorabilis fuit, & hæreticorum societas execrabilis. auctor Eusebius lib. 6. Ecclesiast. hist. cap. 2. quem vide lib. 4. cap. 14. Epiph. hæresi. 30. Ireneum lib. 3. adversus hæreses cap. 3. Bedam super epist. 2. Joan. cap. omnis qui 24. qu. 1. Nicephorus lib. 3. Eccles. hist. cap. 14. quem vide lib. 12. cap. 8.

Neque prætereundum illud est, quod

Baptista Fulgosius lib. I. memorabilium scribit; *Martyres, inquit, Caius, & Alexander, cum capite damnati ad supplicium unà cum Marcionistis quidam Christiani ducerentur, muneras ingentis loco à carnificibus petierunt, ut separatim à Marcionistis occiderentur, ne eorum sanguis cum iis misceretur, qui parum recte de Catholica Fide putabantur sentire.*

*Notandum
SS. Martyrum factū.*

8 Non solùm loqui non licet cum hæreticis, sed neque illis familiariter scribere; nam per epistolas cum absentibus, tanquam cum præsentibus loquimur, & majore cum deliberatione scribere, quam verba facere solemus, ac multa literis committimus, quæ coram puderet verbo dicere: epistola enim non erubescit. Par itaque, aut major causa prohibitionis est in scribente, atque in loquente. Turpilius Comicus differens de vicissitudine literarum: *Sola, inquit, res est, quæ homines absentes, præsentes facit, cuius meminit Hieronymus epist. ad Nitiam, addens: Quid est, ut ita dicam, tam præsens intèr absentes, quam per epistolas, & alloqui, & audire quos diligas?* Sic igitur prohibitus loqui cum Sanctimoniali, nec epistolam mittere potest; sic non licet scribere Cardinalibus existentibus in conclavi: (a) Sic in epist. Synodi Sardicen. de quibusdam Episcopis Arianis dicunt Patres; illos in Ecclesiis Luporum instar ingressos, nec Episcopos nominandos, nec Christianos, nec quilibet penitus cum eis habendam communionem, nec eorum literas recipiendas, nec scribendum eis. Et paulò post: *Servate vos, fratres charissimi, ut neque scribatis eis, neque eorum scripta suscipiatis.* Sic demum malè audit Erasmus, eo quod epistolas familiares dederit ad Lutherum, & Oecolampodium etiam, ubi eos esse hostes Ecclesiæ noverat. c. clericus 81. distin. c. ubi periculum. 9. nulli de electio. lib. 6. Theodoritus lib. 4. Histor. trip. c. 24. & lib. 2. Eccles. histo. c. 8. Alber. Pigi. lib. 4. hierar. Ecclesiast. cap. 18. Roma, & Corasius in l. I. nu. 24. de verbo obliga. idem Cora. lib. 1. Miscella. cap. 24. & lib. 3. cap. 4.

9 Quæ omnia quod ad rem forensem attinet, eo pertinent, ut pro personarum qualitate, loci ac temporis circumstantiis, habeantur, plus, minusq; suspecti, qui cum hæreticis communicaverint. Unde propter familiaritatem hæreticorum indicatur

citur interdum purgatio : (b) aliquando verò hi , qui post abjurationem Hæreticos comitantur , visitant , accipiunt , vel deducunt , eo ipso relapsi esse censentur ; quia ex approbati à se priùs erroris consequentia , ea fecisse judicantur . Hi quoque , qui sunt recentè conversi , fugere omnino debent communicationem illorum , qui suam sectam antiquam tenent ; qui si secus fecerint , in Christianorum servitutem redigendi sunt , & illi , cum quibus prohibitum est eis conversari , publici cædibus deputari debent , quemadmodum majores nostri decreverunt in quarto Concilio Toledoano Cano. 60. cap. inter solicitudines de purga. cano. c. accusatus. §. ille quoque de hæreti. libro 6. cap. sèpè 28. qu. 1. & sessio. 19. Concilii Basiliensi.

10 Aliquando tamen cum Hæreticis communicare licet; puta cum tractatur de salute spirituali , & conversione illorum ; hoc autem fieri debet servatis debitibus circumstantiis personarum , temporum , & lo-

corum : quemadmodum Alexander , Thomas , aliiq; tradiderunt . (c) Item propter necessitatem communicare possumus cum hæreticis , dum tamen eorum erroribus non consentiamus ; id quod olim Catholici , cum hæreticorum factiones prævalebant , sèpè facere coacti sunt ; Necessitatis namque , (ut ille ait) amarissimæ sunt leges , & truculenta imperia . Alexan. Ales. 2. parte qu. 181. memb. 10. Tbo. 2. 2. qu. 10. art. 15. Alberti. in rubri. de hæreti. lib. 6. qu. 4. Alfon. lib. 1. de justa hæreti. punit. c. 20. Brunnus lib. 1. de legatio. cap. 6. & lib. 6. de hæreti. cap. 2.

11 Nèc in testamentis , nèc in contractibus licet cum hæreticis communicare ; nèc enim ex testamento quipiam capere hæretici , nèc ex ullo contractu , nèc testamenta facere possunt . 1. Manichæos. C. de hæreticis l. 8. l. 30. l. 39. l. 49. l. 56. de his , qui super religione contendunt . C. Theo. l. cum filius. §. ult. ff. de leg. 2.

ANNOTATIONES.

1 Multis ex causis &c.

De Communicatione Hæreticorum vitanda inter alios scripsierunt D. Anton. in summa part. 2. tit. 12. c. 2. §. 3. Rub. de conversat. Fidel. Armill. in summ. Verbo Heresis. nu. 4. vers. cum Hæretic s. & Petr. Gregor. sint agm. Iur. lib. 33. cap. 9. nu. 3. vers. Prohibentur , & colloquia .

2 In Concilio quoq; Laodicensi &c.

Præter Concilium Laodicense , alia quatuor quoq; Concilia Matrimonia à Catholicis cum Hæreticis prohibent celebrari , quæ sunt Calcedonen. c. 4. Elibert. c. 16. Carthaginem. 3. cap. 12. & Agathen. cap. 67. Quare Matrimonium Hominis Catholicum cum hæretica celebratum , validum quidem , sed mortaliter illicitum fore est communis Doctorum sententia . c. decretiv. de hæret. in 6. & D. Thom. 4. dist. 39. qwest. 1. art. . Vnde ex hoc collige , quod Connubia , quæ in Germania , Anglia , Polonia , & in aliis Septentrionalibus Plagis inter Catholicos , & Hæreticos passim solent initi cum hoc pacto , ut Catholicus liberè permittatur , sine perversionis periculo in Fide Catholica permanere , usu , & consuetudine tantum potuerunt invaluisse .

8 Non solum loqui &c. sed neq; illis &c. Nota quod contra mitentes literas , aut Nuncios Hæreticis oritur vehemens Hærefoseos suspicio . Pagna in addit. ad Eymeric. in Direct. Inquisit. p. 2. q. 56. comment. 81. litera D. vers. jam ut uno verbo completa erat .

8 (a) Sic in Epist. Synodi Sardicensi. &c. Hoc Sardicensis Concilii decretum allegat quoque Decian. in tratt. crimin. lib. 5. cap. 41. nu. 12. vers. sexto ad Hæret. ex quo inferit Hæreticis non esse scribendum , neq; eorum literas recipiendum . Vide Brunnus , quem idem Author citat in tratt. de legat. lib. 1. cap. 6.

9 Quæ omnia &c.

Animadvertisendum hic , quod conversantes cum Hæreticis , nedum sunt suspecti de Hæresi , sed insuper dicuntur Hæreticorum fautores . Vide Decreva Concilii Tarragonen. celebrati de Anno 1235. vel 1240. cui interfuit S. Raymundus de Pegnafort , registrata per Pegnam in Direct. Inquisit. p. 2. fol. mibi 221. vers. item queritur , & quæ super hoc tradunt Ioam. à Rojas singul. 36. & 174. nu. 4. tratt. de Hæret. part. 2. num. 177. & sequen. ubi ex suspicione orta propter Hæreticorum familiaritatem ait oriri quoq; inditum ad Torturam sufficiens contra conversantem , & Decian. tratt. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 42. & 48. & cap. 47. num. 5. in fine , ubi ipse quoque docet quod familiaritatem habens cum hæreticis , debet illam publicè abjurare .

9 (b) Aliquando verò &c.

Qui post aliquam hærefim præcipuum , & certam abjuratam , Hæreticos diversæ Hærefoseos sectatores fovet , & conversatur , non esse relapsum tenent Menoch. lib. 1. conf. 82. nu. 148. & Castro lib. 2. cap. 2. sed contrarium docent Decian. tratt. crimin. lib. 5. cap. 56. num. 13. Petr. Greg. sint agm. Iur. lib. 33. cap. 8. m. 6. & Cantera in qwest. crim. Rub. de Hæret. cap. 1. num. 58. propter generalem omnium Hærefoseos detestationem in abjuratione fieri solitam . Quorum opinionem censco probabiliorem .

10 Aliquando tamen &c.

Adde insuper : quoties non est alicujus mali periculum . Tabien. in summ. verbo Hæreticus nu. 4.

10 (c) Item propter necessitate n &c.

Hac ratione ab Hæreticorum communione excusantur ii , qui in locis Hæreticorum commorantur , & vivunt , sicuti Principes , qui ob Pacis bonum illos in suis Regnis , cum expellere nequeant , patiuntur ; sic Julianum Apostolam olim toleravit Ecclesia ,

Clesia, quia eliminare non poterat. *Gloss. in c. Julian.* 11. q. 3. vide *D.Thom.* 2. 2. q. 12. art. 11. in fine, & *Sanchez.* qui in precept. *Decalog. lib. 2. c. 9. Rubric.* de *Excommunic. num. 5.* hanc conclusionem ponit nempe licere Catholicis habitantibus in partibus Hæretorum v. g. in Anglia, Germania, Gallia &c. citra peccatum cum illis conversari, quia tales, et si Hæretici sint notorii, nondum tamen sunt denunciati, deinde nu. 6. & 7. aliam astruit, quæ est: citrè scandalum, & Catholicorum offenditionem licere Catholicis cum Hæreticis non denunciatis orare, Divinis Rebus interesse, eorum funus comi-

tari, ad sepulcrum deducere &c.; dummodo haec non fiant animo favendi Hæreticis, prout hæretici sunt, quæ an conformis sit Auctoritatibus Conciliorum supra relatis *num. 2.* & exemplis adductis *num. 7.* tu video.

11 Nèc in testamentis, &c.

Adde nèc in negotiationibus; Qui enim cum Hæreticis negotiantur, excommunicationem, & sepulturæ derelictionem incurunt. *tex. in c. sicut, extra de Heret.* ibidem *Gloss. in figurat. Casus vers. aut cum eis negotiationem habere.* *Abb. in prim. Not tab. Tabien. in sum. verbo Hæreticus num. 4.*

De Conciliis Titulus XII.

SUMMARIUM.

- 1 **C**oncilium quid sit.
- 2 **C**onciliorum plura sunt genera, sed tria potissimum memorantur.
- 3 Conciliū universalis auctoritas.
- 4 Conciliū universalis auctoritas ex veteri, & novo testamento ostenditur.
- 5 Conciliū universalis auctoritas Sanctissimorum Patrum testimoniis declaratur.
- 6 Conciliorum generalium utilitas.
- 7 Concilia universalia que legitimè congregata dicantur.
- 8 Concilia universalia auctoritate Papæ congreganda ex lib. I. Machabæorum etiam deducitur.
- 9 Concilium generale quando convocari liceat absque auctoritate Papæ.
- 10 Concilium generale convocari debet auctoritate Papæ, & acta omnia Synodalia ejusdem auctoritate fieri debent.
- 11 Papa judicari ab aliis non potest.
- 12 Concilium universale, neque aliis quispiam iudex Papam condemnare potest.
- 13 Papa hereticus manifestus, an per universale Concilium puniri possit.
- 14 Papam nullum hereticum fuisse, neque infuturum esse posse, pia, & erudita Alberti Pighii, & Hosii sententia est.
- 15 Concilium Sacerdotale quid sit, & quod robur habeat.
- 16 Concilia Sacerdotalia antiquiora, & frequentiora sunt, quam generalia, nèc minus utilia.
- 17 Concilia Provincialia, quam auctoritatem habeant.
- 18 Concilia Provincialia quoties singulis annis celebrari debeant.
- 19 Provincialia Concilia nunc frequentari non esse admodum utile, nèc damnum est quod Ecclesia facere prætermittit.

De Conciliis.

- 1 **O**ncilium Ecclesiasticum. nil aliud est, quam justus conventus Præsulum, & Episcoporum ad Ecclesiastica negotia tractanda.

Definitur autem multifariam à multis, sed in eandem ferè sententiam. Sed cum Concilia Ecclesiastica omnibus notissima sint, non est cur definitionibus immoremur.

2 Sunt autem plura Conciliorum genera, sed quod ad propositum attinet, tria dumtaxat memorabimus; universale, Sacerdotale, & Provinciale. Universale Concilium est, in quo totius Ecclesiæ tra-

ctatur negotium, ex omnibus Provinciis convocatis Orthodoxis Episcopis. Sacerdotale Concilium est, in quo causa, quæ tractatur universalis est, fidem, aut Ecclesiasticam observationem concernens; Sed convocatio non est generalis. Provinciale est, in quo sub uno Metropolitanu unius tantum Province Episcopi convenientes, ejusdem Provincie negotiis consulunt.

3 Universale Concilium, ritè, ac rectè congregatum, Divinam auctoritatem habet; ejusq; decreta in his, quæ pertinent ad fidem, & mores, pro veris Ecclesiæ definitionibus tenendæ sunt; & quisquis il-

lis sciens contradicit, hæreticus pertinax est. Hanc veritatem semper secuti sunt quotquot unquam fuere Catholici; adversus hæreticos tamen breviter illam hoc loco probabimus.

4 Primò ex veteri, & novo testamento. In Deuteronomio, & in actis Apostolorum satis constat Concilia rectè congregata, auctoritatem habere ab ipso Deo, & Spiritu Sancto. Deindè universalia Concilia Catholicam Ecclesiam repræsentant; quæ quidem errare nequit, cum sit columna, &

¶ ad Tim. 3. firmamentum veritatis. Ad hæc, in Conciliis generalibus rectè congregatis adeat auctoritas Sedis Apostolicæ; cuius Fides deficere nequit. (a) Præterea, in his Conciliis convenienter Ecclesiæ Pastores, & Doctores, & ex scriptis Sacris, & Ecclesiæ traditionibus, & Sanctorum Doctrinis peraguntur omnia; quæ quidem nè fallere, nè falli possunt. Deindè Christus Redem-

¶ Luc. 22. ptor noster, per Matthæum promisit nobis, futurum se in medio eorum, qui congregati fuerint in nomine suo, tametsi illi non sint nisi duo, aut tres. Quis igitur credit, Christum non adesse plenariis Conciliis legitime congregatis?

5 Sanctissimi quoq; Patres eandem veritatem sèpissimè confessi sunt. *Divus Cyprianus*: qui de manibus inquit, Conciliorum gubernacula extorquent, Ecclesiasticæ salutis navem in scopulos illidunt; *Et Augustinus* in Epistola ad Januarium, scribit, saluberrimam esse in Ecclesia Conciliorum generalium auctoritatem. Quod, & lib. de unicō Baptismo, & sapè alibi testatur. *Et Divus Gregorius* lib. 1. Epist. quatuor prima universalia Concilia, sicut Sancta Evangelia suscipere se ac venerari fatetur. Idipsum docuit *Isidorus* lib. 6. etymol. & *Theodosius* apud *Nicephorium* lib. 16. Ecclesiast. bīst. cap. 33. Sed, & Reges Hispaniarum jam olim hanc veritatem professi sunt in Concilio Toletano decimotertio, & quintodecimo. Ad extremum, Patres nostri in professione fidei, quam decimosexto Concilio Toletano interverunt, constanter afferunt illum hæreticum esse judicandum, qui plenariis Conciliis quoquo modo contradixerit; cui sententia Orthodoxi omnes semper, & ubique assentiunt. c. illa 12. distin. c. canones. c. sicut 15. distin. *Torquemada* lib. 3. de Ecclesia cap. 58. *Alphonsus Tostadus* 2. parte defensorii cap. 68. cum seq. *Guido de hære-*

sibus cap. 6. *Roffensis contra Lutherum* art. 29. *Gaspar adversus hæreses* lib. 2. art. 4. *confessio Polonica de Fide, & Symbolo*, cap. 24. *Canus* lib. 5. de locis Theologicis cap. 4. cum seq.

6 Generalia Concilia rectè congregata utilia, & salutaria sunt Ecclesiæ ad extirpandas hæreses, farcienda schismata, & reformatum Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, quibus, nisi fidem indubiam adhibeamus, quid certi relinquemus Ecclesiæ? Nimirum omnia decreta Patrum, omnes Sacri Canones vacillarent, hæreses damnatae reviviscerent; denique nil non esset in Religione confusum, dubium, & incertum. In vanum haec tenus Summi Pontifices, Imperatores, Princes, & Sanctissimi Patres laborassent in Conciliis convocandis; frustrè fideles omnes hucusq; Synodis paruisserent, & credidissent: ac proculdubio gravissimè decepta foret diffusa per orbem Catholicæ, & Apostolica Christi Ecclesiæ, quæ omnia impia sunt, & absurdâ, vide *Vinc. Lirene. li. aduersus hæreses. Niceph. lib. 16. cap. 35.*

7 Ea vero Concilia universalia legitime congregata dicuntur, quæ auctoritate Papæ convocata sunt. Apolloli enim constituerunt, ut nulla generalis Synodus fieret præter auctoritatem Rom. Pontificis; quod asserit *Sanctus Marcellus in Epist. ad Episcopos Antiochenos*, & *Julius primus, adversus Antiochenam Synodum*: & *Socrates* lib. 4. bīst. trip. cap. 9. Ad hæc Athanasius, alioq; Patres, qui in Alexandrina Synodo convenerunt, in Epist. ad Felicem ajunt. *In Nicena Synodo* ab omnibus Episcopis concorditur esse roboratum non deberre absque Romani Pontificis sententia celebrari Concilia. Idem quoque *Beatus Damasus Episcopus Africanus* scripsit. *Et Nicephorus* lib. 9. Ecclesiast. bīst. cap. 5. & lib. 11. cap. 31. Hoc deniq; *Lucentius*, *Pelagius secundus*, *Nicolaus primus*, & Patres in septima Synodo generali actione sexta, & innumerabiles alii testantur. cap. 1. cum seq. 17. distin.

8 Quod satis probatur lib. 1. *Machabeorum*, ubi summi Sacerdotis prærogatiæ memorantur; quarum illa quoq; erat, ne quispiam convocare posset conventum in regione sine ipso. Accedunt etiam cause fortissimæ, quia convocatio fieri debet ab eo, qui est caput, & Princeps, & curam habet

Habet Reipubl., & qui potest cogere invitatos; quæ omnia in Christiana Repub. soli Papæ competunt, (b) quo invito nullo modo licet convocare generale Conciliū; aliòquin convocatio esset injusta, & rebellionis, conspirationisq; speciem præseferret: non secus atque in quacunq; alia Repub. Non enim licet subjectis conventicula facere, vel de gravioribus rebus decernere absque voluntate, consensu, & auctoritate Principis. Unde Nicocles apud Isocratem in Symmachico inquit; *Nullas sodalitates, aut Concilia sine auctoritate mea institute; nam hujusmodi conspirationes in Monarchiis periculosæ sunt.* l. 1. & 3. de Collegiis illici. l. 1. cum seq. tit. 11. lib. 8. ordinat.

9 Interdum tamen generale Concilium convocari poterit sine auctoritate Papæ; sed id fieri non debet, nisi propter necessitatem inevitabilem; scilicet, cum ob dubiam, incertamque electionem est inter aliquos de Papatu contentio; tunc enim per Cardinales convocari poterit, quo sciat universa Ecclesia, quem Pastorem, & Restorem sequi debeat; idemque erit, si quis casu fortè contigerit generis ejusdem. *Gratianus distin.* 17. *Torquemada lib. 3. de Ecclesia. cap. 6.* *Jacobatius lib. 3. de Concilio Alava quoque de Conciliis. cap. 2.* *Alber. Pighius lib. 6. hierar. Eccles. cap. 8. cum seq.* *Gaspar. lib. 2. adversus hereticos. art. 4. cap. 10.*

10 Non solum convocatio generalis Concilii ad Summum Pontificem pertinet, sed & acta omnia Synodalia ejus auctoritate fieri debent; aliòquin non essent congregata in Spiritu Sancto Concilia, quæ Apostolicæ Cathedrae rejicerent consensum, & auctoritatem. Quamobrem semper in omnibus Synodis universalibus servatum est, ut Summi Pontificis accederet assensus, & ab eo firmarentur decreta Synodorum: quemadmodum ex ipsiis metactis universalium Conciliorum planissimè constat; & ut Pelagius secundus in prima decretali Epistola scribit; Nulla inquam Synodus rata legitur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Et Gelasius in tomo de vinculo anathematis: *Sola Sedes Apostolica rescindit, quod præter ordinem Congregatio Synodica putaverat usurpandum.* Inde factum est, ut in plenisq; Conciliorum capitulis, cum aliquid

servandum decernitur, statim adjiciatur; *nisi auctoritas Romana Ecclesiae aliter fieri imperaverit; vel, salvo tamen in omnibus iure Sanctæ Romanae Ecclesiae: vel salvo tamen in omnibus Apostolica auctoritate.* cap. ult. 25. quæst. 1. *Alva de Conciliis cap. 3. Concilii Tridentini cap. ult. sess. 25.*

11 Que cum ita sint, non est cur disputetur, an universale Concilium judicare possit Pontificem Summum, qui caput, & Princeps est Conciliorum. Nam Petrus, & successores ejus constituti sunt ab ipso Christo universalis Ecclesiae Pastores cum supraemà jurisdictionis auctoritate; nec ultra in sacris literis invenitur exceptio, qua judicari ab aliquo possint. Ad hæc, ipsa rerum natura, & ejus ordo non patitur, ut subditus in præpositum, ovis in Pastorem, inferiora membra in caput suum jurisdictionem habeant. Postremò, nullus locus Sacrae Scripturæ, nulla antiqua traditio Ecclesiastica hoc unquam docuit, aut permisit. *Torquemada lib. 3. de Ecclesia. c. 50.* *Jacobatius lib. 9. de Concilio.*

12 Quinimò antiqua omnis Ecclesiæ traditio habet, nec universale Concilium, nec alium quempiam Judicem in Papam quantumvis criminosum, condemnationis sententiam ullo modo ferre posse. Hoc Gelasius in Epist. ad Episcopos Dardanias, & Bonifacius Christi Martyr testantur, addita ratione; *Quia cunctos judicaturus à nemine est judicandus.* Hoc etiam assertur in Concilio Sinvessano, *quod prima sedes non judicatur à quoquam.* In Concilio quoque Romano sub Imperatore Valentianino, dixerunt uno ore Patres universi, non licere adversus Romanum Pontificem dicere sententiam. Et in Concilio convocato adversus Symmachum, omnes præsules pronunciarunt, à se judicari non posse primæ Sedis Episcopum, sed ejus caulam Dei judicio reservari. Quod, & in Apologia Enodii confirmata in quinta Synodo, comprobatum est. Hoc ipsum assertarunt Episcopi in alio Romano Concilio coram Carolo Magno: hoc etiam Bonifacius docet: hoc deniq; Divus Bernardus in Epist. ad Innocentium II., & pleriq; alii doctissimi tradunt. Nec obstant ea, quæ in Conciliis Constantiensi, & Basiliensi in contrarium asserta videntur; quia nec ab Ecclesia recepta, nec à Summo Pontifice sunt approbata. *cap. nunc autem 21. distin.*

distrin. cap. patet 9. quæst 3. cum seq. Pighius lib. 6. hierar. Eccles. cap. 15.

13 Vulgaris ferè omnium recentiū Theologorum, & jurispritorū opinio est, Papam hæreticum manifestum per universale Conciliū puniri posse; id quod duabus potissimè rationibus comprobant. Prima, quia esse Christianum, est conditio simplicitè necessaria, ut aliquis sit caput Ecclesiæ; hæreticus autem præcisus est ab Ecclesia, & alienus à religione, & ideo ab universalī Concilio puniri potest, perindè ac si inventus esset Paganus, Iudeus, aut non baptizatus. Altera illorum ratio est, quod cuiq; se defendere omni jure licet, ac proinde Respub. Christiana jure naturalis defensionis potest hostem religionis ab Ecclesia pellere, atque etiam punire. c. si *Papa. 40. distrin. & iilic Prepo. Egid. & cæteri Torquemada. lib. 2. de Ecclesia. cap. 93. cum seq. Jacoba. lib. 3. de Concilio art. 1. & lib. 8. & 9. Alava de Conciliis cap. 2.*

14 Est & alia pia satis, & erudita Alberti Pighii, & Hosii sententia, qui audaciter asserunt, nullum Pontificem Summum fuisse unquam hæreticum, sed neq; in futurum esse posse; quia Christus Redemptor noster oratione sua impetravit, ne unquam deficeret fides Petri, cuius prærogativæ participes facti sunt Pontifices Maximi Petri successores. Hactenū de universalī Concilio, vide *Pighi. lib. 4. bjerar. Eccles. cap. 8. Hosium lib. 2. adversus prologomena Brentii. Fran. Picum de fide; theorematice 8. Alphonsum lib. 1. adversus hæres cap. 6. Canum contra lib. 6. de locis Theologicis cap. ulti.*

15 Sacerdotale Concilium est conventus aliquorum Patrum ad aliquem locum, de his, que ad fidem, & reformatiōnē Status Ecclesiastici pertinent, à Summo Pontifice consulendi causa legitimè coactus. (c) Sunt autem ea Concilia ejusdem ferè roboris, atque universalia: quia eis accedit auctoritas Summi Pontificis, & Pastorum, atq; Doctorum Ecclesiæ consensus, & non minùs ex literis sacris hæc, quā illa originem habent. (d) Etenim Concilia veteris, & novi testamenti, Sacerdotalia verius, quā universalia videri possunt. Quamobrem cum quæstio aliqua de Fide, aut Religione difficultis oritur, & ambigua, tunc Summus Pontifex convocare solet Concilium Sacerdotum unā se-

cum in Cathedra Apostolica Domino Ministrantium, hoc est, Cardinalium; non nunquam verò aliorum, vel plurium, vel pauciorum, vel distantium, prout Pontifex ipse prò rerum qualitate expedire censuerit; & eorum Consilio certissimam sententiam profert. *Gaspar contra hæres lib. 2. art. 4. cap. 11. Brunus lib. 5. de legatio. c. 3.*

16 Sunt quoq; Sacerdotalia Concilia antiquiora, & frequentiora, quā generalia, nec minùs Ecclesiæ utilia: celebrantur enim commodiūs, & breviūs, & sinè magno cujuspiam dispendio; neque in his Conciliis Episcopi sumptibus, aut itinere longo fatigantur; (e) neq; diū Ecclesiæ Pastoribus suis carere coguntur, cum è contrario universalia Concilia celebrari non queant, sinè magno totius orbis motu, molestia, & impensa. (f) In hoc tamen utilissima sunt plenaria Concilia, quod in eis notior fit Ecclesiæ universalis sententia, & quia quod à pluribus queritur, facilis invenitur; & quia salus erit, ubi multa consilia; & quia integrum est judicium, quod plurimorum sententia confirmatur; & quia plus vident oculi, quam oculus; & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur. *Proverb. 11. cap. ulti. 20. disc. c. prudentiam de offic. delegat. l. ulti. C. de fideicommiss.*

17 Concilia verò Provincialia, quæ per singulas Provincias celebrantur, multò minoris auctoritatis sunt, quā universalia, & Sacerdotalia; quia solummodò roborantur auctoritate Metropolitanæ, qui eis præsidet; ac proinde invalida censentur ad definiendum, & constituendum; prosunt tamen ad correctionem, & exhortationem, & habent auctoritatem imponendi, & renovandi ea, quæ auctoritate Romani Pontificis statuta sunt. Postremò utilia sunt ad controversias inter Provinciales dissolvendas. Quod si per Summum Pontificem Concilia Provincialia examinata, & approbata fuerint, exinde Pontificiam auctoritatem habebunt, secundum modum approbationis, & confirmationis.

18 Hæc autem Provincialia Concilia, bis singulis annis, aut saltē semel celebrari debent, ut sçpissimè constitutum est; id enim cavetur in Epistola Hormisdæ ad Episcopos Hispaniæ, & in secundo, & quinto Concilio Aurelianensi, & in quarto, ac duodecimo Concilio Toletano, & in sexta

sexta Synodo generali, & in Synodo Zanchariae, & in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in cuius Canone sexto hujusmodi decretum extat: *Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis Provincialia non omittant celebrare Concilia, in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformatiis, præfertim in Clero diligentem habeant cum Dei timore tractatum*, quod etiam in aliis multis locis à Gratiano relatis definitum est. Quid autem in causa sit, cur hoc tām sancte ordinatum, toties repetitum, tām diligentē cautum, in desuetudinem abierit, aliorum esto judicium; equidem utilissimum fore existimo, ut hāc Synodi restituuerentur pristinæ dignitati, & rigori; frustrā enim in universalibus Conciliis necessaria statuuntur, nisi & singulis locis minores Conventus eadem carent sedulō observari. c. de Conciliis cum seq. distin. 18. *Hermas lib. 5. de instauran. religione cult.*

19 Hāc olim inexpertus scripsoram;

postea verò cum Metropolitano tredecim Episcopi convenimus in Provincia Compostellana; & experientia didicimus, non esse nunc admodum utile, ut Provincialia Concilia frequententur; neque temerè damnanda ea esse, quæ Catholica Ecclesia facere pratermittit. Adde quòd jam olim Gregorius Nazianzenus de eadem re ita scripsit: *Ego si vera scribere opportet, ita animo affectus sum, ut omnia Episcoporum Concilia fugiam: quoniam nullius Concilii finem latum, faustumque vidi: nec quòd depulsionem malorum potius, quam accessionem, & incrementum habuerit, & alibi: Mibi enim verò certum est, deliberatumque nunquam post bac anserum, aut gruum temerè inter se pugnantium Synodis interesse; in quibus omnia contentione, ac bello ardent: flagitiaq; prius obscura, atq; incognita, in unum collecta, ab inimicis in lucem proferuntur.* Hāc ille Epistola 55. & tracta. de vita differentiis.

ANNOTATIONES.

2 Sunt autem plura Concilia &c.

His tribus Conciliis addi potest quartum, quod Synodale sive Diœcesanum appellant, & quotannis ab Episcopis faciendum. Vide *Concil. Tolet. 22. c. 1. Concil. Lateran. 5. sess. 10. const. 2. in fine. Trid. sess. 24. de Refor. 1. 2.*

3 Vniversalē Concilium &c.

Hāc Doctrina adeò indubitata est, ut nullus ex Doctribus inter Catholicos reperiatur, qui eam absque ullo dubitationis scrupulo libentissimè non fateatur; Quoties enim de Concilio agitur accumenico, omnes conveniunt ejus Definitiones circa Iurisquæstiones, & circa Res ad fidei Doctrinam, vel mortum Vniversalium spectantes, esse de fide indubitatas, & infallibilis. Sunt enim Sacra Concilia in decisionibus difficultatum Fidei Oracula. Spiritus Sancti, sicuti testatur Apostolorum Principe: in Actis: cap. 15. dum ait: *Placuit Spiritui Sancto, & Nobis*, quod etiam confirmarunt Patres Ephesini in Nestorium dicentes: *Dominus Noster Jesus Christus*, & infra: *Per hanc nostram Synodum decernit*. Nota est Veneratio, quam tota Antiquitas retulit erga quatuor priora Generalia Concilia, nempe Nicænum sub Silvestro Papa, & Magno Constantino Imperatore Anno Domini 325. convocatum per 318. Patres, in quo damnata est Arianae Blasphemiae perfidia; Constantinopolitanum sub Damaso Papa, & Theodosio Seniore Imperat. per 350. Patres congregatum anno Domini 381. contra hæresim Macedonii. Ephesinum sub Cælestino Papa, & Thodosio Iuniore Imperat. contra Nestorium 200. Episcoporum numero celebratum Anno 424. & demum Calcedonense sub Leone I. & Marciano Imperat. contra Euthychem 620. Patrum interventu anno Domini 451. absolutum.

4 (a) Præterea in his Conciliis &c. & ex scriptis sacris, & Ecclesiæ traditionibus &c.

Hoc fuit semper in omnibus Conciliis Sanctæ Matris Ecclesiæ consuetudo, ut nunquam aliquid statueret, nisi prius, & Scripturam Sacram, & Sanctos Patres spenderet; ut videri potest in omnibus supra relatibus Conciliis, in VII. Synodo pro Imaginib; in Florentino prò Spiritu Sancti processione à Patre, & Filio adversus Græcos &c. Idem servant in rebus gravibus, & doctrinalibus Eminentissimorum Cardinalium Congregationes in Urbe teste *Del Bene de loc. Theolog. par. 2. dub. 238. num. 4. in fine.*

5 Sanctissimi quoq; Patres &c.

Præter hos Sanctissimos Patres, quos pro Auctoritate Divina, qua Generalia pollent Concilia, refert Simiac. referri quoq; potest *D. Ath. masius ad Epist. Corinth. Episcopum initio tom. 1. Cyrilus dialog. 1. cum Hermian. Hieronym. epist. 71. ad Theophil. & Rufinus lib. 1. historiar. cap. 5.*

7 Ea verò Concilia universalia &c.

Impius perditionis filius Calvinus *Instit. lib. 4. cap. 7.* conatur ostendere Vniversalia Concilia nunquam convocata fuisse nisi per Imperatores, & Episcopos; quod quād falsum sit patet præcipue ex his quæ referunt *Socrates hist. Ecclesiast. lib. 2. cap. 8. & Cassiodor. histor. tripart. lib. 4. cap. 9.* Ibi namque hi Auctores satis ostendunt nefas semper in Ecclesia fuisse Vniversalē Concilium, absque Romanī Pontificis auctoritate convocare. Veritatem hanc quoq; demonstrantem, vide *Card. Baronium ad Annos 325. 341. 42. 449. 450. & 451. vbi Spond. nu. 5. & 6. nu. 2. in fin. nu. 8. nu. 6. nu. 5. & nu. 15.* Non inficiantur Catholicī aliquando Imperatores convocasse Concilia, sed eorum convocatio non fuit Ecclesiastica, & quæ in foro Conscientiæ obligaret, at politica tantum respectu auctoritatē temporalis, ut in foro sæculari obligatoria redderetur,

& ex hoc tolleretur impedimentum legum politica-
rum prohibentium fieri Congregationes, nisi Im-
peratore permittente l. i. D. de Collegis illicitis. Vi-
de q. a super hoc eruditissime docuit sermone Gal-
lico *Eminentiss. Cardinalis Peronus in replicat. ad*
respons. Regis Magnae Brittanice lib. 1. cap. 42. Vnde
pariter *Epistolas 8. & 38. Nicolai I. ubi Concilia*
ab Imperatore non congreganda, sed hunc dum-
taxat orare, ut fiant, habetur.

8 (b) *Quo invito nullo modo licet &c.*
alioquin convocatio esset injusta &c.

Reluctante, & veniam non præbeat Romano
Pontifice sub nullitatis pena Concilium Generale
celebrari non posse vide Statutum in Concil. Nicæn.
1. ex *Iulio I. Epist. 1. Calcedon. act. 1. ubi idem Iu-*
lius I. Epist. 2. & c. 29. ac 30. in Epist. 2. Hormisdæ
ad Anastasium Imperatorem in Epist. 4. Damasi I.
Marcelli I. 8. & 38. Nicolai I. à Greg. VII. lib. 2. post
Epist. 55. in Concil. Lateran. 5. sess. 2. in Bull. & Iess.
11. const. 3. Pater Aeternus. in Constant. sess. 49. dist.
17. in c. Synodus o. Regula e. Huc joli, cap. Multis
&c. Nec licuit causa 2. q. 6. c. Ideo huic & c. 3. q. 6.
c. Dudum. & denique à Leone IX. Epist. 3. const. 2.
Cum ex Venerabilium.

9 *Interdum tamen Gen. Concil. &c.*
De Concilio, quod Schismatistæ pote convocatur,
vide quæ Constantiense decrevit, præcipue sess. 9.

10 *Nō solum convocatio Gen. Concil. &c.*
Addi hoc procedere quoque, etiamsi Romani Pon-
tificis auctoritate sit celebratum, & in eo præse-
drent Legati Apostolicae. *Vigilant. Papa in Confit. In*
Sancta Synodo. Nicolaus I. Epist. 7. & 8. Greg. I. lib.
7. ex regest. Epist. 70. & Concil. Lateran. 5. sess. 11.
const. 3. Pater Aeternus.

13 *Vulgaris ferè omnium recentiū &c.*
An Papa Hæreticus Manifitus (quo absit) possit
ab Universali Concilio judicari, & puniri, vide
quæ habentur in VIII. Synodo. *Act. 7. in Epist.*
Adriani, & Concilio Romano sub Symacho Papa; &
quæ referuntur in c. si Papa dist. 40.

15 (c) *Sunt autem ea Concilia &c.*
Eiusdem ferè roboris, ac Generalia Concilia, vi-
dentur esse Concilia Sacerdotalia, tum quia eis ac-
cedit Summi Pontificis Auctoritas, à qua Genera-
lia quoque suum robur accipiunt, cum etiam quia
Concilia robur non habent ex multitudine Perfor-
narum, sed ex auctoritate Nicol. I epist. 8.

15 (d) *Etenim Concilia veteris, & no-*
vi testamenti Sacerdotalia verius &c.

Concilium ab Apostolis celebratum, de quo in
Apostolorum actis *cap. 15.* non fuisse Generale, sed

Sacerdotale dumtaxat multi tenent Auctores. Vide
quæ de hoc annuit Thom. Del Bene de loc. Theol. p.
2. dub. 258.

16 (e) *Neque diu Ecclesia Pastoribus*
suis carere coguntur &c.

Hec fortasse, nempè Concilii adeundi inter cete-
ras erit excusatio, quam pro se assert D. August. Epi.
138. ad Populum Hippoñensem, dum ait: *Noverit*
dilectio vestra nunquam me absentem fuisse licentio-
sa libertate, sed necessaria servitute, quæ sapè San-
ctos Fratres, & Collegas meos etiam labores mari-
nos, & transmarinos compulit sustinere.

16 (f) *In hoc tamen utilissima sunt ple-*
naria Concilia &c.

Vilitas hæc diminare videtur ex plenariis Con-
ciliis, quod quæcumq; ibi definiuntur esse de Fide,
amplius in dubium à Catholicis non revocantur,
sed citrè omnia controversiam creduntur. Immò
Calvinus ipse 4. institut. cap. 9. §. 8. quamvis à Ca-
tholicismo defecisset, nihilominus scripsit se li-
benter amplecti quatuor Synodos præcas, & alias
similes, easque revereri, ut Sacrofancias quantum
ad Fidei dogmata pertinet, quia nil continent, nisi
puram, & nativam scripturarum interpretationem,
quam Patres spiritali prudentia ad frangendos Reli-
gionis hostes tunc accommodarunt. Vnde D. Au-
gust. lib. 4. contra Donatistas cap. 6. D. Cyprianum,
qui contra Stephani Romani Pontificis placitum
falsò sustinuerat Hæreticos esse rebaptizandos, non
alia de causa excusat, nisi quia nondum Ecclesia
de hac Re aliquid in Concilio Generali definitive-
rat. Vide eundem D. August. lib. 2. eiusdem operis
contra Donatistas cap. 1. 2. 3. & 4.

17 *Concilia vero Provincialia &c.*

Quoniam hæc Provincialia Concilia à sola Metro-
politani in usdem præsidentis auctoritate fulciuntur;
ideò nedum à Papa, sed & ab ejus Vicario pos-
sunt retractari, nec ullum robur habent, nisi à Ro-
mano Pontifice confirmantur. Vide Concil. Nicæn.
ex *Iulio I. cap. 19. & epist. 2. c. 21.* Item dist. 17. cap.
Concilia.

19 *Hæc olim inexpertus scripseram &c.*
Quæ se fuisse expertū in praxi perhibet Simancha,
nulli dubium est esse verissima, & calamo tanti
Prælati exarata magni fieri debent, sed verissimum
quoque est, & negari non potest ad Mediolanen-
sis Ecclesiæ reformationem, & ad pietatem in ean-
dem inducendā nullo alio medio efficaciori, quæ
crebra Conciliorum celebratione fuisse usum D.
Carolum Borromæum, ut ejus Vita Auctor te-
statur.

De Confessis Titulus XIII.

SUMMARIUM.

- 1 Confessio potissima est probationis species : quippe qua crimina omnia probari possint.
- 2 Confessione sola hæresis probari potest, sed pœna ordinaria non punienda est, nisi aliter probetur.
- 3 Confessio quæcunque contra confitentem reum plenam probationem non facit.
- 4 Confessio non usq; adeo generalis præspeciali haberi potest.
- 5 Confessionibus, quibus natura repugnat, standum non est.
- 6 Confessioni non verissimi Fides adhibenda facile non est.
- 7 Confessiones suas revocare nequeunt Rei.
- 8 Confessiones Reorum, quæ possunt revocari.
- 9 Confessionem revocare potest minor viginis quinque annis.
- 10 Confessio quælibet incontinenti revocari potest.
- 11 Confessio in carcere emissa, nullis præcedentibus indiciis, revocari potest.
- 12 Confessus crimen, impunitate sibi à judece proposita, suam confessionem revocare potest.
- 13 Confessus aliquid per errorem, id revocare potest, probato errore.
- 14 Confessionis revocatio, quocunque tempore admittitur in judicio Sanctæ Inquisitionis.
- 15 Confitens factum, & negans impiam intentionem, an sit audiendus.
- 16 Confitens se Judæorum, Lutheranorum &c ritus servasse, & id bono animo se fecisse dicens, puniendus est, ut impenitus.
- 17 Confitens crimen, sed prava id intentione comisissæ negans, quando, & quomodo audiendus.
- 18 Probare cur difficile possit Reus impietas accusatus, se bono animo fecisse.
- 19 Confitens impietatem, & intentionem negans, quando ut impænitens non damnandus.
- 20 Confessiones, que in auditorio Inquisitorum fiunt, mista sunt.
- 21 Confitens suas hæreses, indicare etiam debet auctores, & consciens illarum hæresum.
- 22 Confitens Inquisitoribus hæresim prorsus occultam, occultè ab eis est absolvendus.
- 23 Hæreticum occultum non teneri bona sua fisco tradere, id arguento est, quod occultam prorsus hæresim confitens, bonorum confiscatione non punitur.
- 24 Confitens hæresim non prorsus occultam quo pacto sit tractandus.
- 25 Reconciliatus Ecclesie, qui se hæreticum fuisse negat, sed metu confessum esse ait quæ non commisit, quomodo puniendus.
- 26 Reconciliatus Ecclesie, qui se hæreticum fuisse negat, sed metu confessum ait, quando impænitens non judicandus.
- 27 Innocens, qui metu, aut carceris tædio confessus est se hæreticum fuisse, quid futurus sit.
- 28 Innocens, qui testes refutare nequit, neque confessionem justè revocare, fateatur id peccatum Parochos suo.
- 29 Confessionem revocari non posse, postquam est ab altera parte accepta, multi existimant.
- 30 Confessionem revocari non posse, cum eam accusator admiserit, an vera sit opinio.

De Confessis.

- Lxxv. 19.** 1 Confessione Reorum criminia omnia probari possunt, & ea ferè sola est, cui contradici non potest. Nam confitenti protinus illud objici solet, quod apud Lucam est: *Ex ore*

tuo te judico. Inter omnes autem species probationis, confessio obtinet principatum ; nec enim ulla clarior, aut efficacior probatio invenitur, quam reorum confessio, quemadmodum Romanus, & Alexander docent. Fortior quidem est, quam ea, quæ

Demosth.
dictum.

qui sit per testes, si Felino credimus, qui eam dicit notoriam rem facere. Nec solemnitas probatoria exigitur, ubi adest confessio partis, sicuti Baldus, & cæteri tradunt. Accedit hoc Demosthenes oratione contra Timocratem, dicens: *Facinorosos, quis celera fatentur, sine judicio puniri leges jubent;* & Julius Paulus ait: *Confessus pro judicato est; quia quodammodo sua sententia damnatur.* l. i. & l. 3. ff. de confessis. Luca 19. Gonfal. de heret. qu. 13. Roma conf. 329. Alex. cons. 19. lib. 4. Feli. in c. i. de exceptio. & in c. cum semper de re judi. Bal. in authen. sed novo jure. C. si cert. peta. Hippoly. in rubri. de probat. Gratus conf. 61. tit. 2.

2 Quamvis in aliis criminibus sola confessio non sufficiat ad condemnationem, nisi de crimine aliter constet; sola tamen confessione probari potest hæresis, quia cum in animo latere soleat, plerumq; alio pacto probari nequit; quamobrem ea sola sufficit ad condemnationem secundum Baldi, Felini, & quorundam opinionem (a) sed nisi alio modo hæresis probata sit, non debet poena ordinaria puniri qui occultam hæresim confitetur, ut paulo post dicturi sumus. l. i. §. item illud ad Sillani. l. i. §. Divus de quest. Bald. in l. si quis non dicam. C. de Episc. & Cleri. Feli. in c. auditis. de prescript. Ponzini de Lamiis. nu. 70. Arellata de hereti. notabi. 2. Carerius in practica. nu. 169.

3 Sed non omnis confessio contra Reum confidentem plenam probationem facit. Nam neque confessio generalis dubia, & incerta probat; veluti si Reus dixerit, ego sum hæresibus infectus, is procul dubio damnandus non est; urgeri tamen debet, ut certum confiteatur. l. certum. ff. de Confessis. Bal. conf. 98. lib. 1. Felin. in c. at si Clerici. de judi. Aymo. conf. 262.

4 Quod si confessio non esset usq; adeo generalis, prò speciali possit haberi; præfertim si ad alia esset relata, undè reddetur certa. Verbi gratia, si Reus dicat: Ego sum Lutheranus, & credo ea omnia, quæ Lutherus docuit; quamvis adduci non possit, ut certius aliquid confiteatur, damnari quidem poterit ut hæreticus pertinax. argu. l. esse toto. ff. de heredi. instituen. l. ait pretor. §. i. de re judica.

5 Nec standum est Confessionibus, quibus natura repugnat; hoc enim ipso, quod

quis ea confitetur, errare convincitur. 7 confessionibus. l. si is cuius. §. ulti. ff. de interrogationibus.

6 Nec facile adhibenda est fides Confessioni non verisimili; nam Confessiones Reorum prò exploratis facinoribus habere non oportet, si nulla probatio Religionem cognoscentis instruat. Quod autem verissimile non est, id non bene instruet judicis animum. l. i. §. Divus Severus. ff. de quest. Glo. & interpretes in l. i. C. de confess. c. quia verissimile de præsumptio.

7 Nunc videndum an Rei Confessiones suas revocare queant; ac primùm quidem generaliter dicendum est, Confessiones Reorum retractari non posse; nimis enim indignum est, ut quod sua quisq; vox fassus est, id revocet, ac testimonio suo resistat; quamobrem Confessi prò judicatis habentur. l. generaliter. C. de non numer. pecun. l. i. C. de confessis.

8 Excipiuntur tamen species multæ; nam Confessio tormentis extorta liberè revocari potest. (b) Idemq; est, cum extorquetur metu imminentium tormentorum; quemadmodum sub tit. de questio. pleniū dicemus.

9 Minor viginti quinq; annis revocare poterit Confessionem, in integrum restituitione petita. l. certum §. ulti. ff. de confess. Las. in l. nam, & postea. §. si minor. ff. de jure juran.

10 Poterit, & incontinenti Confessio quilibet revocari, tanquam aut lapsu lingue, aut sine deliberatione facta. l. Stichus, immò Pamphilus. ff. de manu. testa. glo. in c. ulti. de jure jurand. lib. 6.

11 Item illa Confessio revocari potest, quam aliquis carcere clausus emisit nullis præcedentibus indicis; ea enim injustè ab eo fuit extorta, & nullius momenti est. glo. & omnes in l. pen. ff. de questio. Alciat. in cap. i. de offi. ordina. Boherius decif. 90.

12 Excipitur, & ille causus, cum Judex Reo promisit veniam, & impunitatem, si crimen fateretur; nam is, qui deceptus à Judice confessus est, poterit eam Confessionem revocare; quicquid Colleterarius dixit in c. in eos de here. Imol. conf. 109. De cius in l. i. c. de sent. quæ pro eo quod inte. Hippolyt. in l. i. §. questioni. ff. de questio. Alciat. in l. ea est natura. ff. de verb. sig. Duanrenus in l. conventionum. ff. de pact. Ludo. Gomes. in cap. i. de constitutu. lib. 6. Covar. lib. 1.

lib. 1. resolut. cap. 2. Bossius tit. de confessis.

13 Item qui per errorē aliquid confessus est, errore deposito, potest id revocare: non enim fatetur, qui errat, ut inquit Ulpianus, & qui justo errore ductus confiteatur, venia dignus est, & penitere potest, maximē si posteā plenius instrūctus confessio nem revocaverit, sed is, qui revocat, probare debet errorem. *l. non fatetur. ff. de conf. l. de aetate. §. ulti. ff. de interrogatio. cap. ulti. de conf. l. undē Neratius. §. ultimō ad legem Aqui. l. i. si quis ultro. de questionibus.*

14 Verū in judicio Sanctae Inquisitionis, quocumq; tempore, & modo Reus Confessionem revocet, quamvis nēc afferrat causam probabilem, nēc satis idoneam, admittitur tamen ejus revocatio; & sive pro eo, sive contra eum, extremē Confessioni statur; hæc enim est, quæ efficit, ut Reus pœnitens, aut imponitens esse videatur, & hoc jure utimur.

15 Quæri autem solet, an is, qui confitetur factum; sed negat intentionem impiam, audiendus sit; & quidem in malis factis præsumitur malus animus, & nemo æxistimandus est dixisse, quod non mente agitaverit; & cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis questio. *l. si non convitii. C. de injuriis l. La-beo. ff. de supel. lega. l. ille aut ille de leg. at. 3.*

16 Itaq; si quispiam ritus Judæorum, aut hæreticorum servaverit, si impias propositiones affirmaverit, vel tale aliquid confessus fuerit, & id bono animo se fecisse dixerit, puniendus est ut imponitens, quia cum planè de crimine constet, is tamen crimen diffitetur. *cap. contra Christianos de hæreti. lib. 6. cap. 1. de præsumptionibus.*

17 Non nunquam audiendus est, qui negat se prava intentione fecisse, nimirum si res dubia sit, & probabilitatem aliquam intentionis negatio præferat; ei tamen onus probationis incumbit, qui Confessionem criminis ita moderatur, ut crimen excludat; & ita omnium sententia receptum est. *Bar. in l. Aurelius §. idem quasiit. de libera legata. Feli. in c. cum venerabili de exceptio. Hippoly. in practica. §. post quam. Salomo. in l. ut vim. ff. de justi, & jure prop̄ finem. Bohe. decisio 164. & 243.*

18 Coeterū vix fieri potest, ac fortasse ne vix quidem, ut Reis impietatis accusatus, probare quæat se bono animo fe-

cisse. Animus enim nēc appetet, nēc cer-
nitur, & ea quæ in animo latent, juramen-
to probari non possunt, quando præsum-
ptio stat contra. *c. vidua. de regularib. Bar. probantur. in l. inter omnes. §. recte. ff. defurt. Alex. in l. i. §. per procuratorem. ff. de acqui. posse.*

19 Ergo qui negat intentionem ejus improbitatis, quam fasilius est, damnari potest ut imponitens: excepto si res dubia fuerit; tunc enim, aut purgandus est, aut propter suspicionem Reus abjurabit, aut denique torqueri poterit; quod scimus es-
se usitatum. *Lanfran. in c. quoniam contra de probat. part. confessiones. Bossius in tra-
ctatu criminum. tit. de confessis.*

20 Hę autem Confessiones, quæ in au-
ditorio Inquisitorum fiunt, mistæ sunt;
quia partem habent Sacrae, occulteque Confessionis, partem verò judicialis. Nām, &
si ultrò quispiam confiteatur nihilominus, Confessionem in scriptis tradere debet In-
quisitoribus coram Notario, & aliis duobus, vel tribus testibus officialibus, & jura-
re debet, vera esse omnia, quæ confessus est; & præterea interrogandus est de cir-
cumstantiis omnibus, personarum, loco-
rum, & temporum; quorum pleraque in
Sacra Confessione locum non habent. *cap. quem pœnitet. de pœnit. distin. 1. & prima instruūtio. cap. 4.*

21 Interrogandi quoq; sunt de aucto-
ribus, & consciis, & partibus hæresim, ;
quos omnes indicare debent, etiam non
interrogati. Ut enim Divus Hieronymus,
inquit: *Sapientes illi in Christo sunt, qui sa-
tifactione pœnitentiæ peccata sua, vel erro-
res hæreos, convertendo se ad Deum fideliter
confitentur, & auctores vel criminum
suorum, vel dogmatum manifestant.* Et Bea-
tus Augustinus; *Hæretico petenti pœnitentiæ
locum tunc credatur, si & alios, quos il-
lic novit esse, manifestaverit nobis.* Hiero. in
c. Job. 15. August. Deuterio, epist. 74.

22 Qui prorsū occultam heresim con-
fitetur Inquisitoribus, occulte ab eis est
absolvendus; nēc bona ejus sunt confisca-
da, nēc publicè abjurare debet; quia secreta
peccata secreta confessione, & occulta
satisfactione purgantur. *prima instruct. c. 5.
c. quis aliquando. §. item illud Joannis de
pœnit. dist. 1. Archid. in c. filii de hæreti. lib.
6. Math. in constit. Siciliae tit. 1.*

23 Quod magno quidem argumento
est, ut occultus hæreticus non teneatur
bona

bona sua tradere fisco; quandoquidem confessus occultam hæresim Inquisitoribus ipsis, bonorum publicationem non patitur, sed pleniū de his diximus alibi.

24 Si verò hæresis non fuerit prorsus occulta, sed sola rei Confessione probatur, absolvendus quidem ille est, & consulendus Inquisitor Generalis, ut indulgentia Principis bona relinquuntur sponte confessio.

25 Reconciliatus Ecclesie, qui ait, se nunquam fuisse hæreticum, sed metu falsorum testium Confessum esse quæ non commisit; is ut imponens puniendus est, nisi resipuerit. Calderi. consil. 2. de hæreti. & prima instruct. cap. 13.

26 Id tamen locum habet, cum his nondum poenitentię injunctę satisficerat, nam si jam eam peregerat, temerarius magis est, quam imponens, temerarii autem puniendi sunt arbitrio judicū; & non nunquam fustibus castigandi addita combinatione gravioris pœnae, si deinceps in eandem temeritatem incurserint. Et hoc jure utimur. l. si duo patroni. §. ulti. de jure juran.

27 Quæsum fuit, quid innocens faceret, qui metu testium, ac tædio carceris confessus est se fuisse hæreticum? & si quidem innocentiam suam probare possit, non debet negligere famam, sed causam, de integro apud Inquisidores agere. cap.

nolo. 12. quæst. 1. cap. peccatum de regul. juris lib. 6. Soto lib. 5. de justi. & jure quæst. 10.

28 Si verò neque testes refutare, neq; Confessionem justè revocare potuerit; fateatur id peccatum Parocho suo, & nihil præterea faciat, ne quid deterius indè contingat; nec enim supervacua tentanda sunt quæ nocere possunt, & non prodesse. l. Hec stipulatio. §. ulti. ff. ut legato. nomi- Que nocere possunt, & non prodesse. se tanquam cavea. l. ad probationem dominii. C. de probatio. supervacua non tentanda.

29 Multi putant, Confessionem revocari non posse, cum eam accusator admiserit, vel acceperit; sive ut vulgo loquuntur, postquam est ab altera parte accepta. Bal. in l. Gallus. §. 1. ff. de libe. & posthu. Alex. & Jason. in l. quidquid astringendæ de verbo. obligat. Catel. Cotta. in memorabilibus verbo confessio.

30 Sed quamvis ea opinio in aliis Iudiciis vera esse possit, in causa tamen hæresis (mea quidem sententia) non est recipienda. Primum, quia nulla lege probatur; deinde quia solemnia juris observanda non sunt, cum simplicitè, & sine figura judicij res agitur. Postremò, quia quo-cunque tempore Reus veritatem dicere voluerit, Confessio ejus recipienda est, ut alibi copiosè disputabo. cap. ult. de hæreti. lib. 6. Clem. sæpè de verb. signi. & quæscriptit. de pœnit. & conver.

Iuris solemnia non habent locum, cù res agitur sine Iudicij figura.

ANNOTATIONES.

1 Confessione Reorum &c.

Quamvis inter omnes probationis species Reorum confessio primas referat, quoniam nulla probatio clarius, aut efficacior reperitur; multa tamen tum in confitentibus, tum in modo confitendi consideranda sunt, antequam ex Confessione condemnatio dimanet. De his præter hac quæ in hoc titulo ponit Simanc. V. de Gomezium tom. 3. de Delit. cap. 12. Iulium Clarium in tract. Crimin. quæst. 21. & 55. Auctorem Lucerne Verbo Confessio, & Confessus, locatum Verbo Confessio, & Farinac. de Hæreti. qu. 187. §. 6.

2 Quamvis in aliis criminibus &c.

Doctrinam hanc intellige locum habere, quoties Confessio est Clara, Certa, Verissimilis, Constatns, & Legitima; Si enim esset obscura, & dubia in favorem Confitentis interpretanda, parum quoque ad Iudicandum foret idonea. Vide Martinum Delrio Disquis. Magie. lib. 5. sect. 11. Quod etiam in sequen. docet Simanc.

2 (a) Sed nisi alio modo &c. non debet pena ordinaria puniri &c.

Qui Hæresim mere occultam sponte fatentur post Confessionem judicialiter factam hoc est per

Notarium receptam coram Inquisitore, præmissa reconciliatione secreta absolvuntur. Vide Tegnam in Commen. ad Direct. Eymer. 3. part. commen. 12. vers. Non est contemendum.

3 Sed non omnis Confessio &c.

Rationem, ob quæ Confessio in Genere, ut ajunt, emanata, ad condemnandum Confitentem non sufficiat, refert Decian. in tract. Criminal. lib. 5. cap. 33. nu. 19. & est, quia potest esse, quod sic Confitens crediderit aliquid esse Hæresim, & reapse non sit.

7 Nunc videndum &c. ac primū quidem Generaliter dicendum est &c.

Appositi Simanc. dixit: Generaliter Confessiones Reorum revocari non posse; nam in Sanctæ Inquisitionis Tribunal servatur, ut Confessiones possint revocari etiam non docto de errore, & erroris probabili causa non allegata, vide Farin. de Hæres. quæst. 187. §. 6. nu. 75. Quod etiam videtur idem Simanc. docere num. 14. & in Enchirid. Violat. Relig. tit. 29. Rub. de Confess. nu. 6.

8 (b) Idemq; est cum extorquetur &c. Confessio metu tormentorum extorta nedum dicitur illa, quæ fit à Confidente, cum graviter tortus est,

est, sed illa quoque, quæ sit cum tortus est leviter, vel levatus ad torturam, ductus ante equulum, spoliatus, aut si seriat minar de torquendo præcesserint, præcipue quo ad eos, qui timidi sunt, & tortura non affuerit. Vide *Mart. Delrio Disquis. magie. lib. 5. sect. 11. vers. dicetur facta.*

10 Poterit, & incontinenti &c.

Incontinenti, & in præsentia Iudicis omnem hæretici confessionem revocari posse etiam errore non probato docet *Io. à Roja in tract. de Hæretic. par. 2. num. 260. & sequen.*

12 Excipitur, & ille casus &c.

Notandum hic quod Confessio facta à Reo cum spe venia, & impunitatis sibi à Iudice promissa, nullius est valoris, ac momenti, nisi à supposito Reo ratificetur. Vide *Hieronymi Cuthalon. apud Decium in l. ea est natura ff. de regul. Iuris; dolo enim Iudicis facta videtur, nec spontanea censeri potest.* Vide *Antonium Gomez tom. 2. variar. resolut. cap. 12. num. 6.* Quinimmo adde, quod etiam si ratificetur à Reo, attamen non ob id est pena ordinaria plectendus, sed talis pena temperanda, & levius puniendus, ne Iudex dat à se fidei, & gratia promissæ videatur desse. *Lege Pegnam in Coment. ad 3. partem Direct. Eymric. comment. 23. vers. nos in hoc Crimine.* Et quamvis Locatus in praxi verbo Confessio, teneat hanc confessionem non valere, etiam si sit perseverata, & plures ratificata; Ejus sententiam absolutè in proxim locum semper habere non censeo, sed ad summum, quando nullæ concurrunt conjecturæ, inditia, & præsumptiones patrati delicti. Vide *Covarus. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 16.*

15 Queri autem solet &c.

Pro hujus quæstionis resolutione variè dissidet inter se Doctores, ut videri potest apud *Farinac. de hærc. quest. 179. §. 4. num. 54.* Mihi tamen æquissima videtur sententia *Didac. Canter. in quest. Crimin. rub. de Hæret. &c. cap. 1. m. 69.* qui post multa concludit quod licet de Iuris rigore sententia eorum qui negativam partem tuerintur, subsistere possit, ejus tamen opinio est, quod Reus, sive Confessus, & convictus de facto hæreticali, sive confessus tantum, & non convictus, quoties intentionem negat, nuncquam est relaxandus brachio seculari, sed super intentione torquendus.

16 Iaq; si quis piam ritus &c.

Hanc Conclusionem non approbat universaliter. *Albertin. in tract. de agnoscen. assert. Cathol. & Hæret. quest. 36. m. 18. vers. circa prædicta;* nam quoad cum, qui fatetur se fecisse aliquod hæreticale, ut puta Iudaorum ritum, aut quid simile, quod non-

nisi in malam hæretici intentionem sonare potest, & postea intentionem negat, sentit cum Simanc. puniendum esse; sed quoad eum, qui confiterit se protulisse verba tantum hæreticalia, intentione mala negata, ait non puniendum, esse, sed torquendum.

19 Ergo qui negat intentionem &c. aut denique torquebitur.

Nota hic non esse locū torturæ in Reis, nisi quando non sunt convicti, quamvis confessi fuerint prolationem alicuius verbi, vel exercitium alicuius facti Hæreticalis; Nam quoties aliundè sunt convicti, non est locus torturæ, sed punitioni. Vide *Io. à Rojas in tract. de Hæret. part. 1. m. 184. & sequen.* & *Farinac. de Hærc. quest. 179. §. 5. num. 60.* qui ait se credere ab hac opinione non recedendum.

20 Hæ autem Confessiones, &c.
Quid sit Confessio mixta, vide apud *Locatum in praxi. Verbo Confessio.*

22 Qui prorsus occultam hæresim confitetur &c.

Nota hic discrimen, quod extat inter confessio nem, quæ sit in foro contentioso, & illam, quæ sit in foro pœnitentiali; prima enim præjudicat Confidenti, qui post eam juxta delicti qualitatem potest puniri; secunda vero nequaquam; per hanc enim Confitens neque puniri, neq; privari potest, ne peccator ex tali punitione, vel privatione manifestetur, sed bene debet ejus Conscientia informari. Vide *Locatum loco cit.* & in *Verbo absolvere, & absolutio. versic. ulterior considerandum.* Vbi cautelam ab absolventibus Hæreticos in foro conscientia servandam ponit, & versic. considerantur eti m. docet Inquisitores in foro conscientia non esse iudices, & ideo Confessiones Sacramentales libenter audire non debere, ne Inquisitionis Officium deludatur, & Pœnitentia Sacramentum conservatur; Quod quidem hodiè ab Inquisitoribus in proximi adduci mihi videor audivisse ex supreme Inquisitionis mandato. *Lege Campegiæ ad Zanchi num. 34.*

29 Multi putant Confessionem revocari non posse.

Confessionem Reorum revocari posse, etiam non docto de errore, & non allegata probabili erroris causa docuit supra *Simanc. num. 13. & 14. & inferius sequenti m. 30.* docet revocari posse etiam si ab Accusatore, sive à fisco sit acceptata; quod sentire quoq; videtur *Io. à Rojas in tract. de Hæretic. part. 2. num. 2. 26.* At hoc secundum esse tantum intelligendum errore probato, tenet *Farinac. de Hærc. quest. 187. §. 6. m. 76.*

De Contumacibus Titulus XIV.

S U M M A R I U M.

- 1** *Contumaces qui sint.*
- 2** *Contumax suspectus de hæresi, qui vocatus subterfugit, aut abest, & excommunicationem per integrum annum negligit, velut hæreticus est condemnandus.*
- 3** *Annus quo quis contumaciter abest, quomodo computandus.*
- 4** *Contumax, nisi post integrum annum à die excommunicationis computandum, tan-*
- 5** *Contumax suspectus de hæresi, an sit citandus in personam.*
- 6** *Contumax, si latitet, satis est si per edita solemniter vocetur, ut multorum sententia est.*
- 7** *Contumax in respondendo, & articulos Fidei confiteri nolens, in quibus suspectus est, ut convictus damnari poterit.*

8 Confessio Fidei necessaria est loco, & tempore.

9 Reus torqueri potest, ut respondeat.

10 Contumax quocumque tempore compareat, audiendus est.

De Contumacibus.

ad Rom. 13. 1

UM secundum Apostoli doctrinam, Principibus, & Judicibus obtemperandū sit; hi, qui secūs faciunt, & contumaciter eis, vel resistunt, vel contradicunt, vel non obediunt justa præcipientibus, jure, meritoque multeis, & poenis, & prò modo contumaciæ puniri solent; quod in causis Civilibus, & Criminalibus in foro Ecclesiastico, & seculari semper, & ubique servatur ad Roma. 13. & 1. Pet. 2. l. 1. si quis jus dicen. non obtempe. c. 1. cum seq. de dolo, & contuma. Iulius Paulus lib. 5. sent. tit. 5.

2 Quam ob causam suspectus de hæresi, qui vocatus ab Inquisitoribus, ut de Fide respondeat, subterfugit, aut contumaciter abest, & propter hoc excommunicatus, animo contumaci per annum in excommunicatione persistit, ex tunc velut hæreticus est condemnandus; quia satis videatur innocentiae suæ diffidere, qui judicium refugit. cap. cum contumacia de hæreti. lib. 6. & illic interpretes c. Christianis 11. quæst. 1. c. decernimus 3. quæst. 9. cap. nullus de præsumpt.

3 Ille autem annus computandus est, non utilis (quod ajunt) aut intermissus, sed continuus, perpetuisq; diebus; id enim generaliter sic est accipiendum, nisi forte aliud expressum constitutum fuerit. l. non solum. §. annus de excusa. tuto. glo. in rubrica de variis, & extra. ordi. prescript. Lapsus Jea. And. Domi. & Francus in c. cum contumacia de hæreti. lib. 6.

4 Contumax igitur damnari non debet tanquam hæreticus, nisi post integrum annum, ab eo die, quo fuit propter contumaciæ excommunicatus. Unde si intra illum annum fuerit mortuus, integri status decedit; nec bona ejus ob eam causam confiscabuntur, nec alias hæreticorum poenas patietur; quia constitutio Alexandri IV. qua hæreticorum poena adversus contumaces decreta est, exindè illos tanquam hæreticos damnat, ex quo per annum animo contumaci sustinent excommunicatio-

nem. prædicto. cap. cum contumacia, & illic Archid. Jea. Andre. Domi. & Philip. Alberti in rubri. de hære. lib. 6. qu. 13. nu. 39. quod ex dictione ex tunc apertè colligitur. l. 4. §. 1. de condi. & demonstra. l. pgn. de testamen. tutela.

5 Sed illud probabilem dubitationem habet, an is contumax, de quo supra tractavimus, citandus sit in personam, vel factis sit, eum in domum, aut per edicta citari. Multi putant omnimodo necessariam esse citationem in faciem, ut quispiam excommunicari queat: ergò multò magis, ut Reus, dum conveniri potest citandus. Quæ sententia verissima est, planeq; locum habet, cum Reus inveniri potest. Inno. Colecta. & Abbas in cap. ulti. de eo qui mitti. in posse. Vincen. in cap. ad reprimendum de offici. ordi. Bal. in l. in actionibus de in litem juran. Faber in §. ulti. instit. de pena temere litigan. decisiones Rotæ in novis. 271. & 367. Paul. in l. 4. §. prætor ait de dam. infe. Roma. confi. 482. Feli. in c. cum sit Romana de appellati.

6 Quid autem si suspectus latitat? respondeo, tunc secundum plurimorum sententiam, satis esse, si solemniter per edicta vocetur; meo tamen judicio durum admodum, ne dicam iniquum, atque crudele foret, propter solam suspicionem procedere ad illam tam severam sententiam contra non citatum, qui quidem, ut An- Non citatus gelus ait, fictè contumax est. Tutiùs igitur, & æquiùs erit, ut suspectus in faciem citetur, nisi forte probatione plena constaret contumacem hæreticum esse; tunc enim ter citatus damnari poterit, ut Ni- Nicephorus in Ecclesiast. Hist. bis factum, Testimonium. ficit tantum contumax est. fuisse memorat. c. 1. qui matri. accusa. pos. c. quoniam. §. 1. ut lit. non contesta. c. perlatum qui filii sint legitimi. C. de illicita 24. qu. 3. Bar. Alex. & cæteri in l. 4. §. prætor ait de dam. infe. Nicephorus lib. 15. cap. 4. & lib. 17. cap. 9.

7 Ille verò, qui contumax est in respondendo, & interrogatus de fide ab Inquisitoribus confiteri non vult articulos Fidei,

Diffidet In-
nocentie, qui
Iudicium
refugit.

Alexandri
IV. decret.

in

in quibus suspectus est, meritò damnari poterit, ut pertinax, & convictus.

8 Nihil autem interest, neget quis, an taceat interrogatus, an obscurè respondeat, vel non respondeat ad interrogata. Et ità sua tempestate factum fuisse cum quodam Schismatico Bonifacius de Vitalinis testis locuples est; Simile quipiam actum fuit cum Photio in octava Synodo Generali, cui ter interrogato, si susciperet statuta Sanctorum Patrum, & non respondenti verbum, præsidentes Synodo dixerunt: *Per silentium non effugies manifestiorem damnationem.* Et ut in phor. Terentius inquit.

*Photius Si-
lens in 8. Sy-
nodo damna-
tus.*

*Act. 1. Scen.
5. An quisquam Iudex est, qui possit no-
cere*

*Tua justa, ubi tutè verbum non respon-
deas?*

Est quippè Confessio Fidei necessaria, loco, & tempore, ut alibi dicam. *Bonifa. in clem. 1. de usuris nu. 96. Synodo 8. act. 5. l.*

de etate. §. qui tacuit. §. quod autem. §. ni-
bil interest de interrogationibus.

9 Poteat quoque torqueri Reus ut re-
spondeat, sicuti Baldus, Jalon, aliique tra-
dunt. *Bal. in l. accusationem. C. qui accusa.
non possunt. Jas. in l. qui aliena. §. Celsus. ff.
de acquir. hæredi. Capicetus decis. 145.*

10 Sed tamen quocumq; tempore con-
tumax comparverit, audiendus est, quem-
admodum in tractatu de absentibus ple-
nius disservimus. Poterit autem probare
se non fuisse contumacem, si forte fuit ità
impeditus, ut intrà annum comparere ne-
quiverit. Soletque qualiscunq; causa ex-
cusare à dolo, quam facile in hoc judicio
admittendam censeo, ne innocens in dicta
causa propter contumaciam fictam, & præ-
sumptionem incertam de tam gravi crimi-
ne condemnetur. *l. 2. cum seq. si quis cario.
l. contumacia. ff. de re judi. Jo. Andr. Domi.,
& Francus. in c. cum contumacia. Bruni-
lib. 4. de hæret. c. 11. Petrus Rebuffus tracta.
de contumacia.*

ANNOTATIONES.

1 Cum secundum Apost. doctrinam &c.
Collige ex hujus Doctrina Capitis, quod Contumax dicitur ille, qui Principis, aut Iudicis mandato non obtemperat, vel se absentat à Iudicio. De Contumacibus, & contumacia in causa fidei vide Doctores copiosè agentes in cap. cum contumacia de Hæret. lib. 6. præsertim Zanchinum tract. de Hæret. cap. 9. Vide pariter quæ supra notavi tit. 3. de Absentibus.

2 Quam ob causam &c.
Benè ait hic Simanch. *aut contumaciter abest, & propter hoc excommunicatur &c.* nam dato quod aliquis Contumax esset, nisi tamen excommunicaretur, & per annum in excommunicatione perseveraret, nunquam censendus esset convictus, & ut hæreticus condemnandus. *Glos. in c. cum contumacia de hæret. in 6.* & nota posse quoque dari casum quod quispiam Contumax perseveret in excommunicatione per annum, & tamen non sit judicandus convictus; quod contingit cum in eo non præsumitur pertinacia, v.g. vel quia intra idem tem-
pus inquisitus de Iudice, vel infester pro absolutio-
ne, vel obtulit satisfactionem, & his filia; Per-
tinacia enim non præsumitur nisi de illa constet. *Clem. 1. §. porrò de sum. Trin. Fid. Cathol. & Clem.
ex gravi. §. sanè de usuris. Io. Andr. & Gemin. in
eodem c. cum contumacia de hæret. lib. 6.*

3 Contumax igitur &c.
Nota doctrinam hanc locum habere in eo contu-
maci, contra quem proceditur tanquam solùm su-
spectum de hæreti; nam si de eo loquamur, qui,
vel propria Confessione, vel facti evidenter, vel

per legitimos testes convictus est; Is si citatus in termino non compareat, damnatur anno non ex-
pectato, nec excommunicatione præcedente. Vide *Locat. post Iudic. Inquisit. quæst. 2. per totam. Zan-
chin. in tract. de hæret. cap. 9. nu. 1. & 2.*

5 Sed illud probabile dubitationem &c.
Vide quæ supra notavi tit. 3. de Absentibus nu. 10.

6 Quid autem si suspectus latitet?
Suspectum latitatem verbaliter esse citandum per literas, in quibus causa exprimi debet, docet Pe-
gnana in comment. ad Eymeric. 3. p. Direct. comment.
33. num. 13. 1. vers. fit tamen; vbi etiam citationis
formam extendit.

7 Ille vero qui &c.
Qui interrogatus de Fide, nec negat, nec asserit, li-
cet non ex Verbis, tamen ex mente Hæreticus lu-
dicandus est. *c. Hæreticus, & Deus audit in corde
17. q. 1. cap. fin. §. si ergo, & cor interrogat. 14. q.
§. si quid. & 15. qu. 6. cap. 1. Io. And. in Glos. super
tit. de Sum. Trin. & Fid. Cathol. §. Afferere.*

9 Poteat quoque &c.
Nulli dubium est Keum in Sacro Tribunal, quo-
ties Inquisitori legitimè interroganti renuit respon-
dere, & hoc facit fraudolenter, malitiosè, & dolose;
posse, immò debere ad respondendum per tor-
turam compelli, iuxta tamen indiciorum qualita-
tem. Vide Peganum in Annotationibus ad Lucernam
Inquisitorum Verbo Taciturnitas. vers. quod si con-
tingeret.

10 Sed tamen &c.
Vide quæ supra notavi tit. 3. de Absentibus, num.
20. & 21.

*De Credentibus, Defensoribus, Fautoribus,
& Receptatoribus. Titulus XV.*

S U M M A R I U M.

- 1 **C**redentes qui dicantur, & ipsorum species quot sint.
- 2 Credentium secunda species.
- 3 Credentium tertia species.
- 4 Credentium quarta species.
- 5 Credere Hereticis qui censeantur.
- 6 Hæreticis qui credunt, nulli tamen erroris scienter adhærent, quo in numero habendisint.
- 7 Discipuli credentes Magistris hæreticis an sint puniendi.
- 8 Defendantes hæreticorum errores scienter, pertinaces sunt.
- 9 Defendantes hæreticos ignorantes illos esse impios, & qui eos scienter, non eorum errores defendunt, quibus pœnis afficiendisint.
- 10 Defendantes hæreticos, si quoquo modo negotium Sanctæ Inquisitionis impedian, quo pacto puniendisint.
- 11 Fautores hæreticorum in eadem esse causas censendi sunt cum eorum defensoribus.
- 12 Advocatus, qui scienter defendit hæreticos, & tabellio, qui facit illis instrumenta, infamia notandisunt.
- 13 Fautores hæreticorum quo pacto Magistris stratus, & quo modo privati homines censeantur.
- 14 Receptatores hæreticorum eisdem pœnis coercentur, quibus defensores, & fautores.
- 15 Receptatores hæreticorum tanquam hæreticos puniendos esse Baldus, & multi putant.
- 16 Receptatores quo pacto puniendos esse sentiat Plato lib. 12. de legibus.
- 17 Hæreticos, qui coactus per vim, aut illos nesciens receptat, non censetur hæreticus favere.
- 18 Receptator utrum teneatur probare ignorantiam, an accusator ejus scientiam.
- 19 Receptator, qui jure jurando affirmaverit se, quem receptavit, hæreticum esse ignorasse, absolvi debet; nisi scientia probetur.
- 20 Receptans scienter hæreticum consanguineum, non excusat omniō à pœna receptatoris.
- 21 Receptator filius Patris hæretici, aut uxor Viri, aut frater fratris, vel levissime, vel puniendi non sunt.

*De Credentibus, Defensoribus, Fautoribus,
& Receptatoribus.*

- 1 Uidam sunt hæreticorum. Discipuli, qui eis favent, eos sequuntur, defendunt, & receptant, de quibus, quia Catholicis nocent, & valde suspecti sunt, brevitate solita hoc loco paucula perstringamus. Primi eorum sunt, quos credentes nominare solemus; quorum non una tantum species est. Quidam enim explicitè credunt hæreticis, scientes eos deviare à Fide Catholica; qui quidem non tam credentes hæreticis, quam hæretici dicendi sunt; hi namq; pertinaces hæretici verè dicuntur, qui damnatis hæ-

resibus scienter adhærent; quia non sunt parati ad suscipiendam correctionem Ecclesiæ, cuius doctrinam eo ipso contemnunt. Digni autem sunt hæreticorum pœnis, non solum, qui docent hæreses, sed etiam hi, qui consentiunt docentibus. *Ad Rom. 1. & c. pœn. de hæreti. Torquemada 2. parte Summa de Ecclesia cap. 21. Brunus lib. 1. de hæreti. cap. 4.*

- 2 Alii sunt hæreticis credentes, qui adhærent quibusdam erroribus contrariis aliqui Catholicæ veritati, quam explicitè credere non tenentur; sed tantum implicite: & hi non sunt hæretici reputandi, quia igno-

Ignorantes ab heresi Augustinus excusat.

Ciceronis sententia.

Heresicus est, qui credit generatim in specie credant, de hereticis tamen bonam habent opinionem, credentes illos esse viros bonos, & recte de Fide sentire, quamobrem generali quadam credulitate pertinaciam habuerint, & admoniti illos hereticos esse, nihilominus in sua opinione persistunt. Nam, ut sat est generaliter, & universè credere, atque fateri Catholicam Fidem, ut quispiam habeatur Catholicus; sic è contrario sat est, generaliter credere, vera esse, quæ manifestus hereticus credit, & docet, ut is malè credulus censeatur hereticus; alioquin credulitatem esse vetas, ut ait Cicero error est magis quam culpa, & quidem in optimi cuiusque mentem manifestus hereticus docet.

Ciceronis sententia.

S. Prospere dictum.

4 Alii credunt hereticis, quos viros bonos, & Catholicos esse putant, nec ullum errorem eorum explicitè credunt, nec pertinaciam habent; & hi nec heretici sunt, nec poenam merentur. Nam ut scribit Prosper in Epist. ad August. de reliquiis Pelagianæ hereseos. Simpliciores quique, apud quos magna est de probitatis contemplatione reverentia, hoc tutissimum sibi estimant, quod audiunt eos, quorum auctoritatem sine iudicio sequuntur afferere. Et ut quidam reetè inquit; Magnæ cujusdam auctoritatis, doctrinæque magistrum sequi, quamdiu, & vita merito commendatur; nec aperta Ecclesiæ censura perstrictus est, utiq; probabilem excusationem recipit, & veniam, misericordiaque dignum est. Cum verò jam detracta illi persona est, sub qua sefellerat, incautosq; deceperat, cum jam palam est lupum esse, qui se Ovem, aut Pastorem simulaverat; qui ad illum jam palam rabientem, ferocitatemq; ultrò occur-

runt, necesse est, aut cacos esse, aut Lymphaticos, nec venia digni sunt, nec misericordia. Quam sententiam Leo Magnus, & ceteri omnes docent. *c. dixit Apostolus 24. qu. 3. cap. I. 29. qu. I. Leo sermone 4. de epiphania Domini. Vincen. Lirinen. lib. adversus hereses. Silvestr. in Summa, verbo heresis I. q. 7. Pighius lib. I. bierar. Eccl. cap. 5. Paluda, & Castrensis locis prænotatis.*

5 Præsumuntur & illi hereticis credere, qui cum eis conversantur, & nimirum familiaritatem habent; & hi, qui libros eorum frequentè legunt; & sermones assidue audunt; & qui eos laudant, & venerantur; & qui alia faciunt, quæ ad eorum Religionem, & ritus pertinent. Nam hujusmodi factis, non secùs, atq; verbis animi affectum demonstrant. Hæc tamen omnia ex circumstantiis personarum, & rerum, locorum, & temporum æstimanda sunt. Archid. in c. quicunque de hereti. lib. 6. Torquemada 2. parte Summa de Ecclesia, lib. 4. cap. 21. Alfon. lib. I. de justa hereti. punit. cap. 17. Brunus lib. I. de hereti. cap. 4. Zanchi. cap. 3.

6 Qui autem hereticis credunt, sed nulli errori scientè adharent, quamvis aliquo modo censeantur heretici, non tamen puniuntur poenis hereticorum; sed hi sunt, qui in excommunicationem incident, in qua si persistenter, & intrà annum satisfacere contempserint, ex tunc ipso jure sunt infames, nec testari possunt, nec ex testamento capere, nec in judicio quempiam convenire, nec sententiam ferre, nec patronum præstare, nec instrumenta confidere, nec alias actus legitimos facere; quod si Clerici fuerint, ab omni officio, & beneficio deponuntur, nec ministrantur eis Ecclesiastica Sacraenta, nec sepulturæ traduntur; nec eorum eleemosynæ, aut oblationes recipiuntur, & qui communicant illis, excommunicantur; & tandem omnibus Privilegiis privantur, quemadmodum quibusdam constitutionibus prolixius cavitur. Sed mea sententia utilius erit, ut brevius adversus istos procedatur, tanquam contra suspectos; ut vel abjurent, vel se purgant, vel tormentis subiificantur, vel, si opus fuerit, aut Ecclesiæ reconcilientur; aut in ignem mittantur. cap. excommunicamus. §. credentes de hereti. constitut. credentes. C. eodem tit. Brunus lib. 5. de heretic. cap. 15.

7 Præterea Discipuli credentes Magistris hæreticis, interdum excusari possunt; sæpè etiam puniendi sunt illi; enim excusationem habent, qui errant a Magistris decepti circa veritates illas, quas explicitè credere non tenentur; dum tamen parati sint assentiri cognitæ veritati; sed, qui sequuntur Magistros adversùs illas veritates, quas explicitè credere tenentur, hi proculdubio nullam habent excusationem aliòquin non peccassent illi, qui Ario, Sabellio, Luthero, cæterisq; hæresiarchis crediderunt; quo quid absurdius dici, cogitarivè potest? Alia multa in eandem sententiam Thomas, & cæteri Theologi tradunt. *Tho. quolib. 8. art. 14. & quolib. 3. art.*

10. *Henri. Gandaven. quolib. 4. qu. 33. Torquemada 2. parte de Ecclesia lib. 4. cap. 17. Adria. in lib. 4. sent. fol. 85. Conrad. de contractibus quæst. ult.*

8 Defensores hæreticorum, sicuti credentes, varii sunt; quidam enim scientè defendunt errores hæreticorum, & hi hæretici pertinaces sunt; de quibus Urbanus ait;

qui aliorum defendit errorem, multò damnabilior est illis, qui errant; quia non solum errat, sed etiam aliis offendicula erroris

*2. in Glos.
et Genera-
litè quo-
lum errat, bet nu. 2.*

*qui dicatur. Hæresiarca
Bracharen-
sis Concili-
Canon.*

*etiam hæresiarca dicendus est. Et in primo
Concilio Bracharensi hoc decretum extat;
Qui hæreticorum figmenta sequitur, vel de-*

*S. Isidori
sententia.*

fendit, anathema sit. Et ut inquit Isidorus; Qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum, & Homines, & corripetur increpatione severissima; & alius Sanctorum ait: Si quis peccantem defendit, acerius quam ille, qui peccavit coeretur. c. qui aliorum 24. q. 3. & in Decretis Concilii primi Bracharensis cap. 17. & c. qui consentit 11. q. 3.

9 Alii defendunt hæreticos, ignorantibus illos esse impios, & hi prò mensura culpæ coerceri debent, non tamen hæretici sunt. Alii defendunt scientè hæreticos ipsos, sed non errores eorum, & hi patiuntur easdem poenas, quas credentibus hæreticis impositas esse paulò antè commemoravi. Sed non omnes defendant hæreticos in eadem culpa sunt; quamobrem alii levius, durius alii puniri debent. Sunt enim qui defendunt verbis, alii factis; quidam in judicio, alii alicubi; quidam cum armis, alii sine armis; quorum causa di-

versa facit rem dissimilem. *Alfon. lib. 1. da-
justa hæreti. punit. cap. 17. Zanchi. c. 4.*

10 Sed qui defendant hæreticos impediunt quoquo modo negotium Sanctæ Inquisitionis, puniendi sunt Judicium arbitrio juxta quantitatem culpæ. Et quamvis exempti sint, aut aliòquin Privilegiis muniti, possunt nihilominus ab Inquisitoribus excommunicari, & per brachium seculare coerceri. Statuta quoq; hæreticos defendantia, vel hoc negotium impedientia, iniqua sunt, & nullius momenti, & per censuram Ecclesiasticam revocanda. *c. accusatus. §. ulti. de hæreti. lib. 6. c. ut offi-
cium. §. ulti. c. Statutum 1. eo. tit. Torque-
mada 2. parte de Ecclesia lib. 4. c. 21.*

11 Fautores hæreticorum eodem jure censentur cum defensoribus, & per omnia eis exæquantur. Proindè quidquid adversus defensores diximus, id omne de fautoribus quoque dicendum est. Is enim verè defendit hæreticos, qui eis favet, nèc ullus favet illis, qui non eos hoc ipso defendat. Sunt autem Fautores, qui quolibet modo favent hæreticis, verbis, aut factis, vel eos excusando, vel occultando, vel alimentis, aut pecunia juvando, vel aliis iussitis defensionibus eis favendo. Cuilibet autem eorum dici poterit hoc quod lib. 2. paralip. legitur. *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris; idcirco iram Domini mereris. Joan. Torquemada prædicto cap. 21. lib. 2. paralip. cap. 19. Zanchi. cap. 5.*

12 Advocatus autem, qui scientè defendit hæreticos, & tabellio, qui facit illis instrumenta, hoc ipso notantur infamia. Et lege Regia constitutum est, ut is, qui in sua jurisdictione defendit hæreticos, & monitus, atque excommunicatus intrà annum non satisfacit Ecclesiae, exindè sit infamis, & omni officio, ac dignitate privatus, bonisque publicatis exulet. Quod ipsum quàdam constitutione Regni Siciliæ ferè cautum est. *c. s. aduersus de hæreti. Regia l. ulti. tit. 26. parte 7. in constitu. Si-
cilia rubrica 2.*

13 Alitè censentur fautores hi, qui Magistratus gerunt; alitè homines privati. Nam ex omissione sola Magistratus censentur fautores, quando hæreticos non comprehendunt, nèc puniunt; non enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare; & qui cri-
mina,

*Act. 2.
seen. 2.* mina, quæ poterit emendare, non corrigit, ipse committit. Unde Seneca in Troade. *Qui non vetat peccare, cum possit, jubet:* Quamobrem Theodosius Imperator constituit, ut nulli judicium liceat delatum ad se impietatis crimen, minori, aut nulli coercioni mandare, nisi ipse id pati velit, quod aliis dissimulando concelerit. Privati verò non censentur fautores, omittendo ea, quæ ad eorum officium non pertinent; nisi fortè à Magistratibus aliquid eis fuerit mandatum adversus hæreticos, & sinè causa id facere noluerint. Sed fautores privati etiam homines dicentur, qui ex officio tenentur hæreticos indicare, vel comprehendere. Et cum id facere possint, dissimulant. *c. qui potest 23. qu. 3. cap. qui vitiis 23. q. 8. cap. ita corporis 11. qu. 3. c. negligere. 2. qu. 7. c. error. 83. dist. c. facientis 86. dist. Godofre. in l. 8. quicunque in fi. C. de hæreti. Joan. Torquemada supradicto cap. 21. Brunus, lib. I. de hæreti. cap. 4. l. 56. in fine de his, qui super Religione contendunt. G. Theod.*

*Honorij, &
Theodosij
lex.* 14 Receptatores hæreticorum jure Pontificio eiidem poenis coercentur, quibus defensores, & fautores; nèc enim aliud facit, qui receptat, quam defendere, atq; favere. Honorii autem, & Theodosii lex ait: *Quisquis hæreticos fugientes præpositam ultionem occultandi causa suscepit, sciat, & patrimonium suum fisci nostri compendii aggregandum, & se pœnam, quæ his proposita est, subiturum; quod idem aliis quoque legibus civilibus ferè constitutum est; Jure autem regio aliter puniuntur; nàm qui receptat scientè hæreticum, patitur publicationem domus, in qua illum receptavit, & fisco Ecclesiæ defertur; nisi fortè domus illa fuerit alterius; tunc enim decem libris auri mulctatur; quas, nisi protinus solvat, luit pœnam fustibus coesus; quemadmodum legibus septipartitis plenius continetur. Qui verò receptat hæreticos damnatos fugitivos, vel eos non indicat judicibus, morte punitur, bonis etiā publicatis; quorum pars tertia judici, altera tribuitur accusatori, tertia fisco Regio. *c. excommunicamus 1. & credentes. de hæreti. l. 44. de his, qui super Religione contendunt. G. Theod. l. 1. C. de his qui latro. occulta. l. 1. & 2. ff. de receptato. Regia. l. 5. tit. 26. parte 7. lex pragmática. 7.**

15 Aliis quoq; poenis receptatores pu-

niuntur jure Civili, & aliis item Siciliæ Constitutionibus. Baldus autem, & multi putant, receptatorem hæreticorum puniendum esse, tanquam hæreticum; quia, ut ajunt, crimen alienum facit suum. Sed mea intentia puniri debet arbitrio judicis poena extraordinaria juxta qualitatem culpæ, legum tamen disciplina servata; quia vix eadem causa esse potest diversorum receptatorum; causa autem, ut ille ait, facit rem dissimilem. *l. 1. de receptato. l. pen. cap. ad leg. Juli. de vi publi. rubr. 2. Constat. Siciliae, & illic Mutthæ. Bal. in l. 1. C. de his qui latro. occulta.*

16 Sed prætereundus non est Plato ille Divinus, qui libro duodecimo de legibus hujusmodi leges de receptatoribus tulit; *Si quis rem furtò sublatam sciens receperit, in eadem culpa sit, qua ille, qui furatus est; Qui exulem, seu quamvis hujuscemodi fugientem suscepit, moriatur. Quippe quem civitas amicū sibi, vel hostem decreverit, eundem sibi quisq; similiter existimare debet.* Et Julius Paulus lib. 5. receptarum sententia: *tit. 3. inquit: Receptatores latronum eadem pœna afficiuntur, qua ipsi latrones: sublati enim susceptoribus griffantium cupido compescit.*

17 Ille autem, qui receptat hæreticum ignorans illum hæreticum esse, non incidit in supralcriptas pœnas, quia non favet hæreticis, nèc peccat in Ecclesiam Catholica; quod, & in aliis quibuscumque receptatoribus jure receptum est; ignorantia enim excusat illos, quemadmodum, & illi exculcationem habent justam; qui per vim coacti sunt hæreticos, aut alias facinorosos recipere. *l. 1. C. de deserto, & oculato lib. 12. & illic interpretes. l. 3. ff. de incen. Ruina, naufra. Platea in l. omnes pro fugi. de agrico. & const. lib. 11. Bar. in leg. prima. & ultimo de receptatorib. Signorolus const. 125. Aretinus const. 122. Bartolomeus Socinus const. 262. lib. secundo.*

18 Quæri autem solet, utrum receptator teneatur probare ignorantiam, an accusator ejus scientiam. Alphonsus noster putat, receptatori hoc onus incumbere, ut se innocentem, & à culpa immunem ostendat. Quod ego tunc demum recipiendum censeo, cum verissimiliter præsumi possit, receptatorem scivisse hæresim ejus, quem occultavit; puta quia publicè notum erat, quod ille hæreticus erat, vel quia erant amici, vicini, consanguinei, vel quippiam simi-

simile. *Alfon.* lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 17. sed, & si pupillus. §. de quo palam de instito. c. cum opporteat. de accusat. l. si vicens. C. de nup. l. octavi. Unde cogniti. l. de tutela. C. de inte. resti. mino. *Alex.* in l. *Titius.* §. *Lucius* de libe. & posthu. *Feli.* in c. literis de præsumpt. *Decius* conf. 445. *Ripa,* & *Alciat.* in leg. prima. si cert. peta. *Godofre.* in l. quarta propæfinem. C. de hæreticis.

19 Alioquin enim regula notissima juris est, quod in facto alieno præsumitur ignorantia, & onus probandi contrarium incumbit alleganti scientiam; quod & in receptatore locum habere ajunt *Accurcius*, *Bartolus*, & alii. Nèc obstat præsumptio illa, quæ oriri videtur contra receptatorem, eo ipso quod aliquem occultavit; nam qui male agit, odit lucem, & se abscondere solet; quia nemo tam perditus est, qui planè fateatur, quod seipsum occultat, quia hæreticus est; immò fingere solent omnes, quod metu creditorum latitant, vel saltē ob leve aliquod crimen. Quam ob causam tutius eit, ne dolum, & crimen de receptatore præsumamus, sed milericordes simus, & omnia in partem benigniorem interpretemur; & nisi scientia probetur, aut vehementer præsumatur; nos eum receptatorem absolvamus, qui jure jurando confirmaverit se illud ignorasse. l. verius de probat. *Roma* conf. 403. *Decius* in c. à nobis de except. glo. & Bar. in l. 1. §. ulti. de recepta. *Platea* in l. 1. de deserto. & occulta. lib. 12. *Roma* conf. 473. de cicio Rotæ 415. *Care.* de Hæreti. nu. 170.

20 Demum qui receptat scienter consanguineum hæreticum, non excusat omniō à poena receptatoris. glo. in c. ex-

communicamus. §. credentes de hæreti. c. legi. 23. quæst. 8. c. si infidelis. 28. quæst. 1. *Gonfa.* de hæreti. qu. 9. & idem *Ludo.* Care. nu. 168.

21 Mea tamen sententia, si filius receptaverit Patrem hæreticum, aut Uxor virum, aut Frater fratrem, vel puniendi non sunt, vel certè poena levissima coercendi sunt. Nam, & si isti hæretici sint, nihilominus tamen jure naturæ conjunctissimi sunt; nèc potest quispiam eos deserere, nisi prorsus humanitatem exuerit; plurimum autem tribuendum est affectioni naturali; nèc aliquid humanum à nobis alienum esse debet. Sit quantumvis hæreticus Pater, Maritus, Frater; nihilominus Pater est, Maritus est, Frater est. Nèc enim jura naturalia deleri possunt hæresibus; quinimò hi, qui consanguineos hæreticos receptant, non sunt severè admodum puniendi; nèc enim par est eorum delictum, & illorum, qui nihil ad se pertinentes recipiunt. Credendi quidem sunt isti receptare consanguineos, tanquam consanguineos, non autem tanquam hæreticos; nam ut ait Cicero in Lelio; Cum propinquis amicitiam natura ipsa peperit; causa verò naturalis potentior, & honestior est; quamobrem illa semper consideranda, & præferenda est. l. ulti. de receptato. & illic interprætes l. qui cum uno. §. ulti. ff. de re milita. l. 3. de tute lis. c. requisisti. de testamen. *Ripa* in l. ex facto de vulga. & pupi. *Feli.* in c. cum quidem de jure jurā. *Hippolyt.* in l. *Divus de parrici.* & confi. 119. *Aymo Cravetta* conf. 309. *Tiraquel.* de pœnis, causa. 20. & 21. *Albericus*, *Igneus*, & qui eos retulit, *Gigas* lib. ult. de crimine *Lesæ Majestatis* quæst. 5.

ANNOTATIONES.

1 Quidam autem sunt Hæreticorum &c. Quot modis quis dici possit Hæreticis Credens, vide *Carenam de Off.* SS. Inquisit. par. 2. tit. 4. de Fau torib. Hæretic. §. 9. de Credent. Hæretic. num. 76. & sequen. ibi enim materiam hanc satis abunde per tractat, & *Eymeric.* 2. p. Direct. quæst. 70. num. 1. vbi *Pegna* comment. 75.

4 Alii credunt hæreticis &c.

Nota hic quod docet *Leonard.* *Dutrd.* in *Bullam Cœnæ* lib. 2. can. 1. quæst. 26. nu. 8. nempe Aserentem tantum hæreticos esse Viros bonos, ex tali assertione dici non posse Hæreticorum credentem, sed fautorem; cuius sententiam probare quoq; videntur *Suarez de Censio* disp. 21. sett. 1. nu. 6. & sequen. *Sanchez in Summ.* lib. 2. cap. 10. nu. 3.

5 Præsumitur, & ille Hæreticis &c.

Oritur præsumptio hac ex opere. Sed nota quod

bene hic *Simane.* posuit illa verba frequentè, & assiduè; nam neque unicus nec binus actus sufficeret ad hanc præsumptionem formandam; quare si quis semel, vel iteratè Hæreticorum conciones audiret, aut laudaret Hæreticum, non posset ob id dici Credens Hæreticorum, quamvis non immunis ab hæresi suspicione. Vide cap. 29. *Conciliū Narbonen.* quod per extensem defert *Pegna* in comment. *Eymeric.* 3. par. Direct. comment. 75. lit. D. vers. sanè inter culpas. *Farinac.* de Hæres. quæst. 182. §. 8. nu. 115. *Decian.* tract. Crim. lib. 5. cap. 18. vers. 16. & *Soulam ad Bull. Cœnæ* disp. 8. nu. 10.

6 Qui autem hæreticis credunt &c.

Hi censentur Hæretici materialiter tantum, sed non formaliter; idcirco pœnis hæreticorum non puniri docet hic *Simanca.* Excommunicationem contra hos latam, vide in primo Canone *Bulla Cœnæ*

vbi

vbi ad majorem declarationem sunt expressi, ut scribit *Pueronus in Bullam Cœnæ cap. i. nn. 116*. Pœnas pariter illis infligendas, si per annum in excommunicatione fordescant, lege apud *Paul. Ghirland. in tract. de Hæretic. quæst. 9. num. 1.* quarum præcipua est, quod vocari possunt ab Inquisitore, & non comparentes, ut hæretici condemnari; quo in casu omnes hæreticorum pœnas meo quidem calculo dicerentur subire. Vide *Tex. in cap. cum contumacia de Hæretic. in 6.* & quæ *Farin. tradit de Hæres. quæst. 182. §. 8. num. 107.* nam de his, quas hic recenset Simanca clare loquuntur *tex. in authen. credentes. C. de Hæretic. & c. excommunicamus. §. credentes extra eodem*, ubi hoc idem notavit *Ancharan. num. 1. & num. 3.*

7 Præterea discipuli &c.

Notandum hic quod credulitas habita Magistris hæreticis à simplicibus, & idiotis, qualis esset, v.g. quam præstare Episcopo, vel Prædicatori famolo Rusticus, præsertim in iis, quæ nemo tenetur credere explicitè, nedum potest culpa vacare, sed licet erronea, potest esse quoque meritoria, donec illi tales versantur in sua simplicitate, nec de errore monentur parati semper corrigi. Vide *Sylvestrin. in verbo Hæret. §. 1. num. 1. Summam Rosellam: Verbo Hæreticus in principio. Angelicam verbo Fides num. 6. Report. Inquisit. Verbo Fides, & Verbo Hæreticus. Vers. unde non est, & D. Augustin. in Exordio libri de utilitate credendi supra relatum num. 2.*

8 Defensores hæreticorum, &c.

De materia defensorum hæreticorum vide pertractantes *Zanchinum tract. de hæretic. cap. 4. Eymeric. 2. p. direct. quæst. 52.* vbi *Pegna comment. 77. Farinac. de hæres. 182. §. 4. num. 56. & sequen. & Autorem Lucerne. Verbo defensor.* Qui autem Hæreticorum defensores dicantur, lege excerpta ex Tarraconen. Concilio registrata per *Pegnam 2. part. direct. fol. mibi 220. in princip. §. in primis, & Vgolin. in tract. de Censur. Pontific. referuat. part. 2. in Glos. & generaliter quoslibet nn. 1.*

9 Alii defendunt hæreticos &c.

Ex hujus capituli doctrina collige, ex Hæreticorum defensoribus esse verè Hæreticos illos duntaxat, qui eorum errores defendunt; qui enim non errores, sed personas tenuunt, verè Hæretici dici nequeunt, quamvis suspecti de Hæreti modo de levi, modo de vehementi iuxta defensionis qualitatem, & de his lura de Hæreticorum defensoribus loquuntur. *Eymeric. in direct. p. 2. quæst. 52. num. 1.* vbi *Pegna in comment. 77. sub lit. A. & B. Sanctarell. de Hæres. cap. 11. dub. 3. conclus. 1. & sequen. & Farinac. de Hæresi quæst. 182. num. 58. & sequen.*

10 Sed qui defendunt Hæreticos &c.

De pœnis, quibus præter abjurationem, quæ omnibus suspectis de Hæresi communis est, plectuntur Hæreticorum defensores, vide *Federici Constitutionem in l. Patarenorum relatum per Pegnam inter litteras Apostolicas post Directoriū fol. mibi 15.* quæ fuit ab Innocentio IV. & multis aliis Summis Pontificibus approbata, & novissimè Bullam B. Pii V. quæ incipit *si de protegendis.*

11 Fautores Hæreticorum &c.

De Fautoribus Hæreticorum, vide *Gloss. in Clement. 1. de pœnis, Verbo defensauerit. Bernardin. Diaz in Pratt. Crimin. cano. c. 107. Zanchin. tract. de Hæretic. cap. 5. & alios, quos supra citauit nn. 8. passim.*

12 Advocatus autem &c.

Nota doctrinam hanc locum habere quoties tam Advocatus, quam Tabellio, seu Procurator patrocinantur Hæreticis sine Inquisitoris licentia, & in

casibus, quibus sibi non permittitur hæreticis patrocinari. *Caren. de SS. Offic. part. 2. §. 8. de Defens. & Advocat. Hæretic. nn. 75.* Nam de Inquisitoris licentia, & in casibus Iure permisis non dicuntur sub his pœnis comprehendendi. Quinam autem sint casus, in quibus permittatur Advocatis, & Procuratoribus Hæreticis patrocinari, vide enumeratos apud *Farin. de Hæresi q. 197. §. 3. nn. 54. & sequen.*

13 Aliter cententur fautores &c.

Collige ex hac Simanca doctrina discrimen inter Magistratus, & privatos homines, quod ad Hæreticorum favorem, hoc esse, quod Magistratus ex sola omissione fautores hæreticorum dicuntur, Privati autem homines nequaquam; nisi in casu, quo eis à Magistratibus aliquid adversus Hæreticos fuisset injunctum; tunc enim illud ommittendo, & ipsi essent Hæreticorum fautores. *Pegna in comment. ad Eymeric. 2. p. Direct. comment. 78. sub lit. A. & B. vbi sub lit. C. vers. Alterum est moner Inquisidores privatos ne faciles sint ad Magistratus puniendos, quoniam fortasse ob impotentiam propriam irritus poterit fieri eorum conatus, & è contra ob Magistratum potentiam facile tumultus in populos excitari; quare in his casibus consulti, ut maiores Inquisidores, aut Summus Pontifex consulatur, hac de re vide *Carenam de Offic. SS. Inquisit. p. 2. tit. 4. §. 2. de faut. Hæretic. nn. 3.**

14 Receptatores Hæreticorum &c.

Super his pœnis, quæ hic à Simanca recensentur, notanda est quædam pulchra doctrina, quæ est *Souſe in Aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 23. nn. 20.* nempe quod adhoc ut pena ordinaria, vel etiam corporali graui Receptatores hæreticorum puniri possint, necesse est in Receptante probare scientiam veram quod Receptatus sit hæreticus, idque plene, & concludenter, secùs in aliis pœnis iisdem impoundis, ubi sufficit scientia præsumpta. De materia autem utramq; probandi, vide *Mastrill. decis. 216. num. 25. & sequen.*

15 Alius quoq; pœnis &c.

De pœnis Receptatorum Hæreticorum, vide *Sanctarell. de Hæresi c. 12. num. 6. & sequen. Eymeric. 2. p. Direct. quæst. 53. num. 5. & Farmac. de Hæres. quæst. 182. §. 9. num. 134.* qui ibidem alios quamplures allegat.

17 Ille autem &c.

De materia Receptantium hæreticos per ignorantiam, & metum, vide *Farinac. de Hæres. quæst. 182. nn. 162. & 163. Giurb. conf. crimin. decis. 28. nn. 17. Scortiam in Select. Conf. Pontif. Theorem. 410. vers. excommunicatur tertio, & præ cæteris Matrium Mutam ad cap. Regn. Sicilia tom. 2. cap. 108. num. 86. & sequen.* ubi de Receptante Bannitum, per vim.

18 Quæri autem solet &c.

Quoties notoriè non constat Receptatum esse hæreticum, vel quoniam non fuit denunciatus, vel si fuit denunciatus, denunciatio facta non fuit in loco, ubi fuit receptus, Ignorantia præsumitur in Receptante, & tunc Fisco scientiam alleganti onus incumbit illam probandi. Vide *Carenam de Offic. SS. Inquisit. p. 2. tit. 4. de Faut. Hæret. §. 5. num. 47. & sequent.* ubi alios quamplures allegat.

21 Mea tamen sententia &c.

Ex hac Simanca Doctrina collige, quod in impositione illius pœnæ, quæ mitius plectuntur qui consanguineos hæreticos receptorarunt, habenda semper est ratio graduum consanguinitatis, iuxta quos pœna aut crescere, aut minui debet. Vide *Graff. in suis decisionib. aureis p. 1. lib. 4. cap. 18. num. 35. & sequen.*

De Custodia Reorum. Titulus XVI.

SUMMARIUM.

- 1 Robatio sufficiens requiritur, ut alius ob crimen hæresis in carcerem mittatur.
- 2 Rei de hæresi, quare non ita facile in carcerem coniici debeant.
- 3 Hæreticus manifestus quando à privato homine comprehendendi possit.
- 4 Inquisitor sive Episcopo, & Episcopus sive Inquisitore, hæreticum in custodiam mittere potest.
- 5 Carcer Reis assignandus pro crimini, & personarum qualitate.
- 6 Carcer pœnitentium, qui ad perpetuum carcerem damnantur, qualis esse debet.
- 7 Carceris hæreticorum Custodes, quot & quales esse debeant.
- 8 Carceris Custodes quot hodie in unaquaque Provincia ponantur.
- 9 Custodes Carceris quales eligendi.
- 10 Custodes Carceris quid coram Episcopo, & Inquisitoribus jurare debent.
- 11 Carcerem hæreticorum nemo officialium solus, neque ipse met judex ingrediatur, & quis, & quomodo eos alloqui possit.
- 12 Carceribus secretis hæreticos coerceri quantopere expediat, ut Plato multis retro seculis presentis.
- 13 Inquisitores quo pacto bis singulis Mensibus vinculos teneantur visitare, & carcerem commodum unicuique assignare.
- 14 Carcer jure Civili ad quid habeatur.
- 15 Carcer jure Pontificio ad quid habeatur.
- 16 Julius Cæsar, & Cicero e jussententiam exornans, quid olim de illis faciendum censuerint, qui cum Catilina conjuraverunt.
- 17 Carceri perpetuò qui damnari non debent.
- 18 Voxem propter hæresim ad perpetuum carcerem damnatam, an Maritus aere illic teneatur.
- 19 Voxem propter hæresim ad perpetuum carcerem damnatam illic à Marito sustentari debere, sententia verior est.
- 20 Carceris perpetui pœnam minuere, vel commutare, ad quem pertineat.
- 21 Carceris perpetui pœna quomodo soleat aliquando condonari.
- 22 Carceris irremissibilis pœna quando remitti soleat.
- 23 Fugientes è custodia quo pacto puniri debeant.
- 24 Fugiens è carcere, ad quem perpetuò erat damnatus; puniri debet tanquam relapsus, ut multis entiunt.
- 25 Fugiens è carcere, ad quem perpetuò erat damnatus; impoenitens, non relapsus habendus est.
- 26 Fugere è carcere an is licet possit, qui in justè damnatus est, & ille etiam qui ad mortis pœnam justè condemnatur.
- 27 Fugere è carcere ruptis vinculis, & foribus effractis, an liceat ei, qui justè morte affici potest.
- 28 Carcere, & vinculis ruptis licet aufugere posse Reum censet Cajetanus.
- 29 Presbyteri in carcerem quando coniiciendi.
- 30 Confessarii copia quando facienda iis, qui in carcere ob crimen hæresis detinentur.
- 31 Testamentum an facere possint ad perpetuum carcerem damnati.

De Custodia Reorum.

- 1 T Reus aliquis in custodiā mittatur, antecedere solet cognitio summaria criminis; qua inspecta, Judex præcipit executori, ut Reū comprehendat; idque est, quod lex ait, annotare requirendum Reum, id est, decernere, & in acta referre, ac præscribere, ut

Reus requiratur. Coeterum pro criminis hæresis nemo mittendus est in carcerem, absque sufficienti ad eam rem probatione; qua antecedente, nihilominus deliberandum est, quemadmodum quarta instructione Toletana cavetur. c.6. Sali. in l.2. C. de exhiben. reis. l. 1. §. diligens. ff. de fugit. l.1. de requi. reis. Gonfa. de hæret. quæst.

11. Hippolyt. in practica. §. constante. Paul. Parisius conf. 147. lib. 4. Blancaus in l. ult. de quæst. Duarenus lib. 1. anniversarium disputationum. cap. 8.

2 In aliis autem criminibus facilè potest judex aliquem in carcerem mittere, quia custodia momentanea levis præjudicii est, at prò crimine hæresis grave est in carcerem coniici; etenim durior est infamia, quæ propter eam rem oriri solet, quam aliorum quorundam criminum poena. Quamobrem prudentissimè à majoribus nostris constitutum est, ut nullus condatur in carcere prò levioribus criminibus, & ex quibus hæresis non planè colligitur. Hoc amplius decretum est epistola quadam Senatus, ut non antea mittatur in carcerem reus, qui alioquin fuerit homo Religiosus, quam Senatores ipsi consulantur, missa ab illis criminum informatione. **5. instructio. Hispalen. cap. 4.**

3 Quamvis autem comprehendere Reos, & eos in custodiam tradere, solius executoris sit; neque id privatis hominibus liceat, ne occasio sit majoris tumultus faciendi, nihilominus tamen Gophredus, Hostiensis, & Albericus ajunt hæreticum manifestum à quocumq; privato compræhendi posse, quia hostis communis est. Quòd equidem sínè delectu admittere periculorum fore existimo; tūm propter scandalum, tūm etiam quia Reus adversum privatum se defendere potest; postremò, quia facilè judicibus indicari valebit; non est igitur id permittendum cuilibet, nisi cum bellum fuerit contra hæreticos inditum, vel nisi fortè fugiat hæreticus, & copia judicis desit. **l. non est singulis de regulis Gofre. in summa. tit. de hæret. & item Hosti. in §. qualiter devitentur. Alberi. in rubri. C. de hæreti. nu. 5. l. ait prætor. §. si debitorem quæ in frau. credito.**

4 Inquisitor sine Episcopo potest hæreticum in custodiam mittere, & illum vincere compedibus, catenis, vel manicis ferreis; quod pari jure fieri potest ab Episcopo sine Inquisitore, sed tamen alter sine altero nequit hæreticum damnare ad perpetuum, vel temporalem carcerem. **Clem. 1. §. 1. & §. duro. & §. sane. de hæreti.**

5 Coeterum non omnibus reis idem carcer assignandus est; nam levius custodiri debet qui levius deliquit. Undè prò qualitate criminum, & personarum possunt

judices jubere, ut Reus domum suam, vel alterius, vel civitatem, (vt plerumq; asfolet) cum suburbis prò carcere habeat. Et pœnitentibus præcipere queunt, ut Monasteria, Hospitalia, vel Domos Religiosas pro carcere habitent, sub aliqua poena in eos exequenda, si indè fugerint. **l. divus. de offi. præsi. l. i ff. de custo. reo. 7 as. in l. si pecuniam. §. ulti. de condi. causa data 3. instructio. Valdoitana cap. 10.**

6 In singulis Provinciis eligi debet aliqua domus, in qua habitent pœnitentes damnati ad perpetuum carcerem; & illic debent suis manibus victimum querere. Solet quoque permitti aliquibus eorum, ut per totam civitatem eleemosynam petat. Carcer autem mulierum separatus esse debet à carcere hominum, quia periculosa est sexuum commissio. **3. instructio. Valdoli. c. 14. & quarta Toletana. c. 27. l. quoniam. C. de custo. reorum Jacob. de Alvaro. & And. de Ifernia. in §. credentes. de statu. & consue. lib. feudo.**

7 Duo sunt constituendi cujuscumque carceris hæreticorum custodes, industria, & fideles; unus ab Episcopo, alter ab Inquisitoribus. Quilibet autem custodum habere potest ministrum idoneum. Præterea in unoquoq; conclaui esse debent duæ claves diverse, quarum singulas unusquisque custodum habeat; quas possunt ministri suis committere, ut vincit is conferant necessaria. Nec potest convenire inter Episcopum, & Inquisitorem, ut unus tantum sit custos carceris; quia hoc non satis tutum videtur, nec id lege illis permittitur, nec est eorum causa, vel favore constitutum. **Clem. 1. §. sane. de hæreti. & illic Glo. Zenzili, & Bonifa.**

8 Hodie tamen unus tantum custos carceris in unaquaque Provincia ponitur electus ab Inquisitore Generali, qui non debet ministrare vincit is alimenta; sed vir aliquis idoneus eligendus est ab Inquisitoribus in id ministerium, **vt 4. instructio. ne Toletana cavetur;** eum vulgo dispensatorem vocant. Custos autem carceris, ac dispensator nihil vincit is tradere debent ex his rebus, quæ illis mittuntur à consanguineis, vel domesticis, nisi priùs consuluerint Inquisitores; quemadmodum decreto quodam Senatus continetur **4. instructio. Toleta. cap. 26.**

9 Cum autem custos hujus carceris

Aristotelis Testimoniu. plurimum possit vincit nocere; providendum est solerter, ut viri boni ad hoc munus elegantur; *est quippe horum officium*, Aristotele Auctore, maximè Republica necessarium, & viri probi recusare illud solent: improbis verò non rectè committitur, qui custodiri magis debent, quam alias custodire: quis autem custodiet malos custodes? *Aristo.* lib. 6. politi. cap. 8.

10 Custodes carceris coram Episcopo, & Inquisitoribus jure jurando promittere debent, quòd in custodiendis Reis curam, & solicitudinem fidelem adhibebunt; & quòd neuter eorum alloquetur eos, nisi coram altero Custode, & quòd nil subtrahent ex alimentis, nec ex his rebus, quæ vincit de feruntur; quod etiam jurare debent ministri eorum. Unde relinquuntur, carcerem hæreticorum secretum esse deberet, ut nullus cum eis colloquatur. Quod quidem usq; adeò necessarium est, ut vix erui possit veritas in his causis, nisi hoc diligenter fuerit servatum, & ita rebus ipsis quotidie perspicuum sit. *Clem. 1. §. porro. de bære.*

11 Rectè igitur maiores nostri quibusdam instructionum capitulis decreverunt, ut nullus officialium, nec ipsemet judex, carcerem solus ingrediatur, nec loquatur cum vincit, nisi coram altero ex officialibus, idque jussu Inquisitorum antecedente; quod se ita servaturos omnes jurare tenentur; & ut nemo videat, nec alloquatur vincit, præter eum, qui necessaria ministrat, qui elligendus est fidelis, & probus, & jurare debet se non revelatum secreta; qui etiam scrutandus est, ne mandata, vel epistolas vincit afferat. Viri tamen Religiosi debent interdum cum eis colloqui de rebus spiritualibus, ut conscientiis eorum consultant; sed hoc fieri debet mandato Inquisitorum 4. *instructio Toletana* cap. 16. 17. & *instru. 3. Valdolitana* cap. 5.

12 Profecto miratus sum tot ante sculis hæc expedire prævidisse Platonem: is enim lib. 10. *de legibus*, de custodiendis illis, quos hæreticos esse putabat, legem hujusmodi tulit: *Impii secretis carceribus Mediterraneis coerceantur; & nullus cum ipsis civium colloquatur, præter aliquos viros, qui admonentes ad salutem animæ colloquantur. Cibum autem illis à judicibus præfinitum servi afferant; hæc ille.* Præsensit homo Divinus hoc ipsum valdè expedire,

Lex lata à Platone.

quod, & nos hodie utilissimum esse re ipsa compertum habemus. Magnum sanè detrimentum, (ut perhibent) sensit Portugallia Regnum, propterea quòd Superioribus annis carcerem hæreticorum aper tum habere tentavit: nam plurimi eorum fugerunt, & pauci compræhensorum veritatem confessi sunt.

13 Inquisitores autem bis singulis Mensibus tenentur visitare vincit, & ab eis sciscitari, an illis necessaria ministrentur, & an bene, vel secus habeant. Sic Honori us, ac Theodosius constituerunt, ut judices omnibus Dominicis diebus produc tos Reos è custodia videant, & interrogent, ne his humanitas clausis per corruptos carcerum Custodes negetur; victualem substantiam non habentibus faciant ministrari, libellis duobus, aut tribus diurnis, vel quot æxistimaverint, commentariensi decretis, quorum sumptibus proficiant alimoniae pauperum. (a) Inquisitorum quoq; prudentiæ relinquuntur, ut carcerem commodum unicuiq; Reo assignent, & ut provideant, ne vincit invicem colloquantur, nec simul plures in eodem cubiculo custodiantur; nisi fortè aliquos coabitare utile fore intellexerint. 1. 7. tit. 3. lib. 9. C. *Theodosiani 3. instruct. Valdolit. cap. 5.*

14 Carcer jure civili ad continendos, & custodiendos homines, non ad puniendos habetur; ideoque eodem jure cautum est, ne quis liber homo ad vincula perpetua damnetur; neve intra septa carceris subtracti audientiæ longa tabe consumatur; quod innocentibus miserum, noxiis non satis severum esse cognoscitur. 1. aut damnum. §. solent. & 1. mandatis de pœnisi. l. incredibile. C. eodem tit. 1. de custo. reo.

15 Coeterum Pontificio jure carcer non solum ad custodiam habetur, sed etiam ad pœnam. Nam cum Sacri Canones Ecclesiastica mansuetudine mortis pœnam irrogare non queant, consequens est, ne criminis sint impunita, ut pro gravioribus delictis pœnam perpetui carceris imponant; quæ quidem gravissima est, & morti comparatur, & hæc inter alias hæreticorum pœnas jure Pontificio aduersus hæreticos ad Ecclesiam redeuntes justissimè statuta est, (b) Clericis priùs degradatis. c. tuæ de pœnis. c. quamvis eo. tit. lib. 6. & l. omnes. C. de pœnis. c. pen. de bære. cap. 1. eodem. tit. lib. 6. Brunus lib. 5. de bære. cap. 12.

Complices Catilini. Coniurationis non occidentes, sed carceri perpetuo mancipandos Iulius Cæsar censuit.

16 Julius Cæsar astutè olim censuit eos, qui cum Catilina contra Romanam Rempublicam conjurationem fecerant, non esse occidendos, sed publicatis eorum pecuniis, ipsos in vinculis per municipia perpetuò habendos; cuius sententiam cautè Cicero exornans, verba quædam addidit, quæ perpetuò hæreticorum carceri non malè quadrare videntur: inquit enim. *Intelligit Cæsar mortem à diis immortalibus non esse supplicii causa constitutam, sed aut necessitate naturæ, aut laborum, & misericarum quietem esse; itaq; eam sapientes nunquam inviti, fortes etiam sèpè libenter appetiverunt; vincula verò, & ea sempiterna, certè ad singularem pœnam nefarii sceleris inventa sunt.* *Sallust. in coniuratione Catilinæ. Cic. in eundem Catili. Orat. 4.*

17 Tametsi autem jure Pontificio hi, qui post depræhensionem ab hæresi ad Fidem Catholicam redeunt, condemnandi sunt ad perpetuum carcerem; quibusdam tamen instructionum capitulis rigor ille, juris temperatus est; nam qui sponte ad Ecclesiam redeunt, antequam sint accusati, non debent ad perpetuum carcerem damnari; sed neque illi, qui itatim post capturam de se ipsis, atq; de aliis, quos hæreticos esse sciunt, confessi fuerint integrè veritatem; illis quoq; pœna perpetui carceris potest ab Inquisitoribus condonari, qui puro corde redierint priusquam dicta testimonia publicata sint; quod Episcoporum, & Inquisitorum arbitrio relinquitur. Qui verò post publicata testimonia redeunt, ac tunc demum confitentur, cum vident se esse convictos, hi jure quam optimo pœna perpetui carceris coercendi sunt. *c. pen. §. 1. de hæreti. prima instruc. Hispalen. cap. 8. & cap. 11. cum seq.*

18 Si Uxor propter hæresim damnata sit ad perpetuum carcerem, Maritus eam illic alere non tenetur, si modo vera est Joannis Lupi de hac re sententia; quæ quidem nonnullis rationibus prima fronte fulciri posse videtur; nam eo casu Marita culpa sua indotata est, propter hæresim, publicata dote; quo casu Maritus non tenetur Uxorem alere, ut fert multorum iuris peritorum opinio. Deindè, ut Uxor à viro petere alimenta queat; opus est, ut cum viro habitet, atque laboret, eique serviat, & in officio sit; quæ omnia facere ne-

quit carcere inclusa. Sunt, & alia prò illa opinione argumēta debiliora, quæ sciens prætereo. *Lupus in rub. de donatione inter virum, & uxorem. §. 64. l. ulti. C. ad velleja. Roma. consi. 517. Alex. in l. quod in uxorem de nego. gestis. Lupus in c. per vestras §. 49. Bohe. decif. 22. l. sicut patronus de ope. liberto. & illic Glos. Alex. consi. 133. lib. 4. Soc. consi. 286. lib. 2. Cratus consi. 57. lib. 1. Tiraquel. in prima. l. connubia nu. 26.*

19 Sed verior mihi videtur contraria sententia; quia jure naturali, Divino, Gentium, Pontificio, & Civili, vir alimenta debet uxori; præsertim si dives ille sit, & illa pauperima; qualem utrumque in proposita quæstione ponimus. Nulla autem lege vir ab ea obligatione liberatur propter uxoris hæresim, nisi fortè ob eam causam divortium petat; neque nos de marita hæretica loquimur, sed de conversa, & poenitente. Quid? quòd vir uxorem etiam indotatam alere tenetur juxta veriorem, & aquo rem sententiam, sicuti noster Leyva rectè tradit. Inhumanum quidem est, ut uxori maritus deneget alimenta, quinimum crudele id esse cenœ, & sceleratum etiam, & nefarium. Postremò uxori, mea quidem sententia, domus viri nonnunquam assignanda est prò perpetuo carcere; tum, ut simul cum viro habitet, eique serviat; tum etiam, ut quos Deus conjungit, non separat homo. *l. adversus. C. de crimi. expila. hæredit. Authen. præterea unde vir, & uxor. Chrysoft. in epist. ad Ephe. sermone 20. Cuma. consi. 175. Alex. consi. 78. lib. 5. & consi. 26. lib. 6. Matt. de affl. Neapol. decif. 10. Covar. Leyva in lib. 4. decretal. parte 2. cap. 7.*

20 Quamvis autem constitutione Bonifacii VIII. concessum sit Inquisitoribus, ut simul cum Episcopis possint minuere, vel commutare pœnam perpetui carceris; hodiè tamen ad solum Inquisitorem Generalem hoc pertinet; quia etiam solus habitum publicæ poenitentiæ tollere potest, quamvis poenitens damnatus sit, ut in perpetuum eo utatur. *c. ut commissi. §. nec non de hæreti. lib. 6. quinta instru. Hispalen. c. 7. & quarta Toletana cap. 9. l. acta. §. de amplianda. ff. de re judi.*

21 Solet præterea pœna perpetui carceris post lapsum triennii plerumq; remitti, si eo tempore vincti humiles, & veri penitentes fuerint. Nam, ut Justinianus ait,

ad mediocrem purgationem peccatorum, & ad virtutis augmentum, sufficit triennalis Platonis temporis testimonium. Quod ipsum Plato de impiis poenitentibus jam olim ferè decrevit, excepto quòd prò triennio, quinquennium præfinivit. Inquit enim lib. 10. de legibus: *Impius, qui post quinquennium in carcere transactum modestior factus fuerit; ille imposterum unà cum modestis habitet.* Auten. de Monachis. §. si vero. c. legem 53. dist. c. si servus 54. dist. c. de viro. 12. q. 2. Alciat. lib. 2. præsumptio cap. 7.

22 Ubi autem poenitenti imposita est poena carceris irremisibilis, remitti solet post octo annos, benignitate sola id suadente; nam decennium saltem exigebatur jure civili, nisi ad aliam considerationem confugias. l. in metallum. ff. de pœnis. l. hereditatum computationi ad leg. falcid.

23 Si verò quispiam in carcerem fuerit conjectus propter suspicionem hæresis, & post aliquod tempus è custodia fugerit, de pœna ejus distinguendum est. Nam si ruptis vinculis, aut foribus effractis fugerit, durius puniendus est; sin autem custodis negligentia evaserit, mitius coerceditur, ut Ulpianus censuit. Vulgo autem dici solet, fugiens è carcere pro confessio habetur, & crimen, prò quo vincitus erat, fateri videtur; sed id jure communi mihi non probatur; legibus tamen Regiis planiùs idipsum, constitutum est. Meo quidem judicio severè admodum. Quamobrem moribus receptum est, ut si honestior sit is, qui è carcere fugit, diligentius custodiatur, & puniatur durius propter fugam; si autem vilius sit, fustibus cædatur, & iterum causa ejus tractetur, nec fateri crimen propter fugam censeatur. Quod si comprehendendi non possit, tunc procedatur contra illum, tanquam contra confessum; & in crimine hæresis, tanquam contra contumacem, & impoenitentem. l. 1. de effracto, & expilato. l. in eos. de justo. reo. regia. l. 13. tit. 29. parte 7. Bal. in c. cum dilectus de ordi. cognit. Cuma. conf. 105. Zanchi cap. 10. Fe- li. in c. nullus de præsumptio. Igneus in l. 3. §. subvenitur, & in l. lege ad Sillani. Ripa in l. admonendi de jure juran. nu. 170. Bohe. decis. 215.

24 Verùm ille, qui damnatus erat ad perpetuum carcerem, & ab eo fugit, hoc ipso relapsus habetur, & omnis audientia est illi deneganda; quia, ut ajunt, videtur

fictè conversus, & simulatè confessus, & in errorem pristinum recidisse. Hæc est multorum opinio, meo iudicio, crudelis, & falsa, & quæ nullo jure, aut urgente ratione probari potest; eam tamen sequuntur Archidiaconus, Dominicus, & ingens agmen. Archi. Joan. And. Domini. & Anchara. in c. ut commissi. §. nec non de hære. lib. 6. Joan. de Ana. & Feli. in c. pe. eodem tit. lib. 6. Squillacen. de Fide Catbo. cap. 27. glo. in l. 1. tit. 26. parte 7. Arelata. de hære. notabi. 5.

25 Ego verò ab illorum opinione vehementer dissentio; quia is, qui è carcere fugit, impoenitens est, non relapsus; ideoque si poenitere velit, audiendus, & recipiendus est. Quippè relapsus non est, nisi qui iterum in hæresim labitur; quod vel ex ipso relapsi nomine quivis facilè intellegit. Ille autem qui fugit, nullam hæresim fuga ipsa committit. Nec judices prælumere, aut fingere debent quempiam esse relapsum, quem lex nominatim relapsum esse non dicit. Itaque quamdiu ille in fuga fuerit, & injunctæ poenitentiae non satisfecerit, condemnari poterit tanquam impoenitens; si verò vel ipse redierit, vel comprehensus fuerit, & paratus sit Ecclesiæ satisfacere, tunc majori poenitentia coercendus propter fugam, sed tamen Ecclesiæ gremio benignè excipiendus est. l. aut damnum. §. quisquis. ff. de pœnis.

26 Non solùm is, qui injustè damnatus est, potest è carcere licite fugere, sed etiam ille, qui ad mortis pœnam justè condemnatur à judge; quia nemo tenetur id facere, ex quo mors consequatur; quod faceret vincitus, si maneret in carcere, cum fugere posset; tametsi aliud longa, & elegati disputatione defendat Socrates apud Platonem in Critone, non tamen debet resistere Judici justè sententiam exequenti. Et hæc est recepta sententia Theologorum, ut Almainus testatur. uterq; Thomas 2. 2. quæst. 69. Archid. in c. cum homo 23. q. 5. Ancha. & Imol. in Clem. pastoralis de re judi. Almainus tracta. de suprema potestate. Laica quæst. 3. c. 1. Dried. lib. 1. de libertate Christiana pag. 226. Covar. lib. 1. varia. resolu. cap. 2.

27 Plusculum dubitationis habet, an liceat ei, qui justè morte affici potest, ruptis vinculis, & foribus carceris effractis fugere. Multi enim consentiunt, id nullo pacto

pacto licere; quia judici quodammodo resisteret in his, in quibus habet potestatem; & injuriam illi, atque Reipub. faceret, publicam custodiam violando. Nam quemadmodum licitum est per alienum agrum transfire sine injuria, vel damno domini; Non tamen licet sepem illius, ut quispiam agrum ingrediatur demoliri; Sic vincere licitum est e carcere fugere, sed non licet illi vincula rumpere, aut fores effringere; quæ sententia probabilis est, & plures habet auctores. *Henri. Ganda. quolib. 9. arti. 25. Joan. Majo. in lib. 4. sent. dist. 15. quest. 22. Silvester in summa, verbo fugere: Almainus prenotato cap. 1. Covar. eodem cap. 2.*

28 Cajetanus tamen contrariam opinionem tuetur, dicens vincula frangere aliud esse, quam resistere, aut pugnare, nec magis facere injuriam Judici, aut Reipub. illum, qui ruptis vinculis evasit, quam eum, qui damnatus ad bestias, occiso Leone fugit. Nec veram esse suprascriptam similitudinem; quia in diruptione seipsis agitur de damno domini; hic autem non est questio de damno rupti carceris, sed utrum hæc fractio redigatur ad fugam, vel potius ad repugnantiam. Hæc ille subtilius iudicio meo, quam verius; quia multa absurdia, & Reipub. noxia ex hac opinione sequentur, quæ facile quivis intelligere poterit. Vide *Angel. in summa, verbo fu-*

gere. Bohe. decis. 215. Dom. Soto. lib. 5. de justi. & jure quest. 6. art. 4.

29 Illud autem animadvertisendum est, presbyteros non esse in carcerem coniicidos, nisi aduersus eos duo, vel tres testes dixerint testimonium; quia nec accusatio contra illos est recipienda, nisi sub duobus, aut tribus testibus, ut *Paulus Apostolus inquit, & Divus Thomas jus illud singulare esse ait in honorem presbyterorum. I. Timo. 5. & inibi Thomas c. accusatio. 2. q. 7.*

30 His autem, qui sunt in carcere clausi, copia confessarii facienda non est, excepto, si plenè judicibus heresies confessi fuerint, aut in extremum vitæ discrimen venerint. Tunc enim absolvendi à confessario, & ab Inquisitoribus reconciliandi sunt Ecclesiæ, & in loco Sacro secreto sepelendi, donec sententia publicè proferatur, & ita in Hispania utimur; in Italia vero facilius datur vinctis copia Confessarii.

31 Utrum damnati ad perpetuum carcerem testamentum facere possint, Multi quidem id negant; sed contraria sententia mihi magis probatur; quia non est ille servus poenæ, sed agit illic poenitentiam; nec jure aliquo cautum est, ut testamentum facere nequeat. *Abbas in c. tua de paenit. Bal. in l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. Bertrandus conf. 194. lib. I.*

ANNOTATIONES.

1 Ut Reus aliquis &c.

De hac Reorum custodia vide pertractantes præcceteris Zanchin. in tract. de haeretic. cap. 10. num. 1. Squillac. in tract. de Fide Cathol. cap. 27. num. 1. Repertor. Inquisit. in verbo Carcer. Gundisalvus. in tract. de heret. quest. 11. nu. 4. & Farinac. de heret. quest. 185. §. 1. nu. 7.

2 In aliis autem criminibus &c.

An, quando, & ex quibus deveniri debeat ad capturam Rei pro heresis crimen inquisiti, Inquisitoris arbitrio remissum esse, habita consideratione ad qualitatem Personarum, heresis, de qua inquiritur, præcedentium indiciorum, seu probationum, fugæ, suspicionis &c. concludit Farinac. loco nuper cit. vide Ludovic. à Paramo de Orig. S. Inquisit. lib. 3. quest. 4. rubric. de forma, & Ordin. Indic. S. Officium num. 30.

3 Quamvis autem &c.

Bene in fine hujus capituli dixit Simanc. *Nisi forte fugiat haereticus*; mens namque Alberici in sua affirmativa sententia videtur fuisse quoad haereticum, qui de fuga suspectus est. Vide eundem Doctorum in Rub. C. de haeretic. num. 6. vers. nisi forte eset de fuga suspectus. qui ad fin. vers. tutius tamen. concludit tutius semper esse Iudicis Auctorita-

tem requirere. *Io. à Royas tract. de haeret. p. 2. nu. 12.*

4 Inquisitor sine Episcopo &c.

Nota quod Inquisitor sine Episcopo, sicut Episcopus sine Inquisitore, nedum potest Inquisitum, damnare ad perpetuum, vel temporalem carcerem, ut hinc ait Simanc; sed nec duro, aut arcto, post quam captus fuerit, mancipare; Habet enim durus, & arctus Carcer magis rationem loci penalism, quam tutæ custodiæ. Vide *Text. in Clement. 1. §. propter. de haeretic. & ibi Glosam in Verbo capere, in Verbo Citare, in Verbo Manicis, & in Verbo Duro, necnon Anchoran. nu. 1. & nu. 5. ad finem.*

5 Coeterum non omnibus Reis &c.

Hanc materiem adamussim discutientem vide *Pegnam in comment. ad Eymeric. 3. par. direct. comment. 139. ubi §. sed in supradictis sub liter. E. concludit relaxari posse cum fidejussione, vel cautione, eos dumtaxat, qui capti sunt pro delictis, pro quibus poena non corporalis, sed tantum, vel pecuniaria, aut alia similis est imponenda, & §. Iam illud frequenter, docet leviter delinquentibus, & leviter Custoditis pro qualitate criminis, & personarum, nulla accepta fidejussione, posse Domum propriam, vel alterius, aut Civitatem cum Suburbis pro Carcere assignari.*

6 In

6 In singulis Provinciis &c.

Opportunitas Carceris perpetui destinandi pro illici, qui jure sunt immurandi, deducitur ex eo, quod, si aliter fieret, satis non posset intelligi quomodo Penitentes penitentias sibi injunctas adimplerent. Vide Pugnam ad 3. partem Direct. Eymeric. comment. 108. §. ac primum, sub litera C. Regula non includendi Mates, & feminas in eodem conelavi nota quod fallit in careere dato Marito, aut Vxori, vel Ambobus; nam in primo casu unius ad alterum accessus patere debet, in secundo vero simul concludi possunt. Vide Concil. Bitterense c. 25.

7 Duo sunt constituendi custodes &c.
De Custodibus Carcerum S. Officii, vide praeceteris Carenam de Officio Sanctiss. Inquisit. part. 1. de Familiarib. S. Officii tit. 6. §. unico, ubi nro. 11. refert de quodam Custode, qui a SS. D. Papa Paulo V. ex Decreto Eminentiss. Cardinalium supremorum Inquisitorum datus fuit ad tritemes per quinquennium, eo quod mulierem carnaliter in S. Officio cognoverat.

13 (a) Inquisitorum quoq; prudentiae &c.
Hac doctrina pro bono causarum in S. Officio existit, est maxime ab Inquisitoribus adnotanda, cum enim communis calamitas soleat inter Reos brevi tempore maximam amicitiam conciliare, hi secum consilia incurrunt de veritate celanda, de fugiendo, de interrogationibus eludendis, & de aliis hujusmodi, quibus postea non ita facile ab Inquisitoribus solet occurri, lege Pugnam ad 3. part. Direct. Eymeric. comment. 108. §. item id preceavere, sub litera C.

14 Carcer jure Civili &c.

Nota hic quod licet Carcer de jure Civili habeatur, non ad puniendos horribles, sed ad custodiendos dumtaxat, semper tamen ignominiosus est, & infamatus. Bald. in l. si Clericus. C. de Episcop. de and. & in l. 1. C. de integr. restit.

15 Coeterum Pontificio jure &c.

Iura Pontificia, quae Careces ad paenam quoque Hæretorum destinariunt, eo nimio rigore, atque asperitate voluerunt carere. Vide Bitterenje Concilium c. 23. ex quo fit quod si quispiam delinquentium in carceribus S. Officii horrore, & loci malitia moreretur, Iudices, qui tales custodiam illi decrevissent, irregularitatis paenam subirent. Abbas in c. a nobis de Apostol. & in t. qualiter, & quando de accusatio; cum quo sentit Locat. in opere Iudic. verbo Carcer. num. 6.

15 (b) Clericis prius degradatis &c.

Dubitatur olim an Clerici in perpetuum carcerem detrudendi essent a suis ordinibus actualiter degradandi; Ast dubitationem hanc sustulit Urbanus IV. qui rescripto quodam incipiente Consultus. §. questioni vero jussit hujusmodi degradari. Fortasse quia, ut hic ait Simancæ, carcer perpetuus morti comparatur; quod si verum est, ut verillium pronunciavit Innocent. in c. qualiter, & quando de accusatio. degradandi quoq; actualiter erant, qui in perpetuum ad tritemes damnantur; cum par sit ubique, & penitus similis ratio. Vide Campag. apud Zanchin. c. 20. circa finem. vers. observa demique. Hujusmodi tamen degradatio etiam quo ad Damnatos in perpetuum carcerem recessit ab Aula.

17 Tametsi &c.

Hispalensem instructionem, quæ vult, quod Penitentes ante denunciationem, vel accusationem, & etiam post capturam, vet ante publicationem testium non condemnetur ad perpetuos carcera, sed ad publicam penitentiam per biennium cum jejuniis, & orationibus, vide relatum per Io. à Royas singular. 154. post num. 2.

18 Si Vxor &c.

Hæc quæstio apud Doctores est valde anteposita, & controversa. Vide quæ pro negativa sententia allegat Ioan. à Royas singular. 118.

20 Quamvis autem &c.

Nota locum hunc Simancæ intelligendum esse iuxtam sanctiones S. Inquisitionis Hispaniarum; nam quoad alias certum est quod de jure communi, ut per tex. in t. ut commissi. §. & illorum de hæretic. lib. 6. quilibet Inquisitores privati una cum Ordinariis arbitrium habent dispensandi in commutatione pena perpetui carceris. Vide Pugnam in comment. ad 3. part. Direct. Eymeric. comment. 108. §. postremo de commutatione; quamvis dispensare cum hereticis post magnam pertinaciam penitentibus hodie ad solos Eminentiss. Card. Generales Inquisitores spectare doceat Caren. de S. Offic. p. 1. de Summ. Pontif. tit. 2. §. 1. num. 11.

21 Solet præterea &c.

De remissione pena perpetui carceris post lapsum triennii, vide quæ scriptis Squillacens. in tract. de Fide Cathol. cap. 27. num. 3. Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 42. nu. 8. Clar. in tract. Crimin. §. Hæsis num. 7. Ioan. à Royas tract. de Hæretic. part. 2. num. 202. & Eymeric. in Direct. p. 3. quest. 96. ubi Pugna comment. 108. super q. 59. §. questum scio.

23 Si vero quispiam in carcere &c.

Notandum hic veriorem esse Simancæ sententiam, nempe quod captivus propter hæresis suspicionem è carcere fractis toribus, aut parieti fugiens, non est propterea convictus de hæresi, sed quicunque sit, aut Nobilis, aut plebejus, data fugæ emerita pena, idem est ac prius, & ejus causa in suo statu permanens debet tractari. Vide Ludovic. à Parame de S. Inquisit. orig. lib. 3. quest. 4. Rubr. de forma, & ord. Iudic. S. Officii num. 72. & sequens. Sed pariter notandum est fugam hujusmodi è carcere, quamvis foret dumtaxat attentata, parere contraria fugientem de delicto, propter quod detinebatur in custodia, indicium ad torturam, præcipue si fugam talen arripiat absq; animo revertendi. Del Bene de Offic. S. Inquisit. & hæret. p. 1. dub. 192. pet. 6. nu. 5. Demum notandum est quod quicunq; de frangendo S. Officii carcere cum aliis carceratis conspirat; si conspirationis sit auctor, & in causa cur coeteri careerati una cum ipso, fracto carcere, aufugiant, in paenam Criminis laesa majestatis incurrit. Lega Bullam B. Pii V. si de protegendis. vers. quiræ carcerem &c. & vide Farinac. de hæres. quest. 193. §. 7. num. 138.

25 Ego vero ab illorum opinione &c.

Hanc Simancæ sententiam videtur sequi, ut benigniorum etiam Io. à Royas in tract. de hæretic. p. 2. assert. 41. num. 333. in principio; sed in hac controversia vide quam bene distinguat Hip. Riminald. conf. 150. num. 25. & sequens. lib. 2.

27 Plusculum dubitationis &c.

Hanc quæstionem vide adamussim discussam apud Thom. Del Bene de Offic. S. Inquisit. hæret. par. 2. dub. 217. pet. 6. num. 1. & sequens. ubi affirmativam sententiam, nedum ante Iudicis sententiam, sed post etiam tuerit.

29 Illud tamen animadvertisendum &c.

Hujus pia sententia fundamento innixos arbitror Eminentiss. Cardinal. supremos Inquisitores literis Episcopo Fulginensi directis sub die 17. Iulii 1627. præcipue ne per solam depositionem mulieris asserentis se fulse sollicitatam in Confessione, Confessarius suppositus Reus carceretur, nisi prius monita de qualitate Mulieris denunciantis, & Presbyteri denunciati eorumdem Sacra Congregatione,

Harum literarum tenorem, vide apud Vulp. Prax. Iudic. For. Ecclesiast. cap. 26. num. 15.

30 His autem qui sunt &c.

Contrarius huic Simancæ sententia planè est *Tegna in comment. ad Eymeric. 2. p. direct. comment.* 25. §. ac primum hic queritur, ubi testatur recepisse olim à quodam F. Thoma Zobbo S. Romanæ Generalis Inquisitionis Commissario, Viro, & pieitate, & Theologica peritia clara, nunquam posse obesse Reis in S. Officio degentibus copiam Confessarii sibi praestitam, quinimmo multoties illis prodere non modice, cum à Confessario moneantur, & excitentur ad liberè Iudicibus confitendum de-

licta. Quid autem ab hujusmodi Confessariis in his casibus sit observandum, vide ibidem. §. sequenti.

31 Vtrum damnati ad perpetuum &c. Ed magis veram censeo hanc Simancæ sententiam, quia multos vidi capite damnatos sua fecisse Testamenta, quæ rata fuere, & approbata; afferentibus Iudicibus consuetudinem hanc juri contraria hodie vigere; & certe S. Ioannis Decolati Societas ex hujusmodi capite damnatis, tum Romæ, tum alibi, multa pia legata sibi facta recepit, & recipit, quæ assequi nullatenus posset, si illi testari non possent.

De Defensionibus Reorum Titulus XVII.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**efensio quid sit, & quomodo hæreticis pertinacibus denegetur.
- 2 **D**efensio prima, & potissima Reorum innocentium, qualis sit.
- 3 **I**nnocens constantissimè negare debet objecta crimina.
- 4 **V**eritatis, & innocentie vis.
- 5 **N**egare tantum objecta crimina, quare innocentibus non sit defensio sufficiens.
- 6 **D**efensio optima quæ sit.
- 7 **R**eus negans factum, quo pacto id probare queat.
- 8 **R**eus si pluribus, & melioribus testibus probet, se nihil eorum fecisse, aut dixisse eo loco, & tempore, quo crimen commisso accusatur, absoluì debet.
- 9 **D**efensio etiam magna est testes refutare.
- 10 **D**efensiones aliæ, quibus rei omnino excusantur.
- 11 **E**xcipere ea, quæ exceptione non indigent, cur juris periti nonnunquam soleant.
- 12 **H**æresis à furioso dicta impunita cur esse debeat.
- 13 **H**æretici, qui in furorem incidit, quomodo peragenda sit causa.
- 14 **I**nfantes, si quid impium dicant, cur puniendi non sint.
- 15 **S**enes decrepita etatis, qui suæ mentis compotes non fuerint, eodem in loco, atq; infantes, & dementes habendi sunt.
- 16 **D**ormientes eodem in numero reponendi sunt cum infantibus, & dementibus.
- 17 **E**brietas quando ab hæresi excusari possit.
- 18 **R**eferentes aliorum hæreses, quando puniri non debeant.
- 19 **L**ingue lapsus puniri non debet.
- 20 **H**æreticus non est, qui errat sine pertinacia contra aliquam veritatem Fidei, quam explicitè scire non tenebatur.
- 21 **R**usticitas nimia ab hæresi excusare potest.
- 22 **F**ocus, & facetia quando ab hæresi excusari possint.
- 23 **F**ocus, & facetia impisonans, impundi preteriri non debent.
- 24 **S**tilponis, & Theodorifacetiae de Minerua.
- 25 **P**eccata omnia in tres classes distribuit Divus Augustinus.
- 26 **P**ueri, & impuberis, cur vix hæretici censi debeat.
- 27 **S**enes summa senectute confecti, pueri censiendi.
- 28 **M**ulieres cur facilius excusari, & mitius puniri debeat, quam viri.
- 29 **H**æretici non sunt, qui coacti aliquid impium patraverunt.
- 30 **M**ortis metu, vel alterius mali, qui impium quidpiam dicit, aut facit, mitius puniendus.
- 31 **M**ortis metus excusare eum non potest, qui Fidem abnegat.
- 32 **M**ortis metu Fidem abnegare, quam impium sit facinus.
- 33 **M**etu deficientium à fide par culpa non est, nec poena eadem.
- 34 **M**ortis, & tormentorum metu, antimo re infamia, vel exilii, vel minoris mali quis deficiat, multum intereat.
- 35 **H**æresis qua in re differat ab aliis crimibus.
- 36 **H**æreticus non est qui victus suppliciis Deum sermone tenus abnegat.
- 37 **M**ortis metu Deum verbis tantum abnegans,

- gans, quid facere debeat, ne hæreticus censeatur.
- 38 Mortis metu lapsi, si statim resipiscant, humanè recipiendi sunt.
- 39 Martyrium temerè appetendum non est.
- 40 Episcopus quando non debeat fugere mortis periculum.
- 41 Hæreticus non est, qui magna animi perturbatione quidpiam hæreticum dixerit.
- 42 Perturbationum animi potentissima quæ sit.
- 43 Amoris furore percitus licet hæreticum aliquid dicat, defendi nonnunquam potest.
- 44 Amore nimio insaniens, si imaginem amicæ suæ adoret, aut quidpiam simile committat, defendi etiam potest.
- 45 Incontinentia binæ species numerantur ab Aristotele.
- 46 Dolor inexpectatus, & repentinus ab hæsi nonnunquam excusat.
- 47 Iræ vis, & impetus.
- 48 Ira inflammati, licet hæreticum aliquid dixerint, hæreticitamen censendi non sunt.
- 49 Peccata quæ sine electione ab invitatis committuntur, digna sunt clementia, & venia.
- 50 Semiebrius, si blasphemias, aut hæreses dixerit, puniendus est, mitius tamen.
- 51 Inquisitor, si suspectus sit, magna reorum defensio esse poterit.
- 52 Inquisitor Apostolicus cum apud Hispanos recusatur, arbitri non eliguntur, ut de suspicione cognoscant.
- 53 Renuntiatio, qua reus defensionibus suis renuntiat, nullius momenti est.
- 54 Renuntiatio rei, quando ex nonnullorum sententia robur habere credatur.
- 55 Inquisitores quo pacto se gerere soleant cum reis, qui defensionibus suis renunciant.
- 56 Testes in causa reorum de hæresi, qui non admitti debeant.
- 57 Consanguinei reorum, utrum defensiones allegare possint, & ad earum probationem admitti.
- 58 Probare probitatem suam, & actus Religionis ab eis factos, contrarios erroribus objectis, reis quid utilitatis afferat.

De Defensionibus Reorum.

Hæreticis pertinacibus omnibus defensio denegata est, rei tamen nondum plenè convicti, justis defensionibus uti possunt; nec enim defensionis facultas ulli unquam prohibenda est. Ut autem Aristoteles lib. Rhetori. ad Alexandrum cap. 4. ait: *Defensio est delictorum, & in juriarum, quæ vel in accusationem, vel in suspicionem venerint, dissolutio, l. defensionis. C. de jure fisci lib. 10.*

2 Prima reorum Innocentium, eademque potissima defensio est negare crimina falsò illis objecta. Ut enim Fabius lib. 3. c. 8. inquit, longè fortissima tuendi se ratio est, si quod obiciatur, negari potest; nam accusatore non probante, reus, & si nihil praestiterit, absolvendus est; ut habeat juris regula vulgaris, & pervagata. *l. qui accusare. C. de edendo. l. actor. de probat.*

3 Innocens verò constantissimè negare debet objecta crimina, ne seipsum injustè condemnent, & falsum prò testimonio dicat; Nam, & si præceptum Divinum sit,

Falsum testimonium non dices adversus proximum tuum: non ideo tamen si adversus se ipsum quisquam falsum testimonium dixerit, ab hoc se putaverit crimen alienum; quia regulam diligendi proximum à semetipso accepit; quoniam quidem scriptum est; Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et coetera quæ Divus Augustinus persequutus est lib. 1. de civit. Dei cap. 20. e. si non licet 23. q. 5.

4 Constantem eum efficient innocentia, & veritas; *Justus enim quasi Leo confidens absque terrore erit, ut inquit in Proverbii Sapiens. Et Cicero pro Milone. Ciceronis Magna vis est conscientiae, judices, & maxima sententia. gna in utramque partem, ut neq; timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccaverint. Et in Oratione pro Cælio: O magna vis veritatis, que contra hominum ingenia, calliditatem, soleritiam, contraque fieras omnium infidias, facile se per se ipsam defendat: & Aeneas, Silvius, quadam in epistola: Nihil est menda Eneas Silvius. cio instabilius, nihil veritate constantius. Et Plau-*

Plautus. Plautus: Qui non deliquit decet audacem esse, & confidenter pro se, & proterve loqui.

5 Verum, & nocentes, & improbi manifesta etiam crimina per sepe inficiari solent; undè illud Demosthenis oratione de falsa legatione; Scitis utique hoc, ex quoniam sunt homines, & judicia exercentur, neminem unquam, qui crimen fateretur esse condemnatum; sed frontem perficant, negant, mentiuntur, causas comminiscuntur, omnia faciunt, ne penas luant. Aliis ergo defensionibus opus est, ut ab improbis testibus tuta sit innocentia.

6 Ea igitur defensio erit optima si reus probare poterit, se nihil eorum, de quibus accusatur, dixisse, aut commisisse. Quod & Aristoteles docuit lib. Rhetori. ad Alexandrum, cap. 4. dicens: Defendendi species tribus praeceptis constat. Aut enim defensori ostendendum est, se nihil eorum, quorum accusatur, patravisse; aut si cogatur fateri, &c. Et Fabius loco prænotato; longe fortissima tuendi se ratio est, si quod obiicitur negari potest; proxima, si non, id quod obiicitur factum esse dicitur.

7 Sed quia valde difficile est, ne dicam impossibile, id probare directò; cum negatis factum nulla sit directa probatio, quia quod non est, non habet causas cognitio- nis, & probationis, id est, non potest aliquo sensu cognosci, nec testis potest redere causam per aliquem sensum corpor- eum, quæ bene concludat, se id nosse, (a) necesse est, ut tempus, & locus perpetrati criminis assignetur, quo reus probare queat, se ab eo loco per id tempus absfuisse; id enim causas habet cognitas, & quæ facile probari possunt, ut rectissimè docuit Alfonsus Tostadus in 2. parte defensorii. c. 77. c. quoniam contra de probat. c. bona de elec- tio. l. optimam. C. de contrahen. stipulatio. c. ex tenore de testibus.

8 Reus ergo absolvendus est, cum probaverit pluribus testibus, & melioribus, quod eo loco, & tempore, nihil eorum ab eo dictum est, aut factum, de quibus testes accusatoris testimonium dixerint; addita ratione, quia id, nec dici, nec fieri potuit, quin ipsi testes audissent, aut vidissent. Decius conf. 94. Ripa in l. in illa ff. de verbo obligat. Feli. in c. tertio loco. de probat. Rui- nus conf. 145. lib. 5. Decius in l. 1. C. de bo. posse. secun. tabu.

9 Magna item defensio erit, si reus te-

stes refutaverit; nam si probare potuerit, accusatoris testes inimicos esse, aut ab inimicis pecunia subornatos, aut contra reum conjurasse, nulla eis fides habenda est. cap. per tuas de simo. C. infidei favorem de heret. lib. 6.

10 Sunt, & alia reorum defensiones, quibus omnino excusat, de quibus ci- vis meus Seneca prudenter, ut solet, in- quid: Multa quamvis non excipiuntur, in- Seneca sen- teliguntur; scriptum legis angustum legis tentia. interpretatio diffusa est; quædam tam mani- festa sunt, ut nullam exceptionem desiderent. Quid interest lege excipere, ne fraudi sit ei, qui per insaniam patrem pulsaverit? cum illi non supplicio, sed remedio opus sit, &c. decla- mat. 4. & controversia 27.

11 Sed quamvis hæc ita sint, jure con- sulti tamen, dubitationis tollendæ gratia, hæc eadem excipere solent. Cum autem hæresis crimen sit magnum, quod errore intellectus, & pertinacia voluntatis perficitur; ubi hæc desunt, nec hæresis erit peccata enim omnia, nisi voluntaria sint, peccata dici non possunt; quamobrem neque punienda sunt. c. 1. cum seq. 15. quæst. 1. I. fædissimam. C. ad leg. Jul. de adulte.

12 Hinc est quod hæresis à furioso dicta, impunita esse debet; idemq; erit, si ab infano, amante, fanatico, & furioso, seu demonibus agitato dicatur; ii enim omnes, & id genus alii, nec errorem intellectus ha- bent, nec pertinaciam voluntat s. l. Divus ff. de offi. præst. l. ulti. ff. de administra. tuto. c. aliquos. cum seq. 15. q. l. infans. ff. de scariis. Tiraquel. de pœnis causa. 2.

13 Quid si hæreticus incidat in furorem? causa quidem bonorum peragi poterit, aut curatore bonis dato, aut certè vo- catis ejus hæredibus, ipse tamen custodiendus est, donec ad sanam mentem redeat; nec damnari potest antequam in fu- rore moriatur; quia forte prius resipiscet, & Ecclesiæ reconciliabitur. l. patre furioso. ff. de his quis vel ali juris sunt. Bal. Alex. & coeteri in l. furiosum. C. quite stamen. face. possunt. Tiraquel. de pœnis, causa. 3.

14 Infans quoque si quid impium di- xerit, puniendus non est; quia ea ætas, quæ dicit, non intelligit. Et infantes innocen- tia consilii tuetur. l. 1. C. de falsa mone. l. infans. ff. ad leg. Corne. de Sica.

15 Idem juris est, in feniibus ætatis de- crepitæ, qui suæ mentis non fuerint com-

potes; hos enim Plato lib. 9. de leg. furiosis, & infantibus sapienter exequat; tenes quippe desipiunt, cum debilitate nimia confecti sunt, ut Casiodorus tradit libro de anima. Aliud statuendum est, cum senex integrum habet judicium, qualis ille fuisse videtur, cuius Menochius meminit conf. 82. nam duo medici testificati sunt, se non habere illum pro infano, neque pro stulto, ut ibidem retulit. nu. 231.

16 Eadem, & in dormiente dicimus; nec id supervacaneum est; nam persépe multi dormientes, non solum loqui, sed ambulare etiam, aliaque facere vissi sunt; quòd illis evenire solet, quorum sensus exteriores somno ligati sunt, interiores liberi, atque soluti. Clem. 1. de homici. l. 1. §. adipiscimur. ff. de acqui. posse. l. 1. ff. de autho. tuto. Aristo. lib. 5. de genera. cap. 1. Albertus in com. lib. de somno. & vigilia, Barto. Sybilla. in speculo peregr. quæst. primæ decadi cap. 8. quæst. 2. Pet. Crinitus lib. 11. cap. ult. in l. 3. §. hoc autem. ff. ad Sillania. Alberti. de assertio. Catho. quæst. 36. Tiraquel. de pœniscusa. 5.

17 Ebrietas quoque ab hæresi excusare potest, tum scilicet, cum omnino mente privavit; nesciunt enim ebrii quid loquantur, quinimmo vino indulgent, & sepulti jacent; ideoq; qui per vinum delinquent, ii apud iapientes Judices veniam donantur. c. sane. c. inebriaverunt 15. q. 1. vide Atheneum lib. 10. cap. 15.

18 Qui refert aliorum hæreses, nisi dolo malo id faciat, puniendus non est; dolus autem non præsumitur, excepto si ex circumstantiis aliud sit verissimile. Vidi ego multos suspectos homines, qui testibus convicti, illud in ore habebant. Referendo diximus, non affirmando; sed nihil eis profuit istud perfugium l. qui in jurie. ff. de furtis. l. obligationum substantia. ff. de obligat. & actio.

19 Nec is, qui lapsu linguae aliquid hæreticum dixerit, hæreticus cenfundus est, præsertim cum se incontinenti correxerit; nec enim lubricum linguae ad pœnam, facile trahendum est; quia ut Ecclesiasticus inquit; *Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo.* Et ut ait Augustinus: *Ream linguam non facit, nisi rea mens.* l. famos. ff. ad l. Juli. Majesta. l. stichus imo Pamphilus. ff. de manu. testamen. l. si ita scriptum de bæredi. institu. c. homines 22. q. 2. Ecclesiast. 19.

20 Is etiam hæreticus non est, qui errat sine pertinacia contra aliquam veritatem Catholicæ Fidei, quam explicitè sci-re non tenebatur; & eò magis, si ab aliquo deceptus fuit, cui credere tenebatur. c. dicit Apostolus 24. quæst. 3.

21 Nimia quoq; rusticitas excusare potest ab hæresi, etiam si in iis rusticus erret, in quibus nulla esset prudentium defensio. Aliud erit servandum in rusticis sagaci-bus, qui ingenio valent, & in eis, de quibus Divus Gregorius inquit; *multos obtusi sensus homines cernimus, & tamen eos in malis actibus astutos videmus,* Propheta quoque testante, qui ait; *Sapientes sunt, ut faciant mala: bene autem facere nesciunt.* Gre-go. lib. 14. in Job. cap. 27. glo. recepta communiter in l. Athletæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto.

22 Jocus autem, & facetia efficere non numquam possunt, ut dicterium aliquod impiè ionans, ne sit hæreticum, defendi queat. Videlicet, cum repente celeriter, inconclu-tò, & ex occasione, ac sine deliberatione dictum fuerit; nec id aliam ob causam, nisi ut qui illud dixerit, facetus esse videatur, prælertim cum suspectus non erat in ultius, & ineptus ille. l. obligationum substantia. ff. de obligat. & actio.

23 Sed, & si hæreticus non sit is, qui talia temerè effutivit; puniendus tamen est ut maledicus, & temerarius; Pessimi enim exempli res est cum Divis, aut rebus Divinis jocari. Quamobrem suspectus quidem efficitur, qui dicteria impia per jocum dixerit, ut rectè tradit Gerson. addito versic. memorab

Non patitur ludum fama, Fides, Oculus. part. 2.
Quòd si ludus noxius, & perniciosus jure tract. ult. punitur; si merito vituperatur ab omnibus jocandi genus intempestivum, illibera-le, petulans, & obsecratum; multò majore vituperatione, & punitione dignum est jo-candi genus irreligiosum, contumeliosum, flagitiosum, impium, & hæreticum. Ger-son parte 2. tract. ult. l. nam lufus. ff. ad leg. Aquili. l. in furti. §. ulti. ff. de furtis Cicero lib. 1. offi. Fabius lib. 6. cap. 4. Gellius lib. 4. cap. ult. Chrysost. in epist. ad Ephe. sermo 17. & in posteriore ad Corin. homil. 2. & in cap. Matth. 2. homil. 6.

24 Laertius lib. 2. Stilponem, a junt, ma- Laertii Re-ximè facetum, dixisse, Minervam non esse latum. Deum. Qua ex re cum in areopagum per- tra-

tractus fuisse, nihil inficiatum ferunt, immo recte se locutum afferuisse: non enim Deum esse, sed Deam; Deos quippe Mares esse. Areopagitastamen nibilo placatores factos, iusisse continuo ipsum urbe excedere; quo etiam tempore Theodorum Jurgio dixisse; Unde, hoc noverat Stilpo? num amota palla ipsam inspexerat?

Peccatorū
distinctio
iuxta Di-
mū Augu-
stīnum.

25 Divus Augustinus peccata omnia in tres Classes distribuit; alia inquit, sunt peccata infirmitatis, alia imperitiae, alia malitiae. Infirmitas contraria est virtuti; imperitia sapientiae; malitia bonitati. Peccata malitiae defendi non possunt. De errore, & ignorantia alibi dixero. Supereft ut de peccatis infirmitatis aliqua perstringamus. *Augusti. lib. 83. questionum, qu. 26.*

26 Pueri, & impuberis vix hæretici esse possunt, nisi forte malitia eorum ætatis defectum suppleat. Fragile enim, & infirmum est eorum consilium, & errare facile queunt; præsertim cum seducti fuerint à parentibus suis, & quamvis perfecti hæretici esse credantur, mitius tamen puniendi sunt; & miseratione ætatis ad mediocrem penam judicem deducere debet. *1. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. c. dixit Apostolus 24.q.3. Tiraquel. de pœnis causa 7.*

27 Senes quoque, qui summa iene&stute confecti, ad ingenium puerorum redierunt, in eadem causa sunt; rursus namque puer est quisquis consenvit. Et eò magis, cum simplicitas conjuncta est cum iene&stute. *c. tanta nequitia. 86. dist. l. si quis ingra- vescente. §. ignoscitur. ff. ad Sillania. Clemens Alexandrinus lib. 6. stromatum. Tiraquel. de pœnis causa 8.*

28 Mulieres fermè ut pueri, levis sententiæ sunt; facilius ergo excusari possunt, & mitius puniri debent, quā viri; & ignorantia defendi solent, in iis præcipue, quæ explicata fide scire non tenebantur; in cœteris enim excusationem non habent. Quinimò Lutheranorum uxores, & filiæ pudicitiam, ut audio, cum Religione abjecerunt; nam sublato pudore Sacrae Confessionis, omnes ferè impudicæ pariter, & impie factæ sunt. *c. indignantur. 32. quest. 6. l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Juli. Ma- jesta. l. 2. infine. ff. de jure fisci Tiraquel. de pœnis. causa 9.*

29 Qui autem vi coacti sunt manus imponere sacrificiis idolorum, aut simile quippiam facere, ii proculdubio hæretici

non sunt; principium enim extrinsecus est adhibitum, neq; aliquid adiumenti attulerunt ii, qui coacti sunt. Quamobrem in Concilio Ancyrano decreverunt Patres, ut hi ad communionem admitterentur. *c.*

Ancyranī
Concil. De-
cretum.

*3. l. fædissimam. C. ad leg. Jul. de adulte. c. sacris de his quæ vi met. ve causa fiunt. c. pre-
sbyteros 50. distin.*

30 Sed cum aliquis metu mortis, vel alterius mali, impium quippiam dicit, aut facit, is quidem puniendus est pro modo culpæ, sed mitius. Nam, & si id facere, noluisset, maluit tamen facere, quām talia pati; & in ipso positum fuit principium commovendarum partium, quas actibus ejusmodi perficiendis, quasi instrumenta adhibuit, itaque voluntarius fecit. *3. etbi. cap. 1. l. si mulier. §. si metu. ff. quod met. cau-
sa. l. patre cogente. ff. de ritu nuptia. c. merito is. q. 1. Cyprianus epistola 2. lib. 1. August. super lib. nume. quest. 24. Tho. 1. 2. quest. 6.
Tiraquel. de pœnis, causa 36.*

31 Nec metus mortis excusare potest eum, qui Fidem Catholicam abnegavit. Sunt enim quædam, ut Aristoteles ait, partim ita fœda, partim ita flagitiosa, nemo ut ad ea impelli jure possit, potiusque oppetenda mors est, gravissimis toleratis cruciatibus; &, ut præclare inquit Cicero, præter cul-
pam, ac peccatum, homini accidere nil potest, quod sit horribile, aut pertimescendum. *3. etbi. cap. 1. Cicero lib. 5. familiarum, episto-
la ultima.*

32 Maximum esse scelus istius impie-
tatis palam est, inquit enim Salvator no-
ster Nolite timere, qui occidunt corpus, ani-
matum autem non possunt occidere. *Matth. 10.
post. Qui negaverit me coram hominibus, ne-
gabo, & ego eum coram patre meo, qui in cœ-
lis est. Et per Esa. dicit Dominus: Nolite ti-
mere opprobrium hominum, & blasphemias
eorum ne metuatis: ego ego ipse consolabor vos.
Quis tu, ut timeres ab homine mortali, & obli-
tus es Domini factoris tui? Et Paulus ait: Si
negaverimus, & ille negabit nos. Et Orige-
nes Qui denegat fidem in persecutionis tem-
pore, omnia evacuavit, nudus repente, &
inanis effectus est, & omnes justitiae ejus,
quas fecit non commemorabuntur. *Matth.
10. Luca 12. Esa. 51. 2. Timo. 2. Origenes
in lib. judicum homil. 7. c. non solum 11. q. 3.
2. Timot. 2.**

33 Non omnium, qui metu deficiunt,
par culpa est, nec eadem poena eorum esse
debet; aliter enim peccant Sapientes, &
gra-

graves viri, aliter qui medio officio tenentur, aliter humiliores, & fragiliores homines; nec exigitur eadem virtus in his, atq; in illis. Nec enim ad virtutes heroicas perinde tenentur fragiliores, atq; perfectiores; Itaq; gravius delinquunt Principes, Episcopi, Clerici, Monachi, Nobiles, Theologi, Philosophi, Sapientes, & fortes, quā plebei, mulieres, & reliqui, severius ergo puniri debent. c. Lotharius 31. qu. 2. c. eos quos de cons. dist. 4. c. hoc ipsum 33. q. 2. l. si quid venditor ff. de adili. edito. l. isti quidem quod met. causa. c. ne quis 22. q. Salomon. in l. 1. ff. de leg.

34 Plurimum refert, utrum quispiam deficiat metu mortis, & tormentorum, antī more infamia, vel exilii, vel etiam minoris mali. Nunquid eadem est causa ejus, inquit Ambrosius, qui sponte negat, & ejus quem tormenta inclinaverunt ad Sacrilegium? Numquid Christus ipse Athletas suos, quos viderit gravibus paulisper cesisse suppli ciis, sine venia patietur permanere? veniae quidem tunc locus est, cum ea quis facit, quae non sunt facienda, iis impulsus omnibus, quae, & humanam naturam longè, multumque superant, & nemo possit sustinere. Et hæc Aristotelis, Cypriani, & Sapientum omnium sententia est. 3. ethi. c. 1. Cyprianus sermone de lapsis. c. potest fieri. de pœnitent. distin. 1. cum dilectus de his quæ vi met. ve. cau. fiunt.

35 Sed inter hæresim, & alia crimina hoc interest, quòd ea metu commissa nihilominus perfecta sunt; hæresis verò non antè perficitur, quam pertinax consensus accedit. Nec enim hæresis in dictis, aut factis, sed in intellectu, & voluntate consistit; atqui cetera potest homo nolens, credere verò non nisi volens. Unde fieri potest, ut aliquis vietus suppliciis sermone neget Deum, & corde adoret. Et ut inquit Cyprianus libro de duplice martyrio: cum tyranus dicit, abnega Christum, & immola Jovi, & esto amicus noster, aut morere: sapientia negat, corde reclamante: & manus adolet thus, cum animus intus adoret Christum. Quamquam hoc quoque gravissimum est crimen; tamen aliquam impietatis culpam elevat humanæ naturæ imbecillitas. c. potest fieri de pœnitent. dist. 1.

36 Quinimmò qui tali metu lapsus est, & corde non discessit à Fide Catholica, is nec hæreticus fuit, nec hæreticorum pœ-

nis affici debet. Cyprian. lib. de duplice martyrio. Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 3. Alex. Alef. 1. parte quest. 183. Alberti in rubri. de hæreti. lib. 6. quest. 13. Brunus lib. 1. de hæreti. cap. 4.

37 Sed ut verisimile sit, quòd is non, confensit, nec Hæreticus, nec Apostata fuit; opus est, ut doleat, & metu cessante statim redeat, agatq; pœnitentiam. Nam si diu tacuit, & non reclamavit, utique confessisse, ac ratum habuisse videbitur. 3. ethi. cap. 1. Concilio Ancyrano, cap. 3. l. 2. C. de bis quæ vi metusve causagesta sunt. Salomo. in l. 1. ff. de legibus.

38 Circa eos verò, qui post lapsum confessim redeunt, aliquid humanitatis debet ostendi, & benignè recipiendi sunt, quemadmodum à Sanctis Patribus identidem decretum, & usitatum est. Nam ut inquit Lactantius lib. 5. divine institution. cap. 13. Multo firmior est Fides, quam reponit pœnitentia. Concilio Niceno can. 11. Arelatensi c. 11. Ancyrano c. 6. Cypria. sermone de lapsis, Niceph. lib. 6. Ecclesiast. hist. cap. 2. & 5.

39 Obiter autem admonere volui, martyrium non esse temerè appetendum, ait enim Redemptor noster. *Cum persequen-* Matth. 10. *tur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Quod exemplo quoque docuit, cum se abscondit à judæis, & abiit in regionem juxta desertum in Civitate Ephrem, ut est apud Joannem cap. 11. ubi Theophilactus inquit; *In condemnationem Iudeorum secedit Dominus; interim, & nos docens, ne nos temerè periculis ingeramus etiam proprietate; sed stemos quidem fortiter, deprehensi autem ne in voluntarium periculum propter incertum eventum irruamus.* Et Eusebius lib. 4. Ec- Historia Corinthis. cleiast. histor. cap. 15. memorans Corinthum quendam natione Phrygen bestias, ceteraque tormenta sponte lacesisse, ac tandem fracto animo defecisse; *Quæ res, inquit, eum ad martyrium procacia potius, & temeritate, quam devotione proficiisse declarat; ipse namque se judiciis ingesserat.* Itaque vietus exemplum evidens omnibus dedit cautius in rebus talibus, & circumspetius agendum; quia non temeritas, sed Fides, & modestia coronatur. Matth. 10. Nazianzenus in vita Basilii. Ambro. lib. 1. offi. cap. 37. Chrysost. in epistola ad Hebr. homil. 5. & ad populum Antioch. homil. 67. Clemens Alexan. lib. 4. Stromatum. Sozome. lib. 6. tripartitæ, cap. 22. Nicepho. lib. 10. hi- sto. Ec-

Sto. Eccl. cap. 16. Pheophyla. in Matth. cap. 10. & in Lucam c. 22.

40 Excipitur tamen Episcopus ab ea regula; nam fugere non debet, si ejus fuga nocitura sit Ecclesiæ, ne mercenarius potius, quam bonus Pastor esse videatur. *Ad Rom. 8.* Si cuti D. Augustinus ad Honoratū scripsit. Et Ambrosius cum à Justina Ariana Valentinianni Matre de Ecclesia juberetur exire; *Ego*, inquit, *spontē hoc non agam, ne lupis ovium sēpta contradere videar, atque blasphemantibus Deum; hic si placet, occide, hoc loco mortem prona voluntate suscipiam.* Author Paulus Diaconus lib. 12. rerum Romanarum. Quod si nihil sit profuturus, & Episcopus ipse fugere potest. Nec moveat quemquam, quod fuga timidi hominis esse putetur; nam, & Paulus ille, qui certus erat, quia nec mors, nec vita, nec Angeli, nec Principatus, nec Virtutes, nec alia Creatura, poterat eum separare à charitate Dei, ille inquam Paulus, Athleta Christi fortissimus, modo per fenestram, modo per murum fugiens, è manibus Tyrannorum evasit. Fugit & Athanasius, fugerunt & alii multi Sanctissimi, constansissimi, & sapientissimi Viri; pudendo Tertulliani errore, libro de fuga in persecuzione. *Joan. 10. August. epist. 180. ad Roma 8. posteriore ad Corin. c. 11. act. 9. cap. pœn. & fin. 7. quæst. 1. Thom. 2. 2. quæst. 1. 24.*

41 Sed jam ad propositum revertamur. Qui magna animi perturbatione commotus aliquid hæreticum dixerit, is procul dubio hæreticus non est; nisi ea forte concurrant, quibus perficitur hæresis. *Sunt autem perturbationes*, ut ait Cicero, *turbidi animorum, concitatique motus, aversi à ratione, inimici mentis, vitæque tranquillæ, vel sunt commotiones animi, quæ rem consilio, & ratione videre non sinunt.*

42 Omnibus ex animi perturbationibus, ut inquit Cicero, *nulla vehementior hemens animi amor: addit Gerson. Nulla violentior, nulla rapacior, nulla denique minus finens animam sui juris esse.* Diotima quoque apud Platonem, *magnum Dæmonem vocabat amorem: & Hieronymus lib. 1. adversus Jovinianum scribit: Amor formæ rationis oblivio est, & insanæ proximus, fœdum, minimeque conveniens animo hospiti vitium: turbat consilia, altos, & generosos spiritus frangit: à magnis cogitationibus ad humillimas trahit, querulos, iracundos, teme-*

rarios, durè imperiosos, serviliter blandos, omnibus inutiles facit. Hæc ille. Amor igitur præsertim improbus, & furor est, & insanía. Gerson sermone de sancto Bernardo. 5. ulti. & inibi interprætes instit. de successio. sublatis.

43 Itaque si furore amoris aliquis perturbatus offensione scilicet, aut Zelotypia, vel desperatione, verba dixerit hæretica, defendi nonnumquam poterit, ne hæreticus esse credatur. Nam, & Zelotypia, ut ait Chrysostomus, *violentissimus affectus est: & qui talia dixit, velut ebrius, non ut hæreticus puniendus est. Chrysost. in cap. Matth. 1. hom. 4. Tiraquel. de pœnis causa. 4.*

44 Idemque erit, si quispiam amore nimio insaniens, amicæ imaginem adoraret, aut aliqua verba emiserit, quæ idolatriam sonent. Est enim hoc ejus, qui vehementer amat, ut horreat, metuatque; deinde inspiciens dilectam, ut eam tanquam Deum colat, & nisi vereretur insanæ crimen, sacra amatæ non aliter, quam Dei statuæ faceret, quemadmodum eleganter Plato Divinus tradit in Phœdro.

45 Sed notanda distinctio est, quam Aristoteles posuit lib. 2. magnorum moralium cap. 6. *Incontinentiae*, inquit, *binæ sunt species: una quidem prorumpens, & improvisa, & confessim proveniens; veluti cum speciosissimam mulierem viderimus, & confessim afficiamur, & ab affectu erumpit impensus ad aliiquid perpetrandum, quod fortasse non expediat. Altera vero velut quedam imbecillitas, quæ cum ratione avertente insurgit. Prior igitur non admodum sub reprehensionem cadere videtur, quandoquidem etiam virtutis studiosis potest evenire, callidis, & ingeniosis: secunda autem frigidis, & melanconicis: tales nimirum reprehendi. Ex hac igitur sententia, illi nonnullam defensionem habent, qui amore obcoecati sine deliberatione delinquent; hi verò nullam, qui amoris prætextu aliquid præmeditatum committunt, ac de his quidem Proptius ait:*

*Non semper placidus per juros ridet amantes Jupiter
& Plautus in Aulularia.*

*Nimis vile est vinum atque Amor.
Si ebrio, atque amanti impunè facere quod lubeat, licet.*

46 Ii quoque defendi possunt, qui inexpectato, & repentina dolore impietatem

tem aliquam dixerint, ut enim Plato in timo inquit. Dolores admodum vechementes, morborum animæ omnium gravissimi sunt judicandi. Et mox: qui dolorem vitare obnoxie conatur, neq; cernere, neq; audire recte quicquam potest; sed rabie furit, & in eo habitu constitutus, minimè rationis est compos; & Fabius. Dolor s̄ aep̄ egit in laqueos, in precipitia compulit, & cruciatus laborantis animæ vulneribus emisit; & Plutarchus in oratione consolatoria: Cum multæ sint anime perturbationes, omnium quamgravissima est dolor: Multi enim dolore in furorem, nonnulli in incurabiles agritudines redacti memorantur; sibi ipsis quidam præ dolore mortem conciverunt. Mulieres igitur, quæ improvisa, inopinataq; morte maritorum, aut filiorum commotæ, aliquid impium repente dixisse convictæ fuerint; nec haereticæ sunt, neque severius puniendæ. 1. s̄ adulterium. 5. imperatores. ff. ad leg. Juli. de adulte. 1. Grac. C. eodem tit. Tiraquel. de pœnis, causa 1.

47 Ita furor brevis est, inquit Horatius, & Cato Senior, irascentem à furioso tempore solum distare dicebat, & Aristoteles: Ira nonnullos in furorem, & insaniam adigit, & Chrys. ira fera est vechemens, & furibunda. Et Mox: Inter iram, & insaniam nihil differt, sed brevis quidam Daemon est, imò quam qui Demonio vexantur gravior. Et Cicero lib. 4. tusculan. quæst. Quid est quò non progrederiatur eodem ira, quo furor? itaque iratos propriè dicimus exisse de potestate, id est de consilio, de ratione, de mente. 7. ethi. cap. 3. & 6. Chrysost. in Joan. homil. 47.

48 Quæ omnia eo pertinent, ut ii, qui ira inconsulta haereticum aliquid dixerint, non protinus censeantur haeretici. Heres is enim ab electione est; ea vero, quæ profiscuntur ab ira, non diudicantur ex electione fieri; quia non ille incipit, qui facit, sed is qui provocavit ad iram; ut Aristoteles tradit; benignius ergo cum his agendum est. c hæresis 24.q.3. ethi. 5. cap. 8. l. s̄ ex plagi. 5. 1. ff. ad l. Aquil. l. quidquid calore de regu. jur Tiraquel. de pœnis causa 1.

49 Et generaliter ea peccata digna sunt clementia, & venia, quæ sine electione ab invitis fiunt, secus verò si antecessit delibratio. Divinus quidem Plato lib. 9. de leg. inquit: Per iram facit, & qui subito absque voluntate interimendi interficit, ita ut

confestim post impetum pœnitentia sequatur; & qui contumelia lacefisti, ideoq; in vindicta cupiditate perseverantes, postea volentes interfecerunt, nec pœnitentia fecisse: altera cœdes consulto, altera inconsulto commissa dicitur; majora verò supplicia illis decet impunere, qui consulto per iram delinquunt; illis contra, qui repente, & inconsulto leviora; & Cicero: In omni iustitia permultum interest, utrum perturbatione aliqua animi, quæ plerumque brevis est, & ad tempus; an consulto, & cogitatō fiat inuria; leviora sunt enim quæ repento aliquo motu accident, quam ea, quæ meditata, quæ preparata inferuntur. 5. ethi. cap. 8. Demosthenes oratione adversus Midiam. Cicero lib. 1. offi. & lib. 2. de inventione. Thom. 1. 2. quæst. 24. l. Gracchus. C. ad l. Jul. de adulte.

50 Et quamvis delicta ab ebriis commissa inter crimina non sint ponenda, cum ad imperium vini admissa esse videantur, ut Divus Ambrosius scribit in lib. de Elia, & jejunio; is tamen, qui semiebrius blasphemat, aut haereses dicit, puniendus quidem est, sed mitius, pro modo voluntarii, & scandali. l. omne delictum. 5. per vinum. ff. de re milita. l. respiciendum. 5. delinquunt de pœnis uterque Thom. 2. 2. quæst. 150. art. ult. Tiraquel. de pœnis causa 6. Albertinus de assertionibus Catho. quæst. 36.

51 Magna reorū defensio esse poterit, si fortè Inquisitor suspectus sit, ut reiicitur, propositis in eum justis rejectionis, si vè recusationis causis. Veluti si inimicus sit, si conjuravit in reos, aut si tale quippiam probari possit. Nec enim ob causas leviores recusatio admittenda est. argu. c. pertuas de Simo. Card. in clem. 1. de haereti. Angel. in summa, verbo Inquisitio. 5. 5. Parisius conf. 2. lib. 4. cap. ulti. 3. q. 5. Rebuffus tracta. de recusatio.

52 Sed in Hispania cū Inquisitor Apostolicus recusatur, non eliguntur arbitrii, ut de suspicione cognoscant, ne judicium eludatur, & causa Fidei Catholicæ differatur; Sed in Senatu causa recusationis summatis cognita, vel recusatus reiicitur; vel frivola, & frustatoria recusatione repulsa, Inquisitor judicare jubetur. Neq; id injuria, quia sicut proceditur appellatione remota, sic etiam spreta frivola recusatione procedi poterit. c. super eo 2. c. cum speciali. de appellationibus, & inibi interprates.

53 Quid autem si reus defensionibus suis

Suis renunciet, dicatque se habere rata testimonia, nec velle ut repetantur testes? & communi sententia receptum est, hanc renunciationem nullius esse mometi; quia non est audiendus reus perire festinans. *I. non tantum. ff. de appellat glo. omnibus probata in I. pactum inter heredem. ff. de pact.*

54 Plerique tamen excipiunt eam speciem à judicibus usitatam, cum reus id ipsum fatetur, quod testibus comprobatum est; tunc enim supervacuum esse videtur iterum testes producere. *Bal. in I. si accusatoribus. C. de accusat. Paul. Orosius, & ceteri in dicta I. pactum.*

55 Verum utcumque in aliis judiciis res habeat, Inquisitores nostri id servare non debent. Primo, quia veritas apertior erit publicatis Reo testimonii, & ab eo singilatim probatis; deinde ut justus sit actorū processus, & reus ipse, ac testes semel, atque iterum interrogentur; postremo, quia saepè rei solent revocare suas confessiones, quamobrem opportet, ut convicti sint; adde quod mitius agitur cum confesso, quam cum convicto. *c. non dicatis I. 2. q. 1. c. afferente. de prescriptio. I. 1. §. si quis ultro. ff. de*

questionibus Tiraquel. de paenit. causa 30.

56 Consanguinei reorum integri testes non sunt ad probandas defensiones; quia eorum interest reos absolviri, quorum infamia ad eos usque porrigitur, si fuerint impietas, haeresisq; damnati; non sunt igitur admittendi consanguinei, neque affines, aut familiares, sed alii testes integri, & Fide digni. *I. 1. & 2. ff. de liber. causa c. filii de here. lib. 6.*

57 Sed est questionis, utrum reorum consanguinei defensiones allegare possint, & ad earum probationem sint admittendi, & cum rei vivunt, & aetatem habent, ipsi per se loquentur, nec ab aliis defendi possunt; sed audiendi sunt consanguinei dum taxat usque eo, ut Inquisitores instruantur; & si quid ab eis fuerit prolatum, quod reo prodesse queat, id officio suo inquirant; & ita Senatus consulto cavetur.

58 Solent rei probare probitatem suam, & actus religionis ab eis factos, contrarios, & adversos erroribus objectis, quod quidem prodesse potest ad presumptionem haeresis diluendam. *cap. pan. de presumptione. Bertrandus conf. 37. lib. 2.*

ANNOTATIONES.

1 Hæreticis pertinacibus &c.

Nendum Hæreticis pertinacibus denegandæ sunt defensiones; sed illis quoque, qui probare volunt non esse hæresim, quæ ab Ecclesia ut hæresis est damnata. *Carena de S. Officio part. 3. de defensionib. Reorum tit. 9. §. 1. nu. 2. & Farinac. de Heresi. qu. 185. §. 14. num. 225.*

2 Prima Reorum Innocentium &c. Defensio.

Est tantæ vis Negatio facta à Reo de criminis sibi obiecto, quod hac stante vertitur semper in dubium ejus delictum. Vnde mos est in SS. Inquisitionis Tribunalii nunquam Reo Advocatum concedere, nisi post quam ter monitus à Judice de veritate dicenda, negat crimen sibi obiectum; tunc enim propter dubium ex tali negatione proveniens, quod crimen obiectum verum non sit, illi Advocatus conceditur. *Del Bene de SS. Inquisit. Off. p. 1. dub. 187. nu. 7.*

7 (a) Necesse est, ut tempus, & locus perpetrati criminis assignetur.

An in accusatione, & Inquisitione necessaria sit assignatio loci, & temporis, controvertitur inter Doctores. Vide *Farinac. de heresi. quæst. 185. §. 3. nu. 30. & §. 4. num. 51.* ubi distinctionem facit de Inquisitione Generali, & Speciali.

9 Magna item defensio erit si Reus testes refutaverit. &c.

Apositè hic Simanc. Defensionem Rei, quæ sit per testium refutationem, magnam appellat; nam in Sanctæ Inquisitionis Tribunalii Maxima Defensionis species est repulsa testium fisci, excipiendo con-

tra eorum personas dicta, & examen. *Caren. de S. Inquisit. Offic. part. 3. tit. 9. de Defen. Reor. §. 4. num. 14.*

12 Hinc est quod hæresis à furioso &c. Addo sententiam hanc procedere quoque in eo, qui dilicida habet interiualla, & ignoratur, an tempore sanæ, an infirmæ mentis deliquerit; In hoc etenim casu DD. censem de jure presumendum esse dementiae tempore delictum fusile commissum. *Ant. Gomez. tom. 3. var. cap. 1. nu. 70. Sousa in aforsism. Inquisit. lib. 2. cap. 3; num. 4. & alii quos refert Caren loco nupercit. nu. 65.*

13 Quid si hæreticus incidat &c.

Nota, quod Hæreticus, qui tempore sanæ mentis deliquerit, sed postea in furorem incidit, vel insaniam, non est custodiendus domi sua à suis, ut dixit *Sousa loco supracit. cap. 37. num. 7.* sed in carceribus S. Officii. *Carena loco nupercit. nu. 68.* Quibus autem modis dignosci possit, an furor, vel dementia hæreticorum vera sit, an simulata, vide *Pengnam in comment. ad 3. part. Direct. Eymeric. comment. 22. vers. qua autem ratione.*

16 Eadem, & in dormiente &c.

Verum est deliquescentes in somno puniri non posse; Vnde, si quis, v. g. hæresim dormiens proulerit, non ob id est ab Inquisitore puniendus; sed verum pariter est quod contra hostiles oritur non parva presumptione, quod eadem agant vigiles, quæ agere in somno attenduntur, solent enim homines persæpe nocti dormientes ore proferre, quæ vigiles diu mente volutarunt. teste Aristotele *cap. 7. de sonno, & vigilia;* quare monitos habet

Inquisitores Carenā de S. Officio par. 3. tit. 9. §. 9. de dormiente, nu. 39. ut ad mores, & vitam huiusmodi dormientium diligenter attendant.

17 Ebrietas quoque &c.
Consultò hic apposuit Simanca illa verba : tunc scilicet cum omnino mente privavit ; Si namque ebrietas talis esset, quæ haud rationis usum non tolleret, sed diminueret, tunc à tota delicti pœna temulentum non excusat ; & hoc est quod eomuniter ajunt Doctores, nempè quod ebrietas excusat à tanto, sed non à toto. Triplicem ebrietatis speciem ponentem, vide Carenā loco nuper cit. §. 10. de ebrietate, & ebris.

18 Qui refert aliorum hæreses &c.
Notandum hic, quod si quispiam deprehendatur hæreticalia protulisse, & pro se hanc afferat excusationem, quodd scilicet ea duntaxat protulit recitativè, illam probare tenetur, alioquin pœna mulctandus. *Pegna in comment. ad 3. p. direct. Eymeric. comment. 17. versic. An autem per dolum.*

21 Nīmia quoque rusticitas &c.
Excusantur quidem ab hæresi suspicione Rustici, Mulierculæ, ac aliis Rudes, & simplices, sed in his tantum, quæ corum capacitatē superare videntur; nam in aliis suspicionis sunt Rei; Quare fit, ut in delictis Polygamiæ, sortilegii qualificati, confractiōnis SS. Imaginum, & aliis hujusmodi, nullo habito respectu ad eorum rusticitatem, & ignoriam, non excusentur, sed abjurent de vehementi, fustigant, & quandoq; ad tritemes damnentur. Censet enim S. Inquisitionis Tribunal, & prudētissimè, nullum Christianorum tanta simplicitate pollere posse, ut nesciat illicitum esse inter Christi fideles plures Viros, & Vxores habere simul, sortilegia nullatenus posse coherētari, & quod Sanctorum Imagines veneranda sunt, non autem sacrilego deturpanda conatu. Vide quæ de hac Rusticali materia docet Farinac. de hæres. qu. 179. nu. 14. 15. 35. & 36. vñā cum Carenā loco nuper cit. §. 11. de Mulieribus, & Rusticis nu. 47. & 48.

22 Iocus autem, &c.
In S. Inquisitionis Tribunal non habet locum effatum illud : Diſtum, vel factum jocosum pœnam non meretur. l. 1. §. Divus. ff. ad l. Corneliam de Sicar. l. obligationum substantia. §. ult. ff. de actio. & obligatio. l. sicut semel. C. de liberali causa. cap. 1. de sentent. excom.; Nam si quis jocose in Deum, Sanctos, vel Fidem quippiam protulerit, mulctandus est; qua autem pœna vide Pegnam in comment. 17. vers. & quamvis regulariter, & sequen. ubi hanc materiam copiosè pertractat. lege pariter locatum in casibus Romæ decisis, & à se descriptis post praxim Iudic. Inquisit. casu 1. & videbis ibidem relatum Rochum quendam cuiusdam approbatæ Religio- nis professum, qui eo quoniam in quodam scandalo, & turpi ludo, quem cum suis fecerat Com- professis Hymnum *Iam lucis ortu sidere*, immiscuit adiectis nonnullis verbis impudicis, & actibus in- honestis, violatae Fidei Iudicium decisione fustigatus in S. Officii Palatio, per decenium privatus omnibus legitimis actibus, ac voce activa, & pas- siva, per trienium omni sexta feria Iejunio puni- tus fuit.

26 Pueri, & impuberes, &c.

Non omittendum hic quodd sicuti Hæreticus mi- nor, quoties pœnitens est, ratione minoris etatis mi- tius punitur; ita si pertinax esset, nullum ex minori etate beneficium reportaret, sed esset pœna ordi- naria plectendus, dummodo tamen doli capax cerneretur, quamvis non etiam pubes, sed proximus tantum pubertati Decian. in tract. crimin. p. 1.

lib. 3. cap. 12. num. 25. & lib. 5. cap. 37. nu. 56. Sousa in Aphorism. Inquisit. lib. 3. cap. 32. num. 1. & alii quos refert Caren. de Off. S. Inquisit. p. 3. tit. 9. §. 6. de minor. etat. num. 24. & 25.

28 Mulieres fermè, &c.

Notandum hic Mulierculas, & quoslibet alios Idiotas etiam in his, quæ explicitè scire, & crede- re tenentur, posse ab Hæreſeos suspicione excusari; si quid erroneum contra teneant, quoties eorum ignorantia probata, parati sint Ecclesia parere; sed nunquam à peccato mortali excusarem, eo quoniam talia scire sub letalis peccati pœna tenen- tur, vide Tolet. de instruet. Sacerdot. lib. 4. cap. 3. nu. 4. vers. unde multi rusticci.

30 Sed cum aliquis metu &c.

Qui mortis, vel alterius mali metu in hæreſeos la- bitur impietatem, licet aliquando hæreticus non judicetur, & per consequens hæreticorum pœnas effugiat; seper tamen est suspectus de hæresi, quæ suspicio, aut vehemens, aut levis erit, juxta causas quibus, aut gravabitur, aut minuetur, juxta Perso- narum qualitatem, & juxta timoris incusſi ratio- nem; idcirco hic docet Simanc: hunc puniendum mitius, & pro modo culpæ. Vide Gerson. in tract. de protestat. considerat. 12. quem in proposito refert, & sequitur Pegna in comment. ad 1. part. Di- rect. Eymeric. quæst. 9. comment. 24. vers. sed hac quidem omnia; ubi doctissimè explicat causas Personarum qualitates, & timoris rationem, quibus omnibus quis aut de vehementi, aut de levi, aut nullo pacto reddatur suspectus in hoc casu, & quando nam propter hanc suspicionem sit ei in- dicenda abjuratio.

35 Sed inter hæresim, & alia crimi- na &c.

Hac potissimum de causa ab Hæreſeos noxa defen- ditur à nonnullis S. Marcellinus Papa, & Martyr. Quia, dicunt, licet incensum super prunas in Ido- lorum cultum metu Tyrannorum impulsus manu exterrè trementi imposuerit; nil tamen contra Christi fidem interne credidit, ut ejus publica pœnitentia in Sinvestrano Concilio testata fuit (vera ejus Historia concessa, de qua admodum dubita- tur, ut videre est ex Baron. Annal. Ecclesiast. tom. 1. circa Annum Domini 302. & Spondan. in Epitom. ejusdem Anni num. 12. & 14.) Quare cum hæresis erimen in intellectu errante, & voluntate pertinaci tantum perficiat, & Pontifex iste San- ctissimus fuerit, & toto corde fidelis; sequitur ex illo facto nunquam Hæreticum posse censi. Vide Roderic. Acagn. in cap. Nunc autem distin. 21. Suarez. de fide disp. 10. sect. 6. num. 1. & Bellarm. in suis controvers. tom. 1. lib. 4. de Sum. Pontif. cap. 8. vers. Decimus est Marcellinus.

37 Sed vt verisimile sit &c.

Notandum hic triplicem esse conditionem eorum, qui post lapsum in aliquod dictum, vel factum, hæreticale metu, aut vi, ad pœnitentiam confu- giunt. Alii enim non statim, sed post longum tempus, post diuturnum silentium, nulla recla- matione præmissa dolent; & hi à pœnū hæreti- corum non excusantur, quia scelus admissum ratum habuisse, & illi consensisse videntur. Alios quidem non statim, sed tamen non post tam magnum temporis intercapdinem pœnitent; & hi, pœnas quidem hæreticorum evadunt, sed tamen puniendi sunt, & ad abjurationem compellendi. Alii denique statim post lapsum pœnitentes ad Ec- clesiæ gremium veniam implorantes revertuntur, & hi benignè recipiendi, & mitissimè tractandi sunt. Vide Azzor. in Summa part. 1. lib. 8. cap. 9.

Rub.

Rub. de Hæresis Crimin. quæst. 9. in fine, quem etiam citat Farin. de hæref. quæst. 183. §. 3. nu. 28. in fine.

39 Obiter autem &c.

De hac materia lege, qua olim non minus piaissimè, quam doctissimè scripsit D. Athanasius in *Apolog. de fugia sua.*

43 Itaque si furore amoris &c.

Nota quod hic Simanca ait duntaxat non esse, ut hæreticum puniendum, qui amoris furore perturbatus verba profert hæreticalia; & doctrinam, hanc suam non extendit ad eorum, qui ob amorem Amasia fortilegia committunt hæreticalia, nec docet hos tales nedum leviori pœna, sed etiam leviori abjuratione multando, sicut docuit Zanard. in sum. par. 2. cap. 12. Ex quo licet colligere quod fortilegi etiam amore percipi, quoties fortilegia ad amorem patrant qualificata, abjurare solent vehementer, ut non semel in *S. Inquisitionis Cremonæ practicatum se vidisse testatur Caren. de Off. S. Inquisit. par. 3. tit. 9. de Reor. defens. §. 12. de Amore nu. 53.*

48 Quæ omnia eo pertinent &c.

Observa hic diligenter, quod licet sit verum quicquid in hoc capite docet Simanc., & quod Ira faciat mitius delictum puniri, ut habetur ex *tex. l. 2. ibi seu calorem C. de Abilit.* In Tribunali tamen Sanctiss. Inquisitionis non omnis ira pœnæ diminutionem præstare solet, sed ea tantum quæ ex causa iusta procedit; & vehementer est. Vnde fit quod irascentes causa iudi, & ob id hæreticaliter Blasphemantes, absque ulla pœnæ diminutione pœna Blasphemorum puniuntur, ut docet *Caren. de Off. SS. Inquisit. part. 3. de Reorum defensionib. tit. 9. §. 7. nu. 32.* & ego ipse in hoc SS. Inquisitionis Ferrariae Tribunali Eccl. Cardinalium Vniuersitatis Inquisitionis Decreto practicatum vidi in quodam Milite qui irascens iudi gratia horrendas Blasphemias consueverat eructare.

50 Et quamvis delicta &c.

Præter ea quæ supra num. 17. lege Zachiam in suis quæst. *Medico-legalib. lib. 2. tit. 1. quæst. 11. ubi latè, & eruditè hanc ebrietatis materiam pertractat.*

51 Magna Reorum defensio &c.

Quicquid in contrarium sensisse videantur *Archidiacon. in c. quia pluriq; de Off. ordin. in 6. Ioannes à Rojas singular. 100. incipien. Inquisitores, & intratt. de Hæretic. part. 2. de privileg. Inquisit. num. 435. Menoch. de arbitriar. lib. 1. qu. 37. nu. 40 Scacc. in trakt. de Iudic. causar. civil. crimin. de Heretic. cap. 67 num. 7. attamen verior hodie, & communior censetur Simancæ sententia, nempè quod Apostolici Inquisitores quandoque possunt, ut su-*

specti recusari; quam præter ipsum tenent *Eymeric. in Direct. Inquisit. p. 3. num. 120.* & ibi *Pegna in comment. 30. vers. ceterum Tabien. in summa in Verbo Inquisitio §. 4. nu. 5. Jacob. Laurent. in tract. de Iudic. suspec. cap. 2. nu. 9. Farinac de Hæresi qu. 185. §. 5. nu. 236.* & *Carena de S. Off. par. 3. tit. 9. §. 18. nu. 85.* & sequen. benè nihilominus verum est, quod non omnis causa est sufficiens ad hanc recusationem faciendam; sed exigitur causa gravissima, que censetur capitalis iniuritia, vel conspiratio in Reum. Vide præter DD. nuper relativos *Ludovic. à Paramo de Origin. S. Inquisitionis lib. 3. quæst. 4. Rub. de expedit. process. in causis fidei num. 56.* & nota quod in hujus casus contingentia recusationis causa ad supremum Inquisitionis Tribunal cognoscenda remittitur.

53 Quid autem si Reus defensionibus suis &c.

Observandum hic quod licet Reus non possit suis renunciare defensionibus quippe quæ sunt de jure Naturæ, maximè ubi in Criminali causa agitur de pœna corporis afflictiva; cum nullus sit Dominus membrorum suorum. *Glos. c. quoniam contra de probat.* potest tamen renunciare termino pro suis defensionibus sibi à Iudice assignato, quippe qui est solum de jure positivo. Nota hanc esse in Sanctissimæ Inquisitionis Tribunali proxim exercendam, ut scilicet Iudices non obstante defensionum renunciatione à Reis facta, sinant semper labi terminum assignatum, antequam ad causæ expeditiæ deveniant; sic etenim cauminantia Reorum ora clauduntur, & in cautela semper Inquisitores abundant. Vide *Carenam de S. Off. part. 3. tit. 10. de defensionib. Reorum §. 20. nu. 90.* & sequen.

56 Consanguinei Reorum &c.

Bene dixit hic Simanc: Reorum Consanguineos non esse ad eorum defensiones probandas integros testes, quia si cum hujusmodi consanguineis alii Testes convenienter non consanguinei, qui omni exceptione forent majores, vel ipsimet essent valde dignæ, ac spectatae probitatis, aut aliqua pro Reo supposito concurrenter Innocentia in dicta, arbitrari integratatem posse recipere, & eorum depositionem presumptori Reorum defensionibus prodesse. Vide *Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 857. num. 28.* & *Lal. Zecch. in summ. part. 1. tit. de Fid. Rubr. de Hæresi cap. 11. num. 14. vers. quo verò ad domesticos. quorum Doctrina quamvis procedat de Domesticis tantum, & Familiaribus, applicari quoque poterit, & consanguineis. Farinac de hæres. quæst. 188. §. 7. num. 150.* & sequen.

De Defunctis. Titulus XVIII.

S U M M A R I U M .

- 1 **M**ortem iustorum Ecclesia laudare cursoleat, improborum vero, & hæreticorum memoriam damnare.
- 2 **R**eis vita funeris, in aliis criminibus ab hæresi, crimen cum pœna extinguitur.
- 3 **C**adavera reorum de aliis criminibus ab hæresi, cur puniri non soleant.
- 4 **C**adavera punitorum insepulta relinqua non sunt.

- 5 **C**adavera, & offa hæreticorum punienda cur sint.
- 6 **H**æreticus post mortem condemnatur, ac si vivus esset.
- 7 **C**orpora hæreticorum non sunt inter Christianorum corpora sepelienda.
- 8 **C**orpora hæreticorum inter Christianorum corpora non esse sepelienda. *Joseph. & aliorum exemplis comprobatur.*

- 9 Sepultura Ecclesiasticae privatio, ab hereticorum excommunicatione descendit.
- 10 Ossa, & cineres hereticorum, & non solum cadavera; sepultura privari debet.
- 11 Hæretici defuncti memoria, & fama iure damnatur.
- 12 Defuncti hæretici memoria quando damnata sit.
- 13 Defuncti, quis suspectus de hæresi lité procedente obiit, quo pacto causa tractandas sit.
- 14 Defunctus hæreticus accusari potest, atque damnari, etiam post quadraginta annos.
- 15 Defuncti memoriam qui defendere possint coram judicibus.
- 16 Filius vivo Patre hæretico, cur ad eius defensionem non admittitur.
- 17 Citandi sunt praesentes, & certi ad defuncti defensionem; absentes vero, & incerti edictis generaliter vocandi.
- 18 Bonis defuncti publicatis, an teneantur successores ad fructuum restitutionem.
- 19 Processus contra defunctum brevi tempore fiat.
- 20 Defuncti causa ab instantia judicii absoluti, si adversus eum alii testes supervenerint, denuo tractari poterit.
- 21 Mortem sibi consiscere, non licet cuiquam.
- 22 Mortem sibi consiscere, quam horrendum, & execrandum facinus sit.
- 23 Mortem sibi consiscere, cur non licet.
- 24 Mortem sibi voluntariam inferre, nulla auctoritas est, qua Christianis concedatur.
- 25 Occidere se ipsum quivis prohibetur, Divino illo precepto, Non occides.
- 26 Occidere se ipsum contra naturalem inclinationem est.
- 27 Occidendo se ipsum inuria fit Reipub. & Deus laeditur.
- 28 Occisor sui multò magis peccat, quam miles qui in iussu Dux à statione discedit.
- 29 Occidere se ipsum nequam licet, nisi id Deus specialiter præceperit.
- 30 Mortem sibi inferre non licet; multa tam licent, ex quibus mors vel sequitur, vel acceleratur.
- 31 Occidentes se ipsos in carcere ubi propter hæresim coercebantur quales censendi sint.
- 32 Confessio illorum recipi non debet, qui post plenam Confessionem sibi manus inferunt.
- 33 Defunctorum hæretorum causa quomodo sit tractanda, colligitur ex octaua Sessione Concilii Constantiensis.

De Defunctis.

Sicuti prætiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus, ut Prophetæ Regius ait, sic mors pravorum, & impiorum execranda, & detestabilis est. Et sicuti durat semper memoria justi cum laudibus; sic nomen impiorum putreficit, & eorum est immortalis infamia. Quemadmodum igitur Sanctorum mortem Ecclesia Catholica quotidie celebrat; sic, & impiorum, & hæreticorum damnare solet memoriam, ut & justi latentur, & confundantur iniqui. Ps. 115. Prover. 10.

2 In aliis criminibus, reis vita functis, crimen cum poena extinguitur; quia præventi sunt à Summo Judice Deo, & vocati ad maximum ejus tribunal; & ut inquit Ulpianus; *is qui in reatu decedit, integrum statu decedit; extinguitur enim crimen morta-*

litate, & reus morte criminis liberatur. l. 1. cum seq. C. si reus vel accusator. l. 15. qui in reatu. ad l. Juli. Majesta. l. contra pupillum. §. 15. qui ad majus de re judi. l. si pœna ff. de pœnis. c. ex epistola. c quorundam. 23. distin. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5.

3 Sed neque cadaver puniri solet, quia sensu, & anima caret, ac pœna capax non est. Vivos castigare decet, non mortuos, ut apud Stobæum est, qui Sophoclem refert, ita dicentem; *Quid juvat mortuos, Sophoclis qui amplius non sunt, affligere?* Fabius quoque ait: *Mortem quidem finem esse, nec sæ-Preter Mortuam ultra fata procedere. Illumque valde tis pœnam crudelēm judicat, qui adeò hominem exxit, nil ultra ut ibi pœnam querat, ubi sensum doloris non inveniat.* Postrem totius hominis crimen in solo cadavere injustè punitur; quia, ut Plato in Alcibiade inquit; *Non est homo Platonis hoc, quod videmus fragile, & terrenum; sed sententia ani-*

animus est, sed intellectus, qui omnem ambitum Cœli, omnem decursum temporis excedit. Et iterum in Axiocho : Soluta simul hac compage, animoque rursus in proprium restituto locum, relictum istud corpus terrenum, atque rationis expers, amplius nequam est homo. Et Ovidius lib. 3. de trist.

*Hector erat tum, cum bello certabat;
¶ idem.*

*Tractus ab amonio non erat Hector
equo.*

Quibus consentanea tradiderunt, Mercurius, Lactantius, Ambrosius, & alii, Stobæus sermone 122. *Fabius declamatione 12. Mercurius Trismegistus in Asclepio. Lactan. de officio Dei c. 20. Ambro. lib. 6. Exameron. c. 6. cumseq. Cælius lib. 2. leet. antiqu. c. 17.*

4 Sed neque punitorum cadavera infепulta relinquenda sunt, sed cognatis, vel quibuslibet potentibus ad sepulturam danda sunt; ut Ulpianus, Julius, Paulus, Diocletianus quoque, atque Maximianus, crueles alioqui tradiderunt. Accedit eodem lex illa Deuteronomii: *quando peccaverit homo, quod morte plectendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur; quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno; & nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.*

Quem locum eleganter explicat Hieronymus in 3. cap. epistolæ ad Galatas. Quam ob causam nonnulli putant peccare judices, qui corpora punitorum sepeliri vetant; quod equidem verum esse censeo, nisi fortè ad terrorem id pro magnis sceleribus receptum sit moribus, aut legibus constitutum; est enim hoc inhumanum, cruele, & horrendum. I. 1. & ulti. de cadave. punito. I. obnoxios. C. de Religio. & sumpti. fune. Deuter. 21. Silvester. verbo. sepultura. quest. 10. Joan. Majo. in lib. 4. sent. dist. 45. quest. 4. Covar. lib. 2. varia resolut. cap. 1. nu. 11.

5 Sed quamvis in plerisq; aliis crimibus hæc ita sint; in crimine tamen hæresis propter atrocitatem ejus, & Reip. documentum, non solum ad viventem hominem, sed etiam ad cadaver, ad sepulcrum, ad ossa, & cineres, ad memoriam, & famam poena pervenit; quod quidem justissimum est, ut non modo corpora multorum, sed etiam plurimorum animæ salve fiant. Nam si jure ac merito ab ultimo parricidio, ut Fa-

bius ait, exigitur pena trans hominem; quantò rectius ab hæretico gravior pena exigenda est, qui suam primum animam, deinde familiæ suæ, postremò totius Reipub. perpetua morte studet occidere. *Fabiush. declar. 6.*

6 Itaque adversus hæreticum inquiritur etiam post mortem, & si de ejus hæresi planè constiterit, condemnatur ac si vivus esset, bonaq; illius publicantur, & ab hæredibus auferuntur; & insuper declaratur excommunicatus; & iterum excommunicatur, quòd attinet ad operationes viventium, ut pro eo non fiant preces, neq; oblationes, neque in loco Sacro sepeliatur. c. accusatus. §. in eo de hæreti. lib. 6. c. à nobis 2. desent. excommuni. c. sane perfertur. 24. quest. 2. l. Manicheos. c. de hæreti. Alphon. lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. 19. cumseq.

7 Corpora igitur hæreticorum, defensorum, & receptatorum non sunt inter corpora Christianorum sepelienda. Qui nimio, qui scienter ea Ecclesiasticæ sepolturæ tradiderit, excommunicationis sententiae subjacebit; & ab illa non est absolvendus, donec propriis manibus hæreticorum corpora publicè effodiatur, & extrahat, & eorum ossa ervat, atque proiiciat; quod tamen tunc fieri debet, cum à fidelium corporibus discerni possunt. c. sicut de hæret. cap. 2. eotit. lib. 6. prima instru. Hispalen. cap. 20. cap. sacrif. de sepoltu.

8 Sic etiam Josias occidit omnes Sacerdotes hæreticos, & eorum ossa commisit igni; & aliorum hæreticorum ossa de sepulcris tulit, & combussit ea. Et Irene. Augusta. effodit ossa socii sui hæretici, & combussit illa; quod merito à Catholicis viris laudatur. Plato quoq; Divinus huic sententiae legibus suis accedit. lib. 10. statuens, impios vita functos extra regionis fines insepolitos eiiciendos. Qui autem inquit, eos sepelierit, impietatis criminè à volente accusetur. lib. 4. régum. cap. 23. & lib. 2. paralipo. cap. 34. Nicephorus lib. 17. Ecclesiast. hist. cap. 27.

9 Poena hæc privationis Ecclesiasticæ sepulturæ ab hæreticorum excommunicatione descendit; non enim alii sepeliendi sunt in Sacris locis, quam hi, qui in Religione Christiana iniciati, & in vera Fide, & pœnitentia decedunt. Undè à sepultura Ecclesiastica excluduntur omnes infideles,

deles, pueri nec dum baptizati, hæretici, excommunicati, & qui in manifesto peccato, de quo non egerunt poenitentiam, moriūtur; veluti qui sibi ipsis consciscunt mortem, qui furti, rapinæ, aut usurarum damnati fuerunt, de quo satisfacere noluerint; nam hi à communione fidelium excludendi fuerunt; Et quibus in vita non communicavimus, iisdem nec post mortem communicare debemus. Postremò indigni sunt Ecclesiastica sepultura, hi pro quibus orare non licet; non enim præcipue ob aliam causam corpora defunctorum in Sacris locis sepeliuntur, quam ut hi, qui eodem loco ingrediuntur, Deum pro illis precentur; quamobrem sepultra mortuorum dicuntur monumenta, quia monent vivorum mentes, ut defunctorum recordentur, auctore August. lib. de cura pro mortuis agenda. c. cum gravia. 13. q. 2. c. ex parte. c. sacris de sepultu. Clemen. I. eo. tit. Alphon. lib. 2. de iusta hæreti. punit. cap. 18. Brunus lib. 4. de cærem. cap. 2. & cap. 7.

10 Non solum hæreticorum cadavera sepeliri non debent, sed neque ossa, neque cineres eorum; quia eadem omnino ratio prohibitionis, in his, atq; in cadaveribus est. Adde quod olim corpora defunctorum cremari solebant, sed ossa, & cineres sepeliebantur. Alia multa de sepulcris, & ritibus sepeliendi, ac de illis id genus, plures antè nos frequentissimè tradiderunt. Dionysius de Eccles. bier. c. 7. Ambrosius, & Nausea lib. de Tobia cap. 1. Chrysost. in Gen. homil. 66. August. lib. 1. de Civit. Dei c. 12. & iterum lib. de cura pro mortuis gerenda. Plato lib. 12. de leg. Laetantius lib. 6. divina instit. cap. 12. Plutarchus in vita Lycurgi Stobanus sermone 120. Cælius lib. 17. lectio antiqua cap. 19. cum seq. Thomas 2. 2. quæst. 32. Abulensis. Levitici 10. quæst. 10. & ulti. Titelmanus in Ecclesiast. cap. 6. Gerson. par. 2. tractatu de solecitudine Ecclesiasticorum conclu. 6.

11 Memoria, & fama hæretici defuncti jure damnatur, ut supradiximus. Unde in Concilio Constantiensi patres hujuscemodi sententiam protulerunt: Concilium pronuntiat hæreticum Joan. Vvicleff. ac memoriam ejusdem condemnat, & mandat exhumari ossa ipsius, & cremari. sess. 8. & cap. accusatus. & in eo de hæreti. lib. 6. 1. Manichæos. C. eodem tit.

12 Procedi tamen contra memoriam defuncti non debet, priusquam de illius hæresi planè constiterit per legitimas probationes, quæ ad condemnationem sufficiant. Quod prudentè admodum quarta instructione Toletana cavetur; cui accedit, quod non est accusandus defunctus tanquam hæreticus, propterea quod aliquam hæresim dixerit, vel scripsiterit, nisi antè constiterit de pertinacia ejus; quia non sequitur necessario, illum hæreticum fuisse, qui dixit, vel scripsit hæresim. Ade quod plenior, clariorque probatio exigenda est contra defunctum, qui se defendere nequit, quam contra hominem vivū; qua ratione plura juris solemnia necessaria esse in testamentis, quam in contractibus viventium, cunctis legumlatoribus, æquum visum est. 4. instruc. Toleta. cap. 7. Arist. problemat. 3. parti. 29. Bal. in c. I. 9. si quis si de investi. inter do. & vassa. lis. oratur lib. feudo.

13 Si verò quispiam suspectus de hæresi mortuus fuerit lite pendente; rectè judices poterunt causam peragere, ut vel absolvant eum, & ejus hæredes, vel famam, & memoriam condement, bonis etiam publicatis; non tamen imponere debent hæredibus poenam pecuniariam propter solam suspicionem, quia morte suspicio extinguitur. 1. C. ex delictis defuncto, & illic Bal. c. accusatus. & porrò de hæreti. lib. 6. Aegid. Bellame. decis. 677. & 680. Joan. de Ana. in c. si quis Episcopus de hæreti.

14 Nonnulli putant hæreticum defunctum accusari non posse post quinquennium, quia post hoc tempus legibus civilibus non licet accusare apostamat. Verior tamen sententia est, quod accusari potest, atque damnari hæreticus etiam post quadraginta annos; & ea tantum bona confiscantur, quæ spatio quadraginta annorum fuerint bona Fide ab hærefibus possessa. I. 2. & ibidem Glo. & Bart. C. de apost. c. ulti. de præscript. lib. 6. prima instruc. Hispalen. cap. 20. Felinus in c. cum nobis de præscriptio. Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 17.

15 Filii, & successores, & alii omnes quorum interest, vocandi sunt ad memoriam defuncti defendendam; hi enim audiри debent, quibus nocere potest sententia, ne in dicta causa damnentur. Sed hoc amplius ajunt Albericus, & Ægydius, quemlibet sine delectu audiendum esse, qui ve- lit

lit memoriam , & famam defuncti defendere. Quod equidem non omnino reiiciendum censeo , si modo probabilem causam defensionis , quisquis ille sit , attulerit ; nam , & unicuique Deus mandavit de proximo suo ; & natura inter omnes homines cognitionem quandam constituit ; & in omnibus rebus , præsertim Fidei , & Religionis , omnes sumus Fratres in Christo. Postremò humanitatis ratione cuiuslibet appellatio pro homine ad mortem damnato admitti solet , nec querimus cuius intersit ; multo ergo rectius admittenda pro defuncto defensio est , qui se defendere nequit. c. filii de hereti. lib. 6. prima instruct. Hispalen. cap. 20. l. nam ita divus de adoptio. Aegydius decis. 678. & 679. Alberi. in rubri. C. de hereticis. l. ut vim de justi. & jure. l. non tantum de appellat. l. ad dictos. C. eodem tit.

16 Cœterum vivo Patre, filius non admittitur ad ejus defensionem , quamvis ipsius filii plurimum intersit . Quod ideo fieri solet , quia Pater , se ipsum defendere longè melius poterit , cum certior sit de veritate causæ . Demum principaliter tractatur de damno patris , ad filium autem pervenitur ex consequentia ; quo casu filius non est audiendus , nisi fortè pater esset mente captus , qui loco absentis , & mortui habetur. glo. Alex. & coeteri in l. de uno quoque de re judi. glo. ulti. in c. quamvis patrum de pactis lib. 6. Alex. & alii in l. sœpè de re judi.

17 Qui autem præsentes , & certi fuerint ex his , quorum interest , citandi sunt ad defuncti defensionem ; absentes vero , & incerti vocati sunt generaliter edictis , vel præconiis secundum consuetudinem Provinciæ . Si vero non comparverit qui defunctum defendere velit ; judices defensorem idoneum eligerent. Prima instruct. Hispalen. c. 20. cap. ulti. de electio. lib. 6. Aegydius decis. 679. l. si eo tempore. C. de remissi. pigno.

18 Questionis est an publicatis bonis defuncti , teneantur successores ad restitucionem fructuum ; & æquius est , ut non teneantur , si bona fidei possessores fuerint , nisi ad fructus perceptos à tempore litis contestatae ; hoc enim æquum est , & multis juris capitulis continetur : quamvis autem prima instructione Hispalensi generaliter caveatur , ut bonis defuncti publicatis , au-

ferantur bona cum fructibus à quocunq; successore ; id tamen accipiendum est , de malæ fidei possessoribus , vel de fructibus perceptis post motam litem , ut paulo ante dixi. l. sed , & si lege. §. 1. cumseq. de peti. heredi. l. terminato. C. de fructi. & lit. expen. prima instruct. Hispalen. cap. 20. l. non est novum de legib.

19 Illud quoque judices observabunt , quod quarta instructione Toletana prudenter cavetur ; ut processus contra defunctum brevi tempore fiat , longis rejectis ambagibus , & ut in causa non supersedeant propter defectum probationum ; nisi forte sit verisimile , quod intrâ breve tempus alii testes supervenient. Si vero plena probatione defunctus convictus non fuerit , protinus absolvendus est ab instantia judicij , & bona successoribus liberè dimittenda. c. accusat. §. porrò de hereti. lib. 6. quarta instruct. Toletana c. 7.

20 Si vero postquam defunctus fuerit absolutus ab instantia judicij , supervenerint adversus eū alii testes , tractari denuò causa poterit , & alterius instantiae testimonia vim suam integrum servant , ut cum ipsis conjungi queant ad plenam heresis probationem . Nam , & si perempta instantia pereant acta ordinaria , quæ instantiam illam respiciunt ; ut datio fidejussoris , judicio sibi , citatio , litis contestatio , & si quæ sunt generis ejusdem ; ea tamen acta , quæ ad causam , magis quam ad instantiam pertinent , perempta instantia , nihilominus vim suam habent , ut in alia instantia noceant eidem reo , ejusq; successoribus. Quæ quidem vera , & recepta , & usu etiam comprobata sententia. Bar. in l. cum lite judi. solvi. Hosti. Abbas , & Felinus in c. causamque 1. de testi. Alex. conf. 58. lib. 2. Jas. Alciat. & coeteri in l. is apud quem. C. de edendo.

21 Antequam de eis differam , qui propter heresim vincti , mortem sibi conciverunt , quod sœpè ab eis fieri contingit , quos totos dæmon possedit , non erit alienum , breviter nunc aliqua , de hac execranda morte perstringere . Fuit quippe multorum perniciosus error , sed eorum , qui verum Deum ignorarunt , æxistimantium , quod spe vitæ melioris , aut pro gloria adipiscenda , vel tedio vitæ , vel pro dedecore , vel dolore fugiendo , liceret unicuiq; mortem sibi conciscere. Usq; adeò autem hæc insa-

infania apud quosdam invalvit, ut Plinius dicere non dubitarit, *esse id optimum, quod homini dedit natura in tantis vita pœnis.*

Exempla Virorum, Unde Chrysippus, Empedocles, Zeno, Cleantes, Lycurgus, Demosthenes, Themistocles, Annibal, Cleomenes, Brutus, Cato Uticensis, Marcus Antonius, aliique multi, qui viri fortes, prudentes, & sapientes habebantur, mortem sibi ipsis nephariam concivisse traduntur; contra quos verissima rectius philosophantium sententia est, nulli unquam id licuisse, nec esse hoc viri sapientis, aut fortis. Nam, ut apud Curtium est lib. 5. hist. Alexandri. *Fortium virorū est magis mortem contemnere, quam odire vitam.* Quod, & Pythagoras, Plato, Aristoteles, & coeteri omnes docent. *Plato in Phedone, & lib. 9. de legib. Arist. lib. 3. Ethic. cap. 7. & lib. 5. cap. 11. & illic Buridanus qu. 28. Aciatus lib. 4. Parergon. cap. 4.*

22 Hoc amplius habet Christiana philosophia; non solum id non licere, verum etiam horrendum, & execrandum facinus esse, mortem sibi aliqua ex causa conscientiae, quia locus salubri poenitentiae non relinquitur. Quam sententiam Origenes, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & universi Theologi comprobant. *Origenes, lib. 2. in Job. prop̄ finem; Lactan. lib. 3. divina institu. cap. 18. Chrysost. in Epist. Pauli ad Galat. Cyprian. lib. de duplice martyrio. Divus Petrus apud Clementem lib. 7. recognit. Hiero. epist. ad Paulam. Theophilactus in Matthæ. cap. 27. Augustin. lib. 1. de Civit. Dei c. 17. cum seq. c. si non licet. c. placuit 28. quæst. 5. Alex. Alef. 3. parte quæst. 34. memb. 2. Tho. 2. 2. quæst. 64. art. 5. & innumerabiles alii.*

23 Sunt autem huius sententiae fundamenta fortissima, verissima, & evidentissima; Primum quod homo non est vita Dominus, sed solus Deus vita largitor; juxta quod ipse in Deuteronomio, inquit; *ego occidam, & ego vivere faciam;* & alibi Sapient. ait; *Tu es Domine, qui vita, & mortis habes potestatem.* Gravissime igitur in Deum peccat, qui, quod ejus solius est, usurpat violentissime. *Deuter. c. 32. Sapient. c. 16.*

24 Deinde nulla est auctoritas, ut ait Augustinus, quæ Christianis in qualibet causa jus voluntariæ necis attribuat; nec enim frustra in Sanctis, canonisq; libris,

nusquam nobis divinitus præceptum, præmissemus reperi potest, ut vel ipsius adipiscendæ immortalitatis, vel ullius carenti, cavendivè mali causa, nobismet ipsis necem inferamus. Quod quidem non fuisset omisum à Summo Deo legislatore nostro, si id ullo modo liceret. *August. lib. 1. de Civit. Dei. cap. 20.*

25 Accedit eodem, quod in Divino illo præcepto, *Non occides,* quo non alia, quam hominis occisio prohibetur, evidenter includitur, neminem se ipsum unquam occidere posse. Nam qui alterum occidere prohibetur, multò magis prohibitus est, ne sibi ipsis mortem consciscat. Nec enim qui se occidit, aliud quam hominem occidit. *Quin immò sui ipsius homicida magis contra charitatis ordinem peccat,* quam occisor alterius; charitas quippe ab illo incipere debet, qui habet eam. Unde præceptum Divinum dicit, *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Et *Marci 12. Ecclesiasticus inquit: Qui sibi nequam est, cap. 14. cui alii bonus erit?* Martianus quoque jure consultus puniendum esse illum ait, qui sibi manus intulit; quia is, qui sibi non pepercit, multò minus alii parceret. *Contra hos,* ut ait Seneca, *inventum est, ut aliquid post mortem timerent.* Nihil non ausus fuit, qui se potuit occidere. *I. præses. G. deservit. & aqua. Ecclesiast. 14. I. ulti. de rebus eorum. Tho. 2. 2. quæst. 26. & coeteri Theologi in lib. 3. sent. distin. 28. cum seq. Seneca declamatione quarta.*

26 Præterea se ipsum occidere, facinus est horrendum, & contra naturalem inclinationem, sicuti apud omnes Theologos satis constat; *Dedit enim natura ipsa,* ut ait Cicero, *virtutum omnium initia, eademque rebus omnibus eam vim inservit,* ut appetant sui conservationem, & resistant corruptioni. Quod experientia docet, & Aristoteles tradit lib. 2. de generatione. Unde vim, atque injuriam propulsare omni jure cuilibet concessum est. *I. ut vim de justi. & jure.*

27 Ad hæc is, qui se occidit, injuriam facit Reipublicæ, cuius membrum erat, quod temerè auctoritate privata; immo Sathanica præcidit invita Republica; Nec tantum sibi ipsis, & universæ Reipub. injurius est, qui nefandum hoc facinus perpetravit; Verum etiam Deum ipsum gravissime laedit, servum ejus occidendo contra

Domini, & Creatoris voluntatem, atque præceptum; Unde Plato in Phedone sapienter admodum ait: *Nefas esse hominem sibi met manus afferre: nec aliter irasci Deum, si id faciat, quam Dominum, si quod se mancipiorum occiderit.* Josephus quoq; inquit lib. 3. de bello Judaico: *Qui Dei depositum ex corpore proprio e jecerit, maximè peccat;* Nam qui corporis vincula dissolvit, quæ lege Diuina innexas sunt, is proculdubio legem Dei subvertit; non enim licet animam solvere, nisi ei, qui ligavit, qui posuit thesaurum istum in vasis fictilibus. Josephus lib. 3. cap. 14. pleniùs Aegipius lib. 3. de Excidio Hierosolymitano cap. 17.

28 Accedit etiam, quòd militiæ deserter, qui à statione discedit injussu Ducis, capite puniendus est; sed multò magis deliquit vitæ deserter, qui ab hujus vitæ militia injussu Dei discedens, servum ejus occidit, & illius opus dissolvit; ergò majori supplicio, & execratione in ajoce dignus est; Quamobrem Pythagoras rectè vetat, in iussu Imperatoris; idest, Dei, de præsidio, & statione vita decedere. Sumus enim hic omnes velut in acie, loco unicuique suo ab Imperatore Deo assignato; nec aliud est vita hominum super terram, auctore cap. 7. Job, quam militia; & ut est apud Aposto Ephesi. 6. lum Colluctatio nobis omnibus est adversus carnem, & Mundum, & contra Principes tenebrarum; & facti sumus spectaculum Mundo, Angelis, & Hominibus. Præclarè igitur Cicero in somnio Scipionis inquit; *Piis omnibus retinendus est animus in custodia corporis.* Nec in iussu ejus, à quo ille est nobis datus, ex hominum vita migrandum est; ne munus humanum assignatum à Deo, defugisse videamur. Quod, & Macrobius illic post Plotinum comprobat. *I. non omnes. §. deserter. de re milita.* Pythagoræ sententiam retulit Cicero lib. de senectute. *Macrobius lib. I. de somnio Scipionis.*

29 Quòd si quo casu liceret sibi ipsi mortem consciscere, tunc esset maximè, cum homo absque peccato est; puta post Baptismum, vel statim post justam poenitentiam; sed tunc minus id licet, quia manus peccatum est occidere innocentem; ergò nullo casu licet. In summa illud constantissimè credendum est nulli unquam licuisse sibi met manus inferre, nisi fons ipse justitiæ Deus specialiter hoc, aut præcepit, aut certissima inspiratione suaserit;

qua ratione rectè defenditur Samson, & laudantur ab Eusebio Martyres quidam; & Hieronymus ait, non licere propria perire manu, absque eo ubi castitas periclitatur. Quod si qui leguntur sibi aliis ex causis fortiter consciente necem, aut infirmitas erat, morte querens dolorum finem, aut ambitio, aut dementia; id enim, & Deo diplacet; & Gentium etiam legibus prohibetur, ut elegantè Cyprianus inquit libro de dupli martyrio. *c. si non licet. cap. non est nostrum 23. qu. 5. Chrysost. in Joan. homil. 84. Ambrosius lib. 3. de virginib. Eusebius lib. 8. hist. Eccles. cap. 12. & cap. 17. cap. displacet. 23. q. 4. Paulus Diaconus lib. 15. de gestis Romanorum, cum loquitur de pugna. Nicepho. lib. 7. cap. 12. cum prox. & cap. 21. Callimachus in vita Attilæ.*

30 Multa tamen licent, ex quibus mors vel sequitur, vel acceleratur, sed præter intentionem inferendi sibi mortem; licet enim se non defendere ab interfectore; licet panem alteri largiri in extrema famis necessitate; licet damnato ad mortem non fugere; licet ægros visitare tempore pestis; licet navigare tempore periculo; licet in bello justo præliari; licet abstinentia vitam breviorem reddere, aliaque multa id genus licent; in quibus, & si mors interdum sequatur, id tamen evenit præter intentionem morientis; de quibus omnibus antè nos multi multa dixerunt. *Gerson. part. 2. tract. de non esu carnium. Bartolo. Sybilla in speculo peregrinarum questionū decadis prima cap. 5. quæst. 2. Fran. Victoria relectione de fortitudine. Covar. lib. 1. varia. resolut. cap. 2. 1. cum autem. §. malus de edilit. edic. 1. peculium. §. si ipse de pecu. 1. lege Cornelia. §. ulti. de Sica. c. maritum 33. dist. cap. 3. de corpo. vitia. Seneca epist. 24. Gellius lib. 15. noctium attica. cap. 10. Valerius Maximus lib. 7. cap. 7. Basilus lib. de Virginitate. Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 6. Plutarchus lib. de claris mulieribus cap. 11. Tiraquel. de nobilit. cap. 31. nam. 520.*

31 Hi autem, qui propter hæresim vinclati, se ipsos in carcere occidunt, credendi sunt conscientia criminis mortem sibi consciente; nisi fortè aliud hæredes eorum ostendere possint; quibus nihil probantibus, illi punientur perinde ac si eorum hæresis fuisset plenè probata. Nec id mirum videri debet, cum etiam hi, quorum nullum aliud crimen probatur, ob hoc tamen

solum, quod sibi ipsis morte considunt; omni execratione digni censentur; & pro illis Ecclesia non recipit oblationes, neque facit commemorationes, neque cum psalmis eos sepelit; legibus quoque Civilibus bona eorum publicantur, & haeredem non habent, & intestabiles sunt. *glo. Bar.* & alii in l. ulti. *C. de jure fisci lib. 10.* & in l. ulti. *de bonis eorum, Gonsalus de haeret. quæst. 22. cap. placuit. 23. q. 5.* & 2. *Concilio Aurelianen. can. 14.* & *Concilii Altisiodoren. can. 17. l. si quis filio. §. ejus de iusto. rupto. l. parricidii ad leg. Pompe. de parrici. Regia. l. 24. tit. 1. par. 7. Covar. lib. 2. varia. resolut. cap. 1.*

32 Et quamvis post plenam confessionem sibi manus intulerint rei, non erit eorum confessio recipienda; nam, & Judas confessus fuit crimen, sed quia laqueo se suspendit, neque confessio, neque poenitentia quidquam ei profuit. *c. Judas. c. nihil cum seq. de paenit. quæst. 3.*

33 Ad postremum, ordo procedendi contra haereticos defunctos colligi potest ex his, quæ scripta sunt in octava Sessione Concilii Constantiensis hoc verborum tenore; *Quia auctoritate sententia, & Decretri Romani Concilii, & mandato Sedis Aposto-*

licæ, datis dilationibus debitissimis, processum fuit super condemnatione Joannis Vvicleff, & sua memoria, edictis propositis, denunciationibusq; ad vocandum omnes, qui eundem, vel ejus memoriam defendere vellent, si qui penitus existenter, nullus comparvit, qui eundem, vele jus memoriam defenderet; examinatis insuper testibus super impoenitentia finali, pertinaciaque dicti Vvicleff., per commissarios deputatos, servatisque servandis, prout in tali negotio postulat ordo juris, & ejus impoenitentia, & finali pertinacia, per evidencia signata testibus legitimis comprobata, fuit legitimè facta fides; propterea in instanti Procuratore fiscali, editoq; proposito ad audiendam sententiam, ad hanc diem; hæc Sancta Synodus declarat, & diffinit, eundem Joannem Vvicleff. notorium haereticum fuisse; & pertinacem in haeresi decepsisse, anathematizando ipsum, pariter, & suam memoriam condemnando; decernitq; ejus corpus, & ossa, si ab aliis Fidelium corporibus discerni possunt, exhumari, & procul ab Ecclesiæ sepultura jactari, secundum Canonicas, & legitimas sanctiones. Et Judices interrogati, an ita placeret, Responderunt quod placeret. Et approbaverunt omnia prædicta.

ANNOTATIONES.

1 Sicuti pretiosa est in conspectu Domini &c.

Ritus festorum agendorum in Sanctorum memoriam, corum mortem celebrando, veruissimus est in Ecclesia. In primo seculo S. Clemens lib. 8. suorum Constitutionum cap. 39. servari jussit festa Apostolorum, & Martyrum. In secundo seculo de eadem re habetur Ecclesiæ Smirnensis Epistola, quam refert Eusebius lib. 4. cap. 15. In tertio habetur testimonium Origenis qui homil. 3. in divers. mentionem facit de SS. Innocentium Festo, & D. Cypriani, qui epist. 6. lib. 3. præcipit dies eorum, quibus excederent adnotari, ut commemorationes eorum inter Martyrum memorias possent celebrari. De reliquis non desunt SS. Patrum auctoritates, Lege causas adducentem D. Augustin. lib. 2. contra Faustum cap. 21. De memoria haereticorum defunctorum damnanda, vide tex. in c. si quis Episcop. in Verbo post mortem, extra de haeret. vide pariter tex. in l. Manicheos §. 2. Vers. in mortem. C. de haeret.

5 Sed quamvis &c.

Nota quod Hærecois crimen tantæ, ac talis empietatis æxistimatur, quæ etiam morte non extinguitur. Calderi. in tract. de haeretic. ruhric. de paenit. haeretic. post mortem sub num. 1. & in rub. de materia process. Inquisit. num. 3.

6 Itaque adversus Haereticum &c.

Additum quod damnata haereticæ defuncti memoria præter relata hic à Simanca, exhumantur ejus os.

fa, si ab aliis discerni possint, & igni comburrenda traduntur; Sic gesisse Bonifacium VIII. qui cuiusdam Hermanni apud Ferrarenses jam 20. Annis pro Sancto Cultum Cadaver exhumandum, & comburrendum curavit, eo quoniam haereticum fuisse reperit; Auctor est Platina in Vita hujus Pontificis. Quamvis Auctores contrarium tenentes citet Farinac. de haeresi quæst. 197. §. 4. nu. 95.

7 Corpora igitur Haereticorum &c. Scitù dignum hic quod si contigerit plures fuisse, qui Haeretici cadaver tumularunt, Vnum autem tantum, qui ejusdem ossa extumulaverit, vel etiam nullum; sed ipsa fuisse ab alio aliquo extumulata; Omnes absolvuntur. Vide Gemin. in cap. 2. de haeretic. in 6. nu. 15. & Franc. ibidem num. 3. in fine.

9 Poena hæc privationis &c.

His, qui hæc recensentur à Simanca Ecclesiastica sepultura privandi, adde illos, quidecimas tenentur solvere, neque solvunt, aut Ecclesiæ restituunt juxta tex. in cap. prohibemus de Decim. Vide Iul. Lavor. variar. lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 12. num. 48. & alios quos citat Barbos. de offic. & post. Paroch. cap. 28. §. 4. num. 19. & nota, quod in Ecclesia primitiva mos fuit nedum Ecclesiastica sepultura privandi, sed & anathematizandi illos, qui in peccatis notoriis decesserant, D. Augustin. Epist. 50. ad Bonif. & tradit Vincentius Ricard. in not. ad Epist. 5. Procli Archiepiscop. Constantiopol. ad maximum Diaconum.

10 Non solum Hæretic. cadavera &c.
De prisorum Christianorum funeribus, præter
Auctores hic à Simanca citatos, quorum aliqui
materici hujus mentionem faciunt. Vide inter re-
centiores. *Io. Baptistam Casalium lib. de Veterib.
Christianorum Ritib. cap. 66. per totum.*

11 Memoria, & fama hæretici defun-
cti jure damnatur &c.

Intellige si deceperit Impenitens; nam si in vi-
ta resipiendo pœnitentiam egisset, non damnatur
ejus memoria. Vide *Locatum in praxi Inquisit. verbo Cadavera num. 1. in fine, Verbo filii. num. 13. in
fine, & Verbo Inquisitor num. 25.*

12 Procedi tamen &c.

Contra defuncti memoriam non posse procedi, ni-
si adit plena probatio de hæresi tradunt tres In-
structiones, nempe *Hispanen Granaten. & Madrid.*
quas refert *Ioan. à Rojas in tract. de heret. part. 2.
num. 30.*

13 Si verò quispiam &c.

Hæc Simancæ sententia censetur communior, &
verior; quia si post mortem nullo inchoato judi-
cio potest hæreticus de hæresi accusari, & inquiri,
& hæresi probata, ejus memoria damnari; cur id
ipsum fieri nequiverit si moriatur lite pendente?
Vide quid super hac sententia sentiat *Farinac. de
hæres. quest. 197. §. 4. num. 99. 100. & 101.*

14 Nonnulli putant &c.

Doctores quæstionem hanc discutentes, & prò
utraque sententia vide relatos à *Farinac. de hæres.
quest. 197. §. 3. à num. 112. usq; ad num. 119.* vide
pariter *Pegnam in comment. ad Direct. Eymeric.
comment. 92. par. 3. Vers. hac tamen distinctione.* ubi
in Simancæ sententiam concurrens docet memo-
riam defuncti, quoad confisctionem bonorum,
damnari posse, etiam post quinquennium infra
annos 40. in omni casu, & hanc esse veriorem, &
in praxi observandam se ait censere.

15 Filii, & successores &c.

Huic Simancæ sententia, qua nedium filios, &
successores &c. sed omnes indistinctè, & finè de-
lectu afferit audiendos esse, si velint memoriam
defuncti tueri, ait se libenter accedere *Pegna loc.
nupercit. vers. illud præterea in fin. quamvis nul-
lum extraneum, sed filios tantum, & hæredes ad-
mittendos voluisse videatur. Io. à Rojas sing. 39. sed
nota quod hæc Doctrina intelligi debet quoties de-
functus in vita non fuit de hæresi diffamatus, vel
suspectus; nam præcedente diffamatione, vel su-
spicione, nendum extranei, sed nec filii, & hære-
des ad ejus defensionem admittuntur. Vide *tex. in
c. filii de heret. in 6. Gundisalu. in tract. de heretic.
quest. 22. num. 9. & 10. & Decian. tract. crimin.
lib. 5. cap. 37. num. 31.**

16 Cœterum vivo Patre &c.

Nullum præter Advocatum concedi solitum ab In-
quisitoribus, ad hæretici vivi defensionem admitti
dixit, supra tit. de *Advocatis num. 1.*

18 Quæstionis est &c.

Hoc videtur docuisse supra tit. 9. rubr. de bonis hæ-
reticor. num. 58. & 59. de hac materia vide latissi-
mè differentem *Thom. Sanchez in præcep. Decalog.*

lib. 2. cap. 23. per totum num. 1. & omnib. sequen.

20 Si verò post quam &c.

Hanc sententiam veram communem, & usu rece-
ptam vocat quoque *Farinac. de hæres. quest. 185. §.
13. num. 200.*

22 Hoc amplius habet Christiana phi-
losophia &c.

Quod nemini licet se ipsum occidere, vide ex-
presum in *Concil. Toletan. 16. cap. 4. 23. qu. 5. cap.
tu dixisti, & cap. non est;* & nota quod sic in se-
crueliter serviens primò Ecclesiastica sepultura
privatur. *cap. 23. qu. 5. placuit. Nicolaus I. ad con-
sulta Bulgar. cap. 98.* secundo Missæ suffragiorum
redditur incapax. *Concil. Bracharen. 1. cap. 34.* ter-
tiò denique prò eo non accipiuntur oblata. *Concil.
Antisiodoren. cap. 17.*

24 Deinde nulla est auctoritas &c.
Multæ super hoc argumento, vide 23. quest. 1. cap.
si non licet.

29 Quod si quo casu &c.

Collige ex hac Doctrina discrimen, quod interest
inter actum occidendi aliua, & occidendi seipsum;
actus enim occidendi alium etiam auctoritate pri-
vata aliquando potest justæ defensionis titulo co-
honestari; sed actus interficiendi seipsum auctoritate
privata nunquam esse potest honestus; & si Samson,
& Martyres quidam sibi violentias infer-
rentio manus interimerunt, vel hoc Deo certissima
inspiratione suadente, ut inquit Auctor, fecerunt,
vel inculpata ignorantia peccati reatum evaserunt.
Lege D. Augustin. 1. de Civit. Dei cap. 17.

30 Multa tamen licent &c.

Quia hic à Simanc. enumerantur, idè licent, quia
ex ipsis quæ sequitur, vel sequi potest sui perem-
ptio, sequitur indirectè, & præter operantis inten-
tionem; voluntaria namque, ac directa sui ipsius
occisio tantum Divino jure cavetur. De his, qui se
eunucari finunt, ut celebres Musici fiant sonora-
voce retenta, an scilicet id licite faciant. Vide *Tam-
bur. lib. 6. cap. 2. §. 3. Salonium 2. 2. quest. 65. art.
1. controver. 2. & Pasqualig. decif. 498.* qui contra
Caramuel; & alios affirmativam sententiam tue-
ntur.

31 Hi autem &c.

Hæc Simancæ Doctrina locū habet, quoties Reus
constrictus in vinculis seipsum interimit, post quā
scientiam habet se in carcerem conjectum esse ob-
tale, vel tale delictum, de quo contra se facta sit
in judicio semplena probatio; alias nequaquam,
quia supponitur in tali casu id fecisse, vel vita af-
fectus tedi, vel doloris, aut carceris impatientia
&c. Vide *Carenan de S. Inquisit. Offic. part. 2. de
var. delict. spectan. tit. 17. §. 22. nu. 85.*

33 Ad postremum &c. ordo proceden-
di contra hæreticos defunctos &c.

De ordine contra hæreticos defunctos proceden-
di, vide *Pegnam in comment. Director. Eymeric. 3.
par. quest. 63. comment. 92. § sed veniamus. Da-
creta, & Canones Constantiensis Concilli celebra-
ti sub duobus Summis Pontificibus Ioanne nempe
XXIII. & Martino V. de Anno 1414. vide regis-
trata tom. 3. Concil. part. 2.*

De Denunciatione Titulus XIX.

S U M M A R I U M .

- 1 **D**enunciare quid sit apud Jurisperitos.
- 2 Hæreticos etiam occultos quivis Catholius indicare judicibus tenetur.
- 3 Lex sacra quid illum facere præcipiebat, qui ab alio solicitabatur, ut diis alienis serviret.
- 4 Legis hujus verba observanda.
- 5 Hereses esse idola, ajunt Hieronymus, & Augustinus.
- 6 Hæreticos occultos indicandos esse, qui auctores censeant.
- 7 Auctores alii, qui censent hæreticos occultos indicandos esse.
- 8 Leonis Magni verba, quibus persuadet occultos hæreticos indicari debere.
- 9 Auctores ethnici, ex quibus elicetur indicandos esse hæreticos occultos.
- 10 Correctionem fraternalam non esse necessariam ante denunciationem, cum quis

hæreticus occultus est, qui auctores censemant.

- 11 Correctionem fraternalam quando censemant nonnulli adhibendam.
- 12 Hæretici occulti cur corrigendi non sint, sed statim ad judices deferendi.
- 13 Hæreticum corrigere, priusquam judicibus indicetur, nulla lex jubet.
- 14 Pauli doctrina, qua docet: hæreticum hominem post unam, & alteram correctionem devita: quomodo interpretanda.
- 15 Hæreticum occultum corrigere, & non prius indicare, charitatis lex non patitur.
- 16 Hæreticos qui non indicaverint Inquisitoribus, qua pœna afficiendi.
- 17 Index seu denunciator hæretici aliis testibus annumeretur.

De Denunciatione.

- 1 **D**enunciare apud Jurisperitos, indicare, manifestare, ac deferre est, atq; denunciatorem pro Judice, vel delatore usurpant.
- 2 Omnes Catholici hæreticos, etiam judicibus indicare tenentur; quia impietas pernicioса est universa Reipublica, atque omnium interest Religionem Christianam violatam esse.

tum, audiensq; inquisiteris diligenter, & verum esse repereris lapidibus obruentur &c. Deuterono. 17.

5 Atq; ex quidem leges (quod ad denunciationem judici faciendam attinet) in Republica Christiana proculdubio servandæ sunt. Nec quicquam putet eas leges de Apostatis duntaxat, & idolatris loqui; nam Divi Hieronymus, & Augustinus hæreses, ajunt, esse idola; & Vincentius Liricensis, aliena ab Ecclesia dogmata, Deos alienos esse scribit, ut sub titulo de idolatria referam.

6 Quod autem hæretici occulti judicibus sint indicandi, magni in primis, & præclari viri auctores sunt. Hieronymus: Sapientes illi in Christo sunt, qui satisfactio- Authorita- ne pœnitentiae peccata sua, vel errores hæ- tes SS. Pa- seos, convertendo se ad Deum, fideliter con- trum de- fidentur, & auctores vel criminum suorum, Hæretici denuncian- vel dogmatum manifestant. Augustinus: Hæretico petenti pœnitentiae locum, tunc cre- dis. Hieron. & Augustini.

- 3 Sacra lex ait: Sitibi persuadere voluerit Frater tuus, vel Filius, vel Uxor, vel Amicus, clam dicens: eamus, & serviamus diis alienis, non acquiescas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum; sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum. Deutero. 13.

4 Observa legis verba: nam dogmatistes ille clanculum persuadere volebat, & tamen lex jubet, ut indicetur, & non occultetur. Indicatus autem judicibus erat, ut ex alia lege satis constat; ait enim. Cum reperti fuerint apud te Vir, aut Mulier, qui serviant diis alienis, & hoc tibi fuerit nuncia-

Auctorita-
tes S. Scri-
ptura de-
Hæreticis
denuncian-
dis.

Lex alia
Deuterono-
mij.

Ambrosii, & Leonis Magni. 7 Ambrosius: *in causa Dei, ubi communionis periculum est, etiam dissimulare peccatum est non leve.* Leo Magnus: *Manichaeos ubiq; latentes vestris Presbyteris publicate; magna est enim pietas prodere latebras impiorum, & ipsum in eis, cui serviantur, dia-bolum debellare.* Ambros. 2. offi. cap. 24. Leo sermone 4. de collectis.

Alius S. Leon. Magni Au- toritatis. 8 Idem Leo, sermone 5. de jejunio decimi Mensis: *Illud quoque dilectissimi obse-crans moneo, ut si cui vestrum innotuerit ubi habitent haeretici, ubi doceant, quos frequen-tent, & in quorum societate requiescant, no-strae solicitudini fideliter indicetis; quia pa-rum prodest unicuiq; quod protegente Spiritu Sancto, ab istis ipse non capitur: si cum-alios capi intelligit, non movetur.* Contra communes hostes pro salute communi, una-communis debet esse vigilantia, ne de alicu-jus membra vulnera, etiam alia possint mem-bra corrumpi: & quia tales non prodendos putant, in iudicio Christi inveniantur rei de-silentio, etiam si non contaminentur affen-su. Assumite igitur religiosæ solicitudinis Ze-lum, & contra Sevissimos hostes animarum, omnium fidelium cura consurgat. Ideo enim misericors Deus quandam nobis partem pro-didit hominum noxiōrum, ut manifestato pe-riculo, excitaretur diligentia cautionis. Non sufficiat quod actum est, sed eadem Inquisi-tio perseveret; quæ hoc, auxiliante Deo, con-sequetur, ut non solum qui recti sunt, incolu-mes perseverent, sed etiam multi, qui diabo-lica seductione decepti sunt, ab errore revo-centur. Hæc ille.

Ethnicorum leges de ha- reticis de-nunciandis. Chærondas Cataneus 9 Et ut Ethnicos quoque memorem: Chærondas Cataneus in proæmiis legum, inquit; *Honestum habeatur indicare illum, cujus quis facinorum conscius est, ut Respu-blica salvo sit, multos habens bona sue consti-tutionis custodes; Is verò qui indicat, quam-quam de genere sibi proximis bonus, & pius. astimetur; nihil enim est quam Patria con-junctius.* Et Plato lib. 10. de legibus: *Si quis impiè quippiam agit, vel loquitur; qui forte præsens fuerit, Deos defendat, Magistra-tibus significet; quorum qui primi audierint, ad iudicium harum rerum secundum leges deferant.* Quod si quis Magistratus audie-rit, nec detulerit; ipse impietatis reus fiat; & qui velit pro ultione legum persequatur.

10 Ex quibus omnibus perspicuum est haereticum, quantumvis occultum, pro-tinus esse iudicibus indicandum, neq; opus

esse, ut antecedat fraterna ulla correctio; id enim nec legibus commemoratis cau-tum, nec ab ullo eorum, quos jàm antè laudavi, relatum est; & multi præterea Theologi, & Jurisperiti magno consensu tradunt, necessariam non esse correctio-nem fraternalm antè hanc denunciationē, uterq; Thomas 2. 2. quest. 34. & quest. 70. Alvarot. in §. credentes de statut. & confue-tu. lib. feudo. Alberti lib. de secreto num. 82. Alphon. lib. 2. de justa haereti. punit. c. xp. 25. Soto lib. de ratione tegendi secretum memb. 2. quest. 4.

11 Quidam autem putant, eo saltē casu fraternalm correctionem fieri debere, cum haereticus fuerit sanabilis, & corri-gens vir doctus sit, & magnæ auctoratis; ita ut ferè compertum sit, quod per solam illam correptionem haereticus resipiscet, ac nulli nocebit; sed tamen nihilominus ajunt, non esse fidendum huic correctioni; sed tutius esse, ut ad Inquisitores defera-tur. Nonnulli ex antè commemoratis, & Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 9. ver-sus finem.

12 Ceterum, ut mihi quidem vide-tur, semper hodie in Hispania haeretici oc-culti statim ad Inquisitores Apostolicos deferendi sunt, nulla præcedente correptione fraterna; Id enim justissimis edictis præceptum est auctoritate Apostolica sub poena excommunicationis; & quicunque illis non parverit, peccatum non leve com-mittit. Adde quod haeretici subdoli sunt, & metu poenæ fingunt se esse correctos, & perraro solus unus haereticus reperietur. Quo fit ut etiam si ille tibi corripienti re-sipuisse forsitan videatur; alios tamen, quos haereticos esse novit, iudicibus non indicabit.

13 Tum illud addo, nullam esse legem, quæ jubeat haereticum corrigendum, priusquam iudicibus indicetur. Näm tex-tus ille Evangelii; *Si peccaverit in te frater Luca 17. tuus &c. de peccato contra hominem cor-ripientem commisso loquitur, non autem de omni peccato, ac multò minùs de pec-cato in Deum, quod corripiens condona-re non potest; & ita sensus literæ ipsius peripicuè docet, salva ratione recti sermo-nis; & eò sensu verba illa interpretantur, utraque Glossa, Hieronymus, Chrysostomus, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Beda, Rabanus, Theophilatus, Basilius, Grego-rius,*

rini, Tostadus, Faber, Armachanus, uterque Thomas, & Patres Concilii Colonensis, & Bernardinus Arevalus, qui hos omnes, aliosque collegit, libro de Fraterna correctione, conclus. 2.

*Ad Tit. 3. cap. 10. 14 Nec obstat illa Pauli doctrina: Hæreticum hominem post unam, & alteram correctionem devita: quia Paulus Apostolus non ad quoscunq; sententiam illam dixerit, sed ad Titum Episcopum, ad quem ex officio attinebat hæreticum corripere, & per sententiam excommunicationis vivare. Unde verbum illud, *devita*, significat, fac devitari ab aliis, ne per eum cœteri inficiantur, ut Nicolaus Lyranus, ac Diu. Thomas ibidem interpretantur. Itaque Apostolus de correctione à Præpositis facienda loquitur; ad quos quidem pertinet hæreticos admonere, atque corripere; deinde si correcti non fuerint, ab Ecclesiæ communione separare. Et hanc quoque veterum Theologorum intelligentiam illius loci esse, idem Bernardinus, vir summa religione, magnaq; doctrina, & auctoritate præditus, testis locuples est. eodem libro conclu. 6. proposit. 6.*

*Charitas bene ordinata bonum commune præfert parti-
culari.*

1 Denunciare &c.
De hæreticorum denunciationis materia vide præceteris *Ludovic. à Paramo de Orig. S. Inquisit. lib. 3. quest. 8. num. 1. & sequen. Peggiam in comment. Direct. Eymeric. 3. par. de 2. mod. proced. in causa fid. per denunc. comment. 15. Ioannem Rojam in singul. fid. singul. 5. Farinac. de hæref. quest. 185. §. 5. num. 59. & sequen. Local. in prax. judic. verbo denunciatio. Del Bene de Offic. S. Inquisit. & hæref. part. 1. dub. 15. num. 1. & sequen. & Caren. in qmoto. ad præxim. Inquisit. Peggia cap. 3. 4. 5. & 6.*

8 Idem Leo &c.

Auctoritatibus hoc loci adductis à Simane: addi potest illa, quam S. Epiphanius contra Gnosticos hæresi 26. scriptam his verbis reliquie: *Misericors Deus ab improbitate ipsorum, (intellige Gnosticos) nos liberavit, ut etiam post lectos à nobis ipsorum libros, & jure cognitam ipsorum opinionem, neque abductus sim, & effugerim, ac tunc non infectatus fuerim, sed studium adhibuerim, ut etiam Episcopis illius loci ipsos ostenderem, & nomina in Ecclesia occultata deprehenderem, quo iidem civitate ejicerentur (erant autem nomina circiter octuaginta,)* & Civitas à zizaniosa, ac spinosa ipsorum materie purgaretur. De obligatione quæ Christi fidelibus currit, Hæreticos denunciandi, vide *Sanctarel. de Hæresi cap. 9. dub. unic. num. 1. & sequen. & Suarez de fide disp. 20. moral. sett. 4. nu. 7. & sequen.*

nis bono temporali; denique bonum animæ bonis corporis, & externis; ergò hæreticus etiam occultus, tametsi resipuisse videatur, protinus ad Inquisitores Apostolicos, omisla correctione fraterna, deferendus est; non tantum, ne alios sibi similes faciat, sed etiam, ut criminum participes ritegat, & ut ipse convertatur, & ab excommunicatione absolvatur. Ille hæreticum occidit, qui hæreticum eum esse patitur; coeterum nostra correctio vivificatio est, ut hæresi moriens, vivat Catholicæ Fidei. Quod, & alibi ex Divo Hieronymo retuli. Addo *Jansenium in concordiam Evangelicam cap. 72.*

16 Hi ergo, qui sub prætextu correctio-
nis fraternalis occultos hæreticos non indi-
cant Inquisitoribus, & hi etiam, qui id aliis
consulunt, ut occultatores hæreticorum, &
qui Officium Sanctæ Inquisitionis impe-
diunt, justis poenis afficiendi sunt, præci-
pue improbi; ut malum consilium pessi-
mum sit consultoribus.

**17 Index sive denunciator aliis testi-
bus annumeratur, quia privatim ejus non
interest hæreticum indicare, nisi ut unius
è populo Christiano; quo casu integrum
est indicis testimonium; & ita utimur. Ab-
bas, & Feli. in c. in omni de testib. Alberti. li-
bro de secret. nu. 177. Zanchi de hæreti. c. 13.**

ANNOTATIONES.

10 Ex quibus omnibus &c.

Hæc Simancæ sententia, quæ affirmat hæreticos occultiissimos licet, & quorum hæreses probari non possunt esse denunciando, est passim usit recepta, & in supremo totius Christianæ Generalis, & Sanctæ Romanæ Inquisitionis Tribunal servatur, teste Farin. de hæref. quest. 197. §. 2. nu. 36. in fine. Vide *Scacciam de Iudic. Caesar. Criminal. Civil. & Hæret. cap. 56. num. 4. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. nu. 26. & DD. quos refert, & pro se citat. Ioannes à Rojas sing. 3. num 19. & 20.*

De hæretico denunciando nulla correctione præmissa extat Alexandri VII. Decretum novissime editum Anno 1660. die 24. Augusti. Hoc vide inter Constitutiones Recentiorum Pontificum ad Sancti Officii Tribunal spectantes, quas in Calce Operis sui apponit *Thomas Del Bene fol. mihi 657.*

11 Quidam autem putant &c.

Hodie post Alexandri VII. nuper relatam Constitutionem arbitror nullum fore posse prætextum, quo ab obligatione denunciandi valeat se quis eximere, cum ibidem Summus Pontifex districte mandet, ut tam hæreticus, quam quilibet alius quomodounque, vel levissime suspectus de hæreti locorum Ordinariis, aut Inquisitoribus nulla præmissa correctione denuncietur.

12 Cœterum, ut mihi quidem &c.
Hic nota quod licet nullum Præceptum Ecclesiasticum esset, quo præcipemur Hæreticos occulitos denunciare, adhuc tamen, ait Bernardinus Arevalus, illos sub gravi culpa denunciare teneremur. Videatur præfatus Auctor tractat. de corrept. fratern. concl. 6. propos. 6. vers. colligitur ex dictis.

16 Hi ergo &c.
Nota quod non denuncians hæreticum ob solam non denunciationem, si aliae circumstantiae non concurrant, nunquam puniri debet pœnis latius contra sautores Hæreticorum; sed solum tanquam

inobediens, vel ad summum tanquam suspectus de levi Inquisitorum arbitrio. Vide Vgolin. in Bullam Cœnæ part. 2. verbo sautores num. 9.

17 Index, sive denunciator &c.

Denunciator in testem patrati criminis recipi solet, quia ejus testimonium non potest esse suspectum; siquidem crimen non in denunciantis injuriam, sed in Creatoris offenditionem, & contumeliam patratum est, & punitio non tam cedit in commode denunciantis, quam aliorum. Del Bene de Off. S. Inquisit. & hær. p. i. dub. 5. nu. 7.

De Disputatione. Titulus XX.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**isputandum publicè non est cum hæreticis pertinacibus
- 2 Disputandum non esse publicè cum hæreticis ex Pauli Epist. ad Titū colligitur.
- 3 Disputationem cum hæreticis alibi Paulus improbat.
- 4 Disputationes cum hæreticis vitandas esse docent etiam Tertullianus, & alii Sancti homines.
- 5 Lutheranorum mos cum argumentis cōvincitur.

- 6 Disputare publicè de Fide Catholica, & de iis quæ semel definita sunt, multis constitutionibus, atque decretis prohibitum est.
- 7 Disputare cum hæreticis quando liceat.
- 8 Disputantes cum hæreticis quo pacto se gerere debeant.
- 9 Disputare quomodo debeant inter se viri Catholici.
- 10 Scribentium in hæreticos laus.

De Disputatione.

1 **V**M hæreticis pertinacibus non est publicè disputandum, quia non sunt parati ad suscipiendam sanam doctrinam, sed contentiobus querunt occasionem, ut suas hereses probabiles vulgo reddant. Ideò Paulus prohibet hanc disputationem, dicens: *ad Tim. 2. Noli verbis contendere, ad nil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Et ad Corinthios scribens inquit; *Si quis videtur esse contentiosus, nostalem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Petrus quoque Apostolorum Princeps, apud Clementem lib. 3. recognitionum inquit: *Nil est difficilis, adde etiam nec pericolosius, & inutilis, quam de veritate apud permisi populi multitudinem disputare, & rursus idem lib. 8. apud eundem ait. In his, quæ humanis argumentis de Fide, aut rebus Divinis tractantur, firmum nil esse potest; quis enim sermo est qui non recipiat contradictionem? & quæ argumentatio est, quæ non possit alia argumentatione subverti?* & inde est, quod

ad nullum finem scientiæ, & agnitionis per bujusmodi disputationem pervenire homines possunt, priusque fines vita inveniunt, quam questionum; opportet igitur in captivitatem redigere intellectum in obsequium Christi, & non humanis ratiunculis, & argumentis hævere. 2. Timo. 2. & prioris Epist. ad Corin. cap. 2. & posterioris ad eosdem cap. 10. 2. Hoc quoque ad Titum scribens Paulus non obscurè prohibet, inquiens; *Hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem devita, sciens quia subversus est, qui hujusmodi est, & peccat, cum sit proprio judicio condemnatus.* Post correctionem dixit, non post unam, & alteram disputationem; nec enim est nobis cum illo disputandum, quem vitare debemus, quem scimus esse subversum, & suo ipsius judicio damnatum. Quæ Apolloni verba Divus Hieronymus interpretans, inquit. *Quare autem post primam, & secundam correctionem devitandus sit, reddit causas dicens, quod subversus est e jusmodi, & peccat, cum sit à semetipso damnatus; qui enim semel, bisq;*

bisque correptus auditio suo non vult corrigi, errare existimat corrigentem; & contraria se ad pugnas, & jurgia verborum parans, eum vult lucrificare, a quo docetur. Propterea vero a semetipso dicitur esse damnatus; quia fornicator, adulter, homicida, & cetera vitia per sacerdotes de Ecclesia propelluntur; heretici autem in semetipso sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia receudentes, que recessio, propriæ conscientie videtur esse damnatio. Eadem quoque verba explicans alibi Ambrosius, & hereticum Judæ conferens, ait; *Ipse enim se damnat hereticus, cum de Ecclesia ipse se proicit, & de cœtu Sanctorum nullo compellente procedit; ipse enim ostendit, quid meratur a cunctis, qui suo iudicio separatur a cunctis.* *Ipse inquam se damnat hereticus, quia cum omnes criminosi, Episcopi sententia proiciantur de confortio Christiano, hereticus cuncta præveniens, sententia sua voluntatis abiicitur; tali inquam hereticus, quali Judas pena damnatur, ut idem sui, & Reus sit sceleris, & Judex sit ultionis.* Epist. ad Titum cap. 3. & illuc Hierony. Ambros. serm. 50.

3. Eadem disputatione improbat ali-
1. ad Tim. 6. bi Apostolus dicens: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini Nostrí Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ superbus est nihil sciens, sed languens circa questiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspicione, mala conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privatisunt, existimantes quæsumus esse pietatem.* Sunt quippe heretici isti, cum quibus disputare prohibemur, de quibus idem Apostolus alia in Epistola
2. ad Tim. 3. scribit; *Mali homines, & seductores, qui proficiunt in pejus errantes, & in errorem mittentes. Sapientissime igitur majores nostri in 14. Concil. Toletano dixerunt; Caveamus hereticorum muscipulas; non nobis inanum questionum tendicula prepareremus, quibus inanis glorie, quæ summa sunt; nec enim quæ sunt Divina, discutienda sunt, sed credenda; non enim se Deus discutere jubet, sed credere. Credimus ergo non sensibus nostris, sed indubitate Conciliorum prisorum dogmatibus.* 1. Timo. ulti. & 2. ad eundem cap. 3. Concilio Toletano 14. cap. 10.

4. Ad hæc Tertulianus lib. de præscriptionibus adversus hereticos elegantè docet, vitandas esse disputationes istas,

post alia dicens, quod hujusmodi disputationibus, non modo non convertuntur heretici, sed audacie res etiam redduntur, & in ipso congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Chrysostomus quoque in Matthæum scribit; *Militia frequenter quidem vincitur, numquam autem placatur. Audi ergo homo fidelis, qui contra hereticum libenter contendis, si Pharisæi victi placati non sunt, & tu certando contra hereticum potes cum placare, cum vinceris? nunquid fortior Christo es, & quos ille non placauit tu placabis?* Et Sisinius apud Socratem lib. 9. hilt. tripar. Imperatori Theodosio prudentissime consuluit, ut ne cum hereticis disputeri permitteret; quia disputatione non solùm schismata non uniret, sed etiam hereses ad contentiones maiores adduceret; unde paulò post cognovit Imperator confusione hereticorum, & quod in disputatione solummodo, & non in antiquis expositionibus confidebant. Et, ut inquit Augustinus contra Faustum; *Non disputare amant heretici, sed quoquo modo superare impudentissima pertinacia, ut congregent quæ non pepererunt.* Ad postremum, Divus Bernardus elegantè, & verè super cantica inquit; *Nec rationibus convincuntur heretici, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt; nec stelluntur suasionibus, quia subversi sunt.* Probatum est, mori magis volunt, quam converti; horum finis interitus: horum novissima incendium manet. Prætereo multa in eandem sententiam, quæ Gregorius, Leo Magnus, aliique tradiderunt. Chrysost. in Mat. hom. 42. Operis imperfecti. col. 8. lib. 9. hysto. tripar. cap. 19. August. lib. 13. contra Faustum cap. 12. Bernardus super cantica homilia 66. Gregorius lib. 8. Moralium, cap. 2. Leo tribus epist. 48. & 73. & 76. Nicephorus lib. 8. Eccl. hysto. cap. 13.

5. Cum Lutherani, aliqui hujus temporis heretici, argumentis deprehenduntur, mirum est, ut se expediant dicendo; nam sicuti quidam elegantè scripsit. Primum lingua implacabiles sunt, deinde more Partnico fugitivam pugnam exercunt, jaculantur verba, clamant, vociferantur, viros se Evangelicos dictitant, cœteros sopiaistas obstreperos, Boves Cyprios, Asinos Anthronios, Sves Boeticas, Pecora Archadica; ne multa, fungos, & lapi-

Iapides appellant. Quod si verbis Divinæ Scripturæ eos præmas, statim mendosum esse codicem, sinistrèque versum, homines, atq; Deos ingenti clamore testantur; quærunt exemplaria Græca, ex Græcis in hebraica, ex hebraicis in Chaldaica desultoria levitate desiliunt. Quæ si pauculum adversa animo reperiant, continuò depravata esse omnia queruntur, lacera, hiulca, dissidentia, lacunosa; typographos maledictis incessunt, accusant ætatem, characteres emendant, hisque flexibus totam Scripturæ veritatem elidunt. Quæ cum ita sint, ne in Conciliis quidem universalibus est cum hereticis disputandum; nam ut noster Sepulvenda quadam in Epistola scribit; *Religionis, morumq; summam in hujusmodi controversia paucorum doctorum hominum disputationi, & quasi certamini æquatis utrinque classibus, Pontificis Maximi voluntate permitti, nonne simile est, ac si quos capitalium, & manifestorum scelerum reos, quos liceat justissimis legibus, gravissimè, & cum summa auctoritate damnare, summus magistratus sic suam causam agentes audiat, ut crimina planè confessi, in leges receptas, Sacrosanctasque argutè disputent, & cum justitia, & innocentia virtutes omnes in discrimen vocent?* easdemq; de vetera sua, paternaq; possessione, judicibus quoque damnatis, pellere nitantur? Adde quòd isti principia ferè omnia Theologica negant; & contra negantes principia disputandum non esse perspicuum est. *Canus lib. 3. de locis Theologicis cap. 2.*

6 Multis Constitutionibus, atque Decretis prohibitum est, ne quispiam publicè de Fide Catholica disputare audeat; nec ea, quæ semel definita sunt, iterum in dubium revocet. Nam injuriam facit legumlatori qui semel judicata, & rectè disposita revolvere, & publicè disputare audet. Quòd si decreta salubritè cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quoque prorsùs errores stabile persifteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus residuis omnis integra definitio turbaretur, quemadmodum Gelasius ad Episcopos Dardaniæ sapienter scripsit. *Non igitur verbis, & disputatione agendum est cum pertinacibus impiis, sed vinculis, & carcere, & igne, l. 3. C. de summa Trinit. l. 2. de his, qui super religione contendunt. C. Theodo. actio. 3. & 6. Concilii Chalcedonien.*

c 2. §. 1. de hæreti. lib. 6. Regia. l. 46. tit. 5. parte 1. cap. maiores 24. qu. 1. Eusebius lib. 12. præpar. Evang. cap. 1. Ficinus libro de Religione Christiana cap. 3. Brunus lib. 6. de hæret. cap. 8. Albert. lib. de agnoscen. assertio. Catholi. quæst. 13. Sepulvenda. epistola 31. Godofred. in l. ulti. C. de hæret.

7 Interdum tamen licet cum hæreticis disputare, ut gloria Dei manifesta fiat, & veritas Catholicæ Fidei defendatur; postremò, ut hæretici confundantur, & convertantur. Quamobrem Paulus ad Titum *id Tit. 1.* scribens ait opportere, ut Episcopus doctus sit, ut exortari sciat in Sacra Doctrina, & eos, qui contradicunt arguere posse. Unde ipsem Paulus, sicut in actis Apostolorum traditur, cum Judæis, & Gentibus ardentissimè disputavit; verū ea disputatio fieri debet corām doctis tantum viris; & necessaria sunt ad eam rem, causa, locus, tempus, modus, & aliæ circumstantiæ justæ. Quemadmodum Hermas, & Brunus luculenter docent. *Ad Tit. 1. acto. 17. Hermas lib. 2. de instauran. Religion. cap. 7. & deinceps Brunus lib. 3. de hæreti. cap. 12. cum seq. Bernardus super cantica sermone 64.*

8 Illud autem videtur esse præcipuum in his, qui disputare debent cum hæreticis, ut non solum argumentorum subtilitate, sed etiam fidei simplicitate nitantur; ea enim ipsos etiam disputantium animos potenti quadam virtute rapit, & impellit; quod exemplis memorabilibus confirmat *Ruffinus lib. 10. Ecclesiastice historie cap. 3. Nicephor. lib. 8. cap. 15. & lib. 15. cap. 23. & historia tripartita lib. 2. c. 3. & deinceps Brunus lib. 3. de hæreti. cap. 12.*

9 Viri autem Catholicæ, ut eruditiores, ac disertiores fiant, licet inter se disputare possint de quibuscumque rebus; quia eorum intentio justa est, & habet circumstantias debitas. Non tamen vocare debent in dubium veritates Fidei, nec publicè disputando defendere propositiones hæreticas, aut scandalosas, nec alias, quæ vires excedunt audientis populi, & in quibus errari facile potest. In summa publicè disputandum non est de rebus Divinis irreligiosè, aut pertinacitè, nec scurrilitè, aut procacitè; nec ita, ut juxta Publili Mimi senariolum, nimium disputando veritas amittatur. Quod Origenes sapienter admodum improbat. *Cicero lib. 2. de R. natu-*

natura deorum inquit; *Mala, & impia consuetudo est contra Deos disputandi, siue ex animo id fiat, siue simulatur.* Orige. in Exodus homil. 10. Macrobius lib. 2. Saturn. Genius lib. 17. cap. 14. Pet. Crinitus lib. 2. de poetis latinis cap. 24.

10 Sed quamvis non semper liceat cum haereticis disputationare, semper tamen laudabile est contra haereticos pie, docte, ac prudenter scribere; quod sanctissimi, & eruditissimi viri cum magna Ecclesiae utilitate, multis voluminibus semper fecerunt. Beatos ille putavit eos, quibus deo-

rum munere datum esset, aut facere scribenda, aut scribere legenda; Beatissimos vero, quibus utrumque; ego autem illos judico longe Beatiores, qui pro Fide Catholica tuenda, & extirpandis haeresibus, pie, atque eruditè scripsierunt. Coetera, quæ hic dici possent, apud alios fusius frequentè invenies. Plinius Tacito lib. 6. epist. Stobæus sermone de imprudentia. Germon. de laudibus scriptorum. Alex. 2. parte, quest. 140. Tho. & Cajeta. 2. 2. quest. 10. art. 7. Eccli. in Enchiridio cap. 28. Alphon. lib. 1. de justa haereti. punit. cap. 19. cum seq.

ANNOTATIONES.

1 Cum haereticis &c.

De hac materia vide inter ceteros Conrradum Brunn lib. 3. de haeretic. cap. 12. 13. & 14. & lib. 5. c. 4. lib. 6. cap. 8. Albertin. de agnoscen. assert. qu. 13. Alphonsum Castrum de Iust. haeret. punit. lib. 1. cap. 19. Eymeric. part. 1. Direct. q. 10. ubi Pegna comment. 25. Farinac. de heres. quest. 178. §. 5. nu. 108. & sequen. & novissimè Del Bene de Off. S. Inquisit. & haer. part. 1. dub. 154. petit. 4. nu. 1. & sequen.

6 Multis constitutionibus &c.

Qui disputant de Fide Catholica revocantes in dubium quæ jam per Ecclesiam sunt definita, haereticis sunt judicandi; dubius enim in Fide infidelis est. cap. dubius de haeretic. & est Doctrina D. Augustini lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 3. quæ refertur in cap. quis nesciat dist. 9. Vnde talis disputatio est illicita, nisi forte fiat ad tollendum aliquid obscurum, aut ambiguum, quod in jam definitis contineatur, ut veritas clarius appareat. Glossa in dict. cap. quis nesciat dist. 9. Archidiaco-nus, & Dominicus ibidem Siculus in Clem. 1. de Sum. Trin. & Antonius Butrius in cap. cum Christus de haer.

7 Interdum tamen &c.

Nota quod omnis disputatio cum Haereticis de Fide Catholica, si fiat cum debitis circumstantiis, semper est bona, atque ideo licita, & non prohibita. Circumstantiae autem, quæ requiruntur, quatuor sunt nempe prima se tenet ex parte finis, & est quod disputans ad Fidem Catholicam defendendam, erroresq; contrarios refellendos disputationem assumat; secunda se habet ex parte Personæ disputantis, qui debet esse Doctus, Clericus, non

Laicus, & in iis, de quibus disputare vult, versatus. Tertia est ex parte conditionis Audientium, qui debent esse tales, ut probabile sit eos ex disputatione fructum spirituale, non detrimentum esse percepturos, quod regulariter timendum est, quoties coram vulgaribus disputatur. Quarta deniq; circa modum disputandi consistit; & est quod cum modestia, temperantiam sequendo, à convitis abstinendo, non animo vincendi, neque inanis gloriae captandæ sed Haereticos ad veram Fidem reducendi cupidine disputetur. De his omnibus copiosè pertractantem vide Thom. Del Bene de Offic. S. Inquisit. & haer. par. 1. dub. 154. pet. 5. 6. 7. & 8. & scito quod si quis Laicus, aut etiam Clericus, sed indoctus auderer disputare de Fide in casu à Iure prohibito, posset Inquisitor contra hujusmodi temerarium procedere, & eum penitus multatare. Locat. in prax. Inquisit. verbo disputare num. 2. Farinac. de heres. q. 178. §. 5. nu. 117.

9 Viri autem Catholici &c.

Adverte hic quod in omnibus disputationibus, que à Viris Catholicis exercitii, & ingenii exercendi causa fiunt, cavendum est semper ne quis Fidem impugnare assuecat, ex hac enim consuetudine, plerumq; fit, ut ille præsertim incipiat in Fide titubare. Lege D. Greg. Nazianz. orat. 26. & Orat. 3. de Theol. in princip.

10 Sed quamvis &c.

Ex hoc collige quantum laudis mereantur in Ecclesia Catholica illi duo Societatis Iesu Proceres Sapientissimi, Eminentiss. nempe Bellarminus, & Martinus Beccanus, qui tam diserte contra Neotericos Cacodoxos scripsierunt,

De Divinatione, & Revelatione. Tit. XXI.

S U M M A R I U M.

- 1 **Q**uid sit Divinatio, & quo modo per naturam haberri non possit.
- 2 Proponuntur causæ præcognitionis rerum futurarum.
- 3 Præcognoscere futurorum eventum solius Dei est.

- 4 Præterita, & futura præcognoscere opus Dei est, & humanae prudentiae captum excedit.
- 5 Naturæ sua subtilitate, & longa rerum experientia aliqua eventura dæmones prænoscent.

- 6 Dubitandum non esse vaticinia, incantationes, divinationes per dæmones hominibus concedi.
- 7 Quo pacto pestiferas divinationis artes dæmones dovere solent.
- 8 Quibus noxiis artibus dæmones hominibus curiosis illuserint.
- 9 Quibus enim rebus vani homines divinabant.
- 10 De divinationibus Inquisitores Apostolici cognoscere nequeunt.
- 11 Cum rebus sacris divinatores abutuntur, ipsorum cognitio ad jurisdictionem Inquisitorum pertinet.
- 12 Qui dæmones vocant ad cognoscenda futura, tanquam heretici ab Inquisitoribus sunt puniendi.
- 13 Adversus eum, qui dæmonem invocat, ad tentandam pudicitiam mulieris, tanquam contra vehementer suspectum inquiri poterit.
- 14 Qui ea, quæ sunt homini cognitione impossibilia, inspectione siderum divinant, puniri possunt.
- 15 Qui presentia, vel præterita, occulte revelant, puniendi sunt.
- 16 Sacrificiis Paganorum utentes, & hi, qui haruspicem aut ariolum consulunt, acerbiori supplicio sunt puniendi.
- 17 Invehitur Pacuvius in eos, qui lingua-
- avium intelligunt.
- 18 Quidquid dixerint Physiognomici, circolorum Vates, Manuspices, putandum est falsum.
- 19 Homines res futuras praesagientes, nequaquam consulendi sunt.
- 20 De poena, quam Deus ponit magis, ariolis, aruspiciis.
- 21 Quibus suppliciis debeant puniri vaticinatores, qui se Deo plenos assimulant.
- 22 Illicita perscrutantes finem alienæ salutis inquirentes, qua poena puniantur.
- 23 Quibus pœnis Inquisitores debeant afficer divinatores.
- 24 Suspectæ debent esse revelationes fatui, aut improbi, ut in exemplo demonstratur.
- 25 Quibus de causis revelationes majori ex parte mulieres, quam homines habere soleant.
- 26 Revelationes illæ, quæ Sacra Scriptura non probantur, praesertim cum supernaturales sint; suspectæ esse debent.
- 27 Adducuntur aliquot signa, quibus pseudopropheta cognoscatur.
- 28 Quibus signis cognoscantur revelationes, quæ à Deo proveniunt.
- 29 Revelationes inutiles à Deo non sunt, ideo pseudoprophetae examinandi, & puniendis sunt.

De Divinatione, & Revelatione.

Diminutio-
nis definitio
secundum
Chrysippum.

Iuxta Cice-
ronem.

1 Hryssippus divinationem esse definit: vim cognoscendem, videntem, & explicantem signa, quæ à Diis hominibus portenduntur. Et Cicero: *Divinatio est, inquit, earum rerum, quæ fortuita putantur, prædictio, atque præsensio.* Sed hæc fallax prophetia est injusta usuratio cognitionis futurorum eventuum, vel præteriorum, aut præsentium occultorum, & enunciatio eorum, quorum notitia per naturam haberri non potest, nec ab ipso Deo revelata est. *Cajetan. in summa. verbo divinatio. Alphonsus lib. 1. de justa heret. punit. cap. 13.*

2 Causæ autem futurorum triplicitè se habent. Quædam enim producunt suos effectus semper, & necessariò; quamobrem prænoscit ex consideratione sua- rum causarum; & hoc modo prædicunt

Astrologi eclipses futuras. Aliæ vero cauſæ producunt effectus non semper, sed plerumque, & ideo illarum effectus prænoscit non queunt certò; sed probabilitè; quemadmodum Astrologi per considerationem stellarum prædicunt nonnunquam pluviā, vel siccitatem; & Medici ex signis morborum plerumq; cognoscunt mortem ægroti, vel sanitatem.

3 Aliæ sunt cauſæ, quæ non habent operationes certas, & uniformes, & ideo effectus harum prænoscit non possunt per considerationem causarum, nec præsciri queunt, nisi in se ipsis considerentur; quod solius Dei est, qui, ut inquit, Paulus epistolæ ad Romanos cap. 4. *vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Quamobrem nemo potest usurpare cognitionem futurorum eventuum, nisi dæmonis arte. *August. lib. 10. de Civita. Dei cap. 12. & lib. 11.*

cap. 21. Alex. Alef. 2. part. quest. 184. Thomas 2. 2. quest. 95. & opusc. 26. de judiciis astrorum. plenius Michael Medina lib. 2. de recta in Deum Fide cap. 1.

4 *Multa hominis afflictio, inquit Ecclesiastes cap. 8. quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio. Et Esajas cap. 41. Annunciate, quæ ventura sunt, & sciemus quia Dei estis vos: & Isocrates oratione contra Sophistas: Omnibus perspicuum esse arbitror futurarum rerum prænuntium non esse nostri ingenii, sed humanæ prudentiæ captum usque adeò excedere, ut Homerus, opinionem sapientie maximam consecutus, etiam Deos interdum de futuris deliberantes introduxit. Et Chrysostomus in Evangelium Joannis homilia 18. Hoc vel maximè Dei opus est, quod neque dæmones imitari possunt, quamvis majorem in modum admittantur. In miraculis enim sèpè sub veritatis umbra decipi possumus. Prædicti futurorum immortalis Dei dumtaxat opus est. Quod si quando dæmones aliquid prædixerunt, stultum, & incautum vulgus decepti erunt; eorum namque vaticinia passim falsa deprehenduntur. Et inibi Theophilatus cap. 1. Maxime potens est prophetia, & efficacior miraculis ad alliciendum quosdam ad Fidem; dæmones enim etiam possunt miracula simulare, & apparenter facere; præscientiam autem futurorum, & prædictionem evidentem nullus habet, neque Angelus, & quanto minus dæmones? addo Pacuvianum illud: Si qui, quæ eventura sunt prævideant, aequiparent Jovi.*

5 *Dixerit fortassè quisppiam; si dæmones futura non prævident, qui fit, ut nonnunquam divinatores eventura prædixerint? nam ea quæ dæmones ignorant, non possunt docere divinatores. Cui respondet Beatus Augustinus, lib. de divinatione dæmonum; quod naturæ suæ subtilitate, & longissima rerum experientia, & nonnunquam bonorum Angelorum revelatione prænoscunt dæmones aliqua eventura, quæ suos discipulos ad eorum, & aliorum perditionem docere solent. c. sciendum 26. quest. 4. Laetantius lib. 2. divina institut. cap. 17.*

6 *Igitur dubitari non potest quin Dæmones sint auctores divinationum; quod, & Plato non ignoravit, qui fatetur in Convivio, vaticinia, incantationes, divinationes, & magiam per dæmones homi-*

nibus concedi, atq; idipsum Apulejus confirmat, lib. de Deo Socratis. Et Origenes in librum Job, inquit, Diabolus est auctor divinationis, & naturæ subtilitate, atq; agilitate nonnunquam futura revelat. Maleficia, auguria, divinationes, phylacteria, & incantationes, diaboli sunt seductiones, dæmonum sunt irrisiones, idolatriæ sunt fex; animorum infatuatio, atque cordium scandalum. Vide illum lib. 1. in Job colu. 40. & super numeros homil. 13.

7 *Pestiferas autem divinationis artes dæmones docere solent eos, quos vident esse curiosos præsciendi futuros eventus; nam ut Basilius inquit, concione habita in lacizis; Multiformes sunt diaboli versutæ: ad quod procliviorem viderit, ad illud propriis inescationibus utitur. Et ut Leo, Isidorus, Bernardus, & alii tradunt, ex ea parte hominem diabolus tentat, ex qua eum per escrescentem humorem facilè ad vitia inclinari conspicit. Leo sermone 7. in Nativitate Domini. Isidorus lib. 3. de summo bono cap. 5. Bernardus lib. de ordine vitæ propè finem. Chrysost. in priorem Pauli epist. ad Thessal. homil. 9.*

8 *Undè factum est, ut mille noxiis artibus dæmones hominibus curiosis, & prævis illuserint, pollicentes futurorum cognitionem variis modis; per pelvum enim fiebat vaticinatio, quam lecanomantiam appellant; accipiebant vaticinantes pelvum aqua plenam, & carminibus quibusdam adhibitis dæmones in pelvum attrahebant, & in ipsa unda oberrantes exilem sibilum insusurrabant, quo futura prænosci possent. Hi enim spiritus vocem, prætenuem emittunt, quo ipsi dæmones minus intelligentur, & obscuritatè rei facilius hominum votis imponant. Pet. Crinitus lib. 6. de honesta disciplina cap. 11.*

9 *Divinabant quoq; vani, & impii homines per ignem, & fumum, per aves, per colloquia mortuorum, per arreptitos, per judicariam Astrologiam, per magiam, per fortilegia, & per mille alia inania signa. Sed ea omnis divinatio ex operatione dæmonum provenit; vel quia expressè dæmones ad eam rem invocantur, vel quia illi se ingerunt vanis investigationibus, ut mentes hominum erroribus imbuantur, & vanitatibus implicitur. August. sermone 241. de tempore, cap. igitur 26. qu. 4. Alex. Alef. parte 2. qu. 185. Tbo. 2. 2. qu. 95. Celius*

lius lib. 2. lectio antiqua c. 13. cumseq. Bart. Sybilla in speculo peregrina: questionum de cadis 3. cap. 9. quest. 2. Michael. Medina lib. 2. de recta in Deum Fide cap. 7.

10 Inquisitores Apostolici de divinationibus cognoscere nequeunt; nisi haeresim sapient manifeste: sed ipsos divinatores relinquere debent suis judicibus puniendos. Hoc tamen sic accipiendum est, ut tunc demum divinatores ab Inquisitoribus non puniantur, cum illi sola animi levitate divinant; id enim non tam haeresis est, quam phrenesis. *c. accusatus. §. sane. de haereti. lib. 6.*

11 Nam si Sacramentis, aut rebus sacris divinatores abuterentur, aut nefariis precibus dæmones invocarent, aut fūnesta sacrificia illis offerrent, aut pacta cum eis facerent, ad jurisdictionem Inquisitorum pertinerent; tūm quia ista haeresim sapiunt; tūm etiam quia Alexander Theologus inquit, hi qui talia committunt, facile à dæmonibus trahuntur ad infidelitatem. *Alex. Ales. parte 2. qu. 184. c. igitur 26. qu. 3. & in summa ejusdem causæ qu. 5. Cajeta. 2. 2. qu. 95. art. 3. Alphon. lib. 1. de justa haereti. punit. cap. 13.*

12 Hi quoq; qui dæmones invocaverint ad cognoscenda futura, puniendi sunt ab Inquisitoribus tanquam heretici; quia dæmonibus tribuunt id, quod solius Dei est. Et, ut ait Gratianus, est quoddam genus culturæ idolorum ex dæmonum consultationibus futura prædicere. Nam qui futura ex dæmonum consultatione, vel quibuslibet præstigiis invenire laborant, hi divinitatis jura creaturis attribuunt. Futura enim prænoscere solius Dei est, qui in sui contemplatione etiam Angelos interdum illa præfice facit. Unde Esaias inquit; Priora, & novissima annunciate mihi, & dicam, quòd Dii estis. *in summa 26. quest. 5.*

13 Sunt autem qui dicant, non fore haeticum eum, qui dæmonem invocaret ad tentandam pudicitiam alicujus mulieris, vel ad aliud facinus non alienum à potestate dæmoniorum; nam, ut ajunt, si se dæmoni non subiiciat, nec haeresim misceat, cum non habeat intellectus errorem, non erit haeticus. Sed quamvis hæc ita sint, tamen adversus eum inquire poterit, tanquam contra vehementer suspectum; ea enim ad apostasiam, & infidelitatem

pertinent. Uterq; *Thom. 2. 2. q. 95. cum seq. Fran. Picus lib. 4. de rerum prænotione cap. 7. Oldra. conf. 210. Domi. & Philip. in e. accusatus. §. sane. de haereti. lib. 6. Squilacen. de Fide Cathol. cap. 8. cumseq. Alphons. lib. 1. de justa haereti. punit. cap. 13. Bartholom. Spineus apologia 4. in Ponzinibium, qui præ aliis est videndus.*

14 Astrologi, & hi qui siderum, & natūlūm dierum inspectione divinant ea, quæ sunt homini cognitu impossibilia, suspectissimi sunt de societate dæmonum, expressa, vel tacita; quamobrem comprehendendi, & puniri possunt ab Inquisitoribus. Nam, & si nonnunquam vera prædicant; id tamen Deus fieri permittit ad tentandos eos, quos ita erudiri opus est, vel decipi justum est. *cap. sed, & illud 26. qu. 2. cap. igitur qu. seq. Eusebius lib. 14. præparat. Evangelicæ cap. 4. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana cap. 21. Gerson. in trilogio astrologiæ propositione 11. cumseq. & intratatu de respectu cœlestium siderum. Joan. Picus libris contra Astrologos. Alciat. in l. 5. de verbo signifi. Casseneus in Catalogo, parte 10. consideratione ulti.*

15 Illi præterea puniendi sunt ab Inquisitoribus, qui præsentia, vel præterita occulta revelant, quæ ab eis tunc natura-liter sciri non potuerunt, ea enim dæmones suggestenti neverunt. Hi ferè sunt, qui divinant, ubi sit res aliqua furto subtrcta, & qui eodem die, quo aliquid gestum est, in longè distantibus locis, id ipsi enunciāt ac si præsentes fuissent; qui quidem interrogandi sunt ab Inquisitoribus, undē talia neverint, & confessi, vel convicti coercendi sunt, ut dæmoniorum socii.

16 Extat lex Theodosii in Codice Theodosiano, sub titulo de sacrificiis Pa-ganorum, cuius hæc sunt verba; *Ne quis dosy mortalium ita faciendis sacrificium sumat audaciam, ut inspectione jecoris, extorunque præfigio vanæ spem promissionis accipiat, vel, quod est deterius, futura sub execrabilis consultatione cognoscat: acerbioris enim imminebit supplicii cruciatus ei, qui contra vetitum præsentium, vel futurarum rerum explorare tentaverit veritatem.* Et alia lex ait. *Nemo aruspicem consulat, aut Mathematicum, nemo ariolum; Augurum, & Vatum prava confessio conticescat.* Chaldae, ac magi, & cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc par-

partem, aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò divinandi curiositas. Etenim supplicium capitis feret, gladio ultiore prostratus quicunque jussis nostris obsequium denegaverit. l. nemo. C. de maleficiis.

17 Contra hos fallaces divinatores in Pacuvij dequit Pacuvjus: *Istos qui linguam avium in Divinatori- bus dictum. telligunt, plusque ex alieno jecore sapiunt,*

quam suo; magis audiendum quam auscultandum censeo. Et Blondus lib. 1. Romæ triumphantis, *Sordidissimos fuisse*, ait, *Genitium Deos, qui in jecorum, & viscerum Sterquilino sua occultaverunt consilia hominibus ab insanis sacrificulis manifestanda.* Et Cicero lib. 2. de divinatione retulit, *vetus illud Catonis admodum scitum, qui mirari se ajebat, quod non rideret aruspex, aruspice cum vidisset; quota enim res quæq; evenit prædicta ab istis? aut si evenit quippiam, quid afferri potest, cur non casu id evenerit?*

18 Multa quidem vanissima dixit Artemidorus, sed haec rectè scripsit; *Quæcumque dixerint Pythagorici, Physiognomonici, talorum Vates, ignium Vates, circulorum Vates, cribrorum Vates, formispices, manuspices, pelvium Vates, mortuorum Vates, ea omnia falsa, & nullo fundamento nixa putare opportet.* Nam ipsorum artes tales sunt, atque ipsi nè minimum quidem vaticinationis sciunt; verum præstigiis illudentes, & defraudantes, exuent, ac denudant obvenientes. *Vani sunt, atque deceptores hi omnes, & quidquid tandem dixerint, mentiuntur.* Hęc ille lib. 2. de somniorum interpretatione cap. 17.

19 Phavorinus philosophus, ut apud Gellium est, horum omnium insaniam cōfutavit, & tandem nullo pacto adeundos eos, aut consulendos esse, hujusmodi argumentis lepidè concludebat. Aut adversa eventura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra spectando; si adversa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo; si vera respondent, ea quæ sunt non prospera, jam indē ex animo miser fies, antequam ē fato fias: si foelicia promittunt ea, quæ eventura sunt, tum planè duo erunt incommoda, & spectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudii fructum spes tibi jam deflora verit. Nullo igitur pacto utendum est istius modi hominibus res futuras præfagientibus. Quamobrem Eusebius quo-

que docet inutilem prorsùs esse divinationem lib. 4 de præpar. Evang. cap. 2. Gellius libro 14. cap. 1. Crinitus lib. 8. de honesta disciplina cap. 9.

20 De poena istorum in levit. cap. 20. legitur. *Anima, quæ declinaverit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populisui: & paulò post: Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super illos.* Et Phylo. lib. 1. de Monarchia, inquit, *Moses veritatis amator, atque Magister, cum sciret idolatriam non mediocriter foveri pravis divinationibus, totum hoc genusaversatur, maximè, divinos cunctos arcens in perpetuum à sua Repub. sacrificios, expiatores, aruspices, prodigiorum procuratores, incantatores, & sortilegos.* Omnes enim hi congetturi ducuntur in speciem probabilibus, easdem res aliter atq; aliter interpretando, tūm quia subiectum eorum non habet naturam stabilem; tūm quia ipsi carent ratione accurata examinandi conceptus suarum mētium, impietatis apparatus isti sunt; quare? quia qui attendit his, & obsequitur, credens hinc pendere bona, malaque, contemnit auctorem rerum omnium; nec intelligunt se vitę curas committere incertissimis alituum motibus per aerem ultro, citroque volitantium, & reptiliū ē terre cavernis querendi sibi causa proreptantium; item visceribus pecudum, cruxri, & cassis anima cadaveribus collapsis, ut mutentur in deterius &c.

21 Julius Paulus lib. 5. receptarum sententiarum, tit. de vaticinatoribus inquit: *Vaticinatores, qui se Deo plenos affilunt, idcirco à civitate expelli placuit, ne humana credulitate publici mores ad spem alicujus rei corrumpentur, vel certè ex eo populares animi turbarentur, ideoque primò fustibus casū civitate pelluntur; perseverantes autem in vincula publica coniiciuntur, aut in insulam deportantur, vel certè relegantur.* Et post aliqua: *Qui de salute Principis, vel de summa Reip. mathematicos, ariolos, aruspices, vaticinatores consulit, cum eo quiresponderit, capite punitur.*

22 In Codice legum Theodosii extat lex notatione digna, cuius hæc sunt verba: *Si quispiam spirantia exta consulere auderit, ad exemplum majestatis reus licita cunctis accusatione delatus, excipiatur sententiam*

competentem, etiam si nihil contra salutem Principum, aut de salute quæsierit. Sufficit enim ad criminis molem nature ipsius leges velle rescindere, illicita perscrutari, occulta recludere, interdicta tentare, finem querere salutis alienæ, spem alieni interitus polliceri. Legibus quoq; regiis poena capitum hujusmodi scelera coercentur. l. 12. tit. de paganis lib. 16. C. Theod. l. 3. cum sequentibus C. de malefi. regie leges septipartite tit. 23. p. 7. & tit. 4. lib. 8. ordinatio.

23 Inquisitores autē poenit. Juris Pontificii divinatores istos afficiunt, anathemate, poenitentia quinquennii, dignatum suspensione, Monasterii carcere, verberibus, aliisque suppliciis, prout cujusq; crimen postulare videbitur. 26. qu. 2. cap. illud cum seq. cap. 1. & deinceps 26. q. 5. cap. admoneant cum seq. 26. q. 7.

24 Nec defunt divinatores fatui, aut improbi, qui divinas revelationes habere se dicant, aut fingant, quæ quidem prudentissimo cuique debent esse vehementer suspectæ; nec enim bonorum Angelorum sunt revelationes, sed pessimorum dæmonum illusiones; cujus rei superioribus annis Cordubæ visum est exemplum cunctis seculis memorandum. Quædam enim puerilla ex agro Cordubensi, à teneris unguiculis in cœnobio arctissimo, & religiosissimo ejusdem Civitatis inclusa, tanta sanctitatis specie fulgebat, ut ab omnibus putaretur esse sanctissima; quæ multa in dies vera prædicebat, & multa passim signa faciebat, & continuis penè revelationibus affluebat; usque eo, ut cives meos Cordubenses, viros quidem sagaces, & cautos per triginta, & eo amplius annos mirè suspensos sui admiratione teneret. Nec eos duntaxat fecellit, sed omnes ferè Christiani orbis Principes eadem simulatione decepit; donec tandem gravi valedidine affecta, dæmonem illum, cujus pestifera societate omnia illa faciebat, Omnipotens Dei gratia revelavit, ne populo Christiano diutius illuderet. Ipsaque ab Inquisitoribus comprehensa, & ad finum Ecclesiæ restituta in aliud Cœnobium destrusa, vitam piè, ac religiosè transgit.

25 Plarūmque has revelationes habere solent mulieres fatuæ, vel improbæ; cujus rei tres causas afferre solent. Unam, quia fœminæ humidiiores sunt, quam viri. Humidum verò aptius est ad suscipiendas

Pseudoprophetiæ Cor-
dub. exemplum.

figuras, & impressiones, atq; imaginaciones. Alteram, quia mulieres minus prudentes sunt, quamobrem cum finguntur eis vanæ species, & apparitiones, atq; visiones, non habent fortitudinem, aut constantiam ad resistendum. Tertiam quia, magis quam viri affectibus abundant; & ut Aristoteles tradit. lib. de somno, & vigilia; *Hi qui sunt in passionibus; ad modicam similitudinem moventur; & facile credunt id esse verum, quod illis ita esse appareat.* Quod non ignorantes dæmones sèpiùs feminis quam viris, vanas revelationes suggerunt. *Bartol. Sybilla in speculo peregrinorum questionum, decadis primæ cap. 8. q. 2.*

26 Richardus de Sancto Victore suspetas esse ait revelationes illas, quæ Sacra Scriptura, aut ratione manifesta non probentur, præsertim cum supernaturalia, vel occultissima revelata fuerint. Tum illud addo, non esse divinas eas revelationes, quæ inutiles sint, vel de rebus levioribus, & ad salutem animarum non pertinentibus. Nec enim verisimile est Deum talia revelaturum. Tum addo, quod multi subdoli Doctores hæretici, & pseudoprophætæ revelationes suas jactare solent. *Richar. in minore Beniamin. cap. 8. 1. & in cantic. expositione cap. 2. 1.*

27 Duo traduntur in Deuteronomio, quibus pseudopropheta cognosci possit. Primum, *quod in nomine Domini propheta prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est locutus.* Alterum est, cum portentum, quod propheta locutus est, evenerit; sed tamen ille à lege Dei recedit; tunc enim falsus propheta est, quia impossibile est Deum mentiri, nec Deus impiis futura revelat. *Deuter. 18. & 13.*

28 Divus quoque Petrus, apud Clementem lib. 4. recognitionum, ait; *Quod à vero Deo dicitur, siue per prophetas, siue per revelationes diversas, semper verum est; quod autem à Dæmonibus prædictur, non semper verum est.* Idem apud eundem lib. 3. *Ille qui à malo est, signa quæ facit, nulli prosunt; illa verò quæ facit bonus, hominibus prosunt.* Et Chrysost. sive quis alter, in Matthæum homil. 19. operis imperfecti: *Si quis inutiliter fecerit signum, falsus propheta est; quia non facit, ut alios edificet in fide, sed ut se ostendat in opere.*

29 Ex quibus omnibus, aliisque multis perspicuum est, Astrologos istos qui futu-

futura prædientes, perspè mentiuntur, à dæmonibus esse deceptos. Tum etiam revelationes inutiles, quæ nemini profunt, à vero Deo non esse. Igitur ab Inquisitoribus examinandi, & puniendi sunt pseu-doprophetæ, & frequentes revelationes cohibendæ; quia nonnisi Sanctissimi viri

pauculas revelationes habuisse produntur. Vide tract. Geronis de probatione spirituum, de examinatione doctrinarum part. 2. considerat. 3. de distinctione verarum visionum à falsis. Gasparem lib. 1. adversus hæreticos cap. 29. Zanchinum de hæreti. cap. 22. & ibidem Camillum.

ANNOTATIONES.

1 Chrysippus &c.

De divinationis materia latè pertractantes, vide D. Thom. 2.2. qu. 95. art. 1. Zanchin. tract. de hæret. cap. 22. Locatum in praxi, vrbo divinationes. Auctorem Lucerne Verbo Divinatio. Squillacen. de Fid. Catholic. cap. 6. num. 6. Martinum Del Rio. de disquisit. magicis lib. 4. cap. 2. quæst. 1. 4. 5. & 6. Eymeric. 2. par. Direct. super cap. Accusatus §. sanè. ubi Pegna à num. 1. usq; ad nu. 9. Farinac. de hæresi qu. 181. §. 1. num. 60. & sequen. & Carenam de Off. S. Inquisit. par. 2. tit. 12. de sortileg. num. 65. & sequen. lege pariter in corpore juris Canonici cap. intelligi 26. q. 2. & cap. qui sine, & quæst. 5. cap. si quis Ariolos, & c. qui Divinationes. cap. aliquanti. cap. sortes, c. p. si quis Clericus, & qu. 7. cap. non obseruetis &c.

2 Causæ autem &c.

Ex hac Doctrina discerni potest Divinatio licita, qua impropriæ Divinatio dicitur, cum potius naturalis conjectatio dicenda sit; à Divinatione illicita, & superstitionis; Cum etenim prænoscere volumus Res absq; ulla sufficienti reductione ad causas naturales, aut ad aliquid naturale sibi conexum; statim pactum saltē tacitum cum Dænone inire deliberamus, per quod illicita, & superstitionis sit nostra prænotio. Vide S. Thom. 2.2. qu. 95. art. 5. & ibi Cajetanum. Suarez, tom. 1. de Relig. lib. 2. de superflit. cap. 9. num. 2. & sequen. Valentianum dispu. 6. qu. 12. punt. 3. & fere Casistas omnes in primo præcep. decalog.

6 Igitur dubitari non potest &c.

A' Persis divinandi genus dimanasse dicitur, cuius Auctores fuisse Dæmones, ut hic docet Simanc: perspicuum est ex hoc, quod scilicet nulla reperitur Divinatio, in qua pactum conventum cum Dænone non inter sit; undè passim à DD. solet definiri: significatio occulorum ex pactis couentis cum Dænone. Vide Martinum Del Rio Disquisit. Mag. lib. 4. quæst. 1. ubi discriminem inter Divinationem, Prophetiam, & Naturalem conjectationem invenies.

9 Divinabant quoq; vani, & impii homines &c.

Verè impii fuere homines illi, quorum impietas ad hoc immanitatis genus illos evexit, ut nedum per inania signa, sed & ex hominibus excarnificatis, & litatis auguria, & divinationem captarent, ut de Blemniis, Cimbris, Gallis, Druidis, & Germanis Auctor est Alexander ab Alexandro Gen. Dier. lib. 6. cap. 26. Divinationis species Cathalogo adscriptas lege apud Thom. Del Bene de Offic. S. Inquisit. & hær. par. 2. dub. 221. sett. 2. nu. 22.

10 Inquisitores Apostolici &c.

Notandum hanc Simancæ Doctrinam procedere de jure antiquo; nam de jure novissimo post Sixti V. Constitutionem Inquisitores de Divinationibus etiam quæ manifestam non sapiunt hæresim, sed simplices sunt, agnoscere solent. Vide Carenam

de Off. S. Inquisit. p. 2. de Sortilegis tit. 12. §. 6. nu. 147. ubi de quodam Prætore Terræ cujusdam Insignis Mediolanensis dominii narrat, qui eo quoniam nonnullas sortilegas, quæ sortilegia quædam simplicia commiserant, in carcerem detrudendas curaverat, ex mandato Congregationis S. Romanae Inquisitionis Universalis absolutus fuit ab excommunicatione laica contra S. Officii jurisdictionem turbantes, punitionis pœnas evadens, quia sponte in S. Officio comparvit.

11 Nam si Sacramentis &c.

Sacra, Sacramentalia, scū Verba Sacra, ut Evangelium, Symbolum Fidei, Pater, Ave, Psalmos, Verba S. Scripturæ, aut alias Sanctas orationes adhibere in Divinationibus sortilegis, illas reddere qualificatas, & manifestæ hæresis inducere suspicionem apud omnes est in confessio. Vide Ioann. Rojam tract. de hæretic. par. 2. com. 67. vers. hinc censeo, ex quo contra Farin. de delict. & pœn. qu. 20. num. 84. & de hæresi qu. 181. §. 1. num. 20. & alios ibidem allegatos, collige cum Scaccia de Iudic. Civil. Crimin. & hæret. lib. 1. cap. 12. nu. 34. vers. sortilegus igitur, & Zanardo in summa Divin. Præcep. p. 2. cap. 26. vers. immò teneo, quod sortilegium factum cum hostia non consecrata est hæreticale, ex eo quod hostia, sc̄it non consecrata, inter res sacras reputatur, tūm ob crucis signum, vel Iesu nomen regulariter impressum in ipsa, cum ob significatum ipius quod est Sacrosanctum Misericordia Sacrificium, cui videtur derogare sortilegus, dum potius hostiam, quam aliam rem adhibet in sortilegio. Vide Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. de sortileg. tit. 12. §. 8. nu. 52. & sequen.

12 Hi quoque &c.

Divinationis malitiam disce ex hac Simancæ Doctrina; cum etenim occulorum, & futurorum cognitio, quæ solius Dei est, & à solo Deo expectari debet, per varias inventiones procuratur à Creaturis, quodammodo cultus Deo debitius impenditur Creatura. Quomodo autem Dæmones futura præscire valent dixit suprà hujus tituli nu. 5. Tù vero vide Pereyram lib. 3. de Magia cap. 5. num. 35. & Martinum Del Rio lib. 4. disquisit. magic. c. 2. q. 2.

13 Sunt autem qui dicant &c.

Est plurimorum sententia ex Oldrado conf. 210. concl. 16. quod Dæmonum invocatio sapientiam hæresim manifestam, cum Dæmon invocatur per modum deprecationis, vel ad ea facienda, quæ solius Dei propria sunt; non autem cum Dæmon invocatur per modum Imperii, & ad ea, quæ suam potestatem non excedunt; At alii non defunt, qui sentiunt contrarium, & omnem Dæmonis invocationem indistinctè manifestam hæresim sapere docent, hac ratione suffulti quod licet Dæmonem invocare per modum Imperii, & intra limites suæ facultatis non includat hæresim illam, quæ quis se Dæmoni subiicit, & attribuit quæ propria sunt Dei; includit tamen aliam, quæ consistit in apo-

Stasias à fide, cuius est Reus quisquis Dæmonem invocando non tanquam Dei amicum, vult necessariò amicitiam cum illo per pactum tacitum, vel expressum, & tanquam ad Deum suum, confugit, quæ apostasia ad hæresim pertinet, & est omnis infidelitatis gravissima. *D.Thom.* 2. 2. q.22.
art. 3. quarè alma facultas Theologica Parisiensis in art. 3. apud *Io. Cerson.* tom. 1. tract. de error. circ.
Art. Magic. decrevit errorem esse, si asseratur quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit idolatria, vel species Idolatriæ, aut Apostasiæ à fide *Cau.* 26. q. 7. non observetis. *D.Thom.* in 2. dist. 7. q. 1. art. 2. Vide *F. Bartholomaeum de Spina in Apolog.* 4. in *Ponzinibium*.

14 Astrologi &c.
Contra Astrologos judicarios, qui futura prædicunt, vide *Constitutionem Sixti V. quæ incipit Cœli, & Terra, & aliam Vibani VIII. quæ incipit Inscrutabilis*; ibi enim præter excommunicationem ipso facto, quas alias pœnas incurvant observare libebit.

23 Inquisitores autem &c.
Notandum hic quod si quis effectum liberum ab humana voluntate pendentem prædicat; licet dicat se id certum non affirmare, is pœnis Inquisitorum arbitrio puniri potest; sicuti de facto punitum,

fuisse testatur *P. Diana* tract. 7. ref. 16. part. 4. ref. mor al. vers. *Vnde in Inquisit. Hispana*, Clericum quemdam, qui tempus, genus, & mortis modum Regis Francorum, sicuti de facto evenit, prædictis; Hic enim abjuratione de levi præmissa, poena suspensionis ab Ordinibus, Beneficiorum privationis, & a tota Hispania exilio fuit multatus. Vide *Sousam in Aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 48* nu. 15. & *Carenam de S. Offic. part. 2. de sortileg. tit. 12. §. 30. num. 254.*

25 Plærumq; has revelationes &c.
Ex improbitate Maximillæ, & Quintillæ tradunt
Apollonium unum ex primis Patribus arguisse
olim falsitatis, & Dæmoniacas Montanistarum
prophetias censuisse; cum enim Vir iste eximius,
& pius animadverteret fœminas illas Maritos de-
servisse suos, pigmentis, & corporis cultui deditas,
mercedem prophetiarum quoque accipere, scenus
exercere, tesseras, & tabulis ludere, quidquid pro-
phetabant non ex Sancto Spiritu, sed ex Cacoda-
mone afflante æxistimavit eructare. *Eusebium lege*
lib. 3. cap. 17.

26 Richardus de Sancto Victore &c.
Quae necessaria sint judicaturo de revelationibus,
vide apud Martinum Del Rio disquisit. Magic. lib.
4. q. 3. l. et seqq.

De Doctoribus Ecclesiæ. Titulus XXII.

S U M M A R I U M.

- Q**ui contempserit ea, quæ à Sanctissimis, & Sapientissimis Doctribus concordis sententia scriptas sunt, is jure hereticus censeatur.

2 Quid debeant facere Catholici, si se aliqua Ecclesiæ particula, ab universalis Fidei communione præciderit.

3 Qua ratione majorum sententie congregandæ sint, cum aliquid prophanum in Ecclesiæ erumpere cœperit.

4 Memorantur divisiones ministracionum, quas Apostolus posuit prima Epistola ad Corinthios.

5 Ad quid Deus ipse Ecclesiæ Doctores dedit in opus Ministerii.

6 Quibus signis cognoscant fideles quam doctrinam debeant sequi, & ubi Christus, qui veritas est, sit.

7 In illis, qui Ecclesiæ Catholicæ defendunt, Spiritus Sanctus loquitur.

8 Proculdubio credendum est fideles Sanctam Ecclesiæ defendantes inspiratione Spiritus Sancti loqui.

9 A majorum sententia non est recedendum, dum in Ecclesiæ aliquid prophanum insurgetur.

10 Adducuntur multorum Sanctorum sententiae ad probandum non esse devian-

dum à sententia majorum.

11 Veram Religionem apud eos quærarendam esse, qui Christiani Catholici, & integratissimis custodes nominantur.

12 Amplectendam esse Conciliorum, & Sanctorum sententiam multis exemplis cōprobatur.

13 Quæ tradita sunt nobis à Sanctis Apostolis, & à localibus Conciliis, servanda, & custodienda esse.

14 Laudantur Sancti Doctores, quos Catholicæ sequantur in Ecclesiæ procellis.

15 Unanimem esse viam certam, & tutam Sanctorum auctòrum ad convincendos hereticos, demonstratur.

16 Sanctorum Doctorum auctoritas, & miracula multis exemplis comprobata, laudantur.

17 Qua de causa Sacrosancta Ecclesia Catholica Sanctorum Doctorum doctrinam justè comprobaverit.

18 Indubia fides, & auctoritas Sanctis Doctribus est tribuenda, etenim in Sacra Scripturae explanatione Sancti Spiritus inspiratione agunt.

19 Omnis controversia ad Scripturam pertinens excitata, non aliter explicanda est, quam Ecclesiæ luminaria exposuerunt.

- 20 Quantum in Religione viris sapientissimis, & sanctissimi tribuendum sit.
- 21 Validissimum esse argumentum ab auctoritate sapientum: & ob eam causam Sanctis Doctoribus maximam fidem esse adhibendam.
- 22 Sanctis Doctoribus, Apostolicisq; viris, per quos Deus Ecclesiam luminavit: magna cum ratione fides est tribuenda.
- 23 Sanctis Ecclesiae Doctoribus, qui pleni sunt Spiritu Sancto, non autem Schismaticis credendum est.
- 24 Apud Catholicos plus valet auctoritas cuiuslibet S. Doctoris, quam omnium haereticorum.
- 25 Probatur eam esse Catholicam Fidem, quam Sancti Doctores uno ore consentiunt.
- 26 Improbi heretici pravis rationibus innuentes audiendi non sunt, & ubi Sancti Doctores, ibi Christus, & veritas est.
- 27 Quibus rationibus heretici procaces Sanctorum Patrum doctrinam, & auctoritatem eiiciant.
- 28 Quibus modis, dum aliquis erraverit, ejus error agnoscatur.
- 29 Ob quam causam heretici devitandisint, Sancti Doctores sequendi, & amplectendi.

De Doctoribus Ecclesiae.

I Uidquid Sanctissimi, & Sapientissimi Doctores Ecclesiae concordi sententia docuerunt, & scripsierunt, id omne credendum est Ecclesiae traditionem esse; proinde quisquis eorum consensum contemnit in scripturarum interpretatione, aut in doctrina aliqua, quae ad fidem, aut mores pertineat, is jure, ac meritò censetur haereticus.

Vincentij
Lirinensis
Auctoritas.

2 Vincentius ille Lirinensis, libr. adversus haereses, sapienter admodum, & considerate scribit: *Quid faciet Christianus Catholicus, si se aliqua Ecclesia particula ab universalis Fidei communione preciderit? Quid utique, nisi ut pestifero, corruptoque membro sanitatem universi corporis anteponat? Quid si novella aliqua contagio non jam portiunculam tantum, sed totam partem Ecclesiam commaculare conetur? Tunc item providebit, ut antiquitati inhæreat, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Quid si in ipsa vetustate, duorum, aut trium hominum, vel certè civitatis unius, aut etiam Provinciae alicuius error deprehendatur? Tunc omnino curabit, ut paucorum temeritati, vel insecitie, si quas sunt universaliter antiquitus Catholicæ Ecclesiæ decreta, præponat. Quid si tale aliquid emergat, ubi nihil hujusmodi reperiatur? Tunc operam dabit, ut collatas inter se majorum consulat, interrogetq; sententias: eorum duntaxat, qui diversis licet temporibus, & locis, in unius tamen Ecclesiæ Catholicæ communione, & fide permanentes, magistri proba-*

biles extiterunt. Et quidquid non unus, aut duo tantum, sed omnes pariter uno, eodemque consensu, aperte, frequenter, perseveranter, tenuisse, scriptisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat, absque ulla dubitatione credendum.

3 Et post plura idem Vincentius, inquit; *Cum primùm mali cuiusq; erroris putredo erumpere cœperit, & ad defensionem sui Sacre Legis verba furari, eaque fallaciter, & fraudolenter exponere, statim interpretando canoni majorum sententia congregandasunt; quibus illud quodcunque exurget novitium, ideoque profanum, & absque ulla ambage prodatur, & sine ulla retractatione damnetur. Sed eorum duntaxat Patrum sententiae conferendasunt, qui in fide, & communione Catholicæ Sanctè, Sapienter, constantè viuentes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut quidquid vel omnes, vel plures, uno, eodemque sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum Concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitate, certo, ratoque habeatur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora, & loca dispensatos, quisquis insensu Catholicæ dogmatis unum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum.*

4 Hæc autem probantur evidentissime in priori Epistola ad Corinthios, ubi Apostolus memorans divisiones illas gratiarum,

^{1. Corin. 12.} rum, ministracionum, & operationum, quas operatur unus, & idem Spiritus Sanctus, dividens singulis prout vult; Et quodam, inquit, posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundò Prophetas, tertio Doctores. Vides Doctores ab ipso Deo in Ecclesia positos, ut verbo, & exemplo, sermone, & scriptis doceant, pascantque fidelem populum. Quibus ipse dedit sermonem sapientiae, & scientiae, & interpretationem scripturarum. Nec fieri ullo modo potest, ut hi omnes errent, quos Deus Omnipotens, ne nos erraremus, Duces nostros, Magistros, & Praeceptores constituit; Alioqui non ad docendum, sed ad seducendum; non ad ædificandum, sed ad destruendum positi, ac missi essent. Quo quid magis impium dici, fingivè potest?

^{1. Corint. 12.}

^{Ephes. 4.} 5 Ad hoc idem Paulus in Epistola ad Ephesios ait; Et ipse dedit quodam quidem Apostolos, quodam autem prophetas, alios verò Evangelistas, alios Pastores, & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi: ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitate hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Hos nimirum Doctores Deus ipse dedit Ecclesiæ, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi: hoc est, ut ministrent Spiritum Sanctum cœteris, & Ecclesiæ, quæ corpus Christi est, verbo illius ædificant. Hoc autem Christus instituit, ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ; hoc est, ut his Doctoribus fidem habeamus, & verè credamus in eis Spiritum Sanctum loqui; vitemusque cœteros, qui doceant his contraria; nisi velimus esse tanquam parvuli, semper discentes, & nunquam ad scientiæ veritatem pervenientes; semper fluctuantes, & omni vento doctrinæ circumacti; quales hodiè videmus esse Lutheranos, & cœteros hæreticos omnes. ad Ephe. 4. Roffen. contra Lutherum veritate. 6. Cathari. in secunda clave scripturarum.

^{Math. 24.} 6 Accedit eodem, quod Veritas per Matthæum docet, his verbis: Si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Ubicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur, & aquilæ. Docens

Redemptor noster fugiendas esse novitates, & singularitates hæreticorum; insuper nobis ostendit quam doctrinam sequi debeamus, nempe illam, ad quam congregantur aquilæ. Nam ubique illæ congregantur, ibi veritas est, ibi Christus, & ibi Corpus Ecclesiasticae unitatis; quæ est illarum concors sententia, idem totius corporis sensus est. Sed quæ tandem sunt illæ aquilæ? Qui in carne præter carnem vivunt, aut vixerunt. Quorum est, & fuit, quamvis hic peregrinantur, in Cœlis conversatio. Quorum omnino studium, omnis meditatio, omnis voluntas in lege Domini, quam, & vita, & moribus expresserunt. Qui signa inhabitantis in se Dei Spiritus evidenter ediderunt. Ubiq; illæ aquilæ congregantur, illic certum habere esse corpus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo Christum, & salutem querere. Significantur ergo per illas aquilas Doctores Sancti, qui altius cœteris volant, & ipsum justitiae Solem acutius, & certius irreverberatis luminibus intuentur. Matth. 24. Pigbius lib. I. bierar. Eccle. cap. 5. Pagninus in iſagogis ad mysticos Sacrae Scripturae sensus lib. I. cap. 8.

7 Præterea, convertitur hæc sententia ex verbis illis ejusdem Veritatis per eundem Evangelistam dicentis: Non estis vos qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Quæ verba enarrans Augustinus lib. 4. de Doctrina Christiana, inquit; Si ergo loquitur in eis Spiritus Sanctus, qui per sequentibus traduntur pro Christo, cur non & in eis, qui tradunt dissentibus Christum? Damascenus quoque ait; Per Spiritum igitur Sanctum, & lex, & Prophetæ, & Evangelistæ, & Apostoli, & Pastores locuti sunt. & Doctores; An ad solos Apostolos dixit Christus; Non estis vos qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis? An non præter Apostolos, quodam, ut inquit Paulus, Prophetas instituit, alios verò Evangelistas, alios Pastores, & Doctores?

8 Deinde, Petrus Apostolorum Princeps in Epistola Canonica scripsit: Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines. Quod si certissime scimus evenisse, quando nondum Spiritus Sanctus missus nobis erat, quid factum esse putabimus, postquam in hoc negotium specialiter datum est? Nonne Dominus fecit Sanctos enarravit, Ecclesiast.

rare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit
Dominus Omnipotens stabiliri in gloria sua?
2. Pet. 1. Ecclesiast. 42.

9 De his quoque Sanctis Doctoribus
Ecclesiast. illud Salomonis accipere opportet; *Verba cap. ult.* Sapientum sicut stimuli, & quasi Clavi in altum defixi, quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno. Quem locum tractans Hieronymus, inquit; Exceptis his verbis, quæ ab uno Pastore sunt data, & à Concilio, atque consensu prolati sapientum, nifacias, niftibi vendices: Majorum sequere vestigia, & ab eorum auctoritate non discripes. Sunt quidem Sanctorum Doctorum verba firma, & immobilitè vera, sicuti Dionysius ait, & quæ ab uno Summo Pastore Deo procedunt, & per Doctorum à Deo inspiratorum Concilium, idest, unanimem consensum tradita sunt; quemadmodum Titelmanus explicat, & elegantè differit *Virgilius noster adversus Lutheri dogmata Philippica prima. Ecclesiastes cap. ulti.* & illic Hieronym. Dionysi, & Titelma.

10 His accedunt quam plura Sac. Scripturæ testimonia, quæ Sanctorum Doctorum auctoritatem haud obscurè nobis commendant. Quale est illud Salomonis in Proverbiis: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Et illud item Ecclesiastici; *Ne despicias narrationem presbyterorum sapientum, & in proverbiis eorum conversare; ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus.* Non te prætereat narratio seniorum; ipsi enim dicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis da Daniel. 12. *re responsum.* Et apud Danielem; *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti;* Et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas eternitates. *Deuter. 32.* Et in Deuteronomio; *Omnes Sancti in manu Dei sunt; & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.* Qui autem alii post Apostolos sunt in fide patres nostri? qui alii presbyteri, & Seniores sapientes? qui alii fullerunt quasi splendor, & erudierunt plures? Postremò, qui alii Sancti appropinquaverunt ita pedibus Dei, & de doctrina illius tam affluentè acceperunt, quam Sacri Doctores Ecclesiæ? qui semper effulserunt in Ecclesia tanquam luminaria magna; quorum adhuc lumen ita præfulget nobis, ut in eo ambu-

lantes impingere non possimus. *Proverb.*

22. Eccles. 8. Dani. 12. Deuteron. 33.

11 Præterea Doctoribus Ecclesiæ credimus, non ut hominibus, sed ut Sanctis, & illuminatis à Deo, & multis miraculis approbatis; & qui humiles fuerunt, ac trementes sermones Dei, & mundi corde, secundum spiritum ambulantes, ea docentes, quæ Spiritus Sanctus dedit eloqui illis; quos Eruditissimos, Sapientissimos, atque verissimos fuisse constat; in quorum explicita fide semper totius Christiani populi fides complicata continebatur. Quod si apud eos solos querenda est vera Religio, qui Christiani, Catholici, vel Orthodoxi nominantur, idest, integritatis custodes, & recta sectantes, ut est apud Augustinum; *Et hæc est Religio munda, & immaculata apud Deum, visitare pupillos, & viudas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo,* ut Jacobus *Iacob. 1.* Apostolus testatur: apud quos alios querenda est veritas, quam apud unanimem sententiam Sacrorum Doctorum, qui in his omnibus præstantiores, & eminentiores cunctis semper, & ubique fuerunt?

12 Hanc insuper veritatem Concilia. Sacra sæpe nobis jam olim tradiderunt. Ac primum, veteras Hispani majores nostri in **2. Concilio Hispalensi** dixerunt; *Oppor- Concilium Hispalense.* tut sententias subiecti Sanctorum Patrum, qui in Sacris Literis ingenti gloria refuserunt, ut etiam eorum traditione perpateat veritas. Deinde recensentur illic verba Hilarii, Ambrosii, Nazianzeni, Basili, Athanasii, Augustini, Cyrilli, Leonis, & Fulgentii, quorum testimoniis concludunt quæstionem dicentes; *Hec quidem, quæ tam Divine Scripturæ, quam etiam Sanctorum Patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breviter inserta protulimus.* Et in Concilio Toletano decreverunt, ut Sanctorum virorum Doctrinis assentirent omnes; *Quia omne, inquit, quod contra illos sapitur, à rectæ fidei regula abhorrente sentitur.* Ubi & illud adiiciunt non esse amplius cum illis contendendum, qui ab eorundem Patrum dogmatibus ausi fuerint dissentire. **2. Concilio Hispaniæ can.** **13. & Concilio Toletano 15. cap. 4.**

13 Et in Septima Synodo Generali, *Septi. Syno- actione prima, hoc decretum extat: qui di Genera- Doctrinas Sanctorum Patrum, & traditio- lis Decret.* *tio.*

tio. Et in fine quintæ actionis, lectis fragmentis scriptorum Ecclesiasticorum, tota Synodus proclamavit *Diviniloquorum Patrum Doctrinæ nos correxerunt: Ex illis haurientes fidem, & veritatem potatis sumus: illos insequentes, mendacium persecuti sumus.* Et actione sexta inquit Epiphanius; *Gloriosos Doctores, tutam monimenta Ecclesiae dicere possumus.* Et paulò post: *quomodo ea, quæ Sancti Patres non probaverunt, nos, qui circa finem seculorum occurrimus, & indigni sumus, ut Discipuli eorum vocemur, re-*

Ottava Synodus Gene-
ralis. *cipiemus?* hæc ille tom. 5. Accedit octava Synodus Generalis Canone primo his verbis; *Regulas, quæ Sanctè, Catholice, & Apostolice, tam à Sanctis Apostolis, quam ab Orthodoxis universalibus, nec non & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet deiloquo Patre, ac Magistro Ecclesiae traditæ sunt, servare, ac custodire profitemur; quibus & propriam vitam, & mores, & omnem Sacerdotii Catalogum regamus.*

*14 Ostendimus hactenus ex literis Sacris, & Sanctis Synodis quanta sit, & esse debeat auctoritas Sanctorum Doctorum; nunc autem ab ipsismet Patribus eandem veritatem docebimur. Ac primum Divus ille Hieronymus in commentariis ad libr. Job. inquit; *Sancti Doctores Ecclesiae nubes esse dicuntur, qui aquas Evangelii portant populus effundendas, & gubernandas à Spiritu Sancto deferunt, ut irrigentur terræ populorum, & de hac cœlesti pluvia, virtutum fruges spirituali operatione multiplicentur;* & paulò post: *Hi Sancti à Spiritu Sancto ita distincti sunt gratiarum donis, tanquam fidereis luminaribus.* Et in Danielem ait; *Periculum esse de Magistrorum Ecclesiae judicare sententiis, & alterum preferre alteri.* Et alibi de Hilario loquens, inquit; *Hilarius beatus antistes, & ut ita dicam, inter procellas Mundi magnus sustentator Ecclesiae.* Deinde Augustinus libro secundo contra Julianum Pelagianum de Irenæo, Cypriano, Basilio, Ambrosio, aliisque Sanctis Doctoribus scribens ait; *Isti Episcopi sunt docti graves, Sancti veritatis accerrimi defensores; in quorum ratione, eruditione, libertate, quæ tria bona judicibus tribuuntur, non potes invenire quod spernas.* Hos excellentiores suos dispensatores per diversas ætates temporum, locorumque distan-
tias sicut Deo placet, atque expedire judicat, ipse dispensat. Et post paululum: *Catholi-**

cam fidem in lacte susserunt, in cibo sumpserunt, cuius lac, & cibum parvis, magnisq; ministrauerunt, quam contra inimicos aperi- tissimè, atq; fortissimè defendenterunt. Talibus post Apostolos, Sancta Ecclesia Plantatori- bus, Rigatoribus, Aedificatoribus, Pastori- bus, Nutritoribus crevit. Hieronym. in Job. cap. 26. in Dani. cap. 9. & in Psal. 57. Nicephorus lib. 12. cap. 15. Vincentius Lirinensis lib. adversus hæreses fol. 7. & 49. Canus lib. 7. de locis Theologicis cap. 3.

15 Ad hæc Alexandrinus apud Theodoretum in historia tripartita ad Alexandrum Constantinopolitanum scripsit. Si- cut nos Divinæ Scripturæ docent, unum Sanctum Spiritum confitemur, qui replevit, & veteris testamenti Sanctos homines, & novi Sacratissimos Praeceptores. Longum esset omnia persequi, quæ Sancti Doctores in laudem majorum suorum, & in commendationem auctoritatis eorum tradiderunt, qua sola sèpè multa profana hæretico- rum dogmata confutarunt. Est enim eorum sententia unanimis, via certa, & tuta ad convincendos hæreticos, & in Ecclesia firmum Spiritus Sancti Magisteriū. Quod verbis, & factis testantur Basilius, Hieronymus, Eusebius, Leo, Bernardus, & innumerabiles alii. lib. 1. hist. trip. c. 14. Ba- silius lib. contra Amphibolium Hiero. con- tra Helvidium. Eusebius lib. 5. Eccles. hist. c. de libellis 20. distin. c. sunt quidam 25. q. 1. Bernar. epist. 77. Leo, Agatbo. & alii re- lati à Martino Ajala lib. de divinis, & Ec- clestia. traditio tit. de publico Catho. Eccle- Magisterio. Gaspar quoque lib. 2. aduersus hæreticos art. 6. Canus lib. 4. de locis Theologicis cap. 4. Bessarion, oratione pro unione cap. 1.

16 Miracula item maxima, plurima, atque verissima, quæ signa sunt evidencia SS. Docto- rum doctri- nam mira- cula com- probarunt. Divinæ voluntatis, horum Doctorum au- toritatem haud obscurè comprobant. Hi enim Sacri Doctores, ut est apud Dama- scenum, illuminatricem Spiritus gratiam adepi; tūm miraculorum virtute; tūm ser- monis gratia, obscuratos illuminarunt, & errore devios converterunt. Et ut Longo- lii verbis utar in elegantissima ad Lutheranos oratione: *Horum etiam jam vita defunctorum gratia, & mortuos revixisse, & cœcos oculorum usum recepisse, & variis ex morbis laborantes, furijsq; etiam exagitatos mor- tales multos, potestati, valetudinique sue re- stitu-*

stitutos esse exploratum habemus. Cur autem Deus Omnipotens hos Patres, & Ecclesiae Doctores, tot, tantisque miraculis approbavit, & illustravit? nunquid ut nos deciperet? nunquid, ut illi nos seducerent, & in multas haereses præcipitarent? absit: Immò ut nos docerent, & in viam veritatis reducere.

Richardus à S. Victore. Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinitate, cap. 2. inquit: *Nonne cum omni confidentia Deo dicere poterimus: Domine si error est, à te ipso deceptis sumus? nam ista in nobis tantis signis, & prodigiis confirmata sunt, & talibus quæ non nisi per te fieri possunt. Certè à Summa Sanctitatis viris sunt nobis tradita, & cum summa, & authenticâ attestatione probata, te ipso cooperante, & sermonē confirmante sequentibus signis. Nos ergò tutè sequamur eos, quos ab ipso Deo approbatos esse videmus, quos Sacra Scriptura commendat, Concilia sequuntur, Doctorum laudat consensus, & vera, utiliaque miracula comprobant.*

2. Tim. 3. 17 Præterea, oves Christi vocem ejus cognoverunt semper in his Sanctis Doctoribus, quorum doctrina perpetuò spirat unctionem illam Spiritus Sancti, qui locutus est, & quotidie loquitur per os Sanctorum Doctorum. Ad extremum Sacra sancta Catholica Ecclesia, quæ, cum sit columna, & firmamentum veritatis, nec fallere, nec falli potest, horum scripta probavit; horum quoque doctrinis perpetuò membra ejus instruuntur, & illustrantur; hos ipsos Doctores, tanquam justos, & legitimos filios ipsa suscipit, & amplexatur. Hos compertum habemus, nil credidisse aliud, quam quod credidit Catholica Christi per orbem Ecclesia, cuius extiterunt membra non vulgaria, immò præcipua, immò columnæ quædam. Proinde quidquid uno sensu, & consensu hos tenuisse inveneris, eum Catholica Ecclesiam, verum, & Catholicum sensum, veram sententiam, veram fidem absque ullo scrupulo teneas; cum hos audis, Ecclesiam audis. Horum concordem sententiam puta Ecclesiasticam esse traditionem. Vide Alber. Pighium lib. 1. Ecclesiast. bierar. cap. 3. & lib. 2. cap. 7. & lib. 6. cap. 3.

18 His igitur Sanctis Doctoribus, quæ admodum in coeteris omnibus, sicut etiam in interpretatione Sacrae Scripturae industria fides, & auctoritas tribuenda est; Non enim naturaliter acquiritur intelligentia

scripturarum, sed donum Dei est, & viris Sanctis divinitus conceditur. Nam, ut Hieronymus in proemio commentariorum in Oseam inquit: *In explanatione Sacrae Scripturae, Sancti Spiritus inspiratione agemus, ut cuius instinctus scripta est, ejus revelatione pandatur.* Quis autem, nisi mentis inops, negare possit Sacros Ecclesiae Doctores præ coeteris omnibus abundantiores spiritum sapientiae, & intellectus habuisse? Hi namque pars magis eximia Ecclesiae semper fuerunt, qui non solùm eruditione, verùm etiam virtute Sanctimonia, velut fidera quædam effulserunt; quibus coeteri fideles in sensu scripturarum, unicè fidem habuerunt, tanquam viris Spiritu Sancto plenis, qui nobis succum, & lactentem in Sacra Scriptura spiritum exhibuerunt. Qui non à semetipſis interpretationes acceperunt; sed secretis inspirationibus Sancti Spiritus illustrati, dubia scripturarum nobis aperuerunt. Quorum Doctorum, ut inquit Augustinus, illustris doctrina est, & memorabilis, & venerabilis confessus, atque consensus. *lib. 1. contra Julianum Pelagianum. Gaspar lib. 1. adversus hereticos cap. 5. & lib. 2. art. 2. cap. 14. Canus lib. 7. de locis Theologicis cap. 3.*

19 Inde illud est quod in sexta Synodo Generali divinitus tradiderunt Patres his verbis: *Si ad scripturam pertinens aliqua controversia excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo Ecclesia luminumaria, & Doctores suis scriptis exposuerunt, & majorem ex his laudem assequatur, quam si quæ à se dicuntur, componant. Per predicatorum enim patrum doctrinam, populi ad eorum, quæ sunt bona, & expetenda, & utilia, ac reiicienda, cognit onem venientes, vitam in melius componunt.* Et in Concilio Lateranensi sub Leone X. præcipitur concionatoribus, ut *Evangelicam veritatem, & Sanctam scripturam, juxta declarationem, & interpretationem Doctorum, quos Ecclesia, vel usus diuturnus approbavit, prædicent, & explanent, nec quicquam eis contrarium, vel dissonum adiiciant.* Novissime Patres in Concilio Tridentino ad Tridentin. coercēda petulantia ingenia decreverunt, ut *nemo suæ prudentiae innexus, contra unanimem consensem Patrum Scripturam Sacram interpretari audeat;* *Sexta Syno. Generali Can. 19. Concilio Lateranen. sessio. II. Concilio Trident. sess. 4.*

20 Quod si peritioribus, & prudentioribus, & magis expertis in quacunq; scientia, & arte plurimum tribuendum est : Si gravior, & validior est, quemadmodum pro Plancō dixit Cicero, decem virorum bonorum sententia, quam totius multitudinis imperitae : si non secus debent omnes usū peritorum, majorumq; natu, ac prudentum fidem adjungere sententiis, iis etiam, quæ probari non possunt, quam iis, quæ sunt ratione conclusæ, nam quoniam usū, & exercitatione, quasi aspectum quendam sunt adepti, facile rerum causas, & principia cernunt, ut ait Aristoteles lib. 6. ethic. quantum in Religione tribuendum esse putabimus viris Sapientissimis, Sanctissimis, & Spiritu Sancto plenissimis? Impossibile sane est, ut inquit in Timeo Plato deorum filii, idest Sanctis, fidem non habere, licet non necessariis, nec verisimilibus rationibus eorum ratio confirmetur, vide Augustinum libro de utilitate credendi cap. 12. Arist. lib. 6. ethic. cap. 11. Boetium lib. 1. topico. l. semel. C. de re milita lib. 12. & illic Bar. Lucam, & alios.

S.mct. Fide
habendam
aiebat Pla-
to.

Hippocratis auctoritati acquievit antiquitas, ut est apud Julium Paulum, & Cicero de Platone loquens lib. 1. Tuscul. quæst. inquit: *Ut enim rationem Plato nullam afferret.* (Vide quid homini tribuam,) ipsa auctoritate me frangeret. Unde Salomonius haud insapienter ait, validissimum esse argumentum ab auctoritate sapientum, ubi ratio naturalis deficit, & eorum sententiis standum, aliòqui non esset differentia inter sapientem, & eruditum. Quęcum ita sint, ac de profanis hominibus non omnino peritis passim recipientur à multis; quid dicere possumus de Sanctissimis Ecclesiæ Doctoribus, qui proculdubio sunt omnium Christianorum, atque omnis memoriae clarissima lumina? quorum fuerunt pectora sacro Spiritu plena, & qui neverunt ea, quæ, ut inquit Hieronymus, doctus Plato nescivit, quæ Demosthenes ignoravit. l. septimo mense de statu homi. & illic Salomo. & in s. responsa prudenter. instit. de jure natu. gent. & civili.

SS. Patrum
auctoritati
credendum
comprobatur
ratione.

22 Ad postremum, accedit ratio viva quidem, & spirans; nam Spiritus Sanctus missus est ad illuminandam Christi Ecclesiā, & ad docendam omnem veritatem. Cum autem facie ad faciem loqui non soleat, relinquitur, ut per aliquos viros Ec-

clesiam illuminaverit, atq; erudierit. Sed id fieri non debuit, nisi per instrumenta immensa bonitati Spiritus congruentia; ergo per Sanctos Doctores Apostolicos viros, id factum esse perspicuum est. Nam, ut Nazianzenus ait, *manifestum est*, quod *indignos nequaquam gratia tangit, nec organum improbum, & planè diffonum, quoniam in animam maleficam non ingreditur sapientia.* Sicut è contrario dæmones querunt organa digna, per quæ operentur, quemadmodum Origines tradit homil. 5. in Matthe. & Sozomenus lib. 1. hist. tripar. cap. 14. cap. 12. Joan. 14. & 16. Nazianzenus oratio 4.

23 Ex quibus omnibus evidentissimū fit, Sanctis Ecclesiæ Doctoribus, non autem Hereticis, aut Schismaticis credendum esse. Illi enim Sacro Spiritu pleni sunt, & fuerunt: hi verò extra Ecclesiam positi Spiritu Sancto privati sunt; & ut nullo alio vitio teneantur, certè non possunt non esse superbissimi, qui suas hæreses Patrum decretis, & Ecclesiæ traditionibus anteponant; *Dominus dat sapientiam,* 2. Pron. & ex ore eius scientia, & prudentia: *sapientia, & disciplina, & scientia legis apud Deum: error, & tenebris peccatoribus concreta sunt.* Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam à Deo profecta est sapientia. Sapientiae enim Dei astabit laus, & in ore fidi abundabit, & dominator dabit eam illi. Et in malevolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. *Spiritus enim Sanctus disciplina effugiet fictum, & aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Sapientia sincera est, & ideo nil inquinatum in eam incurrit; & in animas sanctas se transfert, amicos Dei, & Prophetas constituit. Unde anima viri Sancti enunciare solet veriora, quam septem circunspectores sedentes in excelso ad speculandum. *Anima benevolia, & quæ sentiat Sophocles.* quod justum sit, melior est quovis sophista in-dagatore, ut Sophocles inquit. Prover. 2. Ecclesiasti. 11. & 15. & 37. Sapientie 1. & 7.

24 Abeant ergo Lutherani, & Hæretici omnes pestiferi, Sanctas contemniant animas, & proprias adinventiones sequantur. Apud nos enim, qui Catholici sumus, plus valet auctoritas cuiuslibet Sancti Doctoris, quam hæreticorum omnium, quotquot unquam fuerunt, aut futuri sunt con-

ventus. Sed inquiunt Lutherani. Nos Sacras literas pro nostris opinionibus adducimus, ac si non id ipsum veteres omnes hæretici dixerint; vel non sint sacrae literæ à Sacris Doctoribus longè melius, & verius, quam ab istis interpretatae. Quod si hos cum illis conferre libet, quis tam perditus, ut dubitet Ambrosium præferre Luther? Hieronymum Oecolampadio? Augustinum Bucero? Chrysostomum Melanchtoni? lucem tenebris? sanctissimos

D. Augusti. impiis? Credimus Sanctis, inquit Augustinus, famæ celebritate, consensione, veteritate roboratis. Vos autem hæretici, & tam pauci, & tam turbulenti, & tam novi, nemini dubium est, quin nil dignum auctoritate præferatis. lib. de utilitate credendi c. 14.

25 Et lib. 1. contra Julianum Pelagianum confutans illius hæreses Sanctorum Doctorum sententiis, idem Augustin. post alia inquit; *Audis omnes uno corde, uno ore, una fide id ipsum dicere, & hanc esse Catholicam Fidem non dissonante contestatione firmatam.* Ubi Catholicam Fidem illam esse ait, quam Sancti Doctores uno ore consentiunt. & lib. 2. contra eundem de eiusdem Sanctis loquens, ait: *quod invenerunt in Ecclesia tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filii*

S. Basilius. tradiderunt. Confirmat hoc Basilus in Epistola, quæ est ad Antiochenam Ecclesiam, his verbis: *Fidem verò nos, neque ab aliis scriptam, nobis recentiorem suscipimus, neque ipsi mentis nostræ germina tradere audemus, nè humana commenta existimentur esse verba Religionis: sed quæ à Sanctis Patribus edocti sumus, ea interrogantibus nos annunciamus.* Hi sunt magni, & clari homines, qui doctrinæ, judicii, & sanctitatis laude semper floruerunt: qui sanctissimi, & eruditissimi, & maximi omnium Christianorum sapientes semper indicati sunt. Morum, mentiumq; rectores integerrimi; qui Rempub. Christianam, post Apostolos, & Evangelistas, tam præclarè fundatam, quam videmus esse Catholicam, nobis reliquerunt; quorum vitam, & mortem Deus Omnipotens multis, magnisq; miraculis illustravit; quorum æternam memoriam virtutes, & opera, Ecclesia Catholica, jure, ac merito consecravit.

26 Hos tantum viros, Sacrosq; Doctores contemnunt impudetissimi hujus temporis hæretici, & saepe illos maledictis in-

cessunt, propterea quod, contrarii sunt operibus, atque doctrinis eorum, & quia semper illi hæreticos confutarunt, & persecuti sunt. Ut enim Leo Magnus tractatu contra hæresim Euticitis, inquit; *nunquam potuit hæretica impietas sic latere, ut non à Sanctis Patribus nostris, & semper deprehensa sit, & jure damnata.* Item ex Lutheri pestifero dogmate ajunt, opus non esse Doctoribus ad sacras literas interpretandas, sed melius esse, ut suo quisq; sensu interpretetur illas; quo quid sit absurdius, vel tenebrosius dici vel fingi potuit. Verum de hoc alibi fusius hæreticis occurremus. Nos interim Sacros Doctores sequamur, quorum quidem consensus est concors ipsius Ecclesiae sensus; cuius illi sunt columnæ quædam, & membra præcipua, præcoeteris donata abundiori mensura spiritus, & subtiliori quodam sensu prædicta, itaut in illis universi corporis Ecclesiæ sensus præcipue vigeat. Ubicumque hi congregantur, ibi Christus est, & ibi Veritas.

27 Vanissimis, & stupidissimis rationibus moventur hæretici, ut Sanctorum Patrum doctrinam, & auctoritatem reiiciant; quas omnes confutat per singula Gaspar, sed illa videtur esse potissima, quia inquiunt; homines fuerunt, & aliqui eorum interdum errarunt. Homines fuerunt, quis negat? sed homines sapientissimi, sanctissimi, & spiritu sacro plenissimi. Errarunt quidem interdum aliqui eorum; sed omnes simul errasse quis credit? errasse quosdam illorum in quibusdam fatemur; divina tamen dispensatione ob id errarre permitti sunt, ut homines suisse eos cognosceremus; & quidquid rectè dixerunt, à Deo accepisse, à se ipsis vero quidquid aberrarunt. Suis quippe ingeniosis relieti, nonnunquam in errores aliquot inciderunt, cum tamen certum sit quod in ceteris fulgore Divini spiritus illustrati, non nisi saluberrimæ dogmata ad maximum Ecclesiae commodum tradiderunt. Adde quod interdum errata utilitatem afferunt, quando illis homines erudiuntur, & cautores fiunt, quemadmodum docet Xenophon. lib. 6. rerum Græcarum. Non est igitur impium alicui Sancto Doctori probabilius contradicere, sed ab unanimi Patrum sententia pertinaciter dissentire. De qua re non sat rectè sensisse videtur Arnaldus

Alber-

Leo Mag.

Albertinus, vir alioqui doctus, & pius cap. *egosolis* 9. *dijstn.* **Guido de hæresibus** capite 7. **Roffensis contra Lutherum** veritate 7. **Gaspar lib. 1.** *adversus hæreti.* c. 7. cumseq. **Alberti. lib. de agnoscen.** assertio. **Catholi. quæst.** 15. & *quæst. 30.* confessio Polonica de fide, & simbolo cap. 19.

28 Cum autem aliquis eorum erraverit, cognosci facile potest error ex mutua collatione scripturarum, ex Ecclesiæ Catholicæ traditionibus, & Romanor. Pontificum Decretis; Et, ut inquit Augustinus, per sermonem sapientiorem peritioris, per graviorem Episcoporum auctoritatem, Doctorumque prudentiam, & per Concilia licet reprehendere, si quid à veritate deviatum est. Si verò plures inter se dissentiant, majori, & seniori parti stabitur, id est illi, quæ non numero tantum vincat, sed etiam auctoritate, & zelo, & merito, quemadmodum elegantè differit Brunus. Major quidem pars, ut est apud Ciceronem, eo ferè deferri solet, quo à natura ipsa deducitur. *Augustin. lib. 2. de baptismo contra Donatistas* cap. 3. apud *Gratianum* in cap. quis nesciat 9. *distinct.* **Brunus lib. 5. de delegatio.** cap. 16. **Cicero lib. 1. offi.** **Gaspar lib. 2. contra hæret.** art. 6. c. 7.

29 Postremò, quis sic insaniat, ut sacris Doctoribus credendum esse non putet, hæreticis autem putet? quasi vero & ii

non sint homines, & errare non queant. Hos corripiendos, ac devitandos esse, docet Apostolus; illos verò sequendos esse, præcipiunt Scripturæ Divinæ, Sacra Concilia, & Ecclesiasticae traditiones; quorum auctoritatem vera miracula comprobant, & universi Christiani semper, & ubiq; suscipiunt. Qui quidem tam viventes, quam mortui clarissimis effulserunt miraculis; quorum cineres, & ossa per sacras aedes in summa veneratione habentur; libri eorum leguntur, & approbantur ab omnibus. Hæretici contra nullis miraculis claruerunt; nulla eorum cineribus habita veneratio; eorum dogmata per viros Catholicos sè per sunt confutata, detectaq; plena niendaciis, fallaciis, atque venenis. Et tamen hæretici usque adeo stupidi sunt, ut sanctissimos, & sapientissimos viros contemnunt, sequantur istos procaces, atq; profanos. Nunquid Deus post Apostolos, & Evangelistas non posuit in Ecclesia Pastores, & Doctores, ne unum quidem usq; ad Lutherum, Bucerum, & Melanchtonem? O' mirabilem insaniam? O' pectora hæreticorum alto errore confusa. Quid tandem? *Moriatur anima mea morte justorum,* & fiant novissima mea horum similia. *Nume. 23. Roffen. contra Lutherum art. 30.* *Driedo lib. 4. de dogmati. Ecclesiast. cap. 1.* *Alfon. lib. 1. adversus hæreses cap. 7.*

ANNOTATIONES.

1 Quidquid Sanctissimi, & Sapientissimi Doctores Ecclesiæ &c.

De Sanctorum Ecclesiæ Doctorum auctoritate vide *Innocentium in c. ne innitaris de Constitutio.* Quinam autem sint hi Doctores lege Gelasium Pam docentem in cap. *Sancta Romana* 15. *dijst.* quibus adnumerantur a ii in cap. *Gloriosus de reliq.* & *venerat. sanct. lib. 6.* & apud *D.Thom.lib.4. contra Gentil. cap. 24.*

De concordi SS. Doctorum sententia, quæ veriti Catholica veritas sit amplectenda, contraria ut hæretica damnanda, habes exempla in Epistola Sophronii de Origenianis confirmata à sexta Synodo Generali actione 13. & in Concilio Vienensi sub Clemente V.

2 Vincentius ille Lirinensis &c.

Aliam Lirinensis Auctoritatem fortasse non erit hic improprium duabus aliis à Simanca adductis adiucere; ait enim ibid. cap. 3. *In ipsa Catholica Ecclesia magnoperè curandum est ut id teneamus, quod ab omnibus creditum est.* Hoc est enim propriè, verèque Catholicum, quod ipsa vis nominis, ratioq; declarat, quod omnia verè universaliter comprehendit; sed hoc ita demum fit, si sequamur universitatem, antiquitatem, & confessionem; sequemur autē universi-

tatem hoc modo, si hanc unam fidem verā esse fateamur, quam tota per Terrarum Orbem confitetur Ecclesia, antiquitatem verò, si ab his nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos, maiores, & Patres nostros celebraße manifestum est. Confessionem quoq; tidem, si in ipsa vetustate omnium Sacerdotum pariter, & Magistrorum definitiones, sententiasq; sectemur &c.

16 Miracula item maxima &c.

Quòd miracula, quæ à SS. Doctoribus patrata fuerit, sanam, & Orthodoxam eorum Doctrinam, probent, præcipue patet ex hoc quòd Hæretici nequeunt miracula operari. *Concil. Constantinop. 3. act. 15. in fine,* unde *Augustin. lib. 22. de Civit. Dei cap. 10.* *Credimus Sanctis, & vera dicentibus, & mira facientibus.*

19 Inde illud est &c.

Mos nihil statuendi in Ecclesia, nisi priùs SS. Doctores expendantur, & consulantur, fuit, semper usque ad hæc nostra tempora sarta tecta servatus. Vide *acta VII. Concilii pro imaginibus, Calcedonensis pro duabus Christi naturis, Ephesini pro Una Christi Persona, Florentini pro Spiritu Sancti processione adversus Gracos &c.* & recole quæ dixi superius de Eminentissimorum Cardinalium Congregationibus Vrbis.

27 Vanissimis, & stupidissimis ratiunculis &c.

Nullus unquam Catholicorum dixit Patres Ecclesiae distributivè sumptos errare non posuisse, cum pateat errasse D. Cyprianum circa haereticos rebaptizandos, ut ex ejus historia. Errasse D. Augustinum, ut ex ejus retractationum libro; Noti sunt in Ecclesia gravissimi errores Origenis, Tertullia-

ni, Eusebii, & Apollinaris; At quod dicunt Catholicci est, quod Patres Ecclesiae collective sumptu nunquam errarunt, & conjunctim errare non possunt; Unde quicquid unanimi eorum consensu adversatur, temerarium est, & ut hereticum proscribendum. Vide Thom Del Bene de loc. Theolog. dub. 238. num. 6. & dub. 245. nu. 8.

De Dominis Temporalibus. Tit. XXIII.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**uniendos esse qui illa contemnunt, quæ Sapientissimi, ac Sanctissimi Doctores scripsierunt, credendum est.
- 2 Quid sit Regis munus, & propter quam rationem haeretici sint puniendi.
- 3 Christiani Principes in animum ducere debent, ut haereses tollant.
- 4 Principes, & Superiores maximam suorum curam habere debent, nam pro se, & pro peccatis populi tenentur reddere rationem.
- 5 Quomodo pii Principes, qui Ecclesiæ Catholice faverint, & impios persecuti fuerint, à Deo mercedem suscipiant.
- 6 Munus Sacerdotis est haereticos admonere, Laicis verò convenit eosdem punire.
- 7 Ad Pontifices pertinet Laicos admonere, ut fidem teneant, Principum autem est præpositis Ecclesiæ obedire.

- 8 Quibus pœnis affici debeant dominis temporales, qui adversus haereticos Inquisitoribus non auxiliantur.
- 9 Qui servare noluerint in Territorio suo constitutiones Pontificias in haereticos latas, quomodo puniantur.
- 10 Ponuntur due constitutiones Regiæ, quibus ponitur quo modo se debeant habere Inquisitores cum illis, qui haereticos receptaverint.
- 11 Si Reges, aut Principes Christiani facti sunt haeretici, subjecti, vasalli, & servi quoque liberi ab eorum dominio manent.
- 12 Reges, & Principes haeretici gravius quam alii delinquunt, & ideo ma jore supplicio sunt digni.
- 13 Durissime puniendi sunt haeretici Principes, & omnes, qui alios inficere possunt auctoritate sua.

De Dominis Temporalibus.

I **M**peratores, Reges, Duces, Comites, aliiq; Principes, & rerum Domini diligenter providere debent, ut haereses extirpentur, & haeretici puniantur; ne sub eorum Imperio impiorum augeatur improbitas, & piorum pax, atque securitas perturbetur. Quod si facile neglexerint, arctissimam Deo rationem proculdubio reddituri sunt, à quo traduntur illis ad regendum Provinciæ, quasi judicibus ab Imperatore, ut est apud Hieronymum in Ezechielem cap. 28. (a) O fortunatam Hispaniam, piorum Principum provisione in Fide Catholica tam præclarè fundatam, & à cunctis haeresibus puram, & expurgatam. Ut quod jam olim cecinit Claudianus, multo id aptius nunc dicere possim.

Quid dignum memorare tuis Hispania terris.

Vox humana valet?

Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis,

Principibus fœcunda piis.

Hæc ille versibus persecutus est, ceteraque verissimè.

2 Regii officium est Urbes, atq; homines felices, & beatos facere, ut Socrates, Xenophon, Aristoteles, Jamblicus, ceterique tradiderunt. Vita autem beata efficitur virtute non impedita, ut consentiunt omnes. Atque nulla felicitas est potest ubi haeretici sunt impuniti, ubi pululant haereses, ubi Fides Catholica impiorum novitatibus exagitatur, virtutes enim magnoperè impediuntur impietate. Xenophon.

phon. lib. 3. defactis, & dictis Socratis, & lib. 2. & 8. de Cyropedia. Arist. 8. ethi. cap. 11. Iamblicus epist. ad Dyoscolium.

s. Isidorus. 3 Quamobrem Christiani Principes cogitare debent Deo se reddituros esse rationem propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt, ut Isidorus ait lib. 3. de summo bono. Nam sive augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvantur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit; in qua si justitiam seminaverint, mercedem accipient fideli... Si verò disciplinam, quam ab eis Deus exigit, non apprehenderint, tunc eventurum certo sciant, quod eis minitatur; nempe ut irascatur Dominus, & pereant ipsi de via justa. Animum enim inducere debent, ut *psalm. 2.* *Ierem. c. 1.* hæreses tollant, sicuti Hieremiæ præcipitur; *Constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* *Isidorus lib. 3. cap. 53. c. principes 23. quæst. 5.*

4 Paulus Apostolus in epistola ad Hebreos cap. ult. præcipiens illis, ut præpositis obedient, ipsi enim, inquit, pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Et Origenes super lib. Numer. homil. 20. *Principes non solum pro suis propriis arguuntur delictis sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem. Si forte non docuerint, non commonuerint, neque soliciti fuerint arguere eos, qui initium culpa dederint, uti ne contagio dispergeretur in plures.* Prætero plurima, quæ in eandem sententiam Nazianzenus, Thomas, aliiq; tradiderunt. *Nazianze. oratio. 30. in fine Theophilatus in Matth. cap. 24. Tho. lib. 3. de regimine principum cap. 3. Cælius lib. 8. cap. 1.*

5 Nec solum in futura vita condignam à Deo mercedem accipient pii Principes, qui Ecclesiæ Catholicæ favent, & impios persecuti fuerint; sed etiam in hoc Mundo prospera eis omnia, & felicia evenient. Id quod omnibus ferè seculis rebus ipsis compertum est, & Cyrilus confirmat in Exordio libri de recta fide ad Theodosium, dicens; *Gloriosa in Deum pietas regiis honoribus immobile fundamentum est. Et impii reges miseri, ac mali, malè pereunt: contra verò pietatis cultores sine labore vincere solent, & adversariis prævalere.* Quod, & olim contigisse cultoribus, & violatori-

bus religionum, Cicero ipse lib. 2. de natura Deorum testis locupletissimus est. Quin etiam Aristot. lib. 5. politic. cap. 11. inquit, Curandum esse, ut Reges Deum, religionemque semper egregiè colere videantur. Nam minus injuriam homines à talibus hominibus metuunt, cum Principem Religiosum esse, ac Deum vereri putant, minusque insidiantur ei, qui Deum auxiliarem habere videatur. Clemens lib. 1. de Constitution. Apostolicis: *lege regum libros, ut intelligas, quot reges justè vixerunt, eos à Deo auctos fuisse, & iis promissionem vitæ æternæ apud ipsum permanuisse.* Quot verò Reges à Deo defecerunt, rebellione sua brevi tempore interrissen justo judicio Dei, & vitæ ejus privatos fuisse, pro requie æternum supplicium consecutos. Omitto Augustin. Thomam, & alios l. 1. tit. de Judæis lib. legum novellarum Theodosii lib. 16. de Episcopis, & Clericis. C. Theodo. August. ad Bonifacium epist. 30. Tho. lib. 2. de regimi. Princip. cap. ult. epist. inter claras. C. de Summa Trinitate. Nicepho. lib. 7. cap. 42. Brunus lib. 3. de hereti. cap. 9. Ajala in fine operis, de Divinis, & Ecclesiasticis traditionibus. Et quæ ipse collegi, lib. 3. de Repub. cap. 8.

6 Sacerdotum quidem est admonere, & corripere Hæreticos, sed Principes, & Laici judices eos punire debent. Arma, enim Ecclesiæ adversus pertinaces hæreticos nihil ferè prosunt, nisi à Principibus Laicis manu militari juventur. Sacerdos, ut inquit Chrysostomus, tantum est arguere, liberamq; præstare admonitionem, non movere arma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec jacula mittere, sed tantum arguere, ac liberam præstare admonitionem. homil. 4. de verbis Esaiæ, vidi Dominum cap. convenior 23. quæst. 8.

7 Itaque ad officium Pontificum pertinet admonere diligentè Principes Laicos, ut Catholicam Fidem in primis teneant, & subjectorum hæreses puniant. Principum autem est, præpositis Ecclesiæ obediens. Sic Anastasius Papa, Anastasium Imperatorem admonuit. Sic Leo ille Magnus Leonem Imperatorem contra hæresim Euthychetis incitavit. Sic Nestorius Episcopus Constantinopolitanus, antequam à vera pietate transversus ageatur, in prima ejus concione, propalam-
*Exempla
Summorum
Pontif. qui
Imperator.
animos cōtra Hæreticam prauitatem puniendā ac-
cenderunt.*

apud populum, ad Imperatorem verba dirigens, decantatam illam emisit vocem ; *Damibi, O' Imperator, terram ab hereticis liberam, & param, & ego tibi calum red-dam. Tu mibi hereticos extirpa, & ego tibi Persis delendis adero.* Quin etiam arguen-torum qui Imperatores negligentes, qui hæreticos punire noluerint; *Sicut Marcellus Papa Maxentium corri-piebat, & Gelasius Anastasium, Gregori-us Septimus, Henricum Quartum excō-municavit, & Honorius Tertius, Federi-cum Secundum. Vide Nicephorum lib. 14. Ecclesiast. hist. cap. 31. Brunum lib. 3. de hæreti. cap. 8.*

8 Hinc ortæ sunt illæ Pontificum Sacratissimæ leges, quibus præcipitur domini-nis temporalibus, ut auxilientur Inquisi-toribus adversùs omnes hæreticos. Quod si contumaces, aut negligentes in auxilio ferendo fuerint excommunicentur, & honore priventur, & eorum territorium interdicto Ecclesiastico subjaceat. Præterea, ut jure jurando promittant, quod hæreti-cos in suo territorio commorari non sinèt. Si verò ab Ecclesia moniti, ea facere no-luerint, ut excommunicentur, & contu-maces post annum Papæ indicentur, ut exindè Pontifex Maximus declareret subje-ctos absolutos esse ab eorum Dominio, & Provincias illorum permittat Catholicis occupandas. Sed in Hispania Inquisito-res proscriptibent illos, & manu Regia com-prehendentur, & punientur. *cap. ad abolen-dam. §. penulti. c. excommunicamus. §. mo-neantur de hæreti. authen. si vero C. eodem-tit. constitut. statuimus de Episcopali au-dien.*

9 Tales quoque sunt leges constitu-en tes, ut qui servare noluerint in territorio suo Constitutiones Pontificias contra hæ-reticos latae, hi tanquam infames, & hæ-reticorum fautores, ac de impietate suspe-cti, omni honore atque officio priventur. Illud item prudentissimè cautum, ut rerum Domini obedient Episcopis, & Inqui-sitoribus, & ab eis moniti, ut inquirant, comprehendant, & custodiant hæreticos, fautores, & receptatores, ac defensores eorum, & ut reos protinus puniant, cum fuerint curiæ seculari relicti; illa demum justissima constitutio est, quæ vetat ne Domini rerum impedian Inquisitores, nec defendant hæreticos, nec de hæretica pra-

vitate cognoscant. Si secùs fecerint, ut in sententiam excommunicationis incurvant, & excommunicati per annum, exindè da-mnentur, ut pertinaces hæretici. *cap. ut of-ficium. §. ulti. cap. ut Inquisitionis in princip. & §. prohibemus de hæreticis lib. 6.*

10 Ab eodem fonte natè sunt duæ con-stitutiones Regiæ, quarum priore cavetur, ut qui in territorio suo receptaverit hæ-re-ticos, is jus omne amittat, quod ab eisdem debebatur ei ; & præterea restituat omnia bona, quæ hæretici secum attulerint. Po-steriore constitutum est, ut sicut in Pro-vinciis Regiæ jurisdictionis, sic etiam in aliorum territorio Inquisitores in hæreti-cos inquirant, & Dominos ipsos jurare co-gant in fidei favorem, prout jure tenentur, & contumaces, atq; inobedientes pro sua jurisdictione puniant. Hæc & alia Reges nostri verè Catholicæ pro sinceritate Fidei constituerunt. Nam, ut apud Xenophon-tem est, libro octavo de pedia Cyri, *hæc quoque ita habent, quemadmodum item alia; quando Princeps melior est, puriora jura constituit; quando verò deterior, nequiora. Demosthenes quoque oratione secunda, contra Aristogitonem dixit; Eas Urbes maximè florere videmus, in quibus legumla-tores optimi extiterunt. Nam, ut quæ in cor-poribus orjuntur infirmitates, medicorum inventis curantur; sic animorum immanitas legumlatorum prudentia exterminatur. 2. instruet. Hispalen. cap. 7. & instruct. omnium prima cap. 21.*

11 Si Reges, aut alii Principes Chri-stiani facti sunt hæretici, protinus subje-cti, & vassalli ab eorum dominio liberan-tur; servi quoque, & liberti ipso jure liberi fiunt. Nec jus hoc recuperabunt, quam-vis postea reconcilientur Ecclesiæ. *c. ulti. de hæreti. & illic Gofre. Joa. And. Ostien. Cardi Abbas, & coeteri Brunus lib. 4. de hæreti. cap. 14.*

12 Quin etiam digni sunt majore sup-plicio Reges, & Principes hæretici, quæm coeteri homines. Tùm quia gravius ipsi, quæm alii delinquent, tûm etiam quia, multò magis exemplo suo nocent. Atte-statur mihi Cicero libr. 3. de legibus, post alia dicens; *Ut vitiis Principum infici solet tota Civitas; sic emendari, & corrigi con-tinentia; Et paulò post; Nec enim tantùm malum est peccare Principes (quanquam est hoc magnum per se ipsum malum) quantum illud quod*

quod permulti imitatores Principum existunt. Ego autem nobilium vita, vietique mutato, mores mutari civitatum puto. Quo perniciosius de Repub. merentur vitiosi Principes, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in Civitatem; nec solum obsunt, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusq; exemplo, quam peccato no-

cent.

Scythæ Regem suum propter ritus exter nos occide runt.

13 Jure igitur ac meritò Scythæ Regem suum Scylem occiderunt, propter externos ritus; quia bacchanalibus sacris externis initiatus erat, ut est apud Herodotum in Melopomene; scripsit enim verissimè Plato, *quales in Republica Principes es sent, tales reliquos solere esse Cives.* Quod Cicero divinitus scriptum esse fatetur, lib. 1. epistolarum familiarium. Et Sapiens Proverbiorum 28. inquit, *Regnantibus impiis, ruine hominum.* Et ut in corporibus, sic in Imperio, gravissimus est morbus, qui à capite diffunditur, ut ait Plinius libro 4. epistolarum. Turbato Herode, turbata

Matth. 2.

est omnis Hierosolyma cum illo; & plerunque componitur Orbis Regis ad exemplū. Nec solum exempla regentium subjectos movere, sed & cogere quodammodo solent. Unde Paulus Petro Apostolorum, Principi sapientissimè dixit; *Cogis gentes Al Galat. 2. judaizare.* Tanti fecit ejus exemplum, quia supremus erat Ecclesiæ Pastor, ut non tantum suadere, sed cogere etiam vide rentur. Cogebat autem non docentis Imperio, sed conversionis exemplo, quemadmodum Divus Hieronymus quadam in epistola ad Augustinum scripsit. Ut ergo qui bene præsunt, duplice honore digni sunt; sic etiam iudicium durissimum fiet Sap. 6. in his, qui male præsunt. Quamobrem durissimè puniendi sunt hæretici Principes, & hi omnes, qui alios inficere possunt auctoritate sua. Quia, ut Fabius ajebat, Perniciosissimus est male rei maximus quisq; auctor. Declamat. 3. Sapientia 6. Tiraquet, de pœnis, causa. 51. nu. 97.

ANNOTATIONES.

I Imperatores, Reges, Duces &c.
De Dominorum Temporalium materia vide in Corpore Iuris Canonici c. ad abolendam de hæret. c. ut commissi. c. ut Inquisitionis, c. statutum eodem tit. lib. 6. & c. excommunicamus de hæret. lib. 5. le ge pariter locatum in praxi. verbo Domini temporales. Calderin. in tract. de hæretic. rubr. de potest. & offic. cuiuslibet Rector. nu. 7. & num. 19. Eymeric. 3. part. Direct. quest. 23. ubi Pegna comment. 82. De cian tract. Crimin. lib. 5. cap. 51. nu. 11. Sanchez. in precept. Decalog. lib. 2. cap. 10. num. 10. & Farinac. de hæret. qu. 182. §. 2. num. 15. & sequen ubi alios Auctores relatios invenies.

I (a) O fortunatam Hispaniam &c.
Benè hic Hispaniam vocat fortunatam Simanca; Reges enim habet ita Catholicos, ut non ante Regnum thronum condantur, cum apuer Regni sortiuntur, quam inter reliqua conditionura Sacra menta pollici sint se non permisuros habitare in suo Regno eos, qui Catholicam Fidem non profiteantur. Vide Toletan. Concil. 6. c. 3.

6 Sacerdotum quidem est &c.
Notandum quod licet h̄c à Simanca dicatur esse, Principum, & Laicorū Iudicum in hæreticos ani-

madvertere, hoc tamen intelligendum est cum ab Inquisitoribus seculari Potestati multandi post causæ cognitionem traduntur; Nullus enim secularis Princeps, aut Latus Iudex de hæreticorum causis cognoscere potest, aut judicare, & sine Iudicium Ecclesiasticorum licentia à carcere liberare. c. ut Inquisitionis de hæretic. in 6.

8 Hinc ortæ sunt illæ Pontificum Sacratissimæ Leges &c.

De his Summorum Pontificum Sacratissimis legibus vide copiosè pertractantem Eymericum in 2. parte directori, ubi Pegna comment. 2. versic. si de Episcopi, & sequen. docet quod Temporales Domini Civitates suas ab hæresi purgare negligentes, non solum sunt suspecti de hæresi, sed etiam præsumuntur hæretici. Formam literarum requirendi Officiales Temporales ut Iuramentum præstent lege per extensum apud eundem Eymeric. 3. part. Direct. num. 9. sed nota esse Hostiensis sententiam, quam sequuntur Ioan. Andr. Ancharan. Antonius de Butrio, & alii Iuramentum hoc hodie de consuetudine non præstari, nisi in Terris ubi fama est hæreticos habitare. Vide Farin. de hæreti quest. 182. §. 2. num. 22.

De Ecclesia. Titulus XXIV.

S U M M A R I U M.

1 Quid sit Ecclesia, & unde dicatur.
2 Quotupliciter Ecclesia soleat accipi, & in qua acceptione hic sumatur.

3 Qua ratione Ecclesia una sit, & in quo consistat eius unitas.
4 Quibus rationibus Ecclesia Sancta dicitur.

5 Qua

- 5 Qua ratione Ecclesia dicitur Catholica.
 6 Ob quas causas Ecclesia Catholica nun-
 cupetur.
 7 A quo tempore Ecclesia incœperit, & in
 quibus temporibus incrementum, &
 augmentum assumpserit.
 8 Qui ab Ecclesia Catholica recedit, &
 adultere jungitur, procul dubio non
 salvabitur.
 9 Proponitur qualisnam sit hereticorum
 Ecclesia, quæ non una, sed multiplex
 est.
 10 Qualem dixerint hæretici veteres, & re-
 centiores suam Ecclesiam esse; quorum
 opinio cœca esse probatur.
 11 Quomodo intra Ecclesiam boni, & mali
 contineantur, & misceantur, exemplis
 probatur.
 12 Interrogandos esse Lutheranos, an Eccle-
 sia à temporibus Apostolorum usque ad
 Lutherum fuerit, ut illos convinca-
 mus.
 13 Heretici Lutherani negare non possunt
 Ecclesiam Christi semper durasse, &
 nunquam Lutheri dogma docuisse, ex
 quo colligitur eos deceptos esse.
 14 Procaces hæretici devitandi sunt tan-
 quam pestis; isti namque in Ecclesia
 una non sunt, & ad Catholicam Eccle-
 siam, quæ vera docet, festinandum
 est.
 15 Omnium Ecclesiarum Matrem, ac Ma-
 gistram esse Ecclesiam Romanam, & ad
 eam configiendum esse.
 16 Qui vera volunt audire, & amplectun-
 tur, quæ primitiva Ecclesia per Patrum
 successionem, ad nos usque transmisit.
 17 Ecclesia Romana radix est Ecclesiæ Ca-
 tholice, nec ab illa unquam hæresis ali-
 qua sumi sit exordium.
 18 Ecclesia Romana lumen Catholice, &
 Apostolice Fidei exhibet; quod si in il-
 la aliquid (quod absit) fuerit extin-
 ctum, credendum est finem rebus adve-
 nisse.
 19 Probatur auctoritate Sanctorum aucto-
 rum Ecclesiam Romanam Matrem es-
 se omnium Ecclesiarum, & nunquam
 infide errasse.
 20 Concluditur cum omnibus Patribus Cō-
 cilii Lateranensis dicentibus, Romana
 Ecclesiam omnium errorum expertem
 esse.
 21 Nequaquam licere ab Ecclesia Romana
 recedere, cui primas partes non dare
 impietatis summum genus est.
 22 In Ecclesia illa esse permanendum, quæ
 fuit ab Apostolis fundata, & usque ad
 hunc diem durat.
 23 Omnia ea, quæ de Romana Ecclesia dicta
 sunt, illi competere existimandum est,
 quia ibi Sedes Apostolica voluntate Di-
 vina erat permansura.
 24 Proponuntur rationes, propter quas non
 fuit conveniens Apostolicam Sedem
 Hierosolymis collocari.
 25 Ecclesia Catholica in rebus Fidei errare
 non potest; quia à Spiritu Sancto regi-
 tur.
 26 Planè Lutheranorum hæreses confutan-
 tur Ecclesiæ traditionibus.
 27 Probatur multis rationibus, & auctorita-
 tibus, æqualem esse auctoritatem tra-
 ditionis Ecclesiastice, & scripture.
 28 Memorantur aliqua testimonia Doctořū
 Ecclesiæ uno ore confitentium eandem
 esse auctoritatem traditionis, & scri-
 pture.
 29 Traditiones Ecclesiastice eandem vim
 retinent cum scripturis, & ita sunt ob-
 servandas sicuti à majoribus sunt tra-
 ditæ.
 30 Nominantur auctores, qui tenent aucto-
 ritatem traditionis, & scripture esse
 æqualem; & loci etiam indicantur.
 31 Adducuntur innumeri Conciliorum loci
 ad probandum, quod debeant servari
 Ecclesiæ traditiones.
 32 Hæreticum esse traditiones Ecclesiasticas
 contemnere antiquis Ecclesiæ consuetu-
 dinibus probatur.
 33 Multa reperiuntur in Ecclesia suscepta,
 & custodita per traditionem Apostoli-
 cam, quæ literis Apostolorum non inve-
 niuntur scripta.
 34 Antiqua consuetudo non minorem vim
 habet quam scripta lex; ideo qui eam
 contemnit, Ecclesiam contemnit, & hæ-
 reticus contumax est.
 35 Adducuntur nonnulla argumenta in hæ-
 reticos impudentissimos, qui negabant
 consuetudines Ecclesiasticas necessariò
 non esse tenendas homini Christiano.
 36 Multa, quæ ad nostram Religionem per-
 tinent, missa fecerunt Evangelistæ, neq;
 eius integrarum historiarum tradiderunt.
 37 Probatur rationibus, & auctoritatibus,
 Evangelistas non scripsiſſe omnia, quæ
 ad

- ad Ecclesie institutionem, & Sacra-
menta pertinent; nam maxima pars
unctioni Spiritus Sancti reservata
fuit.*
- 38 *Quomodo cognoscamus quilibet sint Ca-
nonici, & Spiritu Sancto spirante con-
scripti Ecclesiæ traditionibus.*
- 39 *Sacra litera non habent auctoritatem ex
suis scriptoribus, sed ab ipso Deo, & eis
credimus propter Ecclesiæ traditiones.*

- 40 *Insaniunt hæretici auctoritatem Eccle-
sie traditioni detrahere conantes, nam
labefactant omnia, unde credita pen-
dunt.*
- 41 *Quæritur utrum hæretici de Ecclesia
sint.*
- 42 *Hæretici licet ad Ecclesiam pertinere vi-
deantur, verè tamen non sunt de Eccle-
sia; nam, qui non manent in unitate Fi-
dei, non sunt in Ecclesia Dei.*

De Ecclesia.

Ecclæsia, Græca vox est, lati-
nè multitudinem, cœtum,
aut conventum significat;
multitudinem, inquam,
non qualemcumq; sed con-
venientem, & conciliatam in unam aliquā
societatem. Et quamvis variae sint formæ
humanarum societatum, & varia item il-
larum nomina; ubi tamen inter se conve-
niunt homines ad finem supernaturalem
assequendum in fide, cultuq; Dei, ac Reli-
gionis, & spe salutis indè adipiscendæ,
eiusmodi hominum societas in Scripturis
Divinis, & Ecclesiasticis Scriptoribus Ec-
clesia solet appellari. Est ergò Ecclesia
communitas, & collectio, seu Respublica
Christi Fidelium, ordinata ad finem super-
naturalē; Est autem Ecclesia visibilis
hominum cœtus à Christo Domino, &
Apostolis collectus in hunc usque diem
perpetua successione continuatus in una
fide Apostolica sub Christo capite, & ejus
in terris Vicario, Pastore, ac Summo Pon-
tifice agens. His enim notis ab Ecclesia
Satanæ secesserunt. *Torquemada lib. 1. de
Ecclesia cap. 1. Canus lib. 4. de locis Theolo-
gicis cap. 2.*

2 Variis modis nomen Ecclesiæ accipi-
tur; vel pro Domo Deo dicata; vel pro
universitate Christianorum; vel pro uni-
versitate unius Nationis, aut Provinciæ,
vel pro Episcopis, aut Præsidentibus Ec-
clesiæ; vel pro Clericis, & Ecclesiasticis
viris; & interdum dicitur Ecclesia impio-
rum, & malignantium, & Ecclesia Satanae.
Nos tamen in præsentia de Ecclesia tan-
tum loquemur, quæ universitas, seu collec-
tio fidelium, & quæ rectam de Deo fidem
servat, & vera Religione verum Deum col-
lit, & adorat, & ab eo salutem suam expe-

Etat. Joan. Torquemada eodem lib. 1. c. 2.

3 Hæc autem Ecclesia, (ut juxta Ni-
cènam professionem credimus, & constan-
tè asserimus) una est, Sancta, Catholica,
& Apostolica. Una est, sicut in Canticis
legitur; *Una est columba mea, perfecta mea,* *Cant. 6.*
una est matri sue. Hæc eadem Ecclesia
constat ex omnibus fidelibus, non solum
præsentibus, verùm etiam præteritis, &
futuris; aliòqui tot fingeremus Ecclesiæ,
quot secula. Unitas autem Ecclesiæ con-
sistit in multis; in unitate capitis, Fidei,
Sacramentorum, spei, charitatis, spiritus
vivificantis; beatitudinis, & rectoris, atq;
Pontificis præsidentis. Quorum pleraque
complectitur Apostolus in epist. ad Ephesios,
inquiens: *Unum corpus, & unus spi-
ritus. sicut vocati estis in una spe vocationis
vestre.* *Unus Dominus, una Fides, unum
Baptisma.* Coetera verò ex aliis locis scrip-
turæ Divinæ fusiū ante nos plurimi col-
legerunt. Atque hæc quidem via est cer-
tissima, qua Ecclesia Catholica discerni-
tur à conventiculis hæreticorum; ea enim
unica est, & in unitate consistit; sectas ve-
rò hæreticorum varias, dispersasq; & sibi
semper constat esse contrarias. *ad ephe. 4.*
Clemens Alexan. oratio. Stromateon. Cyprianus traet. de simplici prælato. Optatus lib. 2.
*contra Parmenianum. Chrysost. in priorem
epistolam ad Corin. homi. 1. August. lib. de
fide ad Petrum cap. 43. Leo epist. 16. & 18.*
*Torquemada lib. 1. de Ecclesia cap. 6. cap. lo-
quitur cum seq. 24 q. 1. c. Novatianum cum
seq. q. 1. confessio Polonica de Fide, & Sym-
bolo. c. 25. Medina lib. 5. de repta in Deum
Fide cap. 13.*

4 Sancta dicitur Ecclesia, quia Spiritu
Sacro sanctificata; quia munda à corru-
ptione; quia firmata lege Divina; quia
Chri-

ad Tit. 2. Christi sanguine respersa; quia cultui veri Dei dicata; quia sancta est in votis; in Sacrificiis, in ministeriis, in cœremoniis, & observationibus; quia virtutibus, gratiis, & spiritualibus bonis dives, & fœcunda est; quia optimis, justissimis, & sacratissimis legibus regitur, & gubernatur; quia scientiam Sanctorum habet, & notitiam Divinitatis; quia Sacraenta habet, quibus homines sanctificantur. Postremò sancta rectissimè dicitur, quia columna est, & firmamentum veritatis, & corpus Christi, qui caput ejus est. *ad Ephe. 1. & 4. ad Colloſſen. 1. & 1. Timo. 3. Torque. eodem lib. 1. cap. 9. Pelagius de planctu Eccles. lib. 1. artic. 63. Confess. Polonica de fide, & Symbolo cap. 21.*

5 Catholica, idest, universalis, dicitur Ecclesia, quia nullo certo loco, nulla regeione, aut patria, nulla gente, natione, aut populo, nullo denique tempore conclusa, aut circumscripta est; sed generaliter extendens palmites suos in orbem universum, in tempora quælibet præterita, præsentia, & futura secundum seriem successionis nascentium, & decedentium continuata, sub uno Duce invisibili Deo, in unitate Fidei, & Religionis; (a) est ergò Catholica, quia toto orbe diffusa; quia in finem usque seculi permanebit; quia ex omni gente, natione, & populo; quia ex omni sexu, & conditione constat; quia generalem doctrinam habet, visibilium & invisibilium, cœlestium, atque terrestrium; quia habet præcepta universalia; Demum quia generaliter sanat omnia peccata. *Iſidorus lib. 1. de officiis Eccles. cap. 1. Alvarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiae artic. 63. Torque. lib. 1. de Ecclesia cap. 13. Alber. Pighius lib. 1. bierar. Ecclesiasti. cap. 1. Hosius lib. 5. adversus prolegomena Brentii. Confessio Polonica de Fide, & Symbolo cap. 22. & 23. Michael Medina lib. 5. de recta in Deum fide cap. 13.*

6 Apostolica quoque dicitur Ecclesia multis ex causis; Primò quia in Apostolis initium habuit secundum tempus gratiæ revelatæ. Ad hoc, quia superædificata est ab Apostolis, dicente Paulo, *Superædificati estis superfundamentum Apostolorum.* Deinde, quia Apostolorum fidem, prædicationem, documenta, & auctoritatem retinet, & observat; Præterea, quia religionis ritus, & institutiones, observationes,

atque traditiones Apostolicas habet, atq; custodit; Post hæc, Apostolica dicitur, quia ad exemplum coelestis Hierusalem effigiatæ, & ordinata est. Ad extreum Apostolica rectè nominatur, quia Cathedram habet Apostolicam, quam Deus esse voluit in Ecclesia, quæ ab Apostolis Petro, & Paulo glorioſo martyrio consecrata est. *Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiae art. 63. in fine. Joan. Torquemada lib. 1. de Ecclesia cap. 18. confessio Polonica de Fide, & Symbolo cap. 27.*

7 Incepit autem Ecclesia à primis illis parentibus humani generis, qui post Divini mandati prævaricationem à Clementissimo Deo spem veniæ acceperunt in sanguine mediatoris Dei, & hominum Christi Agni immaculati, pro salute humani generis offerendi; in qua fide qui conveniunt, ad hanc Ecclesiam pertinuisse dicuntur; Ea verò ætates habuit, & incrementa usque ad Salvatoris nostri adventum, quo tempore ad ætatem perfectam pervenit, ubi fundator, atque sanctificator Ecclesiae natus est in ea; qui completis nostræ Redemptionis Mysteriis, per solutisque veteris Adæ peccatorum debitum, reversus ad Patrem, Apostolorum suorum ministerio ex omni, quæ sub Cœlo est, gente, natione, populo, talem sibi congregavit, & ordinavit Ecclesiam, qualem in veteri Synagoga adumbraverat; Et hæc est illa Catholica nostra, & Apostolica Christi Ecclesia; Nec alia est ab illa veteri, sed, & hæc, & illa veluti quædam Civitas magna fundata est super Christum, quem Patres expectaverunt, Prophetæ prædicterunt, Apostoli advenisse prædicaverunt, Joannes verò demonstravit præsentem. *August. lib. 10. de Civi. Dei cap. 25. & epistola 49. Pelagius lib. 1. artic. 64. Torquemada lib. 1. cap. 22. Tho. Opusculo de Symbolo Apostolorum. Alber. Pighius lib. 1. bierar. Eccles. cap. 1. Gaspar. lib. 4. contra hæreticos disputatione 1. cap. 7.*

8 Hæc ergò illa est universalis Ecclesia Mater Christianorum verissima; extrâ quam nullus omnino salvatur. Unde Cyprianus tractatu de simplicitate Prælatorum, verè, atque elegantè scripsit: *quisquis ab Ecclesia segregatur, adultere jungitur, à promissis Ecclesie separatur, nec pertinet ad Christi præmia. Qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est;*

est; habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem. Si potuit evadere, qui extra arcā Nōe fuit, & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet. Quam iententiam Tertullianus quoq; docuit libro de oratione, & Augustinus iubindē, ac reliqui Catholici omnes idipsum uno ore consentiunt. Epiphanius item ait; Mater nostra Catholica Ecclesia, una, & innocens columba, portus pacis serenus, & tranquillus, lētitiā spirans Cyprum vineā, & botrum ferens nobis benedictionis, quotidī largiens Sanguinem Christi, meracum veritatis. Credere igitur constantissimē debemus quidquid credit, & docet Catholica Christi ad Tim. 3. Ecclesia, quæ Paulo Apostolo teite, Columna est, & firmamentum veritatis. Intra Ecclesiæ murum inexpugnabilem contine re nos debemus; contra quē quisquis arietaverit (ut sapienter admodum Augustinus dixit) ipse potius confringetur. c. quoniam vetus 24. q. 1. cumseq. cap. 1. de Summa Trini. Chrysost. serm. de pentecoste. August. de moribus Ecclesiæ. cap. 30. & in Enchiridio 39. Torquemada lib. 1. cap. 21. & c. 40. Pighius lib. 1. bierar. Eccle. c. 5. Confess. Polonica de Fide, & Symbolo, c. 14. Michael Medina lib. 5. de recta in Deum fide cap. 11.

9 Sed age jam videamus, qualis nam sit recentium hæreticorum Ecclesia; nūquid una? minimē gentium; est enim plurimis hæresibus scissa. Nunquid sancta? nequaquam; quid enim Sancti esse potest hæreticis, violata, & amissa Fide? Nunquid Catholica? non; quia universalis non est; non tempore, non loco, non populo. Nunquid Apostolica? nihil minus; nām quid, quæso, Apostolicum habet? non cathedram, non successionem, non doctrinam, non traditionem ullam Apostolorum. Est ergo Lutheranorum Ecclesia, non Sanctorum, sed malignantium; non una, sed varia, & multiplex; non sancta, sed impia; non Catholica, sed privata; non Apostolica, sed apostatica, atque Satanica. Abeant igitur post adinventiones suas pravi homines, & seductores; nos interim unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam sequamur Ecclesiam, & ejus nos filios esse gloriemur. Vide Franciscum Sonnum lib. 2. tract. 8.

10 Sed inquietunt hæretici, apud se solos esse quandam Ecclesiam iustorum, & prædestinatōrum, quæ sola est sponsa Chri-

sti. Dixerunt idipsum jam olim Donatistæ, Novatiani, Rutheni, & Armenii, sed coeca prorsus, & stupida est illorum omnium opinio, & jam pridem ab Ecclesia Catholicæ confutata; non enim occulta est, & immaginaria, & incerta Catholica Christi Ecclesia; sed cunctis semper, & ubique cognita, & Civitas super montem posita, quæ (ut apud Matthæum est) ab icondi non potest, nec includi quidem in Domibus Lutheranorum, aut in deserto Sacramentariorum, aut in penetralibus Anabaptistarum; sed per omnes Gentes toto orbe terrarum diffusa est; Quemadmodum luculententer probat Augustin. multis testimoniis Divinæ Scripturæ, Legis, & Prophetarum, Evangeliorum, & Apostolorum. lib. de unitate Ecclesiæ contra Petilianni epistolam, & lib. 13. contra Faustum cap. 13. & elegantè Hesiodus lib. 3. adversus prologomena Brentii. Confessio Polonica, de Fide, & Symbolo cap. 20. Canus lib. 4. de locis Theologicis cap. 3.

11 Nec tantum bonorum, aut justorum Ecclesia militans est; verum etiam intra Ecclesiam, boni simul, & mali unitate Fidei, & Sacramentorum communione milcentur. Quod ex Evangelii apertissimè constat, ubi Regnum Cœlorum, idest Ecclesia, dicitur esse simile Sagene missæ in Mare, & ex omni genere plicium congreganti, & comparatur decem virginibus, quarum quinq; erant fatuæ. Quod Apostolus quoq; manifestissimè docuit in priori epistola ad Corinthios, ubi vocat illos Ecclesiam Dei, quos paulò post, de multis peccatis reprehendit. Præterea, incertissima foret Ecclesia iustorū in hoc Mondo, cum sciat nemo utrum odio, vel amore dignus sit. Postremò eset quidem absurdissimum dicere, quod septies in die iustus est in Ecclesia, & septies extra illam, quandoquidem septies in die cadit, & resurgit. Sed istam hæreticorum impiam infaniam Ecclesia Catholica jam olim damnavit, & ab omnibus Catholicis viris uno ore confutata est. Origenes eam refellit in Hieremiam homilia 3. & in Ezechielem homil. 1. Hieronymus adversus Luciferianos. August. epist. 48. & lib. de unitate Ecclesiæ cap. 13. & lib. 1. de Civita. Dei. cap. 35. & lib. 18. cap. 49. Waldensis in doctrinali tomo 1. lib. 2. cap. 8. Torque. lib. 1. de Ecclesia cap. 3. & cap. 55. cumseq. Faber contra Luther.

Matth. 13.

Matth. 25.

Eccle. 9.

Prover. 14.

rum tractat. 1. tex. 9. Pighius lib. 2. hierar. Eccles. cap. 1. Confessio Polonica cap. 21. Pet. Soto in defensione Catholicae confessionis cap. de una visibili, & certa Ecclesia. Hermas lib. 4 de instau. religione c. 6. Virgines Philippi- ca ultima. Alfonso lib. 6. adversus haereses in principio. Martinus Afala lib. 1. de divi- nis, & Ecclesiasticis traditio. assertione 5. c. hæc autem. c. quidam 23. qu. 4.

Matth. 28.
& 18.

12 Quæramus jam à Lutheranis, utrum fuerit ulla unquam in terris Ecclesia Chri- sti à temporibus Apostolorum usq; ad Lu- therum. Quod si negaverint rem omnium absurdissimam facient, & mentientur pro- pacissimè contra Christum dominum di- centem ; *Ego vobis sum usq; ad consum- mationem seculi.* Et : *Ubicumque duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ego sum in medio illorum.* Loquentur præ- rea mendacium impudentissimum contra millia millium clarissima scripturarum te- stimonia. Nunquid oblivisci potuit Christus Ecclesiæ Sponsæ suæ dilectissimæ per mille quingentos annos? nunquid Spiritus Sanctus missus ad docendam omnem veri- tatem, derelinquere potuit per tot con- tinuos annos Ecclesiam, quam Christus Deus noster suo pretiosissimo Sanguine redemit ? Absit ab animis fidelium tam prodigiosa fictio : nam, ut Leo ille Magnus jam olim de Manichæo scripsit, & nos ho- diè de Luthero malè aptius dicere possumus ; non potuit promissio Domini tanta per- etatum intervallo differi ; nec ille Spiritus veritatis, quem Mundus non accepit impio- rum, ita septiformem illam donorum suorum continuit largitatem, ut tot Ecclesiæ genera- tiones, sapientia, & intellectu, consilio, & fortitudine, scientia, & pietate, atq; ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus iste tur- pium mendaciorum signifer nasceretur.

13 Si verò confessi fuerint Lutherani, quod negare non possunt, Ecclesiam Chri- sti semper durasse, ac duraturam esse usque in finem seculi ; tum ab eisdem queremus, an fuerit unquam Ecclesia Catholica apud Gentiles, vel Judæos, vel haereticos, vel Mahumetanos ? an potius apud Christianos ? non poterunt, non respondere, apud Christianos semper fuisse. Tum rursus in- stabimus, querentes ab eis, an fuerit secu- lum aliquod, aut brevius fortassis tempus, in quo docuerit Catholica Ecclesia profa- na Lutheri dogmata ? profecto non aliud

nobilis ostendere poterunt, quam tritas il- las veteri Proverb. calendas Græcas. Usq; ad hunc diem sinè ista doctrina Mundus Christianus fuit, ut Hieronymus in epist. de erroribus Origenis scriptum reliquit. Augustinus quoque libro de vera Religio-^{s. Augustin.} ne inquit : *Neque in confusione Paganorum, neque in purgamentis haereticorum, neque in languore Schismaticorum, neque in cœcitate Judeorum quærenda est Religio : sed apud eos solos, qui Christiani, Catholicæ, vel Ortho- doxi nominantur : id est, integratæ custodes, & rectæ sectantes.* Et post paululum. *Ten- nenda est nobis Christiana Religio, & e ius Ecclesiæ communicatio, quæ Catholicæ est, & Catholicæ nominatur, non solum à suis, ve- rum etiam ab omnibus inimicis.* Hæc ille cap. 5. & cap. 7.

14 Cum igitur Lutherus, & alii omnes haeretici, non sint in Ecclesia una, Sancta, Catholicæ, & Apostolica ; sed in Ecclesia Satanæ, atque malignantium ; devitandi sunt tanquam pestes ; & juxtâ doctrinam Augustini ; *ad finum Ecclesiæ Catholicæ, quæ solam veritatem docet, omni cursu festinan- dum est.* Et quemadmodum Alexandrinus ait : *Sicut nos Divinæ Scripturæ docent, unum Sanctum Spiritum confitemur, qui re- plevit, & veteris testamenti sanctos homines, & novi Sacratissimos Praeceptores, in unam, & solam Catholicam, Apostolicamque semper Ecclesiam ; quæ & invincibilis est, licet omnis Mundus adversus eam pugnet, & viætrix to- tius adversæ impietatis existit.* Ad extremū cum Augustino contra Epistolam Mani- chæi, quam vocant Fundamenti ; *Unus- quisque Christianus sapienter admodum di- cere poterit ; Multa sunt, quæ in gremio Ca- tholicæ Ecclesiæ me justissimè tenent.* Tenet consensio Populorum, atque Gentium. Tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutri- ta, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus com- mendavit, usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum. Addo etiam, tenet Apostolice, & Ecclesiastice traditiones. Tenent universalia Concilia. Tenent Sanctissimi Doctores, atque Pastores Ecclesiæ. Tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sinè causa inter tam multas haereses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes ha- retici, se Catholicos dici velint ; querenti ta- men peregrino alicui, ubi ad Catholicam con- venia-

veniatur, nullus hæretorum, vel Basilicam suam, vel domum audeat ostendere. August. lib. de Fide contra Manichæos cap. 45. & contra epistolam fundamenti cap. 4. Alexandrinus apud Theodoretum lib. 1. hist. tripart. cap. 14.

*15 Hęc autem Catholica Ecclesia multas Ecclesias complectitur, ut ex Pauli Epistolis, & Joannis Apocalypsi satis constat. Sed earum omnium caput, Mater, & Magistra est Ecclesia Romana propter Cathedram Apostolicam, quam Dominus illic esse voluit. Ad eam igitur in causis Fidei confugiendum est, quia Catholica est, & nullam unquam hæresim fovit, immò destruit hæreses omnes. Et ut Anacletus Epistola tertia scripsit; *Romana Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit; & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani Populi Gregem affecta est.* Et paulò post inquit; *Petrus, & Paulus eodem tempore, & uno die, sub Nerone Principe passi sunt, & ambo Sanctam Romanam Ecclesiam sua morte consecrarunt, & aliis omnibus suo venerando triumpho pretrule- runt.**

S. Irenaeus. *16 Ad hoc, Iræneus vicinus temporibus Apostolorum, libro tertio adversus hæreses, volens ostendere, quæ sit vera doctrina Apostolica, inquit; Traditionem Apostolorum toto Orbe manifestam, in omni Ecclesia adegit perspicere omnibus, qui vera volunt audire; eam videlicet, quam primitiva Ecclesia per successionem continuam Patrum, & Episcoporum transmisit ad nos. Sed quoniam per omnes Ecclesias discurrere prolixum esset, & operis infiniti, ex omnibus maximam, & antiquissimam, atq; omnibus cognitam, Roma à glorioſissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo fundatam eligens, ejus fidem, traditionemque, quam habet ab Apostolis annunciatam, & per successiones Episcoporum ad nos pervenientem indicates, confundimus omnes, qui quoquo pacto, vel per sui complacentiam, vel vanam gloriam, vel per cætitatem, & malam sententiam, fidem, preterquam oportet, colligunt. Et antiquif-*

Tertullian. *simus auctor Septimius Tertullianus eandem auctoritatem Ecclesiarum frequenter extollit. Irenæus lib. 3. cap. 3. Tertullianus lib. de præscriptionibus adversus hæreticos, & lib. 4. adversus Marcionem.*

D. Cyprian. *17 Cyprianus quoq; libro primo epi-*

stolarum inquit; Navigare audent, & ad Petri Cathedram, atque Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotialis extorta est, à Schismaticis, & profanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum Fides, Apostolo predicante laudata est; ad quos perfidia habere non potest accessum. Et iterum libro quarto fatetur, Ecclesiam Romanam esse matricem, & radicem Ecclesiarum Catholicarum. Postremò in expositione Symboli Apostolorum inquit; In Ecclesia Urbis Rome, nec hæresis ulla illic sumpfit exordium, & mos ibi servatur antiquus. lib. 1. epist. 3. & lib. 4. epist. 8.

18 Deindè Maximus Orientalibus populis quadam epistola suadet, ut veram Fidem approbantes in Ecclesiam Romanorum, tanquam in Solem respiciant, & ex ipsa lumen Catholicæ, & Apostolicæ Fidei recipient. Et Sanct. Gelasius I. Canon. 4. inquit; quamvis universæ terræ, per Orbem Catholicæ, & Apostolicæ constitutæ Ecclesiae, unus thalamus Christi sit; tamen Sancta Romana Ecclesia, nullis Synodicis constitutis, cœteris Ecclesiis prælata est; sed Evangelica voce Domini, & Salvatoris nostri, primatum obtinuit. Et Nicolaus I. scribens Mediolanensisbus ait; Non ergò qualibet terrena sententia, sed illud verbum, quo factum est, Cælum, & Terra, per quod denique facta sunt omnia, Romanam fundavit Ecclesiam; illius certè privilegiis fungitur, cuius auctoritate fulcitur. cap. quamvis. 21. distinet. Chrysost. in epist. 2. ad Theff. homil. 4.

*19 Deindè Lucius I. epist. 1. & Felix I. epist. ad Benignum, & Eugenius apud Victimam lib. 2. de persecutione Vandala, & Patres in sexta Synodo generali, act. 4. fatentur uno ore omnes, quod Ecclesia Romana Mater est omnium Ecclesiarum, & nunquam erravit in fide. Et in præfatione Nicenæ Synodi traditur, Ecclesiam Romanam, nullis Synodicis Decretis, sed cœna. voce Domini primatum obtinere. Sanctus quoque Marcellus inquit; *Sedes Petri iubente Domino Romanam translata est.* Quod, & Aëgesippus narrat, & Faber contra Lutherum retulit. Sanctus item Julius ait, Ecclesiam Romanam Domini ore sacram, & exaltatam esse. Pius quoq; sanctitate pariter, atque martyrio clarus, omnibus Ecclesiis hæc verba scripsit; *Christus hanc Apostolicam Sedem, omnium Ecclesiarum**

rum caput esse praecepit. Quibus accedunt Vigilius, Pelagius II. Alexander II. Eulalius Episcopus Carthaginensis, & coeteri Catholici omnes. *Faber tractatu 5. textu. 23. Vigilius epist. ad Eutherium cap. 7. Eu-*
lalius epist. ad Bonifacium II. cap. relatum.
11. q. 1. Raynoldus lib. 3. ad Henricum VIII.
Regem Angliae. Confessio Polonica de Fide, &
Symbolo cap. 28.

Concil. La-
teranense. Conclitii Lateranensis sub Julio II. dicen-
tibus; *Sancta Romana Ecclesia Fidei Magis-*
tra, veritatis alumna, omnium errorum ex-
pers, unica, & immaculata, divina institu-
tione, Sanctorum auctoritatibus, Concilio-
rum, Canonumq; omnium testimonio Eccle-
siarum cunctarum primatum obtinet. Illud
perfectò mirabile est; quod cum omnes fe-
rè Nationum, & Provinciarum Ecclesiae,
etiam illæ, quibus ipsimet Apostoli præ-
fuerunt, multis hæresibus semel, atq; ite-
rūm, ac sæpius infectæ fuerint, Romana-
tamen Ecclesia Fidem Catholicam pu-
ram, inviolatamq; semper, & ubiq; serva-
vit. Defecit Achaja, ubi Andreas; Asia,
ubi Joannes; India, ubi Thomas; Persis,
ubi Simon, & Judas; Æthiopia, ubi Mat-
thæus; Hierosolyma, ubi Jacobus; Græ-
cia, ubi Paulus; Phrygia, ubi Philippus
docuit: postremò coeteræ quibus alii præ-
fuerunt; Roma semper in Fide accepta, sta-
bilis, & inviolata permanxit.

5. Augustin. ait Augustinus, dubitabimus nos ejus Ec-
clesia condere gremio, quæ à redemptione ge-
neris humani, ab Apostolica Sede per succe-
siones Episcoporum, frustra hæreticis circum-
lutrantibus, & partim plebis ipsius iudicio,
partim conciliorum gravitate, partim etiam
miraculorum Majestate damnatis, culmen
auctoritatis obtinuit? cui nolle primas par-
tes dare, vel summae profectò impietatis est,
vel præcipitis arrogantiæ. lib. de utilitate
credendi cap. 27.

Psalm. 79. Ubi sunt Ecclesiæ illæ, quæ jam

- olim ab Ecclesia Romana defecerunt? in
- cujus manu sunt omnes Ecclesiæ Afriæ, atq;
- Africæ, & illæ tam multæ, quæ in magna
- Europæ parte floruerunt? Nunquid non
- est demolitus eas aper de Silva, & fera
- pesissima depasta est? cuius si causam di-

ligenter, prudenterque perquisieris, non
aliam unquam invenies, quam quod ab
Ecclesia Romana, & Petri Cathedra se di-
viserunt. Ad postremum audi Hierony-
mum in fine operis adversus Luciferianos
dicentem; *Brevem tibi, apertamque animi S. Hieronymi*
meisententiam proferam; In illa esse Ecclesia
permanendum, quæ ab Apostolis fundata usq;
ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos, qui
dicuntur Christi, non à Domino Iesu Chri-
sto, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta
Marcionitas, Valentinianos, Monteses, sive
Campates; scito non Ecclesiam Christi, sed
Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim
ipso, quod postea instituti sunt, eos se esse in-
dicant, quos futuros Apostolus prænuncia-
vit. Hæc vir ille Sanctissimus, qui eadem
sententia nobis ostendit, Lutheranos, Sa-
cramentarios, & Anabaptistas, vel ex no-
mine solo Hæreticos, & non Christianos
esse judicandos. Vide Fabrum contra Lu-
therum tractatu 5. text. 18. Pighium lib. Ec-
clesiasticæ bjerar. cap. 24. Bartholomeum
Latomum adversus Bucerum controvers. de
auctorit. Ecclesiæ propè finem.

23 Hæc autem omnia, quæ de Roma-
na Ecclesia diximus, æxistimanda sunt ex
eo manere, quia illuc Sedes Apostolica vo-
luntate Divina permansura erat; idem.
prorsùs futurum in quacunque alia Eccle-
sia, ubi eandem Sedem Dominus esse vo-
luisset; non enim elegit Deus gentes pro-
ppter locum, sed locum propter gentes.
Quæ verò causa fuerit, qua Roma omni-
bis aliis Civitatibus in ea re fuerit præla-
ta, non est nostrum prorsùs scire. Quis 1. Corinth. 2.
enim cognovit sensum Domini, aut quis
confiliarius ejus fuit? non tamen desunt
humanæ conjecturæ satis quidem probabi-
les, & verisimiles, quas Leo ille divinissi-
mus tradit, sermone I. de Nativitate Apo-
stolorum Petri, & Pauli dicens; Beatissi-
mus Petrus Princeps Apostolici ordinis, ad
arcem Romani Imperii destinatur, ut lux ve-
ritatis, quæ in omnium gentium revelabatur
salutem, efficacius se ab ipso capite per totum
Mundi corpus effunderet, ut sicut Roma fue-
rat Magistra errorum, eodem modo fieret
Magistra veritatis. lib. 2. Machab. c. 5. cap. 5.
beati 2. q. 7.

24 Et si enim Hierosolymis ponenda
videretur Apostolica Sedes, & quod in ea
Christus crucifixus, mortuus, & sepultus,
resurrexit; aliud tamen placuit Sapientiæ
Divi-

Divinæ, ideò fortassisè, quia in ultionem mortis Christi Hierosolyma erat funditus evertenda; tum ut cœca illa, & carnalis pervicacia Judæorum confunderetur, expectantium Messiam suum regnaturum in illa Hierusalem. Deinde translata Lege, & Sacerdotio translato, consequens etiam fuit, ut & locus Apostolicae Sedis transferretur. Quamobrem Apostolorum Princeps Spiritu Sancto plenus, ibi reliquit successores, ubi eorum præsentia ædificandæ Ecclesiæ plus prodesse posset. Nam cum Roma caput esset Imperii, ab ea Fides Catholica in universum Orbē melius diffundi poterat. Postremò voluit Christus, ut Romanam Ecclesiam duo Luminaria, Cœli morte clarissima consecrarent; & ut sanguis multorum Martyrum ibidem effunderetur copiosissimè, ubi Sedes Apostolica permansura erat; ut glorietur universalis Ecclesia, quoniam gloria loci congruit excellentiæ præsidentis. Gratianus 2. q. 6. & iterum 9. q. 3. & rursus 24. q. 1. Chrisoft. in epist. ad Roman. sermone ultimo. Torquema. lib. 1. cap. 17. Guido de hæretibus Græcorum cap. 3. Armacanus de erroribus Armenorum lib. 7. cap. 15. & cap. 25. Faber contra Lutherum tract. 10. text. 20. & 25. Echius lib. 1. de primatu Petri c. 18. & lib. 3. c. 6. Gaspar lib. 2. adversus hæreticos art. 3. cap. 7.

25 Hæc autem Ecclesia Catholica in rebus Fidei, & morum errare non potest; quia regitur Spiritu Sancto, qui nunquam illam deserit, & Christus Deus noster, qui caput est Ecclesie, adest semper, & aderit ei usque ad consummationem seculi. Præterea ut apud Matthæum est, portæ inferri, idest, hæreses, & errores non prævalebunt ad eum. Eccl. f. 1. Ex. Psal. 1.

Matth. 28.
¶ 16.

1. ad Timo-
th. 3.

Timothæum scribens ait. *Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis.* Unde relinquitur planè, quod si possibile esset, Ecclesiam in aliquo errare, is, qui sequeretur illam, nequaquam erraret; quia error ille insuperabilis esset. E' contrario autem si possibile esset hæreticos non errare, qui tamen sequerentur illos contra Ecclesiam, non possent non errare. Quid? quod tam est impossibile Ecclesiam errare, quam hæreticos in hæresibus non errare. *Jan. 14. Matth. 27. ad Ephe. 4. Matth. 16. & 1. Timo. 3. Torque. lib. 2. de Ecclesia cap. 91. Tostadus parte 2. defensorii cap. 21.*

*cumseq. Gaspar lib. 2. artic. 3. cap. 1. Canus
lib. 4. de locis Theologicis cap. 4. Michael Me-
dina lib. 5. de recta in Deum Fide cap. 12.*

26 Illud quoque verissimum est, quo solo universæ Lutheranorum hæreses plañissimè confutantur; quod Ecclesiæ traditiones in rebus Fidei, & morum, quamvis scriptæ non fuerint, non minoris sunt auctoritatis, quam ipsa scriptura Sacra. Est autem traditio Ecclesiastica Doctrina Christi, vel Apostolorum, vel Discipulorum viva voce tradita, & continua fideliūm successione a Patribus in Filios transfuīa, & consuetudine pervetusta firmata. Quæ licet in libris Sanctorum Patrum scripta sit, nihilominus tamen traditionis nomen retinet, ut recte docet noster. *Ajala lib. de Divinis Apostoli. Ecclesiast. traditio. in principio.*

*Ecclesiastica traditio-
nis definitio.*

27 Veritas hujus propositionis patet evidentissimè, quia multa alia fecit, & docuit Jesus, præter ea, quæ in Evangelio continentur, & plura docuerunt, & prædicaverunt Apostoli ab eodem Salvatorem, & à Spiritu Sancto edociti, quæ Sacris literis comprehensa sunt. Cum ergò Doctrina viva voce tradita non minoris sit auctoritatis, quæ si literis divulgetur, relinquitur inde quodæ qualis est auctoritas traditionis, & scripturæ; Quod multis ^{s. Scripturæ loci quibus Ecclesiastice traditio-} etiam locis sacrarum literarum perspicuum fit. Ac primùm quidem Paulus scribens Thessalonicensibus, inquit, *Fratres state, nis auctori- & tenete traditiones, quas didicistis, sive per tas compro- sermonem, sive per epistolam nostram.* De- ^{2. Thess. 2.} indè ad Timothæum scribit; *Tu ergò fili 2. ad Tim. mi confortare in gratia, quæ est in Christo 2.* Jesu; & quæ audisti à me per multos testes, hæc commendafidelibus hominibus, qui idonei erunt alios docere. Postremò, in actis ^{Act. 15.} Apostolorum legitur, quod Paulus perambulabat Syriam, & Ciliciam, confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum. Et paulò post cum Paulus, & Timothæus pertráfident Civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui erant Hierosolymis. *Io- an.ulti. 2.2. Thessa. 2. & ad Timo. 2.2. act. 15. cumseq.*

28 Eandem quoque veritatem Sancti Sancti Pa-
omnes Pastores, & Doctores ab origine tres hoc id-
nascentis Ecclesiae uno ore fatentur; quo- ipum do-
rum aliqua testimonia breviter hoc loco centes.

memo-

- S. Dionys. memorabo. Primo, sacer ille Dionys. c. 1. Eccles. hjerar. testis est, Apostolos, partim non scriptis institutionibus multa nobis tenenda tradidisse. Ad hoc Irenaeus libro 3. adversus haereses, docens sumendam esse veritatem Ecclesiasticae traditionis; Quid, inquit, si neque Apostoli quidam scripturas reliquissent nobis, non ne opportebat ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt his, quibus committebant Ecclesias? Et Origenes in prelio libro 1. de principiis ait; servanda est Ecclesiastica prædicatio persuccessionis ordinem ab Apostolis tradita, & usque ad presens in Ecclesiis permanens, & illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica traditione discordat. Multa præterea Magnus Basilius in eandem sententiam docet libro de Spiritu Sancto, inter alia dicens; Dogmatum, que in Ecclesia prædicantur, quedam habemus ex doctrina scripto prodita, quedam rursus ex Apostolorum traditione in mysterio, id est, occulto tradita recipimus, quorum utraq; parem vim habent ad pietatem. Et in homilia contra Sabellianos inquit; Te paccatum reddat traditio; Dominus ita docuit, Apostoli prædicaverunt, Patres observaverunt, confirmaverunt martyres. Sufficiat dicere; sic edocetus sum. Ireneus lib. 3. cap. 4. Basilius cap. 27. & 29.
- D. Io. Chrysostom. 29 Chrysostomus quoque in posteriorem epistolam ad Thessal. inquit: Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderint Apostoli, sed multa etiam sine literis; eadem vero fide dignasunt tam illa, quam ista; itaque traditionem quoque Ecclesie fide dignam putamus; Traditio est, nihil querias amplius. Ubi & Vulgarius, & Genadius idipsum confirmant. Item Epiphanius libro contra haereses ait; Termini nobis positi sunt, & fundamenta, & adificatio Fidei, & Apostolorum traditiones, & Scriptura Sancta, & successiones doctrinæ, & undeque veritas Dei manita est. Et alibi; Opportet traditione uti; non enim omnia à Divina Scriptura accipi possunt; quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditione Sancti Apostoli tradiderunt. Et Hieron. epist. ad Lucinium; Ego illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas ita observandas, ut à majoribus traditæ sunt. Et post pauca monet, ut unaqueq; Provincia præcepta majorum, leges Apostolicas arbitretur. Et Augustinus in variis locis operum suorum asserit, non minus constringi Catholicam Eccle-

siam universalis traditione majorum, quam auctoritate scripturarum. Chrys. & coeteri in 2. ad Thes. 2. Epiph. haeresi. 55. & 61. August. lib. de fide Christiana, & lib. 11. contra Faustum, & ad Januarium epistola 118.

30 Et ne describendo verba singulorum, ultra quam satis est morer, nomina tantum auctorum, & locos indicasse sufficiat. Eandem igitur sententiam docet Beatus Petrus in epistola 1. Clementis: Ignatius epistola ad Heronem: Tertul. libro de corona militis, & rursus libro de jejuni: Origenes homil. 5. in librum Numerorum. Cypri. epist. 8. lib. 2. Athanai. lib. de Spiritu Sancto. Hieronym. adversus Luciferianos. Nazianzenus oratione quadam posita inter opera Gregorii Nisseni. Vincentius Lirinensis lib. adversus haereses. Eusebius lib. 3. Eccles. historia cap. 36. Ruffinus in expositione Symboli. Damasce. lib. 4. de fide Orthodox. c. 13. & 17. Ambros. Theophilatus, Innocentius I. Calixt. Nicol. Socrates, & alii relati à Martino Ajala lib. de Divinis, & Ecclesiasticis traditionibus 3. parte, assert. 10. addo Hosium lib. 4. adversus Brentium. Canum lib. 3. de locis Theologicis.

31 Ad hæc, veritatem hanc multis Conciliis majores nostri posteris tradiderunt; In secunda Synodo Generali ajunt. Opponet nos Ecclesiasticas traditiones, sive scripto, tesi concisive consuetudine in Ecclesia retentas, servare. Et in epistola Synodali Concilii Alexandrini; quia prima salus est, recte fidei regulam custodiare, & à Patrum traditione nullatenus deviare. Et in septima Synodo Generali act. 1. Qui doctrinas Sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesie contemnunt execratio. Et in diffinitione ejusdem Synodi; Fatemur autem unanimiter, nos Ecclesiasticas traditiones, sive scripto, sive consuetudine valentes, retinere velle; & Catholicæ Ecclesie, in qua Spiritus Sanctus inhabitat, traditionem observare. Et post pauca: si quis traditiones Ecclesie, sive scripto, sive consuetudine valentes non curaverit, anathema. Demum in 4. sessione. Concilii Tridentini, sic decreverunt Patres: Sacro-sancta ecumenica Tridentina Synodus, traditiones ipsas, tūm ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholicâ conservatas, pari pietatis affe-

Petrus,
Ignatius,
alij quam
plures.

affectu, ac reverentia suscipit, ac veneratur. In summa omnes Sancti Pastores, & Doctores, non aliud, ex quo Christi Ecclesia est instituta, senserunt; non aliud à majoribus acceperunt, non aliud posteris tradiderunt; & tamen audent Lutherani traditiones Ecclesiasticas contemnere, irridere, atque damnare, idque sub prætextu Evangelii, & Scripturarum. O' infelix audacia! O' mentium impiarum temeritas!

^{1. ad Corin-}
tb. 11.
32 Paria dicemus de consuetudinibus antiquissimis Ecclesiæ, quas quidem contemnere prorsùs hæreticum est; vim enim Ecclesiastice legis habent, & sine dubio de traditione Apostolica manarunt, ut Tertullianus inquit libro de Corona Militis. Undè Paulus Apostolus scribens Corinthiis, consuetudinem Ecclesiæ tanquam legem fortissimam obiicit contentiosis; quod illic Theophilatus, & cœteri observarunt. Neque aliis armis Hieronymus confudit Vigilantium irridentem venerationem reliquiarum, & usum cœterorum, quam Ecclesiæ consuetudine. Quod & Augustinus subinde confirmat; qui scribens Casulano, inquit; *In his rebus, in quibus nil certi statuit Scriptura Divina, mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt, & iterum ad Januarium quadam in epistola scribit; illa vero, quæ non scripta, sed tradita sunt, custodimus; quæ toto orbe terrarum observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel ex plenariis Conciliis (quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas) commendata, atque statuta retineri, & adversus Donatistas; Parvuli baptizati ponuntur in numero credentium, & hoc solum ex consuetudine Ecclesiæ antiqua, Canonica, fundatissima. 1. Cor. 11. August. epist. 86. & 118.*

33 Origenes quoque in epistolam Pauli ad Rom. Ecclesia, inquit, ab Apostolis traditionem suscepit, etiam parvulis baptismum dari. Et Augustinus lib. 2. de Baptismo contra Donatistas; *Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem, sicut multa non inveniuntur in literis eorum, neque in Conciliis posteriorum; & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur. Et rursus; Superius ostendimus, parvulum credere, & inter baptizatos computari; hoc habet auctoritas matris Ecclesiæ, hoc fundatissimæ auctoritatis obiinet Canon;*

contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum quisquis arietaverit, ipse potius confringetur. Cassianus quoque inquit; *Opporet nos auctoritati Patrum, consuetudinique majorum usque ad nostrum tempus pertantam annorum seriem protelatae, etiam non percepta ratione, credere; eamque ut antiquitus tradita est, iugi observantia, & reverentia custodire. Ad extremum Leo ille Sanctissimus sermone 2. de jejunio Pentecostes, ait; Dubitandum non est dilectissimi, omnem observantiam Christianam, eruditio- nis esse divine; & quidquid ab Ecclesia in- consuetudinem est devotionis receptum, de traditione Apostolica, & de Sancti Spiritus prodire doctrina; qui nunc quoque cordibus fidelium suis presidet institutis, ut ea omnes, & obedienter custodiant, & sapienter intelli- gant. Origenes in epistola ad Roma. lib. 5. cap. 6. August. lib. 2. cap. 7. Cassianus collatione 21. cap. 12. Gratianus distinet. 11. Gaspar. lib. 2. adversus hæreticos art. 5.*

34 Accedit eodem, quòd vetustissima consuetudo justum initium habuisse creditur; nec minorem vim habet, quam scrip- ta lex; quod cum ita sit in consuetudine civilium rerum ab imperito, rudique po- pulo plerumq; introducta, quid futurum putamus de consuetudinibus Ecclesiæ, à Viris selectioribus, Deoque dicatis, à Præ- latis, & Religiosis doctissimis, & sanctissi- mis, observatis? quarum plurimas ante mille trecentos, & eo amplius annos, vi- guisse constat; ut jure, merito credantur ab ipsis Apostolis ex Christi doctrina, & Spi- ritus Sancti unctione originem habuisse. Undè per Hieremiam dicit Dominus: *Sta- Jerem. 6. tes super vias, & videte, & interrogate de se- mitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea; & invenietis refrigerium animabus ve- stris.* Quisquis has igitur consuetudines contemnit, Ecclesiam ipsam contemnit, & hæreticus pertinax est. *Hiere. 6. 1. diuturna 1. de quibus. de legibus. Fran. Picus lib. de si- de theoremate 6. Roffen. contra Lutherum, veritate 10. Pighius lib. 1. bjerar. Eccles. c. 2. Alfonius lib. 1. adversus heres c. 5. Her- mas lib. 9. de instau. relig. cap. 9. cum seq.*

35 Ex quibus omnibus relinquuntur pla- nè doctrinas, traditiones, & consuetudines Ecclesiasticas, necessariò tenendas esse ho- mini Christiano, & si nō deducantur aper- tè ex sacris literis; cuius contrarium asse- runt impudentissimi hæretici, malitia cœ- ci; qui

Confuetudinem Ecclesiae tenendam argumentis probatur.

Marci 16.

Ioan. 21.

ci; qui solis sacrī literis arbitrio suo, idest pessimo intellectis, ac depravatis, stari volunt, quibus alio loco à nobis plenius occurretur; interim tamen adversus illos cursim argumēta quēdam perstringemus, quibus planissimē confundi queant. Ac primū quidem, non est minoris auctoritatis doctrina voce prolata, quām scripta. Ad hęc Christus Deus noster ita Ecclesiæ Catholicæ semper adest, quemadmodum Evangelistarum tempore; quōd si Dei providentia Ecclesiæ suę non præsidet, nil est de religione fatagendum, ut August. dicebat lib. de utilitate credendi. Accedit etiam, quōd pars est Ecclesiæ auctoritas, & scripturarum. Præterea Redemptor noster Apostolis, atque Discipulis præcepit, ut prædicarent, ut docerent, non autem ut scriberent; quo factum est, ut cum pauca nobis scripta reliquerint, prædicatione tamen Euangelica totum Orbem repleverint, multa docentes, quæ non sunt Sacris literis prodita. Demum lex ipsa Euangelica viva voce primū tradita est, non autem scriptis; nil enim scripsit Christus, nil scribendum mandavit. *Hermas lib. 9. de instauranda Religione c. 5. & deinceps Gaspar lib. 4. adversus hæreticos disputati 2.*

36 Accedit eodem, quōd non omnia, quæ ad Religionem nostram pertinēt, scripserunt Evangelistæ; sed Christi tantum conversationem in terris, nec ejus integrā historiam tradiderunt, ut Joannes ipse, qui novissimus scripsit Euangelium, ingenuè fatetur, inquiens; *Sunt, & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros.* Unde ex Pauli epistolis, & actis Apostolorum satis constat, aliqua ab ipsis Evangelistis omissa, ex his, quæ Redemptor noster dixit, & fecit; quale est illud, *vixit est plus quam quingen-tis fratribus &c. & illud, Quoniam ipse di-xit, Beatus est magis dare, quām accipere,* & item illud, *qui in diebus carnis suæ, & reliqua Ioan. ult. 1. Corint. 15. act. 20. ad Heb. 5.*

37 Hoc quoque perspicuum est, Evangelistas non scripsisse ea omnia, quæ ad Ecclesiæ institutionem, Hierarchiam, & Sacramenta pertinent, quorum pars maxima unctioni Sancti Spiritus reservata fuit, & in aliud tempus rejecta. Quod, vel ex Evangelio Joannis evidentēr constat, ubi

Christus ipse dixit, *Adhuc multa habeo vo-bis dicere, sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Illa itaque tam multa reservata Spiritui Sancto, didicerunt postmodum Apostoli, cum eundem spiritum sub signo visibili acceperunt; eademque tradiderunt Ecclesiæ, ac veluti per manus succendentium sibi Episcoporum, & Patrum, sibi mutuo, & Ecclesiæ perhibentium testimonium, certa, fidelique traditione ad nos pervenerunt. Et ut Cyprianus elegantē scripsit sermone de ablutione pedum; *Sicut pars est Spiritui Sancto, & Christo divinitas, ita in suis statutis aqua est auctoritas, & potestas; nec minus ratum est, quod dictante Spiritu Sancto tradiderunt Apostoli, quām quod tradidit Christus. Joan. 16. Ajala lib. de divinis, & Eccles. tradi-par. 1. affer. 2.*

38 Addendum eodem est, quōd Ecclesiæ auctoritatem habet discernendi scripturas Divinas ab humanis, & ejus traditione certissimē scimus, quos libros recipere, & quos reiicere debeamus; nec alia via cognoscimus, qui libri sint Canonici, & Spiritu Sancto inspirante conscripti, nisi Ecclesiæ traditione, & auctoritate. Unde Origenes illae doctissimus lib. 1. commenta. in Matth. *Ex traditione*, inquit, *di-dici de quatuor Evangeliorum, quia hęc sola sunt absque ulla contradictione, quæ suscipi debent in omnibus, quæ sub Cœlo sunt, Ecclesiis; ita enim tradiderunt Patres;* Et iterum; *Quamvis nonnulli de epistola, quæ ad Hebreos scripta est, dubitaverint, an Pauli sit; sed ego dico, sicut mibi a majoribus tra-ditum est, quia manifestissimè Pauli est, & semper omnes antiqui maiores nostri, ita eam, ut Pauli epistolam, suscepserunt. Eusebius lib. 6. Ecclesiast. hist. c. 18. Nicepho. lib. 5. c. 16. Ajala p. 1. assert. 1. ad finem.*

39 Accedit etiam, quōd Sacræ Literæ non habent auctoritatem Divinam ex suis auctoribus, & scriptoribus, sed ab ipso Deo; & eis credimus propter Ecclesiasticæ traditionis fidem, & testimonium. Unde factum est, ut receperit Ecclesia Eu-
geliū Marci, & Lucæ, qui, ut plerique tradunt, numquam Christum Dominum viderunt. Et tamen rejicit Eu-
geliū sub nomine Petri scriptum, eo quōd non esset cōsonum traditionibus Ecclesiæ; qua ratione alia quoque multa Evangelia da-mna-

mnata sunt ab Ecclesia, quemadmodum Tertullianus, Origenes, Eusebius, Ambrosius, Nicephorus, & alii multi testantur. Et Innocentius 1. epistola ad Exuperium, recensens omnes libros, qui recipiuntur in Canone Sanctorum scripturarum, tandem subjungit; *Cætera autem, quæ vel sub nomine Matthei, sive Jacobi minoris, vel sub nomine Petri, & Joannis, quæ à quodam Leutio scripta sunt; vel sub nomine Andreae, quæ à Nexocharide, & Leonide philosophis, & sub nomine Thomæ, & si quas sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noveris esse damnanda.* Epiphanius quoq; in septima Synodo generali dixit; *Decet omnem Christianum, cum aliquos libros adulterinos audit, aut legit, respuere, nec omnino animum adhibere; nam & inter epistolas Divini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quam Patres nostri tanquam alienam reprobaverunt.* Præterea Manichæi Evangelium secundum Thomam invexerunt, quod Ecclesia Catholica meritò, ut impium averratur. Poltremò, ut complura omittam, majores nostri in primo Concilio Toletano ita decreverunt; *Si quis dixerit, vel letanum. crediderit alias scripturas, præter eas, quas Ecclesia Catholica recipit, in auctoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit.* Tertull. lib. 4. adversus Marcionem. Lucas in præmio Evangelii, & illic Origenes, Ambrosius, & coeteri. Eusebius lib. 3. hist. Ecclesi. cap. 25. & lib. 6. c. 10. Innocentius epist. 3. cap. 7. Epiphanius tom. 5. distinct. 15. cap. ult.

40 Ex his omnibus cuivis perspicuum esse poterit, quām miserè insaniant recentiores hæretici, qui auctoritatem omnem detrahere conantur Ecclesiasticæ traditioni; non enim intelligunt stupidi, cœci, & miseri, se omnem prorsus auctoritatem Canonicarum scripturarum ē medio tollere, & unum hoc conari, ut universum Orthodoxæ fidei, & veritatis lumen, sibi, aliisque eripiant; nam labefactant ea, undē omnia credita pendent. Si quis etenim negare vellet auctoritatem Evageliorum, non aliis quidem argumentis validioribus eam asserere possemus, quām Ecclesiæ auctoritate, ejuique traditionibus. Undē memoratu digna est sententia illa Divi Augustini contra epistolam Manichei, quām vocant fundamenti cap. 5. dicentis: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catho-*

licæ Ecclesiæ commoveret authoritas. Est igitur Ecclesiasticæ traditionis authoritas in veritatis certitudine par authoritati scripturarum. Sed & antiquior est, & notior nobis, & ad longè plura se extendit: quinimmo, & magis idonea, & efficacior est in re dubia ad fidem, certitudinemque faciendam, ut apud sapientes, & catholicos viros satis, superque constat. Vide Fran. Picum lib. de Fide, theoremate 6. Fabrum contra Lutherum tract. 2. tex 1. & tract. 7. text. 9. Roffen contra Lutherum. veritate 9. Driedonem lib. 2. de Ecclesiasticis dogmatibus c. ult. & lib. 4. c. 2. cumseq. Pighium lib. 1. Hierar. Ecclesia c. 2. & deinceps Alphons. lib. 1. adversus hæreses c. 5. Hermam. lib. 8. de instauran. religione c. 10. Ajalam lib. memorato p. 1. assertione 1. ad finem. copiosius Lindanum in panoplia evangelica. Canum lib. 2. de locis theologicis cap. 7.

41 Quæri solet, utrum hæretici sint de Ecclesia. Quod quidem probari posset, quia Ecclesia de illis judicat, eos excommunicat, & punit: & tamen nil ad Ecclesiam attinet de his, quæ foris sunt, judicare. Ad hæc, hæretici tenentur præceptis Ecclesiæ, & quibusdam Sacramentis utuntur, & verè baptizati sunt, & verè baptizant; demum Sacramentum ordinis retinent. 1. cor. 5. c. quod quidam c. Si quis inquit cumseq. 1. q. 1. Alex. Ales 4. parte q. 16. & quest. 35. Membro 5. Altissadorem. lib. 4. tract. 3. cap. 7. & tract. 8. q. 2.

42 Sed quamvis quibusdam ex causis ad Ecclesiam pertinere videantur, verè tamen de Ecclesia non sunt; hæresis enim divisionem significat, & ideo dicuntur hæretici, quia divisi sunt ab Ecclesia. Accedit quod apud Matthæum est: *Si Ecclesia non audierit; si tibi tanquam Ethnici, & Publicanus: ergo sicut Ethnici non sunt in Ecclesia; sic etiam nec hæretici.* Ad hæc, in Ecclesia, ut Apostolus ait, *unus Deus, una Fides, unum Baptisma.* Hæreticus igitur, qui non manet in unitate Fidei, non est in Ecclesia Dei. Unde Ciprianus ad Rogatianum scribens inquit: *Hæc initia hæreticorum, & ortus, atque conatus seismaticorum; sic de Ecclesia egreditur, sic altare pro foris collocatur.* Et Hieronymus in epistola ad Oceanum: *Alieni, & extra Ecclesiam sunt Judei, Hæretici, atq; Gentiles, & August. lib. de vera religione: Ex his hominibus hæretici sunt, qui etiam si essent*

^{1. ad Co-}
^{rint. 5.}

^{Ad Ephes.}

in Ecclesia, nihilominus errarent, eum autem foris sunt, plurimum profunt, non verum docendo, quod nesciunt, sed ad verum querendum carnales, & ad verum aperiendum spirituales catholicos excitando. Et alibi ait: *Hæretici, & Schismati ci, & ejecti à Prælatis, ab unitate Corporis Christi sunt separati.* Præterea, cum Ecclesia nil aliud sit, quam fidelium Republica, & hæretici ab ea sint re, & nomine divisi; non magis ad Ecclesiam pertinent, quam transfuge ad exercitum, a quo recesserunt; quod Joannes epistola prima confirmare videtur inquiens:

Anobis exierunt, sed non erant ex nobis, & Io.m.c. 1. *Augustinus inquit: Peior est desertor fidei, & ex desertore oppugnator ejus effectus, quia ille, qui non deservit quam nunquam tenuit.* Recte igitur definierunt Patres in quarto Concilio Carthaginensi, dicentes: *Hæreticorum cætus, non Ecclesia, sed concilium est.* Concil. Car. th. 4. *Matth. 18. Ephe. 4. August. lib. de vera religione c. 8. & lib. 21. de Civitate Dei c. 25. epist. 1. Joan. cap. 2. Concilio 4. Carthagin. cap. 71. Hermas lib. 6. de inst. religio. cap. ult. Canus lib. 4. de locis theologicis cap. 2.*

ANNOTATIONES.

1 Ecclesia Graeca vox est &c.

Ecclesiæ definitionem in cap. Ecclesia disp. 1. & in e. Firmiter de Summa Trinit. & Fid. Cathol. vide.

2 Variis modis &c.

Varias Ecclesiæ acceptiones, aliis ommissis, Leges apud Valentiam disp. 1. q. 1. punct. 7. q. 1. art. 4. §. 14. & apud Bannez 2. 2. q. 1. art. 10.

3 Hoc autem Ecclesia &c.

Septem passim à Theologis Ecclesiæ propriitates recensentur, nempe quod sit una, Sancta, Catholica, Apostolica, Visibilis, à Spiritu Sancto gubernata, & unica Salutis Via. Vide Thom. Del Bene de locis Theolog. part. 2. dub. 245. nu. 1. & sequen.

4 Sancta dicitur Ecclesia &c.

Hic addi potest Ecclesiam vocari quoq; Sanctam, eo quod plures habuit, habet, & habebit Sanctos, tūm etiam quia omnes filios suos ad Sanctitatem vocat hortando, ut sobriè, justè, & piè vivamus in hoc seculo.

5 (a) Est ergo Catholica &c. quia in finem usque seculi permanebit.

Articulo huic de Ecclesiæ perennitate usque ad seculi consumationem obstare videtur quod dicitur Luca 18. *Putas ne filius hominis veniens inveniet fidem in Terra?* ast ex hoc solùm arguitur in paucis esse tunc temporis fidem inveniendam, in quorum paucorum numero Sancta consistere Ecclesia, de qua pariter dicitur Luca 12. *Nolite timere pusillus Grex.* Vide D. Augustin. lib. de Verit. Ecclesiæ cap. 13.

6 Apostolica quoque dicitur &c.

Notandum hic quod Ecclesia nedum initium habuit ab Apostolis, sed ab iisdem habuit quoq; continuatam successionem. Vnde contra hæreticos hanc ab Apostolis successionem perperam præsumentes Tertullianus insurgit de præscript. cap. 32. his verbis: *Ceterum si quæ audent interferere se atati Apostolice, ut ideo videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt; possimus dicere, edant ergo origenes Ecclesiæ suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum &c.* & D. Cyprianus epist. 76. quæ est epist. 6. lib. 1. ad Magnum, de Novitiano ait: *Novitianus in Ecclesia non est, me Episcopus computari potest, qui Evangelica, & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, & seipso ortus est.*

7 Incepit autem Ecclesia &c.

Ecclesia, quæ nunc est, eadem extat, quæ ab initio Mundi fuit; quia omnia ejus membra eandem in

Deum fidem professæ sunt, & hoc tantum discrimen est, quod Ecclesia post Christi adventum sub speciali quadam Sacramentorum signo fidem profitetur, sub quo non profitebatur, quæ ante Christi adventum erait Ecclesia. Vide Thom. Del Bene de locis Theolog. par. 2. dub. 244. nu. 1.

11 Nec tantum bonorum &c.

Nota hic nedum Malos, & Impios ad Ecclesiam pertinere, sed Excom. municatos quoq; ab Ecclesiæ gremio non excludendos, licet enim anathematis gladio percussi, à Sanctorum communione, & suffragiorum participatione excludantur; fidem tamē isti non deserunt; quin immò possunt esse aliquando Christi viva membra per charitatem eidem unita, si pœnitentes conterantur. *Del Bene de loc. Theolog. part. 2. dub. 244. nu. 5.*

12 Quæramus iam à Lutheranis &c.

Solent dictare passim Lutheri, & Calvini sectarii Veram Ecclesiam in quinto circiter seculo defecisse; At quā perperam hoc dicantur, præter Sacra Scripturæ, & Patrum auctoritates, quas hic adducit Simanc. & alias, quæ possent superadduci, ut verba Angeli ad Virginem Lucæ 1. *Et Regni ejus non erit finis,* & alia Christi Domini ad Petrum. Math. 16. *& porta inferi non prævalebunt adversus eam* id est Ecclesiam &c. Paet ex consequentia, quæ, hac falsa hypothesi data, sequeretur, & est quod nunquā Franci, Angli, & Germani de vera Ecclesiæ gremio fuisse; sed de Paganismo ad hæresim pertransiſſent, cum hi Omnes post quartum, & quintum seculum Christi fidem fuerint amplectati; Clodoveus enim Fidem Christianam posseſſus fuit anno Domini 429. Saxones, qui hodiè Angliam colunt, anno circiter 600. Germani, & maximè Saxonii circa annum 780. post quā fuerunt domiti à Carolo Magno; Quod quā sit absurdum nemo non videt; Hæ namque Nationes, nedum multos Sanctos donarunt Ecclesiæ; sed Gallica præcopteris tot Christianissimos peperit Christo, quo Reges habuit.

13 Si vero confessi &c.

Probent Hæretici omaj ævo unum dumtaxat suis fe de vera Ecclesia qui fenserit id, quod ipsi sentiunt, quibus in fide successerint, & tunc cœtum suum aliquo modo veram, & perennem à Christo, & ab Apostolis Ecclesiam jactare poterunt; sed cum non probent, neque ex Antiquorum historiis probare possint, cesserent ab eorum jactantia, & Synagogam Sathanæ vocent.

15 Hæc autem Catholica Ecclesia &c.
De primatu Ecclesiæ Romanæ lege Concilium.
Florentinum non longè ab initio. Constantiense
contra Io. Vvileff. art. 41. & Nicenum 2. act. 2.
Qui Romanæ Ecclesiæ primatum detrahit, est Hæ-
reticus. dist. 22. cap. omnes.

23 Hæc autem omnia &c.

Quod primatus totius Ecclesiæ sit jure Divino con-
junctus cum Episcopatu Romano, & sic ab isto
inseparabilis humano jure, docuit D. Thom. con-
tra errores Græcorum cap. 64. & 65. Cajet. tract. de
Rom. Pontif. cap. 13. Canis de loc. Theolog. lib. 6.
cap. 4. §. & 6. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. & Ban-
nez 2.2. quest. 1. art. 10. tract. 2. dub. 4. §. 2. Quam-
vis Sotus in 4. dist. 4. quest. 2. art. ult. contrarium
fentiens, doceat id esse tantum de jure humano, &
posse Romanum Pontificem ab Urbe discedere,
sedemque suam aliò transferre, ibiq; Autoritatem
suam supremam exercere. Eundem Sotum ibid.
lege.

25 Hæc autem Ecclesia &c.

Nota quod prærogativa hæc non errandi in rebus
fidei, & morum, qua decoratur Ecclesia, intelligi
debet de Ecclesia suo Capiti, quod Summus Ponti-
fex est, unita; separata enim errare potest, ut testan-
tur memorie Conciliorum Ariminensis, Constan-
tinopolitani sub Leone, Pisani, & aliorum, quæ
absque Summi Pontificis autoritate congregata
fuere. Vide D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 1. ubi Cajetanus,
& in tract. de author. Summ. Pontif. Canum
de loc. Theolog. lib. 5. & alios quam plures. Qui-
nimo adversari Summo Pontifici unâ cum Ecclesia
sic, vel sic de rebus fidei sentient extra Concilii Ge-
neralis definitionem, hæresis est. Lege Leonis X.
Constitutionem 40. quæ incipit Exurge.

26 Illud quoque verissimum est, &c.

Notandum pro hæreticis confundendis, non esse
soliū Ecclesiæ catholice Ius non scriptum, seū
Majorum traditiones probare, & Iuri scripto ex-
quare; Omnes namque Republicæ illud ipsum
comprobarunt, ex Vlpiano I.C. in l. 6. D. de Inst.
& Iure, & volui Plato de legib. lib. 6. Quinimò
fuit tantæ vis, ut referat S. Irenæus de suo tempore
nonnullas extitisse Nationes Christianas, quæ abs-
que scriptura, & sola traditione vixerunt. Lege D.
Irenæum lib. 3. contra hæreses cap. 4. de utilit. & ne-
cessitat. tradit. Concludendum igitur est cum
Eminentiss. Baronio: Neglectum Sanctorum Pa-
trum, atque contemptum antiquarum Ecclesiæ tra-
ditionum fontem primarium esse, unde omnes hæ-
reses manare solent. Vide Baronium ad Annum 428.

27 Veritas hujus propositionis &c.

Sacrae Scripturæ locis hoc loci à Simanc. adductis
addi possunt sequentia. Ex veteri Testamento ha-
betur Deuteronom. cap. 32. Interroga Patrem tuum,
& annunciat tibi; Majores tuos, & dicent tibi.
Proverb. cap. 1. dicitur: Audi fili mi disciplinam
Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Inci-
pit Psal. 43. Deus auribus nostris audivimus, & Pa-
tres nostri annunciauerunt nobis. Isaiae 38. legitur:
Pater filiis notam faciet veritatem tuam, & Eccle-
siast. 8. demum præcipitur: Non te prætereat nar-
ratio seniorum; ipsi enim didicerunt à Patribus suis;
quoniam ab ipsis discesserunt intellectum, & in tempore
necessitatis dare responsum. Ex novo autem Ioan.
16. Redemptor noster Discipulos monens ait:
Aduic multa habeo vobis dicere, sed non potestis
portare modo; cum autem venerit ille Spiritus ve-
ritatis, docebit vos omnem veritatem, & Matt. 23.

inquit: Super Cathedram Moysis federunt Scribae, &
Pharisei. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis
servate, & facite. Ex quibus omnibus quantum
Traditionibus non scriptis sit deferendum apertis-
simè patet.

34 Accedit eodem, &c.

Quod vetustissimæ Ecclesiæ consuetudines credan-
tur ab ipsis Apostolis ex Christi doctrina dimanaf-
fe, ut hic dicit Simanc. quam plurimæ Sacrorum
Conciliorum Authoritates unâ cum SS. PP. testi-
moniis extare videntur. Ex Concilio Carthagin. 3.
cap. 34. & ex D. Cypriano ad Ceciliū epist. 63.
habet quod Ecclesia ad Eucharistiae Sacrificium
ex Apostolica traditione miscebat aquam, & vi-
num, sicuti etiam servasse ex Apostolica traditione
ceremoniam lotionis manuum in Altari ante my-
steriorum consecrationem testis est Cyril. Hierosy-
lom. Cathec. myst. 5. Concil. Neocæsarien. can. 1.
relatum in Decreto can. De his. caus. 31. quest. 1. &
Eusebius Demonstrat. Evang. lib. 1. cap. 9. testantur
Ecclesiæ ex Apostolica traditione Episcopis, Pre-
sbyteris, & Diaconibus nuptias post ipsorum pro-
motionem interdixisse; quemadmodum, & Matrimoniū
post Virginitatis votum ex eadem Apo-
stolica traditione peccatum fuisse habitum scriptit
S. Epiphanius contra Apost. hæref. 61. De usu orandi
flexis genibus, & versa ad Orientem facie, & de-
aliis ritibus, qui tunc temporis erant in praxi in-
Ecclesia, ostendit Origen. hom. 5. super Num. Ex
quibus omnibus hujus Simancæ Doctrinæ Veritas
dignosci potest.

35 Ex quibus omnibus relinquuntur &c.

Consuetudo, & Disciplina Ecclesiæ Romanae ab
Omnibus Ecclesiis est tenenda. Distinct. 11. cap.
Nolite, & cap. Qui nesciat. dist. 12. cap. Non decet.
dist. 19. cap. Nulli fas sit, & cap. Ita. dist. 20. cap.
Si decreta. cap. Si quis. 25. quest. 2. cap. Si quis
Dogmata.

38 Addendum eodem est, &c.

Vulgatum est illud Augustini contra Epistolam.
Fundamenti cap. 5. dicentis: Non crederem Evangelio,
nisi me Catholica Ecclesia commoveret Au-
thoritas, Sed & notissimum est quod Hieronymus
in præfat. lib. Judith scribit, se sicut prius dubi-
tantem an præfatus liber inter canonicas scriptu-
ras ponendus esset, Ecclesiæ annuenti postmodum
acquievisse his verbis: Quia hunc librum Synodus
Nicæna in numero Sacrarum Scripturarum legitur
computasse, acquievi.

39 Accedit etiam, &c.

Numerum Sacrorum librorum vide apud Concil.
Trident. seß. 4. & ante illud in Concil. Carthagin. 3.
cap. 47. apud Gelasium 1. Can. Sancta Romana. dist.
15. in fin. Innocent. 1. epist. 3. August. lib. 2. de Do-
ctrin. Christian. cap. 8. & Isidor. in lib. proemio:
Scrip. & lib. 6. Etymolog. cap. 1.

42 Sed quamvis &c.

Ex hac Simancæ Doctrina colligitur Hæreticos di-
ci posse, & intra, & extra Ecclesiæ. Intra Eccle-
siæ dicuntur, quia sub speciali Sacramentorum
signo fidem aliquando professi sunt, cuius profes-
sionis de causa, ab Ecclesia puniri possunt, sicuti
de facto puniuntur, cum anathematis gladio fe-
riuntur. Extra Ecclesiæ postea nuncupantur,
eo quoniam fidem rejicientes, ipsis quoque ab Ec-
clesia, tanquam membra putrida rejiciuntur, nec
ullam invisibilis unionem cū Christo sortiuntur.
Vide Tom. Del Bene de loc. Theolog. part. 2. dub.
244. nu. 3.

De Episcopis. Titulus XXV.

SUMMARIUM.

- 1 **E**piscoporum munus proprium, & præcipuum.
- 2 Episcopi accuratissimè studere debent, ne aliquod hæreticum dogma suam diæcesim inficiat.
- 3 Episcopi jure divino obligantur, ut gregem sibi commissum diligentissimè custodiant.
- 4 Inquisitoribus cur datum sit munus damnandi hæreticos, quod olim solis Episcopis injungebatur.
- 5 Episcopi, & Inquisitores quo pacto se gerere debeant, apud Hispanos in hæreticorum causis.
- 6 Vicarius Episcopi, vel Capitulum sede vacante, assistere possunt Inquisitoribus loco Episcopi.
- 7 Episcopi hæretici ab omnibus accusari possunt.
- 8 Inquisitores dicta testium adversus Episcopum hæreticum possunt recipere.
- 9 Episcopus hæreticus cur privandus sit Episcopatu.
- 10 Episcoporum causæ ad Summum Pontificem omni jure pertinent.
- 11 Episcoporum consecratorum causa, aut eorum, quos ipse Summus Pontifex elegit, Papæ committenda est, non autem eorum, qui à Capitulis, vel ab aliis electi sunt.
- 12 Episcopi, quos titulares vocant, à quibus puniri debeant.

De Episcopis.

Entra alia munera Episcoporum gravissima, illud proprium, ac fere præcipuum est, quod oves sibi commissas diligenter custodire debent à lupis rapacibus, idest ab impiorum, & hæreticorum venenatis doctrinis. Nec enim ulla potest esse pastoris excusatio, ut Beatus Gregorius inquit, si lupus oves comedit, & pastor nescit. Unde per Ezechielem Prophetam Deus loquens pastoribus ait: *Vivo ego, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor (nec enim quæserunt pastores mei gregem meum; sed pascebant pastores semetipos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini: haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cæssare eos faciam, ut ultra non pascant gregem; nec pascant amplius pastores semetipos.* Accedit etiam, quod in Apocalypsi Joannis Deus reprehendit Episcopum quendam, eo quod tolerabat eos, qui sequebantur doctrinam Balaam, & Nicolaitarum, & Episcopo Thyatiræ Ecclesiæ dicit; *Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministerium, & pa-*

tientiam tuam, & opera tua novissima plura prioribus: sed habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, docere, & seducere servos meos, fornicari, & manducare de idolothytis. c. pen. de regu. juris. Ezechielis 34. Apocalypsi 2.

2 Ipsi quoque Apostoli canone quodam præceperunt, ut bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, & in Concilio Milevitano decretum est; ut negligens Episcopus, qui non curaverit convertere hæreticos ad unitatem catholicae, communione privetur, quod si mentitus fuerit de conversione illorum, Episcopatum amittat. Et in Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio, sic definierunt Patres: *Si quis Episcopus super expurgando de sua diæcesi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cum id certis indicis apparverit, ab Episcopali officio deponatur, & in loco ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere pravitatem.* Ad postremum, in Concilio Basiliensi. hoc decretum extat: *Præcipua in ipsa Synodo Episcopi cura sit, inquirere, ac debitibus modis occurrere, ne aliquod dogma hæreticum, erroneum, & scandalosum, sortilegia, divinationes, incantationes,* super-

Can. 38.

Milevitani
Concilium.Concil. Late-
ranen-

Concil.

Basilien-
Concil.

*superstitiones, & quævis diabolica figmenta
diæcessim suam inficiant. Apostolorum Can.
38. Concilio Milevitano cap. 25. Lateranensi
cap. 3. Basiliensis eff. 15.*

3 Est igitur sollicitudo hæc jure divino Episcopis injuncta, & illis solis ea cura, olim jure Pontificio commissa, & concessa erat, etiam ante consecrationem, si modo erant electi, & confirmati, quia hoc jurisdictionis est. Quamobrem Sylvester Papa constituit, ut hæreticum resipiscendum Presbyter non susciperet, nisi Episcopus loci designati. Et Gelasius epistola quadam docet, solum Pontificem, & Episcopos damnare posse Apostatas, & hæreticos sine aliorum consensu: & cum pluribus aliis Conciliorum, & Pontificum decretis id ipsum sèpissimè constitutum est. c. ad abolendam de hereti. Ambro. Catharinus in speculo hereticorum cap. 1. Feli. in c. eam te. de rescrip. nu. 5. cum seq. Joan. de Selva. tract. de benefi. 2. quest. primæ partis num. 32.

4 Sed hodie munus hoc Inquisitoribus hæreticæ pravitatis mandatum est: sive propter varias Episcoporum curas, sive propter quorundam absentiam, vel signaviam, vel imperitiam; non tamen abrogatur ob eam causam ordinaria jurisdictione Episcoporum; Sed utrique possunt cognoscere simul, aut seorsum: (a) sed cum seorsum procedunt, tenentur communicare sibi acta judicii, & per utrosque simul sententia est proferenda, nisi fortè prius invicem sibi detulerint. Si verò concordes non fuerint in pronunciando, tunc remittenda est causa instructa ad Apostolicam Sedem. Præterea eundem ordinem servare tenentur Episcopi in procedendo, quem Inquisitores servant. c. per hoc. de hereti. lib. 6. & illic Domi. & alii extravag. ex eo. eodem tit.

5 Sed hæc ferè omnia in Hispania longè aliter hodie fiunt; nam cum Episcopi, & Inquisitores non sunt concordes, remittitur causa instructa ad Senatum Sanctæ Inquisitionis. Præterea cum Episcopi non habeant secretum carcerem, nec Ministros idoneos ad procedendum adversus hæreticos, non possunt servare ordinem illum, qui præfinitus est Inquisitoribus; quam ob rem usque eo tantum procedere debent, ut in hæreticos, vel suspectos inquirant, & summariam probationem In-

quisitoribus secretò mittere debent: aut si fortè reos comprehendenterint, ne fugeant, tenentur protinus eos mittere ad Inquisitores: alioqui causam omnem ita confundent, ut vix, aut nunquam veritas inveniri quæsat: quod ego frequenter Vicariorum imperitia contigisse scio: ideoq; id, mea sententia, lege Pontificia providendum esset. Interim verò Rex noster scribere solet Episcopis, ut eas causas ad Inquisitores mittant.

6 Illud præterea statutum est, ut Vicarius Episcopi assistere possit Inquisitoribus loco Episcopi: quod hodie frequentius fieri solet; nam vel Vicarii, vel alii ab Episcopis delegati adsunt Inquisitoribus, quoties opus est; ipsi verò Episcopi raro hunc laborem subeunt: sed tunc demum admittendus est Vicarius Episcopi, cum suspectus non erit, nec ex genere Judæorum; alioqui repellendus est, ut quadam epistola generalis Inquisitoris plenius continetur. Capitulum quoque, sede vacante, succedit in locum Episcopi, ut in pleraque alia, ita etiam in hoc munus. Item Episcopus procedere potest adversus hæreticos, quantumvis exemptos ab ordinaria jurisdictione; id tamè facere debet jure delegato; non autem jure ordinario, ut Joannes Andreas Felinus, & cæteri tradunt. c. ut commissi s. privandi de hereti. lib. 6. cap. ad abolendam. eo. tit. lib. 5. & illic Joan. And. Card. Feli. & aliiglo. & cæteri in Clem. 2. de hereti.

7 Et quamvis Episcopi non facilè sint accusandi, præsertim ob ovibus suis; si tamen hæretici fuerint, accusari ab omnibus possunt: quod jam olim decretum est in secunda Synodo Romana sub Symacho Papa hoc verborum tenore: *Oves, quæ suo Pastori commissæ sunt, cum nec reprehenderet, nisi à fide exorbitaverit, nec ullatenus accusare possunt.* Cæterum cautius agendum est, ubi causa Episcoporum tractatur, nec Inquisitores procedere queunt aduersus Episcopos, aut Superiores Prælatos, nisi expressim id fuerit eis commissum. Cæterum si cognoverint illos hæreticos esse, vel infamatos de heresi, vel suspectos, debent hoc Sedi Apostolicæ nunciare; Sed Inquisitores Hispanæ consulent generalem Inquisitorem, & Senatum, ab eis autem consuletur Papa. c. Inquisitores de hereti. lib. 6. c. Oves. c. Accusatio 2. quest. 7.

8 Sed

8 Sed quamvis nequeant Inquisitores contrâ Episcopos inquirere, poterunt tamen dicta testimonia aduersus eos recipere, ut eorum hæreses Sedi Apostolice nuncient. Næc enim aliter scire, aut invenire possunt illos crimen hærefoes commisisse. Adde quod is etiam, qui judex non est, nihilominus potest contra reum testimonia accipere, ut eum ad suum judicem cum elogio mittat. c. Inquisitores de hæreti. lib. 6. l. 1. C. de exhiben. reis. l. divus. ff. de custo. ren. l. 3. in princi. ff. de re milita. l. nequit ff. de insen. ruina. naufra. extravag. cum Matthæus de hæreti. in fine.

9 Episcopus autem hæreticus privatur Episcopatu, quia ex pastore factus est Lupus, & Ecclesiæ membrum esse desiit. Unde in Synodo Coloniensi sub Julio primo. Eufrata hæreticus privatus fuit Episcopatu. Et actione tertia Concilii Calcedonensis, Dioscorus Episcopali dignitate, & omni Sacerdotali Ministerio propter hæresim fuit privatus. Sic etiam actione prima quinti Concilii Constantinopolitani, Anthimus Archiepiscopus, & quidam Episcopi depositi fuere. Sic Paulus Samolatenus dejectus fuit Episcopatu. Author Eusebius lib. 7. Ecclesiast. hist. Sic in alia Synodo Constantinopolitana Marcellus Episcopus hæreticus depositus fuit, ut apud Sozomenum est, lib. 3. hist. trip. Sic etiam alii hæretici privati sunt Episcopatu in Concilio Sardicensi, in cuius epistola Synodali Patres inquiunt: *Generali eos decreto Sanctum Concilium Episcopatu depositum, decrevimusque, non solum Episcopos eos non esse, sed neque communionem cum fidibus promereret*: quod Theodoritus retulit libro quarto hist. trip. Et, ut jam finiam, Nicephorus in Ecclesiastica historia est author, Nestorium fuisse depositum in Ephesina Synodo, & in alia Synodo Eutycetem, & alibi alios. Sed si Episcopus pertinax fuerit, vel relapsus, aut impenitens, degradandus, & cremandus est; Episcopi enim, & Clerici pertinaces exaugrandi, rescreandi, & insulis exuendi sunt. Hist. Ecol. lib. 7. cap. 26. & lib. 3. tripartite cap. 9. & lib. 4. cap. 24. cap. 1. & cap. super eo. de hæret. lib. 6. c. ad abolendam c. pen. eod. tit. lib. 5. Nicephorus lib. 6. cap. 28. cum seq. & lib. 14. cap. 34. & c. 47.

10 Cum autem Episcopus hæreticus repertus fuerit, consulendum est omnino

Summus Pontifex, ad quem Episcoporum causæ omni jure pertinent. Quod vel ex epistola generali Concilii Alexandripi sat is constat: cujus verba sunt: *Antiquis negligis sanctum est, ut quidquid, quamvis in remotis, & longè positis Provinciis super Episcoporum querelis, & accusationibus agetur, non prius accipiendum est, quam ad notitiam Apostolice Sedis fuisse pronuntiatio prolata, ne passim ab accusatoribus, aut calumniatoribus columnæ convellerentur Ecclesiæ*. Item Anacletus epist., quam universæ scribit Ecclesiæ, asserit hoc statutum fuisse ab Apostolis iussu Salvatoris. Quod multis epistolis docent esse servandum. Evaristus, Sixtus primus, Anicetus, Victor, Cyprianus, Sixtus secundus, Zephirinus, Marcellus, Melchiades, & alii multi sanctissimi, doctissimi, & antiquissimi Patres; quorum verba non describimus fastidii vitandi causa. Sed præterire non possum decretum illud Concilii Niceni: *Dudum à Sanctis Apostolis, eorumque successoribus in antiquis decretis statutum fuerat, non opportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Episcopos damnari*. Vide Cyprianum epist. 4. lib. 1. Gratianum in decretis Patrum 2. quest. 7. Nicephorum lib. 9. Ecclesiast. hist. cap. 8. Alber. Pighium lib. 6. hierar. ecclesiastica cap. 6. & deinceps Gonfalonum de hæretica pravitate questio 17.

11 Sed hæc omnia accipienda sunt de Episcopis consecratis, non autem de electis à Capitulis, vel ab aliis, præterquam ab ipso Papa. Nam sicut illi nondum verè sunt Episcopi, antequam approbati, & consecrati sint; sic etiam, qui electi sunt à Summo Pontifice puniri non debent, eo insciente. Extravagan. ex eo. de hæreti glo. in c. 1. de religio. domi. Feli. in c. eam te. de rescript. & illic Blasius Auriolus, & cæteri Joan. de Selva tractatu de beneficio, parte 1. quest. 2. nu. 31. Bertachi. lib. 3. de Episcopis. parte 4. secundæ partis.

12 Majus tamen dubium est, de Episcopis, quos titulares nominant, qui videntur nomine tantum Episcopi, ac proinde censerri possent his privilegiis indigni; sunt enim Pastores sine ovibus, & Præfules sine diaœcis; attamen, cum sint creati à Summo Pontifice, & verè sint Episcopi, & interdum his opus sit, in magnis præferim diaœcisibus, necessarium fore censeo, ut

ut etiam de criminibus eorum Summus Pontifex consulatur. Clem. in plerisque de electio. Gerson parte 1. tracta. de statibus Ecclesiasticis. tit. de statu Prælatorum, con-

sider. 8. Ludo. Gomes in regula Cancellariae de annali possessore q. 47. Alva de Conciliis parte 2. §. 4.

ANNOTATIONES.

1 Inter munera Episcoporum &c.

Munus hoc custodiendi ab Hæretorum erroribus gregem sibi commissum adeò incumbit Episcopis, ut si qui sint, qui Diæcesim suam ab Hæresibus purgare negligant, non solum puniendi sint, sed ab Episcopali dignitate insuper deponendi. Cap. excommunicatus. el. 1. §. Volumus de Hæret. Vide Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. part. direct. comment. 2. ad cap. Qui alios extra de Hæret. Vers. Episcopi ergo; ubi etiam Vers. Atq; hæc dicta qui Causas, ob quas quandoque Episcopi hæreses à Diæcesi prohibere non valent, cum tamen prohibere desiderent, adnumerans, concludit hos quoque peccare gravissime, & contrahere etiam Hæresis suspicionem, majorem, vel minorem pro qualitate impedimenti, & circumstantia, ob quam desinunt in hæreticos animadvertere. Vide etiam Jacob. de Graff. lib. 4. suar. decis. cap. 18. nu. 21. Farinac. de Hæret. quæst. 182. §. 2. nu. 24. Et quæ adducit cap. sequens Simanc.

3 Est igitur sollicitudo hæc &c.

Ex hac Doctrina, qua verissima est, & nullam patitur exceptionem, collige discrimen, quod interest inter Episcopum, & Inquisitorum procedentes contra hæreticos in causa fidei; Nam Episcopus procedit potestate ordinaria, & quandoque etiam de legata; Inquisitor vero semper potestate delegata procedit. Ex quo sit, quod quando Episcopus potestate ordinaria procedit, est semper minor Inquisitore, qui est Summi Pontificis delegatus; focus vero, quando procedit potestate delegata, æquiparatur Inquisitori. Vide Eymeric. 3. part. Direct. quæst. 5. num. 1. Et ibidem Pegna comment. 54. Vers. Præcipua hujus quæstionis conclusio est.

4 Sed hodie munus hoc Inquisitoribus hæreticæ prævitatis mandatum est.

Notandum hic quod potestas, & jurisdictio Inquisitorum capite dicitur tempore Gregorii IX. nempe anno 1230. nam ab initio nascentis Ecclesie usque ad id tempus Inquisitoris nomen, & jurisdictio apud solos Episcopos fuit; hi enim in suis Diæcessibus hæreticos inquirebant, & inquisitos debitum mulctabant penitus. Vide Conrad. Brun. lib. 3. de Hæret. cap. 5. supra lib. 1. cap. 3. Et seq. relatum à Pegna lib. 2. praxis Inquisit. c. 62 § 1. Et quamvis hodie præter Episcopos, etiam adsint Inquisitores Apostolici; Iurisdictio tamen hæreticos inquirendi, & contra ipsos procedendi ab Episcopis non recessit, sed imperturbata remansit, quam in sua consecratione recipiunt, ut Apostolorum successores, & actu exercere tenentur, cum Episcopatum possessionem adepti sunt; constat namque Apostolicos Inquisidores Pontificia autoritate sic constitutos fuisse, ut Episcopos adiuverent, non ut eorum munus, & autoritatem impeditarent. Idem Pegna loc. nuper cit. nu. 3. Et §. 2. nu. 7.

(a) Sed cum seorsum procedunt &c.
De communicatione processuum mutuò facienda ab Inquisitoribus, & Ordinariis, cum seorsum procedunt, vide Benedicti XI. Constitutionem, quæ habetur inter Extravagantes Communes tit. de hæret. Et incipit Exco sicuti Eymericum in 3. parte Direct.

quæst. 47. Et sequens usque ad 53. ubi de hac materia ibi Pegna in Comment.

5 Sed hæc ferè omnia in Hispania &c. Senatum fortasse S. Inquisitionis Hispaniae intellectu instructio Madriliana Anno 1541. edita, dum cap. 66. dicit, quod in omnibus casibus, in quibus contigerit suffragiorum discrepantia inter Inquisitorem, & Ordinarium, debeat causa ad Senatum supremum Inquisitionis remitti; Partem, quæ ad rem nostram facit, hujus instructionis de Hispanico in sermonem latinum redditam, lege apud Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. parte Direct. Comment. 99. Vers. Iam illud ulterius.

6 Illud præterea statutum est &c.

Quamvis Vicarii Generales Episcoporum passim Inquisitoribus assistant hodie, quemadmodum etiam Vicarii Capitulares; multi tamen Doctores sunt, qui docent, quod nec Vicarius Generalis Episcopi, nisi habeat speciale mandatum, vel in ejus deputatione expressum sit aliquid de his, quæ requirunt speciale mandatum, adjecta clausula Generali, nec Vicarius Capitularis, sede Vacante, possunt cognoscere de hæresi, & in ejus crimen sunt Iudices competentes. hos citatos vide apud Farinac. de hæret. quæst. 186. §. 1. num. 13. Et §. 11. nu. 181. Et 182.

7 Et quamvis Episcopi &c.

Nota quo licet Inquisitoribus prohibeatur ne procedant contra Episcopos in hæresis crimen, cum eorum causæ Apostolicæ Sedi sint reservatae, ut in c. Inquisitores de hæret. lib. 6. Et per Triden. seß. 24. de Reform. cap. 5. adhuc tamen tradunt multi, si Episcop suspecti essent de fuga, vel aliquid molestant, quo in manifestum fidei detrimentum, & fideli perniciem verteretur, ut v.g. si hæreses prædicarent, fideles seducerent, aut quid simile horrendum patrarent, posset tunc Inquisitores eos saltem Carreri mancipare, & custodire, donec Summum Pontificem certiore reddant. Quod etsi probabile judicet, non tamen ita facile in praxi mittendum docet Pegna. Hunc vide in addit. ad Eymeric 3. part. Direct. comment. 76. Vers. Rursum si Episcopus, Et sequens.

10 Cum autem Episcopus &c.

Nota quod hodie Episcoporum Hæreticorum causæ ab Eminentissimis Dom. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus in universa Christiana Republica cognoscuntur ex facultate sibi tradita à Pio IV. in Constitutione quadam edita de Anno 1563. quæ incipit: Romanus Pontifex. Vnde fit quod etiam in his casibus ipsi Eminentissimi Cardinals sint consulendi: Vide Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. quæst. 27. comment. 76. Vers. Illud postremò, Et Farinac. de Hæret. quæst. 186. §. 5. num. 123. quemadmodum Bullam hanc lege ab eodem Pegna relatam inter literas Apostolicas pro Officio S. Inquisitionis post Directorium fol. mihi 128.

11 Sed hæc omnia accipienda &c.

Nota quod in Episcopis electis tantum à Capitulis, & nondum consecratis, valet hæc Simancæ Doctrina, ante quam eorum electio à Sede Apostolica

stolica sit confirmata; post quam enim Summus Pontifex Episcoporum electionem à Capitulis factam, ratam habuit; tales tunc Episcopi Iurisdictionem habent Episcopalem, & per consequens, hoc privilegio frui debent. Vide Molin. tom. 2. de Iustit. & Iure tract. 5. disp. 17. nu. 19. quem pro se citat Del Bene de Off. S. Inquisit. & hær. par. 1. dub. 24. nu. 2.

12 Majus tamen dubium &c.
Collige ex hac Doctrina quod licet Episcopi titulares nomine tenus videantur tantum Episcopi; reapsè tamen sunt verè Episcopi, & verè Episcopali Dignitate sunt insigniti. Vide Svarez de fide disp. 20. sect. 4. nu. 25. Villadiego de hæresi. q. 7. & alios, quos pro se citat Del Bene loc. supradicit.

De Errorre, & Ignorantia. Titulus XXVI.

S U M M A R I U M.

- 1 Errare quid sit, & quot modis errare contingat in fide.
- 2 Errare malitia in fide quot modis possit unusquisque.
- 3 Ignorantia quot modis erretur in fide.
- 4 Ignorantia crassa errans in fide, parum abest ut hereticus consumatus censeatur.
- 5 Ignorantia probabili errans in fide absque pertinacia, hereticus censendus non est.
- 6 Ignorantia insuperabili errans in fide, is proculdubio culpa caret.
- 7 Ignorantia errans in fide, negligentia peccatum, non hæresim incurrit.
- 8 Ignorantia errans cum hereticus non sit, paenitentia hereticorum puniri non debet.
- 9 Ignorantia sancta curiositati contraria, virtus est maxima.
- 10 Homines docti vix excusari possunt ignorantia.
- 11 Ignorantia juris naturalis, & divini neminem excusare potest.

De Errorre, & Ignorantia.

Hæresis definitio.

Erroris definitio.

1 Um hæresis vix aliud sit quam error pertinax in fide, operæ pretium erit videre qualis error ille sit, qui errantem facit hereticum; non enim omnis qui errat, hereticus est. Multis autem modis errari potest in fide, sed præcipue duobus: malitia, & ignorantia. Error malitiae habet pertinaciam ad mistam, & hic est, qui facit consumatum hereticum; error autem ignorantiae plerumque pertinacia caret: quam ob causam interdum leviori poena, saepe etiam venia dignus est: quod Plato, Aristo, & alii sapissime docuerunt. Est autem errare, habere fallum pro vero, aut verum pro falso, vel certum pro incerto, aut incertum pro certo: quemadmodum Augu. in Enchiridio. tradit. Plato lib. 9. de leg. Arist. lib. 1. poster. c. 12. & lib. 3. ethi. cap. 1. Alphon. lib. 2. de potestate legis penalitatis cap. 14. Titelmannus lib. 11. de consideratione rerum naturalium cap. 19. Augusti. in Enchiridio. cap. 17.

2 Malitia errat in fide is, qui sciens veritatem Catholicam, & credens illam esse veram, asserit contrarium errorem, quod quidem fecisse creduntur multi callidi, ac

pessimi heretici, qui lucri cupiditate falsa dogmata cōsultò rudioribus vendiderunt. Quod & Beatus Gregorius tradit lib. 20. in Job. cap. 12. his verbis: *Plerumque heretici sola in verbis suis exteriora lucraserantur; neq; ignorant, quia perversa astruunt, sed erroris prædicamenta non deserunt, dum sumptus percipere quasi doctorum volunt, & Theophilatus, in epist. ad Phil. cap. 1. Heretici de industria, & præcipua intentione recta non prædicant, sed perversa, & adulterina; propter hoc, quod perversus illis scopus est, & in epist. 1. ad Tim. cap. 4. in verbis illis: In hypocrisi loquentium mendacium, adjungit: hoc est, ea quæ mentiuntur, non per ignorantiam mentiuntur, verum scientes vanam esse, simulant se tanquam vera dicere. Quamvis autem isti non videantur errorem habere in intellectu; pessimi tamen heretici sunt, & ut tales accerbius punendi, ut in Enchiridio copiosius disputavi. Huic affinis est illorum error, qui scientes, quid sancta doceat Ecclesia, ipsi nihilominus contrarium pertinaciter verum esse putant, præponentes errores suos doctrine Sanctorum, & Ecclesiarum Catholicarum; cuiusmodi sunt hereticorum plurimi, & præcipue*

puè hujus temporis, qui superbia, malitia,
& vanagloria cæci, Ecclesiæ doctrinam
parvi pendentes, lucem dicunt esse tene-
bras, & tenebras lucem; atque hi quidem
ignoratione, & non ignorantia errant.
Nam, ut inquit Svidas: *Si quis ignoratio-*
nem, scientiæ privationem esse dicit, errat;
& Ignoran-
titie discri-
men.

est enim ignoratio habitus pravus, & errans.

Illi demum malitia errare censentur, qui
turpiter ignorantiam fidei verita-
tem, quam explicitè scire tenentur, con-
trarium errorem pertinaciter credunt non
parati ad correctionem, veritate cognita,
quæ pertinacia eos quoque facit hæreti-
cos, qui errant in his, quæ tunc explicitè
scire non tenebantur. De his erroribus lo-
quitur Epiphanius lib. 1. contra hæreses
dicens: *Error semper pertinax est, & ad*
fraudem; cœca enim est malitia, & error sto-
lidus est; & iterum: Spiritus erroris est, ve-
lut flatus in tibia, diversis motibus concitans
unumquemq; stolidum contra veritatem, &
rursus lib. 2. *Omnis error hæreticorum habet*
primum cœcitatem, deinde vanitatem lib. 1.
hæresi 19. & hæresi 25. lib. 2. hæresi 53.

Ignorantia species.

3 Cum autem sint plures ignorantiae
species, multifariam in fide ignorantia er-
rari potest: ut puta ignorantia affectata,
vel crassa, vel probabili, vel insuperabili.
Qui errat ignorantia affectata, in malitia
errat, nec excusationem habet apud Deum,
nec apud homines; præsertim si ejus error
sit in re graui, quam explicitè scire tene-
batur, de hac enim ignorantia loquens
Propheta Regius ait: *Nos uit intelligere ut*
bene ageret: & Apostolus priori epistola ad
Corinth. Qui ignorat ignorabitur. Judi-
cies verò ex qualitate dogmatum, persona-
rum, & errorum, diudicare melius pote-
runt malitiam, & culpam errantis. Psalmus
36. & 1. Cor. 14. Justinus Philosophus
quest. 140. c. excellentissimus 11. quest. 3.

4 Ille quoque, qui crassa ignorantia
errat in fide, penè est, ut pro hæretico con-
sumato habeatur: Non enim credendus
est quispiam ea ignorare, quæ cunctis di-
vulgata sunt, & omnes sciunt, & intelli-
gunt, & quæ ille met, qui errat, teneba-
tur explicitè scire: nimurum fidei articu-
los, præcepta decalogi, & si quæ sunt ge-
neris eiusdem, in quibus si quis errauerit,
jure, ac meritò censetur hæreticus, nisi
fortè fuerit usque adeò ignorantia, rusticus,
& stupidus, ut judicibus perspicuum sit,

illum caruisse malitia, & ab omni pertina-
cia fuisse alienum; tunc enim de culpa, non
autem de hæresi puniendus est, qua in re
fere sola melioris conditionis sunt stulti,
quam periti. His accedit Plato qui dial.
9. de legibus ait: *Ignorantiam quandam*
esse simplicem levium peccatorum causam:
aliam verò duplē, quando non ignoratio-
nesolum quispiam detinetur, sed etiam sa-
pientiæ opinione inflatus, quæ omnino ignorat,
et scire se prorsus existimat. Hunc, inquit,
si vires, roburque consecuta fuerit, ingentium,
turpissimorumque scelerum causam esse sin-
autem imbecillitate præmatur, peccata inde
profecta, peccata quidem esse, & illis tan-
quam peccantibus leges præscribendas esse,
sed mittissimas omnium, plurima, quæ venit,
& indulgentia plena. 1. latæ culpæ de verb.
signif. l. quod nerva depositi. l. plurimum, l.
nec supina. de juris, & facti ignoran. l. si Ti-
tius 48. ff. de fide iussori l. 4. ff. quod vi aut
clam. Thomas in priorem Pauli epistolam ad
Corin. lect. 4. Canus lib. 12. de locis Theolo-
gicis cap. 10.

5 Sunt qui errant in fide ignorantia,
probabili, putantes aliquid esse verum,
quod quidem contrarium est alicui veri-
tati catholice, quam explicitè scire non
tenebantur; & neque pertinaciam habent,
neque malitiam: sed parati sunt ad fusi-
piendam sanam doctrinam. Hi autem nil
minus quam hæretici sunt: quia, ut Cypri-
anus inquit elegantissimo illo tractatu,
quem contra Demetrianum scripsit: *Qui*
ad malum motus est mendacio fallente, multo
magis ad bonum mouebitur veritate cogente.
Et sicuti ait Hieronymus in prologo in
epistolam ad Romanos: *Qui cognitum illi-*
cō sequimur, olim utique sequeremur, si antea
cognovissimus. Et Augustinus alibi: Qui
sententiam suam, quamvis falsam, atque per-
versam, nulla pertinaci animositate defend-
dunt, querunt autem cautæ sollicitudine ve-
ritatem, corrigi parati cum eam invenerint,
nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.
Demum quisquis probabili causa non
pertinaciter errat, is non habet electionem
contradicentem doctrinis Ecclesiæ, relin-
quitur ergo, ut hæreticus non sit: & hæc
Theologorum, & Jurisperitorum constan-
tissima sententia est. *e. dicit Apostolus 24.*
quest. 3. l. 2. ff. si is qui testa liber esse iussus
erit. c. 1. 29. quest. 1. Tbo. Cajeta. & cæteri
2. 2. quest. 10. art. 2. Inno. Bal. Abbas, &

ingens agmen in c. 1. de Summa Trini. Joan. Anania, & Felinus in c. 1. de hæreti. Pau. Jas. & cœteri in rubri. C. de Summa Trini. Gerson. tractatu de protestatione considerat. 11. Cardi. in Clem. 1. de hæreti. Lopus allegatione de hæreti. §. 5. Alber. Pighius lib. 4. bier. ar. Ecclesiasti. cap. 8. Alphonsus lib. 1. adversus hæreses cap. 9. Alberti. lib. de agnosc. assertio. catholi. quest. 36. nu. 6.

6 Qui autem erraret ignorantia insuperabili, id est, quam superare non potuit, faciendo quidquid facere debuit, ut illam vinceret, is proculdubio culpa caret, nec malitiam habet, aut pertinaciam, nec aliqua poena coercendus est; sicuti nec illi puniendi sunt, qui bona fide veritatem querentes, in rebus difficillimi aberrarent. Nam & ob eam causam viri sanctissimi, atque doctissimi errasse interdum reprehenduntur, nullo suo vitio, aut culpa, sed humana imbecillitate, ac rerum divinarum sublimitate. Sic enim, Cyprianus, & alii, in rebus etiam fidei errasse nonnunquam inveniuntur: quorum errores ex ignorantia quadam naturali, ac penè insuperabili procedentes, tantum abest, ut Catholicos illos Patres, hæreticos fecerint, ut potius intentione pia veritatem querentes, non modo venia, sed laude etiam ingenti digni semper. & ubique sint habiti, & hic est error ille, de quo prudenter loquens August. dicere solebat, ut ajunt, errare possum, sed hæreticus non ero. Vincent. Liricensis lib. aduersus hæreses fol. 9. Joan. Major. in lib. 2. sent. distin. 22. quest. 22.

7 Ille vero, qui ignorantia errat in fide, credens contrarium ejus, quod explicitè scire tenebatur, peccat quidem peccato negligentiae, non tamen hæreticus est; aliud enim est hæresis, aliud error ignorantiae; nam hæresis pertinaciam habet cum electione contraria doctrinis Ecclesiæ; error autem ignorantis, & si culpam habeat, si tamen pertinacia careat, nullo modo hæresis est. Accedit etiam, quod errans ignorantia, non eo ipso consentit error i: quid enim tam contrarium est consensui, quam error, qui imperitiam detegit? Nisi forte cognita veritate nihilominus in errore persistat; quia tunc errorem approbat, & hæreticus pertinax esset. Quin immo errorem approbare censetur qui non dolet statim veritate cognita. Nam, ut apud

*Discrimen
inter erro-
rem, & hæ-
resim.*

Aristotelem est: *omne quod ob ignorantiam est actum, non sponte quidem est actum; ab invito tamen id effectum est omne, pro quo dolet, qui egit, ipsumque pœnitentia subit.* Qui namque ob ignorationem aliquid egit, & non fert molestie, se illud egisse: sponte quidem sua non egit quod nesciebat: non tamen erit invitatus, quippe cum non dolet ob id ipsum. 1. si per errorem. de juris di. omni. judi. Aristotle. lib. 3. ethi. cap. 1. 29. q. 1. Armachanus lib. 15. de erroribus Armenorum cap. 25. Gerson. lect. 5. de vita spirituali col. 5. Fran. Victoria 2. 2. quest. 11. art. 2. Alphons. lib. 1. aduersus hæreses cap. 9. Tiraquel. de pœnis causa 11.

8 Cum igitur hæreticus non sit qui ignorantia errat, coercendus quidem non erit pœnis hæreticorum, sed errores suos arbitrio judicum revocare debet pure, simpliciter, sine conditione, voce sua, & asseveratione constanti; sed non tenetur fateri, se errando peccasse contra fidem catholicam, saltem mortiferè; neque post eam revocationem est illi pœnitentia injungenda, nisi forte sponte, vel ad cautelam, vel ex humilitate voluerit eam subire; neque infamia notabitur, neque aliquam hæreticorum pœnam patietur; quia nec est, nec fuit unquam hæreticus, nisi aliud ex circumstantiis constiterit, ut jam ante dixi num. 4. & ita Theologi, & Jurisperiti sentiunt. Extravag. vas electionis in fine de hæreti. Gerson. tracta. de protestatione. consider. 11. Matth. Joan. deligna. & Cardi. in Cle. 1. de Summa Trini. lopus in Cle. 1. §. ult. de usuris Joan. Ino. in cle. nolentes de hæreti. Joan. Lopus allegat. de hæreti. §. 4.

9 Alia complura de ignorantia juris, & facti; passim apud alios invenies (nec enim omnia perlequi in animo est) hoc tamen unum prius non possum, quod apud veteres quosdam sapientes me olim observasse memini: esse quandam sanctam ignorantiam curiositati contrariam, qua prudenter homines in rebus divinis nihil ultra vires iugenii humani scire conantur, de qua ignorantia loquens Lactantius lib. 2. divinarum institutionum inquit: *Deus ea sola scire nos voluit, que interfuit hominem scire ad vitam consequendam, que vero ad curiosam, & profanam cupiditatem pertinebant, reticuit, ut arcana essent.* Et Theophylactus in priorem epistolam ad Timotheum:

*Ignorantia
sancta.*

therum: Velle curiosè admodum divina scrutari, in blasphemiam cadit. Unde sapiens in proverbiis ait: Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Et antiquus ille Socrates dehortabatur, coelestia omnia, & quæ Dii machinentur, scrutari; nec enim hominibus facile est ea invenire, neque Diis eos facere grata arbitrabatur, qui ea querant, quæ ip̄si Dii in promptu, & manifesta esse noluerunt. Author Xenophon. lib. 4. de factis, & dictis Socratis. Vetusissimus quoque Germanis sanctius, ac reverentius visum est de actis Deorum credere, quam scire, ut Cornelius Tacitus lib. de moribus Germanorum retulit; unde illud frequens Germanorū apud eos: De Deo credendum, non querendum. Et Isidorus lib. 2. de summo Bono inquit: Interdum quædam nescire convenient; ea enim, quæ supra hominis intelligentiam sunt, scrutanda non sunt. Et Beda in epistola ad Rom. Est in nobis quedam, ut ita dicam, docta ignorantia sed docta spiritu Dei, qui adiuvat infirmitatem nostram. Et alibi ait: Melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia. Lactantius lib. 2. cap. 9. Chrysostom. in cap. 1. Joan. homilia 6. & homilia 23. col. ult. & epist. ad Ephes. serm. 19. & in epist. prima ad Thimotheum homil. 1. & in epist. 2. ad eundem homil. 8. col. antepen. & lib. 1. de providentia Dei, charta penult. & homilia 1. cum seq. de incomprehensibili Dei natura. Theophylatus in priorem episto. ad Timo. cap. 1. Beda in epist. ad Roma. cap. 8. & cap. 9. Pet. crinitus lib. 12. de honesta disciplina cap. 8.

10 Homines docti vix excusari possunt ignorantia, ac fortasse, ne vix quidem; turpe enim illis est, ea ignorare, quæ profertur, & quæ scire tenentur. Sic Nazianzenus oratione, in Athanasii laudem inquit: Nam plebeis hominibus, qui per errorem id admiserint, ignoscendum fortasse fuerit, quibus plerumque saluti est, quod à curio-

Prov. 25. sitate alienum animum habent; at doctori quod tandem modo idem concedemus, qui aliorum etiam ignorantias emendat, nisi id falsò sibi nomen arroget? Nam cum Romanorum legem nemini, quamlibet rustico, & indocto, ignorare liceat, nec lex ulla extet, quæ facinoribus per ignorantiam commissis operem ferat; nonne absurdum est, salutis doctores, & Antistites, salutis principia nescire, etiam si aliqui simpliciores animo sint, crassioriq; ingenio? I. 2. §. Servius autem Sulpitius ff de origi. juris.

11 Ignorantia quoque juris naturalis, & divini neminem excusare potest; quia, ut inquit Chrysostomus homil. 12. ad populum Antiochenum: Ab initio Deus hominem formans, legem ipsi na uralem indidit, & quid tandem est lex naturalis? conscientiam nobis expressit, & perse discibilem constituit bonorum, & contrariorum scientiam; non enim opus habemus discere, quod malum est fornicatio, & bonum continentia; sed ab initio hoc scimus, & ut dicas, quod ab initio hoc scimus, legislator leges postea ferens, & dicens: Non occides; Non intulit, malum enim cædes, sed simpliciter non occides, inquit: Prohibuit enim peccatum dum taxat, non docuit. Quare igitur; qui dixit, non occides, non addidit, quod malum cædes, quoniam præveniens conscientia nos hoc docuit, & tanquam scientibus, & intelligentibus ita loquitur. Et in capite 14. epist. ad Rom. Sermo 26. Non est putandum ad defensionem sufficere ignorantiam; erit enim, erit inquam quando, & ignorantia pœnas dabis, quando scilicet, & ipsa ignorantia veniam non habebit. Nam, & Judæi ignorarunt, sed ea ignorarunt, quorum ignorantia veniam non meretur: & Greci ignorarunt, sed excusationem non habent, quod si ea ignoraveris, quæ sciri non possunt, propter culpam eris; si verò quæ scitu, & possibilia sunt, & facilia, extremas pœnas meritò dabis.

ANNOTATIONES.

I Cum Hæresis vix aliud sit &c.
Nota quod Error, & Hæresis inter se differunt tanquam genus, & species; Omnis enim Hæresis error est, non autem è contra omnis Error, est Hæresis; cum Hæresis simpliciter errorem non dicat, sed insuper erroris determinationem ad ea, quæ sunt fidei, importet. Ex quo fit quod Error in fide, & Hæresis pro codem jure summantur; ut patet de Sum. Trin. & Fid. Cathol. in 6. c. Fideli, & codem tit. in Clemen. c. Fide, ubi errores pro Hæ-

resibus accipiuntur; vide D: Rojam tract de Hæret. part. 1. nu. 478. Turrecrematam in sum. de Eccl. lib. 4 p. 2. cap. 1. & 11. Albertinum tract. de agnoscenc. assertio. quest. 1. nu. 1. & sequen. cum ceteris DD. passim.

2 Malitia errat &c.

Notandum quod Errantes modo in hoc capite à Simanca descripto, cum errore pertinaci detineantur, hæretici pertinaces, & consumati dicuntur; pertinax enim error est, qui extat ex cognitione oppositio-

sitionis cum fide; cum scilicet quis suum Doctrinæ sensum cognoscens adversari Fidei Catholicæ, attenuatam propria opinioni vult adhærere, & ipsam contra Doctrinam Orthodoxam tueri. Vide *Valent.* 2. 2. *disput.* 2. *quaest.* 11. *punct.* 1. *diffic.* 4. *ad 2.* *Vasquez.* p. 2. *disp.* 126. *nu. 6.* & *Sanchez.* lib. 2. *moral.* *cap.* 7. *nu. 2.* & *sequen.*

3 Cum autem sint plures ignorantiae species, &c.

De ignorantiae speciebus vide *Ngvarrum tom.* 2. in comment. in 2. part. *Decret.* *cap.* 23. *Rubr.* de *Inobed.* *nu. 45.* *Castropalaum tom.* 1. *tract.* 2. *de libert.* & *illius impedim.* *disp.* 1. *punct.* 5. *nu. 1.* & 2. & *passim summissas omnes cū D. Thoma 1. 2. quaest.* 6. *art.* 8. Regulas vero ad judicandum in foro S. Tribunalis exteriori, an Ignorantia excusat, quoties Ignorantiae casus occurrit, *lege apud Pegnam in addit.* ad *Eymericum 1. part.* *Direct.* *comment.* 22. *Quaestio-* nis 7. §. sit *prima Regula,* & *sequen.*

4 Ille quoque qui crassa ignorantia &c. Quænam sit illa crassa ignorantia, quæ à pœnis excusat; vide *Sanchez.* *de Matrim.* lib. 9. *de debit. con-* jug. *disp.* 32. *num. 32.* & *sequen.* & in materia Fidei quid dicendum de errante crassa, & affectata ignorantia, *lege Thom.* *Del Bene de Off.* *S. Inquis.* & *bær.* p. 1. *dub.* 13. *sest.* 5. & 6. *per totam.*

8 Cum igitur Hæreticus non sit, &c.

Hanc Simancæ Doctrinam intellige de illa ignorantia, propter quam excluditur ex parte objecti scientia determinationis Ecclesiæ; hac enim sublata, tollitur quoque ab Errante substantia hæresis propriè sumptat; qua deficiente, in pœnas hæretorum non incurrit. Vide *Banez* in 2. 2. q. 11. art. 2. *Coninch.* *disp.* 18. *dub.* 7. *concl.* 4. *Suarez de fide disp.* 19. *sest.* 3. *nu. 9.* & *sequen.* & alios permulitos, quos asserit, & pro se citat *Del Bene loc. nuper.* Differunt inter Errorem circa fidem ex ignorantia culpabili, & Hæresim, lege subtilissime expostum ab eodem *Del Bene de Off.* *S. Inquis.* & *hær.* *par.* 1. *dub.* 3. *per.* 1. *nu. 16.*

10 Homines Docti &c.

Nota hanc esse Fori externi praxim, quod allegantibus ignorantiam in iis, quæ quis ex officio scire tenetur, vel quæ passim, & communiter omnes eiusdem qualitatis homines sciunt, non credatur; quare si Episcopi, Sacerdotes; vel alii Viri aliqui Docti errassent in articulis fidei, vel præceptis Decalogi, potius ex malitia, quæ ex ignorantia præsumendi essent errasse. *Decian.* *tract.* *crimin.* *lib.* 5. *cap.* 37. *nu. 15.* *Menoch.* *conf.* 82. *nu. 127.* *Pegna in addit.* ad *Eymeric.* 1. part. *direct.* *comment.* 22. *quaest.* 7. & *Farinac.* *de Hær.* *quest.* 179. §. 3. *nu. 27.*

De Excommunicatione. Titulus XXVII.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æretici omnes ipso jure sunt excommunicati, & tantum à Summo Pontifice, vel ejus delegatis absolviri possunt.
- 2 Excommunicationis pœna maxima, & formidanda.
- 3 Excommunicationem quid impius Luterus esse sentiat.
- 4 Excommunicatus, si per annum in excommunicatione pertinaci animo permanescerit, in hæresis suspicionem incidit.
- 5 Excommunicati non prius debent absolviri,

quæ Ecclesiæ plene satisfaciant.

- 6 Excommunicati, qui per mensum in excommunicatione permanerint, regiis legibus cautum est, ut à judice seculari puniantur.
- 7 Excommunicari post mortem nemo potest, nisi fuerit hæreticus.
- 8 Maranatha quæ dictio sit, & quid significet.
- 9 Hæretici tanquam excommunicati devitari solent, etiam prius quam hæretici declarantur.

De Excommunicatione.

1 **H**æretici omnes ipso jure sunt excommunicati, & à communione fidelium diris proscriptionibus separati, & quotannis in coena Domini excommunicantur à Papa; quam ob causam ab alio quam ab ipso Pontifice Maximo, vel ab ejus delegatis absolviri nequeunt, ut alibi diximus. Hæc autem pœna statuta est in hæreticos jure divino, vel certè ab eodem jure descendit. Nam quia Ecclesiam non audiunt, habendi sunt

tanquam eanici, & pubiicani; & Apostoli eos devitandos esse, docuerunt *Matth.* 18. ad *Titum* 3. *Joan.* epist. 2. cap. notandum 24. *quaest.* 3. cap. sicut. & c. excommunicamus de hæreti.

2 Est autem excommunicationis pœna maxima quidem, & valde timenda, ut ex Pauli Epistolis constat. Unde Hieronymus ad *Heliodorum* scribens, epistola 1. inquit: *Presbytero, si peccavero, licet 1. ad Co-tradere me Satana in interitum carnis, u-* ^{spiritus saluus sit in die Domini Jesu.} *Et in veteri*

veteri quidem lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervice subiecta contemptum expiabat cruento. Nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur; aut ejectus de Ecclesia rabido Dæmonum ore discerpitur. Quod planius Theophylatus post Chryostomum docet, explicans verba Pauli: verum quomodo quis dicet, *Satana tradebantur?* qui enim contumax esset, & minus obediens, extra Ecclesiam emittebatur, eiiciebaturq; a cætero grege, & nudus mox, & desertus Lupis debebatur in prædam; Nam quemadmodum olim nubes tabernaculum obducebat; sic Christi Ecclesiam Spiritus Sanctus. Quicunq; ergo ex Ecclesia fuerit ejectus, & Spiritu Sancto privatus, erit hic miser per facilis in capturam; tanti est ab aliorum confortio, & communione repellere, censura: istiusmodi namque mox Deus, & peccatis obnoxios, castigandi gratia, & morbis afficit, & malis urget. Et Theodoreetus: ex hoc autem loco doce-
mur, quod eos qui segregantur, & ab Ecclesiastico corpore separantur, invadit diabolus, eos gratia destitutos inveniens: & Patriarcha Tharasius dixit: Pœna dira est anathema, procul a Regno Cœlorum expelli, & a Deo emitti, ducens in tenebras exteriores, ut Paulus Diaconus retulit libro 23. rerum Romanarum. 1. Corin. 5. & epist. 1. ad Timo. cap. 1. & illic Theophylatus post Chrysost. homil. 5. & Hieronymus ad Heliодorum epist. 1. cap. absit 11. qu. 3. Lindanus lib. 4. Panoplia Evangelicæ cap. 58. Confessio Polonica de Fide, & Symbolo cap. 31. Domi. Soto in lib. 4 sent. distin. 22.

3 Est igitur excommunicatio horribilis admodum, & pertimescenda; sed insanus ille Lutherus inter impia sua deliramenta, hoc quoque posuit, excommunicationem plus esse diligendam, quam timendum, contra Paulum Apostolum, contra Sacra Concilia, deniq; contra universam Ecclesiam, non alia ratione, vel argumento nixus, quam quod excommunicatione medicinalis esse dicitur, ergo non alio modo diligenda esset, quam a sanis pharmaca, vel ab innocentibus sceleratorum pœnae temporales; Ea enim omnia medicinalia sunt, & excommunicationis sententia, non nisi pro contumacia, & mortifero crimine fertur; & pœna, quæ facinorosis imponitur, medicina quedam est improbi-

tatis, ut eleganter Plato docet in Gorgia. & lib. 9. de leg. inquit: Nullum supplicium lege factum, ad malum tendit, sed duorum alterum ferè semper solet efficere; nam, aut melior, aut certè minus pravus, qui pœnas dederit, fieri solet: quod & Chrysostomus eleganter docet. Pereat itaq; delirus hæreticus; nos vero Paulum, & Ecclesiam sequamur. Vide Chrysost. ad populum Antiochenum homit. 6.

4 Inde illud rectissime cautum est, ut si quispiam suspectus in fide, per annum in excommunicatione permanerit animo pertinaci, exinde velut hæreticus ab inquisitoribus condemnetur. Addunt præterea Juriiperiti complures, quod & si quis non fuerit alias in fide suspectus, si tamen per annum volens in excommunicatione persistat, hoc ipso incidat in suspicionem hæresis, quia de potestate clavium Ecclesiæ male tentire præsumitur. Et hoc jam sanctum est in Concilio Tridentino sess. 25. decreti reformationis cap. 3. in fine. Verum eam suspicionem, ajunt, non esse usq; adeò violentam, ut ob eam solam damnari quispiam debeat, quamvis ad purgationem indicendam sufficiat, quam si subire noluerit, & adhuc in excommunicatione permanerit, tunc velut impoenitens, pertinax, & hæreticus condemnari queat. cap. excommunicamus. §. qui autem de hæreti. c. cum contumacia. eodem tit. lib. 6. Innocen. Joan Andre. & cœteri in cap. ulti. de pœnis Hosti; Henri. Cardinalis post advocationes Florentinos, & Felinus in dicto §. qui autem, Hoskiens. in summa tit. de hæreti. col. 3. Calderi. conf. 5. eodem tit. Capella Tholosana, & Stephanus decif. 365. Phi. Fran. in c. cum contumacia. Lupus in cap. per vestras §. 18. nr. 24. Gonsalus de hæreti. quest. 9. item Arelatanus notabilis 41. Ripa in cap. 1. de judiciis nr. 77. Albertinus in rub. de hæreti. lib. 6. q. 13. nr. 34. Brunus lib. 1. de hæreti. cap. 4. & Carerius in tractatu num. 21. Covar. in cap. alma mater de sent. excommu. lib. 6. part. 1. §. 7. Godofre. in l. 10. cognovimus in fin. C. de hæreti.

5 Hi autem, qui excommunicati sunt, non ante debent absolvvi, quam Ecclesiæ plenè satisfecerint. Unde absolutionis tempore solet interdum eis pro parte satisfactionis pœna pecuniaria imponi. Quæ justè potest ab eis exigi ad pios usus, quæ admodum Cœtus Cardinalium superioribus

bus annis Paulo III. respondit. Et ita fieri vidimus in absolutione quorundam, qui propterea fuerant excommunicati quod Inquisitionis officium impedierant. Et enim excommunicatio non est poena eradicans, sed poena disciplinæ, nec est poena ultima delictorum, sed vexatio dans intellectum: nempè, ut excommunicatus corrigatur, & ea disciplina emendetur, & redeat ad sanam mentem; denique, ut pertens absolutionem satisfaciat Ecclesiasticæ disciplinæ; qua ratione medicinalis quoque dici solet.

Quod si quispiam excommunicatione obduretur, alia insuper adhibenda sunt amariora pharmaca *cap. i. de sent. excommuni. lib. 6. cap. notandum 24. qu. 3. cap. excommunicamus. §. qui autem, & §. quia verò de hæreti. l. placet, & illic gloss. Bal. & cœteri C. de Sacrosan. Eccles. Paul. in l. 1. de Summa Trinit. Felinus in cap. Apostolicæ de exceptio. & in cap. qualiter. §. ad corrigendos de accusat. nu. 51.*

Hinc ortæ sunt quædam Regiæ leges justissimæ, quibus cavetur, ut à judice seculari puniantur illi, qui per mensem in excommunicatione permanerint. Quod si per sex menses contumaces fuerint, majori poena plectantur, & longè severius puniantur, si per annum Ecclesiæ non satis fecerint. Quod quidem exemplo non caret; nam in Concilio Triburiensi jam olim decreverunt Patres, ut qui post excommunicationem inclinati non fuerint ad poenitentiam subeundam, per Principem secularis puniantur, ut quos Dei timor non corrigit, saltem poena temporalis corripiat. Nec illud est prætereundum, quod Cæsar in commentariis belli Gallici, mores Druidum referens, his verbis scripsit:

Si quis, aut privatus, aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt: hæc poena apud eos est gravissima. Quibus ita est interdictum, ii numero impiorum, ac sceleratorum habentur, ab iis omnes decedunt, aditum eorum, sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant; neque iis potentibus jus redditur, neque bonos ullus communicatur. Quod profecto longè cordatus servabant illi homines cœtera barbari quam hodiè faciant critici Lutherani, sub Evangelii prætextu hæretici confusissimi. Regia l. 1. tit. 5. & l. 9. tit. ult. lib. 8. ordinationum Concilio Triburenſi cap. 3. Cæsar lib. 6. de bello gallico.

7 Quamvis autem nemo post mortem excommunicari possit, quia jam non est super terram, nec sub jurisdictione viventium, hæreticus tamen solet mortuus etiā excommunicari, hoc est excommunicatus declarari, ut ne quispiam oret pro illo, neque in loco sacro sepeliat. Cœterum defunctus anathematizari rectè potest, id est maledici. Anathema enim, auctore Augustino, detestabile, & abominabile significat, & ut Hieronymus ait: *Anathema, Hebreæ dictio est, qua solent Hebræi extream detestationem significare. Unde in hoc differt ab excommunicatione: quia infertur ad versus eos, qui gravissimo aliquo delicto detestabiles sunt, & de quibus non est spes, quod reducentur ad poenitentiam; Nam cum Pontifices, & Ecclesiastici Judices dira, & ultima exempla animadversionis suæ statuunt in reos, ad capita devovenda descendunt, & anathemate plectunt, & animas eorum inferis sacrant. cap. si quis Episcopus de hæreti. cap. ult. 24. quæst. 2. Augustinus super lib. Numer. quæst. 41. Hieronymus in epist. ad Gal. cap. 1. cap. Engeltrudam 3. q. 4. cap. debent 11. quæst. 3. Alciatus in cap. cum non ab homine de judic. Covar. in c. alma mater. de sent. excommu. lib. 6. parte 1. §. 8. Justinus Martyr q. 121. Chrysost. sermone de anathemate, & in epist. ad Rom. sermone 16. Socrates lib. 7. Eccle. histo. cap. 33. Niceph. lib. 14. cap. 36.*

*Quid signifi-
cat Anathema.*

8 Maranatha, ut inquit Hieronymus in epistola ad Marcellam, magis syrum est, quam Hebraicum, tametsi ex confinio ultrarumq; linguarum aliquid, & Hebræum sonet, & interpretatur, Dominus noster venit, ut sit sensus: si quis non amat Dominum Jesum Christum, anathema sit, & illo completo deinceps inferatur: Dominus noster venit: quod superfluum sit adversum eum odiis pertinacibus velle contendere, quem venisse jam constet. Et Beda in epistola 1. ad Cor. cap. ulti. secutus Divum Augustinum, sermone de altercatione cum Pascentio Arriano Maranatha definit, donec Dominus redeat. Quidam verò hanc, sive fabulam, sive historiam retulit: Maranatha anathematis significationem induit ex illo eventu; quia Judæi gloriantes de venturo Messia dicere solebant vulgo, Maran, hoc est, Dominus noster: contra quos Christiani dicebant, Maranatha, quod est, Dominus noster venit.

Hinc

*Excommu-
nicatio pœ-
na discipli-
næ.*

*Triburien-
sis Concilij
Decretum.*

Lib. 6.

*Maranatha
quid signifi-
cat.*

Corin. 16.

Hinc inimicitia orta inter Christianos, & Judeos, quorum in ore erat, Maran: quos per contemptum Christiani Maranitas vocabant, & illis obtrudebant Maranatha, idest, Dominus noster venit, vel invitatis vobis; quasi irridentes eos, & illis malè precantes; Unde apud nostrates vulgo Maranos appellant eos, qui ex Judæis descendentes apostatae facti sunt, Messiam suum expectantes. Vide Godofr. in rubrica C. de apostatis, & alia plurima in defen-

sione statuti Tolet. c. 37. postrema editionis.

9 Illud postremò cum his servari solet, qui propter hæresim carcere clausi sunt, quod prius etiam, quam declarentur hæretici, tanquam excommunicati devitari solent; nec divina officia, nec sacrificia, permittuntur audire, nec aliis Ecclesiæ Sacramentis uti, nec traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, donec causa peragatur; tunc enim vel exuruntur damnati, vel ad Ecclesiasticam sepulturam absoluti dantur.

ANNOTATIONES.

1 Hæretici omnes &c.

Hæretorum excommunicationis est eorundem pena omnium antiquissima in Ecclesia; nam præter Christi Domini Auctoritatem, quam hic refert Simanca; ex qua multi arbitrantur esse à servatore nostro institutam. B. Paulus Apostolus legitur hos devitandos præcepisse, nempe ad Timoth. 4. & ad Tit. 3. De hæretorum excommunicatione, vide c. ad abolendam. c. excommunicamus 2. de hæretic. & excommunications in Bulla Cœna. Materiam hanc pertractant Eymeric. tertia parte direct. quest. 122. vbi Pugna comment. 171. Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 41. num. 1. Petr. Greg. Sintagm. Iur. lib. cap. 8 num. 2. Azor. instit. moral. part 1. lib 8. cap. 10. Rub. de pœnis hæretic. quest. 1. Valentia ad D. Thom. 2. 2. qu. 11. art. 1. cap. 2. §. porrò pœna excommunicationis, Farinac. de hæresi quest. 192. §. 1. num. 1. & passim omnes DD. sed nota quod non incurritur, nisi ad sint verba, vel alia signa ex natura sua internæ hæretis manifestativa. Del Bene de offi. S. Inquisit. & her. part 1. dub. 13. sect. 11. nu. 2. vide quæ notavi supra tit. de absolutione.

2 Est autem excommunicationis &c.

Nota quod afferens excommunicationes Papæ, & Prælatorum non esse timendas, Hæreticus est. Vide Decian tract. Crimin. lib. 5. cap. 17. vers. 17. & Farin. de hæresi quest. 178. §. 2. num 55.

3 Est igitur excommunicationis horribilis &c. Contra deliramenta Lutheri tritum est D. Gregorii effatum. Sententia Pastoris, sive justa, sive iusta, est timenda 11. q. 3. cap. 1. Quod nulla major pena quam excommunicationis sit in Ecclesia, vide cap. corripiantur 24. qu. 3. & Abb. in cap. cum dilectus. nu. 6. de his, que vi, metus caus. fiunt. & quod ad eam deveniendum non sit, quoties habemus alia remedia, cum ipsa ultimum remedium sit. Lege c. Clericus de Vit. & honest. Cler. & novissimè Concil. Trid. seß. 23. cap. 3. de reform.

4 Inde illud rectissimè cautum est &c. Advertendum hic esse multorum sententiam quod, excommunicatione dempta ex solius fidei causa, ex recepta consuetudine Inquisitionis Romanæ, non soleant Inquisitores, licet possint, præcedere contra insordescensem in excommunicatione post annum, sed illud Iudici Ordinario puniendummittant. Scaccia tract. de Iudic. cap. 98. num. 36. Graff in decis. part. 1. lib. 4. cap. 14. num. 4. Sousa in aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 17. nu. 6. qui etiam addit quod perseverans per annum in excommunicatione non ex causa fidei, non reputatur hæreticus, sed solum leviter suspectus de fide. Sed hanc consuetudinem inficiatur Genuens. in prax. Archie-

piscop. cap 68. nu. 8. expreſſè contrarium afferens, & docens quod contra insordescentes per annum in excommunicatione etiam ex non causa fidei, procedant Inquisitores, imponantq; ei penitentias salutares præmissa abjuratione de levi. Verum quicquid sit de hac consuetudine in Italia. In Hispania sane haud vigere tradidit Del Bene de offi. S. Inquisit. & her. p. 2. dub. 211. sect. 6. nu. 12.

5 Hi autem, qui excommunicati sunt &c. Ex hac Simanca Doctrina collige non esse recepitam usu Cardinalis Zabarellæ in Clementina 2. in §. Inquisitoribus num. 2. & nonnullorum aliorum sententiam, qui afferunt non posse pro Hæreticos Crimine imponi pœna pecuniaria; benè tamen verum est quod hæc non est semper, nec pro omni levi motu ab Inquisitoribus imponenda, sed tantum quando videtur magis timeri, & per ipsam Reus purgari, ut contingere solet in Avaris Divitibus; Vide Zanchin. tract. de hæretic. cap. 19. nu. 3. Ignatium Lopez in addit. ad Diaz in tract. Crimin. canon. cap. 145. litera A. Deci in tract. Crimin. lib. 5. cap. 44. sub num. 7. & alios quos citat Farinac. de Hæres. q. 193. §. 6. nu. 115. & 116.

7 Quamvis autem &c.

Nota hic discriben inter excommunicationem, & anathema, & quomodo intelligendi sint Canonistæ, cum dicunt posse hæreticum in criminis detestationem post mortem excommunicari juxta tex. in cap. san. profertur 24. qu. 2. de quibus omnibus vide etiam Pugnam in addit. ad Eymer. 2. p. Direct. cap. 5. comment. 4. §. hinc colligit Glossa, & sequen.

8 Maranatha &c.

De significatione vocis Maranatha vide etiam Maturum in tract. de notit. Vocabulor. Ecclesiastic. Verbo Maranatha; ubi docet Maranos propriè dici Iudeos illos, qui ad Christi fidem fictè conversi, & per Baptismum aparenter regenerati, extrinsecus Christiani sunt, intrinsecus autem Hebrei, ex quibus multi passim in Hispania reperiuntur, qui à S. Inquisitionis Tribunal, præcipue in Regno Lusitanæ severè puniuntur.

9 Illud postremò &c.

Hanc Simancæ sententiam lege positâ in quæstione, & ad utramque partem doctissimè disputatam apud Martinum Navar. in Manual. de Orat. & hor. Canon. c. 22. Verum quicquid sit de Iure communis, usus Sacri Tribunalis, & consuetudo Reos inquisitorum, & accusatorum, causa pendente, quandiu in Carcerem detinentur, præcipue ab audienda Missa repellendi, censetur aquissimè, & prudentissimè introductus. Vide Pugnam in addit. ad Eymer. 3. p. direct. comment. 108. q. 59. §. de his autem, & sequen.

De Fide Catholica. Titulus XXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 **F**ides Catholica quid sit.
- 2 **F** Lutherani, & alii heretici plurimas fides, easq; impias commentis sunt.
- 3 Fides hereticorum qualis sit.
- 4 Fides multifariam diduci solet.
- 5 Fidei objectum formale quid sit, & quo pacto qui eam falsam putat in aliquo, vacillat in reliquis.
- 6 Fides Catholica constantissimè tenenda est.
- 7 Fidem Catholicam qui non firmissimè amplectitur, sed dubitat an ea vera sit, infidelis est.
- 8 Christiani tenentur explicatè scire Symbolum Fidei, precepta decalogi, & orationem Dominicam.
- 9 Christiani quid amplius explicatè credere teneantur.
- 10 Christianis quid implicitè credere permittatur.
- 11 Christiani, ad quos ex officio, aut professione pertinet alios erudire, tenentur explicatè credere multò plura, quam reliqui.
- 12 Docti viri cur multis in rebus vehemen-
- ter suspecti de heresib[us] sint, in quibus non essent suspecti imperiti homines, & idiotæ.
- 13 Ignorantia pretextu quando non excusat Christianus.
- 14 Ignorantia in quibus aliis rebus non excusat Christianum hominem.
- 15 Fidei confessio quando necessariò fieri debet.
- 16 Christianus non solum quæ in sacris literis sunt, sed quæ etiam ex illis legitime deducuntur, credere debet.
- 17 Fides rationibus humanis probari nequit.
- 18 Fide constanter suscepta, veritas ejus ratione munienda est.
- 19 Miracula vera divinam habent auctoritatem ad ea probanda, in quorum confirmationem facta sunt.
- 20 Miracula vera divinam habere auctoritatem probatur ex multis locis sacrae paginæ.
- 21 Miraculorum auctoritas ex Sanctorum virorum scriptis, & veris Theologorum placitis ostenditur.

De Fide Catholica.

Ad Hæbr. fides, ut Apostolus docet, *substantia sperandi rerum, argumentum non apparentium*; est enim eorum, quæ sperantur hæresis planius intelligatur. Est autem hæresis planius intelligatur. Est autem

Fidei defini-

II. *Ad Hæbr. fides, ut Apostolus docet, substantia sperandi rerum, argumentum non apparentium*; est enim eorum, quæ sperantur

fundamentum, & quæ non videntur indicium; firmus assensus credendorum propter Dei revelationem. Aliter definiunt alii, sed in eandem ferè sententiam. *Ad Hæbreos 11. Alex. Alef. 3 par. qu. 78. & coeteri Theologi in lib. 3. senten. distin. 24. Alieatus in rubr. C. de Summa Trinit.*

2 Peccati Lutherani, aliiq; hujus temporis heretici, non unam Fidem Catholicam tenent, sed plurimas impias commenti sunt, ipreto Apostolo, qui ait: *Vnus*

Dominus, una Fides, unum Baptisma. Est *Ad Ephes. 4. autem miserabile, ut Hilarius ad Constantinum scripsit, tot fides esse, quot voluntates, & tot doctrinas, quot mores.* Istorum quidem hereticorum non fides est, sed temeritas, non Spiritus Sancti persuasio, sed humanæ audaciæ præsumptio, scriptis divinis adversa, & Patribus Orthodoxis ignota.

3 Hereticorum omnium fides peregrina, profana, & varia esse solet; Fides vero nostra Catholica, & Orthodoxa est, & quæ perpetuò majorum consensu ad nos usque pervenit. Una, eademque Fides nostra ab Apostolis promulgata miraculis plurimis confirmata, martyriis heroicis obsignata, omnium Sanctorum, ac doctissimorum sententiis serie seculorum tradita nobis est.

4 Ut autem fides planius intelligatur, *Varie fidei distinctio-*

multifariam diduci solet. Nam alia est fides

Fidei infusa definitio.
des infusa, alia acquisita; alia est fides actualis, alia habitualis; quædam est fides formata, quædam informis; quædam explicata, quædam implicita. Infusa fides est habitus à Deo supernaturaliter, & immediatè in anima creatus inclinans ad credendum Catholicis veritatibus; & hanc

*Fidei acqui-
sita, &
actualis defi-
nitiones.*
habent parvuli baptizati. Fides acquisita est habitus naturaliter acquisitus ex actibus credendi frequentatis. Fides actualis est assensus veritatis revelatae. Fides habitualis est habitus acquisitus ex assensibus frequentatis.

*Fides for-
mata.*
Fides formata dicitur, quæ per dilectionem operatur, & charitati conjuncta est. Fides informis, quæ mortua est, & sine charitate. Fides explicita sive explicata est actualis assensus Catholicæ veritatis; nam quicunque apprehendit aliquam veritatem Catholicam, & ei assentitur, is habet fidem explicitam illius veritatis; Itaque fides explicita est, quæ

*Fides impli-
cita.*
in singulari omnia considerat. Fides implicita, sive complicata est assensus alicuius propositionis generalis includentis multas particulares veritates, & quæ generali cuidam principio assentit, in quo coeteri particulares articuli concluduntur. Verbi gratia, qui credit generaliter omnia contenta in scriptis divinis esse vera; ille habet fidem implicitam; quamvis ignoret in specie, quæ sicut illa, quæ scriptura divina continentur. Præterea Fides implicita duplicitè considerari potest; quædam enim omnem assertionem pertinacem hæreticæ pravitatis excludit, & hec vera est, & sufficiens, ut illam habens, Catholicus, & Fidelis censeatur; altera fides implicita falsa esse potest; Verbi gratia, si quispiam credat Fidem Christianam esse veram; sed aliam fidem, quam quæ verè Christiana est, pro Christiana habet, & illi errori pertinaciter insistit. Non ergò sufficit credere totam Fidem Christianam esse veram, nisi ea sola teneatur pro Fide Christiana, quæ sola vera est, & Catholicæ. *Theologi in lib. 3. sent. distin. 24. Pighius controversia de fide. Fran. Sonnius lib. 2. de fide, & justificatione. l. ulti. ff. si ex noxali causa agatur. l. emptor. §. I. de pactis. l. cum duobus ff. pro socio.*

5 Ille verò qui non credit unum aliquæ articulum Fidei, non habet fidem formata, sed ne informem quidem; quia objectum Fidei formale est veritas prima, jux-

tà quod manifesta sit in Scripturis Sacris, & in doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima, & infallibili, quæ Deus est. Quamobrem quicumque non inhæret in omnibus scripturæ Divinæ, & Ecclesiastice doctrinæ, is non habet habitum fidei; una est enim ratio credendi in omnibus articulis. Proinde qui fallam putat esse fidem in aliquo, pari ratione vacillat in reliquis, cum omnium ratio, & auctoritas, & certitudo sit eadem. Unde fit, ut qui pertinaciter errat in qualicunque particula Catholicæ Fidei, non minus consummatus hæreticus sit, quam si erraret in omnibus. *Tho. 2. 2. quæst. 5. art. 3. Gerson. tractatu de communione sub utraq; specie. Guido in summa de hæresibus cap. 9. Almainus tract. 2. moralium c. 3. cum seq. Fran. Sonnius lib. 2. cap. 2.*

6 Fides autem Catholicæ constantissimè tenenda est, in ea enim salus Christiana consistit; nam Dei cognitio non aliter perfectissimè potest hominibus revelari, quam in fide. Illa igitur tenenda est firmissimè, tantaque constantia, ut parati esse debeamus ad quævis tormenta, & mortem priùquam quoquo modo eam abnegeamus. Hanc fidei constantiam docuit Christus apud Matthæum, inquiens; *Modicæ cap. 14. fidei quære dubitasti?* hanc exigit Jacobus Apolitonus dicens: *Postulet autem in fide cap. 1. nihil hæsitans; qui enim hæsitat, similis est fluctui Maris, qui à vento movetur, & circumfertur.* Hanc denique Paulus docet, cum laudans constantiam Abrahæ, inquit:

Non est infirmatus in fide. Et mox: *In re Rom. 4. promissione Dei non hæstavit diffidentia, sed confortatus est in fide.*

Veritatis certitudo, & firmitas adhesionis essentialis Fidei.

Creder quid sit.

Hereticorum credulas non est ex Fidei.

Tale quid fides est, inquit Chrysostom. *ut aper-*
tior, etiam fit, & clarior ea demonstratione,
quæ ex rationibus est, magisq; quam illa per-
suadeat. Adeò siquidem firma est, ut etiam si quavis alia fuerit impedita ratione, commo-
veri tamen nequeat. *Siquidem qui rationibus persuasus est, aliis potest inducrationi-*

bus, ut fluctuet; qui verò fide fuerit solidatus, auditum suum jam dudum, quasi quodam circumducto muro, ne sermonibus perversis inficiatur, studiosè munivit. Divus Bernardus lib. 5. de consideratione ad Eugenium; *Intellectus rationi innitur, fides auctoritati, opinio sola verisimilitudine sustinetur.* Opinio, si habeat assertiōnem, temeraria est; fides, si habet hestationem, infirma est. *Fides ambiguū non habet, aut si habet, fides non est, sed opinio.* cap. 1. de summa Trinit. Matth. 14. Iacob. 1. ad Rom. 4. Tho. 2. 2. qu. 2. art. 9. Chrysost. in epist. ad Rom. sermone 8.

Dubius in Fide infidelis est. Nām hæreticus, & infidelis est, qui dubitat, an Fides Catholica vera sit, & qui dubitat, an sit aliquid verum, quod sit esse traditum Catholica Fide. Is enim errat gravissimè, habens certissima pro incertis; & hoc ipso, quod scit aliquid esse Catholice Fidei, ac de veritate ejus dubitat, hæreticus pertinax est. Sceleratum quidem, & impium est deliberare utrum aliquid Catholice Fidei verum sit, an falsum; in ipsa enim dubitatione facinus inest non leve. Hoc tamen est accipiendum, cum aliquis consultò dubitat, & in dubio persistit, æqualiter se habens ad utramq; partem contradictionis; aliud autem esset, si quispiam tentaretur aliquo dubio contra Catholicam Fidem, cum dolore cordis, aut ignorantia aliqua, vel ex infirmitate animi sine pertinacia dubitaret, non discedens a Fide Catholica, sed paratus assentiri cognitæ veritati; is enim hæreticus non esset. cap. 1. de heret. & illic Joan. And. Car. Abb. Henri. Ancha. Joan. Ana. & Feli. S. Thom. in epist. ad Rom. c. 1. lect. 6. Torquemada lib. 4. de Eccl. par. 2. cap. 12. Præpo. 1. cap. nec licuit 17. dist. Lupus allegatione de hærest. §. 5. Adrianus quolib. 2. Gabriel. lib. 4. sent. distin. 13. quæst. 2. Alfon. lib. 1. aduersus hæreses cap. 10. Canus lib. 12 de locis Theologicis cap. 9.

8 Omnes Christiani tenentur explicatè scire Symbolum Fidei, præcepta Decalogi, & orationem Dominicam. Undè Canone quodam Concilii Maguntiaci sic ajunt Patres; *Symbolum, quod est signaculum Fidei, & orationem Dominicam discere semper admoneant Sacerdotes Populu Christianum; volumusque, ut disciplinam condi-*

gnam habeant; & qui h. ec. discere negligunt, sive in i. junio, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad Scholam, sive Monasteria, sive foras Presbyteris, ut Fidem Catholicam rectè discant. & orationem Dominicam, ut Domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat. Item. Augustinus: Symbolum, inquit, Apostolorum, comprehensio est Fidei nostræ, atque perfectio, simplex, breve, plenum; ut simplicitas consulat audientium rusticitati; brevitas memorie, plenitudo doctrine. Quod enim Symbolum Græcè Symbolum dicitur, latine collatio nominatur; collatio ideo, quia collata in unum totius Catholicæ legis Fides, Symboli colligitur brevitate. Et Isidorus lib. 1. de summo bono: Symbolum, & Dominicæ oratio, pro tota lege parvulis Ecclesie ad Cœlorum Regna sufficit capeſſenda; omnis enim latitudo scripturarum in eadem oratione Dominicæ, & Symboli brevitate concluditur. De reliquis verò Fidei Orthodoxæ dogmatibus, satis est implicitè credere quidquid Ecclesia Catholica credit, etiam si nullam de illis explicatam Fidem Catholicus habeat. Canon. 45. August. sermone 115. de tempore, & pluribus aliis ejusdem operis, & lib. de Fide, & Symbolo. Isidorus cap. 23. Confessio Polonica, de Fide, & Symbolo cap. 14. Michael Medina lib. 4. de recta in Deum Fide cap. 5. cum seq.

9 His adiice quod omnes Catholicæ, qui habent usum rationis, tenentur præterea explicatè credere illas veritates Fidei, quæ sunt publicè apud omnes divulgatae. Nam, ut Julius Paulus, & Ulpianus ajunt; *Lata culpa est, nimia negligentia, id est, non intelligere quod omnes intelligunt; at in re, uiq; adeò gravi ferenda non est nimia ista negligentia.* Quamobrem haud leviter illi peccant, qui salutationem quoque Angelicam, & alia necessaria Christianis ad aeternam salutem discere negligunt. 1. codere diem. §. ulti. 1. latæ culpe de verb. signifi. Gerson. tracta. de protestatione, considera. 6. Fran. Picus lib. de fide theoremate 12.

10 Hæc autem, quæ supradixi, & quæ nonnulli prima credibilia vocant, omnes tenentur explicatè, apertè, ac distinctè credere; alias verò Fidei veritates, non omnes tenentur explicatè credere, sed implicitè; hoc est, omnes Christiani tenentur generaliter credere, & esse parati ad cre-

credendum quidquid continetur in Scriptura Divina, & in doctrina Ecclesiæ; cœterum ea omnia tunc tenemur explicatè credere, cum constiterit nobis, quòd in doctrina Fidei continentur; nec enim antè possumus omnes explicatè scire ea, quæ in doctrina Ecclesiæ traduntur. Sufficit ergò illis Fides implicata, involuta, & intetra, qua generalitè, & universè credant omnia ea, quæ Catholica docet Ecclesia. Multi namque in studiis Theologiae proficere nequeunt, vel propter ingenii tarditatem, vel propter alias vitæ præsentis occupationes. Nec vulgus debet Mysteria Sacra discere, nec ea curiosius indagare, nec omnes Christiani debent, aut possunt esse Doctores, ut rectè inquit Aquinas. *Tho. 2. 2. qu. 2. art. 4. cum seq. Scotus, Bonaventura, & cœteri in lib. 3. sent. dist. 25. Ambro. Cathari. in speculo hæreticorum consideratione 5.*

Matth. 25. cap. 3. 11 Hi autem, ad quos ex officio, aut professione pertinet alios erudire, tenentur explicatè credere multò plura, quam reliqui; ut sunt Episcopi, Parochi, Prædicatores, Theologi, Jurisperiti, Judices, & Rectores populorum, & quicumq; habent acumen, & perspicacitatem; quia tantum ab unoquoq; Deus exigit, quantum dedit, quemadmodum ex parabola Evangelica de talentis constat, & planiùs idipsum Veritas per Joannem docuit, dicens: *Omnis, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus pertinet ab eo.* *Matth. 25. Joan. 3. Luc. 12. & illuc Theophilatus, Origenes in Hiero. homi. 7. confert l. 2. §. servus de origi. juris. l. 1. §. hæc actio. si me fal. mod. dixe. l. 2. quod quisque juris. l. si quis fundum. §. Celsus locati. l. professio. C. de mune. patrimo. lib. 10. Michael Medina lib. 4. de recta in Deum Fide cap. 6.*

12 Cum ergò hi multa debeant explicatè credere, de quibus potest idiota magna probabilitate dubitare; sequitur inde, quòd viri docti possunt esse vehementer suspecti de hæresi, afferentes aliquam propositionem, quam, si affereret indoctus aliquis, non esset suspectus, ne leviter quidem. *Nazianzenus oratio 18. Tho. Germon, & Picus, locis prænotatis. Idem Germon par. 1. in declaratione veritatum credendarum Corolla. 2. Conradus tractatu de contrubus, quest. 100. suppositione 3. Bal. in*

cap. I. de Summa Trini. Paul. in rubrica. C. eo. tit.

13 Nullus autem Christianus excusari potest prætextu ignorantiae, si erraverit in articulis Fidei, vel in præceptis Decalogi, vel in aliis veritatibus divulgatis, & quas quilibet scire debet; sed longè magis inexcusabiles sunt peritiores, & acutiores, & illi omnes, ad quos ex officio pertinet esse doctiores; quales sunt Episcopi, & cœteri supranominati, & Sacerdotes, qui in lege Domini debent esse periti, ut compluribus Patrum decretis luculentè probat Gratianus, & majores nostri in VIII. Concil. Toletano decreverunt, his verbis; *Solus accedat ad Sacra Dei Mysteria tractanda, quem morum innocentia, & literarum splendor illustrem reddunt distin. 37. cum seq. dist. 59. & 91. Concilio 8. Toletano c. 8.*

14 Homines verò imperiti tenentur in rebus dubiis consulere peritiores; & cauta sollicitudine querere veritatem; quod nisi fecerint, non erunt excusati propter ignorantiam, quam facile vitare potuerunt; sicuti non excusantur in rebus civilibus, qui non consuluerunt jurisperitos. Justinus Philosophus in explicatione quæstionis quartæ à gentibus positæ; fieri non posse, ait, quin is qui veritatem toto corde, atque pro virili querit, inveniat. *Matth. 7. Tertius est Dominus, qui ait; Omnis qui petit, accipit; & qui querit inveniet, pulsante aperietur.* Unde rectè canit Hesiodus

Qui ex se nescit, cuiquam nec porrigit aures.

Ut bona percipiunt, demens, & inutilis ille est.

& alius inquit:

Infelix qui recta docet, & vivit iniquè:

Infelix qui pauca sapit, spernitq; doceri:

Infelix, cuius nulli sapientia prodest.

Aristo. lib. 1. et bi. cap. 4. ulti. 37. distin. cap. ulti. 38. distin. cap. pervenit. 84. distin. l. in bonorum de bono. possessio. l. 2. §. ult. quis ordo in bono. posse. l. si avjam. C. de inge. manus. cap. turbatur l. q. 4. Lucas in l. omnes judices. C. de decurio lib. 10. Tiraquel. de retractu conventionali. §. 4. glo. 7. nu. 18.

15 Ad confessionem Fidei (ut est apud Theologos) tenemur præcepto affirmativo; Quamobrem semper obligamur, sed, ut loquuntur, non ad semper; non enim ea confessio temerè fieri debet, nec passim, nec omnibus; necessaria tamen est loco, &

cap. 10.

Lucæ 9.

tempore ; tunc scilicet cum per omissionem hujus confessionis detraheretur honori Deo debito ; vel impediretur utilitas proximi ; vel dispendium Fidei pararetur. Igitur constanter defendenda Fides est, prædicanda, confitenda, & testificanda, coram haereticis, coram tyrannis, coram judicibus, & si opus fuerit, coram populis etiam , dicente Salvatore per Matth. eum: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo.* Et alibi: *Qui me erubuerit, & sermones meos, filius hominis hunc erubescet coram Angelis Dei.* Apostolo quoque attestante, qui ait: *corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, cap. nolite timere 11. quæsi. 3. Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 2. Tho. 2. 2. qu. 3. art. 2. Gerson. tractatu de protestatione considera. 1.*

16 Ad summam tenemur credere non solum Divinis Scripturis, Ecclesiæ traditionibus, iustis Conciliis, Summorum Pontificum constitutionibus, Patrum decretis, Sacrorum Doctorum receptis sententiis; sed etiam illis veritatibus, quæ deducuntur ex his per certam consequentiam in lumine Fidei, vel evidenti ratione naturali; si modo veritates ita inferuntur, ut omnibus presertim sapientibus sint persuasæ ; quia hæc illis insunt, & illic comprehenduntur, & continentur. Et hæc est vera, recepta, & Catholica sententia. *Origenes homil. 2. super Genesim. Gerson in declaratione veritatum credendarum. Torquemada lib. 4. de Ecclesia par. 2. cap. 8. cum seq. Guido de haeresibus cap. 4. Fran. Picus lib. de Fide theoremate 7. Alberti. lib. 2. de agnoscen. assertio. Catho. qu. 4. & 5. Ambro. Cathari. lib. de consumata gloria solius Christi, ac Di- vae Virginis.*

17 Quamvis autem in rebus Fidei fragiles, & incertæ sint, atque imbecilles rationes humanæ, sicuti Chrysostomus ait; quia, ut inquit Bernardus, *Transgreditur Fides rationis fines, humanae naturæ usum, experientia terminos ; ea enim attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, aprehendit novissima ; ipsam denique eternitatem suo illo vastissimo sinu quodam modo circumcludit.* Et nihil pejus sit, ut Chrysostomus dixit homil. 24. in Evangelium Joannis, quam humanis rationibus spiritu alias subiicere ; hoc enim impedit, ne quid magnum, ne quid profundum contem-

pletur. Et ut Gregorius ait: *Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Et ea tantum sint defendenda ratione, ut est apud August. quæ vel à sensibus corporis inchoata, vel ab intelligentia mentis inventa sunt ; quæ autem, nec corporeo sensu experti sumus, nec mente affequi valuimus, aut valemus, fide tenendas sunt. Chrysost. in cap. Joan. homil. 3. & in epist. ad Coloff. homil. 5. & in epist. 1. ad Thess. homil. 7. Bernardus super cantica sermo. 67. Gregorius hom. 26. super Evangelia. Augu. in Enchiridio cap. 4.*

18 Quamvis, inquam, hæc ita sint, & Fides nostra pendere non debeat ab humana ratione ; constanter tamen suscepit Fide, veritas ejus ratione munienda est ; Veritas enim ratione non caret ; ratio autem ad intellectum, cognitionemq; perducit. Est enim ratio, auctore Augustino, qui-
dam animi motus, visum mentis acuens, finitio. veraque à falsis distinguens ; & est mentis motio, ea, quæ discutiuntur distinguendi, & conjectandi potens ; tametsi caligantes hominum mentes consuetudine tenebrarum, quibus in nocte peccatorum, vitiorumque vallantur, perspicuitati, sinceritatique rationis, interdum aspectum idoneum intendere nequeant. Quamobrem Divus Petrus apud Clementem lib. 2. recognitionum ait; *Quis rationem quæsivit eorum, quæ credidit, & accepit, quasi vinculis quibusdam rationis insius colligatus, nunquam ab his, quæ credidit, divelli, aut separari potest.* Et ideo quanto quis propensior fuerit in expetenda ratione, tanto erit firmior in conservanda Fide. Et alibi: *Dominum Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, qua in vobis est, spe. 1. Pet. 3. Augustinus de vera religione cap. 24. & lib. de spiritu, & anima. cap. 12. & lib. de ordine c. 11. & lib. de moribus Ecclesiæ cap. 2. additum opusculo 70. quæsi. 2. Altissidorum in principio summa.*

19 Supereft jam, ut nonnulla de veris miraculis differamus, quibus Catholica Ecclesia semper, & ubique resulget ; haeretici contra nullis veris miraculis unquam approbati traduntur. Est autem sententia certissima, quod vera miracula Divinam auctoritatem habent ad ea probanda, in quorum confirmationem facta sunt. Quod multis rationibus, & auctoritatibus

evidentissimè patet. Primo, quia vera miracula ab alio, quam à vero Deo fieri nequeunt, cum excedant omnem virtutem, & potestatem creatam; quod verò solius Dei est, auctoritatem Divinam habet, qua certissimè probat; nec enim Deus magis fallere potest signis, quam verbis. Deindè Veritas ipsa hoc docet, apud Joannem, dicens: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alias fecit; peccatum non haberent.* Et alibi, ostendere volens Divinam suam potestatem, miraculo illam probavit; ut sciat, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralyticus) *surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam: & surrexit, & abiit in dominum suum.* Joan. 15. Matth. 9.

20 Ad hæc Helias hominem Dei se esse ostendit probatione divina veri miraculi dicens: *Si homo Dei sum, descendat ignis de Cælo, & devoret te; descenditque ignis de Cælo, & devoravit eum.* Præterea, ut Moy si crederetur, veris miraculis Deus ipse auctoritatem ejus comprobavit; nec alio ferre planiori, aut efficaciori modo Fides Catholica primum plantata est, quam maximis, plurimis, verissimisque miraculis, ut ex multis locis Veteris, & Novi Testamenti quivis facile intelliget. Illud tamen, præterire non possum, quod Christus Deus noster jam jam ad Cælos ascensus, Discipulos suos mittens, ut universum Orbem ad veram Fidem converterent, dedit eis potestatem confirmandi prædicacionem Evangelicam veris miraculis, dicens:

Marc. 16. *Euntes in Mundum universum, prædicate Evangelium omni creatura: signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent &c. illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante,*

& sermonem confirmante sequentibus signis.
4. Reg. 1. Exod. 4. Marci ult.

21 Ad extremum veritatem hanc omnes Theologi asserunt, & universi Catholici confitentur. Chrysostomus super Apostolorum acta inquit; *Ex miraculis certam, & indubitatem facit resurrectionis Fidem, ut non solum evidens esset e jesus etatis hominibus, verum etiam omnibus secuturis.* Et Hieronymus; *Ne hominibus rusticis, & absque eloquii venustate, indoctis, & illiteratis nemo crederet pollicentibus regna Cœlorum, dat potestatem infirmos curandi, leprosos mundandi, dæmones eiiciendi; ut magnitudinem promissorum probet magnitudo Signorum.* Augustinus quoque multa in hanc rem scribit, post alia dicens: *Homines illius temporis aquam in vinum conversam, saturata quinque millia quinque panibus, transsta pedibus Maria, mortuos resurgentem viderunt.* Ita quædam corpori manifestiori beneficio, quædam verò menti occultiores signo; & omni i hominibus Majestatis testimonio consulebant; sic in se tunc animas errantes mortuum divina commovebat auctoritas. Hæc Patres illi, quibus assentuntur innumerabiles alii. Abeant ergò Lutherani, & cœteri haeretici omnes, & cum veris miraculis deficiantur, saltē prodigia, & portenta configant, si prætextu divinorum eloquorum, fragilioribus, & incautis imponere volunt; prudētes enim, atque constantes viros haeretici nunquam fascinare poterunt. Chrysostomus in act. 2. Apostol. homil. 1. Hieronymus in Matth. cap. 10. August. ad Honoratū contra Manichæos cap. 16. & lib. de utilitate credendi cap. 16. Thom. 2. 2. q. 178. Abulen. Deuter. 13. q. 1. omnes Theologi in Prolog. lib. 1. sent. Gaspar lib. 2. adversus haereticos art. 1. melius Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide c. 7.

ANNOTATIONES.

1 Cum sit Hæresis Vitium contrarium fidei.

De materia Fidei vide Theologos omnes cum Magistro sentent. lib. 3. dist. 23. & Canonistas cap. Firmiè de Summ. Trinit.

3 Hæreticorum omnium fidem &c.

Cur Fides nostra Catholica sit, & Orthodoxa. Vide Proæmium D. Thomæ in exposit. super 2. prim. Decret. quod habetur to. 17. Opusc. 23. & 24.

4 Vt autem Fides &c.

Species Fidei, & qualis sit formata, & informis legi apud D. Thom. 2. 2. quest. 4. art. 4.

5 Ille verò &c.

Obiectum fidei formale esse Deum revelantem, apud omnes DD. est in confessio. D. Thom. 2. 2. quest. 1. art. 1. Valent. disp. 1. quest. 1. punct. 1. §. 4. in princip. & alii plures, quos refert Coninch. disp. 9. de fide dub. 4. concl. 1. nu. 35. Argumenta in contrarum adducta, & postea soluta vide apud Castro-pal. tract. 4. de Fide disp. 1. punct. 2. nu. 2. & sequen.

8 Omnes Christiani &c.

Quid explicitè teneantur credere Christi fideles vide apud Martin. Navar. tom. 2. secundæ partis Decret. Rubric. contra Præcept. de rectè credend. in Deum

Deum. nu. 22. & sequen. Castrum de just. baret. punit. cap. 9. col. 5. Valentiam 2. 2. disp. 1. quest. 2. punct. 3. conclus. 2. & punct. 4. circa finem. S' uarez de fid. disp. 13. seft. 4. & alios, quos refert Castropol. de fid. & ejus obligat. tract. 4. disputat. 1. punct. 10. num. 2. & sequen.

11 Hi autem, &c.
Credibilia juxta diversorum statum vide *Locatum in praxi*. Verbo *Credibilia*, & quæ scientia sit necessaria in Prælatis, & Pastoribus Ecclesiæ circa Fidei Mysteria lege apud *Castropol.* loc. nuper cit. num. 11.

15 Ad Confessionem Fidei &c.
Casus, in quibus præceptum hoc fidei confessionis obliget vide apud *Castropol.* de fid. & ejus obligat. tract. 4. disp. 1. punct. 13. nu. 5. & sequen.

16 Ad summum, &c.
Hanc Doctrinam intellige implicitè saltem; nam ad explicitam horum omnium scientiam, & credulitatem non omnes tenentur. Vide *DD. quos supracitatu* num. 8.

17 Quamvis autem in rebus &c.
Nota hic quod ea, quæ fidei sunt, non sunt tentanda probari, nisi per auctoritates his, qui auctoritates suscipiunt; apud alios vero sufficit defendere non esse impossibile quod prædicat fides. Quare dupliciter derogat Fidei, qui naturali ratione ejus mysteria probare conatur. Vide *Eymeric.* 1. part. direct. quest. 11. num. 3. & 4.

18 Quamvis autem &c.
Duo hic animadvertenda sunt. Primum, quod rationes, quæ inducuntur à Sanctis ad probandum ea, quæ Fidei sunt; non sunt demonstrativa, sed persuasiones quædam manifestantes non esse impossibile quod in Fide proponitur; secundum quod nec ratio, nec meritum Fidei diminuitur per tales rationes. Vide *D. Thom.* 2. 2. quest. 1. art. 3. in

solut. 2. Argum. & 1. part. summa quest. 2. art. 10. in solut. 2. Argum.

19 Supereft jam, ut nonnulla de veris miraculis &c.

Circa hanc miraculorum materiam nota quod licet Fides Catholica, & in exordio nascentis Ecclesiæ, & omni seculo miraculorum multitudine fuerit confirmata. Hieronymo super Ifai. lib. 18. testante, *Quod non potuissent omnes Gentes in tam brevi tempore credere, nisi signorum miraculorum Fides ipsorum quodammodo fuisset extorta; clamantibus enim Apostolis, & Apostolicis Viris, Dominus signorum magnitudine respondebat; tamen non omni Doctrinæ suam miraculo comprobanti statim credendum est; sed antequam Fides adhibetur, de Vita, & miraculis diligenter est inquirendum, & postea Sedi Apostolicæ referendum, quæ illud reprobet, vel confirmet; tum quia Miracula quandoque etiam per malos, & peccatores homines fiunt, tum etiam quia multoties ignorantibus nobis quasdam naturalium causarum virtutes, id, quod proficiuntur ab iisdem naturaliter, statim miraculosum censemus.* 1. q. 1. *teneamus, & Gloss.* Super cap. cum ex injunctio de Heretic. s. miraculi. Vide *D. Thom.* 2. 2. quest. 178. art. 2. & *D. Augustin.* de Civit. Dei lib. 14. cap. 24. Quid agendum sit, cum editur sama quod *Imago aliqua sacra faciat miracula.* Vide *Marcell. Vulpe Prax. for. Ecclesiastic. cap. 37. num. 28.*

21 Ad extremum, veritatem hanc &c.
Nota quod vera miracula solum esse possunt in Ecclesia Catholica, nec potest ab iis, qui foris sunt, ea faciendi donum usurpari; quarè merito iuris Ecclesiæ à Patribus appellatur. De miraculorum materia videlicet satis abunde pertractantem *Ib. Bapt. Casalium de Veter. Sacr. Christ. Rit. cap. 67.* & 68.

De Filiis, & Minoribus. Titulus XXIX.

S U M M A R I U M.

- 1** *Filios interdum punire propter parentum scelera justissimum est.*
- 2** *Filios nonnunquam Deus ipse punire solet propter peccata Patrum.*
- 3** *Filium propter Patrem Deus nunquam punivit pœna aeterna.*
- 4** *Filios in quartam generationem se puniaturum propter parentes, quo pacto intelligi oportet Deum dixisse.*
- 5** *Filios Deum occidisse propter parentum scelera justissimum fuit.*
- 6** *Filium ob crimen Patris, aut quempiam alium ob crimen alterius interficere non licet, aut quavis pœna corporali afficere.*
- 7** *Filium ob crimen Patris qua pœna liceat punire.*
- 8** *Filii olim vendebantur à parentibus apud Hebreos, & apud alios.*

- 9** *Filios æquum esse ob parentum scelera puniri ostendit. Cic. ad Brutū scribens.*
- 10** *Filiorum pœna magis terrentur Patres, quam propria.*
- 11** *Filios nobilium, ut in pretio haberi æquum est propter parentum merita; ita eos, qui sceleratis parentibus natissunt, puniri decet ob Patrum scelera.*
- 12** *Filii hereticorum parvuli cautum est à majoribus, ut educantur, & alantur Inquisitorum cura.*
- 13** *Filii hereticorum Catholici ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittendisunt.*
- 14** *Filii hereticorum Catholici an ad Sacros Ordines sint promovendi.*
- 15** *Filii hereticorum Catholici, quorum parentes fuerint Ecclesiæ unitati restituti, benignius tractantur.*

- 16 Filii hæretorum tām legiti^m, quām adulterini infamia notantur.
- 17 Filii, & Nepotes eorum, qui in hæresim relapsi, curiæ seculari sunt relictⁱ, quo in numero habendi.
- 18 Filii hæretorum Catholici, an sanguinis nobilitate priventur.
- 19 Nepotes hæretorum retinent jus eligendi.
- 20 Filiⁱ, & Nepotes hæretorum nullo modo privandi sunt illis beneficiis, quæ antea obtinuerunt, quām eorum parentes hæretici declararentur.
- 21 Filii, & hæredes hæretorum per quos testes admittantur ad defunctorum parentum innocentiam probandam.
- 22 Filii, qui nati sunt, antequam parentes hæretici essent, an comprehendantur pœnis contra filios hæretorum statutis.
- 23 Filios hæretorum Catholicos antè parentum hereses natos, neque infames esse, neque pœnis obnoxios, multorum est sententia.
- 24 Filiis hæretorum Catholicis antè parentum hereses natis, Imperatoris Constantini lex favet.
- 25 Filiis non imputantur peccata parentum, quæ post eos natos à parentibus committuntur.
- 26 Filiis hæretorum Catholicis antè parentum hereses natis, Hispani legislatores, & septipartitæ leges favent.
- 27 Filiis hæretorum Catholicis antè parentum hereses natis, non obest quod heresis vitium sit merè spirituale.
- 28 Filius natus antè dignitatem Patris, ut ejus prerogativas, & honores non consequitur, ita illi nocere non debet scelus Patris post ejus nativitatem commissum.
- 29 Filii innocentes antè Patris hæresim genti, benignè excipiendisunt.
- 30 Filios natos antè Patris hæresim nullæ lex nominatim punire jubet.
- 31 Filios natos antè Patris hæresim puniendo esse, cui fundamento innixi probent qui id sentiunt.
- 32 Filiis natis antè Patris hæresim favet constitutio Bonifacii VIII.
- 33 Bonifacii VIII. constitutio nullam continet questionem de filiis natis antè, vel post Patris hæresim.
- 34 Bonifacii VIII. constitutio declaratur.
- 35 Filius an accusare teneatur Patrem, si ille fuerit occultus hæreticus.
- 36 Filium accusare debere Patrem occultum hæreticum quomodo probent, qui id sentiunt.
- 37 Filium accusare non teneri Patrem occultum hæreticum, qui auctores censent.
- 38 Moses cum in lege jubet, Patrem filium impium accusare, & punire debere, non id defilio in parentem expressit.
- 39 Pater filium accusare debet; ergo filius Patrem, parratio non est.
- 40 Filius Patrem hæreticum occultum cur prodere non debeat.
- 41 Filius impium parentem relinquere, accusare autem non debet.
- 42 Filius accusare debet Patrem proditorum, ergo hæreticum occultum, non est parratio.
- 43 Alfonsi Tostadis sententia de Patre occulto hæretico à filio non prodendo, generaliter verissima est, interpretatione tamē eget.
- 44 Filius quibus in causis Patrem occultum hæreticum prodere debeat.
- 45 Filius prodere tenetur Patrem occultum hæreticum, si ejus heresis Reipub. pernicioса sit.
- 46 Filius judicibus indicans hæreticum Patrem, an eximendus sit ab infamia, & ab aliis pœnis filii hæretorum impositis.
- 47 Filii parentes hæreticos occultos ad judices deferentes, cur non subjaceant pœnis in filios hæretorum statutis.
- 48 Pater filium hæreticum exhiberedare potest, & filius patrem.
- 49 Pater an filium hæreticum exhiberedare possit, & filius Patrem, etiam si hæreticus ad finum Ecclesiæ redierit.
- 50 Filius hæreticus à Patre ad Judices delatus, & Pater à filio, an mitius puniri debeant.
- 51 Filii Judæorum, & infidelium utrum baptizari debeant parentibus invitis.
- 52 Filios Judæorum, & Infidelium cum ipsorum parentes sub dominio nostro degunt, an liceat baptizari.
- 53 Filios Infidelium parvulos ab invitatis parentibus abduci posse ad Baptismum, plurimi afferunt.
- 54 Filii Infidelium, quibus liberum est arbitrium, non sunt invitati Baptizandi, etiam

- etiam si parentes eorum id velint.
- 55 Filii hujusmodi si sponte ad Baptismum venerint, invitis etiam parentibus Baptizandi sunt.
- 56 Filii minores viginti annis, qui de seipsis, parentibus, & aliis, quos hereticos esse sciunt, plenam judicibus dixerint veritatem, benignè excipi debent, etiam post tempus gratia.
- 57 Filii parentum preceptis imbuti plerunque ad eorum hereses, moresque deducuntur.

- 58 Filius minor viginti annis doli capax si hereticus pertinax fuerit, perinde ac si major esset, judicii seculari relinquendus est.
- 59 Hereticus minor viginti annis, qui in heresim inciderit, & major factus, convictus fuerit de criminis, quomodo puniendus.
- 60 Minoribus viginti quinque annis in causa etiam heresis curator ad litem ab Inquisitoribus decernendus est.

De Filiis, & Minoribus.

ACerbissimum quidem vide ri posset, atque insultissimum, punire innocentem hominem propter parentis crimina; nisi Deum Optimum Maximum, qui vera justitia est, id ipsum sacerdissimum fecisse liqueret; nisi omnium ferè Gentium moribus receptum, & servatum foret; denique si non id antiquissimum, & compluribus legibus sanctum esset; ergo justissimum est interdum filios punire propter parentum scelera: non tamen mortis poena, sed infamiae, aut alia quapiam honorum extenorum.

2 Deus autem ipse nonnunquam filios punire solet propter peccata patrum poena etiam mortis, non tamen poena eterna. Sic parvuli Sodomae propter parentum scelera igne consumpti sunt; quod in Dathan, & Abiron contigisse scimus. Sic punitus fuit David morte filii. Sic etiam filii Acham cum Patre interficti sunt, & alibi: sacerè Deus visitavit peccata patrum in filios usque ad tertiam, & quartam generationem. Quod Erupides quoque, atque Plutarchus Ethnici homines non ignorarunt. Gen. 19. nu. 17. lib. 2. Regum cap. 12. Josue 6. Plutar. lib. de sera numinis vindicta. Justinus Philosopherus quæst. 138. & in principio 24. quæst. 3. Cælius lib. 6. lectio antiqua cap. 14. Ferus in Job. sermone 23.

3 Illud autem nobis persuasum esse debet, nil Deum agere aliud quam quod fas, admodumq; decens sit; ejus enim voluntas summa justitia est, opera ejus omnia sanctissima, & perfectissima; Quamobrem filium propter patrem poena eterna Deum nunquam punisse, cum Augustino, & cœ-

teris credimus; ipse enim dixit; Non portabit filius iniquitatem patris, sed anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Non dicent ultra: Ierem. 31. patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed unusquisque in ini- quitate sua morietur. Ezech. 18. & illic Hieronymus Jere. 31. August. super Josue q. 8.

4 Sed neque illud inustum est, quod in exodo legitur; Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, Zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me. Nam, ut ait Augustinus; In quartam generationem repromisit quidem Dominus reddere se peccata patrum filii, sed iis, qui oderunt eum, hoc est, qui in paternis malis versati fuerint, vel in illis, qui contra Deum paternum odium imitantur. Sicut enim filii Dei appellantur justi, sic filii Diaboli nominantur in justi; & Sanctorum filii, Sancti, & iniquorum, ini- qui. Unde Ecclesiasticus inquit: Filii abo- minationum sunt filii peccatorum. Et mox: filiorum peccatorum perierit hereditas, & cum semine illorum affiduitas opprobrii. Ubi Dionysius rectè ait; filios peccatorum intelligendos esse illos, qui nati sunt ex ini- quis parentibus, & eorum vitia sequuntur, Chrysostomus quoque id ipsum explicans inquit; Reddens peccata parentum in filios, non quoniam alieni peccati quisquam supplicia luat, sed quoniam, qui multos propter peccata sua vexatos esse non ignorat; neque idcirco factus est melior, sed eadem committens non curat, illorum quoque penas ju- stè sustinebit. Et Sanctus Gregorius lib. 15. in Job. cap. 31. Quia enim usque ad tertiam, & quartam generationem, eam, quam imi- tantur filii parentum vitam, possunt videre, usque

Gen. 19.

Num. 16.

2. Reg. 12.
Josue. 7.

Exod. 20.

usque ad eos ultio extenditur, qui viderunt, quod male sequerentur. Exod. 20. & inibi Aloysius in catena. Eccle 41. Aug. lib. quæstionum ex veteri testamento qu. 14. Gregor. lib. 15. in Job. cap. 22. cap. nisi cum pridem. §. persona de renuntiatio. Chrysostomus in Matt. homil. 75. & in Joan. homil. 55. Ambrosius 1. cap. cito turpem 1. qu. 1. cap. homini. 1. qu. 4.

5 Illud quoque justissimum esse scimus, quod ab ipso Deo factum nonnunquam legimus, ut filii occisi fuerint propter parentum scelera. Quidquid enim Deus fecit, sanctissimum, & justissimum est. Ipse fecit nos, eusque est vita, & mors; ipse occidit, & ipse vivere facit, solus ipse vita, & mortis habet potestatem; iuste nobis dat vitam, iuste cum vult, occidit. Hæc summa ratio justitiae est, nec amplius à nobis de judiciis Dei scrutari licet. Quærenti tamen, si judicium Dei justum est, quare infantes in Sodomis simul cum parentibus cremati sunt? Augustinus respondit: Ut nimis impium facinus Sodomitarum posset adverteri, peccatum eorum pervenit usque ad necem filiorum, ne de origine illorum signum aliquod remaneret. Non ne provisum est illis, ne diu viventes exempla sequerentur patrum? à gebenna enim liberi sunt in aliena causa occisi; & sicut bonis parentum lati sunt filii eorum, quod commendetur prerogativa eorum; sic & de morte, que pro malis illorum infertur, queri non possunt, ut quemadmodum participes in lucro sunt, sic sint, & in damno. Hæc ille, & alia in eandem sententiam, lib. quæstionum ex veteri testamento quæst. 13. Quod, & Cyprianus noster elegantè disseruit in verba illa Nahum, ex te enim exivit cogitans &c. cap. 1.

6 Cum igitur solus Deus occidere liberè possit quemcumque, velit, nec liceat cuiquam hominem occidere, nisi auctoritate Divinæ legis, ut Augu. & coeteri Theologi docent, relinquuntur planè, quod nec Princeps, nec Respublica, nec alii omnino quempiam pro peccato alterius morte punire possunt; id enim durum, ferum, barbarumque est, ac lege Divina prohibitum, dicente Domino. Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus; sed unusquisque pro peccato suo morietur. Demothenes quoque epist. 3. Iniquissimum esset, ait, quamvis rerum patrem accusant quidam, ob eas

filios in vincula coniici; Unde nemo non intelligit morem quandam Scytharum fuisse iniquissimum; apud quos, ut ajunt, cum Rex aliquos morte punit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed univerlos Mares interficit, foeminis nihil læsis, cui ferè similem Quintus Curtius lib. 6. memorat, Macedonum legē, qua cavebatur, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis etiam inlontes necarentur. Hæc tamen, & si quæ sunt alia generis ejusdem, non sunt leges dicendæ, sed legum corruptiones. De talibus loquens Philo lib. 2. de specialibus legibus, inquit: *Legislatores, penes quos sunt juris regulæ, perinique statuunt opinionem suam, magis quam veritatem secuti, proditorem plecti unâ cum liberis, tyrannum verò unâ cum quinque familiis cognatione proximis. Libenter discerem cur ita? si una peccarunt simul etiam puniuntur; quod si nec socii fuerunt eorum, nec imitatores, nec fælicitatis, voluptatisq; domesticorum participes; cur interimentur?* Ideò ne tantum quia cognati sunt? genus enim, non scelus punitis; *Nimirum vos, ò venerandi legumlatores, bonas habetis familias, alioqui si male essent, opinor nunquam vobis in mentem venissent instituta hujusmodi; immò nec alios quidem ferretis hæc statuere, ut ob cavaenda scelera, innocentes quoque involvantur alienis periculis;* Nam hic metus ita causus debet esse, ut tamen non contemnatur cuiusquam incolitas; *Cœterum qui nimium securitati consulit, cogitur sapè innoxiiis non parcere.* Hæc Philo. Non igitur ullo pacte licet quempiam propter crimen alterius occidere, nec excommunicare, nec fusibus cædere, nec alia corporali poena punire, sicut inter Theologos, & Iusti spiritos satis constat. *August. lib. 1. de Civitate Dei. cap. 21. Deutero. 24. & lib. 4. Regum cap. 14. & illic Abulen. quæst 5. l. sancimus. C. de pœnis Herodotus lib. 4. Plato. 9. de legibus. Herodianus lib. 1. cap. si habes 24. q. 3. Joan. Bohemus lib. 2. de moribus omnium gentium cap. 9. Alex. Ales 3. parte quæst. 40. Tho. 2. 2. qu. 108. Afon. lib. 2. de justa heret. punit. cap. 11. Brunus lib. 6. deseditio. cap. 6.*

7 Cœterum filii hæreticorum, & aliorum hominum iniquorum, iuste puniri possunt infamia, exilio, & quibusdam similibus poenis. Nam, ut apud Ciceronem est, quamvis illud videatur esse crudele, quod ad

liberos, qui nil meruerunt, pœna pervenit: sed id & antiquum est, & omnium civitatum, cuius rei non defunt urgentissima quidem causæ: Filius enim res patris est, & proprius quædam parentis possessio; puriri ergo in filio pater poterit, sicut & in ceteris possessionibus. Quid est quod natura pater, & filius eadem esse persona pene intelliguntur? Et Philo libro de Sacerdotum honoribus inquit: Liberis sunt parentum partes separabiles, immo, si verum fatemur, inseparabiles, propter communem sanguinem, & latentem quandam rationem generis demanantem majoribus, nativa benevolentia conjugente affectus mutuos? Et ut Picus quadam in epist. scribit, maxima patris pars in filio est. l. 3. & ulti. C. de patria potesta. l. ulti. C. de impube. & aliis substit. Lactantius lib. de opificio Dei cap. 19.

Sic olim apud Hebreos, & Græcos, apud Romanos quoque, atque alios, vendebant a parentibus liberi, & a paternis creditoribus in servitutem redigebantur. Quod ex literis sacris veteris Testamenti peripicum fit, & id ipsum Basilius, Ambrosius, Eusebius, & complures alii testantur. Et apud Atheniensis permulto oppressi ore alieno, proprios liberos cogebantur vendere; nulla enim prohibebat lex; quin immo, & sorores distrahere licetbat usque ad Solonis tempora, qui legata sustulit jus vendendi sorores, & filias, ut in ejus vita Plutarchus est auctor, qui de Numa quoque Pompilio scribens: Laudatur, inquit, ex ejus institutis, emendatio ejus legis, qua parentibus filios vendere permettebatur. Exodi 21. lib. 4. Regum cap. 4. Basilius in Psalmum 14. homil. 4. & in concione super illud Lucae, Destruam horrea mea. Ambrosius lib. de Nabuthe. cap. 5. & lib. de Tobia cap. 8. Eusebius lib. 9. Ecclesiast. hist. cap. 8. lib. 1. & 2. C. de patri. qui filios distraxe. Dionysius lib. 2. antiquitatum Romanarum. Tiraquel. de retract. §. 26. nu. 14. glo. 1. Covar. lib. 3. varia. resolu. cap. 14.

Accedit ratio illa viva quidem, & spirans, quam Cicero lib. epist. ad Brutum elegantè his verbis scripsit: Nec verò me fugit, quæcum sit acerbum parentum scelerum filiorum pœnis lui; sed hoc præclarè legibus comparatum est, ut Charitas liberorum amiores parentes Republicæ redderet; etenim cum potissima ferè causa pœnarum ea sit, ut homines à facinoribus perpetrandis formidine

deterreantur; nulla alia magis acerba, nec quæ anxiore afficiat tristitia, pœna est, quam cum quis cernit filios suos, ob sua ipsius male acta, affligi, & paupertatem, & infamiam, aliaque incommoda pati; quæ res multos quidem à sceleribus avertit, & ne similia audient, admonet, atque deterret. Cicero ad Brutum epist. 12. & 15. Plutar. lib. de sera numinis vindicta.

10 Ad hanc, naturalis, & vehementissimus amor, quo parentes filios suos diligere solent, id efficit, quod Julius Paulus ait, ut pro affectu magis in liberis terreatur.

Vix enim parentes in amore filiorum liberum arbitrium habent; nam etsi liberi prævi sunt, & odio digni, parentes tamen haud possunt illos non vehementer amare. Ad-

parentum
amor erga
liberos ex-
muis.

dendum eodem est, quod Chrysostomus in Genesim scriptum reliquit, enarrans verba illa, Maledictus Chanaan filius: Ec- cap. 19. ce, inquit, pervenimus ad questionem illam ubique celebrem; multos enim audivimus dicentes, quare cum peccaverit pater, filius maledictum suscipit; quare cum alius peccavit, ille pœnam luit? neque absque ratione hoc factum est; quia pater non minorem pœnam, & cruciatum habuit, quam filius; scitis enim quomodo sapienti numero patres orant, ut filiorum pœnas ipsi ferant; & quomodo gravius illis est videre filios suppicio affici, quam si ipsis forent obnoxii. Eandem quoque historiam enarrans Ambrosius inquit: Qua ratione cum Cham peccaverit, non ipsum, sed filium ejus servituti addidit? & fortasse ideo, quia plus afficitur in iuriis filii sui, & vehementius contristatur sui peccati damnationem à filio persolutam, quia non tam suo, quam patris merito puniretur &c. l. isti quidem quod met. eau. regia. l. 3. tit. 20. part. 2. l. liberorum. §. ulti. de verbo signi. Arist. 8. ethi. cap. 12. & illic Buridanus qu. 16. cum seq. & lib. 9. ethi. cap. 7. Stobæus sermone 81. Chrysosto. in Genesim homil. 29. Ambrosius lib. de Noe. & arca. cap. 32. Thomas 2. 2. q. 26. art. 9. cum seq. Felinus in cap. afferre de presumptio Hippolyt. in l. 2. de Sicariis.

11 Accedit etiam, quod quemadmodum filii hominum benè meritorum in pretio sunt, & honore parentum nobilitantur, tametsi nihil ipsi fecerint, propter quod nobiles essent, ut civis meus Seneca lib. 4. de beneficiis elegantè tradidit; sic è contrario malè meritorum filii parentum, scelere obscurantur, & insontes etiam in famia

famia justè notantur, aliisque prærogati-
vis privantur. Non igitur mirum, neque
abfursum, cum ex illis procedant, si ob
eorum facinora vindictæ quoque partem
desumant; quandoquidem, sicuti Plutar-
chus ait, quæ apud homines beata censem-
tur, propter illos consecuti sint, ac possi-
deant; Bona siquidem corporis, & fortu-
nitæ à parentibus in liberos naturaliter trâ-
seunt, & similiter mala. Et sicut justorum
filii, & ipsi justi, nobilitant in se genus ju-
stitiae, dum & patrum, & sua justitia sub-
limantur; ita & nequissimorum, & ipsi fi-
lii nequissimi (ut apud Augustinum est) in-
crementum faciunt malitiae; quia & malo-
rum filii sunt, & nequitiam illorum exem-
plarunt ad perditionem multorum. Quis
enim malum, & mali hominis filium, non
duplici genere execretur, quomodo bonum,
& boni filium duplice mercede non
censet honorandū? *Exodi 20. & 2. Regum
9. Plutar. lib. de sera numinis vindicta. Au-
gust. libr. questionum ex veteri testamento
quaest. 14.*

12 Jure igitur, ac meritò hæreticorum
filii privantur bonis parentum, ut suo lo-
co fusius disservi. Quidam tamen ex no-
stratis per quam durum id esse putant,
præsertim contra filios parvulos, qui bo-
nis parentum, atque ideo alimentis priva-
ti, in vita discriben adducentur. Etenim
ut Julius Paulus ait, *Necare videtur qui de-
negat alimoniam.* Quamobrem quodam-
instructionis capite maiores nostri decre-
verunt, ut filii hæreticorum impuberes,
qui privati fuerint parentum bonis, edu-
centur, & alantur cura Inquisitorum apud
aliquos viros Catholicos, & Religiosos,
qui eos fidem Catholicam doceant. *I. ne-
care de libe. agnos. prima instruct. Hispal. c.
22. Lupus Senior tracta. de hæresi. cap. 18.
Jo. Lupus in cap. per vestras. §. 72. Corasius
in I. qui liberos de ritu nuptia. num. 62. Quæ-
mada quaest. 24.*

13 Filii Catholicæ hæreticorum, fau-
torum, & receptatorum usque ad secun-
dam generationem, ad nullum Ecclesiasti-
cum beneficium, seu officium publicum
admittendi sunt, sed neq; ed ea officia se-
cularia hodie in Hispania admittuntur,
quibus, vel honorem consequantur ipsi,
vel aliis nocere queant. Non ergò Medi-
ci esse debent, non Chirurgi, non Macella-
rii, & multò minus Judices, Decuriones,

Advocati, Executores, nec alias omnino
publicas functiones gerere possunt, nisi
fortè hoc eis a Principe concessum fuerit.
Quod si secus fecerint, in pœnam publi-
cationis bonorum ipso factō incurunt;
quemadmodum pleniū legibus pragmati-
cīs continetur. Hodie tamen Inquisito-
res mandato Regio de his causis cognosce-
re, & arbitrio suo statuere possunt. *cap. 2.
§. heretici, de hæreti. lib. 6. pragmatica 8.
cum seq. & instruct. 3. Valdolitana cap. 11.
Zanchi. cap. 28.*

14 Quæri tamen solet, an hæreticorum
filii Catholici ad Sacros Ordines sint pro-
movendi. Quod nonnullis placere video:
quia, ut ajunt, hoc non invenitur jure pro-
hibitum; sed contraria sententiam secu-
ti sunt Patres in tertia instructione Hispa-
lensi, quam ipse veriorem esse censeo; tum
quia filii hæreticorum non admittuntur
ad Ecclesiastica beneficia, & publica offi-
cia consequenda, ut paulò ante dixi; (ordi-
nes autem Sacri, ad maxima Ecclesiasti-
ca officia ministranda instituti sunt,) tum
etiam quia filii hæreticorum infamia no-
tantur, & alii inferioribus honoribus pri-
vantur. *cap. 2. §. heretici de hæreti. lib. 6. &
instruct. 3. cap. 11. cap. cleris 21. distin. c.
felicis. §. nulli de pœnis lib. 6. l. qui indignus
de Senato.*

15 Cœterum benigna interpretatione
legumlatoribus placuit, ut illi tantum
hæreticorum filii ab honoribus, & benefi-
ciis suprascriptis arecantur, quorum pa-
rentes non fuerint unitati Ecclesiæ resti-
tuti; & ut primus, & secundus gradus ge-
nerationis solummodo lineam paternam
comprehendat; per maternam verò lineam
ad primum duntaxat gradum pena exten-
datur. Cujus differentia ratio esse potest,
vel quia deterior est infectio viri, quam
fœminæ; majori enim bono majus malum
opponitur, sicuti Aristoteles docet lib. 8.
ethic. præstantior sanè est sexus mas, quam
fœmina, & primæ causæ efficienti propin-
quior, ut ait Philo libro de victimis; nam
quidquid fœmineum est, imperfectum
censetur, & subditum, ut quod patiatur
magis quam agat; vel quia, quemadmo-
dum familiæ dignitas, nobilitas, & hono-
res descendunt in posteros à sexu virili; sic
ex contrario longiore jaeturam in iisdem
soboles pati debeat pro delicto paterno.
Addo illud Statii lib. 1. Thebaidos:

*Nostro quoque sanguine multum
Erravit pietas, nec culpa nepotibus ob-
stat.*
cap. Statutum 2. de hæreti. lib. 6. & illic in-
terpretes 8. ethi. cap. 10. cap. cum caput 33.
qu. 5. l. 1. de jure immunita. l. exemplo. C.
de decurio. lib. 10.

16 Filios autem hoc loco accipimus, non tantum ex justis nuptiis procreatōs, sed eos omnino, qui ex incesto, adulterino, nefario, aut quovis alio complexu natū fuerint; non enim melior conditio illorum esse debet, qui odio majori digni sunt. *I. pa-
rentes de in ius vocando. glo. in dicto cap. statu-
tum, & ibidem Archid. Joan. Andr. Jo-
an. Mona. Philipb. Fran. & Probus. item
Collecta. in cap. excommunicamus 1. de hæ-
reti. Gonsal. in tracta. de hæreti. qu. 23. Co-
var. lib. 2. varia. resolut. cap. 8. Gigas lib. 3.
de Crimi. lesa Majesta. qu. 7.*

17 Quæsumus scio, an filii, & nepotes eorum, qui relicti sunt curiæ seculari, propterea quod in hæresim relapsi fuerint, super scriptis poenis teneantur, etiam si poenitentiam egerint parentes eorum. Quod Joannes Andreas, & Philippus Francus verum esse putant; quia non videntur Ecclesiæ incorporati, qui Curiae seculari relicti sunt. Contrariam tamen sententiam veriorem esse ajunt Joannes Lopus Senior, ac Dominicus, quibus assentior; quia illi non decesserunt hæretici, sed poenitentes, & restituti Ecclesiæ unitati. Non enim relapsi denegatur Sacramentum poenitentiæ, nec Eucharistia; quæ Sacra menta his, qui sunt extra Ecclesiam communicari non solent. Nec ideo putandum est, illos Ecclesiæ non esse restitutos, quia judicibus secularibus relinquuntur; nam, & cœteri facinorosi, quamvis ultimo supplicio puniantur, si tamen suscepta poenitentia moriantur, nihilominus in gremio Ecclesiæ decadunt. Sed re attentius per pensa priorem sententiam secutus sum in Enchiridio, & in eadem persevero nunc. cap. statutum 2. de hæreti. lib. 6. & illic Joan. And. Philip. Fran. & Domini. Joan. Lopus Decanus Segobiensis tracta. de hæreti. cap. 18. cap. super eo de hæreti lib. 6. cap. in Ecclesia cum seq. 1. quest. 1.

18 Item queritur, an hæreticorum filii Catholici privati sint nobilitate sanguinis, vel antiquo parentum privilegio ad eos derivata. Quod quidem prima-

fronte magis videri posset, quia minoribus etiam beneficiis habentur indigni, & paterna infamia notantur; postrem quia omnibus excluduntur honoribus. Verior tamen est contraria sententia; tūm quia non inveniuntur aliqua lege nobilitate ista privati, nec leges poenales extendendæ sunt, sed restringendæ; tūm etiam quia ea, quæ proveniunt ab Avis, Atavis, & Majoribus, non auferuntur à nepotibus, & aliis descendantibus propter patrum suorum criminis; & hoc jure utimur. Sed si is, cui privilegium concessum fuit, in hæresim inciderit, jure, ac meritò privatur illo, ut noster Ottalora rectè tradidit. *I. quisquis. 5.
1. C. ad leg. Jul. Majesta. l. 3. de interdi. &
relega. & illic Bart. Joan. Lup. de Regno Na-
varra par. 5. 5. 6. cum seq. Decius conf. 318.
Igneus in l. 3. 5. fin. & in l. ult. ad Sillania.
Ottalora lib. de nobilitate Hispana parte 4.
cap. ult.*

19 Accedit eodem, quod nepotes hæreticorum retinent jus eligendi, quia non sunt nominatim electionis jure privati. *(a)* Sic etiam pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione aui paterni. *I. cum
pater. 5. hæreditatem. ff. de legat. 11. Cardi.
Abbas, & Joan. Imolen. in cap. excommuni-
camus. 5. credentes de hæreti. Dom. & Phi-
llip. Fran. in c. 2. 5. hæretici eod. tit. Docto.
in l. Gallus 5. & quid si tantum de lib. & po-
stbu. Cassene. in consuetudi. Burgun. rubri-
ca 3. 5. nu. 69. Jacob Segura in l. cohæ-
di. 5. cum filiæ de vulga. & pupil. nu. 73.*

20 Præterea filii, & nepotes hæreticorum privandi sunt per sententiam, sed non sunt ipso jure privati Sacerdotiis, & beneficiis, quæ consecuti fuerint post parentum condemnationem; non tamen privandi sunt ullo modo illis beneficiis, quæ antea obtinuerant, quām patres eorum declararentur hæretici; quia id nullo jure cavetur, & iniquissimum esset. *cap. sat. perversum 59.
distrin. & illic glo. & cœt. Anto. Abb. Joan.
Imol. Jan. de Ana. & Felinus in cap. vergen-
tis de hæreti. Ludo. Roma singula. 686. Gon-
salus de hæreti. pravita qu. 23. Covar. lib. 2.
varia resolut. cap. 8. nu. 4.*

21 Filii, & hæredes admittuntur ad probandam innocentiam patris defuncti per testes idoneos, & Fidei Zelatores; non tamen censentur idonei filii, & familiares, neque domestici; nisi forte ad aliqua probanda, quæ per alios probari non queant.

Citandi autem sunt filii, & hæredes, cum rei mortui fuerint, nec pertinaces, nec plenè confessi; alioqui supervacanea defensio est; quia pertinacem defendere non licet, & ut ait Ovidius

Non est confessi causa tuenda rei.

1. ad probationem dominii. C. de probat. cap. filii de hæreti. lib. 6. l. fin. §. ult. ff. de bonis eorum. l. non omnes. §. à barbaris de re mili- ta. l. 3. C. ad naufr. l. 11. l. consensu. §. sin autem. C. de repud.

22 Hæc autem questio anceps est, & magnam utrinque probabilitatem habet: An pœnæ contra filios hæreticorum statutæ, comprehendant etiam eos, qui nati fuerant priusquam parentes eorum in hæresim laberentur. Quod prima quidem facie satis probari videtur duabus Pontificum constitutionibus, quæ generaliter de filiis eorum loquuntur, qui tempore mortis hæretici erant; Deinde causa punitionis hæreticorum eadem est in filiis quounque tempore natis. Ad hæc, hæresis vitium est merè spirituale non trahens à carne cōmercium; quam ob causam distinctio illa locum non habet, quæ in aliis criminibus observari solet; scilicet, quod hi nascuntur ex infecta radice, illi contra. His ferè rationibus periuasi multi hanc opinionem sequuntur, quam quotidiè usu comprobari videntur. c. filii cap. statutum 2. de hæreti. lib. 6. Joan. And. Dom. & Philip. Fran. in cap. ut commissi de hæreti. lib. 6. Gonsal. de hæreti. pravita. quest. 23. Joan. Lupus de jure Navarræ parte 5. §. 8. objectione 4. Galindus in disputatione Regia. §. 18. Alfonus lib. 2. de justa hæreti. puni- tio. cap. ult. & iterum lib. 1. de potestate legis pœnalis cap. 7. Covar. lib. 2. varia resolut. c. 8. num. 5. Grego. Lupus in Regiam. l. 2. tit. 2. par. 7. Gigas lib. 3. de crimine lesæ Majestatis questio. 5.

23 Alii verò complures, quibus ego vehementer assentior, benignorem sententiam secuti, ajunt hæretici filium Catholicum, ante patris hæresim natum, nec in famem, nec suprascriptis pœnis obnoxium esse; quia nulla sit lex, quæ talem filium nominatim exprimat; nec eadē ratio sit hujus, & aliorum filiorum; postremò, quia multa sunt, quibus probabilior sententia nostra videri queat. Calderi. tit. de hæreti. conf. 3. Petrus Cynus, & Angelus in l. quis- quis C. ad leg. Juli. Majesta. Præpositus in

cap. quo jure. §. distin. col. pen. Dom. in cap.

2. §. hæretici, de hæreti lib. 6. Alfon. Carta- gena in quodam Concilio qu. 7. Joan. de Ana. in cap. vergentis de hæreti. Tiraquel. de jure primogenitorum qu. 31. num. 4. tract. de cri- mine lesæ Majestatis in erto auctore quest. 7. Orosius in l. emancipatum ff. de Senatorib.

24 Ac primum quidem, Imperatoris Constantini lex huic sententiæ favet, qua cautum est, ut crimen patris noceat filiis nascituris, non autem illis, qui tempore criminis commissi nati, aut concepti fuerant; liberti enim, & eorum filii propter ingratitudinem revocantur in servitatem; quod ex Atheniensium legibus Romani accepisse videntur; Retulit enim Valerius Maximus legem illorum his verbis; *Age quid illud institutum Athenarum, quæmemorabile, quo convictus à patrono libertus ingratus, jure libertatis excutitur? supersede te, inquit, habere civem, tanti muneri impiam estimatorem; nec adduci possum, ut credam urbi utilem, quem domi sceleratum cerno; abi igitur, & esto servus, quoniam liber esse nescisti.* Eandem igitur legem ferens Constantinus, post alia inquit, *Filiis etiā, qui postea fuerint nati, servituri, quoniam illis delicta parentum non nocent, quos tunc esse ortos constiterit, dum libertate illi poti- rentur.* Valerius lib. 2. cap. 1. l. 2. C. de liber- tis, & eorum libe. & illic glo. Bal. & coeteri.

25 Ad hæc, sicuti Divus August. quadam in epistola scribit; *Non imputantur filii peccata parentum, quæ post eorum nativitatē à parentibus committuntur.* Et super Deuteronomium idem Divus ait; *Filios natos antè peccatum patris esse prorsus ap- pena immunes; non enim trahit, inquit, ali- quid eis patre, qui jam natus erat, quando pa- ter eis peccavit.* Ecce quomodo beatus ille Pater considerat rationem illam vul- garem, quod nati post commissum crimen, ex infecta radice proveniunt; Nam filius, antequam generetur, dicitur esse in patre secundum corporalem substantiam, & se- cundum potentiam generationis activam; Unde Levi dicitur decimus fuisse in lú- bis Abrahæ; quod longè aliter habet in filio nato. Mirum ergo videri non debet, si alia sit causa horum, alia illorum filiorum. August. epist. 7. & super Deuter. q. 42. cap. non imputantur, & c. jam itaque 1. q. 4. ad Hebre. 7. Ambro. Cathari. lib. de peccato ori- ginali disputatione 6.

Hæresis vi-
tium mere
spirituale.

*Tolet. m*i**
Concilii de-
cretum.

26 Post hæc, nostrates Legumlatores hanc sententiam semel, & iterum approbasee videntur; & virti illi per celebres, qui in condendis legibus septi partitis strenuā operam navarunt, eandem illam filiorum distinctionem secuti, addunt, sapientissimos, ac vetustissimos Hispanos majores nostros in pœnis constituendis séper hanc rationem observasse. Quod mihi peri-
cuum fit ex decimo tertio Concilio Tole-
tano, ubi quidam restituuntur in pristinam dignitatem, qui tunc in infidelitatem in-
ciderant. Et mox subjungitur; quod etiam de filiis eorum decernimus observandum, qui post admissum parentum præmemoratae pro-
fanationis scelus, nati esse produntur. Ecce quod illi tantum filii egebant restitutione, qui nati erant post parentum infidelita-
tem; alii vero nati antè crimen, quia integri status permanerant, non egebant resti-
tutione. l. 6. tit. 27. par. 2. Concilio 13. To-
letano cap. 1. Regiae leges 4. & 5. tit. 1. lib. 4.
ordinatio. l. 3. tit. 9. eodem lib.

27 Neque his obseruit, quod hæresis vi-
tium sit merè spirituale; nam & alia vitia spiritualia, & reliqui animi mores in filios transire solent, perinde atque vitia carnis. Rectè namque ille cecinit:

*Qui viret in foliis venit à radicibus hu-
mor,
Et patrum in filios abeunt cum semine
mores.*

Adde quod Paulus cap. 5. epist. ad Gal. inter opera carnis, hæreses posuit; & nonnunquam vitium corporale usque ad annum pervenit, & eum vitiat. Accedit eodem, quod vita, & sensus ex anima in corpus defluunt; quæ si magnis peccatis depravata, & corrupta fuerit, corpus etiam ipsum trahit secum in corruptionem, illudque mirè inficit, sive coniunctione societatis, sive jure possessionis, sive derivationis natura.

Unde fit nonnunquam, ut infirmitas cor-
poris ex animi peccato descendat, quem-
admodum Plato docet in Charmide di-
cens: *Quemadmodum oculos sine capite cura-
re non decet, neque sine reliquo corpore caput;
ita neque sine anima corpus; omnia namque,
vel bona, vel mala ab anima in corpus, & ho-
minem totum manant. Illam igitur primum,
& maximè curare oportet, si modo caput, &
universum corpus bene valere debeat. Quod
& Chrysostomus alicubi tradit. Theophylatus quoque in Evangelium Marci,*

*Difficiliores, inquit, morbi ex peccatis oriri
solent; tanta prorsus est affinitas, (ut Gellius
ait) corporibus hominum mentibusque. Ade-
de quod non in eo vis est, utrum sit vitium
spirituale, vel corporale, sed in hoc potius,
quod hi filii nati sunt ex hæreticis, illi con-
tra. l. 1. §. apud Vivianum. ff. de edili. edi.
Theophilus. cap. 2. Gellius lib. 4. cap. 13. cap.
cum infirmitas de pœnit. & remissi. Chryso-
stomus in cap. Matth. 4. homil. 14. & in Jo-
annem homil. 37. Lucas in l. 1. C. de deserto.
& occultato lib. 12. col. 7. Cyprianus noster
in psalmum 38. vers. ab omnibus iniquitati-
bus.*

28 Ad extremum suffragatur senten-
tiæ nostræ ratio viva, & spirans; nam si fi-
lius natus antè dignitatem patris, non con-
sequitur prærogativas, & honores ejus; multò minùs illi nocere debet crimen à pa-
tre post ejus nativitatem commisum; Et-
enim odia restringi, & favores convenit
ampliari; & iniquissimum est, ut alterius
odio quispiam prægravetur. cap. odia de-
reg. jur. l. si quis in suo. §. 1. C. de inoff. testa.
l. D. Marco. C. de quæst. l. si quis Decurio 3.
l. neque Dorothæum l. doctitii. l. neminem. l.
Divæ memoria. l. ult. C. de decurionib. lib. 10.
l. Senator de dignita. lib. 12. l. si cohortalis de
cohortali. eod. lib. l. emancipatum de Senato.
l. filii. §. Senatores. admunici cap. 2. qui filii
sint legiti.

29 Ne autem Catholicæ, & innocentes
filii, antè patris hæresim geniti, rigore ali-
quo puniatur indignè, quantacunq; legum
severitas benigna interpretatione tempe-
randa est. Et ut Fabius ait: *Etiam si qua
sunt iura, que obstant, si tamen angustus sal-
tem detur accessus, per quam intrare huma-
nitas possit, vera clementia occidente conten-
ta est. Misericordia quidem digni sunt, sicut
i. Justinianus inquit, bi qui alieno laborant
vitio. Narrans elegantè Plutarchus im-
manem Scillæ credulitatem, post alia di-
cit: Qui proscriptum acceptasset, salutique
consulvisset, humanitati pœnam, mortem defi-
nivit, non fratrem, non filium; non paren-
tes exceptit; qui necasset, cædis mercedem duo
talenta constituit, seu Dominum servus, seu
patrem filius interemisset. Quod autem omni-
um in justissimum existimatum est, proscri-
ptorum filios, ac nepotes honore privavit,
omnium bona publicavit. Tanti est pro pa-
trum scelere filios innocentes punire. Fa-
bius declam. 6. l. legem. C. de natura liberis.*

*Infirmitas
corporis
quandoque
descendit ab
animo.*

30 Adde, quod nulla lex est, quæ nominat filios natos antè patris hæresim puniat nec generali filiorum appellatione, hic censeri debent esse comprehensi, quos anteriores leges, quos ratio diversa, denique quos tot viri sapientes excipiunt. Nec movet Alexandri IV. constitutio, qua probari putant, filios quocunq; tempore natos in eadem causa pœnarum esse; quia nil minus indidem colligi potest. Non enim constitutio de pœnis filiorum quippiam ait; nec de his, qui nati sunt antè patris hæresim loquitur; sed id tantum definit filios, vel hæredes admittendos esse ad probandam innocentiam ejus, qui tempore mortis cœremonias fecerat hæreticorum. Ex quo nil aliud intelligi poterit, quam quod filii, hoc & illo tempore nati, admittendi sunt ad probandam innocentiam patris, quemadmodum hæredes etiā extranei ab ea defensione non excluduntur. *cap. filii vel hæredes de hæreti. lib. 6. l. sed & posteriores de legib.*

31 Alia tamen constitutio Bonifacii VIII. extat, cui respondere posse vix videor; in ea siquidem continetur, quod filii, & nepotes illorum hæreticorum supradictis pœnis comprehenduntur, qui tales esse, vel tales etiam decepsisse probantur. Ergo sat esse videtur, quod parentes deceperint hæretici; undè consequitur, constitutionem de filiis quoque natis antè hæresim loqui, cum post mortem patris ab illo generari nequierint. Hæc sunt verba legis fortissima ut putant, quibus opinio contraria potissimum sustinetur; quæ fateor, fallere possunt parum diligentè intuentes; cœterum si constitutionem ipsam attentius considerare velimus, haud dubiè reperiemus eam sententiæ nostræ favere, adversæ autem opinioni obstat; quod ex his, quæ mox dicturus sum, cuivis facile perspicuum esse poterit. *cap. statutum 2. de hæreti. lib. 6.*

32 Initio, non jure faciunt hi, qui legem latam in favorem filiorum, retorque re conâtūr in odium eorum; nulla enim juris ratio, aut æQUITATIS benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum cōmodum producamus ad severitatem. Quod si constitutionem illam diligentè excusseris, à primo ejus capite usque ad extremum reperies

omnia in favorem filiorum decreta, nihilque aduersus illos tractatum, nihil contra illos inductum. Excludebantur ab officiis, & beneficiis hæreticorum filii usque ad secundam generationem; id Pontifex Bonifacius declarat, ut per paternam lineam, primus, & secundus gradus comprehenduntur; per maternam vero, ut ad primum duntaxat gradum ea pœna extendatur, idque favore filiorum. Intelligere quivis poterat ex Innocentii, & Alexandri decretis, filios, & nepotes quoruncunque hæreticorum ad publica officia, & Ecclesiastica beneficia non esse admittendos; id quoq; Bonifacius idem Pontificia illa Constitutione in favorem filiorum interpretatur, ut de illis tantum filiis id accipiatur, quorum parentes pertinaces in hæresi deceperunt. Vides quam nihil hic sit, quod filiis noceat? *dicto cap. statutum 2. l. nulla de legib. l. quod favore. C. eo. tit.*

33 Ad hæc nulla in eadem constitutione quæstio est de filiis natis antè, vel post patris hæresim; nec quicquam decernitur ibidem, quo leges anteriores abrogatæ creantur; nec verissimile est Pontificem illum, tam pium, & benignum erga filios, in ea ipsa lege, in qua de filiis tam bene meretur, obiter tamen, & aliud agentem, generali tantum filiorum appellatione, tot æquissima jura corrigere voluisse, in odiū, & necem filiorum, quibus maximè consultum esse volebat. *l. non est novum de legib. l. si quando. C. de noſſi. teſtam. cap. Ecclesiæ veftra 2. de eleſtio. l. alti. quod met. cauſa. cap. quia veriſimile de preſumpt.*

34 Præterea, si æQUITATI, si veriſimili bus conjecturis, denique si justæ interpretationi locus ullus relinquitur; probabilior finè dubio ex Pontificia illa constitutione sententia nostra reddetur; nam si filii eorum hæreticorum, qui tandem ad Ecclesiæ unitatem quoquomodo redierunt, non iubiiciuntur pœnis suprascriptis, quamvis procreati sint ab infectis parentibus; quanto justius, rectiusque impunitatem, consequi debent ii, qui ex Catholicis parentibus nati sunt, etiam si postea in hæresim parentes eorum lapsi fuerint? Nec obstant verba illa constitutionis, undè nonnulli male colligunt, satis esse ad pœnas omniū filiorum, si parentes hæretici sint duntaxat tempore mortis; nam ea interpretatio contra alia jura, contra æQUITATEM, & na-

tura-

naturalem rationem accipienda non est. Quid? quod ob eam tantum causam exigit Summus Pontifex, ut parentes probentur hæretici decessisse, quo planè constet, illos nec emendatos fuisse, nec Ecclesiæ unitati restitutos; non autem, ut filii antè illorum hæresim nati, constitutionum pœnis comprehendantur indignè. Adde, quod perraro evenire solet, ut hi moriantur hæretici, qui vixerunt Catholicæ; nec enim mala mors esse solet, quam bona vita præcessit; & ut Celsius ait, ad ea potius debet aptari jus, quæ, & frequentè, & facile, quam ad ea, quæ perraro eveniunt. Accipienda ergo illa constitutio est de filiis genitis post hæresim patris, qui persistens in errore, decessit hæreticus; & hanc sententiam Ludovicus Molina longiori disputatione defendit. *Authent. multò magis. C. de Sacrosan. Eccles. l. 2. C. de condit. insert. l. 3. de liber. præteri. l. nam ad ea de legibus. l. qui testamen. cap. cum cessante de appellatio. & illic Decius nu. 9. Molina lib. 4. de primigeniis Hispania cap. ulti.*

35 Perdifficilis autem questio est, an filius patrem occultum hæreticum accusare, aut saltem judicibus indicare teneatur.

Multi quidem putant, filium ad eas res obligatum esse. *Alex. Ales parte 3. præcepto 4. qu. 33. Henricus in eodem præcepto sermone 5. Lopus in cap. per vestras. I. 75. Alphonsus Castrus lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. ult. Cajet. in Deut. cap. 3. Marti. Navarrus in cap. inter verba laudantium 11. qu. 3.*

Auctores affirmatiue sententiae.

36 Nec eorum levia sunt argumenta;

Dcuter. 13. nam lege Mosayca pater filium impium accusare, ac punire debet, ergo & filius patrem. Ad hæc, Philo in libro de victimas Frater, & filius impius necandus.

offerentibus ait: Necandum esse fratrem, & filium impium, tanquam hostem publicum.

sine respectu privatæ necessitudinis. Et alibi

Necessitudini pietatis propinquitati. Præterea extra controversiam est, magis diligendum esse Deum, quam patrem; & relinquendum, atque odio habendum esse patrem propter Deum. Divus quoq; Hieronymus epist. ad Heliodorum, & ad Marcellam alia in epistola scribit; calcandum

Pater pro Religione calcandus. esse patrem pro religione, ac solidum pietatis genus esse in ea re esse crudelem, & genus fore pietatis impium esse pro Domino. Accedit eodem, quod filius tenetur Magistratibus indicare patrem proditorem Patriæ, ut

elegantè docet Cicero lib. 3. offic. Postremo inconfesso est, patrem esse indicandum à filio, si Principem velit occidere. Relinquitur ergo, ut pro sinceritate Catholicæ Fidei pater hæreticus a filio sit Inquisitoribus Apostolicis indicandus.

37 Contrariam sententiam tuetur Alfonius ille Tostadus, cui equidem vehementer assentior. Nulla enim lex extat ^{Negatiam sententiam qui tueratur.} Naturalis, Divina, vel Humana, quæ tam grave onus humeris filiorum imponat; etenim lex illa Moyfis de Patre, aut Matre non loquitur; magno sanè arguento, eos prodendos non esse; id enim haud obscurè Legislator excepit, qui cum legem bene longam promulgaret, in qua conjunctissimos quosque recensuit, parentes tamen omisit, qui in primis nominandi erant; Nam si idem de patre, aut matre voluisset, adjunxisset, nec enim deerant illi verba, nec obliuisci potuit Legislator ille, ut unus nostrum; nec lex illa Divina imperfecta esse potuit, nec trahenda est ad speciem longè dissimilem. *Deutero. 13. & inibi. Tostadus quest. 3.*

38 Eodem ferè tendunt verba illa ejusdem Moyfis: *Occidat unusquisque fratrem, Exod. 32. & amicum, & proximum suum. Et item illa: Consecrabis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre. Ubi semel, atque iterum de patre altum silentium. Cur enim Sacer Moyfes non antè omnia dixit, occidat unusquisque patrem suum, nec aliquem parricidam laudavit? Nimirum quia portentum, atq; monstrum est (ut inquit Cicero) esse aliquem humana specie, & figura, qui tantum immitate bestias vicerit, ut parentes occidat, cum etiam feras inter se se partus, atque educatio, & natura ipsa conciliet. Exodi 32.*

39 Nec obstat argumentum illud; si pater filium, quem amplius diligit, accusare debet, ergo & filius patrem. Nec enim dilectio in causa est, ut pater non sit accusandus, sed maxima illa obligatio, qua filius plus patri debet. Unde fit, ut pater filium accusare possit, nec lex ulla id vetet; impium vero sit, filium patri diem dicere, ut ait Plato in Euthyphrone. Adde quod majorem dilectionem filius patri debet, quam Pater filio, ut *Plato 11. de legib. & Aristo. lib. 9. ethi. cap. 2. auctores sunt.*

Patris criminis occultandum à filio.

40 Præterea, filius tenetur occultare patris crimina, nec seipsum prodere debet; quod si patrem occultum hæreticum judicibus indicaret, se ipsum filius proderet, quia infamis esset, simulque bonis patris privaretur; quo quid cogitari durius possit? *Gen. 9. cap. quis aliquando de pœnitentia distinctio 1. Ecclesiastici. 3. cap. cum secundum de hereti. lib. 6.*

41 Nec movere quenquam debet quod filius patrem impium relinquere, atque illum odio habere queat; non enim conficitur inde, ut illum accusare, vel judicibus prodere teneatur; nec ullus Sanctorum Patrum id unquam docuit, nec dilectioni Dei hoc adversatur; potest enim filius Deum diligere, sicuti debet, & tamen patrem impium nec accusare, nec indicare judicibus.

42 Ea verò quae de Patriæ proditore retuli, longè dissimilia sunt; quia nisi patriæ proditor Magistratibus indicetur, momento temporis universa Respub. perire potest, cuius salus præferenda est saluti patris; hæresis autem paulatim serpit & neminem occidit invitum, & quandiu fuerit occulta, parùm nocebit Respub. Si vero latius serperit, nullo etiam indicate manifesta judicibus fiet. Hæc eadem dici possunt de patre, qui de interfiendo Principe conjurasset; id enim facinus horæ momento committitur, & occiso Principe tota Respub. salus pericitatur.

43 Ex quibus omnibus, aliisque multis perspicuum est, Alphonsi Tostadi sententiam generaliter esse verissimam; sed ut mihi quidem videtur, eget interpretatione. Nam, & si filius non teneatur patrem occultum hæreticum judicibus indicare, poterit tamen id facere; & eo magis si pater insanabilis esse videatur; Nec Tostadius, aut alius quispiam hoc negat, quin immò laudandus est filius, qui ardore Divinæ Religionis naturalem amorem vicerit, & affectum hunc vehementissimum superaverit; sed omnia prius tentare debet, quam patrem ad judices deferat.

44 Dux autem sunt species, in quibus filius patrem hæreticum judicibus prodere debet. Prior est, cum filius ab Inquisitoribus Apostolicis justè interrogatur; posterior cum patris hæresis perniciosa Respub. sit. Nam quoties judex iustè interrogat, toties testis, & reus interrogatus te-

netur ei dicere veritatem; quia magna pars justitiae legalis in obedientia consiluit, qua paie opportet jūdicii iusta præcipienti; & quo iure jūdex iustè interrogat, eodem interroganti tenentur ei vera fateri. Accedit eo quod veritatem occultare in iudicio, crimen mortiferum est, præsertim cum testis, aut reus juratus mentitur. Accedit etiam quod tunc filius iustè interrogatus seipsum prodere debet, ergo & patrem. *Tho. 2.2. qu. 69. & qu. 76.*

45 Postremò, si pater hæreticus pestifer sit, & ejus hæreses pernicem, & existim afferre possint universæ Reipub. tenebitur filius ea facere, quæ de patriæ proditore lib. 3. offic. Cicero his verbis scripta reliquit: *quid si pater Fana expilet, cuniculos agat in aerarium? indicet, ne id Magistratibus filius? nefas id quidem est; quin etiam defendat patrem, si arguatur. Ipsa patriæ conductus pios habere cives in parentes. Quid si tyrannidem occuparet, si patriam prodere conabitur pater? si lebit nefilius? immò vero obscurabit patrem, ne id faciat; si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiam; ad extremum si ad perniciem patriæ respectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris.* Atq; hæc quidem haec tenus; nam in libro de patre hæretico, satis multa de hac quæstione diximus, & illinc assumi possunt, quæ ad hunc locum pertinebunt.

46 Hinc illa exoritur quæstio, an filius judicibus indicans hæreticum patrem; eximendus sit ab infamia, & ab aliis pœnis filiis hæretorum impositis? quod magis placet Alfonso Castrensi; quia ratio, inquit, legis cessat in his filiis, qui parentes deferunt; in eis enim paterni criminis exempla non sunt metuenda. Quæ ratio in lege pœnali expressa cum cesset, & lex ipsa cessare debet. Hoc tamen argumentum fragile quidem mihi videtur; nec enim ea est potissima ratio illarum pœnarum; quæ si non alia foret profectò lex ista in justissima esset; Nam quis unquam punivit innocentem, ob eam tantum causam, quia timet ne forte aliquando reprobus efficiatur? pœnam culpa præcedere debet, non autem consequi. Nam sicut Patus Thrasea, apud Cornelium Tacitum lib. 15. annalium, inquit; *Culpa, quam pœna tempore prior; emendari, quam peccare posterius est; nec propter incertissimam presumptionem innocens puniendus est.* Deinde quamvis ra-

De Patre hæretico, & Patriæ proditore non currit pater.

Tostadi sententia eget interpretationem.

tio illa cessare videatur, supersunt nihilominus aliæ fortiores causæ, quibus justè ad hæreticorum filios pœna pervenit, quemadmodum supra luculentè disservi. *Alfoncus libro 2. de justa hæreti. punit. c. ulti. l. quisquis. §. 1. C. ad leg. Juli. Majesta. c. cum ceſſante de appellat. cap. literas de præſumpt. §. affinitatis instit. de nuptiis.*

47 Eadem tamen sententia ex aliis causis mihi non displicet. Primò, quia impunitate, ac prœmio etiam dignus est ille qui ardore, ac zelo Fidei, & Religionis accensus, ne parenti quidem suo parcit. Deinde quia hi de Repub. & Catholica Ecclesia benè meriti sunt. Postremò, quia hoc favet innocentibus, & benignus est, & Imperiali constitutione sanctū. (b) Ajunt enim Federicum Imperatorem constituisse, ut qui latentem patris hæresim revelaverit, aliorum filiorum pœnis nequaquam subjaceat. Quod Pontificia, quidem, & Regia lege confirmari deberet. *cap. si quis Papa 79. distin. l. eum qui C. de decurio. lib. 10. glof. in §. planè instit. de jure natura. Abulen. lib. 2. Regum cap. 20. q. 21.*

48 Pater filium hæreticum exheredare potest, & filius patrem; ea enim est iustissima causa exhereditationis, constitutione quadam novella explicata, quam Harmonopalus retulit in promptuario juris lib. 5. tit. 9.

49 Sed an ea lex locum habeat etiam si hæreticus ad finum Ecclesiæ redierit? & nihilominus puto constitutioni tunc locum esse; parcitur enim hæretico parenti, ut ignis pœnam evadat, sed infamia ejus non aboletur; & pœna quidem illadem potest, sed, ut ille ait, culpa perennis erit; nec aliæ pœnæ abolentur pœnitentia, ut alibi dixero.

50 Quæsitum scio, an Filius hæreticus à patre judicibus oblatus, vel contra, pater à filio indicatus, mitius puniri debeat? Quod Alfonso Castrensi placet, nec mihi displicet, ne videantur se ipsos ad suppliū obtulisse; ut in simili specie apud Martianum, & Ælianum lib. 1. relatum est. Accedit etiam, quod benignius cum eis agi solet, qui seipso, & qui altri deferrunt. Coeterum in casu proposito magis considerare debent judices spontaneam hæretici, simplicem, & humilem confessiōnem, ejusque contritionem, & conversiōnem; quam extraria isthæc, quæ metu pro-

bationum, & cautè, atque dedita opera interdum fieri solent. *Alfonsus lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. ult. l. milites agrum. §. ulti. de re. milita. Elianus lib. 1. variæ historiæ cap. de patre filium suum capitum reum postulante. Hippolyt. in l. 1. §. ad questionem de questio. l. 1. C. de his qui se deferunt lib. 10. & l. 1. de diserto, & occultato lib. 12. Igneus in l. 3. §. si ex stipulatu. ad Sillania. Tiraquel. de pœnis, causa 18. cum seq.*

52 Alia quæstio subindè tractatur à Theologis, & Juri peritis; utrum Judæorum, & Infidelium filii baptizari debeant, parentibus suis invitatis. Cujus quæstionis variis casus considerari possunt. Primus, cum illorum filii bello capti, aut alia ex causa efficiuntur Christianorū servi; tunc autem baptizandi sunt invitatis parentibus, in quorum potestate esse jam desinunt; Nam cum arbitrio dominorum educantur, vitæ illorum perpetuæ potius, quam temporali providere debent; Nam, & unicuique mandavit Deus de proximo suo; & qui suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, Fidem negavit, & est infideli deterior. Altera species est, cum parvuli permanent in potestate parentum, & ab eis juxta sectam suam educantur; quo casu, nullo modo baptizari debent parentibus invitatis; quia eos non docerent Fidem Catholicam, sed Judaicam perfidiam. *I. Timo. 5.*

52 Ille autem casus difficilior est, cum Judæi, & Infideles sub dominio nostro, & inter Christianos degunt; nam de filiis parvulis eorum ambigitur, an abduci debeant ad baptismum parentibus invitatis. Quam quæstionem brevitè ipse perstringā; quia in Hispania Judæi, & infideles commorari nequeunt. Sunt autem plurimi asserentes non licere in specie proposita, infantes parentibus obluctantibus, ad baptismum diripi, ne indè homicidia, & apostasiæ sequantur. *Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 12. 3. par. qu. 68. & quol. 2. art. 7. Durandus, Richard. & Palud. in 4. sent. distin. 6. Gerson in regulis moralibus. glo. in cap. Judæorum 23. q. 1. Calderi. conf. 3. tit. de Judæis Cardi. Abb. Preposi. Joan. de Ana. & Felinus, qui ait hanc esse communem sententiam c. sicut de Judæis. Silvester in summa verb. baptismus 4. §. 6. Joan. Echius de Sacramentis homil. 11. Matth. de afflictis Neapol. de c. 151.*

53 Alia est cum plurimum diversa opinio, afferentium, parvulos infidelium ab invitis parentibus auferri posse, & baptisimi Sacramento regenerari, cautione pro viribus adhibita, ne ex hoc homicidia sequantur. Quæ sententia, tametsi probabilibus argumentis nitatur; n. ihi profecto non satis placet, neque usu Ecclesiæ comprobata est. *Scotus in 4. sent. distin. 4. quæst. ult. Joan. major. in lib. 2. distin. 44. quæst. 3. Joan. Andr. Archid. Steph. Joan. Imola. Landul. Aureo. Angel de Clava Gabriel, & quidam alii.*

54 Hæc autem omnia de his filiis accipienda sunt, qui nondum habent usum rationis; nam illi, quibus liberum est arbitrium, non sunt inviti baptizandi, etiam si parentes eorum id velint. Militem enim voluntarium dilit Deus; non est cogendus quispiam ad suscipiendam Christianam Religionem, sicuti Tertullianus, Isidorus, & cœteri omnes docent; nec invitatus est aliquis faciendus amicus, ut Aristoteles ait. *libr. 8. ethi. cap. 13. Tertullianus lib. ad scapulam. Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 2.*

55 Si vero hi filii sponte ad Baptismum venerint, invitis etiam parentibus baptizandi sunt. Et hæc est vera, & constans Theologorum omnium sententia. Quod si Judæi, & Infideles cum filiis parvulis fuerint in Christianorum servitutem redacti, possunt liberè à parentibus auferri, & eis invitis baptizari, quemadmodum maiores nostri in Concilio quodam Toletano his verbis decreverunt; *Qui Judæos in servitutem acceperint, in nullo eos permittant rituum capitulum suorum cæremonias celebrare, aut colevarum à parte; & filios eorum à septimo anno nullam cum invitis auferre; etiā parentibus suis habitationem, aut societatem habere permittant; sed fidelissimis Christianis nutriendos tradant, & filios eorum, & filias Christianis in matrimonium tradant, ne infidelium patrum suorum semitas quibuslibet occasionibus iterare possint. Concilio 17. Toletano cap. 8.*

56 De minoribus autem viginti annis, qui sponte de seipsis, de parentibus, de consanguineis, ac de aliis omnibus, quos hæreticos esse sciant, plenam judicibus dixerint veritatem, instructione Hispalensi decretum est, ut benignè recipientur etiā post tempus gratiæ; & ut levius puniantur, quam alii maiores natu; quia ætas im-

matura, & prava educatio, eos quodammodo excusare possunt. Curare tamen Inquisitores debent, ut ni Fidem Catholicae doceantur, & pleniū, ac melius deinceps instruantur. Huc accedit jure consultus Triphonius, qui de impuberum punitione loquens, inquit. *Atatis miseratio ad mediocrem pœnam judicem perducere debet. prima instr. Hispalen. cap. 9. l. auxilium. §. in delictis de minori. cap. 1. & 2. de derelictis pueri. Corasius lib. 6. miscella. c. 23.*

57 Accedit etiam, quod plerunq; præceptis parentum imbuti filii ad eorum hæreses, moresque deducuntur, & antequam liberum arbitrium habeant, impietatem illorum simul cum lacte sugunt. Ochozias *2. Paral. 22.* Rex Judæorum, sicuti sacra testatur historia, ingressus est, per vias domus Achab, quia mater ejus impulit eum, ut impiè ageret. Proinde gratias ingentes Omnipotenti Deo temper agere debemus, quia nos ex parentibus Catholicis, & in Hispania nati dignatus est; nam si ex Hæreticis, Judæis, aut Infidelibus nasceremur, & inter illos educaremur, haud dubiè quin similes eis, ac fortasse deteriores efficemur. Nam, ut ait Prudentius lib. 1. contra Symmachum:

*Ut semel obsedit gentilia pectora patrum
Vanæ superstitione; non interrupta cucurrit
Æstatum per mille gradus; tener horruit
hæres,
Et coluit quidquid sibimet venerabile
Cani.
Monstrarant Atavi; puerorum infantia
primò
Errorem cum lacte babit:*

gratias fortunæ agebant Socrates, & Thales Milesius, quod Græci nati essent, non barbari; quanto rectius nos Deo vero gratias habere, agereque debemus, quod in tantis hæresum procellis nati sumus Hispani. *2. Paralipo. 22. cap. dixit Apostolus 24. qu. 3. Laertius lib. 1.*

58 Si vero minor viginti annis dolice Pax hæreticus pertinax fuerit, & monitus, atque convictus ad Ecclesiam redire noluerit, perinde ac si major esset judici seculari relinquendus, & ab eo in ignem mittendus est; Non enim parcitur minoribus *In atrocioribus minoribus nō parendum.* in atrocioribus delictis præsertim in his, in quibus malitia supplet ætatis defectum, quale crimen hæresis est *textus, & glos. in l. auxilium. §. in delictis de mino. glo. & in-*

*terpretes in l. ferè in omnibus de reg. juris.
Tiraquel. lib. de pœnis, causa 7.*

59 Quòd si quispiam, dum esset minor viginti annis, inciderit in hæresim, & major factus convictus fuerit de crimine, videbatur prima fronte puniendum eum esse mitius tanquam impuberem, & minorem; quia, ut apud Ulpianum est, quoties de delicto queritur, placuit non eam penam, subire, quem debere, quam conditio ejus admittit eo tempore, quo sententia de eo fertur; sed eam causam sustinere, quam sustineret, si eo tempore esset sententiam passus, cum deliquisset. Verius tamen est, puniri debere talem hæreticum perinde ac si eo tempore delinquat, quo sententia in eum fertur; Quia hæresis cum eo crevit, & secum illam semper habuit, qui nunquam illam confessus est. Non secus atq; si quis impubes rem aliquam furto subtraxerit, & eam temper posse derit, donec major factus, deprehensus cum ea sit. Adde, quòd & gravius iste deliquit qui nunquam ad Ecclesiam verè conversus est, & severius puniri debet, qui tandem tacuit, occultum secum ferens sub pectore vulnus. Tantò enim graviora sunt peccata, quanto diutius in foelicem animam detinent alligatā.

*l. 1. de pœnis. l. si dominium, & illic Bart. &
in l. inficiandæ. 3. infans defurtis. cap. ulti.
do consuetudi.*

60 Quamvis autem majores viginti quinque annis curatore non egeant, juxta quod apud Joannem scriptum est: *Ipsum interrogate, etatem habet, ipse de se loquatur;*

cap. 9.

minoribus tamen in causa etiam hæresis curator ad litem ab Inquisitoribus decernendus est; cuius auctoritate consilio, ac diligentia innocentiam suam Rei tueri possint. Quod quidem ea cautione faciendum est, ut nec minoribus facultas defensionis auferatur, nec ipsi curatores sub defensionis praetextu impietatem illorum occultare queant. Recti quidem judices horum reorum curatores, defensores, & patres esse solent: nec isti curatores (ut assolet) mutant personam agere debent, sed causas impuberum, & minorum diligentè, fideliterque defendere; Nam inter omnes constat fragile esse, & infirmum hujusmodi a tatis consilium, & multis captionibus suppositum, multorumq; insidiis expositum. Quamobrem Sanctissimè Justinianus constituit, ut in criminalibus causis minoribus viginti quinq; annis omnino curatores adsint, cum sit cautius, & melius cum suasione perfectissima, & responsa facere minores, & se defendere, ne ex imperitia sua vel juvenili calore, aliquid vel dicant, vel taceant, quod si fuisset prolatum, vel non expressum, prodesse eis posset, & à deterioro calculo eos eripere. Quidquid igitur cum minoribus viginti quinque annis actum fuerit in criminalibus causis sine curatoris auctoritate, nullius prorsus momenti erit.

*Joan. 9. l. 1. de minori. l. clarum
C. de auctori. prestat. Corne. conf. 198. lib.
4. Hippolyt. conf. 130. Bertran. conf. 326.
lib. 3. Gratus conf. 52. lib. 2. Matth. de af-
flict. decif. 208.*

ANNOTATIONES.

1 Acerbissimum quidem videtur &c. Causas, ob quas Filii puniantur ob Parentum peccata, vide relatas à Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 163, qu. 114. s. ac primum. De materia Filiorum Hæreticorum lege Farin. de Hæresi q. 191. s. 1. nu. 1. & sequen. Locatum in pra- xi. Verbo Filii Hæreticorum. Auctorem Lucernæ eoden. verbo. Zanchinum tract. de hæret. cap. 28. Repertorium Inquisitorum. Verbo Filii, & Eymeric. 2. part. Direct. quast. 114. & aliquot sequen.

5 Illud quoq; justissi num esse scimus &c. Collige ex hac Doctrina actiones nonnullas, quæ Praeceptis adversantur Divinis, nec ab hominibus proprio marte absq; peccato unquam fieri posse; si accedit mandatum Dei, & fiant auctoritate Di- vina, statim justificari, & licetè posse patrari. Sic præceptum fuit Abrahæ ut filium suum lataret Deo Gen. 22. sic Oseæ manū, ut sibi filios ficeret fornicationis. Oseæ 22. Sic tandem Hebræis jus-

sum, ut ex Ægypto recedentes, secum Ægyptiorum res asportarent. Exod. 11. & 12. Quibus autem de causis malitia recedente ab his, introducatur justitia lege D. Augustin. lib. 22. contra Faustum cap. 80. D. Hieronym. in cap. 2. Oseæ, & qua tradunt Theologi 3. sent. dist 37. Quenam autem circa hoc controversia inter Thomistas, & Scotistas vertantur, vide apud Aretin 3. dist 37. quast. uni- ca, & Fabrum dist 48. de refut cap. 3.

6 Cum igitur solus Deus &c. Quid super Insonoris Vita possit Respublica, vel Princeps in casu, quo Tyranus Vrbi minitetur excidium, nisi Innocens occidatur, vide discussum apud Casistas, & præcipue apud Molin. tom. 4. tract. 3. dist 10.

7 Coeterum filii Hæreticorum &c. De justa punitione, qua Filii hæreticorum mulctantur, vide rationem à Summo Pontifice redditam in cap. Vergentis de Hæretic. ut notavi supra tit.

tit. de Bonis Hæretic. num. 5.

12 Iure igitur &c.

Vide *tit. de Bonis Hæretic. num. 4.* & *ibid. notata.*

13 Filii Catholici hæreticorum &c.

De Beneficiorum, & Officiorum publicorum privatione, quam subeunt Hæreticorum filii. Vide *Eymeric. in Direct. 3. part. quæst. 114.* ubi *Pegna comment. 163.* diffuse per totum.

14 Quæri tamen solet &c.

Ratio, quam pro sententia negativa hic affert Simanc. videtur esse unica; quia inhabilis ad unum est inhabilis ad ei adnexum. *c. translato de constitut.* & in specie irregularitatis dicit *Gloss. not ab. in cap. studeat. 50. distin.* & probat *cap. postulastis de cler. excomm. minist.*

16 Filios autem hoc loco &c.

De variis Filiorum generibus vide librum elegansissimum, & p̄er eruditum Eminentis. Card. Paleotti, cuius titulus est. *De Nothis, & spirijs*, ubi multa, quæ ad horum filiorum materiam spectant, invenies, & nota quod hæc Simanca Doctrina non ita dilatatur, ut ad omnes illegitimos extendatur; nam qui incerto patre nascuntur, propter Patris delictum nullam pœnam incurunt. Vide *Farinac. de hæres. quæst. 191. §. 1. num. 11.*

17 Quæsitum scio &c.

De hac quæstione inter DD. sit controversia præceteris, vide *Didac. Canter. in quæst. crimin. Rub. de hæretic. cap. 1. nu. 13.* ibi enim negativam sententiam tuens, veriorem astruit, & secundum eam alias judicatum in Inquisitione Conchensi testatur. Vide pariter *Surd. conf. 386. num. 24.* qui hanc magis æquam, & piam, immo veriorem etiam fatetur.

18 Item quæritur &c.

Notandum quod hic loquitur Simanca de nobilitate quo ad privilegiorum ammissionem. An, & quando Hæreticorum filii propter paternam hæresim nobilitate Patris, & Privilegiis priventur, vide *Sanchez. in præcep. Decalog. lib. 2. cap. 29. nu. 1. & sequen.*

19 (a) Sic etiam Pater Hæreticus &c.

Quod Nepotes Catholici succedant Auo Catholico, etiamsi pater eorum hæreticus vivens sit. tenet idem *Sanchez. qui supra in præcep. Decalog. lib. 2. cap. 14. num. 35.*

20 Præterea filii, & nepotes hæret, &c.

Notandum quod licet hæc Simanca sententia hodie sit magis usu recepta, est tamen contra omnes Veteriores Doctores; hi enim docuerunt filios, & nepotes hæreticorum non modo fieri inhabiles ad officia, & beneficia obtinenda post Patris, vel Aui delictum, verum etiam, omnibus illis, quæ obrinebant ante Patris delictum, ipso iure privari. Hos, & rationes pro se adductas, vide apud *Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 163. quæst 14. §. in hac quæstione, & sequen.*

21 Filii, & Hæredes admittuntur &c.

Vide supra notata *num. 15 tit. de Defunctis.*

22 Hæc autem quæstio &c.

Rationes, quas in sequentibus capitibus pro sententia negativa affert Simanca, quam ipse tuetur, & multæ, & validæ sunt; Verum his non obstantibus contraria sententia affirmativa nunquam dubitate se subscribere ait *Pegna*, addendo se credere, & in consulendo, & in judicando ab ea recessendum non esse. Illum vide *locu supracit. §. Illud præterea quæsitum, & sequen.*

35 Perdifficilis autem quæstio &c.

Hanc quæstionem positam, vide apud *Locatum.*

post præxim quæst. 5. & pro sententia affirmativa resolutam; vide pariter, quæ hic idem Simanc. admodum quidem subtiliter, eruditè, & copiosè scribit infra in libro singulare de Patre Hæretico.

44 Duæ autem sunt species &c.

Has species approbat etiam *Farinac.* sed postea concludit verius esse teneri semper indistinctè in hæresis criminè Patrem arcessere filium, & è contra filium Patrem accusare; Hunc vide *tratt. de Hæres. quæst. 197. §. 2. num. 42.*

46 Hinc illa exoritur quæstio &c.

Quæstionis huius resolutio affirmativa, communis videtur; & pro se multos habet Auctores. Hos vide relatos à *Farinac. de Hæresi qu. 191. §. 1. num. 37.*

47 (b) Ajunt enim Federicum &c.

Hanc Federici Constitutionem, quæ incipit: *Commissi Nobis*, vide relatà à *Pegna inter literas Apostolicas pro Officio S. Inquisit. post Direct. fol. mibi 27. & 28. vbi §.* Nec quidem &c. hæc præcisæ verba leguntur: *Nec quidem à misericordia finibus duximus excludendum, ut si qui paterna hæresis non sequatas, latentem patrum perfidiam revelaverint; quacunque reatus illorum animadversione plebitatur, prædictæ punitioni (intellige pœnas in dicta constitutione contra hæreticorum filios inflictas) non subjaceat innocentia filiorum.*

48 Pater filium Hæreticum ex hæredatre potest &c.

In favore hujus sententiae vide, quæ allegat *Decian. tratt. criminal. lib. 5. cap. 44. num. 17. §. Ideo filius hæreticus.*

50 Quæsitum scio &c.

Nota hæc quod in crimine hæresis sola revelatio delicti Patris facta à filio, vel filii facta à Patre regulariter non est in causa cur hujusmodi Rei mitius tractari debeant; si enim signa conversionis, & contritionis nulla, aut suspecta darent, eodem prorsus modo, ac cæteri forent absque ulla distinctione puniendi. Vide *Farinac. de Hæresi qu. 197. §. 2. num. 44.*

51 Alia quæstio &c.

De materia Infantum Iudaorum, & aliorum Infidelium, quandonam parentibus invitis baptizari possint, vide *luculentæ pertractantem Azor. p. 1. Instit. Moral. lib. 8. cap. 25. quæst. 7. & sequen.* & interim nota quod hi tales Infantes ante usum rationis baptizati, si post cundem rationis usum redant ad Iudaismum, non excusantur ex eo quod Infantes, & ignorantes Baptismum suscepint. Sed Hæretici reputantur, & uti tales mitius licet, puniuntur *juxta tex. in cap. contra Christianos de Hæreticis in 6.* Vide *Pegnam in addit. ad Eymeric. comment. 69. qu. 44. secundæ partis. Direct. §. Iamque hac quæstione, & Farinac. de Hæresi quæst. 178. §. 6. num. 140.*

56 De minoribus autem &c.

Vide quæ de minoribus traddidit supra tit. 17. *Rub. de defens. Reor. num. 14. & 26.*

58 Si vero minor viginti annis &c.

Vide supra notata tit. 17. de defens. Reor. num. 26.

60 Quamvis autem maiores &c.

Nota quod licet sit de jure minori Curatoris traditio in criminalibus, sub pœna nullitatis processus, & confessionis inde sequuta. ut in l. Clarum C. de auctor. præst. attamen in Universali Inquisit. Romana, & in aliis Italiæ in hæresis criminè non servatur. Vide *Caren. in annotat. Pegna ad Prax. Inquisit. lib. 2. cap. 27.*

De Hæresi. Titulus XXX.

SUMMARIUM.

- 1 **H**æresis qualis vox sit, quid significet, & ejus opera.
- 2 Hæresis definitiones.
- 3 Hæresis ut consummata dicatur quid habere debeat.
- 4 Hæresis consummata explicatur.
- 5 Hæresis in Fidei Catholicæ materia committitur.
- 6 Catholicæ scriptores quibus in rebus salua Fide dissentire possunt.
- 7 Hæresis quam impium sit crimen, & quot mala importet.
- 8 Hereses unde oriri soleant.
- 9 Hæresis aliae causæ recensentur.
- 10 Hæresis ex quibus amplius causis procedat.
- 11 Hæresis quare multis modis fiat.
- 12 Hæresum remedia.
- 13 Transactio nulla est, qua de crimine hæresis à quocunque facta fuerit.
- 14 Hæresim manifestam quæ propositiones sapiant.
- 15 Hæresim manifestam quæ crimina praeserant.
- 16 Pacta, & conventa cum Dæmonie quomodo distinguisholeant.
- 17 Dæmones invocare per modum Imperii, aut eis comminando precipere posse homines fieri non posse censet. August.
- 18 Amoris impatientia sortilegia facere; & cæreas imagines, quo pacto superstitionem, non hereticum sit.
- 19 Hostiam non consecratam petere tempore mortis ansapiat hæresim.
- 20 Sortilegiorum, & divinationum cognitionem, nisi manifesta in eis hæresis sit, ad Inquisidores non spectare multorum est sententia.
- 21 Inquisidores de sortilegiis, & divinationibus cognoscere debent.

De Hæresi.

Hæresis, Græca vox est, latine Sectam sonat, olim sappè in bonam partem accepta hodie verò nomen odiosum est, & apud vulgus infame. Significat hæresis, de aliquo dogmate firmatam opinionem, in qua homo tenaciter persistit, unde hæretici dicti; quo nomine significantur qui contra Christi Fidem, aut illius Ecclesiam, vel docent, vel credunt. Dicitur autem hæresis ab electione, quia scilicet eam sibi unusquisque disciplinam elegit, quam putat esse meliorem; sed cum lex nostra data sit ab omnipotenti Deo, non autem ab hominibus electa, id circa Christianorum non est electio sectæ; & quia in baptismo juramus in verba Dei, & in Ecclesiæ doctrinam, in captivitatem redigere debemus nostrum intellectum in obsequiū Christi; proinde quisquis aliam fidem, aut aliam doctrinam elegit, jure ac meritò hæreticus, & infamis, execratione dignus habetur. c hæresis 24. quest. 3. Budeus in l. 5. exempli de ædili. editio. Corasius lib. 3. Miscellanæ cap. 8. Covar.

lib. 3. varia. resolut. c. 1. Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 9. (a) Hæresum opera sunt adulteræ doctrinæ, hereses dictæ Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis, sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur; ideo Apostolus, & sibi damnatum dixit hereticum, quia, & in quo damnatur sibi eligit, nobis verò nihil ex nostro arbitrio indulgere licet; sed nec eligere quod aliquis de suo arbitrio induixerit; Apostolos Domini habemus autores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignarunt; Itaque etiam si Angelus de Cœlis aliter Evangelizaret, anathema diceretur à nobis. Hec Tertullianus lib. de præscriptionibus adversus hereticos, quæ Rabanus Maurus tacito auctore retulit, lib. 2. de institutione Clericorum cap. 58.

Surdas hæresim esse ait, sectam seu disciplinam, quæ rationem aliquam suo arbitratu sequitur, aut sequi videtur, ac Theophylatus in epistolam ad col. cap. 2. enarrans verba illa secundum traditionem hominum, inquit: *Animadvertis undè sit dece-*

deception, quod humana cogitationes, & ratiocinationes intermedium; propterea, & hæreses dicuntur, quia hominum sunt opinio-nes. Christianorum autem fides non est hum- manum dogma; propterea neque tale nomen aessegetur.

2 Hæresis autem multifariam defini-tur à multis, sed in eandem sententiam conve-niunt omnes. Quidam definiunt, Hæresis est propositio falsa, Fidei Catho-licæ repugnans. Alii sic, Hæresis est dog-ma falsum Catholicæ veritati contrarium in eo qui Fidem Christianam professus est. Aliter, Hæresis est error pertinax contra Catholicam veritatem; vel, Hæresis est falsa, & erronea opinio, per quam falsè intellectus opinatur de aliquo contra Fidei veritatem; vel, Hæresis est fidei vitium, quo quis singulare aliquid à communi Ec-clesiae Catholicæ Fidei, ac sententia eligit, ac proinde se ab Ecclesia separat, qua fe-rectius sentire præsumit; & ob id hæresis, hoc est electio, haud insignificanter appellatur. Demum hæresis est dogma falsum contra Fidem Catholicam, ab eo qui Fidem profitetur, pertinaciter assertum, vel in dubium revocatum. Cardi. Hispanus lib. 4. de Ecclesia, parte 2. cap. 1. Guido de hære-sibus cap. 3. Gabriel in lib. 4. sent. distin. 13. quæst. 2. Pighius lib. 4. hierar. Ecclesiasti. c. 8. Brunus lib. 1. de hæreti. c. p. 1.

*Ad Hæ-
resim con-su-
matam tria
necessaria.*

3 Tria igitur necessaria sunt ad hæresim consummatam; falsa credulitas, quæ est ex parte virtutis animæ, sive potentiae rationalis; perversa voluntas, quæ est ex parte concupitivæ, pertinax defensio, seu impugnatio, quæ est ex parte irritabilis; duo pertinent ad intellectum, error, & sen-tentia Fidei; pertinacia vero pertinet ad voluntatem, & hæc est, quæ consumma-tum facit hereticum; voluntas enim est tanquam manus ipsius animæ, quibus ag-gredimur, & apprehendimus res: quemad-modum Theages Pythagoricus tradit; unde si quispiam crediderit se tenere senten-tiam aliquam Fidei Catholicæ, cum con-trariam illi teneat, hujusmodi adhesione non est hæresis, quia pertinacia caret. Ergo Hæresis est infidelitatis species, ad eos per-tinens, qui Fidem Christi profitentur, sed ejus dogmata corrumpunt; & est vitium, quod in intellectu ponitur, non tamen ab-solutè, sed ut moto à voluntate eligente. Ut autem Metopus Pythagoreus ait: Vo-

luntas constat ex intellectu, & appetitu; intellectus vero ex rationali parte animæ, appetitus ex irrationali oritur. Theages quoque Pythagoricus in lib. de virtutibus, in-quit; Electio constat ex intellectu, & appetitu, quorum intellectus quidem est partis animæ rationalis, appetitus autem irrationalis. Alex. Ales. parte 2. quæst. 181. Thom. & coeteri 2. 2. qu. 11. Torquemada lib. 4. de Ecclesia, par. 2. cap. 4.

4 Hæc autem tria, quibus consumma-ta efficitur hæresis, planè, ac familiariter ita explicari possunt; ut hæresis sit dogma falsum, seu doctrina, propositio, assertio, vel opinio falsa, qua scienter aliquis eligit contrarium ejus, quod Ecclesia Catho-lica docet; in qua electione includitur er-ror approbans falsa pro veris, aut vera pro falsis, certa pro incertis, aut incerta pro certis; de qua re alibi pleniùs disservi. In eadem quoque electione concluditur per-tinacia, qua quis impudenter errorem pre-ponit Catholicæ veritati, quemadmodum alio loco dicemns.

5 Materia quoque Fidei Catholicæ ne-cessaria est, ut opinio contraria hæresis sit. Importat enim hæresis corruptionem Fi-dei Christianæ; ad quam non pertinet, si quis habeat falsam opinionem in his, quæ non sunt Fidei; Unde Didymus lib. 3. de Spiritu Sancto, inquit; In aliis rebus ex confortio vocabulorum error eveniens, con-fusionem, & pudorem ei, qui erravit, impor-tat; de supernis vero, & Divinis lapsus ad prava, ad eternam pœnam deducit, & bar-a-thrum; maximè cum semel deceptus noluerit resipiscere; sed suum defensare impudenter errorem. Et Isidorus lib. 2. de summo bono, ait: Nil obesse cuiquam si per simplicitatem aliquam de elementis indignè sentiat, du-modò de Deo vera pronunciet. Quod subin-dè Divus Augustinus, coeterique tradide-runt. Augsti. lib. 3. de libero arbitrio, & in Enchirido cap. 21. cap. in quibus 22. quæst. 2. Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 1. Tho. 2. 2. qu. 11. arti. 2. Guido de hære-sibus cap. 3. Torquem. lib. 4. de Ecclesia, par. 2. c. 13.

6 Hinc est, quod særissime Catholici Scriptores, salva Fide, dissentunt in his rebus, in quibus nihil refert, utrum hoc dic-tatur, an illud. Cujusmodi est quæstio de salute Origenis; de qua inter Hieronymū, & Ruffinum; inter Joannem Picum, & alios acris contentio est. Cui confinis est quæ-stio,

Hæresis de-finizio.

*Variæ de Sa-
lomonis fa-
tute opinio-
nes.*

stio, de salute Salomonis, quem perjisse
putant Augustinus, Chrysostomus, Beda
Gregorius, Liranus, Rabanus, Alfonsus,
Toftadus, & alii multi; è contrario autem
Ambrosius, Hieronymus, Thomas, Vin-
centius, Origenes, Isidorus, Burgenis, Leo
Papa, & Hæbreorum plurimi, ut apud Al-
varum Pelagium est, inter Divos eundem
esse conjectant. Et passim se se cuicunque
offerunt mille talia. *Joan. Picus in apologia
qu. 7. August. lib. 17. de Civitate Dei cap. 20.
& lib. 3. de Doctrina Christiana c. 21. Chry-
sostomus in Matt. homil. 68. Alvarus Pela-
gias lib. 2. de planetu Ecclesiæ art. 45. Alfons-
sus Abulensis in lib. 2. Regum cap. 7. quæst. ult.
Tho. lib. 3. de regimine Principum cap. 8. Jo-
an. Ludovi. Vivaldus in opera regali. Feli. in
cap. ne initaris de constit. & in c. de præsum-
ptio. Alber. Pighius lib. 7. de libero hominis
arbitrio cap. 2.*

7 Est autem hæresis gravissimum cri-
men; èo cœteris pejus, quò latius se diffun-
dit acutius penetrat, tenacius adharet, ac
difficilius curatur. Quod quam sit noxiū,
indè censeri potest, quia Fidem Catholi-
cam impedit, fundamentum totius pietati-
s, finè qua impossibile est placere Deo.
*ad Hebr. 11. Morbus animæ gravissimus impietas est, ut
ait Mercurius in Pymandro, dialogo 12.
& ut August. ait, Hereses Orthodoxis sunt
dogmata perversitatis, animas illaqueantia,
& in profundum præcipitantia. Et Epipha-
nius lib. Ancorato. Deterior est Fidei per-
versitas infidelitate: incredulitas enim Fi-
dem accipiens corrigi poterit; Fidei verò per-
versitas incorrigibilis est, & ægrè salvatur,
nisi donum, & gratia aliqua ex supernis ac-
cesserit. Augustinus adversus Donatistas
hæreticum hominem, quovis ethnico,
quantumlibet malo pejorem esse judicat.
Ad hæc, tanto execrabilior est hæresis,
quam idolatria, quantò deterior est, qui
sub specie mutuæ benevolentia amicum
prodit, quam qui hostem aperto Marte
aggreditur. Divus Hieronymus in Eze-
chielem cap. 16. *Quod dicitur super omnem
fornicationem tuam, & abominationes tuas,
illud significat, quod cunctis peccatis, & for-
nicationibus pejor sit doctrina hæreticorum,
qua Dei filios facit filios dæmonum; immo in-
terficit eos, quos, vel multo labore genuerat
Deo, vel suos fecerat filios quos in fornicatio-
ne generavit. Ad Summam, hæresibus ve-
ra, & Catholica Fides, & Religio labefa-**

ctatur, animæ, & corpora occiduntur, tu-
multus, & seditiones commoventur; pax
& tranquillitas publica perturbatur; deni-
que totius Reipub. Christianæ status, &
forma in pejus commutatur, & nonnun-
quam subvertitur etiam, & extinguitur.
Sed hæresum omnium pessimæ hæretico-
rum hujus temporis sunt, quia non poitio-
nem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ
Religionis conantur fundamenta destrue-
re. *Vide Augustinum in Joannem tractatu
18. & lib. 6. contra Donatistas cap. 41. Vide
Alfonsum lib. 1. adversus hæreses cap. 1. &
lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 2. Brunum
lib. 2. de hæreti.*

8 Hæresum autem causæ multe rradun-
tur à multis; fragilitas intellectus huma-
ni, conversio ad peccata, & errores, qui-
bus obscuratur cor insipiens; malitia, quæ
corrumpit, & mutat intellectum; sublimi-
tas rerum divinarum; negligentia quæren-
di adiutorium Dei ad Fidem confirman-
dam, & adiuvandam incredulitatem; su-
perbia, qua omnes hæretici prudentiæ sue
innituntur; Undè Hieremias inquit; *Aro-
gantia tua, & superbia cordis tui decepit te.
Ubi glossa, Omnis hæreticus arrogans. Et
Gregorius: Tanto à Dei luce longè sunt. quā-
tò apud te humiles non sunt. Et Bernardus
super Cantica: Superbo oculo veritas non
videtur, & sincero patet. Affectio quoque
inordinata intellectum trahit ad contra-
ria Fidei; multi namque defecerunt spe,
amore, odio, timore, alii etiam invidia,
qua sæpè adulteratur veritas, unitas scin-
ditur, ad hæreses, atque schismata profili-
tur, sicuti docet elegantè Cyprianus, ser-
mone de Zelo, & livore, qui alio quoque
sermone de bono patientiæ ait; *Impati-
entia etiam in Ecclesia hæreticos facit. Quæ
omnia, & id genus alia, voluntatem, & af-
fectus hæreticorum usq; eo depravant, ut
in stultissimos, stupidissimos, & impiissi-
mos errores, quemadmodum Lutheranis,
Sacramentariis, Anabaptistis, & cœteris
accidit, passim præcipitentur. Hiere. 49.
Peraldus in summa virtutum, tractatu de
fide cap. 28.**

9 Alii aliter causas hæresis colligunt;
quarum dicunt esse potissimum, immodi-
cum sui amorem; Undè fit, ut sua semper
hæreticis placeant, propriis inventis dele-
ctentur; quamobrem eo obstinati, & per-
tinaces fiunt. Näm ut Plato Dial. 5. de le-
gib.

gib. inquit : *Nimius in seipsum amor omnium peccatorum omnibus semper est causa; obsecatur quippe circa amatum qui amat. Quapropter qui se amat, cum seipsum magis quam veritatem honorandum putet, quid justum, bonum, & pulchrum sit, male judicat. Accedit etiam gloriae cupiditas, & vanascientia inflans. Sed ut sapientissime Augustinus inquit : Cujusmodilibet excellant ingenio, nisi Deus adsit, humi repunt. Post hanc, proprius cujusq; inordinatus affectus est illi causa cadendi; nempe avaritia, libido, superbia, libertas, ambitio, inobedientia, gula, coeteraque hujusmodi vitia effrenata, prout trahit sua quemque voluptas. Nam sicuti recte Gerson ait : Omnis excellens affectio trahit ad se judicium rationis, & persæpe appetitus trahere solet intellectum, & voluntatem; & item affectus rationem vincere, quemadmodum Buridanus tradit, & rebus ipsis experimur quotidie. August. de utilitate credendi cap. 10. Gerson tract. de examinatione doctrinarum parte 2. confide. 6. Buridanus in lib. 7. ethi. qu. 9.*

10 Præterea, pravorum librorum lectio; Zelus non secundum scientiam; Prælatorum negligentia, ignorantia Doctrinæ Christianæ; Sacrarum literarum in lingua vulgarem translatio; indifferens prædicatione verbi Dei per quoscunq; pravos, & indoctos; Indignitas præfulum, & Sacerdotum; versutia diaboli; Principum impietas, & mille talia in causa sunt, ut hæreses nascantur, & crescant; sed ille potissimum vigint, quibus voluptas comes est, quales jam olim fuerunt Mahometis hæreses, & hodiè sunt Lutheranorum, & novorum hæreticorum. Et, ut apud Cæsarem est, *Libenter homines id, quod volunt, credunt.* Et sicut Sapiens ait; *Non recipit stultus verba precedentia, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.* Etenim verissimum est Sophoclæum illud à Plutarcho in Artaxerse relatum; *facilis est via, & prona qua, quò volumus, ducimur.* Et sicuti Demosthenes 3. Orat. Olynthiaca inquit: *Omnium facillimum est semetipsum decipere; quod enim quisque vult, id etiam sibi fingit.*

11 In summa hæresis, quia mala est, multis fit modis; malum enim infinitum, incertumq; est, ut Pythagorici coniiciunt bonum certum, atque finitum

Uno namque modo bonus est, multisque nefandus.

*Malum namque multiple, at bonum solisti-
mum, idest simplex, & uniforme, quemad-
modum ab Aristotele traditur; Boni, ac ve-
ri unica est via, mali, & falsi innumerabiles;
videlicet quotquot ab illa unica aberrant, ex
falsa opinione nascentia, ubi desinant, non
habent; nullus enim terminus falso est. Via
eundi aliquid extreum est; error immensus
est, ut civis meus Seneca, inquit epistola
15. & Sanctus Chrysostomus in epist. ad
Rom. cap. 1. Hic ostendit Apostolus multas
esse impietatis vias, veritatis vero anam tan-
tum; error enim, & varius est, & multarum
specierum, & confusum quid; veritas vero
una; & ibidem Theophylactus: *Verus cul-
tus, & pietas unius est formæ; impietas vero
multifida est.* Julius Cæsar lib. 3. de bello
gallico. Proverb. 18. Aristoteles 2. ethi. cap.
6. & lib. 1. magno. mora. cap. 25. & Sacer.
Dionysius lib. de Divinis nominibus cap. 4.*

12 Cognitis hærefum causis, remedia quoq; illarum pariter cognoscuntur; quandoquidem verum, ac tritum est, contraria contrariis curari. Ut enim Aristoteles inquit lib. 5. polit. *Dubitari non potest quin cognitis iis, quæ interitum important, ea quoque, quæ salutem afferunt, intelligantur; cum contraria contrariorum sint effi-
cientia.* Tunc igitur hæretica pestis præca-
veri, & extirpari facile poterit, cum pri-
vati omnes devitaverint varia, & peregrina dogmata, & profanas quaslibet novi-
tates; cum singuli prodierint, accusaverint,
& periecuti fuerint hæreticos; cum Reges,
& Principes Catholici fuerint, ac Fidei ze-
latores; cum Prælati, & Prædictores eru-
ditione, bonitate, atq; sapientia fulserint;
postremò, cum Judices, Rectoresque po-
pulorum, prudentes, iutti, ac diligentes in
hæreticis inquirendis, & puniendis fuerint;
hoc enim potissimum, & perfectissimum
remedium est adversus hæreses, ut inqui-
rantur hæretici diligentissime, & punian-
tur severissime. Vide Gersonem tractatu de
sensu literali sacrae scripturae, Alfonsum lib.
1. aduersus hæreses cap. 11. & fusius lib. 3.
de justa hæreti. punitio. Aristot. 5. polit. cap.
8. Brunum lib. 1. de hæreti. cap. 5. & iterum
lib. 3.

13 Illud autem extrâ controversiam
est, quòd à quibusdam traditum scio; nul-
lam esse transactionem, quæ de crimine hæ-
resis à quocunque facta fuerit; Et si enim
de aliis multis criminibus transfigere, vel

pacisci liceat; non tamen id ullo pacto permisum est in his criminibus, in quorum punitione publico bono, & animarum saluti consulitur; ea enim res privatorum passionibus nequaquam subiicitur. *l. si unus*
S. pacta de pæcis. l. transigere. C. de transa-
etio. & illic Purpuratus, & Padilla noſter
num. 97. Nicol. Arelata tract. de hæreti. no-
tab. 8.

14 Quia verò quædam sunt crimina, quæ magnam suspicionem hæresis præſeferrunt, de quibus Inquisitores cognoscere nequeunt, niſi sapient hæresim manifestam; operæ pretium erit pauca hoc loco de his breviter commemorare. Illa igitur

Quænam fit
propositioq;
manifestam
hæresim fa-
piat.

propositio sapit manifestam hæresim, ex qua, concesso, & assumpto aliquo, quod non potest probabilitè negari, sequitur hæresis in Fide. Aliter: Illa sapit manifestam hæresim, ex qua, & quibusdam veris, quæ nulla tergiversatione possunt negari, sequitur hæresis manifesta. Illa quoque propositio eundem saporem habet, quæ in prima verborum significatione, & prima fronte sensum habet hæreticum, quamvis piè intellecta possit habere sensum Catholicum. Denique, ut Joannes Torquemada inquit; Hæresim sapient propositiones hæresi propinquæ, qualis est, quæ asserit perversum dogma, ex quo cum notorio vero, quod negari non potest, sequitur hæresis propriè dicta. *Gerson alphab. 14. Echius lib. 1. de primatu. Petr. cap. 6. Alfon-*
sus lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 3. Ioan-
nnes Torquemada lib. 4. de Ecclesia, parte 2.
cap. 10.

15 Præterea, illa crimina sapient manifestam hæresim, quæ natura sua præſeferrunt aliquid, quod est hæresis manifesta, ut baptizare imagines, præfert, quod ille sunt capaces hujus Sacramenti. Et scienter puerum rebaptizare significat, quod baptisma potest bis conferri. Similiter, circa aras Idolorum genua flectere, preces nefarias dicere, Sacrificia offerre, peccatum tundere, & id genus alia perpetrare, Idolatriam præferunt, & manifestā hæresim sapient, quamvis enim nullum factum perse sit hæresis, aliqua tamen facta sunt usq; adeò impia, ac Religioni, & Fidei Catholicæ adversa, ut ea committens, judicari justè possit hæreticus, quia, ut inquit Chrysostomus, in Psal. 13. Quantò sunt faceta potentiora verbis ad persuadendum, tan-

tò factis, quædictis Deum negaregravius est. cap. igitur 26. quest. 3. glo. & interpretes in cap. accusatus. S. sanè de hæreti. lib. 6. Oldradus conf. 210. Dominicus conf. 54. Silvester in summa, verbo hæresis 2. nu. 4.

16 De invocatione Dæmonum, & pæctis cum eis conventis, communiter hæc distinctio approbari solet. Quædam ordinantur directò in dæmonum reverentiam, qualia sunt, adorare, oblationes, & Sacrificia offerre, invocare ad futura prænoscenda, tribuere illis aliquid, quod solius Dei fit, pacta cum eis facere, aut foedus percutere ad supralcripta, similiave perpetranda; & hæc omnia sapient manifestam hæresim. Quædam fiunt obliquè ad reverentiam dæmonum, ut curiosi, & perditæ homines aliquid sciant, aut operentur eorum ope, invocantes dæmones ad questum faciendum, vel ad pudicitiam tentandam, vel ad simile quippiam, quod sit eorum proprium; quæ si fiant per modum Imperii, non venerando dæmonem quasi Deum, vel infallibilem veritatem, hæc (ut ajunt) non sapient manifestam hæresim. *gio. Domini. Philippi. Fran.* & coeteri in cap. accusatus. S. sanè de hæreti. lib. 6. Oldra. conf. 210. Alberti. in rubrica. C. de hæreti. Joan. And. ad speculum titul. de sortile. Bal. conf. 95. lib. 1. Dom. conf. 54. Gonsal. de hæret. pravi. quest. 9. Matth. de affl. in Confit. Sicilia tit. 1. quest. 1. Ponzini. tractatu de Lamiis num. 82. Grillan. de sortile. quest. 10. Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. Silvester in summa, verbo hæresis 2. nu. 4. summa Rosella, verbo hæreticus nu. 3. Alfon. lib. 1. de justa hæreti. punitio cap. 19. Cajeta. 2. 2. q. 95. art. 4. Ludo. Care. de hæreti. nu. 23. Alberti. lib. de agnoscen. assertio. Catholi. qu. 11.

17 Beatus tamen Augustin. erroneum ineptum, & ridiculum esse censet, invocare dæmones per modum imperii, aut eis comminando præcipere; Non enim est potestas super terram (sicuti Job inquit) quæ comparetur eis. Coeterum dæmones, ut fatuos irrideant, atque decipient, fingunt se cogi, atque timere, sicuti multis Parisenſium decretis declaratum est; quemadmodum Gerson variis suorum operum locis memorare solet. Illud autem prætereire nolui, quod ille inservit operi de erroribus circa artem Magicam, his verbis; *Quod dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcumque rem, ut adimpleant bo-*
minis

minis desiderium, aut in honorem eorum aliquid osculari, vel portare, non sit idolatrie error. Augustin. lib. 10. de Civitate Dei cap. 11. Job. cap. 41. Gerson tracta. de erroribus circa artem Magicam dicto 3. & in fine. Et sermone primo de Sancto Antonio verit. 3.

18 Facere autem sortilegia, & immagine cereas, vel alias observationes vanas ad provocandum, & aliciendum animum ad amorem; si modo non misceantur sacra profanari, superstitiosa sunt magis quam hæretica. Nam qui talia committunt, amoris insania obsecrati ea perpetrare solent, nec errant in fide, nec ea licere credunt. Oldra. conf. 210. glo. & coeteri in cap. accusatus. S. sanè de hæreti. lib. 6. Jason in l. bujusmodi, S. ulti. de legat. 1. adde Aristote. lib. 1. Magno. mona cap. 17. & Chrysost. in epistola ad Rom. sermo 24. col. pen.

19 Multi autem putant, quod petere hostiam non consecratam tempore mortis, non sapit manifestam hæresim. Quorum opinio sine delectu, recipienda non est; nam si fuerit alias in Fide suspectus, qui maximo Sacramento velit illudere, hunc ego vehementissime suspectum judicare, & commissum illud sapere manifestam hæresim crederem. Quis enim Catholicus decidere unquam voluit, non prius accepto divinissimo illo Viatico? Profecto in re usque adeo Sacra, & tam periculo tempore, nulla simulatio ferenda est, nec presumenda quidem. cap. de homine de celebra. Missa. Calderi. conf. 4. tit. de hæreti. Joan. de Ana. & Feli. in exp. ad abolendam de hæreti. Alberti. eo. tit. lib. 6. in rubr. qu. 13. nu. 66.

20 Cum incertum est, utrum divinationes, & sortilegia sapient manifestam hæresim, & propterea de jurisdictione am-

gibitur, Inquisitores de eo cognoscere nequeunt; quia non habent in his causis jurisdictionem, nisi manifestè sapient hæresim, ut multi juris periti sentiunt. glo. in cap. accusatus. S. sanè de hæreti. lib. 6. & inibi. Joa. Mona. Archid. Joa. And. Dom. & Philip. Fran. item Feli. in exp. si Clerus laicum de foro compet. Ludo. Care. de hæreti. num. 24.

21 Opinio hæc nullo jure, aut evidenti ratione probatur; quin immò contraria sententia jure, ratione, & usu, comprobata, & recepta est. Ac primùm illud legibus multis cavetur, ut quoties dubium est, an aliquis judex esse possit, ejusdem sit eadem ipsa cognitio, quæ regula juris notissima, non habet in specie proposita aliquam exceptionem. Deinde compluribus placet, ac verum est, quod etiam delegatus judex, qui fragiliorem jurisdictionem habet, quam Inquisitores cognoscere potest de facti questione, undè constare queat, utrum ejusdem sit jurisdictione. Ad hæc, Inquisitorum cognitio facile subverti posset, afferente quolibet, sortilegia, vel divinationes non sapere manifestam hæresim. Ad extreum, adversus ea scelerata perpetrantes procedere quoq; possunt Inquisitores, tamquam contra suspectos, quod usu receptum esse, Bonifacius auctor est. l. si quis ex aliena de iudi. l. ordinat. i. S. ulti. de libera. cau. c. super literis de rescript. glo. in cap. 1. de offi. delega. lib. 6. & illic Archi. Hostien. Joan. And. & Domini. Item Fran. Squillacen. de Fide Catholica cap. 56. Federi. Senensis conf. 157. Summa Rosella, verbo hæreticus nu. 3. Feli. in cap. si clericus laicum de foro compet. Ponzini de Lamiis nu. 79. Nicol. Arelata de hæreti. notabi. 3. Bonifa. de Vitali in Clem. ulti. in fine de hæreti.

ANNOTATIONES.

1 Hæresis Græca vox est &c.

De hæresis Etymologia, vide D. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 3. D. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 1. Alfon. Castr. adversus hæres. & de Iust. hæreti. punit. lib. 1. cap. 1. & quoquot de hæreticis scripsierunt. Quænam autem ex multis vera sit lege apud Pegnā in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 26. quæst. 1. s. vera autem hæresis Etymologia.

1 (a) Hæresum opera &c.

Ex his Tertulliani Verbis, quibus utitur etiam Isidorus lib. 8. cap. 3. Etymolog. Tertulliani nomine omissis, collige Catholicam Christianorum Doctrinam ex duplice capite nunquam hæresim vocari posse; primum quia non est hominum commen-

tum, sed veritas à prima Veritate per revelationem descendens secundum, quoniam Universalis est æqualeiter pertinens ad omnes quotquot de Deo, & Veritate Divina recte sentire volunt; quæ omnia cum hæresi stare repugnant.

2 Hæresis autem multifariam definitur &c.

Definitiones Hæresis, quas Guido Carmelita Turrecremata, Alfonsus Castrus, Conradus Brunus, Albertus Pighius, & alii tradunt, vide enumeratas à Pegna loc. nupercit. S. Ac Hæresis. & sequen. Earum vero explicaciones lege apud eosdem Auctores, apud Guidonem Carmelitam in summa de Hæresib. tit. 1. de Hæresib. ingenere cap. 1. apud

*Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 4. part. 2. cap. 1.
apud Castrum lib. 1. de Inst. Hæretic. punit. cap. 1.
apud Brunum lib. 1. de hæret. cap. 1. apud Pighium
denique lib. 4. Hierarch. Ecclesiast. cap. 8.*

3 Tria igitur necessaria sunt &c.
Ex hac Simancæ Doctrina collige quod, contumacia deficiente, nunquam est hæresis consumata, vide Clement. de Summa Trinit. & Fide Catholicæ. §. Porro, & tenent omnes ferè DD. In quo autem pertinacia consistat, lege Thom. Del Bene de offi. S. Inquisit. & hær. part. 1. dub. 13. sect. 5. num. 3. & sequen. Vide supra notata tit. de error. & ignoran. 26. num. 2.

5 Materia quoque Fidei Catholicæ &c.
An sub hac Fidei Catholicæ materia comprehendantur revelationes particulares, ita ut his non credens Hæreticus censeatur controvertitur inter Doctores. Vide quæ de hoc scribit Del Bene de offi. S. Inquisit. & hær. part. 1. dub. 2. petit. 1. corrol. 3. nu. 22. & sequen.

7 Est autem hæresis gravissimum &c.
Quot mala ex hæresibus quasi catervatim oriantur, lege apud Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 26. quæst. 1. §. dicam semel. Vide pariter S. Basili Magni Epist. 69. & Felicis Papæ I. Epist. 1. ad Paternum Episcopum.

8 Hæresum autem causæ &c.
De Hæresum causis Lege D. Augustini. tom. 4. lib. de catechizand. Rudib. cap. 8. & lib. 1. cap. 2. contra Julianum Pelagianum. D. Epiphanius in 2. Syno. Nicena aet. 6. Tertull. de præscrip. Hæretic. cap. 7. & apud Pegnam. Vide hanc materiam satis copiose pertractatam lib. 2 de causis, unde hæreses oriantur, ubi etiam lib. 1. cap. 2. peccata, ex quibus proficiunt consueverunt, recenseret.

12 Cognitis hæresum causis &c.
De remedii, quibus hæreses, vel oriri impediuntur, vel jam orta exsurpantur, vide Pegnam loc. nuperedit.

13 Illud autem &c.
Quod hæresis crimen inter publica, in quibus nefas est transfigere, recensetur, videtur expressum in l. 4. C. de hæret. si enim turpis est transactio in crimine adulterii corporalis l. transfigere C. de transact. multò turpior erit in adulterio spirituali, quod est hæresis, ut habet Origenes homil. 12. in levitatem, & ex sacris literis planissime proditur. Vide quæ supra docuit Simanc. tit. 1. de abjurat. nu. 21.

& quæ in hoc transactionis proposito habet De-
cian. tract. Criminal. lib. 5. cap. 37. & c. 44. nu. 33.

14 Quia vero &c.

Quænam sint propositiones Hæreticales, quænam vero Erroneæ, quæ sapientes hæresim, quænam scandalose, & temerarie, injuriosa, schismatica, male sonantes &c. vide apud Lel. Zechium in summa part. 1. tit. de Fide rubr. de hæresi cap. 11. nu. 3. Ludovic. à Parano de Origin. S. Inquisit. lib. 3. qu. 3. num. 105. & sequen. Barnem in comment. ad D Th. 2. 2. qu. 11. art. 2. & Carenam de Offi. S. Inquisit. par. 2. tit. 16. rubr. de variis propositionum Generibus §. 1. & sequen.

15 Præterea illa crimina &c.

Quænam universaliter sint illa crimina, quæ manifestam hæresim sapient, vide quoq; apud Silvestri in Summa, Verbo heresis 2. nu. 4. & Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 67. qu. 42. §. postremo generaliter.

16 De invocatione Dæmonum &c.

Vide quæ supra notavi tit. 21. de Divinat. & Revelat. num. 13.

19 Multi autem putant &c.

Nota quod casus iste tripliciter contingere potest. Primo in subjecto, quod alias sit suspectum in Fide, & tunc vera est hac Simancæ Doctrina, nempe quod ex hoc contra ipsum oriatur vehementissima suspicio de hæresi. Secundo in subjecto, quod è contra nulla alia de causa sit suspectum in Fide, & in tali casu contra hujusmodi oritur dumtaxat suspicio vehemens de hæresi. Tertiò deniq; evenire potest in subjecto adeò bono, & simplici, ut manifestè de ipso constet quod hoc fecerit simpliciter, & ob magnam reverentiam, qua Eucharistia Sacramentum veneratur, & colit; tunc quæ nullam arbitror suspicionem de hæresi posse contra ipsum formari. Vide Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. nu. 22. & 23. Albertin. rubr. de Hæretic. in 6. quæst. 13. nn. 66. 69. & sequen. quos citat, & pro se adserit Carenam de offi. S. Inquisit. part. 2. tit. 17. §. 4. nu. 5. afferens hanc esse communissimam opinionem.

20 Cum incertum est &c.

Doctrina, quam hic adserit Simanc; hodiè cessat; cum Inquisitores cognoscant etiam de Divinatibus, & Sortilegiis simplicibus. Recole quæ supernotavi tit. 21. rubri. de Divinat. & Revelat. num. 10.

De Hæreticis. Titulus XXXI.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æresum primus inventator.
- 2 **H**æreticus quid sit.
- 3 **H**æreticum quomodo definit Augustinus, & alii Doctissimi, & Sanctissimi viri.
- 4 **H**æreticus ut quis propriè dici possit, debet esse Christianus baptizatus.
- 5 **H**æreticus an sit censendus, qui hæresi infelix, se baptizatum fuisse putat, cum baptizatus non sit.
- 6 **C**atechumenus, qui constanti animo ba-

ptismum suscipere statuit, & postea in hæresim lapsus fuit, an sit propriè dicens hæreticus.

7 **A**postata an sit censendus infans baptizatus, qui captus ab infidelibus eorum impietatem didicit.

8 **H**æresis esse non potest consummata sine intellectus errore.

9 **H**æreticus, ut efficiatur Christianus baptizatus, opus est ut erret in Fide Catholica.

10 **H**æ-

- 10 Hæreticus habere debet scientiam, vel
notitiam contrariae veritatis, ut hære-
ticus censeatur.
- 11 Hæresis potissima ratio in ea consistit, ut
hæreticus consultò seipsum ab Ecclesia
separet.
- 12 Pertinacia consummatum facit hæreti-
cum, & qua in re consistit.
- 13 Hæreticum propriè eum esse plerisq; pla-
cet, qui totam Fidem Catholicam non
deserit.
- 14 Hæretici unde cognosci possint.
- 15 Hæretici hujus temporis ex ipsorum pe-
stiferis moribus cognoscuntur.
- 16 Hæretici conviciatores, & procaces sunt.
- 17 Hæretici Lutherani Deum, atque homi-
nes irrident.
- 18 Hæretici mendaces peruersorum dogma-
tum cultores, & plenius sermonibus sunt.
- 19 Heretici obscenis, & noxiis animalibus
in sacris literis comparantur.
- 20 Heretici Lutherani jejunia, abstinen-
tiam, & virginitatem odio habent.
- 21 Hæreticorum nostri temporis scelerati
Magistri qui fuerint.
- 22 Lutheristi agitia.
- 23 Lutherus, & alii imp̄issimi hæretici, fe-
rè omnes à Sanctissimis Religionum Or-
dinibus, quibus seipsoſ sacraverant,
defecerunt.
- 24 Lutherani, & aliis scelerati hæretici, qui
bus technis homines imperitos irretive-
rint.
- 25 Hæretici prudentiae suæ innituntur.
- 26 Hæretici superbi sunt.
- 27 Hominum imbecillitas, & ignorantia.
- 28 Hæretici novitatis dulcedine homines al-
licere solent.
- 29 Vincentii Lirinensis explanatio illius loci
Pauli; & Timothee depositum custo-
di &c.
- 30 Novas, & singulares Doctrinas Petrus,
Paulus, & omnes Sancti semper exca-
eratis sunt.
- 31 Voces Ecclesia innovare non decet.
- 32 Spiridon concionantem Thryphillum
reprehendit, quòd lectum prograbato
dixisset.
- 33 Novitates suspectæ sunt, & periculosa,
potissimum in rebus Fidei.
- 34 Legibus, & consuetudinibus antiquis
multum semper tribuerunt Plato, &
sapientes omnes.
- 35 Lutheranorum Levitas Græcorum levi-
tatem superat.
- 36 Georgii Saxonie Ducis in Lutheranos
agregium dictum.
- 37 Novitates, & mutationes, ob quam rem
gratae sint.
- 38 Hæretici Christianorum titulum non
servant, sed nomine suorum præcepto-
rum aut errorum gaudent.
- 39 Hæretici cum sint iniquissimi, speciem
pietatis præferunt nonnunquam.
- 40 Hæretici, qui virtutis speciem præfe-
runt multò magis vitandi sunt.
- 41 Malus specie boni fallens duplicita pœn-
dignus est.
- 42 Hæretici quid Catholicis obiciunt.
- 43 Hæreticis vitia Catholicorum culpanti-
bus respondetur.
- 44 Hæreticos, qui nequissimi cum sint, Ca-
tholicorum vitia reprehendunt, quomo-
do Hieronymus, Augustinus, & alii
convincant.
- 45 Hæretici licet videantur benè vivere pro-
pter unum hoc scelus vitam aeternam
non possidebunt.
- 46 Hæretici mulierculas sibi adiutrices in-
suis sceleribus semper soliti sunt assu-
mere.
- 47 Hæretici intra breve tempus innumerabiles
perditionis sectas pro sua libidine
introduxerunt.
- 48 Hæretici nostri temporis omnibus se fla-
gitiis addicant, & divina præcepia
contennunt.
- 49 Hæreses esse cur oporteat.
- 50 Hæreses quid utilitatis afferant.

De Hæreticis.

HE RETICIS. I Sol Justitiae, Christus Jesus, in terris visus est, & Lux Evangelica veritatis in toto Orbe resulxit, obmutuerunt idola, Dæmones fugati sunt, & idolatria omnis detectis fallaciis Satanæ rejecta, derisa, & contempta est. Videns autem inimicus (ut ait Cyprianus) idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas, ac tempora deserta, excoxitavit novam fraudem, ut sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos; hæreses invenit, & schismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet unitatem. Quod ipsum renovans August. inquit: *Videns Diabolus tempora dæmonum deserit hæreticos movit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinae resisterent Christianæ.* Nicephorus quoque in Ecclesiast. histo. semel atque iterum hæc eadem prolixius retulit. *Cyprianus tracta. de simplicitate prælatorum.* August. lib. 18. de Civitate Dei cap. 51. *Nicephorus lib. 4. Ecclesiastica histo. cap. 2. & libro 8. cap. 5.*

2 Hæreticus autem est, qui sibi ex suo arbitrio doctrinam falsam eligit, & latissima significatione nonnunquam appellantur hæretici ii, qui sunt excommunicati, & simoniaci, & quidam alii suspecti de hæresi. Sed hi per quandam similitudinem improprie dicuntur hæretici, quia perinde peccant, ac si male de fide sentirent; poenit tamen hæreticorum coercendi non sunt. c. quisquis i. qu. i. c. quod autem 4. quæst. i. Gerson tractatu, de simonia, confid. i. Torquem. lib. 4. de Ecclesia, parte 2. cap. 12. Richardus, & alii in lib. 4. sent. distin. 13. Lucas in l. i. C. de privileg. schola. lib. 12.

Hæretici nō sunt, qui male vivit, sed qui male credit. Beatus Augustinus, libro quæstionum ex Mattheo, cap. 11. Inter hæreticos, inquit, & malos Catholicos, hoc interest, quod hæretici falsa credunt; illi autem vera credentes, non vivunt ita, ut credunt. Et Sanctus Fu'gentius lib. 1. de remissione peccatorum cap. 16. Inter impietatem, & iniquitatem hæc solet pronuntiari differentia; quod impietas, aut pravam in Deum Fidem gerit, aut nullam; iniquitas autem malis moribus poluit vitam. Blasphemat impietas

Deum latet iniquitas proximum.

3 Augustinus in Exordio libri de utilitate credendi hæreticum hominem definit his verbis: *Hereticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanæglorie, principatusque suæ gratia falsas, ac novas opiniones, vel gignit, vel sequitur.* Aliam definitionem retulit Casiodus hoc verbo: *Hereticus est, qui divinæ legis, vel ignorantia, vel contemptus, aut novi pertinax inventor erroris, aut alieni sectator, Catholica unitati mavult adversari, quam subiici.* Et Justinianus in constitutiōne, de mulieribus fide hæreticis; *Hæreticos dicimus quicunque diversarum sectarum sunt.* Et insuper quicunque membrum Sanctæ Dei Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesie non sunt; *in qua omnes totius Orbis Patriarchæ, & Episcopi uno ore Apostolicam Fidem, & traditionem prædicant;* *Qui igitur incontaminata communione in Catholica Ecclesia cum Dei Sacerdotibus non participant, optimo jure vocamus hæreticos, tametsi enim Christianorum sibi nomen imponunt; eo tamen ipso, quod à vera Christianorum Fide pariter, & communione se ipsis separant, Dei se judicio subdi cognoscunt.* Hæc ille. Anselmus quoque, sive Herodes definit hoc modo; *Hereticus est, qui generalis Ecclesie Doctrinam deferens, errorem sibi perversi dogmatis eligit, quem specialiter sequatur.* Et Thomas in Epistolam Pauli posteriore ad Corinthios; *Hereticus est, qui spernens disciplinam Fidei, quæ divini us traditur, pertinaciter proprium errorem sectatur.* Et idem alibi; *Hereticus est, qui à Christi Fide, quæ Catholica dicitur, discedit, contrariae opinioni vehementer inherens per electionem.* Præterea, Lucius III. illum hæreticum esse definit; *Qui de Sacramentis Ecclesiasticis aliter sentire, vel docere non metuit, quam Sacra Sancta Romana Ecclesia predicit, & observat.* Gerson quoq; inquit; *Hereticus est, qui scienter tenet contrarium ejus quod sequitur consequentia necessaria ex sacris literis.* Generalis autem Sylvester definit; *Hereticus est, qui circa ea, quæ sunt uestra Fidei, errat per intellectum, & pertinaciter adherret errori per voluntatem.* In summa, Hæreticus est, qui errat in Fide pertinaciè. cap. hæreticus 24. qu. 3. cap. ad abolen- dam

Heretici definitio iuxta D. Augustinum.

Iuxta Casiodor.

Iuxta Iustinianus.

Iuxta Anselmus.

Iuxta Thom.

Iuxta Lu- cium III.

Iuxta Ger- son.

Iuxta Sil-

estr.

dam de hæreti. Cassiodo. in fine psalmi 138. novella constituit. 109. & Bonaventura in lib. 4. sent. distin. 13. Anselmus in epistola Pauli ad Titum cap. 3. Tho. in episto. 2. ad Corin. c. 11. & in lib. 4. sent. distin. 13. Silvester in summa, verbo hæresis 1. Fran. Vistoria in 2. 2. qu. II. art. 2.

4 Nonnulla simul necessaria sunt, ut quipiam propriè dicatur hæreticus. Primum, quod fuerit Christianus baptizatus; nam qui Fidem Christi professus non est, Judæus, Gentilis, Mahumetanus, aut quidvis potius, quam hæreticus erit; Et enim ab Ecclesia separatur hæreticus, quā qui baptizatus non est, nunquam intravit, ejus enim janua baptismus est, quo pertinet Origenis definitio ab Alberto Pighio relata. Hæreticus est, qui se Christo credere professus, aliud de veritate Christianæ Fidei credit, quam habet definitio traditionis Hæretici de Ecclesiastice. Vel sicuti eam describit Lindanus; Hæreticus est, quise se Christo professus credere, aliter de Fidei Christi dogmatibus sentit, quam pietatis regula, atque Ecclesiastice observationis puritas exposuit. Et illa item Ricardi: Hæreticus est, qui profiteretur Christum, & ejus dogmata corrumpit. Ethac Alfonsi Calstrensis: Hæreticus est, qui postquam verum baptismum suscepit, & fuit in Fide Catholica sufficienter instructus, pertinaciter errat contra id, quod scit ab Ecclesia Catholica pro Fide teneri, sive oppositum veritatis afferens, sive de ipsa veritate dubitans. Cum autem Inquisitores jurisdictionem potissimum habeant adversus hæreticos; promotor fiscalis in accusacione primū ponit, quod ille, quem de hæresi accusat, est Christianus baptizatus; nam si baptizatus non eslet, à judice seculari puniri deberet. Alber. Pighius lib. 3. de libero hominis arbitrio, prope finem. Richard. in lib. 4. sent. distin. 13. arti. 5. Alfonsum lib. 1. de justa hæreti. punitio cap. 7. adde. Guidonem de hæresibus cap. 3. Alberti. lib. de agnoscen. assertionibus Catholi. quest. 1. & 2. Lindanum lib. 2. Panoplia Evangelica c. 5.

5 Inde queritur, an is, qui probabili errore ductus, putat se baptizatum esse, cum verè baptizatus non sit, propriè censetur hæreticus, si postea hæresi aliqua infectus fuerit. Et verius est, ut hæreticus judicetur, & poenitentia hæretorum subjaceat; quia iste baptizatus est baptismi flaminis, & quia in hac re plus operatur

opinio, quam veritas. Unde quidam ita definiunt; *Hæreticus est, qui verè baptizatus, vel pro baptizato se gerens, pertinaciter errat, vel dubitat contra Catholicam veritatem. Gabriel in lib. 4. sent. distinct. 13. q. 2. Alfon. lib. 1. de justa hære. punit. cap. 8. de Presbyte. non ordinan. cap. ulti. Felinus in cap. si vero 2. de sent. excommuni. Igneus in l. 1. §. hoc autem ad Sillania.*

6 Hinc alia etiam quæstio exoritur; utrum Cathecumenus, qui constanti animo baptismi suspicere statuit, & postea in hæresim lapsus fuit, hæreticus propriè descendus sit. Quod quidem placet Alfonso; quia baptizatus est, inquit, Spiritu Sancto. Sed quamvis id verum esse possit in foro conscientiae, quod tamen attinet ad judiciale forum, ego subsisto; nam, & ille scit, se baptizatum non esse baptismi exteriori, & vix est, ut Spiritu Sancto baptizatus sit, qui potuit Sacro baptisme ablui, & id non fecit. Postremò judices hominum cogitationes judicare non debent, sed eorum facta, idque veritate inspecta. 1. cogitationis de poenit. 1. illicitas. §. veritas de offi. præf. Alfon. prænotato cap. 8. confert. 1. si pater 1. ff. de manu. windi. 1. 2. §. 2. ff. pro emptore.

*7 Demum, quari solet, an infans baptizatus qui captus ab infidelibus didicit impietatem eorum, censi debat Apostata. Cui quæstioni rectè respondit Alfonsum, minimè hunc apostatam esse; quia fides infusa non sufficit ad credendum; sed præterea opus est aliquo Doctore; juxta quod Apostolus inquit, *Quomodo credent ad Rom. 10. ei, quem non audierunt? quomodo autem audiunt, sine predicante? Non ergo puniri debet is, qui nunquam Fidem Catholicam didicit, & insuperabiliter tenet ignorantia. Qua ratione interdum venia digni sunt recentè conversi, si fortè in aliquo erraverint, priùsquam in Fide Catholica fuerint sufficienter instructi. Unde Inquisitoribus Hispanie ab Apostolica Sede concessum fuit, ut recentè conversos, etiam relatos, Ecclesie restituere possent, si modo constaret, illos verè poenitentes esse. Alfon. dicto cap. 8. ad Rom. 10. cap. quidam de Apost. 8. ad Rom. 10. cap. quidam de Apost.**

8 Deinde necesse est ad hæresim consummatam, ut Christianus baptizatus eret; Nemo enim hæreticus fit absq; intellectus errore; quod alibi pleniū differvi. Un-

Baptismus
Iuncta Ec-
clesie.

Hæretici de
Ecclesiastice.

Nemo Hæ-
reticus ab-
sque intel-
lectus erro-
re.

Unde relinquitur, ut nullum opus exteriorius, quantumvis impium, & horrendum, hæretis esse possit, sine intellectus errore; tametsi vehementem, aut violentam præbeat suspicionem de hæresi; & hæc est constans Theologorum, & Jurisperitorum sententia. *Antonius 2. part. summa. tit. 12. cap. 5. Joan. Torque. lib. 4. de Ecclesia part. 2. cap. 1. & cap. 13. Guido de hæresibus cap. 3. Silvester in summa, verbo hæresis 1. quest. 2. Joan. Luperus allegat. de hæresi. §. 2. Alberti. in rubri. de hæreti. lib. 6. qu. 13. nu. 8. & lib. de agnoscen. assertio. Catho. qu. 2. Alfon. lib. 1. adversus hæreses cap. 1.*

9 Post hæc, ut Christianus efficiatur hæreticus, opus est, ut erret in Fide Catholica; nam si in alio erraverit, hæreticus non erit; quemadmodum supra ostendimus, cum de hæresi tractaremus. Proinde si quipiam crederet, aliquam propositiōnem hæreticam esse, cum esset Catholicus; ille quidem peccaret gravissime, sed in foro exteriori non judicaretur hæreticus; quia nihil credit contra Catholicam Fidem. Nec requiritur ut contra totam Catholicam Fidem erret hæreticus; sed sat est, si ab aliqua Fidei parte aberret. Quod Conradus Brunus in sua definitione planius complexus est, dicens. *Illum hæreticum esse, qui semel Fidem Christianam professus, dogma falsum contra Fidem Orthodoxam, vel a Christo, & Apostolis nobis traditam, vel ubilibet in Scripturis Sanctis contentam, vel Ecclesia Catholice definitionibus nobis revealatam, pertinaciter afferit: sive ad articulos symboli pertineat, sive ad Sacra menta, sive ad auctoritatem, & judicia Ecclesie, sive ad alias res, quas nobis credendas Sancta Roma na, & Apostolica præcepit Ecclesia.* Hæc ille lib. 1. de hæreti. cap. 2. vide l. 2. §. si sub conditione pro emptore. *Arist. lib. 2. Magno. Mora. cap. 6.*

10 Præterea necessaria est ad hæresim scientia, vel notitia contrariae veritatis; non enim sufficit, quod baptizatus erret in fide, nisi etiam sciat, id, quod approbat, contrarium esse Catholicæ veritati. Nam hæresis electio est nemo autem ignorat, quæ eligit, ut lib. 1. Rhetic. Arist. auctor est. Etenim electio voluntatis operatio est, quæ ex consilio provenit; ea enim cum electione agimus, quæ antegressa est deliberatio; quemadmodum idem Philosophus docet lib. 5. ethi. Et, ut ait Joan-

nes Torquemada; *Electio firmam adhesionem habet. Arist. lib. 1. Rhetori. cap. 10. & 5. ethi. cap. 8. Torquemada lib. 4. de Ecclesia, parte 2. cap. 13.*

11 In eo ergo consistit potissima ratio *Vbi nam po tissima Hæresis ratio* ab Ecclesia separat. Unde Hieronymus, *tio confi* & Anselmus, seu Hervæus interpretantes stat. Apostoli verba in Epist. ad Titum, ajunt: *cap. 3.* *Paulus suo ipsius iudicio condemnatum dicit hæreticum, quia, cum reliqui facinorosi per sententiam iudicium non nunquam ab Ecclesia propellantur, soli hæretici in semetipsos ferunt sententiam, suo arbitrio de Ecclesia recedentes; quæ recessio propriè conscientia damnatio esse videtur; quinimmo ab Ecclesia recedere, maxima condemnatio est.* Cui confinia sunt Redemptoris nostri verba apud Joannem dicentis: *Qui non credit, jam cap. 3. iudicatus est; Ubi Theophylatus addit rationem; quoniam ipsa incredulitas condemnatio est; esse enim extra lucem, perse maximum supplicium est.* ad Titum 3. & ibidem Hieron. & Ansel. Joan. 3. Alber. Pighius lib. 1. hierar. Eccles. cap. 4. Brunus lib. 1. de hæreti. *cap. 1.*

12 Ad hæc, pertinacia est, quæ consummatum facit hæreticum; ea vero non tantum in obstinatione consistit, sed etiam in electione, & adhesione; nam quicunque sciens præponit opinionem hæreticam veritati Catholicæ; eo ipso hæreticus pertinax est, ut pleniū titulo de pertinacibus dicturi sumus. Proinde qui sententiam, quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, querunt autem cauta solicitudine veritatem, corrigi parati, cum eam invenerint, nequam sunt inter hæreticos reputandi, ut Augustinus quadam in Epistola scripsit. Ceterum qui probabili deceptus ignorantia, non pertinaciter errat, sed corrigi paratus est, & querit sollicitè veritatem, is est, qui recte dicet; *Errare potero, sed hæreticus non ero.* Augusti contra Donatistas epist. 162. cap. dixit Apostolus 24. q. 3. *Tu in priorem Pauli epistolam ad Corin. cap. 11. lectione 4.*

13 Ad postremum, plerisque placet, illum propriè hæreticum dici posse, qui non deferit totam Catholicam Fidem; ille enim, qui totam abnegat, proprio nomine Apostata solet appellari. Quam sententiam Alfonius Castrensis oppugnat, à se ipso,

ipso, & ab aliis dissentiens; cuius argumenta omnia eò tendunt, ut Apostatam hæreticum esse probent; quod quidem nemo ferè Doctorum negat. Est enim Apostasia circumstantia hæresis eam aggravans, ut ait Beatus Thomas. Magis itaque verborum, quam rerum ea dissensio est; nec enim illi sejunxerunt hæresim ab Apostasia, quod putaverint, esse usque adeo separatas, ut eidem convenire non possent; Sed quia sit Apostasia tām insignis, diversaque ab aliis hæresibus, ut vix aliquis sit, qui hæresis nomine Apostasiam intelligat; est enim definitione, ac nomine ab hæresi distincta, & jure civili tām diversa, & separata, ut hæreticus ad Fidem conversus, Cæsarum legibus admittatur, Apostata verò non item. Quamobrē prætereo longam Cani disputationem; quis enim ignorat, quid hæresis, quid Apostasia sit? Huc demum spectat hæretici definitio, quam Joannes Torquemada tradit his verbis; *Hæreticus est, qui post suscepit Religionem Christianam Christi Fidem generaliter profitens, aliquam in specie opinionem contrariam Catholicæ veritati pertinaciter tenet, vel sequitur.* Et haec tenus de definitionibus. Guido de hæresibus cap. 3. Torquemada lib. 4. de Ecclesia parte 2. cap. 13. Antoninus in summa, par. 2. tit. 12. cap. 15. Alberti in rubri. de heretic. lib. 6. qu. 13. nu. 6. Alfon-sus lib. 1. adversus hæreses cap. 9. idem Alfon. contra omnes lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 9. Tho. 2. 2. qu. 12. art. 1. l. Manichæos. C. de hæreti. l. hi qui de apost. Canus lib. 12. de locis Theologi. cap. 9.

^{cap. 7.} 14 Nunc autem videamus, undè cognoscantur hæretici. Cui questioni breviter Veritas ipsa per Matthæum respondet; *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Et Arist. lib. 4. ethi. ait: *Qualis est quisq; talia sunt ejus, & facta, & oratio, & vita.* Et Sapiens in Proverbiis; *Doctrina,* inquit, *sua noscit vir.* Demum Proverbium est antiquissimum, in libris quoq; regnum celebratum; *Ab impiis egredietur impietas.* Matth. 7. lib. 4. ethi. cap. 7. Proverb. 12. 6. ult. insti. de rerum divisio. lib. 1. Regum. cap. 24. Vide Jansenium in concordiam Evangelicam cap. 43. ubi recte de cognoscendis hæreticis, & fructibus eorum.

^{cap. 12.} 15 Hac eadem regula planè cognoscimus hujus temporis pestiferos hæreticos omnes; nam Lutherani, Sacramentarii,

& Anabaptistæ, doctrina sua, scriptis, & actis, & fructibus impiis manifestissimi sunt; & sicut omnes ferè omnium præcedentium hæretorum hæretes hi operarii subdoli ab inferis revocarunt; sic etiam omnes illorum pessimos mores hodiè sequuti, & emulati sunt. Quod breviter, & cursim hoc loco demonstrare conabitur.

16 Solent hæretici conviciatores, & procaces esse; qui autem unquam cum istis conferri poterunt? quorum amnesia, ut Isocrates dixit, ex ipsis maledictis animadverti ab omnibus facile potest? A quorum scriptis, si convicia tollas, ex magnis libris parvos libellos efficies. De hoc hæreticoru more loquens Gregorius Nazianzenus inquit. *Injuriis quandoque decertant, & verbis pugnantes, pravitatem intellectus in injuriis detegunt, & Hieronymus in apologia adversus Ruffinum: Iste machinae hæretorum sunt, ut convicti de perfidia, ad maledicta se conferant. Os eorum, sicuti Apostolus ait, maledictione, & amaritudine plenum est; Et ut Sapiens in Proverbiis docet; Omnes stulti miscerunt contumeliis; Et ubi fuerit superbia, ibi erit, & contumelia ubi autem est humilitas, ibi, & Sapientia. Quid si maledicta, contumelia, tum iracundia, contentiones, concertationesq; in disputando pertinaces, indignæ philosophia, videris solent, ut eleganter Cicero lib. 1. de finibus bonorum, & malorum scriptum reliquit; quanto convicia, & maledicta indigniora sunt Christiana Theologia?* Nazian. orat. 27. ad Rom. 3. Proverb. 11. & 20. Isocrates in Helenæ laudatione.

17 Ad hæc, Lutherani, tanquam ab Schola Luciani prodeentes, irrifores sunt hominum, atque Divorum. Irrident illi Ecclesiæ ceremonias, Sanctorum venerationem, Sacramentorum ritus, Cathedræ Apostolicam, pias fidelium observationes, Sacraenta confirmationis, Ordinis, Unionis, & quid non? Hi sunt, quos Ecclesia Catholica in lib. Job. indicat, inquiens: *Derident me juniores tempore; nam cap. 30. beri, & nudius tertius ex patre diabolo natus* sunt. Et quemadmodum in eodem libro scriptum extat; *Bibunt subsannationem cap. 31. quasi aquam.* Hi sunt quos Apostolorum Princeps appellat illuiores juxta proprias concupiscentias: hi sunt impii parasiti, & scurræ procaces; quos quidem subsannabit Dominus, & interitu eorum ridebit. Job.

30. & 34. & 2. Pet. ulti. ad Ephe. 5.

18 Hi sunt fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum, pleni sermonibus, & qui quasi de industria recesserunt à Deo, & omnes vjas ejus intelligere noluerunt; sed hostes Ecclesiæ consultò facti sunt, ambulantes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum. Infatuatum est consilium eorum, & spiritus mendax datus est in ore suorum prophetarum; & propter superbiam fugit mens, & consilium ab eis; & exceçavit eos malitia, & mutavit intellectum illorum; & cor eorundem insipiens nubibus errorum obscuratum est. Callidi facti sunt, non spiritu Sapientiæ, sed spiritu versipellis astutiæ, quo solent hæreticorum fervore præcordia, & pacem perturbare Sanctorum. Job. 13. & 32. & 34. ad Ephe. 4. Sapien. 2. & 4. ad Roma. 1. Augusti. lib. 6. de Civitate Dei cap. 2.

19 Comparantur in Sacris literis hæretici multis feris bestiis, & noxiis, & obscenis animalibus, quæ omnia Lutheranis, Sacramentariis, & Anabaptistis adamassim quadrare peripictum est. Dicuntur Lupi rapaces, sub vestimentis ovum insidiantes Christi ovili. Comparantur Lamis, qui humanam quidem faciem, sed belvina per impietatem corda gestant. Comparantur, & Pardis, Vulpibus, Simis, Canibus, & multis aliis id genus animantibus. Vocantur quoque organa diaboli, Vasa iræ, Deo odibiles, fures, latrones, sacrilegi, antichristi, pseudopropheœ, pseudoapostoli, vasa mortis, ligna, infructuosa, vaccæ pingues, corona superbiae, filii perditionis, montes mali, operarii subdoli, vaniloqui, mentis seductores, & mille talia; quorum rationes, & causas, si quis nosse cupit, Fabrum, & Brunum legere poterit. *Fabrum contra Lutherum tract. 5. tex. 16. & tex. 25. & rursus tract. 10. tex. 8. Conradum Brunum lib. 1. de hæreti. cap. 3. & iterum cap. 13. cum seq.*

20 Hi sunt præterea qui oderunt jejunia, & abstinentiam, & virginitatem; qui terrena sapiunt, quorum Deus venter est; quorum finis interitus, & gloria in confusione ipsorum. Hi quoque sunt, de quibus Apostolorū Princeps loquens inquit; *In conviviis suis luxuriantes, pellicientes animas instabiles, superbia vanitatis loquentes, libertatem promittentes, cum ipsis servi sint*

corruptionis. Sed ut Sanctus Chrysostomus fermone, in verba illa Iiæ, Si volueritis, & audieritis me, inquit; Misera seruitus, quæ generat libertatis excessus. Beata inquam libertas, quæ servit legi, obtemperat judici, paret auctori; quæ humilis Deo est subiecta Christo, quæ imperata tenet, iusta completa, præcepta conservat, contendit ut placeat, ut promereatur instat, timet offendere, veretur delinquere, amat divina monita frequentare. Ut enim obsequia legis obtinent libertatem; ita contemptus generat servitutem. Et quid aliud sunt istorum insana, & carnalia, & impia dogmata, quæ Epicuri placita, & violenterorum somnia? ad Philipp. 3. & 2. Petr. 2.

21 Hi autem hæretici sui similes Magistros habuerunt; quorum Princeps fuit Lutherus, obscurus homo, temerarius, & scelestus, peridoneus Satanæ Minister. Ab hoc, tanquam radice pessima innumera-biles hæreses pullularunt. Is ruptis vinculis Christianæ Religionis ab instituto Divi Augustini refiliens, ubi jamdiu additus fuerat, post Satanam retro abiens, totam ferè Germaniam variis replevit hæresibus. Is diabolico spiritu plenus, aliquandiu simulavit, se pius, & continentem. Id certè moris est apud hæreticos, ut quemadmodum Chrysostomus ait, obumbrent se infos, atque occultent in principiis, quousq; majorem fiduciam capiant, & quodam favore multitudinis juventur; tune enim contagiosa venena intrepidi effundunt. Sed non potuit impietas Lutheri latere diutius; suis namq; sermonibus, & scriptis pessimum hæresiarcham, aut ita multò post cunctis se palam prodidit. Nec enim, ut Nazianzenus, & Beatus Ambrosius ajunt; quicquam simulatum durabile esse potest. Et quemadmodum Isidorus lib. 3. de summo bono scriptum reliquit; Omne sincerum permanet; quæ verò simulata sunt, diurna esse non possunt. Et antè illos Ciceron lib. 2. offic. Vera, inquit, virtus radices agit, atque etiam propagatur; ficta omnia celeriter, tanquam flosculi, decidunt; nec simulatum potest quicquam esse diuturnum. Et Seneca lib. 1. de clementia; Nemo potest personam diu ferè fictam; ficta citè in naturam suam recidunt; quibus veritas subest, queque, ut ita dicam, ex solido enascuntur, tempore ipso in majus, meliusq; procedunt. Nazian. orat. 14. Amb. 2. offi. c. 22.

Ad Philip. 3.

2. Petr. 2.

Ifidor. lib. 3. cap. 24. Chrysoto. in cap. Matth. 13. homil. 47.

22 Hic est ille Lutherus, qui magna colloquia frequentè cum dæmone habuit, & familiariter cum illo conversatus est; qui Monachus, atq; Sacerdos Monialem Deo dicatam incestis, ac nefariis nuptiis sibi publicè copulavit, similis pessimo illi Heliogabalo, cuius meminit Herodianus lib. 5. dicens; *Vestalem Sacerdotem, quam leges castam, & virginem perpetuò volunt, obreptam è templo pro uxore habuit, ad Senatum scribens, Sacerdoti congruere Sacerdotis nuptias; idque se fecisse ausus est dicere, ut ex ipso Pontifice, & ea Sacerdote vestali liberi divini nascerentur.* Auctor Dion. Nicaeus in eodem. Is idem Lutherus est, qui omnem Ecclesiasticam Hierarchiam subvertit, & qui Sacra profanis miscens, omnem Christianam Religionem funditus extirpare tentavit, impostore illo Mahumete longè quidem impurior, & pejor. Vide Chrysoph. *Longolium in oratione ad Lutheranos.* *Fabrum contra Lutherum tractat. 4. §. 7. Echium bomilia 24. de Sacramentis, & homil. 71. Joan. Coclauum in commentariis de actis, & scriptis Lutheri. Hosium lib. 1. adversus prologomena Brentii.*

23 Lutherus profugit ab institutis Monachorum Divi Augustini; Oecolampadius apud Birgitianos Monachos religionem professus, non solùm Monachatus insignia projectit, verùm etiam Sacerdotii jura violavit, & Christianismi vota contempnit, ut Franciscus Titelmannus est auctor; Buccerus Apostata est ab ordine Sancti Dominici, aliique multi defecerunt ab institutis illis Sanctissimis Benedicti, Bernardi, Francisci, & coeterorum; ut proculdubio verissima etiam num sit Beati Augustini sententia, qui ad Clerum scribens inquit; *Ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt; ita non sum expertus peiores, quam qui in Monasteriis cederunt.* *Titelman. in præfatione commentariorum in Ecclesiastem. Augu. Epistola 137. cap. quantumlibet 47. dist.*

24 Traxerunt icti post se magnam Germanię partem, non quidem vitæ sanctitate, aut excellentia doctrinæ (nihil enim Sanctum apud illos, nec quicquam sublime est) sed voluptate, quæ, auctore Platone, esca est malorum omnium, qua qui-

dem capiuntur homines, ut hamo pisces, quemadmodum Cicero in Catone maiore scriptum reliquit. Hi prætextu Christianæ libertatis diabolicam servitutem inducunt; Nec enim libertas est, aut pars libertatis peccandi potestas, ut inquit Anselmus dialogo de libero arbitrio; nec Redemptor noster docuit unquam, ut Christiani viverent, ut cuique libitum esset; immò; *Qui vult, inquit, venire post me,* Matth. 16. *abneget semetipsum, tollat crucem, & sequatur me.* Infecit Mahumetes eadem causa universum penè orbem; ergò mirum videri non debet, si hæretici isti effrenata libertate tam multos cœperint; Ut enim apud Xenophontem est, lib. 2. de pedia Cyri. *Fit persæpe, ut habeant plures, qui secum sentiant, improbi viri, quam probi. Improbitas enim proficiscens per subditas voluptates, harum persuasionibus utitur, quo multi secum sentiant, at virtus ad arduum agens, non est admodum præpotens, ut subito, inconsuetoq; ad se trahat.* Et sicuti Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum ait: *Sapientiam, & justitiam, non ex veritate, sed ex iis, quibus delectatur, maxima pars vulgi metitur.* Accedit etiam quod Sapiens in Proverbiis inquit: *Suavis est homini panis mendacii.* Proverb. 20.

25 Hi omnes, sicut & patres eorum antiqui hæretici contra præcepta Sapientis, prudentiæ sua innituntur, & sapientes esse volunt apud semetipcos; nec Sacris Conciliis, aut Sanctissimis, & Sapientissimis viris acquiescentes, conversi sunt in vaniloquijum, & ut est apud Hieremiam *Visionem cordis sui loquuntur, non de ore* cap. 23. *Domini.* Gens absq; consilio, & sinè prudenter, qui Zelum amarum habent, & contentiones in cordibus; & gloriantur, & mendaces sunt adversus veritatem. Non est ista Sapientia, sicuti Jacobus Apostolus ait, de surium descendens à patre Luminum, sed terrena, animalis, diabolica. Hi sunt quos Apostolorum Princeps venturos esse prædictit; *Erunt in vobis Magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur; quibus judicium jam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.* Proverb. 3. & 1. Timo. 1. Hiere. 23. Deuter. 32. Jacobi 3. 2. Pet. 2.

26 Superbi sunt isti hæretici, & præse D. d. 2. alios

alios non ducunt homines ; & nisi quod ipsi docent, & credunt, nil rectum putant.

Ecclesi. 15. Cœterum, ut Ecclesiasticus ait, *Sapientia longè abest à superbia*, quæ auctore Augustino, mater est hæreticorum omnium ; quibus inflatis sensu carnis suæ cum Hierem. 49. remia rectè dicere possumus ; *Arrogantia vestri, & superbia cordis vestri decepit vos.*

Percepistis à Deo acumen sensus, & ingenii, ut bona naturæ in Dei cultum verteretis, & fecistis vobis ex his idola. Non animadver- tunt perdit homines, quām sit fragilis, ac debilis intellectus humanus, & quām pronus, & facilis ad errores. Sicut se habet oculus noctuæ ad lumen Solis, sic & intellectus noster ad notissima naturæ, ut verè Arist. ait libr. 2. *metaphy.* Quantò autem imbecillior erit ad supernaturalia, & arcana Divina ? Undè Beatus Ambrosius de noctua loquens, elegantè inquit ; *Animal istud hæreticorum figura est, qui tenebras amplectuntur diaboli, lucem Salvatoris horrescunt, & grandibus disputationum ocu- lis cernunt vana, non respiciunt sempiterna;* sunt enim acuti ad superstitione, bebetes ad Divina, qui dum se putant subtilibus evolare sermonibus, tamquam noctuæ veri lumi- nis splendore turbantur. *Ecli. 15. Augsti. contra epist. fundamenti cap. 6. ad Coloss. 2.*

Hierem. 49. Hierony. in Oseam cap. 10. Amb. serm. 43. Chry. in epist. 2. ad Tim. hom. 2. confess. Poloni. cap. 92. prop. finem.

Sap. 9.

27 Corpus quod corrumptur, aggra- vat animam ; & terrena inhabitatio depri- mit sensum multa cogitantem ; & difficilè aestimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospetu sunt invenimus cum labore ; quæ in Cœlis sunt autem quis investigabit ?

Ad Corinth. 3. & 10. Non sumus sufficiētes aliquid cog tare à nobis, quasi ex nobis, sed sufficiētia no- stra ex Deo est ; in captivitatem redigere debemus omnem intellectum in obsequiu-

Ad Rom. 12. Christi, & Ecclesiæ Catholicæ ; nec plus sapere, quām opportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, nec altum sapere, sed time- re, atque humilibus contentire. Nam quemadmodum Euripides in Andromache inquit ; *Nimis sapere, non est sapientia, & non secundum mortalem sapere naturam.* Sapientia quidem hæreticorum stultitia est apud Deum ; & lumen, quod habere se putant, proculdubio tenebræ sunt. Non ergo in hæreticorum adinventionibus, nec in acumine ingeniorum nostrorum confi-

dendum est ; sed Ecclesiæ Catholicæ tra- ditionibus, & Sanctorum Patrum Doctrini- nis adhærere debemus. Quod si feceri- mus, nunquam aberabimus. *Sapien. 9. & 2. ad Corin. 3. & 10. ad Roma. 12. Justinus Philosopher, & Martyr in expositione Fidei. Reginaldus Polus ad Henricum VIII. Regem Angliae lib 4.*

28 Præterea, hæretici novitatis dulce- dñe plebem decipere solent ; est enim, ut quidam inquit ;

Plebs levis, & rerum semper studiosa, novarum

Et Ammianus lib. 26. ait : *infatam esse ple- risque vulgarium novitatis repentinam ju- cunditatem.* Et Ovidius cecinit

Est quoque cunctarum novitas gratissi- ma rerum

sed ne novitatibus hæreticorum capiamur, scripsit Paulus Timotheo prioris Epistolæ cap. 6. O Timothee, depositum custodi, devi- tans profanas vocum novitates. Quæ verba enarrans Vincentius ille Lirinensis lib. ad- versus hærefes, inquit ; *Quis est hodie Timotheus ? nisi vel universa Ecclesia, vel spe- cialiter totum corpus præpositum, qui inte- gram Divini cultus scientiam, vel habere ipse debent, vel aliis infundere ? Depositum custodi ; id est, quod tibi creditum est, non quod à te inventum, quod acceperisti, non quod excogitasti ; rem non ingenii, sed doctrina ; non usurpationis private, sed publicæ tradi- tionis ; rem ad te perductam, non à te prola- tam, in qua non auctor debes esse, sed cura- tor, non institutor, sed sectator ; non dicens, sed sequens. Depositum, inquit, custodi : Ca- tholicæ Fidei talentum inviolatum, illiba- tumq; conserva, quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc à te tradatur. Nolo mihi pro aliis alias ubiicias ; sed eadem, quæ di- dicisti ita doce, ut cum dicas novæ, non dicas nova.*

29 Et paulò procul idem Vincentius ait : O Timothee, depositum custodi, devi- tans profanas vocum novitates ; devita, in- quit, quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basilicum ; ne te non solum tactu, sed etiam visu, afflatusque percutiant. Quid est pro- fanas ? quæ nihil habent Sacri, nihil Religio- si ; ab Ecclesiæ penetralibus, quæ est templum Dei, penitus extraneas. Profanas, inquit, vocum novitates. Vocum, id est, dogmatum, rerum, sententiarum novitates, quæ sunt ver- tustati, quæ antiquitati contraria ; quæ si re- cipian-

cipientur, necesse est, ut Fides Beatorum Patrum aut tota, aut certe magna ex parte violetur; necesse est, ut omnes omnium et atum fideles, omnes Sancti, omnes Casti, Continentes, Virgines, omnes Clerici, Levite, & Sacerdotes, tanta Confessorum millia, tanti Martyrum exercitus, tanta Urbium, tanta Populorum celebritas, & multitudo, tot Insulae, Provinciae, Reges, Gentes, Regna, Nationes, totius postremo jam pœnè Terrarum Orbis per Catholicam Fidem Christo capiti incorporatus, tantò seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuntietur. Profanas, inquit, vocum novitates devita; quas recipere, atq; se Etari nunquam Catholicorum, semper vero hereticorum fuit. Hæc ille, & alia in eandem sententiam plurima.

30 Petrus quoque Apostolorum Princeps apud Clementem lib. 8. recognitionum inquit: *Nec aliquid proprium, & quod vobis non est traditum, proloquimini; etiam si vobis verisimile videatur; hinc enim sèpè contingit declinare quosdam à veritate, dum speciem sibi verioris, & validioris veritatis propriis cogitationibus reperiisse se credunt.* Et Paulus Apostolus Epist. ad Hebr. cap. ulti. *Nolite abduci doctrinis variis, & peregrinis, idest novis, & singularibus.* Et Augustinus lib. 10. de Civitate Dei cap. 23. neq; novis vocibus de religione loqui permittit, ne verborum licentia, etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem. Et idem Divus libro de ratione animæ, opinionem quandam novam non alia ratione refellit, nisi quia ipsa sola novitate displicebat. Et in sexta Synodo generali actio 12. dixerunt Patres: *Omnidecretum. nò necesse est, non solum secundum sensum sequi Sanctorum Patrum dogmata; sed eisdem vocabulis uti cum illis, nihilque penitus innovari.* Et nos quidem secundum sanctiones Diuinorum eloquitorum opportet sapere, illa videlicet refutantes, quæ quidem novæ voces noscuntur Sanctis Dei Ecclesiis scandalum generare.

31 Nec ferendi quidam, qui Ciceronianè, quam Christianè loqui malunt, aliud nonnunquam significantes, quam voces Ecclesiæ soleant. Quale est, quod persuasione pro fide abutuntur. Quis enim est, qui non planè perspiciat longè aliud esse Catholicam Fidem, quam persuasione? Addo illud Socratis apud Plato-

nem in Thæteteto; *Uti nominibus, verbisq; communioribus, neq; exactè, curiosèq; disquirere, sèpè numero generosi animi est; contrarium autem illiberalis.* Et Plato ipse Sapientissimus juxta, & eloquentissimus in libro civili inquit: *Si verborum curiositatem vitabis, evades in senectute admodum Sapientior.* Prætero Senecam, Hieronymum, & alios. Seneca epistola 116. Hieronym. epistola ad Eustochium de virginitate servanda. Gerson. epistola ad Bartolo. Carthusia. part. 1. & tractatu. de examinatione doctrinarum, consideratione 1. & p. 4. lect. 2. considerat. 6.

32 Cœterum silentio prætereundum non est, quod Spiridioni contigisse ferunt. Conventus aliquando agebatur, in quo Tryphillius erat Ledrensis Episcopus litterarum artibus probè eruditus, & legibus discendis diù Beryti versatus hic Episcoporum iussu populum docens, Spiridione præfente, cum dictum quoddam referre deberet, quo Christus ad Paralyticum est usus, illud scilicet, *Tolle grabatum tuum, & ambula:* pro grabato, lectum dixit; quod moleste ferens Spiridon: *Non tu quidem, inquit præstantior es eo, qui grabatum dixit; qui igitur, malus, pudor iste est, verbis illius cum decore non velle uti?* Atque his dictis, in conspectu omnium Episcopali Sede exurgens, fastum, & supercilium eorum, qui oratione affectata se se efferrent, contrahere est conatus: rectè enim id facere potuit, quamvis aperitus omnino, & simplex esset, magna quippe dignitate, gloriaque venerandus, propter mirifica, quæ edebat opera, atq; etate proiectiore, sincerè, & graviter Episcopali munere gerendo clarus erat. Multis profecto Spiridonibus opus est hodiè adversus novatores istos, qui linguarum peritia pollere se jastant. Nicephor. lib. 8. cap. 42. & hist. trip. lib. 1. cap. 10.

33 Quod si in legibus Civilibus, alisq; humanis actionibus, in quibus plerunque nihil refert, an hoc, sive illo modo fiant, suspecte sunt novitates, ac periculosæ; quid futurum putamus in rebus Fidei, & Religionis, in quibus salus Christiana consistit? Etenim, ut ait Chrysostomus, *Nihil adeò animos perturbat, etiam si utilitas secutura expectetur, quam innovare aliquid, & à consuetudine alienum facere, & maximè cum decitu, ac Dei gloria agitur.*

Et

Et Jamblicus ille Gentium quidem Theologus, sed Lutheranis longè cordatior, in libro de Mysteriis, inquit; *Quemadmodum veritatem consecuti sunt primi, qui leges nobis de Religionis Sanctimonia tradiderunt; sic perseverare in eis debemus; Si quid enim aliud in Saeris legibus, ritibusq; Deo placet, firmitas ipsa maximè placet, & præcipue congruit.* Et post aliqua, inquit. *Ea, quæ multis seculis, & operoso labore in Sacris comprobata sunt, nefas est ex nonnullis reperire incidentibus temere judicando, mutare.* Et Hipodamus Pythagoræus lib. de Repub. de talibus loquens, inquit: *Non mediocrem, sed maximam infelicitatem hominum animis Sophistarum dissertationes ingenerant; si quid ausfuerint innovare præter commune judicium in Divinis, humaniq; rebus; quo admisso, neque veritas major, neque vita justior, honestiorve futura sit, sed majori potius caligine, atque perturbatione involvenda.* Quemadmodum Stobæus retulit sermone de Republica, & Pausanias in Arcadicis; nimurum: *De rebus divinis non aliter onnia, atq; à majoribus acceptimus, exponenda sunt. Chrysost. in epist. I. ad Corin. hom. 7.*

34 Plato in libris legum, & alibi sæpè, cui Aristoteles in politicis, & coeteri Sapientes subscribunt, nihil perniciosius esse censet, quam temerè ab antiquis legibus, moribus, & conuetudinibus recedere, peregrinas, novasque res introducere, atque moliri. Hinc lex illa Zalauci, quam Demosthenes oratione contra Timocratē laudat, apud Locros recepta fuit, cuius Zalauci lex. hæc sunt verba: *Si quis voluerit leges sanctas mouere, aut novam statuere; is collo in laqueum imissus de lege verba faciat; quod si per suffragia videatur, legem veterem esse tollendam, aut eam, quæ nova infertur, bonam esse, indemnus maneat; contra si prior lex melius habere videatur, aut quæ nova proponitur, in justa sit, is qui movet, infertve legem, laqueo attrahito moriatur.* retulit Stobæus sermone de legibus.

35 Coeterum, ut ad id, quod institui, revertar; quis non videt novitatibus hæreticorum omnia perturbari? leviores quidem sunt Lutherani, quam Græci, illi de quibus loquens Jamblicus in suis Mysteriis inquit: *Par est, in Deorum cultu ritus veteres, tanquam sacros, & optimos, semper custodiare, eosque intactos, & inviolatos ser-*

vare, ne quid omnino addatur, aut etiam adimatur; binc enim factum est, ut numina ipsa, & vota communata, ac debilitata apparet; quod ex ipsa quidem prævaricatione, ac novanda religionis studio permulta immutata sint, & in dies magis immutentur. Nam & Græci ipsi suopte ingenio rerum novarum studiosi, in quamlibet partem facile ad quæque momenta vertuntur; ut qui leves sint, & instar navis, in qua nibil fabuli insederit, nibil omnino servant, quod à majoribus acceperint; sed immutates subinde omnia, vetera eiiciunt; & ex ingenita levitate alia, atq; alia commutant in re nulla constantes.

36 Ad eundem prorsus modum, tot profanis novitatibus Germaniam ferè totam infecerunt hæretici, ut scitè admodum dixerit Georgius ille Saxonie Dux inclitus: *Nesciunt hodiè Lutherani, quid anno sequenti credituri sint: quippè qui pessimò novitatis studio, quæcunq; religiosè, ac piè à majoribus nostris in Dei, atque Ecclesiæ gloriam sunt instituta, turbant, atque impio scelere evertunt, & divina omnia contaminare conantur.* Miséri homines, & miserabiles, quibus (ut Augustinus ait) cognita vilescunt, & novitatibus gaudent. Sic etiam olim impius Eudoxius, & Acacius Græcorum Ecclesiæ ad absurdas opiniones distraxerunt. Et res novæ tum laudabantur, paulatimq; incrementa sua capiebant, atque ad mutationem insolitam spectabant; &, ut inquit Nicephorus, eò demum præfactæ temeritatis pervenerunt, ut homines veteres, & patrias leges contemnerent, & novas sibi profè quilibet conderet; ac nova identidem dogmata comminiscabantur, neque se ab aliis super alias novis rebus inventiis continere poterant. *August. lib. de vera relig. cap. 53. Nicephorus lib. 9. Ecclesi. hist. cap. 46. & Nazianzenus orat. 12.*

37 Scio equidem jucundas esse novitates, & mutationem esse dulcissimam; sed, ut Aristoteles ait, ob quandam pravitatem; homo enim pravus facile mutabilis est, & mobilis, & varia est fermè natura malorum. Quod Augustinus differens libro de spiritu, & anima cap. 59. inquit: *Mens cœca, & vaga, qualitate earum rerum, quas respicit, variatur; eique jure non sufficit quidquid Deus non est.* binc est, quod buc illuc dispergitur, & per infinita distractabitur, quærens requiem ubi non est; sed quia unum Deum,

Scitum Sa-
xonie Du-
cis de Lu-
theranis di-
ctum.

Deum, quem sufficienter habere poterat, de-
reliquit, nunc per multa ducitur; ut quia
qualitate rerum satiari non potest, saltem va-
rietas satietur. Sic hæretici sidera erran-
tia, quia in Ecclesia Catholica quietcere
nolunt, huc, illuc novis erroribus, & omni
vento doctrinæ circumferuntur. Nam, ut
apud Esajam est cap. 57. *Impii quasi mare
fervens, quod quiescere non potest; & re-
dundant fluctus ejus in conculationem, &
lutum.* Sed concludamus tandem cum So-
sophronij sententia. phronio illo Episcopo; *Si per singulos dies
novam edere fidem licuerit, veritatis integritas
non manebit.* 7. ethico. cap. ulti. Socrates
lib. 5. histo. triparti. cap. 34. Nicephorus lib.
9. cap. 43. Sepulveda epist. 31.

38 Ut autem hæreticos istos, vel novo
nomine cognoscere valeamus, non Chri-
stianorum titulum servant, sed suorum
præceptorum, aut errorum nomina volen-
tes, aut inviti retinent. Præmonuit nos
hujus rei Divus Hieronymus adversus Lu-
ciferianos, dicens: *Sicubi audieris eos, qui
dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo,
sed à quoquam alio nuncupari, ut puta,
Marcionistas, Valentianos, Montenses; sci-
to non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse
Synagogam.* Beatus quoq; Augustinus li-
bro de vera religione, animadvertisendum
esse ait, quòd hæretici, qui errores suos
animosius defendere, quam cautius cor-
rigere maluerunt, exclusi à Catholica
communione, propria vocabula, proprios
que conventus, non in sermone tantum,
sed etiam in superstitione meruerunt, ut
Photiniani, Arriani, multiq; præterea Lu-
therani, videlicet, Sacramentarii, & Ana-
baptistæ. *Augusti. de vera religione cap. 5. l.
damnato. C. de hæreti.* & ante illos *Laetan-*
tius lib. 4. Divina institut. cap. ultimo.

39 Nec moveat quempiam, si fortè vi-
derit hæreticum aliquem speciem pietatis
præferentem; Etenim inter tot millia
hæreticorum, contentaneum est, esse ali-
quos, qui prima fronte boni viri esse vi-
deantur, cum tamen nihil minus sint; nam
vel hoc tantum quòd hæretici sunt, pravi
homines sunt. Quid enim boni esse potest
homini amissa Catholica Fide? *Omnes ani-
mæ, ut inquit, Cassiodorus libro de Ani-
ma, sine recta fide teterrime sunt.* Nihil
enim cuiquam prodest vitasse noxias cu-
piditates, enervatam non amasse luxuriæ,
deceptricem fugisse fallaciam, alienum se

à terrenis vitiis effecisse, si non permanet
in Christi Ecclesia, & Fidei Catholicæ non
tenet unitatem. Necesse est labore incas-
sum, qui ab Ecclesia separatur, & remune-
ratorem bonorum omnium sibi reddit of-
fensum. Quid? quòd (ut Paulus nobis
prædictus) *bis sunt operarii subdoli transfigu-
rantes seipso in Apostolos Christi.* Et sicuti ^{1.ad Corin-} th. 11.
Leo Magnus inquit; *humiliter irrepunt,
blande capiunt, molliter ligant, latenter occi-
idunt.* Nec ulla perniciose vita major in-
veniri potest, ut est apud Ciceronē, quam
in malitia simulatio intelligentiæ. Acto-
tius injustitiae nulla capitalior est, quam
illorum, qui tum cum maximè fallunt, id
agunt, ut viri boni esse videantur. Malus
enim ubi bonum se simulat, tunc est pessi-
mus. Nec mirum alicui videri debet, si
quid boni dixerint, fecerint, vel scripser-
int impii, nam sicuti Hieronymus ait, *Ne-
mo est tam Sicarius, tam parricida, tam ve-
nificus, qui non aliquid boni aliquando fece-
rit.* 1. Cor. 11. Leo sermone 5. de junio de-
cimi Mensis. Cicero lib. 1. & lib. 3. offi. Hie-
ronym. in epistola ad Titum cap. 1. c. si quis
à Catholicis. 23. qu. 4.

40 Quinimmò tantò magis vitandi sunt
hæretici, qui boni viri esse videntur, quantò
plusquam alii nocere possunt. Unde
Origenes homilia septima in Ezechielem
inquit; *Fuxta mei animi sensum multò no-
centior est hereticus bona vita, & plus in do-
ctrina sua habet auctoritatis eo, qui vitam
conversatione maculat;* *Qui enim vita pessi-
me est, non facile homines ad falsum dogma
solicitat; nec potest per umbram sanctitatis
audientium decipere simplicitatem; qui verò
sermone perversus est, & disciplinis salutis
contrarius, mores autem compositos, & orna-
tos habet, nil facit aliud, nisi accipit indu-
menta varia instituti boni. & conversationis
quietæ, & circundat ea in dolis suis, ut ma-
gis decipiatur audientes.* Idcirco solicite ca-
veamus hæreticos, qui bona conversationis
sunt, quorū fortè vitam non tam Deus,
quam Diabolus intruxit; Nam quomodo
quasdam illecebras escarū aucipes propo-
nunt, ut facilius aves capiant per oblecta-
menta gulæ; sic (ut audacius dicā) est que-
dam Castitas diaboli, id est decipula hu-
manæ animæ, ut per istiusmodi castitatem,
& mansuetudinem, & jultitiam possit faci-
lius capere, & falsis sermonibus irretire.
Decipimur specie recti, ut Horatius ait.

Quia

*Quia mala sunt vicina bonis, errore sub
illo
Pro virtio virtus criminis sèpè tulit
Fallit enim vitium specie virtutis, &
umbra.*

Sèpè virtia se ingerunt, & se virtutes ef-
se mentiuntur. Quidam superbiam liber-
tatis loco ducunt; adulationem pro humili-
tate fuscipiunt, malitiam prudentiae vi-
ce amplectuntur, & justitiae simplicitatis
nomen imponunt, & fallaci, ac pessima si-
militudine decepti vitiis pro virtutibus
gloriantur; Hierony. ad Demetriadem cap.
sæpe 41. distin. adde Ciceronem in partitio-
nibus. Senecam epist. 121.

41 Si quis malum in prætextu boni fa-
cit, duplice poena dignus est, sicuti Basilius
rectè censuit; propterea quòd, & non
bonum operatur, & utitur ad perficien-
dum peccatum ipso bono cooperatore, &
auxiliario. Et, ut Plato dial. 2. de Repub.
inquit; *Extrema in justitia est, justum vi-
deri eum, qui non sit justus.* Accedit illud
cap. 23. Ecclesiastici; *Qui dissimulaverit, delinquit
dupliciter.* Et Hieronymus epistola ad Le-
tam. *Venena non dantur, nisi melle circum-
lita; & virtia non decipiunt, nisi subspecie, &
umbraque virtutum.* Et in epistola ad Ce-
lantiam; *Multò deformior illa est superbia,
qua sub quibusdam humilitatis signis latet;
nescio enim quomodo turpiora sunt virtia, que
virtutum specie celantur.* D. Chrysostom.
in Matt. homilia 74. *Omnis qui perperam
agunt, supplicio digni sunt; qui verò simula-
tione bonitatis ad improbitatem tendit; mul-
tò graviori poena omnino afficiendus est.* Et
Theophilatus: *Majori condemnatione, in-
quit, dignus est, qui prætextu boni in malum
allicit.* Omnia rerum, Auctore Cicerone,
*simulatio est virtiosa; tollit enim judicium
veri, idque adulterat.* Postremò Bernardus in Cantica, de hæreticis hæc elegantè
scripta reliquit; *Omnibus una intentio hæ-
reticis semper fuit, captare gloriam de singu-
laritate scientiae; quod ut commodè faciant,
non sufficit hæreticos esse, nisi & hypocrita
sint, ut sit supra modum peccans peccatum.*
Hi sunt, qui veniunt in vestimentis ovijum,
ad nudandas oves, ad spoliandas arietes, in-
tus autem sunt Lupi rapaces. Hi sunt oves
habitu, Vulpes astu, actu, & crudelitate
Lupi. Mali sunt, & videri boni volunt, ne
solii sint mali. Mili videri timent, ne parum
sint mali; Etenim minus semper malitia pa-

lam nocuit, nec unquam bonus, nisi boni si-
mulatione deceptus fuit. Nec enim est apud
eos virtates colere, sed virtia colorare, quasi
quodam virtutum minio. Demum, simula-
ta æquitas, duplex iniquitas est. Basilius epi-
stola 76. Ecclesiast. 23. Theophyla. in Mat-
thæum cap. 23. Cicero in Lælio. Bernar. super
Canticasern. 66.

42 Obiiciunt frequentè hæretici abu-
sus, & virtia Catholicorum. Sed primùm,
quod attinet ad abusus, nos eos non ap-
probamus. Deindè, ut sunt impii omnes
mendaces, plurima ipsi configunt, quæ
Catholici, nec commiserunt unquam, nec
sominiarunt quidem. Postremò, quid est
tām Sanctum, quo improbitas quorun-
dam abuti non queat? & sicut Isocrates in
Symmachio inquit; *Non convenit homi-
num improbitatem in res transferre: sed illi
ipsi culpandi sunt, qui bonis rebus malè utun-
tur.* Et Chrysostomus de verbis Isaiae, Vi-
di Dominum, homilia 4. *Non oportet da-
mnare res, sed eum, qui re bona malè utitur;*
quandoquidem, & Judas proditor fuit; ve-
rū non ob id accusatur ordo Apostolicus; &
coetera in eandem sententiam.

*Nil prodest, quod non lèdere possit idem.
Igne quid utilius? si quis tamen urere
tecta*

*Comparat, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina
salutem*

*Quæque juvet monstrat, quæq; sit her-
ba nocens.*

*Et latro, & cautus præcingitur enfe-
vijator*

*Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas ut agat facundia cau-
fas,*

Protegit hæc fontes, immeritosq; præmit.

43 Quod verò de vitiis ajunt, plerun-
que magnum est, impudensq; mendacium. Ad hæc: *Vitia erunt donec homines, ut scri-
bit Cornelius Tacitus. Et Plato in Thae-
teto: Impossibile est, inquit, mala penitus
extirpari; nam bono oppositum aliquid esse
semper necesse est. Atque ea quidem vetus
querela est: hoc majores nostri questi sunt:
hoc nos querimur; hoc posteri nostri queren-
tur, everos esse mores; regnare nequitiam,
in deterius res humanas, & in omne nefas la-
bi; ut Civis meus Seneca quadam in epi-
stola scripsit. Et Lutherus ipse conqueri-
tur, sua doctrina egregia discipulos ejus
factos*

factos esse Sodomitis decies deteriores. Adde quod haeretici isti bona opera flocci non faciunt; cur ergo à Catholicis omnibus ea tam severè exigunt?

44 Divus quidem Hieronymus in epistola, quæ est ad Pamphilium, & Marcellam, de talibus haereticis loquens, dicit, *Quid maledicorum pannos hinc inde consuitis, & eorum carpitis vitam, quorum fidei resistere non valetis? num ide ictus non estis vos haeretici, si nos quidam assertione vestra crediderint peccatores? & os impietate fædum non habebitis, si cicatricem potueritis in nostra aure monstrare? Quid juvat vestram perfidiam, vel prodest pellis æthiopica, & pardi varietas, si in nostro Corpore natus apparverit? & Beatus Augustinus alia in epistola ad Clerum: Haeretici non habendo quod in causa suæ divisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea ipsa plura falsissimè jactant; ut quia ipsam Divinæ Scripturæ veritatem, qua ubiq; diffusa Christi Ecclesia commendatur, criminari, & obscurare non possunt; homines, per quos prædicatur, adducant in odium, de quibus, & fingere quidquid in mentem venerit possunt.*

45 Idem Divus contra Donatistas inquit: *Si quis à Catholicæ Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet; hoc solo scelere quod à Christianitate se junctus est, non habebit vitam, sed Dei ira manet super eum; Quisquis autem in hac Sancta Ecclesia benè vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata; quia in ea unusquisque proprium onus portabit, sicut ait Apostolus; Et ut quidam recte scribit: Si demones homines in impietatem deduxerit, non est de reliquis sceleribus admodum solitus; quoniam hoc erroris jacto fundamento, quidquid proborum morum, virtutumq; superstruxeris, nihil prorsus ad beatitudinem confert. Itaque finit haereticos bonis naturæ uti, eosq; adjuvat sæpè numero; ut specie probitatis offendantur modicæ fidei homines, & injiciatur eorum animis scrupulus de Fide Catholicæ; & haeretici in erroribus suis confirmantur. Nostamen flocci facimus virtutes istorum simulatas, atque fallaces; Et cum Divo Hieronymo dicimus, signum esse majoris glorie si quem haeretici detestantur.*

46 *Hujus temporis haeretici carnis operibus dediti captivas mulierculas trahunt, mulierculas quemadmodum parentes eorum fecisse memo-*

rantur. Simon Magus haeresim condidit suorum er-Helene meretricis adjutus auxilio. Nico- rorum ad-jutrices ha-lans Antiochenus omnium immunditiarum bent. repertor, choros duxit fæmineos. Marcion Romanum præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos prepararet. Apelles Philomenam suarum Comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi Spiritus prædictator multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam nobiles, & opulentas fæminas, primum auro corruptit, deinde haeresi polluit. Arrius, ut orbem deciperet, sororem principis ante decepit. Donatus per Africam, ut infelices quaque fatentibus pollueret aquis, Lucilla opibus adjutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cœcum cœca duxit in foveam; successoremque sui Priscillianum habuit, Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago Episcopum, cui juncta Galla non gente, sed nomine, Germanam buc, illucque currentem alterius, & vicinæ haereseos reliquit haeredem, & nunc quoque mysterium iniquitatis operatur, & duplex sexus utrumque supplantat. Hac Divus ille Hieronymus adversus Pelagianos scripta reliquit; & ea ipsa apud Lutheranos quotidie evenire videmus.

47 Hi pravi homines, & seductores intra quadraginta annos pro sua libidine innumerabiles perditionis sectas introduxerunt. Nam, ut Prudentius ait.

Quid non libido mentis humanæ struat?

Quid non malorum pruriat?

Statum lace sunt Catholicæ Ecclesiæ Calumniis litibus:

Fidem minutis dissecent ambigibus,

Ut quisque lingua est nequior.

Quid referam eorum impia simul, & petulantia, & planè insana dogmata?

Plurimi sunt, sed pauca loquar; ne dira relatu.

Dogmata Catholicam maculent male prodita linguam.

Ea autem retulisse, confutasse est. Ajunt isti haereticorum, qui unquam fuerunt, pessimæ; In prioribus seculis, neque Christum, neq; Evangelium, neque Baptisma, neque Fidem, neque opera bona fuisse cognita. Ajunt, ubi fides est, ibi nullum peccatum. Ajunt, eos qui bonis operibus cooperti sunt, vix posse Cœlum penetra-re. Ajunt, nihil prodesse bona opera, nec Deum respicere opera. Ajunt, nullum peccatum posse damnare hominem, præ-

ter incredulitatem. Ajunt, licere Christiano plures simul uxores habere. Quid plura? vix quipiam reliquum fecerunt futuri Apostatis, & Hæreticis.

48. Ad summam fructus Lutheranorum, & Sacramentariorum sunt, Sacramentorum ferè omnium abrogatio: jejuniorum, & orationum neglegatio: votorum transgressio, omnis pudicitiae, & castitatis profligatio, destructio, ac devastatio Temporum, & Monasteriorum; expugnatio, & ejectio Sanctarum Imaginum; rerum omnium Sacrarum profanatio, deniq, nihil reliqui fecerunt iis, qui studiosi erunt improbitatis, & impietatis. Dicit in Evangelio secundum Matthæum Christus:

Intrate per angustum portam. Et mox: Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Iti verò secundum Lutherum effrenata libertate invenerunt latam portam, & spatioiam viam, nempe illam, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Non igitur miramur, (ut apud Ambrosium est) si Luporum rabiem grex Domini perhorrescat, in quibus Christi vocem non recognovit; Agrestis enim ululatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem servare, promiscue omnia velle confundere, diversorum gradus abrogare meritorum. Quid tandem aptius in istos dicere possumus, quam quod Propheta regius jam olim cecinit?

Narraverunt mihi iniquifabulationes, sed non ut lex tua. Ubi sive fabulationes cum Hieronymo, Ambroſio, & vulgata editione legas: sive delectationes cum Augustino; sive cum Eutymio, garrulitates: non aptius cui quam alii, quam ipsis hæreticis quadrat; sunt enim dogmata, & narrationes illorum nihil aliud, quam fabulationes, & delectationes, & garrulitates; sed non ut lex Dei, non ut Evangelium Christi. *Matt. 7. Ambroſio episto. 81. Psal. 118. & inibi Hieronymus, Ambroſius, Augustinus, Euthymius, & coeteri.*

1. ad Corin. 11. 49. Opportet autem hæreses esse, quemadmodum Apostol. ait, ut qui probatis sunt, manifestiantur. Sed, & si surrexerit in medio nostri Prophetæ, aut qui somnum se vidisse dicat, & prædicterit signum, atque portentum, & evenerit quod locutus est, & dixerit nobis, eamus, & sequamur Deos alienos, lege Divina prohibemur audire,

verba Prophetæ, aut somniatoris illius; quia tentat nos Dominus Deus noster, ut palam fiat, utrum diligamus eum; an non, in toto corde nostro, & in tota anima nostra. Ob has igitur causas Deus Omnipotens hæreses esse permittit. Quod, & Cyprianus tractatu de simplicitate prælatorum elegantè tradidit, dicens: *Hinc hæreses, & factæ sunt frequenter, & fiunt, dum perversa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet unitatem. Fieri verò hæc Dominus permittit, & patitur, manente propriae libertatis arbitrio, ut dum corda, & mentes nostras veritatis discrimen examinat, probatorum Fides integra, manifesta luce clarescat.* Et post paulum: *Sic probantur fideles, sic perfidi deteguntur, sic, & ante iudicii diem hic quoque jam justorum, atque in justorum animæ dividuntur, & a frumento paleæ separantur.* Quod, & Tertullianus antè illum docuit, in exordio libri de præscriptionibus adversus hæreticos. 1. Cor. 11. Deuter. 13. Vincentius Lirinenſis lib. aduersus hæreticos. Vide Cornelium Jansenium in concordiam Evangelicam cap. 71.

50. Accedit Augustinus, in Enchiridio dicens: *Malum eminentius commendat bona, dum comparantur malis; nec enim Deus Omnipotens, cum summe bonus sit, ullo modo sinere: mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset Omnipotens, & bonus, ut beneficeret etiam de malo.* Et antè illum Clemens Alexandrinus libro primo Stromatum: *Divina Sapientia, inquit, & virtutis, & potentiae est officium, non solum bona facere, sed illud quoque maximè, ut id, quod per malos aliquos excogitatum est, ad bonum aliquem finem, & utilem deducat, & utiliter iis, que videntur mala, utatur.* Adde etiam quod, sicut Origenes in librum Numerorum, inquit, *Utitur Deus, ne dum bonis ad opus bonum, sed malis etiam: Illi cogitant malum, sed Deus vertit in bonum.* Hæc igitur utilitas ab hæreticis provenit, quod inter inimicos erudimur, & Fides, ac dilectio nostra potest esse probatior. Multa quippe ad Fidem Catholicam pertinencia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitamus, ut adversus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur, & ab adversario mota quæſtio discendi existit occasio. Accedit etiam, quod im-

improbatio hæretorum eminere facit quid Ecclesia censeat, quid habeat sana doctrina. Et ut Gregorius ait. *Sancta Ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæretorum questionibus impugnatur.* Deniq; ne longius abeam, *Ecclesia Catholica per totum Orbem validè, lateq; diffusa, ut est apud Augustinum libro de vera religione, omnibus errantibus uititur ad profectus suos, & ad eorum correctionem, cum evigilare voluerint;* *Utitur enim gentibus ad materiam operationis sua; Schismatis ad documentum stabilitatis sue; Iudeis ad comparationem pulcritudinis sue.* *Augustinus in Enchiri. cap. 11. Origen. in lib. Numer. homil. 14. Gen. cap. ulti. Grego. epist. ad Anastasium. Augusti. lib. de vera Religione. cap. 6. & cap. 8. item epist. 50. & 141. & in Psalm. 67. & lib. 1. de Genesi. contra Manichæos cap. 1. cap. ulti. 24. quest. 3. Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 19. Vincentius Lirinensis lib. adversus hæreses. Nicephorus lib. 14. Ecclesiastica historia cap. 48. Beda, Petrus Lombardus, & coeteri in priorem Pauli epistolam ad Corin. cap. 11. Alex. Ales. parte 1. quest. 18. & qu. 38. Torquemada lib. 4. de Ecclesia par. 2 cap. 5. Brunus lib. 2. de*

hæreti. cap. ulti. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum Fide cap. ulti.

Sanctus Chrysostomus in epistol. 1. ad Corin. sermone 17. verè, atque elegantè scripsit: *Utrumque invicem confirmatur, malitia ab incredibiliitate, & incredulitas à malitia; animus namq; qui multorum scelerum sibi conscius est, cum futurum judicium formidet, atque exhorrescat, nolitque mutata vita in melius sibi consulere, incredulitate quietem animi querit; nàm si tu resurrectionem negaveris, & judicium; dicet ille; igitur neque ego scelerum meorum pœnas dabo.* Et Theophilatus in 2. epist. ad Timo. cap. 3. *Qui nullius sibi boni conscius est, pravis Doctoribus facile obtemperat, seipsum consolans, quasi non sit datus pœnas propter operas sua.* Et Æneas Sylvius in historia Bohemica *Gravati vitiorum sarcina, non quibus explicent, vitamq; corrigant, sed quæ cœptum iter approbent, ea dogmata facile imbuunt.* Et Alius rectè dixit: *Qui ad legem Dei cupiditates suas dirigere gravantur; bi legem Dei ad cupiditates suas detorquere conantur;* Atq; ea quidem sunt, quæ hodie tot hæreticos faciunt, qui sibi persuadent, sola Fide in Cœlum perveniri posse.

ANNOTATIONES.

1 Vbi Sol Iustitiae, &c.

De hæretorum materia vide in corpore Iuris Canonici totam Causam 24. in Decreto tit. 7. lib. 5. in Decretalib. Gregor. tit. 2. lib. 5. in sexto. tit. 3. lib. 5. Clementinar. & denique cap. 1. 2. & 3. lib. 5. Extra de Hæretic. Vide pariter Calder. tract. de Hæretic. Albertin. Rub. de Hæretic. in 6. Hostien. in eadem Rub. Silvester verbo Hæresis. Locat. in iudic. Inquisit. Verbo Hæretic. Io. à Royas sing. 73. & 83. Azor. in summa rubr. de Hæretic. Eymeric. 2. part. direct. quest. 30. & sequen. ubi Pegna comment. 55. & sequen. Caren. de offi. S. Inquisit. par. 2. tit. 1. Rub. de Hæreti, & Hæreticis; & alios quam plures, quos causa brevitas omittit.

Quis nàm autem fuerit primus Hæreticus in Ecclesia. Lege lib. 6. Constit. Apostolic. cap. 7. & invenies suisim Simonem quandam Gethæum Samariatum, cuius primi successores fuerunt Dociteus, Menander, Basilides &c.

2 Hæreticus autem &c.

Quisnam ex vi nominis sit nuncupandus Hæreticus, vide apud Eymeric. 2. part. direct. quest. 30. ubi Pegna comment. 55. plures pariter Hæretici definitions lege apud Farinac. de Hæreti. quest. 178. §. 1. num. 10.

4 Nonnulla simul necessaria sunt &c.

Quot modis quis dicatur Hæreticus propriè, & impropiè lege apud Eymeric. eundem loco nuperit. quest. 31. & 32. ubi Pegna comment. 56. & 57. apud Brunum lib. 1. de hæret. cap. 2. Turrecremat. in summa de Eccles. lib. 4. p. 2. cap. 12. Carrer. tract. de hæretic. num. 6. & multis sequen. Farinac. de hæ-

ref. quest. 178. §. 1. num. 24. & sequen. ubi quæ requirantur, ut quis dicatur hæreticus invenies num. 16. 17. & 18.

5 Inde queritur &c.

De eo, qui creditur Baptizatus, cum revera talis nō sit, an ab Inquisitoribus puniri possit, si contra Fidē delinquit. Vide Castropal. 1. part. tract. 4. disputat. 9. punct. 16. §. 6. nu. 3. ibi enim casum Cæsar-augustæ de Anno 1619. ad propositum hujusmodi decisum invenies.

6 Hinc alia etiam quæstio exoritur &c.

Quæstio de Cathecumeno Fidem negante, an sit hæreticus, est valdè anceps, & ambigua, cum pro utraq; sententia multi, & præstantes Auctores recenscantur; nihilominus tamen communior est, quod pro foro interiori tenenda sit affirmativa sententia, sicuti prò exteriori negativa, ex quo sit quod non sit punibilis ab Ecclesia, quæ nullam in Cathecumenos jurisdictionem habere videtur, vide Sanctarel. de hæreti. cap. 1. dub. 2. nu. 5. Duard. ad Bull. Cœna lib. 2. can. 1. quest. 21. num. 1. & 4. & novissimè Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 1. Rub. de Hæreti. & Hæretic. §. 5. nu. 26.

7 Deinde queri solet &c.

Notandum hic quod licet sit verum Baptizatum in Infanta non esse censendum. Apostamatam, nec Hæreticum, si ab Infidelibus, seu hæreticis captus, & inter ipsos educatus impietatisbus eorum imbuantur, ob rationes quas hic affert Simanc, & docet quoque Alfon. à Castro de Iusta Hæretic. punit. lib. 1. cap. 8. Attamen si huic Fides Catholica sufficienter proponeretur; & ab ipso respueretur, ut Apo-

stata, vel Hæreticus esset habendus. Vide *Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 1. de hæret. & Hæretic.* §. 5. nu. 30. 31. & 32. ubi Casum, & ejus resolutionem habitam ab Emin. DD. Cardinalibus S. Romanæ, & Vniversalis Inquisitionis in hoc proposito invenies. Recole pariter supra notata *tit. 29. Rubr. de Filiis, & Minoribus* nu. 51.

8 Deinde necesse est &c.

Collige ex hac Doctrina quod hæresis essentialiter errorem intellectus includit; sicut enim assensus Fidei consumatur in intellectu; sic error fidei contrarius in intellectu compleetur; sunt namque in casu nostro circa idem objectum contraria; ex quo fit, ut bene hic dicit Simanca, quod ex actu fidelis externo quantumvis execrabilis, & impio; nunquam deduci potest consequentia quod sit hæreticus; quia tale piaculum valet sine intellectus errore patrari; quamvis oriatur semper contra tam scelerosum aliqua hærefoe suspicio, major, seu minor, juxta qualitatem delicti. Vide *Filiuc. Instit. moral. p. 2. tract. 32. cap. 6. num. 135. Ricciul. de Iure Personar. extragremium Ecclesie existent. lib. cap. 1. nu. 7.* & ceteros omnes DD.

9 Post hæc, ut Christianus &c.

Recole que supra notavi *tit. 26. Rubr. de errore, & ignorantia* nu. 1.

10 Præterea necessaria est ad hæresim scientia &c.

Collige ex hac Doctrina errantem circa credenda ex ignorantia, hæreticum dici non posse, ut de se ajebat D. Augustinus lib. 1. de Trinit. *Errare potero, sed Hæreticus non ero.* Vide que supra notavi *tit. 26. Rubr. de errore, & ignorantia* nu. 8.

11 Ad hæc pertinacia est, quæ consummatum facit Hæreticum &c.

Vide, quæ supra notavi *tit. 26. Rubr. de error. & ignoran. nu. 2. & tit. 30. Rubr. de hæresi. num. 3.* Quid sit pertinacia, an de hæresi ratione, & quiam sint pertinaces dicendi, reperies inter ceteros apud *Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 1. Rubr. de Hæresi. & hæret. §. 1. nu. 10. & sequen.*

12 Ad postremum &c.

Nota discriben inter Apostasiam, & Hæresim, quæ inter se in hoc differunt, quod Apostasia est totalis recessus à Fide; hæresis autem partialis, id est circa aliquam tantum rem, vel plures de Fide. *Sanchez. in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 7. nu. 1.*

13 Nunc autem videamus &c.

De signis, & inditius exterioribus, quibus diversorum sectarum Hæretici cognosci possunt. Vide *Eymeric. 3. part. direct. num. 109. ubi Pegna comment. 24. & sequen.*

14 Solent Hæretici conviciatores, & procaces esse &c.

Hæreticorum mos est, Athanasio teste *lib. 1. cap. 29. epist. ad solit. Wit. agen.* nec vivis, nec mortuis parcere; sed in omnes Catholicos Sanctos, & probos atroces iurias, & calumnias evomere; sic fegerunt olim Nestorius, Novatus, Somosarenus, ut referunt Socrates, Eusebius, & Nicephorus *lib. 7. cap. 23. lib. 6. cap. 36. lib. 5. contr. Julian.* sic Pelagiani apud D. Augustin. loquuntur, sic clapsi seculo se habuit impius Lutherus, qui Tertullianum stultum, & delirum. S. Iræneum Dei blasphematorum. S. Chrysostomum nugacem, & seditionis. S. Hieronymum, è SS. Patrum catalogo expungendum esse. S. Ambrosium denique, nisi de jejunio, & precibus loqui, dixit, & fe mille Augustinos, mille Cyprianos, mille Ecclesias non curare; Indignos enim esse illos, qui calceti sui corrigiam solvant, impia procacitate jactavit, ut in ejus facti-

legis, & blasphemis libris, est videre præcipue *Tom. 7. lib. de Miss. priv. fol. 231. Mens. Coll. fol. 7. tom. 2. fol. 476. tom. 5. ad Galat. cap. 3. &c.*

18 Hi sunt fabricatores mendacii &c. Modos, quibus Hæretici errores suos obtegere student, vide apud *Eymeric. 3. part. direct. num. 88. & sequen.*

19 Comparantur in Sacris literis hæretici &c.

Pu'cram Hæretorum cum rebus fœtidis, & venenatis comparationem invenies apud *Eymeric. 3. part. direct. num. 137.* insertam in forma secunda citandi aliquè fugitivum &c. §. *Hi sunt subdoli &c.*

20 Hi sunt præterea qui oderunt jejunia, &c.

Hoc odium implacabile contra Jejunium, & Virginitatem hauserunt hæretici nostri temporis ex Lutherio suo Archigymnasyarcha, qui Andreæ Carolstadii illius temporis impiissimi Sectarii imitatus exemplum, Virginem Christo dicatam è sacro parthenio, sibi in matrimonium sacrilegum copulandam abduxit, & ad novissimam ejus æatem usque commensationibus, & ebrietatibus assuetus, inter epulas non semel in D. Hieronymum tanquam in magnum Jejunii, & Virginitatis præconem dira evomere convitia confuevit. Vide *Libell. Cochlae de aëlib. Luth. & Simon. Fontan. in Hist. comment. Genes. cap. 22.*

21 Hi autem Hæretici sunt &c. quorum princeps fuit Lutherus.

De Nativitate, Vita, & Obitu Lutheri, vide Historiam satis copiosam, & pereruditam Floremundi Ramundi, ubi ortum, progressum, & ruinam hæresum XVI. seculi quoq; leges. Ex Lutherio 212. hæretorum sectas pullulas testes sunt ipsius Acatholici, hæ nominatae leguntur in quadam libello Francofurti 1653. impresso, cuius titulus est: *Anatomia Ecclesiæ Catholicæ.*

22 Hic est ille Lutherus &c.

Quod Lutherus magna colloquia frequentè cum Dæmonie habuerit; ipse proprio ore testatus est in libro de Missa privata, ubi inter cetera ait: *Se Diabolum habere solum studiorum, ac se plusquam modum salis cum ipso comedisse. Crede mihi, inquit, me Diabolum bene, immo quam optimè nosce.* Colloquium sane curiosum habitum inter Dæmonem, & Lutherum legeres potes apud supra dictum Floremundum *lib. 1. cap. 15. nu. 3.*

Monialis, quam sibi turpi, ac sceleroso matrimonio copulavit Lutherus, fuit quædam Catharina del Born, quam unà cum octo aliis Nobili familia natis puellis è Monasterio Nimicensi rapi paulò ante curaverat. Contigit hoc sacrilegum Facinus Anno 1525. Idem Florem. *lib. 2. cap. 6. nu. 1.*

23 Lutherus profugit &c.

Hæc Lutheri à Religione Augustiniana apostasia contigit illi post annum 14. ab habitu Religionis suscepit, quam expressam habuit Imago ipsius ingeniose facta, ut traditur, à quodam Longolio. Hanc descriptam cum suo lemmate lege apud Pegnam in addit. ad *Eymeric. 2. part. direct. comment. 4. cap. 5. §. ex his amplius consequitur*, & nota antiquissimam Dæmonis consuetudinem, quam habet extrahendi à Domibus Religiosis, Hæresiarchas omnes suos Antesignanos; sicut enim olim Lovianum, Theodorum, Pelagium, Euthychetum, Timotheum, Henricum, aliosque Monachos, & Religiosos Claustris abduxit; sic nedum hoc novissimo tempore, Lutherum ab Augustinianis, Oecolampodium, ex Ordine S. Birgittæ, & Bucerum ex illo D. Dominicis, ut hic ait Simanc sejunxit, sed, & ex

& ex Franciscanis Conradum Pelicanum, Viretum, & Petrum Richerum è Carmelitis, Thomam de Thiel ex ordine D. Bernardi, ex Capuccinorum cellulis detectabilem Bernardum Ochinum, & denique, ex Carthusianorum solitudine Petrum Vermilium, cognomento Martyrem, seu verius ex Regularibus S. Augustini avocavit. Omitto Sergium Monacum Mauhemetismi olim auctorem, Pomeranum Bugenhagium, Munsterium, Musculum, Virellum, Marloratum, Patroceli, Solon, Beraut, Lespine, & innumeram horum impiorum manum, quos omnes à Diabolo ex Sacris Cœnobiiis avocatos, & excucullatos, Lutheranismo ex oriente cum Calvinismo, tanquam immundos fues in spurciorum Venerearum cæno se voluttantes, per varias Europæ Regiones dirum Hæreticos virus evomentes, & ad Inferos unâ cum suis sectatoribus laxis habenis ruentes non semel oboris lacrymis, ut pia Mater parentavit, & denique ut incorrigibiles, & pertinaces expulsos è sinu Catholica anathematizavit Ecclesia.

26 Superbi sunt isti Hæretici &c.

Quanta sit hæreticorum superbia ex vanis, & ridiculis titulis, quibus se ipsos jam dementatos ab elatione insignire solent, adverte. Simon Magus se ipsum Dei Altissimi Virtutem appellavit, ut ex actis Apostolorum constat. Manes titulo *Epiſtole Fundamenti* frontispicium sui libri decoravit solitus se vocare *Manem Iesu Christi Apostolum, & Patris providentiam*. Notum est deliramentum Montani, qui se ipsum *Paracletum* vocavit, & Valentianorum, qui se *Gnostici idest scientes* teste Clemente Alexandrino, nominari voluerunt. De arrogantia, & superbia Lutheri, qua majorem in nullo unquam alio Hæretico fuisse testantur Au-

tores, qui ejus vitam, & gesta scripserunt. Vide multa narrantem eundem *Floremundum* qui supra lib. 3. cap. 11. nu. 4. & sequen.

39 Nec moveat quempiam &c.
De simulata Hæreticorum sanctitate, & qualiter detegatur, lege Pegnam in addit. ad *Eymeric. 3. part. direct. comment. 22. §. ex hoc decimo modo*, & sequen.

46 Hujus temporis Hæretici &c.
Leonardum quendam, qui Argentorati, Anabaptistarum Hærefi ob Melchioris Hofmanni prædicationes gravante, se Prophetam Dei jactavit, editis quibusdam libellis, ubi ejus visiones continebantur, fuisse usum ad suos errores disseminandos ope duarum Sagarum, seu Divinatricum, quarum una Ursula uxor ejusdem Leonardi, altera vero Barbara nominabatur; testis est *Vbbol. Recog. fol. 7. & 8.* Quid Haec duæ Pseudoprophetæ egrent, vide in Historia *Floremundi lib. 2. cap. 5. nu. 3.* ubi etiam lib. 6. cap. 9. num. 1. narrationem curiosam de Prophetâ quadam Zyingiana, Londoni in Anglia reperies.

47 Hæc pravi homines &c.
Vide paulo supra notata num. 21.

49 Opportet autem hæreses esse &c.
Cur Deus aliquem in hæresim labi permittat, causas nonnullas recensitas vide apud *Eymeric. 3. par. direct. nu. 191.* in forma sententiæ contra eum, qui abjuravit, ut hæreticus pœnitens. *§ Verum cum misericors, & miserator Dominus &c.*

50 Accedit Augustinus &c.
Quot, & qualia commoda ab Hæresibus proficiuntur, vide apud *Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. p. direct. comment. 44. §. ac in summa.*

De Idololatria. Titulus XXXII.

S U M M A R I U M .

- 1 **I**dololatriam quis primum docuerit.
- 2 **I**dololatria quid sit, & quid etiam idolum.
- 3 **H**æreses nonnunquam idola appellantur.
- 4 **A**dorationis genus triplex est.
- 5 **L**atriæ cultus soli Deo debetur.
- 6 **I**dololatria maxima que sit.
- 7 **H**æreticus ipso factò censetur, qui *Sacrificia idolis offert.*

- 8 **I**dololatria ex orationibus cognosci potest, & quid oratio sit, & quot modis fiat.
- 9 **I**dololatra non est qui hostiam non consecratam, vel *Dæmones in Angelos lucis transfiguratos, bona fide adorat.*
- 10 **I**dololatræ lege Divina veteris testamenti mortis pœna affiebantur.
- 11 **I**dololatræ quomodo puniantur.
- 12 **I**dololatræ acriter in sacris literis, & *Sanctis Doctoribus reprehenduntur.*

De Idololatria.

IUM humani generis semi-ternus hostis Justissimo Dei judicio præcipitatus fuisse cum Angelis suis è Cœlo in tenebras inferiores, non destitit ab eo tempore, neque in ultimum seculi diem cessabit unquam peccatis artibus, dolis, & fraudibus cunctis

hominibus insidiari, eos perpetuo instigans in fraterna odia, homicidia, adulteria, aliaque multa execranda flagitia; sed prima ab initio cura illi fuit, ut homines in idololatriam induceret, ut miseras multorum animas à vero Dei cultu; quo solo mundantur, & sanantur, averteret. Sunt quippe Dæmones, ut Augustinus, ait spiritus

ritus nocendi cupidissimi, à justitia penitus alieni, superbia tumidi, invidentia lividi, fallacia callidi, qui cultum Dei ad se ipsos enixè transferre student; quibus artibus jam olim universum ferè Orbem impietate, atq; idololatria repleverunt; usq; eo sapientes aliòqui viros excoecantes, ut quamvis Deum cognovissent, non tamen sicuti Deum glorificarent; sed mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum, commutantes veritatem Dei in mendacium, & colentes creaturam, potius quàm Creatorem. Sed cum hodiè sint pauci, qui in idololatriam incident, brevitè de ea differemus. *ad Roma. cap. 1. August. lib. 8. de Civitate Dei cap. 22. cap. neque mirum 26. qu. 5.*

Idololatriæ definitio.

2 Eit autem idololatria, cultus Deo debitus, creaturæ exhibitus. Vel est, honor Divinus exhibitus creaturæ repræsentatæ per aliquam sensibilem formam, seu figuram, que dicitur idolum. Generalius verò idolum hominis est, quidquid plusquam Deum colit, aut diligit; Origenne dicente: *Unusquisq; quod pre cæteris colit, quod super omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus est.* Cui confine est, quod Cyprianus inquit. libr. de duplice martyrio: *Quidquid homo quivis Deo anteponit, sibi Deum facit.* Neque tantum committitur idololatria, cum simulacra coluntur, sed etiam cum creaturæ loco Creatoris Divino cultu honorantur. Hoc autem peccatum in Exodo Maximum esse dicitur, quia sicut in terrena Repub. gravissimum est, regium honorem alteri, quàm verò Regi impendere; sic maximum crimen esse videtur, si quispiam Divinum honorem exhibeat creaturæ, quia quantum in se est, alium Deum facit, & minuit principatum veri Dei, & exæquat creaturam Creatori. *Orige. in lib. Judi. homil. 2. glos. lib. 1. Reg. cap. 15. Exo. 32. Tertulli. lib. de idola. Alex. Alef. 2. par. quæst. 178. Thom. 2. 2. q. 93.*

3 Nonnunquam hæreses appellantur idola. Hierony. explicans illud Zachariæ: *Disperdam nomina idolorum de terra,* inquit: *Sicut idola fiunt manu artificis; ita hæreticorum perversa doctrina, quodcumq; simulaverit, vertit in idolum, & facit pro Christo adorari Antichristum.* Et in Isam cap. 2. *Possimus dicere, quod omne*

dogma contrarium veritati adoret opera manuum suarum, & constituat idola in terra sua. Et in Ezeehiel cap. 18. *Idola, id est simulacra, quæ de suo corde finixerunt, omnes hæretici faciunt.* Et in Osee cap. 10. *Hæreticorum terra fœcunda est; qui à Deo acumen sensus, & ingenii percipientes, ut bona naturæ in Dei cultum verterent, fecerunt sibi ex his idola.* Nullus enim potest hæresim struere, nisi qui ardenti ingenii est, & habet dona naturæ, que à Deo artifice sunt creata. Et Augustinus: *Est alius deterior, & inferior cultus simulacrorum, quo phantasmatæ sua colunt;* & quidquid animo errante, cum superbia, & tumore cogitando imaginatuerint, Religionis nomine observant. Et Vincentius Lirinensis aliena ab Ecclesia dogmata, vetus Testamentum, Deos alienos appellare scribit.

4 Triplex est genus adorationis; latræ, duliae, & hyperduliae. Latræ est cultus Deo debitus; vel summæ venerationis cultus soli Deo exhibendus; vel est voluntaria professio Divine Majestatis. Dulia est honor, vel cultus, qui exhibetur creaturæ ratione alicujus bonitatis, sanctitatis, vel virtutis; & hæc exhibetur Sanctis. Hyperdulia est adoratio dignor dulia, que quidem exhibetur creaturæ ratione excellentiæ singularis communicata à Deo; & hac veneramur Sacratissimam Virginem veri Dei Matrem; cui non qualiscunq; dulia debetur, sed illa, quæ per duliam, quasi ad latriam accedit. *Tho. Duran. & cœteri in lib. 3. senten. distin. 9. glos. & interpres in cap. Venerabiles de consecra. distin. 4. & in Clem. 1. de Relig. & vener. San. Confessio Polonica despe. & oratione cap. 58.*

5 Soli Deo debetur cultus latræ, non solùm interior, sed etiam exterior; ut enim Augustinus ait, *Exteriora sacrificia signa sunt interiorum; sicut verba signa sunt rerum.* Quocirca sicut orantes, atque laudantes, ad Deum dirigimus significantes voces, cui tamen res ipsas in corde, quas significamus, offerimus; ita sacrificantes, non aliter visibile Sacrificium offerendum esse noverimus, quam ei, cuius in cordibus nostris invisibile sacrificium nos ipsi esse debemus. Soli igitur Deo debetur spirituale sacrificium, sicuti Creatori nostro, & summo bono, & ultimo fine, in quo beatitudo animæ nostræ consummata consistit; ejus contemplatione Beati sunt Angeli,

geli, eadem, & nos beatos esse futuros credimus, & speramus. Illa namq[ue] visio Dei, tante pulcritudinis visio est, & tanto amore dignissima, ut sine hac quibuslibet aliis bonis præditum, atque abundantem non dubitet Plotinus infelicissimum dicere.

Augusti. lib. 10. de Civitate Dei cap. 19. & cap. 16. Tho. 2. 2. quest. 85.

6 Tantò stupidior, ac deterior est idolatria, quantò vilioribus, ac deterioribus creaturis Divinus honor exhibetur. Nam peccatum sit gravius ex utilitate rei, in quam Divinus honor transfertur; quia id magis contra rationis, & naturæ ordinem est; & eo major contumelia Deo infertur, quo vilius est creatura, quæ præponitur, aut exæquatur ei. Cœterum idolatria illa omnibus aliis detestabilior est, qua cultus Deo debitus Dæmonibus tribuitur. Quod tribus potissimè rationibus comprobatur. Prima, quia dæmones sunt inferiores brutis dejectione propriæ malitiæ, ac miseria culpæ, & poenæ; altera, quia sunt hostes, & inimici Dei: tertia quia periculosior eit hominibus talis idolatria. Magis itaque Deo displaceat, qui honorem ei debitum tribuit inimicis Dei pessimis, & qui seipsum in manus periculum injicit. Sunt enim Dæmones ad decipiendum vigilantissimi, neque est ullum malorum genus, quo non delectentur, & deorum induit personam in errorem, atque stultitiam impulisse nos gaudent. Magna Dei misericordia necessaria est, ne quisquam cum bonos Angelos amicos se habere putat, habeat malos dæmones amicos fictos; eosque tanto nocentiores, quantò astutiores, ac fallaciores patiuntur inimicos. Magna enim miseria nostra ignorantia tanta præmitur, ut facile istorum simulatione fallatur.

I. liberi. C. de in offi. test. August. lib. 3. de Civita. Dei. cap. 7. & lib. 19. cap. 9.

7 Qui Sacrificio idolis offert, aut illis tribuit honorem Divinum, ipso facto censetur hæreticus; quia in tam gravi criminis præsumitur malus animus. Neq[ue] excusat omniò, qui metu coactus est; nisi forte coactio fuerit præcisa, ut alibi diximus *cap. 1. de præsum. cap. nunc autem 21. distinct. & inibi glo. Archidiaconus, Cardinal. & cœteri cap. presbyteros 50. distinct. Alberti. in rubr. de hæreti. lib. 6. quest. 2. num. 41.*

8 Per orationes, & precatio[n]es cognosci quoque poterit idolatria; Est enim oratio actus Religionis propriè pertinens ad reverentiam, & honorem Deo exhibendum, per quam homo Deo subiicitur, & profitetur ie eo indigere, sicuti auctore fuorum bonorum. Fit autem oratio duplicitè; vel petimus aliquid ab ipso Deo, quod solus nobis dare potest, ut gratiam, & gloriam, ad quas consequendas ordinari, ac dirigi debent omnes orationes nostræ; vel aliquos oramus, ut pro nobis intercedant, quod petere possumus à Sanctis Angelis, & Hominibus, ut eorum precibus, & meritis orationes nostræ suum effectum habeant. Igitur qui hoc, aut illo modo funestas preces offert idolis, dæmonibus, aut pseudoprophetis, hoc ipso vehementer suspectus, ac penè convictus est. Proindè consultissimè quodam instruc[t]ionum capitulo præcipitur Inquisitoribus, ut diligentè inquirant de orationibus hæreticorum; quia ex illis manifestè constabit de animo, & intentione reorum, & confessiones eorum veras esse apparebit, neque facilè revocare illas poterunt. Nemo enim orationes memorie commendat, qui eas non putet sibi profuturas.

Tho. 2. 2. quest. 82. prima instruct. Hispal. cap. 4.

9 Si quis tamen hostiam non consecratam, vel dæmonem transfiguratum in Angelum lucis, aut in effigiem cuiuspiam Sancti, bona fide adoraret, præsertim si id faceret, insuperabili victus ignorantia, non solum idolatra non esset, verùm etiam tantundem mereretur, quantum si Angelo lucis, aut Sancto viro dulie adorationem exhibuisse.

glo. 2. Corin. 11. Theol. in lib. 3. seut. distin. 9. Alber. in rubr. de hære. lib. 6. quest. 2. num. 65.

10 Idolatriæ, lege Divina veteris testamenti, pena mortis coercebantur. Verba legis hec sunt;

Qui immolat diis occidetur præter Dominos soli. Ordo autem iudicii, & genus penæ traditur plenius in Deuteronomio his verbis:

Cum repertifuerint apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir, aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius, ut vadant, & serviant diis alienis, & adorant eos, Solem, & Lunam, & omnem Militiam Cœli, quæ non præcepi; & hoc fuerit tibi nunciatum, audiensque inquisieris diligenter,

Exod. 22. Deuter. 17.

tēr, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israël, educes virum, ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur. Exod. 22. Deuter. 17.

11 Helias interfecit prophetas Baal, & Iheu alios multos Idololatras. Moyses itidem eos, qui vitulum adoraverant; & Aia propter Idololatriam matrem suam regno privavit; quemadmodum in Exod. 2. cap. 15. & Parilipo; & in Reg. libris plenius continetur. Jure quoq; civili pæna mortis cum publicatione bonorum idololatriæ puniuntur. Sed Pontificio Jure Inquisitores perinde procedent adversus Christianum hominem, qui in idololatriam inciderit, atque adversus quemcumque alium hæreticum, vel Apostatam. (a) Aliud autem erit, si Judæus, vel Saracenus idololatra factus fuerit; illum enim inquisitores punire non poterunt; cum aduersus hæreticos tantum jurisdictio eis mandata sit; & ita ego censio, quidquid alii putent Exod. 32. lib. 3. Reg. cap. 18. & lib. 4. cap. 10. lib. 2. Parali. cap. 15. & l. ex Senatus consulto de Sicar. l. 1. & ptnul. C. de paga. Alber. in rub. de heret. lib. 6. q. 2. num. fin. cap. gaudemus de divortiis.

12 Postremò aduersus idololatras multa in Sacris literis, & Sanctis Doctoribus

passim scripta sunt. Ac primum in lib. Sapientiae legitur; Infelices sunt, & inter mortales illorum est, qui appellaverunt Deos opera manuum hominum, aurum, & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquæ &c. Et Prophetæ Regius inquit: Diigentium demonia, & Hierem. Si facit Psal. 95. homo Deos, ipsi autem non sunt Dii, & Paul. 10. & cap. 16. Apol. Scimus quia nihil est idolum in Mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus. Et Baruch, & Petrus, & coeteri alia plurima in 1. ad Corin. th. 8. eam rem tradiderunt. Prætereo Cyprianū, Lactantium, Athanasium, Cyrillum, August. & ingens agmen. Sap. en. cap. 13. cum seq. Hiero. & cap. 16. & 1. Coriu. 8. Baruch ulti. Clemens lib. 5. recogniti. & alter Clemens Alex. lib. abortorio ad gentes. Cyprian. de idolorum vanit. & libro de exhorta. Martii. Nazian. oratiene in Sancta Epiphaniarum lumina. Chrysost. lib. singulari contra Gentiles. Lactan. in priorib. libris divina: insti. & ibidem August. de Civi. Dei. Tho. contra Gentil. plenius, & melius Cyrius, decem libris contra Julianum. Petr. Crinitus lib. 3. de honesta disciplina cap. 14. & lib. 25. cap. 12. Justinus Martyr apolog. 2. pro Christianis, & oratione parenetica ad Gentes Philo. lib. de decalogo.

ANNOTATIONES.

1 Cum humani generis sempiternus hostis &c.

De materia Idololatriæ vide præ ceteris D. Tho. 2. 2. quæst. 94. art. 1. & sequen. Lessium de Instit. & Jur. lib. 2. cap. 43. dub. 2. 3. & 4. & Sanchez. in precept. Decalog. lib. 2. cap. 37. De origine vero Idololatriæ lege Suarez. de Statu Religionis lib. 2. Rubr. de superstitione. cap. 5. & Ludovic. à Paramo de orig. S. Inquisit. lib. 1. tit. 3. cap. 2. per totum, ubi quotquot in hoc Terrarum Orbe Idololatæ fuerunt, recensitos invenies.

2 Est autem idololatria &c.

Idololatriæ Definitionem lege apud Suarez. loco nupercit. cap. 3. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 9. cap. 11. & sequen. Petr. Bisfeld. de confess. Malef. prælud. 15. casu 3. & reliquos DD. qui supra.

3 Nonnunquam hæreses appellantur idola, &c.

Iuxta hanc Idololatriæ acceptiōem omnis Hæreticus nuncupari potest idololatra, quod tamen intelligendum est impropriè tantum, & largo modo; nam propriè, & stricto modo verum quidem est omnem Idololatram Hæreticum esse, ut hoc tit. docet Simanc. num. 7. sed è converso non verificatur omnem Hæreticum Idololatram existere, ut patet consideranti. Vide Lel Zech. in summ. p. 1. tit. de fid. cap. 14. rubr. de Idololatr. per totum, &

Tolet. de Instruct. Sacerd. lib. 4. cap. 14. Rubr. de superfl. num. 2.

4 Triplex est genus adorationis &c.

Hæc adorationis genera sunt tantum tria, quia tres tantum sunt excellentiæ quibus adorationes, tanquam honores debiti correspondent; nempe Divina, cui respondet superna adoratio latræ dicta. Communis Sanctorum, idest major quam humana, & minor quam Divina consistens circa dona supernaturalia gratiæ, & gloria, quæ Sanctorum sunt propria, cui correspondet Dulia, nempe honor magis quam politicus, & summe inferior quam latræ; & deniq; media idest nec comparabilis cum Divina, sed eminentior satis communis Sanctorum, cui correspondet Hyperdulia, idest obsequium supra commune, quo veneramur B. Deiparam Virginem propter eminentiam, & privilegia, quæ super ceteras creaturas sortita est à Deo; & veneranda esset humanitas Iesu Christi, si ab hypostasi Verbi separatim consideraretur.

His omnibus addi potest honor humanæ Excel- lentiæ, qui Regibus, Principibus, Parentibus, & reliquis Superioribus jure debetur; licet enim politicus, civilis, & naturalis videatur, potest tamen, & ipse inter Religiosos honores, & meritorios connumerari; quandoque hi omnes superioritatem, quam exercent, recognoscunt à Deo; & auctos ho- norat,

norat, ut Imagines, & characteres magnitudinis Dei veneratur juxta Doctrinam Apostoli ad Ephesios cap. 6. lege D. Hieronymum ad Riparium contra Vigilantium.

5 Soli Deo debetur cultus latriæ &c.

De cultu latriæ, quod soli Deo debeatur, vide quæ docuit Constantinus Episcopus Constantia in septima Synodo Oecumenica art. 3. sub finem, cuius post alia, hæc præcisa sunt verba: *Adorationem autem, qua sit secundum latriam, hoc est Dei culturam, tantummodo supersubstantiali, & vivifica Trinitati conservo.* Vide pariter D. August. de Civit. Dei. lib. 10. cap. 4. & lib. de vera Relig. sub finem, & nota quod flectere Genua, pectus tundere, prostertere se in Terram, & alia hujusmodi interni affectus externa obsequia exhibere, non sunt semper latriæ, & supernæ adorationis actus; quoniam præcipuum in hoc consistit circa bene dirigendum intentionis principium. Vide Trident. Conc. sess. 25. de Invocat. Venerat. & Reliquijs Sanctor. quod præcipit Veritatem hanc assidue Populo inculcandam.

8 Per orationes &c.

Bene hic dicit Simanc. quod per orationes, & preces cognosci potest Idololatria, & hæresis; cum etenim una ex præcipuis Religionis partibus sit Oratio, tot sunt orandi Ritus, quot sunt Religiones; nec ulla unquam fuit Religio, quæ suos supplicandi Deo ritus præcipuos non haberet; ex quo sit quod quicunque Religionem mutat, illico quoque Orandi rationem mutare solet; Vnde qui ritus orandi Catholicos non observat, sed vel Calvinianos, aut Lutheranos, certè sectatorem illorum errorum se dicit, & qui Idolis, vel Dæmoni litat, vel litari mandat, proculdubio Idololatra, & Apostata à fide esse conuincitur, vide Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 72. nu. 3. & Affic. in constit. Regn. cap. 1. nu. 4. de heretic. & Pactaren. rubr. 3.

9 Si quis tamen hostiam non consecratam &c.

Circa hujus capituli doctrinam notandum quod in qualibet adoratione facienda alicui sub imagine

Crucifixi, aut Deiparae Virginis, vel Angelorum, aut Sanctorum apparenti, semper ab adorante est apponenda conditio, expressa: *Adoro te, si es Christus, eius Parenz, Angelus bonus &c.* & hoc propter periculum idololatrandi; cum hujusmodi apparitiones tam à bono spiritu, quam à malo pa- sim fieri soleant; Secùs verò dicendum in hostiæ adoratione, cum à Sacerdote elevatur, vel adoratiōni proponitur; tunc enim necesse non est expressam conditionem apponere, sed tantum co animo esse affectum, ut non nisi hostiam consecratam quis sit adoratus; & sic illam absolute adorare; cessat enim tunc morale errandi periculum, nec absq; temeritatis nota judicari potest non consecrata illa hostia, quæ à Catholico Sacerdote fidelibus adoranda proponitur. Vide Bonac. disp. 3. de adorat. quæst. 1. part. 2. num. 7. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 9. quæst. 10. & alios quos referunt Castrop. al. tom. 2. disput. 1. de adorat. & sacrif. punct. 4. nn. 5.

10 Idololatræ lege Divina.

De penit. Idololatraru, vide Concil. Toletan. 12. cap. 11. Concil. Laodicen. cap. 35. & distin. 50. cap. Presbyteros.

11 (a) Aliud autem erit si Iudeus &c.

Stante Constitutione Gregorii XIII. edita de anno 1581. incipiente. *Antiqua Indoerum Improbitas &c.* ubi inter nonnullos casus, in quibus facultas est Inquisitoribus animadvertendi in Iudeos, fit mentio de Iudeo errante in iis, quæ nobis communia sunt cum Iudeis; æstimo hanc Simancæ sententiam amplius non habere locum, ut teneatur, & ad proxim. in S. Tribunal reducatur; Iudeus enim factus Idololatra Idolum pro Deo colit, quod ne- dum Mosaice legi, sed, & Christianæ fidei aduersatur, & sic patet errare in his, quæ nobis cum Hebraismo communia sunt. Constitutionem hanc lege relatam à Pegna post director. inter liter. Apost. ad S. Off. spectan. fol. mili 139. Vide pariter Didac. Canter. in suis quæst. Criminal. Rub. de heret. cap. 1. num. 72. Campag. in addit. ad Zanchin. in tract. de Heret. cap. 36. liter. C. & alios, quos pro hac affirmativa sententia citat Farinac. de Hæresi. quæst. 178. S. 6. num. 146.

De Imaginibus. Titulus XXXIII.

S U M M A R I U M.

- 1 *Imaginem usus novus non est, neque ab hominibus inventus.*
- 2 *Imaginem usus jam erat Moysis tempore.*
- 3 *Imaginem Sanctorum usus in Evangelica lege vetustissimus est.*
- 4 *Imago Salvatoris nostri ab ipso Nicodemus facta est; & statua ad eum similitudinem à muliere profluvio laborante illi erecta memoratur.*
- 5 *Imaginem Christi, & Sacratissimæ Matris ejus, & Principum Apostolorum Lucas Evangelista depinxit.*
- 6 *Imaginem Sanctorum usum Catholica Ecclesia induxit, docuit, & servavit.*
- 7 *Imaginem Sanctorum usus, quæ commoda Christianis hominibus importet.*
- 8 *Imagines Sanctas colendas esse, & in templis collocandas septima Synodus generalis præcepit.*
- 9 *Imaginibus eadem veneratio exhibenda est, quæ Sanctis ipsis.*
- 10 *Imagines Sanctorum dupliciter afficere possunt eorum animos, qui eas inspi- ciant.*
- 11 *Imagines Sanctorum improbandæ non sunt, propter periculum, quod hereti- ci configunt.*
- 12 *Imagine aliqua si populus abuteretur, aut periculum idololatriæ immineret, quid faciendum esset.*
- 13 *Imagines deformes, & profanae in tem- ple Dei pingendæ non sunt.*

- 14 *Imagines deorum, & pseudopropheta-
rum confringi debent, & eorum tem-
pla diruenda, aut in alium usum com-
mutanda sunt.*
- 15 *Imagines deorum, & eorum tempa, mul-
ti combusserunt in veteri testamento.*
- 16 *Imagines, & tempa deorum multi Chri-
stiani olim diruerunt, & combusserunt.*
- 17 *Imaginibus Sanctis injuriam inferens à
quibuscumque puniri debet.*
- 18 *Imaginibus Sanctis injuriam faciens ab
Inquisitoribus puniendus est.*
- 19 *Imaginum Sanctorum violatores, & ir-
risores qua pena sint coercendi.*
- 20 *Imaginum Sanctorum irrisores quomo-
do puniendi sint à judicibus Ecclesia-
sticis.*
- 21 *Imaginum Sanctorum contemptores ab
Inquisitoribus quo pacto coercendi
sunt.*

De Imaginibus.

VETUSTUS, & impius er-
ror fuit quorundam hæ-
ticorum, qui Sanctorum
Imagines reprobare, & ab
Ecclesia pellere frustra-
conati sunt : quos hæretici quoque hujus
temporis sequuntur. Xenajas quidam ge-
nere Persa, & fortuna servus, peridoneus
Satanæ Minister, primus (O'audacem-
anum, & os impudens !, vocem illam
evomuit, Christi, & eorum, qui illi pla-
cuere, imagines venerandas non esse, ut
Niceph. in Eccles. hist. est auctor. Verum
hæc hæresis multis, magnisque Conciliis
jam olim damnata fuit : sed illo præcipue,
quod sub Adriano I. celebratum est, in cu-
jus actione 2. memorantur plurimi Sacri
Doctores, qui usum imaginum ab ipsis
Apostolorum temporibus in Ecclesia vi-
guisse testantur, & eas esse venerandas, &
adorandas docent. Qui autem illic recen-
sentur, hi sunt : *Gregor. Nisen. Basil. Chry-
soft. Cyril. Athanas. Ambrosius, & Hieron.*
quibus addo *Eusebium, Socratem, Gregor.*
ac Damasc. qui afferit nos habere usum
imaginum ex traditione Apostolorum.
Est igitur imaginum usus, nec novus, ne-
que humano ingenio inventus ; sed Divina,
& Apostolica institutione introductus
ex veteris, ac novi Testamenti Scripturis,
Apostolicis traditionibus, Sanctorum Pa-
trum, & Conciliorum Decretis, & omniū
seculorum consuetudine, & usu approba-
tus ; postremò plurimis maximis, verissi-
misque miraculis illustratus *Eusebius lib.*
7. Eccles. hist. cap. 14. Socrat. lib. 6. tripart.
cap. 41. Gregor. epist. 53. lib. 7. Damas. lib.
4. fid. Orthod. cap. 17. Pagninus Lucensis in
Iagobis ad mysticos Sacr. Script. sensus lib.
8. cap. 16. Niceph. lib. 16. cap. 27. Linda lib.

3. Panoplia Evangelicæ cap. 23.

2 Populus Hebreorum in idololatriam
pronus admodum erat : sed nihilo secius *Exod. 25.*
Deus ipse Moysi præcepit, ut cum propi-
ciatorio duos Cherubim aureos faceret ; *Angelorum*
quorum Paulus quoque meminit : *in epist. Antiquiss.*
ad Hebreos, & idem Moyses jussu Dei, ser-
pentem æneum fecit ; & in templo illo Sa-
lomonis imagines Cherubim fuere *Exod.*

25. *ad Hebreos 9. lib. 3. Reg. cap. 6.* 3. Reg. 6.

3 Vetustissimus quoque est imaginum
usus lata Evangelica lege. Nam Abaga-
rus Edessorum Princeps desiderio *Christus A-*
bigaro Re-
gi Imagini
propriam
mittit.
Christi percussus, pictorem eximum ad
eum misit, eique ut diligentè, & accura-
tè faciem ejus in pictura effingeret, imagi-
nemque pro desiderato illo sibi afferret,
imperavit. Et ille quidem venit, atque
in loco sublimiore stans, pingere Christi
vultum, ut decebat, conabatur ; cum ve-
rò coepit opus non succederet (*Divinus*
quippe splendor, & gratia in vultu ejus
corruſcans impedimento erat) re ea cognita
Salvator textum lineum petit, in eoq;
prius loto, faciem suam exprimit, & ad
Abagarum mittit. Dicitur quoq; Persarum
Rex manu, ingenioque promptum
Pictorem misisse, & per hunc ferventi Fi-
dei desiderio, simul, & ipsius Christi, &
que eum Divino modo genuit, Matris,
quam celerimè imaginem depictam ac-
cepisse. Per eam autem imaginem Salva-
toris Edessa Civitas contra vim Persarum
servata est, quemadmodum *Niceph. in Ec-*
clesiast. hist. memorat. lib. 2. cap. 7. & lib.
17. cap. 16.

4 In iuper etiam Salvatoris effigiem, *Nicodemus*
ab ipso Nicodemo factam fuisse, *Divus Christi ima-*
gines
Athanasius lib. de passio. imagi. Christi testis genere format.
locupletissimus est. (a) Et mulier illa fan-
gui-

Idem Beneficij memor facit Malier hemoroissa. guinis profluvio laborans, quæ à Salvatore nostro curata est, in memoriam ejus beneficij statuam Christi præ ædium suarum foribus erexit, ad cujus statuæ pedes herba nascebatur, quæ adversus omne genus morborum auxilium habuit præsentissimum. De qua loquens Eusebius inquit: *Hanc statuam ad similitudinem voltus Iesu formatam esse tradebant; quæ permanxit ad nostra usque tempora; sicuti ipsi oculis nostris inspeximus: & ejus quoque semel, atque iterum. Niceph. in Eccl. histor. meminit. Euseb. lib. 7. cap. 14. Niceph. lib. 2. cap. 15. & lib. 10. cap. 30.*

Imaginem. 5 Et Lucas Evangelista primus Christi, & ejus Sacratissimæ Matris, atq; item *Deip. Virginis. S. Lucas* Principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbravit, & Pulchérie Augusta imaginem illam Dei Genitricis habuit, quam Divvs Apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, & tabulam ipsam vidente, gratiamq; à Deo illi formæ suæ immittente; ut a Nicephoro lib. 15. memoriae proditum est. Ac Lucas quidem primus eas imagines accurate manibus suis depinxit, deinde verò ex veteribus aliis quoque viris, pro eo atque parerat, veluti iervatores idem fecere, Ethnica quidem illi fortassis consuetudine duci; sed Ecclesia inde acceptum magis, ac magis adauxit (providentia Dei curante, atque disponente) non modo effigies, & statuas, verum etiam vestes, baculos, & lectos Sanctorum illorum virorum conservans ad memoriam eorum sempiternam. *Hæc Nicephorus lib. 6. Eccles. histor. cap. 16. & lib. 2. cap. 43. & lib. 14. cap. 2. & lib. 15. cap. 14.*

6 Præterea, Catholica, & Apostolica, Christi Ecclesia, columna, & firmamentum veritatis, continua seculorum serie imaginum Sanctorum usum induxit, docuit, iervavit. Potremò maxima, plurima, utilissimaque miracula, (quæ procul dubio signa sunt evidētia Divinæ voluntatis) Imaginum Sanctorum usum semper, & ubique illustriorem reddunt; Nemo enim est, qui nesciat in plurimis Christianorum templis, apud imagines Christi, & Sacratissimæ Virginis, atque adeò multorum Sanctorum virorum, magna quotidie miracula fieri. Vidi ego, vidi quin etiam universa Hispania Pusionem quendam, cuius lingua penitus fuerat à latronibus

excisa, qui coram imagine illa Sacratissimæ Virginis, quæ in municipio Annislipi summa veneratione colitur, repente sine lingua, usum linguae usque eo accepit, ut eas quoq; literas clarissimè pronunciaret, quæ non nisi dentibus lingua percussis rectè exprimi possunt. Sed id genus miraculorum pleni sunt libri historicorum veterum, & novorum. *Nicepho. lib. 14. cap. 46. & lib. 16. cap. 36. Marcellinus Comes in chronico. Divus Gregor. lib. 3. dialogo cap. 32. Victor. lib. 3. de persecu. Vandalica. Justinianus in l. 1. C. de offi. præf. præto. Africæ.*

7 Imagines autem quam plures nobis utilitates afferunt. Excitant enim, & conservant memoriam eorum, quæ à Christo, & Sanctis Dei hominibus geita sunt. Eas præterea honoris causa ponimus, velut stimulos intuentium ad virtutem, & ut in illis legat vulgus illiteratum, & aliquanto, quam in scripturis efficacius fortia facta, gloriososq; triumphos, & agones dum nostrorum. Nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præstat pictura carentibus. Accedit Salustius, qui in præfatione belli Jugurthini inquit: *Sæpè audi ego Quintum Maximum, Publium Scipionem, præterea Civitatis nostræ præclaros viros solitos dicere, cum majorum imagines intuerentur, vehementissimè animum sibi ad virtutem accendi; scilicet, non ceram illam, neque figuram tantum vim in se habere, sed memoria rerum gestarum eam flammæ egregiis viris in pectore crescere, neque prius seduri, quam virtus eorum famam, atque gloriā adæquaverit.* Et Plato dialog. 11. de legi. *Deos non videmus quidem, sed eorum imagines fabricamus, easque licet inanimes dum honoramus, Deos ipsos existimamus ob id maximè nobis gratos, & propitiis fore.* Imagines igitur ponuntur, & fiunt in honorem, & cultum Dei, & Sanctorum, in eruditionem populi, ad contemplationem, pietatem, & imitationem.

8 Inde illud est, quod in septima Synodo generali traditur his fere verbis: *Sificimus hominum piorum similitudines; non tamen ea fiunt, ut adorentur ut Dii: sed ut eas videntes ad imitationem facinorum illorum irriteremur; & quo mens per ea, quæ conspicit, sursum volet.* Et mox: *Omnibus manifestum est, cum audivimus virilia, & fortia Sanctorum facta, constantiam, fortitudinemque animorum illorum, nos beatifica-*

re, & laudare. Quin etiam cum in Divinis Scripturis Sanctorum vitas legimus, cumq; in picturis easdem contemplamur, in memoriam revocamus, quantoperè in Deum fervore fuerint accensi. Nam quæ Oratio per auditum exhibet, hec Scriptura tacens per imitationem ostendit. Postremò in definitione ejusdem Synodi, Patres his verbis concludunt: *Sanctorum nostrorum, & divinorum Patrum doctrinę insistentes, & Catholicę Ecclesię, in qua Spiritus Sanctus inhabitat, traditionem observantes, definimus cum omni diligentia, & cura venerandas, & Sanctas imagines in templis collocandas Dei; babendasque, tum in Sacris vasis, & vestibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus privatis, in viis publicis; quod scilicet per hanc imminutum inspectionem, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & desiderium veniant, illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibeant.* Hæc ibi, & alia in eandem tententiam plurima. In summa, imagines instruunt simplices, admonent Sapientes, afficiunt omnes Septima Synodus actione 4. cumseq. cap. perlatum de consecra. dist. 3. & octava Synodus generalis actione tertia. Brunus libro de Imaginibus cap. 19.

9 Eadem autem veneratio exhibenda est imagini, quæ Sanctis ipsis; honor si quidem imagini exhibitus ad prototypū refertur; & qui adorat imaginem, adorat, & Sanctum illum, cuius forma, & figura est imago. Quod Athanat. lib. 4. contra Arianos aptissimo exemplo confirmat dicens: *In imagine Regis, forma, & species est, in rege veræ, quæ est in imagine, forma existit; impermutabilis autem est in imagine regis similitudo; ita ut qui imaginem inspecterit, ipsum quoque regem simul inspiciat: rursus, qui regem conspicit, novit eum esse, quem in imagine conspicerat, quando quidem autem ex eo quod similitudo non differt, volunti post imaginis inspectionem regem videare, rectè dixerit imago: Ego in illo sum, & Ille in me; & quod in me vides, vides & in illo.* Accedit etiam Joannes Chrysostom. quadam oratione scribens: *Qui iniuriam facit imagini, eum, qui per imaginem representatur, iniuria affectisse intelligitur; Unde, & qui imaginem Imperatoris violavit, non secus atque si Imperatorem ipsum contumelia affectisset, punitur.* Ex his igitur constat eandem esse debere venerationem,

imaginis, & prototypi, quod receptius quidem eit a plerisque: quamvis nonnulli dissentiant. Chrysost. in oratione in Pelvin. Conrad. Brunus lib. de imagin. c. 20. Martinus Ayala lib. de Divi. & Eccles. tradi. titulus de imagi.

10 Ceterum duplex esse potest motus animæ in imaginem: prior, quo in ipsam imaginem fertur, & in ea sittit, materiam tantum, aut formam considerans; scilicet, lignum, aut lapidem, argentum, aurum, vel picturam: Alter motus esse potest, contemplans imaginem, tanquam referentem, & repræsentantem prototypum. Priori modo nulla debetur imagini reverentia: imò idolatria esset argentum, aut aurum, aiamque materiam, vel artis inventionem adorare; posteriori autem motu, Sanctas imagines adorare, justum, & pium est. Quem igitur imaginibus Sacris impendimus nonorem, non tam ipsis impendimus picturis, aut statuis, quam illos, quos nobis referunt. *Illum, inquit Sanctus Gregorius, in toto corde diligis, cujus imaginem præ oculis habere desideras.* Nec nos antè imaginem, quasi antè divinitatem prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in Cœlestis Gloriæ throno residem, recordamur.

11 Non iunt ergo Sanctorum imagines improbandæ, quia heretici fulpcentur quoidam propter ilias in idolatriam incidere; neque enim tam rudis est Populus Christianus, ut ignoret modum, quo sunt imagines adorandæ, neque si quipiam in hoc erraret, difficile esset illum ab errore revocare; neque propter quorundam abusum (qui est Lutueranorum baculus arundineus) repudianda, & condemnanda sunt optima. Demum, qui imagines damnat, non modo in Deum, & in Ecclesiam blasphemus est, sed contra omnem omnino rationem, & contra naturam pugnat; Nam cum uisus Imaginum introductus sit ad memoriam eorum, quorum imagines sunt, naturam profectò damnat, qui hunc modum cognoscendi per imagines auferre conatur. Omnis enim cognitio nostra in imagine, & similitudine fit, necesseq; est intelligentem phantasmatu speculari, nec aliquid cognoscere possumus, nisi formata priùs imagine in cognitiva facultate. Neque refert an visus externè moveatur per

per imaginem externam, an sensus interior, & intellectus per internam; cum utrobique sit eadem ratio, & modus cognoscendi, per modum videlicet similitudinis naturalis inter imaginem, & rem imaginatione compreheniam. Arist. lib. 2. de anima. Martin. Peregrinus, Aitala. lib. de Dico. & Eccles. traditi. Corollario de imagin. Sanct. lib. 4. Reg. cap. 18.

12 Sicubi tamen periculum idolatriæ imminceret, aut populus aliqua imagine abuteretur; tunc Pontificis, vel Prælati auctoritate liceret imagines tollere, delere, aut frangere; idque sine scandalo Populi, & sine offensione Sanctorum faciendum esset. Quamobrem olim Ezechias Æneum serpentem, quem ex præcepto Domini Moyses fecerat, confregit:

non quia malum erat serpentem illum habere, sed quia videbat Populum serpentem Æneum divinum honorem dare, quem admodum Echius, Alfon., & Brunus tradunt; quibus illud addo, Imagines deformes, turpes, inhonestas, & fabulosas, similiter auferendas esse. Unde in Sexta Synodo generali Patres canonem hunc condiderunt: *Faciles sensus corporei, quæ sua sunt in animum derivant; picturas igitur oculorum præstigiatrixes, sive in tabulis, sive alias proprias, & mentis corruptrices, & ad turpes voluptates incitatrixes, sancimus, ut nullo modo in posterum pingantur: si quis autem hoc fecerit, excommunicetur. can. 100. lib. 4. Reg. c. 18. Bru. lib. de imag. cap. 21.*

13 Cui confine est, quod in septima Synodo Generali à Sanctis Episcopis decretum est: *Ut tempora non nugacius, & vanis picturis ornentur, sed historiis veteris, & novi testamenti; ut bi, qui literas ne-sciunt, & Sacram Scripturam legere ne-queunt, contemplatione pictura in memoriam reducant, qui nam verò Deo per fortia facta servierunt; atq; in certamen excitentur laudabilium facinorum, per quæcum Celo Ter-ram illi commutaverunt.* Et Plato dialog. 3. de repub. curandum esse ait, ne artifices malum moris simulacrum aliquod non bene ca-stigatum, opus illiberale, deformis, & indecens faciant; ne in prævitatis imaginibus enutriti homines, tanquam noxio in gramine, multa paulatim pascentes, unum aliquod maximum malum ignari in animo contra-hant. Aristot. quoque lib. 7. polit. vetat, ne pueri turpes vel picturas, vel fabulas

spectent: ad officium Magistratum per-tinere docens, ut nihil, neque fictum, ne-que pictum sit, quod actiones turpes imi-tetur: Multo igitur magis Episcopi; Prælati, & Visitatores curare debent, ne quid tale in templis veri Dei fiat, sed ut illas tantum imagines populo proponi sinant, quæ Sacrae sint, non profanæ, verae histo-riæ, non fabulæ, & somnia; non nugaces, & vanæ, sed probatæ fidei; non turpes, & lascivæ, sed honestæ, & omnino tales, quæ instruant, non quæ decipient, sed quæ in-tuentium animos corroborent; non quæ emolliant, & à pietate avertant. Septima Synodo actio. 4. Aristot. 7. Polit. cap. ulti. Bru. lib. de imagi. cap. ulti. ac demum Con-cilium Trident. sess. 25.

14 Idola quoque, atque imagines Deorum, & pseudoprophetarum confringi debent, & eorum templo diruenda sunt, aut in alium usum commutanda. Quod in Exod. 23. Exodo Deus ipse præcepit, dicens: *Non adorabis Deos eorum, neq; coles eos: non fa-cies opera eorum, (scilicet Amorhæorum) sed destrues eos, & confringes statuas eorum.* Ibidem 34. Et iterum, de eisdem loquens inquit: *Ca-ve ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam;* sed, & aras eorum destrue, confringe statuas, Cap. 7. Lucos succide. Et in Deutero. Aras eorum Cap. 12. subvertite, & confringite statuas, Lucos que succidite, & sculptilia comburite. Et rursus ait: *Subvertite omnia loca, in quibus colue-runt gentes, quas possessuri estis. Deos suos su-per Montes excelsos, & colles, & subter omne lignum frondosum; dissipate aras eorum, & confringite statuas, Lucos igne comburite, & idola communiate, disperdite nomina eorum de locis illis.* Exod. 23. & 34. Deut. 7. & 12.

15 Sic Rex Asa fecit rectum antè con-spectum Domini, sicut David Paterejus, & abstulit effeminatos de terra, purgavit que univerias sordes idolorum, quæ fece-rant Patres ejus. Insuper, & Maacham, 3. Reg. 15. Matrem suam amovit, ne esset princeps in Sacris Priapi, & in Luco ejus, quem con-secraverat, subvertitque specum ejus, & confregit simulacrum turpissimum, & com-bussum in torrente Cedron. Sic Duces, & Ibidem 18. Milites Jheu jerunt in Civitatem templi Baal, & protulerunt statuam de fano Baal, & combusserunt, & communuerunt eam. Destruerunt quoque ædem Baal, & fe-cerunt pro ea latrinas. Sic Ezechias diffi-pavit Ibidem 23.

pavit excelsa, & constituit statuas, & succidit Iucos, confregitq; serpentem eneum, quem fecerat Moyses; siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum. Sic denique Josias combussit vasa Baal, & destruxit aras, & contrivit statuas idolorum, quemadmodum pleniū in Reg. libris continetur. 3. Reg. 15. & 4. Reg. 10. & cap. 18. & 23.

Exod. 32. Daniel. ult. 16 Prætero Moysen, Danielem, & ceteros veteris testamenti Patres, ut exēpla quædam Christianorum hominum

*Ethnicorum
idola fructa
& eorum
tempa à chri-
stianis equa-
ta solo.* breviter commemorare possim. Cum enim Populi, & Civitates ad Christi cultum accederent, idolorum cultores, Deo rum simulacra pretiosissima Christianis tradiderunt, & quæ antea occulta erant, & solis Sacerdotibus manifesta, facta sunt omnibus perspicua, atq; vilissima; & statuae, & imagines ex pretiosa confecte materia, igne crematae sunt, & Aesculapii templum in Cilicia, & Veneris domus penitus eversa fuere, & in Heliopoli circa Libanū, quidam diaconus, nomine Cyrillus, Zelo Divino succensus, multa idola, quæ ibi adorabantur, contrivit, & igni cremavit. Et Theophilus Alexandrinam urbem idolorum errore purgavit, & a fundamentis eorum tempa subvertit, & Serapim Ägyptiorum Deum, qui magnitudine sua terribat conspicentes, igne combussit: & ad hunc modum, omnia ubique terra, marisque fana simulacrorum destructa fuerunt, ut in Ecclesiastica historia Sozomenus, & Theoderitus auctores sunt. *Exod. 32. Daniel. ult. & lib. 2. hist. tripar. cap. 20. lib. 6. cap. 15. lib. 9. cap. 28. Theodo. lib. 3. Ecclesiast. hist. cap. 7. & lib. 5. cap. 22.*

17 Si quis autem dixerit, aut commiserit aliquid contra Sanctas imagines, puniri potest perjudices Ordinarios Ecclesiasticos, aut leculares; quia crimen hoc mixti fori est, & à quolibet accusari, & à quocunque judice ordinario coerceri debet. Publicè enim interest res Sacras, & religiosas inviolatas esse, & quidquid in eas committitur, in omnium fertur injuriam. 1. S. bujus studii de justitia, & jur. 1. Manichæos. C. de heretic. Joan. de Ana. in cap. 2. de maled. num. 14. Felin. in cap. postulati. de Jud. & in cap. cum sit gener. de for. comp. Hippol. in l. ex Senatus Consult. de Sicar.

18 Et quamvis crimen hoc heresis cōsummata non sit, nisi forte accesserit er-

rōr in fide pertinax contra doctrinam Ecclesiae, ut supra disservimus; Inquisitores tamen de his criminibus cognoscere solent propter suspicionem hæresis, quam prima fronte præferunt; Non enim est verisimile, ut is, qui rectam fidem habeat, perpetrare audeat talia crimina: neque est in hoc facinore quippiam quod alliceret, aut movere queat voluntatem in imaginum Sacrarum injuriam, nisi pertinax error intellectus perperam sentientis de veneratione illarum; Nam peccata illa quæ natura objecti non trahunt voluntatem, verisimile est, quod perpetrentur voluntate mota ab intellectu peccantis. Jure igitur cognoscunt Inquisitores de his criminibus, præsertim postea quam pestiferi heretici Lutherani, & Sacramentarii damnatajam olim Iconomachiam, superioribus annis ab inferis revocarunt. *Matth. de Afflict. in prima constit. Siciliæ q. 4. Af. Castr. lib. 1. de justa heretic. punit. cap. 1.*

19 Pœna eorum qui Sacras imagines frangunt, conspurcant, irrident, aut quo *Violatorum
Sacrarum
Immaginum
Pœna.* quomodo eis sacrilegas manus affert, in estimatione, & arbitrio judicis est: ita tamen ut ne quid gravius, aut remissius constituat, quam causa depositit. Aliter tamen puniet judex Secularis, aliter Ecclesiasticus, quia ille pœna mortis punire potest, hic vero sine sanguinis effusione criminis coercere debet. Judex igitur Secularis interdum pœna capitis puniet illum videlicet, qui Sacram imaginem Christi, aut Sanctæ Crucis, aut Beatissimæ Virginis insigni aliqua contumelia affecerit: interdum etiam Sacrilegam manum amputabit, ut Angelo viuum est: quod, & Regiis legibus septipartitis contra plebejos constitutum est: Sæpè etiam exilio, verbibus, aut pœnis pecuniariis juxta criminis qualitatem, utetur. Coeterum Epiphanius verba præterire non possum, qui in Septima Synodo generali hujusmodi orationem habuit. *Quemadmodum despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quam si ipsum Imperatorem contumelia affecisset: cum tamen ipsa imago, prater lignum, & colores nihil sit: eodem modo qui typum suè figuram aliquius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repræsentat, injurius est, quod quidem ipsa rerum natura repræsentat. Hoc etiam*

etiam universi mortales agnoscunt, Patresque Sanctos ita tradidisse norunt; & hi qui aliter docent, Ecclesia Catholicae, immo naturae rerum contradicunt, l. non contrabit. l. qui statuas, & l. famosi. in fine. ff. ad l. Iuli. Majest. & illic Angel. & Franc. Tigrin. Alexand. consil. 233. lib. 6. Joan. de Anan. in cap. 2. de maled. Hippoly. in l. ex Senatus consulto desicar. regia. l. 5. titul. 28. part. 7. Chriſtoſt. in Oratione in Pelvim. & pluribus homiliis ad populum Antiochenum, & maximè homil. 20. Epiphan. in 7. Synodo tom. 4. Brun. de imagi. c. 20. Menochius de arbitra. casu 376.

20 Judices autem Ecclesiastici punire ibidem istos debent perpenſo judicio, & arbitrio recto: interdum graviter dura, & ultrice sententia: quemadmodum Gregorius X. in Concil. Lugdu. constituit. Sæpè etiam publica poenitentia, vel jejunii, eleemosynis, & orationibus, vel mulcta pecuniaria, vel iictibus fustium l. respicien-

dum de pen. cap. 2. §. ult. de offi. ordin. lib. 6. c. universitatis deſent. excom. & ibi Feli.

21 Iisdem quoque penitentia Inquisitores uti possunt: sed hoc amplius ad eorum officium pertinet, ut scire laborent, si forte intellectus errore pertinaci facinora ista perpetra sunt; quod si repererint, aut suspiciati fuerint, non secùs adversus istos procedent, atq; adversus alios quoslibet haereticos, vel suspectos. Poterunt igitur Inquisitores tormentis, abjuratione, purgatione canonica, & aliis arbitraris penitentia; pertinaces quoque, atque impenitentes Curiae Seculari relinquere, sicuti suis locis à nobis singula differuntur. Vide Hiero. adversus Vigilantium, Echium in Enciridio cap. 16. Pighium lib. 1. biera. Eccles. cap. ulti. Alfons. lib. 8. adversus heres verbo Imago. Brunderium in compendio concertationis tit. 29. Brunum, Aialam, & coeteros supra commemoratos, & omnino Euthymium lib. 2. Orthodoxæ fidei.

ANNOTATIONES.

1. Vetustus, & impius error &c.

Qui olim Sacrarum Imaginum cultum impugnabant, fuerunt Ariani, & Iconoclastæ, quorum impium errorem renovarunt postea Recentiores haeretici. Concilia, quorum auctoritate hi Omnes damnati fuerunt, præter id, quod hic citat Simanc. celebratum sub Adriano I., & Tridentinum; sunt Romnum 3. sub Gregor. II. Nicænum 2. act. 2. 3. 4. & 5. Constantinopolitanum 4. can. 3. Mogunt. 4. cap. 41. & Constantiense in Constit. Martini V. circa medium. De Sacris Imaginibus vide. Historiam Ioannis Molani, Joannem Baptistam Casalium de Veter. Sacr. Christian. Ritib. part. 1. Rubr. de Sacr. Imagin. Nascent. Eccl. cap. 2. Bellarmin. lib. 2. de Imagin. cap. 9. & Azor. p. 2. lib. 9. cap. 7. ubi Haereticis pro se afferentibus Concil. Elibertin. cap. 36. habetur satis doctum, & eruditum responsum. Vide pariter Suarez in defens. adversus Anglicanæ sectæ errores lib. 2. cap. 10. 11. & 12. Gregor. de Valen. ad D. Thom. 2. 2. quæst. 94. punct. 6. disput. 6. & Graff. lib. 2. c. 2. rubr. de latraria. 4. 14. & 15.

3. Vetustissimus quoque est Imaginum usus &c. nam Abagarus &c.

De Imagine propria non manu facta, sed lino miraculose impressa, à servatore nostro Abagaro Edessæ Regi se videre autumanti missa, cum adhuc vivens hic in Terris opus nostra Redemptoris absolveret. Vide Baron. in Annum 31. ubi Spondan. num. 23. Extat Romæ in Ecclesia Monialium S. Silvestri de Capite hæc Imago religiosè servata; sicuti, & in Vaticana Basilica Vultus Iesu Christi Vestigium Sudario impressum, quo Veronica faciem eius abtersit, de quo vide pariter eundem Baronum ad annum 34. ubi Spondan. num. 42.

4. (a) Et mulier illa sanguinis profluvio laborans &c.

Nota quod statua hæc servatoris Domini integra durasse fertur usque ad tempora Iuliani Apostata,

qui ea deturpata, & fracta, suam ubi prius hæc erat, colocandam curavit, quam non multò post Fulmen Cœleste circa pectus ruens persecut, collectis à fidelibus fragmentis illius Dominicæ, & in Ecclesia repositis, ubi ad suam usque ætatem custodiū retulit Sozomenus lib. 5. Hist. Ecclesiast. cap. 4. Vide Baronum ad annum 31. ubi Spondan. num. 27. & Molanum de S. Imaginibus lib. 2. cap. 4.

5. Et Lucas Evangelista &c.

A S. Evangelista Luca Sanctissimæ Deiparæ Virginis Imaginem fuisse depictam, non est, ut arbitrantur nonnulli, à Nicephoro, aut Metaphraſte natum; nàm Imaginem hanc, quam habuiffe Pulcheriam hic refert Simanc; ante mille annos à S. Luca fuisse depictam, & Hierosolymas postea misam ab eadem Pulcheria, auctor est Theodoreus lector initio Collectaneorum apud præfatum Molanum lib. 2. cap. 9. qui ejusdem varia refert exemplaria. Vide Io. Baptista Casalium, loco qui supra litter. B. in finem, ubi figuram Deiparæ Virginis Filium Iesum Christum gestantis antiquissimam ex ebore scalptam se habere testatur.

6. Præterea Catholica, & Apostolica Ecclesia &c.

Notandum quod auctoritates S. Scripturæ, Veterum Patrum testimonia, & exempla, quæ nobis Septima Synodus affatim suppeditavit; sufficiunt satis ad confundendam tūm Veterum, cūm Recentiorum Iconomachorum perfidiam, qua audient asserere nullas in Ecclesijs Christianorū primis quinque seculis Imagines Sacras depictas, aut scalptas extitisse; at si hæc omnia parva fortasse eis viderentur, ingrediantur hi perfidi Nebulōnes Cemeterya, & Cryptas, ubi olim in primis Nascentis Ecclesia seculis, Romæ saeviente in Christi nomen Imperatorum Romanorum potentia, latitabant Christiani, ibiq; Sacram Synaxim sumentes, Conclaves audientes, quicquid postea in templis obje- runt,

De Imaginibus.

runt, obibant; & nisi errorum suorum caligine fuerint penitus obsecrati, nil frequentius nisi Sacras Imagines, quae sibi obviam passim fient, invenient. Has vide accuratissime accumulatas, & in lucem editas a pererudito Viro Antonio Bosio in uno volumine, cuius titulus est *Roma Subterranea*. Certe Christi Domini sub figura Pastoris ovem super humeros ad ovile portantis imaginem in Sacris calcibus sculpi confueville, ut Sacerdotes admonerentur Divinum illum Pastorem insculpi in corde debuisse, Testis est *Tertullianus de pudicitia cap. 6. & 10.* qui tamen floruit secundo seculo; & Roma in monte Esquilino in titulo Equitij adhuc apparent figura Sacrae nempe S. Crucis imago gemmis ornata, ut mos erat tunc temporis depingendi, Domini Salvatoris, Deiparæ Virginis, Apostolorum, & aliorum plurimorum Sanctorum, quae etiam viante D. Silvestro, qui ibidem Ecclesiam construxit, magno fideliū cultu venerabantur. Quæ omnia Christianæ Antiquitatis monumenta, manifestissimæ falsitatis, & mendacii Hæreticos omnes convincunt.

7 Imagines autem &c.

Quod Imagines Sacrae excitent fideliū intuentiū affectus, testis est venerabilis Beda de Templo Salomonis cap. 19. his Verbis: *Imaginum aspectus multum compunctionis solet praestare contubernibus, & eis, qui literas ignorant, quasi vivam Dominicæ historię pandere lectionem;* & D. Gregorius Nisenus idipsum in se plures expertum fatur; audi ejus Verba orat. 1. de jyvand. Pauper. *Vidi saepius inscriptiones Imaginum, & sine lacrymis pertransire nequivi;* cum tam efficaciter pictura obtutibus meis proponeret historiam, & infra: *Efficaces sunt Imagines in commoventis inspectiorū cordibus;* dum in eis quis contemplatur exmplaris Divinitatem, aut quamlibet Virtutis sublimitatem. Vide *Gregor. 2. Epist. 12. ad Leonem Iſaurum.*

8 Inde illud est &c.

Quod atinet ad hujus Capitis, & duorum sequentium Doctrinam, vide Trident. sess. 25. Rubr. de Invocatione &c. & Sacris Imaginib. Decret. 2., ad cuius declaracionem lege præ ceteris novissime, Archang. Rubeum in suo opere Incarnat. distinet. 9.

9 Eadem autem Veneratio &c.

Lege Concil. Nicæn. 2. act. 5. in fine. *Mogunt. 4. cap. 42. Senonen. cap. 14. Greg. I. lib. 9. ex regeſt. epift. 9. lib. 7. ex regeſt. epift. 54. & Greg. II. epift. 10. & 12.* Vide eum Reperi. Inquisit. Verbo Adorare, Vers. sed pictura, & Vers. sequen. & Verbo Imagines per totum; & nota quod licet sit verum quod eadem veneratio exhibenda est Imagini, quæ exhib-

betur ei, cuius est Imago, est tamen hoc diverso modo intelligendum; nam Deo, & Sanctis, debetur adoratio ut Personis, quæ per se adorationem merentur; ast Imaginibus non exhibenda est adoratio ob excellentiam aliquam, quæ in se habeant, & propter quam adorationem mereantur; sed quia ad Deum, & Sanctos referuntur, & illos typis suis repræsentant.

12 Sicubi tamen periculum &c.

Ad periculum hoc evitandum lege *Concilii Moguntini 4. decret. cap. 42.*

13 Cui confine est &c.

Præter septima Synodi Generalis, & Tridentini Concilii Decreta, vide, quæ circa hanc materiam decreverunt *Senonen. in Decret. morum cap. 40. & Mogunt. 4. c. 41. & Urban. VIII. in append. 2. Constit. 51. Sacrosancta. Constit. Celestis 22. in append. & Constit. 37. Sanctissimus.*

14 Idola quoq; &c.

De Idolis destruendis, sed non eorum Templis, quæ per aspersiōnem aquæ benedictæ, altarium constructionem, & reliquiarum applicationem, sunt consecranda, vide *Gregor. I. lib. 9. ex regeſt. epift. 71.*

17 Si quis autem &c.

De Imaginibus Sacris non violandis, vide *De Conſecr. diſt. 3. cap. perlatum, & cap. Venerabiles, de Violatorum verò pœnis de off. Ord. in 6. cap. Se Canonici;* & nota quod an Crimen hoc sit mixti fori, ut hic dicit Simanc; controvertitur inter DD. & sunt nonnulli, qui negativam sententiā astruunt, quos sequitur tanquam veriorem, & probabiliorē tenentes *Caren. de off. S. Inquisit. part. 2. tit. 7. §. 7. Rubr. de Fædantib. & confurcant. Imag. Sanct. nu. 39. & 40. lege decisionem supremi Regii Concilii Hispaniæ, & alias rationes, quas pro se affert ibidem num. 42. per totum.*

18 Et quamvis crimen hoc &c.

Omnis Sacrarum Imaginum Vjolator est suspicetus vehementer de hærefi, nisi ex alia aliqua circumstantia ab hac suspicione fortasse sublevetur. Vide *Farinac. de Hærefi queſt. 178. §. 2. nu. 53.*

19 Pœna eorum qui Sacras Imagines frangunt &c.

Sacrarum Imaginum vjolatores, nisi hæretici pertinaces ex hoc reperiantur, sed suspicione sua per abjurationem de vehementi purgata, & ad veniam admissi, regulariter pœna triremum puniri solent. Vide *Caren. de Off. S. Inquisit. part. 3. tit. 13. Rubr. de Panis, & salutar. pœnit. §. 3. Rubr. de pœna Trirem. num. 43.*

De Inquisitoribus Titulus XXXIV.

S U M M A R I U M.

1 **H**æretici, & impii Homines apud omnes Nationes, & potissimum apud Athenienses severissime puniebantur.

2 Eumolpidarum munus.

3 Athensis ante bis mille annos fuerunt iudices vjolatæ Religionis Sacerdotes.

4 Inquisitorum Apostolicorum munus.

5 Inquisitionem Sanctam adversus hereti-

cos Ferdinandus, & Isabella Reges Catholici in Hispaniam induxerunt.

6 Inquisitor Generalis quis sit, & quod munus exerceat.

7 Consiliarios Senatus Sanctæ Inquisitionis quis eligat, & eorum munus quod sit.

8 Carolus Magnus arcanum Concilium integrerrimorum hominum sine provocazione instituit.

- 9 Inquisitoris munus, quibus committendum.
- 10 Inquisitores, & judices qua in virtute potissimum excellere oporteat.
- 11 Inquisitoris officio functurus, ut Clementis constitutione cavitur, quadragesimum annum attigisse debet.
- 12 Inquisitores satis esse tringinta annos esse natos, Pontificis Max. Generali decreto constitutum est.
- 13 Inquisitores Apostolici in causarum cognitione parum distant ab ordinariis judicibus.
- 14 Inquisitorum officium cur non finiatur morte Pontif. Max. à quo ipsi delegati sunt.
- 15 Inquisitores, si arduum aliquod negotiū, & difficile obtulerit, ad Senatum id referre debent.
- 16 Inquisitores sex horis quotidie sedeant in tribunali.
- 17 Inquisitores assidue eos libros legere tenentur, in quibus testimonia contra hereticos scribuntur.
- 18 Inquisitores, si inter ipsos aliqua contentio mota fuerit, eam occultare debent, & ad Generalem Inquisitorem referre.
- 19 Judicium discordia quot incommodorum sit causa.
- 20 Inquisitor antiquus quomodo preferendus est, etiam si sit translatus ab una Provincia in aliam.
- 21 Inquisitores consanguinei in eadem Provincia duo creandi non sunt.
- 22 Inquisitores quid sine Episcopo, & Episcopos sine Inquisitoribus facere possint, & quid non.
- 23 Inquisitores uti possunt familiaribus armatis ad suam jurisdictionem tuerandam.
- 24 Inquisitores, quorumcunque principum, & magistratum auxilium invocare possunt.
- 25 Inquisitores, vel ambo simul, vel alter eorum separatim inquirere possunt contra hereticos in tota Provincia sibi commissa.
- 26 Inquisitores prohibere possunt, ne suspecti armis utantur.
- 27 Armis ut generaliter cuicunque vetitum est.
- 28 Inquisitores illos punire possunt, qui factis, aut verbis ipsis injuriam fecerint.
- 29 Inquisitores committere possunt vices suas.
- 30 Inquisitores cognoscere possunt ubi scandalum fuerit ortum ex aliqua quaestione Catholice Fidei.
- 31 Inquisitorum jurisdictionem nulla prerogativa tollere potest.
- 32 Inquisitores quemcunque, & cujuscunque sit ordinis, & dignitatis punire possunt, si in hæresim inciderit.
- 33 Inquisitorum arbitrio multa relinquuntur, potissimum illa, que non inveniuntur jure, aut instructionibus definita.
- 34 Inquisitorum, & aliorum judicium arbitrio quid relinquatur.
- 35 Inquisitores quid facere debeant in negotiis gravioribus, que legibus comprehensa non sunt.
- 36 Inquisitores in quos nequeant inquirere.
- 37 Inquisitor alter sine altero ad reorum capiuram procedere non potest.
- 38 Inquisitores sine Episcopo ordinario non possunt hereticos duro, & arcto carceri tradere, neque illos torquere &c.
- 39 Inquisitores soli non possunt vinculos inedia cogere ad veritatem aperiendam.
- 40 Inquisitores praeter alias penas, quibus puniendi sunt, si hereticos, vel suspecciosos non coerceant, & innocentes infamant, in sententiam majoris excommunicationis incurront.
- 41 Inquisitores munera ne accipient.
- 42 Munera accipere quam sit periculosem judicibus, probatur multorum Sanctorum auctoritatibus.
- 43 Iudicibus regiis legibus vetitum est, ne esculentum, aut poualentum quid accipient.
- 44 Inquisitores, qui pecuniam extorquent, quomodo puniri soleant.
- 45 Inquisitores, qui dona accipiunt, quo patet puniendi sint.
- 46 Inquisitores quid in memoria, & ante oculos habere debeant.
- 47 Inquisitores relinquentes curia seculari quoscunque hereticos pertinaces, non incident in irregularitatem.
- 48 Omnes judices, & Magistratus tenentur obediens mandatis Eminentissim. Card. Generalis Inquisitionis.

De Inquisitoribus Apostolicis.

IMPII homines, & hæretici, hostes Reipublicæ perniciosissimi summis cruciibus, atque suppliciis ab omnibus fere nationibus semper affliti sunt; id quod sub titulo de penitentia plenius exequemur. Apud Atheniensis autem, qui (ut in Atticis Pausanias est auctor) majori studio, quam alii, res divinas habuerunt, & qui Deorum cultu, studioque religionis longè cœteras omnes civitates anteibant, non tantum.

*Areopagi-
tae, & Eu-
molpidæ vio-
latae Reli-
gions Indi-
cates apud At-
henienses.*

Areopagitæ impios severissimè puniebât, sed etiam causa violatæ Religionis apud Eumolpidas agebatur, sicut in oratione

*Eumolpidæ
Eleusinæ Sa-
cerdotes.*

apud hos iæpè impietatis agebant, qui volebant, quemadmodum Ulpianus rhetor Demolthenis interpres enarrat: & veteres quidè Græci mysterium Eleusinum omnibus, que pietatis causa diis suis offerebant, tanto esse augustinus duxerunt, quanto Deos ipsos Heroibus prætulerunt. Testis Paulanias lib. 10. de rebus Phocensium, qui lib. 5. Eliacorum scripsit: *Multa sane habet Gracia, quæ vel spectentur, vel audiatur, cum admiratione; sed omnium accuratissimè divinitus Religione imbutis animis Eleusina initia, & Olympici ludi celebrâtur.*

3 Unde illud observabis: in Repub. Atheniensiu, religiosissima quidem omnium, & sapientissima (quod enim in oculo

*Ante bis
mille annos
Judices Vio-
late Religio
nibus Athenis-
cotoris Ca-
tholicis si-
miles.*

pupilla, in anima ratio, hoc Athenæ sunt in Græcia, ut ait Philo) antè bis mille annos fuisse judices violatæ Religionis Sanctorum; eoque non qualescumque, sed optimorum, maximorumq; mysteriorum; ut inde elucere possit origo quedam Inquisitorum nostrorum. Sic etiam apud Romanos, cum de Religione, deque Sacrafficiis dissensio erat, Populus Pontificem Maximum consulebat. Illudque perutile fore ratus est Numa Pompilius ejus Sacerdotii auctor, ne jus divinum negligendo, patrios ritus, peregrinosque ascindendo, turbaretur, ut lib. 1. de Sacerdotiis prodidit Fenestella cap. 8. Sed jam ad Inquisitores veniamus.

4 Inquisitores Apostolici sunt judices à Pontifice Maximo delegati, quibus Jurisdictio plena contra omnes hæreticos, & Apostatas. Eorum autem officium, non modo utile est Christianæ Reipub., sed etiam admodum necessarium: quod quidem in Hispania, in dies magis, magisque compertum habemus. Hoc enim officio Sacro sancto Fides Catholica pura, inviolataque, jam pridem apud nos custoditur. Quod, si pati diligentia, auctoritate, & potestate in cœteris Christianorum Regnis, Provinciisque factum esset, alia profecto nunc faciat Christianæ Reipublicæ facies, quamquam quæ hodiè in Germania, & aliis Nationibus foeditissima cernitur. Nam si cum primùm Lutherus, Zwinglius, Bucerus, aliaque id genus pestifera monstra sua venenata dogmata in vulgum spargere cœperunt, ab Inquisitoribus Apostolicis comprehensi, combustique fuissent, non tam brevi tempore tot infelictum animarum myriades istorum hæresibus infectæ perirent. Sic olim Arrius in Alexandria, una scintilla fuit; sed quoniam non statim oppressus est, totum Orbem ejus flamma populata est; adeò omne malum, ut naflens facile opprimitur, ita inveteratum, & robustius sit, & vix magno negotio extinguitur. c. resecandæ 24. q. 3. Cicero Philip. 5. Bran. lib. 5. de lega. cap. 18.

5 Reges illi nostri, verè Catholicæ Ferdinandus, & Isabella, sanctam hanc Inquisitionem adversus omnes hæreticos auctoritate Pontificis Maximi in Hispaniam induxerunt, & judicij ordinem, quo etiam hodie utimur, magna ex parte instituerunt; per omnes Hispaniarum Provincias locis opportunis Inquisitores Apostolicos disposuerunt, quibus universa Hispania cunctis hæresibus liberata quiete sit. Sic olim Archadius, Honorius, Theodosius, simile quipiam fecisse memorie traditum est. Nam ad arcendos illicitos hæreticorum conventus, lata lege instituerunt, ut in specula fidissimi quique constituerentur, qui, & hæreticos cohibere possent, ac deprehensos judiciis offerrent, severissimum secundum veteres sanctiones, & Deo supplicium daturos, & legibus; quemadmo-

*Quid Inqui-
sitiones Apo-
stolici sint.*

*S Inquisitio
in Hispania
à Fernando,
& Isabella
Regibus in-
stituta.*

modum in codice Theodosiano sub titulo de his, qui super Religione contendunt plenius continetur l. 6.

*Inquisitoris Generalis in Hispania elec-
tio, & mu-
nera.*

6 Caput autem, & Princeps hujus San-
cti officii est Inquisitor Generalis, quem Rex noster eligit, Pontifex Maximus approbat, eique plenissimam potestatem tribuit in causis haeticorum. Ad hujus officium pertinet, Inquisitores, & omnes alios Ministros eligere: Visitatores ad Inquisitorum Provincias mittere, cum poenitentibus, & eorum filiis nonnunquam dispensare, ac de rebus gravioribus deliberare.

7 Consiliarii Senatus Sanctae, ac Generalis Inquisitionis ab Inquisitore Generali nominantur, & à Rege nostro eliguntur; & hi summam habent cognitionem, & jurisdictionem. Eorum autem officium est, causas appellationum excutere, dissidia Inquisitorum componere, crimina Ministeriorum punire, & cum Inquisitore Generali de rebus arduis consultare: ad summa, Senatum supremum juxta Solonis legem, à Plutarcho in Solone relatam, speculatorem rerum omnium, & legum custodem esse oportet.

8 Paulus Aemilius de Carolo Magno scribens lib. 3. inquit: *Sanctius, arcanaumque delectissimum, integrorumque virorum Concilium sine provocatione institutum, delectique pars sanctitate, velut speculatorum, qui ceteris omnibus ignaris oppida, vicosq; ac conciliabula circumirent, moresq; & dicta cuiusque facta q; notarent, ac quemcunque perditæ religionis reversi in Concilio coarguisserint, sine intercessione, primo quoque tempore, ubiunque comprehendi posset, necaretur. Nemini sua dignitas suffragabatur: summi, insimiq; prius laqueo suspensi conspiciebantur, quam rei fuisse audiebantur; Iudices, speculatorumq; rem totam, notasq; quibus reus coargueretur, tam sancte occuluerent, et cum Carolo Augusto defuncto, idem institutum viveret, nullis unquam minis, nullo malo adduci potuerint, ut enunciarent.*

9 Ad hoc autem munus, tam sanctum, & venerandum, non quilibet sunt eligendi; sed viri probitate, & prudentia praediti. Oportet enim, ut Plato inquit, eos, qui recte Magistratum accepturisunt, ab adolescentia probatos fuisse, tam ipsos, quam suos usque ad ipsam electionem. Et lib. 1. de Repub. Qui Magistratum gerere debent,

probi, electique sint; Nam ut oculi propria virtute privati, male vident: ita anima propria virtute destituta, male suum opus peragit. Necesse est igitur, malam animam, male imperare, atque curare; bonam vero hac omnia benefacere. Arist. quoque lib. 6. Ethic. cap. 12. ait: *Bonum, nisi bono viro, apparere nemini; pervertit enim iudicium vitiositas, & excecat intellectum, efficitq; ut circa principia rerum agendarum improbus homo fallatur. & Philo. lib. de legat. ad Ca-jum: Solet Deus bonis viris, bona consilia sibi, & Reipub. commoda suggestere. Plato. 6. de legib.*

10 Itaq; omni virtute ornatos Inquisitores esse oportet, quippe qui reorum non judices modo, sed etiam Curatores, & Patres esse debeant: sed inter virtutes omnes judicibus necessarias, prudentia obtinet principatum; virtus quidem occultissima, si lubbris intenta consilijs, præterita, praesentia, & futura conspiciens. Docet in Memnone Plato, neminem recte præesse posse, nisi sit prudens, & omnes animæ impetus, atque omnes declinaciones, ducente prudentia, ad beatitudinem tendere, imprudentia vero ad contrarium, & Arist. lib. 6. ethic. cap. 13. ait: *Neque sine prudentia quemquam vera probitatis, neque sine virtute prudentiae nomen obtinere posse; Neque enim nulla potest esse justitia sine prudentia, ne alia quidem virtutes; sed invicem se oadjuvant, comitantes prudentiam. Et ut ibidem Arist. inquit lib. 3. politi. cap. 3. Virtutum sola prudentia est imperium obtinentis propriæ. sed de his alio loco pluribus.*

11 Nemo Inquisitoris officio fungi debet, qui quadragesimum annum nondum attrigerit, ut Clementis constitutione cavitur, idque rectissime; Maturitas enim aetatis ad tam grave munus necessaria est; etas autem quadraginta annorum (ut ait Dionysi. lib. 2. Roman. antiqua.) prudentissima est, & solidæ doctrinæ, & experientia tribuitur; quin etiam mens, & intellectus in plerisque maximè viget circa quinquagesimum annum auctore Aristot. lib. 7. politico cap. 6. Mirum autem videri potest, quod in Episcopo, qui ordinarius Inquisitor est, etas duntaxat triginta annorum exigitur, in Apostolicis vero Inquisitoribus requirantur anni quadraginta; sed, ut inquit Panor. Episcopi

apud Papam in Collegio Cardinalium promoventur, sed Inquisitores creari solent, non tam exactè causa cognita; ideoque maturiores atate eos lex esse volvit, quò intelligent omnes non temerè in suspectos de hæresi esse irrumpendum, sed sapienter, & cum summa animi prudentia tractandum esse tale negotium. c. cum in cunctis, & illic *Abbas de electi. Corasius de Sacerdotio par. 3. cap. 3.*

12 Sed quia nonnunquam scientia, & prudentia defectum aetatis supplet. Pontificis Maximi generali Decreto constitutum est, ut qui trigesimum annum attigerit, Inquisitor Apostolicus in Hispania esse queat. Neque id injuria; nam Chrysost. in Evangelium Marci, homil. inquit: *Hominibus perfecta etas triginta annis sunt.* Et Theophilatus in Lucam cap. 3. *Aetas triginta annorum perfectissima est, & illa homo, vel probus, vel improbus cognoscitur.* Clem. 2. de hæreti.

13 Quamvis Inquisitores Apostolici, Judices delegati sint, in causarum tamen cognitione, atque in plerisque alijs, parum distant ab ordinariis judicibus c. ne aliqui cap. per hoc de hæretic. lib. 6. & inibi interpretes. Anchæ. & Collectar. in cap. ad abolendam de hæret. & Gemini. cons. 54. Alciat. in rub. de off. ord. nu. 19.

14 Inde est, quod Inquisitorum officium non finitur morte Pontificis Max., à quo delegati sunt, etiam si nondum jurisdictione delegata usi fuerint: id enim jure singulari in favorem fidei constitutum est. Qua ratione durat etiam eorum officium Inquisitore generali mortuo, quamvis ab eo delegati esse videantur; & eo magis, quia sub hac forma delegantur. *Commitimus vobis vices nostras, donec specialiter illas ad nos duxerimus revocandas: quo casu, mortuo delegante, jurisdictione judicis delegati durat.* c. si delegatus de offi. delegat. lib. 6. cap. ne aliqui, & ibi Doct. de hæreti. Nicolaus Arelata de hæreti. nota. 4.

15 Si quid arduum, atq; difficile conterit in Provincia, Inquisitores ad Senatum ea referre debent; ut olim judices Israel quidquid gravius erat, referebant ad Moysen. Exod. 18. & 4. instructione Toletana cap. 21.

16 Sex horis quotidiè sedeant Inquisitores in tribunal, & si quid invenerint, quod ad Inquisitores alterius Provinciæ

pertinere possit, ad eos id mittant, & nuncio solvantur itineris expensæ ab eis Inquisitoribus, ad quos missus fuerit. l. Titium, & Mævium. §. 1. ff. de administ. tutorum 4. instruzione Toletana cap. 28. & 3. Valdolitana. cap. 9.

17 Præterea, Inquisitores assiduè legant eos libros, in quibus testimonia contra hæreticos scribuntur, ut ex his colligentes nomina reorum, & scelera de criminibus uniuscujusque seorsum cognoscant; qua in re uti possunt opera promotoris Fiscalis, & Notariorum. De hoc autem visitatores nominatim inquirere debent, & ad Inquisitorem generalem referre, si forte Inquisitores negligentes fuerint, 5. instruct. Hispalen. cap. 3.

18 Summa ope nisi debent Inquisitores, ut amici sint, & concordes: Si qua verò inter se contentio fuerit orta, eam occultent, & ad Inquisitorem generalem referant, ut causa cognita, rem componat, & inter illos judicet. prima instruct. Hispal. cap. 26.

19 Maxima quidem incommoda ex discordia judicum oriri solent; nec major pernicies esse potest. Reipub. quam dissidentium inter se Magistratum discordia; Dum enim quisque ad suum tendit consilium, negotia publica pessum ire videas; &, ut Grego. ait lib. 19. in Iob. Perversæ mentes si semel ad studium contrarietatis eruperint, sive parum, sive rectum quid à contradicentibus audiant, adversis hoc responsionibus impugnant; quia cum persona per contrarietatem displicet, neque recta, quæ protulerit, placent. Illa quoque præclaræ est Arist. sententia: *Magistratus si concordes sint, facile rempub. moderaturos, discordibus verò plebem ipsam dominari.*

20 Antiquior Inquisitor præferendus est, etiam si translatus fuerit ab una Provincia in aliam; nisi fortè antiquior privatus sit officio, & postea restitutus: vel sponte ad certum tempus Inquisitor esse desierit; quemadmodum quadam epistola Inquisitoris generalis pleniùs continetur. l. qui ad tempus ff. de decurio. cap. 1. de major. & obedien.

21 In eadem Provincia duo Inquisitores consanguinei creandi non sunt, neque habere debent officiale aliquem in famulum, aut familiarem. 2. instru. Hispal. cap. 1. & 4. Toletana cap. 12.

22 Inquisitores sive Episcopo inquire poslunt, & in jus vocare, & reos in carcерem mittere, & eos vincere compedibus, & manicis ferreis; & eadem facere potest Episcopus sive Inquisitoribus; sed Episcopus, & Inquisitores simul convenire debent, ut puniant hæreticos, & Apostatas, & eorum fautores, defensores, & receptatores: & ut innocentes absolvant, & pœnitentes ad Ecclesiæ unitatem admittant. Clem. 1. §. 1. de hæret. c. ut commissi. §. privandi de hære. lib. 6. cap. ad abolendam eodem tit. lib. 5.

23 Possunt Inquisitores uti familiari bus armatis ad suam jurisdictionem tuendum: Est enim necessarium (ut ait Aristot. lib. 7. politi. cap. 8.) habere in rebus publicis arma, quibus, & magistratibus parere inobedientes cōpellantur, & vis propulsetur externa; Nam qui Reipub. prælunt, hos armis, tum ad tuendum imperium, & detrectantes coercentur, tum ad vim, si quis injuriam extrinsecus inferre conetur, propulsandam, instructos esse necesse est. Clem. 2. §. ulti. de hæret. Lucas in reb. C. de fabricen. lib. 11.

24 Possunt præterea invocare auxilium quorumqumq; Principum, & Magistratum, etiam tyrannorum, & excommunicatorum: & testes trahere ultrà duas die tas, & committere citationes, & alia acta judicii, & convocare Clerum, & Populum, ut audiant sermonem de Fide, & pœnam perpetui carceris temperare, & quoscunq; judices compellere, ut exhibeant acta contra hæreticos facta. cap. præsidentes. c. ut officium. §. denique. c. ut commissi de hære. lib. 6. glof. in Clem. nolentes de hæret. Cardi. in Clem. 1. §. quia eo tit. c. cum Bertholdus de senten. & re judi.

25 Possunt quoq; ambo Inquisitores simul, & altèr eorum separatim, inquirere contra hæreticos in tota Provincia sibi commissa, & jus dicere possunt in qualibet ejus parte, & executore absente, possunt alium creare. cap. ut officium de hæret. lib. 6. & illic Anchar. 3. instructi. Valleolit. cap. ulti.

26 Poslunt Inquisitores prohibere suspectos uti armis, idq; magnis pœnis sancti cire: præsertim cum in eos tutè inquiri non potest. Nam omnibus Magistratibus secundum jus potestatis suę concessum est, jurisdictionem suam defendere pœnali ju-

dicio; & cui jurisdictione data est, ei quoq; concessa ea esse videtur, sive quibus jurisdictione explicari non potuit. Postremò, quia Inquisitores punire eos possunt, qui quoquomodò impediunt officium Sanctæ Inquisitionis. l. 1. si quis jus dicen. non obtempe. l. 2. ff. de jurisdict. cap. accusatus. §. ulti. cap. ut officium §. compescendi de hæret. lib. 6.

27 Adde quod generaliter vetitum est, ne quispiam armis utatur: & Thebis nulla privatim erant arma, ut Diodorus Siculus lib. 5. retulit: Satisque constat cives Romanos arma privatim non habuisse: Sed in Tarpeja rupe, aut in armilustrio fuisse condita; nam quoties exercitus deducendus erat, inde accipiebantur arma: Unde illud Lucani: Jam rupes Tarpejæ sonat. Et Spartanus ait, Vespasianum ex armilustrio arma legionibus permisisse: memoratq; id Blondus lib. 6. Romæ triumphantis, & Barthol. Marlianus lib. 5. de antiquæ Romæ Topographia cap. 4. l. 1. ff. ad l. Juli. de vi publica auth. de armis constitutio. 85.

Thebis null
la privatim
arma nec
Romæ.

28 Poterunt quoque punire illos, qui factis, aut verbis ausi fuerint ipsi met Inquisitoribus injuriam facere: ac tantò quidem id magis, quantò sanctius, & venerabilius esse debet eorum officium, quam aliorum omnium judicum cap. 1. de pœnis lib. 6. Zanchi. cap. 32.

29 Item cōmittere possunt vices suas, & propter valetudinem, & absentiam subdelegare queunt. Clem. 1. §. porro. & Clem. 2. de hæret. ubi notant glof. & Bonifac. nu.

30 & Gon Falus de hæretica pravita. qu. 7. Zanchi cap. 30.

30 Possunt quoq; Inquisitores cognoscere ubi scandalum fuerit ortum ex aliqua quæstione Cathol. Fidei. Nam, & si nemo sit qui accuset, nihilominus tamen ex officio suo hi judices inquirere possunt ad publicam animarum utilitatem. cap. inter sollicitudines de purga. cano. Joan. Monac. Joan. Andre. Domin. & Philip. Francus in cap. ut officium in princip. de hæret. lib. 6.

31 Item possunt compellere fautorum hæredes, ut pœnam fautoribus impositam ex bonis eorum solvant: nisi forte fautores decesserint, priùsq; pœnitentia fuerit illis injuncta. Demum procedere possunt contra quoscunq; Apostatas, hæreticos, & suspectos, etiam si multis, ma gnisq;

gnisq; privilegijs, dignitatibus, aut exemptionibus illi muniti sint. Nulla enim prerogativa cuiquam prodesse potest, ut à jurisdictione Inquisitorum eximatur cap. accusatus. §. seculares de heret. lib. 6. cap. excommunicamus. §. credentes in fine. c. sicut. c. ad abolendam. §. ulti. eod. tit. lib. 5. & illic Latus, Anch. Joan. de Ana. & coeteri.

32 Itaque quicunque in haeresim incidit, puniri potest ab Inquisitoribus, sive Laicus ille sit, sive Clericus, sive Monachus cuiuslibet Ordinis, instituti, aut Religionis, sive nobilis, sive ignobilis, sive liber sit, sive servus. Etenim sapienter admodum Theophil. ait: *Nullæ effecijus quæ dignitatis habendam rationem, ubi de dogmatibus ipsijs, & fide agitur.* Quam ob causam superioribus annis declaratum fuit à Rege nostro Catholico Maximo, ut milites Sancti Jacobi, si forte hæretici fuerint, exempti non sint à jurisdictione ordinaria, neq; ab Inquisitorum jurisdictione: quod eadem omnino ratione servandam erit in militibus Sancti Joannis, & aliarum militiarum. Consulendum tamen est Inquisitor generalis, & res ad Senatum referenda est, priusquam Religiosi, aut egregiae personæ ab Inquisitoribus mittantur in carcерem, ut quodam Senatus consulo plenius continetur: quod mea quidem sententia expectandum non est, cum reus fugere vellet, aut periculum est in mora. Theophyl. in epist. ad Gala. c. I. concordia cum militibus Sancti Jacobi anno Domini 1527. Petr. de Anch. in c. ut officium de heret. lib. 6. l. ait pretor. §. si debitorem. quæ in fraud. cred. Alexand. conf. 64. lib. 2. Decius conf. 75. & l. I. de damn. infe. & ibi Franc. Rip. nu. 4. Joannes Igne. in l. hæres qui ad Sillan. Hippol. in pract. §. constante.

33 Multa præterea Inquisitorum arbitrio relinquuntur; sed illa potissimum, quæ non inveniuntur jure, aut instructionibus definita. Quod, & in aliis quibuscumque judicibus jure constitutum est. Nam ea, quæ legibus non sunt expressè sancta, necesse est, ut judicum arbitrio relinquuntur 1. instruct. Hispal. cap. 28. lib. I. de jure delib. l. I. de effracto, & expilato. Decius in ea de causis de offic. deleg. Hippol. in l. de minore de quaest. Tiraq. in l. si unquam. C. de revocan. donat. glo. omnia nu. 30. Menochius de arbitrariis copiosissimè.

34 Ceterum Inquisitorum, & aliorum

omnium judicum arbitrio levjora tantum relicta sunt, & illa etiam, quæ legibus comprehendere impossibile est. Nam, ut est apud Platонem; *Gravjora legibus definenda sunt, non autem arbitrio judicis relinquenda.* Quod Arist. quoq; docet pluribus rationibus additis: *Maxime, inquit, convenit, ut quæ recte posita sunt leges, cuncta ipsæ explicent, quæ explicari queant, & quam minima judicibus relinquant.* Primum, quia unum, aut paucos prudentes, qui leges ferre possint, aut judicare, facilius est invenire, quam multos; deinde, quoniam longi temporis consideratione leges feruntur, judicia brevissimè conficiuntur; difficilè est, ut benè à judicibus justum, & conducibile distribuatur. Illud autem omnium maximum est, quod legislatoris judicium, non de singulis, neq; de præsentibus, sed de universalibus, & de futuris est; senator verò, & judex de præsentibus, jam determinatisque judicant. Undè fit, ut cum ament, & oderint, sua quoq; utilitas connexa sit, non satis queant veritatem perspicere; sed propria vel voluptas, vel dolor judicia sua obumbret. Quare minimum cœterarum rerum potestatem judici tribuendam dicimus; Factum verò esse, aut non factum, & fore, aut non fore, esse quoque, vel non esse; hæc omnia, cum non possit legislator provide, Judicibus relinquenda necessariò sunt. Plato 9. de legibus Ariþo. lib. I. rbeto. cap. I. & lib. 3. Polit. cap. II.

35 Inquisitores igitur gravjora negotia legibus non comprehenia, arbitrio suo definire non possunt; sed Inquisitorem Generalem, & Senatum de illis causis consulere debent. Neque in his rebus, quæ arbitrio eorum relinquuntur, pro voluntate, aut libidine, seu secundum jura, & leges judicare queunt. Neque suam ipsorum conscientiam sequi possunt, nisi legibus undique sit informata. Adde, quod magis periculosa esse possunt horum judicium, quam aliorum judicia; quia cum de salute spirituali, & conversione Reorum potissimum tractent, conscientias tamen eorum, de quibus judicant, ut August. inquit, cernere nequeunt. Mitius igitur, & cautius in omnibus eos agere oportet. 2. instruct. Hispal. cap. ult. l. illicitas. §. veritas de officio præsid. August. lib. 19. de Civitate Dei cap. 6.

36 Sunt autem aliqua Inquisitoribus prohibita, brevitè jam commemoranda. Primum, ne in Episcopos, vel Superiores Prælatos inquirant, nisi hoc fuerit illis expressè commissum. Deinde prohibetur eis, ne adversus Nuntios, vel alios Officiales Apostolicæ Sedis procedant, insciēte Papa; sed possunt examinare testes, ut Papam consulant, alioqui eis non crederetur. c. Inquisitores de heret. lib. 6. extrazagā. cum Matthæus eodem tit.

37 Neque potest alter Inquisitor sinè altero procedere ad capturam reorum, nequè ad purgationem indicendam, neque ad publicationem testimoniorum, neque ad copiam actorum reo dandam. Alia verò levjora ab altero tantum Inquisitore peragi possunt. Hoc tamen servandum est, cum ambo Inquisitores præsentes sunt; nam altero absente, alter solus ea omnia facere potest, convocatis peritis, ubi opus fuerit 4. instru. Tol. cap. 1.

38 Ad hæc, Inquisitores sinè Episcopo ordinario, aut ejus vicem gerente, aut sinè delegato capituli, Sede vacante, nequeunt hæreticos duro, & arcto carceri tradere: neque illos torquere, neque sententias proferre. Quod si secūs factum fuerit, irritum est ipso jure, nisi fortè intrà octo dies postquam Episcopus, aut capitulum, Sede vacante, fuerint requisiti, legatum, aut vicem gerentem mittere noluerint. Nam, & si absentes sint, possunt tamen per literas vices suas committere: sed quidam putant, posse Inquisitores sinè ordinario torquere testes, quamvis reos ipsos torquere ordinario inscio nequeant. Clem. 1. §. duro, de heret. & illic Joan. de Imola. & Cardina. quæst. 3.

39 Nec possunt Inquisitores inedia cogere vinctos ad revelandam veritatem, nisi cum Episcopo simul, vel delegatis: quia hæc species magni tormenti est, nec possunt hæreticos damnatos restituere in integrum. glo. in d. §. duro, & init. Paul. Cardin. Joan. Imol. & Bonif. adde Tiraq. de terra municipali §. 26. glof. 1. num. 21. Zanchi. cap. 38.

40 Præterea, Inquisitores, qui hæreticos, vel suspectos non coercent, & qui innocentes infamant, præter alias poenias, quibus pro mensura criminis puniendi sunt, in sententiam quoq; majoris excommunicationis incurront, & absolvi ab alio

nequeunt, quām ab ipso Papa, præter quām in mortis articulo; quo casu satisfactionem prius offerre debent. Ab hac tamen poena immunes sunt Inquisitores, qui propter aliquam justam, & probabilem causam hæc fecerint, aut omiserint. Clem. 1. §. verum de heret. & ibid. glof. & Cardi. §. ult. quæst. 5. Cajet. in summa verbo, excommunicatio cap. 3.

41 Inquisitores ne accipiant munera, ut enim in Exodo legitur: Munera etiam Cap. 23. prudentes excacant, & subvertunt verba justorum, & in Deutero. Non accipies personam, neque munera, quia munera excacant oculos sapientum, & mutant verba justorum. Et in Ecclesiastico: Xenia, & dona excacant oculos iudicium, & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Et libro 1. Reg. Filii Samuel acceperunt munera, & perverterunt iudicium, Exod. 23. Deuter. 16. Eccles. 20. lib. 1. Reg. cap. 8.

42 Multa præterea in eandem sententiam sacri Doctores frequenter inculcant. Nazianze. Oratio. 23. Est aurum tyranus occultus, qui nunc ut plurimum res pervertit humanas, atque eis illudit. Ambros. in priorem Pauli epistolam ad Corint. Libertatem arguendi amittit, & peccat qui ab eo accipit, qui ideò dat, ne corrigatur. Et Leo Magnus sermo 9. de passi Dom. Nullum est in illo corde justitie vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum. Prætero Chrysoft. Isidorum, Platonem, Demosthenem, & innumerabiles alios. Chrysoft. in Joan. homil. 64. c. Pauper. 11. quæst. 3. Plato lib. 12. de legib. Demosthen. oratione de pace, & Philippi 3. & oratione de falsa legatione. Cicero lib. 2. offi. & que ipse collegi lib. 6. de Republica cap. 3. & 4.

43 Quamvis legibus Romanis permitteretur judicibus esculentum, & poculum accipere, quod intrà dies proximos prodigeretur, & Pontificio jure id ipsum quoque liceret judicibus delegatis; legibus tamen Regiis vetitum est, & magnis poenis sancitum, ne Judices dona esculenta, vel poulenta accipiant. I. solent. de offic. procons. I. plebi scito de offic. præsid. cap. statutum, & insuper de rescrip. lib. 6. I. 74. cum seq. tit. 15. lib. 2. ordin.

44 Inquisitores, qui pecuniam extorquent, in sententiam excommunicationis ipso facto incurront, & absolvi non possunt, nisi ablata restituant. Convicti autem

tem de hoc crimine, officio privandi sunt, & pro modo criminis puniendi, & officiales hoc indicare debent. Clem. I. §. verum, & Clem. 2. de hæret.

45 Sed hoc amplius est additum instructionibus nostris, ut Inquisitores, qui dona acceperint, in sententiam excommunicationis incurvant, & officio priventur, & duplum reddant; idque etiam si ab officialibus dona acceperint; quin imò, qui id commiserint, decem millibus nummis præterea multentur. Et officiales, qui hoc non texerint, eisdem poenis afficiantur. prima instruct. Hispal. cap. 25. & instru. 2. c. I. & instruct. 4. cap. 15.

46 Postremò, Inquisitores meminerint semper eorum, que Josaphat Rex Ju-
2. Paralip. da præcepit judicibus, dicens: *Videte quid faciatis; non tantum hominis exercetis judicium; sed Domini; & quodcunq; judicaveritis, in vos redundabit; sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.* Et, ut jam antè dixi, Inquisitores non tantum Judices, sed etiam Curat res, & Patres reorum esse debent. *Plus erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas;* ut ait Leo: plus exhortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas. Et juxta Gregorii dictum: *Sit amor, sed non emoliens; sit rigor, sed non exasperans; sit Zelus, sed non immoderatus; sit pietas, sed non plus quam expedit parcens.* Ad summum sint in-

quisitores in reis inquirendis diligentes, & cauti; in puniendis pertinacibus constantes, & severi, in recipiendis poenitentibus clementes, & benigni; denique in rebus omnibus prudentes, & justi. 2. Paralip. cap. 19. Leo epist. 82. Gregor. lib. 20. in Job. cap. 6. c. licet. c. disciplina 45. distin. c. judicantem 30. quæst. 5. I. l. de iudicijs. C. Theodosi.

47 Tum illud addo, quod Inquisitores relinquentes Curia seculari quoscunq; hæreticos pertinaces, non incident in irregularitatem; quia Pontificis Maximi, & legum auctoritate hoc faciunt; idque est principium eorum munus. Neq; opus est protestatione, aut aliqua intercessione, ut ab irregularitate liberentur; quia id nullo jure cavetur; quamvis Ecclesiasticam mā-
fuetudinem deceat pro istis intercedere. Specu. titu. de jud. deleg. §. justa. Archi. in summa 23. q. 8. Maria. Socin. in cap. ad audi-
entiam de homici. nu. 57. Covar. in Clem.
firiosus de homicidio par. 2. §. 5.

48 Omnes Judices, & Magistratus te-
nentur obedire mandatis Eminentissimo-
rum Cardinalium Generalis Inquisitionis
in his, quæ ad eorum Sanctum Officium
pertinent: & omnes Reges, & Principes
debent eis, & eorum Officialibus favere,
& auxilium præbere, sicuti Pius V. consti-
tuit.

ANNOTATIONES.

I Impii homines, & hæretici &c.

S. Inquisitionis Originem ab Omnipotenti Deo, & Adam ad hæc usque tempora deducenter, lege Ludovic. à Parato de Origine S. Inquisit. lib. 1. per totum, Doctores verò, qui de Inquisitoribus Apostolicis pertractarunt, vide apud Pegnam in addit. ad Eymer. 3. part. dirett. comment. 50. ver-
sic. ac de his quidem.

4 Inquisitores Apostolici &c.

Inquisitores Apostolicos esse Iudices competentes in hæreses causis, est tex. in Clement. I. §. propter de Hæretic. de potestate, & auctorit. Inquisit. præter illa, quæ hoc tit. à Simanc docentur, vide Conrad. Brun. in tract. de Hæretic. lib. 4. cap. 1. Carer. tract. de hæret. num. 75. & sequen. Auctor. Lucerna, verbo Inquisit. Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 22. & 23. Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. part. dirett. quæst. 86. comment. 135. §. rursus non modo, & sequen. cum omnibus DD. in c. commissi de hæretic. in 6.

De Tempore, quo Inquisitores instituti fuerint, & qua de causa, præter à me supra no. tit. 25 rubric. de Episcopis num. 4. lege Azor. Instr. Moral. part. 1. lib. 8. cap. 18. rubri. de Sacris Apost. Inquisit. quæst. 1. & Carenam de officio S. Inquisit. p. 1. tit. 5.

de Apost. Inquisit. §. 2. ubi DD. referuntur, qui D. Dominicum primum fuisse Inquisitorem in Galia Narbonensi constitutum affirmant.

9 Ad hoc autem munus &c.

De scientia, Vita, Morum honestate, & Pruden-
tia in Inquisitoribus requisita, lege Constitutiones
Urbani IV. & Clement. IV. incipientes: *Præ Cum-
missis*, & editas de Annis 1261. & 1265. quas repe-
ties apud Eymeric. 2. part. dirett. ubi Pegna com-
ment. 22. In quo nam autem consistat hæc scien-
tia, Vitæ integritas, & Morum honestas, vide apud
Carenam de Offic. S. Inquisit. par. 1. tit. 5. de Apost.
Inquisitorib. partii. 2. num. 20. ubi docet Inquisito-
res, vel in sacra Theologia, vel in Vtroque Iure
graduatos esse debere, partic. 4. num. 30. & partic.
3. num. 23. & sequen. ubi tanti faciendam esse do-
cet prudentiam in Magistratu, ut eligi potius de-
beat Prudens, & minus doctus, quam magis Do-
ctus, & minus prudens, ubi simus in Magistratu
annexam habente subditorum gubernationem.

11 Nemo Inquisit. officio fungi debet.
Nota quod ætas annorum 40 inchoatorum, quæ
vi Clementinæ Nolentis de Hæretic. exigitur in ijs,
qui ad Inquisitoris Apostolici munus assumuntur,
sicuti elīm sibi locum vindicabat, cum Inquisitores
elige-

eliebantur à Generalibus, & Provincialibus suorum Ordinum; sic hodie, ubi Inquisitores, vel à Summo Pontifice, vel à Sacra Eminentiss. Cardinalium Generalium Inquisitorum Congregatione deputantur, aliquando non attenditur, & Inquisitores de facto minori pollentes ætate creantur. Vide *Carenam loc. nuperc t. §. 4. part. 1. num. 17.* ubi de Inquisitore Cremonæ casum in praxi à Sacra Congregatione positum refert.

12 Sed quia nonnunquam &c.

Hoc observari quoque in Regno Lusitanæ docet *Sousi in Afforism. lib. 1. cap. 1. num. 8.*

14 Inde est quod Inquisitorum Iurisdictio &c.

De hac re textus est in *c. ne aliqui de Hæretic. in 6.* ubi nota quod licet Inquisitor deputatus eset ad beneplacitum, aut Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis, aut Inquisitoris Generalis Hispaniæ, ejus Iurisdictio, nec mortuo Summo Pontifice, nec per obitum Generalis Inquisitoris Hispaniæ, spirat. Vide quæ de hoc contra nonnullos Doctores contrarium tenentes scripsierunt *Azor. part. 1. Instit. moral. lib. 8. cap. 18. Rubric. de Sacr. Apostolo. Inquisitor. quæst. 7. Castropol. tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 12. §. 2. num. 17. & Pegna ad Eymeric. 3. part. direct. quæst. 7. comment. 56. vers. sed ut verum fatear.*

15 Si quid arduum &c.

In Difficilioribus Causis mos Sacram Vrbis Congregationem consulendi in Italia ita percrebuit; ut nullus in contrarium dubitandi sit locus.

22 Inquisitores sine Episcopo.

Facultas, quæ traditur Inquisitoribus incarcernandi Reos, sine Episcoporum consensu in causis Hæreses, & è contra, quæ conceditur Episcopis absque Inquisitoribus, intelligenda est de carcere, qui durus non sit, & pro sola custodia; nam de carcere duro, & qui sit ad pœnam secus dicendum. *Farinac. de Hæresi quæst. 186. §. 3. num. 75.* & nota quod si Episcopus requisitus ab Inquisitore, seu Inquisitor requisitus ab Episcopo ad simul convenientium pro causæ expeditione alicuius Rei, infra dies octo non convenerit, aut vices suas non delegaverit, vel consensum suum non præstiterit, potest Alter sine altero ad causæ expeditionem venire. *est tex. in Clementin. 1. §. propter de Hæretic. ubi Glos. in Verbo consensum in fine.* A' quo nam autem tempore incipiat curere terminus ille diarium octo; & quid, si post hoc transacto, dicat Alter se velle convenire. Vide apud *Farinac. qui supra loc. cit. §. 5. num. 109. & 110.*

23 Possunt Inquisitores.

Nota quod licet in *Clement. 2. §. fin. de Hæretic.* ubi Inquisitoribus, & eorum Officialibus deferendi arma privilegium conceditur, ipsi inhibeatur districtè, ne concessio privilegio abutantur; in causa tamen abusus, privilegium nequaquam amittunt. Vide *Cardin. Zabarel. in §. porrò in summario, & in primo notabil. & Bonifac. de Vitalin. in summar. ante num. 1. & num. 125.* Quando nam autem dicantur Inquisitores arma deferendi, & Ministris S. Inquisitionis concedendi privilegio abuti, lege apud *Farinac. de Hæresi quæst. 182. §. 6. num. 93. & 94.* & quod non obstante quacunque delationis armorum prohibitione facta à quavis lege, sive Civili, sive Municipal, possint Officialles S. Inquisitionis, & Inquisitorum familiares quocunque tempore, seu diu, seu noctu prohibita arma deferre, habetur per ea, quæ scriptis *Ioan. à Royas sing. 21. num. 8. & Pegna in addit. ad Eymeric. par. 3. direct. quæst. 56. comment. 105.*

24 Possunt preterea invocare auxilium. Adde quod per Ecclesiasticas césuras possunt Magistratus, & Principes Seculares, ut sibi opem ferant, quoties opportuerit, coarctare. *c. ad abolendam §. penit. & c. excommunicamus. §. moneantur. de hæretic.* Vide *Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. part. direct. comment. 106. Vers. hoc amplius &c.* possunt quoque in casu retardationis, eosdem Magistratus, & Iudices Seculares, ut sententiam à se latam contra Reos exequantur, per ipsasmet Ecclesiasticas censuras compellere. Vide *Auctor. Lucernæ verbo Executio §. 7. Vers. Immo Inquisitor.* ubi constitutionem quandam Urbani IV. quæ incipit: *Cum sicut. pro fe ad hujusmodi propositum refert.*

25 Possunt quoq; ambo Inquisitores simul &c.

Hujus assertionis rationem vide allatam ab *Ancharan. in c. officium de Heretic. lib. 6.* quæ est, quia duo Inquisitores in eadem Provincia similes Episcopis sunt, & habent jurisdictionem insolidum.

26 Possunt Inquisitores.

Quæ Inquisitores possint, & non possint vide apud *Clement. 1. de Heretic. DD.* quos retuli supra nu. 4. & in decem literis Apostolicis, quas per extensum refert *Pegna in addit. ad Eymeric. part. 2. direct. fol. mibi 129.* ubi plura privilegia iisdem concessa reperies.

36 Sunt autem aliqua Inquisitorib. prohibita.

Adde Summum Pontificem, si tamen casus hæresis in ipso admittatur, & Inquisitorem Apostolicum, contra quem alius Inquisitor nequaquam procedere potest *Sousi in Afforism. Inquisit. lib. 1. cap. 4. nu. 1. & 6. Molin. de Iust. & Iur. tract. 5. tom. 6. disput. 28. num. 18.* & alii DD. quos relatos vide à *Caren. de officio S. Inquisit. par. 1. tit. 5. de Apost. Inquisit. §. 9. num. 74. & 77.*

38 Ad hæc Inquisitores, sine Episcopo. Excipe si alius carcer, quam arctus, & durus ad Reum custodiendum non haberetur. *Ioan. de Immola in Clem. 1. de Hæretic. num. 6.* ubi etiam Bonifac. de Vitalin. nu. 32. & nota quod tota capitilis hujus Doctrina, nedum locum habet, quoties Inquisitor, & Ordinarius simul, sed etiam quoties divisi procedunt. Vide *Farinac. de Hæresi quæst. 186. §. 3. num. 68. & 75.*

Quid possit Inquisitor sine Ordinario, & è contra Ordinarius sine Inquisitore habes in *Clement. 1. de Hæretic. §. sic quod quilibet, & apud Eymeric. 3. par. direct. quæst. 57. nu. 1. & 2. ubi Pegna Comment. 96.*

40 Præterea Inquisitores &c.

Quibus casibus Inquisitores Excommunicationem Summo Pontifici reservatam incurvant, lege apud *Eymeric. 3. p. direct. q. 24.* ubi *Pegna comment. 73.*

47 Tum illud addo.

Hanc Simancæ Sententiam securissimam hodie reddit constitutiones Pauli IV. & B. Pij V. Vide quæ docet *Pegna in addit. ad Eymeric. 2. part. direct. comment. 20. vers. itaque hodie.*

48 Omnes Iudices &c. Sicuti Pius V. constituit &c.

Constitutio hæc B. Pij V. quæ incipit *Sanctissimus D. N.* habebatur post hujusmodi tractatum ab Auctore registrata; sed cum hæc eadem habeatur extensa à *Pegna post director. inter liter. Apostol. ad Off. S. Inquisit. spettan. fol. mibi 135.* supervacaneum vixum fuit in hac impressione illam iterum in fine operis reimprimere.

De Judæis. Titulus XXXV.

S U M M A R I U M .

- 1 **I**udæorum cæcitas.
- 2 **I**udæorum obstinationem, & cæcitatem quibus verbis Patres nostri decreto quodam Toletano execrentur.
- 3 **J**udæi falsa, & vana spe perpetuò torquentur.
- 4 **J**udæorum perfidia veteris testamenti testimoniis convincitur.
- 5 **J**udæi cur tolerentur in nonnullis Provinciis, & quid in eos in Concilio quodam Toletano sancitum sit, eo quod in Hispaniarum Regem olim conspiraverint.
- 6 **J**udæi an iustè expelli possint ex Christianorum Provinciis.
- 7 **J**udæos jure Optimo Reges Catholici ab Hispania expulerunt, pena indicta, ne amplius ad eam reverterentur.
- 8 **J**udæorum expulsionis ab Hispania eleganter meminit Joan. Picus Mirandula Comes.
- 9 **J**udæorum, qui ab Hispania pulsi sunt, numerus. Et quid olim Sexto Concilio Toletano decretum sit, de non permittendis Judæis, Mauris, & aliis hisjusmodi in Hispania degere.
- 10 **J**udæi cum baptizati non sint, heretici, vel apostata dici non possunt.
- 11 **J**udæi, nisi hereticos receptaverint, aut Inquisitorum officium impediunt, ab Inquisitoribus puniri nequeunt.
- 12 **J**udæus baptizatus si ad judaicam superstitionem redierit, puniri potest ab Inquisitoribus.
- 13 **J**udæi cogendi non sunt ad fidem Catholicam suscipiendam.
- 14 **J**udæis Christianas Uxores, aut concubinas habere non licet.
- 15 **J**udæorum ritibus nemo se addicit, nisi qui ex Judæis descendit.
- 16 **J**udæorum superstitiones multi auctores Christiani, & Ethnici irrident.

De Judæis.

Inumbra veteris legis stupidissima cæcitate sedentes Judæi, perinde ac vespertiliones, & noctue, lucis Evangelicæ fugiunt splendorem, & Justitiae Solem Christum Deum nostrum sincere Fidei oculis intueri non posunt. Etenim, ut Apostolus ait; *Dedit illis Deus spiritum compunctionis; oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant, usque ad hodiernum diem.* Sunt planè ille usque hodiè manus plena Chilli sanguine, nempe consentientibus majorum suorum paricidio, & Christum Dominum blasphemantibus, quibus miserit Deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem, factaque est ipsis Scriptura sancta in captiōnem, in scandalum, & in judicium proprium obtusi sunt sensus eorum, & velamen, quod ponebat Moyses super faciem suam, id ipsum positum est super cor eorum, & manet illis in lectione veteris testamenti non revelatum, quoniam in Christo evanescatur ad Roman. 11. & 2. Cor. 13.

2 Extat Patrum nostrorum adversus Judæos hoc Decretum Toletanum: *licet in Toletanum condemnationem perfidie Judæorum numeros & antiquorum Patrum sententie, ac leges promulgatae nitescant, tamen; quia, ut prophetales vaticinium narrat, peccatum Judæorum scriptum est stylo ferreo, in ungue adamantino, super petram duriores effecti in obstinationis suæ cæcitate perdurant.* Omnia quidem elementa Christum verum Deum esse cognoverunt, & per passionis suæ tempore mirabilibus signis id ipsum ostenderunt: *Judæi vero (ut Beatus Cyprianus, Leo Magnus, & Gregorius Papa eleganter aijunt) Messiam, quem Patres eorum expectaverunt, & Prophetæ clarissime prædixerunt, cognoscere noluerunt.* Tanta est Judæorum cæcitas, tanta perfidia, Hier. 17. Concilio Tolet. 16. c. 1. Cyprian. sermo de Resurrect. Christi, Leo ser. 17. de passio. Domini. Gregor. super Evang. homil. 10.

3 Dormiunt quidem isti, somniantq; vigilantes, adventumq; Messiae quotidie sperantes falsis divinationibus, & fallacibus

bus prophetiis tertio quoq; anno illuduntur insanissimè; nec tandem aliquando resipiscere volunt, sàpissimè decepti. *Spes quippe*, ut Basilius ait, *nihil aliud esse videtur, quàm somnium hominis vigilantis*. Et antè illum, Pindarus, *Spem dicebat esse vigilantium sonnia*. Hac vana, & falsa Judæi perpetuò torquentur, & nutant. Nam *Prov. 13. spes, quæ differtur affigit animam*; & sicuti Mantuanus inquit.

Spes longa dolor. Et

Expectare diu labor est, & pondus ini-
quum.

Et ut ait Fabius. *Nihil gravius quàm de-*
stitutæ spes torquent. Qua vel sola ratione, non infacetè superioribus annis dicebat quidam, se nunquam Judæum futurum. *Joan. 1. & 4. Niceph. lib. 14. Eccles. hist. cap. 40. Basili epist. 17. Proverb. 13. Fab. decla. 12.*

Gen. 49. Multa sunt evidentissima testimonia Scripturæ Sacræ, quibus perfidia Judæorum planissimè confutatur; sed, ut omittam Apostolorum, & Evangelistarum scripta, quibus isti miseri, & miserabiles credere nolunt, unum, aut alterum ex innumeris veteris testamenti locis adversùs illos adducere placuit; quos nulla tergiversatione, nulla callida interpretatione subvertere, aut vitare poterunt. Prior locus est in prophetia illa morientis Jacob, cuius hęc sunt verba: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux defemore e ius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Quod nemo non intelligit in adventu Christi fuisse completum, nec enim sceptrum, nec dux fuit eo tempore in Juda, ut elegantè docet *Aug. lib. 12. contra Faustum, & Nicepho. lib. 1. Eccl. hist. c. 6. & 9.* & rerum evidētia id ipsum per picuum factum est. Posterior locus est in hebdomadibus Danielis, ubi tempus ipsum veri Messiae Christi Dei nostri, subobscurè prima fronte, sed tamen certissimè atsignatum, ac penè digito ostensum est; quem admodum ibidem *Divs Hierony.* & plerique alii subindè alibi docent. Prætero sciens Isajam, & reliquos omnes Prophetas, quorum vaticinia manifestissimè veritatem eandem uno ore consentiunt, *Gen. 49. Dani. 9. Isai. 53. August. lib. 12. contra Faustum cap. 42. Chrys. oratio. 2. aduersus Iudeos. Clemens Alexan. lib. 1. Stromatum versus finem.*

5 Tolerantur Judæi in nonnullis Provinciis, propterea quod magna tributa pendunt; Divina quoque providentia facit, ne funditus extirpentur, ut hostes etiam, & inimici nostri testes sint certæ fiduci, & integratatis scripturarū nostrarum, qui per universum Orbem dispersi veteris Testamenti codices proferentes, testimonio nobis sunt, Scripturas integras apud nos haberi, quas illi magna diligentia servant ad suum judicium, & condemnationem. Sunt autē Judæi cunctis nationibus invisi, apud omnes abjecti, irrisi, oppressi, & infames; neq; injuria, quippe cum superstitionibus, usuris, & seditionibus omnia inficere, ac perturbare soleant. Et quamvis timidissimi sint, ausi tamen olim fuerunt contra Regem Hispaniarum conspirare; quamobrem in servitutem redacti sunt, ad quam revocari debent qui libertate superbunt. Contra illos itaque in *Tolet. Concil. quodam Toletano hujusmodi Decretum extat: Quoniam Judeorum perfidia, non solum tunicaam Sacri Baptismatis Christiani, quam susceperebat, maculavit; sed etiā contra Regem, regnumque conspirare ausi sunt, suis omnibus rebus nudati, tāmeorum perfidorum personæ, quām Uxores eorum, ac filiorum, & reliquæ posteritatis per cunctas Hispaniarum Provincias servituti subjaceant perpetua, maneantq; usq; quaq; dispersæ: illique, qui eosdem Iudeos in seruitutem acceperint, in nullo eos permittant rituū suorum ceremonias celebrare, aut colere. 17. Concilio Tolet. c. 8. Alex. Alef. 2. p. q. 179.*

6 Quæri autem solet, an Judæi expelli justè possint ex Christianorum Provinciis. Quod quidem multis, magnisq; rationibus jam pridem obtinuit, ne perfidia sua noceant Catholicis, & peccare eos faciant, aut certè illis fiant in scandalum. Etenim eam retributionem Judæi solent impendere, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueverunt hospitibus exhibere. Sicut Innocen. III. Archiepiscopo Senonen. scitè admodum scripsit; Sic tamen expellendi sunt, ut accepto prius deliberandi spatio, vel discedere possint, vel eandem cum civibus religionem amplecti; sicuti prudentè Hermas Letmatius inquit. Et tertio imperii sui anno Justinianus promulgavit legem, ut in jurisdictione sua non essent pagani, neq; hæretici, nisi soli Orthodoxi Christia-

ni, datis illis induciis usq; ad Menses tres ad conversionem. Auctor *Paul. Diacon. lib. 16. rerum Romana. Exod. 23. in fin. c. & si Iudeos de Iudeis. Oldra conf. 87. & conf. 264. Socin. conf. 86. lib. 4. Corset. de potesta. Reg. quest. 81. Alber. in rub. de heret. lib. 6. quest. 7. Hermas lib. 2. de instau. religio. cap. 12.*

7 Igitur jure quām optimo expulsi fure Judai tota Hispania legibus Regum Catholicorum Fernandi, & Isabellæ; quibus, longa sapientum consultatione præmissa, concessum fuit quadrimestre ipsatum, intrà quod possent converti ad Fidem Catholicam, vel bonis suis omnibus venditis ab Hispania dilcedere; quo tempore lapsi, qui in sua perfidia persistiterunt, coacti sunt abire cum uxoribus, filiis, servis, familiaribus, & rebus suis, & vetitum illis fuit, ne unquam in Hispaniam redirent, in qua si deinceps reperti essent, pena mortis, & publicationis bonorum statim ob eam rem punirentur. Cautum præterea legibus pragmaticis est, ut nullus Judæus ingrediatur in Hispaniam quovis quæsito colore eadem pena mortis, & confiuationis bonorum in eos exequenda. Qui in Hispania comprehensi fuerint, & ut nihil eis prospicit, si forte dixerint, se velle ad Fidem converti, nisi in primo Regni limite id ipsum fuerint publicè protestati. Quod si quispiam Christianorum Iudeos receptare convictus fuerit, in poenam publicationis bonorum omnium incurrat. *pragm. 5. data Granata anno Domini 1492. & pragmat. 6. ibid. data anno Domini 1499.*

8 Joannes Picus Mirandulæ Comes lib. 5. adversus Astrologos hujus memorabilis ejectionis eleganter meminit his ipsis verbis: *Non minoribus ferè post ea tempora calamitatibus gens Hebraeorum obruta est, quām aut sub Tito, aut sub Adriano: pulsis nuper Iudeis omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege, nunquā certe sati laudato, ubi, & numero, & divitiis, & auctoritate plurimum poterant. Qua ejectione nihil unquā ferè, vel tristius, vel acerbius passos ipsi se non diffitentur. Ita multi naufragio, pestilentia quam plurimi, fame maxima pars eorum absumpti, ut nobis etiam Christianis in tanta calamitate, in qua Divina Justitiae gloria delectabat, homines tamen extrema adeò patientes commiserationem facerent, & dolorem c. 12.*

9 Tunc autem fuerunt ab Hispania pulsa quadraginta millia Iudeorum, ut Reuchlin, aliquique testantur, qui si diutiùs crescere, ac multiplicare permitti forent, non dubito quin totam ferè Hispaniam, & perfidia infecissent, & usuris spoliassent; sed melius res habet; nullus enim vel Judæus, vel Mahumetanus, vel alterius cuiuslibet sectæ, aut hæresis permisus est exinde in Hispania commorari, quod jam olim in Sexto Concilio Toletano majores nostri decreverant hoc verborum tenore: *Sanctum Concilium simul, & cum consensu Tolet. Con. city Decree. Christianissimi Principis, suorumq; optimatum, illustrumque virorum hanc promulgamus Deus placitum sententiam; ut quisquis succendentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non antè condescendat Regiam Sedem, quām inter reliqua conditionum Sacramenta pollicitus fuerit, nullum non Catholicum permettere in suo Regno degere. Si verò post quām ad Regni gubernacula accesserit, ipse temerator hujus extiterit promissi, sit anathema Maranatha in conspectu Sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni; similiter, & omnes, qui cum eo consenserunt. Hæc illi Cano. 3. Alberti in rub. de heretic. lib. 6. quest. 3. Lucius Marineus siculo lib. 19.*

10 Cum igitur Dei gratia jam pridem Hispania liberata sit a Iudeorum superstitione; non opus est pluribus in hoc tractatu immorari. Adde quod Judæi, cum baptizati non sint, nec Fidem Christi profesi, hæretici, vel Apostatae dici non possunt, ac prouidè inquisitorum jurisdictioni non subjacent; Ecclesia namq; de his, qui foris sunt, non judicat; & Inquisitoribus jurisdictione duntaxat mandata est adversus hæreticam pravitatem, & Apostasiam *cap. filii cum sequenti de heret. lib. 6. insupercriptionibus, & 1. Corin. 5. c. multi. 2. q. 1. cap. gaudemus de divortiis.*

11 Neque audiendi quidam, quorum est Oldradus, existimantes Ecclesiam, & Inquisitores procedere posse contra Iudeos, quoties illi erraverint contra vetus testamentum, aut Christianum quempiam ad Judaismum induixerint, aut circumcididerint, aut Fidem Catholicam abnegare coegerint; Nam primo casu hæretici non sunt, nec nostra refert, an vetus testamentum vjolent, vel observent, cum utroque modo foris sint; in aliis verò per Judices Laicos puniendi sunt; Tametsi non

non abnuerim Inquisitores de his causis cognoscere quoque posse constitutionem quadam extravagante Nicolai IV. Cœterum si Judæus, Maumetanus, aut quicunque alias hæreticos receptaverit, defendenter, vel illis faverit, vel Inquisitoribus obsisteret, vel eorum officium impediret, vel hæreticorum libros hodiè retineret, ut Franciscus Bursatus rectè respondit, puniri quidem posset ab Inquisitoribus; quia, sicut Ulpianus ait, omnibus Magistratibus secundum jus potestatis suæ concessum est jurisdictionem suam defendere penali judicio; quod multò magis Inquisitoribus permisum est. Oldra. consil. 36. Guido Carmeli. de hæresi. Judeorum c. ulti. Brunus lib. 4. de hæretic. cap. 2. l. Judeos l. Judei 2. C. de Judeis. directorium fol. 133. ubi extravag. Nicolai. l. 1. si quis jus dic. non obtempe. c. accusatus. 5. ulti. de hære. lib. 6. Zanchi cap. 36. Franc. Bursatus consil. 90.

12 Si verò Judæus baptizatus ad judaicam superstitionem redierit, canis scilicet ad vomitum, aut Christianus aliquis ad ritus Judeorum transierit, puniri potest ab Inquisitoribus, tanquam aliquis alias hæreticus, vel apostata; & ad probandum hoc facinus, etiam Judeorum testimonium admittitur, quo legitimè probato, relapsi, & impenitentes regiis legibus igni traduntur. cap. contra Christianos de hæret. lib. 6. regia. l. 7. tit. 24. part. 7. & l. 1. tit. 1. lib. 4. fori leg. Alberti lib. de agnoscen. assert. Catbo. quæst. 32.

13 Judæi autem admonendi sunt, non autem cogendi ad Fidem Catholicam sucipiendam; cujus enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat; nec inviti convertendi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiae. Verum compellendi sunt, ut in Fide suscepta permaneant; præmiis quoque, atque honoribus allici debent ad salutem, & onerari possunt exactionibus, & infamia notari, ut convertantur. 4. Concil. Tolet. Cano. 55. C. de Judeis 45. dist. l. 1. de just. & jur. Alex. Alef. 2. part. quæst. 179. infine. Hermas Letmatius lib. 2. de instau. relig. cap. 12.

14 Neq; licet Judæis Christianas uxores ducere, aut illas pro concubinis habere. Quod si filios ex tali conjunctione su-

sceperint, assumendi sunt ad baptismum, etiam invitatis parentibus, ut multis Conciliis Ecclesiasticis decretum est. Præterea Judæi, qui Christianis Mulieribus se commiscere ausi fuerint, acerbissimè puniri debent, sicuti Oldra. Alex. & Philip. Corneus, aliiq; jurisperiti tradunt. 3. Concil. Tolet. cap. 14. & Concil. seq. can. 61. Oldra. cons. 333. Alex. cons. 99. lib. 6. & cons. 13. lib. 7. Cornel. cons. 114. lib. 1. Grillan. de pœnis omnifa. coitus qu. 12. Hippol. cons. 101. Boerius decisione 316. Alciat. lib. 7. parerg. juris cap. 23.

15 Nemo quidem ad Judeorum ritus jām transit, nisi qui ex Judæis parentibus descendit, & ab eis judaicam superstitionem didicerit; quod ante multa secula. Jvvenalis Satyra. 14. his versibus prodidit:

Quidam sortiti metuentem Sabbathapartem,

Nil præter nubes, & Cœli numen adorant,

Nec distare putant humana carne svilam,

Qua pater abstinuit: mox, & præputia ponunt.

Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaicum ediscunt, & servant, ac metuunt jus.

Tradidit arcano quodcunque volumine
Moses.

16 Multa demum contra Judeos, & eorum perfidiam scripserunt Theologi, Tertulia. Cypr. Athan. Paul. Burgen. & cœteri, quæ omnia legere cupientibus passim obvia sunt: & Plutarc. eos irridet libro. de superfit. Tertul. lib. contra Judeos. itidem Cyprianus, duobus libris, Athan. lib. de Incarn. Verbi. Chrys. orationib. adversus Judeos. Justin. Martyr dialogo cum Triphonte adversus Judeos. Niceph. lib. 10. cap. 32. cumseq. & lib. 14. cap. 16. Marsil. Ficinus lib. de Christ. Relig. cap. 27. cum sequen. & Ludovic. Vives lib. 3. de verita. Fid. Christiana. Burgen. inscrutin. script. & alii multi. 4. Concil. Toleta. Canon. 61. cumseq. & 1. Concil. Matiscones Canon. 8. & deinceps. Tiraq. de jure primogen. quæst. 66. copiofissimè. Finus Hadrianus in flagello contra Judeos.

ANNOTATIONES.

1 In umbra veteris &c.

De Iudeorum materia, vide *Gavant. in manual. Episcop. Verbo Iudei. Barbos. in collect. Decret. tit. de Iudeis. Eymeric. 2. part. direct. quæst. 22. ubi Pagna Comment. 57. & alii pluribus locis. Caren. de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 14. rubr. de Iude. & al. infid. §. 1. & sequen. Autor. Lucerna Verbo Iudei. num. 1. & sequen. & penè omnes Summistas. Vide de pariter tract. eruditissimum Marquardi de Susanis de Vino; ibi enim omnia ferè, quæ ad Iudeorum, & aliorū Infidelium rem spectant, invenies.*

4 Multa sunt evidenter testimonia. Patres, & Doctores, tum Antiquos, cum neotericis, qui Iudaicam perfidiam confutantes, contra ejus errores scripserunt, vide apud *Pagn. in addit. ad Eymeric. 2. part. direct. Comment. 47. quæst. 22. vers. Iudeorum errores; ubi etiam vers. Insignem &c. quid Summi Romani Pontifices egerint, ut hos ad viam Veritatis poslent reducere, leges.*

5 Tolerantur Iudei &c.

De Iudeorum toleratione, vide c. si Iudeos extra de Iude. c. Iudei extra de testi. & D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 11. Cur autem ritus Iudeorum, & non Saracenorū tolerantur ab Ecclesia lege apud *Eymeric. 2. part. direct. quæst. 46. num. 13. ubi Pagna comment. 71. §. Et ideo ritus Iudeorum, & apud Marquard. par. 1. cap. 2. num. 7.*

Iudeorum Gente nullam in toto Orbe indigniorē, infamorem, & abominabiliorem reperiri scribit *Carena de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 14. rubr. de Iude. & alijs Infid. num. 1. & hoc ex iis, quæ scripserunt *Bovadill. in sua politic. lib. 1. cap. 4. & Castill. decis. Regn. Sicil. 107. num. 47. & sequen. & Finus Ferrarens. in suo flagello contra Iudeos lib. 9. cap. 6. quam plurima Iudeorum flagitia præcipue contra Christianos commemorat. Vide Socratem in sua Ecclesiast. Histor. lib. 7. cap. 16.**

6 Quæri autem solet &c.

De hac quæstione vide inter se Doctores pugnantes. *Archid. in c. qui sincera. 45. distinct. Ioan. de Anan. in c. si Iudeos. vers. in contrarium facit. Anton. Corset. tractat. de potest. Reg. part. 5. & ult. q. 81. & Inol. in Clement. 1. de Iudeis. facere videntur pro affirmativa sententia; pro negativa vero, quæ tamen est semper intelligenda de Iudeis pacificis, & Christiana Reipublica innoxii, sunt Oltrad. conf. 87. & conf. 264. qui pro se adducit tex. in l. Christianis C. de pagan. Io. Andr. in additio. spe. cu. super rubr. de Iude. & Abba. in c. quod super. vers. ultimò hic quæritur. Ancharan. in d. c. quod super. vers. quarto quæro. & alii quam plures, quos citatos, vide apud Marquar. qui supra p. 1. cap. 7. nu. 4.*

7 Igitur jure quæm optimo expulsi fuere Iudei &c.

Hujus expulsionis causas, & seriem vide apud Doctores, quos citat *Carenaloco nupercitat. & nota idipsum quoque factum olim fuisse à Philippo Galliarum Rege; Ipse enim è sua Provincia Iudeos omnes ejecit, eorum bonis directis, ut auctor est Platin. in Clementis V. Summi Pontificis Vita, Tiberium Cæsarem fortasse imitatus, de quo scribit *Joseph lib. 19. Antiquit. Iudeic. cap. 10. quod Iudeos omnes propter eorum scelera ex Urbe Roma profligavit.**

10 Cum igitur &c. adde quod Iudei &c.

Nota quod licet Iudei propriè hæretici non sint, cum careant Baptismo, & nunquam fuerint degremio Ecclesie, ex quo sequitur, quod in Spiritualibus, Canonicis legibus non ligentur, nec Ecclesiasticis Censuris affici queant, quod matrimonium licite contrahant in gradibus humano jure prohibitis, nec in ipsis locum habeant Iura Canonica, quæ obligant ad Iuramentum timore perire &c. attamen negari non potest quin saltem in proprie, & largo modo Hæretici vocari non queant; & sic in aliquibus casibus Inquisitorum Iurisdictioni subjaceant, & quandoq; saltem per indirectum excommunicentur; quid sit autem Iudeos per indirectum excommunicare, vide *Marquard. qui supra part. 2. cap. 5. nu. 4. docentem Iudeos per indirectum excommunicare, esse interdicere communioni fidelium cum ipsis c. post misericordiem de usur. c. quanto. c. multi. 11. quæst. 1. c. decernimus de decim. & habetur per Gloss. in c. Iudei. el. 11. in Verbo permittuntur in fine de Iude. Vide pariter Jo. Andr. in c. firm. simile de Hæretic. num. 3. & eundem Marquard. par. 2. cap. 8. nu. 1. 2. 3. & 8.*

11 Neque audiendi &c.

Veritas est quod hodiè possunt Inquisitores procedere in quibusdam casibus contra Iudeos. Vide supra notata tit. 11. *Rub. de Idololatr. nu. 11. vide pariter Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 14. rubr. de Iudeis. & alijs Infid. nu. 14. ubi docet quod seclusis etiam Pontificis Constitutionibus, & solo Canonico Iure communi attento, Inquisitores possunt in multis casibus Iudeos, & Saracenos punire, hanc Simancæ sententiam confutando nu. 15. Casus, & toram hanc de Iudeis materiam legi apud eundem sequentibus numeris, nempe a nu. 16. usque ad 50. per totum.*

14 Neque licet &c.

Qua poena puniatur Iudeus habens rem cū Christiana, vide apud *Marquardum ut supra par. 2. cap. 3. nu. 2. 8. 12. 13. 14. & 15.*

De Judicibus Secularibus. Titulus XXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 **H**æresis cognitio ad solum Ecclesiasticum judicem pertinet.
- 2 Judices secularis cognoscere non possunt de causis Civilibus, aut Criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisitores.

- 3 Judices Seculares punire debent illos, quos Inquisit. hæreticos declaraverint.
- 4 Judex Secularis an sententiam Judicis Ecclesiastici in causa hæresis exequitetur, nulla de justitia ipsius cognitione, vel fide facta.

- 5 *Judicem Secularem in causa hæresis merum esse executorem, multorum vera est opinio.*
- 6 *Judicem Secularem aliquando exequi non teneri sententiam Judicis Ecclesiastici, quorundam falsa est opinio.*
- 7 *Judicem Secularem de nullitate sententiae Inquisitoris cognoscere posse quidam sentiunt.*
- 8 *Judicem Secularem de nullitate sententiae Inquisitoris cognoscere posse quidam sentiunt.*
- 9 *Ignei temeritas, & procacitas notatur.*

De Judicibus Secularibus.

Gognitio hæresis ad solum Ecclesiasticum Judicem pertinet; quia crimen hoc adversus Fidem, & Religionem committitur; de iis enim criminibus, quæ Secularis administratio ignorabat, & Christiana Religio ostendit crima esse, solus cognoscit Ecclesiasticus Judex; ut sunt hæresis, schisma, & alia id genus. In quacunque igitur parte judicii secularis inciderit ejusmodi criminum cognitio, protinus ad Ecclesiasticos Judices remittenda est, ut rectè Mafuerus tradit. c. ut Inquisitionis, & c. prohibemus de hæret. lib. 6. l. 1. C. Theod. titu. de Religione Abb. & coeteri in c. cum sit generale. defor. compet. Zanchi cap. 5. Alciat. in cap. 1. de offi. ordinum 73. Herm. lib. 7. de instaur. Relig. cap. 16. Mafuer in pract. Forensi. ritu de remis. ad finem. elegantè Oſtus lib. 2. contra Prologomena Brentii.

2 Hoc amplius hodiè jure Regio prohibetur, ne quispiam Secularium judicum quantacunque dignitate, ac potestate sit prædictus, cognoscere ullo modo præsumat de causis Civilibus, aut Criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisidores, & judices bonorum publicatorum; ne sub pretextu quidem sublevandi vi oppressos, quod alioqui saluberrimum, & præsentissimum remedium esse solet ad propulsanda gravamina Judicum Ecclesiasticorum; si qui tamen appellare voluerint in superscriptis causis, adire debent Senatum Sanctæ Generalis Inquisitionis, Mandatum Regium datum Burgis die Martii 17. Anno salutis 1508. renovatum anno 53.

3 Sed quamvis Judices Seculares de causis hæretorum cognoscere nequeant; condemnare tamen, & punire debent illos, quos Inquisitores declaraverint hæreticos esse pertinaces, relapsos, aut im-

penitentes; Eorum enim officium in prædictis causis non in cognoscendo, sed in exequendo consistit. Hanc autem executionem facere tenentur, cum fuerint ab Inquisitoribus requisiti; etenim cum Ecclesia non habet ultra quid faciat, cum hæreticos ad fidei unitatem convertere nequit, cum poena severa illos punire non possit, Judicibus Secularibus animadversione debita puniendos relinquunt, ut quod non præalent Sacerdotes efficere per doctrinæ Sermonem, Potestas Secularis hoc imperet per disciplinæ terrorem. c. ut Inquisitionis de hære. lib. 6. c. cum non ab homine de judi. c. princeps. 22. quæst. 5. Joan. Lup. in c. per vestra. §. 48. Guillel. Benedit. quæst. de homicidio. Brunus lib. 4. de hæret. cap. 14.

4 Hinc exoritur quæstio anceps, de qua inter jurisperitos acris contentio est: an Judex Secularis in causa hæresis sententiam Judicis Ecclesiastici statim oculis, quod ajunt, clausis exequi teneatur, nulla de justitia ipsius cognitione, vel fide facta. Bart. & complures alii putant Judicem Secularem nova Inquisitione instituta, tam de processu, & sententia Inquisitoris, quam de crimine cognoscere posse; ideoque ipsum non prius teneri ad exequendam sententiam Inquisitoris, quam ei de justitia processus, causa cognita, plena fides facta fuerit. Quod argumento cuiusdam Constitutionis Justiniani confirmant, quæ tantum de crimine mixti fori loquitur, cuius cognitio tam ad Secularem, quam ad Ecclesiasticum Judicem pertinet: Et hæc est communis opinio Legistarum, ut Joan. Imol. & Felin. testantur. authen. de Sancti. Episcopis. §. si verò de crimine. Guillel. de Cu. Bar. Bal. Ange. Alber. Paul. & Fulgo. in l. Magistratibus de jurisd. omni. judi. Joan. Imol. in cap. 1. de offi. ord. Fel. in c. ad abolendam de hæret.

5 Alii verò ajunt Judicem Secularem in causa hæresis merum executorem esse, nec de processu, vel sententia Inquisitoris, neq; de crimine cognoscere posse; sed quod Inquisitor judicaverit sine mora, & absq; novo processu, & cognitione Secularem exequi debere. Quæ sententia verior quidem, & receptio est, & ulu etiam comprobata, & Constitutione Bonifacij VIII. apertè confirmata. c. Inquisitionis. §. prohibemus de hæret. lib. 6. & est communis Canonistarum sententia, quam, & Legistæ sequuntur. Bal. in auth. Clericus. G. de Episcopis, & Cleri. Ange. in l. Divus 2. de custod. reor. Abba. & Anchar. in c. at si Clerici de judi. Salicet. in l. & quidem. C. qui accusat. non poss. Jas. Deci. Purpura, & Orofus in l. magistratibus de jurif. omn. judi. Joan. Imol. & Alciat. in c. 1. de offi. ordin. Matth. de affl. in proem. Conſti. Sicilia & glos. Gladii. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 15. Alber. lib. de agnos. affer. Catholicis quæſt. 25. nu. 44.

6 Ab hac generali sententia nonnulli excipiunt quoddam caſus, qui proculdubio in Hispania recipiendi non sunt. Primus est, cum Judici Seculari liquidò constaret sententiam Inquisitoris esse inuitā, & iniquam; quo caſu illam exequi non tenetur contra conscientiam suam; auxilium enim brachii Secularis non est impartendum ad inuictitiam, sed ad ea, quæ Deo placita sunt, exequenda; neque potest Judex Secularis occidere illum, quem scit innocentem. Quam ob rem ajunt causam referendam esse ad eundem Inquisitorem, ut illam rectius dijudicet. Hæc est opinio Gonſali, Alciati, & Conradī Bruni; Sed bona eorum venia dixerim, opinatio ista falsa, & periculoſa est; Unde enim ſcire potest Judex Secularis illum esse innocentem, quem Inquisitor hæreticum eſſe pronunciat? Nunquid ex actis? At ea examinare non potest, ut paulo ante dixi. Nunquid ut privatus? At ſecundūm propriam conscientiam judicare non debet. Relinquitur ergo, ut hæc opinio falsa sit, & inanis. Quid? quod vix unquam fieri poterit, ut quipiam ſciat reum hæreticum, nunquam fuisse. cap. 1. de offi. ordin. & illic Alcia. nu. 110. Gonſal. de hæret. pravit. quæſt. 19. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 15. l. illicitas. §. veritas de offi. præſid. cap. quoniam contra de probati. c. quia veriſimile de præſumpt.

7 Addunt præterea iſti exceptionem aliam eodem prorsus morbo infectam; ajunt enim, Judicem Secularem de nullitate ſententia Inquisitoris cognoscere posſe, ſi ſententia propter defectum jurisdictionis nulla eſſe dicatur; quia talis ſententia exequenda non eſt; Neque obſtat quod Secularis Judex de his cauſis cognoscere nequit; eo enim caſu non cognoscit de hærefi, ſed de ſententia nulla. Hæc, inquam, exceptioni nihilo magis vera eſſe potest, quam opinio paulo ante relata; quia Secularis Judex protinus exequi tenetur Inquisitoris ſententiam, nec ullam cognitionem harum rerum habet. Ad hæc ſententia Inquisitorum coram Clero, & Populo publicè proferri ſolet, memoratis breviter, atque relatis totius cauſæ actis; quo fit, ut nullitas ſententia illic ſinē ſcandalō tractari non poſſit; Adde, quod Inquisitorum ſententia cum conſilio peritorum, & cum deliberatione magna prolatæ, non facile de nullitate poſſunt eſſe ſuceptæ. cap. ſi eo tempore de refri. lib. 6. & inibi Archidiaco. Joan. And. & Domi. l. 4. §. condemnatum de re judic. Gonſal. & Brun. locis prenotatis. G. ut Inquisitionis. §. prohibemus de hæret. lib. 6.

8 Ad hæc, Andreas Alciat. aſſerit, Judicem Laicum non teneri statim damnare reum ab Inquisitoribus ſibi relictum, quādo verè non fuisset reus hærefi crime maculatus, tametsi Judex Ecclesiasticus id pronunciasset; & ita, inquit, dictum fuit, quod Judex Laicus non tenebatur exequi ſententiam Inquisitoris, qua pronunciaverat mulierem quandam hæreticam, quæ revera ſolummodo fecerat poca amatoria, & insuper contra eam erant indicia quarundam maleficarum. Joan. Igneus quoq; memorat, idipſum bis contigile Mediolani, ubi duæ mulieres ab Epifcopo Parmensi, & Inquisitore de hærefi condemnatæ, impunes evaſerunt; compertumq; extitit, recte eas de fide ſemper ienifiſſe. Addit etiam, quod Rothomagi muliercula quædam, veluti hærefi rea flammis destinata, absolute fuit à Secularibus judicibus, & qui eam damnaverant, fuere in expensis condemnati. Sed profecto hæc omnia, & id genus alia, vel conficta ſunt in odium Sanctæ Inquisitionis, vel certe à pravis, & imperitis judicibus temerè, & iniquè facta. At verò in Hispania

nia nihil tale inveniri, ne suspicari quidem potest; tūm quia Inquisitores eliguntur eruditi, prudentes, & boni; tūm etiam, quia omnia cum consilio peritorū agunt, & consultissimè, atque justissimè judicant. Unde relinquuntur quod Judices Laici eorum sententias confessim exequi debent, nec ullo modo cognitionem hanc usurpare possunt. *Alciat. in cap. 1. de offi. ordi. num. 104. Joan. Igneus in l. 1. §. cum dominus ad Sillania num. 41.*

*Igneitatem
titus.* 9 Coeterum quoniam in illum Igneum conviciatorem incidimus, qui subinde posse os in Cœlum scriptis editis veritus non est; operæ pretium erit ejus maledicam temeritatem, & intemperatum judicium brevitè, & cursim notare, ne procacia impudentissima illi cedat impunè; Nām ut omittam ea, quæ in Alciatum literatissimum, nulla injuria lacesitus, licentiosius, amarius, atque prolixius, temerè, atquè inverecundè effutivit; quis ferat illum de Summo Pontifice Christi Vicario his verbis loquentem? *Bonifacius VIII. gladium extensem habuisse vi- fuis est, interdicens Judicibus Secularibus notionem, & Judicium, volens eos promptè sententias ab Episcopo, & Inquisitore latas exequi, sub interminatione censuræ*

Ecclesiastice; quasi sententiae illius sanguinariae Judices Laici lictores esse debeant. Hæc ille, qui si sententias Inquisitorum, quibus imponentes, & pertinaces, hæreticos esse declarant, sanguinarias vocat, insipiens omnino, ac demens est. Si verò sanguinariam ait esse sententiam Pontificis Maxi., qua supremus Pastor judicibus Laicis præcipit, ut hæreticos animadversione debita puniant, proculdubio in Papam ipsum sacrilegus, & hæreticorum fautor censi potest; Sed ulterius progressa hominis hujus, impudentia dicam, an insania? omnes quotquot unquam fuerunt Imperatores, quo jure, qua injuria, procacissimè infamat, ut tandem ore sacrilego fraterculus iste gigantum, Carolum Cæsarem Regem nostrum, Imperatorem omnium Christianissimum, Optimū, & felicissimum, quasi criminum successorem, confictis fabulis temerè, ac falsè infectetur. Qua in re quidem helleboro magis, quam confutatione dignus est; neque aliud ei verius responderi potest, quam id, quod olim de Cornelio Tacito Tertullianus in apologetico scripsit, quod tute ipse legere poteris. *Igneus in l. 1. §. cum Dominus. ad Silla. num. 39. & in tract. An Rex Francia subfit Imperatori.*

ANNOTATIONES.

1 Cognitio hæresis ad solum Ecclesiasticum Iudicem pertinet &c.

Hanc Doctrinam intellige de Iure Canonico; nām olim de Iure Civili Secularis Index de hæresi crimine cognoscebat. Est *Tex in §. si verò crimen in fine in authent. de Sanctiss. Episcop. & in l. prima §. final. C. de Summ. Trinit. & Fid. Catholic. & in l. quicunq; §. ultimo C. de Hæretic.* De hac materia vide *Farinac. de heres. quest. 186. §. 9. num. 152. & sequen. Locat. in Praxi. Verbo Index. §. Index Secularis, & sequen. Eymeric. 3. part. direct. quest. 35. num. 1. & sequen. ubi Pegna comment. 85. Vers. ex hac assertione, & sequen. & Caren. de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 2. Rub. de hæretic. pænitent. Impenit. & relaps. num. 44.*

3 Sed quamvis Iudices Séculares &c. Notandum ex hac Doctrina quod sicuti cognosce-

re, & judicare de hæresi Ecclesiastici Iudicis est; sic est Iudicis Secularis exequi, & punire. *c. ad abolendam extra de hæretic. & c. vergentis.*

4 Hinc exoritur quæstio &c.

Hanc Bartoli sententiam in Hispania ab omnibus scholis ita expulsam tradit Franc. Molin. ut si quis eam teneat, habeatur pro Impio. Autorem hunc legi *lib. 1. de Brach. Secul. cap. 8. per totum cum Scortia in select. Rom. Pontif. Constit. Theorem. 34. vers. quare Index Secularis.*

8 Ad hæc Andreas Alciatus asserit &c. Rescriptum Mediolanensis Senatus ex diuero oppositum his, quæ hic Igneus refert, vide apud Caren. de Off. S. Inquisit. par. 2. tit. 2. §. 6. de pæn. Relapsi nu. 44. Vers. Dilecte Noster &c.

De Lamiis. Titulus XXXVII.

S U M M A R I U M.

1 L Amiarum nomina, & unde se dīctae fuerint.

2 Strix quid sit, & unde dicatur.

3 Lamiæ plerūq; mulieres esse solent, raro autem viri in hoc crimine deprehendiuntur.

- 4 Dæmones an fieri possit, ut sint incubi, & succubi.
- 5 Dæmones interdum assumunt corpora, & sunt incubi, & succubi.
- 6 Lamiae, an fieri possit, ut à Dæmonibus deferantur per aera.
- 7 Lamias non verè ferri per aera, sed mente tantum, & cogitatione, quidam asserunt.
- 8 Lamias interdum verè, & corporaliter ferri per aera, verissimum est.
- 9 Ancyranum Concilium non negat eas fieri posse, quæ sapè à Dæmonibus cum Lamiiis perpetrantur.
- 10 Lamias per aera ferri à Dæmonibus, falso est creditu, quam easdem pro veris falsas illusiones habere.
- 11 Ecstasis, & raptus quomodo fiat.
- 12 Lamiae, cum à Dæmonibus illusionibus falsis decipiuntur, quomodo fiat, ut eorum corpora nihil sentiant.
- 13 Lamiarum causa cur ad Inquisidores pertineat.
- 14 Lamiiis, quæ fit, ut fides habeatur contra se ipsas, aut contra cæteras, si in solo spiritu illusiones patiuntur.
- 15 Lamiiis quomodo fides adhibenda sit adversus alias maleficas.
- 16 Lamiae quo pacto punienda sint, si constet eas hereticas fuisse.
- 17 Lamiae, quas infantes occidisse constat, se redire volunt ad agendam pænitentiam, an ab Inquisitoribus relinqu possint curie Seculari.
- 18 Judices Seculares propter alia crimina punire non possunt Lamias sibi relictas, nisi causa cognita.
- 19 Lamiae quando Judicibus Secularibus tradenda sint.
- 20 Lamiarum filias in vitium maternum succedere falsa est opinio.

De Lamiis.

Lamis nominibus perversæ quædam, & maleficæ mulieres vocari solent. Sunt qui Lamias, sunt qui Striges appellant, & idiomate Hispano, Bruxas, & Xorguinas nominant. Lamiae frequentius à plerisq; appellantur, idque ob similitudinem cuiusdam bestiæ, quæ speciem habet humanam, & corpus bestiale; & ut inquit Gregorius, ita crudelis est, ut suos filios dilaniat. Et Philostratus lib. 4. de vita Apolonii. c. 8. ait, Lamias à quibusdam Larvas appellari, & lemures, esseq; ad amorē, & Venerem pronas. Duris autem lib. 2. Lybicorum inquit, mulierum pulcrum fuisse Lamiam, Belli, & Lybiæ filiam, quam Juppiter adamarit, ex eaque filium suscepit, at Junonem zelotypia infensam, eum infantem perdidisse, ipsamque in feram mutasse, quæ nunc sui desiderio alienos filios rapiat, perdatque. Hæc Alciatus pleniùs, quam Svidas in verbo, *Lamiam*.

Lamiae unde dictæ.

Quid Lamia.

Vnde Striges dictæ.

2 Strix à stridore vocis dicta, avis est nocturna, & importuna; indè dicuntur Striges mulieres istæ, quia noctu præcipue versantur in maleficiis, & infantium ianguinem fugunt. Nam, ut Festus ait, Striges dictæ sunt mulieres maleficas, &

volaticæ, ab ave hujus nominis inauspicata, quæ similis est Buboni, & infantium corpora noctu invadit, exigitque sanguinem, & suffocat; undè à stringendo nomen habet, vel, sicut aliis placet, à stridendo. Undè. Ovid.

Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes:

Et vitiant cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lactentia viscera rotis:

Et plenum poto sanguine guttura habent.

Est illis Strigibus nomen, sed nominis hujus

Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

Sive igitur nascuntur aves, seu carmine sunt,

Neviaq; in volucres falsa figurat anus.

Et cætera, quæ scripsit lib. 6. faktorum; sed de nominibus maleficarum satis, & super. Vide Ludovi. Cælium lib. 29. lectio antiqua cap. 5. Alfons. lib. 1. de just. heret. punit. cap. 16. Alciat. lib. 8. Parerg. juris cap. 22.

3 In hac autem secta plerunque mulieres, & raro viri reperiuntur; cujus rei causas esse ajunt, quia mulieres priores sunt ad male-

maleficia, & citius credunt, & facilius decipiuntur, quam viri. Quas ob res frequentius dæmones illas aggrediuntur, & fallunt. Ad hæc, mulieres, ut alibi diximus, aptiores sunt ad suscipiendas has revelationes propter humidiorem qualitatem. Deinde sicuti Comicus ait: *Mulieres fermè, ut pueri levis sententia sunt: idèoq; dæmonum pollicitationibus facile moveri solent.* Præterea, *Non est ira super iram mulieris*, ut Sapiens inquit: & sicut aliis canit, *Nemo magis gaudet vindicta, quam fœmina*; quo sit nonnunquam, ut ad iram exequendam, opera dæmoniorum abutantur. Ad postremum, proniores sunt mulieres ad libidinem, quam viri; & præcipuu finis, ad quem hujus artis professores tendunt, est carnis voluptas, cuius illæ insatiabiles sunt. Compertum quippè est, multis, magnisq; comprobatum exemplis, quod tota illa diabolica tragædia, quam maleficæ istæ mulieres cum incubis peragere solent, choreæ, saltationes, conficta convivja, spurcissimæ cœremoniæ, aliaque id genus omnia, eo tendunt, ut post illusiones plurimas, hanc quoque maximam, fædissimamq; patiantur, ut nefariis complexibus, sceleratissimisque conubiis, dæmonibus, qui humana forma eas ludificant, libidinosè commisceantur. *Ecclesiast. 25. Prover. 30.c. in eo.*

32.q.4.

4 Illud tamen quod diximus de incubis probabilem dubitationem habet: quamvis enim Platonici, quibus accedunt Ori ge. Basilius, Augu. & quidam alii, putent, dæmones habere corpora aerea, & subtilia; verior tamen, atque receptior sententia Theologorū est contra illos; sunt enim Angeli, ac dæmones spiritus sive corpore, ut satis apertè docet Apost. in epistola ad Hebreos. Unde relinquvi videtur, quod cum Lamiis dæmones commisceri nequeunt, nec fieri possit, ut sint aliqui ex illis incubi, & succubi. Quod quidem Plutarcho in vita Numæ Pompil. perdifficile creditu visum est: *Quanquam, inquit, videntur Ægyptii non absurdâ uti partitio ne, qui ajunt mulieri quidem spiritum Dei appropinquare posse, & quadam sobolis principia ingnere; viro autem nullum esse corporis cum Deo, neque commissio nem, neque congressum: ignorant autem mistum, cui miscetur, communionem vi-*

cissim æqualem reddere. Quo in loco Plutarchus de his ipsis dæmonibus loquitur; quoniam, ut ait Psaltes: *Dii gentium Psalm. 95. dæmonia.* Et Augustinus Eugubinus lib. 8. de perenni philosophia: *Nec natura, inquit fieri potest, neque assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos amore fœminarum capi, aut ex eis generare posse; habent enim fontem suum, & inferiores ortus cupiditates; si desit causa, desit effectus.* *Ubi non est cibus, & potus, non est sperma; ubi non fuit quærenda successio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.* Si cut spiritus nudi fitire, esurire ve non pos sunt; sic Veneris libidine nequeunt inflam mari. Hæc ille cap. 32. August. lib. de Di vin. dæmo. & lib. 3. de Genesi ad literam cap. 10. ad Hebreos cap. 1. Iamblicus lib. de mysteriis. Apulejus lib. de Deo Socratis. August. Eugubinus lib. 8. de perenni philo cap. 26. cum seq. Ludovicus Cælius lib. 2. lectionum antiqua c. 5. Theologi lib. 2. sent. distin. 8. vide Gassianum Collat. 8. cap. 21. Justinum martyrem, & e jesus interpretem in apologia 1. pro Christianis.

5 Sed quamvis dæmones spiritus sint sine corpore, assumunt tamen interdum corpora, & ea movent; Sic dæmon apparvit Hevæ in figura Serpentis, & Christum Matth. 4. Dominum in deserto tentavit: & sæpè, ut Apostolus ait, transfigurat se in Angelum lucis; Mirum igitur videri non debet, si dæmones assumptis corporibus, incubi fi ant, & succubi: quod Isidorus, Beda, & innumerabiles alii fatentur; & Beatus Augustinus verissima Scriptura id comprobari affirmat; qui etiam à multis exper tum esse dicit, de quorum fide dubitandum non sit, Sylvanos, & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos sæpè extitisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregrisse concubitum, & quosdam dæmones, quos Drusios Galli nuncupant, hanc assidue immunditiam, & tentare, & effi cere: quod temporibus Divi Bernardi palam omnibus factum fuit, dæmone quodam incubo mulierem persequente, quam Sanctissimi illius Viri precibus, Deus ab illo liberavit. Et Superioribus annis id ipsum horrendo, ac memorabili casu Cor dubæ depræhensum scimus. Gene. 3. Matth. 4. Isidorus lib. 8. Etymol. infine. Beda lib. 3. in Evangelii. Lucæ cap. 31. August. lib. 15. de Civit. Dei. cap. 23. Alex. de Ales. 2. p.

Gen. 3.

Matth. 4.

quæst. 78. membr. 2. art. 2. & q. 158. memb.
6. Tho. 1. prima q. 51. art. 2. & 3. Gerson.
part. 4. in collatione de Angelis, & lib. 2. de
vita Sancti Bernar. c. 6. Pseltus lib. de Dæ-
monibus cap. 1. cum seq. Ludoui. Cælius lib.
2. lect. antiqua cap. 6. Bartho. Sibylla in spe-
culo peregrina. quæstio. decadis tertiæ cap. 2.
Brunus lib. de imaginibus cap. 14. Scotus,
Bonaven. Duran. & coeteri in lib. 2. sentent.
distinct. 8. Silvester lib. 2. de Strigimaga-
rum, & dæmonum mirandis cap. 3. & 5.
Bartholomeus Spineus libro de Strigibus
cap. 6.

6 Quæri autem solet, an fieri possit, ut
lamiæ deferantur à dæmonibus per aera, &
brevi temporis spatio volent per loca
remotissima. Cui respondet, non solum
id non esse impossibile, verum etiam fieri
per quām facile posse; quia omnia corpo-
ra inferiora subduntur imperio Angelorū
bonorum, & malorum, quantum ad
motum localem. Quod si Angeli movent
Orbes Cœlestes immensæ magnitudinis, ut
verior est, & receptioni Theologorum, &
Philosophorum sententia; quantò facilius
dæmones movere poterunt humana cor-
pora de loco ad locum? ut enim post Sa-
cram Dionysium, omnes Theologi docēt,
naturalia in Dæmonibus manserunt inte-
gra; undē naturali virtute, hæc, & multò
majora, dæmones facere possunt. Acce-
dit eodem, quod Iesum Christum Domi-
num assumpsit Diabolus, & transtulit in
Sanctam Civitatem, & statuit eum super
pinnaculum Templi, ac deindè transtulit
in montem excelsum valdè. Cur ergo non
idem facere poterit de corporibus lamia-
rum? Nec me fugit Cyprianum, & quos-
dam alios interpretari aliter locum illum
Matthai, dicentes Christum Dominum
fuisse ductum à diabolo. Divus tamen
Augustinus lib. 2. ad Simplicianum, cor-
pus Iesu assumptum fuisse dicit; quod, &
Gregor. & Thom. & alii multi confirmant;
sed inter omnes convenit fieri hoc potuisse,
Deo permittente; quia ut alibi ait idem
August. tantum dæmones possunt, quan-
tum secreto Omnipotentis arbitrio per-
mittuntur. Postremo ex Theologorum
omnium sententia, quantum Angeli na-
turali virtute, tantundem dæmones pos-
sunt; at quosdam à bonis Angelis momen-
to temporis ad longissima locorum spatia
translatos fuisse scimus; Nam, & spiritus

Domini rapuit Philippum, & posteà in-
ventus est in Azoto, & Angelus Domini
apprehendit Abacuch in Iudea, & porta-
vit eum capillo capitis sui, posuitque in
Babylonem, & confestim restituit in loco
suo. Matth. 4. August. ad simplicianum lib.
2. quæst. 3. & lib. 2. de Civitat. Dei. cap. 23.
Grego. lib. 2. in Job. cap. 9. cum seq. act. 8.
Daniel. 14. Bartho. Sibylla. 3. decadis cap.
7. quæst. 4. Theologi omnes in lib. 2. sent. di-
stinct. 7.

Act. 8.

Daniel. 14.

7 Sed quia, ut vulgo dici solet, possi-
bilitas est res ampla, & multa possibilia
sunt, quæ vix evenire posse creduntur; id
circò non immerito dubitatur; an lamiæ
istæ volent, & per varia loca ferantur, &
corporaliter ludis intersint, & alia omnia,
quæ ab illis narrari solent, verè faciant; vel
hæc sint illusiones dæmonum fallaces, qui-
bus lamiæ decipiuntur; nam talia phan-
taスマata solent à maligno spiritu mentibus
irrogari; quod plerique Jurisperitorum
verius esse putant, quibus Alciatum ac-
cessisse miror. Eorum autem opinio non
alia ratione fulcitur, quām capite quodam
Concilii Ancyran, quo prima fronte de-
cretum esse videtur, hæc omnia illusiones
esse dæmonum; Et cum solus spiritus ea
patiatur, infidelis mens hæc non in animo,
sed in corpore opinatur evenire. c. Epi-
scopi 26. quæst. 5. Fonzini tract. de lamiis.
Alciat. lib. 8. parerg. cap. 22. & complures
alii.

8 Ceterum, tametsi plerunq; dæmo-
num illusionibus decipientur lamiæ, &
non ferantur corpore, sed spiritu; nihilo-
minus tamen verissimum est, interdum
lamias verè transferri corporaliter, per
aera, & per longissima, & remotissima lo-
ca. Quod quidem tam certis testimoniis,
ac tam evidenti rerum experientia com-
probatum, & compertum est, ut sit planè
stupidum tenacius id inficiari, &, ut ait
Sylvester, id negare, insanire sit. Adde
quod, cum sit possibile, imò etiam Deo
permittente, perfacile, quid prohibet cre-
dere id sèpè factum fuisse? Hæc igitur sen-
tentia tenenda est, quæ ab omnibus Theo-
logis concorditer approbatur. Tho. 2. 2.
quæst. 95. art. 5. & inibi Cajet. art. 3. Bo-
naven. in lib. 3. sentent. distinct. 19. Abule.
Matth. 4. quæst. 47. Card. Hispa. in eodem
c. Episcopi. Joan. Major. in lib. 2. sentent.
distinct. 14. quæst. 3. Silvest. in summa ver-
bo hæ-

Naturalia
in Dæmoni-
bus integra.

Matth. 4.

bo hæresis 3. §. 6. Malleus maleficarum part. 2.
q. 1. cap. 3. Barth. Sibylla 3. decadis cap. 7.
q. 4. Pictus dialogo Stryx. Paul. Grillan. de
sortileg. quæst. 7. Francisc. Victoria relectio-
ne de Magia quæst. 7. Alfonso. lib. I. de justa.
hære. puni. cap. 16. Joan. Nider præcepto I.
cap. 11. quæst. 4. Alber. lib. de agnoscere. affer-
tio. Catholi. quæst. 24. iterum, atq; iterum
Silvester lib. I. de Strigimbris cap. 14. & lib.
2. cap. 1. & 4. copiosè, & elegantè Fran-
ciscus Picus tribus dial. Stryx, & Bartholo-
mæus Spineus plenissimè, lib. de Strigibus
cap. 1. cumseq.

9 Restat, ut Concilio Ancyrano, ac Di-
vo Augustino eadem dicenti respondeam-
mus. Vera ergò intelligentia est, quod
Patres isti non loquuntur de lamiis, sed de
quibusdam hereticis, qui credebant, quod
Diana fuit in Deam conversa, & quod
creatura mutari, aut transformari potest
ex una substantia in aliam, vel de una spe-
cie in aliam speciem ab alio, quam à vero
Deo; & quod bestiis vehebantur, ut Her-
rodiadi servirent. Quæ omnia falsa sunt,
erronea, & heretica, & à Lamiarum secta
longè diversa. Neque illi Patres negant
Lamias posse corporaliter à Dæmonibus
transferti per longa spatia regionum. Ne-
que illum hæreticum, aut stultum esse de-
cernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sœ-
pè à Dæmonibus cum Lamiis perpetran-
tur. Postremò, exempla ab eis adducta
nihil concludunt; quia particularia sunt,
ex quibus ad universalia inefficax argu-
mentum, & inanis collectio est; & ita re-
spondent Theologi supra memorati, &
Silvester libro illo 2. cap. 1. plenius, & me-
liùs coeteris Bartho. Spineus libro de Stri-
gibus cap. 21. cumseq. c. Episcopi 26. quæst.
5. August. lib. de spiritu, & anima cap. 28.

10 Profectò longè difficiùs intelligi-
tur à nobis, quomodo lamiæ sensibus ob-
seratis, tam notabilitè decipientur, &
tam fortitè opprimantur, ut falsas illu-
siones, res veras esse credant, & nihil sen-
tiant earum corpora, etiam si vapulent,
aut pungantur, vel exurantur; quam quo-
modo à dæmonibus, tanquam à velocibus
equis vehantur, aut illis commisceantur,
assumptis crassis corporibus; Hoc enim
sensibus cognosci, illud autem vix intel-
lectu percipi potest (a) Andreas Lacunà in
lib. 4. Dioscoridis cap. 75. illud evenire
ait, ex unguento quodam soporifero, quo

lamiæ ungi solent. Divvs Augustin. qua-
dam in epistola scribit, profundissimam
esse questionem de his visionibus, & illu-
sionibus, quæ sœpè dormientibus, & in-
terdum vigilantibus accidunt, & tandem
inquit: Ego autem, quamvis quomodo fiant
ista veluti corpore a fine corpore, verbis pror-
sus explicare non possum: tamen, sicut scio,
non ea corpore fieri, utinam sic scirem quomo-
do discernerentur, quæ videntur aliquando
per spiritum, & per corpus videri putantur;
quomodo distinguantur visa eorum, quos er-
ror, vel impietas plerunque deludit, quando
visis piorum, atque Sanctorum similia plera-
que narrantur. Hec ille ad Evodium episto-
la 100. Vide Platon. in Sophista, prope si-
nem. Nicephorum lib. 2. cap. 36. Clement. lib.
6. de constit. Apost. cap. 9. Ubi de Simone
Mago fit mentio.

11 Mercurius ille Trisinegitus in Py-
mandro: *Animæ, inquit, mentis præsentia*
destituta, neque agere quicquam, neque dice-
re potis est; Sepe verò mens extra animam
habitat, quo quidem in tempore neque audit,
neque videt anima, sed animalis similis est ra-
tione carenti: tanta est potentia mentis, que
animam hujusmodi deserit implicitam cor-
pori, & ab eadem tractam ad infera. Et
alius ait: In ecstasi, & raptus opuntur vi-
res inferiores, & anima sœpè administratio-
nem corporis suspendit; Etenim ordo, &
conexio est in homine virtutis naturalis ani-
malis, & intellectualis; virtus autem natu-
ralis servire solet animali, & animalis vir-
tus intellectuali; Unde actio vehemens, &
profunda virtutis sensitivæ interioris sopire
potest sensus exteriores, & facere debiliores
vires naturales, propter earundem virium
connexionem; Quo etiam effici potest, & ve-
hemens intellectualis spirituum contempla-
tio, in qua phantasia, vel interior sensitiva in
excessu laborat, naturales vires enervet; ac
sensus exteriores sopiat, & ecstasi, vel raptum
inducat. Mercurius in Pymandro,
dialogo 10. H-nr.de Asia super Genesim. Bar-
tho. Sibylla in speculo peregrini. quæstio. decadis
prime cap. 8. q. 2.

12 Sed proprius ad illusiones, quibus
lamiæ decipiuntur, accedit, quod libro
de mysteriis Jamblicus scriptum reliquit,
ubi loquens de miraculis, quæ siebant à
prophetis Gentilium, nimirum dæmoni-
bus agitatis, inquit: *Animi divinitus af-*
flati, percitique, subjeicerunt vitam suam pe-
nitus

situs afflanti Deo, neque moventur humano more, neque suum statum animadvertisunt, neque ullam edunt cognitionem, actionemq; propriam, neq; vivunt tunc ipsa animali vita; quod vel ex eo patet, quia multi eorum, admoto igne non uruntur, ignem videlicet repellente Deo intus afflante; vel si uruntur, non persentunt; neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel ulla tormenta; item quod actiones eorum non sint humanæ, constat; quoniam per invia vadunt, per que ignem feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter. Et post pauca: *Inspirati* alii moventur, vel toto corpore, vel quibusdam membris, vel contra quiescunt. Item choræas, cantilenasque concinnas agunt, aut contra rursum, corpus eorum, vel excrescere videtur in altum, vel in amplum, vel per sublimia ferri, atque contra. Item voces edunt, vel æquales, perpetuasve, vel inæquales, & silentio interruptas. Hæc ille, atq; alia in eandem rem plurima, quæ sine dubio à dæmonibus fieri solent perverba phantasia hominum, & mota, & alienata eorum mente. Quas dæmonū ludificationes, & quibus modis fieri soleant, August., Geron., & alii Theologi tradunt. *August. lib. 12. de Genesi ad litteram, & lib. 18. de Civit. Dei cap. 18. Gers. in Collatione de Angel. par. 4. Fabius declama. 10.*

13 Ex his ergo, quæ à lamiis istis perpetrantur, perspicuum est horum criminum cognitionem ad Inquisidores pertinere; nam in principio suorum scelerum solent semper Fidem Catholicam abnegare, deinde ipsos dæmones adorant, & cum illis fœdus percutiunt, & pacta nefanda faciunt; unde relinquunt, quod hæreticæ sunt, & apostatae, vel certè vehementer suspectæ. Accedit etiam, quod causæ lamiarum longè melius tractari possunt ab Inquisitoribus, quam ab aliis quibusvis judicibus; tum propter secretum carcerem, ubi cautelis advocatorum locus non relinquitur; tum etiam propter mōnitiones, interrogationsque frequentes, quibus Inquisidores commodius reos examinare solent; & hoc jure majores nostri, & nos semper usi sumus; & Silvester ait, quod bene contra illas procedunt Inquisidores Hispaniæ, & quatuor Summi Pontifices Inquisitoribus causas istas commiserunt, nimirum Innocentius VIII. Julius II. Hadrianus VI. Clemens VII. ut Barth.

Spineus retulit lib. de Strigibus c. 3. Malleus Maleficarum part. I. quest. 14. Silvest. in summa verbo Hæresis 3. infine. Alfonsus lib. 1. de justa hæretic. punit. cap. 16. Alciat. lib. 8. parergo. cap. 22. Sylvester lib. illo 3. cap. 1. & lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 4. Picus lib. 3. illius dialogi.

14 Quæret fortassè quispiam, si verum est, sicuti est, quod plerunque lamiæ à dæmonibus decipiuntur, & in solo spiritu, & non in corpore, eveniunt illis illusiones istæ; qui fieri potest ut fides adhibetur eis, aut contra se ipsas, aut contra cæteras? Cui respondetur, quod propriis confessionibus convinci possunt, non secùs atque alii quicunque reorum. Näm, & si ludificationibus dæmonum plerunq; decipientur, nihil tamen illis deest ad malitiam eorum facinorum, quibus vigilantes consentiunt. Quid? quod pacta cum dæmonibus facere, & nefarias nuptias cum illis plerunque celebrare solent, corpore simul, & spiritu. Quid ergo mirum si plena fides lamiis habeatur in his criminibus, quæ se commissile fateantur, & ab illis vere perpetrari solent? Quid? quod etiam in facinoribus ab aliis perpetratis, ratihabitio perspè nocet, & retro trahitur, & mandato comparatur; multò igitur magis nocere debet consensus præcedens illusiones, & eas postea ratificans, etiam si concedamus illusiones nonnunquam, & non res veras esse. Cui suffragari possunt ea, quæ Theologi tradunt de pollutione nocturna. *I. 1. C. de confess. c. cum quis de sententia. excom lib. 6. c. testamentum dist. 6. I. I. § sed, & si quod ff. de vi. & vi arm. Felinus in c. sicut tuis de simo. Alexander Ales. part. 2. quest. 122. memb. 10. §. 4. Gerson. tract. de præpar. ad Miss. consider. 5. Albert. lib. de assert. Catho. qu. 24. nu. 15. & q. 25. Alciat. lib. 8. Parergon. c. 22. rectè auctor Lucernæ Inquisitorum c. ulti. num. 9. rectius Bartho. Spineus lib. de Strigibus cap. 14.*

15 Majus tamen dubium est, an fides adhibenda sit lamiis adversus alias maleficas, quas in eisdem sceleribus secum versatas esse testantur; Näm cum testis de his testimonium perhibere tantum possit, quæ corporeis sensibus cognovit, nullius prorsus momenti futurum est lamiarum testimonium, si dixerint se scire illa, quæ vera neque viderunt, neq; audierunt; sed ludificationibus dæmonum deceptæ, se vide

disse persuasum habent: quod quidem verum est, & negari non potest. Coeterum tunc, mea sententia, fides aliqua lamiis haberi poterit, cum testificatæ fuerint de criminibus aliarum maleficarum, quæ perpetrata esse dixerint alio loco, & tempore, quam illo, quo volare solent per aera, & choræas illas agere, quas se videre putant, cum à dæmonibus ludificari, ac decipi solent; etenim si de illis criminibus testificantur, quæ aliae maleficæ vigilantes coram ipsis perpetrarunt, aut se perpetrasse confessæ sunt, ut puta, si se unixerunt ad volandum, vel dæmonem invocaverunt, vel foedus percusserunt cum illo, vel hæc, atque id genus alia narraverunt, aut persuadere tentarunt, non video cur fides illis non sit adhibenda; præsertim contra alias suspectas, ac infamatas, & quas verisimile sit eadem crima commisisse. *l. testim. C. de testi. cap. cum causam de testib. l. 3. §. 1. eod. titu. Bart. tra&t. testimo. Ponzinibus de lamiis nu. 53. & 65. Alciat. lib. 8. part. cap. 22. Lucerna Inquisitorum cap. ult. num. 13.*

16 Post hæc, de poenis lamiarum vindendum est, quas si constiterit hæreticas fuisse, punire debent Inquisitores, perinde atque alios quoq; hæreticos. Näm si convictæ fuerint de errore in fide pertinaci, quia Fidem abnegarunt, vel aliud crediderunt de potestate dæmonum, quam habet definitio traditionis Ecclesiasticæ; si veram poenitentiam agere voluerint, recipiendæ sunt benignè juxta canonicas sanctiones; sin autem impenitentes, pertinaces, vel relapsæ fuerint, relinquendæ sunt judicibus secularibus, qui confestim illas in ignem mittere debent. *c. ad abolidandam c. penuit. de hæret. c. super eo. lib. 6. ejusdem tit.*

17 Quæsitum scio, an lamiæ, quæ infantes occidisse, & alia nefanda, & atrociora crimina perpetrasse deprehenduntur, si redire volunt ad agendam condignam poenitentiam; relinquui ab Inquisitoribus possint Curiæ seculari. Quod probabilius multis videri solet, tūm quia dæmonum ope facinora ista committuntur, quamobrem eorum cognitionē ad Inquisitores pertinere putant; tūm etiam, quia indigne videntur misericordia maleficæ talia perpetrantes; mihi tamen longè probabilius, veriorq; videtur contraria sen-

tentia; nihil enim commune habet causa Catholicæ Fidei cum infanticiis, aliisque criminibus à lamiis perpetratis. Unde meo quidem judicio relinquui non possunt judicibus secularibus propter alia crimina, quam propter hæresim, etiam si mille infantes occidissent; neque enim eorum delictorum cognitio ad Inquisitores ullo modo pertinet, neque claudere gremium Ecclesiæ possunt, nisi pertinacibus, impenitentibus, aut relapsis; nec jure aliquo, aut evidenti ratione opinio diversa niti, aut fulciri valet; quinimò iniqui admodum essent Inquisitores, qui talibus maleficiis beneficium absoluti, & salutarem penitentiam denegarent. Neq; satis intelligo qua via excusari possent ab irregularitate, qui maleficas verè poenitentes Curiæ Seculari relinquenter. Quam sententiam *Arnaldus Albertinus diffusius versans, mecum sentit. lib. de agn. assert. Catho. quest. 25. num. 66.*

18 Addo etiam, Judicem Secularem lamiias propter alia crimina sibi relictas punire non posse, nisi causa cognita; neq; enim ex processu Inquisitorum, judicum scilicet non competentium, infanticidas in dicta causa punire queunt. Accedit eodem, quod maleficas non hæreticas punire non debent poena ignis, sed poena furcarum, aut qualicunque alia contra Sicarios, aut malicieos legibus civilibus constituta. Nec facile de infanticiis fides lamiis est adhibenda, nisi prius constiterit infantes ipsos eodem tempore occisos esse. *c. at si Clerici. de indic. l. nemo. l. multi. C. de male. & mate. l. 1. §. item illud. ad Sena. conf. Sillan.*

19 Illo tantum casu maleficæ Judicibus Secularibus tradendæ sunt ab Inquisitoribus, cum a Judicibus Secularibus comprehensæ traditæ fuerant Inquisitoribus propter incidentem hæresim; Verbi gratia, Secularis Judex comprehendit maleficam, quia de infanticio, aut frugum excantatione apud eum acculata fuerat; post hæc in causæ cognitione constitit illam hæreticam esse; quamobrem ad Inquisitores misit eam, ut de causa Ecclesiastica criminis hæresis cognoscerent; peracto judicio hæresis, eidem Judici Seculari restituenda malefica est, ut aliorum criminum cœptum judicium legibus civilibus peragat. Quod rectè docuit Masverus,

rus, cui ego veliementè assentior. Addendum eodem est, quod et si lamiæ propter crimen hæresis ab Inquisitoribus punitæ sint, nihilominus tamen a Judice Seculari puniri poterunt de infanticidiis, aliisque sceleribus, quorum cognitio ad Laicum Judicem tantum pertinet. *Mansuerus in pract. forensi. titulo de remis. prope finem. I. solemus. §. ultimo de judic. c. 2. de privileg. c. cum ad verum. c. duosunt 96. distin. Alfon. lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. 16.*

20 Ad prostremum, confutanda, & ex plodenda est vulgaris quedam idiotarum opinio, existimantium, filias lamiarum in vitium maternum succedere. Putant enim simpliciores quidam, filias à matribus hæredes maleficiorum relictas, necessariò maleficas esse futuras. Quinimò quidam finxit, Inquisitorem quandam asperentem, filias maleficarum materno morbo à teneris unguiculis infectas esse; tūm quia solitare sunt maleficæ mulieres fœtus suos illinc natos sacrificare dæmonibus; tūm etiā, quia solent illos ex incuborum dæmonum concubitu, ut plurimi concipere: quo circa in hac prole contingere, veluti ex hereditario morbo radicatam remanere malitiæ; Verùm hæc omnia stulta sunt, erronea, & hæretica. Nemo enim invitus tam gravi criminè inficitur, neque peccatum aliquod patrum in filios transit, præter unum illud originale, quod Sacro Baptismo mundatur. (b) Accedit etiam, quod et si Tertullia., Apollina., & maxima pars Occidentalium autumaverint olim ex traduce animam esse, ut quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima; ve-

ra tamen, ac catholica Lactantii Hieron. Augustini, ac Theologorum omnium sententia est, quod animæ non sunt ex traduce, sed quotidie illas Deus creat, & in corpuscula mitrit. Nam, ut Hieronymus inquit: *Ecclesiasticum est secundum eloquia Salvatoris, Pater usque modo operatur, & ego operor.* Et illud Esajæ: *Qui format spiritum hominis in ipso.* Et in psalmis. *Qui finxit per singulos corda eorum.* Quotidie igitur Deus fabricatur animas, cuius vel le fecisse est, & conditor esse non cessat. Prudentius ille Hispanus de natura animæ inquit:

Vitandus tamen error erit, ne traduce carnis,

Transfundit insobolem credatur fons animarum

Sanguinis exemplo, cui texta propagine vena est.

Non animas animæ pariunt, sed lege latenti

Fundit opus natura suum, &c.

Quamvis ergo lamia sit mater, & suffratio semine eslet incubus pater; nil tamen hujus vitii transfundere poslunt in prolem 15. quæst. 1. c. 1. cum sequ. Lactant. de opificie Dei cap. 19. Hiero. adversus errores Jo-an. Hierosolymani, & episto. ad Marcelli. August. lib. 10. de Genes. ad literam, & lib. de spiritu, & anima cap. 41. & 48. Thom. & coeteri in lib. 2. senten. distin. 18. Ludovic. Cælius lib. 2. leæti. antiqua. cap. 22. & lib. 10. cap. 16. Barthol. Sibylla in speculo peregrin. quæstio. decadis 1. cap. 1. Francis. Titelma. lib. 8. de consider. rer. nat. cap. 4.

ANNOTATIONES.

1 Variis nominibus &c.

De Lamiis, seu Strigibus scripsierunt Franciscus Ponzinibus, & Barthol. Spineus duobus tractatis bus integris. *Silvester in summ. Verbo Hæreticus §. 3. nu. 1. & sequen. Petr. Bisfeld. de Confess. malefic post præludia conclus. c. & 12. Lell. Zecch. in summ. part. 1. tit. de Fide cap. 20. Rubr. de Lamiis, & Strigibus per totum. Martin. del Rio lib. 2. disquisit. Magie. quæst. 15. & 16. Suarez de Statu Relig. lib. 2. rubr. de superflit. cap. 21. num. 23. & sequen. Petr. Greg. Sint. agm. Iur. lib. 34. cap. 20. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 9. cap. 25. quæst.; Eymeric. part. 2. direct. quæst. 43. num. 8. Vbi Pegna Com-ment. 68. & alii quam plures. Instructionem pro formandis processibus in earum causis, vide in operibus Carenæ post præxim. Inquisit. illustratam notis ejusdem.*

4 Illud tamen quod diximus de Incubis &c.

Quæstionem hanc agitatam, & tribus axiomatis bus resolutam, vide apud Martinum del Rio lib. 2. disquisit. Magie. quæst. 15. vbi etiam argumentis pro sententia negativa satisfactum videbis. Iege pariter quæ scriptit Nicolaius Remigius lib. 1. Dæmonolat. cap. 6.

5 Sed quamvis Dæmones &c.

Dæmonum Incuborum, & succuborum plurimos casus lege relatios ab Henrico Institore, & Iacobo Sprengerio in Malleo. malefic. part. 2. quæst. 1. cap. 5. Vide pariter P. Viadanam in Compendio artis Exorcista lib. 1. cap. 11. Torquemad. dialog. 3. & Grilland. quæst. 7. nu. 8. & 9.

6 Quæ-

6. Quæri autem &c.
De nocturnis sagartum conventibus, & an vera sit
earum de loco in locum translatio, disertissimè per-
tracantes, vide Martinum del Rio, ut supra loc.
nuperq. quæst. 16. & Nicolaum Remig. Daemonol-
at. lib. 1. cap. 14.

9. Restat ut Concilio Ancyranō &c.
Canonī Ancyranī Concilii, & D. Augustini doctri-
næ plura responsa vide apud nuper relatum Del-
rio loco qui supra lit. D. Vers. obyciunt præterea,

**10. (a) Andræas Lacuna &c. ait id eve-
nire ex unguento &c.**

Quod Lamiæ ad Dæmonum synagogam ab ip-
sis Infernalibus hircis deportandæ quodam unguen-
to quasdam sui corporis partes prius linire solcant,
ex pluribus earum confessionibus habitum est; Qui-
bus autem de causis hunc usum unguenti Dæmon
ab iisdem exigat. vide Delrium qui supra loco cit.
Vers. posset dæmon.

13. Ex his ergo &c.
Lamiarum causas ad Inquisidores spectare ita per-
spicuum est, ut ad ipsos ad instar ceterorum, qui
vel sunt hæretici, vel suspecti de hæresi, absq; illa
fraterna correctione præmissa sint denunciandæ.
Vide Trasmier. de obligat. hæret. & suspect. de fid.
denunc. quæst. 11. de correct. fratern. scđt. 4. cap. 1.
num. 3.

Dæmones servilibus notis fagas, quæ in eorum
se dederunt servitutem, confuetos esse notare, testis
est Nicolaus Remigius qui supra lib. 1. Daemonolatr.
cap. 5. ex quo colligitur has sic notatas verè Apo-
statas esse censendas. De duplice sagarum profes-
sione, vide Torreblanc. de iure spirit. lib. 11. cap.
13. pert. totum, & de Magia lib. 2. cap. 7. pariter per
totum.

14. Quæret fortassè &c.
Notandum quod lamiarum confessiones circa ac-
cessum ad ludos diabolicos debent justificari per
verificationem aliquarum circumstatarum ab iis-
dem lamiis narratarum; ex hoc enim apparebit

an fuerint verissimiles nec ne. Caren. de Strig. an-
not. ad §. 15. num. 7.

15. Majus tamen dubium &c.
Morem non procedendi contra socias diabolico-
rum ludorum nominatas à lamiis inconcussæ fer-
vari in omnibus Italiae Inquisit. docet Caren. loco
nuper cit. in annot. ad §. 15. num. 2. ex decreto su-
prema S. Romanae Inquisit. de quo Farinac. de ha-
resi quæst. 185. num. 153. vers. adverte tamen.

16. Post hæc de poenis lamiarum &c.
Lamiarum pœnæ sunt, quod abjurant in gradu
convenienti gravitati delicti, & personæ; post-
quam abjurationem, juxta pariter qualitatem cri-
minis, & personarum condemnantur, vel ut stent
præ foribus Ecclesiæ more S. Officii solito, vel in
carcere formaliter derruduntur, vel propria domus
pro Carceri illis assignatur, & cum excent, præci-
pitur eis, ut S. Tribunalis presentent, vel Ordinario
falsè semel in mense; vel in exilium mit-
tuntur, vel deniq; fustigationis pœna mulctantur;
sed ab hac novissima abitineri solet Pietas S. Offi-
ciis, cum lamiæ, vel sunt conjugatae, vel filias nu-
biles habent, ne hac de causa Virorum affectu, &
cohabitatione priventur, & filiæ hanc ex matribus
infamia redundantiam vitantes, facilius nubere
possint. Vide Praxim S. Inquisit. novissimam P. Ne-
ry cap. 9. de sortileg. num. 14. & 16.

17. Quæsitum Icio &c.
Hanc sententiam Simanc. & quæ duobus sequen-
tibus capitibus docet, approbat, & tanquam ve-
riorem tenet Farinac. de Hæres. q. 181. §. 1. nu. 48.

20. (b) Accedit etiam, &c.
An Anima Rationalis ex traduce in hominum ge-
neratione haberetur, an verò crearetur, multi ex S.
Patribus antiquis autumarunt, ut hic Simanc. do-
cet; quare D. Greg. dixit esse rem insolubilem in
hac vita, cum de hac quæstione fuisset interroga-
tus. Vide lib. 7. ex regeſt. cap. 94. Sed dubitatio-
nem hanc sustulit Lateranense Concilium 4. sub in-
nocen. 3. ubi definitum fuit Animas singulas à Deo
creari. Vide cap. 1. de sum. Trinit. & Fid. Cathol.

De Libris. Titulus XXXVIII.

S U M M A R I U M.

1. Libros noxiōs tam Catholici, quam
Ethnici damnare solent.
2. Libri multi crematis sunt ab Antiquis, eo
quod pernicioſi viderentur.
3. Libros vaticinios à pratore Rom. combu-
tos, Livius auctor est.
4. Libros Veteris testamenti editio pœnali
Rex Antiochus prohibuit, putans eos ef-
ſe noxiōs.
5. Libri noxiī jure optimo comburuntur.
6. Libri hæreticorum inquirendi sunt à Ca-
tholicis, & inventi concremandi.
7. Libri, quorum auctores damnantur, si-
militer damnati intelliguntur.
8. Libros impiorum multis legibus conde-
mnant religiosi Principes.
9. Libri hæreticorum in multis Conciliis,

- & à quamplurimis Sanctis viris com-
busti fuerunt.
10. Libri fontibus comparantur, & cur plus
noceant hæreticorum scripta, quam eo-
rum prava colloquia.
11. Libros Sanctorum quomodo veneno suo
inficere hæretici conantur.
12. Lutherani corrumpunt bodie omnes fero
libros Christianæ Religionis.
13. Libris sancti ab hæreticis depravati com-
burendi sunt.
14. Libri Sanctorum, ne ab hæreticis cor-
rumpantur, quo pacto curandum sit.
15. Libros poetarum non emittendos in lu-
cem ante censuram constitutorum ju-
dicum, statuit Plato quadam in lege.
16. Libros excudi, priusquam ab Episcopo,
Kk & Apo-

- ¶ Apostolico Inquisitore sint examinati, vetant Concilium Lateranense, & Tridentinum.
- 17 Libri hereticorum vitandi, & comburendi sunt, etiam si aliqua in illis elegantè tractata reperiantur.
- 18 Christus Salvator noster cur Demones veritatem dicentes loqui prohibuit.
- 19 Libros hereticorum ob curiositatem legentes reprehenduntur.
- 20 Libros hereticorum quomodo, & qui legere possint.
- 21 Libros hereticorum, eos præsertim, qui Religionis non sunt, permisso Summi Pontificis legere possunt Viri Sapientes.
- 22 Libri hereticorum, nisi eorum nomen supprimatur, legi non possunt.
- 23 Hereticum esse illum, apud quem hereticorum libri reperiantur, immerito quidam censem.
- 24 Libros hereticorum habentes quo in numero ponendi sint.
- 25 Libris heresum convinci possunt, quie eos ediderunt.
- 26 Libros hereticorum retinentes quomodo puniendi sint.
- 27 Libri Lutheranorum, nihil aliud ferunt, quam famosi libelli in Pontificem Maxim. & in Catholicam Ecclesiam.

De Libris.

NON solum veræ Religionis cultores, sed ijetiam, qui perversam, atque impiam Religionem suscipiunt, libros noxios damnare solent. Plato ille Divinus poetarum libros qui de Diis suis parùm religiosè loqui videbantur, repudiandos, & extirpando lib. 7. de legibus censuit. Et Prothagoræ libros, in quibus de divinitate male sentiebat, Athenienses in concione combusserunt, sub præconis voce a singulis, qui illos habebant, investigati, ut Cicero lib. 1. de nat. Deo, & Laerti. lib. 9. & Laetant. lib. de ira Dei, auctores sunt, & Augustus Cesar duo millia Faticorum librorum concremavit; quemadmodum Sueto. in eodem Augusto. & Dion. lib. 54. memorant.

2 Et libri Religionis Numæ Pompilii à Prætore in Senatū delati, quia leves quafdam Sacrorum causas continebant, ex Patrum auctoritate cremati sunt. Additq; Valer. Maxi. lib. 1. cap. 1. septem fuisse libros illos Græcos de disciplina Sapientiæ, quos quia aliqua ex parte ad solvendam Religionem pertinere existimabantur, Petilius prætor Urbanus ex auctoritate Senatus, per victimarios facto igne, in conspectu populi cremavit: quia noluerunt prisci viri, quicquam in Civitate servari, quo animi hominum à Deorum cultu avocarentur, cujus rei meminerunt Plutarchus in Numæ Pompilii vita, Plinius lib. 13. naturalis hist. cap. 13. & alter Pli-

nus lib. de viris illustri. Titus Livius lib. 10. Laetant. lib. 1. de divin. instit. cap. 22. Divus August. lib. 7. de Civita. Dei cap. 34. Freculphus lib. 3. Chroni. Francij. Floridus lib. 1. lectionum successuarum cap. 13.

3 Livius quoq; lib. 39. ita scribit: Quoties hoc patrum, avorumque etate negotium est magistratibus datum, ut vaticinos libros conquererent, comburerentque? Et idem Livius lib. 25. Quid diutius trahebatur bellum, tanta religio, & ea magna ex parte externa, civitatem incessit, ut, aut homines, aut Dii repente alii viderentur facti &c. Ubi potentius jàm esse id malum apparvit, quam, ut per minores magistratus sedaretur: Prætori urbis negotium ab Senatu datum est, ut his religionibus populum liberaret; is & in concione Senatus consultum recitavit, & edixit, ut quicunque libros vaticinos, precationesve, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes, literasque ad se deferret, ne quis in publico, sacro loco, novo, aut externo ritu sacrificaret. Hæc ille, & Julius Paulus lib. 5. receptarum sententiarum. titul. ad leg. Cornelii. de Sica. libros magicæ artis apud se neminem habere licet, at pœnes quoscunque repertisint, bonis ademptis, ambustisq; his, publicè in insulam deportentur; humiliores capite puniantur. Et Ulpianus ait, libros improbatæ lectionis protinus corrumpendos esse. in l. Cœteræ ff. fam. heresis.

4 Et Rex ille Antiochus putans libros veteris Testamenti, noxios, & reprobos esse,

esse; edicto poenali eos prohibuit, & milites ejus libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos; & apud quemcunq; inveniebantur libri testamenti Domini, secundum edictum Regis, trucidabant eum, ut Sacra Machabæorum historia proditur lib. I. cap. I. & eodem errore, atque impietate infectus Diocletianus editis jussit, ut sacra omnia volumina igni concremarentur, Eusebius lib. 8. Eccl. bisho. cap. 2. Nicepho. lib. 7. cap. 3.

5 Ex quibus omnibus, aliisque multis peripicum est sapientes homines jure quodam Gentium, ut suscep tam quique religionem tuerentur, reprobos libros damnasse, ac multi id magis fieri debuit à veræ Religionis cultoribus, ne inexpiables Religiones in Rempub. nostram inducerentur. Quamobrem Hebræi quidem, atq; Christiani libros impiorum combusserunt, & multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, ut in actis Apostolicis legitur, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millia; ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur. A&T. 19. Faber in mal. contra Luthe. tex. 19. §. 3.

6 Quo vel solo patet tales libros exurere, signum evidens esse augumenti, & confirmationis sinceræ Fidei; è contrario autem eos tolerare, maximum argumen tum est Fidem Catholicam frigere, minui, & infirmari. Itaque inquirendi sunt à Catholicis hæreticorum libri, & inventi protinus concremandi; quod multis legibus Pontificiis est caustum.

7 In Sexta Synodo Generali can. 63. historias ab hæreticis confictas igni tradere jubent Patres; & Leo ille Magnus præcipit, ut hæreticorum codices interdicantur, & ignibus concrementur. Quod in Concilio Constantien. renovatum est, & Apostoli ipsi libros hæreticorum damnarunt Cano. 59. (a) & damnatis auctoribus, libri quoque illorum vetiti intelliguntur. Concil. Constantien. Sessio. 8. & 15. c. fraternitatis de hæret. Nicepho. lib. 8. Eccl. bisho. cap. 53. & lib. 3. cap. 1.

8 Multis quoq; legibus Religiosi Principes libros impiorum condemnant. Constantinus Magnus Arrii libros, Theodosius, & Valentinianus libros Nestorii, Valentianus, & Martianus libros Eutychie-

tis, & Apollinarii, Honorius, & Theodosius libros Mathematicos, Arcadius, Honorius, & Justinianus libros omnes hæreticorum publicè comburi jusserunt. Addo etiam Carolum Magnum, qui libro legis Francie cap. 73. hanc legem tulit. Pseudographæ, & dubiæ narrationes, vel omnino que contra Fidem Catholicam sunt, neq; credantur, neq; legantur; sed comburantur, ne in errorem per talia scripta Populus mittatur. l. damnato. l. quicunq; C. de hæret. l. ult. tit. 16. lib. 9. & l. 24. tit. 4. lib. 16. C. Theodosii 5. Synodo Constantino. actio. I. Socrates lib. 2. bisho. tripar. cap. 15. Niceph. lib. 8. bisho. Eccl. cap. 25. & lib. 17. cap. 9.

9 Hujus rei suppetunt affatim exempla. In Synodo illa Nicena Arrii libri combusti sunt. In sexta, & octava Synodo Generali hæreticorum scripta cremata fuere. Divvs Cyprianus libros magicos palam combussum, ut Grego. Nazianzenus est auctor. orat. 19. quod ipsum Theodas quoq; fecit, sicuti Damascenus in historia retulit. Gelasius, Symmachus, & Ormisda. Manichæorum libros exuri fecerunt, & qui olim arte magica insignes erant, ad Christianam Religionem conversi, in pia vanitatis libros incendiis tradebant, ut Athanasius memorat libr. de Incarnat. Verbi. Quid plura? quotannis in Hispania pluri mi hæreticorum libri ardunt.

10 Multe autem sunt causæ, propter quas libri hæreticorum in ignem mittendi sunt; nam si vitare debemus impiorum colloquia prava, multò magis eorum libri; ea enim, quæ scribuntur, magis nocere possunt, quia premeditata sunt, & fortiores nervos habent. Ad hæc, qui legendunt, vehementius insistunt, quam qui audiunt, & plus veneni bibunt; & sepius libri legere, atque ex eis discere possunt. Deinde, semel emissum volat irrevocabile verbum; at scripta per multa secula durant, & posteros etiam inficere queunt. Denique voces hæreticorum Civitatem unam replere vix possunt; libri vero de Populo in Populum, de Regno in Regnum perfacile transeunt. Quamobrem habendi sunt veluti perennes quidā fontes perpetuum virus scaturientes. Libri etenim fontes esse intelliguntur, ut ex psal. 67. satis apparet, & inibi Theologi observant; & Pierius retulit in Hieroglyphicis. Alfon-sus Castrens. lib. 2. de justa hæret. puni. c. 15.

11 Non tantum venenati sunt omnes hæretorum libri, sed ipsi hæretici Sanctorum scriptis virus suum immiscere solent, verbulo uno, altero clanculum, aut addito, aut dempto, aut mutato, prout cuique ad suam rem facere videtur. Sic olim Evangelia ipsa, & Apostolorum scripta, ab hæreticis sèpè fuisse depravata, Tertullianus contra Marcionem locuples testis est. Sic libri Clementis, Dionisi, Origenis, & aliorum ab impiis corrupti fuerunt. Sic demum Synodus Calcedonien. & Acta quintæ Synodi, & capita quædam Ephesini Concilii adulterata fuisse, auctores multi sunt. Euseb. lib. 4. Eccl. histo. cap. 23. & lib. 5. cap. ulti. & lib. 6. cap. 10. Ruffinus lib. de adulter. librorum Origenis, Isidor lib. 3. de sum. hon. cap. 12. Joannes Picus in apologia quest. 7. Brunus lib. 6. de hæreticis cap. 7.

12 Et ne longè factorum exempla pellantur, corrumpunt hodie Lutherani Sacros ferè libros omnes, quos magno studio curant, ut sic depravati, ad Indos usq; perveniant; usq; adeò verum est, quod ille Hieron. de hæreticis jam olim scripsit: *In eo se lucrum putant consequi, si alios decipiunt, & ipsi perditici cæteros perdant.* Fieri enim ferè solet, tam in aliis disciplinis, quam in religione, ut quod quis vehementius amarit, idem cupiat omnes contemplari, atq; amplecti; & quæ pertinaciter sibi persuaserit, ea in lucem prodat, firmiterq; credenda totis viribus persuadere conetur. Hieron. in Isa. cap. 19. Hermas Letmatius lib. 2. de instau. Relig. c. 5.

13 Scripta quoque Sancta ab hæreticis depravata, laceranda, & comburenda sunt; quia pli quam libri hæretorum nocere possunt; Hos enim vitamus omnes, illa verò bona fide legimus, ac fieri potest, ut legentes in insertos alicubi errores, velut in scopulos aliquos impingamus, atq; indè id eveniet quod Leo ille Magnus Epistola 91. scriptum reliquit; ut pietate Sanctorum voluminum depravata, non quod Spiritus Sanctus docuit, sed quod Diaboli minister inservit.

14 Hujus autem contagii non aliud remedii inveniri potest, nisi qua dignum est diligentia curetur, ne usquam locorum, quovis idiomate, sive religionis, sive sciri, sive ludici libri, aut libelli imprimanuntur, vendantur, importentur, legantur,

habeantur; nisi quos publica auctoritate delecti censores approbarint; ita planè ut officinæ excludendorum librorum publicæ ubiq; auctorati pateant, non secùs atq; officinæ cedendæ monetæ. Et hoc tanto majori solicitudine, quantò par est existimandum, plus interesse Reipub. Religionem incorruptam esse, quam monetam. Ac tanto quidē justius transgressores punire licebit, quantò maleficium ipsum circa præstabilius est. 9. Ethi. cap. 3. Hermas lib. 3. de instau. Relig. cap. 5. Brunus lib. 6. de hæreti. cap. 7.

15 Eodem ferè pertinet lex illa Platonis: *Nemo poeta preter Civitatis leges, & preter iusta, vel honesta, vel bona, fingere quicquam audeat; neq; liceat quæ composuerit, ulli privatorum ostendere, antequam constituti hac de re judices, legumque custodes, & viderint, & approbaverint.* Et paucum post: *Insiniremus & nos omnino, & Civitas omnis, si antequam magistratus viderint quæ composuistis, & dicenda ad populum judicaverint, admitteremini.* Hæc Plato lib. 7. de legibus. qui lib. 8. addit. *Nemo audeat musam horum judicio non probatam canere, etiam si Thamyra, Orpheique hymnis sit suavior.*

16 Extat Concilii Lateran. Decretum, vetans ne quis liber imprimatur, nisi per Episcopum, & Inquisitorem Apostolicum diligenter sit examinatus: qui contra fecerit, in sententiam excommunicationis incurrat, & libri publicè ardeant. Quod in Synodo Tridentina renovatum est, & Regiis pragmaticis poenis magnis sanctum. Lateran. sess. 10. Trident. sess. 4.

17 Et quamvis in hæretorum libris (in iis præsertim qui ad Religionem pertinent) aliqua reperiantur eleganter tractata, nihilominus tamen libri eorum vitandi, & comburendi sunt. Nam, ut Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 4. inquit: *Non oportet querere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia discere.* Adde quod, ut Leo Magnus ait: *Quamvis sint in illis quedam, quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis: sine mendacio consumabitur verbum legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur.* Eccl. 34.

18 Timendum quidem est ne dulcedine veritatis lectores allecti, impietatis venenum incauti liguriant; atque ea causa fuit,

Marcii 1. fuit, ut Christus Salvator noster. Dæmonia veritatem dicentia loqui prohibuerit, quemadmodum Theophylactus, Euthymius, & alii in Evangelium Marci observarunt c. 1. & inibi Beda, inquit: *Quare autem demonia Dominus se loqui prohibet,*
Psalm. 42. *Psalmista manifestat, qui ait: Pecatori autem dixit Deus, quare tu enarras justias meas per ostium tuum? Nè quis dum prædicantem audit, sequatur errantem. Improbus enim magister est diabolus, qui falsa veritas sè permiscat, ut specie veritatis testimonium fraudis obtexat.* Quod idem in acta Apostolorum cap. 16. iterans addit.

Ne corrumpamur amari

Melle dolis, si vera canit, qui falsa ministret.

Ut Arator ait. Tum illud addo.

Impia sub dulci melle venena latent.

Simile quippiam tradit Origenes in lib. nomine. homil. 16. & Chrysost. in cap. Matth. 13. homil. 47. & concio. 2. de Lazaro.

Luc. 10. 19 Sed quamvis hæc ita sint, quiescerre tamen necit prava curiositas, & Hevae filii, ut bonum, & malum sciant, libros hæreticorum legunt, Quasi verò in omni doctrinâ genere innumerabiles libri non extent, quorum lectione curiosi homines satiari non queant. Isti verò præcepta Pontificum contemnentes, vehementer peccant; nam qui eos spernit, Christum spernit. Deinde committunt se periculo erroris impii; & qui amat periculum, peribit in illo: & Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. *Luc. 10. Ecclesi. 3. & 13.*

20 Summi tamen Theologi concessu Pontificis Max. libros hæreticorum legerre poterunt, ut fallaces eorum doctrinas refellant, exemplo Dionysii Episcopi Alexandrini, qui libro 3. de baptismo hujusmodi verba scripta reliquit: *Ego, & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perscrutor, etiam si videar ad horam verbis eorum pollui; sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipsorum verbis arguere eos possum;* Denique cum aliquis ex fratribus, & compresbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione, tanquam cæni aliqui sacerdotes polluerer, visio mibi quedam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mibi evidenter proloquens: *lege omnia quæcumq; in manus tuas venerint; quia probare singula quæque, & discernere potes;* quandoquidem ex initio tibi hæc causa

fuit credendi. Amplexus sum visionem, quia & Apostolice sententia congruebat dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Retulit hæc Eusebius lib. 7. Eccle. hist. cap. 6. & Nicephorus meminit lib. 6. cap. 8. Godofredus in l. damnato. C. de hæret.

21 Viri quoq; sapientes, permisso Pontificis Max. legere possunt hæreticorum libros, eos præterim qui Religionis non sunt, sed vel juris Civilis, vel medicinæ, vel artium liberalium; ut si qua prodesse Catholicis queant, ab hæreticis, tanquam ab injustis possessoribus, auferantur. Quod jām olim de libris Gentilium legendis Divus August., aliisque tradiderunt. *August. lib. 2. de Doctr. Chri. cap. 40. cap. turbat. cum seq. dist. 37. Niceph. lib. 10. Ecclesiast. histo. cap. 26.*

22 Sed si id fiat, ne nominandi quidem hæretici sunt. Laudat Plutarchus Lacedemonios, eo quod flagitosus quidam, cum optimam dixisset sententiam, Lacoines ipsam approbarunt, sed illi ablata, alii, qui bene vixerat, ascriperunt. Quod prolixè memorans Aulus Gellius, nobile id, & illustre consilium fuisse dicit, ac tandem his verbis concludit: *Sic bona sententia mansit, turpis auctor mutatus est.* Quod si viri illi, veræ pietatis ignari, dignati sunt ex improborum ore veras, & honestas sententias audire; quantò magis Catholicæ cavere debent, ne vel ex ore, vel scriptis hæreticorū immortalitatis verba capiant, ut quos etiam Deus, tanquam organa diaboli indignos judicat, ex quorum ore veritas denuntietur? *Plutar. in Apobteg. Gelli. lib. 18. cap. 3. Philo. lib. quod deterius posteriori insidiari soleat. Brun. lib. 6. de hæret. cap. 6.*

23 Multi Jurisperiti, non admodum peritè ajunt, si libri hæreticorum apud aliquem reperiatur, hoc ipso probatum erit, illum hæreticum esse, atque adeòut convictum puniri posse. In quo, mea quidem sententia, bis errant. Primum, quod præter leges id genus probationis inducunt, quod neq; usquam relatum, neq; unquam receptum est. Deinde quod ex sola præsumptione, sive ficta probatione, putant Christianum hominē impietatis damnari posse, quod lege Pontificia nominatim vetitum est. *c. literas de præsumpt. Falluntur Archidia. Joan. And. & Domini. in c. filii de hæret. lib. 6. Ludovi. Roma. singul. 323.*

Joan.

Joan. Anan. in c. si quis Episcopus de hæret. Hippol. in l. qui falsum. ff. de fals. & in præ-
Etica. & diligenter, & cons. 52. *Gratus con-*
sil. 151. lib. 2. Ludovi. Care. de hæreticis
num. 125.

24 Sunt qui ajunt, suspectos esse illos,
qui libros hæreticorum habent, quorum
sententia probabilis est. Ego verò pluri-
mum arbitrio judicum tribuendum cen-
se; nam ex personarum, & librorum qua-
litate, aliisque circumstantiis, causa cogni-
ta, judices in unaquaq; specie melius ita-
tuere poterunt, (b) hodiè verò multis
Summorum Pontificum Decretis, & Bul-
la in Coena Domini severissimæ poene san-
citæ sunt contra eos, qui libros hæretico-
rum legunt, vel possident, *Joan. And.* &
Domin. in cap. 2. de hæret. lib. 6. Matth. in
Constit. Siciliæ titul. 1. qu. 10. Felin. in c. si
quis Episcopus de hæret. pravit. q. 13. Alben-
de affert. Cath. q. 28. Godofred. in l. damna-
to. C. de hæreti. Zanchi. cap. 7. Franc. Bur-
sat. consil. 90.

25 Coeterum libris hæresum convinci
possunt eorum Auctores, & plenam adver-
sus eos probationem faciunt, si modo pla-
nè constiterit ab eis compositos esse; Nec
enim minus hæretici sunt, qui hæreses di-
cunt, quam qui eas scribunt; imò deli-
beratione majori libri scribuntur, quam
verba emittantur. Accedit èo Justinus il-
le martyrio, & philosophia illustris, qui
in prima quæstione Gentibus posita in-
quit: *Impium est, etiam sola cogitatione in-
digna de Deo sentire; Si verò ad hujusmodi*
*impietatem, quam sola opinio, & cogitatio pa-
riat, etiam oratio, & assertio addatur, ma-
jor impietas efficitur: Si, & afferatur, &*
*scripto enuntietur, necessariò omnem mali-
tiam, & vitium talis impietas complectitur.*
Quamobrem Divvs August. epist. 96. in-
quit: *Anathemet Pelagius scripta sua, ubi*
*contra gratiam Dei, & si non per contuma-
ciam, tamen per ignorantiam disputat &c.*
c. ulti. 24. q. 2. Leo epist. 91. cap. 15. l. lex
*Cornelia. & si quis librum ff. de injur. Sozo-
menus lib. 3. hist. tripart. cap. 9.*

26 Qua pena sit afficiendus, qui libros
hæreticorum retinet, sèpè quæsitus est,
& lex quidem Magni Constantini ait: *Si*

quis conscriptiones Arrii celasse comperiatur,
& non repente proferens, igne consumperit, Lex Con-
stantini in
mortis supplicio sub jaceat. Honorius quo-
que, & Arcadius hanc legem tulerunt: Co-
dices hæreticorum doctrinam continent, stantini in
summa sagacitate queri, ac prodi manda-
mus; sub aspectibus judicantium incendio
mox cremandos; ex quibus si quid fortè ali-
quis, qualibet occasione, vel fraude occultas-
se, neque prodidisse convincitur, sciat se, ve-
lut noxiorum codicum retentorem, capite esse
plectendum. Valentinianus autem, & Mar-
tianus aliquando mitius. lex enim eorum
ait: *Nemo hujusmodi habere libros, & sacri-*
lega scriptorum audeat monumenta servare;
*quod si qui in his criminibus fuerint depre-
hensi, perpetua deportatione damnentur. Po-*
stremò Justinianus constitutione novella *Institutione*,
inquit: *Neque Severi dicta scripta ve apud*
*quenquam Christianorum manento, sed pro-
fanasunt, & a Catholicæ Ecclesiæ aliena,*
igniq; comburantur à possessoribus; nisi illis
*retinendis in periculum adduci velint. Pre-
tereat, à nemine imposterum conscribantur,*
*sciens quod illius dicta conscribentibus abscri-
fio manus in poenam irrogabitur, nolumus*
enim, ut illorum blasphemia ad alia prorepat
secula. Socrat. lib. 2. histo. tripart. cap. 15.
*l. 24. titul. de his, que super religione con-
tend. G. Theod. l. quicunq; C. de hæret. No-
vella 42. ut Anthimus, Severus &c.*

27 Nobis verò, qui sententiam sanguini-
nis ferre non possumus, magno argumen-
to esse debent iuprascriptæ leges, ut leve-
rius in eos animadvertiscas, qui dolo ma-
lo hæreticorum libros occultant. Quod si hi,
qui famosum libellum reperiunt, &
non illum statim suppressunt, capitali sen-
tentia damnantur; quantò acerbius pu-
niendi sunt qui libros hæreticoru servant,
præsertim Lutheranorum, qui nihil aliud
ferè sunt, quam in Pontifices Max. in Di-
vos omnes, in Ecclesiam Catholicam, in
Religionem Christianam impii, famosiq;
libelli? l. I. G. defamof. libellis. Vide Bul-
las Leonis X. & Julii III. contra eos latas,
qui libros Lutheri, & aliorum legerint;
eos enim poenis hæreticorum, & læsæ Ma-
jestatis condemnant.

ANNOTATIONES.

1 Non solum veræ Religionis &c.

De Librorum prohibitorum materia, præter illa, quæ hic docet Simanc. Vide Albertin. tractat. de agnoscend. assert. Catholic. & hæretic. quest. 28. nū. 5. & nū. 11. Alphonſ. de Caſtr. de iuſt. hæret. punit. cap. 15. 16. & 17. Campeg. in addit. ad Zanchin. tract. de hæretic. cap. 34. Farinac. de Hæret. quest. 180. §. 1. num. 1. & sequen. Pegr. in addit. ad Eymeric. 2. part. direct. comment. 3. super c. Fraternit. & comment. quest. 24. usque ad quest. 30. Locat. in prax. verbo libri, & Caren. de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 10. per totum.

7 (a) Et damnatis Auctořibus, libri quoque illorum vetiti intelligantur.

Notandum doctrinam hanc, cui Omnes Veteres, & magna ex parte Recentiores Omnes adſipulantur, locum quoque habere in illis hæreticorum libris, qui multa continent bona; cum etenim hæreticorum mos sit multa bona tradere, ut falsa facilius postea persuadent; grande periculum est, ne inter utilia hæreses lateant inficiētes; & sic latet, ut dicitur, Anguis in herba. Vide Hostien. in c. fraternitatis nū. 1. & excipe niſi expreſſe ab Ecclesia hi libri approbentur, ut eſt de Origenis, & Porphirii libris, iuxta id, quod ſcribit Locat. in praxi. Verbo damnatus nū. 3. & Verbo scriptura num. 6. & 7.

8 Multis quoque legibus &c.

Morem omnes pernicioſiſimos libros abolendi fuſſe vetuſtiſſimum in Ecclesia oſtendit quoq; Gregor. de Valent. ad D. Thom. 2. 2. quest. 11. art. 3. Vers. quod ſi iure &c. Nota tamen quod licet hic à Simanca multi Seculares Principes referantur, qui ſuis legib⁹ Impiorum libros proſcriperunt; attamen ex hoc nequaquam colligi debet quod po- testas hæc damnandi libros ob hærem ſit apud Principes Seculares, ea namque ita propriè con- venit Ecclesiæ, ut Seculari Principi nullatenus eſt concedenda, niſi in caſu, quo hæreſis in libris con- tenta omnibus palam eſſet, & ſufficienter Iudicio Ecclesiæ declarata, & damnata. Vide Sanctarel. de hæref. cap. 14. dub. unic. nū. 8.

16 Extat Concilii Lateran. decret. &c. Notandum quod vigore hujus Decreti librariorum im- primentes abſque licentia, præter Excommunicatiō- nis, & librorum ammissionis pœnam, incur- runt illam quoq; ſolvendorum centū ducatorum, quæ fabrica S. Petri Romæ ſunt applicanda. Con- cil. Lateran. 5. ſeff. 10. confit. 3. licentia autem hæc imprimendi, quæ Romæ à Vicario Papæ, & Ma- gistro Sacri Palacii eſt concedenda, eſt ſemper in fronte libri ponenda. Vide Conf. Leonis X. quæ incipit. Inter ſollicitudines, & eſt præfati Concilii quemadmodum etiam Trident. ſeff. 4. de edit. & iuſu ſacror. libror.

17 Et quamvis &c.

Vide nuper notata nū. 7. & auctoritatibus SS. Pa- trum, quas hic adducit Simanc. adde quod lib. 5.

moralium cap. 10. ſcriptum reliquit Sanctis. Pon- tifex ille Magnus Gregor. his verbis: *Habent quip- pe hoc Hæretici proprium, ut malis bona permisceat, quatenus facile ſensui audientis illudant; ſi enim ſem- per prava dicere, citius in ſua pravitate cogniti quod vellent, minime perſuaderent; rurſum ſi ſem- per recta ſentire, profecto hæretici non fuſſent, ſed dum fallendi arte ad utraque deſerviunt, & ex ma- lis bona inficiunt, & ex bonis mala, ut recipiantur, abſcondunt.*

20 Summi tamen Theologi &c.

Bene hic ponit Simanc: *Concessu Pontificis Maxi- mi; nam ſi abſq; ſufficienti licentia ſumamus quo- que Theologus hæreticales, & proscriptos libros legeret, aut apud ſe retineret animo conſutandi er- rores in illis contentos, à pénis inflictis iis, qui tales libros apud ſe retinent, aut legunt, nullatenus ex- culſetur.* Vide Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 17. vers. 33. Tolet. de Inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap. 19. num. 9. Vgolin. tract. de Cenſur. in Glosſ. Aut perti- nentes. in princip. vers. quarto excommunicatio, & Pegrinam in addit. ad 2. part. direct. Eymeric. com- ment. 3. ſuper cap. Fraternitatis. Vers. tametsi ve- rō. &c.

21 Viri quoque sapientes &c.

Notandum quod nedum Summus Pontifex, ſed Sacrae Congregationes Eminentiss. Cardinalium, tum S. Officii, cum Indicis de Vrbe licentia libros prohibitos legendi tradunt, non obſtantē revoca- tionē omnium licentiarum facta ab Urbano VIII. in Constit. quæ incipit *Apostolatus*; Talis enim conſtitutio licentias hujusmodi non comprehen- dit. Vide Caren. de S. Off. tit. 10. part. 2. Rubr. de Retentor. libror. prohibit. §. 1. num. 25. ubi decla- rationem Sanctitatis ſuæ circa S. Officii Congre- gationem directam olim Genuensi Inquisitori ex- tensam leges in fine.

22 Multi Iurisperiti &c.

Praxim procedendi in San. Tribunali contra eos, apud quos iaveniuntur libri prohibiti, vide bre- viter exaratum à P. Neri in *Opuscul. de Iud. S. In- quisit.*, ſeu *Praxi. cap. 11. per totum*. Qualiter au- tem hi ſucepti ſint, lege apud Caren. de S. Off. loc. nuperit. num. 22. & plurib. num. ſequen.

24 (b) Hodie vero &c.

Notandum quod si quis libros hæreticorum, aut legeret, aut retineret in illis locis, ubi Bulla Coenæ non eſt publicata, nec uſu recepta, pœnas in ea- dem contentas haud incurreret, nec ab excommuni- catione Bullæ eſſet absolwendus. lex enim non obligat, niſi ubi publicata eſt, & uſu recepta. Beccan. ſumm. Theol. Scolastic. p. 2. tract. 3. cap. 6. quest. 8. num. 4. in fine.

27 Nobis vero &c.

Pœnas, quibus mulctantur hodiē in S. Inquisitio- nis Tribunalii Retentores librorum prohibitorum, vide apud P. Neriū, & Carenam. locis hic ſupra num. 49.

De Mahumetanis. Titulus XXXIX.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**ahumetanorum appellatio quos complectatur.
- 2 *Mahumetis* vitia, & secta ab eo introducta turpitudine.
- 3 *Mahumetis* sectam, ridicula cum sit, cur tot homines sequantur.
- 4 *Mahumetani* ad Inquisitorum iurisdictio-

ctionem non pertinent, nisi fuerint baptizati.

- 5 Hispania eò potissimum nomine felix appellari debet, quod ab heresibus interata est.

- 6 *Christianus Mahumetis* secta se addiscens, quomodo paniendus.

De Mahumetanis.

MAHUMETANORUM appellatione hoc loco accipimus Saracenos, Mauros, Turcas, & coeteros barbaros omnes, qui Mahumetem illum Impostorem, & pseudoprophetam colunt, quorum omnium secta falsissima, & spurcissima eit, & quæ facile à quovis homine infimæ etiam eruditionis, expugnari, & cōfutari potest; ea enim lumine naturali, & supernaturali repugnat, & ab omni philosophia, rectaq; ratione prorsùs abhorret.

Quid Alcoranus.

Composuit Mahumetes ipse Alcoranum, idest collectionem præceptorum, librum quidem usque adeò confusum, & inuolutum, ut vix magno labore ab homine quopiam doctissimo explicari, aut ordinari queat; Quod evidentè ostendit imprudentiam, & ignorantiam, atque cœcitatatem Auctoris. Continet præterea tot fabulosa portenta contra legem Dei, & bonos mores, ut irrisione magis, quam confutatione dignus sit.

2 Mahumetes ipse homo fuit sacrilegus, tyrannus, peruersus, qui non doctrina, eruditione, aut vita sanctitate sectam suam persuasit; sed vi, & armis, fraudibus, atque munieribus eam introduxit. Nihil habet ea secta præclarum, aut sublime, nihil attingit de puritate cordis, nihil de contemplatione veritatis, nihil de vera beatitudine; tota est in terrenis delitiis, in obscenis corporis voluptatibus. Nullis unquam veris miraculis clarvit Mahumetes, neque ab ullo propheta, viro sancto, aut erudito unquam laudatus est; à se ipso sæpiissime dissidet, & ingenuè fassus est, nescire se, an ipse, & qui eum sequuntur, in

via salutis essent; additq; se credere quod nullus legem suam erat intellecturus; neque mirum id, quandoquidem illemet se ipsum non intellectus; etenim ut Sapiens ait: *Impius confundet, & confundetur.* Docuit auditores suos, quod qui occidit inimicum, vel ab inimico occiditur, in Paradisum ingrediatur; Paradisum verò dicebat, carnalis cibi, & potus, & commixtionis mulierum, fluviumque vini, & mellis, & lactis, & foeminarum, non praesentium, sed aliarum, commixturam multorum annorum futuram, & affluentem voluptatem, neque non, & alia luxuria, & stultitia plena, ut Paul. Diaconus memorat. lib. 18. rerum Romanorum. vide Pompon. *Latum in Licinio, & Baptizam Egnatium post vitam Heraclii.*

3 Dixerit fortalsè quispiam: quid est igitur quamobrē tam innumerabiles hanc sectam sequuntur? In promptu causa est; quia voluptatibus servit. Etenim (ut apud Xenophonem est) fit perspèctu ut habeant plures, qui secum sentiant, improbi viri, quam probi; *Improbitas enim profitans per subitas voluptates, harum persuasionibus uititur, quò multi secum sentiant; at virtus ad arduum agens, non est admodum potens, ut subito, & inconsulto ad se trahat.* Et Arist. 6. Polit. inquit: *Permissio vivendi, ut quisque velit, magnam colligit faventium multitudinem; nam vulgo dissolutagratior est, quam temperata vita.* Sic Meretrici dicenti (uti Elianus refert lib. 13.) *Ego quidem, o Socrates, multum tibi preffeo; nam, cum tu neminem ex meis à me possis abalienare; ego, cum libitum est, tuos omnes à te avoco.* Respondit Socrates: *Quid mi-*

rum est hoc? si quidem tu ad declivem trahitem omnes ratis; ego vero ad virtutem cogo, ad quam ardus, & plerique insolitus est ascensus. Sic Mahumetes, Lutherus, & ferè cœteri hæretici omnes hac ampla via improbos homines rapiunt, relicta illa Christi arcta, quæ ad vitam dicit, quam viam conficiunt admodum pauci.

4 De Mahumetanis autem non est cur pluribus disputemus, quandoquidem ad jurisdictionem Inquisitorum non pertinent, nisi forte baptizati fuerint: quo casu in Hæreticorum, & Apostatarum numero habendi sunt. Accedit etiam quod lege Regia expulsi sunt Mahumetani è tota Hispania; & præterea interdictum illis est, ne unquam ad eam revertatur; pena mortis, & publicationis bonorum adversus illos, qui contrarium fecerint, constituta. Item illud eadem lege continetur, ut bona omnia eorum, qui Mahumetanos receperint, ipso facto confiscentur.

5 O nimium felix Hispania nostra piorum Principum beneficio, ab impiorum, & hæreticorum pestifera contagione purgata! fatentur hoc ipsum exteri, qui Regnum nostrum ob eam rem ajunt esse, sicuti est, felicissimum; sed unius testimonio brevitas causa contentus ero. Hosius ille Cardinalis Eminens multis nominibus suscipiens, libro 3. adversus prologomena Brentij: Nullum, inquit, regnum est, nostro hoc infelicis seculo, magis ab hæresibus intactum, quam sit, vel hoc solo nomine felicissimum, Hispaniarum Regnum, cui propter

hanc in Fide Catholica constantiam, & ejus tuendæ diligentiam alias præterea multas felicitates Deus largitur. Sic etiam Paulinus lib. 1. de Religione Atheniensium loquens, inquit: Quantæ cœteris Deorum cultu Athenenses præstent, secunda, qua in presentia utuntur fortuna, argumento esse potest. Incredibile penè est, quanta felicitate coalescant regna, in quibus justitia permixta est cum religione, quæ cum in Hispania fulgeant, mihi coniicere licet, Divina providentia factum esse, ut Indorum Gens tam latè, longèque diffusa, ab Hispanis potius, quam ab aliis nationibus inveniretur; nempe ut rectam, puramque Fidem ab Hispanis hominibus edoceantur. Annunciatum à nostratis est omnibus ferè Indis Evangelium Christi, & innumerabiles barbari facti sunt Christiani, Domino cooperante, & multis, magnisq; signis Catholicam Fidem confirmante, ad hæreticorum omnium confusionem.

6 Sed ad Mahumetanos revertamur. Contra Christianum, qui Mahumetis sectam secutus fuerit, Regia lege capitis pena constituta est; sed Iure Pontificio, quo Inquisitores Apostolici utuntur, desertor ille, tanquam Apostata puniendus est. 1. 4. titul. 25. part. 7. contra Christianos de hæreti. lib. 6. (a) Denique contra Mahumetem, & Alcoranum multi multa scripserunt; vide, si vis, Nicolaum Cusam, atque Dionysium, & Armacanum lib. 18. de erroribus Armenorum. Ludou. Vives lib. 4. de veri. Fid. Chri.

ANNOTATIONES.

1 Mahumetanorum appellatione &c. De Mahumetanis vide in corpore Iuris Canonici tit. de Iudeis, & Saracenis. D. Thom. lib. 1. contra Gentil. cap. 6. D. Antonin. p. 4. tit. 1. cap. 6. §. 1. Albertin. super Rubr. de hæretic. lib. 6. quæst. 2. nu. 52. & multis sequen. & quæst. 3. & 4. Ioannem Rotam tract. de hæretic. part. 1. nu. 10. cum sequen. Marquard. de Iude, & alijs Infid. p. 3. nu. 33. 34. & 36. Peganum in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 46. super quæst. 21. & alios quam plures tam Veteres, quam Recentiores, & nota quod, ut hic ait Simanc. Mahumetani Vocabulum Genericum est, quod Omnes Mahumetis legem profitentes comprehendit, quales sunt Turcæ tærrimi Christianorum hostes, Sarraceni, Mauri &c.

2 Mahumetes ipse Homo fuit sacrilegus &c.

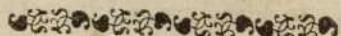
De Ortu, & fraudibus Mahumetis vide D. Antoninum, qui supra p. 4. tit. 11. cap. 6. §. 1. & Ioannem Zomaram tom. 3. annualum in Heraclio; De calliditate autem, & versutia, qua usus fuit in sua

falsa doctrina tradenda lege Marquard. loco nuper cit. num. 38. qui eum Mosis simiam appellat.

4 De Mahumetanis &c. Hanc Simancæ Doctrinam intellige, si post Baptismum susceptum, iterum ad Mahumetismum revertantur; cum ad iurisdictionem Inquisitorum pertineat contra Apostatas procedere, ut docent omnes DD. Vide Decian. tract. Criminal. lib. 5. cap. 15. num. 1.

6 (a) Denique contra Mahumetem, & Alcoranum &c.

Contra Mahumetem, & Alcoranum scripsit quoque D. Thom. in Opusculo quodam, quod incipit: Beatus Petrus Apostolus tom. 17. Pius II. Epistola quadam ad Mahumetem Turcarum Regem. Ricoldus Ordinis Prædicatorum, & alii quam plures, quos vide citat. apud Pegan. in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 46. vers. Mahometis errores.

De Matrimonio. Titulus XL.

S U M M A R I U M .

1. **U**xores duas, aut plures habens à judice seculari puniendus est.
2. Inquisitores cursu pè numero de causis eorum cognoscunt, qui plures habent uxores.
3. Inquisitores quatenus cognoscere debeant de illorum causa, qui plures habent uxores.
4. Inquisitores quando procedere debeant adversus eos, qui plures uxores habent.
5. Uxorem alienam qui sciens dicit, & mulier, quæ scienter nubit alterius viro, à quibus puniendi sint.
6. Uxores plures habentes qua pœna affici soleant ab Inquisitoribus.
7. Judices Ecclesiastici ad verbera damna-re possunt reos.
8. Monachus post professionem solemnem matrimonium contrahens, si occulte id faciat, an ab Inquisitoribus puniendus sit.
9. Monachum, qui occulte matrimonium contrahit, ab Inquisitoribus puniri non debere, falsa videtur opinio.
10. Inquisitores cognoscere etiam possunt de crimine Monachi occulte uxorem ducentis.
11. Lutheri heresis afferentis Monachos posse ducere uxorem, jam olim condamnata est.
12. Clerici, qui uxorem ducunt, eodem stylo, ac monachi, coercendi sunt.
13. Clerici nuptiis incestis inquinati, qua pœna afficiendi sint.
14. Maritus, qui, uxore viva, absque e ius justo consensu ad sacros ordines promovetur, qua pena afficiendus sit.
15. Sacerdos, qui filiam spiritualem nefario incestu contaminaverit, quomodo puniendus sit.
16. Maritus an habitare teneatur cum uxore heretica Ecclesie reconciliata, & uxor cum marito.
17. Matrimonium contractum inter Catholicos, & Hereticos, an ratum sit.
18. Matrimonium predictum ratum esse non nullis rationibus ostenditur.
19. Matrimonium predictum ratum non esse, & predictas rationes nullius esse momenti demonstratur.
20. Matrimonium inter Christianos, & Hereticos multa Concilia prohibent.
21. Concilia, que matrimonium inter Christianos, & Hereticos prohibent, à Pontificibus Maximis approbata sunt.
22. Matrimonium inter Christianos, & Hereticos vetitum est, penitus etiam adiectis.
23. Matrimonium hoc qui dixerit ratum esse, probare debet exceptionem, cum regulas sit ei contraria.
24. Matrimonii predicti non qualiscunque prohibitio est, sed variis penitentia.
25. Matrimonia legitima, & justa separantur propter heresim supervenientem.
26. Matrimonium, & societas cum hereticis divino jure prohibetur.
27. Matrimonium iisdem de causis, quibus irritum est inter Infideles, & Christianos, inter hereticos, & fideles irritum censetur.
28. Hereticorum consuetudo periculosior est, quam infidelium.
29. Hereticorum societatem perniciosa esse ex Paulo ostendi potest.
30. Christianis grave, & nefarium jugum est, cum hereticis societatem conjungere.
31. Matrimonium cum infideli contractum cur potissimum irritum esse debere, quidam Theologus asseverabat.
32. Christi membrum efficitur quisquam, non solum per Sacramentum Fidei, sed per Fidem etiam Sacramenti.
33. Matrimonium Cathecumeni, aut Apostata cum Catholica, vel Infideli, an sit ratum.
34. Matrimonium Apostatae cum Catholica ratum esse, quidam Theologus ex Ambroso deducebat.
35. Ambrosius de matrimonio loquens, nuptias infidelis, & heretica cum Christiano ex aequo prohibuit.
36. Matrimonium interfidelem, & infidelem prohibet Tertullianus.
37. Christianum virum cum muliere heretica conjungi non licere, docet Canon 72. Sexte Synodi Generalis.
38. Sextae Synodi Generalis Canones magnam habent auctoritatem.

- 39 Theodorus Balsamon, Antiochenus Patriarcha Canoni Sexte Synodi Generales multum tribuit.
- 40 Matthaeus Monachus Graecus de Canone Sextae Synodi Generali magnificè sentit.
- 41 Matrimonium inter Christianos, & Infideles, aut hereticos, leges septipartita prohibent.
- 42 Hereticus infidelis dici potest.
- 43 Matrimonium inter Christianos, & hereticos cur contrahere non liceat.
- 44 Hieronymus matrimonium inter hereticos, vel infideles, & Christianos
- quibus verbis improbet.
- 45 Matrimonium predictum multa Concilia, & Sancti viri damnant, & prohibent.
- 46 Matrimonium predictum quantum distet à justo, sanctoque connubio, docet Tertullianus.
- 47 Matrimonium predictum, quibus rationibus adducatur auctor, ut irritum putet.
- 48 Matrimonium inter hereticos, & Christianos contractum, jure optimo irritum esse censeri debet.

De Matrimonio.

AD Judicem Secularem pertinet punire eū, qui duas, aut plures uxores habet; quemadmodum plurimis Romanis, & Regiis legibus continetur, & Athalarius Gothorum Rex hujusmodi legem tulisse fertur: *Uno tempore duabus nemo copuletur uxoribus; quia se noverit rerum suarum amissione plementum;* Nam, aut libido est, & recte perfrui non sinitur, aut cupiditas, & jure nuditate damnatur. Auctor Cassiod. lib. 9. variarum. Episcopi quoq; atque judicis ordinarii cognitio est, quoties de viribus hujus, vel illius matrimonii questio tractatur. *l. eum qui duas C. de adult. c. 2. de secu. nupt. l. miles. S. mulier de adult. ac then. bodie C. de repudiis Regia lex. 7. titul. 15. lib. 8. ordinat.*

2 Coeterum Inquisitores de his criminiis in Hispania cognoscere sèpè solent propter abusum matrimonii, & suspicionem heresis inde orientem; ceniebat enim de hoc Sacramento malè sentire qui cum pluribus matrimonium simul contrahit; quamobrem pleriq; putant Inquisitores de tali criminis cognoscere posse. *Lapus in c. accusatus S. sanè de heret. lib. 6. Domi. & Philip. Franc. in princ. ejusdē cap. Francis. Squila in tract. de Fide. Gatho. cap. 15. Sam. Rosc. verbo hereticus, num. 6. Gonsal. de heret. pravi. qu. 9. Felin. in c. ad abolendam de heret. Joan. Lup. in c. per vestras S. 18. num. 25. Covar. lib. 4. decretal. par. 2. cap. 7. S. 3. Alfon. lib. 1. de iusta heret. punit. cap. 1. Conrad. Brun. lib. 1. de heret. cap. 2. diffusius Albert. lib. de agnoscen. affer-*

tio. Catholi. quest. 23. num. 49.

3 Videtur tamen quòd Inquisitores, usque èo duntaxat cognoscere valeant, ut planè intelligent, utrum reus male sentiat de Sacramento Matrimonii, vel non, quod ubi peregerint, functi sint officio suo; Näm si constituerit, reum in fide non aberrasse, neq; unquam credidisse licere simul duas uxores habuisse; videtur quidem quòd Inquisitores ultra procedere nequeant. Nihilominus tamen consuetudo invaluit, ut interdum reos istos puniant; sed ea consuetudine abuti non debent. Nam si colore aliquo reus excusat à suspicione, heresis, consultius facient Inquisitores, si cognitionem hanc judicibus ordinariis reliquerint. Quid enim si priùs matrimonium ex causa probabili nullum esse dicatur? Quid si propter longam absentiam, & rumores mortis alterius conjugis, alter ad secundas nuptias transierit? Nunquid infamandi, aut puniendi, tanquam heretici erunt qui talia matrimonia bona fide contraxerint? profectò longè aliud sacris Canonibus decretum est. Näm uxorem absentis, quæ priùs quam de morte viri sui certa esset, alteri nupsit, quodammodo venia dignam judicaverunt Patres in Sexta Synodo Generali. Quod multis quoque Patrū Decretis Gratian. comprobat. *Sexta Syno. cap. 93. c. 1. cum seq. 34. questio 1. vi. l. miles S. mulier ff. de adulteriis.*

4 Tunc autem jure procedunt Inquisitores, cum de heresi suspectus est reus, vel quia originem habet ex gente Mahumetanorum, vel quia palam duas duxit uxores. Näm priori casu verisimilitè presumi po-

test, quòd legem sequitur Mahumetis, & posteriori, suspectus est ipso facto, quia malè videtur sentire de Sacramento Matrimonii qui publicè illud spernit, eoque abutitur. Quod idem in aliis similibus causis servari poterit, nám si Barbari ad fidem conversi plures uxores secundūm leges majorum sūorum habeant, in eadem causa suspicionis erunt; multò quidem antē Mahumetem, Barbari, & carnales homines pluribus uxoribus abuti solebant. Cujus rei Salustius in bello Jugurthino his ipsis verbis meminit: *Jugurthæ filia Bocco nupserat; verū ea necessitudo apud Numidas, Maurosq; levis dicitur, quòd singuli prò opibus quisque quam plurimas uxores, denas alii, alii plures habent; sed Reges eo amplius, ita animus multitudine distractabitur, nullam proficia obtinet, pariter omnes utiles sunt.*

5 Eadem quoque causa est puniendi eum, qui sciens matrimonium contrahit cum aliena uxore: & item inquirendi adversus mulierem illam, quæ scientè nubit alterius viro; quia uterq; abutitur Sacramento Matrimonii, & cooperatur adulterino conjugio. *Abb. in cap. 2. de Spons. duorum glos. in l. utrum ad l. Pomp. de patri. l. si quis uxori defurt.*

6 Poena verò, qua Inquisitores punire solent iitios; si plebei sint, hæc est: Reus ad publicum spectaculum simul cum hæreticis trahitur, & propter levem suspicione abjurat, & fustibus ceditur: hodiè quoque ad tritemes ad quinquenium damnandus est, parte dimidia bonorum publicata; si filios non habuerit, quemadmodum lege Regia pleniùs continetur. Ad quas poenas Inquisitores damnare reos possunt, etiam si Sacerdotes ipsi sint; non enim conumerantur inter poenas sanguinis, quas imponere Clerici nequeunt. Sic anno Superiori falsidicos testes ad tritemes condemnavimus. *l. eum qui duas C. de adult. juncto §. Item lex Julia. de adulteriis institut. de publ. judi. petitio 105. anno 1548. Alberti de assert. Cathol. quest. 23. num. 76.*

7 Et ictus fustium judicibus Ecclesiasticis jām olim in usu fuisse Divvs August. est auctor, qui Marcellino scribens inquit: *Confessionem virgarum verberibus ervisti; Qui modus coercionis, & à magistris artium liberalium, & sèpè etiam in judiciis solet ab Episcopo haberis, & Clerici etiam*

flagellis cedi possunt. *August. epist. 159. c. sententiam sanguinis ne Cleri. vel Mona. c. universitatis de sen. excom. & illic Felin. c. fraternitas 12. quest. 2. c. 1. de calumni. c. cum beatus 45. dist. Joan Ber. in pra. cap. 125. l. eum qui duas. C. de adult. § item lex Julia. instit. de publi. judi. Alberti. de assertio. Catho. quest. 23.*

8 De Monacho illo, qui post Solemnē Religionis professionem contrahit matrimonium, hac distinctione Jurisperiti communiter uti solent: Si publicè facinus hoc perpetravit, eo casu magis suspectus est ipso facto malè sentiens de votis Monasticis; videtur enim asserere id sibi licere quod palam committere non erubescit; Aliud esse, ajunt, cum occultò Monachus duxit uxorem; quia tunc magis presumitur dolo peccasse, quam intellectus errore. Quamobrem priori casu procedere poterunt Inquisitores; posteriori non item. *ar. l. 2. §. pen. ff. vi bon. rapt. Jacob. Butr. & Bald. in l. nemo. C. de sum. Trinit. Abb. in c. de homine de celeb. Mis. & cons. 68. lib. 1. Idem rursus, & Felin. in c. cum quidam de jur. jur. Joan. de Anan. & Feli. in c. ad abolendam de heret. Franc. Squilla. de Fide Catholi cap. 15. Gonfa. de heret. prav. qu. 9. Matth. de Affli in consuet. Sicil. tit. 1. qu. 7. Joan Lup. in c. per vestras §. 18. Albert. in rub. de heret. lib. 6. q. 13. nu. 37. Alfon. lib. 1. de just. heret. punit. cap. 1. Brun. lib. 1. de hereticis cap. 2. Ludovicus Carer. tractatu de hereticis nu. 38.*

9 Sed vereor ne hæc opinio falsa sit, & ratione careat; mihi certè parùm fundata videtur; nám & si impudentius ille faciat, qui palam has nuptias celebrat; non tam in suspicione magna carebit qui easdem occultè contraxerit; quin immò plerumq; fit, ut vehementiori suspicione laboret qui clanculum talia committit; nám qui male agit, odit lucem. Et ut Arist. lib. 7. Ethic. ait, *Magis in justis sunt huius, qui magis occultè procedunt.* Et sicuti Socrates lib. 5. hitto. Eccl. inquit: *Ea, que occultè geruntur, improbitatis suspicione plenissima sunt;* quod multis exemplis confirmare possem, quæ alii antenos retulerunt. *Joan. 3. Aristotle. 7. ethic. cap. 6. Socrat. hist. tripa. lib. 5. cap. 34. l. ultim. de ritu nupti. l. non existimoff. de admi. tuto. cap. cum ex juncto de heret. Tiraq. in prefatione de retr. conuen. num. 13. & deinceps, & lib. de pan. caus. 57.*

10 Cum

10 Cum igitur crimen utroq; casu idem prorsus sit, neq; differentia ponatur, nisi in qualitate ambigua, non video cui tam divisa cognitionis causa constituenda sit. Itaq;, mea sententia, cognoscere quoq; poterunt Inquisitores de crimine Monachi occidente matrimonium contrahentis: praesertim his temporibus, postquam impius, & impurus Lutherus palam docere non erubuit, licere Monachis omnibus, etiam cum Virginibus Deo dicatis liberè matrimonium contrahere. Quod, & ipse Apostata publicè perpetravit; Sanctimoniali, quam mileram secum traxit in perditionem, incesta copulatus libidine. Quem non puduit frequentè assicerere, æquè non esse arbitrii lui, ut se servaret ab usu, & commixtione foeminae; quam non erat arbitrii lui, mas esset, ac foemina. Ex quo pari absurditate colligere solebat votum castitatis esse impossibile, quod ideo illum sensisse puto, quia helvo, & violentus erat; venter enim vino estuans, citò despumat in libidinem; Unde Civis meus Lucanus lib. 10. elegantè cecinit.

*Plenum epulis, madidumque mero, venere
rique paratum*

Invenies.

11 Hæc autem hæresis Lutheri jam olim condemnata est, & multi Doctissimi Viri nominatim illam confutarunt. Ceterum illud præterire non potui, quod in Concilio Turonico eo tempore celebrato, quo licebat Clericis juxta usum Orientis Ecclesiæ habere Uxores, de Monachis tamen tale decretum extat: *Si qui in Monasterio conversi sunt, nullatenus exinde habeant hecentiam evagandi; neque, quod absit, ullus eorum conjugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere; Nam si uxorem duxerit, excommunicetur, & de uxoris male sociatae confortio etiam judicis auxilio separetur: & infelix Monachus tali conjunctione sedatus, ab Ecclesia segregetur, donec revertatur ad septa Monasterii: & indictam ab Abbe, quandiu præceptum ei fuerit, agat pœnitentiam.* Haec tenus Concilii Canon, Inquisitores vero jejunia, & orationes injungere solent, cum detruzione perpetua in Monasterium. Concil. 2. Turonico. can. 11. *Adde. c. impudicas. c. si quis sacro. c. Monacho. c. & quia 27. q. 1.* Vide Nicolpho. lib. 2. c. 15. cum seq. & lib. 6. c. 30. Alfons. Virves adversus Lutheri. dogmata,

*Philip. 18. cum seq. Perionium lib. 2. Topicos.
theologicorum.*

12 Differentiam illam inter publicum, & occultum matrimonium Monachorum sequuntur aliqui in matrimonii Clericorum; sed iisdem omnino rationibus ab eis dissentio: idemq; servari debere sentio in Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum nuptiis, quæ in matrimonio Monachorum supra retuli. Has quoq; incestas nuptias Clericorum eodem errore approbat impurus ille Lutherus contra innumerabilia ferè Concilia, & Sanctorum Patrum Decreta; deniq; adversus traditionem, & consuetudinem totius Occidentalium, hoc est Catholicæ, atque Apostolicæ Christi Ecclesiæ. *Joan. Lup. in c. per vestras. §. 18. Joan. Bern. in pract. Crimi. cap. 74. contra Luther. dogmat. Gratia. 27. dist. cum seq. & dist. 32. Hiero. lib. 1. adversus Joviniam. & iterum epist. adversus Vigilantium. Gerson dialogo de castit. Eccles. Faber in Malleo contra Luther. tract. 4. Ecbius in Enchirid. tit. 19. Alfons. adversus hereses, verbo Sacerdotium Albert Pighius controversia 15. Tiraquel. in 15. lege conubialium. 82. Bartho. Latomus adversus Bucerum, controversia de celibatu Sacerdotum. Marti. Ayala de Divinis, & Eccl. tradi. tit. de celibatu.*

13 Clerici autem in Sacris Ordinibus constituti, qui nuptiis incestis inquinantur, officio, & beneficio Ecclesiastico privandi, & uxores dimittere cogendi, & digna pœnitentia puniendi sunt. Presbyteri ab ordine deponantur, & Sacro Ministerio priventur. Diaconus sit alienus à ministerio, & vacet a Clero, & ab omni ordine Sacro removeatur, & officio, ac beneficio Ecclesiæ careat: quibus pœnis paratiæ Subdiaconus puniendus est: & ita Sacris Canonibus continetur; severius autem constituerunt Patres in octavo Concilio Toletino, hoc verborum tenore: *Quicunque etiam si inviti ad Ecclesiasticarum officia dignitatum assumuntur, deferrere quam semel reperunt gratiam, donumq; neque quam audeant, si verò ad conjugia, moresque seculi redire attentaverint, omni Ecclesiastica dignitate priventur, & Apostata habeantur, & in Monasterio, donec vixerint, sub pœnitentia retrudantur.* Hodie tamen solent ad tempus in Monasteria detrudi; ut illic jejuniis certis, & ora-

tio-

nibus vacent: & ultrà suprascriptas poenas Canonicas, pecunia quoque mulctantur. c. i. de Cleri. conju. c. decernimus c. presbyter. c. presbyterum 28. dist. c. si quis à modo cum seq. 81. dist. 6. Synod. Generalic. 6. c. Diaconus 27. distin. c. eos. 32. dist. & 8. Concil. Toletan. can 7. Regia. l. 41. cumseq. tit. 6. part. i. Clem. I. de consang. & affin. Joan. Ber. in pract. cap. 27.

14. Quæsitum fuit, qua poena puniendus esset maritus, qui uxore viva, sive justo consensu illius, ad sacros ordines promotus fuit, cui quæstioni respondimus, non esse aliam poenam Jure Pontificum definitam, quam eam, quæ Constitutione quadam Joan. XXII. continetur. Hoc est, quod, neque matrimonio soluto, insulcepto ordine ministrare, neque ad superiores ordines provehi, neque ad aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum valeat promoveri; sed quia non tam de criminis punitione, quam de effectu Sacrorum ordinum illic tractatum esse videatur, & impunitum esse non debet tam grave crimen, placuit omnibus, qui de proposita quæstione consultabamus, ut instar eorum, qui post sacros ordines uxorem ducunt, illi quoque punirentur. Neque enim magni refert, an matrimonium antecedat, vel coniequatur, quandoquidem utroque casu, & Sacramento matrimonii, & Sacrorum ordinum, & celibatui Clericorum par sit injuria. Quamobrem cum ex facto quæstio tractaretur, suspendimus reum ab officiis, & beneficiis Ecclesiasticis, & præter publicam poenitentiam, qualis blasphemis injungi tolet, multæ pecuniaria imposta, in Monasterium ad certum tempus illum detrusimus. Extravag. antiquæ concertationi. Joan. 22. tit. de voto, & illic glo. in part. noverit convenire, & quæ paulò ante diximus nu. 12.

15. Sacerdos, qui spiritualem filiam nefario incestu contaminaverit, ab omni officio deponatur, & cunctis diebus vita sua in Monasterium detrudatur. c. omnes. c. si quis Sacerdos 30. quæst. i. Joan. Ber. in pract. cap. 76.

16. Quæsitum fuit, an vir, aut uxor habitate teneatur cum conjugi hæretico Ecclesiæ reconciliato. Et cum fornicatio illa spiritualis efficiat, ut matrimonium separari possit, relinquitur planè, conjugem Catholicum cogendum non esse ad habi-

tandum cum hæretico poenitente. Quin etiam Catholicus poterit, uxore illa invita, ad religionem convolare. c. ult. de convers. conjug. c. de illa de divor. Sot. in 4. sentent. dif. 39. art. 4.

Sed nisi uxor velit sanctimonialis esse, cogi potest, ut ad virum poenitentem redate; & hanc esse communem opinionem ajunt Abbas in c. de illa, de divor. & Julius Clarius lib. 5. recepta sent. §. hæresis versi. item propter.

17. Cœterum perdifficilis, & perobscura quæstio est de matrimonio contracto inter Catholicos, & Hæreticos; multi enim putant ratum esse id matrimonium. Tho. & Sot. lib. 4. sent. dif. 39. Guil. inspeculat. de divor. glo. in c. non oportet 28. qu. 1. Card. Prie. & alii in c. ult. de cond. appos. Viguier. in instit. tit. de Sacram. matrimonio. Silvest verb. matrimonium 8. §. 10.

18. Hujus opinionis rationes admodum paucas invenio; sed eruditus quidam Theologus has mihi suggestit. Unam, quod hæreticus habet fidei signaculum indeleibile, quamobrem capax est Sacramentorum; Alteram, quod tale matrimonium nul o jure est irritum: Tertiam, quod sequeretur ex contraria sententia, hæretici mentalis cum Catholica nullum esse matrimonium; Quartam, quod hæreticus antea ientem non privatur dominio bonorum; ergo multo minus privatus erit potestate sui corporis, ut illud in hujusmodi matrimonium transferre non queat: Quintam, quod hæreticus contrahens matrimonium cum Judæa, vel infideli, non obligatur, neque ratum est tale matrimonium propter signaculum fidei; Sexta, quod irritum est matrimonium Catholicæ contractum cum Cathecumeno, quamvis ille credat, & confiteatur Catholicam Fidem; Septimam, quod hæresis non tollit fidem conubiale, neque prolem, neque Sacramentum; ergo non repugnat conjugio, si non pugnat cum bonis conjugii; Octavam, quod inter Judæos, & infideles verum est matrimonium, & melioris conditionis sunt Catholicus, & Hæreticus; Nonam, quod, si hæresis superveniens non dirimit matrimonium, ergo neque illud impediet, sed separabuntur conjuges quousque resipiscat hæreticus.

19. Sed jam videamus, an isthæc argumenta dissolvi possint. Primum quidem

dèm fortissimum esset, nisi hujusmodi matrimonium prohibitum foret; nam hæretici aliqua Sacra menta retinent. c. *Sacramenta cum seq. 1. q. 1.* Ad hoc, negamus tale matrimonium non esse jure aliquo irritum, quin immò id postea probabimus: Nec vires habet argumentum tertium, quia de hæretico intellectuali, sive pure mentali Ecclesia nihil judicat. Quartum verò argumentum fragilissimum est, quia hæreticus non privatur potestate sui corporis, sed ejus matrimonium cum Catholica contractū irritum est ipso jure. Quintum quoq; argumentum negari potest eadem facilitate, qua asseritur, & quamvis concederemus verum esse, nihil indè relinquetur adversùs nostram sententiam. Item argumentum sextum negari posset, quia Divvs Ambros. non loquitur de Catholico, & si de eo loqueretur, nostræ sententiæ non adversaretur, quin immò pro nobis est. c. *cave. 28. q. 1.* Deindè septima ratio fragilis est, quia neque infidelitas tollit fidem conjugalem, neq; prolem, neque Sacramentum; & quia legibus Ecclesiasticis matrimonium istud hæreticorum fit irritum. Octavum autem argumentum fragile est; quid enim ex eo sequitur, quòd inter Judæos, & Infideles verum sit matrimonium? Deniq; supremum argumentum fragilissimum quidèm est, quia legitimum, justumq; matrimonium dirimi non potest culpa unius conjugis, alioqui hæreticus fieri posset, aut fingere se hæreticum esse, qui vellet relinquere conjugem; & quos Deus conjunxit, separare homo.

20 Hactenus contrariæ opinionis argumenta ferè omnia explosa, ejetaq; sunt; nunc verò sententiam nostram probabiliorē esse fortasse ostendemus. Ac primū

Decretum Concil. Elbertini de matrimonio inter Catho. & Hæreticum in ito.

quidem, Concilium Elbertinum inquit: *Hæreticis, qui errant ab Ecclesia Catholica, neque ipsis Catholicas dandas pueras, sed neque Judæis, neque hæreticis dari placuit, eo quod nulla possit esse societas fidelis cum infidelis;* si contra interdictum fecerint, parentes abstinere per quinquenium placuit. c. 16.

Aliud Laodicenum Concilij.

Et Concil. Laodicenum: *Eos, qui ad Ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptiis minimè sociare debere, & rursus: Quoniam non oportet cum hæreticis commiscere connubia, & vel filios, vel filias dare; sed potius accipere, si tamen profiteantur Christianos esse futuros, & Catho-*

licos. cap. 10. & 31. & Concilium Cartag. Aliud Cartandum: Item placuit, ut filii, vel filiae Episcoporum, vel quorumlibet Clericorum, Gentilibus, vel hæreticis, aut Schismaticis matrimonio non jungantur. cap. 12. & Concil. Agathen. Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filios, vel filias dare, sed potius accipere, si tamen se profiteantur Christianos esse futuros, & Catholicos. c. 67. c. non oportet 28. q. 1.

21 Quod si quispiā dixerit, hæc omnia Concil. esse Provincialia; huic ego responderim, à Pontificibus Summis, & Ecclesia Catholica fuisse approbata; & profaram præterea Concilium Oecumenicum Calcedonense, cuius verba sunt: *Quoniam se Conciliū in quibusdam Provinciis concessum est Letitoribus, & Cantoribus uxores ducere, constituit Sancta Synodus nulli eorum licere alterius sectæ accipere uxorem.* Et paulò post: *Non possint liberos suos, Hæretico vel Paganos, vel Judæo matrimonio conjungere, nisi utique persona, quæ Orthodoxæ conjungitur, se ad Orthodoxam fidem convertendam spondeat; si quis verò hanc definitionem Sanctæ Synodi præterierit, regularum condemnationibus subjaceat. can. 13.*

22 Ex quibus omnibus perspicuum est matrimonium propositum vetitum esse, pœnis etiam adjectis; quòd fit ut possimus asserere, irritum fore, atque inane. Quòd si quis dicat multa prohibentur quæ facta valent; huic equidem objecerim juris regulam prorsùs contrariam. Lex enim inquit *Quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur; licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit, inutile esse debere quod factum est; sed, & quod fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est, istud quoque cassum, & inutile esse præcipimus;* Nam legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficit, cetera quæ expressa ex legis littera voluntate colligere. l. non dubium C. de legis.

23 Ergò qui ait connubium illud ratum esse, probare debet exceptionem, cum regula sit ei contraria. Näm dicere multa prohibita, si fiant, valent; ergò matrimonium istud ratum est; perinde est ac si dixeris: Multi mortui sunt, igitur Petrus est mortuus; multi sunt in Ecclesia, ergò, & Joannes est in Ecclesia; quæ collectiones falsæ sunt, & ineptæ.

24 Adde quod non ea qualiscunque prohibitio est, sed variis poenis sancita, ut ex Conciliis Elibertino, Chalcedon. que patet. Ac præterea Bonifacius VIII. constituit, ut mulierum, quæ scienter hæreticis nuplerint, dotes confiscentur. c. decretiv. de hæret. lib. 6. Et Theodo. Balsamon enarrans canonem prænotatum Concilii Chalcedoneni. inquit : *Definitum est, ne eorum liberi hæreticis, vel Judæis coniungantur, nisi utiq; prohibita persona polliceantur à sua hæresi, vel superstitione recedere;* tunc enim, si ad Orthodoxam fidem accesserint, consequenter quoq; nuptia; Eos autem, qui haec transgrediantur, canonicis penitibus subiicit Synodus, lege Laodicenam Synodus, & Carthaginensem, & invenies separari matrimonium, quod cum hæretico contractum est; existimo autem etiam cum separatione eos quoque puniri secundum præsentem canonom; sic enim ad concordiam deducentur canonnes. Hæc ille.

25 Vides, non solùm prohibitionem, sed poenas; neq; tantum poenas, verùm & separationem. Nec mirum id, nam & legitima, & justa matrimonia separantur propter hæresim supervenientem, quemadmodum Epistolis Maximorum Pontificum, Sacriq; Decretis sèpè constitutum est. c. 2. c. de illa c. quantò de divortiis.

26 Et quid attinebat vetare tot legibus id, quod fæpissimè Divino jure jam pridèm prohibitum fuerat, si post innumerabiles prohibiciones adhuc sceleratum illud matrimonium, firmum, ratumque futurum erat? Paulus Apostolus ait, ad Tit. 3. Ne cibum quidem cum hæreticis esse sumendum, eoisque devitandos esse; & Apostolus, atque Evangelista Joannes vetat, ne eos in domum recipiamus, nec ave illis dicamus. Et Apostoli omnes prohibuerunt, ne cum hæreticis oremus. Et à Concilio 4. Carthag. interdicuntur convivja, & sodalitates hæreticorum; & nihilominus ratum erit contractum cum eis matrimonium?

27 Huc accedunt omnes ferè causæ, quibus irritu est matrimonium inter Catholicum, & Infidelem contractum, quæ quidèm locum habent in connubio Catholicæ, atque hæretici. Nam causa, quæ videtur esse potissima, ea est; ne conjux Catholicus ab infideli corrumpatur; Inquit enim lex: *Non sociabis cum eis conju-*

gia, neque filiam tuam dabis filio eis, neq; filiam illius accipies filio tuo; quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis servat diis alienis; irasceturq; furor Domini, & delebit te citè. Deutero. 7. & 1. Esdræ cap. ulti.

28 Majus autem periculum seductionis imminet ab hæretico, quam ab alio infideli ullo, quemadmodum quotidiana experientia compertissimum est. Omnes enim deridere solemus Judæos, Idolatras, & Mahumetanos, paucique Catholici ab ipsis capiuntur unquam; ab hæreticis vero plurimi decipiuntur in dies.

29 Aliæ quoq; cause hæreticis accommodari possunt; quid enim prohibet quin verbis Pauli Apostoli paululum permittatis, ita loqui possimus? Nolite jugum ducere cum hæreticis, quæ enim participatio justitiae cum iniquitate? aut quæ Societas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial, aut quæ pars fideli cum hæretico? Quis autem consensus templo Dei cum Idolis? 2. Corint. 6.

30 Jugum quidèm grave, ac nefarium id esset, quod Catholicus duceret cum hæretico; nullaq; participatio veræ religionis cum hæresibus est; nulla Societas Catholicæ lucis cum hæreticorum tenebris, nulla conventio Christi ad Belial, nulla pars fideli cum impio, nullius consensus templo Dei cum hæresibus, quæ nihil aliud quam idola sunt.

31 Sed Theologus ille dicebat, præcipuam causam, qua irritum est matrimonium cum infideli contractum, eam esse, quod infidelis non habet characterem baptismi; Undè tria deducebat. Unum, quod Cathecumenus fidem habens Catholicam non potest matrimonium contrahere cum Catholicæ, sed hujusmodi nuptiæ sunt irritæ: Alterum, quod Apostata, qui poenitus recessit à Fide Catholicæ, & factus est Judæus, vel Mahumetanus, si contrahat cum Catholicæ, ratum erit matrimonium; Tertium, quod si idem ille, Apostata contrahat cum Judæa, vel Infideli, erunt irritæ nuptiæ. Hæc ille asserit, sed ea non probat.

32 Mihi vero admodum dubia ea omnia esse videntur; nam Innocentius III. argumentando in alia quæstione inquit: *Non solùm per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti aliquem effici mem- brum*

1. Corint. 5.
ad Tit. 3.

2. Ioan.

brum Christi; & qui Christum habet per fidem, etiam si Baptismum non habeat, habet utique fundamentum, prater quod aliud ponere non potest, quod est Christus Jesus; superaedificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic, & quilibet Ecclesiastica Sacramenta: cum illud non sit generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus Sacramentis, quod Baptismus sit fundamentum illorum: quoniam, & Sacramentum Conjugii, & Eucharistie à non baptizatis recipi potest. Hec ille. cap. ulti. de pres. non bapti.

33 Quo vel solo patet, tria illa jām ante dicta labare; nám, & Cathecumeni Matrimonium cum catholica contractum ratum esse videtur; & cum baptismus non sit fundamentum omnium Sacramentorū, neque sine Fide Catholica prospicit, fortassis verius est, quod Apostata contrahere poterit cum infideli, & firmum erit connubium illud; quod si cum fidei contraxerit, irritum prorsus sit matrimonium; Nám, & Apostolus, & Sacra decreta, de Fide magis, quam de Baptismo loquuntur. Neque ulli dubium est olim Cathecumenos multos solitos esse differre baptisma, ut ab omni peccato expiati, recta via in Coelum tenderent; & tamen interim Catholicam fidem tenebant, nec satis scio, an infideles tunc dici possent.

34 Noster ille Theologus suæ opinonis laudabat Auctorem Div. Ambros. qui lib. de Abraham inquit: Non est satis, nisi ambo initiati sitis Sacramento Baptismi &c. Quasi verò Baptismi Sacramentum efficiat, ut eo initiatus etiam hereticus, etiam Apostata, matrimonium cum Catholica contrahere possit, cum infideli non possit; sed si recte perpendantur verba omnia, Beatisimi Ambrosij nihil minus probant, quam opinionem prædictam. Inquit enim Ambros. Cave Christiane Gentilem, vel Iudeam, atque alienigenam, hoc est omnem hereticam, & alienam à fide tua accipere tibi uxorem. Prima coniugii Fides castitatis gratia est, si Christiana sit, non est satis, nisi ambo initiati sitis Sacramento baptismatis simul ad orationem nocte vobis surgendum est, & conjunctis precibus obsecrandus Deus. c. caue. 28. quæst. 1. plenius libro de Abraham cap. 9.

35 Ubi primùm observa Div. Ambrosium equiparasse infideli heretico, & pariter utriusq; nuptias prohibuisse, dein-

dè nihil esse locutum de charactere Baptismi, neque de ejus effectu, cum initiatus efficitur hereticus, vel Apostata. Postremò perpende Beatum Ambrosium de solo matrimonio legitimo, & rato verba illa dixisse, ait enim: simul ad orationem vobis surgendum est, & conjunctis precibus obsecrandus Deus. Non sufficit ergo, ut Sacramento Baptismi sint conjuges initiati, nisi, & ambo Catholici sint. Nám cum Apostata, vel heretico, neque orandum est, neque loquendum quidem. Quin etiam Div. August. vetat ne quis ducat uxorem, nisi eiusdem Religionis, & Fidei, neque aliter conjugia maneant copulata. Tum illud addo, quod Paulus Apostolus conjugem fidelem cum infideli habitare permittit; Ecclesia verò Catholica separat conjugem fidelem ab heretico, neque eos simul habitare sinit. Quo planè intelligitur periculosius esse cum heretico, quam cum alio infideli habitare. 1. Cor. 7. c. sic enim 28. q. 1.

36 Accedunt eodem, quæ Tertullianus scripsit lib. 2. ad uxorem: Quis dubitet oblitterari quotidie fidem commercio infideli? Bonos corrumpunt mores confabulationes mala, quanto magis continuus, & individuus usus? Quomodo potest mulier duobus dominis servire, Deo, & marito Gentili? sed videbit qualiter viro officia pendat, Dominino certè non potest pro disciplina satisfacere, habens in latere Diaboli servum procuratorem Domini sui, ad impedientem fidelium studia, & officia, ut si jejuna observanda sunt, maritus eadem die convivium exerceat: & cœtera in eandem sententiam.

37 Quid plura? Canon. 72. sextæ Synodi Generalis inquit, Non licere virum Orthodoxum cum muliere heretica conjugi; neque verò Orthodoxam cum viro heretico copulari: Sed, & se quid e jusmodi ab ullo omnibus factum apparverit, irritas nuptias, existimare, & nefarium conjugium dissolvi; neque enim ea, quæ non sunt miscenda, misceri, neque ovem cum Lupo, neque peccatorum sortem cum Christi parte conjungi oportet. Si quis autem ea, quæ à nobis decreta sunt, transgressus fuerit, segregetur.

38 Sed ajunt multi, Canones illos non esse factos à Sexta Synodo Generali, neque omnino recipiendos esse. Hi autem sunt Anastasius, Theophanes, Humbetus, Franciscus Torrens, & Canus. Contra Gra-

tianus inquit, Hadrianum Papam sextam Synodum suscepisse cum omnibus canonibus suis. Et in septima Synodo Tarasius Patriarcha, & Petrus Episcopus, & Epiphanius, omnes illos canones tanquam Sextae Synodi approbant. Quod quidem si verum est, peracta controversia est. cap. sextam cum seq. 16. dist. Tametsi autem canon. illi Oecumenici Concilii non sint, quis dubitat eos, paucis exceptis, auctoritatis penè inevitabilis esse? Primò quia conditi sunt à ducentis viginti septem Episcopis Catholicis. Ad hæc, quia plurimi Sapientissimi viri Theologi, & Jurisperiti Episcopis illis adfuerunt, ut fieri solet in hujusmodi conventibus celebrimis. Deinde, quia tota Græcorum Ecclesia eos canones, ut Concilij Generalis suscepit, ac venerata est. Postremò, quia Gratianus, Innocentius III. Septima Synodus Oecumenica, & alii multi eorum Canonum auctoritate utuntur jure quam optimo; quia multa ibidem continentur notatione, ac veneratione digna. Habet hoc præterea Canon. ille 72. quod cum rem gravissimam fanciat, neque ab Ecclesia Catholica, neq; ab universalibus, aut Generalibus Synodis, neque ab ullo Sanctorum Doctorum unquam reprobatus est. Canus quin etiam vir accerrimi ingenii, qui quotquot Canones Trullanos potuit, laceravit, ac vellicavit; de Canone tamen illo, nihil quod malediceret, habuit; ut proculdubio tacito omnium consensu videri possit, esse probatus, vide Canum lib. 5. de locis Theologi cap. ult.

39 Neq; verisimile est Canonem istum ab hereticis fuisse corruptum, quia totus contra hereticos est. Adde quod Theodorus Balsamon Antiochenus Patriarcha canonem illum integrum retulit, atq; ita interpretatur: *Lex civilis definit matrimonium, societatem, & communicationem Divini, & Humani juris; hinc ergo consequenter Sancti Patres decernunt, jure matrimonii non esse conjungendum virum fidem mulieri infideli, vel infidelem mulierem viro fideli; sed, & si quid ejusmodi factum fuerit, divellendum, ac separandum esse matrimonium, ut quod consistere non possit; Quæ est enim, inquiunt, Lupo cum agno societas, quorum est penitus contraria voluntas; sibique sunt invicem in omnibus adversi, & infesti, quod sit contraria eorum vivendiratio; & non sor-*

lum separandum esse matrimonium; sed eum, quia tale aliquid ausurus est, segregandum esse statuant.

40 Eadem ferè scribit Matthæus Monachus Græcus in opere canonum Græcorum cap. quod non opporteat contrahere cum hereticis: ubi laudans canonem superscriptum, addit: *Si secundum legem civilem matrimonium definitur, communio, & commercium divini, humani que juris; quomodo conveniri potuerunt inter se illi, quæ circa majora discordes sunt, animæ dispositio, contraria sentientes circa fidem? Propterea etiam post illiciti matrimonii solutionem, excommunicare quoque dignum censet perseverantes.*

41 Tum illud addo, quod magni illi Theologi, ac Jurisperiti, qui regias leges septipartitas considerunt, hanc quoque sententiam comprobarunt, & lata lege sanxerunt. Et quamvis in foro Ecclesiæ constitutio illa pro lege non sit habenda, perspicuum tamen omnibus est esse leges illas omnigena eruditione refertas. l. 15. tit. 2. par. 4.

42 Quod si vim ipsam nominis observes, infidelis est qui fidem promissam vjolat; hereticus autem Fidem Catholicam, quam professus fuerat, vjolat: ideoque Balsamon rectè pro heretico infidem posuit. Et Scholastici Theologi ajunt heresim esse infidelitatis speciem: &, ut alibi retuli, hereses idola sunt, atq; adeò heretici infideles, & idolatræ non injuria dici poterunt; quo fit, ut irritum eorum cum Catholicis Matrimonium contrahetum sit.

43 Accedit eodem, quod hereticus extra Ecclesiam est. Et cum heretico non licet loqui, quia sermo ejus, ut cancer serpent: hereticus devitandus est, ut vipera, ut basiliscus; Quo igitur jure Catholicus cónubio stabili cum eo jungi potest? Cum heretico neq; cibus sumendus est, nec eum in domum introducere possumus; & tamen cum eo matrimonium ratum contrahere possumus? qui colloqui prohibent, qui orare simul vetant, qui cohabitare non sinunt, hi matrimonium contrahere permittunt, aut ratum volunt esse contrahetum?

44 Divvs quidem Hieronym. inquit: *Nullus est inter eos fidus affectus, quorum diversa fides est; neque ullum odium vehe-*

men-

mentius est, quād quod ex religionis dissidio nascitur; nulla ergo inter conjuges istos erit amicitia, nulla societas, nullum confortium, nulla Divini, aut Humani juris communicatio: nullum igitur matrimonium.

45 Concilium Laodicenum, & Carthaginense. tertium Concilium Agathense, Divus Ambrosius, & Augustinus tales matrimonium damnant, & prohibit. Concilium Ellobertinum, Oecumenica Synodus Chalcedon. & Bonifacius VIII. non tantum id vetant, sed etiam puniunt. Alexander III. Urbanus III. Innocentius III. propter supervenientem hæresim separant matrimonia, etiam legitima, & rata. Ecclesia Græcorum omnium irritas nuptias declarat, & nefarium conjugium dissolvit: Quomodo Deus istos conjunget? Quomodo erunt duo in carne una? quomodo ergo à Sacerdote benedicentur? & quo denique modo connubium inde sumet originem, unde separari debet? Neque enim potest quicquam ab eo casu incipere, quo debet extingui. *l. usum fructum cum moriar. de usu, & usuf. legato.*

46 Quantum verò tales nuptiæ distent à justo, sanctoque matrimonio, ex verbis Tertulliani satis perspicuum est. Is enim in fine libri posterioris ad uxorem inquit: *Unde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & ob signatum Angeli renunciant, pater ratum habet? Quale jugum fidelium duorum unius spei, unius voti, unius disciplinae, e jussu servitutis? Ambo fratres, ambo conservi, nulla spiritus, carnis ve*

discretio; at qui verò duo in carne una, unus, & spiritus; simul orant, simul voluptantur, & simul jejunia transigunt, alterutro ducentes, alterutro hortantes, in Ecclesia Dei pariter, in angustiis, in refrigeriis, neuter alterum celat, neuter alterum vitat, neuter alterigravis est; liberè ager visitatur, indigena sustentatur, eleemosynæ sine tormento, Sacrificia sine scrupulo; sonant inter duos psalmi, & hymni, & mutuò provocant, quis melius Deo suo canat. Talia Christus videns, & audiens gaudet, bis pacem suam mittit.

47 Evidem multas, magnasq; causas video, quibus adducor, ut putem irritum esse matrimonium propositum; Ecclesiæ legem non invenio, quæ tales nuptias permittat, ne dum approbet, vel confirmet; contra verò jam ante retuli Ecclesiasticas leges non paucas, quæ nefarium istud connubium vetant, damnant, puniunt, separant, atq; disoluunt.

48 Quod si propter consanguinitates, & affinitates quasdam remotas, nullum efficitur, dirimiturque matrimonium; si Oecumenica Tridentina Synodus clandestina connubia, etiam inter Catholicos juncta, jure, ac merito irrita, nulliusque roboris esse decernit; quantò id magis fieri debet in eo, de quo disputatio est, iusto, nefarioque matrimonio? Ego quidem optarim Summi Pontificis decreto canonem illum Trullanum, aut confirmatum, aut renovatum esse, his præsertim temporibus, quibus (proh. dolor!) omnia fere regna (Hispaniam excipio) impiorum hæreticorum sunt plena. vide Covar. lib. 4. decret. par. 2. cap. 6. §. ultim. in 3. editione.

ANNOTATIONES.

I Ad Iudicem Secularem &c.

Notandum quod licet Polygamie delictum puniatur Iure Civili, ut habetur in *l. eum, qui duas C. ad l. Iul. de Adulter.* & sic videatur quodammodo ad Iaicos Iudices spectare posse; Hodie tamen Iudicibus violatae fidei tantum est reservatum; & ad eos pertinet de illo cognoscere privative, sicuti de ceteris criminibus Hæreticibus; Quare hæc Simancæ sententia non recipitur usu. Vide *Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 5. De Polygamis* §. 3. num. 18. & sequen. ubi Doctrinam hanc Simancæ expendens, contrariam approbat, & iis, quæ hoc capite, & sequent. ijsq; ad num. 6. adducuntur responderet.

De Matrimonii autem materia vide Theologos omnes in 4. senten. Casuistis cunctos; sed in specie Sanchez; qui tractatum integrum duobus tomis distributum pereruditè conscripsit.

6 Pœna verò, qua Inquisitores &c.

Pœna Polygamorum ordinaria hodie est condemnatio ad triremes saltē per quinquenium, nisi adduxerint falsos testes ad mortem prioris conjugis probandam; tunc enim spatium usq; ad septenium dilatatur, quo transfacto, cum prima Vxore redire debent. Modum expediendi Polygamorum causas vide breviter compillatum per P. Io. Baptistam Neri de Ind. S. Inquisit. cap. 6. per tot.

9 Sed verior ne hæc opinio.

Sententiam hanc Simancæ probat quoque Pegna in addit. ad Eymeric. p. 2. direct. comment. 74. super quæst. 49. Vers. Iam Apostatae. & ait non esse receendum ab ea.

11 Hæc autem hæresis &c.

De Ecclesiastico cælibatu vide quæ scripserunt Origenes lib. 4. in lenit. S. Basilii Ep. 1. ad Amphibochium

lochium, &c. Ep. 17. ad Paregorium Presbyterum.
D. Io. Chrysostom. hom. 2. in Job. Ambros. tract. de
Dignit. Sacerdot. cap. 4. D. Hieronym. lib. 1. advers.
Iovinian. cap. 18. & quæ statuerunt Patres Nicænae
Synodi can. 3.

12 Differentiam illam &c.
 Nullum esse discrimen, quò ad criminis cognitio-
 nem, & pœnam pro eo infligendam, an Ecclesiasticus
 ducens Vxorem sit Clericus, an Regularis;
 cum de vitroque sit eadem ratio, tenet quoque Pe-
 gna loco nuper cit. Vide *Farinac. de heres. qu. 183.*
§. 6. nu. 73. ibi enim hanc sententiam habendam,
 tanquam veriorem affirmat.

13 Clerici autem in Sacris Ordinibus
constituti &c.

Clerici post Sacrorum Ordinum susceptionem
 nubentes, torqueri solent propter haereticis suspi-
 cionem, nisi tamen conjecturis, & probationibus
 contraria illam auferant; & quatenus torturam su-
 stineant, præmissa abjuratione de vehementi, ad
 tritemes ad tempus condemnantur. Vide *Farinac.*
loco nuper cit. num. 71. qui ait in fine: ita in supre-
 mo Universæ Republicæ Christianæ Generalis, &
 Romanae Inquisitionis Tribunalii servari.

14 Quælitum fuit &c.
 Notandum quod hæc Simancæ doctrina proce-
 dit etiam in eo, qui se ad Sacros Ordines promo-
 vendum curat de Vxoris consensu, sed illa in se-
 culo manente, nec Monasterium ingrediente, &
 in illo professionem non emittente; idcirco dicit:
fine iusto consensu illius. per *iustum enim consensum*
 arbitror inter ligi velle consensum, qui datur Viro
 ab Vxore post Monasterium ingressum, & profes-
 sionem emissam. *Farinac. loc. qui supra nu. 74.*

15 Sacerdos &c.

Nota quod hæc Doctrina intelligitur de delicto pu-
 blico, & quod ad populi notitiam pervenit. c. non
 debet. 30. quæst. 1.

16 Quæsitum fuit &c.

Nota quod hæc Simancæ Doctrina procedit, quo-
 ties Conjux per Iudicium Ecclesiæ declaratus fuit
 haereticus; & hac stante declaratione, alter Catho-
 licus recessit ab eo; nam si ante Ecclesiæ Iudicium
 Catholicus recedat à Conjuge Haeretico, cogi po-
 test ad consortium conjugale cum illo, post quam
 fuerit emendatus, & Ecclesiæ reconciliatus. Vide
Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 15. nu. 19. qui sen-
 tentiam hanc probabiliorem affirmat.

**17 Coeterum perdifficilis, & perobscu-
 ra quæstio est &c.**

Matrimonium initium à Catholicis cum Haereti-
 ca, vel ab Haeretico cum Catholicis esse quidem il-
 licitum, sed validum contra ea, qua in hoc capite,
 & sequentibus adducit Simanc. est hodiè communi-
 nis fere sententia. Vide *Sanchez de Matrim. lib. 7.*
disp. 73. nu. 1. & sequen. qui Doctorum huius sen-
 tentiæ Myriadem integrum refert, & ad omnes
 contrarias rationes respondet, & nota quod omnes
 tum Conciliorum, cum Patrum auctoritates, quæ
 ad rem hanc in hac tota disputatione afferuntur à
 Simanc. probant quidem matrimonium hujusmo-
 di non esse licitum, sed invaliditatem ejus non pro-
 bant.

38 Sed ajunt multi &c.

Quid de Canonibus Sextæ Synodi sentiendum sit
 vide apud *Suarez qui supra de Matrim. lib. 7. disp.*
29. num. 7.

De Ministris, & eorum Officiis. Titulus XLI.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**inistros Reipub. optimos, & idoneos eligi permagni interest.
- 2 **A**lexandri Severi in eligendis Magistra-
tibus prudentia, & integritas.
- 3 **M**inistri Sanctæ Inquisitionis quot sint,
& eorum nomina.
- 4 **J**udex honorum publicatorum qui eli-
gendus, & quod sit ejus munus, & ad
quem ab eo provocari liceat.
- 5 **E**xecutor quis sit, & quot nominibus ap-
pellari soleat, ejusque munus, qua in
reversetur.
- 6 **C**ustos Carceris à quo hodie creari soleat.
- 7 **N**otarii qui eligendi, & eorum officium
quod sit.
- 8 **T**abellionem alium possent Inquisitores
creare, si id postulat necessitas.
- 9 **S**cripta Sanctæ Inquisitionis, & actorum
quomodo custodienda sint, & quibus
eorum cura demandanda.
- 10 **M**edici, & Custodes januarum quales
sint eligendi in Sancta Inquisitione.

11 Affessores, sive consultores ab Inquisito-
ribus convocari debent.

12 Affessores quales eligendi.

13 Affessores, seu consultores ab Inquisitorib-
us vocati, consilium gratis præbere de-
bent.

14 Consultores simulcum Inquisitoribus de-
liberare debent, & ea tenenda senten-
tia, cui major illorum pars adhæserit.

15 Familiarium, sive stipatorum munus,
& numerus, & quales sint eligendi.

16 Familiaribus immunitates quadam nu-
per concessæ fuerunt jussu Regis, & eo-
rum numerus fuit præfinitus.

17 Familiarium numerus quo pacto fuit
præfinitus.

18 Familiarium catalogus in unaquaque
Provincia dandus est Consistoriis ci-
vitatum.

19 Familiares in causis criminalibus exi-
muntur à jurisdictione Judicium secu-
larium, exceptis nonnullis criminibus.

- 20 Familiares comprehendendi possunt à iudicibus secularibus.
- 21 Familiarum causa quando referenda sit ad regiam curiam.
- 22 Familiaris, qui simplex homicidium committit, ab Inquisitoribus puniendus.
- 23 Adulterii crimen gravius esse, quam homicidium, quidam Scævolam sensisse ajunt.
- 24 Adulterii crimen gravius esse, quam homicidium, Scævola non sensit.
- 25 Adulterii crimen gravius esse quam homicidium, Scævolam non sensisse, multis ostenditur rationibus.
- 26 Scævola verba, ex quibus colligebant nonnulli gravius esse adulterii crimen, quam homicidium, declarantur.
- 27 Ministri Sanctæ Inquisitionis, oportet ut interdum suorum munerum rationem reddant.
- 28 Visitatoris munus, & qualis is eligi debat.
- 29 Inquisitores, & Ministri nihil emant ex bonis publicatis.
- 30 Ministri omnes Sanctæ Inquisitionis jurare tenentur coram Inquisitoribus, & Episcopo, quod officia sibi commissa fideliter exercebunt.
- 31 Inquisitores, Consultores, & cœteri, jurare tenentur se arcana omnia fideliter celaturos.
- 32 Magistratus quantum deceat arcana celare.
- 33 Inquisitorum, & Ministrorum stipendia, & à quibus eis solvenda sint.
- 34 Salaria Ministris Sanctæ Inquisitionis solvantur ex bonis publicatis, & quomodo solvi soleant.
- 35 Inquisitores, & cœteri omnes Ministri per se ipsos officiis inserviant.
- 36 Ministri Sanctæ Inquisitionis, si iter facere velint, à quo veniam petere debant, & quot dies abesse possint.
- 37 Ministri omnes suis stipendiis contenti sint, & munera non accipiunt.
- 38 Minister nemo esse debet in ea Provincia, in qua Inquisitor sit ejus consanguineus, vel Dominus.
- 39 Ministri Sanctæ Inquisitionis à quibus puniendi sint.
- 40 Officiis duobus Sanctæ Inquisitionis nemo praefesse potest, aut duobus salariis frui.
- 41 Officialem Sanctæ Inquisitionis qui vulnerat, aut occidit, à quibus puniri debat, & est Pii V. constitutio de hac re.

De Ministris, & eorum Officiis.

Reipublicæ salus non tam in legibus sita est, ut Aristoteli placet, quam in Magistribus, & Ministris, ut mihi quidem videtur; Leges enim Civiles, & Humanæ in chartis mutæ jacent, neque per se solas valde nocent, aut prosunt; Magistratus verò, & Ministri Reipub. leges ipsas loqui, aut silere faciunt; & cunctis nocere passim, & prodesse possunt. Fieri non posse videtur, inquit Arist. ut rectè ex legibus administretur civitas, non quæ optimis, sed quæ à pravis civibus gubernatur. Quo magis intendum erit, ut optimarum legum optimi elegantur custodes, ne leges ipsæ ja- ceant, & sileant; sed una, eademque voce omnibus semper, & ubique loquantur. Id autem facile fiet, si Magistratus elec- tores, non privatis affectibus custodes legum quæsierint, sed tantum Justitiae Ze- lo; non propter consanguinitatem, affini-

tatem, amicitiam, familiaritatem, preces, favorem, ambitionem, aut propter alia id genus omnia; sed propter merita idoneorum, propter commune bonum, propter salutem Reipub. Debentur quidem præmia melioribus, officia peritioribus, denique Reipub. debentur optima. Canem quidem (inquit eleganter Demost.) Ovili degenerem, & ignavum custodiendo nem præfecerit; Reipub. autem gubernatori- bus plerique dicunt quoslibet esse præficien- dos custodes, qui cum delinquentes se differ- resimulent, ipsi vel in primis custodiendi es- sent. Arist. lib. 1. rhetor. l. 1. solut. matri. Demosthe. orat. 2. contra Aristogitonem. 4. poli. 8.

2 Alexander ille Severus, Romano- rum Imperatorum omnium ferè optimus, qui consiliarios habere meruit Sabinum, Alexandrè Ulpianum, Paulum, Pomponium, Alphe- Severi Cen- num, Africanum, Florentinum, Martia- siliarii. num, Callistratum, Hermogenem, Venu- lejum,

Iejum, Tryphonium, Metianum, Celsum, Proculum, & Modestinum, omnes Juris professores celeberrimos, quorum faciebat cuncta consilio; ille, inquam, Alexander, exemplo nobis esse potest, qui Praesides, Proconsules, & Legatos nunquam fecit ad beneficium, sed ad judicium, vel suum, vel Senatus: & ubi aliquos voluit Provinciis Judices dare, vel Magistratus, aut Prepositos facere, nomina eorum proponebat hortans populum, ut si quis adversus eos quid haberet criminis, probaret manifestis rebus; dicebatque grave esse, cum id Christiani, & Judaei facerent in prædicandis Sacerdotibus, qui ordinandi sunt; non fieri in Provinciarum Rectoribus, quibus, & fortune hominum committerentur, & capita. Idem quoq; Principe dicere subinde solebat: Invitos, non ambientes in Rempublicam collocandos. Denique Ulpianum virum optimum, & Jurisperitissimum, non tantum pro consilio, sed etiam pro tutori habuit; atq; ideo Summus Imperator fuit, quod ejus consiliis præcipue Rempublicam rexerit. *Auctor Aelius Lampridius in Alexandro Severo.*

Ministri S. Inquisitionis Hispaniae.

3 Sed jam ad Ministros officii Sanctæ Inquisitionis revertamur. In unaquaque Provincia Hispaniæ duo, aut tres Inquisitores esse debent; Judex bonorum publicatorum unus: executor unus; Notarii tres: duo à secretis, tertius sequestratum: custos carceris unus: nuntius unus: custos januarum unus, & medicus unus. Præterea necessarii sunt confessores, & consultores periti, familiares, & alii, de quibus nunc seorsū tractare oportet; si prius hoc tantum dixerim experientia jam olim in Hispania fuisse compertum longè utilius, & commodius esse, (a) ut Inquisitores elegantur Jurisperiti, quam Theologi: quidquid Theologaster ille deliret Occam. 4. instruēt. *Toletana cap. 2.*

4 Judex bonorum publicatorū is eligendus est, qui sit vir probus, & Jurisperitus, non ex genere Judæorum, Mahometanorum, vel hæreticorum; sed qui confessoris officio fungi quæat. Hujus officii est judicare inter fiscum, & privatos de his causis, quæ de bonis hæreticorum tractantur. Sed, & cognoscere poterit inter privatos, cum causa fuerit connexa, ut *Gabriel Quemada tradit q. 1. & 3.* Ab ejus sententiis ad Senatum appellari debet, nō

autem ad alios Judices, sed si lis fuerit inter fiscum, & Ecclesiam ream, vel inter Ecclesiasticas personas, vel de redditibus beneficiorum, tunc Inquisitores cognoscere debent, ut quodam Senatus consilium plenius continetur. Hunc autem Judicem, & alios omnes Ministros Inquisitor Generalis consilio Senatus eligit.

5 Executor est, qui præcepta Inquisitorum exequitur. Hujus officium præcipue versatur in comprehendendis, & custodiendis reis, quos etiam absentes persequi, & vincire tenetur, salario sibi constituto contentus. Sed si opus fuerit, ut familiares illum comittentur, taxandum est illis salarium ab Inquisitoribus, & à receptore solvendum ex bonis fisci; Et cum sit merus executor mandati, fines custodire diligenter debet, ac præcepta judicium ad unguem executioni mandare; De ejus officio Aristot. lib. 6. politi. hujusmodi verba scripta reliquit: *Alius Magistratus ex omnibus ferè, & maximè necessarius, & idem molestissimus est, qui in judiciorum executionibus, sive damnatus quis fuerit, sive factus reus, versatur; qui que carceri, custodiisque præest; Itaq; propter odium, quod magnum incurrit, molestus est; sed tamen Magistratus necessarius est; frustra enim exerceantur iudicia, nisi ad finem perducantur.* Quod, & Plato lib. 6. de legibus, aliique tradiderunt. Hos, & apparitores, & statores appellant. 4. instru. *Toleta. c. 26. Aristot. 6. polit. c. 8. l. 2. & post originem de orig. jur. c. 1. & ulti. de statute regular. lib. 6. Catel. Cotta. in memora. verbo statores.*

6 Custodia carceris ad executoris Officium olim pertinebat, & quoties illum abesse contigerat, alium custodem suis sumptibus carceri præficere tenebatur; hodie verò custos carceris ab Inquisitore generali creator, diversusq; est ab executore. Quod ante multa secula Athenis quoque fieri solebat, ut loco prænotato Aristot. est auctor: *Ubi multis civitatibus, inquit, custodiarum præfectus diversus est ab executore, ut Athenis Magistratus eorum, qui undecim viri nominantur. Itaque commodius est, ut hic Magistratus divisus sit, & solerter, quod ejus ratio postulat, provideatur; neq; enim minus hic necessarius est, quam is, de quo modo disservimus; nam viri probi maximè Magistratum bunc recusant, improbis non recte committitur, qui custodiri*

*magis debent, quam alios custodire. 4. instru.
Toleta. c. 26. Arist. 6. poli. c. 8.*

7 Tabelliones, quos, & Notarios, & Secretarios appellant, denunciationes, accusations, & omnia causarum acta scribere debent ; hi sunt eligendi laici, sed in causis hæresis hoc munere fungi possunt Clerici, & Monachi, in sacris etiam ordinibus constituti. Et quamvis in Hispania Laici creari soleant ; Fortassis tamen expediret, ut Clerici eligerentur ; quia minùs indigerent, quam hi, qui uxores, & filios habent ; nám salarium vix uni sufficit. Hi quòque scribere tenentur in libro quodam omnia mandata Inquisitorum data executoribus, & receptoribus contra hæreticos, & eorum bona, ut si quæstio de his emerserit, illinc assimi queat quidquid ad eam dirimendam sit necessarium. Præterea, hi salario contenti, nihil pro scripturis accipere debent, excepto notario bonorum publicatorum, cui licet jura legitima petere ; quia non habet certum salarium. Suis quoque sumptibus proficiisci debent intra Provinciam suam, ad faciendum testimoniū ratificationem, & probationem defensionum, & exceptiones adversus testes, ut quodam Senatus consulto continetur. c. ut officium s. ad conscribendam de bæret. lib. 6. secunda instruct. Hispanen. cap. 13. & instru. 4. Tol. cap. 18.

8 Quod si necessitas urgeat, possunt Inquisitores alium tabellionem creare, ei- que salarium justum solvere, ut Epistola quadam Senatus cavetur. Is autem, qui est à secretis, tenetur promotori fiscali, & aliis litigantibus fidem facere, ac testimoniū scriptum tradere, de tempore condemnationis, & commissi criminis ; Neq; enim exhibenda est copia totius processus, ne lites oriuntur ex litibus, & totius causæ retegantur arcana ; unde conseqüetur, ut omnibus manifesta fierent nomina testimoniū, & saluti eorum parùm consultum esset, ac exceptiones plurimæ à calumniatoribus adversus eos proponerentur ; Jure igitur his damnis occursum est Epistola quadam generalis Inquisitoris. Præterea, hi omnes Notarii quotidiè debent sex horis ad tribunal Inquisitorum assistere. Quòd si quispiam eorum in officio deliquerit, puniendus est pro mensura delicti poena pecuniaria, vel officii suspensio ne, aut privatione, vel exilio, Generalis

Inquisitoris, & Senatus arbitrio moderando. Epistola data Granata die 4. Septembr. anno Domini 1499. & instruct. Toleta. cap. 28. & 13.

9 Scripta Sancte Inquisitionis sub tribus clavibus custodienda sunt, quas promotor fiscalis, & notarii servare tenentur, neque legi, aut ostendi cuipiam debent, nisi coram illis omnibus. Præterea, scripturæ actorum diligentè sunt custodiendæ in auditorio Inquisitorum, ut præsto sint, quoties illis opus fuerit ; neque licet Notariis eas ostendere alicui, neque in alium locum transferre ; quòd si contrariū fecisse convicti fuerint, officio sinè spe veniæ privandi sunt ; Inquisitores tamen à regiis judicibus, vel ab his, quorum interesse constiterit, requisiti, præcipere debent Notariis, ut exemplum earum exhibant, ita rāmen, ut lecreta officii, quæ occulta esse opportet, propterea nō retegantur : quod Epistola quadam Senatus cavitur. Exemplum autem actorum, quæ publicè legi solent, dari debet, videlicet confessionum, sententiarum, & aliorum ejusdem generis, neq; præterea quicquam. 3. instruct. Valdolita. cap. 7. & Toleta. 4. cap. 13.

10 Denuncio, Januarum custode, ac Medico plura dicere supervacaneum est ; quia ministeria eorū omnibus nota sunt, & nihil ferè aliud eos facere opportet, quā id, quod officiorum nomina præferunt ; hi eligendi sunt (sicut alii omnes Ministri) viri boni, minimèq; suspecti, & ex veteribus Christianis procreati.

11 Assessores periti, quos Consultores nominare solemus, ab Inquisitoribus convocandi sunt, ut in causis fidei consilium eis præbeant. Cum enim de rebus gravissimis deliberandum perspè sit, necesse est viros Sapientes, Theologos, & Jurisperitos convocare : Theologos, ut propositiones examinent, & earum explicit qualitatem ; Jurisperitos, ut de punitione, vel absolutione reorum, ac de aliis causarum meritis consilium præbeant opportunum. Horum probitas in primis necessaria est ; nám ut libro de legatione ad Cajum inquit Philo. solet Deus bonis viris bona suggerere consilia. Hos ad se vocandi, quoties expedire vilum fuerit, potestatem habent Inquisitores ; & sine illis nihil definire solent : quo sit, ut sincerissima, ju stissi-

stissima, & sanctissima sint eorum judicia;
Prov. 11. 13. 15. Erit enim salus, ut Sapiens ait, ubi multa
 consilia: & sicut cogitationes dissipantur,
 ubi non est consilium; sic ubi sint plures
 Consiliarii, confirmantur. Et qui agunt
 omnia cum consilio, reguntur Sapientia.
 Quamobrem Plato in Theage, Consilium
 sacram rem esse dixit. Et Polybius ab
 Euripide dictum scribit: *consilio sapienti magnam vincit militum manum*; Etenim
 cum plures ad consultandum conveniunt,
 & unusquisque partem habet virtutis, ac
 prudentiae, sunt in unum collecti, quasi
 homo unius, qui multos pedes habeat, &
 multis manus, multisque sensus; ut alii
 aliam partem, cuncti autem cunctas di-
 scernant, ut Aristot. inquit: quod Joan.
 Chrysost. eleganter exornat. *c. ut commis-
 si s. advocandi de heret. lib. 6. Proverb. 11.
 & 13. & 15. Arist. lib. 3. polit. cap. 7. & 11.
 Chrysost. ad populum Antiochenum homil.
 51. Ludovi. Cælius lib. 11. lect. antiqua
 cap. 9.*

12 Eligendi autem sunt ad hoc munus
 viri prudentes, boni, & periti, quibus acta
 omnia causarum referenda, & communi-
 canda sunt, & eorum auditio consilio, ad
 sententias procedendum est. Præterea,,
 Inquisitores cum his peritis simul, & non
 seorsim, consultare, ac deliberare solent,
 ut quibusdam Epistolis Senatus cavetur.
 Hi quoque jurare debent quod arcana
 omnia celabunt; quæ, si post juramentum
 præstitum, & indictum eis, secretum sub
 pœna excommunicationis ipso facto in-
 curreret, unquam reveaverint, in Sen-
 tentiam excommunicationis ipso jure in-
 current. *c. ulti. s. 1. cum seq. de heret. lib. 6.*

13 Hi Assessores, seu Consultores ab
 Inquisitoribus vocati, consilium gratis
 præbere debent, ut quidam Jurisperiti
 ajunt, & quamvis possint salaryum sponte
 oblatum recipere; illud tamen petere ne-
 queunt, quia negotium Catholicæ Fidei
 omnes Christiani defendere, ac procurare
 tenentur. Coeterum Assessores, qui, ut
 Adrianus Pontif. libr. quest. inquit, oculi
 sunt judicium, in quacunque causa, & si
 spiritualis illa sit, justè accipiunt salaryum
 pro ministerio, & labore; sed multa hone-
 stè accipiuntur, quæ in honestè petuntur.
*Archid. Joan. Andre. Domini., & Philip.
 Franc. in e. ut commissi. s. advocandi de
 heret. lib. 6. Anch. in principio ejusdem*

*capitis. Brunus lib. 4. de heret. cap. 3. Adria-
 nus quolib. lib. 10. c. statutum. s. assessores
 de rescrip. lib. 6. l. 1. s. preindè de variis, &
 extraordi. cogniti.*

14 Quæri autem solet, an Inquisitores
 consilium Consultorum consequi tenean-
 tur? quod Arnal. Alber. probabilius esse
 putat, nisi fortè consilium esset injustum;
 Verior tamen sententia est, quod simul
 omnes deliberare debent, & suam senten-
 tiæ singuli dicere; illa verò sequenda est,
 quæ majori, & seniori parti melior, & ju-
 stior visa fuerit. Extat Epistola Senatus
 apud Inquisitores Corduben., qua decre-
 tum est, ut si concordes sint Inquisitores,
 & Ordinarius Judex, eorum sententia pre-
 feratur; quamvis diversus sit Consulto-
 rum omnium consilium; Est enim jurisdi-
 ctio Inquisitorum, & Ordinarii judicis: &
 ipsi auditis peritorum sententiis, & actis
 causarum penitus inspectis, & circumstan-
 tiis omnibus pleniū excussis, certius, &
 melius definire possunt; sed apud Inquisi-
 tores Valdolitanos, nisi plures in eandem
 sententiam convenerint, etiamsi prædicti
 Judices concordes fuerint, nihilominus ad
 Senatum causa mittitur; sed generaliter
 illa sententia vera est, quod Inquisitores
 non tenentur necessariò sequi consilium
 Consultorum, ut rectè respondit Franci-
 scus Bursatus consilio 90. *Alber. in c. 1. de
 hereti. lib. 6. quest. 10. & lib. de agnos. affir-
 tio Catho. quest. 26. l. puberibus de susp. tu-
 to. l. ulti. s. ubi. G. de bonis quæ libe. Abb. De-
 cius, & coeteri in c. si pro debilitate de offi-
 deleg.*

15 Familiares quoque, sive stipatores
 necessarii sunt, ut Inquisitores comiten-
 tur, & eos, si opus fuerit, ab hereticorum
 insultibus tueantur, & ut executorem se-
 quantur, cum reos voluerit comprehen-
 dere, & ut alia faciant, quæ ad officii San-
 ctæ Inquisitionis munus melius exequen-
 dum judices expedire decreverint. His
 familiaribus concessum est, ut armis uti
 queant; sed eis abuti non debent. Eligen-
 di autem sunt viri boni, & pacifici, & qui
 uxores habeant, ut episto. quadam Sena-
 tus cavetur: neq; plures admitti debent,
 quam officii necessitas postulaverit. *Clem.
 2. s. ulti. de hereti.*

16 Et quia salarya non dantur familia-
 ribus, & nemo gratis servire tenetur, ne-
 cessè est, ut eis privilegia aliqua concedan-
 tur;

tur; qua in re diversis mandatis Regiis jām pridē variatum est; modō concessis immunitatibus, modō propter familiarium excessus, & effrænatam eorum multitudinem, abrogatis. Tandem anno superiori jussu Regis convenientes in unum quidam ex Regio consilio, cum Senatu Sanctæ Inquisitionis, constitutionem promulgarunt, qua familiaribus immunitates quædam conceduntur, & eorum numerus præfinitur, & ordo etiam præscribitur, quo dissensiones, & contentiones inter Inquisitores, & Regios Judices in causis familiarium deinceps supprimantur, & componantur. 4. instruet. Tolet. cap. 5. constitu. Regia promulgata die 19. Martii Anno Domini 1553.

17 Ac primū de numero familiariū, constitutum est, ut in Toletana Civitate ab Inquisitoribus elegantur quinquaginta familiares; in Civitate Hispalensi, totidem, & alii quinquaginta in Granatenſi, & non plures; in Cordubensi, & Conchen. & municipio Valleolitano quadraginta; in Civitate Murciae triginta; in Calagurria, & Ilerena viginti quinq.; in uno quolibet oppido trium millium municipium eligi possint decem; in uno quolibet oppido mille municipium sex: in singulis aliis quingentorum, quatuor; in cœteris viciis minoribus, duo tantum in uno quoq; illorum; sed in quolibet vico maritimo, aut littorali eligi queant quatuor. Hec de numero familiarium, qui si plures electi fuerint, nullo privilegio fruentur. l. i. §. 1 C. de collegiatis. lib. 11. l. ult. de appari. Magist. mili. lib. 12. l. ult. ff. de excu. tuto.

18 Item eadēm constitutione cavetur, ut in unaquaque Provincia detur Consistoriis Civitatum matricula Familiarium, ut Præfecti urbibus, & Decuriones cognoscant ipsos familiares, & videant, ne numerum excedant, & si fortè seditiosi fuerint, aut officio indigni, ut id significant Inquisitori Generali, & Senatui; quod fieri quoque debet, quoties quispiam in alicujus familiaris locum subrogatur (b) Præterea, constitutionem est, ut in omnibus causis civilibus familiares coram judicibus secularibus convenientiantur, perindè ac si familiares non essent. l. ex eo temp. ff. de mili. testam.

19 In causis verò criminalibus familiares eximuntur à jurisdictione judicium secularium, & puniri debent ab Inquisi-

toribus, excepto crimine lese Majestatis, & nefando crimine contra naturam, & rebellionis, vel seditionis publicæ. Item à Laicis judicibus coercendi sunt familiares, qui contra literas securitatis à Principe concessas deliquerint; & qui rebelles, & contumaces fuerint ad versùs mandata Regia, & proditores, & raptore mulierum, & publici latrones, & effractores Ecclesiæ, Monasteriorum, vel aliarum ædium, & incendiarii; & qui alia crimina, vel his majora, vel atrociora commiserint; & qui procacitè, aut pertinaciè contemnunt Regios judices, & qui eis resistunt, & qui officia secularia exercentes, in officio suo delinquent.

20 Cœterum, Seculares Judices comprehendere possunt familiares, propter illa etiam criminia, quorum cognitio ad Inquisitores pertinet; sed tunc, statim eos remittere debet ad suos judices, cum probatione summaria delictorum, idque sumptibus familiaris delinquentis. Item eadēm constitutione cavetur, ut quoties familiares deliquerint in urbe, aut loco, ubi non resident Inquisitores, quoties teneantur ostendere judicibus loci, in quo familiaris deliquit, exemplum sententiae adversus eum ab Inquisitoribus latæ, cum testimonio publico, quo planè constet satisfactum esse sententiae contra eum super illo crimen latæ.

21 Si verò lis oriatur inter Inquisitores, & Seculares judices, super cognitione criminis à familiare commissi, tunc referenda causa eit ad Regiam Curiam cum probatione delicti summaria, ut causa cognita per duos consiliarios Regios, & alios duos Senatus Sanctæ Inquisitionis, simplicitè, & sine strepitu, & figura judicij causa remittatur ad illos judices, ad quos ejus cognitio pertinere vila fuerit, & ab hac sententia supplicare non licet. Præterea, si discordes fuerint ni supremi Judices in remittendis reis, nec tres in unam sententiam consenserint, Rex ipse consulendus est. Interim autem custodiendus est familiaris ab eo Judice, qui comprehendit illum; sed supersedendum est in causa, donec remittatur ad suum judicem, cui facta declaratione, statim restituendus est, si fortè ab alio Judice vincitus fuerit. Hactenùs Regia constitutio data die 10. & confirm. die 19. Mar. anno Domini 1553.

22 Ex quibus omnibus perspicuum est, cognitionem homicidii simplicis à familiare commissi ad Inquisitores pertinere. Quid autem adulterii? quidam dicebat, majus crimen esse adulterii, quam homicidii, sed id verum non est; Nam sive animum attendas ad Dei offendam, sive ad Reip. damnum, sive ad facti atrocitatem, sive ad legum poenas, longè gravius esse homicidium, quam adulterium invenies.

c. si quod q. 33. quest. 2. Socinus in rubri. de adult. in fine, & noster Padilla in l. transigere C. de trans. num. 77.

23 At qui non pauci Jurisperiti putat Scævolam Jurisconsultum aliud sensisse; verum illi non bene considerarunt quid Scævola dixerit: is enim inquit: Matre, & Uxore hæredibus institutis ita cavit: à te Uxore charissima peto, ne quid post mortem tuā fratribus tuis relinquis; Scis unum fratre tuum filium nostrum occidisse, dum ei rapinam fecit; sed, & alius mihi deteriora fecit. *l. Lucius §. matre. ff. de legat. 2.*

24 Ex his verbis extremis quidam male coniiciunt, deteriora illa fuisse adulterium cum uxore testatoris commissum, sed ii non perpendunt illum, quem adulterum esse fingunt, fratrem esse uxor, quam testator, neque vocasset charissimam, neque hæredem instituisset, si eam adulterium cum incœstu commisisse sciret.

25 Quòd si quispiam dixerit adulterium fuisse commissum cum alia uxore testatoris; is primum consideret, nihil tale in specie proposita retulisse Scævolam; deinde neque facta esse presumenda, neque extraneam personam esse intelligendam, nisi expressa sit. Postremò illud consequi absurdissimum, quòd simplex adulterium deterius esset, quam parricidium; neque enim illud simplex fuit homicidium; sed occidit sobrinum avunculus, id est ex uxore nepotem. *l. si emancipati. C. de collati. l. si ita. §. Chrysogonus. ff. de verbo oblig. l. Lucius. §. matre. de lega. 2. l. 1. ff. de parric.*

26 Ergo verba illa, *Mibi deteriora fecit*, de aliis criminibus adulterio gravioribus accipiendi sunt; vel per hyperbole, & excessum ab offenso, & irato testatore dicta fuere; vel certè comparativum propositivo interpretandum est, ut in illis Martiani verbis; *Si servus uxorem Domini corrupisse dicatur, aut aliud quid gravius admisisse*; non enim facilè graviora crimi-

na reperire licebit, quam ea sunt, quæ Scævola, & Martianus commemorant; comparativum autem propositivo positum. Sæpiissimè observatum est. *l. interdum. §. 1. ff. de publica. l. 2. §. cæterum. ff. vi. bon. rapt. l. benignius ff. de legib. l. 1. C. de dolo. vide Tiraquel. lib. de pœnis, causa 1.*

27 Sed jàm ad Inquisitores, aliosvè Ministros revertamur, quorum officia, cum sint perpetua, necesse est, ut interdum rationem suorum munerum reddant; quod valde quidem utile est, ut qui malè fecerint, puniantur; qui autem bene, laudem, & præmium consequantur, denique, ut omnes cautiiores fiant; est enim commodum, ut animi pendeant, neque eis quidquid velint, efficere liceat, nam ut Arist. ait: *Licentia quidquid libet agendi, non potest malum, quod est in quoquo homine caveare.* Erant, & Athenis Magistratus Logistæ, quibus omnes Magistratu functi intrâ triginta dies, quam Magistratu decessissent, administrationis rationem reddebant: præco autem proclamabat his verbis: *Quis vult talem tali functionem Magistratu de ante aet. e vita accusare facinoribus? & qui accusare volebat, admittebatur.* Hujus quoque rei meminit Plato lib. 6. de legib. hoc verborum tenore: *Nemo Judex, Magistratus vè sit, qui gesti officii rationem sui non referat, præter eos, qui Regum instar finem rebus imponunt.* Observa exceptionem à divino Platone positam, qui indecens esse judicavit, ut supremi judices mallevolorum calumniis, sicut cœteri judices exponantur. *l. 1. C. ut omnes jud. tam civil. quam mil. Arist. 6. polit. cap. 4.*

28 Solet igitur creari Magistratus, qui visitet Inquisitores, & omnes alios Ministros; quem ob eam causam visitatorem appellant. Hunc Plato eligendum esse censet virum penè divinum, quem invenire difficultè esse fatetur. Creandus ergo est ad hoc munus Uir aliquis moribus, & eruditione conspicuus, & ætatis maturæ: Is (ut apud Platонem est) in omni virtutum genere cunctis excellere debet, qui que non pauciores quam quinquaginta natus sit annos. Is visitare omnes Inquisitorum Provincias, & quidquid correctione dignum cognoverit, ad Inquisitorem generalem, & Senatum referre debet. Fines mandati diligentè observet, nec sit hostes eorum, quos visitat; neque ab eis aliiquid

quid accipiat, neque per interpositas quidem personas. Si verò unus non sufficit, alter, vel plures eligendi sunt. Poëtus Phrasæ apud Cornelium Tacitum lib. 15. annalium inquit: *Olim quidem non modo prætor, aut consul, sed privati etiam mittebantur, qui Provincias viserent, & quid de cuiusque obsequio videretur, referrent, trepidabantq; Gentes de estimatione singulorum. solùs, ut audio, magnus meus avunculus Franciscus Simancas Ecclesiæ Cordubensis. Archidiaconus, vir profecto Reipublicæ non pœnitendus, hoc munere sine collega hactenùs functus est; nám privatim hodiè creari solent visitatores, quoties in aliqua Provincia id expedire videtur. Plato 12. de legib. 4. instruc. Tolet. cap. 3.*

29 Præterea, prohibitum est Inquisitoribus, & Ministris, ne quid emant ex bonis publicatis, etiam si publicè vendantur. Qui verò aliquid emerit, quamvis id faciat palam, & bona fide, nihilominus infidentiam excommunicationis incurrit, & centum aureorū multa puniendus est. 4. instruct. Toletana c. 23.

30 Item, omnes Ministri Sanctæ Inquisitionis jurare tenentur coram Inquisitoribus, & Episcopo, seu ejus vicem gerente, quod officia sibi commissa fideliter exercerent; quod aliis quoque Magistratus, & Ministri Reipub. similiter jurare solent. Clem. 1. §. porro de heret. l. rem non novam C. de judi. l. jubemus 2. de erogat. milit. anno lib. 12. & illic Joannes de Platea.

31 Jurant præterea Inquisitores, Consultores, & cœteri, quod arcana omnia fideliter celabunt, quæ si quis eorum prodere ausus fuerit, dignus profecto est qui officio privetur, & aliis etiam pœnis pro criminis qualitate puniatur; nám id gravus delictum est genere suo, quam furtum. Quamobrem sapienter admodum vetus disciplina Regum Persarum silentium virtutis pericolo sanxerat; & sicuti Q. Curtius lib. 4. memorat, Lingua gravius castigatur, quam ullum probum, neque magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacerre grave sit; quod homini facilissimum voluerit esse natura; Unde apud eosdem

Nemo, qui silentium seruat, neque est consiliorum cōscius apud Persas, Nemo consiliorum est conscius, præter Optimates taciturnos, & fidos, ut Ammianus, Marcellinus lib. 21. est Author. Ex omnibus, quibus humana pectora, serii, gravibusq; complectuntur affecti-

bus, nullam difficultorem credit Fabius declamatione 19., quam silentii virtutem, adeò promptissimo sermone facile delinquimus: additque non prodere secretum, primam fuisse Sapientiam in priscis illis morum, mentiumque rectoribus. 4. instru. Tolet. c. 4. Domi. Sot. lib. de ratione tegendi secretum q. 2. Joannes Bohemius lib. 3. de moribus omnium gentium c. 24. Angelus in l. Atheletas. §. calumniator de his qui not. infam. Brunus lib. 3. de legat. c. 2.

32 Addendum eodem est, quod Magistratus, & cœteri Ministri, qui Reipub. consiliis intersunt, usq; adeò arcana omnia fideliter custodiare tenentur, ut antè pati debeant fortunatum, & vitæ dispensandum, quam ut ea volentes, inviti, aut coacti revelent; nám, cum arcana Reipub. sint propter salutem Univerorum, ab illis usq; ad animam, & sanguinem custodienda sunt, quibus tota Respub. arcana sua committit, & honores, atq; stipendia pro officiis tribuit, & qui jurejurando fidem suam in idipsum altrinxerunt. Quod quidem tantò magis servari debet, quantò res ipsa gravior, & periculosior sit; puta, si torqueatur quispiam, ut earum rerum arcana revelet, quæ in Sacro Inquisitorum foro adversus hæreticos decerni solent. Sot. proprieatem de rat. Reg. secre.

33 Salaria Inquisitoribus, & Ministris à Repub. solvenda sunt, cui magno quidem labore, sed maiore utilitate inserviunt. Cuilibet igitur Inquisitori praefinita sunt sexaginta millia annua, hodiè centum milia numorum; quorum quilibet estimatur duobus numulis æreis, quos albos vulgo appellant: Judici bonorum publicatorum triginta millia; Promotori fisci totidem: Tabellioni, sive Notario triginta; Executori sexaginta, Receptori totidem, Nunzio viginti millia, Custodi januarum decem millia, Medico quinque millia; quæ falaria possunt augeri arbitrio generalis Inquisitoris, & solvenda sunt a receptore temporibus praefinitis; qui si fecerit, privari poterit ab Inquisitoribus ipsis officio. 4. instru. Tolet. c. 2. & instru. 3. Valdolitana c. 13.

34 Hec omnia salario solvuntur ex bonis publicatis, & pars tertia præstari debet in principio eujusq; quadrimestris, & exinde deberi incipiunt, ex quo Judices, & Ministri proficiuntur ex domibus suis

ad negotia hujus Sancte Inquisitionis tractanda ; quod si moriantur ante quadrum mestre completum , nihilominus eorum erunt , nec ab heredibus repetenda sunt .
I. legatus antequam ff. de legatio. l. i. s. Div. Severus de extraordi. cognit. l. sed addes s. ultim. ff. locati 2. instru. Hispalen. cap. 2. l. tempus. ff. de vacatio. & excusatio. munerum.

35 Illud prudenter admodum Instructionibus continetur , ut Inquisitores , & coeteri omnes Ministri per se ipsos officiis inserviant ; non autem per substitutos ; atque id quidem justissime , quia eorum industria eligitur , non aliorum ; nec iustitia patitur , ut alter onera subeat , alter vero itipendia , & honorem ferat . Recte igitur Alexand. Severus dicere sapè solitus erat , eos esse promovendos , qui per se Rempub. gerere possent , non per assessores , & unumquemque id agere debere , quod nosset . 3.
Inst. Valdolita. c. ult. Aelius Lampridius in Alexandro Severo. l. ult. de excusa. tuto. l. nullus qui nexus C. de decurio. lib. 10. l. i. s. ne autem. C. de caduc. tollen. c. ult. s. i. de offic. delegat.

36 Ministri autem abesse non debent , nisi prius veniam ab Inquisitoribus impetraverint , quam illis concedere possunt , usque ad viginti dies duntaxat ; qui vero absens fuerit ultra viginti dies , aut venia non impetrata discesserit , salario privetur ; & absentiae Ministrorum scribantur , & salario illis non solvantur a receptore , nisi libro absentiarum inspecto , & ita Senatus Epistolis quibusdam scriptis .

37 Præterea cautum est multis instructionum capitulis , ut Ministri omnes suis stipendijs contenti sint , & munera non accipiunt , ne poculenta quidem , aut escuenta ; qui vero accepisse aliquid coniectus fuerit , officio privetur , duplum solvat , in excommunicationis sententiam incurrat , ac decem millibus numis mulctetur ; & qui ex Ministris id sciverit , & Inquisitoribus non reuelaverit , iisdem pecunis subjaceat . 1. *Inst. Hispalen. c. 25. & instruct. 2. c. 1.* & *instruct. 4. Toleta. c. 15. & 18.*

38 Ad hæc , nemo esse debet Minister hujus Sancti Officii in ea Provincia , in qua Inquisitor sit ejus consanguineus , vel dominus . Prohibitum quoq; est , ne quispiam Ministrorum alicui negotiationi se immisceat , neque id facere possit per in-

terpositas personas ; qui vero contraferret , officio privetur , & viginti millibus numis mulctetur ; & qui hoc non prodiderit , excommunicetur . 4. *Inst. Toleta. c. 12. & in fine omnium instructionum scriptarum , & in impressis fol. 21. confert. l. militem. C. de procurat. l. milites locati l. i. & illic glos. & coeteri C. negotiato. ne militent. lib. 12.*

39 Si quid autem levius commiserint hi Ministri , ab Inquisitoribus puniri debent ; si vero aliquid gravius in officio ad miserint , ad Inquisitorem generalem , & Senatum referendum est ; ut si causa id expostulet , officio illos privet ; quæ poena iuræ recepta est , ut qui delinquunt in officio , priventur , aut interdicantur illo . 1. *Inst. Hispalen. c. 27. l. i. de legatio. l. s. aliquid C. desuscepto, & archar. lib. 10. Regia. l. 12. tit. 29. par. 7.*

40 Prohibitum quoque est iisdem Instructionibus , ne quis duobus officiis praefit , neve duobus fruatur salariis . Quod si in omnibus officiis publicis , & beneficiis Ecclesiasticis servaretur , longè profectò melius rebus publicis consultum esset ; neque enim occuparet unus , quæ multis sufficerent ; neque multi deficerent , ubi unus non sufficit . Unde Plato lib. 8. de legibus : *Duas artes* , inquit , *aut studia duo diligenter exercere humana natura non patitur. Nemo etiam satis potest arti quidem uniti vacare , & alterius artis opifici praesidere.* Quam ob causam eodem libro statuebat , ut qui duabus artibus vacaret , vinculis , mulcta , expulsione , unam tantum complesti cogeretur . Et lib. 2. de repub. idem Plato ait , impossibile esse , unum plures artes bene exercere . Et rursus lib. 3. eiusdem operis : *Singuli singula recte confidere possunt; plura vero minime: Quod si quis plura tractare aggrediatur , in singulis ita deficiet , ut in nullo evadat egregius.* Et Arist. lib. 2. politi . *Pravum videri* , ait , *ab homine uno plures Magistratus geri* ; *unicum enim ab uno optimè perficitur opus.* Et iterum lib. 4. *Profectò munus quodque melius , si quis unitantum procurationi vacet , obitur , quam si multis negotiis distineatur.* Xenophon . quoque lib. 8. de paedie Cyri , scriptum reliquit : *Fieri non potest , ut qui multis utitur artibus ; is homo omnia pulchre faciat.* 4. *Inst. Toleta. c. 18. Arist. 2. polit. c. 9. & lib. 4. c. 15. Thomas lib. 4. de regimi.*

gimi. princip. cap. 28. l. si plures ff. de pact. c. 89. distin. l. quisquis. C. de postul. bac par. de prox. Sacro. Scrit. lib. I 2. regia. l. 10. tit. 4. p. 3. Lucas in l. omnes judices de decurion. lib. 10.

41 Qui occidit, aut vulnerat officialē, puniri debet ab Inquisitoribus, & relinqui Curiæ seculari, si crimen fuerit dignū morte; & itā Leo X. constituit, & eo jure utimur. Alber. lib. de secreto. nu. 64.

Pius V. edidit constitutionem justissimam adversus eos, qui occiderint, verberaverint, vel perterrefecerint Ministros S. Officii, vel Accusatores, Denunciatores, vel Testes, & contra eos, qui incenderint libros, aut scripturas pertinentes ad officium, vel ad causas Sanctæ Inquisitionis; quam, quia longa est, hic non adjungi-mus.

ANNOTATIONES.

1 Reipublicæ salus &c.

De Ministris, & Officialibus S. Inquisitionis, vide int̄ ceteros Carenam tract. de S. Inquisit. Off. part. 1. ubi à tit. 7. usq; ad tit. 16. materiam hanc abunde, ac disertissimè perraftatam invenies.

3 (a) Ut Inquisitores elegantur jurispe- riti &c.

Hanc Simancæ opinionem sequuntur Scacc. de Ind. lib. 1. cap. 87. num. 10. Azor. Instit. moral. tom. 1. lib. 8. cap. 18. quæst. 5. & Diana resolut. moral. p. 4. tract. 8. resolut. 52. contra Zanard. in summa cap. 6. quæst. 12. Sed cum utraque in præsum videatur posita, cum in Hispania, & in Insula Melitensi Iurisconsulti, in Italia vero Theologi elegantur, utraq; laudabilis censeri debet. Vide Pegn. in addit. ad Eymeric. 3. part. direct. comment. 50.

6 Custodia Carceris.

Vide quæ supra notavi tit. 16. de Custodia Reorum.

7 Tabelliones &c.

Notandum tantâ esse necessitatem Tabellionis, sive Notarii in S. Inquisitionis tribunal; ut acta quæcunque scripta ab alio, qui notarius non sit, quâm vis per eundem Inquisitorem scriberentur, nulla debant reputari. Vide Virgium decis. 48. num. 4. in fin. lib. 1. quem sequitur Capiblanc. de Off. Baro-num pragm. 8. p. 1. nu. 369. tom. 1. in ult. edit. Quomodo autem se gerere debet Inquisitor, & ejus Vicarius in Notariorum defectum lege apud DD. in c. ut officium s. Verum. de Hæretic. in 6.

10 De nuncio &c.

De Nuncis, & Currieris S. Officii vide Farinac. de Carceribus, & Carceratis quæst. 32. ubi de eorum quoque delictis remissive.

11 Assessores &c.

Nota quod Inquisit. jus habent, nedum sibi Consultores eligendi, sed eos quoq; in casu repugnantiae cogendi, est tex. c. ut commiss. s. advocandi quoque de Hæretic. in 6. Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 24. num. 10.

12 Eligendi autē sunt ad hoc munus &c. Notandum quod S. Officii Consultores eligi posse Laici, & Conjugati; præsertim extrâ Lusitanæ Regnum, ubi Consultores nec votum decisivum habent, nec sententiis se subscribant. Vide Rojam de hæretic. p. 1. num. 104.

14 Quæri autem solet &c.

Quicquid sit de hac quæstione, certum est nefas esse Inquisitoribus contra plenum Consultorum consensum sententiare; nisi in casu, quo esset irrationabilis. Pegna in addit. ad Eymeric. p. 3. direct. comment. 127.

An autem Inquisitores necessariò teneantur Con-

sultorum vota requirere, antequâm Causas expe-diant. Vide Castropal. in opere moral. tract. 4. disp. 8. punct. 11. num. 3.

15 Familiares quoque &c.

De qualitatibus eligendorum in familiares S. Inqui-sitionis; Vide Constit. Ioannis XXII. quæ incipit: Exigit Ordinis vestri religio. Habetur hæc inter literas Apostolicas pro Officio S. Inquisit. post Di-rect. fol. mibi 63.

16 Et quia salary &c.

Loco salaryorum privilegia multa, tum spiritualia, cum temporalia sunt familiaribus S. Officii conces-sa. De spiritualibus vide Ludovic. à Paramo de Orig. S. Inquisit. lib. 2. tit. 1. cap. 4. & Eymeric. 3. p. Direct. quæst. 127. & sequen. ubi Pegna comment. 86. usque ad comment. 180. Temporalia consistunt in armorum delatione, & fori exemptione, quo-rum primum licet omnibus sit commune; attamen non est sic Omnibus commune secundum; in His-pania enim, multa crimina excipiuntur, de quibus infra Simanc. num. 18. & 19. & in Italia mul-ti sunt S. Inquisitionis Familiares, qui Fori privile-gio non gaudent.

18 (b) Præterea constitutum est, ut in omnibus caulis civilibus &c.

Hæc Regia Constitutio non est quoad hoc caput in usu in Regno Valentia; ibi enim S. Inquisitionis Familiares etiam in civilibus sunt de Foro Inquisitorum. Vide Rojam de Hæretic. p. 2. num. 422. & D. Hieronymum de Leo in decis. 2. Regni Valentie per totam.

23 Atqui non pauci Iuris periti &c.

Notandum quo si Paulus, & Scævola more Ro-manorum Gentilium, qui teste D. Aug. lib. 5. de Civit. Dei cap. 12. adeo gloriam dilexerunt, ut propter eam vivere voluerunt, pro ea mori non dubitarunt; fortasse fuerint in hac sententia, ut gra-vius duxerint Vxoris compressionem, quam filii necem; eorum tamen sententia, quippe quæ vni-versa Christianæ Theologię adversatur, est reprobanda. Vide c. contraria de consec. dist. 5. & D. Thom. 2. 2. quæst. 122. art. 3.

31 Iurant præterea Inquisitores &c.

Non absire datur in S. Inquisitionis tribunali hoc juramentum, cum nervus præcipuus causarum S. Officii sit secretum, ut habet P. Massin. in prax. S. Offic. fol. 10. Vers. Dee pariente; & nota discrin-men, quod extat inter Inquisitores, & Consultores; si forte quispiam illorum secreta S. Officii revelet; nam Consultores pœnam excommunicationis Emi-nentiss. DD. Cardinalibus supremis Inquisitoribus reservatam ipso facto incurront; Inquisitores vero nequaquam, sed tantum peccant mortaliter, ni-

si tamen in suorum Consultorum Congregatione secreta Iuramentum præstisset, sicuti præstare debere constat ex literis D. Cardinalis Arigonii 24. Decembris 1611. directis Inquisitori Cremonae, ut testatur Caren. de Off. S. Inquisit. par. 1. tit. Rub. de Consult. Congreg. S. Off. §. 10. num. 66.

33. *Salaria Inquisitoribus.*

Hac de re vide Innocentii IV. Constitutionem, qua incipit: *Ad extirpanda. §. sanè ipsis. quam inter literas Apostolicas pro S. Inquisit. Off. post Eymerici Directorium fol. mibi 7. invenies;* & nota quod nullatenus admittitur sententia Campegii apud Zanchin. cap. 19. afferentis posse Inquisidores accipere sportulas pro dicendis sententiis in fidei

Causis; Iure enim Canonico hoc esse interdictum docet Romanus singular. 183. per tex. in c. cum ab omni. de vita, & honest. cler. quem sequitur quoque Pegna in addit. ad Eymeric. 3. p. Direct. comment. 133. Vers. de sportulis fortassis &c.

36. *Ministri autem abesse &c.*

Notandum quod hæc Simancæ Doctrina intelligi debet de Ministris Salariatis dum taxat, & in S. Inquisitionis Tribunalibus Hispaniarum.

41 (c) Pius V. edidit Constitutionem. Constitutionem B. Pi V. quæ incipit *Si de protegendas editam de Anno 1569. vide relatam à Pegna inter literas Apostol. post Direct. fol. mibi 135.*

*De Occultis. Titulus XLII.**S U M M A R I U M.*

- 1 *Ocultorum criminum varie species sunt.*
- 2 *Hereticus occultus an sit excommunicatus ipso jure.*
- 3 *Hereticum purè intellectualem, non incidere in sententiam excommunicationis, Theologorum ferè omnium sententia est.*
- 4 *Ecclesia nō habet potestatem super actus solos interiores.*
- 5 *Ecclesiam non habere potestatem super actus solos interiores, multis argumentis probatur.*
- 6 *Ecclesia quos actus interiores punire, & prohibere soleat.*
- 7 *Hereticus, qui hæresim, quam corde incipit, verbo, aut scripto parit, licet occultissime, in sententiam excommunicationis incidit.*
- 8 *Hereticus purè mentalis inveniri potest, contra Pigrium.*
- 9 *Hereticus purè mentalis, qui hæresim occultissimam amico detegit, ab eo consilium petens, an incidat in excommunicationem.*

- 10 *Hereticus purè mentalis an incidat in excommunicationem, tametsi per jocum dixerit, se aliquando hanc, aut illam hæresim credidisse.*
- 11 *Heresis purè mentalis, quæ nunquam prodidit in actum exteriorem, non egit absolutione Inquisitorum.*
- 12 *Hereticus occultus, qui alios inficit, debet statim judicibus indicari.*
- 13 *Hereticus occultus an se ipsum prodere teneatur.*
- 14 *Hereticum se quispiam esse confitens in foro penitentiae, & neq; penitentiam agere, neq; alios, quos scit hereticos esse prodere volens, an indicari possit & Sacerdote.*
- 15 *Hæresim in confessione dictam, quando Sacerdotes indicare debeant.*
- 16 *Heretici, ubi puniuntur, solent esse occulti formidine paenæ, & ut Catholicos decipient, & ut aliquid magni se disere existiment, latenter prædicant.*
- 17 *Acta in judicio cum heretico occulto non sunt ipso jure nulla.*

De Occultis.

1 **M**ultifariam crimen aliquod occultum dicitur; nam est crimen per se occultum, quod nihil habet, unde possit ab hominibus cognosci, hoc est crimen, quod sola cognitione committitur, & solo corde retinetur, nec voce, aut opere extra procedit. Est,

& crimen occultum per accidens, quod extrinsecus progreditur, sed testibus probari non potest; Hoc autem crimen, quamvis occultissimum sit, possit tamen ab aliquo naturaliter audiri, aut videri. Crimen quoque occultum dicitur, quod plenè probari nequit, & illud item, quod non est manifestum, aut notorium. c. vestra de coha-

cohabit. cleric. & multi. & illic interpretes. Alfon. lib. 2. de pot. leg. pœn. cap. ult.

*2 Quæri autem solet, an hæreticus occultus excommunicatus sit ipso jure, & in alias etiam pœnas incidat contra hæreticos statutas. Cui quæstiōni simplicitè Jurisperiti respondent, quod si hæresis occulta sit, nihilominus occultus hæreticus incidit in illas pœnas. Qui si hoc putant verum esse, cum hæresis natura sua est occulta, idest purè mentalis, sive intellectualis, proculdubio vehementer errant. Sin autem de occulto loquuntur, quod opponitur probabili, aut notorio, sententia eorum vera erit. Sic igitur accipienda est horum Jurisperitorum sententia. Joan. Gofre. Raimun. & glo. in cle-
men. 1. §. verum de heret. & inibi Paul. Steph. & Joan. Imole. nu. 18. & Cardin. in §. ulti. item Abb. Joan. de Anan. & Fe-
lin. in c. ulti. de hereti. Andrea. Tiraq. in l.
si unquam C. de revocand. donation. verbo
revertatur nu. 240.*

*3 Näm quod hæreticus purè intel-
lectualis, qui nunquam hæresim protulit,
non incidat in sententiam excommunica-
tionis, neq; ob eam rem subjaceat judicio
Ecclesiæ, aut jurisdictioni civili, constans,
& recepta Theologorum sententia ferè
omnium est; quam frustrè impugnare con-
natur Arnaldus Albertinus. Petrus de
Palude in lib. 4. senten. distin. 13. Antoni.
3. par. sum. tit. 24. c. 4. Angel. in sum. verb.
hereti. nu. 2. Siluest. verb. excommunicatio.
7. Cajeta. verb. hæresis in fin. Joan. Drie-
do. lib. 3. de liber. Christ. pag. 60. Alfon. lib.
2. de iust. hereti. punit. c. 12. & iterum lib.
2. de pote. leg. pœn. cap. ulti. Hermas lib. 2.
de instaur. religion. c. 6. Soto in lib. 4. senten.
distin. 22. quæst. 2. arti. 3. contra Alberti.
lib. de agno. affer. cat. qu. 33.*

*4 Maxima, & præcipua ratio hujus propositionis est, quia, ut concorditer Theologi docent, Ecclesia non habet po-
testatem super actus solos interiores, ne-
que illos sua jurisdictione dirigere, prohi-
bere, aut punire potest. Gerson. in regul.
Morali. Duran. in lib. 4. sentent. dist. 11. qu.
8. Petrus Palud. ibid. distin. 13. & Almain.
distin. 17. qu. 1. art. 3. & iterum tract. de
potest. Eccles. c. 10. & rursus tract. de au-
tor. Eccles. c. 3. Cajetan. & Franc. Victo.
Super Tho. 2. 2 qu. 11. artic. 3.*

5 Quæ sententia multis argumentis

urgentissimis comprobatur. Primo quia leges humanæ gubernare nequeunt cogni-
tiones hominum, neque illas judicare;
quia eas non cognoscunt. Ad hæc, Eccle-
sia nunquam usæ est hac potestate, ergo
eam non habet; nam otiosa est potentia,
qua nunquam aliquid operatur. Præte-
reà, Ecclesia nullam potestatem, aut ju-
risdictionē exercere potest per solos actus
interiores: non excommunicare, non ab-
solvere, non Sacraenta aliqua Ministra-
re; igitur neque potestatem habet super
actus interiores. Deinde verum, ac tri-
tum proverbium est, quod Ecclesia non
judicat de occultis. Ad postremum, oc-
cultorum actuum cognitio soli Deo reser-
vata est, neque enim juxta intuitum ho-
minis Deus judicat; Homo namq; videt
ea, quæ apparent, Dominus autem intue-
tur cor. Accedit Paul. Apostol. qui ad
^{1. Reg. 16.} Corint. scribens inquit: *Nolite ante tempus*
^{Ep. 1. cap. 4.} *judicare, quo ad usque veniat Dominus, qui*
manifestabit consilia cordium. l. cognitionis
*de pœn. c. tua nos. c. sicut de Simon. c. huma-
nae aures 22. q. 5. lib. 1. Reg. c. 16. & 1. ad*
Corin. c. 4.

*6 Contrariam tamen opinionem de-
fendere conatur Hadrianus Pontif. Max.
lib. quæstiōnum, cui subscribit Albertus
Pignius lib. 6. hierarch. Eccles. sed argu-
menta illorum facilè refelli possunt; näm
etsi Ecclesia nonnunquam prohibere, aut
punire videatur actus interiores, non eos
solos tunc intuetur, sed actus alios exte-
riores, quorum interiores, vel sunt cause,
vel rationes; Näm interior actus duobus
modis considerari potest: priori, per se
tantum, puta cum in solo corde nascitur,
& consumatur, & extrâ non procedit, quo
casu loquitur Theologorum agmen; po-
steriori modo considerari poterit simili-
cum actis exterioribus, tamquam causa
commissionis, aut omissionis illorum;
tunc autem perspicuum est, quod judicio,
& jurisdictioni Ecclesiæ subiiciuntur, ac
judicium etiam secularium. Verbi gratia,
propter actum aliquem exteriorum inqui-
ri poterit de intentione, & voluntate, de
scientia, vel ignorantia, ac de aliis id ge-
nus: coeterum solus actus interior, finè
actu a iquo exteriori, non subiicitur hu-
manæ legi. Hadrian. quolib. 8. Albert. Pi-
ghius lib. 6. hierar. Eccl. c. 6.*

*7 Theologi omnes uno ore fatentur,
quod*

quod is, qui hæresim, quam corde conceperat, verbo aut scripto pepererit, quamvis id clanculum, & occultissimè fecerit; nihilominus eo ipso in sententiam excommunicationis incidit, & aliis poenis hæretorum obnoxius est. Nam, & si eadem omnino causa esse videatur hujus hæretici, & illius, qui hæresim corde occultat; differentia tamen inter utrumque magna est; occultum enim per se habet ex propria natura non subesse cognitioni sensitivæ, ex qua incipit humana cognitio, secundum quam Ecclesia judicat; occultum vero per accidens subiacet sensibus humanis, etiam si testibus probari nequeat. Quam ob causam hujusmodi occulta sèpè judicantur ab Ecclesia, occultis peccatoribus excommunicatis; quod tamen de aliis occultis pure intellectualibus nusquam ab Ecclesia factum fuisse legitur, ut non imerito recepta sit à doctissimis hæc differentia, quæ apud plurimos, & prudentissimos durat. Omnes Theologi supracitati c. porrò de scnt. excomm. c. clericis de immu. Eccl. lib. 6. glos. in Clem. 2. §. verùm de hæreti.

8 Neque audiendus est Albert. Pighius loco prænotato, negans inveniri posse hæreticum aliquem pure mentalem; quia statim hæresis consumata, ut ille ait, prodit exterior, neque potest celari; si electio errori conjuncta efficax, perfectaque sit. Ego vero non sanè dispicio quid prohibere, possit ne hæresis consumata retineatur in corde, aut hæreticus pure mentalis propter metum, aut pudorem, vel ut ob aliam quamlibet causam, celare tamen hæresim nequeat. Nam quod solo corde consumari possit hæresis, non putto ipsum Albertum Pighium inficias fuisse iturum; sicut enim fides virtus est, quæ perficitur interiori; sic ex opposito hæresis intimè consumatur solo dissensu interiori cum consensu impiæ voluntatis, quemadmodum Cajetanus tradit, & antè illum docuit Bal. Erravit tamen in alio Baldus putans hæreticum pure mentalem excommunicatum esse, & hæretorum poenis coerceri posse, quem recentiores quidam pari errore secuti sunt. Sed, ut paulo antè dixi, ea opinio concorditer ab omnibus, jure quam optimo jam pridè explosa est. Cajet. 2. 2. q. 11. art. 3. Bal. in l. s. quis non dicam rapere C. de Episcopis, &

Cler. Joan. de Ana. in c. si quis Episcopus de hæretic. Ludovic. Carer. tract. de hæret. nu. 87. Albert. lib. de Agno. affer. Catho. q. 25.

9 Peregrina quæstio est, an hæreticus pure mentalis, qui coram Inquisitoribus occultissimam hæresim confitetur, veleā revelet amico, petens ab eo consilium, incidat in excommunicationem propter illum actum exteriorem. Cui respondit Franciscus Victoria, talem hæreticum excommunicatum non esse, quia exterior ille actus est bonus, & hæreticus non protulit hæresim afferendo illam; cui sententia vehementer assentior, illud quòd addens, multò magis eandem sententiam locum habere, cum hæreticus in foro sacro pœnitentiæ intellectualem hæresim confessus fuerit; quia non modo actus ille bonus, sed pius etiam, & extrà judicium humanum est. Fran. Victoria super T'ho. 2. 2. q. 11. art. 3. c. s. sacerdos de offi. ordin. Covar. in c. peccatum de reg. jur. lib. 6. part. 2. reg. 1. num. 7. vide Chrys. in Epist. ad Hebre. hom. 21. colu. ulti.

10 Illud autem majorem dubitadi rationem habet, quod idem ille celebris Theologus addit, hæreticum scilicet pure mentalem excommunicatum non esse, tametsi per jocum dixerit, se aliquando hanc, aut illam hæresim credidisse; quia non assentit hæresim illam, sed tantum narrat, aut refert. In qua equidem opinione subsisto; nam qui ajunt sufficere qualcumque actum exteriorem, ut hæreticus incidat in excommunicationem, non addunt, necessariam esse assertionem in illo actu. Accedit eodem, quod in re tamen seria jocus execrabilis est; nam ut alibi quoque retuli,

Non patitur ludum fama, fides, oculus. Favet nihilominus illi opinioni vulgare Jurisperitorum proverbium; qui declarat, narrat, aut refert, nil novifacit. Quamobrem fortassis hæc opinio benignitatis gratia defendi poterit. l. nam ludus ad l. Aquil. l. heredes. §. 1. de testam. l. adeo. §. cum quis de acqui. rerum domin.

11 Ex distinctione supra scripta intè occultum per se, & occultum per accidens, colligenda est vera intelligentia cujusdam capituli primæ instructionis Hispalen. ubi, cum generaliter primùm tradatur forma publicæ abjurationis, deinde hæc exceptio ponitur: nisi crimen usque adeò fuerit occul-

occultum, ut solus pœnitens illud sciat, nec ab alio revelari possit; tunc enim secretò reconciliatus absolvendus est. Hoc inquam intelligi debet, cum hæreticus intellectualem hæresim protulit, vel scriptis, & nullius eam audivit, vel legit. Nam hæresis purè mentalis, quæ nunquam prodidit in actum exteriorem, non eget absolutione Inquisitorum, neq; abiuratione, aut reconciliatione; sed sufficit eam proprio Sacerdoti confiteri, & ab illo beneficium absolutionis impartiri potest. *Prima instruct.* *Hispalen. cap. 5. directo. inquis. fol. 159.*

12 Cœterum, & si occultus hæreticus sit, qui alios inficit, atq; pervertit, potest, ac debet statim judicibus indicari, nulla præcedente monitione, quia subversus est, qui est hujusmodi. Alios occulitos peccatores monemus, & corripimus, ut resipiscant, ut eorum existimationi consulamus; cœterum de pertinaci hæretico, qui pernicioſissima Reipublicæ pestis est, qui spiritale venenum propinat Catholiceſ, nulla ſpes conversionis eſt; quamobrem publicum bonum præferri debet bono illius privato, & hæc eſt conſans Theologorum, & Jurisperitorum ſententia, quam & Leo ille magnus probare videtur *Sermo 4. de collectis*, dicens: *Manicheos ubique latentes vestris presbyteris publicate; magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipsum in eis, cui seruiunt, diabolum debellare.* Tum addo tria: Unum, quod hæreticus non in te, ſed in Deum peccat: Alterum, quod non frater, ſed hostis eſt; Tertium, quod qui Eccleſia non credit, is neq; te corridentem audiēt. *Thom. 2.2. qu. 33. artic. 7. Hostien. in ſum. tit. de hæret. col. 4. Innoc. in c. de testib. cog. Gonsal. de hære. pravi. q. 6. Theologi in lib. 4. ſent. diſt. 19. Albert. Pighi. lib. 1. bievar. Eccle. cap. 4. Alfo. lib. 2. de juſt. hæret. puni. cap. 25. Soto. lib. 5. de juſt. & jur. qu. 5. art. 1.* Vide titulum de denuntiatione.

13 Quæri autem ſolet, an hæreticus occultus teneatur ſeipſum prodere, cum in generali Inquifitione interrogatur à juſdice, utrum ſciat aliquem hæreticum eſſe, idque fit nulla præcedente infamia. Prima fronte videri poſſet quod talis hæreticus teneatur ſe ipſum prodere; quia quocties juſdex juſtè interrogat, toties ſubditus debet illi dicere veritatem; At in proposita ſpecie juſdex juſtè Inquifitionem

generalem facit; Nihilominus tamen contraria ſententia verior, & benignior eſt; Jugum enim Domini ſuave eſt, & onus *Matth. 11.* ejus leve: eſſet autem res graviflma, obligare aliquem, ut iſe prodat ſine indiciis interrogatus. Quam ob cauſam Beatus ille Chryſtoſtomus ſuper Epit. Pauli ad Hebreos ſcriptum reliquit: *Non tibi dico, ut te prodas in publicum, neque, ut te apud alios accufes; ſed obedire te volo prophetæ diſcenti: Revela Domino viam tuam;* Neque enim quiſpiam ſeipſum prodere tenetur, juſdex autem niſi præcedant indicia, non juſtè interrogat iſtum, tanquam reum, ſed tanquam teſtem. Quamobrem poterit reuſ juſtè celare crimen dicens, nescire ſi quiſ fecit, quia non ſic ſcit, ut dicere teñatur c. *quiſ aliquando de pœni. diſtin. 1. Chryſtoſ. in epift. ad Hebreos homi. 31. col. pen. & ad popul. Antioch. hom. 41. Caje. 2. 2. q. 70. art. 1. Domi. Soto. lib. de rat. te. ſcre. memb. 2. q. 7.*

14 Deinde quæritur, ſi quiſ in foro pœnitentiæ conſitetur, ſe hæreticum eſſe, & non vult agere de tam gravi criminē pœnitentiam, neque alios prodere, quoſ ſicit hæreticos eſſe; quid tunc faciet Sacerdos? Albericus, & quidam alii reſpondent, quod poterit hoc revelare illis, qui prodeſſe poſſint, & non obefſe. Sacerdos enim, ut iſti ajunt, tunc non eſt aſtrictus ſigillo confeſſionis, quia hæreticus non vult agere pœnitentiam; ſed hæc opinio falſiſiſma eſt, quia Sacerdos eo etiam caſu obligatus eſt ſigillo Sacramenti, quod ei nullo modo frangere, aut aperire liſet. Neq; enim poterit unquam tam grave periculum Eccleſiae imminere, quo non ſit gravius vjolare hujus confeſſionis Sacramentum. *Alberic. poſt Raij. in rub. C. de hæreti. num. 8. contra illos eſt Hostien. in ſummatit. de pœn. § in quo tenentur. Archid. in c. Sacerdos de pœnit. diſt. 6. Alex. Aſef. 4. p. qu. 78. memb. 2. art 1. Geron. ſermo. de pœnitentia, & iterum ſermo. 2. contra ſuperbiā. Omnes Theologi lib. 4. ſent. diſtin. 21. Martinus Navarus referens plures in eodem c. Sacerdos num. 119. Joan. Medina lib. de pœnit. titu. de confeſſ. celanda. Domi. Soto. lib. citato ſupra memb. 3. queſt 4. Albert. de agnosc. affertio. Catho. q. 25. & lib. de ſecreto. nu. 211. & eſt communis omnium ſententia.*

15 Adde quod si liceret tales hæreticos

cos indicare, deterrentur illi à Sacramen-
to confessionis, nec alios hæreticos pro-
derent; è contrariò autem Sacerdotes pos-
sunt salutaribus monitis confitētibus pro-
desse, ac bono communi consulere, prædi-
cando in genere contra hæreticos, & ad-
monēdo generaliter Inquisidores, & alios
judices. Cœterum species una duntaxat
excipitur, in qua licet hæresim in confes-
sione dictam revelare, nimirum, cum hæ-
retici simulata confessione hæreses suas
persuadere conantur ipsi met Sacerdoti-
bus: quod nonnulli hæretici Lutherani
tentasse dicuntur, in qua sola specie verus
esse poterit versiculus ille:

*Est crimen hæresis, quod nec confessio
celat.*

Näm si de confessione intelligatur, quæ
est vera accusatio (quamvis fiat ab impe-
nitente) falsissimus esset, atq; adeò Chri-
stianis auribus indignus, ut iuprà memo-
rati tradunt.

16 In Hispania, & Italia, ubi puniun-
tur hæretici, occulti esse solent formidine
poenæ, & ut Catholicos decipient, finge-
re solent, se esse Catholicos, & in occulto
suas hæreses docent. Divvs Hieronymus
in cap. 9. Proverbiorum, explicans verba
illa; *Aquæ furtivæ dulciores sunt*, inquit:

*Aquæ furtivæ, & panis absconditus, doctri-
na hæreticorum, quæ stultis, ac perditis suau-
vior videtur. Sapientia palam mensam pro-
posuit, & miscuit vinum suum. Catholica
Ecclesia palam Mundo divinorum eloquio-
rum convivia pandit.*

*Trou. 9. Addo illud Redem-
ptoris nostri; Ego palam locutus sum Mun-
do. Ego semper docui in Synagoga, & in
templo, quò omnes Judæi convenient, & in
occulto locutus sum nihil. Joan. 18. Beatus
Augustinus in Joannem tractatu 97. Va-
nitas impiorum, cum sit ignara veritatis,
promittit scientiam veritatis; occulti tamen
panes promittit, quos tamen dicit libenter
attungi, & aquæ furtivæ dulcedinem, ut ea*

libentius, & dulcior audiantur, & agantur;
quæ palam in Ecclesia Dei dici, crediq; pro-
hibentur; Ipsa quippè occultatione condidunt
quodam modo nefarii Doctores sua venena-
curiosis, ut ideo se existiment aliquid discere
magnum, quia mereantur habere secretum,
& suavius hauriant insipientiam, quam pu-
tant scientiam, cujus prohibitam quodam
modo furantur audaciam. Et Sanctus Gre-
gorius lib. 5. in Job. cap. 18. *Verbum ab-
sconditum hæretici audire se simulant, ut au-
ditorum mentibus quandam prædicationis
suæ reverentiam obducant. Unde, & la-
tentè prædicant, quatenus eorum prædica-
tio tantò sancta, quantò, & occulta videatur;*
communè autem scientiam habere refugiunt,
ne cœteris æquales astimentur; occulta, vel
nova semper exquirunt, quæ, dum alii ne-
sciunt, apud imperitorum mentes ipsi de sci-
tiae singularitate gloriantur. Hæc ideo re-
tuli, ut moneantur à Parochis, & à Con-
cionatoribus imperiti homines, atq; mul-
ierculæ ne occulta conventicula sub præ-
textu pietatis, ac religionis frequentent,
sed ea sciant esse suspecta, nisi coram mul-
tis doctis, & religiosis viris eadem occul-
ti illi Doctores dicere audeant; illa enim
fraude multi fuere in Hispania seducti, nec
justam excusationem habuerunt, quia
pestiferos dogmatistas occultabant.

17 Acta in judicio cum hæretico oc-
culto non sunt ipso jure nulla, quia hoc
non est aliqua lege sancitum, quod post
longam disputationem concludit Franci-
scus Bursatus, vir pereruditus, & multæ
lectionis, conf. 14. ubi tamen multa scri-
bit, de bonis hæreticorum poenitentium
non publicandis, quæ ut alibi dixero, con-
suetudine Italæ magis recepta esse viden-
tur, quam jure Pontificio. In Hispania
verò non solum ex eodem jure, sed ex le-
gibus etiam regiis, bona hæreticorum
quamvis poenitentes sint, confiscantur. c.
super quibusdam de verbo. signif. c. cum se-
cundum leges de hæreti. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Multifariam &c.
De occultis Hæreticis vide inter cœteros *Eymeric.*
2. part. director. quæst. 23. ubi ait num. 2. Secretos
Hæreticos dicendos esse, qui eorum, quæ sunt fi-
dei, habent errorem in mente, & proponunt ha-
bere pertinaciam in voluntate, sed tamen verbo,
vel factō exterius non ostendunt, ubi etiam *Pugna*
comment. 8. Vide pariter *Farinac.* de *Hæresi* quæst.
185. §. 6. num. 74. & sequen. *Del Bene* de off. S. In-
quisit. & hær. par. 1. dubit. 11. num. 1. & sequen.
Carenam de Off. pariter S. Inquisit. part. 2. tit. 1. de
hæresi, & hæretic. §. 8. nu. 41. & sequen. & *Canoni-*
listas denique omnes in c. super quibusdam extra de-
Verbor. signific.

2 Quæri autem solet &c.
Quæstionem hanc adeò controversam à Doctori-
bus, quos refert *Sanchez* lib. 2. moral. cap. 8. vide
resolutam doctissimè apud *Delbene* loco qui supra
dubit. 12. num. 1. & 2. ubi etiam habentur num. 3.
quænam sint Verba, vel facta, à quibus interior
hæresis manifestetur.

3 Peregrina quæstio est &c.
Ratio, quæ hujus quæstionis sententiam negati-
vam veriorem esse demonstrat, est, quia talis ma-
nifestatio non est formalis professio hæresis, sed
tantum hæresis interioris narratio ad bonum fi-
nem, quæ non potest non esse bona, & laudabi-
lis. Vide *Del Bene* qui supra num. 10.

4 Illud autem maiorem &c.
Bene dixit Simanc. in huius capituli fine opinio-
nem negativam in hac sententia gratia benignitas
defendi posse; Benignitate namq; seclusa, ne-
scio an locus sit, ut quis eam possit pro veritate
tueri; cum verba etiam per jocum dicta sufficien-
tia sint ad hæresim internam manifestandam, &
per consequens ad hæreticum non pure men-
ta-

Iem sic loquentem constituendum, præcipue cum
ad bonum finem, ut in casu præcedenti non ten-
dant.

5 Cœterum, et si occultus hæreticus
sit &c.

Vide quæ notavi superius tit. 19. de Denuncia-
tionibus num. 10. & 11.

6 Quæri autem &c.
Notandum quod nullus Reus tenetur suum cri-
men Iudici interroganti fateri; nisi hæc tria con-
currant; primum quod Index legitimus sit. Secun-
dum quod præcedat accusatio saltē virtualis, nec
litus processus inchoet à Reo tantum; tertium de-
nique quod præcedat quoq; semiplena probatio,
& extet infamia, aut manifesta indicia delicti. Vi-
de DD. quos assert pro se *Cardinal. de Lugo.* dist.
40. num. 1.

7 Deinde quæritur &c.
Nota discrimen, quod est inter hæresim notam ali-
cui sub sigillo naturalis secreti, & sub Confessionis
sigillo; nam Hæreticum, quem novisti sub natu-
ralis secreti sigillo, manifestare teneris, quamvis
sub secreto quoque jurato talem hæresim accep-
ris; At quem leuis Hæreticum esse ex solo Confes-
sionis sigillo, tibi nunquam fas est manifestare.
Vide tex. in c. intimauit de testibus, & in c. non est
obligatorium de reg. iuris in 6. & licet Simanc. ca-
sum referat, ubi licet potest Sacerdos hæresim in
sola confessione acceptam revelare in sequenti ca-
pitulo, cum scilicet Poenitens Hæreticus est, qui
simulata utitur confessione, ut Confessarium à ca-
tholico sensu pervertat; nota ideo hoc esse licitum,
quia tale Confessionis sigillum, cum oriatur ex fi-
cta, & simulata confessione, non est amplius Con-
fessionis sigillum; Quare qui revelat non dicitur
Confessionis sigillum frangere.

De Officio Receptoris. Titulus XLIII.

SUMMARIUM.

- 1 Receptoris officium quid sit.
- 2 Receptor qualis eligendus.
- 3 Receptor adesse debet bonorum sequestra-
tionibus.
- 4 Sequestratio, & depositum quomodo dif-
ferant.
- 5 Sequestratio quo pacto fieri debeat.
- 6 Sequestro quo modo tradenda sunt bona
reorum.
- 7 Sequestro quando non traduntur bona
reorum.
- 8 Bona aliena conscripta cum bonis hære-
ticorum, propriis Dominis sunt restituenda,
& etiam alienum protinus sol-
vendum est.
- 9 Receptor quæ bona reorum distrahere
debet.
- 10 Bona reorum, quæ servari possunt, lo-

- canda sunt à receptore, & sequestro.
- 11 Bona reorum vendi non debent, nisi au-
ctione constituta, quod. & in locatione
servandum est.
- 12 Fiscus simplum duntaxat prestabit pro
evictione, quamvis duplum, vel tri-
plum receptor promiserit.
- 13 Bona hæretici, postquam ille fuerit da-
mnatus, cui, & quomodo tradenda.
- 14 Bona reorum, de quibus lis est, & quæ
pignori nexa sunt quando, & quomodo
vendi possint.
- 15 Bonorum publicatorum distractio pro-
pter temerarias lites differenda non est.
- 16 Bona fisco, & aliis communia, si commo-
de dividendi nequeant, à quo vendenda
sint.
- 17 Receptorum pæna, si secus fecerint, as-
tenen-

De Officio Receptoris.

- tenentur in iis, quæ sui munera sunt.
- 18 Receptores, & alii Officiales non possunt quicquam emere ex bonis publicatis.
 - 19 Receptores unius Provinciae non debent occupare bona hæreticorum, que ad alios receptores pertinent.
 - 20 Receptores pecuniam à sequestro receptā, vel ex bonorum venditione coactam, intrâ tres dies proximos deponere debent in arcam publicam.
 - 21 Receptores debitibus fisci nequeunt remittere, aut donare pecunias.
 - 22 Receptores transactionē facere nequeunt.
 - 23 Receptores quo pacto se gerere debeant cum fisci debitoribus.
 - 24 Causæ fisci quomodo agende.
 - 25 Debitoribus fisci quod spatum temporis concedi potest, ut comparent pecuniam, quam fisco solvant.
 - 26 Bona reorum estimari debent, antequā vendantur, & præconia in loco celebri facienda.
 - 27 Receptor, si aliquid emerit ex pecunia fisci suo nomine, non fisco, sed sibi acquirit.
 - 28 Receptor, si rem alienam vendidit putans esse hæretici, tenetur Domino premium restituere.

De Officio Receptoris.

Receptor vulgò appellatur, qui bona publicata recipit, qui mandato Regis procurator fisci est, & bona confiscata petit, defendit, vendit, & salario, & alias impensas Sancti Officii solvit.

2 Is eligendus est ad hoc munus, qui Vir probus, & locuples sit, & rationes confidere, & referre sciat, & fidei jussores idoneos dare debet, ut persolvant reliqua.

3 Ad officium receptoris pertinet adesse bonorum sequestrationibus; & si enim generaliter in causis civilibus prohibita sit sequestratio, in criminalibus tamèn frequentissimè fieri solet, præsertim in causis gravioribus, qualis est hæresis; ne quis bona publicanda, vel surripiat, vel abscondat. *I. s. quis intra. C. de bon. dam. I. 3. de boni. vac. lib. 10. secunda instructio. Hispani. cap. 8.*

4 Et quamvis id, quod sequestracionem appellant, depositum magis esse videatur, quam sequestrum, quia hoc est, quod à pluribus in solidum, certa conditione custodiendum, reddendumq; traditur: depositum verò ab uno duntaxat fieri potest; & sequestres quoque à depositariis in eo differant, quod illi plurium partium se medios gerant, & apud eos eandem rem, de qua controversia est, plures deponant; depositarii autem ab uno etiam diligantur. Ego tamen, ut apertius loquar, & sequestrationem, & sequestrum usurpabo. *I. proprie, & I. licet ff. deposit. I. sequester. & inibi Alciat. de verb. significa.*

5 Sed ad Receptores redeamus. Sequestratio fieri non debet, nisi antecedente

jussu Inquisitorum; fieri autem debet per executorem coram Receptore, & Notario sequestrationum, & alio tabellione, & omnia bona Reorum, quæ in eorum potestate inventa fuerint, & ab aliis non possidentur, scribenda sunt sigillatim in indice, sive inventario; & ejus bina exemplaria conficienda sunt, ab utroque Notario servanda. *I. s. quis intra. C. de bon. dam. I. 3. de boni. vac. lib. 10. secunda instructio. Hispani. cap. 8.*

6 Ea omnia bona tradenda sunt sequestro cum inventario subscripto ab executore, & eodem sequestro, & Notariis, alterum autem exemplar custodiendum est à Notario sequestrationum, & eligendus est ab Executore, & Receptore sequester civis aliquis idoneus, qui non sit consanguineus hæretici, neq; malo genere natus; & ita quodam Senatus consulto cautum est.

7 Sed quando proceditur contra hominem mortuum, non debent sequestro tradi bona illius, sed scribenda, & obsignanda sunt, & fidejussoribus datis, relinquenda sunt possessoribus; Sed neq; Reorum bona deponenda sunt apud sequestrum, cum ex crimine delato confiscatio bonorum fieri non debet, quemadmodùm quibusdam Senatus consultis continetur.

8 Si bona aliena conscripta fuerint cū bonis hæretici, confessim dominis eorum restituenda sunt, & quoque alienum solvendum est ex bonis sequestro traditis, non expectato totius causæ exitu. Demum si reus fuerit absolutus, omnia ejus bona, protinus ei reddenda sunt. *I. ulti. ff. de*

de requir. reis. 4. instruct. Toleta. c. 22.

19 Res tempore perituras, & quæ detinatores sunt, item ea, quæ nimium sumptuosa sunt (veluti jumenta, aut venalitia) Receptor distrahere debet iussu Inquisitorum; neq; enim sinè permisso eorum quicquam facere potest. Ex aliis quoque causis vendere poterit, præsertim res supervacuas, puta, ut ædificia sarciantur, ne agri inculti sint, si qua pecunia sub poena debetur, ut restituatur; denique, ut reus alimenta percipiat. *l. Arist. l. igitur. l. ait prætor. §. ult. ff. de jure deliberan.*

20 Deductis necessariis impensis, pecunia, quæ superfuerit ex venditione earum rerum, deponenda est apud eundem sequestrum, & nihil de ea receptor attingere debet, donec reus damnatus sit. Ceteræ autem res, quæ servari possunt, locandæ sunt justis pretiis à receptore, atque sequestro; & ita multis Instructionum capitulis continetur.

21 Sed ea bona, & quæ fuerint confiscata, non sunt vendenda, nisi auctione constituta; & præconio addiicienda sunt plurimo licenti. Idem erit servandum in locatione; iisdem enim juris regulis locatio, & venditio consistit. *2. instruct. Hispal. c. 9. l. 2. ff. locati.*

22 In his autem venditionibus fides, & diligentia exigenda est à Receptore; & quamvis duplum, vel triplum Receptor pro evictione promiserit, re tamen evicta, fiscus simplum duntaxat præstabit. *l. non intelligitur. §. divi. & l. si curator. ff. de jur. fisc.*

23 Heretico damnato, sequester statim tradere debet bona omnia Receptoris coram duobus Notariis, neque quicquam recipere, aut vendere potest, nisi coram eis. Judex vero bonorum publicatorum, instantia Receptoris, præconibus conclamare jubeat auctionem, futuram quisquis sua interesse putaverit, sciat bona publicata vendenda esse; ac si quid petere voluerit, ad judicem veniat, & jus suum persequatur; nemine autem veniente, bona immobilia distrahenda sunt, & in auctio ne addicenda trigesimo die, præconiis, & aliis solemnibus antecedentibus, id est, Receptore, & ceteris, quorum interest, cassis. *4. instru. Tolet. c. 24. l. 1. & 2. C. defid. instru. & jur. hæste fiscal. lib. 10.*

24 Res vero, quæ in controversia sunt,

non debent à Receptore distrahi, sed differenda est earum venditio, donec lis finita sit; res autem nexas pignori distrahere possunt Receptores, ita tamen ut non ledatur jus creditorum; sed si quid superfluum est in re, & lege vendatur, ut in primis creditoribus præcedentibus satisfiat; & si quid superfluerit, fisco inferatur. *l. res quæff. de jur. fisc. 4. instruct. Toleta. c. 23.*

25 Verum propter temerarias lites non est differenda diu bonorum publicatorum distractio; sed ea bona vendi poterunt, & deponenda est apud sequestrum, quantitas pretii æqualis æri alieno in judicium deducto, & estimationi litis; sicuti quodam Senatusconsulto decretum est.

26 Bona præterea communia fisco, & aliis, si commode dividi possunt, dividenda sunt, si verò commode dividi nequeunt, aut utilius est, ut integræ, & indivisa vendantur, id fisci privilegium est, ut etiam si minima portio ad eum pertineat, universa à Receptore distrahatur; sed premium suæ partis tantum fisco tribuendum est; reliquum aliis dominis restituendum. *l. I. C. de vendit. rerum fisc. lib. 10. & 4. instruct. Toleta. cap. 23. Quemada. q. 5.*

27 Receptores nihil prætermittere debent ex his, quæ suprascripta sunt; nam si secùs fecerint, in sententiam excommunicationis incurrit, & centum aureorum poena plectentur, & præterea damna omnia fisco resarcient. *eo. c. 23.*

28 Neque Receptores, neq; alii Officiales quicquam emere possunt ex bonis publicatis, nec per se, nec per interpositas personas, etiam si ea publicè vendantur; qui contrafecerint in suprascriptas poenas incurrit. *4. instruct. c. 24. l. non licet ff. de contrah. empt. l. aufertur. §. 1. ff. de jur. fisc.*

29 Receptores unius Provincie non debent occupare bona hæreticorum, quæ ad alios Receptores pertinent; sed eos certiores earum rerum facere: qui secùs fecerint, officio privati, & damnum, & duplex solvent. *2. instruct. c. 11. confert. l. Titium, & Mævium. §. 1. ff. de administ. tutorum.*

30 Omnes numeros receptos à sequestro, & pecuniam ex bonorum venditione redactam Receptores intra tres dies proximos deponere debent in arcam publicam tribus clavibus occludendam; quod

Sacer

sacer Seratus noster excommunicatione, & poena pecuniaria sanxit.

21 Receptores fisci debitoribus pecunias remittere nequeunt; & si quæ sint ab eis remissæ, revocantur. Idemque erit in donationibus; non enim ad hoc eis conceditur bonorum administratio, ut perdant. *I. imperatores. ff. de pac*t*. I. filius familias. ff. de donati.*

22 Sed neque transactionem Receptores facere possunt; nulli enim procuratorum Principis, non consulto Principe transfigere licet, & eo jure utimur. *I. nulliff. de transact. I. I. de officio. procurat. Cœsa. 4. instruct. c. 23.*

23 Illud quoq; observare debent, quod Ulpianus lib. singulari de officio Curatoris Reipublicæ his verbis scripsit: *Prospicere Reipublicæ securitati debet Praeses Provinciae, dummodò non acerbum se exactorem, nec contumeliosum præbeat, sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum; nàm inter insolentiam injuriosam, & diligentiam non ambitiosam, multum interest.* Et hæc quidem Receptoribus dicta videri possunt, qui fisci debitores inquietare non debent, si modo jus fisci saluum sit. *I. si bene collocatae. ff. de usur.*

24 Causæ fiscales agendæ non sunt, nisi præsentibus his, qui negotiis fisci solent

intervenire: quòd si non interveniente fisci advocate decitæ fuerint, in integrum restituuntur. *I. non intelligitur. S. pen. & I. si fiscus ff. de jur. fisci.*

25 Fiscalibus debitoribus pententibus ad comparandam pecuniam, ut eam fisco solvant, dilatio duorum, vel trium mensium concedenda est, judicantis arbitrio; prolixioris autem temporis spatium à Rege postulandum est. *I. infraudem. S. fiscales. ff. de jure fisci.*

26 Res æstimari debent, antequam vendantur, & præconia facienda sunt in locis frequentioribus Civitatis, aut oppidi vicinioris; & omnia legum solemnia servare tenetur Receptor in subhastatione, & auctione. *I. hac editali. S. is illud. C. de secu. nupt. I. jubemus. C. de defens. civit. Petrus Rebus tractat. de præconiis, & licitati.*

27 Si Receptor emerit aliquid nomine suo ex pecunia fisci, non fisco, sed sibi acquirit, poterit tamen fiscus aliis bonis Receptoris non stantibus, agere actione hypothecaria, ut scribit Gabriel Quemada quest. 21.

28 Si Receptor vendidit rem alienam, putans eam esse hæretici, tenetur restituere pretium domino. *I. benè à Zenone. C. de quadr. præf. Quemada. q. 22.*

ANNOTATIONES.

1 Receptor vulgo appellatur &c.

Receptoris Officium extat tantummodo in S. Inquisitionibus Hispaniarum; nàm in Italia, Receptoris loco Thesaurarius eligitur, ad cuius manus unius cuiusq; Inquisitionis fructus, redditus, atq; proventus pervenient, cum ex Em. Cardinalium S. Romane, & Vniversalis Inquisitionis Decretis sit cautum, ne in hujusmodi recipiendis ullatenus Inquisidores se ingerant. *Carena de Off. S. Inquisit. p. 2. tit. 13. num. 1. & sequen.* ubi de hoc Thesaurario ex professo.

3 Ad Officium &c.

Ad bonorum sequestrationem, quippè quæ regulariter est jure prohibita, nunquam ab Inquisitoribus esse deveniendum, nisi in casu, ubi annoteat simul cum hæresi tam grave flagitium esse

commissum, ut bonorum confiscationem videatur mereri; docet contra Joannem de Rojas, *Pegna in sua praxi Inquisit. lib. 2. cap. 2. nu. 1. & sequen.* & hoc quoque monet faciendum non esse, nisi prius Sacra Em. Cardinalium Vniversalis Inquisitionis Congregatio consulatur.

27 Si Receptor &c.

Sententiam hanc, quam hic Simanc. tribuit Quemadæ Doctrinæ Quemadæ contraria docet *Carena*, qui asserit Quemadam questione fiscali 21. docere, quòd saltem secundum Iura Hispania, si Receptor ex pecuniis fisci aliquid emat, hoc efficitur, non Receptoris, sed fisci. Hunc vide loco nuper cit. nu. 5. & questionem hanc lege apud Peregrin. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 3. de Officialib. fisci. num. 7. & sequen.

De Ordine procedendi. Titulus XLIV.

S U M M A R I U M.

- 1 Inquisitores quid facere debeant, cum primùm Provinciam aliquam, aut Civitatem ingrediuntur, quas nunquam ingressi fuerant.
- 2 Inquisitores Clerum, & Populum præconio convocare debent, cum primùm ingrediuntur aliquam Civitatem.
- 3 Inquisitores, ubi primùm ad aliquam Provinciam pervenient, quale edictū proponere debent.
- 4 Inquisitorum alter visitare debet Provinciam, alter verò in Civitate, ubi sedes eorum constituta sit, manere.
- 5 Inquisitores vicissim facere debent visitationem, & generalem Inquisitionem.
- 6 Inquisitores, & eorum Ministri, quorum hospitio uti non possint.
- 7 Inquisitio generalis quando fieri soleat.
- 8 Inquisitio specialis quid sit, & quando fiat.
- 9 Inquisitio specialis quando fieri possit in crimen hæresis.
- 10 Inquisitores, an procedere possint adversus hominem bonæ famæ propter literas secretas alicujus.
- 11 Testes quomodo ab Inquisitoribus excipi debent, cum ad illos veniunt testificandigratia.
- 12 Citatio realis quid sit, & quid verbalis.
- 13 Reus citatus ex diversis locis, & eodem tempore ab Episcopo, & ab Inquisitoribus, coram quibus se sistere debet.
- 14 Rei quid ab Inquisitoribus interrogandi sint priùs.
- 15 Reos quid amplius interrogare oporteat.
- 16 Rei decem primis diebus post eorum capturam benignè admonendis sunt, ut veritatem fateantur.
- 17 Rei admonendis sunt, ut relictis, & abjuratis erroribus convertantur.
- 18 Hæretico quot monitiones fieri debeant.
- 19 Hæretico tres monitiones fieri deberent, quare verior sit sententia.
- 20 Reiter admoneris solent, antequam à promotore fiscalis accusentur.
- 21 Promotor fiscalis quando, & quomodo proponere debet accusationem reis.
- 22 Accusationis copia Reo fieri solet.
- 23 Testium ratificatione quomodo, & coram quibus fieri debet.
- 24 Testes cum sibi, & prioribus testimoniis non constant, quomodo tractandi sint.
- 25 Testimonia, si inter se cohærent, quomodo, & quando reis edenda sint.
- 26 Inquisitores quando ad sententias, vel interlocutiones procedere debeant.
- 27 Inquisitores generaliter interrogare debent reos de sociis criminum, & de iis, à quibus hæreses didicerunt.
- 28 Rei, si suspicione aliqua premantur, interrogari debent de sociis, & sceleribus suis, adhibitis etiam tormentis.
- 29 Inquisitor, qui prius cognoscere cœpit de aliqua causa, aliis in eadem præferendus est Inquisitoribus.
- 30 Hæresis causa simpliciter, & de pleno tractanda est.
- 31 Inquisitoribus Hispaniae prescriptum est cap. quodam tertiae instructionis, ut de pleno, & absque strepitu procedant in causis hæreticorum.
- 32 Hæreticorum cause quanta potest fieri brevitate tractari debent, ut pluribus instructionum capitulis continetur.
- 33 Hæreticorum cause non sunt differendæ ab Inquisitoribus, ut reos complures simul puniant.
- 34 Reos in carcere inclusos æquum est, aut quam citissime puniri, si poena digni sint, aut absolvi, si culpa careant.
- 35 Inquisitores multis, prudentibusque interrogationibus uti debent.

De Ordine procedendi.

1. **D**icitur T universum ordinem judicii Sanctissimæ hujus Inquisitionis cursim, breviterq; disseramus, necesse est à primo Inquisitorum ingressu rem ipsam exordiri. Cum primùm igitur Inquisitores ingrediuntur Provinciam, aut Civitatem, quas nunquām ingressi fuerant, debent in primis literas delegationis, quibus Inquisitores creati sunt, ostendere Capitulo Ecclesiæ Majoris, & Consistorio Civitatis, ut constet eos causarum hæresis judices esse. *prima instru&t.* *Hispalen. cap. 1. l. observare de offi. proconsul. & leg. l. 1. C. de mandat. prin. c. cum in jure de offi. delega. Brunus lib. 1. de legatio. c. 8. cunctienti.*

2 Deinde convocare debent præconio Clerum, & Populum, ut certo die festo convenient omnes in Ecclesiam Majorem, ut illic sermo de Catholica Fide habeatur, & potestas, & jurisdictio Inquisitorum, & quam ob rem missi sunt, publicè declaretur. Post hæc, sermone finito, præcipiant Inquisitores, ut omnes simul coram Crucifixo, ac libro Evangeliorum jurent se præstatueros favorem, & auxilium Sanctæ Inquisitioni, ejusq; Ministris; & quod non impidient illos per se, vel per alios, aut quovis quæsito colore. Quod iuriandum specialiter præstare tenentur seculares Judices, & eorum Ministri, & in actis scribendū est à tabellionibus Inquisitorū. Præterea confessim legendæ sunt coram omnibus literæ monitoria adversus cunctos rebelles. *prima instru&t. Hispalen. c. 1. & 2. confert. cap. ut commissi. S. convocandi de hæret. lib. 6. c. excommunicamus. S. mo-neantur eo. tit. lib. 5. authen. si verò. C. de hæreti.*

3 Post hæc proponere debent Inquisitores edictum cum dilatione triginta, vel quadraginta, vel plurium dierum, prout melius eis visum fuerit, intrâ quam quicunque sponte suos errores, & hæreses coram Inquisitoribus plenè confessi fuerint, & alias hæreticos indicaverint, admitti sunt ad poenitentiam salutarem, & Ecclesiæ Catholice reconciliandi; nec mortem, aut vincula, nec bonorum publicationem patientur; sed Inquisitorum arbitrio,

trio, pro qualitate personarum, & criminum, poenam aliquam pecuniarum solvent, aut eleemosynas dabunt: quod benignitate Regia concedi solet, cuius gratiæ patentes literæ inseri debent edicto. *1. instru. Hispalen. cap. 3. & 7. confert. c. ver-gentis de hæret. & Hostien. insum. tit. de hæ-ret. col. 2.*

4 His actis, alter Inquisitorum visitare debet Provinciam, & quacunque jerit, edicta Generalia proponet, quibus præcipiat sub excommunicationis pena, ut quicunque noverit aliquid factum, vel dicatum contra Fidem Catholicam, & legem Evangelicam: id protinus Inquisitori revelet. Si quid autem relatum fuerit, scribendum est secretò per tabellionem Inquisitorum. Alterò verò Inquisitor manere in Civitate, in qua sedes eorum constituta fuerit, & ordinandis actis causarum præsidere debet. Sin autem res nulla sit, quæ hunc residere cogat, ne otiosus sedeat, aliam quoque Provinciæ partem eorum ordine visitabit. Justè proponuntur talia edicta ad revelandas hæreses occultas, ut rectè docet Jansenius in concordiâ Evangelicam cap. 72. *quinta instru&t. Hispal. cap. 2.*

5 Hanc visitationem, & generalem Inquisitionem vicissim facere debent Inquisitores per omnes Urbes, & municipia Provinciæ suæ; qua in re qui negligentes fuerint, officio privandi sunt. In hac autem visitatione possunt Inquisitores compellere, ut jurent, ac testimonium perhibeant eos omnes, quos expedire crediderint. Simile quippiam fieri solebat temporibus Justiniani; sed non ea sinceritate, qua nostri Inquisitores utuntur. *c. excommunicamus. S. adiicimus, & S. ult. de hæret. const. novella. 17. præcepta præsidium. S. enim verd.*

6 Cavere autem debent in hac visitatione Inquisitores ab hospitio eorum, qui consanguinei sint, vel affines hæreticorum, Judæorum, & Mahumetanorum, quod etiam servare tenentur Ministri eorum, neq; ab hospite quippiam gratis accipiant; quia stipendiis suis contenti esse debent, & quia non levis amicitia propter eam causam conciliari solet; nám, ut Homerus

*Ex hospitio
amicitia.*

merus cecinit, *Loco fratris hospes est*; unde Priscis viris jungi hospitio, erat arctissima jungi amicitia, & hospitio renunciare, nil erat aliud, quam amicitiae renunciare. Ad huc, tam firmum erat jus hospitii apud Veteres, ut nulla ratione, nisi renunciationem dissolvi posset. Quod exemplo Quinti Crispini Romani, & Badii Campani coprobat *Livius lib. 5. 2. belli. Puni. & Aristote. lib. 2. Magnorum moralium: Amicitarum*, inquit, *hospitalis validissima videtur; neque enim ullus in ea est communis, de quo ambigatur, finis.* Et in libris Sacris saepè hospitii mentio facta est; nam, & Eli-seus hospitibus suis favit. *lib. 4. Regum cap. 4. & 8. 4. instru. Toletan. cap. 19. Arist. lib. 2. Magno. moral. cap. 11. Gellius lib. 5. cap. 13. Conrad. Brun. lib. 3. de legatio. cap. 8.*

7 Per Inquisitiones vero procedunt Inquisitores plerumque motu proprio, ratione officii sui, & interdum ad alterius promotionem, vel denunciationem: idq; vel generaliter, vel specialiter; Generaliter inquirunt, quoties Provinciam visitant, & generalia edicta proponunt ad inquirendos occultos, & incertos haereticos; & haec inquisitio non exigit necessariò præcedentem infamiam, sed ratione officii fieri potest, ac debet in Fidei Catholice favorem, & Christianæ Reipublicæ utilitatem. *c. excommunicamus. §. adiicimus. & §. ulti. de heret. l. 25. de his qui super relig. conten. C. Theod. Bart. in l. 2. §. si publico. si de adult.*

8 Specialis Inquisitio est, per quam specialiter de certis personis, & criminibus inquiritur; & haec fieri non debet, nisi præcedat infamia, quæ vicem accusacionis obtinet. *Genes. 18. Luc. 16. c. qualiter de accus. Hippol. conf. 53. Gratus conf. 59. lib. 2.*

9 In crimine tamen haeresis procedi potest ad hanc specialem Inquisitionem propter indicia, & suspiciones, & præsumptiones verisimiles; etiam si infamia non præcedat, quod tamen cautè, atque secretò fieri debet, ac sine damno cuiusquam. *c. excommunicamus. §. adiicimus de heret. & inibi Cardi. Joan. de Anani. & Felin. c. ut officium in princ. eod. titul. lib. 6. & illic Dominic. & Philip. Fran. Bart. in l. congruit de offi. presi. Bald. in l. jubemus. C. de proba. Alciat. in c. 1. de offic. ordi. nu. 49.*

10 Quæsumi scio, an Inquisitores procedere possent adversus hominem bo-

næ famæ propter literas secretas alicujus, quibus de illo aliqua crimina haeresis, vel apostasie indicabantur. Et prima quidem fronte videbatur id non licere, ac prohibitum esse quadam Epistola decretali Innoc. III. Placuit tamen plerisque eo casu procedi posse, si modo is, qui literas ad Inquisitores misit, fide aliqua dignus esse videatur, & juramento id confirmaverit apud Inquisitorum delegatos, sive Commissarios; parvi enim refert, utrum voce, vel scriptis quispiam reum judicibus indicet. Adde, quod multi, qui longè absunt, non aliter possunt haereticos indicare; eorum igitur testimonium repellendum non est. Quod neq; Innoc. III. negat; cuius decretalis epistola de illis tantum loquitur, qui famosos libellos occultè mitunt, aut spargunt. Quod idem jam olim Trajanus Plinio rescripsit his verbis: *sine auctore propositi libelli, nullo criminis locum habere debent; nam, & pessimi exempli, neque nostri seculi est.* Auctor idem Plinius lib. 10. epistolarum. c. inquisitionis. §. tertie de accusati. l. 3. cumseq. de famos. libel. C. Theod. c. testes 3. q. 9. Adde Tho. 2. 2. q. 67. art. 4. *Lucam de poena in l. ulti. C. de bon. vac. lib. 10. Angel. tract. de maleficiante, haec est quædam inquisitio. Hippol. in practica. §. constante. Alciat. in c. 1. de offic. ordin. nu. 34. cumseq. Albert. lib. de agnosc. assertio Cathol. q. 34. nu. 54.*

11 Cum testes ad Inquisitores veniunt, ut contra haereticos, vel suspectos testificantur, exhortandi sunt, atque monendi, ne odio, inimicitia, aut alio pravo affectu, falsum testimonium perhibere audeant; & præterea declarandum est illis, quægrave scelus comittant falsi testes omnes; sed hi præcipue, qui de crimen haeresis innocentibus infamant; Quod si Zelo Catholice Fidei se moveri dixerint, scribenda sunt eorum testimonia. Post haec, visita-tione peracta, convenire debent Inquisitores, & collatis, & perscrutatis testimoniis, convocatisque, si opus fuerit, viris peritis, promotore fisci id postulante, de comprehendendis reis deliberabunt. *4. instr. Tolet. cap. 20. & instr. 5. Hispal. cap. 1.*

12 Deinde, quidam eorum reali citatione, alii verbali citandi sunt. Realis ci-tatio est, quæ fit per capturam: verbalis, quæ fit per literas, vel per nuntium. De citatione reali suo loco satis diximus

multa : de citatione verbali hoc ferè tantum observandum est, quòd tunc demum fieri debet, cum de leviori crimine agitur, vel cum leviter suspectus est reus ; nám si grave crimen sit, & plenè probatum ; citatione reali opus est, ne reus fugiat. Addo etiam quòd citatio verbalis causam continere non debet, propter quam reus citatur ; ideoque neq; loci, neque temporis, neq; delicti declaratio requiritur ; sed generalitè illi præcipiendum est, ut se sitat corām Inquisitoribus, quia volunt ab eo quædam scire. *Clemen. 1. de hæretic. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 6.*

13 Quòd si reus ex diversis locis citatus fuerit eodem tempore ab Episcopo, & ab Inquisitoribus ; quia ad causas fidei specialitè delegati sunt ; nisi fortè adversus exemptos procederet Episcopus jure delegato ; quo cau locus esset gratificationi. In Hispania tamen semper in his causis præferendi sunt Inquisitores, ut alibi dixi. *c. sane. de offi. delega. c. studiisti de offi. delega. juncto. c. ut commissi de hæreti. lib. 6. l. si quis gravi. s. si cum omnes, & ibi Joan. Igneus ad Sillani. Archid. Joan. And. Domin. & Philip. Franc. in c. per hoc de hæret. lib. 6. Joan. de Anani. & Felin. in c. excommunicamus s. ult. eo. titul. Jacobatius lib. 2. de concil. ar. 5.*

14 Post hæc rei ab Inquisitoribus interrogari debent, qui sint, quibus parentibus orti, quibus locis commorati, quibus officiis, & exercitiis educati ; ut ex eorum confessione (quæ scribenda est à tabellione) intelligi possit, utrum vita eorum cum dictis testium congruat ; sed in primis necessarium est, ut de locis, in quibus conversati sunt, diligenter interrogentur ; primò, ut videant judices, an in locis illis verisimile sit hæreses fuisse dictas ; deindè, ut ex confessione reorum constet, eos in locis illis fuisse, in quibus hæreses dictas esse probatur ; postremò, ne falsis testibus locus relinquatur probandi negationem coarctatam loco, & tempore ; sed multa simul interroganda non sunt, ne reus cū sycophanta Plautino dicere possit :

*Multa sinu rogatas, nestio quid expediam
potissimum*

*Act. 4 Scen. 2. Sin unum quidquid sigillatim, & placide percunctabere,
Et meum nomen, & mea facta, & itinera, ego faxo scias.
Plautus in Trinum.*

15 Deindè, querendum est ab eis, nūnquid sciant, quam ob causam citati, aut comprehensi sunt ; qui, si palam confessi fuerint veritatem, peracta erit eorum causa ; si verò dixerint, se nescire quamobrem vocati, aut vinceti sint ; tunc Inquisitores addent, non esse moris officii Sanctæ Inquisitionis quempiam sine causa citare, aut comprehendere, aut in carcerem mittere ; proindè conscientias suas exonerantes, Deum solum præ oculis habentes, excoigitent, nūm fortè dixerint, aut commiserint aliquid adversus Fidem Catholicam, & legem Evangelicam. Quòd si adhuc negaverint, aut se non recordari dicserint, protinus monitiones fieri debent, quemadmodū jām dicturi sumus. Omnia autem interrogata, responsa, dictaq; reorum à notariis perscribenda sunt.

16 Benignè igitur admonendi sunt Rei, & subindè exhortandi, ut simplicitè, plenè, ac verè fateantur quidquid commiserint contra Catholicam Fidem ; & ut caveant, nè fortè contra se ipsos, aut contra quoslibet alios falsum testimonium dicant ; quod si fecerint, benignè cum eis agetur ; sin autem veritatem occultaverint, audietur promotor fiscalis, & fiet iustitia. Quæ monitiones codem tenore renovandæ sunt intra decem primos dies post capturam reorum, & ita olim eadem dilatio decem dierum concessa fuit Nestorio per Cœlestinum Papam. *4. instruct. Tolet. cap. 6. Alfons. lib. 2. de justa hæret. puni. cap. 1.*

17 Admonendi autem sunt rei, ut relictis, & abjuratis erroribus, convertantur. Quod Paulus Apost. Timoth. docet, *Ep. 2. 6. 1.* inquiens : *Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando det illis Deus pœnitentiam : idest, si fortè aliquando illuminati à Deo, pœniteant de errore, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Hæc est voluntas ejus, qui vult, omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut B. Bernardus ait. Hoc denique velle se perhibet Cantic. 2. Qui non simplicitè : capite vulpes, sed capite, inquit, nobis vulpes parvulas. Sibi ergo, & sponsæ suæ, hoc est Catholicæ Ecclesie, jubet acquiri has vulpes, cum ait, capite nobis. Itaq; qui hæreticum admonet, illò intentionem suam dirigere debet, ut errantem con-*

convertat: cogitans illud Jacobi Apostoli: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore via sua, salvabit animam suam à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* 2. *Timoth. 2. Jacobi 5. Bernar. super cantic. sermo 64. Alfon. lib. 2. de just. hæret. puni. cap. 18.*

18 Sed quæri solet, quot monitiones hæretico fieri debeant. *Alfon. Castr. duas tantum fieri debere contendit; quia non plures exigit Paulus in epistola ad Titum. Apostolus tamen de his monitionibus nō loquitur; sed de correctione extrajudiciali, vel certè illic non traditur ordo procedendi ad punitionem hæretici; sed tantum docet Paulus, hæreticum pertinacem vietandum esse; quod post unam duntaxat correctionem fieri debet, cum constat illum insanabilem esse.*

19 Quamobrem fortassis multi ajunt, Paulum unam tantum correctionem ibidem exigere; non enim legitur apud eos, post primam, & secundam correctionem, sed post unam solam; sic enim est apud Ireneum lib. 3. ad versūs hæreses. apud Tertulli. lib. de præscriptio. adversus hæret. apud Cyprian. lib. 3. ad Quirinum. apud Ambros. in eandem epistolā Pauli ad Titum, & ibi idipsum adnotarunt alii, & factetur Hieronym. hanc quoque lectionem apud quosdam Græcos se reperisse. Verius igitur est, ut tres monitiones requirantur, quod & consuetudine receptum est; nām trinis diebus fieri solent, & alibi sèpè tres monitiones requiruntur. *Alfon. lib. 2. de just. hæret. puni. cap. 1. epist. ad Tit. cap. 3. Gonf. de hæret. pravi. q. 8. act. 3. Synodi Chalcedon. c. convenientibus 1. q. 7. canon. apost. 32. c. Deus omnipotens 2. q. 1. c. omnes decime 16. q. 7. c. de presbyterorum 17. q. 4. c. contingit 2. desent. excom. c. novit. de judic. c. de illicita 24. q. 3. c. 1. de milite vñsl. qui contu. est. iib. fredo. Ioannes Lupus allegatione de hæreti §. 4.*

20 Tres autem monitiones fiant, antequām Reus à promotore fiscalis accusetur: alia præterea fit ante publicationem testimoniorum: alia ante sententiam quæstionis habende; alia ante canonicam purgationem; sed haec omnes admonitiones, modestè fieri debent, & cum charitate; non autem asperè, aut cum rigore, ne suggestione, aut metu Judicum, rei ea, quæ non commiserint, confiteantur. Et ita Epistola quadam Senatus Sanctæ Inquisi-

tionis sapienter admodum continetur.

21 Quòd si tribus monitionibus Judicum Reus nihil confessus fuerit; promotor fiscalis decimo die à tempore capturæ proponet accusationem, in qua reum de his criminibus accusat, quæ testium dictis comprobata sunt, eaq; articulosa factorum commemoratione complectitur. Coeterum personarum nomina, locus, ac dies commissorum criminum in accusacione occultantur; cœtera verò nominatim exprimuntur. Verbi gratia, Promotor fiscalis accusat Bucerum, dicens illum hæreticum esse, quia certò die præsentis anni, corām certis personis, in quodam loco, dixit votum castitatis esse impossibile, ac proindè neminem obligare; cui, cum quidam ex his, qui id audierunt, dixisset, hanc hæresim esse Lutheri, respondit Bucerus animo pertinaci, non esse hanc hæresim, sed veram sententiam; undè concludit Promotor fiscalis petens, Bucerum hæreticum declarari, & gravissimis poenis contra hæreticos jure statutis, puniri.

22 Hujus accusationis copia reo fieri solet, cui protinus per articulos responde-re debet; ejusque responsum à tabellione corām Inquisitoribus illicè scribendum est; quòd si adhuc negaverit, Advocatus ei datur, qui nihil ferè aliud facere solet, quām ea, quæ in accusatione continentur, negare; ac simul afferere reum esse, & semper fuisse Catholicum, idque ex pluribus ejus piis, rectisq; operibus evidentè constare; & apud omnes existimationem ejus integrum, optimamq; semper fuisse. Deinde concluditur, & ad probationem eorum, quæ utrinque allegata sunt, terminus à judicibus prefinitur, intrà quem Promotor fiscalis, testes iterū producet, & reus suas defensiones probat. c. qualiter 2. §. debet de accus. Albert. lib. de agnos. assertio. Cathol. qu. 24. num. 23.

23 Vocati autem à judicibus testes, diligentè perscrutari, & interrogari debent; ac primū eis dici solet, nunquid sciant quorsum vocati sint. Qui, si responderint scire, aut suspicari, se vocatos esse propter illam causam, in qua testimonium corām iisdem judicibus perhibuerūt; tunc iterū ab eis quæritur, an meminerint ejus, quod in eadem causa testificati sunt; & an id verum sit, & utrum velint addere, detrahere, mutare, aut corrigere aliquid; in-

terim autem quidquid responderint scribendum est fideliter à Notario; deinde iterum examinantur, & priora testimonia illis ostendi non solent, ut planius veritas, aut mendacium ex eorum constantia, aut inconstantia deprehendatur; etenim ut in proverbio est: *Mendacem memorem esse oportet.* Demum hæc ratificatio coram iudicibus, & tabellione, ac duabus religiosis, ac discretis personis fieri debet; nam cum pars ipsa, cuius interest, adesse non potest, ejus vice intervenire debent honestæ personæ. l. 1. C. si pecunia ff. de posit. l. sed si quis ex signatoribus ff. quemad. testa. aperi. c. ut officium s. verum de hæret. lib. 6.

24 Quod si posteriora testimonia cum prioribus congruentia non fuerint, tunc testibus legi debent priora testimonia, & interrogandi sunt, cur illa tam varie dixerint, & modestè monendi, ut in veritate persistant; postremò quidquid responderint, scribendum est; & testes varii, ac vaillantes in custodiam mittendi sunt, & si id causa depositit, torquendi, & puniendi sunt. l. eos de fals. ex libero de questionibus.

25 Si verò testimonia convenientia fuerint, edenda sunt reis post dilationem concessam ad probationes facendas; sed nomina testimiorum occultari solent, quia vel illis, vel Sanctæ Inquisitioni grave periculum, ac detrimentum ex testimio retentione immineret. Deinde per triduum testimonia illa descripta reis relinquuntur: quo tempore lapsi, respondere debent singulis testimoniis per articulos, negando, aut confitendo. Quod si hæreses confessi fuerint, acta ferè causa erit; sin autem adhuc negaverint, communicare debent cum Advocato exceptiones, ac defensiones, quas contra testes, & eorum testimonia proponere, atque probare sibi expedire putaverint, ad quarum probationem iterum dilatio concedenda est. c. ulti. s. 1. de hæret. l. 1. C. de dilation. cum seq.

26 Quibus omnibus peractis, Judices cum Assessoribus, & Consultoribus, probationibus excusis, deliberabunt, & juxta causarum merita ad sententias, vel interlocutiones procedent; & Innocentes absolvunt, & Pertinaces Judici seculari relinquunt; & suspectos pro criminum personarum, & probationum qualitate condemnabunt ad questionem, vel abjurationem, vel purgationem, vel carcerem,

vel relegationem, vel ut poenam pecuniarum solvant; vel eis injungent, ut jejunis, orationibus, & eleemosynis suam culpam purgent, & redimant.

27 Item illud, quod penè omiseram, diligentè Judices curabunt, ut reos generaliter interrogent de sociis criminum, ac de omnibus aliis, à quibus hæreses didicerunt, & quos hæreticos esse, vel fuisse sciunt. Quod, si quid eorum retexerint, id à Notario scribendum est in libris Inquisitionum. Neque dubium est, quin liceat in crimen hæresis de consciis interrogare, quia vergit impietas in maximam Reipub. perniciem; & quia pejor est crimen lese majestatis. *Quinta instrucción Hispan. cap. ulti. Bald. conf. 95. lib. 5. Joan. Drie. lib. 1. de libert. Christi. pag. 228. Domin. Soto. lib. de rat. tegen. secret. membro. 2. q. 6. dd. in l. repeti. de quæstio. & in l. ulti. C. de accusa.*

28 Nam si in multis aliis criminibus hoc licet, multò magis in hæresi. Julius Paulus lib. 5. sent. tit. de quæstio. inquit: *In criminibus eruendis, quæstio quidem adhibetur; sed non statim à tormentis incipendum est; ideoque prius argumentis quærendum est; & si suspicione aliqua Reus arguatur, adhibitus tormentis de sociis, & sceleribus suis confiteri compellitur.* Et idem in codem lib. tit. ad leg. Jul. majest. *In reum majestatis inquiri prius convenit, quibus opibus, qua factio, quibus hoc auctoribus fecerit; & id ipsum in crimen falsæ monetæ, & in aliis quibusdam sanctum est. l. 1. C. de fals. monet. l. Divus Hadrian. ff. de custod. reorum. l. & si certus. l. prius. ff. de Senat. consul. Sillani.*

29 Cum autem à diversis Judicibus adversus eosdem hæreticos procedi possit, ille Inquisitor, qui prior procedere incepit, aliis in eadem causa præferendus est. Quamobrem Inquisitores aliarum Provinciarum ad illum, qui prævenit, mittere debent testimonia, & quidquid contra reos habuerint; etenim præventioni locus est inter Inquisitores, quia Inquisitio succedit in locum accusationis, & quæ admodum præfertur in accusatione is, qui prævenit; sic etiam in Inquisitione. 3. instrucción. Valdolita. cap. 8. l. divus de custod. reorum. l. qui de crimine. C. de accusat. l. 1. de offic. consul. l. si quis à multis de noxalib. & illic notant Dynus, & Floria. Item Bonifa-

*nifacius de Vitali. in Clem. Pastoralis §. nos
tām ex superioritate de re judica. nu. 150*

30 Illud quoque sciendum est, quod in his criminibus procedi debet simpliciter, & de plano, finē advocatorum strepitū; & illis solemnibus omissis, quæ magis ordinem judiciorum, & ritum actorum, quam substantiam, & veritatem causarum respiciunt. c. ulti. de hæret. lib. 6. Clemen. sapē de verb. signi. glo. in extravag. ad reprimendum quo modo in lesa maiestatis crimen proc. Oldra. conf. 115. Socinus. Senior conf. 54. lib. 4. Philip. Corn. conf. 315. lib. 3. Felin. inc. 1. de libel. oblati. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 5.

31 Præterea, capite quodam tertia instructionis cavetur, ut omnes Inquisitores Hispaniæ, in procedendo adversus hæreticos, & suspectos, eundem ordinem servent; quod, quia in usu non erat, fecimus octoginta capitula, quibus idem ordo judicii ubique sibi constet; quæ quidem ab omnibus Inquisitoribus custodienda sunt, quemadmodum edicto Generalis Inquisitoris continetur, quod typis excusum est Anno Domini sex qui millesimo sexagesimo primo.

32 Postremò, pluribus Instructionum capitulis continetur, ut in his causis quanta fieri potest brevitate procedatur; nec differantur, aut suspendantur spe futurorum probationum; quia fortè nunquam supervenient, & interim Rei opprimuntur, & eorum bona dissipantur, ac dilabuntur. 3. instru. Valdolita. cap. 2. & 3. & iterum 4. Toleta. cap. 6. & rursus 5. Hispan. cap. 6.

33 Quas ob causas hoc unum animadvertisendum, & vitandum est, quod Inqui-

sitores quidam facere solent, qui, ut reos quamplures simūl puniant, multorum causas jām dudum conclusas, diutius differunt, atque suspendunt; unde fit, ut Rei, qui plenè suos errores confessi sunt, carceris pœnam indignè patientur, & squalore, tabe, ac diurna custodia macerentur; & quod longè gravius, & periculosius est, ut confessiones justè factas revocare, & evanescere in cogitationibus suis, atq; interdum mori, ac desperare soleant; sanctius igitur, & benignius fiet, si plenè confessi, Ecclesiæ protinus reconcilientur, quod die festo intra Ecclesiam aliquam satis solemniter fieri poterit; excepto, si justa causa aliud facere cogat.

34 Gratianus, & Valentinianus Augustus custodiēdis reis legem hujusmodi considerunt: *De his, quos tenet carcer inclusos, id aperta diffinitione sancimus, ut, aut convictos velox pœna subducat, aut liberandos custodia diurna non maceret.* Constantinus quoq; alia lege constituit, ut salubribus locis custodiantur vincti, & usurpata luce subleventur, ne pœnis carcerum perimantur: quod innocentibus miserum, noxiis non satis severum esse cognoscitur. l. 1. & l. ulti. C. de custo. reorum l. 1. & l. 6. tit. 3. lib. 6. C. Thesd.

35 Denique Inquisitores multis, prudenterbusq; interrogationibus uti debent; & ut inquit Beatus Aug. *Diligens Inquisitor, & subtilis investigator, sapienter, & quasi astutè interroget à peccatore quod forsan ignorat, vel verecundia velit occultare, & varietate criminis non dubitet investigare, & locum, & tempus.* &c. c. 1. de pœnit. distinctione 6 l. ubicunque ff de interrogat. c. judicet 3. q. 7. c. ulti. 30. q. 5.

ANNOTATIONES.

1 Ut universum &c.

Materiam hanc de Ordine procedendi in Causis Fidei, vide etiam apud Tabien. in summa. Verbo Inquisitor §. 10. num. 11. Calderin. tract. de Hæretie. Rubric. de mater. process. Inquisit. num. 1. & sequen. Farinac. de Hæreti. quest. 185. §. 1. & sequen. Ludovic. à Parame de Origin. S. Inquisit. lib. 3. quest. 4. Rubr. de form. & Ord. Iudic. S. Off. num. 1. & sequen. sed præcipue apud Eymeric. tota 2. part. Direct. ubi Pegna in Comment. & præsertim in Praxi Inquisit. quam post opera Carenae inventies ipsius Notis illustratam.

2 Deinde convocare debent præconio Clerum, & Populum &c.

De hoc convocandi Clerum, & Populum ordine, vide Constitutionem quoque Biterensis Con-

ciliī cap. 1. & nota quod hodie hic mos in Italia præcipue, dissuevit; Vniuersijsque Civitatis laudabilem consuetudinem servandam docet Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 12. Vers. Illud Præterea in fin

3 Post hæc proponere debent Inquisitores edictum &c

Nota quod Inquisitores, nedum in sui adventus primordiis, sed etiam quoties sibi opus visum fuerit, possunt contra hæreticos, eorumq; complices, autores, receptatores, & defensores edicta publicare, & id soli, & Ordinariis locorum inconsultis; quod è contra non licet Episcopis. Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part direct. comment. 135. Vers. rursus non modo, & Zanchin. de hæretic. cap. 11. num. 2.

8 Specialis Inquisitio &c.

Notandum discrimen inter generalem, & specialem Inquisitionem. Generalis etenim Inquisitio fieri potest nulla præcedente Infamia; sed non itidem specialis; quæ semper infamiam præcedentem loco accusationis supponit. *Marsil. conf. 53.* & quamvis in hæresis crimine hæc regula fallat, *ut num. sequen.* docet Simanc; attamen nota quod loco Infamia Indicia, suspicione, & verissimiles præsumptiones succedunt; quibus etiam præmissis, adhuc tamen caute, & cum grano salis est præcedendum.

10 Quæsitum scio &c.

Quamvis literis sine nomine vulgo cœcis nunquam ab Inquisitoribus fides sit adhibenda, & ob eaſdem ad nullius Inquisitionem devenerendum; attamen *Ludovic. à Parame de origin. S. Inquisit. lib. 3. qu. 6. nu. 93.* sensit posse saltem Inquisitores earum vi procedere ad testes examinandos; si in iſdem literis cœcis nominentur; Verum hæc ejus sententia non approbatur, maximè cum regulariter contrarium ponatur in praxi à Supremo Vrbis S. Inquisitionis Tribunal teste *Farinac de hæresi quest. 181. S. 5. num. 68.* in fine.

14 Post hæc Rei ab Inquisitoribus interrogari debent &c.

De interrogatoriis faciendis Reis Inquisitis de hæresis criminis, vide Martini V. Constitutionem editam de anno 1418. incipientem: *Inter cunctas. S. super præmissis*, quam refert inter literas Apostolicas ad S. Officium spectantes *Pegna post director. fol. mibi 69.* & nota quod cum Rei juxta facti, personarum, loci, temporis, aliarumq; circumstantiarum qualitates debeant interrogari, una regula certa, que sit omnibus universalis, præscribi non potest. Idem *Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 18. vers. primò.*

30 Illud quoque &c.

Nota quod licet non desint Doctores, qui doceant vjolatae fidei Iudices, posse quidem, si velint, procedere in hæresis crimine summarie, simpliciter, & de pleno, sine strepitu, & figura Iudicij; at ad hoc minime coarctari; attamen universaliter eorum sententia non approbatur; hoc enim arbitrium illis duntaxat conceditur in levioribus, & in his, quæ valde præjudicialia non sunt; Ceterum in præjudicialibus juxta Canonicas Constitutiones est sibi necessario procedendum, ex his, quæ docet *Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 26. nu. 9.*

De Papa. Titulus XLV.

S U M M A R I U M.

- 1 *Papam Lutherani, & Sacramentarii conviciis, & mendaciis primatu expellere conantur.*
- 2 *Pontifex Max. Christi Vicarius est sub Cælo.*
- 3 *Petri primatus ex pluribus locis Evangelicæ historiæ ostenditur.*
- 4 *Petri prærogative ex multis Evangeliorum locis demonstrantur.*
- 5 *Petro plus eminentia datum est in Actis Apostolorum, quam ceteris omnibus.*
- 6 *Pontificem Maximum Petro successisse in Apostolica Sede apertissime ostenditur.*
- 7 *Pontificem Max. Petro successisse probatur sumpta similitudine ab Ecclesia triumphante ad militarem.*
- 8 *Pontificem Max. Petri successorem esse probatur sumpto arguento à Synago- ga ad Ecclesiam.*
- 9 *Monarchia regimen omnium aliorum optimum est.*
- 10 *Pontificem Max. unum esse debere, pœnæ quem summa Ecclesiæ potestas fit, probatur, quia regimen Monarchiae optimum est.*
- 11 *Ecclesia Catholica nullo modo consistere posset absque uno supremo capite, cum quo in Terris communicaret.*
- 12 *Pontificem Max. unum esse oportet in Ecclesia; aliter enim multa incommoda orirentur.*
- 13 *Petro, non tanquam Piscatori, & homini privato, sed tanquam Apostolorum Principi, & Antistiti Maximo, promisit Christus Claves Regni Cælorum.*
- 14 *Petro, non tanquam piscatori Claves regni Cælorum relictas esse, probatur.*
- 15 *Lutherani, Sedis Apostolicae, & Pontificis Max. auctoritatem, ac potestatem negant.*
- 16 *Pontificis Max. auctoritatem, & potestatem quomodo Lutherani elevare studeant.*
- 17 *Pontifices Max. à Lutheranorum conviciis afferuntur.*
- 18 *Pontificum Max. successio.*
- 19 *Pontifex summus quomodo eligendus es- set ab Ecclesia, etiam si Petrus nihil olim de successore providisset, aut ho- die Cardinales omnes periissent.*
- 20 *Pontifices Max. ut nunquam defecerunt à Fide Catholica, sic nunquam defec- tueros esse, multi Sanctissimi viri do- cent.*
- 21 *Pontifices Max. semper in Fide Catho- lica permanuisse, & permansuros, Sy- nodi quamplurima testantur.*

- 22 Pontifices Max. semper in Fide Catholica permanuros probatur ex verbis Christi.
- 23 Pontifices Max. semper in Fide Catholica permanuros probatur rationibus.
- 24 Pontificis Summi amplissima potestas, & quomodo ab ea insuperit, & pendeat Romanorum Imperium.
- 25 Pontifex Max. in ordine ad finem spiritualem, amplissimam habet potestatem in omnes principes Orthodoxos.
- 26 Pontificis Max. hac amplissima potestas probatur rationibus.
- 27 Lutherus, Ecclesiarum, & Pontificum bona diripienda esse, impiissime docebat.
- 28 Pontificibus, & Episcopis necessarius est rerum externarum splendor, & affluentia.
- 29 Paupertas quantum imminuat auctoritatem Antistitum, & Presbyterorum.
- 30 Paupertas, neque ex se ipsa quidquam habet magna commendatione dignum, neque vituperandum dicitur.
- 31 Divitias, si cum sapientia conjuncte sint, multis sapientes viri merito laudant.
- 32 Questiones dubiae de fide, quae ad Papam referri debent, quando ab inferioribus prelatis decidi possunt.
- 33 Inquisitores Hispaniae, si scandalum timetur ex qualitate, aut multitudine eorum, qui de heresi suspecti sunt, quid facere debeant.
- 34 Papæ si concedat rescriptum, seu privilegium in præjudicium officii Sanctæ Inquisitionis, quomodo obtemperandū.
- 35 Papæ si hereticus esset, quomodo obviam ire oportet.
- 36 Papæ nomen solus Romanus Pontifex retinuit.

De Papa.

IUONIAM LUTHERANI, & Sacramentarii, aliique hujus temporis pestiferi heretici, Papam Pontificem Max. in ordinem cogere, ac primatu expellere impiis conviciis, maledicis, cavillationibus, argumentis fallacibus, dictiis, sacrilegis, & mille nocendi artibus, perspètentarunt, in diesq; idipsum conari, & perpetrare non desinunt: sentientes nimirum Petri gladium suis cervicibus imminere; operæ pretium me facturum putavi, si pauca, quæ hanc heresim evidentissimè confutant, brevitè à me, strictimq; dicantur, in eorum præcipue gratiam, qui præter Bartholom, & Baldum, nihil ferè legere solent; ne, si casu in libros, aut hereticorum colloquia inciderint, turbari eos, aut hæsitare contingat.

2 Constanter igitur asserimus, & cum Catholica Ecclesia confitemur, omnes Pontifices Max. rectè, justèq; electos Christi Vicarios esse sub Cœlo, & legitimos Petri Apostolorum Principis successores, eosq; habere summam in Ecclesia Catholica potestatem, quibus obtemperare in his, quæ ad Fidem, & religionem pertinent, & in spiritualibus obedire tenemur; Si modo ab ovile Christi pertinere volue-

rimus; quæ veritas literis Sacris, Conciliorum Canonibus, Patrum decretis, Sanctorum Doctorum sententiis, & unanimi Orthodoxorum Omnia, quotquot unquam fuerunt, consensu, & Ecclesiæ universalis traditionibus approbata, pervagata, tradita, & consecrata est. c. omnes 22. distin.

3 In primis ergo primatus Petri à nobis asserendus est; quia ille fuit, ut verè dixit Eusebius, primus Christi Vicarius, & Christianorum Pontifex. Ex pluribus autem locis Evangelicæ historiæ primatus Petri ostenditur manifestè. Primò ex Evangelio Matthæi, ubi Jesus dixit Petru Cap. 16. tro; Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: & tibi dabo Claves Regni Cœlorum; & quodcumq; ligaveris super Terram, erit ligatum, & in Cœlis; & quodcumq; solveris super Terram, erit solutum, & in Cœlis. Deinde, ex verbis illis à Joanne relatis eadem veritas comprobatur, quibus Redemptor Mundi eidem Petro dixit, Pasce agnos meos, pasce oves meas; ego oravi pro te, ne deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirmas fratres tuos. Alii quoq; Evangelistæ coeteris Apostolis Petrum præferre solent, ac multis prærogativis eum prælatum esse ostend-

ostendunt. Sic à generalitate aliorum, honoris gratia, eximitur : sic pro eo census solvit : sic ipse, tanquam os Apostolorum sèpè Domino nostro solus reipondit, sic Jesus ejus nomen mutavit : sic solus Petrus ad Christum super aquas venit, & misit se in Mare ; alii autem Discipuli navingo venerunt ; sic aliis mandatur, ut laxent retia sua, & soli Petro dicitur : *Duc in altum. Matthæi. 16. Joan. ultim.*

¶ 4 Præterea, Petrus ante alios Apostolos fraternæ correctionis modum diligenter quæsivit, & alibi ad Ecclesiæ Catholice utilitatem, ipse solus Jesum interrogavit, dicens : *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis ?* & imminentे passionis tempore, soli Petro dixit Jesus : *non potuisti una hora vigilare mecum ?* volens ostendere, Petrum præcepseris ex commissio sibi officio vigilare debuisse, & cum multi discipulorum abiissent retro, & Jesus dixisset Apostolis : *Nunquid, & vos vultis abire ?* reipondit ei Simon Petrus : *Domine, ad quem ibimus ? verba vitae æternæ habes, & nos credimus : & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.* Item Petrus amputavit Malchi auriculam, & ut inquit B. Gregorius ; *Ipse tollit gladio spirituali aurem interiorem male intelligentis.* Postremò, Jesus dixit Petro ; *Sequere me ;* quod non modo intellexit de genere martirii, sed de ordine magisterii, ut ait Theophilus, & alii exponunt ; *Sequere me,* scilicet gerendo vices meas, & in officio pastorali, & in martyrio. Quæ omnia ex ipsiusmet Evangelii Petri primatum non obscurè ostendunt.

5 In actis quoque Apostolorum plūs eminentiæ datum est Petro, quam cœteris omnibus : neq; ullus fuit Apostolus, qui, præsentibus reliquis, tanta fecerit, quanta Petrus. Ille enim primatus officia exercevit in electione Matthiæ, & in Concilio Apostolorum. Idem ipse in die Pentecostes omnes Apostolos defendit ; Ipse locutus est in Concilio repletus Spiritu Sancto. Ananiam quoque, & Saphiram solus Petrus sententia mortis damnavit : Simonem illum magum ipse confudit, & quam plurimos Judæorum ad Christi fidem convertit, multisque miraculis præaliis omnibus claruit. Sed, & Paulus ille Divinissimus Petri primatum agnovit, ascendens Hierosolymam, ut cum eo con-

ferret Evangelium. Denique Petrus in Fide ardenter se omnibus præsttit. Quas ob causas universi sapientes Christiani orbis semper, & ubiq; Petrum Apostolorum Principem, & Christi Vicarium uno ore confessi sunt.

6 Quod autem omnes Summi Pontifices Petro successerint in Apostolica Sede, cum eadē auctoritate, & æquali potestate super Universum Orbem, non solum perspicuum est fundatissima Ecclesiæ Catholicæ traditione, sed unanimi etiam Christianorum omnium sententia receptum, & probatum est. Hoc sanè multi gloriosi Martyres, atq; Pontifices scriptis suis subinde testantur : hæc omnia justa. Concilia fatentur : hoc omnes Sanctissimi, & Sapientissimi Viri afferunt : hoc denique omnes Christi oves ab exordio nascientis Ecclesiæ semper cognoverunt. Ceterum, ut cursim quosdam commemorem, qui scriptis suis hanc veritatem afferunt, quos mihi videre contigit, hi verè sunt : Clemens, Anacletus, Sixtus, Julius, Anicius, Eleutherius, Zepherinus, Anterius, Fabianus, Marcellus, Melchiades, & Cyprianus, Martyres, Pontificesq; Sanctissimi ; Item Polycarpus, Ireneus, Athanasius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Optatus, Cyrillus, Socrates, Anselmus, Bernardus, Thomas, & innumera biles alii. Hoc idem in omnibus Sacris Synodis, Generalibus, Sacerdotalibus, & Provincialibus sèpissimè confessi sunt Patres ; hoc tandem Antipodas ipsos, & eos omnes, qui in Provinciis, Insulisq; remotissimis sub Hispanorum ditione vivunt, hodie tenere, ac profiteri scimus. Hieronymus in epist. ad Damasum, & in epistola ad Theophilum. Chrysost. epist. 1. ad Innocen. August. contra Donatistas epist. 162. & epist. 165. Cyprianus epist. 11. & epist. 13. lib. 3. Gratianus in patrum decretis distinct. 17. cum seq. Athalaricus apud Cassiodorum lib. 8. variarū. Thomas contra errores Graecorum opusculo primo. Torquemada lib. 2. de Ecclesia cap. 48. cum seq. Armacan. lib. 7. de erroribus Armenorum. Alvarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiæ. arch. 60. Pomponius Letus in vita Galli : Alciatus in epist. inter claras. C. de Summ. Trinit. Lindanus lib. 4. Panopl. Evang. cap. 82. & deinceps Canus lib. 6. de locis Theol. cap. 3. & ulti. Cornelius Jansenius in concordia Evang. cap. 66.

*Rationes
Summi Pô-
tificis pri-
matû offen-
dentes.*

7 Et quainvis argumenta humana debiliora sint, quam, ut in rebus fidei summa ope eis nisi oporteat; quia tamen ingenia nostra solidis rationibus plurimum delectantur: aliquas urgentissimas, & ut Plato dicebat in Gorgia, ferreas, adamantineq; breviter jam addere placuit: quarum prima sumitur à similitudine militatis Ecclesiæ ad Triumphantem; Illa enim ad exemplar hujus effigiata est. Quemadmodum igitur in Ecclesia Celitum unus Deus hierarchiæ Cœlesti præst, ubi ipse est omnia in omnibus; sic in Ecclesia militante necessarius est Summus Pontifex, qui omnibus Ecclesiasticis ordinibus presit. Hac similitudine utitur Apostolus in Epistola ad Hebreos: hac Sacer Dionysius in Ecclesiastica hierarchia: hac Bonifacius II. in epistola ad Eulalium, ubi elegantè ostendit, per Divinam Sapientiam optimè constitutum esse, ut minora majoribus subdantur, & omnes Episcopi Papæ obedient. Eadem utitur D. Gregorius, & post eum Bernardus lib. 3. de consideratione ad Eugenium; hac tandem usi sunt Patres in Concilio Romano sub Iulio II. ad Hebreos 8. Joan. Torquemada lib. 2. de Ecclesia cap. 1. cum seq.

8 Deinde à Synagoga ad Ecclesiam, sicuti à figura ad veritatem efficax argu-
1. ad Cor. mentum est, dicente Apostolo: *Omnia in*
10. *figura contingebant illis.* & ait alibi: *Lex*
Ad Hebr. *umbram habet futurorum honorum, non*
10. *ipsam imaginem rerum.* Sicut ergo Synago-
Deuter. 17. *gæ Judæorum præfuit Unus, qui Princeps*
Sacerdotum dicebatur, cui qui non ob-
temperabat (ut in Deuteronomio legitur)
morte dignus erat; sic & in Ecclesia Chri-
sti, quæ longè melior, & perfectior est,
quam Judæorum Synagoga fuerit, Pon-
tifex Summus venerandus, & suspicen-
dus est. Quanti autem fuerit Pontifica-
tus, Rex Agrippa testatur in ea Epistola,
quam ad Cajum Imperatorem scripsit:
Equidem, inquit, Iudæus natus sum, nata-
le solum mihi sunt Hierosolymæ, Avos, Pro-
vosque Reges habui, & ex his etiam aliquot
Summos Pontifices: quam illi dignitatem
pluris faciebant, quam Regiam, rati quanto
Deus antestat homini, tanto Pontificatum
Regno excellentiore; ad illius enim curam
Divinas res, humanas ad hujus pertinere.
Hæc apud Philonem lib. de legatione ad
Cajum. 1. Cor. 10. ad Hebreos 10. Deute.

17. *Echius lib. 2. de primatu Petri cap. 27.*
Albertus Pighius lib. 2. bierarch. Ecclesiast.
cap. 3.

9 Ad hæc, Regimen Monarchiæ omniū aliorum est optimum: juxta quod libro secundo Iliados Homerus cecinit,

Non bona multorum dictio: Rex imperet unus,

& Darius apud Herodotum in Thalia inquit: *Unius viri, qui optimus sit, imperio nihil esse melius:* additque, *Monarchiam esse omnium præstantissimum.* Et Plato libro civili ait: *Unius dominatio bonis coniuncta legibus sola omnium rectissima est.* Et Isocrates in Symmachico: *Si, & inge-*
nia hominum, & actiones intueamur, uni-
versi Monarchias præstare ceteris fatean-
tur. Et civis meus Lucanus:

Nulla fides Regni sociis, omnisque potes-
tas,

Impatiens consortis erit.

Et Seneca item Cordubensis in Agame-
mnone

Ne Regna socium ferre, nec teda sciunt
Et Q. Curtius: *Imperium, quod sub uno sta-*
re potest, dum a pluribus sustinetur, ruit.
Et Origenes homilia 9. in Ezechiele: *Principium malorum omnium est multitu-*
do, & divisio; principium vero bonorum uni-
tas, & a turbis, à multitudine in unitatem
redactio. Et Cyprianus tractatu de Ido-
lorum vanitate: *Quando unquam Regni so-*
cetas, aut cum fide cepit, aut sine cruento de-
sit? Ad summam post Aristotelem in li-
bris Ethicorum hæc est omnium, qui re-
ctè philosophantur, concors, unanimisq;
sententia. 8. ethic. cap. 10. Stobeus sermone
47. Tiraquel. de jure primogenitorum qu. 4.
& que ipse collegi lib. 3. de repub. cap. 2. & 3.

10 Cum autem opera Dei perfectissi-
ma sint, ut in Deuteronomio traditur; *Cap. 32.*
quis credet illum Ecclesiæ suæ dilectissi-
mæ regimen aliud reliquise, quam optimū? quod, & ipse per Isajam haud ob-
scure significasse videtur, dicens: *quid ul-*
tra debui facere vineæ meæ, & non feci? Ac-
cedit Ezechieli vaticinium: *Pastor unus Cap. 37.* &
erit omnium. Et iterum: *Suscitabo super*
34. eos Pastorem unum. Et illud idem Osee:
Congregabuntur filii Iuda, & filii Israel pa-
riter, & ponent sibi caput unum. *Deut. 32.*
Esaie 4. Ezechieli 37. & 34. Osee. cap. 1.
Gregorius ad Episcopos Gallie. Leo nonus
adversus presumptiones Michaelis. Bernar.

*lib. 3. de consideratione ad Eugenium. Tho.
lib. 1. de regimine principum. cap. 2. & 5. Ti-
raquel. de jure primogenitorum q. 4. n. 23.*

11 Accedit eodem, quod Ecclesia Catholica, quae maximam unitatem habet, nullo modo consistere posset sine uno supremo capite, cum quo in Terris communicaret, perinde atque alia omnia corpora naturalia, & mystica. Etenim omnis multitudo, ut subsistere possit, ordinari debet per unum aliquod principatum obtinens; neque Regnum sine Rege, neque exercitus sine Duce, neque Civitas sine praefide, diu permanere possunt; quod non tantum recta ratio, & rerum experientia docet; sed naturae quoque ordo id ipsum evidentem ostendit. Planetae inferiores subsunt superioribus; & animalia, bruta que ducem sequuntur; avis item una cunctas dicit; apes in ministerio Regi obediunt; in corporibus quoque animantium, caput cetera tinentur, & venerantur membra, & in partibus animae rationi appetitus subiicitur; quod si ab eo desciscat, in praecips non solum animam, sed & corpus trahit; deniq; sine ordine, nec Respublica gubernari, nec natura constare, nec ulla ratio in hominum mentibus esse potest. Unde cognoscere facilè licet, quales novitii haeretici sint, qui omnem Ecclesiam ordinem è medio tollunt, & hierarchiam Ecclesiasticam pervertunt, & acephalos nos esse volunt. *Basilius de preceptis religiosorum. Seneca lib. 1. de clementia. Cyprianus tractatu de simplicitate prælatorum. Chrysost. in epist. ad Roma. sermone 23. & in epist. ad Hebreos homilia ultima. Nazianze. sermone de moderandis disputacionibus. Hieronymus ad Rusticum Monachum c. in apibus 7. quæ. 1. Albert. Pighius lib. 2. bierar. Ecclesiast. cap. 2. Confessio Polonica de fide, & symbolo cap. 26.*

12 Ad hæc rerum contingentium difficultas, atq; perplexitas principem unum in Ecclesia desiderant; nam quoties de Fide, aut Religione, aut intelligentia Sacrae Scripturæ questiones, & contentiones emergunt, necesse est, ut supremus aliquis Judex adeatur, cuius inevitabile sit judicium; qui possit Ecclesiasticas lites, inter ipsos etiam Episcopos ortas componere, & contumaces punire; aliò qui nec unam Fidem haberemus omnes, nec foret unquam ullus controversiarum

finis; sed schismata, & haereses universam Ecclesiam conturbarent; essetque deformior, & foedior Christianæ Republicæ facies, quam alterius cuiuslibet sectæ Religionis, aut superstitionis. Accedit Cyprianus pluribus Epistolis dicens: *Unde schismata, & haereses oborta sunt, & oriuntur, nisi dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesia precepit superba quorundam presumptio ne contemnitur?* Et Hieronymus adversus Luciferianos: *Ecclesia salus in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quadam, & ab omnibus eminens detur potestas; tot in Ecclesia efficiuntur schismata, quot Sacerdotes.* Quæ omnia hodiè rebus ipsis in haereticorum conciliabulis experimur. *Cyprianus epist. 3. lib. 1. & epist. 9. lib. 4. Ambro. Cathari. in secunda clave Scripturarum propè finem. Bartholomæus Latomus adversus Bucerum post dimidium controversie de auctoritate Ecclesiae.*

13 Deinde verba illa omnia, quibus Jesus promisit Petro Claves Regni Cœlorum, & illi dedit jurisdictionem summam ligandi, atque solvendi: & illa item, quibus Petro commisit omnes oves suas, & constituit eum summum Ecclesiae Pastorem; & illa denique verba, quibus privilegium illud prorsus Divinum impetravit Petro; Ne scilicet fides ejus unquam deficeret posset; ea inquam omnia credenda sunt Petro dicta, non quasi piscatori, aut homini privato post paucos annos morituro; sed potius tanquam Apostolorum Principi, & Ecclesiae Catholicæ Antistiti maximo; ac proinde cum vita Petri extincta non fuerint; sed ad omnes ejusdem dignitatis legitimos successores eodem jure Divino transferunt. Ea etenim, quæ dignitati conceduntur, non pereunt morte regentis, aut habentis illam, sed ad omnes successores ejusdem dignitatis transiunt. *c. quoniam. Abbas de offic. delegat. l. mortuo. l. proponebatur de judiciis.*

14 Quæ veritas comprobatur, quia Christus Ecclesiam suam constituit, & ordinavit, ut esset in seculum seculi duratura, juxta divinum illud Isajæ vaticinium: *Super solium David, & super Regnum ejus Cap. 5. sedebit, ut confirmet illud, & coroboret in judicio, & justitia, amodo, & usq; in semipaterno. Accedit Veritas ipsa per Matthæum dicens: Ecce ego vobiscum sum omni bus diebus, usq; ad consummationem seculi: Sed*

Sed Christus ædificavit Ecclesiam suam super Petrum; consequens ergo fuit, ut, eo mortuo, alias post alium cum eadem Petri potestate semper substitueretur; si- cuti & in veteri lege semper fuit aliquis summus Sacerdos; nec minus diligit nunc Ecclesiam suam Christus, quam tempore Petri dilexerit. Adde, quod longissime distaret à Divina Sapientia, talem primatum Ecclesiae sue relinquere, qui in ipso statim exordio periret, & cum primo Pontifice extingueretur. Postremò, eadem ratio, qua Petrus factus fuit princeps Ecclesiae, durat in successoribus ejus; quin imò, longè magis necessarius fuisse videatur post Petrum primatus ille, quam Petri tempore; tum quia in ipso initio Religionis Christianæ, per alios Apostolos, atque Discipulos potuisset Ecclesiae melius consuli, quam illis defunctis; tum etiam, quia postea major, diffusiorq; facta fuit Ecclesia, & plures subortæ sunt hæreses, majorq; schismatum supervenit occasio. Quid multa? cui hæc non sufficient, pluranihil proderunt. *Isajæ 9. Matth. ultim. T or quemada lib. 1. de Ecclesia cap. 28.*

Rom. 13. Cap. 6. Cap. 17. 15 Lutherani tamen contra rerum naturam, contra sacras Literas, contra Eccles. Catholicam, contra Synodos omnes, contra unanimem consensum Patrum, denique contra veritatem clarissimam, Sedis Apostolice, atq; Pontificis Max. auctoritatem, & potestatem ore sacrilego negant; nosque acephalos, id est, sine capite, sine ordine, sine vinculo, & unitate, in schismate, ac plusquam Babylonica confusione perpetuò esse volunt. Näm, ut Gregorius Nazianzenus quadam oratione scribit: *Sinè capite, nullus ordo; sinè ordine, nulla multitudo subsistit;* ubi autem ordo non est, quid aliud, quam confusio esse potest? etenim, ut Apostolus ait: *qua sunt à Deo, ordinata sunt.* Et alibi inquit: *Omnia secundum ordinem fiant in vobis.* Et in Canticis canticorum, Ecclesia dicitur esse terribilis, ut castrorum acies ordinata. E contrario autem, in Inferno nullus est ordo, cui similis est Lutheranorum Ecclesia, in qua nullus est ordo, sed sempiterna confusio; quibus illud evenit, quod libro Judicum legitur: *In illis diebus non erat Rex in Israel, sed unusquisq; quod sibi videbatur bonum, hoc faciebat.* Nazianze. oratione 21, ad Roma. 13, Canticum 6. Judi-

cum 17. & cap. ulti. August. lib. 1. de libero arbitrio cap. 6. & lib. 2. de ordine.

16 Sed ajunt hæretici, multos Pontifices summos malos viros fuisse, ac proinde illis parendum non esse; quibus Veritas per Matthæum respondet. *Super Cathe- Cap. 23. dram Moysi* federunt Scribæ, & Pharisei; omnia ergo quæcumq; dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera verò eorum nolite facere. Nec enim dignitas officii damnata est propter hominū peccata: quod olim prudentè admodum Catonem dixisse Plutarchus est auctor; nam cum Publius Clodius accusaretur à Cicerone, & Cicero diceret à Cladio in tribunatu gesta irrita esse oportere: non placuit id Catoni sententia. sed assurgens dixit: *si tribunatu quemadmodum cœteri multi, abusus est Clodius, ipsum corrigere oportere, qui deliquerit, non verò potestatem tribunitiam dissolvere.* Et ut Beatus Augustinus inquit: *Verissimum est, non res ipsas, sed homines, qui eis male utuntur, esse culpados:* quod, & Fabius elegantè differit. Et Hieronymus ad Rusticum Monacum scribit: *In omniconditione, & gradu optimis mixta sunt pessima.* Fuerunt inter Sanctos Angelos Demones; inter Prophetas Balaam; inter Apostolos Judas: inter Diaconos Nicolaus: denique inter Optimos pessimi. *Matt. 23. Plutar. in Catone Uticensi. August. lib. 1. de libero arbitrio. cap. 15. Fabius lib. 2. institut. oratoria cap. 17. Reginaldus lib. 2. ad Henricum octavum Regem Angliae. Confessio Polonica de Fide, & Symbolo cap. 29.*

17 Adde quod plurimi jam olim fuerunt Sanctissimi, Doctissimi, & Sapientissimi Pontifices Maxi., qui gloriose martyrio consumati sunt, quorum vitam, & mortem Omnipotens Deus plurimis, maximisq; miraculis illustravit; Qui primum Ecclesiae, nec approbassent, nec gessissent, nisi ab ipso Christo illum constitutum, creatum, & comprobatum esse certissime nossent. Addo etiam Chrysostomi verba, qui quodam loco scribit: *Cum videris Sacerdotem indignum, ne traducas Sacerdotium; non enim oportet damnare res, sed eum, qui re bona male utitur, quandoquidem, & Judas proditor fuit; verum non ob id accusatur Ordo Apostolicus, sed illius animus; nec crimen est Sacerdotii, sed malum animi: & tu igitur, ne Sacerdotium vituperes, sed Sacerdotem male re bona utentem.*

Etenim si quis tecum disputet, dicatque: *Visisti illum Christianum? respondeto, at ego non de personis sed de rebus tibi loquor. Alioqui quot Medicifacti sunt carnifices, ac venena pro pharmacis dederunt? non tam arte vitupero; sed male utente arte. Quot nautae male rexerunt navigia? verum non ars navigandi mala est, sed illorum animus. Si Christianus fuerit improbus, ne incuses professionem, ac Sacerdotium; sed re bona utentem male. Hec ille, & alia in eodem loco plurima. Ex quibus omnibus, multisque aliis perspicuum est, istam perditum hominum opinionem, non tam heresim, quam phrenesim esse. In summa, Pontifex Maximus ab omnibus venerandus, & in Terris Christi Vicarius credendus, & asserendus est: hoc visum est Divinitus, hoc à Beatis Majotibus traditum: hoc perturbare velle, atque pervertere. (sicuti quodam loco B. Augustinus inquit) Nihil est aliud, quam ad veram Religionem sacrilegam viam querere. Ad summam, ut noster Prudentius in Hippolyto cecinit.*

Una fides vigeat, prisco quæ condita templo est,

Quam Paulus retinet, quamque Cathedra Petri.

Chrysostomus de verbis Isiae, vidi Dominum. homilia 4 & in epistola ad Colos. homi. 3. in fine, & in epist. 2. ad Tim. hom. 2. col. 4. cum seq. & serm. de virtutibus, & vitiis col penul. August. lib. de utilitate credendi cap. 10.

18 Cœterum, quia de successione Pontificum nihil ferè jure Divino cautum inventur, sciendum est, omnes Antistites Maximos solemini electione successisse, nonnullos etiam à suis prædecessoribus nominatos, ac designatos fuisse: quod in Exordio Catholicæ Ecclesiæ interdum factum fuisse traditur; quia Christiani tunc non habebant liberam eligendi facultatem propter tyrannorum persecutions; quam ob causam auctoritas summa Pontificum eisdem temporibus cognita cunctis non erat; quia impedita, & suppressa fuit Gentilium, & Hæreticorum tyrannie. Ipse autem Petrus Clementem sibi successorem elegit, dicens: *Sicut mibi gubernandi tradita est à Domino meo Iesu Christo potestas, ligandi, solvendi; ita, & ego tibi committo, ut ordines dispositores causarum diver-*

sarum. Cujus rei Clemens ipse, Alexander I. Joannes III., Aegeippus, Nicephorus, aliiq; multi auctores sunt. Et Hadrianus I. Concilio Græcorum scribens ait; Petrum Divino iustu auctoritatē potestatis, & Postoralem curā successoribus suis reliquise. Clemens epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini. Alexander epist. ad omnes Orthodoxos. Joannes epist. decretali ad universos Episcopos Germanie, & Gallie. Nicephorus lib. 2. hysto. Ecclesiastica cap. 25. c. si Petrus 8. q. 2. cum seq. & iterum cap. 51. Platina de vitis Pontificum.

19 Quamvis autem Petrus nihil de successore providisset, aut hodiè Cardinales omnes bello, peste, aut alio casu simili perirent, Ecclesia tamen posset Pontificem summum eligere. Quia, cum hæc dignitas à Christo creata sit, ut perpetuò duret in Ecclesia, consequens etiam est, ut Ecclesia semper jus habeat eligendi, alioqui fieri posset, ut perpetuò vacaret Sedes Apostolica, & conditio Ecclesiæ deterior eset, quam cujusvis alterius Reipublicæ. Quod si talis casus eveniret, tunc jus eligendi Papam ad solos Episcopos pertinere; quia illi sunt Pastores, quibus post Antistitem Maximum tota rerum Ecclesiasticarū administratio jure Divino concessa est, quippe qui successerunt in locum Apostolorum. Sed hæc elec̄tio multis Ecclesiasticis constitutionibus jäm pridem Cardinalibus commissa est, à quibus Pontifices Summi non interrupta serie temporum, usque ad præsens certa successione electi sunt. c. in novo. 21. dist. c. ulti. 68. dist. c. in nomine 23. distin. c. licet de elec̄tio. c. ubi periculum eo. titu. lib. 6. & in Clem. ne Romani de elec̄tio. Tho. Waldensis in doctrinalito. 1. lib. 2. cap. 39. Driedo lib. 1. de libertate Christiana. cap. 2.

20 Hec autem sententia memoratu digna est, fidem, ac definitionem Sedis Apostolicæ, principium esse certissimum indubia veritatis eorum, quæ certa Fide tenenda, credendaque nobis sunt; nec enim disfensit unquam à sententia Catholicæ Ecclesiæ; sed cum Sacris Literis, & Apostolicis, Ecclesiasticisque traditionibus semper ei convenisse compertissimum est. Quam veritatem plurimi Sanctissimi, & Sapientissimi viri docent, & comprobant, assertentes, Cathedram Apostolicam ab ipso Deo Christo tali privilegio in persona Pe- tri

tri donatam fuisse, ut sicuti nunquam erravit hactenus, sic etiam in finem usq; seculi, fidem ejus nunquam defecturam esse credamus. Hoc scriptis suis testantur Antistites multi sanctitate, doctrina, & antiquitate venerandi: Lucius, Sixtus, Felix, Marcus, Eusebius, Evaristus, Alexander, Julius I., Bonifacius II., Agatho, & Leones duo, primus, & nonus; quorum verba scienter omittimus, ut brevitati consulamus, uno tantum, aut altero testimonio contenti. Leo ille Maximus inquit. *Venerabilis, & efficax oratio Christi obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, neque defectura credatur in throno illius in seculum seculi; sed confirmabit corda fratrum, sicut hucusque confirmare non cessavit.* Et Leo nonus contra Michaeliem haec verba scripta reliquit: *Non ne à Sede Principis Apostolorum, tām per eundem Petrum, quam per successores suos reprobata, convicta, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ nec defecit, nec unquam deficiet, sunt confirmata?*

21 Comprobant eandem sententiam multarum Synodorum, & Sanctorum Patrum testimonia complura. Hoc enim docuit Alexandrina Synodus sub Athanasio, & Ecclesia Carthaginiensis temporibus Bonifacii II. & Concilium Alexandrinum in epistola Synodali ad Felicem, & magna Synodus Chalcedonensis, & Sexta Synodus generalis, & item octava; hoc etiam confessi sunt omnes Episcopi Tarragonenses ante mille annos, & universi Episcopi Numidiæ ante mille ducentos; quod, & Irenæus, Cyprianus, Athanasius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & coeteri omnes consentiunt. Sed unius divinissimi Bernardi verba præterire non potui, qui ad Innocentium scribens inquit: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæq; & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim, quæ infide contingunt; dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum; hæc quippe est bujus sedis prerogativa.*

22 Hæc eadem sententia satis aperte probatur illis Christi verbis: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret, sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* & tu aliquando conversus confirmas fratres

tuos. Et item ex illis: *Pasce oves meas, &* *non pro eis rogo tantum, sed, & pro eis, qui credituri sunt.* Et ex illis: *Tu es Petrus, &* *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* & portæ Inferi non prævalebunt adversus eam. Quæ verba non tantum de Petro, & pro ipso Petro dicta sunt, sed etiam pro Summis Pontificibus legitimis Petri Successoribus, quorum fides in officio illo Pastorali non deficit, nec deficit unquam, & portæ Inferi, hoc est hæresis, infidelitas, & erronea fides, non prævalebunt adversus hoc fundamentum Ecclesiæ. Ade quod si verum est, sicut est, quod Sacerdoti legali concessum erat in veteri Synagoga, privilegium hoc, ut in rebus Fidei, ac Religionis indicaret semper judicii veritatem, ut in Deuteronomio continetur, multò magis credendum est, concessum idipsum fuisse Pontifici Summo, qui præxit Apostolicæ Cathedræ, quam elegit Dominus. *Lucas 22. Joan. 21. & 17. Matth. 16. Deut. 17.*

23 Hanc veritatem Catholicæ Ecclesiæ traditione, Sacrisque Literis fulcitam, rationes quoque multæ vivæ, atque spirantes comprobant. Nam omnis de Fide quæstio ad Summum Pontificem referenda, & judicio ejus terminanda est, quod si Is Divino illo privilegio munitus non esset, profectò malè consultum foret Ecclesiæ in tantis errorum, hæresumq; procellis. Si Papa, ut unus nostrum permetteret errare; quorsum quæstiones fidei judicio ejus erant committendæ? Quomodo potest cœteros fratres confirmare, qui æquè labi potest, ut illi labuntur? Multa præterea ex opinione contraria consequentur absurdæ: quippè nullus teneatur definitioni Summi Pontificis in rebus Fidei credere; nec Ecclesia facilè suū finem attingere posset, inexplicabilibus tenebris, & hæresibus confusa, & involuta, plurima suborirentur schismata; nec haberemus omnes unam fidem, nec ullus esset hæresum finis. Sed longè melius res habet; Christus enim constituit, & ordinavit, ut Fides Apostolicæ Sedis nunquam deficeret; sed semper præfulgeret Ecclesiæ: ut facilè possent hæreses omnes extirpari; quod, & rebus ipsis, & subsecutis effectibus perspicuum factum est. Accedit eodem, quod hanc divinam constitutionem nihil hactenus dissolvere potuit; nō schismata,

mata, non hæreses, non mors, aut vincula, non odium, non amor, non timor, non corruptissimi mores; nihil horum, inquit, efficere potuit, ut Sedes Apostolica deficeret, aut quippiam definiret hæreticum. Quæcum ita sint, quis usq; cōdesipiat, ut judicium Dei non agnoscat? Nunquid non dicere possumus, verè digitus Dei est hic? c. quoties 24. quæst. 1. c. maiores de bapt. o. cuncta. 9. q. 3. c. a recta. 24. quæst. 1. cumseq. Torquemada lib. 2. de Ecclesia. cap. 109. cumseq. Alber. Pighi. lib. 4. bierar. Eccles. Hesius lib. 2. adversus Brentium.

24 Nec tantum in controversiis Fidei Papa Summus Judex est, verū etiam in rebus Ecclesiasticis, & Spiritualibus ipse Summus Princeps est, ad quem omnes Christi oves in his causis confugere, atq; appellare possunt. Ejus curæ, atq; regimini Christus Deus noster subiecit fideles universos, quando suas oves illi pascendas commisit. Hunc omnes Reges, & Principes venerari, & adorare tenentur, juxta vaticinium illud Isaiae: *Reges eorum ministrabunt tibi.* Et mōx: *Gens, & Regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Ab eodem Summo Pontifice incepit justum Romanorum Imperium, quod Leo III. transtulit à Græcis ad Germanos; Imperii quoque Electores instituit Gregorius V. Item ab eodem Antistite Maximo confirmatus electus, inungitur, consecratur, & coronatur, & eidem Pontifici solemnitè Imperator jurat. Præterea Pontifices Max. Imperatores etiam ipsos condemnare, & exaugurare possunt. Sic Innocentius IV. Federicum secundum damnavit: Gregorius VII. Henricum IV. abjecit: Innocentius III. Philippum ejecit, & confirmavit Ottonem: quod, & Clemens VI. fecit, repudians Ludovicum Bavaram, & in ejus locum Carolum IV. confirmans. c. si quis vestrum 2. q. 6. cumseq. Isaiae cap. 60. c. venerabilem de electio. c. tibi domino 63. dist. Clem. 1. de jure juran. Tho. lib. 3. de regimine principum. cap. 10. & 19. Platina de vita Pontificum.

25 Quamvis autem Ecclesiastica potestas distincta sit à Seculari, & Papa jurisdictionem civilem non habeat in seculatum Principum Regna, nihilominus tamen in ordine ad finem spiritualem habet Pontifex Maximus amplissimam potestatem in omnes Principes Orthodoxos. Un-

dè si Princeps aliquis inutilis esset, aut iniquas leges contra Religionem, aut contra bonos mores conderet, aut quippiam simile faceret in detrimentum rerum spiritualium, posset Papa, servatis justis circumstantiis, congruum remedium adhibere, privando etiam tales Principem administratione, & jurisdictione, si id res ipsa expostularet. Quod Zacharias Pontifex adversus Chidericum Francorum Regem fecisse traditur, & Innocentius IV. adversus quendam Portugallia Regem. Quæ omnia nisi Summus Pontifex posset, manca proculdubio ejus potestas esset; nec satis perfectè Christus providisset Ecclesiæ. Cœterum, cum Respublica spiritualis perfecta sit, & sibi sufficiens, ut le ipsam indemnem servet; potest ea omnia facere, quæ necessaria fuerint ad suum finem consequendum, exercendo etiam jurisdictionem in eos, qui in rebus temporalibus aliòqui sibi subjecti non essent; quod quidem jure naturali cuicunq; Principi facere contra aliorum Rempub. licet. c. cum ad verum. c. duos sunt 96. disti. c. si duobus. 9. ult. de appellatio c. grandi desupplen. neglig. prælato. c. alias 15. qu. 6. Joan. Torquem. lib. 2. de Eccl. cap. 113. cum sequen.

26 Accedit eodem, quod finis temporalis potestatis pendet quodammodo à fine potestatis spiritualis; felicitas enim humana, quæ secularis potestatis finis ultimus est, ut potè imperfecta, in beatitudinem supernaturem ordinatur, tanquam in sui perfectionem, & summum omnium bonum; ergo si temporalis potestas ab illo fine devians, rebus spiritualibus obstat, meritò à summo rerum spiritualium Princepe moneri, ordinari, & coerceri jure divino, & naturali potest. Præterea, cum Christus ipse omnes oves suas Pontifici Max. regendas commiserit, addita potestate plenissima ligandi, atque solvendi; consequens etiam est, ut omnia illi concessa esse intelligamus, quæ necessaria sunt ad id munus perfectè gerendum. Poterit igitur omnes Christianos ad concordiam, & unitatem cogere; delinquentes punire, excessus corrigere; officio inutiles amovere; lites componere, controversies definire; denique omnia Ecclesiæ necessaria ordinare, regere, & constituere. 1. 2. de jurisdictione. omni jud. c. preterea de officio deleg. 1. ulti. de officio. ejus 1. 1. s. quis jus

*jus de non obtempera. vide Abulen. Numerorum 15. qu. 48. omnes Theologos in lib. 4. senten. dist. 18. Albert. Pighium lib. 5. bie-
rar. Eccles. Hermam lib. 7. de instauranda
Religio. Marti. Ayalam lib. de Divinis, &
Ecclesiasticis traditionibus parte 3. tit. de
Episcopali potestate.*

27 *Et quia impius Lutherus, quosdam
alios fecutus hereticos, Ecclesiarum, &
Pontificum bona diripienda esse docebat,
id scilicet moliens, ut auctoritas, atq; po-
testas Ecclesiastica vilesceret, atque peri-
ret (nam spiritualia sine temporalibus vix
sustentari possunt) non fuerit alienum pau-
ca, quæ hanc insanissimam hæresim de-
struant, breviter hoc loco perstringere.
Ac primum quidem heretici cum Lauren-
tio Valla suadere nituntur magnum Con-
stantinum Ecclesiae Romanæ nullam feci-
se donationem; sed quæ nunc possidet bo-
na, injustè ab Ecclesia, & Summis Ponti-
ficibus occupata fuisse; quod quidem est
à ratione, & veritate longè adversum; fa-
tis enim constat, non modo Magnum il-
lum Constantinum, sed etiam Aribertum,
& Luithprandum, Longobardorum Re-
ges, Pipinum quoque, & Carolum Ma-
gnum, alios item complures multis, ma-
gnisq; donationibus Ecclesiam Romanam
jäm olim locupletasse. c. ego Ludovicus 63.
dist. c. futuram 12. q. 1. l. divi. C. de natu-
ra liberis. c. Constantinus 96. distin. c. fun-
damenta de electio. lib. 6. Gratianus 12. q. 1.
Niceph. lib. 8. Eccl. hist. cap. 54. Paulus Dia-
conus lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 10.
& cap. 13. Albertus Pighius lib. 5. Hierarch.
Ecclesiast. cap. ulti. Alfonius Caſtren. lib. 6.
adversus hæreses titul. de Ecclesia, hæresi 4.
Alciatus lib. 7. parer. juris. cap. 19. Covaru.
lib. 4. resolutio cap. 16. Eugubinus duabus li-
bris contra Vallam.*

28 *Habet itaque Romana Ecclesia sub
Antistitum sacra ditione magnum, justum
que principatum; non solum justis quæsi-
tum titulis, sed etiam Divina providen-
tia ordinatum. Æterna quippè Dei Sa-
pientia humani ingenii, morumq; nostro-
rum conscientia, sanè intelligens, carnalibus
hominibus (ut est pars maxima Ecclesiae)
non satis reverendam, & venerabilem fore
Sacrosanctam Pontificum auctoritatem, à
qua regi voluit universalem Ecclesiam, si
abjecta lateret in paupertatis sordibus, ex-
ternarum rerum affluentia eam extulit, &*

*sublimavit; ut omnibus etiam principibus
esset venerabilis, nocentibus, & sceleris
metuenda. Quod, & in reliquis Epi-
scopis, atque Prælatis necessarium esse
perspicuum est; non enim magis eos, quam
Reges, & Principes, aut seculi Milites,
paupertatis jugo oneravit Christus; nec
minus in Rectoribus Ecclesiae, quam in
Magistratibus Secularibus necessarius est
rerum externarum splendor, si modo ve-
neranda, & metuenda esse debet eorum
auctoritas, quam doctrina tantum, aut
moribus, aut vita exemplo, & si quispiam
Divi Petri sanctimoniam haberet, tantam
deploratissimo hoc seculo assequi, atque
tueri, quanta necessaria est, nullo sanè mo-
do poterit. Ut enim lib. 3. de summo bo-
no Isidorus noster ait: Plus venerantur ho-
mines in hoc seculo pro temporali potentia,
quam pro reverentia sanitatis. cap. 63. Ad-
de Gersonem tract. de Statibus Ecclesiasticis.*

29 *Etenim paupertate vilescunt, ac
pene ludibrio habentur isti titulo tantum
Episcopi, & Clerici mercenarii; è contra-
rio autem divites, atque potentes omni-
bus sunt venerabiles. Paupertas enim, ut
ille ait,*

*Ridiculos homines facit, & ubiq; jacere.
Et sicuti Sapiens in Proverbiis inquit:
Etiam proximo suo pauper odiosus est. Et Cap. 14.
iterum: Fratres hominis pauperis oderunt Cap. 19.
eum, insuper, & amici procul recesserunt ab
eo. Prætereo consultò plura, quæ in ean-
dem sententiam Joannes Stobæus, aliiq;
retulerunt. Proverb. 14. & 19. Stobæus ser-
mone 94. Lucas de Pœna in l. ult. C. de his
qui num. libero lib. 10. Seneca de vita Beata
ad Gallionem.*

30 *Nihil ex se ipsa paupertas habet
magna commendatione dignum, nec vi-
tuperatione divitiæ. Absit ab animis fide-
lium, ut inquit Ambrosius, tam irreligios a
persuasio, ut cuiquam Sanctorum, quibus
Deus, & divitias est largitus, & honores, ad
verè humilitatis meritum credatur, vel opu-
lentia offuisse, vel dignitas; cum eis ad hujus
virtutis profectum utraq; profuerint. Quam-
vis enim tota vita hominis tentatio sit super
terram; & tam abundantia, quam inopia,
materia soleant esse peccati, cum, vel dives
extollitur ad superbiam, vel pauper profilit
ad querelam; extiterunt tamen in omni tem-
pore, & in nostra quoque atate non defunt,
sicut, & boni pauperes, ita, & boni divites.*

Cui

Cui consonant Hieronymi verba in epistola ad Salvinam; *Nec diviti obsunt opes, si eis bene utatur; nec pauperum egestas commendabiliorem facit, si inter fordes, & inopia peccata non caveat.* Ad utriusq; rei testimonium, & Abraham Patriarcha, & quotidiana exempla suppeditant, quorum alter in summis divitiis amicus Dei fuit; alii quotidie in sceleribus deprehensi, poenas legibus solvunt. Vide Chrysost. in epist. ad Philip. sermo 2. col. pen. 25.

Eccles. 7. 31 Adde quod, ut Ecclesiasticus ait, *Utilior est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus Solem; sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia, cui sanè obedient omnia.* Et rursus: *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.* Et Plato lib. 1. de legibus: *divitiae cæcæ non sunt, sed acutæ cernunt, si prudentiam sequantur; quod & in lib. 1. de Repub. docet.* Et Aristotiles lib. 1. Ethic. *Fieri non potest, aut non facile fit, ut is res agat præclaras, cui desunt facultates;* quia, ut aliud ait:

Plurimum virtutibus obstat Res angusta Domi. Pindarus quoque asserit; *Divitias, si cum Sapientia coniuncte sint, præstantissimas esse.* Nec ab his dissentit Horatius inquiens

Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,

Et genus, & formam regina pecunia donat.

Et alibi ait,

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Verèq; ille censuit (ut apud Plutarchum est) qui primus pecunias, rerum agenda-rum nervos esse dixit. Et Leo ille Magnus sermone quinto de collectis: *Divitiae inquit, bona sunt, & humanae societati plurimum profundunt, cum à benevoliis habentur, & largis; nec illas, aut luxuriosus prodigit, aut avarus abstrudit.* Deniq; Redemptio animæ viri divitiae ejus; quoniā qui pauperi donat, redimit animam suam. Improbè igitur, malignèq; faciunt sacrilegi hæretici, qui Ecclesiarum, & Sacerdotum bona, occupanda, expilanda, rapiendaq; esse, contra naturalia, divinaque jura impudentè, impièq; asserere non verentur. Ecclesiastes 7. & 10. & 13. Aristotle. 1. Ethicorum 8. Proverb. 13. Plutar. in Cleomene. Ambrosius lib. 8. in Lucam. Augustin. lib. 50.

homiliarum hom. 30. Greg. lib. 10. in Job. cap. 28. Stobæus sermo 89. cum seq.

Verè quidam rerum non ignarus dixit: *Ubi est abundantia, ibi est observantia rerum sacrarum, cum pietas, religio, ritusq; sacri cum pompa sacra peraguntur, quæ populus cernens veneretur, & admiretur. Sordida religio contemnitur; nisi divites sint Episcopi, & Sacerdotes facilè contemnuntur, quibus contemptis, Sacramenta ipsa contemnuntur, & Religio, ac Deus ipse contemnitur; quod si aliqui Clerici malè divitiis utuntur, culpa illorum erit, & eorum, qui elegerunt illos, cum longè meliores eligere potuissent.* In Germania, & Polonia soli ferè Antistites divites supersunt, cœteris ab hæreticis suppressis. Postremò considerandum est, an Laici divites plus, minusve divitiis abutantur, quam Clerici. Vide Eugubinum lib. 1. contra Laurentium Vallam. §. 7. cum seq.

32 Cœterum, ut à digressione reflectamus ad id, quod erat institutum, quamvis dubiæ quæstiones, quæ in Fide Catholica, & Religione Christiana oriuntur, ad Pontificem Max. referendæ sint: inferiores tamen Prælati in Conciliis Provincia-libus eas interdum definire poterunt; nimirum, cum erit in mora periculū. Quod elegantè his verbis Hermas Leomatus ait: *Si verò quis aliquod dogma in vulgus sparserit, de quo dubitari possit, hereticum ne esset, an Religioni consentaneum, hujus dijudicatio est summo summæ societatis Religiosæ tribunali reservanda; ut sapientissimæ potestati difficillima detur quæstio excutienda; Nec enim priùs inferioris dignitatis personis libera de his sententia dabitur, quæ super jam divulgato dogmate ita supremæ potestas pronunciaverit, ut de re judicata nulla amplius super sit ambiguitas.* Sit tamen illi, quibus harum rerum summa commissa est, seram sint allaturi opem, & periculum sit, ne ipsum negotium in pejus serpat, erit interim inferiori potestati hujus suspecti dogmatis discussio permittenda; ut tamen illi, cum res postularit, superioribus judicibus eam committant; *Hoc propterea cantum nedum superiorum censura aspectatur, Populo Christiano pestilens doctrinæ profano dogmate divulgetur.* c. majores de baptis. c. quoties 24. q. 1. Herm. lib. 2. de instaur. relig. cap. 9.

33 Adde etiam, quod si ex qualitate, aut multitudine illorum, qui suspecti de hæresi

hæresi essent, grave scandalum timeretur, non liceret Inquisitoribus adversus eos procedere non consulto Pontifice Summo. Sed Inquisitores Hispaniae consule-re debent in his, aliisq; gravjoribus cau-sis Inquisitorem generalem, & Senatum. c. *Inquisitores de hæreticis lib. 6.* & inibi *Jo-anne And. & Philipp. Fran. 4. instru. To-letana cap. 21.* vide *Gonfalonum de hæret. præ-vit. qu. 7. Alfonsum lib. 1. adversus hæreses cap. 8.* & *lib. 1. de justa hæretic. puni. cap. 5.* & *deinceps.*

34 Illud autem prætereundum non est, quod si Papa concesserit rescriptum, seu privilegium aliquod in præjudicium officii Sanctæ Inquisitionis, obtemperandum est illi, sed non est executioni mandandum. Debet ergo supplicari ab ejusmodi rescriptis, ut Papa rectius informatus à regio Legato, ea revocet, vel suspen-dat. Nec enim verisimile est, ut Summus Pastor Ecclesiæ quipiam facere voluerit in detrimentum Catholicæ Fidei, & hæreticorum favorem. 2. *instr. Hispalen. cap. 3.* c. *si quando, & illic interpretes de rescript. Hofti. & Joan. Andr. in c. proposuit de con-cessio. præben. Floria. in l. sed, & loci §. 1. finium regundo. Lud. Care. tract. de hæ-tericis nu. 99.*

35 Postremò, si Papa hæreticus esset, Generale Concilium de illius hæresi co-gnoscere posset; si verò hæreticus decesserit, successor ejus judex esset. c. *si Papa 40. distinctio, & illic Præpo. & cœteri 24. q. 1. c. 1. Archidia. Joan. And. Ancha. Domini, & Philip. Francus in c. fidei de hæreti. lib. 6. Albericus in rub. C. de hæreticis. Gonfalus de hæret. pravi. q. 7. Almainus de auctorita-te Ecclesiæ cap. ult. Decius conf. 15 1. Ca-jetanus de potestate Papæ cap. 18. cumseq. Alber-tus Pighius lib. 6. hierar. Eccles. cap. 14. & deinceps *Alexand. Jas. Decius, & Horosius noster in l. est receptum de jurisdictio. omn. jud. Jason. conf. 95. lib. 4.**

36 Neque est prætereundum id, quod Onuphrius annotavit in vita Bonifacii III. his verbis: *Additumq; ut Papæ nomen, quod omnium vocabulorum Episcopaliū excellentius esse statutum est, solus Romanus Pontifex (cum antè omnibus commune esset Episcopis) retineret, quo uno, & illi tantum particulari nomine potestatis ejus dignitas, & suprà cœteras Ecclesiæ vetus prærogati-va designaretur.* Divvs quidem Hieronymus Beatum Augustinum in Epistolis ad eum scriptis, Papam vocat, & olim alii Episcopi venerandi, appellari Papæ sole-bant.

ANNOTATIONES.

1 Quoniam Lutherani &c.

De Summo Pontifice contra mendaces Neoteri-corum Acatolicorum calumnias, vide qua scri-pserunt D. Thom. 2. 2. quest. 1. art. 10. & lib. 4. contra Gentes cap. 27. Cajet. opuse. de auctor. Papæ. Valden. lib. 2. de doctrin. antiqua fid. cap. 47. & 48. Turrecrem. lib. 2. sum. cap. 107. & sequen. Cano de loc. Theolog. lib. 6 cap. 3. & sequen. Banez 22. qu. 1. art. 10. dub. 2. Valentia 22. disp. 1. quest. 1. punct. 7. §. 28. & sequen. Bellarm. lib. 4. cap. 2. Aragon. 2. 2. quest. 1. art. 10. tract. de Summ. Pontif. & alii quam plures.

2 Constanter igitur &c.

Nota hic quod Summus Pontifex nedùm vocatur Christi Vicarius, sed quandoq; etiam Vicarius D. Petri nuncupatur, ut videre est apud multos Pa-tres, in multis Iuris Canonici locis, & præcipue in Pontificali Romano edito iussu B. Pii V. & Vrbani VIII. quæ vox, cum in præfatis locis idem-sonet, ac successor, benè quadrat Summo Pontifi-ci, qui verè, & propriè Petri successor est; Vnde orta olim in Vrbe controversia, an ex Romano Pontificali delendum esset Vicarii nomen, & pro eo ponendum illud successoris; specialem quan-dam Congregationem iussu Vrbani VIII. super hoc deputaram negative respondisse defert Diana p. art. 12. tract. 3. resol. 1.

3 In primis ergo.

Quod S. Petrus solus fuerit factus caput Ecclesiæ,

vide Bullam retractione, Pii II. & quod ei per clau-sum traditionem omnes Creaturæ sint traditæ, lege Greg. I. lib. 7. ex regest. epist. 97. Auctoritates verò quamplures, & S. Scripturæ, & SS. Patrum invenies apud Auctores citatos supra num. 1. sed præcipue apud Casalium de Veterib. Christianor. Ritib. cap. 79. per totum.

6 Quod autem omnes Summi Pontifi-ces Petro succedant &c.

Hac de re vide Extrah. de majorita. & obed. c. Vnam Sanctam. Baron. Anno 34. ubi Spondan. nu. 59. & veritatem hanc catholicam erudit proban-tem Sander. lib. 7. de visibil. Ecclesiæ Monarchia.

II Accedit eodem &c.

Ecclesiæ Regimen Monarchicum esse, nosq; haud acephalos fore, ut falsi blaterant Novatores, ex ipso nomine Papæ, seu Summi Pontificis in Ecclesiæ antiquissimo rectè convincitur; si etenim Pon-tificia dignitas omniis Ecclesiæ Prælatis æquali-ter competeter, nullus esset summus. Vnde Opta-tus Melevitanus lib. 2. contra Parmen. post ini-tium sic scribit: *Igitur negare non potes scire te in-Vrbe Roma primo Cathedram Episcopalem esse col-locatam, in qua sederit omnium Apostolorum Ca-put Petrus, unde Cephas appellatus est, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur.* Quænam sint nomina, quæ Romanorum Episcopo tribu-untur, vide apud Bellarm. lib. de Rom. Pontif. qui supra cap. 31. ubi ea omnia ex testium antiquitate

confirmat. De Vocabulo verò Papæ lege *Macrum lib. de notit. Vocabulor. Ecclesiast. verbo Papa.*

12 Ad hæc rerum contingentium &c.

Romanum Pontificem omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, vide definitum in Concil. Florent. non longè à principio, & notamorem consulendi illum in difficultatibus fidei apud omnes fideles, & omnibus seculis semper in Ecclesia viguisse; itaut D. Hieronymus metuens errare in secerndis hæreticis, & Nicena Doctrinam, Damasi sciscitur sententiam, ut sibi significet nominatum quibus Episcopis in Oriente communicandum, & à quibus cavendum. Vide S. Doctorem hunc in Epist. ad Damas. sicuti D. Basilius in Epist. 52. ad Athanasium, ubi sic habet: *Vixum est autem mihi consentaneum, ut scribatur Episcopo Romæ, ut que hic geruntur consideret; detque consilium &c.*

18 Cœterum quia &c.

Successio Summorum Pontificum ab obitu D. Petri usque ad præsen tempus semper fuit una; sed sucedendi modus varius, sicuti varii fuerunt ritus Summi Pontificis eligendi. Clemens Pontifex quidē designatus fuit à Petro, ut hic refert Simanc; verū ille Pontificatu recusato, ad Petri Cathedrā, nisi post Lini, & Cleti mortem non ascendit; post Clementem penes Clerum Romanum fuit jus Romanī Pontificis eligendi, cui non semel se interposuit Populus; Auctoritatē hanc postmodum sibi usurpavit Odoacer Arianus Rex Erulorum, & Theodoricus Gothus Italæ Rex, quorum exempla secuti Orientales Imperatores, eandem sibi pariter usurparunt; sed justè Summis Pontificibus reluctantibus postea cesserunt; itaut in Concilio Romano Symmachus omnia, quoad Summi Pontificis electionem, in futurum more majorum servanda decreverit. Stephanus IV. in alio Concilio Romano statuit, ne ex alio ordine, nisi Diaconus, vel Presbyt. Cardinalis Pontifex creari posset, hoc que, ut schismata, & scandala evitarentur. Gregorius X. in Concil. Lugdun. formam assignavit, circa ritus in Summi Pontificis electione servandos, nempe circa Cardinalium conclave &c. nám circa tres eligendi formas, nempe Scrutinii, Compromissi, & Inspirationis, antea decretum in Generali Concilio ediderat Innocentius III. ut haberetur in c. *Quia propter 42. extr. de Elect.* Hodiè ex constitutione Gregorii XV. electio Summi Pontificis fit tantum per secretum scrutinium, concurrentibus duobus votorum tertis Emin. Cardinalium existentium in Conclavi, & jam hoc electionis ritu sex Summi Pontifices electi fuerunt, Vrbanus nempè VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens IX., & X., & Innocentius XI. Pontifex admirabilis pietatis, quem Deus in sui gloriam, & Sanctæ Ecclesiæ exaltationem diu servare dignetur. Vide c. *ubi periculum de elec. in 6. & Baron. ad annos 69. 483. 526. 499. & 769. ubi Spondan. nn. 16. 3. & 2. & nota, quod licet D. Petrus designatus se legatur in Pontificem Clementem, ut annuimus supra, attamē nullus Summus Pontifex de sui successoris electione decernere potest, nisi per modum exhortationis, & consilii, quemadmodum fecisse quodque creditur ipsem et Princeps Aposto-*

lorum. Extat de hoc relatio Concistorialis, de qua vide *Victorellum in addit. ad Ciacconem in vita Pii IV.*

20 Hæc autem sententia &c.

Notandum hanc Doctrinam procedere quòque, etiam si Romanus Pontifex aliquid sine Concilio definiat; dummodo hoc faciat ut Summus Christianorum Doctor docens de Apostolica cathedra; Vide *Leonem IX. ep. 1. & Leon. X. const. 40. Exurge. D. Thom. 2.2. quæst. 1. art. 10. & lib. 4. contra Gentes c. p. 17. Cajet. opus. de auth. Papæ. Valdens lib. 2. de doctrin. Antiq. fid. cap. 47. & 48. Turrecrem. lib. 2. summ. cap. 107. Bellarm. lib. 4. cap. 2. Canum de loc. Theolog. lib. 6. cap. 3. & alios per multos asserentes hanc esse communem Catholicorum sententiam. Argumentis in oppositum adductis responsa lege loc. cit. apud eosdem; sed præcipue apud *Castropal. tract. 4. de fid. disp. 1. punct. 3. §. 2. num. 7. & apud Delbene de loc. Theolog. part. 2. dub. 246. num. 13. & sequen.**

24 Nec tantum in controversiis &c.

Spiritualis potestas Summi Pontificis se extendit ad ea omnia, quæ ad fidei propagationem, Religionis Christianæ conservationem, & exaltationem utilia, vel necessaria censentur. Ita DD. comuniter.

25 Quamvis autem.

Notandum quod potestas hæc, temporalis, quam habet Summus Pontifex in toto Terrarum Orbe, & super Secularium Principum Regna, est indirecta, quatenus scilicet potestas temporalis subditur spirituali, & ad ejus conservationem est necessaria, vel saltēm conducit. Vide *D. Thom. de Regim. Princip. lib. 2. & 22. quæst. 10. Alens. part. 3. quest. 40. memb. 3. 4. part. qu. 10. in explicat. Misæ in illud, & pro Rege, & D. Bonavent. in lib. de Ecclesiast. Hierarch. part. 2. cap. 1. Vnde si Reges, & Imperatores condemnat, excommunicat, deponit, subditos eorum à fidelitatis juramento absolvit &c. hoc facit, quoties sunt impii, & iniqui, itaut sine Ovjum Christi, & Catholicæ Fidei derimento tolerari non possunt. Vide *Concil. Rom. 3. & 7. sub Greg. VII. Lugdunens. 1. General. 13. c. ad Apostolic. & Cordub. lib. 1. quæst. 57. dub. 3.**

32 Cœterum, ut à digressione &c.

Notandum quod in Conciliis Provincialibus Definita revocari possunt à Papa, ejusq; Vicario, nec ullius roboris sunt, nisi ab eodem Summo Pontifice confirmantur. Vide notata supra tit. 13. de *Concil. num. 17.*

35 Postremò si Papa &c.

In hypothesi, quod hæc si crimen contra Papam in Concilio probetur; non desunt qui dicunt Papam nihilominus à Concilio non esse damnandum, sed eundem Papam sententiam contra se promulgare debere; quod an verum sit vide c. si *Papa 40. distinct. allegatum hic à Simanc. juxta finem.*

36 Neque est prætereundum &c.

Papæ nomine solum Romanum Pontificem vocandum esse, statutum fuit in Synodo quadam Romana sub Clemente VII. Anno 1073.

De Pœnis. Titulus XLVI.

S U M M A R I U M.

- 1 Pœna triplici de causa à sceleratis hominibus repeti solent.
- 2 Pœna, quæ duntaxat tendit ad illius emendationem qui peccavit, cuiusmodi sit.
- 3 Pœna, qua damnum illatum resarcitur, qualis sit.
- 4 Pœnas à sceleratis hominibus repetere. Reipub. interest.
- 5 Pœna unius, metus multorum est.
- 6 Pœna eorum, qui delinquunt, documentum, doctrina, & exemplum est aliorum.
- 7 Hæretici propter multas causas justissimè puniuntur.
- 8 Heretici puniendi sunt, ne multos sibi similes faciant.
- 9 Hæretici maxima adhibita diligentia puniri debent.
- 10 Hæretici afferunt neminem propter hæreses esse puniendum.
- 11 Libertas Lutheranorum pessima.
- 12 Licentia, & impunitas homines deteriores reddit, correctio autem, & virga bonos.
- 13 Hereticos puniri debere ex Evangelica lege deducitur.
- 14 Hereticos puniri oportere, multis Sanctorum testimonii probatur.
- 15 Hereticos multò magis puniri oportet, quam adulteros.
- 16 Hæretici majori quodam jure puniri debent, quam falsarii.
- 17 Hæreticum multò magis punire oportet, quam sicarium, & homicidum.
- 18 Seditio quam pestifera, & pernicioса sit. Reipub.
- 19 Hæreticus pernicioſiſſime ſeditionis cauſa est in Republica.
- 20 Heresim, & Schisma unitatem, & amicitiam civitatum, & populorum miserrabiliter dissipant.
- 21 Mæcenatis conſilium ad Augustum Cæſarem in novarum Religionū auctores.
- 22 Hæretici cum Catholicis nulla pax, neque amicitia esse potest; neq; inter ipſos met hæreticos.
- 23 Hæretici quot malorum cauſa extiterint ſemper in Repub.
- 24 Arriana pœfitis quot mala olim invexerit.
- 25 Hæretici cum muros Eccleſie Catholice vjolent, multo majori ſupplicio digniſunt, quam qui muros civitatum demoliuntur.
- 26 Hæretici, cum in Cleros, & Monachos inmaniffimiſint, puniri debent.
- 27 Lutheranicum ſanctimoniales, & virginis rapiant, & vjolent, gravi ſupplicio afficiendisunt.
- 28 Lutherani, multò gravius puniri debent, quam sacrilegi.
- 29 Lutherani, cum Sacram Dei Militiam deserant, gravius puniendisunt quam militiae profane desertores.
- 30 Lutherani gravius quam transfugae puniri debent.
- 31 Lutherani, cum occidant Eccleſiam Matrem regenerantem, gravius quam parricidea puniri debent.
- 32 Hæretici justissimè puniuntur, quia fuſresunt, & latrones, & per obſtium Eccleſiae non intrant.
- 33 Religionis vjolatores apud omnes nationes severiſſime ſemper punitiſunt.
- 34 Religionum novarum auctores, in quoſ graviflē animadverſum eſt, nonnulli adducuntur.
- 35 Religionis contemptores, qui ea de cauſa punitiſunt.
- 36 Eccleſia Catholica in quem finem hæreticos punire ſoleat.
- 37 Eccleſiae prima intentio eſt, ut hæretici convertantur.
- 38 Pœnis cur impios affici oporteat.
- 39 Legis officium.
- 40 Hæreticos quantum oporteat puniri, docet experientia.
- 41 Hæretorum punitionem rem eſſe Reipub. ſaluberrimam, Hispania testis eſt.
- 42 Hæretici impiissimi ultimi ſupplicii pœna jure optimo damnantur.
- 43 Hæreticos ultimo ſupplicio affici debent, ex Numerorum libro deducitur.
- 44 Religionis contemptores reos eſſe mortis, omnes philosophi ſenſerunt.
- 45 Hæretici jure optimo comburuntur.
- 46 Hæreticos igni tradi, juri divino conſonat.

- 47 Ignis pœna adversus impios, & hereticos antiquissima est.
- 48 Hæretica pestis igne extirpanda est, ne nobis Deus irascatur.
- 49 Heretici, qui igni tradendisint.
- 50 Hæreticis pertinacibus, & manifestis bellum inferre licet, illoque indicto, eos occidere, & spoliare.
- 51 Prægnans mulier, & si hæretica sit, non punienda est, donec pariat.
- 52 Hæreticis data fides servanda non est.
- 53 Hæreticis data fides quare non sit servanda.
- 54 Hæreticis fides à Principe, vel publica Potestate data servanda est.
- 55 Hæreticis quare omnia commercia sint interdicta.
- 56 Hæreticis quæ legata fuerint, quando ad fiscum pertineant.
- 57 Hæretici ab omnibus judiciorum actibus repelluntur.
- 58 Heretici judices esse non possunt.
- 59 Philippus pater magni Alexandri quendam judicem officio privavit, eo quod capillos sibi inficeret.
- 60 Theodosius Affer Diaconum suum occidit, quod ad Arrium defecisset.
- 61 Hæretici non possunt aliquod officium publicum gerere.
- 62 Hæretici nullam Ecclesiasticam potestatem habere possunt.
- 63 Hæretici beneficiis, & iuribus Ecclesiasticis frui non possunt.
- 64 Judices plures, & diversi, eodem tempore, contra eundem hæreticum, procedere possunt.
- 65 Hæreticus ad Ecclesiam fugiens non defendetur praesidio sanctitatis loci.
- 66 Heretici perpetua notantur infamia.
- 67 Pœna eadem in Plebejos, & Nobiles constituta est in criminis hæresis.
- 68 Nobilis in hæresim incidens, infamis, & vilis habetur, & Plebejorum pœna puniendus est.
- 69 Clericus, qui sit hæreticus pertinax, relapsus, vel impoenitens, quo pacto puniendus sit.
- 70 Clericorum hæreticorum degradatio, sive exauguratio, quo pacto facienda sit.
- 71 Clerici hæretici bonis omnibus temporalibus, Ecclesiasticisq; & dignitatibus privandisunt.
- 72 Clerici hæretici an beneficiis Ecclesiasticis privatis sint ipso jure.
- 73 Hæreticis manifestis eorum vassalli obediens non tenentur, nec quisquam eis depositum reddere, aut fidem, & obsequium præstare debet.
- 74 Hæreticus privatus est omni dominio naturali, civili, & politico.
- 75 Regis hæretici regnum, cum superiorum non habeat, an confiscari possit.
- 76 Suspecti de hæresi quando puniri possunt pœnis pecuniariis.
- 77 Heredes eorum, qui suspecti erant de criminis hæresis, condemnari non debent ad pœnas pecuniarias præstantas.
- 78 Judex quo pacto se gerere debeat in pœnis arbitriariis.
- 79 Index, cum causa id exigit, pœnas etiam legibus præfinitas angere, vel temperare potest.
- 80 Heresiarchæ, & Magistri errorum diuersi puniendi sunt.
- 81 Judex an possit arbitrio suo pœna mortis aliquem afficere.
- 82 Hæretici, non modo pœnis temporalibus, sed eternis etiam puniuntur.
- 83 Hæsiarcharum pœna in inferno erit gravissima.
- 84 Opera bona extra charitatem, & unitatem facta quid profint.
- 85 Judices quali animo esse debent ad judicandum.
- 86 Pœna cur publica esse debeat.
- 87 Hæresim qui dixit, aut fuit hæreticus ante multos annos, mitius puniendus est, si correctus fuerit.
- 88 Domus, in quam hæretici conveniebant ad hæreses docendas, olim à fisco vendicabatur.
- 89 Domus aliena, in quam convenienter hæretici, domino domus permittente, confiscatur, & Dominus punitur.
- 90 Domus predicta Ecclesiæ Catholice adjudicatur plurimis constitutionibus.
- 91 Domus ista hodiè, aut publicatur, si hæretici est; aut funditus evertitur, si aliena.
- 92 Officialem Sanctæ Inquisitionis, qui se finxerit, quomodo puniendus sit.
- 93 Officialem Sanctæ Inquisitionis qui se finxerit, quomodo hodiè puniri soleat.

De Pœnis.

Divina, & naturali lege in justorum, superborumque crima justissimè vindicantur ; peccatis autem puniendis tres causas attribuunt : unam, ut is, qui deliquit, corrigitur, & emendetur : alteram, ut ei satisfiat, in quem est peccatum : tertiam, ut cœteri à similibus peccatis metu pœnae deterentur.

2 Cœterū pœna illa, quæ tendit ad emendationem duntaxat ejus, qui peccavit, levior, & occultior, ut plurimum esse solet ; cujusmodi est, castigatio parentum, maritorum, dominorum, & magistrorum ; addo etiam, & Inquisitorum, quoties levjora peccata pœnitentium occulta pœna coercent. *I. i. de emenda. propinquo, & l. i. C. de emenda. servo. I. præceptoris, ff. ad legem Aquil. I. item queritur. S. item Julianus ff. locati.*

3 Ea verò pœna, qua damnum datum resarcitur, ad justitiam commutativam præcipue pertinet ; commutat enim multam proculpa ; quinimò justitia ipsa punitiva (ut verbis utar Scotti) est commutativa pœnae pro culpa, & non respicit punctum indivisibile ; sed medium habet latitudinem intra metas rectæ rationis. *Scotus in lib. 4. sent. dist. 19.*

4 In gravioribus tamen criminibus nō tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam universæ Reipublicæ ; cuius in primis interest, ne crima sint impunita. *I. locatio. S. quod illicite de publi. & vettig. c. ut famæ de sent. excommunicata.*

5 Sed illa causa pervagatior est, ut unius pœna metus multorum sit ; nām & in Deuteronomio legitur, *ut Omnis Israel audiens timeat : ut audientes cœteri timorem habeant : ut universus Israel audiens pertimescat.* Et in Proverbiis : *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit ; mulctato pestilente sapientior erit parvulus ; nām dum flagellatur pestilens, etiam innocens astutior fit.* *I. i. C. ad leg. Juli. repertur. Deute. 13. & 19. & 21. Prover. 19. & 21.*

6 Accedit eodem, quod pœna eorum, qui delinquunt, documentum, doctrina, & exemplum est aliorum. Divinus Plato in Gorgia : *Convenit, inquit, omnem,*

qui ab aliquo rectè punitur, vel ipsum fieri meliorem, utilitatemq; percipere, vel cœteris exempla dare, ut alii pœnas ejus conspiciētes, meliores ob timorem efficiantur ; profundunt enim aliis tanquam exemplum, monimentum, & spectaculum. Et Julius Cæsar libro sexto de bello Gallico : *Ut sint reliquias documento, & magnitudine pœna perterreat alios.* Et Seneca lib. primo de ira : *Ut omnium documentum sint, & qui alicui noluerunt prodeesse, morte certè eorum Res publica utatur ; idest, ut qui vita nocuerunt, morte saltem exemplo profint.* Et Cyprianus sermone de lapsis : *Plectuntur quidam, quō cœteri corrigantrū Exempla sunt omniū tormenta paucorum.* Et Hieronymus ad Demetriadem : *Ut pœna quorundam sit doctrina multorum.* Quamobrem Ueteres quoque nostri exempla pro maximis, gravissimisque pœnis dicebant ; & à Græcis quasdam pœnas paradigmata, idest, exempla deterrentia dici, satis comper- tum est. Itaq; meritò pro Republica puniuntur improbi, ut qui semel peccavit, non peccet iterum ; & qui tranquilitatem publicam perturbavit, eam deinceps promoveat, dum is, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat aliis etiam exemplum satisfaciendi. *Gellius lib. 6. cap. 14. Cælius lib. 6. cap. 14. Bieſius lib. 2. de repub.*

7 Propter has omnes, & alias causas hæretici justissimè puniuntur, ut corrigantrū, & emendentur, ut Christianæ Reipublicæ satisfiat, ut cœteri pertimelcant. Accedit illa quoque causa, ut ne bonis noceant ; ideo enim factæ sunt leges pœnales (quæ Augustini, & Isidori sententia est,) ut humana coercedatur audacia, tutaq; sit inter improbos innocentia ; & in ipsis improbis, formidato suppicio refiçetur nocendi facultas. Marcus ille Cato apud Sallustium ait : *Qui paucis scelestis parcunt, bonus omnes perditum eunt.* Et civis meus Seneca libro de moribus : *Bonis nocet qui malis parcit.* Et Isæus : *Qui puniunt injitos, ii reliquias in juriam fieri prohibent.* Et Laëntianus lib. de ira Dei : *Bonorum salutem custodit, qui malos punit.* Augustinus Macedonio epistola 54. Isidorus lib. 5. etymo. cap. 20. c. fast. 4. dist. Laëntianus cap. 17. c. pen. 45. distin.

8 Eodem ferè tendit Platonis dictum, lib. 10. de legib. Qui liberè adversus Deos sacrificia, vel iurandum obloquitur, nisi puniatur, multos forsan sibi similes faciet. Itaque puniendi sunt hæretici, ne multos tibi similes faciant; nam sermo eorum, ut cancer serpit. Et ut Hieronymus inquit: Sibilus hæreticorum irremediabiliter mentes auditorum vulnerat. Oportet igitur, ut coercantur hæretici, antequam alios corruptant; ut enim Demosthenes contra Aristogitonem ait: *Insanabile ingenium* oportet exterminare, & tollere è medio, nec eo usq; spectare, dum accipiatis malum, præsertim quod sit Reipublicæ perniciosum; sed maturè præcavendum est; Sic enim confidete; neminem fortissime vestrum unquam serpens momordit, aut araneus; sed tamen eas animantes, ut videritis, statim occidetis; Ad eundem igitur modum, Athenienses, etiam cum natura serpentina præditum hominem videritis, ne dum vestrum singulos mordeant, spectate; sed primus quisque, qui in eum inciderit, ulciscatur. Cujus sententiam Philo renovans, libro 2. de specialibus legibus inquit: *Sicut viperas, scorpios, aliasq; venenosas bestias, priusquam mordeant, aut saepe, aut omnino se commoveant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcavendo genuinam eorum malitiam, priusquam noceant; eodem modo etiam homines plectendisunt, cum sint animalia rationalia, nihil secius à nativa mansuetudine infernos mores degenerant; & pro delectamento habent lœndi quotquot possunt licentiam.*

9 Multò magis puniri debent hæretici, qui jām nocuerunt, præsertim si sint insanabiles; ut enim Cicero inquit Philippica 8. In corpore si quid ejusmodi est, quod reliquo corpori noceat, urit, ac secari patitur, ut membrorum aliquod, potius quam totum corpus intereat; sic in Reipublicæ corpore, ut totum salvum sit, quidquid est pestiferum amputetur.

*Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus,
Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.*

Et Plato Divinus lib. 9. de legibus ait: Quos insanabiles legislator esse senserit, ultimo supplicio hos afficiet, non ignorans, satius fore his, qui insanabiles sunt, mori, quam vivere, ac si vita privantur, duplicitè proficeret cæteris; nam horum exemplo à peccato

cæteri deterrentur, & improbis hominibus Civitas ipsa mundatur. Et Hieronymus apud Gratianum: Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ovis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrefiant, intereant. Arrius in Alexandria una scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum Orbem ejus flamma populata est. c. resecandæ 24. q. 3.

10 Sed ajunt hæretici, fidem rem esse liberam, ac proinde neminem propter hæreses puniendum esse. In quo sanè mihi dicta hæticorum in sana. perinde facere videntur, ac si fures, latrones, Raptori, Sicarii, & cœteri facinorosi dicerent, furta, latrocinia, rapinas, homicidia, & alia similia crimina impunita esse debere; nam hæresis crimen his omnibus gravius, & pestilentius est. Quod autem ajunt, neminem esse cogendum ad suscipiendam fidem: quis negat? sed qui fidem Catholicam suscepit, cogendus est in ea perseverare, ne arbitrio suo abutens, in hæreses insanissimas præcipitetur, & perditus ipse ceteros perdat. D. Chrysostom. sermone de Fide, Spe, & Charitate, rectissimè, ut solet, inquit: *Est fides pactum cum Deo, cum Christo placitum, consignatio promissorum; denique quoties ad istam fidem acceditur, & pactum inter hominem, & Deum firmatur, tunc homo Deo se credere profitetur, & à Deo homini pignus quoddam Spiritus Sancti tribuitur. Teneris igitur Christiane, & tenetes: aliud à Deo accipis, aliud Deo promittis, non debes placitum destruere, cuius te pignus conspicis retinere; nam si inter homines semper pacta servantur, & quidquid inter socios aliquando placuerit, inconcusso si deifirmitate tenetur, ne sit violata fidei reus qui, aut placitum soluerit, aut pactum ruperit, aut socialem conventum perfida calliditate mutaverit: quantò tenacius, firmiusque servandum est quod cum Deo contrabitur, quod cum Christo initur, quod in spem promissorum cœlestium copulatur?* c. displicet 23. quæst. 4. cum seq. c. vides 23. quæst. 6. c. de Iudaïs 45. distin. confessio Polonica cap. 91. Cornelius Jansenius in concordiam Evangelicam cap. 52. ubi rectè respondet parabolæ de zizaniis.

11 Nec moveat quemquam effrænata illa libertas Lutheranorum; nam, ut Augustinus inquit: *Possit peccare, nec libertas est, nec pars libertatis; quæ est enim pejor mors,*

mors, quam libertas erroris? Et Plato epist. 8. Servitus, ac libertas, si modum excedat, utraque mala est, si modum observet, utraque bona. Et Arisoteles lib. 5. polit. cap. 9. ait: Vitiosum esse vivere, ut unusquisq; vult; vivere autem convenienter Republicæ non servitutem, sed salutem esse. Et Chrysostomus in Epist. Pauli ad Romanos sermo 23. Libertas dissoluta, & moderamine carens, ubique mala, confusionis que causa est. Postremò, ii hæretici sunt, quos D. Petrus velut digito ostendit, dicens: In errore converuantur, libertatem primitentes, cum ipsi servi sint corruptionis &c. 2. Petr. 2. Augu. epist. 166. & epist. ult. c. extremo de pœnitentia dist. 2.

12 Virga, atque correctio tribuit sapientiam, ut ait Sapiens: Puer autem, qui dimittitur voluntatis sue, confundit matrem suam. Et Comicus: Deteriores nos omnes summus licentia. Et Iaia. Sola vexatio intellectum dabit auditui. Et alibi: Misereamur impio, & non discet justitiam facere. Et lib. 2. Machab. cap. 6. Multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia ageare, sed statim ultiōes adhibere, magni beneficii est indicium. Adde quod, ut Hieronymus inquit, lib. 2. adversus Pelagianos: Ille hæreticum interficit, qui esse hæreticum patitur. Coeterum nostra correptio, vivificatio est, ut hæresi moriens, vivat Catholicæ Fidei. Proverb. 29. Isaiae 26. & 28.

13 Et ne ali undē argumenta petamus, ex ipsa Evangelica lege perspicue constat hæreticos puniendos esse. Ac primum quidem Veritas ipsa per Matthæum, & Marcum inquit, Vae homini illi, per quem scandalum venit; expedit enim ei, ut suspenatur mola asinaria ad collum eū, & demergatur in profundum maris. Nemo autem est, à quo tam grave scandalum veniat, quam ab hæretico. Deinde Paulus Apostolus pseudoprophetam cœcitat percussit, quia subvertet vjas Domini rectas, & proconsulem à Fide conabatur avertere. Et alibi punitionem hæreticorum idem Paulus desiderabat, inquiens:

Utinam absindantur, qui vos conturbant. Et in Joannis Apocalypsi, Deus ipse increpavit Episcopos, qui hæreticos tolerabant. Postremò eodem pertinent omnia illa Christi verba, quibus hæretici nominantur Lupi rapaces. Quis enim Lupos ovibus Christi inhiantes non persequa-

tur? quis comprehensos non interficiat? Matth. 18. Marci 9. act. 13. ad Galat. 5. Apocalyp. 2. Matt. 7.

14 Præterea, idipsum innumerabiles SS. Patr. qui Ecclesiæ Pontifices Sancti, Doctoresque instas hæreticorum pœnas esse tradiderunt: Ego tamen brevitatis causa tribus ero contentus. Anastasius Pontifex Max. Manichæos, quoad Fidem Catholicam perducere non potuit, ne Sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo exilio relegavit, & Leo ille Magnus ad Leonem Augustum scribens, inquit: Hæreticorum pertinax insidios a contentio illicò conquiescit, si Imperiali potestate frænetur. Et Bernardus in Cantica: Melius foret procul dubio, ut coercerentur gladio illius, qui non sine causa gladium portat, quam ut multos in suis errores attrahere permittantur. Prætero Cyprianum, Origenem, Nazianzenum, & ingens agmen; Constantinus Armenopolus lib. 6. promptuarii tit. 11. Origenes super Numeros homilia 9. Cyprianus lib. de exhortatione martyrii cap. 5. Nazianz. oratio 10. August. lib. 3. contra Gaudentium cap. 26. & epist. 48. Leo epist. 72. & 80. & 91. Bernar. in Cantica homil. 66. Thom. 2. 2. quæst. 10. cum seq. Alphonsus lib. 2. de justa hæretic. punitione cap. 3. Hermas lib. 7. de instaurare religio. cap. 22. & deinceps c. non vos, & seque. c. si audieris 23. quæst. 5. c. nimirum c. displicet cum seq. 23. quæst. 4. c. nec is 15. quæst. 1.

15 Huc accedunt argumenta fortissima; nam hæretici crimen gravus est, quam adulterii corporei; Severius igitur puniendum est. Quo argumento utitur Augustinus in ea epistola, quæ est ad Bonifacium, dicens: Cur enim, cum datum sit dividatur, homini liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? an fidem non servare animam Deo, levius est, quam fæminam viro? epistola 50. & Sanctus Ambrosius serm. 50. Gravus est religionis adulterum esse, quam corporis.

16 Deinde, falsarius, qui monetam, qui leges, qui rescripta Principis falsat, justissime quidem punitur; quantò magis hæreticus, qui Scripturam Sacram, qui leges Omnipotentis Dei corrumpit, atque subvertit? Demosthenes ille oratione contra Timocratem, inquit: Illud etiam vobis recitabo, quod Solonem aliquando dixisse fecerunt

Prov. 29.

Cap. 16.
Cap. 28.

Auctoritates S. Scriptura de iusta Hereticorum punitione.

Cap. 18.

Cap. 9.

Act. 13.

Ad Galat. 5.

Cap. 2.

runt apud judices, in eo accusando, qui legem perniciosa m rogarat, in hanc sententiam: Recepitum esse in universum apud omnes Civitates, qui monetam adulterarit, morte multandum. Deinde interrogasse judices; num eis ea lex justa, & laudabilis videtur? Qui cum viderisibi respondissent; subiecisse: putare se argenti monetam privatorum contractuum causa repartam inter cives, sed leges monetam esse Reipublica; judices igitur opertere, multò magis si quis eam, quæ Civitatis moneta sit, corrumpat, odiisse, & punire, quam si quis eam, quæ sit hominum privatorum. Atque ut inteligerent, haud dubie magis esse delictum corrumpere leges, quam adulterare monetam, addidisse; multas Civitates, haud dissimulanter argento, quod sit ære, & plumbo contemperatum, utentes, tamen esse incolumes, nec ullum ex ea re capere detrimentum; at si qui perinde legibus adulterinis usi, receptas corrumpi siverint, eorum nullos unquam non internectione periisse.

17 Ad hæc, homicida justissimas peccati sui poenas luit, & eo magis, si per insidias, aut veneno interficerit quemquam; hereticus autem insidiator pessimus gravjoribus poenis dignus est, quippè qui multorum incautas animas veneno pestiferi dogmatis morte infelicissima occidit. Attestatur mihi D. ille Hieronymus, qui in caput Job. 24. Hereticus, inquit, homicida est, qui animas hominum noxiis, & lethibus sensibus interficit. Et Augustinus qui ait: Videte qualia faciunt, & qualia patiuntur. Occidunt animas, affliguntur in corpore, sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conqueruntur. Adeo, quod ubi de religione, ibi de vita quoq; agitur, ut Philo inquit libro in Flaccum. c. quando 23. q.4.

18 Item, feditiosi homines, qui civium pacem, & amicitiam pervertunt, & Reipublicæ tranquillitatem dissipant, & disturbant, quibus suppliciis digni non sunt? Hoc spectant leges, hoc volunt incoluem esse Civium conjunctionem, quam qui dirimunt, eos morte, exilio, vinculis, damno coercent, ut Cicero dixit. Et Plato ille divinus lib. 5. de Repub. docet, Nihil esse civitati perniciösius, quam divisionem, atque discordiam; nihil melius quam concordiam, & unitatem. Aristoteles quoque lib. 2. politicorum, cap. 2. ait:

Summum bonum Civitatibus in amicitia pernendum esse. Et alibi: Videtur, inquit, amicitia Remp. continere, & majore quam justitia, in studio fuisse legum latoribus. Quod si amicitia inter omnes esset, nihil esset quod justitiam desiderarent: at si justi essent, tamen amicitiae præstium requirent. Denique finis universæ virtutis est amicitia, & unitas, ut Pythagorici tradunt, & Proclus est auctor, libro de anima, & Demone. Aristo. 8. ethico. cap. 1. Cicero 3. offic. Julius Paulus lib. 5. senten. tit. de seditionis.

19 Atqui nemo est, qui tam perniciosa fissionem in Remp. inferat, quam hereticus impius; nemo qui tot simul Populorum, tot Gentium, tot Nationum, non modo corporibus, verum etiam animis pestem, & interitum machinetur. Est quidem hereticus vjolator pessimus Ecclesiasticae pacis, quæ non nisi unitate prædicationis Evangelicæ custoditur, ut Leo ad Martianum Augustum scripsit. epist. 57. l.4. tit. 1. lib. 16. C. Theodo. Brunus lib. 2. de seditione. cap. 10.

20 Unitatem autem, & amicitiam nihil magis pervertit, quam schismata, & heresies; ut enim Nazianzenus inquit: Nihil æquè germanos Dei cultores inter se conciliat, atque consentientes de Deo sententiae; quemadmodum contra, nulla refacilius amicitiae dissolvuntur, quam diversa in hujusmodi rebus animorum sententia; hic enim lenissimus quisque, & moderatissimus intumescit, & mansuetus verè pugnax efficitur, cum se lenitate sua Dei jacturam facere perspicit, imò, ut rectius loquar, prolatione sua Deum detimento afficere, qui nos, & pro divitiis habet, & divites reddit. Et Hieronymus: Nullus est inter eos fidus affectus, quorum diversa fides est. Nam quemadmodum extra controversiā est, nulla re magis, quam efficaci religione, atque ejus unitate, in unius corporis societatem conciliari, contingit; liberos homines; sic omnibus perspicuum est, nihil eos magis separare, & contra se dividere, quam in religione dissidium, pugnam, atque discordiam; Id namque dissidium omnium maximum, & perniciössimum est, primū, quod rem præstantissimam, religionem scilicet, perturbet: deinde, quod societatem omnibus communem, & arctissimam sua contage laxet; deniq; quod amicitiam solvat,

vat, qua neque jucundior, neque sanctior, esse potest; nam, cum inter omnes res humanas nihil sit religione præstantius, nil, in quo pari animorum alacritate proni sint homines, nil etiam, cui firmius adhærent; necessariò relinquitur, ut nulla, neque arctior, neq; tenacior, neq; jucundior esse queat, aut debeat amicitia, quam ea, quæ ex Christianæ religionis conseniu nascitur; & contra; nullum odium vehementius, & pertinacius, & acerbius, quam quod ex religionis dissidio oritur; Ex diversitate autem religionum protinus seditiones oriuntur. *novel. constitutio 103. Acto. 14. Nazianze. oratione 1. de pace. Hierony. in Matt. cap. 10. Hermas lib. 2. de instauranda religione cap. 1.*

21 Huc pertinet consilium illud prudenterissimi Macenatis ad Augustum Cæsarem: *Deum, inquit, semper, & ubique ita cole, ut moribus patriæ est receptum, ad eundemque cultum alios compelle; peregrinarum verò religionum auëtores odio, & suppliciis prosequere, non modò dcorum gratia, quos qui contemnit, haud dubiè nihil quoque aliud magni faciet, sed propterea etiam, quod qui nova numina introducunt, multos ad utendum peregrinis legibus pelliciunt; ideo coniunctiones, coitiones, & conciliabula existunt; minimè unius principati commodæ res.* *Hec Dion. Cassius historia Romana lib. 42.*

22 Non igitur amicitia vera, nec concordia, aut pax esse potest inter Catholicos, & hereticos, ne inter ipsos quidem impios. *Non enim est pax impiis, ut ait Isaias, sed sunt quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculationem, & lutum.* Et ut Plato inquit in Lyside: *Improbis nunquam vel sibi ipsis, vel in vicem, similes sunt, & amici, sed stolidi penitus, & instabiles.* *Et Aristoteles lib. 9. ethi. Improbis, nisi ad breve, & exiguum tempus, concordes esse non possunt: & alibi: Pravus nunquam sibi amicus est, se namque semper oppugnat.* Et Proclus libro de anima: *Improbis secum consentire non potest; Cumque semper secum pugnet, nimirum cum aliis consentire non potest; necesse est enim, tūm propter naturam rationalē videre quodammodo verum, tūm propter rationem perturbatam plurimum ignorare, secumque desidere.* Et paulò post: *Contingit meritò plerisq; ad se ipsos discordia frequens; quoniam aliqua quidem à sensibus*

intromittunt, aliqua rursùm ab imaginatio-ne, aliqua ab opinione frequentè, nonnulla ab ira, à concupiscentia multa; non enim solū ex opinionibus tales quedam passiones moventur hominibus, sicut Stoici tradunt; sed etiam contra, propter passiones quasdam, & impetus, opiniones sapè permutant; quandoque ex optimis pessima sapè reportant. Hi ergo à multis principiis, atq; potentiis, & his quidem deterioribus, multiformes in senti-tiones accipientes, nimirum animam diffiden-tē habent, atque discordem. Scientia verò recta prædicta ab uno quodam superiore prin-cipio, cogitationem suscipiunt universam; intellexus enim eis principia tradit; jam verò omnes sententia vera filia sunt intellectus. Cum igitur à tali quodam principio simplici-tate procedant omnes, meritò omnes invicem sunt concordes. *Isiae 48. & 57. lib. 9. ethic. cap. 6. & lib. 2. Magni moralium cap. 11.*

23 Quam sint heretici rebus publicis perniciosi, testis est nunc Germania, te-stis Gallia, testis Flandria, testis fuit nu-per Anglia, testis jā olim universus Orbis, impiorum hæresibus frequentè con-cussus. Arrianorum perfidia (ut uno sim exemplo contentus) non solum parvæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt; nec enim tantum affinitates, cognationes, ami-citiae, domus; verū etiam Urbes, Popu-li, Provinciæ, Nationes, universum po-stremo Romanū Imperium funditus con-cussum, & emotum est. Näm, cum pro-fana ipsa Arrianorum novitas, velut quæ-dam furia, capto prius omnium Impera-tore, cuncta deinde Palatii culmina legi-bus novis subiugasset; nequaquam dein-cepit destitit universa miscere, atq; vexare; privata, ac publica, sacra, profanaq; omnia, nullum boni, & veri gerere discri-men, sed quoscunq; collibuisse, tanquam de loco superiori percutere.

24 Tunc temeratae conjuges, depopulata viduæ, profanatae virgines, monasteria de-molita, disturbati clerici, verberati levitæ, acti in exilium Sacerdotes, oppleta Sanctis. ergastula, quorum pars maxima interdictis urbis protulsi, atque extorres, inter deser-ta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, si-ti affecti, attriti, & tabefacti sunt. Atque hec omnia, nunquid ullam aliam ob causam, nisi utique, dum pro cœlesti dogmate humanæ superstitiones introducuntur, dum benè fun-data Antiquitas scelestæ novitatem subruitur?

dum superiorum instituta vjolantur ; dum rescinduntur scita Patrum ; dum convelluntur definita Majorum ; dum se intra sacra te, atque incorrupte vetustatis castissimos limites profane, ac novellæ curiositatis libido non continent ? Hæc Vincentius Lyrinensis libro adversus hæreses . Vide Reginaldum Polum ad Henricum VIII. Regem Angliae, Joannem Coelum de ætis, & scriptis Lutheri. Bartholomeum Latomum in confutatione criminationis Buceri.

25 Accedunt præterea argumenta fortissima contra hæreticos Lutheranos (quorum appellatione Sacramentarii, & Anabaptistæ, ac coeteri pestiferi hujus temporis impii continentur) lex ait : *Si quis vjolaverit muros, capite punitur* : quantò majori pœna digni sunt, qui muros Ecclesiæ Catholicæ vjolant, & Ecclesiæ ipsas funditus evertunt ? *l. ult. ff. de rer. diversio.*

26 Si quid in Sacerdotes, aut alios Ecclesiæ Ministros committitur, capitali sententia vindicatur ; & ii hæretici nihil non admittunt contra Clericos, & Monachos, & ceteros Dei Ministros. *l. si quis in hoc genus. C. de Episcop. & Clericis.*

27 Raptore Virginum, aut Viduarum, quæ Deo dicatæ fuerint, pessima criminum peccantes, capitibus supplicio plementi sunt ; quinimò si quis, non dicam rapere, sed attentare tantummodo jungendi causa matrimonii Sacratiſſimas Virgines ausus fuerit, capitali pœna feriendus est ; & ii homines scelerati, & nefarii sanctimoniales rapiunt, easq; incestis nuptiis polluunt. *l. raptores. l. si quis non dicam C. de Episcop. & Cleri. c. si quis rapuerit 27. queſt. 1.*

28 Sacrilegi ad bestias damnantur, aut vivi exuruntur, vel in furcas suspenduntur, ut Ulpianus memorat. Aelianus quoque lib. 11. variae historiæ retulit, sacrilegos juxta legem Delphicam, præcipites agi solitos, & ii omnes hæretici publica, sacra compilant. *l. Sacrilegii, & l. Sacrilegi ff. ad leg. Julianum peculat. c. quisquis 24. queſt. 3. c. nulli. c. prædia 12. q. 2.*

29 In profana militia disertores capite puniri solent ; quantò magis puniendi sunt impii, qui Sacram Dei Militiam deserunt ? *l. non omnes. s. desertor. ff. de re milit.*

30 Transfugæ vivi exuruntur, ut inquit Ulpianus, aut certè furca suspendun-

tur, ut ait Julius Paulus, & transfugas ubiunq; inventi fuerint, interficere licet, sicuti Martianus est auctor ; quin etiam is, qui volens transfugere, apprehesus est, capite punitur, quemadmodum Modestinus tradidit. Exurendus est itaque impius, qui ad hæreticos hostes pessimos Christianæ Reipublicæ transfugit. *l. aut d. amnum. s. hostes. l. si quis aliquid. s. l. ff. de pœnis. l. 3. in fine. ff. ad leg. Corne. de Sicariis. l. 3. s. is qui ad hostem. l. proditores. ff. de re militari.*

31 Ad extreum, quibus pœnis digni non sunt parricidæ ? ii autem hæretici Ecclesiam occidunt matrem regenerantem, fatendum est igitur, eos plusquam parricidas esse ; si quidem est atrocius animæ matrem occidere, quam corporis. Ea est igitur atrocitas tot, ac tantorum criminum, ut gravissimam animadversionem, & horrendi exempli postulet supplicium. *l. pœnaff. ad leg. Pompe. de parrici. leg. Sancimus C. de Sacrosanct. Ecclesiis. c. qui abstulerit 12. q. 2.*

32 In summa, hæretici justissimè puniuntur, quia fures sunt, & latrones, & per januam Ecclesiæ non intrant, quia sunt adulteri, atque falsarii ; quia sicarii sunt, & occidunt animas ; quia seditionis sunt, & hostes ; quia Respublicas labefactant, atque pervertunt ; denique, quia directò Divinæ Majestatem lèdent ; Nam si in eos rectissimè legumlatores animadvertisunt, qui Principe m lèdent, atq; Rempublicam ; quantò rectius in eos animadvertisendum est, qui Deum ipsum Omnipotentem lèdent, cum sit longè gravius Divinam, quam humanam, & æternam, quam temporalem lèdere majestatem ? *Authen. Gazaros. C. de hæreticis. c. vergentis de hæreti. c. cum secundum ebd. tit. lib. 6.*

33 Quas ob res, non modò veræ religionis cultores punire solent hæreticos, *Hereticoru* sed hi etiam, qui verum Deum ignorabāt, *puniendorū mos etiam apud Ethnicos.* variis penitentia eos afficiebant, quos impios, & hæreticos esse putabant. Sic eos, qui Deorum providentiam negabant, impietatis damnabat Antiquitas, ut libro de superstitione Plutarchus est auctor. Sic Diopites decretum fecit, ut omnium, qui de diis non rectè sentirent, aut de rebus cœlestibus novos sermones inducerent, nomen deferetur, & jubente populo, decretum ratum fuit, quemadmodum idem Plu-

Plutarchus in Pericle tradidit. Sic in causa vjolatae religionis licebat Athenis abducere in carcerem, accusare publicè, causam apud Eumolpidas agere, propone re apud Regem, ut a Demosthene proditum est oratione adversus Androtionem. Sic Julius Paulus lib. 5. receptarum sententiarum titulo de vaticinatoribus: *Qui novas, inquit, & usu, vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moveantur, honestiores deportantur, humiliores capite puniuntur.* Et in curia Areopagitica publicum, & capitale judicium exercebatur propter novam religionem; Quin etiam qui verbo uno patriam religionem laederent, atque minuerent, religionis læsæ, tanquam Majestatis rei damnabantur. Sic denique, ut Cicero libro 2. de legibus inquit: *In omni religione impii, non solum via cruciati, atq; de deore, verum etiam sepultura, & justis exequiis caruerunt.* Et Eusebius in proemio libri 4. præparationis Evangelicæ indicat fuisse hoc quoddam jus Gentium, ut nova religio reprimeretur, cum ejus reprimendæ causa, dicat, ubique scriptas fuisse leges capitales.

Exempla eorum qui propter hæresis multati fuerunt.

34 Hujus rei affatim exempla suppetunt, quorum acervatim aliqua memorabimus. Scytæ Anacharsim occiderunt, & Regem suum Scylem Regno privarunt, & necarunt, propter externos ritus, ut Herodotus lib. 4. scriptum reliquit. Anaxagoras impietatis accusatus est, quod Solem lapidem esse dixisset, auctor Plutarchus libro de superstitione. Athenenses Diagoram Philosophum pepulerunt, quia deos negavit, & omnem eorum opem. Tatianus in oratione contra Græcos inquit: *Diagoras Atheniensis erat, sed quod mysteria apud Athenienses profanasset, ab eis punitus est.* Idem Socratem damnaverunt, quod novam religionem introduce videbatur, ac de Atheniensium religionibus detrahebat, sicuti Plato in apologia, & epistola 7. & Cicero libro 1. de natura Deorum, & Seneca episto. 105. & Justinus Martyr in apologia 1. pro Christianis, & innumerabiles alii tradiderunt. Alciat. lib. 9. parergon. cap. 15. & Valerius Maxim. lib. 1. cap. 1. Svidas verbo, Diagoras.

35 Alcibiades absens, tanquam hæreticus damnatus est, ut Thucydides libro 6., & libro 8., & Plutarchus in ejus vita,

& Justinus historicus libro 5. commemo- rant. Accusatus impietatis Aristoteles, quod cultum Deorum minus probaret, in Chalcidem profugit, ubi diu versatus, cum literis amicorum ad redditum voca- retur, in hunc modum respondit: *Ex Athe- nis quidem recepsi, ne causam Atheniensibus darem iterum scelus committendi, sicuti in Socratem commiserunt, neve impiè contra philosophum rursus fecisse incusentur.* Cuius rei Origenes libro 1. contra Celsum; Guarinus in vita Aristotelis, & Crinitus lib. 10. de honesta disciplina cap. 3. Laertius, aliique meminerunt. Persæ virum aliqui gravissimum Seosem capit is poena damnarunt, quod à Persarum religio- ne, ac cœremoniis aversus erat, & uxori- rem defunctam contra patrium ritum hu- mavit, testis Procopius libro 1. de bello Persico; Prothagoras, Anaxagoras, Anacharsis, & innumerabiles alii apud Græcos, Scytas, & Persas, ob eandem cau- sam variis tormentis, & suppliciis affecti sunt, ut Josephus libro 2. contra Apionem, Plutarchus in vita Nicæ, Diogenes Laertius in eorum vita, Chrylostomus in priorem Pauli Epistolam ad Corinthios, homilia 4. & Cyrillus libro 6. contra Ju- lianum, auctores sunt. Quid plura? Idolo- latæ, Hæretici, Mahumetani, non ob rem aliam tot Christi Martyres beatissimos, exquisitissimis poenis excarnificarunt, ni- si quod suis religionibus, sectis, & super- stitionibus adversabantur.

36 Coeterum Catholica Christi Ec- clesia non punit hæreticos, ut eos fundi- tis perdat; sed ut convertantur, & vivant. Eò enim tendunt argumenta omnia, qui- bus Augustinus docet hæreticos punien- dos esse. *Phreneticus ligandus, inquit, & corripiendus est, ne præcipitetur, & qui so- mno lethargico tenentur, excitandi sunt, etiam flagellis; Deus quoque nos omnes fla- gellis corrigit, & pater filios, & pastor item errantia pecora flagello revocat ad gregem.* Præterea pro hæreticis sunt leges istæ pena- les, quæ illis videntur adversæ; quoniam multi per illas correcti sunt, & quotidie cor- riguntur. Molestus est, & medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio: ille ligando: ille cædendo; sed ambo diligendo; Si autem illos negligant, & perire permittant, ista mansuetudo falsa, crudelitas quidem est. Hæc Augustinus, & alia in eandem

tentiam. Divvs quoque Hieronymus ad Riparium scribens, inquit: *Non est crudelitas criminis pro Deo punire, sed pietas. Augustinus epist. 48. & 50. lib. 3. Regum cap. 20. c. legi 23. q. 8.*

37 Civis ille meus Seneca in libro de Clementia, dixit: *In iudicando sive corrigendo hanc legem Princeps quoq; sequi debet; ut autem eum, quem punit, emendet; aut pœna ejus cœteros meliores reddat; aut sublati malis securiores cœteri vivant. Ecclesiæ quidem prima intentio est, ut convertat hæreticos, sicuti jàm antè dixi; altera, ut hæretici pœna sit metus omnium; ut qui malitia nocuit, supplicii proficit exemplo, ut quos Dei timor à malo non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat à peccato. Lætabitur justus, inquit Prophetæ Regius, cum viderit vindictam impii, manus suas lavabit in sanguine peccatoris; Non lætabitur justus, quod insultet peccatoris calamitati, sed quod videat gloriam Dei illustrari, & homines à maleficio deterri, dum improbi pœnas luunt. Psal. 58. Chrysoſtomus ad populum Antiochenum hom. 50. l. 1. C. ad l. Juli. repetund.*

38 Sapienter admodum, ut solet, Aristoteles in fine libri ultimi ethic. inquit: *Multitudo necessitati potius, quam rationi; & pœnis, quam honestati paret; idcirco adversus inobedientes, & hebetiores ingenio, castigationes, pœnasque instituere oportet; eos verò, qui curari, & emendari nequeunt, extrudere, & exterminare; Improbus enim dolore afficiendus est, perindè atque jumentum; Nam, ut Fabius ait, qui ratione traduci ad meliora non possunt, solo metu continentur. Et Plato divinus lib. 12. de legibus: Pœnis maligni vexantur, ut ipſi, & qui puniri iniquitates viderunt, in justitiam oderint, aut saltem minus in simili vitio pœcent. Theodosius quoq;, & Valentinianus hæreticos puniebat, addita ratione, ut ab errore perfidiæ, si ratione retrahi nequeunt, saltem terrore revocentur. Et Demolthenes, oratione contra Aristogitonem. Duæ res sunt, propter quas omnes feruntur leges, tum, ut ne quisquam in justi aliquid agat, tum, ut iis, qui jus violarunt, punitis, alii meliores reddantur. Fabius lib. 12. cap. 7. leg. 54. tit. 4. lib. 16. C. Theodosiani.*

39 Ad tertiam illam causam ea pertinent, quæ Clemens Alexandrinus propè

finem libti primi stromatum in hanc sententiam scripta reliquit: *Lex eorum, qui ei parent, curam gerens, ad pietatem in Deum instituit, & dictat ea, quæ sunt facienda, & propulsat unumquodq; peccatum, pœnas imponens iis, quæ sunt mediocria; cum autem viderit aliquem ita se habere, ut videatur immedicabilis, ut potè qui ad extremam provocabatur in justitiam; tunc aliorum jàm curam gerens, ne ab ipso corrumpantur, tanquam aliquam partē à toto corpore resecans, sic eum, qui est hujusmodi, occidit saluberrime. Ac de his quidem nimis fortalsè multa.*

40 Sed quid argumentis opus est? Magistra rerum experientia docet, punitionem hæreticorum remedium esse maximum ad extirpandas hæreses; quemadmodum è contrario, maxima est illecebra peccandi impunitatis spes, ut Cicero dixit in oratione pro Milone. Cyprianus quoque sermone de passione Christi ait: *Facilitas venia peccatis laxat habenas; & ut inquit Ambrosius; incentivum tribuit delinquendi. Et Chrysoſtomus sermone de Absalon: Semper scelerata, dum non resecantur, increscunt; & in augmenta facinorum proſlitur, quoties secura impunitate peccatur. Ubi autem experimentum docet quid conferat; quid illic opus est speculationibus? ut Dionysius dixit, lib. 11. antiquitatum Romanorum. Et sicuti Clemens Alexandrinus, libro 1. stromatum inquit: est vel maximè fide digna probatio, quæ est cum experientia; quia nihil ferè distat à demonstratione. c. est in justa 23. q. 4.*

41 Hujus autem effectus testis est D. Augustinus in ea epistola, quæ est ad Vincentium; testis religiosissima Hispania, cuius plebs inquieta, avidaque est in novas res, ut ait Livius, & effrenata libertatis cupida esse solet, & quæ, nisi paret, imperat; attrahit hoc presenti remedio quietit, & Catholicam fidem puram ab hæresibus servat; quod sanè ad egregiam Hispaniæ laudem pertinet, quæ, ut Vasæus inquit, sicut opulentia, bellica virtute, imperii amplitudine reliquas omnes Provincias, vel superat, vel certè exequat; ita religionis antiquitate, & veræ fidei cultu nulli omnino priores partes concedit. Fuit profectò Hispania Christianæ Religionis semper observantissima, & Fidem Catholicam, qua semel imbuta, sincerissimè usq;

coluit, hæreticis infestissima. Quotquot in Hispania sunt de rebus fidei cognitores, & fide religionem officii servant, ea integritate, ac vigilantia, ut nemo quisquam hiscere contra Sacrosancta Ecclesiæ Statuta quidquam audeat. Alibi forsitan impie facere non licebit, in Hispania ne loqui quidem, nisi piè, conceditur; alibi errores fortè jām nati extirpantur, in Hispania ipsa etiam errorum semina, antea quam pullulent, opprimuntur. *Augusti. epist. 48. Livius lib. 22. Vaseus prioritomo Chronicorum Hispanie cap. 9. Godofre. in leg. ultim. C. de hæreticis.*

Cap. 13. 42 Sed ad eam partem, ex qua egressi sumus, revertamur. In hæreticos, impios, & idolatras ultimi supplicii poena justissimè constituta est à Divino etiam Legislatore. Näm in Deuteronomio lex ait: *Propheta, qui dixerit, eamus, & sequamur Deos alienos, interficietur; quia locutus est, ut vos averteret à Domino Deo vestro.* Et rursus: *Propheta, qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo quæ ego non præcepisti, ut diceret, interficietur.* Itaq;
4 Reg. 23. Josias, & Mathatias plurimos idolatras
1. Machab. occiderunt, ut in libris Regum, & Machabæorum continetur. Et Athenienses, quos impietatis damnabant, lapidibus obruebant, ut est apud Aelianum lib. 5. variae historiæ. Deute. 13. & 18. lib. 4. Regum cap. 23. lib. 1. Macabæor. cap. 2.

43 Quin etiam in libr. Numeror. cap. 25. iratus Dominus contra Iudeos, quia Deos filiarum Moab adoraverant, & initiati erant Beelphegor, dixit ad Moysen: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis.* Et Phinees virum, & mulierem ob eam causam pugnione perfodit; De qua re differens Philo in primo libro de Monarchia, inquit; *Qui à pietate deficiunt, plectendis sunt pœna ultima, quod tenebras præponant luci clarissimæ, & data opera mentem excitant, cum potuerint verum cernere; Permissum est autem cuivis bene nato, educatoq; à talibus sind mora pœnas sua manu exigere, non expectato assensu Senatus, & Judicium, immò nodelato quidem nomine; & sequi animi amantis Deum, infestique vitiis impetum, concitati adversus impios nulla dignos clementia, semel accepta potestate Senatus, Judicium, Prætorum, Tribunorum, Accusatorum, testimoniū, Legum, Populi, ut absque omnibus*

impedimentis intrepidè pro pietate decertare liceat. Et Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos cap. 10. hoc argumento utitur: *Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis, deteriora mereri supplicia, qui Filiū Dei conculaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritus gratiæ contumeliam fecerit?*

44 Celeberrimi quoq; Philosophi in eadem sententia sunt. Plato quidem lib. 10. de legibus, impios non una morte dignos esse censuit, sed pluribus. Isocrates in Panathenaico dixit: *Existimo, confessione omnium, pessimos viros esse, gravissimæ que pœna dignos, qui res ad hominum salutem inventas, ad aliorum perniciem convertunt; neque iis contra barbaros, neque contra delinquentes, sed contra conjunctissimos, & cognatos suos abutuntur:* Quod hæretici omnes proculdubio faciunt. Et idem Isocrates in oratione contra Lochitem: *Æquum est, eos, qui id uolant, quod maximis facitis, gravissima supplicio affici à vobis.* Pratereo sciens alios.

45 Quamvis autem pluribus modis ultimum supplicium irrogetur; Impii tamen hæretici generali omnium consuetudine comburi solent: quod justissimum quidem est, tametsi quidam dissentiant. *Hostien. Ancha. Joan. Andr. Card. Henri. & coeteri in c. ad abolendam. de hæret. Brunus lib. 5. cap. 3. Areti. & Alciat. in l. 1. C. de Summa Trinit. Bertrandus conf. 212. lib. 2. Alphonsus lib. 2. de justa hæretico. punitio. cap. 12. Corasius lib. 3. Miscellane. cap. 8.*

46 Nec iniqua est ea consuetudo, sed juri Divino consonat; inquit enim Salvator noster: *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescit, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Et Paulus in Epistola, quæ est ad Hebræos: *Terra proferens spinas, ac tribulos, reprobatur est, & maledicto proxima, cuius consuetatio in combustionem.* Hujusmodi terra est animus hæreticorum, quæ tribulos, & spinas profert, suffocantes Verbum Dei. Et ignis egressus à Domino interfecit impios, qui recesserunt à Moysè. *Joan. 15. Num. 16. ad Hebreos 6. Nume. 16.*

47 Quamobrem antiquissima est pœna ignis adversus impios, & hæreticos, ut ex actis Chalcedonen. Concilii satis constare

Alexandri- stare potest. Illie enim Episcopus Alexandrinus Antiles dixisse traditur: *Si Eutyches præter Eutychem per dogmata Ecclesiæ sapit, non solum pœna di- scuit dignum. ignis est, sed & igne.* Anatolium quoque

Anatolius hæreticum igni vivum combusserunt, ut hæreti. igne Nicephorus prodidit lib. 18. Ecclesiasti. combustus.

hist. cap. 4. Gregorius quoque lib. 1. dia-

Magus qui- dā Basilius nomine Ro- mæ crema- tus igne. Nicephorus prodidit lib. 18. Ecclesiasti. hist. cap. 4. Gregorius quoque lib. 1. dia-

logorum refert, Basilius magum Romæ

fuisse combustum, & rem gestam laudat.

Et propter impiam, atque scelestam disci-

plinam Templarii concremati fuerunt, ut

Petrus Crinitus, & Paulus Aemilius, &

Gaguinus in vita Philippi Pulcri auctores

sunt, & Basilius hæreticus communi suf-

fragio combustus fuit, sicuti Zonaras re-

tuavit in imperio Alexii Comneni; alibi

quoque hæretici jàm olim vivi cremati

sunt, quemadmodum Paulus Aemilius li-

bro 6. de rebus Francorum retulit. Item

constitutionibus Siculis cayetur, ut vivi

hæretici in conspectu populi comburant-

ur, flamarum commissi judicio. Quod

legibus quoque Hispanis constitutum, &

confuetudine jàm pridé receptum est. Ac-

cedit etiam quòd eadem pœna Ethnici, &

hæretici Catholicos punire solebant, ut

Eusebius, Ruffinus, Sozomenus, Nice-

phorus, ac Theodoritus in Ecclesiastica

historia locupletissimi testes sunt. actione

1. Synodi Chaledonen. Grego. lib. 1. dialog.

cap. 4. constitutio. Sicilia lib. 1. tit. 1. regia.

1. 2. titu. 26 parte 7. & 1. 2. tit. 1. lib. 4. fori

legum 2. Machabæo. 6. Eusebius lib. 4. histor.

Eccles. cap. 15. & lib. 5. cap. 3. & lib. 6. cap.

31. & lib. 8. cap. 11. Ruffinus lib. 11. ejus-

dem operis. cap. 2. Sozomenus lib. 6. historie

tripartite cap. 9. & 11. Theodoritus eodem

lib. cap. 16. Pet. Crinitus lib. 1. de honesta di-

sciplina cap. 13. & lib. 24. cap. 13. Paulus

Aemilius lib. 8. Nicephorus lib. 3. cap. 35. &

lib. 5. cap. 30. & cap. 31. & lib. 7. cap. 10.

& sæpè alibi.

48 Igne igitur extirpanda est hæretica
pestis, ne nobis Deus irascatur, si hæreti-
cos dimittimus impunitos. Juxta quod
Imperator Theodosius inquit: *Vnde ver-
solitam gratiam ab juravit? unde astas mes-
se jejunia laboriosum agricolam in spe desti-
tuit aristarum? Vnde hyemis intemperata
ferocitas ubertatem Terrarum penetrabili
frigore sterilitatis lajione damnavit? nisi
quod ad impietatis vindictam transit lege
sua naturæ decretum? Quod ne post hac su-
stinet cogamur, pacifica ultione pianda est*

*supremi Numinis veneranda Majestas. Hec
ille, qui eandem illam constitutionem his
verbis exorditur: Inter cæteras sollicitudi-
nes, quas amor publicus per vigili nobis cogita-
tione indixit, præcipuum Imperatorie ma-
jestatis curam esse perspicimus veræ religio-
nis indaginem, cui jussi cultum tenere potue-
ris, iter prosperitatis humanis aperimus in-
cæptis. Et post aliqua: præterea præcipi-
mus, ut quicunq; servum, seu ingenuum in-
vitum, vel suauitione fleetendo ex cultu Chri-
stianæ religionis in nefandam sectam, ritum-
vè traduxerit, cum dispendio fortunarum
capite puniatur. Et paulò post: Cernat
præterea, bona sua proscripta, pœna mox
sanguinis destinandus, quifidem alterius expugnavit perversa doctrina. Lex profecto
Hispano Imperatore digna; ut enim Hono-
rius, & Theodosius ajunt: *Gravus est
mortæ, & immittus cæde, si quis ex Christia-
na fide incredulitate Iudaica polluatur. Ad-
do Leonem Magnum quodam loco dicen-
tem: Diligenter attendite fratres, & scito-
te, aliud esse in Deum peccare, aliud in ho-
minem. Quando enim in nos peccant homi-
nes, si pœnitentibus veniam non indulgemus,
peccatum incurrimus; quando aliquis in-
Deum peccaverit, si sine grandi districione
indulgere voluerimus, participes nos pecca-
tis eorum efficiimur. Que sententia Cyril-
li quoque fuit libro 6. in Evangelium Jo-
annis cap. 9. C. Theodosi. titul. de Judeis. l.
1. & li. 16. titu. 6. l. 75. Leo sermone de
Martyribus.**

49 Hac autem pœna ignis, hæretici tâ-
tummodò relapsi, pertinaces, & impœni-
tentes puniuntur; nàm alii omnes hæreti-
ci salutari pœnitentia injuncta, Ecclesiæ
Catholicæ gremio benignè admodum ex-
cipiuntur. Nec enim hæretici etiam per-
tinaces, statim in ignem mittendi sunt; sed
priùs moneri sæpè debent, & viris religio-
sis, & eruditis colloquentibus, de statu
causæ, & animæ salute illis consulendum
est; nec protinus audiendi sunt perire vo-
lentes, sed sententia differri debet, ut hæ-
reticus furor elangueat, donec ut Luca-
nus cecinit

*Deserat hic fervor mentes, cadat impe-
tus amens*

perdant velle mori.

Nàm sicut alius ait:

*Nulla unquam de morte hominis cuncta-
tio longa est.*

Et

Ere magis, quod de morte animarum æterna dilatio, & cunctatio est. Quod si diutius in errore permanserit hæreticus pertinax, tunc lata sententia, qua declaretur hæreticus, judici seculari relinquendus est, qui confessim illum condemnare, & in ignem mittere debet; pertinaces autem vivi cremari, alii verò ante aquam comburantur, stranguli solent. Quod Leyva quoq; noster lib. 2. variar. resolutio. retulit. cap. 10. Lucanus lib. 5. c. ad abolen-
dam de hæreticis. quinta instruct. Hispal. cap.
9. Alphonsus lib. 2. de justa hæreti. puni. cap.
1. Hermas lib. 2. de instau. religio. cap. 15. Godofredus in l. 4. C. de hæreti.

50 Adde etiam, quod adversus pertinaces, & manifestos hæreticos justissima est bellum causa; quia sunt Orthodoxorum hominum hostes omnium perniciosissimi. Indicto autem eis bello, cuicunq; licebit spoliare, comprehendere, atque occidere illos, & civitates eorum ferro, & igne depopulari. Præterea, Innocentius III. constituit, ut Catholicci, qui Crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque Sancto Privilegio sint muniti, quæ accendentibus in Terræ Sanctæ subsidium conceduntur. Deuter. 13. c. si audieris. c. si vos 23. quæst. 5. c. excom-
municamus. 5. Catholicci de hæreticis. Ho-
stien. in summa. titu. de hæreti. 5. qualiter.
Raymundus quoque. 5. sed nunquid. Joan.
Andr. Ancha. & coeteri in c. præsidentes de
hæreti. lib. 6. Alex. Ales. 2. parte quæst. 181.
membro. 11. Gonsalus de hæreti. pravit. qu.
14. Alphonsus lib. 2. de justa hæreti. punitio.
cap. 14. Hermas lib. 2. de instaura. religio.
cap. 13. Brunus lib. 3. de hæreti. cap. ulti. 5.
lib. 5. cap. 16. Ludo. Carrerius de hæretic.
num. 148.

51 Item pregnans mulier, & si hæretica sit, vel suspecta, nec punienda tamen, nec excrucienda est, quoad pariat. Quod antiquissima Ægyptiorum lege cautum erat; existimabant enim penitus iniquum esse, eum, qui nihil commisisset, una cum facinorofo poenam pati; aut duos plecti, cum unus deliqueret. Insuper, cum sola peccasset Mater, minimè æquum censebant, Filium Patri, Matriq; communem luere maternam poenam. Cujus legis meminit Diodorus Siculus lib. 2. & Plutar-
chus libro de sera Numinis vindicta, di-

cens, eam quoque Græcis transcriptam fuisse; à quibus, ni fallor, ad Romanos translata fuit, & ab illis in Hispanos derivata. l. prægnantis de pœnis. l. 2. ff. de mor-
tuо infer. l. 1. 5. & generaliter de ven. in-
possessio. mitten. l. regia ulti. titul. 31. par. 7.
Chrysostom. hom. 5. de pœnitentia. Clemens
Alexandrinus lib. 2. Stromatum.

52 Ad poenam quoq; pertinet, & hæreticorum odium, quod fides illis data servanda non est. Nam si tyrannis, pira-
tis, & coeteris publicis prædonibus, quia corpus occidunt, fides servanda non est, longè minus hæreticis pertinacibus, qui occidunt animas; porrò fieri non potest in columbus viris hujusmodi, quin sim-
plices fidelium animæ capiantur. At gra-
ve est fidem fallere; verumtamen (ut Ma-
rius Salomonius ait) *Promissa contra Chri-
stum fides, si præstetur, utique perfidia est;*
Jure igitur hæretici quidam gravissimo Concilii Constantiensis judicio legitima flamma concremati sunt, quamvis promis-
sa illis securitas fuisse; sed Jacobus Menochius, non male probat, Concil. Constan-
tiense nihil fecisse contra salvum con-
ductum, qui servandus omnino est, cum à Principe, vel à Publica potestate fuerit illis concessus, ut paulo post adjunga-
n. Beatus quoq; Thomas ceniet, hæreticum indocilem prodendum esse judicibus, non obstante fide, & juramento, quibus Ca-
tholicum astrinxerit. Concilium Constan-
tiense canone 6. Salomonius in l. 2. 5. exactis
de orig. jur. Tho. 2. 2. quæst. 70. arri. 1. &
quæst. 40. arti. 3. Cicero lib. 3. offic. cap. pen.
Ambros. lib. 1. offic. cap. 29. Bar. in quæst. Lu-
canæ Civitatis, & in l. conventionum de pa-
ctis, & illic Fortunius, & coeteri. Menochi.
conf. 180. num. 225.

53 Accedit eodem, quod cum hæreti-
cis nullum commercium, nec pax ulla Ca-
tholicis esse debet; quamobrem fides illis data, etiam juramento firmata, contra
publicum bonum, contra salutem anima-
rum, contra jura divina, & humana, nul-
lo modo servanda est. In malis promissis,
inquit Isidorus, *rescinde fidem, & jura-
mentum esse non debet vinculum iniquitatibus.*
Accedit etiam, quod pax, & communica-
tio cum hæreticis pertinacibus, injusta, &
impia est; nec enim omnino pax esse po-
test, quæ hæreticorum simul, & Catholi-
corum professione permixta, cunctas reli-
gio-

gionis veræ, & synceræ sedes semper turbavit; undè Gelasius Papa ab Anastasio Imperatore insimulatus, quasi pacem detrectaret, quam ipse cum hæreticis, iniquis tamen conditionibus, facere instituerat, qualis ea esset pax, his verbis demonstrat: *Ergo, inquit, gloriösè Imperator, nolo ego Ecclesiarum pacem, quam, etiam si cum meis sanguinis impendio provenire possit, amplecterer.* Sed precor te, cu jusmodi debeat esse pax ipsa, non utcunque, sed veraciter Christiana mente libremus; Quomodo enim potest esse pax vera, cui charitas intemerata defuerit? Charitas autem qualiter esse debeat, nobis evidentè Apostolus predicat, qui
1. ad Timo-
th. 1.

ait: Charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Quomodo, quo si, de corde erit puro, si contagio inficiatur exterior? Quomodo de conscientia bona, si pravis fuerit, malisque commixta? quomodo fide non ficta, si maneat sociata cum perfidis? Que cum à nobis sapè jàm dicta sint, necesse est tamen incessabilitè iterari, & tandem non tacere, quandiu nomen pacis obtenditur, ut nostrum non sit (ut invidiosè jaçatur) facere pacem, sed talem velle doceamus, qualis, & sola pax esse, & præter quam pax nulla esse monstratur. c. in malis. e. inter cetera 22. q. 4. l. generaliter de verbo obligatio. c. non est obligatoriam de regul. juris. Gelasius tomo de vinculo anathematis: Brunus lib. 3. de hereti. cap. 14. cum sequent.

54 Si tamen fides hæreticis data esset à Principe, vel Publica potestate; exactè servanda esset; si modo quod addixisset, non sit de illo genere rerum, quas lex, aut inspirata, aut naturalis vetat præstare. Non enim videtur esse vetitum, eorum, quæ ad naturæ, aut Gentium jus attinent, habere cum hæretico commercium, præsertim quod incolumi religione haberi possit; quia possibile esset, ut per pia monita, etiam pertinacissimus ad saniorem mentem redeat; quod tamen privatus, in vita superiore, servare non teneretur; Publica namq; auctoritas nullius partis suæ, sive magna, sive parvæ, sed à Dei voluntate, imperioq; dependet; contra ab Iстius imperio pendent omnium, & singulorum, qui sub eo comprehenduntur, voluntates. Quamvis autem hæreticus magis vitandus sit, quam reliqui religionis hostes, qui permitti queunt ex causa in Christiana Republica commorari; nàm ritibus no-

stris inspectis, suaq; religione cum nostra discussa, spes est piorum hominum montis ad nostram societatem posse perduci; hæreticus tamen nullo modo in nostræ religionis Rempublicam erit admittendus; tam propter infatigabile aliquos corrumpendi studium, quam propter fucatissimæ impietatis, ideòq; perniciosissimæ, latius, & latius semper serpens contagium, sub pulcherrime (quod periculosissimum est) Christianæ pietatis prætextu, ut difficile sit nō tentari, penèq; impossibile non inquinari. *Hermas lib. 2. de instaur. religio. cap. 14. & cap. 6.*

55 Pena igitur ignis puniri debent hæretici; aut si id fieri non possit, certè amandandi, & expellendi sunt, bonis etiam publicatis; quod legibus Regum Gothorum jàm olim in Hispania cautum fuisse legimus; Confiscabantur enim hæreticorum bona, & honore, ac dignitatibus exuti, perpetuò exulabant; nec enim ulla communio Catholicis esse debet cum impiis, & hæreticis, ut sepissimè diximus; Undè fit, ut omnia commercia sint hæreticis interdicta, nec eorum contractus, aut voluntates ultimæ, nec alia eorum acta rata sint, nec ex testamento alterius quipiam accipere queant, præsertim cum manifestè, aut convicti fuerint. *Regia l. 2. tit. 2. lib. 12. legum Gotthicarum. l. Manicheos. l. Arriani C. de hæreticis. Brunus lib. 5. de hereti. cap. 14. & lib. 6. cap. 3. cum seq. Regia. l. 4. tit. 3. parte 6. & l. 4. tit. 26. parte 7.*

56 Inde etiam fit, ut quidquid hæreticis relinquatur, fiscus rapiat; si modo scièter illis relictum fuerit; nàm si quis ignorans aliquem hæreticum esse, hæredem illum instituerit, probabilius est, ut pro non scripta sit institutio, & hæreditas proximioribus defuncti consanguineis deferaatur; quemadmodum Baldo, & quibusdam aliis placere video, quibus assentior; Nàm si Episcopus, aut alii Clerici hæreticos, etiam cōsanguineos hæredes instituerint, anathemandi sunt, & illorum nomina delenda; id tamen locum non habet in his, qui ignorantes illos hæreticos esse, eosdem hæredes instituerunt. *Regia l. 16. tit. 6. lib. 3. fori legum. Bald. in l. eam quam. C. de fidei commis. Ancha. & Imolen. in c. 2. de testam. Alex. in l. 1. C. de hæred. institut. c. si quis Episcopus. c. in eos de hæretic. & illic Joan. de Ana. Feli. in c. de hæretic. lib. 6. Bal.*

Bal. conf. 334. lib. 2. Brunus lib. 5. de hæret. cap. 11. & Ludo. Care. eod. titu. nu. 151.

57 Hinc, & illud est ; quod hæretici repelluntur ab accusatione , ac testimonio , & ab omnibus judiciorum actis , & omnino ab omni actione , nec audiendi sunt in judicio , si quid velint exigere ; quia excommunicati sunt , & juribus , atque actionibus ipso jure privati . Quamobrem exceptio hæresis omnem actionem excludit , sine qua nemo recte experiri solet . c. pagani . c. alieni . c. non potest . 2. questio . 7. l. quoniam . C. de hæretic . c. excommunicamus eodem titul . c. intelleximus de judic . l. si pupilli . §. videamus de negot . gestis . c. cum secundum de hæretic . lib . 6. glos . & Prepositus in c. quo jure 8. distinction . Ripa in l. naturaliter . §. nihil commune de acqui . posse . Brunus lib . 5. de hæret . cap . 10 .

58 Hæretici Judices esse non possunt ; quia infames sunt , & excommunicati , & omni dominio , ac jurisdictione privati . c. ulti . de hæretic . lib . 6. l. ulti . C. de judæis . l. 1. tit . 2. lib . legum novellarum Theodosii .

59 Quod si Philippus Magni Alexandri pater , judicem quendam officio recte privavit , quia capillos inficere solitus erat : quanto justius à judicandi munere repellendus hæreticus est ? Memorat Plutarcus in apophthegmatis , quod cum Philippus quendam ex Antipatri amicis judicum numero ascrississet ; postea quam , & barbam , & capillos eum sibi inficerensit , removit ; quod diceret , eum , qui in capillis infidus esset , dignum non esse , cui in negotiis fides haberetur . Qui in pilis , inquit , infidus est , quem in negotiis remur futurum ? Cui confine est , quod Archidamus Lacedemoniorum Rex in Cæsum senem dixisse ajunt : Quid hic sani dicet , cuius non solum animus , verum etiam caput fucis contaminatum est ? Auctor Aelianus lib . 8. variæ historiæ . Vide Clementem . Alexandrinum lib . 3. paedagogi cap . 3. Ludo . Cælium lib . 18. cap . 11 .

60 Tum illud addo , quod Majores nostri in quarto Concil . Toletano dixerunt : Non potest erga homines esse fidelis , qui Deo extiterit infidelis . Nec mirum est ; inquit Theodoritus , ut hæretici , qui sic insaniunt adversus Deum , & Sanctam Ecclesiam , licenter etiam alias transgrediantur leges . Quamobrem jure laudatur Theudericus Affer , qui (ut apud Nicephorum est) cum

Diaconum haberet Orthodoxum , à se admodum dilectum , & in Arrianisimum conversus esset , ut eidem Theuderico faveret , Egrediū fā gladio cum interemit , dicens : Si Deus ē cius Theuderici synceram non servasti ; quomodo mibi , qui homo sum , conscientiam sanam præstabis ? c. non potest 2. quest . 7. Theodoritus lib . 2. historia tripar . cap . 22. Nicephorus lib . 16. Historia Ecclesiastice cap . 35. Zonaras tomo 3. annalium in imperio Anastasii Dicori .

61 Ad hæc hæretici , advocati , tabelliones , aut procuratores esse non queunt , nec omnino publicum aliquod officium gerere ; sunt enim infames , & excommunicati , & nullum cum eis commercium debet esse Catholicis . c. nulla officia 54. distinction . c. infames 6. qua . 1. c. alieni 2. qu . 7. Brunus lib . 5. de hæreti . cap . 9 .

62 Item hæretici nullam habere possunt Ecclesiasticam potestatem ; quia divisæ sunt à Capite illo , undè omnis auctoritas , & potestas in membra influit adædificationem totius corporis Ecclesiastici ; & quia subjectos non habent , in quos jurisdictione uti possint , cum ab eis liberati sint ipso jure , ut etiam ante dixi . c. dicimus . c. pudenda 24. q . 1. c. præter . 32. distinction . c. verbum Dei cum sequ . de pœnitentia distinction . 1. Cyprianus epist . 6. lib . 1. Torquemada lib . 4. de Eccle . 2. parte cap . 18. & seq . Pighius lib . 4. hierar . Ecclesiast . cap . 8 .

63 Aliis quoque beneficiis omnibus , & juribus Ecclesiasticis privati sunt hæretici , ex quo fit , ut Jus patronatus habere non queant ; quia rerum Ecclesiasticarum capaces non sunt , & omnibus omnino beneficiis habentur indigni . Quas ob res nec impetrare possunt beneficium annalis professoris , nec defenduntur Sedis Apostolicæ regulis . Lamberti . lib . 1. de jure patron . parte 1. quest . 1. art . 7. Ludovi . Gomes in regula Cancellariae de annali posse . quest . 3. & 52. & in regula de triennali q . 52. Brunus lib . 5. de hæreticis cap . 7 .

64 Item illud in odium , & pœnam hæreticorum constitutum est , ut eodem tempore contra eundem hæreticum plures , ac diversi judices procedere possint ; & ut hæreticus teneatur contra seipsum edere libros , & probationes ad confirmandam intentionem accusatoris . c. per hoc de hæretic . lib . 6. Cleme . 1. & extravag . ex eo ejusdem titu . Ponzini . de Lamiis nu . 74. Ludovic . Gomes in c. dispensia de rescript . lib .

6. num. 18. interpretes. in c. cum parati de appellat. Jacoba. lib. 2. de concilio art. 5. Almainus de supra potestate laica. quæst. 3. cap. 8. de libris edendis. glo. & Philip. Francis in c. ut commissi de hæretic. lib. 6. Purpuratus in l. ultim. C. de eden. Nicol. Arealta de hæreticis notab. 21.

65 Adde etiam, quod hæreticus ad Ecclesiam fugiens, non defendetur præsidio Sanctitatis loci, id est immunitate Ecclesiarum; tūm quia contra Ecclesiam delinquit; tūm etiam, quia per insidias mulorum animas inficit, & occidit. Nam, ut Augustinus inquit; *Veneno falso, pernicioseq; doctrinae animas multò infelicius, quam barbaricus gladius, trucidant.* Quām obrem Gundemirus Gotthorum Rex, qui hanc immunitatem Hispaniarum Ecclesiis antè nongentos annos concessit, tria hominum genera excepisse dicitur: scilicet, latrones, proditores, & hæreticos, ut in ejus vita Petrus Medina memorat. c. ultim. de immunit. Ecclesia. c. 1. de homicidio: Augustinus, Hieronymo. epist. 28. Gon-salus de hæreti. pravi. quæst. 11. Hippolyt. in l. ex Senatus consulto de sicariis. Boherius decif. 110. Remigius Goni. de immunitat. Ecclesiæ. fallentia. 18. Covaru. lib. 2. resolutio. cap. ult. Petrus Medina lib. de memorabilibus Hispaniæ cap. 18. Vide Alfonsum Toftadum exod. 22. quæst. 16. & Iose 20. quæst. 3. cum seq. Catell. Cottam. in memorabilibus, verbo asylum. Alciatum lib. 3. præsumptio cap. 33. & lib. 7. parergon. cap. 6. Cor. sium lib. 5. miscellan. cap. 23.

66 Præterea, hæretici perpetua notantur infamia; quæ poena viris bonis est maxima; honor enim, ut Aristoteles ait, maximum bonorum externorum, & proprium virtutis præmium est: è contrario autem infamia peccati comes, & propria poena est. Nec immeritò hæreticis, & infamibus portæ dignitatum omni jure clauduntur. authenti. Gazaros. C. de hæretic. c. infames 6. quæst. 1. c. alieni. 2. qu. 7. c. infamibus. de regul. juris cap. 2. & hæretici de hæret. lib. 6. Arist. 4. Ethic. cap. 3. listi quidem quod met. causa. Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 8.

67 Et quamvis in omnibus ferè criminibus alia pena nobiliores, alia plebei puniri soleant; in crimen tamen hæresis eadem omnibus poena finè delectu personarum constituta est. Solent quidem apud plerasq; Nationes, aliter honestiores, ali-

ter Fordidiores puniri. De Memnone Thessalo Xenophon. loquens lib. 2. de expeditione Cyri Minoris, inquit: *Interemptis verè iis, quos ante dixi, prætoribus, & nomine, quod Cyrus contra Regē inviuit, cum e jussus dem criminis esset damnatus, non statim tamen, neq; eodem mortis generes sublatus est; non enim ei, ut cœteris, est caput à cervicibus abscissum (quod supplicii genus honestissimum habetur) sed quod e jussus celebris dignum fuit, Regis iussu, multis corporis cruciatibus laceratus, vix anno exacto exanimatus est.* Item Hirtius lib. 6. de bello Hispaniensi, his verbis militum, & servorum poenam distinguit: *Servi sunt in crucem sublati, militi cervices absissa.* Eusebius quoque lib. 5. Ecclesiastice historiæ: *Rursum crucis, rursum poenæ, rursum tormenta reparantur, & si quifortè cives Romani reperti sunt, hos plecti capite decernit, cœteros verò bestiis tradi.* Sic etiam legibus Hispaniæ nobilium cervices amputantur, plebei verò furcis suspenduntur. Eusebius lib. 5. cap. 3. l. moris. & sed enim de poenis. l. Pedius de incen. Ruina. naufra. regia. l. ultim. titul. 18. parte 1. & l. 24. tit. 22. par. 2. l. 3. & inibiglos. de re mili. Bart. in l. capitalium. & servicijs de poenis. Tiraquel. de nobilita. cap. 20. nu. 104.

68 Cœterum nobilis in hæresim incidentis infamis, & vilis erit, & plebeiorum poena puniendus; nec enim ulla differentia est in rebus Fidei, & Religionis inter magnos, & parvos, inter nobiles, & ignobiles. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive Servi, sive Liberi, ut Paulus Apostolus in epistola ad Romanos scriptum reliquit. Et iterum ad Galatas scribens ait: *Non est Judæus, neque Græcus: non est Servus, neq; liber: non est Masculus, neque Fœmina; omnes enim vos unum estis in Christo Iesu.* Et alibi: *Non est Gentilis, & Judæus, circumcisio, & prepucium, Barbarus, & Scytha, Servus, & Liber; sed omnia, & in omnibus Christus.* Hieronymus quoq; in epistola ad Celantiam inquit: *Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum; Servum, & Nobilem de moribus pronunciat.* Summa apud Deum est Nobilitas clarum esse virtutibus. Et Chrysostomus in epistolam ad Romanos sermonc 2. *Ubi fidei nobilitas queritur,*

tur, ubi nemo Barbarus; nemo Græcus, advena nemo, nemo civis; sed in eadem simul omnes ascenderunt dignitatis Excellentiam. Et sermone 14. Nobilitas nostra ex fide est; Cum igitur nobilis æqualis plebejo sit in rebus Fidei, & Religionis, & eadem poena contra omnes hæreticos constituta sit, relinquitur planè, quod perinde puniendus est hæreticus nobilis, atque plebejus; & eò magis, quod gravior, & perniciosior est nobilium hæresis, Magisq; Reipublicæ nocet. Näm, ut elegantè ille cecinit

Iuuen. sat. 8. Omne animi vitium tantò conspectus in se Crimen habet, quantò major qui peccat habetur.

Et lex Honorii, atque Theodosii ait: *Pares cæteris sint, quibus pares sunt in dogmati pravitate.* Et alia lex inquit: *Quos par facinus coinquinat, & æquat, utrosq; similis poena comitetur.* l.49. tit.4.lib.16.C.Theod. & l.1.tit.27.lib.9.ejusdem operis l.si quenquam C.de Episcopis, & Cleri. l.nec infames C.de decurio lib. 10. ad Roman. cap. 10. ad Galatas 3. ad Colos. 3. Origenes lib. 1. in Job. col. 18. Cyprianus tractat. contra Demetrianum. Lactantius lib. 5. divina institutio. cap. 15. Nazianzen. oratione 24. l. quædam de poenis l. 2. ff. de re milita. c. nullifas 25. qu. 1. c. quia sanctitas 50. distin. c. cum quidam de jure juran. & illic Felinus colum. 3. Archidia. in c. qui contra 24. quæst. 1. Tiraquel. de nobilitate cap. 20. num. 118. & lib. de poenis, causa 31. nu. 25. & 34. Brunus lib. 5. de sedition. cap 4.

69 Quod si Clericus in hæresim incidat, & pertinax sit, relapsus, vel impenitens, degradandus est, & Judici seculari relinquendus; tunc autem realis degradatio, sive rescratio, fieri debet ab Episcopo loci ordinario, convocatis Abbatibus, aliisque Prælatis, & Religiosis, ac Doctis viris. Verum hæc exauguratio fieri non debet in aliis criminibus ab uno tantum Episcopo; nisi cum reus constitutus est in Minoribus tantum ordinibus, in Majoribus enim unus Episcopus non sufficit, præter quam in crimine hæresis; Sed hodie ab uno Episcopo duntaxat degradatio fieri potest. Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 4. c. ad abolendam. c. excommunicamus. §. 1. c. penit. de hæretic.

70 Per hanc autem degradationem Clericus ordine, dignitate, & omni privilegio exiuitur; & fieri exhaudatio debet

cum solenni detractione insignium Clericalis Militiae; qua quidem à militia sacra missus, & exauditoratus, omni privilegio clericali destituitur, ademptis singulis ornamentis, ad ejus, qui exaugurandus est ordinem pertinentibus; quæ omnia solemniter fieri debent coram Judice seculari, cui degradatus est relinquendus, sed non tradendus. Quinimò Judices Ecclesiastici pro eo efficaciter intercedere debent, ut secularis sententiam, & poenam citrā mortem moderetur. c. novimus de verb. signifi. c. degradatio. de poenis lib. 6. l. qui de libertate ff. de libe. causa l. proditores. ff. de re milita. l. 2. de his qui not. infam. Cyprianus epist. 1. lib. 2. Lucas in l. 1. de privil. Schola. lib. 12. Bertachin. tract. de Episc. lib. 5. ad finem. Albertinus in c. 1. de hæretic. lib. 6. Brunus lib. 4. de hæreticis cap. 13.

71 Præterea, Clerici hæretici non solum bonis omnibus temporalibus privati sunt, verum etiam Dignitatibus, Beneficiis, & Sacerdotiis, aliisque stipendiis Ecclesiasticis. Dioecesani tamen requirendi sunt ad privationem beneficiorum, nisi forte constiterit, eos scienter hæreticis illa contulisse. c. ut commissi. §. privandi de hæretic. lib. 6. c. ad abolendam. c. excommunicamus. §. credentes de hæretic. lib. 5.

72 Sed hinc exoritur quæstio, an isti hæretici Beneficiis Ecclesiasticis privati sint ipso jure, vel sententia judicium sit necessaria. Multi dicunt sententiam privationis non esse necessariam; sed Alphonsus Castrensis ait, necessariam esse sententiam; quia nusquam invenitur hæc poena constituta verbis significantibus sententiam ipso jure latam, cui ego vehementer assentior; tūm quia semper sententia, saltem declaratoria, necessaria est, ut alibi ostendimus; tūm etiam, quia hæc opinio æquior, & benignior est. Adde, quod frustra requirendi esent ad beneficiorum privationem Dioecesani, si Clerici jure ipso privati forent, & sententia judicium necessaria non esset. Compostel. in c. quod sicut de electio. Propositus in c. quo jure 8. distin. etio. & in c. ulti. distin. Felinus in c. 2. de re scrip. Anchara. & Nicol. de Milis, & Joan. Bernard. qui eos citat in practica crimin. cap. 106. Alfonsum contra lib. 2. de justa hæreti. punitio. cap. 9.

73 Item absoluti sunt à debito fidelitatis, dominii, & omnis obsequii, quicunque

que lapsis manifestè in hæresim, aliquo pacto, quacunque firmitate vallato, tenebantur astricti; quemadmodum Gregor. IX. constituit; Unde relinquitur, quod is, apud quem hæreticus quippiam deposuerit, non tenebitur, post manifestam hæresim, depositam rem illi reddere; sed fisco petenti. Præterea custodes arcium, & quicunque Vassalli eadem constitutione liberati sunt à vinculo sacramenti, quo dominis fidelitatem promiserant; Quinetiam Catholica uxori hæretico viro debetum reddere non tenetur. c. ulti. de hæret. l. bona fides deposi. c. illa de divortiis. Alfon-sus lib. 2. de justa hæret. punitio. cap. 7.

74 Ex ejusdem Gregorianæ Constitutionis verbis constat, hæreticum esse privatum omni dominio, scilicet naturali, civili, & politico; naturali, quod habet in filios, nam propter hæresim patris efficiuntur filii sui juris; civili, quod habet in servos; ab eo enim servi liberantur; politico, quod rerum Domini habent in subjectos, quo hæretici quoque privantur. c. ulti. de hæret. cap. 2. §. ult. c. cum secundum de hæreti. lib. 6. l. Manichæos. C. eodem tit.

75 Quæsitum scio, an Regnum hæretici Regis, qui superiorem non habet, confisciari queat. Causa dubitationis oritur ex hoc, quod bona hæreticorum deferuntur fisco domini superioris; quamobrem Alphonsus Castrensis censet, Regnum illud ad Filium Regis Catholicum pertinere, perindè ac, si hæreticus defunctus esset; Quod si filius, & proximiores consanguinei heretici quoq; sint, Regnum ipsum Catholicum posset Regem Orthodoxum eligere. Si verò Regnum hæreticum esset, electio Regis Catholicæ ad Summum Pontificem pertineret. Hæc est Alphonsi nostri sententia, quæ mihi quidem nō displaceat; addo tamen quod Regnum illud potest à Catholicis occupari. c. vergentis de hæreti. l. Gallus. §. & quid si tantum de libel. & posthu. c. grandi desupplen. negligens. prælato. c. alius 15. q. 6. Alvarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiæ arti. 56. Alphons. lib. 2. de justa hæreti. punitio. cap. 7. Bal. in l. 1. C. de emancipa. libero. Corsetus de potesta-te regia q. 76. Godofre. in authen. si verò. C. de hæreti.

76 Suspecti autem de crimine hæresis puniri poterunt poenis pecuniariis arbitrio Inquisitorum; quod tūm demum fie-

ri solet, cum reus est vehementer suspectus, & propter ætatem, vel valetudinem, vel aliam causam, nec torqueri, nec purgari potest; nam tunc trahitur cum aliis reis in publicum, indutus habitu poenitentiae, & abjurat solemniter, & tertia parte bonorum mulctatur, plus, minusve, arbitrio Judicium. Sed has poenas applicare debent expensis officii Sanctæ Inquisitionis; nec eas accipere possunt, ne in solutu quidem ratione salarii sibi, aut ministri debiti, ut mandato quodam Generalis Inquisitoris pleniū continetur. c. accusatus. §. seculares de hæreti. lib. 6. c. si vos 26. qu. 5. & inibiglo. item Cardinalis, & Joan. Imolen. in Clem. 1. de usuris. idem Cardin. in Clem. ulti. infine de hæreti. Fran. Squillacen. de Fide Cathol. cap. 31. Gonsalus de hæretica pravitat. q. 8. Covar. lib. 2. varia. resolutio. cap. 9. & instru. 4. Tolet. cap. 8. Joan. Bern. in pratic. cap. 134. Zanchi. de hæreti. cap. 19. Fran. Bursat. conf. 90.

77 Coeterū hæredes eorum, qui suspecti erant de criminis hæresis, condemnari non debent ad poenas istas pecuniarias praestandas; etiam si mortui fuerint illi suspecti, accusatione pendente; quia suspicções, quantumvis vehementes, morte reorum extinguntur. c. accusatus. §. porrò de hæreti. lib. 6. l. ulti. ad leg. Julianum Mæjesta. Domini. & Philipp. Fran. in dicto §. porrò. Anchæ. in c. filii de hæreti. lib. 6. notab. 2. Hippolyt. in l. ulti. de quest.

78 In his autem, aliisq; poenis arbitriis Judex non quidquid libuerit judicare, sed leges, & æquitatem servare debet. Nam sicuti Marcellus inquit: *Respicendum est judicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituatur, quam causa depositit;* sed perpenso judicio, prout queque res expostulat, statuendum est: & juxta regulam Deuteronomii. Pro mensura peccati erit, & Cap. 25. plagarum modus. Sæpissimè quidem necesse est, ut Judex in poenis legum arbitrio suo utatur, ita tamen, ut leges non offendat; nec enim homo dominari debet; sed lex, & ratio. Et ut Aristoteles, ait: *Qui legem imperare jubet, is Deum,* & leges jubet imperare; qui verò hominem, bellum ad jungit; huic enim similis est cupiditas; & ira magistratus etiam optimos viros pervertit; lex autem est mens sine appetitia; rectius igitur omnia ex legibus, quam ex voluntate hominum, quæ periculosa norma est,

est, efficiuntur. *Legum Ministri*, ut in oratione pro Cluentio inquit Cicero, *Magistratus, legum interpretes, judices; legum denique idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.* Et libro 3. de legibus: *verè dici potest, Magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum. Magistratum. I. respi-ciendum de pœnis Deutero. 25. l. 1. de usuris Aristotel. 5. ethico. cap. 6. & lib. 3. politico. cap. ult. & lib. 2. cap. 8. l. 1. §. 1. ad Turpili-anum Brunus lib. 3. de legatio. cap. 5. Tiraquel. lib. de pœnis in præfatione.*

79 Ex causa tamen Judex potest pœnas etiam legibus præfinitas augere, vel temperare. Causæ autem ex circumstantiis nasci solent, quæ septem modis æxistimantur, ut Claudianus Jureconsultus ait: *Causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu. I. quid ergo. §. pœna gravior de his qui notan. inf. c. de causis de officio delegati. Chrysostomus in Matth. hom. 76. col. ulti. de circumstantiis. I. aut facta de pœnis. Fortunatianus lib. 2. Theotoricorum in prin-cipio. Lucas in l. 1. de colo. Illyricia lib. 11. & in l. si apparitor. de cohortalibus lib. 12. Tho. 1. secundæ qu. 7. & quest. 18. Duran. Ricar. & cœteri in lib. 4. sententia dist. 16. Brunus lib. 5. de hæreticis cap. 19. Almainus tract. 1. moralium cap. 6. cum seq. Tiraquel. de pœnis in præfatione.*

80 Durius autem puniendi sunt hære-siarchæ, magistri errorum, & novarum hæ-resum autores, & inventores, & veterum resuscitatores; quia longè gravius, quam alii hæretici delinquent; sunt enim Lupi rapaces non parcentes gregi, loquentes perversa, ut adducant discipulos post se; non tantum errantes ipsi, sed alios etiam in errorem mittentes. Docet hoc Joannes in Apocalypsi dicens: *Apprehensa est bestia, & cum ea pseudopropheta, qui fecit signa, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus, vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardantis, sulphure, & cœteri occisi sunt in gladio, &c. quibus plane intelligitur, graviori pœna puniendos esse aliorum seductores, quam seductos ab illis. Apoca-lyp. 19. Brunus lib. 1. de hæret. cap. 4. & lib. 5. de sedition. cap. 6.*

81 Et quamvis magna sit inter Jurisperitos dissensio; possit ne judex arbitrio sub pœna mortis damnare quempiam, & plurimi putent id ex magna causa licere;

benignior tamen, & verior sententia est, neminem, quantumvis sceleratum solo Ju-dicis arbitrio pœna ultimi supplicii puniri posse; Prohibitum enim est præcepto Divino, hominem occidere, cuius præcep-ti exceptiones, ut Augustinus inquit, ea-dem ipsa Divina fecit auctoritas, ut scili-cet occidere liceat secundum divinas le-ges, publica tantum Reipublicæ, aut Prin-cipis, aut Legislatoris auctoritate; non autem cuiusvis Judicis, aut Magistratus arbitrio; nam Judex legis custos, ejusque Minister est; nec ullam habet potestatem in hominis vitam, nisi expressa lege mortis pœna pro tali crimine constituta sit; etenim solus Deus Dominus est vita, & mortis; nec vita cuiuspiam ex alterius ar-bitrio pendere potest. Pernicione igitur errant Judices, qui ultimo supplicio puniunt illos, quorum crimina plenè probata non sunt; vel si fortè probentur, non tamen clarissima lege pœna mortis pro eisdem criminibus statuta sit; Etenim, ut Plato, Aristoteles, cœteriq; consentiunt, minima tantummodo Judicis arbitrio re-linquenda sunt; mortis verò supplicium omnium pœnarum gravissimum, & maxi-mum est. Quod si crimen aliquod atro-cissimum committatur, cui pœna mortis nominatim legibus præfinita non sit; con-sulere Principem Judex debet, non autem aliarum legum pœnas ad exemplum tra-here; tametsi par, majorve ratio idipsum postulare videatur. *I. 1. de furib. balne. I. 1. de effracto, & expilato. I. 1. ad Turpilia. Seneca lib. 3. de beneficiis. Jason. in l. qui ju-risdict. omni. judi. Alfonso Castren. lib. 1. de potestate legis pœnalis. cap. 6. in fine. Do-mino. Soto lib. 5. de justitia, & jure quest. I. arti. 3. consulendus est Princeps. I. Divi fra-tres. I. ad bestias de pœnis. nec extendenda sunt leges pœnales. I. at si quis. §. Divus au-tem Marcus de religio. & sumpti. funer. §. cum igitur. authent. de non eligend. secundo nuben. Jas. in l. cum quidam de liber. & po-sthu. Aymo. de antiquitate 4. parte. §. tran-seo nunc nu. 147. cum seq.*

82 Adde etiam quod hæretici non mo-dò pœnis temporalibus puniuntur, sed quod gravissimum, & vehementer dolen-dum est, pœnis etiam æternis. Etenim hæretico homini, qui Ecclesiæ non tenet uni-tatem, ut ait Augustinus libro de fide ad Petrum, neque baptismus, neque eleemosy-na, ne-

*na, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem, quod, & Origenes, Cyprianus, Isidorus, & cœteri omnes tradunt; cuius rei causa in promptu est, quia extra Ecclesiam non est salus, & sicut Augustinus inquit, *Ecclesia Catholica sola corpus est Christi, cuius ille caput est, Salvator corporis sui.* Extra corpus neminem vivificat Spiritus Sanctus; quia, sicut ipse dicit Apostolus, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis; non est autem particeps Divine Charitatis, qui hostis est unitatis:* non habent itaque Spiritum Sanctum hæretici, qui sunt extra Ecclesiam. *c. firmissime de hæreti. c. alienus. c. ubi sana fides cum seq. Aug. libro de fide ad Petrum cap. 39. Origen. lib. 1. in Job. col. 9. Cyprianus epistola ad Fabianum de hæreti. baptizan. propæfinem. Isidorus lib. 1. de summo bono. cap. 20. c. si quis à Catholica 23. q. 4. Augu. ad Bonifacium epistola 50. & contra Donatistas epistola 152. & libro de vera, & falsa pœnitentia cap. 12.**

83 Sed hæresiarcharum pœna in inferno erit gravissima, & crescat ex discipulorum damno. Magnus Basilius libro de Vera Virginitate inquit: *Marcion, & reliqui hæreticorum dogmatum duces, qui aper eam perversitatem doctrinæ, quam Mundo invexere, maximè nocent; cuncti, qui salutis sua damna per eos in hac vita perceperūt, auctores proditionis suæ, & si dudum vita functos atrocioribus illic suppliciis tradunt.* Et Theophylactus in epistolam ad Timotheum cap. 5. Docet aliquis parva, pernicioseque sapientia institutionem, dogmata profert; *hujus peccatum ipsum sequitur, non enim una cum ipso extinguitur; sed post eum supersunt corruptionis ejus successores.* Quod genus sunt omnes, qui, præter Ecclesiasticum dogma, commentaria scripsierunt. Dabunt autem illi pœnas, non solum, quod ipsi sunt seducti, & erraverint; verum etiam, quod sequentibus auctores erroris extiterint; atque his similia Oecumenius ibidem quoque scripta reliquit.

84 Cœterum, neq; hæreticus, neque alias quispiam facinorosus cessare debet ab operibus bonis; nam, & si bona opera extra Charitatem, & unitatem facta, mortua sint; prosunt nihilominus ad impetrādam culpæ remissionem, & gratiam, ad promerenda bona temporalia, ad vitam

dam transgressionem præceptorum, ad ob- *ad alia multa profunt.*
sistendum inclinationi peccatorum, ad ha-bitum virtutum generandum, ad conse-quendam intercessionem Sanctorum, ad veniam facilis impetrandam, denique, ad supplicium levius. *c. si quando cum seq. de pœnitent. distin. 3. Alexand. Ales. 3. parte quæstio. 74. membr. 5. Altissiodorensis lib. 3. tractatu 2. q. 7. Abulensis Matth. 5. quæstio. 171. Duran. in lib. 4. sent. distin. 15. q. 3. & illic Gabriel. distinct. 16. qu. 2. & Jo-an. Major distin. 15. q. 1. Silvester in summa, verbo charitas. 5. 8. Hadrianus quolib. 8. col. 9.*

85 Judices vicem eorū dolere debent, quos ultimo supplicio legibus condemnare tenentur. *Imple Christiane Iudex,* inquit Augustinus, *pii patris officium; sic suc-censere iniquitati memineris, ut non in pec-catorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem; sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.* Sane qui sponte hominem occidit, etiam quem lex occidi-re jubet, homicida est. *Hi qui Reipublice præsent, ut apud Ciceronem est, legum similes esse debent, que ad puniendum, non iracundia, sed aequitate ducuntur.* Vera justitia compassionem habet, falsa vero deditationem. Nil cupiditate nocendi fiat, sed omnia consulendi charitate: nil fiat immaniter, nil inhumaniter; non homines, sed peccata odio habeatur; & quod severius castigare necesse est, non sævientis plectatur animo, sed medentis. Non sine commiseratione, ac dolore ferenda est sententia ultimi supplicii, ut regiis legibus continetur; & severissimus Portugallia Rex clementer admodum id servare dicitur. *Qua in re jure, ac meritò laudatur Vespasianus, qui neque cæde cuiuspiam unquam lœtatus, justis suppliciis illacrymavit etiam, & ingemvit.* Bias quoque damnaturus quempiam ad mortem, etiam misericordia lacrymatus est; & cum dixisset quidam: *quid est hoc quod fleas, cum penes te sit condamnare hominem?* respondit: *quia necessarium est, naturæ affectum legi suffragium reddere.* *August. ad Marcellinum epist. 159. c. circuncilliones. c. cum Minister c. prodest 23. quæst. 5. Cicero lib. 1. offic. c. vera justitia 45. distin. c. odio 86. distinct.*

Chrysostomus in Genesim homil. 17. & in Acta Apostolorum homil. 43. & in priorem Pauli epistolam ad Corin. hom. 33. Regia. lulti.

ulti. titul. 3. parte 7. Scvto. Tranquili. in
Vespasiano cap. 15.

86 Hæretici pertinaces publicè in conspectu populi comburendi sunt; & id fieri solet extra portas Civitatis: quemadmodum olim in Deute. cap. 17. idolatra educebatur ad portas Civitatis, & lapidibus obruebatur. Poena autem publica esse debet, quia, & potestas, & jurisdictio Judicium publica est, & ut civis meus Seneca controvers. 17. inquit: *Non magis privatum potest esse supplicium, quam judicium.* Et libro 3. de ira: *Quid tam inauditum, quam nocturnum supplicium? animadversiones quo notiores sunt, plus ad exemplum, emendationemq; proficiunt.* Et Plutarchus lib. de sera Numinis vindicta: *Scelestorum suppicia ideo manifeste cunctis ostenduntur, quoniam vindictæ cum ratione infictæ officium est, alios per aliorum animadversiones compescere, ac cohære.*

87 Qui hæresim dixit, aut hæreticus fuit antè multos annos, mitius puniendus est, si correctus fuerit; nam si diù permanferit, puniendus est durius; tum quia crimen hæresis habet tractum successuum, tractum etiam; quia tantò gravjora sunt peccata, quantò diutiùs animam alligant. c. ulti. de consuet. c. non debet de consanguini. & affinit. Tiraquel. lib. de pœnis, causa 29.

88 Domus verò, in quam hæretici conveniebant ad hereses docendas, atque discendas, olim quidem fisco vendicabatur, ut multis constitutionibus codicis Theodosiani continetur, titulo de his, qui super religione contendunt. l. 20. l. 23. l. 35. l. 49.

89 Quin etiam domus aliena, in quam hæretici convenient, domino domus permittente, aut connivente, similitè confiscatur, & dominus ipse punitur, & colonus, qui id non indicavit, deportatur, actor, vel procurator possessionis verberibus coercitus, perpetuò metallorum operi deputatur eodem titul. l. 11. l. 24. l. 26. l.

30. & l. ultim. C. de Sacrificiis paganorum.

90 Sed plurimis constitutionibus, & quidem posterioribus, domus illa Ecclesiæ Catholicæ adjudicatur. l. 33. l. 42. l. 44. l. 47. l. 56. de his qui super religione contendunt C. Theod. & l. 3. l. Arriani l. quicunq; C. de hæretic. & constitutione novella. l. 32.

91 Hodiè tamen, si domus erat hæretici, cum reliquis ejusdem bonis publicatur; si verò aliena est, & in eum conveniunt hæretici, permittente, aut sciente domino, funditus everti solet. Quinimò nonnunquam diruitur domus, & pretium ejus domino ignorantib; datur, cum id expedire videtur ad publicam Civij vtilitatem, ut habeant, scilicet, quibus commoneantur, ac deterreantur. Josve 7. numerorum 16. c. deniq; S. turibula 7. quest. 1. argumento. l. Lucius. ff. de evictio. l. si quis sepulcrum. ff. de religiosis Zanchi. cap. 39. & 40.

92 Quid autem de eo fiet, qui se finxit officialem Sanctæ Inquisitionis, ut aliquè oppimeret, spoliaret, vel eluderet? Modestinus ait: *Qui se pro milite gessit, vel illicitis insignibus est usus, vel falsè diplomas vias commeavit, pro admissi qualitate gravissime puniendus est.* Et Julius Paulus libro 5. receptarum sententiarum, *Qui insignibus, inquit, altioris ordinis utuntur, militiamque configunt, quò quem terreant, vel concutiant, humiliores capite puniuntur, honestiores in insulam deportantur.* l. ff. de abigeis. Jul. Paul. lib. 5. titul. ad legem Cornel. testamentariam. l. eos ff. de falsis.

93 Sed melior est Modestini sententia, ut recto judicis arbitrio pro admissi qualitate puniatur impostor. Solet autem flagellis cædi, & nonnunquam ad tritemes damnari; nam, & si quid gravius admiserit, non possunt Inquisitores Apostolici eum. Curix Seculari relinquere; jubebunt tamen, ut ablata restituat. l. 1. ff. de concussione. l. pen. ff. stellionatus.

ANNOTATIONES.

I Divina, & naturali lege &c.
Delicta esse ob Publicam Vtilitatem punienda. Omnia Iura clamant. Vide c. ut famæ extra de Sent. Excommun. & tex. in l. ita vulneratus in 1. respon. in fin. ff. ad l. Aquil. in l. licitatio. l. quod illicet ff. de publica, & vettig. in l. Stichium. l. tametsi. ff. de solnt.; ex quo deducitur nullatenus posse illud Hæresos, quod præ ceteris atrocissimum est, sine publicæ Vtilitatis detimento impu-

nitum dimitti. Vide D.D. omnes in c. excommunicamus. De Iusta Hæreticorum punitione lege quæ sapientissimè scriptis Alfonso à Castro, præcipue lib. 2. cap. 12. Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 42. nu. 1. Lal. Zecch. in Summa par. 1. tit. de fide rubr. de hæresi cap. 11. nn. 16. Sanchez. in precept. Decalog. lib. 2. cap. 9. Rubr. de Excommunic. nu 1. Azor. Instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. & quæ scribunt Canonistæ Omnes in c. 2. de hæretic. in 6.

7 Propter has omnes &c.

Pœnas , quibus haeretici multari solent , lege per extensum descriptas apud Locat. in praxi Verbo Pœna s. Pœnas multas , & sequen.

10 Sed ajunt haeretici &c.

Haeretici quod sibi perniciosum nollent , tollere gettunt ; sed contra eorum rationes insanias vide quid scripsit D. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 3. & 10. Maldonat. in Matth. 13.

45 Quamvis autem pluribus modis &c. Pœna haereticis debita , est ignis crematio. Petr. Godofred. in l. 4. C. de Haeretic. & Covar. lib. 2. uariar. resolut. cap. 10. num. 10. quamvis Consal. de Villa de haeretic. quæst. 15. nu. 4. dicat , quod hæc potius est de consuetudine , quam de iure. Qualis sit Ignis pœna , & quibus in casibus imponatur à jure , vide apud Farinac. de delict. & pœnis quæst. 19. num. 21. & 22.

46 Nec iniqua est ea consuetudo &c. Nota qualiter morem haereticos cremandi , consuetudinem vocat hic quoque Simanc. quod doctrinae. Consal. de Villa consonum esse videtur. Text. Ioannis 15. in hujusmodi propositum adductum in hoc capitulo , vide ad literam explicitum , & haereticis applicatum apud Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. super c. ad abolendam nu. 11.

49 Hac autem pœna &c.

Notandum quod licet Sancta Mater Ecclesia ex benignitate Haereticis pœnitentibus parcat regulariter pro prima vice , ut patet ex tex. in l. Manichæos de haeretic. & in c. ad abolendam. S. presenti S. laicus de haeretic. & ignis pœnam in Carceris perpetui , sive triremium , unâ cum aliis variis futuris pœnitentiis commutet , ut ex Concil. Tolosani Constitutionibus habetur ; attamen nonnulli reperiuntur casus , ubi hujusmodi etiam pro prima vice , & quamvis sint pœnitentes , non parcit. Hos vide per extensum apud Carenam de Off. S. Inquisit. part. 2. tit. 2. de Haeret. pœnitentib. S. 2. nu. 10. & nota ideo cautum esse hodie , ut quoties haeretici non pertinaces cremandi sunt , prius suffocentur , ut silicet eorum aeterna damnationis periculo consulatur. Locat. in praxi. Verbo ignis Pœna in fine.

52 Ad pœnam quoque pertinet &c.

Fidem cum Iuramento Haereticis datam , non esse illis servandam , tenuit quoque Lell. Zecch. in Summa part. 1. tit. de fid. Rubr. de Haereti. cap. 11. nu. 16. quod semper tamen intelligendum est de fide privata , ut Menochius ipse non negat conf. 100. nu. 218. & sequen. de fide etenim Publica , seu data ab habente potestatem Haereticos assecurandi securus est dicendum , ut hic quoque , & subsequenti numero docet Simanc. Cur Constantiense Consilium contra datam fidem justissimè damnaverit , & damnatos igni dari iussit Ioannem Hus , & Hieronymum Pragam , vide qua refert idem Menoch. hic citatus à Simanc. conf. 100. nupercit. num. 226. & 227.

54 Si tamen fides haereticis &c.

Excipe , si fides haeretico data continuaret peccatum ; tunc enim , & si ab habente publicam potestatem sit data , nequaquam servanda est juxta Lell. Zecch. loco nupercit.

55 Poena igitur &c.

Circa capituli hujus Doctrinam , nota fuisse sententiam Sanchezii de præceptis Decalogi lib. 2. cap. 24. m. 1. & sequen. contra Covarvijam , Pegnam , & alios , testamentum haeretici factum ante declaratoriam sententiam , ipso jure nullatenus esse nullum ; sed tantum per subsequentem sententiam re-

vocari . An autem per subsecutam pœnitentiam reconvaldetur , negant DD. quos affer Farinac. de Haereti quæst. 190. S. 6. nu. 93.

56 Inde etiam fit &c.

Hæc Simancæ doctrina controvertitur inter Doctores , quos videre potes apud Farinac. de haereti. quæst. 190. S. 7. nu. 102. & sequen. Verum , ut probabilius concluditur , quod dempto casu haereditatis scienter relicta haeretico ab eo , qui illum haereticum esse non ignorabat , haereditas non fisco , sed proximioribus ab intestato venientibus testatori semper acquiritur. Vide eundem Farinac. loco cit. num. 103. in fine.

57 Hinc , & illud est &c.

Quod Hereticus admittatur ad accusationem alterius Haereticus , habetur in Inquisit. Repertorio. Verbo Accusatio. Vers. sed in isto Crimine , & docuit quoque Rojas singul. 9. & quod admittatur etiam contra fidem in testem , ubi agitur de causa fidei , docet Pegna in addit. Eymeric. 3. part. Direct. quæst. 68. comment. 117. Vers. quantum verò &c. quamvis assent illius dictum , nec semiplenam probationem facere , nec ad capturam sufficere , benè tamen ad inquirendum , nisi conjecturæ verissimiles , & ad minicula alia concurrant.

63 Aliis quoq; beneficiis &c.

An hæc privationis Beneficiorum pœna incurrit ab Haereticis ipso jure ; an per sententiam Iudicis saltem declaratoriam , controvertitur à DD. Vide quæ docet Delbene de off. S. Inquisit. & her. part. 1. dub. 102. num. 1. & sequen. & hic infra Simanc. num. 72.

65 Adde etiam &c.

Hæreticum Ecclesiæ immunitate gaudere in aliis criminibus præter haeresim docuerunt Suarez tractat. 1. de Religione cap. 10. nu. 13. Bonacini disp. 3. de primo Decalog. præcept. quæst. 7. S. 3. & Sylvester Verbo Immunitas 3. nu. 2. vers. & idem putat de Haeretico , quorum sententiam , ut probabiliorum amplectitur quoque Castropalo tom. 2. disput. unica de Reveren. debita loc. sac. punct. 7. nu. 4.

68 Coeterum nobilis &c.

Hæc Simancæ doctrina videtur locū habere , quo tales Nobiles haereticorum pœnis multandi sunt , eo quoniam verè Haeretici reperti sint. Nam quoties ut suspecti puniuntur ; certè plebejorum pœnis non afficiuntur ; non enim fustigantur , turpi mitra dchonestantur , ad triremes damnantur &c. ut fieri solet cum plebeis ; quinimo in pœnis infligendis , inter cetera monent DD. habendum esse respectum ad qualitatem Personæ . Quinam autem habendi sint Nobiles , qui verò Plebei , vide Alfon. à Castro de Iusta haeretic. punit. lib. 1. cap. 12. Albertin. de agnoscend. assertion. quæst. 6. num. 24. & Bannez. 2. 2. quæst. 13. art. 1.

69 Qnod si Clericus in haeresim incidat &c.

Clericos , nedum esse degradandos , cum ob pertinaciam , aut relapsum in haeresim , brachio feculari traduntur ; sed , & quando perpetuo carceri mancipansur docent Doctores , quos sequitur Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 46. nu. 202. vers. & consequenter ; sed nota , quod in hoc secundo casu sufficit Degradatio verbalis , immò tunc temporis nullam degradationem præmitti solere propter dispensationem , quia postulat cum hujusmodi Reis uti benignè Judices , docet Delbene de Off. S. Inquisit. & her. part. 1. dub. 155. num. 10. Quod nam autem discriminat inter degradationem Realem , & Verbalem , vide apud eundem Delbene loco nupercit. dub. 162. pet. 3. nu. 6. & 7.

6. & 7. & observa suisse sententiam Locati, in sua praxi verbo Degradatio num. 5. quod Clericus in minoribus constitutus semper degradetur verbali-
ter, etiam in easu, quo brachio seculari tradendus sit. Recole supra not. tit. 16. de Custod. Reor. nu. 15.

70 Per hanc autem degradationem &c. Intellige de reali degradatione, nam Clericus verbaliter tantum degradatus, dummodo incorrigibilis non extet, & habitum, atq; tonsuram deferat, utroq; gaudet privilegio. Glos. in c. Degradatio. Verbo Privilegio Clericali de pœn. in 6. Decian. in l. in omnibus causis de reg. jur. num. 18. Silvester. verbo degradatio primo num. 8. & alii DD.

De efficaci intercessione facienda à Iudice Seculari pro Reo tradito seculari Brachio, ne mortis pœna plectatur juxta c. Novimus; tenent aliqui esse ad preavendam Irregularitatem necessariam; at hoc post constitutionem. Pauli IV. & B. Pii V. gratia dictum videtur; cum ibidem Omnes Iudices Ecclesiastici liberentur ab irregularitatis incursum. Est igitur talis intercessio præmittenda, non ut Irregularitas vitetur; sed ut juris communis, & Ecclesiastici Fori ab omni sanguinis effusione abhorrentis consuetudo servetur. Vide Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. part. Direct. comment. 20. vers. Itaque hodie.

71 Prætereà Clerici &c.

Nota quod, si Clerici heresim abiificant, in suscep-
tis quidem Ordinibus ministrare permittuntur,
at ad maiores Ordines ascendere prohibentur. c.

saluberrimum, & Convenientibus l. qu. 7. c. Nos consuetudinem dist. 12. & c. Illud dist. 5. Vgolin. de irregularit. cap. 36. num. 1. Silvest. Verbo Irregularitas. l. 5. Majol. de irregular. lib. 5. cap. 46. nu. 2. & alii quam plures DD. An autem Beneficiis pri-
uentur, dubia est sententia. Vide, quæ habet Del-
bene de Off. S. Inquisit. & her. part. 1. dub. 104. nu.
nu. 1. 3. & 4. & observa quod Beneficia quæcumque ob hæresis delictum vacantia, nunc Apostoli-
ce Sedi reservantur ex constitutione quadam B. Pii
V. quæ incipit: Cum ex Apostolatus officio, quæ
habetur inter literas Apostolicas post Eymerici di-
rectorium fol. mih 134.

72 Sed hinc exoritur quæstio &c.

Vide quæ supra notavi num. 63.

81 Et quamvis &c.

Quicquid sit de hac quæstione; certum est quod hodie, ubi agitur de Hæretico seculari brachio tra-
dendo, causæ ad supremum S. Inquisitionis Ro-
manæ referuntur; hocq; in specie de Relapsis in-
vulnib; itèr observandum docet Carenæ de Off. S. In-
quisit. part. 2. tit. 2. de heret. pœnit. l. 6. de pœna
Relaps. m. 44. vers. ultimo animadvertis.

91 Hodie tamen &c.

Cum hac Simancæ doctrina conciliari possunt se-
tentia contraria doctorum, quos vide apud Far-
inac. de Hæresi quæst. 190. l. 2. num. 30. & 31. ubi
m. 32. invenies destruendam quoque Domum, in
quam, ad Hæreticum perquirendum, à Domino,
Curia prohibitus fuit ingressus.

De Pœnitentibus, & Conversis. Tit. XLVII.

S U M M A R I U M.

- 1 Pœnitentia post crimen admissum-
nihil prodest ad veniam, & impu-
nitatem coram judicibus secularibus.
- 2 Judices ordinarii, cum delicti perpetra-
ti veniam quis petit, eam concedere non
possunt.
- 3 Deprecatio quid sit, & apud quos locum
habeat.
- 4 Deprecatio in Sacro Inquisitorū foro lo-
cum habet, & in eo juris clementia est.
- 5 Pœnitentia, & vera peccati confessio ma-
gni momenti est, ad veniam facilius cō-
sequendam.
- 6 Pœnitentibus hereticis non solum Pon-
tificia leges, sed Cæsarea etiam veniam
concedere solent.
- 7 Hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus,
quanti olim temporis pœnitentia præ-
riebatur, & quanti hodie.
- 8 Pœnitentia hereticis imposta publicè
agenda est.
- 9 Pœnitentes publici quo vestito induti
esse debent.
- 10 Pœnitentiam olim agentes, cilicio, & sac-
co inducebantur.
- 11 Vestitum pœnitentie qui abiecerit, aut
occultaverit, puniendus est, ut impœni-
tens.
- 12 Inquistores moderari non possunt tem-
pus ab eis præfinitum ad vestitum pœ-
nitentia ferendum.
- 13 Vestitus penitentium, & saccus hæretico-
rum damnatorum suspendendus est in
Ecclesia, in cuius parœcia habitarunt.
- 14 Pœnitentia insignia quifurantur, quo-
modo puniri debeant.
- 15 Hæretici, qui ad Ecclesiam redeunt, non
solum publicam pœnitentiam agunt, sed
eorum etiam bona confiscantur.
- 16 Pœnitentium bona interdum non confi-
scantur, quod non ipso jure, sed Prin-
cipium indulgentia fit.
- 17 Pœnitentibus, qui ad rectam fidem re-
deunt intra tempus ab Inquisitoribus
prefinitum, quid concesserint Reges Ca-
tholici.
- 18 Penitentes an sint exempti à jurisdictio-
ne Regia.
- 19 Pœnitentes non liberantur à jurisdictio-
ne Regia.

- 20 Pœnitentes exemptos esse à jurisdictione Regia non statuit Decretum Leonis Magni.
- 21 Pœnitentes liberos esse à jurisdictione Regia, quos intellexerit Leo Magnus.
- 22 Pœnitentibus Ecclesiæ reconciliatis, & filiis, ac nepotibus damnatorum, quibus rebus interdicatur.
- 23 Pœnitentibus, & filiis, ac nepotibus damnatorum prohibetur ne equis vehantur.
- 24 Pœnitentes, & filii, ac nepotes heretico-rum neque equulis uti possunt.
- 25 Pœnitentibus, & filiis, ac nepotibus hereticorum mulieribus etiam interdicitur.
- 26 Pœnitentes videntur, neque asinis, nec vehiculis uti posse.
- 27 Pœnitentes heretici quo tempore, & quomodo admittantur.
- 28 Pœnitens, qui publicè in alio Regno hereticus, vel Apostata fuit, & priusquam ab aliquo accusaretur, veniam petit, quomodo admittendus est.
- 29 Pœnitens, qui metu imminentium probationum ad Inquisidores venit, quomodo excipiendus.
- 30 Pœnitens, qui in carcere veniam petit, quomodo tractandus.
- 31 Pœnitens, qui admonitus confitetur heres, priusquam ei dicta testimonia edantur, quomodo excipiendus.
- 32 Pœnitens, qui post editam accusationem confitetur, quomodo admittendus.
- 33 Pœnitens, qui post quam testibus se convictum videt, confitetur, quomodo admittendus.
- 34 Hereticus manifestè deprehensus, nisi continuò post deprehensionem veniam spontè petat seculari Judicii relinquendus est.
- 35 Pœnitens errores confitens, priusquam testibus publicatis, convincatur, damnandus non est ad perpetuum carcerem.
- 36 Hereticum quo usque nonnulli afferant admittendum esse.
- 37 Hereticus ut admittatur, quando se convertere debeat.
- 38 Judicium arbitrio nonnulli afferunt relinquendum esse tempus admittendi hereticum.
- 39 Judicium arbitrio relinquendum esse tempus admittendi hereticum, periculosa est opinio, & explosa.
- 40 Pœnitentes hereticos usque ad definiti-
- vam sententiam admitti posse, sapienter Majores nostri decreverunt.
- 41 Pœnitentes quomodo admittendos Lucii constitutio decernat.
- 42 Hæretici, quos lex Pontificia exigit, ut sponte sua convertantur, qui sint.
- 43 Sponte, non semper significat liberam voluntatem sine respectu cuiusquam.
- 44 Sponte sua confiteri, quis dicatur.
- 45 Pœnitens, qui non confessus est, nisi vi, & tormentis adhibitis, an admittendus sit.
- 46 Pœnitens confessionem tormentis extortam ultrò post ratam faciens, loco sponte fatentis habendus est.
- 47 Continuò, & confessim ad Ecclesiæ unitatem recurrere, quomodo quis dicatur.
- 48 Hereticus, qui errores confitetur ante sententiam definitivam, quomodo admittendus sit.
- 49 Judices expectare usque ad sententiam definitivam, non longum tempus alicui videri debet.
- 50 Pœnitentes benignè sunt recipiendi.
- 51 Confessio reorum qualis sit justa, & vera censenda.
- 52 Lacrymae nonnullis nibil profuerunt.
- 53 Pœnitentia veræ optimum signum humilitatis est.
- 54 Hereses Qui docet, an recipiendus sit, si redire velit.
- 55 Hæresiarcham non recipit Lucii III. constitutio.
- 56 Hæresiarcham non recipi Lucii III. constitutione probatur amplius.
- 57 Hæresiarchas severissimè puniendos esse, etiam si veniam petant.
- 58 Hæresiarchæ, & Doctores errorum non una morte digni sunt.
- 59 Lex, quæ de aliquo crimen simplicitè loquitur, scrutanda non est, cum alia concurrunt crimina.
- 60 Hæresiarchæ, & errorum Magistri, curiae seculari sunt relinquendi.
- 61 Hæresiarchæ cur ignoscere non oporteat.
- 62 Hæresiarcha multorum malorum causa est, & ut talis puniendus.
- 63 Lutheranarum hæresum Magistris cur nullo pacto sit ignoscendum.
- 64 Hæresum autores, & Magistros severissimè puniendos esse Paulus docet.
- 65 Lutheranarum hæresum Magistri meritò curiae seculari relinquuntur.

- 66 Lutherani non modo pestiferi heretici sunt, sed etiam seditiosi, atque eversores Reip.
- 67 Mæcenatis consilium, quod Augusto dedit de religione servanda.
- 68 Hæreticus, qui Regi, aut Principi hæres persuadere tentaverit, Judicis seculari, sine ulla miseratione relinquendus est.
- 69 Hæretici, qui Reginam, aut filias, aut Sorores Regis, hæresum venenis inficerentur, seculari judicii relinquendus sunt.
- 70 Hæretici, qui filios Regis inficiunt, iudicii etiam seculari relinquendi sunt.
- 71 Lutheranarum hæresum magistri, severissimè omnium hæreticorum puniendi sunt.
- 72 Hæreses, qui docere voluit, & nulli nesciuit, an recipi possit.
- 73 Hæreticus ille, utrum Judicii seculari iterum sit relinquendus, qui ab eo restitutus est Inquisitoribus, eo quod discessisset se paenitere velle, & alios hæreticos indicare, si plenissimè confessus fuerit.
- 74 Clericis cur non soleat publica pœnitentia in jungi.
- 75 Clericis in gravioribus criminibus publica pœnitentia in jungi debet.
- 76 Episcopi, Cardinales, & cæteri hujusmodi publicam pœnitentiam agere debent, si hæretici sunt.
- 77 Pœnitentia in juncte qui planè non satisfecerit, quomodo puniendus sit.
- 78 Pœnitentia ab Inquisitoribus diligenter consideratione precedente, imponenda est.
- 79 Inquisitores ad misericordium, & clementiam, quam ad crudelitatem, & severitatem prouiores esse debent.
- 80 Judices, qui severitatis gloriam affectant, & crudeles, & atroces sunt, perniciosè errant.
- 81 Conversi qui dicantur.
- 82 Conversi, & eorum liberi, an veteribus Christianis in omnibus equandi.
- 83 Conversorum, atque Christianorum veterum non par habenda ratio in honoribus, & dignitatibus.
- 84 Conversi recenter, & nondum satis edicti Catholicam fidem, si labantur in hæresim, quomodo tractandis sint.

De Pœnitentibus, & Conversis.

Post crimen admissum nihil pœnitentia prodest in foro judiciorum ad veniam, & impunitatem impetrandum; quod, & in Republica Hebræorum usitatum erat, ut Justinus philosophus auctor est. *queſt. 104. l. qui ea mente ff. de furtis. l. si quis servo. C. eod. titul. leg. penul. ff. vi bono. raptorum.*

2 Unde fit, ut coram ordinariis judicibus non sit locus deprecationi; quippe jurati, & astricti religione Judices, gratiam delicti facere non possunt. Idque est quod Cicero pro Murena inquit: *Fatetur aliquis se peccasse, & eius delicti veniam petit; nefarium est facinus, ignoscere.*

3 Est autem deprecation, cum & peccasse, & consultò fecisse reus confitetur, & tamen postulat, ut sui misereantur, & ea locum habet apud Principem, & Magistratus maximos, qui religione non ligantur, & ubique juris clementia est; in qua deprecatione plurimum valere solent Benemerita, Nobilitas, Dignitas, pro-

pinqui, & amici. *Rhetorica ad Herennium lib. 1. Fabius lib. 7. cap. 5.*

4 In Sacro Inquisitorum foro juris clemencia est, atque adeo deprecatio locum habet; coeterum benemerita, nobilitas, dignitas, propinqui, & amici nihil hic prodesse possunt; sed cordis contritio, & confessio justa, & spes in futurum innocenter vivendi. *Est quædam in peccatis verecundia, & pœnitentiae portio, crimen fateri, nec derivare culpam, sed recognoscere, ut Ambrosius inquit. lib. 2. de Gaim. & Abel. cap. 9.*

5 Sed quia talium sententiarum pleni sunt libri Theologorum veterum, & novorum; non erit alienum ab aliis quædam mutuari. Marcus ille Cicero in Vatinium ait: *Facilius iis ignoscitur, qui non perseverare, sed aberrato se revocare moluntur; est enim humanum errare, sed ferinum in errore perseverare.* Et alibi: *si errati medicina, confessio.* Et Seneca epist. 54. *Somnium narrare vigilantis est, & vitia sua confiteri, sanitatis indicium est.* Et alter

Ait. 1. scen. 2. Seneca in Agamemnone : *Quem pœnitit peccasse, penè est innocens*, & Arrianus lib. 7. de rebus gestis Alexandri Magni : *Summa medicina peccati est, & peccatum confiterisum, & e jasdem pœnitentiam preferre.* Et Periander Corinthius : *Cum peccaveris, sicut te pœnitentia.* Et Ovidius *Numen confessis aliquid patet.*

Et idem alibi :

Sæpè levant penas, eruptaq; lumina redunt,

Cum bene peccati penituisse vident.

Ex quibus omnibus, aliisque multis perspicuum est non ignorasse philosophos pœnitentiam esse virtutem ; tametsi nesciisse videantur, eam esse virtutem specialem Justitiae, qualis inter homines ad Deum esse potest.

6 Verum ad hæreticos revertamur, quibus pœnitentibus, non solum Pontificiæ leges, sed etiam Cesareæ veniam concedere solent. Arcadius, Honorius, & Theodosius, lege contra hæreticos lata, inquiunt : *Delicti veniam pœnitentibus damus.* Et idem alia in lege : *Licet crimina soleat pena purgare; nos tamen pravas hominum voluntates admonitione pœnitentia volumus emendare;* Quicunq; igitur hæreticorum, Catholicam fidem, & ritum, quem per omnes homines cupimus observari, simplici confessione suscepient, licet adeò in veteratum malum longa, ac diurna meditatione nutriverint, ut etiam legibus ante latissime videantur obnoxii ; tamen hos statim, ut fuerint Deum simplici religione confessi, ab omnino noxa absolvendos esse censemus; ut ad omnem reatum, etiam si maximè reos pena videatur urgere, sufficiat ad abolitionem errorum proprio damnatisse judicio ; quia nunquam debet misericordia invocatum religionis deesse substratum. l. 4. C. de hæret. l. 31. & l. 55. de his qui super religione contendunt. C. Theodo.

7 Hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus longi temporis pœnitentia olim præfinita erat. In Concilio Elibertino cap. 22. de cennium : in Concil. Agathensi biennium iis pœnitentibus præstiterunt Patres; sed hodiè arbitrio Judicium id tempus præscribendum est, præsertim cum convertuntur hæretici, priusquam sint in hæresi comprehensi. c. ad abolendam de hæret. c. tempora. c. his qui. c. pœnitentibus. c. pro qualitate. c. hoc sit 26. q. 7.

8 Hæc autem pœnitentia publicè agenda est, ut coeteris exemplo sit ; & quia enormia crimina confusione publica puniri debent. c. ego de consecratio. distin. 2. c. judices de pœnit. distin. 1. Alex. Ales. 4. parte qu. 64. & prima instruct. cap. 5.

9 Ad hæc, publici Pœnitentes induiti esse debent vestitu pœnitentiæ dupli crucis insignito, quem vulgo Sancti Benedicti nomine appellant, eoque uti debent tempore à Judicibus definito. 4. Instruct. cap. 9. c. in capite 50. distinet.

10 Sic olim qui pœnitentiam agebant, cilicio, & sacco induebantur. Propheta Regius Psal. 34. *Ego autem, cum mibi molesti essent, induabar cilicio; humiliabam in jejunio animam meæ.* Quo in loco D. Hieronymus inquit : *Cilicum vestitus pœnitentiae est.* Et idem Propheta psalm. 29. *Convertisti planctum meum in gaudium mibi, conscidisti saccum meum.* Ubi Euthymius ait : *Sacculus pœnitentiae, atque humilitatis signum erat.* Et Salvator noster, apud Matthæum cap. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiæ egessent.* Quæ verba enarrans Theophylactus dixit, *Sacrum illum cilicium, pœnitentiae symbolum esse.* Possem talia multa proferre; sed loca indicasse sufficiat. lib. 3. Regum cap. 21. & lib. 4. cap. 19. Danielis 9. Joelis 1. Zona. 3. Hesher 4. Esajæ. 58. c. qui sanctus de pœnitentia, distinet. 1. c. Achab. eodem tractatu, distinçio. 3. Concilio 1. Toletano cap. 2.

Sunt autem notatae dignæ, quæ magnus Basilius scribit in Isajam cap. 3. explicans verba illa : *Pro tunica protestate purpurea, circumcingeris sacco, quibus adjungit: Sacculus, siue cilicium præbet non mediocre compendium ad parandam contritionem, & suis humiliationem.* Equidem qui amiculæ circumtexitur purpureo, cunctatur se in terram demittere, & procidendo adorare Deum, suo parcens ornatui, ne floridus ille vestis color emarcescat ; Ex diverso, quis acco induitur, locum omnem sibi præstituit accommodatum ad procidendum.

11 Hoc vestitu insigniti esse debent pœnitentes, & eum super alias vestes portare ; qui vero abjecerit eum, aut occulaverit, puniendus est, ut impœnitens. l. in lege ff. de contraben. emptio. Oldra. constlio 184. Ana. in rubri. de apost. Lopus in rubri. de donati. inter vir. & uxor. §. 70.

12 Nec

12 Nec Inquisitores ipsi moderari possunt præfinitum ab eis tempus ad hunc vestitum ferendum; tūm quia functi sunt officio, postea quām de tribunali pronunciabant; tūm etiam quia id reservatum est Inquisitori generali, atque Senatui. *l. iudex ff. de re judi. 4. instru. cap. 9.*

cap. 16. 13 Vestitus ille pœnitentium, & sacculus hereticorum damnatorum, suspendendus est in ea Ecclesia, in cuius parœcia habitarunt, ut ea insignia monumentum sint ad memoriam impietatis eorum sempiternam; inscribenda enim sunt, & renovanda in illis nomina hereticorum, & quamobrem damnati sint: cujus exemplar videre licet in libro Numerorum, ubi ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta impios, qui obtulerunt incensum, & locutus est Dominus ad Moysē dicens: *Præcipe Eleazar filio Aron Sacerdoti, ut tollat turibula, quæ jacent in incendio, & ignem huc, & illuc dispergat; quoniam mortificata sunt in mortibus peccatorum, producatque ea in laminas, & affigat altari, ut cernant ea pro signo, & monumento filii Israel.* & Eleazar sacerdos affixit laminas altari, ut haberent postea filii Israel, quibus commonerentur. *cap. 16. c. & dixit Dominus de consecrat. dijst. 2. c. de nique. §. turibula 7. q. 1.*

14 Quæsitum fuit qua pœna esset assicciendus, qui insignia ista furatus est; & plerisq; placuit arbitrio judicum punendum esse, non quidem, ut furem, aut Sacrilegium, sed ut contemptorem religionis, & judicum; ergo fustibus, sive flagellis castigandus, aut ei mulcta irroganda, aut in exilium eiiciendus est. *l. si familia. l. si quis id quod ff. de jurisdictio. & illic noster Orosius.*

15 Non solum publicam pœnitentiam agunt heretici, qui ad Ecclesiam redeunt, sed etiam bona eorum publicantur, & Ecclesiasticis beneficiis privantur; nec ea recuperare possunt, & si Ecclesiæ gremio excipientur; qua in re Paulus Parisius, veteres quosdam securus, & Petrus Rebuffus insigniter errare mihi visi sunt, donec coperi, eos, & alios complures Jurisperitos, Italiam consuetudinem sequi, quæ cum sit vetustissima, & à Summis Pontificibus approbata, pro lege ab eis servanda est; in Hispania vero jura ipsa Pontificia, & Regias leges sequimur; nec enim Inquisito-

ribus licere putamus, bona ipso jure confiscata, relinquere pœnitentibus in dampnum fisci, cui videtur jām jus esse quæsum. *c. super quibusdam de verbo signif. c. cum secundum. c. ut commissi. §. privandi de breteti. lib. 6. Parisius conf. 2. lib. 4. Rebuffus tractatu de pacificis possessorib. nu. 196.*

16 Quamvis enim bona pœnitentium interdum non confiscentur; id tamen non ipso jure, sed principum indulgentia fit, hoc est, cum heretici convertuntur intra tempus, quod gratiae vocant; nam tunc privilegio Principis bona non auferuntur ab eis. *c. vergentis de hereti. prima instruct. cap. 3. & cap. 7. Feli. conf. 10. Brunus lib. 5. de heretic. cap. 6.*

17 Hoc amplius constituerunt Reges Catholici, ut ii, qui ad rectam fidem redeunt intra tempus ab Inquisitoribus præfinitum, bona omnia perinde recuperare, ac dispensare queant, ac si nunquam in heresim incidissent; excepto, si bona immobilia alienare voluerint; id enim prohibentur facere sine decreto Principis; ne bonis omnibus venditis ad religionis hostes transfligant. *2. instruct. cap. 25.*

18 Illud quæsum est, an Pœnitentes isti exempti sint à jurisdictione Regia, & ab Inquisitoribus dūtaxat puniri possint; Et multi quidem putabant, à judicibus Regiis hos puniri non posse, tametsi hominem vulneraverint, aut occiderint; quia Leonis Magni decretum extat, quo pœnitentium causæ ad Ecclesiasticum judicem remitti videntur; Et Gratianus addit, generaliter id esse accipendum, tam in civilibus causis, quam in criminalibus; nec desunt Jurisperiti hujus opinionis auctores. *c. aliud 11. q. 1. & inibi interpretes Calde. conf. 7. tit. u. de judiciis. Hostien. in summa tit. de foro compet. Guil. in speculo. tit. de competen. judi. aditio. §. 1. versi. 17. Anto. in c. 2. de foro competen. Alciatus in praxi. tit. de competen. judi. aditi. versi. 16. Augusti. Berojus in c. de his de accusatio. ubi ait, hanc esse communem opinionem.*

19 Sed haec opinio à ratione, & veritate longè estaversa; nec enim crimen eximit quenquam à judice suo; nec lex aliqua istos liberat à jurisdictione Regia; atque ea quidem multorum sententia est, qua utimur. *l. pen. ff. de interd. & relegat. Innoc. in c. significantibus de officio delegat. Abbas, Fran. Areti. Andr. Siculus in c. 2. de*

deforo competet. Maria in cap. I. ejusdem titu. versicu. decima declaratio. Covar. lib. questionum cap. 34.

20 Neque his obstat decretum Leonis Magni; illud enim consilium est, non lex; nec de reo loquitur, sed de actore. Nam, & in epistola, quæ est ad Rusticum cap. 8. inquit: *Si quis pœnitens habeat causam, quam negligere forte non debeat, melius expedit Ecclesiasticum, quam forense judicium;* & ita multi ea verba interpretantur. c. ult. 14. qu. 1. Hugut. Archid. Torquemada, & Prepositus in c. aliud 11. q. 1. Frān. Areti. & And. Siculus in c. 2. deforo compet.

21 Adde, quod pœnitentes illi, de quibus Leo locutus est, non fuerant hæretici Ecclesiæ reconciliati, sed religiosi homines, qui statum pœnitentiæ profitebantur; hi autem quodam modo Ecclesiastici erant; nam per manus impositionem ciliicum accipiebant, & vestitum commutabant, ut in Concilio Agathensi cap. 11. proditum est. De his quoque in Concilio Aurelianensi cano. 16. cavetur, ut qui pœnitentiæ benedictione suscepta, ad secularem habitum, militiamq; reverti præsumperit, excommunicatione plectantur. Et in quarto Concilio Toletano can. 53. decreverunt Patres, ut quicunq; ex secularibus, accipientes pœnitentiam, totonderint se, & rursus prævaricantes, laici effecti fuerint, ab Episcopo suo ad pœnitentiam revocentur: quod si admoniti ad pœnitentiam redire noluerint, ut veri Apostatae coram Ecclesia anathematis sententia condemnentur. Prætero multa in eandem sententiam. 3. Concil. Toleta. cap. 12. & Concil. 13. cap. 10.

22 Pœnitentibus autem reconciliatis Ecclesiæ, & filiis, ac nepotibus damnatorum interdictum est, ne argento, & auro, & pretiosis vestibus, & armis utantur, & ne officiis publicis fungantur, quod poena ignis sanctum est; sed hodie arbitrio Inquisitorum puniuntur ii, qui secūs fecerint. Et olim quidem togæ jure carebant, quibus aqua, & igne interdictum erat, ut lib. 4. epistolarum. Plinius est auctor.

23 Capite sexto primæ instructionis præterea prohibetur, ne isti in equum ascendant, aut vehantur in equo, idemq; erit in equa; nam appellatione masculi, fœmina comprehenditur. l. si ita scriptum. ff. de lega. 2. l. legatis. 5. iumentis de lega. 3.

24 Sed neque in equulis sedere poterunt; quia equus parvus, equus est; & quamvis varii sint equuli, & variis nominibus appellantur, non ideo tamen equi esse desinunt, nec genere differunt, sed mediocritate. l. ulti. ff. de feudo instru. vel instrumento. legato.

25 Plusculum dubitationis habet, an isti mula ad vehi possint; mula enim alterius speciei est. Verum eadem omnino ratione, neq; in mulam ascendere poterunt. Adde quod mulæ Hispanæ non nunquam sunt equis pretiosiores. Quin etiam Rex ille David mulam suam plurimi fecisse videtur, cum filium suum Solomonem Regem creare volens, *Imponite, inquit, filium Salomonem super mulam meam;* & Reges olim albas mulas in pretio habebant, ut Chrysostomus in Evangelium Joannis est auctor. homil. 11. lib. 3. Regum cap. 1. l. qui duos. ff. de legat. 3.

26 Ad summam, si mula, mulus, & equulus, frænis, & ephippiis ornati sint, non magis uti eis poterunt isti, quam generosis equis. Quid? Quod si aliunde argumenta sumere licet, nec asinis, nec vehiculis uti poterunt; sed pedibus iter facere debent; nam, & ea pœnitentia quibusdam facinorosis imponitur. c. admonere. c. latorem. 33. qu. 2. canone ultim. Concilii Vormaciensis can. ultim. 13. qu. 2.

27 Questio quidem vehemens, atque admodum implicita est; quo tempore, & quomodo hæretici pœnitentes admittantur. In solutione hujus questionis longa distinctione opus est. Aut enim occultus hæreticus à nemine indicatus, se ipsum ad Inquisidores defert, & errores suos plenè fatetur; & is proculdubio recipiendus est, nec debet ei publica pœnitentia imponi; sed secretò absolvendus est, quemadmodum sub titulo de confessis pleniùs diximus.

28 Aut alio in Regno publicè Apostata, vel hæreticus fuit, & antequam adversus eum quispiam testimonium dixerit, ipse ad sanam mentem sponte rediens, veniam, & absolutionem ab Inquisitoribus postulat, & is quoq; admittendus est; sed errores abjurare publicè debet, & salutarem pœnitentiam agere. Cœterum nec pœnam carceris patietur, nec habitum pœnitentium induet. l. instruct. cap. 8.

29 Aut metu imminentium probatum

3. Reg. 1.

num ad Inquisitores venit, & conselatoris indicat, & errores suos plenè fatetur; & is quidem, si testes contra eum supervenerint, Ecclesiæ reconciliandus est; sed mitius cum eo agi debet; nec enim ad perpetuum carcerem damnandus est, nec habitum pœnitentium diu portabit. *I. quisquis. S. ulti. C. ad leg. Juli. Majest. Hostien. & Felin. in c. de hoc de Simoni. Tiraquel. de pœnis. causa. 30.*

30 Aut jām comprehensus, in carcerem conjectus fatetur hæreses; & quidam putant hunc admittendum non esse, quia tunc confessio spontanea non est; sed horum opinio crudelis, & falsa est, & ab omnibus ferè damnata; quia lex Pontificia nil tale fancivit, nec efficit carcer, ut ea confessio non videatur sponte facta. c. ad abolendam de hæreti. Grillan. questio 5. Alex. conf. 9. lib. 7. Sylvanus conf. 89.

31 Quinimō, qui admonitus confiteritur hæreles, priùsquam ei dicta testium edantur, benignè recipiendus, nec ad perpetuum carcerem damnandus est, nām, & is fateri videtur, antequām deprehensus sit; nondum enim testibus, aut confessione convictus est. Hostien. in summatit. de hæreti. S. qualiter deprehensus, cuius sententia ab omnibus probata est, & prima instructione confirmata cap. 11. addo. c. presbyterum 50. distinct.

32 Aut confitetur post editam accusationem, & admittendus quidem, sed severius puniendus est; quia non antè confiteri voluit, quām ex accusatione instrueretur, & planè intelligeret quarum hæsum accusaretur.

33 Aut postquam testibus convictus est, idest, publicatis testimoniis, confiteretur errores; & is etiam admitti poterit, sed in perpetuum carcerem detrudendus, ut Gregor. IX. constituit, qui Lucio III. non adversatur, ut maiè Sylvanus existimat; sed in diversis speciebus loquuntur. c. pen. S. ulti. c. ad abolendam de hæreti.

34 Lucius quidem ait; Quicunq; manifeste fuerit in hæreti deprehensus, nisi continuo post deprehensionem erroris. ad Fidei Catholicæ unitatem spontè recurrerit, secularis judicis arbitrio relinquatur. Omiserat Maximus ille Pontifex, qualem pœnitentiam agere debeant qui, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad Ecclesiæ gremium; idque est, quod Grego-

rius supplet, dicens: Ad agendam condignam pœnitentiam in perpetuum carcerem detrudantur.

35 Ex quibus id quoque intelligitur, quod is, qui confitetur errores, antequām deprehendatur, idest, priùsquam testibus publicatis, aut sua ipsius asseveratione, convincatur; is, inquam, damnandus non est ad perpetuum carcerem; sed judicium arbitrio salubris pœnitentia imponenda est ei. c. mensuram de pœnitentia. distinctio 1. l. 1. ff. de jure liberandi.

36 Sed quoisque admittetur hæreticus? multi ajunt, hæreticum pœnitentem Ecclesiæ gremio excipiendum esse, etiam post sententiam definitivam, donec tradatur curiæ seculari; quia quandiu est sub Inquisitorum manu, tandiu videtur locus esse misericordiae. Joan. And. Abb. & Ana. in c. excommunicamus 1. S. 1. de hæreti. Card. in c. ad abolendam. Alvaro. in S. Gazaros de statu, & consuetudi. lib. feudo. Silvester. in summa, verbo hæresis 1. qu. 12. Decius conf. 137. Albertin. in cap. 1. de hæreti. lib. 6. q. 12. Boherius decisione 343. Ludovi Care de hæreti. nu. 159. Julius Clarius lib. 5. recepta sententia. S. hæres. Fran. Burfatus, conf. 90. nu. 34.

37 Hæc autem opinio à jure, & ratione longè est aversa; Jura enim exigunt, ut statim post deprehensionem convertatur hæreticus. Et (a) D. Cyprianus inquit: Prohibendi sunt a spe communionis, & pacis, qui in infirmitate, atq; pericula cœperint deprecari; quia rogare illos, non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit. (b) Adde quòd Judex, postea quam semel dixit sententiam, judex esse definit; semel enim male; seù benè functus est officio. c. idcirco de pœnitentia. dist. 7. l. judex ff. de re judic. l. s. quis forte ff. de pœn.

38 Aliorum est opinio, id tempus in arbitrio Judicū esse; ii enim magis scire poterunt, quoisque sit quilibet admittendus. Hostien. in c. ad abolendam Matth. in constitut. Siciliae titul. 1. Grillan. de hæreti. quest. 5.

39 Verū ea periculosa opinio expensa quoque, atque ejecta est; nec enim vita pœnitentium ex arbitrio judicū penderre debet, quorum arbitratui leviora duntur taxat relinquenda sunt, & ea, quæ impossibile fuit Legislatori definire, ut Plato, & Aristoteles tradunt. An fieta sit, nec ne, cujus-

cujuslibet poenitentis confessio, id quidem legislator prævidere non potuit, cum sit magis facti, quam juris; quamobrem arbitrio judicum id ipsum reliquit, tempus autem facile präfinire potuit. *Plato 9. de legibus. Aristote. lib. 1. rheto. cap. 1. c. ut officium. S. si verò de hæreti. lib. 6. l. mora. ff. de usuris.*

40 Sapientè igitur decreverunt maiores nostri, ut hæretici poenitentes usq; ad sententiā definitivam admitti possint, nec deinceps venia, aut clementia sit locus; quod, & Gerson, & nostrates tradiderunt; & eo jure utimur. Verba Geronis sunt; *Dificillimum est convincere, aliquem pertinacem, & incorrigibilem fuisse antè judicium; nám et si millies protestatus fuerit antè sententiam, quod defendet errorem suum, admittitur tamen ad veniam in punto sententiae proferendæ, si se monstraret pœnitere, & velle stare judicio superioris; Quamvis Occam videatur oppositum tenuisse, contra quem est usus, & lex Ecclesia. Hæc ille. 1. instruct. cap. 12. Gerson. 2. tractatu de schismate. Gonsal. de hæreti. pravit. q. 20. Alberti in c. 1. de hereti. lib. 6. quest. 12. Alfon. lib. 1. de justa hæret. punit. cap. 22. Bertran. conf. 212. lib. 2. Zanchi. cap. 16.*

41 Suprascriptis tamen vehementer obstat celebris illa Lucii constitutio, quæ, ut admitti queat hæreticus, exigit, ut sponte, continuo, & cōfestim ad unitatem Catholicæ Fidei recurrat. Quomodo sponte ad unitatem redit, qui squalore fatigatus carceris, & siccè monitus, post sexcenta periuria, vix tandem confitetur errores? Quomodo continuo, cōfestimque ad Ecclesiam recurrit, qui post admonitiones, post accusationem, post edita testimonia, post menes plures, supplicium deprecatur? *c. ad abolendam de hæret. Godofre. in l. 4. C. eodem tit.*

42 Ut ea dissolvantur, observandum est in primis, quod lex Pontificia non requirit, ut omnes hæretici sponte sua convertantur; sed ii duntaxat, qui Clerici, aut Monachi, aut cuiuslibet religionis obumbratione fucati fuerint; hi maximè ad fidei unitatem ultrò redire debent; quia, ut Cyprianus inquit; *Religio vñjolata, aut fraternitas perdita duplices penas eis irrogabit.* Atque hæc quidem est Legislatoris distinctio Clerici à Laico, haec tenus à nemine animadversa.

43 Deinde, notandum, animadver- Quid signi- tendumq; est, verbum *sponte*, non semper facit verbu significare liberam voluntatem sine respe- iponte. Et cujusquam, ut in loco illo Poetæ: *Saturni Gentem non vincis, nec legibus equam;* sed sponte sua: & in multis juris civilis locis; Nonnunquam enim sponte fieri dicuntur, quod quis voluntate sua, per se, & suo judicio facit; quin etiam quod fit, alio instante, atque impellente, sponte fieri dicuntur. Cicero ad Atticum: *quod profectus cum sua sponte, cum te instante faciet.* Et libro de Oratore: *Sisua sponte, quod impellimus, inclinant.* Denique sponte quoq; fit, quod nulla vi adhibita fit; idem Cicero de senectute: *Senex autem, sicut sua sponte nulla adhibita vi consumptus ignis, extinguitur. l. sed, & si alio. l. qui totam. ff. ad Trebelli.*

44 Sic ergo in proposito, sponte sua confiteri is quoq; dicetur, qui conjectus in carcerem, suo judicio, & voluntate sua fatetur errores, nulla vi adhibita. Quod eo magis intelligi potest ex subjecta materia; quia Pontifex Maximus ait, eos ad Fidei Catholicæ unitatem sponte recurrere, qui postquam fuerint in hæresi deprehensi, ad Ecclesiam redeunt; deprehensio autem est, cum quis in facinore manifesto deprehenditur; aut cum asservatione sua in errore persistit, aut cum testibus, vel scriptis planè convincitur. Ceterum quoq; modo deprehensus confiteatur, non omnino fatetur liberè, & ultrò, & nihilo minus confitetur sponte; nec enim omnis coactio voluntatem excludit. Cogitur aliquis vi veritatis, cogitur aliis consciētia, & aliis voluntate sua, ut ait Comicus in Andria: *Coactus, inquit, tua voluntate es.* Et in eodem opere: *Coactus legibus eam uxorem ducet.* Et in Adelphis: *Quod vos jus cogit, id voluntate impetrat. c. ad abolendam, & inibiglo. & omnes l. si mulier. 5. ulti. ff. quod met. causa.*

45 Plusculum dubitationis ea res habet, cū reus non antè confiteri vult, quam confessio ab eo vi adhibita, id est, tormentis extorqueatur; videtur enim non sua sponte fateri, cui consequens est, ut admittendus non sit; Et ita Laurentio Sylvano placuit. *conf. 89.*

46 Sed id ego longè secus existimo; nám, & si prior illa confessio tormentis extorta sit; ea tamen efficax non est ad pro-

probationem, & condemnationem, nisi sponte posteriore confessione rata habeatur; cum autem Reus confessionem vjolentam ultrò ratam facit, non est censendus invitus; nec illa rati habitio vi adhibita extorquetur, sed omnino voluntaria est. Relinquitur ergò, ut si ejus confessio justa fuerit, is quoque admittendus sit. Et hæc sententia judicium omnium censu probata, & recepta est.

47 Supereft, ut alterum scrupulum eximamus; quomodo continuò, & confestim ad unitatem Ecclesiæ recurrat is, qui post longum tempus confitetur errores; sed lex Pontificia id exigit, post deprehensionem, hoc est, ut postquam fuerit Reus in haeresi deprehensus, continuò, sive confessim ad Ecclesiam redeat: ex autem dictiones cum aliquo temperamento temporis accipiendæ sunt, & modo brevius, modo longius tempus prò subiecta materia exigunt. Näm, & Ulpianus modicum tempus esse dixit tringinta dierum; & in proposito, non solet esse tempus longum a deprehensione usquè ad sententiam; neque hoc intervallum alio fine terminari potuit. *l. ratum, & l. quod dicimus. ff. de solutionibus. l. promissor de constitut. pecu. l. 1. ff. item si ita. ff. ad leg. falcid. l. 1. in princip. ff. de itinere actuque privato. l. quo enim ff. 1. ff. rem rat. haberi interpretes omnes in l. 3. ff. eum igitur. ff. de vi, & vi armata.*

48 Igitur hæreticus errores confessus antè sententiam definitivam, recipi quidem poterit; sed Judices non semper eum admittere debent, nisi confessio justa sit, & non falsa, & ficta, seu simulata. Qua in re iterum eodem loco Laurentius Sylvanus labitur, dicens non esse in arbitrio judicium, non admittere hæreticum confitentem antè sententiam; quasi verò Judicium arbitratu Rei condemnarentur, & nō potius id fiat à lege Pontificia, quæ non potuit hæc facta, & eorum circumstantias prudentiæ judicium non relinquere. *c. ut officium. ff. 1. de hæret. lib. 6. l. mora. ff. de usuris. l. 1. ff. ad Turpil.*

49 Quod si cui longum esse videatur expectare usque ad sententiam; is multa consideret. Primùm quod nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est. Deinde, quod Sextus Cæcilius angustissimum tempus esse dicebat sexaginta dierum alienandis, manumittendis vè servis; non

erit igitur longum, plures dies opperiri, ut hæreticus convertatur, & vivat. Ad hæc, difficilimæ sunt repentinæ mutatio-nes; itaq; tempore hæreticus eget, ut ab impietate discedat. Tum illud addo, quod Reipublicæ quoq; interest, ut hæretici spe veniæ consequendæ, participes impieti-*tais* Judicibus indicent; quod facere non solent ii, qui sciunt, sibi non esse ignoscendum. Postremò, non est usque adeò facile, ac dulce, fateri se fuisse hereticum, ut pudor, ut infamia, ut publicatio bonorum, ut habitus impietatis, denique ut dæmon ipse non vehementer obfistat. Ni-hil ergò humanum à nobis alienum esse debet. *l. prospexit. ff. qui, & à quibus. c. si sermo de pœnit. dist. 2. c. ancillam 32. q. 2.*

50 Vidi ego dicentes: Qui fieri potest, ut convertantur spontè, ii, qui latitabant, fugiebant, & vix comprehendi poterant, & inviti detinentur in carcere? Eorum confessio metu mortis imminentis magis fit, quam ut revertantur ex animo. Quibus respondere solebam: spiritus ubi vult, spirat, & vexatio dat intellectum: Ecclesia de occultis non judicat; leges Pontificiæ in haeresi deprehensorum admittunt: omnia sunt in benignorem partem acci-pienda; propensiores debemus esse ad absolvendum, quam ad condemnandum; & pœnis legum contenti, severiores esse non debet, quam leges ipse: nec præsumptio-nibus, & iuspicionibus quenquam damna-re debet. Nabucodonosor pœnitentiam *Daniel. 4.* meruit fructuosam; non ne post innume-ras impietas flagellatus, pœnituit, & Regnum, quod perdidera, rursus accepit? *c. Nabucodonosor. 23. quæst. 4. l. si stipula-tio 19. de verb. obligat.*

51 Nos verò integrum confessionem, justam esse judicamus, præsertim cum reus flevit, & ingemuit; hæc enim sunt signa veræ confessionis, & pœnitentiæ; juxta quod Propheta Regius inquit: *Lacrymis Psal. 6. meis stratum meum rigabo.* Et alibi *Labo-ravi in gemitu meo, & gemitus meus à te non Psal. 36. est absconditus:* & Apostolorum Princeps flevit amarè. Prætero multa in hanc sententiam, quæ ex Hieronymo, Ambrosio, Chrysostomo, Augustino, aliisq; multis Gratianus retulit. *Luca 22. c. lacrymæ. c. porrò. c. convertimini. c. quem pœnit. de pœnitentia distin. l. c. pœnitentiam. c. sunt plures de pœnit. dist. 3.*

Genes. 25.

52 Nec me latet, lacrymas nonnunquam nihil profuisse; veluti cum Esau non invenit pœnitentiæ locum, quāvis cum lacrymis inquisisset eam; sed lacrymæ illæ, ut ait Chrysostomus, non erant pœnitentiæ, sed animi vjolenti, & indignationis interne; quod ex operibus ejus perspicuum est; vel, ut recte inquit Anselmus: *Liret ubertim sferet, tamen pœnitentiæ locum non invenit, per quam primogenita, quæ prius vendiderat, recuperaret; vel benedictionem, quam frater ejus acceperat, ipse sumeret; quia serò flevit, & serò pœnitentiam quæsivit. Impossibile enim jam erat mutari quod factum fuerat.* hæc ille ibidem, ad Hebre. 12. c. irrisor. c. Judas de peniten. distin. 3.

Humilitas pœnitentiæ, humilitas; nec enim sufficit Optimū pœnitentiæ si à præteritis malis recedere, nisi etiam de gnum in heretica conuerso. his, quæ facia sunt, satisfiat Domino per pœnitentiæ dolorem, & per humilitatis gemitum; quia pœnitentia est humilium, & bonorum fidelium pœna quotidiana, ut Augustinus inquit, & ubi superbia regnat, humilitas locum habere non potest; sine humilitate verò veniam sperare non licet. Superbi autem omnes hæretici sunt, ut sèpè Hieronymus inquit; itaq; pœnitentes superbi hæretici adhuc esse videntur. c. non sufficit. c. tres sunt. c. quis aliquando in fine. de peniten. distinct. 1.

54 Existit autem hoc loco quæstio subdificilis, an is, qui docet hæreses, quem dogmatizatorem vocant, recipiendus sit, redire volens; Et prima quidem fronte videtur, hunc pœnitentem admittendum esse; nàm, & Lucius III. in constitutione illa celebratissima, qua hæreticos pœnitentes excipit Ecclesiæ gremio, eum quoque accipit, qui de Sacramentis Ecclesiasticis aliter docet, quām Sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat. c. ad abolendam de hæret.

55 Sed ea Constitutio eget interpretatione iusta; non enim recipere videtur dogmatistam, sed credentem; nàm in prima parte utrumque pariter vinculo perpetui anathematis obligat, quia uterque in excommunicationem incurrit; cum autem de admittendis pœnitentibus loquitur, nullam Doctoris mentionem fecit. Nec existimandus est Legislator æqualitè dissimiles accipere voluisse, cum sit longè gravior Magistri, quām Discipuli culpa;

lapsis enim, & errantibus subvenitur, non autem seductoribus perditis, quibus lex Divina non parcit. Ait enim lex: *Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius, aut uxor, vel amicus, clam dicens: eamus, & servamus diis alienis; non acquiesces ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum, sed statim interficies.* Sit primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum; lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. Deutero. 13. l. hi qui. C. de apostatis.

56 Huc accedit, quòd consequens clausula generalis, non est æqualitè ad antecedentia referenda, cum ratio dissimilis fuerit, & inæquabilis causa. Quis autem ignorat, maximam esse distantiam inter Doctorem, & Discipulum, deceptorem, atque deceptum? l. cohærendi. §. qui discretas, & inibi. Areti. de vulga. & pupilla. Angel. in §. hinc nobis authen. de heredi, & filci. Imol. in l. Caius solut. matri. Paul. in l. ulti. C. de senten. Alex. in l. in testamento. C. de testam. milit. Decius conf. 456.

57 Quamvis autem aliis quoque Pontificiis legibus pœnitentes hæretici recipiantur; ea tamen regula generali non comprehenduntur hæresiarchæ, neq; Doctores errorum. Et si enim aliis hæreticis venia concedatur, isti tamen severissimè puniendi sunt, qui Magistri fuerint, & impietatis Duces. Sic olim, quia populus Israel fornicatus cum filiabus Moab, adoravit deos earum, iratus Dominus ait ad Moysem: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel;* Sic etiam duces seditionum durius puniri solent, etiam si cœteris ignoscatur. Numerorum 25. & l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Juli. de vi. publica. Tiraquel. lib. de penitentia. 74.

58 Ad hæc, Pontificiæ leges, quæ hæreticos pœnitentes recipiunt, non sunt ad eos trahendæ, qui non una morte digni sunt, sed pluribus; satis enim, superq; est, ut uno criminis morte dignissimo ignoscatur; nec justum, aut æquum est, ut multæ crimina sint impunita. Hæreticus autem propter quamlibet hæresim in pœnam mortis incurrit; qui verò Doctor hæresum est, hoc ipso altera dignus est morte; nàm, ut lex ait; *Ultimo supplicio coercendis sunt qui*

qui illicita docere tentaverint; & qui fidem alterius expugnant perversa doctrina. l. quicunque. C. de hære. l. pen. de apostat. & l. si. de Judæis. l. 75. tit. 6. lib. 16. C. Theodosiani. l. 1. §. persuadere, & §. sed utrum. ff. de servo corrupto.

59 Accedit eòdem, quòd lex, quæ de aliquo crimine simpliciter loquitur, servanda non est, cum alia concurrunt crimina. Ut enim Ulpianus inquit; *Nunquam plura crimina concurrentia faciunt, ut ullius impunitas detur; nec delictum ob aliud delictum minuit penam; sed interest publice nullum impunitum relinqui. l. nunquam plura de privatis delictis. l. si adulterium cum incestu. l. vim paßam. §. præscript. ff. ad leg. Juli. de adulte.*

60 Itaq; relinquendus est curiæ seculari Hæsiarcha, & Magister errorum, & eò magis, si multis nocuit; venia enim indignus est, qui hæreses pluribus persuaserit; perindè atque homicida, qui multos occidit homines; Näm, & hereticus tot occidit homines, quot induxit; homicida est, & dolosus quotidie animarum sanguinem fundens, ut inquit Hieronymus in psalmum 5. l. 3. C. de Episcopali auctorita.

61 Præterea punire oportet hæsiarchas, nec eos ullo pacto recipere, ut ruddioribus discipulis, atque Reipublicæ melius eo exemplo consulatur. Et ut Divvs Hieronymus inquit; *Ideò magistri hæreticorum percutiuntur, ut salvi fiant discipuli.* in Amos cap. 9. Brunus lib. 5. de seditione. cap. 6.

62 Tum illud addo, quòd qui docet hæreses, non gladio, sed veneno pestiferi dogmatis interficit, non corpus occidit, sed animam; non brevi morte, sed sempiterna; quas ob res gravissimo suppicio dignus est. Huc accedit Augustinus alicubi dicens: *Penam Arrii apud inferos nondum esse ad certum acerbitatis modum terminatam; sed adhuc eam augeri, quòd nec dum finis sit sui pravi dogmatis, quo plurimorum animas non cessat occidere.* l. 1. C. de maleficiis. l. sancimus de Sacrosanct. Ecclesia. l. respiciendum. ff. de penis.

63 Ex quibus omnibus, aliisq; multis perspicuum est, Magistris Lutheranarum hæresum nullo pacto ignoscendum esse. Quippè cum multis simul vitiis, & flagitiis sint contaminati; hostes Ecclesiæ, ini-

mici Sanctorum, Divini juris violatores, Sacrilegi, bonorum operum, atque adeò bonorum omnium morum corruptores, Rerum publicarum eversores. Nec enim ignosci potest iis, qui nefaria crimina tantorum facinorum, ac tam atrocium suscipiunt.

64 Magno quidem argumēto est Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos cap. 10. dicens: *Irritam quis faciens legem Moysi, sīnē ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur; quantō magis putatis deteriora mereris supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duixerit, in quo sanctificatus spiritu iugatio cōtumeliam fecerit?* Lutherani autem filium Dei, & Ecclesiam sponsam ejus conculcant, & sanguinem testamenti polluant, Evangelium depravantes, & fide vivabutentes, & Sacmenta omnia tollentes, ac profanantes. Deniq; Spiritui Sancto contumeliam faciunt, traditiones ejus irridentes, ac planè dicentes, nullam veritatem eum docuisse per mille quingenitos circuitè annos. Relinquitur ergò, ut seductores Lutherani, Apostolo judice, sīnē ulla miseratione puniantur. Cum Lutheranos dico, Sacmentarios, Anabaptistas, Hugonotos, & ceteras hujus temporis pestes intelligo; quia eadem ferè causa eorum omnium est.

65 Præterea, qui docet hæreses istas, flagitium grave committit, non solum damnable, sed etiam damnosum; Falsarius est pessimus, qui non literas Pontificis fallat, sed Omnipotentis Dei. Cùm autem Ecclesia non habeat pœnam condignam, qua justè hunc punire possit; restat, ut eum curiæ seculari relinquat. c. novimus de verb. signifi. c. ad falsariorum de crime falsi. c. cum non ab homine de judi. & inibi Anchæ. & Alcia. Abb. & cœteri in s. at si Clerici de judi. Felin. in c. 1. de constitutio.

66 Deindè, qui dogmata persuadent, ii proculdubio Rempublicam ipsam distractibant, ac dissipant; quod cum hæreticorum ferè omnium sit, isti tamen multò id magis efficiunt, qui hierarchiam Ecclesiasticam tollunt, & Christianam Rempublicam labefactant, atque perfringunt. Quamobrem severissime puniendi sunt, non modò, ut pestiferi hæretici, sed etiam ut seditiosi, atq; eversores Reipub.

*Consilium da-
tum Cæsari
à Macena-
te.*

67 Consuluit Mæenas Romanorum Sapientissimus, ut non solum more Majorum Augustus Cæsar nomine diligentè coleret, sed & alios ad eum cultum compelleret, eos verò, qui peregrinum aliquid, aut novum in religione tentarent, puniret, & coerceret; non solum religionis causa, sed etiam ipsius Reipublicæ, ut à Dione proditum est lib. 42. Videbat vir prudentissimus, religione mutata, mutari quoque Republicas; utrumque autem in benè constituta Republica perniciosissimum est, & maximis suppliciis dignissimum.

68 Ille quoq; hæreticus, qui Regi, aut Principi hæreses persuadere tentaverit, mea quidem sententia, sinè ulla miseratione Judici Seculari relinquendus est; conjunxit enim hæresim cum criminæ lese majestatis hostili animo adversus Principem, & Rempublicam animatus; Est quippè crimen maximi sceleris animam Principis, atque adeò Universæ Reipublicæ occidere velle. Näm, ut civis meus Seneca lib. 1. de clementia inquit; *Animus Reipublicæ Princeps est; Ille vinculum est, per quod Res publica cohæret: Ille spiritus vitalis, quæ tot millia hominum trahunt; Rege incolunt, mens omnibus una est: impiis regnantibus, ruina hominum.* Proverb. 28. Regia lex 1. 3. & l. 24. tit. 13. part. 2.

69 Similia dici possunt de hæreticis illis, qui Reginam, aut filias, vel sorores Regis venenatis doctrinis inficere conati fuerint; Näm & Reges ipsi per eas mulieres facilius perverti possunt; & in crimen lese Majestatis incurront, qui harum fœminarum pudicitiam polluant; ac multò quidem magis qui animas earum adulterant. Regia lex 1. cum seq. tit. 14. part. 2. c. ulti. de conversio. conjugato.

70 Eadem dici possunt in eos, qui filios Regis inficiunt; nam & hi Regiam quoq; Majestatem lèdunt. Quadus Manichæos suæ ditionis omnes occidit, eorumque Episcopum, & libros combussit, quòd unum ex filiis suis, in detestandam illam hæresim pellexissent; auctor Johannes Zonaras in imperio Justini Thracis.

71 Ad postremum, Doctores, sive Magistri istorum dogmatum, non sunt puniendi, ut coeteri hæretici, sed poenis severissimis sinè ulla miseratione coercendi; tūm quia exacerbāda sunt supplicia, quia multis grassantibus exemplo est opus; tūm

etiam quia pròpter immanitatem facinorum licitum est à regulis juris discedere, & ut Jurisperiti ajunt: Propterea licet jura transgredi. l. aut facta. & ult. ff. de pœn. Innoc. & ceteri in c. 1. de constit. Tiraquel. lib. de penis, causa 49.

72 Quòd si quis docere voluit hæreses, & nulli nocuit, recipi fortassis poterit; sed majora in eo signa poenitentiæ requirenda sunt, ut ne ficta ejus conversio esse videatur. Neque enim facilè credens est quispiam ab extrema impietate discessisse repente; Näm *perverti*, ut Ecclesiastes inquit, *difficile corriguntur, & mali homines, & seductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes*, ut ait Paulus, in posteriore epistola ad Timotheum. cap. 3. Ecclesiastes cap. 1.

73 Ex eo autem, quod supradiximus, nata dubitatio est, an hæreticus post sententiam definitivam conversus, qui se dixit poenitentem velle, & alios hæreticos iudicibus indicare, si ob eam rem à Judice Seculari restitutus sit Inquisitoribus, & coram illis plenissimè confessus fuerit, relinquendus sit iterum eidem Judici Seculari. Quæ quæstio cum superioribus annis apud Inquisidores Conchenses ex facto agitata esset, consulti supremi Judges, multiq; periti, unanimi sententia responderunt, poenitentem ejusmodi non esse Curia Seculari iterum relinquendum; tūm quia veram confessionem fecerat coram Inquisitoribus, & ab illis tradi non debebat; tūm etiam quia Secularis Judex juri suo renunciasse visus est, qui hæreticum sibi relictum Inquisitoribus tradidit. Adde, quòd, nec bonum, nec æquum patitur, ut qui jām nec imponitens, nec relapsus est, seculari potestati ullo modo tradatur.

74 Coeterum Sacerdotibus, & aliis Clericis non solet publica poenitentia injungi, tūm propter ordinis dignitatem; tūm etiam ne Grex fidelium offendatur, & patiatur scandalum. c. illud. c. alienum. c. de his. c. confirmandum 50. dist. c. presbyter 82. distinct. & inibi. Archidia. Präposit. & coeteri. Alex. Ales. 4. part. quæst. 64. membro 3.

75 Sed quāvis hoc in levioribus criminibus servandum sit; in gravioribus tamen Sacerdotes etiam cogendi sunt ad subeundam publicam poenitentiam; & ed ma-

magis in criminè hæresis, quo Sacerdotes gravius, quam Laici delinquent. Ut enim Cyprianus inquit; *Cum Laicos deceat, ne occasionem blasphemandi opponant; tūm maximè Clericos vehementer necessitas ista contingit; quibus, aut religio blasphemata, aut fraternitas perdita, penas duplices irrogabit.* c. presbyter. 82. distin. c. ulti. 30. distin. c. si quis Episcopus. 81. distinc. c. si quis Sacerdos. 30. questio. 1. Cyprianus tractatu de singularitate Clericorum. c. accusatus. 9. ulti. de hæreti. lib. 6.

76 Nec soli Clerici, & Presbyteri publicam pœnitentiam agere debent; sed etiā Episcopi, Cardinales, & coeteri quantilibet dignitate præfulgeant; par enim omnium conditio est in his, quae ad fidem pertinent Orthodoxam, ut suis locis fusi sūimus. Adde etiam, quod Clerici hæretici ad Ecclesiam redeentes, post alias pœnitentias, deponendi sunt, saltem degradatione verbali, qua suspenduntur ab exercitio suorum ordinum, juxta id, quod in Concil. Elibertino decreverunt Patres, hoc verborum tenore: *Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad Clerum promovendus; vel si quis sunt in præteritum ordinati, sīnē dubio deponentur.* hæc ibi. cap. 51. c. 1. de hæreti. lib. 6. & illic Domini. Philipp. Franc. & Alberti. notab. 6. Abba. Joan. de Ana. & Felinus in c. pen. de hæret. & in tracta. ejusdem tit. Grillan. questio. 7. Gonsalus quest. 19. Brunus lib. 4. cap. 13. Joan. Bernar. in pract. cap. 127.

77 Qui verò pœnitentiae injunctæ planè non satisfecerit, nunc pœna pecuniaria coeretur, nunc pro relapso habetur. Näm si pœnitentia injuncta omnino contraria est hæresi, puta, si pœnitenti præcipitur, ut abjuret, ut adversus errores suos prædicet, ut hæreticis non cōmunicet, vel quippiam simile, tunc ille, qui non paruerit, puniri poterit, tanquam relapsus; Si verò pœnitentia ad purgationem culpę tendat; ut puta, si jejunia, orationes, vel alia opera pia fuerint pœnitenti injuncta; is, qui ea omnia non fecerit, puniri poterit pœna arbitaria. Hæc est concors plurimorum opinio, à quibus ego vehementer dissentio; näm qui pœnitentiae injunctæ non satisfacit, pertinax, aut impœnitens est, aut quidvis potius, quam relapsus. Quod si eum sua negligentia, aut pertinacia iterum pœnituerit; arbitrio Judicium pœni-

tētiam denuò pro criminis qualitate age-re compelletur. Matthæ. Zenzeli. & Joan. Imolen. num. 23. in Clement. ulti. de hæret. Calderin. in c. literas de præsumptio. Fedr. Senensis consil. 156. Cardi. in Clemen. 1. 5. sane de usuris. Fran. Squillacen. de Fide Catholicæ cap. 19. Nicola. Arelata de hæret. notab. 30. Menoch. conf. 82.

78 Cum autem pœnitentia in plenisq; rebus arbitrio Judicium moderanda sit, necesse est, ut in ea imponenda Inquisitores multa considerent. Näm, ut Patres in Sexta Synodo generali decreverunt; Oportet peccati qualitatem speculari, & peccatoris promptitudinem ad reversionem, ut reducatur errans, & vulneratus curetur. Eaq; cautione procedendum est, ne per præcipitiā desperationis penitens detrudatur; neque ei laxentur habene ad vitæ dissolutionem, & contemptum. Ut rāque igitur scire oportet, & quæ sunt rigoris, & quæ commiserationis, ut homo ad claritatem illam supernam vocatus, prudenter gubernetur. Extat quoque Canon Concilii Vormaciensis hoc verbo- ferentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiae decernantur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda, singulorum causas singulatim considerare; originem quoq; modumque culparum, & affectus, gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteq; cognoscere: temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & etatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, etatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum, atque gemituum uniuscū jusque delinquentis, à Sacris regulis oculos non reflectat; hæc ibi: quæ quamvis de foro Sacro pœnitentiae dicta sint, ad forum tamen Inquisitorum omnino pertinere quivis facile intelliget; quia, & hoc forum mixtum est. 6. Synodo generali. cap. ulti. & Concilio Vormacensi. cano. 7. c. mensuram de penit. disti. 1.

79 In his autem, aliisque pœnis omnibus, ad misericordiam, & clementiam, quam ad crudelitatem, & severitatem proniores esse debemus. Beati misericordes (inquit Matth. 6. Salvator noster) quoniam ipsi misericordia consequentur. Et Sapiens in Proverbiis: Prou. 3. Misericordia, & veritas te non deserant; circunda eos gutturi, & describe in tabulis cordis, & invenies gratiam coram Deo, & hominibus. Profectò Justitia sīnē misericordia,

dia, & lenitate, non justitia, sed crudelitas est; Et si enim erremus modicam pœnitentiam imponentes, melius tamen est, sicut Joannes Chrysostomus inquit, propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem. Etenim Deus ipse, ut apud Oseam est, misericordiam mavult, quam Sacrificium. Et juxta Gregorii Nazianzeni sententiam: *Nulla ex omnibus re Deos perindè, ac misericordia colitur; quoniam nil aliud tam peculiare est Deo, quam illa.* Unde Claudianus eleganter cecinit:

Sis pius in primis; nam cum vincamur in omni

Munere sola Deos æquat clementia nobis. Et sicuti Cicero in oratione pro Ligario scribit: *Nulla virtus nec gratiæ, nec admirabilior misericordia est; homines enim ad Deos nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando.* Quærendæ sunt ignoscendi causæ, ut Amianus Marcellinus ait, non puniendi occasionses; quod Judicis considerati est proprium. Et ut Sosipater quadam in epistola scribit; *Gratiæ, quæ justitiam transgrediuntur, ne gratiæ quidem dici debere videntur; amicas autem justitiae nemo rejecerit ultro, qui modo non ex querenti, aut petra natus sit.* Et mox: *Judicia quidem, quæ occupantur circa justitiae emanationem in contractibus, omnino non agnoscunt gratiarum genus; quæ autem circa delicta versantur, mansuetam, & humanam gratiarum faciem non recusant.* Denique pro Jacobi Apostoli sententia; *super exaltat misericordia judicium.* Matth. 6. Proverb. 3. Chrysost. in c. alligant. 26. quæst. ult. Osee 6. Nazianze. oratio 16. Claudianus de quarto consulatu. Honorii lib. 1 2. Ammianus lib. 19. rerum gestarum, epistola Jacob cap. 2.

Cap. 2.

80 Meminerint semper Judices Jacobi Apostoli eodem loco dicentis. *Judicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.* Perniciosè quidem Judices errant, qui severitatis gloriam affectant, & crudeles, & atroces sunt; Nam sicut misericordia sursum ad Deum levat, ita deorsum crudelitas in infernum dejicit; *Est enim hominum naturæ, quam sequi debemus, maxime inimica, ut Cicero libro 3. officiorum scriptum reliquit.* Igitur in levioribus causis, ut elegantè Marcellus inquit; *Proiores ad lenitatem judices esse debent: in gravioribus pœnis severitatem legum cum*

aliquo temperamento benignitatis subsequi. Jacobi 2. l. respiciendum de pœnis. c. licet. c. disciplina 45. distin. cum sequentibus.

81 Hactenus de pœnitentibus diximus; supereft ut pauca quædā de conversis breviter perstringamus. Conversos hoc loco intelligimus, eos omnes, qui ex Judæis, Mahometanis, aut alia qualibet Secta, ad Fidem Catholicam convertuntur; nam Vulgus Hispanorum eos tantum conversos nominare solet, qui ex Judæis conversi sunt, vel ex Judæorū gente descendunt. Hi autem docendi, & fovendi sunt, adjuvandi quoque, & honorandi, ut Catholicam Fidem libenter amplectantur; *Pri mordia Conversorum,* inquit Isidorus, blan dis refovenda sunt modis, ne si ab asperitate incipient, exterriti, ad priores lapsus recurvant. Nam, ut Chrysostomus ait: *Contumelia, ac derisiones non parum valent ad cōmovendam animam, nisi fides profundè sit radicata.* Nihil enim æquæ tabefacit mentem, ac dictoria, & convicia; nam multi viri per convicia sunt sapè subversi. Quod si quispiam eis persuaserit, ut deserant Catholicam Fidem, is ultimo supplicio lege Regia puniendus est. *pragmatica 11. Ecclesiastici 8. Stobæus sermone 110. Chrysostomus in dictum Apostoli, Habentes autem eundem spiritum serm. 3.*

82 Sed hinc aspera, & vehemens quæstio exoritur, utrum isti ad Fidem recentè conversi, & eorum liberi, veteribus Christianis in omnibus æquandi sint. Quidam multis argumentis probare conantur inter hos, & illos nullum esse discriminem constitutendum; quod facilè illis concederim in his tantum rebus, quæ ad Fidem, & Religionem, vel ad jus naturale, vel justitiam commutativam pertinent; in his enim omnes æquales esse debemus, sicuti illorum argumenta ostendunt. c. 1. cum sequent. 56. dist. glo. in regia l. 2. tit. 3. l. 4. forilegium. Buridanus in lib. 5. ethico. qu. 11.

83 In honoribus tamen, ac dignitatibus, in distributiva justitia, & id genus aliis plurimum refert, nobilis sit quis, vel ignobilis, civis, an peregrinus, Judæus, an Græcus, Neophytus, an ex vetustissimis Christianis; id enim ratione naturali apud omnes Gentes constitutum, & apud omnes Populos usitatum, & jure Gentium receptum est. Vide plura de hac re in defensione Statuti Toletani.

84 Postremò si Neophyti labantur in hæresim, aut relabantur, nondum satis edocti Catholicam Fidem, mitius cum eis est agendum; parcitur enim tyroni,

præsertim disciplinam ignorantis. *I. deferto rem. §. si plures. I. qui cum uno. §. ulti. I. qui commeatus. ff. de re militari. Tiraquel. lib. de penitentia 10.*

ANNOTATIONES.

4. In Sacro Inquisitionis foro &c.

Hæreticis pœnitentibus Sanctam Matrem Ecclesiam benigniter parcere apud omnes Doctores est in confessio, & usus quotidianus evidenter probat. Vide *tex. in l. Manichæus de hæretic. & in e. ad Abolendam §. presenti. §. laicus de heretic.* Materiam hanc pertractantes lege Auctores, quos longa serie refert *Farin. de hæresi quest. 193. §. 1. nu. 2. & Carenam de S. Off. part. 2. tit. 2. §. 1. ubi etiam num. 2. quis nam dicendus in proposito S. Officii hæreticus pœnitens declaratur.*

9. Ad hæc publicè pœnitentes &c.

De Vestitu pœnitentiali, quem vulgo Habitellum vocant, solito, ut portetur hæretico Pœnitenti in pœnam, à Iudicibus vjolata Religionis imponi, vide *Calderin. de hæretic. redemptibus, & conversis num. 8. & novissimè Farinac. de hæresi. quest. 193. §. 4. num. 91.*

11 Hoc vestitu insigniti esse debent Pœnitentes &c.

Vt sint mitiores imposterum, & humilientur, ut ait *Rojas singul. 154. num. 31. & sequen.*

15 Non solum &c.

Hæc est Italæ consuetudo, ut hæretico verè pœnitenti bona confisca ta condonentur. Vide *Clar. in S. Heres. num. 7.*

27 Quæstio quidem vehemens &c.

Pœnitentibus illis, qui sponte comparentes dicuntur, regulariter nullæ alia pœnitentia solent imponi, quam salutares; & secretò, si crimen secretum sit, semper abjurant. Quinam autem hi sint dicensi, & formam eos recipiendi in S. Inquisitionis Tribunal, vide apud *Pegnam in Praxi Inquisitor. lib. 2. cap. 4. nu. 1. & sequen. ubi Carena num. 1. & sequen.*

36 Sed quo usq; admitteretur hæreticus?

Hæreticum pœnitentem extra casus à Iure prohibitos; nedum post sententiam, sed etiam post traditionem factam brachio seculari, posse pro Inquisitorum arbitrio, ad miserationem admitti, præter hos à Simanc, citatos, tenuerunt alii quam plures, quos vide apud *Farinac. de Hæresi quest. 193. §. 3. num. 62.* Quod improbatum non est censendum; si admittatur praxis quam tradit *Eymeric. 3. part. Direct. de forma tradendi Hæreticum pertinacem alias non relapsum curiæ seculari. num. 204.* nempè quod dum Curia secularis suum officium exequitur, poslunt aliqui Viri probi, & fidei Zelatores, (quales sunt Romæ, & in multis aliis Civitatibus Italæ Confratres nobilissimi S. Ioan. Decolati.) Hæreticum associare, cumdemque inducere ad fidem Catholicam, & exhortari adhuc, ut ab erroribus resiliat. Quid enim tantus hic plus labor proficeret; si omnis spes redemptionis hæretico dempta esset? Vide quæ idem *Eymeric. prosequitur loc. citat.* & quæ hoc eodem tit. habet *Simanc. num. 72.*

37 (a) Divvs Cyprianus &c.

Veram esse hanc D. Cypriani sententiam comprobavit casus, quem refert ex *Eymeric. Carena de S. Off. p. 2. tit. 2. De hæret. pœnitent. §. 1. num. 6. de*

quodam Sacerdote hæretico, qui in Barchinon. Civitate ab igne, ubi jam cremari cæperat, ereptus, quoniā se abjurare velle clamitabat. post annos quatuordecim inventus fuit hæreticus, ut prius, immo, & multos alios sua hæresi infecisse; propter quod opus fuit illum denuò flammis adurendum remandare.

37 (b) Adde quod Iudex &c.

Notandum hanc regulam fallere in Inquisitoribus. Hi enim privilegium habent, ut etiam, pronuntiata sententia, duret eorum Iurisdictio in Reum damnatum; Quod patet, quia passim pœnitentias impositas, & minuant, & aggravant prout vident expedire. Vide *Eulcod. in Consultat. ad Inquisit q. 13. queri sequitur Archidiac. in c. ut commissi de Hæretic. lib. 6.*

40 Sapienter igitur &c.

Verissima est hæc Doctrina, quam S. Officii praxis ratam haber, nempè Hæreticum, qualicunque tempore pœnitentia ante sententiam, ad pœnitentiam esse recipiendum, nisi essemus in casu relapsi, & aliis, de quibus paulò supra. Vide *Zanchin. de Hæretic. cap. 16. nu. 7.* & est communis inter DD.

41 Suprascriptis tamen &c.

Continuò, & confessim ad unitatem Ecclesiæ reddit qui in quacunque parte Iudicii ante sententiam reddit; dictiones enim *Confestim, & Continuò* cum temporis temperamento debent intelligi, itaut in subjecta materia quandoq; longum intervallum, admittunt. Vide *Caren. de S. Off. part. 2. tit. 2. §. 1. De Heret. Pœnitent. num. 5.* & quæ hoc eodem tit. docet *Simanc. num. 47.*

54 Extitit autem quæstio.

Controvertitur hæc sententia; sed praxis S. Inquisitionis almæ Vrbis, quæ novissimè Michaelm de Molinos Hæreticum Dogmatistam pœnitentem, ad misericordiam recepit, ostendit non esse affirmativam reprobandam; præsertim, si concurrant quæ inferius docet *Simanc.* & quæ refert *Farinac. de hæresi quest. 193. num. 8. & sequen.*

77 Qui verò pœnitentiæ &c.

Hæreticos pœnitentes, qui sibi pœnitentias impositas non adimplent, ut relapsos esse puniendos multi docuerunt Auctores, quos vide apud *Farinac. de Hæresi quest. 193. §. 7. num. 140.* at contraria sententia, quæ tenet non tanquam relapsos, sed tanquam impœnitentes esse mulctandos, & quod propter ea, si resipiscant, esse recipiendos majori pœnitentia sibi injuncta, mitior est, & hanc, ut veriorem tenet *Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 54. num. 40. & cap. 55. num. 11. & cap. 56. num. 5.* *Pegna in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. qu. 97. comment. 146. Vers. Sed veniamus. Clar. in præf. S. heres. num. 10.* & alii quam plurimi Doctores, quos vide apud eundem *Pegnam loc. cit.*

81 Hactenus de Pœnitentibus &c.

Nota Conversi Vocabulum non adeò strictè accipiendum, ut quandoque etiam illis, qui ab Hæresi deficiunt, applicari non possit. Hi etenim, vocari quoque solent Conversi, ut videre est apud omnes DD.

De his verò ; qui ex Infidelibus Iudeis, Mahometanis &c. ad Catholicam Religionem converuntur, observa quid per constitutionem Lateran. Concilii sub Innocentio III. est eis præcipiendum, ne sectarum suarum, quas reliquerunt, Ritus obseruent. c. quidam extra de Apostat.

83 In honoribus &c.

Neophytes ordinari non posse Episcopos, Presbyteros, & Diaconos à Sacris Canonibus cautum est. Vide Concil. quod Apostolor. vocant cap. 8o. Nicen. 1. cap. 12. Laodicen. cap. 3. Sardicens. cap. 13. Arelat. 2. cap. 1. &c. quoniam dist. 48.

De Pertinacibus, & Impœnitentibus.

Titulus XLVIII.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ertinacia quid sit, & quis pertinax dicendus.
- 2 Pertinacia nonnullorum hæreticorum.
- 3 Pertinacium hæreticorum furorem eleganter exprimit Augustinus.
- 4 Pertinaces hereticos quomodo describat Bernardus, & Albertus Campensis.
- 5 Pertinaces hæretici dæmonibus pejores sunt.
- 6 Pertinaces quomodo puniendi sint.
- 7 Pertinacia, quæ consumatum facit hæreticum, cuiusmodi sit.
- 8 Pertinacem esse, qui credit contrarium ejus, quod scit Ecclesiam tenere, probatur ratione.
- 9 Pertinaces ex juris præsumptione qui sint.
- 10 Pertinax hæreticus esse censetur, qui asserit aliquam hæresim, cuius contraria veritatem Catholicam prius docuerat.
- 11 Pertinax prædictus hæreticus quando non censeretur.
- 12 Pertinax hæreticus esse præsumitur, qui diu persistit in errore, cuius contrariam veritatem Catholicam explicitè scire non tenebatur.
- 13 Præsumptio sola non sufficit, ut quispiam ut hæreticus puniatur, saltem pœna ordinaria.
- 14 Pertinax indicta causa judicandus non est, qui asserit propositionem aliquam hæreticam, cuius contrariam veritatem Catholicam explicitè scire non tenebatur.
- 15 Pertinax censetur, qui licet ignorantia probabili erret, legitimè tamen admittimus non respicere.
- 16 Pertinax is præsumitur, etiam si minus legitimè admoveatur, si statim cautela sollicitudine veritatem non querit.
- 17 Admonitio qualis esse debeat, ut hæreticum pertinacem faciat.
- 18 Admonitio, quæ censenda sit legitima.
- 19 Admonitionem legitimam esse Inquisitoris assertionem dicentis errare aliquem contra Fidem Catholicam, non nulli censem.
- 20 Admonitionem legitimam esse Inquisitoris prædictam assertionem, perperam negat Alfonsus Castrensis.
- 21 Pertinax quando censendus est, qui probabiliter ignoratio errat.
- 22 Pertinax quomodo censendus non est, qui probabiliter ignoratio ductus jurat se nunquam ab aliqua hæretica propositione discessurum.
- 23 Hereticus incorrigibilis quis sit dicendus.
- 24 Pertinacia quare in dubio præsumenda non sit.
- 25 Impœnitens quis dicatur.
- 26 Impœnitentes hæretici, qui suos errores negare, quam confiteri malunt, jure optimo comburuntur.
- 27 Heretici, qui errores omnes, de quibus manifestè convincuntur, confiteri non lunt, merito curiæ seculari relinquuntur.
- 28 Impœnitentes diminuti qui dicantur.
- 29 Pœnitentie in junctæ qui non satisficiunt, quomodo puniendi sint.
- 30 Inquisitores cognoscere possunt, an pœnitentes in junctam pœnitentiam agant.
- 31 Inquisitores contra illos procedere debent, qui ad Ecclesiam redeuntes, se ipsis, aut de aliis, plenam veritatem non dixerunt.
- 32 Inquisitores non debent statim prædictos homines curiæ seculari relinquere.

De Pertinacibus, & Impoenitentibus.

PERTINACIA fit pertinacia hærefis complementum, & quæ consumatum facit hæticum, opere pretium erit, quid pertinacia sit expli-
care. Pertinacia, ut inquit Cicero, finiti-
quid, ma est perseverantia; nam utraque in rebus
cæptis persistit; sed perseverantia occupatur
in bono, pertinacia verò in malo. Significat
itaque Pertinacia obstinationem, & per-
vicaciam, qua quis in eo persistit, quod te-
nere non debet; Undè pertinax dicitur, ut
apud Isidor. est lib. 10. etymol. quasi im-
pudentiè tenax, qui persistit in eo, quod
debet dimittere. Denique pertinax est,
qui persistit in errore, quem omnimodo
deserere tenet. Arch. in c. hærefis 24. q. 3.
*[Joan. Mona. in Clem. 1. de usur. Alberti. lib.
de agnoscen. assert. Cath. qu. 3. & 29. Alfons.
Castren. lib. 1. de justa haret. punitio. cap. 9.]*

2 Sunt autem quidam hæretici perti-
naces usq; adeò perditæ, ut mortem, mor-
tisq; quoslibet cruciatus antè sint subitu-
ri, quām ab errore discedant, ut qui non
minùs tenaces sunt hæresum, quām cele-
bratissimi olim Christi martyres fuerint
Religionis divinitus inspiratæ. De his per-
tinacibus loquens Cyprianus, tractatu de
simplicitate prælatorū: *Cum Deo*, inquit,
manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei
unanimes noluerunt, ardeant licet flammis,
& ignibus traditi: vel obiecti bestiis, animas
suis ponant; non erit illa fidei corona, sed pe-
na perfidie; nec Religiose virtutis glriosus
exitus, sed desperationis interitus. Et libro
de duplii martyrio: *Neque tamen statim*
martyr est, qui occiditur; occiduntur, & si-
carii, & piratae; non supplicium facit marty-
rem; sed causa. Neque hoc est testimonium
præbere Deo, id facere, quod & Deo dispi-
cet, & Gentium legibus prohibetur. Pluri-
mum interest inter barbarem immanitatem,
& martyrum modestissimam constantiam in-
se imbecillum, in Christo fortē; sunt qui cer-
tis artibus corpus stupefaciunt, ne sentiant
cruciatus; sunt, & affectus impotentes, qui
sensum adimunt animo, it aut vel mortem im-
pavidí perferant; sed placidum illud, ac man-
suetum, illud humilitè sublime, & sublimi-
tè humile non videmus, nisi in Christi mar-
tyribus; Non intuentur trucibus oculis car-

nificem; non minitantur tyranno: magis do-
lent de illorū cæcitate, quām de suis afflictio-
nibus. Hæc ille ex ipsis verbis perlecutus
est, coeteraque gravissimè. Addo Tertul-
lianum lib. de præscriptionibus hereticorum
in principio, eundem Cyprianum epistola 1.
lib. 1. Hermam Letmatium lib. 2. de instau-
ran. religio. cap. 7.

3 De iisdem quoque pertinacibus lo-
quens Divvs Augustinus inquit: *Hæretici*
non possunt habere martyrum mortem, quia
Christianorum non habent vitam, cum mar-
tyrem non faciat pœna, sed causa. Et alibi:
martyres veros non facit pœna, sed causa.
Nemo ergò miretur si tam pervicacein
hæreticum viderit, & tam inflexibilis ob-
stinationis, ut pertinacitè, & gaudenti si-
milis tormenta patiatur, & mortem; nec
enim talium est alacritas vera, sed insania
& furor; nec patientia, sed immanitas; nec
certitudo salutis, sed inscitia, & cecitas, &
confusio; nec conscientia sana, sed caute-
riata ignito ferro cupiditatis gloriæ, &
proprio judicio jàm damnata; nec est in-
istis fortitudo, sed timor; quem ut vin-
cant, in desperationem descendunt. Non-
ne Calamus Sophista id ipsum sponte fe-
cit? Qui cum in morbum incidislet, nec
pateretur se ad ægrotantium regulam cu-
rari, pyram coniscendens omnibus admira-
tioni fuit, quod cum cremaretur, quasi
ignis nihil noceret, toto corpore immobilis
stetit, ut est apud Arrianum libro 7. de re-
bus gestis Alexandri Magni. Et Esseni in
mediis cruciatibus subridentes, & eis, qui
tormenta admoverant, illudentes, animas
cum quadam hilaritate reddebant; auctor
Josephus libro 2. de bello Judaico, cap. 7.
Joannes quoq;, & Hieronymus hæresiar-
chæ à Constantiensi Concil. damnati, per-
tulerunt ambo constanti animo necem; &
quasi ad epulas invitati ad incendium
properaverunt, nullam emitentes vocem,
qua miseri animi posset facere indicium;
ubi ardere cæperunt, hymnum cecinere
quem vix flamma, & fragor ignis interci-
pere potuit; Sicuti Æneas Sylvius prodi-
dit. *Historia Bohemicæ cap. 36. August. Dul-*
citio. epist. 61. & epist. 167.

*Exempla
eorum qui
alacriter
mortem
opericunt.*

4 Accedit etiam Sacer ille Bernardus,
quodam Sermonे super Cantica dicens:

Probatum est ; mori magis volunt quam converti ; Mirabantur aliqui , quod non modo patienter , sed & lati , ut videbatur , ducerentur ad mortem ; sed non inde mirandum , si advertatur , quanta sit potestas diaboli , non modo in corpora hominum , sed etiam in corda , quæ semel permisus possederit . Non ne plus est , hominem sibimet iniicere manus , quam id liberter ab alio sustinere ? Hoc autem potuisse diabolum , frequentè expertissimus in multis , qui semetipos , aut submerserunt in aquas , aut fecerunt ex sublimi precipites , aut laqueo se suspenderunt . Nil ergo simile habet constantia martyrum , & pertinacia hæretorum ; quia in illis pietas ; in istis cordis duritia contemptum mortis operatur . Quam sententiam revocat Albertus ille Campensis dicens : *Quod si quibus fortè tentationi est , quod horum plurimi pro sua impietatis defensione , non solum patienter , sed etiam alacriter mortem excipere videantur , quod se in Ministros Christi transfigurent , patrem suum vocantes Deum , & pro persecutoribus suis orantes , atque id genus alia quædam , quæ simplicibus quibusdam , sed incautis , imo , & doctioribus nonnullis , sed instabilibus infide , sunt non tentationis solum ; verum etiam scandalo ; hi non perpendunt antiqui illius , cælidique hostis artes , & potentiam in eos , quos semel totos obsedit . Nec enim , præmonente nos id Apostolo , cuiquam mirum videri debet ; cum ipse Satanas se transfiguret frequenter in Angelum lucis , si Ministri ejus transfigurentur , sicut Ministri justitiae . Hac ille . lib . 1 . hierarchie Eccles . cap . 6 . Holius in Brentium lib . 1 . Bernardus super Canti . sermo . 66 .*

5 Horum omnium pertinacia (ut elegantè Letmatius inquit) maximè execranda est ; ac diabolicæ perversitati similima ; ex eadem enim radice , nempè superbia , oritur utraque hæc perversitas ; diaboli quidem ex insita dignitate ; pertinaciæ autem ex naturali acumine . In eudem etiam finem tendunt , nempè in existiale odium ; illa quidem Divinæ Majestatis , hæc Divinæ Veritatis . Quin hos ipsi dæmonibus magis miseros declarat Scriptura Divina ; quia mentem , quæ dæmonibus recta manet , ipsi depravatam habent . Illi enim , ut testatur Jacobus , credunt , & contremiscunt ; hi contra , quantum scientia , tantum sunt & metu Religioso soluti ; sunt igitur pertinaces hære-

tici dæmonibus in eo deteriores , quod dæmones credunt , & timent ; hæretici vero pertinaces , nec credunt , nec timent . *Hermas Letmatius lib . 2 . de instauran . religio . cap . 3 .*

6 Igitur pertinaces ejusmodi vivi comburendi sunt , & in ignem trahendi ore obstructo , & lingua ligata , ne pusillos offendere queant . Talis fuisse dicitur Macharius , qui cunctis Orthodoxis Patribus contrarius , in Sexta Synodo generali dixisse fertur ; *Non confitebor duas operationes , & duas naturales voluntates in Christo , etiam si membratim incidar , & mittar in mare .* Cui ferè similis fuit Acesius Episcopus , qui , ut apud Socratem est , tercentum Patribus Nicenæ Synodi subscribere noluit , nec eis omnibus omnino cedere ; quem Constantinus Imperator pulchra elusit facetia dicens : *O' Acesi , pone scalam , & potes , in Cœlum solus ascende . Bal . in l . 1 . C . ex delict . defunct . 6 . Synodogenerali . actio . 8 . Socrates lib . 2 . historiæ triparti . cap . 13 . Nicepho . lib . 8 . cap . 20 . Paulus Diaconus lib . 14 . rerum Romanarum . c . super quibusdam de verbo . significatio .*

7 Hoc autem annotatu dignum est , quod quicunque credit aliquam propositionem veram esse , cuius contrariam scit esse Catholicam , hoc solo consumatus hæreticus pertinax est . Nec audiendi quidam , quorum est Alciatus , qui putant , neminem hæreticum pertinacem esse , qui non habet animum obstinatum , & admonitus non persistit ; nam pertinacia , quæ consumatum facit hæreticum , non est obstinatio sola , sed quilibet etiam verus contensus contrarius cognitæ veritati Catholicæ . Nec refert ex qua causa ventum sit ad talem verum consensum , sive ex passione , sive ex infirmitate ; verè enim pertinax est , qui credit contrarium ejus , quod scit Ecclesiam tenere . Quia sicut Fides perficitur assensu intellectus cum consensu voluntatis ; sic hæresis consumatur dissensione intellectus , & consensu voluntatis . Et hæc est vera , & recepta Theologorum omnium sententia . *Alciat . in l . 2 . C . de summa Trinit . Gerson . Alphabeto . 14 . ad finem . Cajeta . & Fran . Victoria super Thomam 2 . 2 . quæst . 12 . art . 2 . Joan . Driedo lib . 1 . de liberta . Christiana pag . 238 . Alfon . Castren . lib . 1 . de justa heret . puerit . cap . 9 . Canus lib . 12 . de loc . Theolog . c . 9 .*

8 Accedit etiam ratio viva quidem, & spirans; quia Sacra Scriptura, & Ecclesiastica definitio, quibus Fides Catholica continetur, plus valet, plus operatur, & potest, quam sexcentæ judicis monitiones, & quam mille prohibitiones juris humani. Sicut igitur is, qui contradicit legitimis hominum admonitionibus, pertinax est, & qui facit contra prohibitionem legis humanæ, ipso facto incidit in excommunicationem, quæ non nisi præcedentibus admonitionibus ferri solet, & legis auctoritas pertinacem haberi facit quemlibet legis transgressorem; sic etiam qui contra Scripturam Sacram, aut Ecclesiæ Catholicæ definitionem sciens errat, hoc solo, sine alia admonitione pertinax hereticus est; nec præterea opus est, ut sit obstinatus, inflexible, aut immutabilis; satis enim est ad consummatam pertinaciam, ut hereticus credat aliquid esse verum, cuius contrarium scit sacris literis, aut Ecclesiasticis definitionibus contineri; quia putat fidei subesse falsum, & scientè errat, eligendo pertinacitè non redigere in captivitatè intellectum in obsequium Dei, & Catholicæ Fidei. c. si quis suadente 17. q. 4. c. Sacro. de senten. excommunicatio. c. nemo. 11. qu. 3. Gajeta. in Summa, verbo heresis.

9 Sunt & alii, quorum pertinacia nondum planè manifesta est, sed tamen juris præsumptione pro consumatis pertinacibus habentur; Verbi gratia, quicunque rationis capax negat aliquam propositiōnem Catholicæ Fidei apud omnes fideles publicè divulgatam; hoc ipso censetur pertinax, præsertim si peritus fuerit, aut sagax; quia præsumitur scire ea, quæ omnes sciunt, & quæ omnes Christiani explicitè Scire tenentur. Signum quidem est pertinaciæ (ut Gerson rectè docet) si quis asserit errorem, cuius oppositam veritatem explicita fide credere tenetur; vel ex publica observatione, vel ex communi doctrina Ecclesiæ, vel ex officio, aut statu suo, vel ex sufficiente informatione, vel ex naturali judicio rationis. c. turbatur. 1. q. 4. l. latæ culpæ de verb. significā. Gerson. Alphabeto. 14. trope finem.

10 Ille quoq.; qui asserit aliquam hæresim, cuius contrariam veritatem Catholicam prius docuerat, eo ipso hereticus pertinax esse censetur; etiam si erret in his

propositionibus, quas explicitè scire non tenebatur; quia satis evidentè constat, quod iste scientè errat. Gerson. tractatu de duodecim considerationibus, & signis, quibus solet aliquis de pertinacia convinci, Joan. Torquemada lib. 4. de Ecclesia part. 2. cap. 16. Confert. glos. in l. Fulcinius. & sed is qui verbo animus quib. ex cau. in poss. eatur. Lucas in l. 1. C. si propter inimici crea. facta sit. lib. 10. Paulus in l. etiam. &. licet. solut. matri. Carol. Ruynus conf. 116. lib. 5.

11 Hęc tamen propositio locum non haberet, quando daretur probabilis oblio-
vio, scilicet ex diuturnitate, vel vitio me-
moriæ, vel stoliditate, quibus casibus pro-
desse posset ignorantia probabilis, nisi for-
tē res esset insignis, & memorabilis, qua-
les esse solent omnes, quæ ad Fidem Ca-
tholicam pertinent. Gerson loco prænotato.
l. peregre. de aquirenda possessio. Ludo. Ro-
manus conf. 48 1. Alex. in l. si res obligata. de
lega. 1. Feli. in c. cum illorum desentent. ex-
communicata.

12 Item ille pertinax hereticus esse
præsumitur, qui diu persistit in errore, cu-
jus contrariam veritatem Catholicam ex-
plicitè scire non tenebatur; quia culpa sua
persistit in errore, quem deferere tene-
tur de necessitate salutis, & negligens est
in querenda veritate, in qua salus Chri-
stiana consistit; quod quidem, ut pluri-
mum, verisimilius est, ex malitia, quam
ex ignorantia provenire; excepto, si per-
sonarum, & errorum qualitas benignior-
rem interpretationem suadeat; tenetur
enim quilibet, in his presertim rebus gra-
vissimis, consulere peritiores. l. in bonorum
ff. de bon. posse. l. 2. infine. quis ordo. in bon.
posse. serve. l. regula. & sed juris. ff. de juris
& facti ignorant. Joan. Torquemada lib. 4.
de Ecclesia. par. 2. cap. 16. Guido Carmel. in summa de hæresibus cap. 3. Archiepiscopus Floren. 2. parte summa tit. 12. cap. 5. Silve-
ster, verbo hæresi 1. q. 2. Joan. Lupus alle-
gatio de hæresi. & 10.

13 Èadem omnino ratione præsumitur
hereticus pertinax, qui impedit prædica-
tionem, defensionem, atque doctrinam
Catholicæ Fidei; & qui contemnit censu-
ras Ecclesiæ; item qui jurat se nunquam
ab errore discessurum; ad summam, qui-
cunque in Fide Catholicæ errat, & paratus
non est ad suscipiendam correptionem, Is
hereticus pertinax esse præsumitur, sicuti

Gerson, & Joann. Torquemada locis pa-
lò ante commemoratis, & Arnaldus Al-
bertinus prolixè admodum tradunt. Ve-
rūm solis præsumptionibus nemo, ut hære-
ticus puniri debet, saltem poena ordina-
ria. c. literas de præsumptio. c. asserte eod. tit.
& illic interpretes. Alberti. lib. de agnoscen.
assertio. quæst. 30.

14 Coeterum is, qui asserit aliquam propositionem hæreticam, cuius contraria veritatem Catholicam explicitè scire non tenebatur, propter probabilem ignorantiam non est indicta causa pertinax judicandus; sed ex qualitate personæ, & hæresis, & ex aliis circunstantiis, magis, aut minus suspectus erit. 1. Timot. 1. & omnes paulò ante memorati.

15 Sed quamvis aliquis ignorantia probabili erret, si tamen legitimè admonitus statim non resipiscit, exindè pertinax esse censabitur; quia perinde hæreticus est, ac si à principio sciens erraret; Unde Cyprianus epist. ad Jubajanum, de hæreticis baptizandis ait; *Ignosci posse simpliciter erranti; sed post veritatis revelationem factam, qui in eo, quod erraverat, perseverat, prudens, & sciens, sine venia ignorantiae peccat; præsumptione enim, atque obstinatione superatur.* Quam tententiam subinde tradunt, Augustinus, Leo Magnus, & ingens agmen. c. qui in Ecclesia. c. quid autem 24. q. 3. Gerson tractatu de protestatione, consideratio. 10. Alfon. Caſtren. lib. I. de iusta hæret. punitio. cap. 9.

16 Addendum eodem est, quod etsi minus legitimè admoneatur is, qui probabili ignorantia errat, nihilominus teneatur statim cauta solicitudine querere veritatem; quod si non fecerit, meritò pertinax præsumi poterit; quia per talē admonitionem constituitur in mala fide.
Gerson loco prænotato. *consideratio. 5.* *Alfonſ. predictio cap. 9. confert. c. dixit Apostolus 24. qu. 3. & l. quidam Iberus deſervit. urba. prædio. & quæ tradunt Felinus, Deicius, & coeteri de interpellatione extrajudiciali in c. novit. de judic.*

17 Quæri autem solet, an quælibet admonitio sufficiat, ut hæreticum pertinacem faciat. Cui quæstiōni respondetur, legitimam esse debere admonitionem, ut hæreticum consumatum reddat errantem. Nec eadem erit omnium hæresum ratio; nam in hæresibus planè damnatis

legitima erit admonitio, si ostendatur erranti Sacra Scriptura, vel Ecclesiae Catholice definitio haeresibus contraria; Si vero haeresis nominatim condemnata non sit, argumenta evidentia vicem istius admonitionis obtinebunt. *Alfon. Castren. lib. 1. de iusta haeret. punit. cap. 10.*

18 In summa , pro legitima admonitione habenda est , quæcunq; causa errantem probabilitè ab errore ad veritatem revocaverit . Ut puta , si ei quoquo modo confiterit , propositionem errori suo contrariam , esse Catholicam ; vel si justis argumentis fuerit à quocunq; convictus ; tenetur enim confessim ab errore discedere , & acquiescere cognitæ veritati ; quod si non fecerit , pertinax esse non immerito judicabitur ; quia impudentè insistit errori , quem sub reatu deserere debet . *Germanica de protestatione, consideratio. 10.*
Fran. Victoria super Thom. 2. 2. quæst. 11.
art. 2. Alfon. Castren. predictio cap. 10.

19 Plurimis quoque videtur , legitimam esse admonitionem Inquisitoris assertionem , dicentis errare aliquem contra Fidem Catholicam , & illius propositionem hæreticam esse . Barthol. in l. 3. §. i. tutores de suspect. tutori. quem illic sequitur Joan. de Neapoli. Compostellanus in Clem. I. de usuris glo. 3. in extravag. cum inter. Joan. de Ana. & Felin. in rubri. de hæretic. Joan. Lupus allegatione de hæresi. §. 3. Nicol. Areلات in tracta e iusdem titul. not. 19.

20 Sed Alfonsus noster ab hac sententia dissentit ; quia non semper hæresis est talis, ut Inquisitor sciat illam hæresim esse ; & quia fieri potest, ut Inquisitor erret. Meo tamen judicio à communi sententia recedendum non est ; nec enim Alfonsi argumenta magis receptam doctrinam destruunt , quam una , aut altera exceptio generalem regulam tollit. Cum autem Inquisitores viri docti , & prudentes esse soleant , & cum peritorum consilio facere omnia teneantur , præcipue illa , quæ dubia , atque difficilia fuerint , is , qui errat , credere illis debet in dubiis quæstionibus ad eorum officium pertinentibus . Adde , quod Inquisitores , & Ordinarii Judices Ecclesiastici (ut apud Gersonem est) multas propositiones dubias declarare possunt hæreticas esse , nisi forte propositio sit usque adeò ambigua , ut egeat Summi Pontificis , aut Generalis Concilii declara-

ratione. *Alfonſus lib. de iusta hæret. punitio. cap. 10. Geron. tracta. de propositio. ab Episcopo hæreticand. Hadrian. VI. quolib. 2.*

21 Illud autem, quod penè omiferam, addendum est, quod et si probabilis ignorantia excusare soleat à pertinacia; si tamen is, qui per ignorantiam errat, juraret se nunquam à sua opinione discessurū, statim hoc ipso judicādus esset pertinax; quia ponit obicem veritati, & non est paratus ad correctionem, & sua temeritate declarat animi sui obstinationem. Idem dicendum est, si quispiam firmiter protestetur, se nunquam recedere velle ab aliqua propositione hæretica; & ita quibusdā Theologis placere video. *Geroni tract. de protestatio. consideratio. 10. Alfonſo Caſtrenſi. lib. 1. de iusta hæretic. punitio. cap. 9.*

22 Veruntamen de hac opinione meo quidem judicio amplius deliberandū est; nām si is, qui errat, probabili ductus ignorantia, credit aliquam propositionem esse Catholicam, eadem probabilitate asserere, ac jurare potest, id nunquam ab eadem propositione discessurum. Quinimò qui insuperabili, aut justa ignorantia firmiter crederet, aliquid esse Catholicum, non modo protestari, & jurare potest, se id constanter defensurum; verūm etiam summa ope, ac tota mente idipsum facere teneretur, perindē ac si propositio verè Catholica foret; quia nisi id ex animo faceret, inconstans esset in ea Fide, quam credit esse Catholicam; & faceret contra conscientiam, contra quam quisquis aliquid facit, edificat ad gehennam. *I. ult. C. de non numera. pecunia. c. ultim. de præscriptioni.*

23 Præterea incorrigibilis hæreticus dicitur, qui non habet animum se corrīdi; sed vult esse pertinax, obstinatus, & induratus. Ille autem censebitur hæreticus incorrigibilis, qui semel, & iterūm correctus, in errore suo persistit. Quod satis apertè docet Paulus in episto. ad Titum dicens: *Hæreticum hominem post unā, & secundam correctionē devita; sciens quia subversus est, qui hujusmodi est, & delinquit, cum sit iudicio proprio condemnatus.* Ubi subversum vocat Apostolus incorrigibilem, sicuti Theophylactus, & alii quidam interpretantur. Parvi tamen refert, an hæreticus pertinax, vel incorrigibilis sit, eisdem enim regulis uterque judican-

dus est. *ad Tit. 3. Alfonſ. Caſtren. lib. 2. de iusta hæreti. punitio. cap. 1. interpretes in c. cum non ab homine. de iudic.*

24 Postremò, cum errantis pertinacia gravissimum crimen sit, consequens est, ut in dubio minimè sit præsumenda; tūm quia res dubiæ in partem benigniorem interpretari debent; tūm etiam quia crimina non præsumuntur; demum quia quælibet causa excusare solet à malitia, ac do-lo, quibus cessantibus, nemo hæreticus pertinax erit. *Joan. And. Ancha. & Domini. in c. cum contumacia de hæretic. lib. 6. Joan. Lupus allegatione de hæreti. §. 9. Nicola. Arelata de hæreti. notab. 20. l. merito. prosocio. c. estote de regulis juris. l. igitur. §. potest de libera causa. Thomas 2. 2. quæſt. 60. arti. 4. Abulen. Matth. 7. qu. 4. Alciat. lib. 3. præsumptio. cap. 1.*

25 Hactenus de pertinacibus brevità differuimus, sequitur ut pari brevitate de impenitentibus hæreticis pauca perstringamus. Est autem Impenitens quis Quid Im-penitens.
vult, in quo pertinax quoque solet esse omnis impenitens. (a) Undè si hæresis alicujus planè probata sit, & ille puro corde errorem confiteri noluerit, paratus hæresim abjurare, & injunctam poenitentiam subire, tanquam pertinax, & impenitens. Judici seculari relinquendus est; quamvis millies protestetur, se fuisse, & esse Catholicum, & in Fide Christiana vivere, ac mori velle. *Auditores Rot. e decisione antiqua 875. Bernard. de Bisnegato in novis decisionibus titu. de hæreticis, & Hostien. in summa, eod. tit. colum. 2. & item Calderi. conf. 2. Joan. de Ana. in c. excommunicamus. §. adiicimus de hæreti. Alberti. lib. de agnoscen. assertio Catho. q. 8. & quæſtio. 34. nu. 51. Boherius decisione 343. qui erravit decisione 341.*

26 Comprobatur hæc propositio rationibus vivis, & spirantibus; nām si hæresis plenè probata est, jām Ecclesiæ conſtat, istum hæreticum esse; qui nisi errores suos confiteatur, Impenitens hæreticus est, & curiæ seculari merito relinquendus, ut quodam primæ instructionis capite plenius continetur; addita ratione, quia Ecclesiæ non satisfacit; nec enim parcitur hæreticis, nisi poenitentibus, & rectè converſis; nām, ut habet regula juris, Venia non datur nisi correcto. Accedit eodem quòd

*Insanabilis
quem pec-
cati non pa-
nit.*

quod perinde punitur is, qui legitimè convictus est, atque ille, qui objecta criminia confitetur. Parvi enim refert, an homicida testibus, an propria confessione convictus sit; nec ideo minus punietur, quia planè probato crimen, illud impudenter se commisso negat. Præterea, confessio necessaria est ad poenitentiam, nec veniam consequi meretur, qui peccatum non agnoscit, &c., ut Aristoteles ait:

quem non poenitet, is insanabilis est; mirum igitur videri non debet, si legitima flamma comburantur Impoenitentes hæretici, qui suos errores negare, quam confiteri malunt. *L. instruct. Hispalen. cap. 14. c. ad abolendam de hæreti. c. super quibusdam de verbo. significat. l. 2. C. quorum appellatio. non recipiunt. c. serpens. c. non potest cum seq. de poenit. dist. 1. Aristo. lib. 7. ethi. cap. 7.*

27 Ex quibus omnibus duo consequuntur. Unum, quod si quis convictus fuerit, dixisse, aut scripsisse aliquam hæresim, nihil ei proderit, quod ante, vel post, vel omni alio tempore probetur fuisse Catholicus, nisi ad Ecclesiam rediens poenitentiam egerit; nec enim resipicentia sufficit, ut hæretici ajunt; alterum est, quod immerito Julius Clarus censet hoc esse acerbum, cum sit is pertinacissimus, qui non vult hæresim confiteri, neque satisfacere Ecclesiam, cum ipso facto incurrit in excommunicationem, & in alias penas, quamvis per unam tantum horam, vel per brevius tempus hæreticus fuerit, ut in titulo de occultis dixi, & rectè respondit Bursatus. *Julius Glarus lib. 5. recepta sent. S. hæresis Fran. Bursatus consil.*

28. Eisdem omnino rationibus Curiae seculari relinquendi sunt hæretici illi, quorum errores manifestè probantur, & nihil dominus eos omnes judicibus confiteri nō volunt. Nam, & isti verè Impoenitentes sunt, qui omnia crimina non confitentur; falsam enim penitentiam eam esse constat, cum, spretis pluribus, de uno solo agitur poenitentia; aut, cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Etenim quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui justus, & iustitia est, dimidiā sperare veniam. c. quem poenitet. de poeniten. distin. 1. c. ultim. de poeniten. dist 5. sunt plures de poenite. dist. 3. c. omnis utriusq; sexus de poeniten. & remis. Alex. Alef. 4. par. quæst. 77. membr. 5. articul. 6. & coeteri in lib. 4. sent. dist. 16. cum seq.

28 Hi autem Impoenitentes, vulgo diminuti dicuntur, quia non fatentur integrè judicibus hæreses omnes. Isti verò defectus poenitentiae multifariam contingere solent; vel quia hæretici non confitentur omnes suos errores; vel non omne tempus errorū; vel non omnes qualitates, & circumstantias graviores; vel non produnt omnes, quos hæreticos esse sciunt; vel negant intentionem, & malitiam errorum; vel quippiam simile dicunt ad excusandos, vel minuendos errores. Non tamen facile quisquam damnandus est propter defectus, & diminutiones hujusmodi; tum quia oblivisci potest hæreticus talium circumstantiarum; tum quia is, qui se hæreticum fuisse fatetur, satis concludit, se plurimas ceremonias hæreticorum fecisse, nec summo jure agendum est cum his, qui ad Fidem, & Ecclesiam Catholicam redeunt.

29 Qui verò poenitentiae injunctæ non satisfaciunt, puniri debent, ut impoenitentes periuri, & fictè conversi, quemadmodum Joannes Calderinus, & Philippus Decius ajunt; Sunt enim Impoenitentes, quia poenitentiam non peragunt; perjuri, quia violant juramentum, quo promisebunt, se mandatis Ecclesiæ obtemperaturos; fictè conversi, quia nec veram poenitentiam agunt, nec permanent in Ecclesiæ debita obedientia. c. non sufficit cum seq. de poeniten. distin. 1. Calderi. cons. 2. tit. de hæreti. Decius cons. 137.

30 Falluntur tamen Decius, & Philippus Probus negantes posse Inquisidores cognoscere, an suprascripti poenitentes injunctam poenitentiam peragant; id enim ad eorum officium pertinet, perinde atq; alia omnia, sine quibus jurisdictio in hæreticos plenissimè exerceri nequit. *Decius codem cons. 137. Probus ad Joannem Monachum in c. præsidentes de hæreti. lib. 6. contra quos est. c. ut commissi. S. nec non. eod. tit. c. literas de præsumptionibus. l. cui ju- risdictio de jurisdict. omni judicum.*

31 Procedere quoque debent Inquisidores, tanquam contra Impoenitentes, & fictè conversos, contra illos, qui eo tempore, quo ad Ecclesiam Catholicam redierunt, de se ipsis, vel de alijs, quos hæreticos esse sciebant; plenam judicibus veritatem non dixerint, nisi fortè sit verisimile, id per oblivionem factum fuisse, & ita

ita capite quodam primæ Instructionis Hispalensis cavetur cap. 13.

32 Coeterum Impoenitentes isti non sunt protinus Curiæ Seculari relinquendi; sed jure agendum est cum eis, usque ad sententiæ definitiæ prolationem, quemadmodum rectè Joannes Calder. tradit. Neque enim ante ab Ecclesia Catholica sunt evellendi, quam per viros Doctos, Pios, & Religiosos de salute animæ semel, atque iterum, & sèpius admoneantur. Id enim, & juri, & aequitati congruit, & quibusdam instructionum capitulis speciali-

tèr cautum, & à Platone lib. 10. de legibus, jàm olim constitutum est; Ille namq; de hæreticis divinè admodum loquens, inquit: *Impii secretis carceribus, mediterraneis coercantur, & nullus cum ipsis civium loquatur, præter aliquos viros, qui admonentes ad salutem animæ colloquantur.* Calder. conf. 2. titul. de hæretic. 3. instruētione Valdolitana cap. 5. & instruct. 5. Hispan. cap. 9. c. convenientibus 1. quest. 7. glo. in c. excommunicamus in §. qui autem de hæretic. Joan. Lupus allegat. de hæretic. §. 4.

ANNOTATIONES.

I Cum sit pertinacia &c.

Appositiè Pertinaciæ complementum hæresi vocat Simanc; ea enim est, quæ consumatum facit hæreticum. Vide quæ notavi supra tit. 31. Rub. de hæretic. num. 12. & Farin. de hæresi quest. 196. §. 1. num. 1. & sequen. ubi de hac materia satis abundè.

7 Hoc autem dignum est &c.

In explicatione pertinaciæ variant inter se Doctores; at communior est secundum hanc Simancæ Doctrinam, quam, præter Auctores, quos ille hic citat, tenent quoque Valentia 2. 2. disp. 2. quest. 11. punct. 1. diffic. 4. ad 2. & Sanchez lib. 2. moral. cap. 7. num. 2. & sequen. quare notandum quòd pertinacia, quæ consumatum facit hæreticum, non sumitur pro obdurate, vel obstinata malitia, prout ab infirmitate, seu passione contra distinguitur; sed pro voluntaria sententia contra id, quod Catholica tenet Ecclesia, sive ex passione, sive ex infirmitate profisciscatur. Vide Cajet. 2. 2. quest. 11. art. 2. notabil. 2. & novissimè Beccan. de fid. cap. 24. quest. 2. nu. 19. circa finem.

19 Plurimi quoq; videtur &c.

Hæc sententia non patitur exceptionem, quoties admonitio est circa illa, quæ jàm sunt ab Ecclesia expressè definita, & ab eadem asseruntur expressè; nám de coeteris, quæ nondum essent ab Ecclesia definita, aut ab ea expressè non tenerentur; arbitror Virum doctum non teneri credere, nisi Summo Pontifici, & Generali Concilio, & per consequens, si Ordinarii, & Inquisitoris admonitione postmissa, protestaretur se fore crediturum quicquid ex oraculo Summi Pontificis, seu Ocu-

menici Concilii esset definiendum, censeo non posse de hæresi pertinaci damnari. Vide quæ hac de re docet Decian. in tract. Criminal. lib. 5. cap. 55. num. 7.

24 Postremò &c.

Nota quòd in dubio, sicuti pertinacia non præsumitur; sic onus eam probandi incumbit ad fiscum. Farinac. de hæresi quest. 196. §. 1. nu. 31.

25 Hactenus de pertinacibus &c.

Pertinaces dici Impoenitentes, & è contra docet Tabien. Verbo Hereticus nu. 16. in fin. vers. & isti pertinaces. cum Decian. tract. criminal lib. 5. cap. 55. num. 1. ast notandum pertinaciæ ab eis sumi pro obdurate, & obstinata malitia, ea enim est, quam semper comitat Impoenitentia.

25 (a) Vnde si hæreli &c.

Hæc sententia non est sic de facili in praxi potenda, nisi enim hæc tria concurrent, nempe quòd Crimen hujus delinquentis Accusati sit Hæreticale, nec in alium sensum accipi possit. quòd sit convictus per testes contestes, & omni exceptione majores, & denique quòd constet ipsum asseruisse idipsum hæreticale, de quo prætenditur Reus; non esse locum, ut brachio Seculari tradatur, ut impoenitens, docuit Albertin. de agnoscen. assert. Cathol. &c. quest. 34. num. 51. quem sequitur Io. à Rojas tract. de heret. part. 1. num. 84. & sequen. alia requisita ponendo, quæ ibidem videre potes.

30 Falluntur tamen &c.

Hac de re hodiè dubitandum non est; cum S. Officii praxis sententiam hanc affirmativam veriorum confirmet. Vide Caren. in Annot. ad 15. question. Fulcod. quest. 13. num. 3.

De Prædicatoribus. Tit. XLIX.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**rædicare nullus audeat, qui examinatus, & approbatus non sit.
- 2 **P**rædicare publicè non debent laici, neque fœminæ.
- 3 **P**rædicator examinatus, & approbatus, si aliquid scandalosum, aut suspectum

dixerit, quomodo coercendus sit.

4 **P**rædicator qualis esse debet.

5 **P**rædicatori quid sit fugiendum.

6 **P**rædicator debet seipsum accommodare ingenio dissentientium.

7 **P**rædicator irreprobusibilis esse debet, &

vit. 2

- vita, & doctrina insignis.
8 Prædictoris vitam verbis suis debere consonare, multi, & sapientissimi Anctores afferunt.
9 Prædicatores, qui dum concionantur

Episcopos reprehendunt, perperam faciunt.

- 10 Prædictoribus in Concilio Lateranensi præcipitur, ne Episcopis publicè detrahant.

De Prædictoribus.

 UM ab hæreticis Concionatoribus, & Prædictoribus maximum periculum Christiano populo immineat, providendum est diligenter, ne quispiam prædicare audeat, qui examinatus, & approbatus non sit.

c. excommunicamus. §. quia vero. de heretic. & in Concil. Lateranensi sub Leone X. sess. 11. Brun. lib. 1. de legationib. cap. 5.

2 Neque Laici prædicare publicè debent, neq; foeminae; id enim Paulus Apo-

14. stolus prohibet, ac Jure Pontificum vetitum est; Et sicuti docet Gerson, & rebus ipsis frequentissimè comprobatum est, mulierum doctrinæ fragiles, & suspectæ sunt.

I. Corin. 14. c. cum ex iniunctio de hæreti c. nova de pœnit. & rem. Gerson tractat. de exam. doctri. par. 2. confid. 2.

3 Quod si Prædictor examinatus, & approbatus, aliquid scandalosum, aut suspectum dixerit, ab Inquisitoribus vocandus est, & statim cogendus, ut publicè illud retrahatur, vel pio, & Catholico sensu Populo exponat; & præterea corrigendus, & admonendus est, ne talia iterum prædicare audeat. Si vero hæresim aliquam prædicaverit, puniendus quoque est, pro modo criminis, & officio prædicationis privandus; ea enim pœna infligenda est illis, qui gravius in officio delinquunt. I. I. de legatio. l. si aliquid. C. de suscep. & area. lib. 10. Albert. lib. de agnoscen. assertio. Catholi. quest. 36. num. 8.

4 Prædictor autem esse debet apprimè eruditus, doctus, irreprehensibilis, maturus, & pavidus, sicuti B. Petrus constituit; debet quoque gratiam docendi habere, & in ipsa doctrina discretus esse, nè aut tacenda proferat, aut dicenda taceat. Ad hæc, eligendus est idoneus, morum honestate, etate, doctrina, probitate, prudentia, & vita exemplo commendatus. c. oportet 8. q. 1. cap. 1. dist. 43. sess. 11. Concil. Lateranen. sub Leone X.

5 Cavere insuper debet Prædictor, nè prolixa, nimiaque loquacitate odiosus fiat; Brevitatem, ut inquit Origenes, auditores Ecclesiæ diligunt; etenim brevis, & prudens sermo, & auditur libentius, & attentius, & melius memorie commendatur; è contrariò, satietas inimica est auribus, quemadmodum cibus superfluous corporibus, sicut Gregor. Nazianzenus ait.

c. sit rector. 43. dist. Origen. sup. lib. Judicium homil. 6. Nazianzenus oratione in S. Lavacrum.

6 Debet præterea prudens esse, ut pro ingenio discentiū semetipsum possit aptare, nè secreta mysteria, quæ vulgi captum excedunt, coram indignis, & non intelligentibus referet. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum utilitatem, sed ad sui ostentationem, id proculdubio facit. Perfecto-
Ad Hebr. 7.
rum est, ut inquit Paulus, solidus cibus; nec spargendæ sunt margarite ante porcos. Accedit Mercurius ille Trismegistus in Asclepio dicens: Tractatum tota Numinis maiestate plenissimum irreligiosæ mentis est, multorum conscientiæ prædicare. Hebr. 5. c. in mandatis c. ulti. 43. distinet. I. Corinth. 2. cum seq. can. ult. Apostolorum. Chrys. in cap. Matth. 7. homil. 24. colu. 4. Nazianz. orat. 13. Petr. Crinit. lib. 6. de honesta disciplina cap. 3.

7 Super omnia vero Prædictorem irreprehensibilem esse oportet, cuius vita doctrinæ respondeat, ut ædificare possit, & fidei doctrina, & morum disciplina. Ut enim Joan. Chrysost. elegantè scripsit; Nihil est Doctore frigidius, qui verbis dunataxat philosophatur; neque enim hoc Doctoris est, sed bistrionis, & hypocritæ. Et alibi inquit: multum nocet qui, quod docet, non facit. Et Arist. lib. 10. ethi. Circa humanae actiones, minus creduntur sermones, quam opera, nisi sint operibus concordes. Verba cum discrepant à vita, non sunt, nisi verba, id est gloriola, ac venditationes. Et Cypria-

Brevis Prædictorum oratio.

pria. lib. de dupl. martyrio: *Efficacias est vita, quam lingua testimonium; habent, & opera suam linguam, habent suam facundiā, etiam tacente lingua.* Et Luciani Toxaris: *Res ipsa longe magis loquuntur, quam verba.* Et Laetantius lib. 4. divin. institut. *Malunt homines exempla, quam verba; quia loqui facile est, praestare difficile.* Et Hieronym. ad Principiam Virginem: *Eribescit, quamvis praelata doctrina, quam propria reprehendit conscientia.* Et Oceano scribens ait: *Perdit auctoritatem docendi, cuius sermo opere destituitur.* Chrysost. in actis Apostolor. homil. 1. & homil. 30. Arist. 10. ethic. cap. 1. Laetantius lib. 4. cap. 23.

8 Præterea, in eandem sententiam plurima sapientissimi Auctores multi frequētissimè docere solent, quorum pauca in præsentia memorasse sufficiet. Theophilactus in Evang. Lucæ inquit: *Quando docens facit, quæ docet, alleviat onera, exemploq; suo consolationem affert discipulis: quādo autem nihil horum facit, quæ docet, tunc quæ docet gravia onera videntur discipulis; ita ut à doctore nullam recte faciendi vim accipiunt.* Et Grego. Cujus vita despicitur, restat, ut ejus prædicatio contemnatur. Et Leo Magnus ferm. de Sancto Laurentio: *Validiora sunt exempla, quam verba; Et pleniū est opere docere, quam voce.* Et Isidorus lib. 3. de sum. bon. Tam doctrina, quam vita clarere debet Ecclesiasticus Doctor; nam doctrina sine vita arroganter reddit; vita sine doctrina inutiliter facit. Auctoritate magisterii caret; qui, quod docet, non facit Doctoris vitio, etiam ipsa vera doctrina vilescit; quia dum non vivit, sicut docet, ipsam, quam prædicat veritatem, contemptibilem facit. Qui benè docet, & male vivit, tanquam es, aut cymbalum sonum facit aliis; ipse tamen sibi manet insensualis. Qui benè docet, & male vivit, aquatur cereo, qui bonam quidem aliis lucem præstat, se verò in malis suis consumere videtur, atq; extinguere. Idem ipse bonum malo conjungit, lucem tenebris miscet, veritatem mendacio mutat. Theophilus. in Lucam. cap. 11. Grego. in pastorali. par. 2. cap. 4. Isidor. lib. 3. cap. 36. cumseq. Adde Tho. Vvald. tom. 1. lib. 2. cap. 70. cumseq. Alfon. Castren. lib. 3. de justa hære. pu. cap. 2. cumseq. Brun. lib. 6. de hæret. cap. 4.

9 Tetrici quidam, atque arrogantes Prædicatores, egregiam laudem, magnum, & memorabile nomen referre se putant, si

in concionibus publicis, quo jure, qua injuria Episcopis detrahant; quasi verò id Christianæ libertatis magis sit, quam provocatatis, & insolentiae. Honorandi sunt Episcopi non modò qui benè præsunt, sed etiam discoli; nam, & hi secretò sunt admonendi correctione fraterna, non publicè traducendi per ora hominum; id enim Prælati ipsis non prodest, subjectis vero plurimū nocere solet; atque, ut quidam recte inquit: *Sunt qui solum inobedientiam, & rebellionem subditorū nutriendo, vitia culpant superiorum, etiam dum absunt.* Nihil plausibilius audit invida Plebs, quam Superiorum vitia prodere, augere, culpare. Gabriel super canonem, lect. 77.

10 Tales igitur Concionatores temerarij, & insolentes, severè puniendi sunt. Cle. 5. in Conc. Viennensi inquit: *Religiosis in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub intermissione maledictionis aeternæ distictius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiastarum prælati detrahant.* Clem. 1. §. 1. de privil. Et Patres Concilii Senonen. ajunt; *Nonnulli Prædicatores benevolentiam vulgi captantes administratoribus tam Ecclesiasticis, quam Secularibus detrahunt; subditos suis majoribus rebelles, & inobedientes redundunt.* Et post aliqua: *Si Prælati Ecclesiæ, & Principibus detraxerint, ac Populum ab obedientia Superiorum retraxerint, nos volumus tales, tam ineptos, & perniciosos Concionatores, ab officio prædicationis suspendi, pro modo, & censura excessus acriter puniri.* Hæc illi in decretis morum cap. 35. & 26.

11 In Concilio quoq; Lateranensi sub Leone X. sess. 1 r. hæc post alia decreverunt Patres: *Inhibemus omnibus, & singulis Clericis, Secularibus, & Regularibus, ceterisque cuiuscunque status, gradus, & ordinis existant, qui onus prædicationis assument, ne de cetero in sermonibus suis publicis futura ex Literis Sacris constantè prædicent, sed ex Divinae vocis præcepto, Evangelium omni creaturæ, cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione declarent;* & pacem, ac dilectionem mutuam, à Redemptore nostro tantoperè commendatam, ubiq; foventes, non scindant vestem inconsutilem Christi; sed ab Episcoporum, & Prælatorum, ac aliorum Superiorum, eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & Laicis, non modo incautè; sed etiam intemperanter reprehendunt, & mordent, & ab eis malè gesto-

Nefas Prædicatorib; Ecclesiastarum Prelatos publicè redarguere.

sum expressis quandoque nominibus, apertas,
& manifesta redargutione abstineant. De-
niq; constitutionem felicis recordationis Cle-

mentis Papæ V. quam tenore præsentium in-
novamus, & approbamus, inviolabilitè ab
eis observari debere decernimus.

ANNOTATIONES.

1 Cum ab hæreticis Concionatoribus.
Quod nullus, tunc publicè, nec privatim permit-
tendus sit prædicare, nisi à Summo Pontifice, seu
Catholico Episcopo approbetur, vide præter loca
hic à Simanc. citata, Statutum quoq; in Concil. Con-
stantien. contra 14. artic. Vviclef. in Rauenmaten. 2.
sub Clemen. V. can. 9. & à Leone V. in constit. que
incipit. Superne De hac Prædictorum materia
pertractant inter cœteros Castrus de Inst. hæretic.
punit. lib. 3. cap. 2. & 3. Brunus de hæretic. lib. 6.
cap. 4. Silvester verbo Prædicare, & Augustin. de
Ancona in summa de potest. Ecclesiastic. q. 64.

2 Neque Laici &c.
Laicis, & Fœminis publicè in Ecclesia prædicare
sub excommunicationis pœna vetitum est. Vide
Treuerense Concilium cap. 2. c. excommunicamus
de Hæret. s. quia verò, & c. sicut in uno. Quis nām
autem sub nomine Laici veniat, lege Paganam in-
addit. ad Eymeric. 2. p. Direct. comment. 11. vers.
per Laicos verò; & num saltem Fœmina Doctiñ
mæ prædicandi facultas sit concedenda, lege pari-

ter Concil. Carthagin. 4. cap. 99. & c. mulier di-
stinct. 23.

3 Quod si Prædictor &c.

Nota hoc esse Apostolicorum Inquisitorum Ius su-
per Prædictores Catholicos, ut possint illis silen-
tium imponere, quoties pro fidei negotio contige-
rit expedire. c. ut officium s. compescendi de hære-
tic. lib. 6. Vide Auctorem Lucerne verbo Inquisitor
num. 11. ubi tamen ait illis à pœna Clem. i. ca-
vendum.

4 Prædictor autem esse debet &c.

Quales esse debeant Prædictores, vide apud Con-
cil. Senonen. cap. 35. & 36. nec non Treveren. in-
c. missi, ubi quomodo à citandis profanis auctori-
tatis, & Poetarum fabulis abstinere debeant eau-
tum invenies.

11 In Concilio quoq; Lateranensi &c.
Nota quod invehi in Episcopum, & etiam in Ma-
gistratum publicè, & coram Concione, damnatum
fuit quoque à Patribus Concil. Colonien. 2. Hoc vi-
de p. 4. cap. 9.

De Præsumptionibus, & Suspicionibus.

Titulus L.

SUMMARIUM.

- 1 Præsumptionibus, & conjecturis non
est locus in rebus evidenteribus, &
planè probatis.
- 2 Præsumptionibus, & conjecturis in re-
bus dubiis, & occultis temerè creden-
dum non est.
- 3 Præsumptionibus non magis credere ju-
dex debet, quam leges ipsæ credunt.
- 4 Præsumptionis etymologia, & definitio.
- 5 Præsumptiones, que veritatem ipsam
videntur demonstrare, cujusmodi sint.
- 6 Præsumptio juris, contra quam proba-
tio admittitur, quomodo definitur.
- 7 Præsumptiones ex diversis personarum,
& rerum circumstantiis ortæ.
- 8 Præsumptiones ex natione, & patria.
- 9 Præsumptio ex natione, & patria parum
efficax est.
- 10 Præsumptio ex parentibus.
- 11 Præsumptio ex parentibus non semper
vera est.
- 12 Præsumptio ex educatione quam vim
habeat.
- 13 Educatio bona, vel prava quantum va-
leat infiliis.
- 14 Confuetudinis, & amicitiae vis.
- 15 Præsumptio ex moribus.
- 16 Vita præsens cur ex anteacta spectari so-
let.
- 17 Inquisitores cur in prima parte actorum
reos tam diligenter interrogent, de eo-
rum Natione, Patria, Familia &c.
- 18 Præsumptio ex malefactis, & maledi-
ctis.
- 19 Præsumptio ex maledictis, & malefactis
cur nocere soleat reis.
- 20 Præsumptiones efficaciores sunt, que ve-
risimiliores.
- 21 Præsumptiones, & conjecturæ non satis
sunt, ut aliquis condemnetur, præser-
tim in crimen hæresis.
- 22 Suspicio quomodo differat à præsumptio-
ne, & ejus definitio.
- 23 Suspicionum variae species, & earum de-
finitiones, & undè augeantur, & quo-
modo infirmari soleant.
- 24 Suspicio levis undè oriatur.
- 25 Suspicio vehemens undè sumatur.
- 26 Vjolenta suspicio undè deducatur.

- 27 Suspicionem de heresi duci posse ex signis, & indiciis levibus, modò sint probabilia, aliqui censem.
- 28 Suspicio de heresi sumi non debet existi gnis, & indiciis levibus.
- 29 Suspicioni levi adhærendum esse in cri mine heresis, non nulli falsi existimant.
- 30 Suspicio de heresi nascitur aliquando ex

- gravissimis criminibus perpetratis.
- 31 Opiniones novas afferens in materia morali, eisque pertinaciter defendens, suspectus infide merito censetur.
- 32 Præsumptio non levis contra illos est, qui ex Mahometanis descendentes vinum non bibunt, & svi lam carnem non edunt.

De Præsumptionibus, & Suspicionibus.

I Um præsumptionibus, conjecturis, & suspicionibus, non nunquam ad eruendam veritatem perveniri queat, in his præsertim criminibus, quæ clanculum perpetrari solent, non erit alienum pauca quædam ex his breviter commemorare, ut rudiores instruere, doctiores admonere possimus. Illud in primis constat in rebus evidenti bus, certis, & planè probatis, locum non bus superua esse præsumptionibus, aut conjecturis. *1. continuus. 2. cum ita de verbo obligati. 3. ille, aut ille. 4. cum in verbis de leg.*

2. Illud præterea memoratu dignum est, dubia, occulta, & incerta, temerè pro certis judicanda non esse ; Unde Xistus Papa scripsit Episcopis per Hispaniam constitutis : Incerta nemo Pontificum judicare præsumat ; & quamvis vera sint, non tamen credenda, nisi quæ certis inditiis compabantur, nisi quæ judicario ordine publicantur. Victor quoque Papa Theophylota scripsit : Incerta, charissime, nullatenus judicemus, quousque veniat Dominus, qui latenta producet in lucem, & manifestabit consilia cordium . Et Evaristus episto. 2. Nullum ante veram, justamque probationem judicare, aut damnare debemus, teste Apostolo, qui ait : Tu quis es, qui judicas servum alienum ? Dominus suo stat, aut cadit. Mala utique audita nullum moveant, aut passim dicta absq; certa probatione quisquam unquam credat, sed ante auditam diligenter inquirat, ne præcipitando quicquam aliquis agat. 6. si quis divinis 30. qu. 5. cum seq. c. Deus omnipotens 2. qu. 1.

3. Accedit eodem, quod judex præsumptionibus non magis credere debet, quam leges ipsæ credunt ; et si enim vehementer putet, præsumptionem aliquam esse verā, ea tamen moveri non potest ad aliquem,

condemnandum; cum ex propria conscientia, etiam sibi certa judicare non debeat, sed ex fide eorum, quæ probata fuerint. Nec ideo leges transgrediatur judex, vt nec crima sint impunita; occulta enim, & incerta solum Deum ultorem habent. Et *Solū Deum ultorem habent occulta.*

c. literas de præsumptio. 1. illicitas.

2. veritas de offic. præsidis. c. si omnia 6. q. i.

4. Sed ut ad propositum revertamur, Præsumptio dicitur, à præ, idest, ante, & Præsumptio- sumptio, quia ante legitimas probatio- nes aliquid sumit pro verò. Quidam ita nis Ethymo- logia.

definiunt : Præsumptio est rei dubiæ conjectura verisimilis, quæ ex naturali causa, vel circumstantiis negotiorum, aut personalium proficiuntur. Hanc Juri periti dividere solent in præsumptionem Juris, & à Jure ; & præsumptionem Juris tantum ; Divisio Pre- priorem sic definiunt, ut sit legis disposi- sumptionis. tio aliquid præsumentis, & super præsumpto, tanquam sibi comperto statuentis. Hæc autem ab apertis, & vjolentis indiciis proficiuntur, & contra illam non admittitur probatio, quia pro manifesta veritate habetur. Hujus Præsumptionis exempla plurima extant, sed in proposito unum, aut alterum commemorasse sufficiat. Suspectus, & infamatus, qui tempore mortis petit consolationem ab hereticis secundum eorum consuetudinem, si constat cum eo tempore sanx mentis fuisse, condemnatur à Jure tanquam consumatus hereticus. Quod eadem omnino ratione locum habere censeo in conversis ex Judæis, Mahometanis, vel aliis hereticis, qui juxta ritus parentum suorum decedere, ac sepeliri voluerunt. Sic etiam sine spe venie hereticus relapsus præsumitur, qui post abjuratam heresim acceptat, deducit, visitat, comitatur hereticos, vel

munera eis mittit, vel favorem impendit.
e. filii. c. accusatus. §. ille quoque de hæreticis.
lib. 6. l. antiquæ C. ad Velleja. l. à Divo Pio.
§. si pignora de re judi. c. is qui fidem de Spō-
salib. & illuc interpretes Corasius lib. 3. de
arte juris cap. 7.

5 Eodem ferè pertinent vjolentæ illæ
præsumptiones, quæ veritatem ipsam cun-
ctis demonstrare videntur: cujuſmodi sunt
indicia indubitata, quæ ad aliud trahi ne-
queunt, quam ad id, quod indicant; ea
enim pro veris probationibus sunt haben-
da, ut quidam juris periti ajunt. Tale est,
hæreticos adorare, ritus Judaorum, aut
Mahometanorum servare, jejunia, cæte-
monias, & orationes eorum facere, & id
genus alia, que non nisi ad manifestam
hæresim trahi posse videantur. Est autem
indictum apertum, tale signum facti, quod
urgeat animum boni; & constantis viri ad
rem planè crederidam. Archid. Joan. And.
Dom. & coeteri in cap. 2. de hæret. lib. 6.

Juris Præ-
sumptionis
definitio.

6 Altera præsumptio Juris est, contra
quam probatio admittitur; eam sic defi-
nit Alciatus: *Præsumptio juris est probabi-
lis conjectura ex certo signo proveniens, quæ
alio non adducto, pro veritate habetur.* Ni-
hil autem differunt præsumptio juris apud
Jurisperitos, & argumentum probabile
apud Rethores, apud quos argumēta pro-
babilia sunt, quorum oppositum verum
esse possibile est; i. lis tamen stabitur, do-
nec adversarius contrarium probet. Sic
etiam Juris præsumptio, nisi contrarium
probetur, pro plena probatione haberi so-
let. l. 1. C. de impubē. & aliis substitutio. l.
licet imperator. de legat. 1. Alciatus lib. 1.
præsumptio. par. 3. Tiraquel. in l. si unquam
C. de revo. donatio. parte, donatione largitus
nu. 127. cum sequentibus.

7 Aliæ sunt Præsumptiones ex diversis
personarum, & rerum circumstantiis ortæ;
quæ quidem tam variae sunt, & innumerabiles,
ut eas certa regula comprehendere
impossibile sit; necessariò igitur in estimatione
Judicis erunt. Alexander Theolo-
gus inquit: Præsumptionum alias esse le-
ves, alia probabiles, alias temerarias: ad-
de etiam alias esse vjolentas. De his ta-
men à nobis differendum erit in præsentia;
quæ probabiles esse videntur, & in hoc ju-
dicio frequentius incident. Alex. Alex.
3. par. q. 45. membro. 7.

8 Præsumitut aliquis nonnunquam

bonus, vel malus ex natione, & Patria: :
sunt enim cuiq; nationi vitia quedam pe-
culiaria, propriique mores: nec idem in
Barbaro, Germano, & Hispano, & æquè
probabile est. Unde Nathanael apud Jo-
annem inquit: *A Nazareth potest aliquid Cap. 1.
boni esse?* Ulpianus quoque loquens de
venalibus servis ait: *Plerunque natio ser-
vi, aut provocat, aut deterret emptorem; id
circum interest nostra scire nationem.* Præ-
sumptum etenim est, quosdam servos bonos
esse, quia nationis sunt non infamatae, quos-
dam malos videri, quia ea natione sunt,
quæ magis infamis est. Et Plato in fine
dialogi 5. de legibus: *Nec illud nos fu-
giat magnam esse locorum ad serendos melio-
res, pejoresque homines, differentiam quippe
alii varietate ventorum, & turbine, diffici-
les, & protervi sunt: alii propter aquas, alii
propter cibos, qui ex terra non solū corpori-
bus commodi, aut incommodi oriuntur, ve-
rū animis quoque non minus.* Quod Iso-
crates etiam in Areopagitico docet Joan.
1. & l. quod nolit. §. qui mancipia de adilit.
edicto. §. c. sigens Anglorum cum seq. 56. dist.
Tiraquel. de nobilitate cap. 1 2.

9 Ea tamen Præsumptio, ut nimis ge-
neralis, sic etiam parū efficax est, nisi
fortè aliis argumentis fulciatur. Nulla
enim natio, nulla patria est, in qua non
sint homines diversorum inter se ingeniorum,
& morum; nec natio quempiam bo-
num, aut malum esse cogit. Unde Jvve-
nalis

.... eius prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla
daturos,
Vervecum in patria, crassoque sub aere
nasci.

Et Ausonius de Severo Cælare

*Punica origo illi, sed qui virtute probaret
Non obstat locum, cum valet ingenium.*

Et Temistocles Seriphio in jurgio re-
spondit, cum ille dixisset, non eum sua,
sed patriæ gloria splendorem assecutum:
*Vera, inquit, hercule, narras; verunta-
men nec si ego Seriphius, ignobilis; nec si tu
Atheniensis es, clarus unquam fuisse.* Ari-
stides quoque de eadem re loquens dixisse
fertur: *Vobis, & Lacedemoniū, & reliqui
Græci, qui nunc adeftis, dicimus, quoniam
locus, nec virtutem præstat, nec adimit. Au-
tor Plutarchus in vita Themistoclis, &
Aristidis. De Themistocle quoq; scribit
Hero-*

Herodotus in Urânia, quod cum Timo-
demus, unus ex inimicis ejus, subinde di-
ceret, illum Athenarum respectu, non sui
a Lacedemoniis horores asscutum, in-
quit ei Themistocles; O homo, ita res ha-
bet, neq; ego si Belbinitanus forem, sic à Spar-
tanis honoratus fuissim; neq; tu, & si Athe-
nienfis. Quod, & Plato dialogo 1. de Re-
publica memorat his verbis: Evidem si
ipse Seriphius essem, in eadem gloria vive-
rem; tu vero si Atheniensis, minimè. Quod,
& Cicero libro de senectute retulit. Cœ-
terum, si alię probationes adsint, hæc quo-
que præsumptio eas probabiliores efficiet;
nec enim his periculis temporibus tam
facilè præsumendum erit hereticus homo
Hispanus, Gallus, aut Italus, quam Bo-
hemus, Germanus, aut Anglus.

10 Præterea, talis præsumitur esse Fi-
lius, qualis Pater: Ut enim ex homini-
bus hominem, & bellum bellum, sic ex
bonis bonum generari consentaneum est.
Et quamvis (ut Aristoteles inquit) hoc
sæpè natura velit efficere, non tamen pos-
sit; attamen, sicut idem Philosophus alibi
ait, ex melioribus meliores procreari,
probabile est. Accedit eodem vetus illud
proverbium ab Ezechiele memoratum:
*Ecce omnis, qui dicit vulgo proverbium, in-
te assumet illud dicens: sicut mater, ita, &
filia eius, tum illud: Malum corvi, malum
ovum.* Unde Julius Maximinus, ut Sex-
tus Aurelius Victor in ejus vita est auctor,
dum persequitur pecuniosos, infantes pa-
riter, noxiosque, apud Aquileiam sedi-
tione militum disceptus est, unā cum fi-
lio, conclamantibus cunctis militari joco,
ex pessimo genere, ne catulum quidem ha-
bendum. Accedit etiam Ecclesiasticus di-
cens: *In filiis suis agnoscitur vir.* Chæron-
das quoq; apud Stobeum inquit: *In qui-
bus Civitatibus senes impudentes fuerint, li-
beri etiam, nepotesq; ipsorum impudenti ala-
borabunt.* Cui attestatur Plato dialogo 5.
de legibus, dicens: *Ubi senes minus pudici
sunt, necesse est ibi juvenes impudentissimos
esse.* Item Fabius lib. 5. Similes parentibus,
ac majoribus suis filii plerunque creduntur,
& nonnunquam ad honestè, turpiterq; viven-
dam, inde causa fluunt; Nam cum filii pa-
rentes suos ament, & ab eis omnia ferè disce-
re soleant, quæcumq; in eis vident, bona, ho-
nesta, & licita esse putant: & ut Mantuanus
cecinit:

*Qui viret in foliis, venit à radicibus hu-
mor,*
*Et patrum in natos abeunt cum semine
mores.*

Rectè proinde Plutarchus in Exordia
libri de liberis educandis ait: *Pulcher the-
saurus est, bonis procreatū esse parentibus:*
Et Nazianzenus in laudem Cæsarii: *Ma-
ter jam olim ab ipsis proavis Deo consecrata,
pietatem inßar necessaria cujusdam hæreditatis,
non ad se ipsam tantummodo, sed ad li-
beros quoque deducens, ex sanctis primitiis
verè sancta conspersio.* glo. in l. quod si nolit.
¶ qui mancipia de ædit. edicto. Aristote.
lib. 1. politi. cap. 4. & lib. 3. cap. 8. & lib. 4.
de generatione cap. 3. Ezechiel 16. Ecclesi-
stici cap. 11. Stobæus serm. 42. & 86. & 88.
Fabius lib. 5. institutio. oratoria cap. 10. Al-
ciat. lib. 1. præsumptio cap. 48. Alfons. Ca-
stren. lib. 2. de justa. hæreti. punitio. cap. 8.
Tiraquel. in l. 7. connubiali. Ansel. in epist.
ad Tit. cap. 1.

11 Sed quamvis hæc præsumptio tam
generalis non sit, quam superior, non mul-
tò tamen efficacior est, quam illa; quia se-
pissimè pravi sunt filii bonorum, & non
nunquam boni efficiuntur pravorum filii.
Spartianus in Severo plurimis exemplis
probat neminem propè magnorum viro-
rum bonum, & utilem filium reliquisse.
Cujus rei non alia probabilior causa mihi
visa est, quam prava filiorum educatio;
quæ blanda parentum indulgentia cor-
rumpi solet. Unde Socrates apud Plato
libr. 3. de legibus, eam labem indul-
gentiae matrum, quæ teneriores sunt, accep-
tam refert. Alex. Aphrodisæus problemate
25. sectione 4. Stobæus serm. 85. Lactantius
lib. de opificio Dei cap. 19. Abulen. de optima
politia num. 148. Alciat. lib. 1. præsumptio
cap. 24. Tiraquel. lib. de pen. causa 52. nu.
43.

12 Fortior illa præsumptio est, qua ta-
lis esse quisq; præsumitur, qualis ejus edu-
catio fuerit: ex bona enim, vel mala edu-
catione, bonus, vel malus homo præsumi
potest; quia educatio ipsa mores facit.
Nam ut Plato dialogo 4. de Republica in-
quit: *Quale cujusque fuerit puerilis educa-
tionis initium, talia etiam erunt, quæ sequun-
tur.* Et sicut Horatius ait

*Quo semel est imbuita recens, servabit
odorem*
Testa diu.

Et

Et Socrates apud Xenophontem docebat, ingenia illa indigere doctrina, quæ quām optima sunt; nām, & equorum qui cuncte fortes, animosi, ac dociles sunt, si ab ineunte rētate dōmentur, optimos, ac utiles; si verò indomiti maneant, effrānatos, ac pessimos evadere. Canesq; quæ cuncte ingeniosæ, sagaces, laboriosæ, fertis importunæ, bene quidē eruditæ, optimas, ac perutiles venationibus; & converso verò, vanas, furiosas, ac inobedientes effici. Similitè etiam quotquot ingeniosi, animo fortes, rebus agendis idonei sunt, eruditæ quidē, ac rerum illarum docti, quæ agendæ sunt optimi, atq; utiles fiunt: plura namq; ac maxima bona operantur; ru-des autem, atque indocti, pessimi, noxiique efficiuntur. Cum enim discernere ne-queant quæ agenda, quævè omittenda, fint, səpè pravis operibus vacant; quod si etiam elati animi, vehementesque sunt, effrānati præterea, pervicacesq; reddun-tur; quo circa plurimorum, magnorumq; malorum causa sunt. Aristotel. & Faber. lib. 2. ethico. cap. 1. Plutare. in Apophtheg. Laconicis Xenophon. lib. 4. de Sanctis, & di-
etis Socratis.

13 Idem quoq; Socrates apud Platō-nem inquit: Puerorum natura convenien-tēm nacta disciplinam, semper proficiendo ad omnem pervenit virtutem; enutrita autem si fuerit perversus, ad contraria facile dilabitur. Est itaq; consentaneum naturam optimam, si sub adversa forma nutritur, deteriorem evadere, quām ignavum: & animos præstan-tissimo ingenio præditos, si male fuerint edu-cati, pessimos fieri. Et putandum est infan-dascelera, & extremam nequitiam ex gene-nero ingenuo educatione corrupto, potius quām ex ignavo procedere. Ex educatione igitur fit, ut səpè soleat filius similis esse patri; nām, ut Cicero lib. 1. officiorum scripsit; plerunque parentum præceptis imbuti filii, ad eorum consuetudinem, moremque dedu-cuntur. Et Jvvenalis Satyra 14.

Sic natura jubet, velocius, & citius nos Corrumptunt vitorum exēpla domeſtica.

Ut non immerito Divina Sapientia tantoperè filiorum educationem patribus frequentissime commendaverit. Inquit enim Ecclesiasticus: Filii tibi sunt, erudi illos, & curva illos à pueritia eorum. Et rur-sūs idem: Qui doset filium, laudabitur in illo; mortuus est pater ejus, & quasi non est

m̄rtuus, similem enim reliquit sibi post se. Et mox: Equus indomitus evadet durus, & filius remissus evadet præcep̄s, & coetera in eandem sententiam. Item Daniel de Su-fanna loquens ait, eam fuisse pulcram, & timentem Deum, addita ratione, quia pa-rentes illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. De-niq; Paulus Apostolus: Vos patres, inquit, Ad Ephe. nolite ad iracundiam provocare filios vestros; vlt. sed educate illos in disciplina, & correCTIONe Domini. Plato 6. de republica Ecclesiastic. 7. & 30. Daniel 13. ad Ephe. ulti. c. sicut 47. distin. Cornel. Tacitus dialogo de oratorib. Juvenalis tota Satyra 14. & plura quæ col-legi lib. 9. de republica. cap. 25. de educatio-ne puerorum.

14 Hinc, & illud est, quod talis esse unusquisque præsumitur, quales illi sunt, cum quibus conversatur. Ut enim veteri proverbio fertur, similes cum similibus facillimè congregantur. Salomon quoque inquit: Quicum Sapientibus gradit, Sa-piens erit: amicus stultorum similis efficie-tur. Rursus: noli esse amicus homini iracun-do, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas emitas ejus, & sumas scandalum ani-matue. Et Ecclesiasticus: Qui tetigerit pi-eccl. 13. cem, coinquinabitur ab ea; & qui communi-caverit superbo, induet superbiam. Accedit Propheta regius dicens: Cum Sancto San-Psal. 17. Etus eris; & cum viro innocentē innocens eris; & cum electo electus eris; & cum per-verso perverteris. Et juxta Theognidis sen-tentiam à Platone in Memnone, & à Xe-nophonte in Convivio relatam:

Justa docent justi, pravis convixeris;

ante

Quæ fuerat probitas protinus effugiet.

Vel sicuti vertunt:

Te bona namque boni, si una versere,
docebunt;

Pravi, sed periment, quod fuit ingenium. Unde Hieronymus ad Demetriadem scribit: Semper in comitatu tuo graves fāminas habeas; mores, & studia dominarum plerunque ex ancillarum moribus judicantur; qua-lis enim quæque sit, talium consortio delecta-tur. Nec id mirum videri debet, nām & catellæ (ut habet proverbium) perinde ac heræ sunt. Et sicuti Euripides in Phenice inquit: Mala improborum consuetudo cui placet, is, quis sit vir, non rogo; sciens sodaliū illum convenire moribus. Adde quod nihil

nihil tām perniciosum, ac pestiferum est, ut consuetudo, & conversatio pravorum hominum: quippē cum, ut Chrysostomus ait: *Amicitia, atque necessitudo, & ad nocendum, & ad vivandum plus nonnunquam efficit, quam necessitas potuisset.* Prætereo Senecam lib. 3. de ira, & epist. 95. Prover. 13. & 22. Ecclesiast. 13. psal. 17. Aristotel. 9. ethi. c. ulti. Plato. 8. de repub. Chrysostomus in Matth. homil. 60. & in Joan. hom. 56.

15 Præterea, facilius præsumendum est malum de homine malo, quam de bono. Unde regula Juris: *semel malus semper presupponitur malus.* Quamobrem multi Juriſperiti ajunt, de malo homine, non nisi malum præsumendum esse. E' contrario Megabyſsus apud Herodotum lib. 3. histo. *Ex optimis viris, inquit, credibile est, optima existere consilia.* Utrunque autem confirmat Cicero pro Cuentio dicens: *Perinde, ut opinio est, de cuiusq; moribus, ita quid ab eo factum, & non factum sit existimari potest.* Et lex ait: *Ex personis hominum dicta pensamus.* Chrysostomus in dictum Apostoli, *Nolo vos ignorare, inquit; sicut mala dogmata impuram inducere consueverunt vitam; ita & vita perverfa dogmatum per veritatem sēpē parit.* Et in illud dictum ejusdem, *Habentes autem &c. Impossibile est, impossibile profectō, si vitam impuram habeas, in fide non vacillare;* & Theophylactus in episto. ad Timo. cap. 3. *Quando mentem quispiam perturbationibus, pravisque affectibus corruperit, tum reprobis efficitur circa fidem.* *Dixit enim insipiens, non est Deus: unde? quia corrupti sunt, & execrables facti sunt in iniquitatibus suis,* Psal. 13. l. 1. G. si quis impe. mal. dix. Hosti. in sum. tit. de Judæ. §. quibus. Lucas in l. quemadmodum C. de agrico. & confi. lib. 11. Alciat. lib. 1. præsump. cap. 7.

16 Inde etiam fit, ut talis esse hodie unusquisq; præsumatur, qualis olim fuit. Spectanda quidem sunt, ut Fabius ait, ante acta, dictaque; ex præteritis enim aestimari solent præsentia. Quis ullam ullius boni spem habebit in eo, cuius primum tempus ætatis palam fuerit ad omnes libidines divulgatum? Nemo repente fit turpissimus: *Omnibus in rebus, ut apud Ciceronem est, que graviores, majoresq; sunt, quid quisque voluerit, cogitarit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandum;* Neque enim po-

test quisquam nostrum subito fingi, neq; quisquam repente vita mutari, aut natura converti. Cui subscribit Fabius dicens: *Interrogabo quid ante perdite, quid flagitosè, quid impiè fecerit.* Innocentia per gradus certos ab homine discedit; & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. Nemo inde cœpit, quod incredibile est pervenisse. Chrysostomus in varia Matthei loca homilia 87. *Nemo repente ad dexteram improbitatem insiliit; habet quippe insitum quendam anima pudorem, atque innatum, quem subito calcare, atque proicere non posset, sed sensim, atque paulatim ex negligentia perit.* Sic è contrario: *Nemo repente fit optimus.* Unde Flaujus Vopiscus in vita Probi elegantè ait: *Neminem unquam pervenisse ad virtutum summam jam maturum, nisi qui puer seminario virtutum generosiore concretus, aliquid inclytum designasset.* Fabi. lib. 5. cap. 10. & iterum declamat. 1. Cicero ad Senatum post redditum, & rursus in oratione pro Silla c. ex studiis de præsumpti. c. si sermo. de pœnit. dist. 2. Bal. in l. ex persona. C. de probati. Feli. in c. scribam de præsumptio. Alciat. lib. 2. cap. 25. eod. tit.

17 Ex suprascriptis, aliisque personarum, & rerum circumstantiis planè intelligitur, quamobrem Inquisitores in prima parte actorum, tām diligentè interrogare soleant reos, ex qua natione, patria, familia, cognatione sint; apud quos educati, quos habuerint magistros, præceptores, locios, amicos &c. Ea enim, & milie talia considerari solent in rebus dubiis, ut indē argumenta verisimilia ducantur; quemadmodum fusius Rethores docent in causa conjecturali; Ajunt enim argumenta sumenda esse ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, pravitate, ac tempore præterito, de quibus haſtenus satis diximus. Addunt etiā sexum esse considerandum, ut latrocinium facilius in viro, veneficum, & superstitionem in foemina credas; Ætatem, quia aliud aliis annis magis convenit; Fortunam; neque enim tam idem credibile est in divite, ac in paupere; Conditionis distantiam; nam Clarus, an obscurus, Magistratus, an privatus, pater, an filius, civis, an peregrinus, liber, an servus, laicus, an clericus sit, plurimum distat; Animi naturam; etenim avaritia, ira, & iracundia, misericordia, crudelitas, severitas, alia-

aliaque his similia afferunt frequentè fidem, aut detrahunt. Studia quoque; nām rusticus, forensis, negotiator, miles, navigator, Monachus, aliud, atque aliud efficiunt. His etiam adiiciunt causam, tempus, locum, occasionem, modum, & cœtera rerum accidentia, quæ longum es-
set mihi dicere, præsertim ad alia prope-
ranti. Vide Cicer. lib. 2. de inventi, & lib.
2. rheto. ad Herenni. Fabium lib. 5. orato.
institut. cap. 10. Fortunatianum lib. 2. rhe-
tor. in prin. Trapezuntium item lib. 2. l. aut
facta de pæn.

18 Deinde, malefacta, & maledicta,
præsumuntur malè præmeditata; huma-
næ aures talia verba nostra judicant, qua-
lia foris sonant; neque est præsumendus
quisquam dicere quod non priùs mente
agitaverit. Sanè ut Aristotel. inquit, Ser-
mones sunt ingeniorum, & morum velut ima-
gines. Et alibi ait: Sermones esse notas ea-
rum, quæ in anima sunt, passionum sive ani-
mi affectionum quædam nota. Et Horatius

*Format enim natura prius nos intus ad
omnem*

Fortunarum habitum, &c.

Post effert animi motus interprete lingua.
I. si quis extranens de acqui. hæredi. I. si non
convitii. C. de injur. cap. 1. de præsumptio. &
illuc Felin. Matth. 12. Job. 34. cap. huma-
næ 22. quæstio 5. I. labeo. §. idem Tubero. de
supell. legat. Arist. rhetor. ad Alexandrum
c. de specie laudandi Joan. Lup. allegat. de
hæres. §. 7. cumseq.

19 Ad hæc, non præsumitur sanæ men-
tis, qui non habet memoriam ordinatam,
usque adeò quippè vicinæ sunt, & conne-
xæ omnes animæ virtutes, ut vix una ea-
rum hædi possit, quin coeteræ quoque læ-
dantur. Quo efficitur, ut ex cuiuslibet il-
larum læsione homo facile reddatur insa-
nus. Et ut Plato inquit in Philebo: *Me-
moriam est sensus conservatio: quo sit, ut qui
memoria caret, non bene sensum conservet.*
c. filii de hæreti. lib. 6. & illuc Dominicus,
Philippus, Fran. & coeteri.

20 Illæ autem conjecturæ, ac præsum-
ptiones efficaciores erunt, quæ verisimi-
liores fuerint; Omnis enim præsumptio,
quæ temeraria non sit, in verisimilitudine
fundata esse debet. Et ut Bal. ait: *Illa
præsumptio fortior est, quæ verisimilior.* Ne-
que aliud est præsumptio (ut apud eundem
Bal. est) quam ratiocinatio de re verisimi-

li; id sanè probabilius, credibilius, & ve-
ro proximus est, quod verisimilius fue-
rit. De singulis loquens Aristo. lib. rhe-
toric. ad Alexandrum; inter alia inquit:
Signa verò efficiunt, alia quidem opinionem,
alia verò scientiam: id autem pulcherrimum
*est, quod scientiam efficit; secundo autem lo-
co, quod opinionem maximè verisimilem ope-
ratur.* Accedit eodem, quod incredibile,
suspectumque est, ut plerique ajunt,
quicquid non est verisimile; habet enim
quandam falsitatis imaginem. Denique
sæpissimè quod verisimile est, pro verita-
te habetur; quod verò non est verisimile,
omnino falso esse censetur. c. quia verisi-
miles de præsumpt. l. non est verisimile. quod
met. caus. l. Maejus in princip. de legat. 2.
Bal. in l. 2. c. de fiscar. & in rub. de probat. &
in l. 1. C. de serv. fugiti. Felin. in c. auditis
de præscrip. Decius conf. 596. Hypolit. conf.
101. fustus. Andreas Tiraquel. in l. si un-
quam. C. de revoc. dona. in principio à nume-
ro 37. deinceps.

21 Ex conjecturis autem, & præsum-
ptionibus nemo condemnandus est, præ-
sertim in criminis hæresi. Et ut hoc obi-
tè dicam, conjectura dicta est, auctore
Fabio, à conjectu, idest, directione qua-
dam rationis ad veritatē; ex præsumptioni-
bus tamen, indicis, & conjecturis ad
remedia extraordinaria proceditur. Ne-
que enim pena ordinaria imponenda est
propter suspiciones, vel probationes, quæ
non sint luce meridiana clariores; quem-
admodum rectè docent Innocen. Antoni.,
& innumerabiles alii. c. literas de præsump.
Fabius lib. 3. cap. 7. Fortunatianus lib. 1.
rhetor. c. de statu. Innocen. in c. quia verisi-
miles de præsumpt. Anton. Card. & coeteri in
c. afferte. eo. tit. Joan. Lup. allegat. de hære-
si. §. 11. Hippol. in rub. de proba. num. 241.
Boerius decisio. 264. Tiraquel. de pænitent.
caus. 27.

22 Eadem ferè omnia, quæ de præsum-
ptionibus diximus, de suspicionibus quo-
que dici possunt; nām, & ex iisdem locis
ducuntur, & oriuntur; nisi quod ut Bal.
ait. Suspicio minor est, quam præsum-
ptio: Facilius enim suspicamus aliquid,
quam idipsum præsumamus; sed ex suspi-
cionibus oriri solent præsumptiones, &
quod suspicamus, sæpè verum esse præsum-
mus. Et hæc quidem probabiliora esse
videntur, quam ea, quæ Budæus in foren-
sibus

sibus tradit: *Suspiciones*, inquit, à Cicero dicuntur, quas *Jurisconsulti* appellant *præsumptiones*, & *causa suspicioſa* est, in qua multæ ſunt *præsumptiones*; *Eſt autem suspicio*: *acceptio unius partis cum formidine alterius*, vel: *est opinio mali ex levibus signis*, ut inquit Beatus Thomas, vel ſicuti Bal. definiſt. *Suspicio eſt paſſio animi aliquid firmiter non eligentis*. *Bal. in auth. si quis. C. de adulter. Thom. 2.2. q.60. art.4. Bal. in rub. de probation. Soto lib. de Iuſti. & jure que.4. art. 3.*

Qualis ſu-
ſpicio leuis.
Qualis ve-
bemens, &
temeraria.
Qualis pro-
pabilis.

23 *Suspicionum autem, aliae ſunt leves, aliae vehementes, aliae temerariae, aliae probabiles*. Levis *suspicio eſt*, qua leviter aliquid *suspicamur*: *sic etiam vehe-*
mens, qua vehementer; temeraria, qua
temerè; probabilis, qua veriſimiliter, &
probabilitate movemur ad ſuspicandum. Augentur autem, & minuuntur *suspicio-*
nes ex argumentis, conjecturis, & signis, aliiſque circumſtantiis, personarum, & re-
rum. Sic Rethores augeri *suspicionem do-*
cent ab argumentis, & signis, & coeteris locis; ut cum multa concurrunt argumen-
ta, & signa, quæ inter ſe conſentiant, Ora-
tor dicat, rem perſpicuam, non ſuspicio-
*fam videri oportere signis, & argumentis credi, quam testibus; hæc enim eodem modo exponi, quomodo revera ſunt ge- ſta; testes corrumpi poſſe vel pretio, vel gratia, vel metu, vel ſimulatè. Melius tamen, & juſtius contra argumenta, & signa, & coeteras *suspiciones* dicere docent hoc modo, ut demonſtremus, nullam rem eſte, quam non *suspicionibus* quivis poſſit criminari. Deinde, ut unam quamq; ſu- ſpicionem extenuemus, ac deinceps operam, ut ostendamus nihilo magis in nos eam, quam in aliud quempiam convenire; in- dignum facinus eſſe dicentes, ſine testibus conjecturam, & ſuspicionem firmamenti ſatis habere; Neq; enim propter ſuspicio- nes aliquem condemnare licebit. *lib. 2. rhe- to. ad Hereni. cap. literas de presu. l. absen- tem de pœnis l. 1. §. si ſuspicio de incen. ruin. & naufra. & in l. admonendi de jure jura. Bart. Jaf. Ripa. Curtius, & coeteri.**

Qualis ſu-
ſpicio leuis
in heresi. borum, ex quibus capitur conſectura, qua-
te Gerson. concludi potest, non quidem frequenter, sed

raro, ſen̄ caſu, quod talia dicens, vel faciens hæreticus ſit; idq; deducitur levi conſequentia, ut puta, ſi argumentemur: Pe- trus dejerat frequenter, ergo non bene in- Deum credit.

25 *Suspicio vehe- exterioribus operum, aut verborum, ex mens ſu- quibus capitur argumentum concludens fre- quenter, & ut in pluribus, quod talia di- cens, vel faciens eſt hæreticus; verbi gra- tia, ſi quis neget explicitè, palam, & pu- blicè, aliquas propositiones fidei quas tene- tur ex officio ſcire; is vehe- men- ter ſuspe- catus eſt; quamvis fieri poſſit, ut talis ne- gatio, ex ignorantia, vel animi levitate ſit orta.*

26 *Violenta ſuspicio eſt, qua provenit Quid violē- ex signis exterioribus operum, aut verbo- ta ſuspicio. rum, ex quibus concludi ſolet efficacitè, & ferè ſemper, quod talia dicens, vel faciens, eſt hæreticus; ut ſi quis propositiones hæ- reticas publicè afferat, vel adoret ſepul- crum Mahumetis. Nam, & ſi poſſibile- ſit, quod iſta ſine intellectus errore, aut ſi- ne pertinacia dicantur, aut ſiant: Eccle- ſia tamen, qua judicat exteriora, pre- ſumit violenter, ejusmodi homines hæreti- cos eſſe, niſi forte purgaverint ſeipſos, pro- bando ignorantiam, timorem, vel fictio- nem, & oſtendendo ſe correctioni paratos: Hæc Geron. In ſumma, hi omnes ſu- pecti de hærefi ſunt, de quibus indicia ali- qua extant, quod de fide Catholica ma- leſentient. Geron. de protesta. conſiderat. ulti.*

27 *Sunt qui putant ſuspicionem de- hærefi, duci poſſe ex signis, & indiciis le- vibus, modò probabilia ſint; nam plenè ea probari oportet. Innoc. in c. ſicut de Si- mo. Joan. Andr. in c. ut officium §. 1. An- chara. in c. Accusatus in princ. de hæret. lib. 6. Feli. in c. literas de præſum. contra Brun. lib. 1. de hæret. cap. 4.*

28 *Ea tamen opinio, meo quidem ju- dicio, ſinè delectu recipienda non eſt; Nam levia signa mo vere non debent animum constantis viri ad ſuspicandum tamgrave crimen; ſed potius interprætanda ſunt in partem benigniorem. Ut enim Cicero ad Quintum fratrem ſcripsit: Ut quisque eſt vir optimus, ita diſſicilime eſſe alios improbos ſuſpicatur. Et Nazianzenus oratione in laudem Athanafii: Malus celerrime addu- citur, ut bonum etiam virum condemnet in rebus*

rebus dubiis, & incertis; contra: Vir probus, ne malum quidem facile condemnaverit. & oratione 1. in Julianum: Minime is malitiam fraudemq; suspicatur, cujus animus à malitia liber est, & immunis. Et epistola 21. Qui à vitio liber est, is vitium, in alio minus prompte suspicatur. Deinde ex levibus signis male suspicari de homine Christiano, haud leve peccatum est; quia talis suspicio esset actus voluntarius à recta ratione disonans; Neque enim ex levibus signis moveri debemus adversus Catholicos, quibus injuria fit, si malam opinionem de illis habuerimus absque justa, & probabili causa. Postremò, judicium temerarium est, ut Theolo. docent, cum aliquis judicat de his, quae dubia sunt, propter alias leves conjecturas. Igitur ex levibus indiciis suspicari nullo modo debemus aliquem hæreticum esse. c. estote de reg. jur. Tho. 2. 2. qu. 60. artic. 2. Caijet. infum. verb. suspicio. Domin. Soto lib. 3. de justi. & jur. quest. 4. art. 3.

29 Hoc amplius addunt quidam, in crimen hæresis Levi suspicioni adhærendum esse, saltem eò usque, ut Inquisitor procedere possit ad interrogandum, quid suspectus sentiat de Catholica fide. Quod equidem falsum, & periculosum esse puto; nisi fortè id fiat ex probabili causa, & cum homine alioqui abjecto, vili, & infami; Näm honestum hominem in judicium trahere propter levem suspicionem, eumque interrogare de fide, ac dubitare, an Catholicus sit, grave quidē, judicio meo, & injustum admodum est. Matth. de Affl. in consti. Sicili. tit. 1. colu. ante pen. Ludo. Carer. tract. de her. nu. 116.

30 Interdum autem ex gravissimis criminibus, longè ab hæresi distantibus nascitur suspicion non levis, quod talis facinorosus non bene sentiat de fide Catholicæ.

ea; Näm qui Catholicus est, Deum time-re, & ab ejusmodi criminibus abstinere solet. Unde qui cum fæminis consanguineis, affinibus, monialibus, commatribus, aliis, que id genus, facile commiscetur, non im-meritò suspectus censeri potest. Quam-obrem Regia lex hujusmodi crima hæresim sapere dicit; neq; enim perpetrari so-lent à viris Orthodoxis, & benè Christia-nis; sed & Jason speciem hæresis esse pu-tat juramenta scelerata facere. *Regia l. 5. tit. 15. lib. ordin. 8. ad Rom. cap. 1. & inibi Chryso. sermo. 4. August. ad fratres in ere-mo sermon. 47. Jason. in l. 3. jurari. de jure jurando.*

*31 Suspectus quoq; in fide merito cen-seri potest, qui novas, & singulares opini-ones asserit in materia morali, easq; per-tinaciter tuetur contra communes, & re-ceptas sententias; indè enim ad hæreses facilis admodum via est. Ad summam, in omnibus præsumptionibus, & suspicioni-bus, ut Gerson inquit, plurimum ad rem faciunt, accidentia, & circumstantiae per-sonarum, & rerum. Quædam enim suffi-ciunt ad vehementem suspicionem haben-dam de aliquo homine, quæ alium homi-nem suspectum non redderent, ne leviter quidem. *Gerson. tract. de protest. considerat. ulti. Fran. Victoria super Thom. 2. 2. quæ. 11. art. 2.**

32 Neque levis præsumptio est contra-descendentes ex Mahumetanis, qui vinum non bibunt, neque carnem suillam edunt, neq; aprum animal propter convivja na-tum, ut ait Satyricus, cum sint voluptati-bus dediti, quæ sinè his frigere solent: & proculdubio præsumi possit in majorum suorum sectas eos adhuc permanere: quod quidem ab Inquisitoribus, sua ipsorum confessione, frequentissimè deprehendi-tur.

ANNOTATIONES.

4. Sed ut ad propositum &c.

Quid, & quotuplex sit Præsumptio, vide quoque apud Locatum in sua praxi Iudicali Verbo Præsumptio num. 1. & sequen. apud Autorem Lucernæ Verbo Præsumptio nu. 5. sicuti de hac materia tra-ctantes Menoch. præcipue lib. 5. Eymeric. 2. part. Direct. quest. 55. nu. 2. & num. 8. ubi Pegna com-ment. 80. vers. Tametsi verò Farinac. de Heresi quest. 187. §. 2. num. 23. & sequen. & novissimè Carenam de Offic. S. Inquisit. p. 3. tit. 2. de Probat. & Præsumpt. num. 1. & sequen.

9. Ea tamen Præsumptio &c.

Ex hac Simancæ Doctrina collige, quod Præsumptio sumpta ex Patria, & Natione ex se sola nullius est efficacia, nisi ab aliis præsumptionibus hanc recipiat; De præsumptionibus desumptis à Patria vide Mendoz. in 1. Regum cap. 1. num. 1. an-not. 4. num. 21. & sequen.

10. Præterea &c.

Præsumptio, quæ à Parentibus proficiuntur, in S. Inquisitionis tribunal est alicujus efficaciæ, & tan-tæ,

tæ, ut sufficiat ad capiendum aliquem reum suspe-
ctum, qui alias, nisi hæc præsumptio concurreret,
non caperetur. Vide *Cantaram in quest. Crimin.*
cap. 2 de probat. per testes quest. 1. num. 7. ubi de-
cisionem supremi Tribunalis S. Inquisitionis Hi-
spaniarum super hac materia reperies.

12 Fortior illa &c.

Præsumptionem ex educatione, & consuetudine,
si alia concurrente adminicula, facere contra de-
linquentem ad torturam docuit. *Azeued. conf. 28.*
nu. 34. Vide *Farinac. de Indit. & tortur. quest. 12.*
num. 85.

15 Præterea &c.

Nota, quod hæc præsumptio locum habet in gene-
re illius delicti, in quo quis solitus fuit delinquere;
Effatum etenim illud; *semel malus semper præsu-
ponitur malus*, est intelligendum in eodem genere
mali. *I. filius §. 1. ibi Bartol. ff. de accusat. & I. Cas-
sius in fin. ubi Bartol. quoque ff. de Senatoribus.*

21 Ex coniecturis autem &c.

Intellige quoties agitur de condemnando, ut hære-
tico; nam quoties agitur de condemnando hæreti-
co, ut solum suspecto; tunc bene poterit ex conje-
cturis, & præsumptionibus pro suspicionis modo
damnari. Vide *Carenam de Off. S. Inquisit. part.
3. tit. 3. de probat. & præsumpt. §. 3.*

22 Eadem ferè &c.

Notandum ex hac doctrina Præsumptionem, &
Suspicionem esse intra eandem speciem, nec inter
se differre, nisi penes magis, & minus; minus ete-
nim semper importat suspicari, quam præsume-
re, quod actus suspicionis est filius. Vide *Farinac.
de hæresi quest. 187. §. 2. num. 23.*

24 Coeterum &c.

Quid sit levius suspicio in hærefoes materia vide
quo apud *Decian. in tract. criminal. lib. 5. cap.
35. num. 47. Menoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 100.*
nu. 2. & apud *Martin. del Rio lib. 3. disquisit. magic.
sest. 12. vers. Et sic dividendo;* ubi plura exempla
de levi suspicione in maleficiis, & lamiis invenies.

27 Sunt qui putant &c.

Ex hac Simancæ Doctrina collige, quod licet su-
spicio, quæ oritur ex leibus inditiis censatur
sufficiens saltu ad inquirendum, & examinan-
dum Reum suspectum, ad indicendam illi abju-
rationem de levi, & etiam ad illum in aliquam pe-
nitentiam condemnandum, ut voluit *Cicer. in
tract. de hæretic. num. 118. & Decian. tract. crimi-
nal. lib. 5. cap. 38. nu. 7.* attamen hoc semper intel-
ligendum est quoties praefata indicia sunt plenè
probata; si etenim minimè probarentur plenè;
quicquid de suspicione levi in sequentibus nume-
ris docet Simanc; arbitror absque illa contradic-
tione verissimum. Vide *Io. de Anan. in rubr. ex-
tra de Hæretic. sub nu. 3.* & quæ hac de re scripsit
Farinac. de Hæresi quest. 187. §. 2. nu. 34.

30 Interdum &c.

Quicquid sit de hac Simancæ Doctrina, certè in
Italia nunquam vidi Apostolicos Inquisidores de
incestu cognoscere.

De sceleribus gravissimis, quæ Delinquentem
reddunt suspectum de hæresi; vide *Farinac. de
Hæresi quest. 178. §. 2. nu. 75.* Et sequen. ubi docet
Inquisidores contra graviter delinquentes extra fi-
dei materiam nunquam procedere, nisi quando
delicta à se perpetrata, licet perpetrari posse per-
tinaciter astraunt.

De Probationibus. Titulus LI.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æresis crimen cur summa cura,
& prudentia examinari oporteat.
- 2 **P**robationes in crimine hæresis luce clari-
iores esse debent.
- 3 **T**estis unus cum fama publica non suffi-
cit ad plenam probationem in crimine
hæresis.
- 4 **F**uramentum deferendum non est accu-
satori in crimine hæresis, ad supplementum
imperfectæ probationis.
- 5 **P**robationes imperfectæ, aut semiplenæ,
& si multæ concurrent, non sufficiunt
ad plenam faciendam fidem in crimine
hæresis.
- 6 **T**estibus in causa hæresis, quando non
sit adhibenda plena fides.
- 7 **T**estes duos non sufficere in causa hæ-
resis ad plenam, justamque probatio-

nem, nonnulli putant.

- 8 **T**estes duos non sufficere falsa est opinio.
- 9 **T**estes duo quales esse debeant, ut plenæ
judicis fidem faciant.
- 10 **T**estes excommunicati, & socii criminis,
cur in causa hæresis recipiantur.
- 11 **P**robationes in crimine hæresis, leviores
quam in aliis criminibus sufficere falsa
est opinio.
- 12 **P**robatio minus plena ad quid sufficiat.
- 13 **P**robatio indirecta contra evolentam
juris, & à jure præsumptionem, quo-
modò recipienda.
- 14 **H**æresis quomodo probari possit scriptis
heretici.
- 15 **P**robationum, argumentorum, & indi-
ciorum inter se consensus plurimum re-
fert in omnibus reorum causis.

De Probationibus.

AUSA hæresis gravior est, quam aliorum ferè omniū criminum; tūm quia pœnis acerbioribus puniuntur heretici, tūm etiam quia infamia ex eo crimine orta, domum, Familiam, & Cognitionem obscurare, & maculare solet. Quas ob res prudentius, & cautius in hoc judicio, quam in aliis agendum est. c. vergentis de hæreti. c. ut officium. §. verum eo. tit. lib. 6. c. ubi periculum de electi.

2 Hinc est, quod cum in coeteris criminibus necessaria sint ad condemnationem probationes luce clariores; multò magis id ipsum necessarium sit in crimen hæresis; eo accedente, quod facultas defensionis manca quodam modo reis istis concedi solet. l. ultim. c. de probatio. Oldra. confi. 210. Anch. in c. accusatus in principio, de hæreticis lib. 6.

3 Ab eodem fonte manat, quod quemadmodum in aliis criminibus ad plenam probationem non sufficit unus testis cum fama publica, neque plures testes singulares cum eadem fama; Sic etiam ad probandum hæresim talis probatio inutilis erit. glo. & interpretes in c. veniens de testib. Alex. conf. 143. lib. 2. Decius conf. 458. Joan. de Lignano, & Matth. in Clem. 1. & 2. de hæretic. Joan. And. & Domin. in c. ut officium eod. tit. lib. 6. Gonsal. de hæret. pravit. quest. 13. Joan. Lupus allegatio. de hære. §. 12.

4 Et sicut in aliis criminibus non defertur juramentum accusatori ad supplementum imperfectæ probationis; Sic etiā deferendum non est in hæresis comprobationem. glo. communiter approbata in l. 3. de jur. jurando, & illic Alex. nu. 12.

5 Sic & in crimen hæresis diversæ species imperfectæ, aut semiplene probationes non junguntur, ut plenam fidem judici faciant; quemadmodum nec in coeteris criminibus conjungi possunt; tametsi, ut Fabius ait: *Singula levia, & communia nocere solent universa, etiam si non ut fulmine, tamen ut grandine.* Sed id locum habet in causis civilibus, & ad majorem duntaxat suspicionem in criminalibus, non autem ad plenam probationem. Fabius lib. 5. cap. 12. Bart. & coeteri in l. si quis ex argentariis

§. 1. de eden. Alex. conf. 143. lib. 2. Decius conf. 615. Ripa in l. admonendi de jure jurand. nu. 209. Gratus conf. 47. lib. 2.

6 Sic etiam in causa hæresis nō est plena fides testibus adhibenda, qui testimoniū sui probabilem causam non reddit, etiam non interrogati. Salicet. in l. ultim. C. de probat. Alex. conf. 15. lib. 1. Decius conf. 419.

7 Sunt præterea qui putant, duos testes non sufficere in causa hæresis ad plenā, justamque probationem: tum quia Innocen. III. tres, aut plures boni testimonii viros exigere videtur; tūm quia, ut sapè diximus, in his causis non solet concedi reis libera defensionis facultas. c. excommunicantur. §. adiucimus de hæretic. c. ult. eod. tit. lib. 6. Hoffien. in summa. titul. de hæretic. §. qualiter. vers. ut autem. Albert. lib. de agnos. assert. Gatho. quest. 34.

8 Sed hæc opinio à plurimis est reprobata, nec immerito quidem; quia casus iste non invenitur exceptus ab illa pervagata, & vulgari regula divini, & humani Juris: *In ore duorum, vel trium stabit omne verbum.* Neque Innocen. III. de speciali hæresis probatione loquitur, sed de Inquisitione generali, quam Judex facere debet per tres, aut plures viros, aut per omnes homines totius paræciæ; Neque facultas defensionis ullo modo reis denegari solet, quinimò cautius, ac benignius cum eis semper, quam cum aliis reis agitur. c. licet universis de testibus c. cum effe de testam. dicto. §. adiucimus. Joan. de Ligna. Joan. And. Anton. Cardi. Joan. Imolen. quos referunt, & sequuntur Domini. & Philipp. Franc. in c. ut officium de hæret. lib. 6. Socin. in c. excommunicamus nu. 27. dicens hanc esse communem opinionem. Gonsal. tract. de hæreti. pravit. quest. 13. Silvest. in sum. verbo. hæresis 2. q. 4. Ludovi. Carerius in tract. nu. 162. pleniū Albert. in c. 1. de hæret. lib. 6. quest. 16. Godofredus in l. 8. & quicunque. C. de hæret.

9 Ceterum, ut per duos tantum testes plenè probetur hæresis, necesse est, ut illi sint integrī, & irrefutabiles, & ut vulgo dici solet, omni exceptione majores; idq; multò magis, quam in coeteris criminibus, ob eas causas, quas supra memoravimus.

c. in

c. in primis 2. qu. 1. glo. & interpretes in o.
at si Clerici de iudi. Bal. in l. ultim. C. de
probati. Joan. Lup. allegatione de hæret. §.
13. Albert. in c. 1. de hæret. lib. 6. quæst. 16.
num. 25. Decius conf. 429. & innumerabi-
les alii.

10 Neque obstat, quod in fidei favoré,
seu inquirendam hæreticam pravitatem,
recipiuntur testes excommunicati, & so-
cii criminis, infames, & alii, qui in cœte-
ris criminibus repelluntur. Id etenim fit
ad Inquisitionem, ad indicium, ad præ-
sumptionem; ad summum, ad qualē qua-
lem probationem; non autem, ut propte-
rea legitimi testes esse credantur, aut so-
lis duobus plena fides sit habenda. Näm,
ut inquit Alex. IV. Tales testes in aliarum
probationum defectum admittuntur; ac tunc
demum audiendi sunt, cum ex verisimilibus
conjecturis, ex numero testimoniis, ex qualita-
te personarum, & rerum, alijsq; circumstan-
tiis, falsa dicere non præsumantur. c. in fidei
de hæret. lib. 6. Fran. Aretin. in c. ult. de te-
stib. & Joan. Lup. allegatio. de hæret. §. ult.
Contra. Bru. lib. 4. de hæret. cap. 9.

11 Errant ergo quicunque putant le-
viores probationes sufficere in crimen hæ-
resis, quam in aliis criminibus probandis;
lex enim Theodosii, qua ilti decepti sunt,
nihil de levi probatione locuta est; sed id
tantum ait, hæreticorum vocabulo eos con-
tineri, qui, vel pro levi argumento à judi-
cio Catholicæ Religionis, vel tramite de-
recti fuerint deviare. Levis igitur proba-
tio non sufficit ad condemnationem, sed
ea constitutione hæreticus esse dicitur, qui
levi argumento deviat à Catholicæ fide,
seu qui levi indicio errare convincitur, ac-
cedente scilicet ejus confessione, aut ple-
na hæresis probatione. Tum illud addo,
legem illam corruptam esse in vulgatis edi-
tionibus. Näm vera ejus verba sunt. *Hæ-
reticus est, ac latis adversus hæreticos legibus
succumbit, qui, vel paululum ab Orthodoxa
declinat fide; vel qui ab Orthodoxa fide vel
minimum declinat.* Et ita vertit Photius
Patriarcha in Nomocanone, sive Jure Pó-
tificio Græcorum. Ea verò lectio Photii
mihi valde probatur, quia in constitutio-
ne illa, & in titulo, sub quo sita est, nihil
minus tractatur, quam de probationibus,
sed de ipsis hæreticis agitur, qui, si in ali-
quo deviaverint à Catholicæ fide, etiam
in minimo, verè hæretici sunt, ut Beatus

Ambrosius, Sanctus Isidorus, Rabanus
Maurus, aliquique plurimi docent. Ambro-
sius epistola 84. Isidorus lib. 2. de Eccle. offic.
cap. 23. Rabanus lib. 2. de institu. Clerico-
rum cap. 57. tit. 12. cap. 2. l. 2. C. de hæret.
& inibi Godofre. Joan. Lupus allega. præ-
not. §. 12. Albert. in rub. de hæret. lib. 6. qu.
13. num. 28. Conrad. Brun. lib. 4. de hæret.
cap. 9.

12 Sed quamvis ad pœnam ordinariā
non sufficiat minus plena probatio; nihil
ominus tamen ad Inquisitionem, purga-
tionem, questionem, pœnam arbitriam,
& penitentiā salutare imperfecta proba-
tio sufficiet; levior enim ad eas res, quam
ad condemnationem requiritur. Prim. in-
struct. Hispalen. cap. 5. glo. inc. literas de
præsumpt. Innoc. in c. sicut de Simo. Cardi.
& Joan. Imol. in Clem. 1. de hæreti. Joan.
Lup. eod. §. 12.

13 Tametsi autem contra vjolentam
præsumptionem juris, & à jure, qua con-
sumatus hæreticus aliquis esse censetur,
non recipiatur directa probatio in contra-
rium; recipienda tamen est indirecta pro-
batio, qua reus iste defendatur, & crimi-
na obiecta omnino excludat; ut si proba-
re velit falsos esse testes, aut ea indicia
non esse vera, ex quibus vjolenta præsum-
ptio ducitur; & ita quidam Jurisperiti do-
cent, quibus assentior. c. accusatus. §. 1.
cum seq. de hæret. lib. 6. Joan. And. Domin.
& Philipp. Francus in c. filii eod. tit.

14 Potest hæresis probari scriptis hæ-
retici. c. ult. 24. q. 2. l. sciant. C. de probat.
sed debet hæreticus manum suam, scripta,
vel signa cognoscere, *Authentica qui con-
tra propriam. C. de no. num. pecu.*

15 Postremò, in omnibus hæreticorum,
aliorumque reorum causis, ad fidem, cer-
titudinemq; faciendam, plurimum refert,
an probationes, argumenta, & indicia in-
ter se concordent, & congruant, vel è con-
trario dissonent, varient, & sibi invicem
adversentur; Näm, ut est apud Aristot.
*Vero consonant omnia; falso autem citò disso-
nat verum.* Et Seneca epist. 103. Verita-
tis una vis, una facies est, nunquam autem
falsis constantia est; variantur, & dissident,
& sicuti Dille Hieronym. inquit: *Non po-
test verum esse, quod dissonat; uniformis
enim res veritas, mendacium autem in varia
distrabitur.* Nihil veritate potentius, ut
apud Gryfost. est. *Nihil mendacio imbecil-*
lius,

lius, & si innumeris obtegatur operimentis; nam etiam sc̄ deprehenditur, & efficitur facile. Veritas autem, & si innumeris circumveniatur insidiis, tuta permanet; & qui ad eam confugiunt, tanquam firmissimo, & tu-tissimo muro e j̄us viribus custodiuntur. Et alibi inquit: *Hu j̄us modi est veritatis natura, unde magis oppugnatur, inde magis confirmatur; & quod magis obtagit, eō clarior*

evidit. Sanè quā à veritate non veniunt, ne mine etiam impellente, se ipsa subvertunt. Ferē ita est (ut Joan. Picus ait) *Mala causa quod se plus defendit, plus prodit; contra veritas sicut ignis, quod plus excutitur, plus clarescit.* Aristot. 1. ethi. cap. 8. Hierony. in proto. Osee. Chrysost. in Evang. Joan. homil. 2. 8. & homil. 57.

ANNOTATIONES.

1 Causa hæresis &c.

Non defuere qui docuerunt hæresim præsumptionibus, non probationibus probari, quod quidem, an verum sit, ex gravitate, qua hæreses causæ pollent, tu videto; nisi forte præsumptiones essent manifestissimæ, ut vult *Decian. tratt. criminal. lib. 5. cap. 35. num. 20.*

De probationum materia vide *Mascard.* & præcipue in hæresis causa *lib. 2. conclus. 861. nu. 1. & num. 3. Ioannem à Rojas tratt. de hæret. part. 2. af-sert. 6. nu. 150. enim sequen.* & alios quam plures, quos citat *Farinac. de hæresi. quæst. 187. l. 1. nu. 1. & sequen.*

3 Ab eodem fonte &c.

Nota quod licet singularis testis, etiam iniuncta fama, non sufficiat ad condemnandum; sufficit tamen ad torturam, si omni exceptione sit major, & de inditiis proximis delicto deponat. Vide *Carer. tratt. de Hæretic. num. 118.*

7 Sunt præterea qui putant &c.

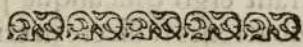
Verior sententia est, quod hæc sufficientia Iudicium arbitrio perpendenda, habita consideratione personæ delinquentis, & testium, relinquatur. Vide *Pagnam in addit. ad Eymeric. part. 3. direct. qu. 71. comment. 120. vers. postremo.*

11 Errant ergo &c.

In codice Theodosiano, vide quid pro levi argumen-to hoc loci glosa interpretetur; argumentum enim pro articulo exponit.

14 Poteſt hæresis probari scriptis hære-tici &c.

Adde, quod probari quoque potest per Instru-mentum, ubi continetur talem hunc, vel illum errorē prædicasse juxta *Locat. in praxi. Verbo pro-batio vers. Item probatur.*

De Procuratoribus. Tit. LII.

S U M M A R I U M.

- 1 *Procurator frustrà intervenit ad gravjora absentium criminâ defendendâ.*
- 2 *Procurator eos defendere potest, qui sunt in vinculis.*
- 3 *Hæreticus in carcerem conjectus per Procuratorem causam suam tueri potest, si neget.*

- 4 *Absens suspectus de hæresi à quocunq; ex-cusari potest coram iudicibus.*
- 5 *Filiū, & hæredes defendere possunt causam defuncti per Procuratorem.*
- 6 *Procurator generalis S. Inquisitionis Hispaniae in Romana Curia quis sit eli-gendus.*

De Procuratoribus.

AD gravjora absentium cri-mina defendenda frustrà Procurator intervenit; tū quia in primis necessaria est reorum confessio; tū etiam, quia sententia condemnationis non posset in absentes executioni mandari. *I. pen. 5. ad crimen. de publi. judi. Felin. in c. meminimus de accusa. Marian. in c. veniens*

cod. tit. Hippolyt. in pract. 6. seq.

2 Quæ causæ cum cessent in reo, qui in vincula conjectus est, cessat etiam Juris prohibitio; quamobrem vincitus poterit à Procuratore defendi, ut rectè Barto. cen-suit. Clericus quoque, atq; alii, qui pro levjoribus criminibus arbitrio iudicu-puniendi sunt, à Procuratoribus defendi eadem omnino ratione possunt. *Bart. in l. non*

nontantum de appellatio. Bart. Angel. Imol.
& Rubeus in §. ad crimen. Signorol. cons.
169. Anch. cons. 272. Gratus cons. 71. lib.
2. Felin. in c. meminimus de accusat. nu-
me. 15.

3 Hinc est, quod hæreticus carcere
clausus per Procuratorem causam luam-
agere, ac tueri potest, ut quodam primæ
instructionis capite continetur. Id tamen
tunc fieri debet, cum Reus negat, se hære-
ticum esse; nam si vellet hæreses tueri,
non liceret ullo modo cuiquam ejus im-
piam causam defendere. Quin etiam au-
diendus antea Procurator non est, quam
id judices expressim concederint, ut alibi
diximus. Rarò autem Procurator admit-
titur; sed advocatus solet esse Procurator,
& officio Inquisitorum fiunt reorum de-
fensiones. Prima instruct. Hispal. cap. 16.
§ aduersus de hæreticis supra de advocatis,
num. 1.

4 Si verò contra suspectum absentem
procederetur, tunc posset quilibet ejus ex-
cusationes judicibus allegare; quæ si justè

fuerint, sententia differenda est; Jure enim
concessum est, ut aliquis reum absentem
defendat, probabiles, & justas causas ab-
sentiae allegans, ne forte innocens inaudi-
tus, & indefensus à calumniatoribus op-
primatur. *l. pen. §. ad crimen. de publi. ju-*
di. l. 3. C. de accusa. Barthol. in extrav. ad
reprimendum, verbo, legitime quomodo in-
laesa Majestatis crim. procedatur. Ludovicus
Care. de hæreti. nu. 113.

5 Filii, & hæredes defendere possunt
causam defuncti per Procuratorem, tametsi
accusatus fuerit de criminis hæresis; quia
de eo agitur, quod eorum interest. Alberi.
in l. servum quoque. §. publice de procura.
Bal. in l. reos. C. de accus. Feli. in c. memini-
mus eod. tit. Rubeus in §. ad crimen. nu. 126.

6 Demùm vir aliquis peritus, & pro-
bus eligendus est, qui sit Procurator ge-
neralis Sanctæ Inquisitionis Hispaniæ, ut
in Romana Curia negotia hujus Sacrosan-
cti Officii gerat, cui justum salarium sol-
vendum est ex bonis publicatis. 2. instruc.
Hispal. cap. 2.

ANNOTATIONES.

3 Hinc est quod Hæreticus &c.
Confirmat hanc Simancæ Doctrinam laudabilis
consuetudo, quæ in omnibus S. Inquisitionis Tri-
balibus viger, deputati Virum, qui causas Reo-
rum defendat; idcirco Reorum Advocati, seu Pro-
curatoris titulo noncupatus. De hac materia, vi-
de Peggam in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct.
comment. 28. vers. Dandus est autem &c. Farinac.
de Hæresi. quest. 197. §. 3. nu. 73. & sequen. Locat.
in Prax Verbo Advocatus nu. 1. & sequen. & Care-
nam de S. Off. p. 1. tit. 10. §. 1. nu. 1. & sequen. ubi ait
num. 4. quod si Reus, præter deputatum, alias Ad-
vocatos, seu Procuratores postularet, justa causa

interveniente, sibi esset satisfaciendum. Recole.
supranotat. tit. §. de Advocat.

4 Si verò contra suspectum absentē &c.
Notandum quod hæc Simancæ Doctrina proce-
dit in causa dubia, & quando Inquisitus est tan-
tum suspectus de hæresi; nam in causa certa, &
ubi in processu de hæresi constat; nec Procurator,
nec Excusator, ut alii maluerunt, ad Inquisiti de-
fensionem admittitur. Vide Farin. de hæresi quest.
185. §. 7. num. 100.

5 Filii, & hæredes &c.
Vide, quæ supra notavi tit. 18. de Defunctis nu. 15.

De Promotore Fiscali. Titulus LIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Promotor fiscalis qualis sit eligendus.
- 2 Fiscalis esse non potest quis in ea Provincia, ex qua originem ducit.
- 3 Promotoris fiscalis munus.
- 4 Promotor fiscalis comprehensis, & admonitis reis, eos accusare debet.
- 5 Promotor fiscalis reos etiam confessos accusare debet.
- 6 Promotor fiscalis, quomodo libellum accusatorium judicibus edere teneatur.
- 7 Promotor fiscalis quid facturus sit, ubi

- 8 Promotor fiscalis, quounque tempore testes aliarum hæresum supervenerint, reos de his accusare debet.
- 9 Promotor fiscalis diligenter perscrutari debet reorum confessiones, & eorum dicta, & responsa.
- 10 Promotor fiscalis quando abesse debeat, & quando adesse.
- 11 Fisci causas quis defendere teneatur.

De

De Promotore Fisci.

1. **P**romotorem fiscalem vulgo appellant Officialem. Sanctæ Inquisitionis, qui officio accusatoris fungitur; Is eligendus est vir probus, diligens, industrius, & Jurisperitus.

2. Julius Paulus lib. 5. receptarum sententiarum, titulo de fisci advocate, inquit: *In ea Provincia, ex qua quis originem dicit, officium fiscale administrare prohibetur; ne aut gratiosus, aut calumniosus apud suos se videatur.*

3. Ad hujus officium pertinet, dicta testium exquirere, & reos ad Inquisidores deferre, sive denunciare illos judicibus, ac petere, ut comprehendantur, & in carcere coniiciantur.

4. Deinde comprehensis, & admonitis reis, eos accusare debet, quemadmodum sub titulo de accusationibus pleniū diximus.

5. Et quamvis Rei, dum admonentur, confessi fuerint omnes suas hæreses, nihilominus Promotor fiscalis de eisdem eos accusare debet, ut judicium ex accusatore, & reo, & judice constet.

6. Libellus accusatorius edendus est à Promotore judicibus, addito juramento, quod ejus capita non ab eo malitiosè proficeruntur, sed ut jus suum persequatur, quia ea probare intendit.

7. Ubi autem fuerit à judicibus concessa dilatio ad probandum, producet contra Reum testes, petetq; ut examinentur, & eorum dicta rata fiant, & testimonia publicentur.

8. Quod si testes aliarum hæresum, quocunq; tempore supervenerint, adiicietur id accusationi, ac de his hæresibus Promotor fiscalis reum accusabit.

9. Observare præterea debet, ut omnes Reorum confessiones, omniaque dicta, & responsa eorum diligentè perscrutetur, ut inde colligere possit, quæ ad eorundem, vel aliorum hæreticorum causas pertinere videantur.

10. Cum autem dicta testium scribuntur, & rata habentur, & cum Judices, & Consultores de sententia ferenda deliberant, abesse debet Promotor fiscalis; præfens tamen esse poterit relationi actorum processus, & ex facto, & jure allegare quidquid expedire putaverit.

11. Olim Promotor fiscalis causas fisci defendere tenebatur coram judice bonorum publicatorum; quod in quibusdam Provinciis etiam nunc est in visu; in plerisque tamen hodiè ad fisci advocate ea res pertinet; & ut id obiter dicam, fisci advocate primus Hadrianus Imperator instituit, ut in eodem Spartanus est author.

ANNOTATIONES.

1. Promotorem fiscalem &c.

De Promotoris fiscaliis, alias Advocati, seu Procuratoris materia vide inter ceteros Ludovic. à Paramo de orig. S. Inquisit. lib. 3. quest. 9. num. 40. & sequen. Carenam de Off. S. Inquisit. part. 1. tit. 9. Advocat. fiscal. 5. Offic. ubi de qualitate eligendi §. 3. & an possit interesse Congregationibus, votum que habere §. 4.

2. Iulius Paulus &c.

Quicquid sit in praxi in Tribunalibus S. Inquisitionis Hispaniarum; sanè in Italia hanc Iulii Pauli Doctrinam minimè vidi in praxim redactam.

4. Deinde comprehensos &c.

Accusationes contra hæreticos porrigerere, post assumptas in summario Iudicio contra eos informa-

tiones, est præcipuum Promotoris fiscali munus. Ludovic. à Paramo qui supra lib. 3. quest. 4. Rubr. de forma, & ordine nu. 46.

6. Libellus accusatorius &c.
Vide supra not. tit. 4. de Accusat. num. 12.

10. Cum autem &c.
Hæc regulæ quamvis videatur de Iure juxta tex. expressum in l. proximè, ibi: Antonius Cæsar cum remotis omnibus deliberasset; attamen in omnibus Tribunalibus S. Inquisit. non est in praxi. Certè hic Ferrariae contrarium practicari video passim.

11. Olim Promotor fiscalis &c.
Iurisdictionem S. Inquisitionis cordi habendam, & toto nervo semper à Promotore fiscali defendendam docet Caren. loco supracit. nu. 26.

De Propositionum qualitate. Titulus LIV.

S U M M A R I U M.

- 1 Propositiones examinare ad quos pertineat.
- 2 Theologorum responsa, quibus propositionum qualitates continentur, ab eisdem subscripta, actis Judicarii processus inferenda sunt.
- 3 Propositionem hæreticam eam tantum esse, que ab hæretico prolatâ sit, perpetram quidam putant.
- 4 Propositio fidei contraria, à quocunq; proferatur, hæretica propriè dici potest.
- 5 Propositio multis modis hæretica esse potest.
- 6 Propositio que dicenda sit hæresim sapere.
- 7 Propositiones sapientes hæresim quomodo Canus examinandas esse existimet.
- 8 Erroneae propositiones, & variae de illis Theologorum sententiae.
- 9 Erroneas propositiones quomodo distinguat Canus ab hæreticis.

- 10 Propositio male sonans quæ sit.
- 11 Propositionum male sonantium assertiores quomodo coercendi.
- 12 Propositio temeraria quæ sit.
- 13 Propositio scandalosa quæ sit.
- 14 Propositio schismatica quæ sit.
- 15 Propositio seditiosa quæ sit.
- 16 Propositio blasphemæ, vel maledicta quæ sit.
- 17 Propositio hæreticis favens quæ sit.
- 19 Propositio eadem varias habere potest qualitates.
- 20 Propositiones in fide ambiguae à quibus definiri possint.
- 21 Propositionum interpretationes diligenter attendendæ sunt, cum eas Rei insuam gratiam exponunt.
- 22 Propositionum interpretationes, quas admitti non deceat.

De Propositionum qualitate.

- 1 N cognitione causarum hæresis in Sacro Fidei Tribunali, nonnunquam incidit quæstio, de qualitate propositionū, quæ ab hæreticis, vel suspectis Reis prolatæ sint; hoc autem suo jure ad Theologorum officium pertinet.

2 Theologorum responsa, quibus propositionum qualitates continentur, actis judicarii processus, ab eisdem subscripta, inferenda sunt; perinde ac dicta, testimoniaq; aliarum rerum peritorum. Sic non dimittuntur milites, nisi quos constat, medicis denuntiantibus, & judice competente diligentè examinante, vitium contraxisse. Sic tres obstetrices probatæ, & artis, & fidei assumendæ sunt, ut inspiciant utrum mulier prægnans sit. Et sèpè judices artificium, & magistrorum judicio fidem habere solent. *l. semel. C. de re militari lib. 12. l. ff. de inspic. ventr. c. ultim. de frigi.*

3 Sed jàm de propositionum qualitatibus differamus. Quidam putant, non

esse propositionem hæreticam, nisi ab hæretico prolatâ sit; quod si ab alio dicta fuerit, dicetur propositio contraria fidei; sed hæretica propriè non erit. Hæc fuit opinio. Thom. Cajet. quam, ut mihi quidem videtur, non bene defendit Canus. Ejus enim argumenta omnia èò tendunt, ut comprobent, non omnem propositiōnem hæreticam hæresim proferentis esse, quod nemo unquam vocavit in dubium. *Cajet. 2. 2. quest. 11. art. 1. Canus lib. 12. de locis Theolo. cap. 8.*

4 Melior ergo, & crebrior sententia est, quod omnis propositio contraria fidei hæretica propriè dici possit. Neq; enim pendet ex proferente, an hæretica dici debeat, per est hæretica licet à Catholicis proferatur. *Propositio hæretica sè. per est hæretica licet à Catholicis proferatur.* Quia sicut propositio vera semper est vera, quamvis à mendace dicatur; Sic propositio hæretica, semper erit hæretica, sive ab hoc, sive ab alio proferatur. Adde quod cujusquā propositionis qualitas, ex ipsam propositione materiata consideranda est; & ita Theologi propositionum qualitates explicare solent. Alia verò dijudicatio est, utrum is, qui talem

propositionem dixit, hæreticus sit; quod quidem recte Judicis arbitrio, ex personarum, locorum, & temporum, aliisque circumstantiis perpendendum est. *Torquem. lib. 4. de Eccle. part. 2. cap. 3. Hadrian. in lib. 4. sente. quest. de conf. Alfon. lib. 1. de Ius bæ. pu. cap. 1. Addo Covar. lib. 3. resolu. cap. 1.*

Multifac. à propositio esse potest hæretica. 5 Multis autem modis propositione hæretica esse potest; primò, si contraria sit Scripturæ Sacre; secundò, si contradicat Ecclesiæ; tertio, si aduersetur Decretis Concilii Generalis rectè congregati, in his, quæ ad fidem pertinent; quartò, si obvjet definitioni Sædis Apostolicae; quintò, si opposita sit communi sententiæ Doctorum Ecclesiæ, ut suis quæq; locis plenius differui.

Quænā propositio que savit hæresim. 6 Illa verò propositione sapit hæresim, quæ prima verborum significatione, & prima facie sensum habet hæreticum, quamvis piè intellecta possit habere sensum Catholicum; & illa sapit manifestam hæresim, quæ prima fronte præfert laporem hæresis manifestæ. Aliter; Illa propositione sapit manifestam hæresim, ex qua, & quibusdam veris, quæ nulla tergiversatione negari possunt, sequitur hæresis manifesta. *Gerson. in declaratione veritatum credendarum. Echius lib. 1. de prim. Petri cap. 6. Alberti de agnos. assertio. Catholi. quest. 6. Alfon. lib. 1. de justa bæret. puni. cap. 3.*

7 Sed noster Canus (ut erat vir actis ingenii, quedam ex his jure, ac merito reprehendit, quedam verò non item; exempla enim primæ regulæ mihi quoq; displacent; nam illæ propositiones; *Pater est major filio: Christus est creatura;* in altero sensu hæreticæ sunt; in altero verò Catholicæ; ac proindè in neutro eorum sapiunt hæresim, & illa propositione. *Tres sunt Diti, omnimodo hæretica est.* Illud verò non jure facit, quòd exceptionem illam (quamvis propositione piè intellecta possit habere sensum Catholicum) interpretatur sic, ut semper propositione hæresim sapiens possit habere sensum Catholicum; quod nemo unquam dixit. Prætereo nunc quòd saporem, & odorem confundit, & propositionis hujus qualitates, non ex verbis, & sensu ejus, ut jacet, quod Theologi munus est, sed ex qualitate dicentis, aliisque circumstantiis interpretatur: quod quidē Judicis est, non Theologi; sed exemplum

ab eo positum mihi non displicet: *Ridiculum est Eucharistie Sacramentum solenni ritu per vias publicas circumferre;* ea enī propositio, Lutheranorum, & Sacramentiorum hæresim sapit, & quidem manifestam. *Canus lib. 12. de locis Theol. cap. 11.*

8 De erronea propositione Theologi variant. *D. Antoninus ait, erroneam pro-*

Qualē Pro- positionem erro- neam censuit D. Antoninus.

positionem ab hæretica, hoc tantum dif- ferre, quòd illa pertinacia caret, hæretica verò ex pertinacia constat. Sed hæc opiniō, quia neque rationem habet, neq; cau- sam probabilem, aut satis idoneam, ex- plodenda, atque ejicienda est. *Joan. Tor- quemad. inquit: Erronea proposi- tio est, af- serens aliquid falsum; quasi verò, & hæ- retica non asserat omnia falsa.* *Joan. Picus,* erroneam vocat eam propositionem, quæ falsa quidem est, sed nondum ab Ecclesia contrarium est definitum. *Alfonsus Ca- stren. Proposi- tio erronea, inquit, nihil fe- redi- stat ab hæretica, nisi forte discr- men con- stru- um.*

Iuxta Tō- quemad. & Picum.

Proposi- tio erronea, inquit, nihil fe- redi- stat ab hæretica, nisi forte discr- men con- stru- um.

constituitur inter credibilita, quibus proposi- tiones adversantur; ut illa dicatur hæretica, quæ est contra credibilita, quæ superant omnē virtutem intellectus; erronea verò sit con- tra credibilita, quæ naturali ratione probari possunt. *Antoni. 2. par. sum. tit. 12. cap. 15. Torquemad. lib. 4. de Ecclesia par. 2. cap. 11. Picus in apolog. quest. 7. Alfon. lib. 1. de- just. bare. pu. cap. 3.*

9 Melchior Canus loco prænotato in *Quid Canus docuerit de errore a pro- positione.*

primis ait, propositionem erroneam ab hæretica, non cogitatione modò, sed re etiam separari; neque erroneam propositionem accipiendam esse in significatione generali, ut omnem comprehendat errorem, sed ut Concilium Constantiense accepisse videtur, pro specie propositionis diversæ ab hæretica; non ut genus ab spe- cie secernitur, sed tanquam una species er- roris ab altera; atq; hactenus ei vehementer assentior; deinde alia subjungit, quæ mihi non omnino probantur. Nam propo- sitiones contra veritates Catholicas, & universales, & quæ Doctrinæ Christianæ veritates sunt, erroneas esse, sed non hæ- reticas, id verò est, quod mihi displicuit; Illud autem probo, erroneam proposi- tionem minus quippiam continere, quam- hæreticam manifestam, atque adeò erro- neum esse asserere aliquid contra verita- tem ab Ecclesia nondum planè definitam, vel contra veritatem Catholicam, non omni-

omnibus manifestā, aut certè ab eo ignorataī, qui propositionem erroneā dixit.

Propositio malē sonans & pias au-
res offendens est, quæ auditoribus, sive
lectoribus piis, scandalum, & occasionem
ruinæ præbet; ut Joan. Torquemada, Al-
bertinus, & Alfons. Castren. docent. Ad-
dit Canus, duplicitè de propositione
malē sonante nos loqui posse; uno modo
generaliter, quo omnis propositio contra-
ria fidei pias aures offendit; alio modo spe-
cialiter, quo gradum quaendam proposi-
tionum constituimus ab illo hereticarum
distantem. Qua ratione eas propriè ma-
lē sonantes propositiones, & pias aures of-
fendentes esse ait, in quibus nullus error
contrarius fidei manifestè notari potest,
sed absolum nescio quid, atq; absurdum,
quod pias, atq; religiosas aures offendat.

11 Cum autem aliqui offensi fuerint
talibus propositionibus, illarum Assertor
ab Inquisitoribus cogendus est, ut publi-
cè verum sensum earum exponat, ut ab eo
datum scandalum cœlet. Quod si is, qui
talem propositionem dixerit, aliòqui su-
spectus erat, vocandus est à Judicibus, at-
que interrogandus; qui si probabilem sen-
suum eorundem verborum attulerit, non
est cogendus, ut publicè illum explanet,
si modo nullus scandalizatus fuerit; mo-
nendus tamen est, ne talia deinceps dicce-
re audeat. Hæc prudenter Alfons. Castren.
lib. 1. de just. hæret. pun. cap. 3.

12 Propositio temeraria est, quæ nul-
la gravi auctoritate, aut justa ratione, im-
solenter, vel audacter, contra Ecclesiastici
modestiam asseritur. Ut si dicatur:
Dies supremi judicii erit intra proximum
mensem. Interdum tamen ejusmodi pro-
positiones non censentur esse temerariae:
præsertim cum modestè dicuntur, & ali-
quam verisimilitudinem habent, & ad
piam audientium, aut legentium utilita-
tem; qualia sunt multa, quæ viri contem-
plationi dediti, gesta fuisse verisimilitè
imaginantur. Antoninus Torquemada, Al-
bertin. Alfons. & Canus, locis prænotatis, &
Gerson. in fine epist. de susceptione humanit.
Christi.

13 Propositio scandalosa (ut rectè in-
quit Canus) est, in qua scandalum notari
potest, etiam si aliòqui heretica non sit.
Ut enumeratio incômodorum Sacré Con-
fessionis: Ecclesiæ Romanæ abusus coram

plebe narrare, tum illæ propositiones:
Prælatus malus, est verè fur, & latro; Uni-
versitates, & Collegia, vanitate hominum
sunt inducta: leguminibus, & piscibus ven-
ter inflatur, & ad concubitum redditur apti-
or. Hæc enim, atque talia, infirmis cau-
sam ruinæ præstant, & non leve scanda-
lum generant. Vide Jansenium in concor-
diam Evangelicam cap. 71.

14 Propositio schismatica est, quæ di-
visionem Ecclesiæ inducit.

15 Propositio seditiosa est, quæ in Ec-
clesia est seditionis causa, vel occasio.

16 Propositio blasphemæ, vel maledi-
cia est, qua Deo, vel Sanctis irrogatur in-
juria.

17 Propositio favens hereticis est, quæ
personis, aut erroribus hereticorum quo-
*quomodo favet, ut est hæc: *Heretici non**

sunt puniendi.

18 Propositio injuriosa est, quæ alicui
fidelium statui, vel illustri personæ, vel di-
gnitati detrahit, vel injuriam facit: qua-
les sunt, quæ contra Cardinales, & Mona-
chos, insani, & impii effutire solent.

19 Nihil autem prohibet, eandem pro-
positionem varias simili habere qualita-
tes. Una enim propositio esse potest er-
ronea, & heretica, schismatica, & seditio-
sa, temeraria, & injuriosa, & unam, duas,
aut plures habere qualitates.

20 Quamvis quæstiones in fide ambi-
guæ à Summo Pontifice, vel Gener. Con-
cilio definiendæ sint, per modum tamen
doctrinæ explicari, ac definiri solet à vi-
ris doctis, atq; prudentibus, quæ propo-
sitio sit hujus, vel illius qualitatis, quod
munus propriè Theologorum est; quic-
quid enim ad Catholicam Fidem perti-
*net, ex Theologia discitur. Sed nonnum-
quam Jurisperiti ex Pontificum, Conci-*
liorum, & Sanctorum Patrum decretis hæc
facile dijudicare poterunt. Certè si quis
diligenter perlegerit opus Alfonsi nostri
adversus omnes hæreses, eo vel solo, ad
propositiones hereticas pernoscendas, fa-
tis, & super erit instructus. Gerso. tracta.
de exami. doctrina. Alberti. de agnoscend. af-
fertio. Cathol. quæst. 15.

21 Coeterum, quia multi, cum propo-
sitiones à se dictas negare non queunt, eas
ità interpretari conantur, ut crimen exclu-
dant; diligenter observandum est, an eo-
rum expositiones recipiendæ, vel potius

rejiciendæ sint. Nàm justæ, ac verisimiles declarationes admittendæ sunt, quæ quidem, aut omni modo, aut certè magna ex parte crimina objecta diluere poterunt; quemadmodum sub titulo de defensionibus luculentè executi sumus.

22 Ea verò expositio explodenda est, quæ absurdā fuerit, aut non verisimilis, incredibilis, & quæ non congruit cum antecedentibus, & consequentibus, neque

cum ratione recti sermonis, neq; cuīm circumstantiis personarum, temporum, & locorum, & quæ aliqui non justa interpretatione sit, ut lib. 2. de primogenitis Hispaniæ pleniū disserui; sed illa potissimum ejicienda est, quæ sub prætextu interpretationis verum sensum propositionis perimit, atque corrumpt. c. cum dilecti. de accusa. Alber. de agno. affer. Catbo. quest. 7. & 8.

ANNOTATIONES.

1 In cognitione causarum &c.

De Propositionum qualitate vide Doctores, quos supracitavi tit. 30. de hæresi num. 14. vide pariter Constantien. Concil. in senten. damnationis errorum Vviclefi, & Ioannis Hus sess. 8. ibi enim propositionum damnabilium varios gradus enumeratos invenies.

5 Multis autem modis propositione hæretica esse potest.

Notandum quid licet nonnulli dubitarint, an Hæretica sit propositione, quæ asserit aliquid contrarium eis, quæ in S. Scriptura referuntur, ut esset v. g. si quis negaret Tobiam Canem habuisse; attenuam verior est sententia, quid talis propositione hæretica sit, & quid contra eam proferentes procedi possit, tanquam hæreticum, si post debitam informationem adhuc in sua opinione persistat. Vide Albertin. de agnoscenc. affer. qu. 30. nu. 15.

6 Illa vero Propositione &c.

Adde quid dicitur quoq; hæresim sapere propositione quacunque, ex qua conjuncta cum alia vera, & notoria infertur hæresis; exempl. grat. Propositione hæc: *Omnes homines, qui sunt Ferrarie, salvantur*, sapit hæresim, quia conjuncta cum hac alia *Hebrei, qui sunt Ferrarie homines sunt*, quæ vera est, & notoria; conclusionem hanc hæreticam patit; Ergo Hæbrei salvantur. Vide Suarez de fide disput. 19. sect. 2. nu. 17.

8 De errorea propositione &c.

Ex Doctrina, quam hic, & sequen. capitulis af-

fert, & executit Simanca, collige discrimen inter propositionem hæreticam, & erroneam, quod est, juxta magis, & minus; Propositione enim hæretica, veritati manifesta Catholica, & quæ ab Ecclesia expressæ declarata fuit, adversatur, & ideo magis dicit quid erronea; Propositione vero erronea, veritatem dumtaxat nondum ab Ecclesia definitam, vel non omnibus manifestam, vel à proferente ignoratam inficiatur; quare minus dicit, quam Hæretica. Molfo. in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 2. nu. 57.

11 Propositio malè sonans &c.

Iuxta illa, quæ hic docet Simanc. Propositio malè sonans cum scandalosa confundetur, ut pater.

12 Propositio temeraria &c.

Notandum ita de facili Propositiones non esse temeritatis nota qualificandas; Quædam enim sunt, quæ prima fronte videntur gratis, & audacter tantum prolatæ; at si rectius perpe idantur, probabilitibus, & æquis rationibus reperiuntur suffultæ. quare Carena à temeritatis labore censet immunem propositionem illam, in qua asseruntur plures inter Christianos Fœminæ, quim Viri salvari; non alia sanè de causa, nisi quia pro se rationes, & auctoritates quam plurimas habere videtur. Hunc vide de Offi. S. Inquisit. part. 2. tit. 16. de variis proposit. generib. §. 3. nu. 8. vers. sed vere fallitur.

21 Cœterum quia multi &c.

Praxim procedendi contra proferentes Propositiones minus sanas, vide apud Carenam loco nupercit. §. 5. nu. 19. & sequen.

De Protestatione. Tit. LV.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**rotestationes cur faciant docti, & Catholicæ viri, cum de rebus fidei agunt.
- 2 **P**rotestatio auctoris.
- 3 **P**rotestationis Definitio.
- 4 **P**rotestatio quocunque loco, & tempore fieri potest, & quam vim habeat.
- 5 **P**rotestatio quando excusare soleat.
- 6 **P**rotestatio excusare non potest scienter errantem contra Catholicam fidem.
- 7 **P**rotestatio contraria facta, nihil protestanti potest.

- 8 **P**rotestatio non omnino excusat eum, qui per ignorantiam errat in his, quæ explicitè scire tenetur.
- 9 **P**rotestatio plurimum potest in rebus difficilibus, & ambiguis, etiam si ad fidem pertineant.
- 10 **P**rotestatio aliquando excusat apud homines, & non apud Deum, & è contra.
- 11 **P**rotestatio quomodo excusat illum apud Deum, & homines, qui ignorantia errat in his, quæ explicitè scire non tenetur.

12 *Protestatio plas, minusve prodest ex per-
sonarum, & rerum circumstantiis.*

13 *Protestatio nonnunquam nocere potest,
quamvis aliquando nil profit.*

De Protestatione.

1 *Uia periculosa est de re-
bus Fidei, & Religionis
differere, tametsi vera di-
cantur; idcirco Viri erudi-
ti, sapientes, & pii hæc ea-
dem tractantes, prudenter admodum pro-
testari solent, se nolle à Fide Catholicæ
aliquo pacto deviare; sed in omnibus sem-
per Ecclesiæ universalis doctrinam ample-
cti, & ejus censuræ libenter subjacere vel-
le: Deindè, revocationem sub conditione
subiiciunt, in hunc ferè sensum, quod si
fortè aliquid contra Fidem Catholicam,
eos dixisse, aut scripsisse contigerit, exin-
dè illud revocant, & ex imperitia, vel im-
prudentia dictum, aut scriptum intelligi
volunt; non autem ex malitia, vel perti-
nacia. De hac igitur protestatione pauca
in præsentia breviter, & succinctè dice-
mus. c. *hæc est fides 24. quæst. 1.**

2 *Sed ne ipse utilitate hujus protestationis caream, qui ordine propositæ ma-
teriæ ductus, nonnunquam coactus sum
professionis meæ cancellos transgredi; te-
stor, me nihil magis quam hæreles odisse,
& ut impietas cum hæreticis omnibus
funditus extirpentur, semper in votis ha-
buisse; quamobrem laborem hunc qualé-
cumque suscepi. Perindè, si quid erro-
neum, aut quovis modo suspectum, in
hoc opere fortassis scripserim: id inscitiae
meæ ascribi, & pro non scripto haberri vo-
lo. Paratus equidem sum, non modo Ec-
clesiæ Catholicæ definitionibus obtempe-
rare; sed etiam cuicunque meliora docen-
ti, & veriora dicenti libenter accedere;
ac ejus admonitionem, & correctionem,
summi beneficij loco habere. Non vinci-
musr, quando offeruntur nobis meliora, sed
instruimur; maximè in his, quæ ad Eccle-
siæ unitatem pertinent, & spei, ac fidei no-
stræ veritatem; ut inquit Cyprianus in
epistola ad Quirinum.*

3 *Sed jam ad propositum revertamur.
Hanc protestationem sic definit Gerson,
ut sit confessio quædam, qua declaratur,
quid protestans in fide sentiat. Näm (si-
cuti docet Paulus in epist. ad Rom.) Cor-*

*de creditur ad justitiam, ore autem confes-
sio fit ad salutem. Vel aliter: Protes-
tatio in materia Catholicæ Fidei est reli-
gioса, & modesta deprecandæ impietatis,
pertinaciæque cautio, animi nostri decla-
ratoria, & certificatoria. Testatur enim
quo animo simus locuturi, aut scripturi.
ad Rom. 10. Gerson. tractat de protestatione.
considera. 1.*

4 *Cum autem hæc protestatio in nul-
lius detrimentum sit, sed ea tantum con-
tineat, quæ pendent ex mera voluntate,
& intentione protestantis, fieri quidem
potest quocunque loco, & tempore; &
enervat, declarat, & vincit verba, & fa-
cta subsequentia. l. per servum. §. 1. de usu,
& habi. l. qui in aliena. §. Celsus de acqui-
hære. l. si mibi, & tibi. §. ulti. de leg. l. l. si
quis in principio testamenti de lega. 3. Bart.
in l. non solum. §. morte de nou. op. nuntia-
tio. nu. 14. quem illic sequuntur communi-
nitè interpretes omnes, & inc. cum M. de
constit. Feli. nu. 27. Decius nu. 17. Ripa nu.
67. vide c. *hæc est fides 24. quæst. 1.* Scep-
tolam cautela. 56. Corasium in l. stam angu-
sti. de servit. num. 9.*

5 *Hoc tamen in proposito tunc de-
mum excusare poterit, cum verba dubia
fuerint, & mens loquentis, aut scribentis
ambigua; longè secùs foret, si verba, &
mens protestantis manifestam hæresim sa-
perent. l. Nensenius de negot. gestis. l. at si
quis. §. plerique de religio. & sumpti. fune-
rum.*

6 *Undè qui sciens errat contra Catho-
licam Fidem, quamvis millies protesta-
tur, nihilominus tamen consumatus hæ-
reticus erit; quia non vult in captivita-
tem redigere intellectum in obsequium
Christi; neq; est paratus corripi ab Eccle-
sia, quam impie contemnit, ac errare pos-
se temerè putat. Gerson. tract. de potest. con-
sidera. 3. cum seq. Alfonſ. lib. 1. de just. hæ-
ret. pu. cap. 11.*

7 *Accedit eodem, quod si sola prote-
statio excusare posset ab hæresi, liberum
esset cuilibet, protestatione præmissa, hæ-
reses quascunq; impunè docere, sed prote-
statio*

statio contraria facta, nihil protestanti prodebet; neq; ideo minus impius erit, qui fatetur, se rectam fidem tenere, factis autem negat. c. *Solicitudinem de appell. c. eate. de jur. jura. l. si non convitii. C. de injuriis. l. si quis extraneus de acqui. heredi. c. ulti. de homic. lib. 6.* & communiter omnes juris interpretes in l. non solum. s. morte. de novi. oper. nuntiati. & in c. cum M. de constit. Alber. lib. de agn. affer. Cat. q. 12. nu. 9.

8 Hinc est, quod qui per ignorantiam errat in his, quae explicitè scire tenetur, quamvis protestatus fuerit, non tamen excusatur omnino; nisi forte ignorantiam suam, aut aliquam erroris causam probare potuerit; quia unusquisque scire præsumitur ea, quae scire tenetur, & ignorantiam alleganti incumbit onus probandi defensionem suam. l. 2. s. serv. jus de orig. jur. l. professio. C. de mun. patrimo. lib. 10. l. 2. quod quisque jur. l. l. de exceptio. l. ab ea parte de proba.

9 Considerandum verò est, quae, qualiaque sint ea, in quibus quispiam erraverit; sunt enim aliqua ad fidem etiam, & religionem pertinentia usque adeò difficultia, obscura, & ambigua, ut viros doctissimos nonnunquam latere possint; in rebus autem talibus protestatio plurimum proderit; quia ex ignorantia magis, quam ex malitia error natus esse censembitur. Alfon. lib. 1. de just. heret. pun. cap. 11. glo. in princ. just. de obliga. que ex qua. del. Nas. Anch. cons. 289. Felinus in c. cum ex offici de præsc. & in cap. 1. de re judi.

10 Illud quoq; novisse conveniet, quod interdum protestatio excusat apud homines, & non apud Deum, & contra; quia homo judicat ea, quae apparent, Deus autem intuetur cor; Nam si protestatio pio animo fiat, excusat ab heresi apud ipsum Deum, quamvis protestans erraverit in his, quae explicitè scire tenebatur; tametsi enim tunc aliquis peccet, tale peccatum erit ignorantiae, non autem impietatis. Si verò sciens quispiam erraverit, in his etiā, quae non tenebatur explicitè scire, quam-

l. Reg. 16.

vis apud homines protestatione excusat, nihilominus tamen coram Deo consumatus hereticus erit. 1. Reg. 16. Gers. de protest. confide. 8. Alfon. lib. 1. de justa. hereti. puni. cap. 11.

11 Is autem, qui ignorans errat in his, quae non tenetur explicitè scire, hac protestatione omnimodo excusatur ab heresi, apud Deum, & homines; tenetur tamen cognitæ veritati statim assentiri. Proderit ergo tunc protestatio ad excludendam suspicionem, & præsumptionem pertinacie, & malitiae. Alberi. in rub. C. de hereti. ad fin. Gerson. loco prænotato, consideratio 5. & item Alfon. eod. cap. 11. Alber. lib. de agno. aff. Cath. q. 12. nu. 4.

12 Igitur ex personarum, & rerum circumstantiis plus, minusve proderit ista ec protestatio; Nam, sicuti Gerson, inquit, Protestatio generalis non efficit, ut protestans nequeat haberi suspectus de heresi, quandoq; leviter, interdum vehementer, nonnunquam etiam vjolenter, juxta personarum, errorum, locorum, ac temporum circumstantias. Quod si rem ipsam penitus intueamur, profectò vulgaris illa, & generalis protestatio, quae passim ab omnibus fieri solet, quam & pestifer ille Lutherus olim fecisse dicitur, nec animum errantis exuit, nec pertinaciam excludit, nec magni momenti censenda est. Gerson. confid. 12.

13 Sed quamvis plerunque nihil profitat hæc protestatio, nunquam tamen nocere poterit. Nam sive generalis, sive specialis fuerit, non reddit suspectum protestantem; quippe cum fiat, ut excusat à pertinacia. Neq; enim actus hominum producere solent effectus contrarios intentioni operantis, nec revocatio conditionalis aliquid concedit, aut ponit. Gerson. loco sapientato considerat. 2. l. legata inutiliter de adimen. lega. si quis. nec causam. l. non omnis si cert. pet. l. si quis sub conditione sequis. omis. caus. testam. glo. in c. exhibita. de homic. Feli. in c. literas de præsu. nu. 19.

Protestatio
nunquam
noxia.

ANNOTATIONES.

1 Quia periculosum &c.

De hac Proletationis materia, vide inter ceteros
Carer. tract. de Hæret. c. nu. 175. Albert. de agnus.
scen. assert. quæst. 12. nu. 2. Pugnam in addit. ad Eym.
eric. part. 1. Direct. Comment. 26. quæst 12. vers.
protestatio autem, & sequen. Decian. t. act. Crimi.
nal. lib. 5. cap. 55. nu. 8. & Farinac de hæresi. quæst.
178. §. 7. nu. 148. & sequen.

4 Cum autem hæc Protestatio.

Quod Protestatio regulariter protestantem ab omni
hæreses crimen præserves, etiamsi fortassis ali.
quid non minus Catholicum dixerit, aut scripsérit;
est texus in c. *Dixit Apostolus 24. quæst. 3.* ex quo
fit, quod licet damnetur opus, operis tamen Auctor

non damnatur. Abbatis Ioachimi exemplum est
satis notum in c. *Damnamus de Summa Trinit.* &
fid. Catholic. & nota quod dixi Regulariter; quia
casus dantur, ubi etiam mille protestationes pro.
testanti non sufraganur, ut nu. 6. & nu. 7. docet
Simanc. Vide Alfonso à Castro de just. hæretic. pun.
lib. 1. cap. 11.

8 Hinc est &c.

Intellige Doctrinam hanc in foro fori; In foro
etenim Poli protestatio ex pio animo facta potest
ab Hæresi excusare, licet à peccato propter omis.
sionem discendi ea, quæ explicitè discessere teneba.
tur, patrato, nunquam excusat. Vide quæ habet
Auctor inferius nu. 10.

De Purgatione Canonica. Titulus LVI.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**urgatio canonica in Sacro Inquisi.
torum foro etiam nunc in usu est.
- 2 **S**uspicio nulla ferenda est in hæresi, &
impietatis criminе.
- 3 **P**urgatio canonica quid sit.
- 4 **P**urgare se debet suspectus de hæresi, cū
id sibi à judice legitimè fuerit in jun.
ctum.
- 5 **P**urgatione multi etiam Pontifices Ma.
ximi usi sunt.
- 6 **P**urgatio canonica quando indicenda
sit.
- 7 **P**urgatio illis non est indicenda, qui ab
inimicis, vel malevolis, vel levibus ho.
minibus infamia afficiuntur.
- 8 **P**urgatio recto judicis arbitrio relin.
quitur, quando rei sit indicenda.
- 9 **P**urgatorum quoq; numerus judicis ar.
bitrio relinquitur.
- 10 **P**urgatores qui dicantur.
- 11 **P**urgatores quales eligendi sint.
- 12 **P**urgatio cur illis indicenda non sit, qui
ex parentibus Judæis, aut Mahume.
tanis nati sunt.
- 13 **P**œna ejus, qui in purgatione defecit.
- 14 **P**urgare qui se non potuit, & defecit in
purgatione, tanquam consumatus hæ.
reticus puniendus est.
- 15 Deficere in purgatione quis dicatur.
- 16 **P**urgare se volens ab hæresi, & in ipsa
purgatione succumbens, an statim sit
Curia Seculari relinquentus.
- 17 Reos vehementer suspectos prius tormentis,
deinde purgatione, mox abjuratio.
ne, tandem arbitrariis pœnis oprimen.
dos esse, vetus, & iniqua consuetudo
docebat.
- 18 **P**œna duplex pro eodem crimeni infligi
non debet.
- 19 Rei pluribus pœnis simul puniendi non
sunt.
- 20 **P**urgatio, vel quæcumque alia pœna in
suspectos de hæresi statuta, perse efficax
est ad quaslibet suspiciones purgandas.
- 21 **P**urgatorum numerus augeri potest si
purgandus reus sit, & idem acerbissi.
mè torqueri potest, si torquendus sit prò
magnitudine suspicionis.
- 22 **J**udicis suspectus reus esse non debet, ubi
jura omnem suspicionem purgatam es.
se declarant.
- 23 Consuetudo antiqua, quæ tormentis, pur.
gatione, abjuratione, tandem arbitra.
riis pœnis Rei coercebantur, crudelis,
& iniqua erat.
- 24 Reum post tormenta purgandum, aut
post purgationem puniendum, neque
lege, neque ratione probari potest.
- 25 **P**urgatio Canonica quo ordine, & ritu
indici soleat.
- 26 **P**urgatores tot nominare tenetur Reus,
quot in Sententia Inquisitorum conti.
nentur.
- 27 **P**urgatoribus convocatis in auditorium
Inquisitorum, & Reo ad tribunal du.
eto, interrogatur ab Inquisitoribus
Reus, an illos homines agnoscat.
- 28 **P**urgatores quomodo admonere, & in.
terrogare soleant Inquisitores.
- 29 **P**urgationis Canonica origo.

30 *Juramentum à suspecto de veritate di-
cenda prestari debet; à testibus vero de-
credulitate.*

31 *Probatione Canonica non temere Judi-
ces quenquam examinare debent.*

De Purgatione Canonica.

Purgationis Canonice sapè fit mentio in jure Pontificum; sed in omnibus fere aliis criminibus in usu esse desiit, in crimine tamen hæresis, etiam nunc usitata, & in Sacro Inquisitorum Foro frequentata est. Quamobrem Godofredus (ut ex ejus scriptis coniicere licet) vir doctus, & pius, laudat Hispaniam nostram his verbis: *Puniuntur suspecti hæreos in religiosissimis Hispania Regnis, vel hoc maximè his temporibus triumphantibus, & singulari laude dignis, quod nulla non solum plane hæresis, verum ne suspicio quidem hæreos sine digna, vel momento, maneat nota.* Aliorum sanè criminum suspicio bonis viris maximè fugienda est; nam ut Plato inquit: *Non oportet unquam parvifacere, utrum probus, aut improbus aliis videaris; quando quidem multi (tametsi improbis sint) qui tamen probi, & qui improbi iudicant;* Nam pravis quoque hominibus Divina vis quedam conciendi inest, per quam multi, vel pessimi, rectè tamen opinione, tamen verbis à melioribus deteriores distinguant. Indidit quippe nobis Deus, sicuti Chrysostomus ait, judicium inviolabile, quod nunquam corrumpi valeat, etiam si ad fundum iniquitatis veniamus; idcirco etiam qui maligni sunt, condemnant seipso, & similes quoq; morum suorum; etenim malitiam omnes accusant, etiam hi, qui eam exercent, & in ea versantur. Quo circa utiliter Civitibus præceptum est, ut bonam apud multos existimationem non parvi pendant. Et, ut Cicero lib. 1. officiorum ait: *Negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti.* Cui accedit illud Tiberii Cæsaris, apud Cornelium Tacitum lib. 4. annalium: *Contemptu fame contemni quoque virtutes.* Quas ob res Alexander ille Magnus prudenter admodum dixisse fertur: *Satius est purgatos esse, quam suspectos. c. si mala fama 2. q. 5. Plat. lib. 12. de legib. Quint. Curt. lib. 7. Chrysost. in epist. ad Hebreos homil. 24. c.*

*nolo. 12. quest. 1. Godofred. in l. 2. C. de ha-
reticis.*

2 Sed quamvis in plerisq; aliis criminibus sinistra malevolorum suspicio interdum tolerari, aut negligi possit; in hæresis tamen, & impietatis crimine nulla suspicio ferenda, vel dissimulanda est. Scribit enim Sapientissimè Rufinus, lib. 1. in vestivarum in Hierony. esse quidem gloriosum, Christi exemplo patienter injurias tolerare; at unam notam hæreos, qui ferat, vel dissimulet, non esse Christianum. Et ipsemer D. Hieron. quanta maxima potest animi contentione clarissima exclamat voce: *Nolo in suspicione hæreos quenquam esse patientem; ne apud eos, qui ignorant innocentiam ejus, dissimulatio conscientia judicetur, si taceat.* Hæc ille, in epistola ad Pamachium adversus errores Joannis Hierosolymitani, quod & Joannes Picus in proemio apologiæ retulit,

3 Jure igitur Catholica Ecclesia Mater nostra Sanctissima, suspicionem hæresis ullo modo ferre non potest; sed variis antidotis medetur suspectis, eos nonnunquam abjurare, aut se purgare cogens, interdum etiam questionibus veritatem eruens, ac frequentissimè poenis extraordinariis eos coercens (2) Purgatio autem Canonica nihil aliud est, quam de objecto crimen innocentiae ostensio, ut Alexand. Theologus, coeterique definiunt. *Alex. Ales. 3. p. qu. 45. Membro. 3. & in summis ver. purgatio. Ray. Gofr. Silvest. & alii.*

4 Suspectus de hæresi, qui se purgare noluerit, cum id sibi à judice fuerit legitimè injunctum, eo ipso hæreticus esse censetur. Quod si per annum in eadem pertinacia persistenter, tunc condemnandus est legibus Civilibus, tanquam consumatus hæreticus; sed jure Pontificum statim puniri potest, ut hæreticus pertinax; nec opus est, ut tam longo tempore punitio suspecti pertinacis differatur; & hoc jure majores nostri, & nos semper usi sumus. *c. excommunicamus. 5. adiicimus de hæreti. Auth. Gazaros. c. eod. tit. c. tua nos de cob. 2. bi. cleri.*

*Nulla su-
spicio in
Hæreos
crimine
toleranda.*

*Purgatio
Canonica
quid.*

bi. cleri. & mulierum. Innoc. Abb. & cœteri in c. cum P. Manconela de purgat. canon.

5 Neque tantum privati homines hac purgatione usi sunt, sed multi etiam Pontifices Maximi de gravioribus criminibus infamati, quamvis a nemine judicari possent, nihilominus ex charitate, ad auctoritatem subditorum offensionem deditatione sunt publicè, solemniterque se ipsos nonnunquam purgare. Ut enim B. Augusti. lib. de bono viduitatis scriptum reliquit: *Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. Quamobrem Paschalis I., Damasus, Symmachus, & quidam alii Pontifices Maximi, coram populo solenniter purgati sunt. Et Leo III. coram Carolo Magno, Gregor. VII. coram Henrico IV. Sixtus III. coram Valentiniano, & Pelagius I. coram Narsete publicè quoque purgati fuisse traduntur. August. loco citato. cap. 22. c. mandatis. c. auditum 2. quest. 5. Platina, & cœteri auctores in annalibus Pontificum. Albertus Pighius lib. 6. Hjerrar. Eccles. cap. 17. Brunus lib. 4. de baret. cap. 11.*

6 Cœterum, purgatio canonica indicanda non est, nisi cum Reus publica laborat infamia, & crimen plenè probatum non est; nam si horum alterum desit, non purgatione, sed condemnatione, vel absolutione causa peragenda est. *c. nos inter c. si quis de gradu. c. cum dilectis de purg. cano. l. qui accusare. C. de eden.*

7 Ad hæc, opus etiam est, ut causa, & origo infamiae, nec ab inimicis, vel malevolis, nec ab infamibus, aut levibus hominibus orta sit; Non enim temerè quispiam debet cœseri publicè infamatus propter istorum rumores: præsertim cum apud bonos, & graves viros ejus existimatio legitima non est. *c. cum in juventute. c. penul. de purg. canon. c. in cunctis 11. quest. 3. c. inquisitionis. l. ultimo de accusationi.*

8 Solet præterea Reus ad purgationem cogi, propter grave scandalum ab eo male datum, & propter magnam, & publicam infamiam; denique propter vehementem suspicionem ex testimoniis dictis exortam. In summa, recto judicis arbitrio relinquitur, ut Philip. Decius ait, quando Reis purgatio sit indicanda. *c. inter sollicitudines. c. cum in juventute. de purga. canon. Deci. in c. at si Cleri. de judicio. nu. 10.*

9 Purgatorum quoque numerus in ar-

bitrio judicis est; ita tamen ut plures prefiniantur, cum Reus majore laboret infamia, & gravioribus suspicionibus urgetur. Quamobrem legum laores modò plures, modò pauciores expurgatores requirunt: eorum scilicet numerum arbitrio Judicū relinquentes. Quod & Leo Papa, quidam in epistola scribit, inter alia dicens: *Si Sacerdos suspectus fuerit, ne in criminis, aut suspicione remaneat, cum tribus, aut cum quinque, vel septem bonis, ac vicinis Sacerdotibus, vel eo amplius, si suo Episcopo visum fuerit, & cum aliis bonis, & justis hominibus, sacramento coram populo super quatuor Evangelia dato, se purgatum Ecclesia reddat. c. omnibus c. presbyter 2. q. 5. c. extuarum de purg. can. c significasti de adult. c. inquisitionis. l. ultim. de accus.*

10 Purgatores autem à Juris Canonici conditoribus dicuntur ii, quos Cicero laudatores vocat, si Budæo credimus in forensibus, & legitimus numerus laudatorum olim erat denarius, ut ex Cicerone constat. Sic enim in Verrem scribit actione ultima; *Primum, ut in judiciis qui decem laudatores dare non potest, melius est ei nullum dare, quam illum legitimum numerum non expiere: Sed fallitur Budæus; nam laudatores, ii ferè sunt, quos hodiè testes probitatis vocamus. Solebant enim Accusati Viros gravissimos laudatores in suam commendationem producere; quod ex Asconio in oratione pro Marco Scauro constat; & Blondus retulit lib. 4. Romæ triumphantis; Pompejus verò interdixit, ne qui Reorum laudatores haberentur, ut Dion. Cassius lib. 40. Rom. hist. auct. est.*

11 Purgatores autem eligi debent ii, qui eandem dignitatem, & conditionem habent, quam Reus ipse; si modo tales inveniri possint. Si verò hujusmodi expurgatores non inveniantur; eligendi saltem sunt aliqui Viri probi, & Catholici, qui vitam, & mores Suspecti, non tam præsenti tempore noverint, quam præterito; qui que cives sint, honesti, & existimationis bone, ut verisimile sit, eos, neque amore, odio, timore, pretio, aut prece verum occultaturos, vel falsa dicturos. *c. si legitimi 2. q. 4. c. cum P. Mancolena. c. constitutis. c. inter sollicitudines. c. cuan dilectus de purgatio. canonica.*

12 Cœterum purgationis remedium, cœcum, fragile, ac periculosum admodum

est, quippe cum ex alieno arbitrio pendeat. Ovidius ait:

Conscia mens recti famæ mendacia reddit

Mox tamen addit:

Sed nos in vitium credula turba sumus. Quamobrem cogendi non sunt ad hanc purgationem hi, qui ex parentibus Judaeis, aut Mahumetanis nati sunt; eos etenim ad purgatione mittere, nihil est aliud, quam recta via in ignem mittere. Quis enim de istis non facilè male opinetur, aut faltem de illorum innocentia non dubitet? Rectius igitur fuerit, abjuratione, tormentis, aut poenis arbitrariis eos coerere. Si vero isti ad purgationem forte condemnati sint, & expurgatores, quales supra diximus, non invenerint, admittendi erunt alii, quamvis æque idonei non sint, ne prorsus defensionis facultas eis auferatur. c. cum in juventute in fin. de purga. cano. & inibi notant glo. & interpretes. Et Hugo. Laurent. & Archidi. in c. si legitimi 2. q. 4. Joan. Vincent. Host. & alii relati ab Henrico, & Abbate in c. intersolitudines de purga. cano. & glo. ultim. & illic Feli. c. cum P. Manconela de accusa.

13 Et quamvis acris contentio sit inter Jurisperitos de poena ejus, qui defecit in purgatione; ea tamen sententia verior, & receptionis est, ut Reus in purgatione deficiens, puniendus sit poena ordinaria criminis; ac si vere convictus esset. Id tamen fieri debet juxta modum, & qualitatem judicii, quo Reus coactus fuit se purgare: hoc est, ut si antecessit accusatio, poena ordinaria puniatur; si vero per denunciationem, aut Inquisitionem proceditur, poena ordinaria judicis arbitrio tempereatur. c. de hoc de simo. c. Inquisitionis in princ. de accusa. Hostien. Henri. Abba. & coeteri in c. intersolitudines de purga. cano. Go-fred. Hostien. Abb. Joan. de Anan. & Felin. in c. accedens de accusati. Angel. & Silvest. in sum. verb. purgatio. Joan. Bernar. in pra. crim. cap. 141.

14 Cum ergo de crimen hæresis Promotor fiscalis semper accuset, consequens est, ut qui defecit in purgatione, non secus atque consumatus hereticus poena ordinaria puniri debeat. Quod Nicolaus Tudiscus ait, coeterique consentiunt; & hoc jure utimur. Abba. in dict. c. intersolitudines col. ult.

15 Queri autem potest, quis dicatur in purgatione deficere. An is, qui ab omnibus expurgatoribus derelinquitur, vel qui à majori parte, an qui à parte minore, vel qui ab uno tantum. Olim sanè qui deficiebat uno duntaxat expurgatore, ut convictus condemnabatur, quia non purgabatur ab omnibus. Sed cum id periculosisimum esset, ac forte ab omnibus purgatus dici posset, qui à majore parte purgaretur, idcirco receptum est, ut eo tempore quo numerus expurgatorum definitur, eodem quoque decernatur, ut si defeccerit in uno, duobus, vel tribus, aut pluribus, pro convicto hæretico habeatur; utrumque enim eadem omnino ratione in arbitrio judicis est. I. quod major. ad municipa. I. duo ex tribus de re iudi. I. I. de jur. delib. c. ad abolendam de hæreticis.

16 Quæsitum scio, an is qui se ab hæresi purgare vult, & in ipsa purgatione succumbit, statim sit Curiae Seculari relinquendus, an poenitentiam agere volens, admittendus sit. Quod quidem verius est, nisi forte relapsus, vel impoenitens fuerit. Nam, si is admittendus est, cuius hæresis testibus, & propria confessione probatur, utique multò magis illi Ecclesiæ beneficium impariendum est, qui presumpta quadam, seu ficta probatione convincitur. I. filio quem pater. de liberi. & postbu. c. afferit. de presumptionibus.

17 Fuit olim magna inter peritos dissensio, an illa ferenda esset consuetudo, quæ apud multos Inquisidores invaluit, ut Reus vehementer suspectus, prius torqueatur; deinde, si nihil confessus fuerit, ut se purgare cogatur; post hæc, si expurgatus sit, ut abjurare quoque teneatur; & tandem post abjurationem arbitrariis etiā poenis puniatur. Consuetudinem hanc defendere quidam conabantur his argumentis. Primo, quia vetusta est, & à multis eruditis judicibus recepta. Ad hoc, quia Jurisperiti quidam id fieri posse scripsierunt. Præterea, exemplo Innocentii III., qui suspectum quendam ab officio suspendere jussit, & post suspensionem publicè quoque abjurare. Quidam ajunt in arbitrio judicis esse, ut Reum omnibus poenis superscriptis coercat; eo accedente, quod Innocentius, & multi alii Juris interpretes ajunt, licere judici in crimen hæresis, alijisque similibus delictis, post purga-

purgationem, damnare Reum ad abjurationem, aliasq; pœnas arbitrarias, propter suspicionem adhuc remanentem. Deinde dicebant, plurimū in ejusmodi pœnis arbitrium judicis posse, neq; Reum illum gravari, qui cum fortè summo Jure poena ordinaria condemnari posset, clementia—judicium levioribus pœnis subiiceretur. *I. minime de legi. Cardi. in Clement. I. de usur. ecolu. ult. Franc. Episcopus Squilacen. tract. de fide Catholi. cap. 31. c. intersoliditudines de purg. cano. & illic Innocen. Hostien. Joan. Andr. Anton. Anchara. & Cardi.*

Cap. I. 18 Verior tamen, & benignior, & æquior est contraria sententia, quam tunc viri quidam doctissimi asserebant, quibus ego vehementer assentior. Näm illud in confessio est, neminem posse simul pluribus legibus pro uno crimen condemnari. Non consurget, inquit Naum Propheta, duplex tribulatio; neque vindicabit Dominus bis in idipsum. Neque pro eodem crimen debet quispiam dupli pœna conteri: quod legibus quoq; Atheniensium jām olim constitutum fuit, ut apud Demosthenem est, oratione adversus Leptinem. *I. Senatus de accusa. c. at si Clerici. & ult. de judic. Naum. cap. I. c. sceleratior. c. sunt plures in fine de pœn. dist. 3. can. apost. 25. c. presbyter. 81. dist. c. quid ergo 23. quest. 5.*

19 Accedit eodem, quod sicut pluribus actionibus experiri non licet, sed una illarum eligi debet, non autem omnes comulari queunt; sic etiam in criminalibus causis, pluribus pœnis simul utendum non est, sed una illarum est eligenda. Eteò magis, quod in civilibus causis parvi plerunque refert, utrum una, vel pluribus actionibus experiaris; in criminalibus verò non potest non referre plurimū, una duntaxat, vel pluribus pœnis puniaris. *I. quod in hæredem. & eligere de tributo. I. cum filius. & variis de lega. 2. I. 1. C. de fur. Bart. & coeteri in I. 3. & I. de oper. no. nuntiatio. I. absentem. & adversus de pœnis.*

20 Tum illud addo, quod unaquæq; harum pœnarum efficax est ad quaslibet suspiciones purgandas, ut proculdubio supervacaneum, & iniquum sit, pluribus simul suspectum Reum affligere; Näm qui tormenta vincit, purgat quæcunq; indicia; & qui purgationi canonicae satisfacit, absolvens est, & boni testimonij vir declarandus; neque de his, quæ jām purga-

ta sunt, remanere sinistra suspicio debet. Et ut Pomponius inquit; *Pœnis legum contenti esse debemus. Bart. & coeteri in I. ult. de quest. cap. I. 15. q. 5. c. extuarum de purg. can. c. habet. c. Menan. 2. q. 4. l. si stipulatio facta. ff. de verb. oblig.*

21 Ad hæc, si Reus evidentioribus suspicionibus urgetur, potest questionis modus augeri; si verò leviter tortus fuerit, poterit in questionem repeti; quod si purgandus fuerit, numerus compurgatorum amplior erit; ita ut suspiciones quantumlibet vehementes, vel his remedii, vel aliis arbitrariis pœnis legitimè diluantur. *I. questionis modum. I. unius. & reus de quest. c. intersoliditudines de purg. can.*

22 Præterea, Judex non debet plus suspicionibus credere, quam leges ipsæ credunt; nec ei suspectus deinceps Reus est habendus, ubi jura omnem suspicionem purgatam esse declarant. Deinde, Judex, qui tormentis, aut purgatione canonica veritatem inquirit, totam probationis fidem in his constituere, ac inter culpam, & innocentiam æquali animo esse debet. Quemadmodum igitur plenam fidem in dictis habet, cum Reus tormentis crimen confitetur, vel in purgatione succumbit; sic è contrario, credere tenetur eum, qui tormenta vicit, aut legitimè purgatus est, innocentem esse. Idq; eò magis, quod proclivior ad benignorem partem, & ad absolvendum, quam ad condemnandum, prorior esse debet. *c. judicet 3. q. 7. I. questionis modum de questio. c. judicantem 30. quest. 5. c. estote. de reg. jur. I. absentem de pœn. I. Arrianus de actio. & obliga. Aristot. problem. 13. & 15. part. 29. Alciat. lib. 3. presumpt. cap. 44.*

23 Ex his facile perspici potest, sententiam nostram, æquam, benignam, iustum, & veram esse; illam verò consuetudinem crudelem, injustam, & laqueis plenam, qua nimicum efficitur, ut qui tormenta vicerit, ad purgationem teneatur, & qui legitimè purgatus fuerit, errores, & hæreses abjurare cogatur; postremò, ut post tormenta, purgationem, aliis quoq; pœnis arbitrio Judicis coercentur; quo quid durius, aut iniquius esse queat? formido quidem, fovea, & laqueus super illos eslet, quemadmodum Isajas inquit: *Ut quis fugerit à facie formidinis, cadat in Cap. 24. foveam, & qui se explicaverit de fovea, te-*

neatur laqueo. Vel sicut apud Hieremiam Cap. 48. est : Ut qui fugerit à facie pavoris, cadat in foveam; & qui concenderit de fovea, capiatur laqueo. Ifa. 24. Hjere. 48.

24 Neque obstant argumenta contrariae opinionis; quia sicuti Beatus Cyprianus contra epistol. Stephani scribit : *Con-suetudo sine veritate vetustas erroris est. Et pravum usum ut Ifidorus in Synonimis ait, lex, & ratio vincere debet; auctoritas autem Juris interpretum, contra jus, & aequum, parum efficax, & inanis est. Neque sententiae nostrae adversatur epistola decretalis Innocentii III. quia purgatio illic indicta fuit Senonensi Decano, propter vulgatam hæresis infamiam, grave scandalum, & vehementem suspicionem ex testium dictis exortam; sed in poenam familiaritatis, quam scienter cum hereticis habuit, quæ legitimè probata erat, suspensus ille fuit ab officio, donec sopiretur scandalum, & coactus præterea fuit abjurare, non quidem illas hæreses, de quarum suspicione iam purgatus erat, sed familiaritatem duntaxat hereticorum; quod ini-bi Nicolaus Tudiscus cordatus cœteris observavit. Non igitur lege, aut ratione probari poterit, ut post tormenta Reus purgandus sit, aut post purgationem puniendus. Vide tamen id, quod in Enchiridio scripsi. c. consuetudo 8. dist. c. usus cum seq. 11. dist. l. 1. §. sed neque ex multitudine. C. de vet. jur. encl. c. inter sollicitudines de purg. cano. & illic Abb. nu. 3.*

25 In causa purgationis canonice, hoc ordine, & ritu procedi solet. Conveniunt in unum Inquisitores, Episcopus, aut ejus Vicarius, & Assessores, seu Consultores periti, & excussis probationibus, Reum condemnant, ut le purget, septem, plus, minus, testibus; hoc addito, ut si defecerit in uno, duobus, tribus, aut pluribus exinde convictus plenè de criminis censetur. Hæc autem sententia Reo dicenda est, & ab ea potest provocare, & post appellationem causa referenda est ad Senatum, nisi forte frivola fuerit appellatio; quia tunc ei ab Inquisitoribus deferendum nō est, ut generaliter Clemens IV. constituit, & specialiter epist. quadam Senatus Sanctæ Inquisitionis plenius continetur. l. 2. C. de decuria. lib. 10. l. 1. de appell. c. cum appellationibus frivolis de appell. lib. 6.

26 Deinde, si à sententia non fuerit

appellatum, vel post appellationem sententia confirmata sit, vel appellatio frivola rejecta fuit ab Inquisitoribus, tunc Reus ad se purgandum debet nominare tot viros bonos, testes, expurgatores, quot in sententia Inquisitorum continentur. Illi autem testes vocari seorsum debent ab Inquisitoribus, & ab eis tria sunt inquirenda. Primum, an Reum cognoscant, & à quo tempore; secundum, an Reus, vel ejus consanguinei, vel affines dederint, aut promiserint aliquid ipsi met testibus, ut Reo faverent: Tertium, an testes ipsi se obtulerint ad Reum purgandum. Quæ omnia quodam instructione capite plenius cauta sunt.

27 Post hæc, testes omnes convocantur in auditorium Inquisitorum, & Reus ad tribunal ducitur, & ab Inquisitoribus interrogatur, an homines illos cognoscant, & an illi sint, quos ipse in testes purgatores nominavit; qui respondere solet, se illos cognoscere, & eodem esse, quos nominavit. Fiunt autem hæc omnia coram Inquisitoribus solis, ac tabellione, seu Notario, qui literis mandare singula debet; nec alius quispiam praesens esse huic purgationi permittendus est (a) ne ipse quidem Vicarius Episcopi ordinarii, ut quadam Epistola Senatus Sanctæ Inquisitionis continetur; à sententia vero purgationis excludi non potest Ordinarius, aut ejus Vicarius, ut dixi titulo de abjuratione. Confert cap. 1. 15. quest. 1.

28 Deinde, Inquisitor ad expurgatores conversus, talia dicere solet : *Scitote fratres, quod Achacius reus de hoc, & illo crimen accusatus, & suspectus est; quamobrem ab ea suspicione se purgare tenetur, & vos nominati estis in testes innocentiae sue. Tu vero, Achaci, per Deum, & Sacrosancta Evangelia responde, an ea crimina commis-ris; & statim Reus coram illis jurat, se nihil eorum dixisse, aut fecisse. Deinde Reus abire jubetur, & Inquisitor interrogat purgatores, an ea omnia probè intellexerint; qui respondent se intellexisse. Mox testes omnes secedunt; & singulis seorsum vocatis, & ab eis solemnni juramento exacto, querit Inquisitor, an credant, Achacum jurasse verum, vel falsum; & quidquid responderint, à Notario fideliter scribendum est. Hactenus de ritu purgationis canonice.*

29 Origo autem hujus purgationis in Sacris literis est, ut Alex. Theologus ait.
Cap. 22. Näm in Exodo, suspectus de furto jurare tenebatur, quod non extenderit manum in rem proximi sui. Et in Deuteronomio, majores natu Civitatis suspectæ de homicidio, purgabant illam dicentes: *Manus nostra non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt; propitiis esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine, & ne reputes sanguinem innocètem in medio populi tui Israel: quo peracto auferebatur ab eis reatus sanguinis.* Quod si homicidii, & furti suspicio lege Divina purganda erat; quantò id magis fieri oportet, in hæresi, & impie-
Cap. 21. taris suspicione? *Exod. 22. Deutero. 21. Alex. Ales. p. 3. q. 45. memb. 3.*

30 Illud quoq; observandum est, quod juramentum à suspecto de veritate dicenda præstari debet; à testibus verò de credulitate; Nec enim aliud ab eis querendum est, quam quod supra diximus, scilicet, an credant, Reum jurasse verum, vel falsum, neque præterea quicquam; sicuti quodam instructionū capite cavetur. Ubi & illud Inquisitoribus præcipitur, ut nō legant coram expurgatoribus testimonia, quæ contra Reum dicta, & scripta sunt; ne illi ab expurgatione deterreantur: c.

quoties 2. qu. 5. c. quoties de purgat. canoni. quinta instruct. Hispal. cap. 8.

31 Ad postremū admonemus iterum, atque iterum Judices, ut ne temere, aut facile quispiam ad purgationem canoniam ab eis condemnetur; Est enim purgatio hæc fragilis, & periculosa, cæca, & fallax; quippè cum res, fama, & vita Reorum, ab opinione, arbitrio, & credulitate testium expurgatorū pendeat. Accedit eodem, quod ita sunt jam corrupti omnes ferè hominum mores, ita Christiana charitas refrixit, ut vix inveniri queat, qui alterum purgare velit; & qui non de quibusvis facilè finitram suspicionem habeat; & qui res dubias in deteriorem partem non interpretetur. Quid? quod, ut succumbat Reus, sat est, quod testes respondent, se nescire, vel dubitare, utrum ille verum, vel falsum juraverit. Quis autem anceps nō erit, qui sciāt, neminem ad purgationem esse damnandum, qui vehementer suspectus non fuerit? Mea igitur sententia illi tantum se purgare cogendi sunt, quorum fama populo Christiano valde necessaria est, Episcopi scilicet, Sacerdotes, Prædicatores, & id genus alii, c. *Presbyter 82. dist. c. presbyteri à plebe. c. si mala fama 2. q. 4.*

ANNOTATIONES.

I Purgationis Canonicae.

De purgatione canonica, vide c. inter sollicitudines eod. tit. & DD. ibidem. Vide Gondisalu. de hæret. quest. 15. num. 11. Campag. ad Zanchin. cap. 11. Pegnam in addit. ad Eymeric. 2. p. Direct. comment. 14. vers. cum propter. ad c. inter sollicit. & part. 3. comment. 38. vers. & que. Locat. & Autor. Lucerna Verbo purgatio. Martin. Del Rio lib. 4. Disquisit. Magic. cap. 4. quest. 3. rub. de purgat. Canon. Decian. tract. Criminal. lib. 5. cap. 48. nu. 17. Delvēne de offic. S. Inquisit. & her. part. 1. dubit. 171. petit. S. num. 1. & sequen. Sed nota quod hodie Purgatio Canonica etiam in hæreseos criminis, ex praxi supremi Tribunalistotius Christianæ Republicæ Inquisitionis penè recessit ab Aula, & rarissime, immo quasi nunquam in praxi ponitur, Carenam in Annot. ad quest. Fulcod. qu. 12. nu. 6.

3 (a) Purgatio autem Canonica &c.

Purgationem Canonicanam Infamia, seu suspicionis deletionem, & Innocentiae detectionem per modos à Canonico Iure inductos, definitam quoque lege apud Decian. tract. Criminal. lib. 5. cap. 48. nu. 1. ubi etiam ejus Ethymologiam reperies.

4 Suspectus de hæresi &c.

Hæc Simancæ Doctrina hedium ex c. excommuni-
 canus 1. §. qui autem de hæret. deducitur; sed ex Constitutionibus Innocentii IV. Nouerit Vniuersitas. Martini V. Inter cunctas, & Friderici Impe-

ratoris Catharos, quoq; comprobatur. Has omnes vide relatas à Pegna post Direct. fol. mihi 17. 69. & 15., & nota quod si is, qui se purgare recusat, Clericus sit, ab officio, & beneficio privatur. c. inter sollicit. de purgat. Canon. Lopez. in alleg. hæret. §. 1.

5 Neq; tantum privati homines &c. Nota ex hac Doctrina, quod nullus ex Romanis Pontificibus, cum de aliquo infamatur criminis, tenetur vi coactiva se purgare, bene autem vi directiva, hoc est, ut propria innocentia per voluntariam purgationem patefacta, & scandali occasione remota, subditis bonum, ut par est, exēplum præbeat.

6 Coeterum purgatio Canonica &c. Collige pariter ex his, quæ tradit Simanc; quod si cuti publica Infamia sufficit ad indicendam alicui canonicanam purgationem; multò magis sufficiens erit ad inquirendum, & procedendum contra aliquem in hæreseos criminis. Vide Param. de orig. S. Inquisit. lib. 3. quest. 4. nu. 26. ubi docet quod Infamia, nedum est sufficiens ad purgationem, sed etiam ad abjurationem, si cum alius adminiculis conjungatur.

9 Purgatorum quoq; numerus &c. Quod numerus 14. Purgatorum definitus in c. inter sollicitudines, non sit universaliter intelligendus, itaut necesse sit omni Purgando interessere 14. Purgatores, habetur ex hac Simancæ Doctrina, & ex his,

ex his, quæ tradit *Pegna in addit. ad Eymeric. 2. p. Direct. comment. 14. vers. &c. servantes.*

10 Purgatores autem &c.

Quos Cicero Laudatores vocat, ii testes de Vita, & moribus esse creduntur, ut hic etiam insinuare videtur Simanc.

12 Coeterum Purgationis Remedii &c.

Incertitudo; fallacia, & periculum hujus remedii potissimum in causa fuit, ut paulatim ab aula recederet. Vide *Farinac. de heresi. quest. 194. l. 3. num. 64.*

14 Cum ergo &c.

Quæ hic docet Simanc., faciunt pro sententia illorum, qui afferunt absq; ulla distinctione deficien-tem in Purgatione, esse poena ordinaria, ac si con-
victus foret, multandum; nam sublato Inquisi-
tionis Iudicio, quod remanet, est Accusationis, ubi
etiam DD. qui cum tali distinctione procedunt,
hanc deficienti poenam imponunt. Vide *Farinac.*
loc. nupercit. num. 51. ubi tamen nu. 54. concludit
sibi placere quod tantum sit, ut convictus, ordina-

*ria poena plectendus qui defecit in purgatione Ca-
nonica, scū purgari recusat ex malitia, non autem
qui hoc facit ex quadam negligentia, sive desidia;
Hunc enim docet poenam Hæreticorum evadere,
nisi hac de causa excommunicatus, in excommu-
nicationem per annum perfiterit.*

24 Neque obstant &c.

Pulcherrima observatio de Senonenfi Decano, quam super c. *inter sollicitudines* videtur observa-
re quoq; Panormit. idcirco non omittenda. Quid
sit faciendum in praxi. Vide *Pegnam loco supra-
cit. vers. ceterum in hac causa.*

27 (a) Nec ipse quidem Vicarius Epi-
scopi.

Purgationis Canonicae Inditionem posse fieri à
solo Inquisitore sine Ordinario, sive ejus Vicario
de iuri stricte ratione verum quoque censet Pe-
gna; ast in praxi contrarium ponendum docet.
Hunc vide in addit. ad *Eymeric. 3. p. Direct. com-
ment. 38. vers. & in Hispania.*

De Relapsis. Titulus LVII.

S U M M A R I U M.

- 1 Relapsi qui dicantur.
- 2 Relapsus duplicitè quispiam di-
ci potest.
- 3 Relapsus secundo modo is est, qui post ab-
jurationem in easdem hæreses incidit.
- 4 Relapsi qui sunt.
- 5 Relapsus an sit ille, qui post abjuratas
hæreses, de quibus vehementer suspe-
ctus erat, cum hæreticis communicat.
- 6 Relapsus an judicandus sit ille, qui post
abjurata aliquam hæresim planè pro-
bat, am, communicavit cum iis, qui alias
diversas hæreses sequebantur.
- 7 Lex penal is non debet extendi ad eum
casum, in quo non eadem ratio prorsus
invenitur.
- 8 Relapsus an sit, qui postquam detrusus
est in perpetuum carcerem, aufugerit.
- 9 Relapsus censendus est, qui iterum Dæ-
mones invocat, postquam ob vehementem
de ea re suspicionem abjuraverat.
- 10 Relapsi poena.
- 11 Relapsi veniam non esse concedendam
ex Gratiani verbis deducitur.
- 12 Peccata in Deum gravius punire debe-
mus, quam quæ in nos committuntur.
- 13 Hæreticis, etiam si millies in hæreses la-
bantur, parcendum esse, quidam hæ-
retici contendunt.
- 14 Hæreticis relapsis parcendum non esse
probatur.
- 15 Relapsi poenitentibus, quæ bona conce-
dat Catholica Ecclesia, & quæ auferat.
- 16 Relapsi poenitentibus cur unctio extre-
ma denegetur.
- 17 Relapsi verè poenitentibus concedendam
esse Ecclesiasticam sepulturam, testa-
tur Alfonsus Castrensis.
- 18 Relapsi hæreticis interdum veniam con-
cedi posse, sunt qui afferant.
- 19 Relapsus nullus judicari potest, nisi bis
fuerit convictus de hæresi.
- 20 Convictus propriè dici non potest, quia
spontè crimen confessus est.
- 21 Relapsus hæreticus, etiam si ipsum ac-
cuset, & veniam prius petat à judici-
bus, quam accusetur ab aliis, punien-
dus est ut relapsus.
- 22 Relapsi hæreticis cur non parcitur.
- 23 Relapsus audiendus est, cum de ejus sce-
lere non constat.

De Relapsis.

Hæretici Relapsi dicuntur, qui in eandem hæresim iterum inciderunt. Qui-dam autem sunt Relapsi manifesti, alii præsumpti; manifesti sunt ii, de quorum primò, & se-cundo lapsu legitimis probationibus mani-festè constat; præsumpti Relapsi sunt, quorum duplex lapsus non planè proba-tur; sed tamen vjolenta Juris præsumptio-ne Relapsi esse censemur.

2 Præterea duplicitè quispam Relapsus dici poterit; & plurimum refert, an hoc, vel illo modo Relapsus sit; Est enim aliquis Relapsus, & tamen ad pœnitentiam admittitur, sunt & alii Relapsi, qui-bus ignosci non potest. Priori modo Relapsi dicuntur, qui in eundem errorem ite-rum, atque iterum labuntur, nulla pœni-tentia solemni interveniente; nám si quis per longum tempus eisdem hæresibus in-hæreret, aut in easdem sæpiissimè incideret, antequam solemniter illas abjuraret, is, & si verè relapsus sit, puniri tamen non de-bet, tanquam pertinax, & insanabilis, si modo verain pœnitentiam agere sit para-tus.

3 Altero modo relapsus dicitur is, qui post abjuratas hæreses, iterum in eas inci-disse convincitur; qui, quamvis brevi tē-pore fuerit hæreticus, post abjurationem tamen iterum errans in fide, condemna-dus est sine spe venie. Ille igitur Pontifi-cio Jure relapsus hæreticus est, qui post solemnem abjurationem relapsus fuerit; non autem is, qui ante abjurationem sæ-piissimè lapsus est. c. accusatus. c. super eo. de hæreti. lib. 6. Petr. Anchar. in eod. c. ac-cusatus. nu. 2. Petr. de Palud. in lib. 4. sen-ten. distin. 13. qu. 3. conclus. 5. Guido Gar-meli. insum. de hæreti. cap. 16. Alfons. Ca-stren. lib. 2. de just. hæret. pu. cap. 2.

4 Hæreticus quoque Relapsus dicitur, qui propter vehementem suspicionem hæ- resim aliquam abjuravit; & postea in ean-dem incidisse convictus fuerit. Et is item relapsus est, qui propter aliquam hæresim coactus fuit simplicitè, aut generaliter abjurare, & post abjurationem in quamlibet aliam hæresim relapsus est. Postremò, Relapsus hæreticus censetur, qui post ab-

juratas hæreses, hæreticos alloquitur, vi-sitat, sequitur, aut eis munera mittit, & illis favet, atque communicat, itaut ex-cusari non queat, quin ex approbati erro-ris consequentia id fecisse intelligatur. c. accusatus in prin. & I. i. & I. ille quoque de hæretic. lib. 6.

5 Ex his quæstio exoritur, an is, qui propter vehementem suspicionem abjuravit hæresim, & post hoc hæreticis communi-cat, eo ipso Relapsus hæreticus sit. Quod quidem prima fronte Alexandri IV. de-creto constitutum esse videtur; sed con-traria sententia vera est; nám, ut Alfons. Castrus rectè observavit, in illa constitu-tione Alexandri requiritur, ut saltem se-mel de hæresi Relapsi planè in judicio con-stet; in specie verò proposita, nunquām de uno, aut altero lapsu plena fides Judi-cibus facta est. Relinquitur ergo, ut solis præsumptionibus nemo tanquam relapsus condemnari possit. c. accusatus. I. ille quo-que de hæret. lib. 6. & illic Domi. c. literas de præsumpt. Alfons. lib. 2. de justa. hæreti. panit. cap. 2.

6 Hinc affinis illa quæstio est, an is, qui abjuravit aliquam hæresim planè in judi-cio probatam, & posteà communicavit hæreticis, qui alias diversas hæreses seque-bantur, judicari debeat esse Relapsus. Al-fonsus Castrus negat, talem hominem esse relapsum; quia in ea specie cessat ratio con-stitutionis supra memoratæ; non enim censetur ille pristinam hæresim hoc ipso approbasse; tametsi de aliis hæresibus no-vam dederit suspicionem, Igitur legis ra-tione cessante, legis pœna locum habere non debet. c. accusatus. I. ille quoque de hæret. lib. 6. c. cum ceßante. de accus. Alfons. Castr. supra. di. cap. 2.

7 Sed quamvis hæc sententia subtili disputatione fortalsè subverti possit, tūm, quia omnes hæreses connexæ sunt invicem, & colligatae; tūm etiā, quia semper omnes hæreses abjurari solent. Nihilominus ta-men verius hoc, & benignius est, ne lex pœnalis extendatur ad eum casum, in quo non eadem ratio prorsùs invenitur. I. cum quidam de lib. & postbu. Bart. & coeteri in l. si constante, & in l. si verò. I. de viro soluto matrimonio.

8 Sunt præterea qui putant, eum quoque Relapsum hæreticum esse, qui post quam abjuravit, ac detrusus est in perpetuum carcerem, ex vinculis, & custodia, fugerit; quia de priori lapsu cōvictus fuit, ac de altero lapsu dedit vehementem suspicionem. Cœterum, quia non sufficit iūspicio vehemens, ut quispiam dicatur esse Relapsus, nec fuga Relapsum facit, sed Impoenitentem, ut alibi ostendimus; Istorum opinio refellenda, & explodenda est. Abb. in c. cum non ab homine. de judi. Alfon. lib. 2. de just. heret. pu. cap. 2.

9 Ad hæc is, qui dæmones invocabat, & propter hæresim, aut vehementem suspicionem coactus fuit solemniter abjurare; ac deinde iterum dæmones invocasse convincitur, puniri poterit tanquam Relapsus. Lapus, Archi. Domi. & Philip. Fran. in c. accusatus. §. sane de heret. lib. 6. confert ratio textus in §. ille quoq; ejusdem sap.

10 Pœna autem hæretici Relapsi est, ut sine spe venie Judici Seculari relinquatur, animadverſione justa puniendus; semel enim tantum hæreticis pœnitentibus parcitur; quod Jure Pontificio cavetur; & ante multa secula Divin. Plato idipsum prudenter constituit. Is enim lib. 10. de legibus sanxit, ut impii priori lapsu ad carcerem damnarentur; Si verò rursus impietatis crimine condemnati essent, morte sine venia plecerentur. c. ad abolendam de heret. c. super eo. eod. tit. lib. 6. Plato 10. de legib. prope finem.

11 Accedit eodem id, quod Gratianus & imperii ejus socii constituerunt his verbis: *Remissionem venie criminis, nisi semel commissa non habeant; nec in eos liberalitatis Augustæ referatur humanitas, qui impunitatem veteris admissi, non emendationi potius, quam confuetudini deputarunt. Sic etiā durius puniri debent, qui bis, aut sapienter vim faciunt, quam quis semel, & qui servos fugitivos sapienter celaverint, & qui in eisdem criminibus perseverant: quod multis quoq; legibus frequentissimè constitutum est.* l. 3. C. de Epis. audien. l. servos. C. ad l. Jul. de vi. publi. l. quicunque deferr. fugit. l. 1. C. de superexacto. lib. 10. Lucas de Pen. in ulti. de commeat. lib. 12. Ludovi. Rom. conf. 236. Felin. in c. cum contingat. de for. comp. & in. c. atq; Cleric. §. de adulteriis de judi. Hippoly. in l. Maritus de quaestio. Alciat. in c. cum non ab homine de judic. Gasa. in cons. Burgund. rubr. 1. §. quinto.

12 Quæ omnia cum justissimè constituta sint in his criminibus puniendis, quæ adversus homines perpetrantur; quantò rectius exequenda sunt in eos, qui Majestatem Divinam lèdunt? Ut enim Leo Magnus in sermone de martyribus inquit: *aliud est in Deum peccare, aliud in hominem; Quando enim in nos peccant homines, si pœnitentibus veniam non indulgeamus, peccatum incurrimus; quando autem aliqui in Deum peccaverint, si sine distinctione grandi indulgere voluerimus, participes nos in eorum peccatis efficimus.*

13 Hæc cum ita sint, quidam tamen, hæretici, qui vellent errare impunè, futillissima ratione ajunt, parcendum hæreticis esse, tametsi sapienter in hæreles quaslibet relabantur; quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeunti gremium claudit. Matth. 18. & Ezechi. 18. & 33. Cyprianus sermone de Cœna Domini prope finem.

14 Verum huic argumento facile respondetur; quod longe alia ratio est fori pœnitentia, quam fori exterioris; in illo enim semper locus est pœnitentia, ac hæreticis etiam Relapsis absolutio salutaris non denegatur; in hoc verò hæretici Relapsi Curiæ Seculari relinquuntur. c. super eo. de heret. lib. 6. c. de his de accusa. & illic Feli. & cœteri.

15 Nam bonū spirituale Relapsis pœnitentibus Ecclesia semper impartit, bona verò temporalia, idest vitam, famam, & cœtera bona jure, ac merito adiunit. Ut enim Theologi magno cōsensu ajunt: *Spirituale bonum quibuslibet etiam perditissimis semper velle tenemur, tempore autem bonum ex officio charitatis non tenemur vel le hominibus, nisi in ordine ad salutem aeternam eorum, & aliorum.* Quamobrem si tale bonum impedit felicitatem aeternam alicujus, aut multorum; velle potius tenemur, ut quilibet illo careat, quam ut aliud habens, sibi & cœteris noceat; quia salus aeterna preferenda est bono temporali, & multorum bonum, bono unius. Jure igitur Catholica Ecclesia hæreticis Relapsis non parcit; quia Rempublicam facile inficere possunt, & quia signum evidens dederunt inconstantiae suæ adversus fidem Orthodoxam. Thom. 2.2. q. 11. art. ult. Ricard. in lib. 4. sent. dist. 3. art. 5. & ibidem Gabri. quæst. 2.

Hæreticorum
argumen-
tum.

16 Relinquitur ergo Curia Seculari Relapsus animadversione debita puniendus, sed illi verè ad Ecclesiam, Deumque converso, non denegantur Sacraenta, Poenitentia, & Eucharistia; Unctio tamen extrema non dabitur ei, quia illis tantum dari debet, qui morbo aliquo fatigati in extremo vitæ discrimine positi sunt. Huc accedit, quod istis ad mortem damnatis non potest prodesse unctio extrema ad salvitatem corporis, qui est alter effectus hujus Sacramenti. *Jacob. 5. cap. 1. de Sacra unctio. c. quæstum 13. quæ. 2. Tho. Petr. de Palu. Almain. & pleriq; alii in lib. 4. sent. dist. 23. c. super eo. de heret. lib. 6. & illic Joan. And. Domini. & Philip. Fran.*

17 Hoc amplius Alfoni. Castren. ait: Hæreticis Relapsis verè poenitentibus concedendam esse Ecclesiasticam sepulturam, perinde ac ceteris Catholicis omnibus. Quod quidem à Jure, & consuetudine longè est aversum; illorum enim corpora igni comburenda sunt. Hoc tamen cum eis mitius agitur, quam cum pertinacibus, & impenitentibus, quod hi vivi in ignem mittuntur; illi vero antè ignem strangulari solent, quod & humanius est, & ad poenitentiam dicit. *Alfons. lib. 2. de just. heret. punit. cap. 2. c. super eo de hæreticis lib. 6.*

18 Sunt autem, qui putant, Relapsis hæreticis interdum veniam concedi posse; nimirum, cum quispiam verè Relapsus, nec dum accusatus, nec testibus ullis convictus secretò Inquisitoribus se deferens, & sponte suos errores confessus, flebilis misericordiam petit, paratus quamcumque poenitentiam subire; tali Relapso, ajunt, injuncta gravi poenitentia, mortis poena condonari posse; quia Relapsi presumi solent sicut conversi; Tametsi autem horum sententia nullo jure probari videatur; magna tamen æquitate fortassis defendi potest. Quid? quod neque is incorrigibilis est, qui sponte crimen fatetur, & veniam errati supplex puro corde precatur; neque poena ordinaria puniri debet, qui occultum crimen fatetur, ut alibi diximus. *Joan. Lup. Senior apud Montal. in l. regia 1. tit. 36. par. 7. Abser. liber. de agno. affertio. Catho. quæst. 25. num. 25.*

19 Accedit eodem quod Alfoni. Castren. inquit, Hominem illum non esse verè Relapsum, qui post abjuratam hæresim

lapsus est in eandem; si modo sponte sua, & ex vera peccati cognitione, ad Inquisidores accedens, & crimen confitens, veniam petat; Quia nullus judicari potest Relapsus, nisi bis fuerit convictus de hæresi; at ille, qui sponte sua crimen fatetur, non est dicendus secundò convictus; non potest ergo dici Relapsus. Quò fit, ut necessario sit ad veniam admittendus, quia non est incorrigibilis. *Hæc ille lib. 2. de just. heret. puni. cap. 2.*

20 Hæc Alfonsi sententia convestiti potest argumentis paulò ante commemoratis, & præterea fulcitur doctrina quadam communiter à Jurisperitis recepta, qua vulgo ajunt, confessum à convicto differre, neque propriè convictum dici, qui sponte crimen confessus est. Unde illud etià frequentissimè traditur, mitius agendum esse cum sponte confessio, quam cum convicto. *Interpretes omnes in c. at si Clerici de judic. & in c. de hoc de Simo. & alibi sæpè.*

21 Tametsi autem hoc æquius, & benignius sit; si quis tamen summo jure quæstionem hanc excutere velit, profectò multis juribus, magnisque rationibus non deficietur. Principio enim is, de quo agimus, forma, & materia, re ipsa, & jure ipso, manifestè Relapsus est; qui ergo fieri potest, ut is non sit censendus Relapsus, quem verè constat esse Relapsum? Deinde probatio alterius lapsus nihil communne habet cum crimine hominis Relapsi: Quamobrem èquè Relapsus habendus est is, cuius posterior error, hoc, vel illo modo judicibus manifestus fuerit. Ad hæc, longè majorem vim habet confessio sponte facta, quam ceteræ omnes probationes, ut alibi dixi. Præterea Reus convictus quoque verè appellatur, qui propria confessione vincitur. Quòd si nonnunquam Relapsus esse præsumitur qui de hæresi vehementer suspectus est; quantò magis Relapsus erit judicandus qui manifestam hæresim judicibus confessus fuerit? *I. qui sententiam C. de pæn. c. accusatus. II. ille quoque de heret. lib. 6.*

22 Accedit etiam, quod confessus nomine tempore tantum distat à convicto, re enim nus dumta ipsa idem omnino sunt; nec enim alia poena confessus, alia convictus puniri debet; *Confessus, & convictus.* sed eadem uterque coercendus est, præser-tim cum poena certa legibus præfinita est;

Ddd quod

quod rectè Philipp. Decius observavit. Nec illa sola ratio est, qua hæreticis Relapsis non parcitur, quod censeantur incorrigibiles, sed etiam alii; quia gravissimè peccarunt semel, & iterum contra Deum, & Ecclesiam; & quia nulla spes est constantiæ illorum; postremò, quia Reipublicæ interest, ne talia crimina sint impunita; Una ergo ratione ex pluribus cessante, non cessat lex, quæ omnibus illis innititur. Quas ob res, nisi sententia illa benigna interpretatione jvvetur, opinio hæc stricto jure potior erit; non enim Judex hæretico relapso pœnam condonare valet, qui legum custos, & minister est, non Dominus. *Facti quidem quæstio*, ut Marcellus jure consultus inquit, *in arbitrio judicantis est*; *pœnae verò persecutio non e juis vo-*

luntati mandatur, sed legis auctoritatire-servatur. Et ut Lactantius Firmi. lib. de ira Dei scribit: *Judex peccati veniam dare non potest, quia voluntatis servit aliena. Decius in c. at si Clerici de iudi. S. affinitatis institut. de nuptiis l. 1. ad Turpil. Lactantius de ira Dei cap. 19.*

23 Ad postremum, prætereundum non est, quod, & si Relapso planè convicto denegetur omnis audientia, is tamen, quæ nondum constat esse Relapsum, audiendus omnino est; suam enim innocentiam fortasse probare poterit, ac perspicuè Judicibus persuadere, se nunquam fuisse relapsum; quod quidem justum, & in confessio est. *c. super eo de hæretic. lib. 6. Gonfal. de heret. pravit. quæstio 11. glo. in c. cu-pientes. S. quod si per viginti de elect. lib. 6.*

ANNOTATIONES.

1 Hæretici Relapsi &c.

Quinam propriè dicendi sint Hæretici Relapsi, vide apud *Eymeric. 2. part. Direct. quæst. 58. nu. 1. ubi Pegna comment. 33.* & nota nullum esse Doctorem, qui de Hæreticis scribens, de Relapsis quoque non agat. Plures ibidem apud *Pegnam vers. lam qui enumeratos invenies.*

3 Altero modo &c.

Hi verè sunt Relapsi, quorum pœnitentia non accipitur; sed Hæreticorum pœnis puniuntur. *An- charan de hæretic. lib. 6.*

5 Ex his quæstio oritur.

Nota quod, si post abjurationem de vehementi, constaret planè de hæreti, de qua ante abjurationem erat solum suspicio vehementis; haec Doctrina nequaquam procederet; In tali enim casu Reus hujusmodi pro vero Relapso esset habendus, & Relapsorum pœnis puniendus. *Eymeric. loc. nu- pperit nu. 3. ubi Pegna vers. Altera est illius. Ra-tio est, quia tunc semel in Iudicio de Relapsi hæreti constat.*

7 Sed quām vis hæc sententia.

Arbitror hanc sententiam Simancæ, esse, ut ipse facietur, benigniorem; ast propter rationes validissimas, quibus contraria fulcitur, non est adeò certa, ut ambigi de ipsa non licet; sicuti non modicè dubitandum scriptis quoque *Farinac. de hæreti. quæst. 195. S. 3. nu. 25.*

8 Sunt præterea &c.

Vide supra *Tit. 16. de custodia Reorum num. 25.* & ibi notata, iterumque nota Doctrinam hanc procedere quoque in iis, qui pœnitentias sibi impositas non adimplent, etiamsi cum juramento sub Relapsorum pœnis sustinendis se illas adimplenturos obligassent. *Cajropal. tract. 4. de pœnis temp. hæ- retic. disput. 6. punt. 3. num. 5.*

9 Ad hæc is &c.

Intelligenda est hæc doctrina, quoties Dæmonum inuocatio est cum mentis errore, quando feliciter Invocans credit Dæmones propria potestate, &

virtute posse facere id, ad quod invocantur, & quoties sapit hæresim manifestam. Vide *Squilla- cen. de fid. Cathol. cap. 10. num. 1.*

10 Poena autem hæretici Relapsi &c. Rationem, cur Ecclesia bis hæreticis pœnitentibus haud parcat, vide expressam in *Norbonensi Conclilio cap. 12.* quæ est; quia sufficit tales per falsam conversionem semel Ecclesiam decepisse. Casus verò, in quibus Hæreticis etiam in primo lapsu non parcitur, lege in Constat. Pauli IV. incipient. *Cum quorundam Hominum editam Anno 1555.* Hanc haber *Pegna post Direct. inter Apostolic. li- ter. fol. mibi 121.*

11 Relinquitur verò &c.

Benè hic dicit Simanc. *Illi verè ad Ecclesiam, Deū que conuerso;* nam hæc Sacraenta ei nunquam sunt danda, nisi magna, & manifesta conversionis signa in illo appareant. *Pegna in addit. ad Ey- meric. 3. part. Direct. comment. 149. vers. verun- tamen.*

12 Hoc amplius &c.

Ratio, cur Relapsi, etiam Pœnitentes, Ecclesiastica soleant carere sepultura, forsitan est, quia licet illos pœnitentiat, & sacra Exomolegesi expiat, divina quoque Sinaxi reficiantur; attamen Ecclesiæ reincorporati propriè non dicuntur. Vide quid super hoc tradit *Io. Monac. , Geminia. in c. accusatus. S. si verò nu. 5. de hæretic. lib. 6.*

13 Sunt autem &c.

Nota quod admissa etiam pro vera horum Docto- rum sententia; nunquam tamen in praxim est po-nenda, nisi clarissimè constet hujusmodi Reos ad S. Tribunal comparuisse, non probationum timore, sed criminis iterum commissi dolore, qui sit ad pœnitentiam; & etiam tunc priùs consulendi sunt Almae Vrbis Ecclesiæ Inquisitores, & ab eorum Oraculo expectanda responsio. *P. Massin. in pra- xi S. Off. par. 9. num. 8. prima impress. apud Caren. de S. Offi. part. 2. tit. 18. de spont. compar. S. 2. num. 14.*

De Schismaticis Titulus LVIII.

S U M M A R I U M .

- 1 Schisma quid significet.
- 2 Schisma soror est heres.
- 3 Schisma quam grave malum sit.
- 4 Schismaticorum tria sunt genera.
- 5 Schismaticorum secundum genus.
- 6 Schismatici secundum generis parum ab hereticis distant.
- 7 Schismatici eisdem ferè pœnis coercentur, quibus heretici.
- 8 Schismaticorum communicationem fugere debent Catholicci.

- 9 Schismaticorum tertium genus.
- 10 Theodosii, & Valentiniani lex de Schismaticis, & hereticis à communione Catholicorum expellendis.
- 11 Christus multis in locis nobis precipit, ut unum simus.
- 12 Heretici recentes non unum sunt, sed variis sectis, & opinionibus se addicunt.
- 13 Hereticorum dissidia, & variae opinio- nes inter se.
- 14 Hereticos quam equam sit punire.

De Schismaticis.

Schisma Græcum nomen est, latine scissuram sonat; verū apud Christianos infame nomē est, significans illicitam discessionem ab Ecclesiæ unitate. Unde Schismatici dicuntur qui ab obedientia Pontificis Maximi se ipsos iniquè separant, & ab Ecclesiæ Catholicæ unitate discedunt. c. Schisma 24. qu. 1. Alex. Ales. 2. p. q. 182. Tho. 2. 2. quæst. 39. Joan. Torquem. lib. 4. de Eccles. part. I. cap. 1.

Schisma ha- refis soror. 2 Est autem Schisma soror heres, nō qualiscunq; sed utrinque conjuncta. Hæc sanè sunt sorores illæ peccataricis Hierusalem, quarum Propheta Ezechiel meminit, quemadmodum Origenes elegantè explicat, inter alia dicens: *Ubis schismata, ibi hæreses, ibi dissensiones*; aut enim incomitatum non venit schisma, aut absq; pejore se comite diu non subsistit. Et Beatus Hieronymus in Epistolam Pauli ad Titum, inter hæresim, & schisma hoc interesse arbitratur, quod hæresis perversum dogma habeat; schisma vero post Episcopalem discessionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diversum; ceterum nullum schisma non sibi aliquam hæresim confingit, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur. c. inter hæresim 24. quæst. 3. Orig. in Ezech. hom. 9.

3 Schisma summum malum est, severius olim ab ipsa Deo punitum, quam par-

ricidium, & gravius quam Idololatria, si- cuti docet Optatus Episcopus Milevitanus, lib. 1. adverius Parmenianum. Da- than enim, & Abiron cum suis omnibus dehincens Terra vivos absorbuit. Chore quoque cum ducentis quinquaginta viris Cælestis flamma vindex devoravit. Tan- topere Israeli indignatus est Dominus, quia se diviserunt à Domo David, & reli- ctis Hierosolymis, ubi erat Cathedra illa Mosayca, secesserunt in Samariam, ut demolitus sit eos, dederitq; in direptionem, ac planè abjecerit à facie sua; neque enim talis erat schismatis culpa, ut veniam mereretur. Mandata est Terræ famæ, inquit Optatus, & statim fauces suas in populi di- visores aperuit. Intra momenti spatum ad eos transglutiendos Terra patuit, rapuit, clausa est. Et ne beneficium de mortis compendio consequi viderentur, dum non essent digni vivere, eis neque mori concessum est; Tartareo carcere subito clausi, antea sunt sepulti, quam mortui. Prætero plurima, fastidii vitandi causa, quæ Iræneus, Cyprianus, aliique multi in eandem sententiam literis commendarunt. Num. 16. Iræneus lib. 4. adversus hæreses cap. 62. Cyprian. tra- ciat. de simplici prelat. Joan. Torquem. lib. 4. de Eccles. part. I. cap. 5. Faber in Malleo contra Luther. tract. 6. tex. 8. Albert. Cam- pen. in fine. lib. ulti. de Hierarch. Ecclesiast. Contra Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 18.

4 Schismaticorum autem tria sunt ge- Triplex
nera. Primum, eorum qui consumati hæ- Schis-
retici cori Genus.

retici sunt, alterum aliorum, qui hæreticis confines sunt; tertium Orthodoxorum, qui longè ab hereticis distant. Primi sunt, qui non solum à Summo Pontifice, & ab Ecclesiæ unitate discedunt, sed id etiam licere credunt, vel putantes non esse unitatem in Ecclesia Catholica, vel certè credentes non esse obediendum Summo Ecclesiæ Pastori. De his autem nihil attinet plura in præsentia dicere, quia meri hæretici sunt, & eò quidem cœteris hæreticis deteriores, quò majorem Fidei Catholice divisionem, & unitati Ecclesiastice addunt scissuram, & offendit. *Joan. Torquema. lib. 4. de Eccles. part. 1. cap. 4. Brun. lib. 1. de hæretic. cap. 16. & lib. 1. de seditione. cap. 3.*

5 Alii sunt Schismatici hæreticis confines, qui nondum in aliquam aliam hæsim inciderunt, sed tantummodo ab unitate Ecclesiæ, ac Summi Pontificis obedientia discedunt, de quibus loquens D. Hieronymus inquit: *Separant deceptam multitudinem ab Ecclesia Dei, & rudes animas abrumpunt, & dividunt; tamen hoc non faciunt credulitate, qua hæreticis deceptos quoque trucidant, sed in eadem regula fidei permanentes, dilatare cupiunt terminos suos, & nomen gloriae in posteros mittere.* Beatus quoque Augustinus contra Faustum de eodem schismate scribens ait: *Schisma est, eadem opinantem, ac eodem ritu colementem, quo cœteri, solo congregationis delectari dissidio, & libro de Fide, & Simbolo; Schismatici dissensionibus suis à fraterna charitate dissoluunt, quamvis ea credant, quæ credimus.* Quod, & Cyprianus, & alii consentiunt. *c. denique 7. qu. 1. Hieronym. in epistola. Amos. cap. 1.*

6 Hi autem Schismatici parùm ab hæreticis distant; nam, & si Christianos se esse mentiantur, re tamen ipsa palam ostendunt, se credere, quòd extra Ecclesiam sit salus; quòd Summo Pontifici non est patendum; quòd scindi potest unitas Ecclesiæ; quòd extra Ecclesiam sunt vera Sacra menta; & alia præterea multa erronea, hæretica, & impia; quæ quidem omne Schisma lequuntur, ut merito Clemens V. dixerit, *In veteratum schisma, heresim esse.* Extravag. ad certitudinem de sentent. ex com. c. pudenda. c. schisma 24. qu. 1. Joan. Lap. de jure Navarræ par. 5. §. 7.

7 Hinc est quòd Schismatici eisdem

serè pœnis coercendi sunt, quibus hæretici puniuntur. (a) Nam, & ipso jure sunt excommunicati, & Ecclesiastica potestate, atq; omni dignitate privantur, & omnia corum bona publicantur. *c. 2. de Schismat. c. de liguribus 23. distin. c. didicimus 24. q. 1. cap. 1. de schisma lib. 6. Joan. Bern. in præst. cap. 105.*

8 Præterea, Catholici Schismaticorum communicationem diffugere debent; eosque propter Schisma justè debellare possunt, & Judices Ecclesiastici, & Seculares eos punire tenentur, tanquam hæreticos, aut certè tanquam vehementer suspectos. (b) Cœterum, si ad Ecclesiæ unitatem puro corde redierint, benignè admittendi iunt, Schismate priùs abjurato. *c. Clericus 24. q. 3. c. quoties 1. q. 7. Alex. Ales. 2. par. qu. 182. Joan. Torquema. lib. 4. de Eccles. par. 1. cap. 8. & 15. Joan. Lup. de jure Navarræ par. 4.*

9 Alii sunt Schismatici, qui nec hæretici sunt, neque in poenam aliquam Juris incurunt, quia justam excusationem habent, & culpa carent. Hi sunt, qui probabili, aut insuperabili ignorantia ducti, putant aliquem esse Summum Pontificem, qui rectè electus non est; quod tunc evenire solet, cum propter ambiguam electionem, duo, aut plures de Pontificatu contendunt, & aliqui bona Fide, quandam illorum pro vero Pontifice habent, qui tamen justè electus non est; Nam, & si credere teneamus, verum Petri successorem, Ecclesiæ Catholice supremum Principem esse; non tamen tenemur eadem fide credere, hunc, vel illum esse verum Petri successorem, quando magna probabilitate dubitatur, an ille sit rectè electus. Nec enim ad Fidem Catholicam pertinent ea, quæ ex dubio facta pendent; sed quæ ex certo jure nascuntur. Vide *Gersonem, tract. de modo habendi se tempore schismatis, & iterum sermo. de Angel. p. 2. Joan. Torquema lib. 4. de Eccles. par. 1. cap. 14. Franc. Picum lib. de fide, theoremate 17. Alvarum Pelagium lib. 1. de planctu Ecclesiæ articu. 65. Alfon. lib. 1. aduersus hæreses cap. 9. Jacobium lib. 7. de concilio art. 1.*

10 Extat in Codice Theodosiano sub titulo de his, qui super religione contendunt, lex Theodosii, & Valenti his ipsis verbis: *Manichæos, hæreticos, schismaticos, Mathematicos, omnemque sectam Catholicis inimi-*

inimicam, ab ipso aspectu urbis Romæ exterminari præcipimus, ut ne presentie crimino-
rum contagione fœdantur. Circa hos au-
tem maxime exercenda commonitio est, qui
pravis suasionibus à venerabilis Papæ se-
communione suspendunt, quorum Schismate
plebs etiam reliqua vitiatur. His, conventio-
ne præmissa viginti dierum, cōdonavimus in-
ducias, intrā quos, nisi ad communionis re-
dierint unitatem, expulsi usq; ad centesimum
lapidem, solitudine, quam eligunt, maceren-
tur. l. 53.

11 Christus Deus noster apud Joannē cap. 17. enixè Patrem pro nobis rogat, ut
unum simus : Pater sancte, serva eos, in-
quit, in nomine tuo, ut sint unum, sicut, &
nos. Et paulo post : Et ego Claritatem,
quam tu dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum,
sicut & nos unum sumus. Et Paulus Apo-
stolus prioris epist. ad Corint. cap. 1. Ob-
secro autem vos fratres per nomen Domini
nostrī Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes,
& non sint in vobis schismata ; sed autem
perfecti in eodem sensu, & in eadem senten-
tia ; & ad Ephesi. cap. 4. Obsecro vos, ut di-
gnè ambuletis vocatione, qua vocati estis cum
omni humilitate, & mansuetudine solliciti
servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

12 Novelli autem hæretici hisce tem-
poribus, neque unum sunt, neque Dei cla-
ritatem habent, neque permanent in eo-
dem sensu, & eadem sententia, nec servant
unitatem spiritus in vinculo pacis, nec idि-
psum dicunt omnes ; sed sunt inter eos
schismata, itaut vel in una domo varias
fides invenias, dum aliud maritus, aliud
uxor, aliud liberi, aliud credit familia.
Fredericus quidē Staphilus triginta qua-
tuor sectas discipulorum Lutheri enumera-
, & plures quoque retulit Osius lib. 1.
adversus Prologomena Brentii, & Linda-
nus indubitan. Neque dubitari potest,
quin propè diem innumerabiles alias in-
venturi, & excitaturi sint ; tam varii, di-
versi, & multiformes sunt. Quo vel solo

patet, eos omnes in magna Religionis
confusione versari, & ipiritu caliginis agi-
tari.

13 Tales sunt omnes hæretici, ut in-
quit Iræneus lib. 5. & qui, se plus aliquid
præter veritatem, invenire putant, variè, &
multiformiter imbecille facientes iter, de
eisdem non semper easdem sententias haben-
tes, veluti Cæci à cæcis circumducuntur. Et
Tertul. lib. de præscrip. Unde autem ext-
ranei, & inimici Apostolis hæretici, nisi ex
diversitate doctrinæ, quam unusquisque de
suo arbitrio adversus Apostolos, aut protu-
lit, aut respicit ? Et Athanasius in decre-
tis Synodi Ephesinæ : Homines duplii ani-
mo, & instabiles in omnibus viis suis, nec
eandem habentes sententiam ; sed nunc in
hanc, nunc in illam se se vertentes, & nunc
quidem probantes quod dicunt, mox verò vi-
tuperantes quod paulò ante laudaverunt. Et
Hilarius lib. 7. de Trini. ait, hæreticorum
esse incerta omnia, & vana, invicem diffide-
re, non eadem de eisdem dicere, semetipsos
arguere, de eisdem verbis non consentientes,
differentia dicere, in idem tamen blasphemie
concurrere propositum. Et Epiphanius lib.
3. quando aliquos ex illis interrogaveris,
omnes sanè diversum respondent. Et Augu-
stinus in Epistolam Joan. tract. 7. Toller-
te ab unitate Orbis, dividis Ecclesiam per
schismata, corpus Christi dilanias, & coete-
ra in eandem sententiam.

14 In hos igitur fanaticos impios, qui
divina omnia contaminare conantur, insur-
gant leges igne ultore. Pellantur Hi-
spania pestiferi hæretici, qui omnem di-
sciplinam veterem, quam Spiritus San-
ctus docuit, quam tot Majorum ætates,
tantus Gentium consensus, tot præclari, &
omni sanctitatis, atque doctrinæ laude
florentes homines tradiderunt, ex vera
illa Christianæ Reipublice gubernandæ ra-
tione, in perturbationem rerum omnium,
& plusquam Babyloniam confusionem
coniiciunt.

ANNOTATIONES.

1. Schisma Græcum nomen est.

Nota quod siue Schisma secessum sonet, non ob-
idramen credendum est quod ipsa Ecclesia se-
cedatur ; seceduntur igitur quotquot ab ejus unitate
separantur ; at ipsa in sua unitate immobilis perse-
verat. Decian. tratt. criminal lib. 5. cap. 60. nū. 4.

De hac Schismaticorum materia vide D. Thom.

2. 2. quest. 39. D. Bonaventur. 4. sentent. dist. 13. D.
. Antonin. part. 2. tit. 3. cap. 11. Turrecrem. in sum-
ma de Eccles. lib. 4. p. 1. cap. 1. usque ad 15. Azor.
Instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 20. Alfon. Castr. ad-
versus hæres. lib. 1. cap. 9. & alios quam plures, quos
citatos leges apud Farinac de hæresi quest. 184. §. 1.
num. 1.

3 Schismatum maximum malum est &c.
Nota quod haec doctrina de Schismatis gravitate, intelligenda non est de Schismate secundum sui speciem, quasi peccatum Schismatis intrinsecè maiorem includat malitiam, quam Idololatria, Infidelitas, & hæresis ipsa. Sed est interpretanda juxta circumstantias; quamvis enim major malitia sit in Infidelitate, & Idololatria, quæ opportunitur Deo, quam in Schismate, quod opponitur Ecclesiæ unitati; attamen ex circumstantiis peccare gravius aliquando poterit Schismaticus, quam Idololatra, scilicet Infidelis, puta vel propter maiorem contemptum, vel propter majus periculum &c. Marian. Soccini. Rub. de Schismaticis. nu. 10. Et sequentia. De Schismaticis atrocitate vide inter alios Petr. Gregor. sintagm. Iuris lib. 33. cap. 11. nu. 1. Lopez. in addit. ad Diaz. pract. Criminal. Canon. verbo Schismatici cap. 112. vers. Et nota.

4 Schismaticorum autem tria sunt genera &c.

Quot modis in Iure capiantur Schismatici, vide expressum doctissime apud Farinac. loco qui supra num. 3.

5 Alii sunt Schismatici &c.

Nota quod Schisma non semper intellectus errorum involuit, ut patet in iis, qui Papæ potestatem credunt, sed aliqua moti passione se ab ejus obedientia subtrahunt. Vide Tolet. lib. 4. de Instruct. Sacerd. cap. 11. num. 2.

7 (a) Nam, & ipso iure sunt excommunicati &c.

Intellige quoties eorum Schisma conjunctam hæresim habet; si enim Schisma est sine hæresi, scilicet dicendum est. Farinac. loco supercit. Rub. de Pœna schismatis. num. 59.

8 (b) Cœterum ad Ecclesiæ unitatē &c.
Nota quod Schismaticus penitens ad Ecclesiæ unitatem, abjuratione præmissa, receptus, remanet post modum irregularis, nec ad Ecclesiasticas dignitates promoveri potest, nisi dispensetur à Papa cum eo. Proga in addit. ad Eymeric. 2. part. direct. comment. 73. quest. 48. vers. cognitu dignum. Cravetæ reprobata sententia.

9 Alii sunt &c.

Disputatur inter Theologos, an certitudine Fidei, cui nunquam falsum subesse potest, certum sit hunc numero Pontificem Maximum esse verum Pontificem. Verior sententia est, quæ de Summo Pontifice, post quam ab Ecclesia Universalis receptus est, loquens, affirmat, quam comprobare hic videtur Simanc, dum assertens nos eadem fide, qua credimus verum Petri successorem Ecclesiæ Catholicae Supremum Principem esse, credere non teneari hunc, vel illum esse verum Petri successorem, subicit: Quando magna probabilitate dubitatur, an ille sit recte electus. postquam enim Summus Pontifex unanimi Ecclesiæ consensu receptus est, omnis dubietas de recta eiusdem electione tollitur. Vide Castropal. tract. 4. de Fide disput. 1. punct. 5. §. 2. num. 9.

De Scripturis Divinis. Titul. LIX.

S U M M A R I U M.

- 1 Scripturas Divinas veraces credere debet quicunque Catholicus.
- 2 Scripturas Divinas adulterare solent impiissimi heretici.
- 3 Libri, quos impii heretici reiiciunt, pro Sacris habendisunt.
- 4 Scripturam Divinam à suo tantum Lutherò fuisse intellectam, sceleratissimi Lutherani impiissimi afferunt.
- 5 Scripturam Divinam quilibet de plebe, & idiota interpretari audet apud Lutheranos.
- 6 Lutherani quomodo interpretantur scripturas sacras.
- 7 Heretici novi a junt, nihil esse credendum, quod in Sacris Scripturis non sit expressum.
- 8 Scripturas Sacras perperam, & oblique in confirmationem suarum hæresium adducere solent heretici.
- 9 Scripturæ verbis passim abutuntur heretici.
- 10 Heretici, quorum nullus est, qui Sacra

paginae testimonii suos errores non tueatur, diabolum patrem suum in hoc imitantur.

11 Disputandum quomodo sit cum hereticis.

12 Scripturae Divinæ intelligentia undè sumenda.

13 Scripturam Sacram in aliud sensum, quam solet Ecclesia Catholica, interpretari, prohibet Tridentina Synodus.

14 Heretici, cum Evangelicos esse gloriantur, Evangelii verba ad confirmandas nefaria dogmata perperam interpretantur.

15 Scripta Sacra viri docti, & piis frequenter legere debent.

16 Scripturae Sacrae verba ad profanas res non esse detorquenda, cavetur in quarta Sessione Concilii Tridentini.

17 Scripturas Sacras qui profanis rebus admiscent gravissime à Deo puniri solent.

18 Garcias Sanctius poeta celeberrimus in furorem versus est, quod Job lectiones profanis amoribus accommodaverit.

De Scripturis Divinis.

Rimus gradus veritatum credendarum in Religione Christiana, est Canon totius Sacrae Scripturae, & singulorum, quae in eo sensu literario traduntur. Ad fidem enim Catholicam in primis pertinet, credere Scripturas Divinas veraces esse, quippe quas Deus ipse manibus Sanctorum viorum scripsit. Qui vero id inficiabitur, apostata quidem, & nihil minus, quam Christianus erit. *Orig. lib. 4. de princ. Euseb. lib. 3. de præpa. Evangel. cap. 1. Gers. in declarat. veritatum credend. August. lib. 11. contra Faustum. c. ego solis diff. 9.*

2 Cum autem Sacrarum literarum non solum sententias, sed etiam ipsam formam loquendi, & ordinem, immo literas, ac literarum apices, dignum sit, tanquam res Numine plenas venerari, & amplecti; haeretici pessimi sunt, qui totos interdum libros, interdum partes quasdam resecant, quia excogitatis a se novis dogmatibus, eas potissimum vident reluctari. Quod olim Marcion, & Basilides, hodie autem Lutherus, Calvinus, & plerique omnes impii faciunt. *Hierony. in proem. in Epistolam Pauli ad Titum. Chrysost. in Evang. Joan. homil. 35. & Nicephorus lib. 4. Eccles. histo. cap. 21. & cap. 28. Hermas lib. 8. de instauran. Religione cap. 1.*

3 Sed hi libri, quos haeretici homines impia temeritate reiiciunt, pro Sacris, & afflato Divino conscriptis habendi, ac venerandi sunt. Eos enim Columna veritatis Ecclesia, ut Sacros agnovit, atque probavit. *Apostoli cano. ult. Hieron. in præfati. ad lib. 1. reg. Innocen. 1. Epistola ad Exuperium. August. lib. 2. de doctri. Christi cap. 8. Damascen. lib. 4. de fid. Ortho. Isidor. lib. 6. etymo. cap. 2. Concil. Laodicen. cap. 59. Concil. 3. Cartha. cap. 47. Concil. Tridentin. fess. 4. Nicepho. lib. 2. c. penul. cum seq. Driedo lib. 1. de dogmat. Eccles. Hermas lib. 8. de instau. religio. Covaru. lib. 4. resoluti. cap. 14. Lindanus lib. 3. Panoplia Evangelica cap. 3. & deinceps Canus lib. 2. de locis theologi. cap. 9. noster Medina lib. 6. de recta in Deum fide cap. 2. cum seq.*

4 Ajunt insanissimi haeretici, Scripturam Divinam esse facilem intellectu, & ta-

men a nemine fuisse intellectam usque ad Lutherum. In quo, ut plerisque aliis, helleboris, magis quam confutatione digni sunt. Inde fit, ut apud istos haereticos, fullores, cerdones, futores, & id genus coeteri, stupidi homines, atque deliri, idonei sint concionatores, & impiorum dogmatum Doctores, ut dignum sit patella operculum: similes quidem Uranio illi, cuius meminit elegantè Agathius lib. 2. Historiarum; & tamen eorum deliramenta Ecclesiæ Catholicæ anteponunt, ut & Magistri, atque discipuli prorsus sint inexcu-sabiles. De nulla re audet pronunciare, nisi Doctus, exercitatus, & Prudens; de religione autem quilibet, qui neque scientiam habet, neque spiritum.

5 Idque est, quod olim D. Hieronymus querebatur in Episto. ad Paulinum: *Agricole, inquit, & clementarii, Fabri metallorum, lignorumve cæsores, lanarii quoque, & fullones, & coeteri, qui variam supellec-tilem, & vilia opuscula fabricantur, absque Doctore non possunt esse, quod cupiunt; sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes pas-sim vendicant; hanc garrula anus, hanc de-lirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent, antequam discant.* Quod August. ferè repetit lib. de utilit. creden. cap. 17. Addo Ciceronem lib. 6. epist. 120. De obscuritate Scripturæ Divinæ multa noster Medina lib. 7. de recta in Deum fide cap. 2. cum seq.

6 Pestiferi hujus temporis haeretici de-dignantur verum Evangelii sensum, ab ipsis Apostolorum temporibus huc usque in Ecclesia observatum; sequi, volentes potius errorum esse Magistri, quam discipuli veritatis, Catholici contra; non enim ex nostra presumptione Scripturarum sensum accipimus, sed ex ipsa Ecclesia, columna, & firmamento veritatis; quemadmodum Sapientissimos, atque Sanctissimos Majores nostros fecisse, & præcipisse memorie proditum est. *Clemens lib. 2. & lib. 10. recognit. Irenæus lib. 4. cap. 45. Hierony. in prolog. super lib. Paralipo. & in epistolam Pauli ad Ephes. & in Epitaphio Paulæ ad Eustochium, Augusti. lib. de moribus Eccl. cap. 1. Leo ad Flavjan. epist. 10. Vincent. Lirinen. lib. adversus haereses a principio. Ruffi.*

Ruffi. lib. 11. Eccles. historia cap. 9. Theodorus lib. 1. tripart. cap. 14. c. relatum 37. distinct. c. quid autem 24. q. 3.

7 Illud vero, quod novi haeretici ajunt, nihil esse credendum, quod in Scripturis Divinis non sit expressum, non modo impium est, sed etiam prorsus insanum; Neque enim Symbolum Apostolorum, quod isti recipiunt, in scripturis expressum est, & passim haeretici ipsi ad Ecclesiae traditiones vel initi confugiunt, sed hanc dementiam impiam multi viri docti planissime confutarunt, & novissime Hosius lib. de expresso Dei verbo. & Lindanus lib. 1. Panoplia Evangelica, & lib. ultimo.

8 Nec miretur, nec decipiatur aliquis, si haereticum viderit Scripturæ verba resonantem; is enim fuit ab initio, eritque semper mos haereticorum omnium, quod Sanctissimi quique, & antiquissimi majorates nostri observarunt. Irenæus lib. 5. advers. haeres inquit: *Omnes haeretici mendacium abscondunt per scripturas.* Epiphanius: *Haeretici ferè omnes de purissimo Scripturarum fonte assumentes testimonia simplicitatem sermonis Ecclesiastici, id volunt significare, quod ipsi sentiunt.* Hilarius ad Constantium Imperatorem: *Memento neminem haereticorum esse, qui non secundum Scripturas prædicare ea, quibus blasphemant, mentiatur.* Ambr. in epistolam Pauli ad Titum: *Haeretici his sunt qui per verba legis, legem impugnant.* Hierony. adversus Luciferianos: *Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare, quod dicunt; cum & diabolus de Scripturis aliqua sit locutus, & Scriptura non in legendō consistant, sed in intelligendo.* Et ne longum fiat, Aug. lib. quæst. ait: *Non potest error oriri palliatus nomine Christiano, nisi de Scripturis male intellectis;* Sic enim à principio nascentis Ecclesiæ usq; ad seculum nostrum factum esse comperimus. Nam & Beatus Petrus testatur, Paulinas epistolas ab aliquibus perperam intellectas fuisse, qui eas in suum errorem detorquere conabantur. hec ille lib. 83. quæstionum c. haeresis 24. q. 3.

9 Nihil ergo magni faciunt novitii haeretici; cum ad perluadenda peregrina, & impia dogmata, Scripturæ verbis passim abutuntur. Arrius pro sua heresi quadraginta testimonia Divinæ Scripturæ proferebat, & Nestorius pro sua impietate, sexaginta; Sed audi Origenem in-

in Ezechielem: *Cum haeretici ex dogmatibus falsis volentes assumere defensionem, dicunt: Scriptum est in Propheta: testatur Moyses: loquitur Apostolus: quid aliud faciunt, quam accipientes panes veritatis, proponunt eos simulachris, quæ ipsi fingunt e quod, & alibi renovat Origen. in Ezechiel. homil. 7. & in Lucam homil. 31. Epiphanius in 7. Synodo generali tom. 4.*

10 In hoc autem, ut in coeteris ferè omnibus, imitantur haeretici patrem suum diabolum, qui Christum Dominum tentans, post alia dixit: *Si filius Dei es, mitte te deorsum;* *Scriptum est enim, quia Angelis mandavit de te,* &c. Sic nunc haeretici dicunt Catholico: si Filius Dei esse vis, & Regnum Cœlorum facile consequi, sola Fide, spretis bonis operibus, mitte te deorsum; demitte te ex arce Catholicæ Ecclesiae, & nostras adinventiones sequere. Quod si fortè interroges, undè tibi probent id, quod ajunt verum esse; itatim illi; scriptum est enim; & continuo mille testimonia proferunt de lege, de Psalmis, de Prophetis, de Apostolis, de Evangelistis, quibus malo more interpretatis, ex arce Ecclesiae in haeresis barathrum infelix anima præcipitetur. Vide Vincentium Lirinensem lib. adversus haereses. Hosium libro de expresso Dei verbo.

11 Cum autem haeretici verum Scripturæ sensum pervertere soleant, non est ullo pacto solis Scripturis cum eis disputandum. Nam, ut inquit Tertullianus. *Solis Scripturis cum Hereticis non disputandum.* lib. de prescript. adversus haereticos: *Quātumvis sit aliquis in Scripturis exercitatus, nihil proficiet, neque ipsi audientibus Orthodoxis.* Quoniam. sive defenderis tu quid, sive negaveris; Scripturas veluti Lesbiæ edificationis plumbeam quandam regulam, ingenii versutia in contrarium sibi accommodabunt. Quod si dixeris vim afferi Scripturis, & incongrua eas expositione torqueri, idem occlambunt tibi: à se, videlicet, veritatem earundem stare, à te vero adulterari easdem; aqua enim est pars utrinque negandi, & affirmandi. Non est ergo in Scripturis adversus haereticos constituendum certamen, in quibus aut incerta, aut parum certa est victoria.

12 Intelligentia vero Scripturæ Divinæ sumenda est ab Ecclesia Catholica, que neque fallere potest, neque falli; & quæ, ut ait Irenæus, ubiq; prædicat veritatem. Et

Et in Concilio Milevitano cap. 2. decreverunt Patres, non aliter intelligenda esse verba Sacrae Scripturae, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica semper intellexit. Et huc veritas omnium Christianorum consensu ab exordio Religionis nostrae huc usque recepta est. *Irenaeus lib. 3. aduersus haereses cap. 40.* & *lib. 4. cap. 43.* & *45. Orige. in Matth. homil. 29. Vincent. Lirinen. lib. aduersus haeres.* *Leo Magnus epist. 40.* & *noster Ayla. lib. de traditionibus assert. 5.*

13 Tum illud addo, quod in Tridentina Synodo constituerunt Patres his verbis: *Ad coercenda petulantia ingenia, decrevit hac Sancta Synodus, ut nemo suæ prudenter ininxus in rebus fidei, & morum, ad edificationem doctrinæ Christianæ pertinenter Sacram Scripturam ad suos sensus con torqueat; aut contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu, & interpretatione Sanctorum Scripturarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat. Qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à jure statutis puniantur. sess. 4.*

14 Et quamvis hæc ita sint, heretici tamen hujus temporis, omni fallacia pleni, Scripturas Divinas pro sua libidine impiis interpretationibus, ad confirmanda nefaria dogmata, contra clarissima Evangelii verba, passim detorquent; & nihil feciūs (si Divis placet) Evangelici dici volunt, Manichæis quidem omnino similes, quibus ille Augustinus prudenter dixit: *Qui in Evangelio, quod vultis, creditis, quod vultis, non creditis, vobis potius, quam Evangelio creditis. lib. 17. contra Faustum cap. 3.*

15 Postremo, Viri docti, & Pii scripta Sacra frequentè legere debent; nam, ut idem Augustinus ait: *Quidquid homo extra didicerit, si noxiū est, ibi damnatur; si utilē est, ibi invenitur.* Et Beatus Isidorus inquit: *Cum oramus, ipse cum Deo loquimur; cum verò legimus, Deus nobiscum loquitur.* Et Joan. ille Chrysostomus, con tione 3. de Lazaro: *Fieri non potest, ut quispiam salutem asequatur, ni perpetuò versetur in lectione spirituali.* Et paulo post: *Ubisunque fuerint libri spirituales, illinc omnis expellitur vis diabolica, multaque in habitantibus accedit consolatio; quandoqui-*

dem ipse etiam per se librorum aspectus sengiores nos reddit ad peccandum. Quod si accesserit diligens lectio, non aliter quam in Sacris adytis, rebus Divinis vacans anima, sic repurgatur, meliorq; redditur, Deo cum ipsa per illas Scripturas loquente. Aug. lib. 2. de doct. Chri. c. ult. & ad fratres in Eremo Sermo. 38. & 56. Isidorus lib. 1. de sim. bono. cap. 18. & lib. 3. cap. 8. cum seq. Basili. epist. 1. Chryso. in Genes. hom. 29. & 35. in Matt. hom. 2. & 4. in acta Apostolorum homil. 19. & de paenitentia homil. 7. Cassianus collat. 8. cap. 3. & deinceps. Damascen. lib. 4. Orthodo. fidei cap. 18. Bernardus in Scala Claustralium.

16 Illud autem præterire non possum, quod in 4. Ses. Concilii Tridentini decreverunt Patres, his verbis: *Post hæc, temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana queq; convertuntur, & verba torqueantur, & sententiae Sacrae Scripturae ad scurrilia, scilicet fabulosa, vana, adulaciones, detractiones, superstitiones, impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandat, & præcipit, ad tollendam bujusmodi irreverentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba Sacrae Scripturae ad hæc, & similia audeat usurpare; & ut omnes ejus generis corruptores, temeratores, & vjolatores verbi Dei, iuris, & arbitrii pœnis per Episcopos coercentur.*

17 Hoc quoque notatione dignum est, quod Josephus memorat lib. 12. antiquitatum Judaicarum cap. 2. Rex Ptolomæus videns septuaginta Interpretum translationem in publicum cessisse commodum, multum gavisus est; cœpitq; de ea re con ferre cum Demetrio, rogans qui factum Antiquorū sit, ut tam admirandarum legum, neque mentionem historicus ullus, neque poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit; neminem ausum eam attingere, quam constaret Divinam esse, & omni veneratio ne dignissimam; & punitos esse quosdam à Cœlesti Numine, qui illam temerè attractare non sint veriti; Theopompum enim volentem inde quedam suis Scriptis Exempla inserere, mente motum fuisse diebus tridinta, & præter intervalla insanix, præcibus Deum placasse, facile coniicientem, qui diuinis Scripturas quæ morbi causa fuerit, atque etiam in auctoribus admontum hæc ideò pati, quod fuisset circa res Divinas curiosior, easque

voluisset proferre profanis hominibus: quare cum à coepio destitisset, sanam-
mentem ei fuisse redditam. Theodotæ
etiam poetæ, cum in quadam tragœdia
vellet aliquid è Sacris libris admilcere,
oculos glaucomate suffusos caligasse; &
cum erratum agnoscisset, exorato Deo,
redditam aciem.

18 Simile quipiam temporibus no-

stris contigisse scimus. Nàm Garcias ille
Sancius Pacensis, idiomate Hispano Poe-
ta celeberrimus, dum furori poetico ni-
mium indulgeret, ac Sacras Jobi lectio-
nes profanis amoribus accommodare ten-
taret, iustissimo Dei judicio, mente lapsus
est; atque ejus insaniam ob eam causam
obvenisse, universa Hispania palam pro-
fessa est.

ANNOTATIONES.

1 Primus gradus Veritatum credenda-
rum &c.

Primum ex locis, quos Theologicos vocant, esse
Divinam Scripturam, apud omnes, qui Christi
fidem profitantur, est in confessio; cum etenim ipsa
sit quædam Doctrina Cœlestis, quam Scriptores
Sacri, Divino in omnibus specialissimè afflante ex-
traordinariè, & suggestente spiritu, literis deman-
darunt; non potest non esse omnis credenda ve-
ritatis origo. De primo Idiomate, in quo exarata
fuit Sacra Scriptura vide D. Epiphan. lib. de men-
suris, & D. Hieronymi. præfat. in Evang. De mul-
tis ejusdem translationibus vide Clement. Alexan-
drin. lib. 1. Stromat. cap. 14. Eundem D. Epiphan.
loco citat. sub initium, D. Hieronym. epist. 89. que
est 11. inter alias Augustin. tom. 1. Hieron. &c. deni-
que D. Athanasium in Synopsi de versionib. Biblior.

2 Cum autem &c.

Nedum sermones, sed & syllabas, apices quoque,
& puncta esse in Sacra Scriptura plena mysteriis
testatur D. Hieronym. in cap. 5. Mathei. & in Epi-
stol. ad Ephes. cap. 3.

3 Sed hi libri &c.

Vide quæ supra notavi tit. 24 de Ecclesia nro 39.

4 (a) Inde fit, ut apud istos hæreticos,
Fullones, Cerdones, Sutores &c.

His hæreticorum Concionatoribus diētū S. Basili ad Coquum Valentim Imperatoris, ut habetur
ex Theod. Histor. lib. 4. cap. 17. perbellè qua-

drare videtur: *Tuum est jusculturum curare condi-
menta; nam cum aures habeas oppletas sordibus;
Sacrosancta dogmata audire non potes.*

6 Pestiferi hujus temporis hæretici &c.
Divinarum Scripturarum expositionem ad solam Ecclesiam spectare, fuit etiam unanimis Prisco-
rum Sanctorum Patrum consensus. Vnde D. Au-
gustin. contra Crescon. lib. 1. cap. 33.: *Sicut Divina
Scriptura demonstrat Ecclesiam; ita Ecclesia Divi-
nam Scripturam interpretatur.* An genuinus Di-
vinæ Scripturæ sensus possit esse apud se, audiant
Hæretici D. Dionysium Areopagit. qui part. 1. cap.
2. de Ecclesiast. Hierarch. sic ait: *Divina non capit,
qui Dei mandata non servat.*

12 Intelligentia verò Scripturæ Divi-
næ &c.

Nota quod si quis sciens, & videns, Divinam
Scripturam exponat aliter, quam ab Ecclesia inter-
pretetur, hæreticus est, *tex. in c. hæresis 24. quæst. 3.*
Vide Squillacen. de fid. Cathol. cap. 17. num. 1. ubi
quando quis dicatur Divinam Scripturam expone-
re aliter, quam Spiritus Sanctus efflagitat, declara-
tum invenies.

16 Illud autem præterire non possum
&c.

Iudicio Inquisitorum subduntur qui Sacré Scri-
pturæ Verba profanis, & obscenis immiscent; ubi
acriter sunt puniendi. Casum alias relatum, vide
apud Locat. post quæst. casu 1.

De Sententiis Titulus LX.

S U M M A R I U M.

1 **S**ententias per alios proferre possunt
Inquisitores.

2 **S**ententia condemnatoria quomodo for-
mandasit ab Inquisitoribus.

3 **S**ententia condemnatoria continere de-
bet tempus, ex quo Reus in hæresim in-
cidit.

4 **S**ententia, qua in hæresim lapsi Ecclesiæ
reconciliantur, non debet continere, il-
los esse, aut fuisse hæreticos, ut nonnul-
li afferunt.

5 **S**ententia, qua in hæresim lapsi Ecclesiæ
reconciliantur, debet continere illos hæ-
reticos fuisse.

6 **S**ententia condemnatoria quid continere
debeat.

7 **S**ententia forma contra relapsum unde
sumi possit.

8 **S**ententia reconciliationis jam lata, quo-
modo iterum examinari possit Reus.

9 **S**ententia reconciliationis sit ne magis
interlocutoria, quam definitiva.

10 **S**ententia quomodo ferenda est, cum In-
quisitores dissentient.

11 **S**ententia, cum publicè proferuntur ad-
versus hæreticos, quis ordo in illis ser-
vare soleat.

12 **S**ententia contra hæreticos descendentes
ex Ju-

ex Iudeis, & ex Mauris, quomodo in Hispania proferebantur.

13 Sententiae absolvitoriae in favorem hæretorum.

ticorum occultorum, nunquam transiunt in rem judicatam ex constitutio-
Pii V.

De Sententiis.

Mnes Judices recitare sententias ex libello, seu breviculo tenentur; neq; debent id per alios facere, excepto si sint illustres, vel illustrem administrationem gerant; Quamobrem cum Inquisitores caufam Fidei plusquam illustrem tractent, sententias per alios proferre possunt; quod quidem fieri debet coram Clero, & Populo ad instructionem, & documentum, atque zerrorem; & ita Hispanorum moribus jam olim receptum est. *l. 2. C. de sentent. sive de peric. recit. Domini. & Philip. Francus in c. ut commissi. de heretic. lib. 6. Conrad. Brunus lib. 4. de heret. cap. 10.*

2 Inquisitione autem criminis, & totius cause diligenti examinatione contra Reum facta, Inquisitores cum Episcopo, vel ejus Vicario, & cum peritorum consilio de sententia deliberabunt; ut Reus, vel condemnetur, si confessus, aut convictus fuerit, vel absolvatur, si de innocentia ejus constiterit. Sententia igitur condemnatoria ita formabitur, ut in ea primùm qualitas doctrinæ, & dogmatum ab ipso Reo assertorū declaretur, deinde diligens criminum investigatio, citationes, admonitiones, confessiones, legitimæ probations, & datae ad pœnitentiam dilationes; ad hæc, in erroribus suis obduratus animus, & pertinax perseverantia, & reliqua omnia, quæ ad justum processum contra ipsum institutum, & observatum, pertinent, enumerentur. Quibus omnibus ex ordine narratis, postremò pro qualitate criminis secundum regulas Ecclesiasticas subjugatur ipsa sententia dispositio, quæ condemnationem dogmatum, auctorum, librorum, & coetera continebit. *Brun. cod. cap. 10.*

3 Præterea in sententia condemnatoria declarari debet tempus, ex quo Reus in hæresim incidit; ut ea sola inspecta, iudex honorum publicatorum scire valeat, ex quo die bona ipso jure confiscata sunt. Quod epistola quadam generalis Inquisi-

toris ideo cautum est, ut ne sit opus totum processum ad eam rem excutere, ubi solent alia contineri, quæ occulta esse oportet. Item alia Epistola Senatus cavetur, ut cum Judices, & Periti de sententia ferenda deliberant, tunc etiam tempus hæresis definiant. *Epistola impressa inter instructiones, data Granate Anno salutis 1499.*

4 Quidam autem putant, quod ea sententia, qua in hæresim lapsi reconciliantur Ecclesiae, non debeat continere, illos esse, aut fuisse hereticos; sed hac formula ferendam esse; *Quia te invenimus per tuam confessionem, & legitimam probationem hereticum fuisse; nunc autem saniori usus consilio, vis, ut afferis, ad unitatem Ecclesie puro corde, & fide non ficta redire; ideo te in primis, abjurata omni heretica pravitate, juxta formam Ecclesie, ab excommunicationis vinculis, quibus tenebaris astrictus, absolvimus, stamen ad eandem unitatem ex corde redieris, & in juncta tibi mandata servaveris. Arch. in c. ut commissi. de heretic. & illic Domini. in S. nec non. Joan. de Anan. in c. penul. eo. titul. lib. 5. Gonsal. de heretic. pravit. questio 20. Franciscus Squila de fide Catholica cap. 27.*

5 Verior tamen sententia est Joannis Andreæ dicentis, Judices pronunciare debere tales Conversum hereticum fuisse; neq; enim est quicquam, quod obstat, cum Ecclesiae constet, illum fuisse hereticum. Et ita quodam instructionis capitulo nominatim cavetur, addita formula hujusmodi, ut qui reincorporantur, vel uniuntur Ecclesiae, declarantur fuisse heretici, vel Apostatae, & incidisse in pœnas iure statutas; sed quia dicunt, se velle puro corde, & fide non ficta ad Ecclesiam redire, judices absolvunt eos ab excommunicatione, & reconciliant eosdem Ecclesiae, si ita est, ut afferunt, quod absque ulla simulatione verè convertantur. *Joan. And. in eod. c. ut commissi. l. instruct. Hispalen. cap. 10.*

6 In sententia verò condemnatoria de-

bet Reus declarari hereticus pertinax, & ejus bona publicari; ejus quoque dogma-
ta, & scripta sunt condemnanda, & ana-
thematizanda; & præterea privandus est
beneficiis Ecclesiasticis, & officiis publi-
cis, & quibuscunq; honoribus; postremò
Curia Seculari relinquendus est, animad-
versione justa puniendus. *Concil. Constan-
tien. sessio. 15. Conradus Brunus lib. 4. de
hereti. cap. 10.*

7 Forma sententiae contra Relapsum
poterit ex ea sumi, quæ contra Hierony-
mum de Praga lata fuit in Concilio Con-

*Sententie
forma con-
tra Hiero-
nym. Pra-
ga.*

stantiensi hoc verborum tenore: *Sancta
Synodus eundem Hieronymum, palmitem
putridum, in vite non manentem, foras mit-
tendum decernit; ipsumque hereticum, & in
heresim relapsum, excommunicatum, ana-
thematizatum, pronunciat, declarat, & da-
mnat &c. sess. 21.*

8 Coeterum qui post sententiam re-
conciliationis convictus fuerit hereses ali-
quas, vel hereticos celasse, aut se jactasse,
dicendo se fuisse innocentem, & injustè
damnum, iterum excommunicari de-
bet, tanquam impoenitens; neque enim
proderit ei sententia, qua fuit reconcilia-
tus Ecclesiæ, quia eo ipso apparet, eam
fuisse latam ex ficta confessione, & simula-
ta conversione. Præterea si quid novæ
probationis contra conversum accesserit,
debet rursus causa tractari, non obstante
sententia reincorporationis, vel absolu-
tionis, vel purgationis, vel quæstionis in
eadem causa prius lata. Et ita quibusdam
instructionum capitulis continetur. *prima
Hispalensi cap. 13. & instructio 3. Valdoli.
cap. 3.*

9 Præterea sententia reconciliationis,
ut quidam putant, interlocutoria magis
est, quam definitiva; Quamobrem, ajunt,
eam ab eisdem judicibus ex causa revoca-
ri posse; sed quamvis hoc ita sit, meo ta-
men judicio, sententia illa, magis definiti-
va est, quam interlocutoria; quia finem
causæ imponit, absolutione, & condemna-
tione. Neque ideo minus definitiva est,
quia revocari potest ex causa; cum etiam
definitiva sententia, qua Reus absolvitur,
vel ad perpetuum carcerem damnatur, ex
justa causa retractari queat, ut paulò an-
tea ostendimus. *Joan. Andrea. Domini. &
Anchar. in c. ut commissi. de hereti. lib. 6. l.
1. & l. quod fuisse de re iudic. c. cum ceffan-
te de appella.*

10 Cum autem Inquisitores dissen-
tiunt, & causa in Senatu Sanctæ Inquisi-
tionis definitur, sententia subscribere
omnes debent, etiam ii, qui contrariam,
vel diversam opinionem tuebantur. Quod
si forte in Provincia quapam tres Inqui-
sitores sint, & unus eorum cum Episcopo,
vel ejus Vicario sentiat; alii autem duo
Inquisitores ab eis dissentiant, remitten-
da causa est ad Senatum; Si vero duo Inqui-
sitores cum ordinario Judice consen-
tiant, sententia protinus ferenda est, non
expectato judicio Senatus. Præterea cum
supremi Judices sententiam ferunt, dis-
sentientibus Inquisitoribus, nulla mentio
dissensionis in sententia prolatione fieri
debet. Quæ omnia pluribus Senatus epi-
stolis pleniū continentur.

11 Illud quoque usu receptum est, ut
cum sententia adversus hereticos publicè
proferuntur, novissimè legantur illæ, qui-
bus pertinaces, & impoenitentes damnantur.
Et illud item, ut prælectis summaria
relatione actis processus, priusquam sen-
tentia condemnatoria proferantur, sista-
tur paululum, & coram omni populo ad-
moneantur heretici, ut convertantur tan-
dem, quia durat adhuc tempus misericor-
dix; qui si dixerint, se converti velle, re-
ducendi sunt ad carcerem, & ad pœnitentia-
m, si conversi fuerint, admittendi; si
vero in sua pertinacia, & impoenitentia
persisterint, legenda sententia est, & con-
festim à Judice Seculari rapiendi sunt, &
ad ignem damnandi, & protinus concre-
mandi. Cum Lutheranis autem aliud fieri
debet; quia sunt omnium hereticorum
peccati, & perniciosissimi, & perraro re-
ctè convertuntur; quas ob res severius
cum eis est agendum.

12 Hoc ordine proferebantur sen-
tentiae in Hispania contra hereticos descen-
dentes ex Judæis, & ex Mauris; quia sibi
ipsis duntaxat, aut his, qui sui generis
erant, nocere poterant; nec enim per octing-
entos annos, nobiles, aut veteres Christi-
iani ab istis contaminati sunt; sed poste-
quam pestiferi hujus temporis heretici,
nō solùm veteres Christianos, sed aliquot
etiam nobiles impietate sua inficere sunt
deprehensi, non admittuntur usq; ad mo-
mentum illud temporis sententia profere-
randa; quia tunc metu magis mortis im-
minentis, quam sponte, aut ex animo ve-
niā

niam petunt, & quia sicutè conversi plurimum nocere possunt. Postremò de sententiis, & earū formulis multa scripsit *Zanchinus lib. de hereticis capite ultimo.*

13 Sententiae absolutotiae, & ceterae in favorem hæreticorum occultorum latæ, nunquam transeunt in rem judicatam, ut rectissimè constituit Pius V.

ANNOTATIONES.

1 Omnes Iudices &c.

Praxis S. Officii est, ut sententiae per Notarium proferantur. De sententiârū materia vide præceteris Pegnam in addit. ad *Eymeric. 3. par. Direct. comment. 40. vers. ergo post quam, & sequen. Farinac. de Hæref. quæst. 185. § 10. num. 162. & sequen. una cum Carenâ de S. Off. part. 3. tit. 11. num. 2. & sequen.*

2 Inquisitione autem facta &c.

Nota, quod hic Simanc. idèo loquitur de sententia condemnatoria, quia in absolutoria sententia errores, de quibus Reus gravatus est, enumerari non solent. Vide *P. Massin. in prax. part. 10. assert. 118. prima Impres. cum quanam autem cautela hi errores sint enarrandi, habet Garzia, quem videre potes apud Carenam loco nuperit. § 7 n. 23.*

5 Verior tamen sententia est &c.

In favorem hujus sententiae decisit *Rota in tit. de hæret. decis. 1. alias 875. in antiq. num. 16. & nu-*

17. Vide *Locatum in praxi verbo sententia nu. 19. ubi docet Penitentem ad miserationem admisum, dicendum non esse, sed fuisse hæreticum, & ita servari in S. Romana Inquisitione testatur.*

6 In sententia verò condemnatoria &c. Formam sententiae contra hæreticum pertinacem, & impénitentem habet Concilium Tarraconen. Hanc vide inter constitutiones ejusdem Concilii apud *Eymeric. 2. part. Direct. §. si verò fol. mibi 222.*

13 Sententiae absolutotiae &c.

Hac de causa, quia nunquam transeunt in Iudicatum, Absolutus iterum inquire, & molestari potest, si nova emergant indicia. *Luc. de Penna in l. Causas num. 3. de senten. adversus fiscum latis retractan. lib. 10. Constitutionem B. Pii V. vide apud Pegnam post Direct. inter literas Apostolic. fol. mibi 132. & incipit: Inter sollicitudines.*

De Servis. Titulus LXI.

SUMMARIUM.

- 1 **S**ervi quales fuerint apud antiquos.
- 2 **S**ervi Christianorum non efficiuntur Christiani bello capti.
- 3 Servos non effici Christianos bello captos ex Ulpiani responso deducitur.
- 4 Servi ex quo genere hodie, & quales sint.
- 5 Servorum genus cur nequam, & perversum sit.
- 6 Servi quo pacto educari debeant.
- 7 Servorum libertas cur neque pia sit, neque utilis nostris temporibus.
- 8 Servi eorum, qui labuntur in hæresim,

si Christiani sint, libertate ipso jure donari solent.

- 9 Servis libertas semel concessa, non admenda est, etiam si eorum Domini hæretici ad Fidem Catholicam redeant.
- 10 Servi Christiani possideri non debent ab hæreticis, Judæis, aut Mahometanis.
- 11 Servi hæretici quomodo puniendi sint.
- 12 Servus, si jussu Domini sui imagines Sanctorū fregerit, mitius puniri debet.
- 13 Servus in quibus causis contra Dominum suum testis esse possit.

De Servis.

Verbi Legumiatores, & Jureconsulti, frequentissimè servorum meminerūt; usq; adeò, ut bonam Juris Civilis partem servi occupent. Quod quidem jure, ac meritò ab illis eo tempore fieri solebat, quo plerique servorum viri boni, & prudentes erant, Dominis suis in eo tantum inferiores, quod bello victi efficiebantur eorum

servi; quamobrem digni erant, quibus Domini res suas crederent, & eorum libertas pia, & favorabilis erat. Servus fuit olim Divinus Plato, Servus Æsopus, Servus Diogenes, aliiq; multi præterea præstantissimi Viri; non ergo mirum videri debet, si plurimū leges Servis faverent. Et si enim Servus quis sit, nibilominus homo est, ut ait Philemon: Et sicuti Sophocles inquit: & si corpus Servum sit, mens tamen

Eccl. 7.

Cap. 33.

tamen libera est. Nomen sanū, Euripide auctore in Menalipp. non corruptit bonum servum; sed multi meliores sunt, quam ingenui. Et alibi dixit. Quām jucunda res est dominis servum benevolum in edibus nāesci. De his servis loquens Ecclesiasticus inquit: *Servus sensatus sit tibi dilectus, quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.* Et iterum: *Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem, sic eum tracta.* De his quoque servis Plato dialogo sexto de legibus inquit: *Multi servi quibusdam meliores ad virtutem omnem, quam fratres, & filii, domos, rem dominorum omnem, & dominos ipsos servarunt.* De talibus denique servis multa civis meus Seneca, aliiq; tradiderunt. *Eccles. 7. & 33. Stobaeus serm. 62. Senec. epist. 47. Geli. lib. 2. cap. 18.*

2 Coeterum antiquissima, & optima consuetudo lege regia comprobata inter omnes Christianos invaluit, ut bello victi Christiani, non efficiantur Christianorum servi. *Regia l. I. tit. 29. par. 2. Bart. in l. hostes de captiuis. Joan. de Platea in l. I. C. ut armo. usus lib. II. Abb. & Bellame. in c. sicut 3. de jure juran. Salicet. in l. ab hostibus C. de capti. Silvest. in summa verbo, bellum I. Conrad. de contracti. quæst. 74. Bohe. de cis. 178. & in consuetudi. Bituricen. in prin. Covaru. in c. peccatum de reg. ju. lib. 6. par. 2. I. II.*

3 Convestiri potest ea consuetudo responso quodam Ulpiani dicentis; *In civilibus dissensionibus captos cives non amittere ingenuitatem, etiam si venundati sint: bella autem inter Christianos dissensiones sunt plusquam civiles, cum simus omnes fratres in Christo, & Ecclesia, & inimicos etiam diligere teneamus.* Accedit eodem Plato ille Divinus lib. 5. de Republ. docens: *Neminem Græcum à Græcis bello captum servum esse debere; quia dissensiones inter ipsos Græcos, magis seditiones esse censebat, quam justum bellum.* Quam obrem legem illis sanctissimam ponebat, ut neque popularentur agros, neque igne ædes consumerent. Neque putabunt, inquit, in singulis civitatibus omnes sibi adversos esse, sed paucos admodum inimicos. Addit præterea sic bellum esse gerendum, ut existiment, non semper se invicem purgaturos, sed quandoque reconciliandos: quod utinam hodie Christiani

facerent. 1. si quis ingenuam de captiuis.

4 Cum ergo jam servi non sint, nisi vel Mahumetani, vel Æthiopes, perfidi homines, & stolidissimi, quibus (ut in proverbio est) *Serpentum saccum vix crede-re possis;* non est opus hodiè multa disputatione de servis; *Est sane servus,* ut Democritus inquit, *necessaria, magis quam jucunda possessio.* Semper improbi sunt servi, & malum est eorū genus, auctore Euripide. Et juxta Theognidis sententiam, *Nunquā rectum est servile caput;* sed semper intortum, & obliquum collum habet servorum in dominos (Sicuti Lucianus in Palinuro ait) *Seruorum Semper prompta maledicta, furtæ, impositio-nes, fuga, arrogantia, negligenter, temulen-tia, edacitas, somnolentia, tarditas, igna-via.* Et Plautus in Aulularia: *Servifura-ces, versipelles, callidi, occlusa sibi mille clavibus reserant furtimq; raptant, consumunt, liguriunt, centena nunquam dictur furtæ cruce.* Sunt profectò servi ferè omnes protervi, mendaces, fures, helluones, impudici, ac dominorum hostes; Unde jām olim dici solebat: *Nihil in animo serviente integrum esse, neque quicquam servorum generi esse credendum.* Quod & Homerus apud Platonem testatur, dicens: *Dimidium mentis Jupiter illis aufert, qui servitutis sortis subjecti sunt.* Et Caius Cassius de supplicio servorum in Senatu loquens, inter alia dixit: *Suspecta majoribus nostris fuerunt ingenia servorum, etiam cum in agris, aut dominibus iisdem nascerentur, charitatemq; dominorum statim acciperent; postquam vero nationes in familiis ha-bemus, quibus diversi ritus externa Sacra, aut nulla sunt; colluvjem istam non nisi metu coercueris:* Auctor Cornelius Tacitus lib. 14. annali. *Plato dialogo sexto de legisbus.*

5 Harum rerum causas Theophylactus tradit, his verbis: *Est, nescio quo pacto, servorum genus, petulans, nequam, & improbum; quia neque recte sint, & liberaliter educati; sed a dominis semper neglecti; neq; sub ratione proborum hominum veniant, & libertate fruentur; neque liberè sint, vel enutriti, vel instructi.* Adit Cælius; *quia ser-vitus ingenuos animos frangit; misera enim est, & contemptibilis.* Et juxta Homerum Odisseæ 7. *Dimidium virtutis ei perit, quem servilis obvallarat necessitas.* Unde fieri sollet, seu premente vi, sive educatione pra-

va, seu utroque potius, ut parte plurima servi de prima malitia, ac vafricæ nota sint, & habeantur. *Theophyl. in epistolam Pauli ad Titum cap. 2. Cælius lib. 7. lectio- num antiqua cap. 31. Athenæus lib. 6. cap. 7.*
 6 Quo autem modo servi sint educandi, docet Plato loco prænotato, dicens: *Educentur servi rectè, non solum ipsorum gratia, sed dominorum multò magis. Est autem recta horum educatio, ut nulla illis contumelia inferatur, injuriaque his multò minus, si fieri possit, quam æqualibus inferenda.* Et paulo post: *Castigandi, cæden- dique semper jure sunt servi, neque ita monendi, ut liberi, ne moliores fiant. Allocu- tio omnis ad servos quodammodo imperium fit, neque jocus ullus cum ipsis, seu fœminis sive masculis habeatur. Quod multi stulte facientes, dum delicatos eos nutriunt, diffi- ciliorem vitam, & sibi ad imperandum, & illis ad obediendum reddunt. Eòdem ferè pertinent, quæ de servis apud Ecclesiasti- cum scripta sunt. Cibaria, & virga, & onus asno: panis, & disciplina, & opus ser- vo. Operatur in disciplina, & querit requie- scere; laxa manus illi, & querit libertatem jugum, & lorum curuant collum durum, & servum inclinat operationes assidue. Ser- vo malevolo tortura, & compedes; mitte il- lum in operationem, ne viciet; multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue- cum, sic enim condecet illum; Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices super omnem carnem; verum sine judicio nihil facias grave. Unde sanctissi- mè legibus prohibetur, ne domini servos suos occidant, neque in eos severius ani- madvertant. *Ecclesiastici 33. ad Ephes. ult. Exod. 21. l. 1. C. de emenda servo. §. 1. cum seq. in l. de bis qui sunt sui vel alie. jur. Ale- xan. ab Alexandro lib. 3. Genia. dierum cap. 20. Igneus in l. et si certus. §. si unus ad Sil- lani.**

7 Cum igitur omnes ferè servi hodiè stolidi, atque improbi sint, eorum liber- tas, mea quidem sententia, nec pia, nec utilis est; nisi fortè servi sint boni, & in- dustria sua facile alimenta querere pos- sint; Nam qui aliter manumittuntur, otiosi protinus, & fures fiunt, & in carce- re, & fureis, vel certè in pauperum domi- bus mori solent: quibus longè melius fo- ret in servitute manere, quam licentiosa libertate in sui necem abuti. Ut enim

Meander ait: *Multò potius est, bonum do- minum esse natum; quam vivere liberum humiliter, & male. Satius quidem est bo- num consequi dominum, quam liberum hu- militer, & male vitam degere.*

8 Sed quamvis hæc ita sint, nihilomi- nus tamen Jura libertati favent; unde si servi Christiani sint, & eorum domini la- bantur in hæresim, legum latoribus pla- cuit, libertatem illis ipso jure concedere. *l. Manichaosc. de heret. c. ult. eod. tit. lib. 5. regia l. ulti. tit. 21. part. 4.*

9 Neque ideò minus libertatem con- sequentur servi, quia domini eorum hære- tici ad Fidem Catholicam fortè conversi fuerint. Nam et si ad Ecclesiæ unitatem intra tempus gratiæ redierint, & omnia illis bona fuerint à rege concessa, ser- rum tamen dominium recuperare non de- bent; quia libertas, quoctunque modo da- ta, revocanda non est: neque beneficium principis cuiquam damnosum esse debet. *Prima instruzione Hispalen. cap. 24. l. 1. cum seq. C. si adver. libertat. l. 2. §. si quis à principe. ne quid in loco publico fiat.*

10 Præterea, servi Christiani posside- ri non debent ab Hæreticis, Judæis, Ma- humetanis, vel alterius cuiuscunq; Se- & tæ hominibus; neque ab eis exemptionis, donationis, successionis, aut quolibet alio titulo haberi, vel detineri possunt; sed, vel ad libertatem perducendi sunt, vel cer- tè ab eis auferendi; ne Religio Christiana, illis subjecta polluatur. Nefas quippe est, ut is, quem Christus Dominus Sanguinis sui effusione redemit, Christianæ Religio- nis hostibus servire permittatur, à quibus facilè corrumpi, & subverti queat. Ut enim Euripides inquit: *Servi plerūq; do- minorum morbis infici solent.* Hinc sanctissimè Imperatorum leges ortæ sunt, qui- bus id ipsum saepissimè prohibetur; sed il- lam præterire non possum, quam Hono- rius, & Theodosius his ipsis verbis pro- mulgarunt: *Christianæ mancipia nemo au- deat comparare; nefas enim estimamus, re- rum liber- ligiosissimos famulos, impiissimorum empto- rum inquinari dominio &c. quæ consequū- tur, in Codice Theodosiano, titulo ne Chri- stian. mancipia Judæus habeat. c. mancipia cum seq. 54. distin. cap. 1. & 2. de judæis l. 1. C. ne Christiana manci. tertio Concilio An- relian. cano. 10. & 4. Concilio can. 18. & 1. Matifconen. cano. 10. & 4. Toletano cano.*

Honorij, &
Theodosij
leges in
Christiano-
rum liber-
tatem.

64. regia l. 13. tit. 9. part. 6. & l. pen. tit. 24.
p. 7. Tiraq. de pœn. cauf. si nu. 95.

11 Postremò servvs hæreticus pertinax, & impoenitens Curie Seculari relinquentus est; si verò ad Ecclesiam verè pœnitens conversus fuerit, admittendus est, salutari poenitentia injuncta. Nonnunquam tamen fieri solet, ut servvs pro modo culpæ flagellis cæsus Domino reddatur; quia poena pecuniaria in servvm non cadit, neque infamia notari potest, cum nullius existimationis sit. Quamobrem pœna liberi hominis commutatur adverius servos in aliam extraordinariam coercionem: quod jure Civili frequentissimè constitutum est. Et id Plato ille Divinus legibus suis cavit; de his enim loquens, qui fucus, aut vvas alienas furto subtraxerit. *Si homo liber fuerit, quoniam lex est, inquit, ut nemo moveat quæ non deposituit, multetur.* Quod si servus quispiam, non persuaso agri domino, eas acceperit, pro singulis scicibus, & vvarum acinis, æqualia numero verbera patiatur. Demolthenes quoque in oratione adversus Androtonem dixit: *Si considerare vultis inter servitutem, & libertatem quid interfit; hoc potissimum reperiatis, quod servis omnia scelerata corpore sunt luenda;* Ingenuis autem, tametsi maxima in se facinora admirerint, corpus tamen tueri licet; his enim pleraque delicta pecuniaria mulcta luenda sunt. l. in servorum, de pœnis

l. hos accusare. 6. omnibus de accusat. l. quod attinet. de reg. jur. Plato. 8. de legib. regia l. 10. tit. 1. par. 7. Chrysost. in priorem Pauli epist. ad Corinth. homil. 19. & in epistola ad Titum homiliu 4.

12 Si servus jussu, & coactu Domini, imagines Sanctorum fregerit, aut simile quippiam comiserit, mitius puniendus est. l. servos. C. ad l. Jul. de vi. & interpretes l. 2. C. de sepul. vjolato. Tiraquel. de pœnis causa 34.

13 Quamvis autem servus contra dominum testis esse non queat, neque in caput Domini torqueri possit; quia, ut Julius Paulus inquit; *Non oportet in rebus dubiis, salutem dominorum servorum arbitrio cōmitti;* excipitur tamen crimen læse Majestatis, atq; adeò hæresis. *Reiiciendæ quidem sunt,* ut lex inquit, *accusaciones, ac delationes servorum in Dominos, excepto Majestatis criminis, in quo etiam servis honesta proditio est;* & alia lex ait; *Vocem servorum funestam in Dominos interdici oportet, Majestatis crimen excipimus.* Et Julius Paulus: *Damnat servi, sive post sententiam, sive ante sententiam, dominorum facinora confessi sint, nullo modo audiuntur, nisi forte reos deferant majestatis.* l. penul. C. qui accusat. non pos. l. 1. C. de quaestio. l. ultim. de delator. lib. 10. Julius Paul. lib. 5. sentent. titul. 15. & titul. 18. & l. 2. tit. 6. lib. 9. C. Theodosi.

ANNOTATIONES.

9 Neque ideo minus &c.

Nota quod Doctrina hæc procedit in servis Christianis; nam si Infideles sint, cum non fiant per Dominorum hæresim Iuris sui; sed ad Fiscum træcant, recuperant bonis omnibus per pœnitentiam, & Ecclesia reconciliationem, nescio videtur Domini pœnitentes hos quoq; servos recuperare non debeant. De hac servorum materia circa ea, quæ ad propositum nostrum faciunt, vide Locatum in praxi, Verbo servus. Pegnam in addit. ad Eymeric. 3. part. Direct. comment. 168. qu. 119. vers. servi etiam, Farinac. de Hæresi quæst. 197. S.

2. nu. 30. & Decian. tract. Criminl. lib. 5. cap. 10. num. 5. & 6.

10 Præterea servi.

Hæreticis voluntariè Servientes pœnas incurriere, & suspicitionem, quam incurruunt communicantes cum illis, docet Farinac. de hæresi quæst. 182. §. 10. num. 169.

13 Quamvis verò &c.

Hanc Doctrinam nedum de mancipio, sed & de famulo mercenario, & de omnibus servis esse intelligentiam docet Rojas singul. 183.

De Sortilegis. Titulus LXII.

S U M M A R I U M.

1. Sortilegi qui sunt.

2. Sortilegi ab Inquisitoribus quando puniri possint.

3. Sortilegia que manifestam baresim faciunt.

De Sortilegis.

Sortilegi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam sortes, quas Apostolorum, vel Sanctorum vocant, diuinationis scientiam profitentur. Item, illi Sortilegi sunt, qui quarumcunq; Scripturarum fortuita inspectione futura prædicunt. Isti autem, qui sortibus inquirunt futura contingencia, vel præsentia, vel præterita usq; adeo occulta, ut naturaliter ab eisdem sciri non possint, vani sunt, & fallaces, & illicitæ, ac superstitione rei dant operam, ac dæmonum astutia falluntur, & fallunt, sicuti Theologi docent. 26. q. 1. cap. 1. uterque Thom. 2. 2. qu. 95. art. 8. Silvest. in sum. verbo, *superstitione*. quæstio. 9.

2 Quamvis autem Sortilegi puniendi non sint ab Inquisitoribus, sed ab ordinariis judicibus; hoc tamen locum non habet, cum Sortilegia sapiunt manifestam hæresim, aut vehementer suspecta sunt. Veluti, si sortibus dæmon consuleretur, ut futura prædiceret; solius namque Dei est futura præscire, qui in sui contemplatione etiam Angelos illa præscire interdum facit. In summa de his ferè omnibus Sortilegiis cognoscere possunt Inquisitores; quia noxia, & superstitionis sunt, ex

quadam pestifera societate hominum improborum, ac dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiae constituta. c. accusatus. §. sane de hæret. lib. 6. 26. quæst. 5. cap. 1. & 26. quæst. 2. c. illud.

3 Illa Sortilegia sapiunt manifestam hæresim, quæ sine aliqua hæresi exerceri nequeunt. Item illa Sortilegia sapiunt hæresim, & valde suspecta sunt, quæ pri-
ma fronte præferunt odorem, & saporem hæresis. Verbi gratia, cum in sortibus, aut Sortilegiis commiscentur aliqua dicta, vel facta hæretica, vel quæ probablem suspicionem hæresis præbent. Proinde qui cadaver hominis baptizat, ut inde sortitum responsum habeat; & qui aliis Sacramentis Ecclesiæ in eandem superstitionem abutitur, & qui Dæmonem sortibus invocat; deniq; quicunq; simile quippiam committit; ab Inquisitoribus interrogari, & recto arbitrio pro modo culpas, damni dati, & scandali puniri, debet. Vide *Lucam* in l. 2. C. quand. & quib. lib. 10. *Alex. Ales.* 2. part. q. 185. *Thom.* 2. 2. qu. 95. *Paul. Grillan.* tract. de Sortil. *Albert. Campen.* lib. 8. de liber. hom. arbi. cap. 4 *Alfon. Castren.* lib. 1. de just. hære. puni. cap. 13. *Joan. Bernar.* in pra. cap. 100.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegi sunt &c.

De Sortilegis, & de eorum speciebus, vide inter ceteros *Ghirland. tratt. de Sortileg. quæst. 1. & 2. nu. 1.* & nota quod nomine Sortilegorum vocant communiter ii, qui ad aliquid consequendum diabolicis instrumentis utuntur. *Seacc. de Iud. civil. crim. & heret. lib. 1. cap. 12. nu. 20.* Quid sint sortes, quas Apostolorum, seu Sanctorum vocant, & quænam sint licitæ, quænam verò ab Ecclesia damnatae, quæ apud *Martin. Del Rio Disquisit. Magic. lib. 4. scđt. 2. Rubr. de sortib. illicit. nu. 6. vers. Huic vanitati, & longè alia quadam.*

2 Quamvis autem sortilegia &c.

Hæ doctrina procedebat olim de Iure Antiquo, & ante Bullam Sixti V.: nàm post hujusmodi Constitutionem, Inquisitores de omnibus Sortilegiis indifferenter cognoscunt. Vide quæ supra notavi tit. 21. de *Divinat.* & *Revelat. nu. 10.*

3 Illa Sortilegia sapiunt &c.

De Sortilegiis qualificatis, & non qualificatis, vide *Carenam loco nuper cit. §. 4. nu. 23. & sequen.* ubi plurima Sortilegorum utriusque speciei exempla; & recole quæ supranotavi tit. 21. de *Divinat.* & *Revelat. num. 11.*

De Superstitionibus Titul. LXIII.

SUMMARIUM.

1 **S**uperstitione quid sit.

2 **S**uperstitionum plures sunt species.

3 **S**uperstitione in Deuteronomio vehementer improbatur.

4 **S**uperstitionem execratur Origenes.

5 **S**uperstitionem, & impium est somniis credere.

6 **S**uperstitiones sunt, qui quosdam dies for-

Fff suna-

- tunatos, alios esse infelices putant.
- 7 Superstitiones sunt, qui ex sideribus, & cometis futura praedicunt.
- 8 Auguria observare, & futurorum even-
tus ex stellarum cursu rimari, quam-
impium sit, docet Divus Hieronymus.
- 9 Vespasianus cum ager esset, de cometa
quodam quid dixerit.
- 10 Superstitionem est per sortes de futuris,
aut occultis inquirere.
- 11 Pactum cum Dæmoni facere, quam im-
pium sit.
- 12 Pactum cum Dæmoni non solum expre-
sse, sed etiam tacite fit.
- 13 Pacta cum Dæmoni facta rescindi non
posse, nisi Dæmon ipse consentiat, vul-
gus imperitum falso credit.
- 14 Magicæ artes ex pactis Dæmoniorum
constant.
- 15 Magos peregrinos Tiberius Caesar morte
affectit.
- 16 Magicæ artes quibus verbis detestetur
Cyprianus.
- 17 Magicæ artes quibus detestetur Augu-
stinus.
- 18 Magicæ artes quam vanæ, & perniciose
sint, docet Gratianus.
- 19 Superstitionibus annumerantur ligatu-
rae, & remedia, quæ Medicorum etiam
disciplina condemnat.
- 20 Superstitionia remedia quibus verbis re-
- prehendat Chrysostomus.
- 21 Periclis superstitione, cum langueret ex
morbo.
- 22 Figuras, aut stigmata fieri, quomodo
prohibebatur in Levitico.
- 23 Superstitionibus qui se addicunt, Chri-
stianæ Fidei, & baptismi prævaricato-
res sunt.
- 24 Superstitiones quomodo irrideant Te-
rentius, Cicero, & M. Varro.
- 25 Superstitiones quibus scommatibus multi
veteres irriserint.
- 26 Superstitiones quomodo irrideat in come-
dia Philemon.
- 27 Hector Polydamantem augurem quomo-
do irrideat apud Homerum.
- 28 Judei cuiusdam in augurem quendam
scomma.
- 29 Pactum cum Dæmoni habere, qui judi-
candis sint.
- 30 Dæmones ab homine cogi non possunt, ut
inviti in annulo, aut pixide trahantur.
- 31 Dæmones fingunt se captos, & vincitos à
Magis, ut eos ita capiant.
- 32 Dæmones à nulla re corpore a pati possunt.
- 33 Superstitionem esse aliquid, quomodo co-
gnosci possit.
- 34 Inquistores Apostolici sortilogos, & su-
perstitiosos quando punire possunt.
- 35 Magos, & excantatores quomodo cen-
seat Plato puniendos esse.

De Superstitionibus.

*Quia super-
stitione iuxta
Varrum.*

Superstitione, ut Varro in-
quit, est falsa religio, quæ
falsum Deum, aut verum
quidem, sed falso, ac vanè
metuit. Et Cicero: *In su-
perstitione inest timor inanis Deorum; imbe-
cilli animi, atque anilis est superstitione: qua-
qui est imbutus, quietus esse nunquam potest.*
Gellius: *Superstitione est inepta, & importu-
nus dicta, quæ animalium propria est, quæ
maliis per etatem superstites sunt; & quæ re-
bus inanibus addictæ, dum volunt videri ni-
mis religiosæ, superstitiones sunt, & ita deli-
quid super- vant. Theologi verò superstitionem esse
stitione iuxta ajunt, vitium religioni oppositum, exhib-
Theologos. bens cultum Divinum cui non debet, vel
eo modo, quo non debet. Lactant. lib. 4.
divina institu. cap. 23.*

2 Superstitionum autem plures sunt
species, & omnes Divino cultui adversan-
tur secundum diverlos fines; ordinatur
enim Divinus cultus ad reverentiam Deo
exhibendam; & contra illū est idolatria;
ordinatur etiam, ut homo instruatur à
Deo, & huic opponitur superstitione divi-
nationum, quæ Dæmones consulit expres-
sè, vel tacite: denum ordinatur ad quā-
dam directionem humanorum actuum se-
cundum præcepta Dei; & contra hoc est
superstitione quarundam observationum,
quibus facta superstitionis perperam
diriguntur. De divinationibus, & idolola-
tria suis locis differimus; supereft, ut de
observationibus superstitionis, de pactis
Dæmonum, ac de illorum præstigiis aliqua
referamus Thomas 2. 2. q. 92.

3 In Deuteronomio legitur cap. 18. ca-
ve, ne

re ne imitari velis abominationes illarum Gentium, neque inveniatur in te, qui iustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus, nec incātor, nec qui pythones consulat, neq; divinos, & querat à mortuis veritatem; omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi celera delebit eos. Divus Chrysostomus in cap. 2. Isajæ: Plerique nostrum in hoc genus morbi incidentur, dum suam ipsorum vitam labefacientes, absurdissima isti capti vanda divinationis dementie se dedit, offenso, ac repudiato Deo; quare, & bino de corpore plurimum doloris, & tristitia. Ad hoc studium omne suum adhibuit Diabolus, ut parum cordatos decipiat, & labores, qui adhibentur parande virtuti, & donum libertati arbitrii è medio auferat per vaticinia, & auguria: hoc per signa procurat, per obseruationem dierum, per improbatum dogma defato, de sortibus, & per alia item multa.

4. Origenes lib. 1. in Job: quidam, inquit sternutamentis obseruentur, & invocationibus, atq; revocationibus, & occursibus, atq; volucrum vocibus, non intelligentes miseri, & spe vacui, quod à Domino gressus hominis diriguntur, & paulo post: Qui autem ad hoc intenderint, horum gressus conturbabuntur, horum opera impediuntur, ab istis Dei visitatio recedit, istos Sancti Angeli derelinquent, cum ipsis diabolus permanet, infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahens à Deo sensus eorum. Hæc, & alia in eandem sententiam tradit Origenes ibidem, & lib. 3. colu. 12. & in libro Numerorum homil. 13. & 17.

5. Somniis credere, superstitionem, & impium est: Non augurabimini, neq; obseruantis somnia, inquiunt scripta sacra: Vana spes, & mendacium viro insensato; & Ecli. 34. somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum; scilicet & qui attenderit ad visa mendacia. Secundum hoc visio somniorum; divinatio erroris, & auguria, mendacia, & somnia maleficentium, vanitas est. Ne dederis in illis cor tuum; multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Non est igitur somniis habēda fides (quidquid scriperit Artemidorus) quia vana sunt, & ex repletione, aut vacuitate, aut ægritudine, aut illusione dæmonum, aut ex causis naturalibus, eorum imagines, & phan-

tasimata provenire solent. Levit. 21. Ecclæsiast. 34. Thomas 2. 2. quæst. 95.

6. Qui putant dies quosdam fortunatos, alias infelices esse; hi proculdubio vehementer errant. Neque enim ratio reddi potest, cur magis infausti sint dies Martis, & Veneris, aut quidam alii, quam ceteri dies; Deus etenim eodem modo fecit hos, atque illos dies. Scribit Hieronymus in Ecclesiastem, cap. 7. Virtutes bonos dies viventi faciunt, vitia malos. Et in Amos cap. 6. Parantes sibi vitios suo dies malos, non quo dies ullus sit malus; sed quo unusquisque paret sibi malum. Et paulo post: Studium est enim res ferre ad tempora, cum in nostra sit potestate, vel bonum diem nobis sacere, vel malum. Et sicuti Divus Chrysostomus oratione Kalendis habita, inquit: Dies bonus, & malus est, non sua quædam, & propria natura (nihil enim dies à die differt) sed nostra, vel negligentia, vel ignavia. Si justitiam feceris, bonus tibi dies erit, si peccatum designaveris, malus, & supplicio plenus. Et B. Augustinus in Enchiridio: Quis existimaret quād magnum peccatum sit dies observare, & menses, & annos, & tempora; sicut obseruant qui certis diebus, sive mensibus, sive annis, volunt, & nolunt aliquid inchoare, eo quod secundum vanas doctrinas hominum, fausta, vel infasta existiment tempora, nisi bus malum magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus, quia talibus ait: Timeo ne sine causa laboraverim in vobis. Ad Galat. 4. c. non observetis cum seq. 26. q. 7. Macrobius lib. 1. Saturnium.

7. Est & alia superstitione eorum, qui ex sideribus, & cometis, & facibus cælestibus futura predicunt; quorum omnium impia temeritas coercenda, & reprimenda est; sed illorum præcipue, qui omnia pendere ab astris, & ab eis largiri putant; hi enim consumati heretici sunt. Augu- Cap. 47. res, inquit Isajas, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annunciasse venturæ tibi, ecce facti sunt quæstipula: ignis combusserit eos. Et per Hieremiam Dominus: Juxta ujas Gentium nolite discedere, & à signis Celi nolite metuere, que timent Gentes: nolite timere, ea, que neque male possunt facere, neque bene. Isaja 47. Hierem. cap. 10. August. lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. Cælius lib. 14. lectio antiqua, cap. 9.

8 Divvs Hieronymus inquit: *obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & eventus ex his futurorum rimari, ceterisq; bus modis superstitionibus implicari, opprobrium Agypti est, idololatria matriis. c. sed, & illud 26. q. 2. Gellius lib. 14. cap. 1.*

9 Vespasianus æger iis, qui de comete nescio quid inter se colloquebantur, dixit: *Non mihi, sed Regi Parthorum mortem portendit; ille enim comatus est, ego calvus sum. Auctor Xiphilinus cum Dionae Nicæo, in eodem Vespasiano.*

10 Per sortes quoq; de occultis, aut futuris inquirere, superstitionem est. Divvs Augustinus epito. 119. inquit: *Hi, qui de paginis Evangelicis sortes legunt, & si optandum est, ut id potius faciant, quam ad Dæmonia consulenda concurrant; tamen ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vita hujus vanitatem Divina oracula velle convertere.* Et Gratianus: *Et si sortibus nihil in sit mali, prohibentur tamen fidelibus, ne sub specie divinationis ad antiquos idololatriæ cultus redeant, c. hi qui. c. sortes 26. q. 2. Troilus Malvetius tract. de sortibus.*

11 De pactis cum Dæmonibus factis, ac de impia illorum societate, pauca nunc commemorabo; quia omnes ferè superstitiones inde nascuntur, vel eodem redeunt. Gerson, pactum cum Dæmonie facere, speciem idololatriæ, atque apostasie esse ait.

Cap. 28. Et Ilajas sub istorum persona: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et Aug. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 23. Superstitionem est quidquid institutum est ab hominibus, ad consultationes, & pacta quadam significationum cum Dæmonibus placita, atque federata. Gerson. part. 1. tracta. de erroribus circa artem magicam dicto. 2. c. illud 26. qu. 2.

12 Non tantum expressè fit pactum cum Dæmonie; sed etiam tacite. Nam qui Dæmonem invocat, vel aliis modis ei comunicat, pactum cum eo fecisse videtur; nam re ipsa cum illo societatem habet; includit namque societas pactum, conventionem, & fœdus, si non verbis, saltem factis. Quod fit, ut nonnunquam tacite invocetur Dæmon figuris, characteribus, verbis, & signis ignotis, & superstitionis, idq; ad aliquem effectum, qui noscitur ex Diabolo provenire, vel etiam cum aliquis talibus rebus se implicat, qualibus di-

gnum est, ut se Dæmon immitisceat; quamvis id eveniat præter hominis intentionem. Sed vix est, ut id contingat præter intentionem ejus, qui id facere, aut scire studet, quod absque Dæmonis ope consequi nequit, nam qui vult consequens, vult & illud, ex quo id sequitur. *Cajet. 2. 2. q. 95. art. 3.*

13 Vulgo imperito persuasum est, *pacta facta cum Dæmonie facta rescindi non posse, nisi Dæmon ipse consentiat; & eo magis, si Chirographum confectum, fuerit sanguine Chirographari per scriptū; aut, si membrum, aut membra partem Dæmon propriignore acceperit.* Hæc tamen omnia fatua sunt, & inepta; quia talia pacta scelerata sunt, & nefaria; atq; adeò nulla, cum sint contra naturæ leges, atq; Divinas: quamvis in contrahentium perniciem nonnunquam valere soleant, ut rectè docuit Breſius lib. 2. de Repubi. Adde quòd hæc, & omnia alia crimina Sacramento pœnitentiæ delentur. Nec enim dæmonum arte, ac fraudibus Divina misericordia, & gratia impediri potest. *Ezechiel. 18. l. 1. s. unus. 5. pacta quæ turpem. ff. de pactis.*

14 Magicæ artes ex pactis Dæmoniorum constant, & ab Ethnicis etiam reprobatæ sunt. Plinius lib. 30. natural. histo. cap. 1. inquit: *Magicas vanitates sapius coarguimus.* Et mox: *Magia fraudulentissima est omnium artium.* Et cap. 2. ait eam arte in vanam, & fallam, intellabilem, irritam, & inanem esse, habentem tamen quædam veritatis umbras; sed in his veneficas artes pollere, non magicas.

15 Tiberius Cesar Magos peregrinos morte affecit; cives autem Romanos misit in exilium, ut Xiphilinus in Epitome Dionis retulit in eodem Tiberio. Et Julius Paulus lib. 5. sententiarum recept. titul. 25. inquit: *Magicæ artis consciens famosus supplicio affici placuit, id est bestiis obijci, aut cruci suffigi: ipsi autem magi vivi exuruntur.*

16 Divvs Cyprianus libro de duplice martyrio: *Qui magicis artibus utantur (à quo malo nos Domini misericordia liberavit, scut à ceteris omnibus, quibus juxta veterem hominem quoddam ambulantes tenebamur) tacite Christum abnegant, dum cum Dæmonibus habent fœdus.* Et B. Augu. lib. 18. de Civi. Dei cap. 19. *Magicæ artes esse ait maleficia pestifera, & scelerata, & huma-*

Facetum
Vesp siani
dictum.

Sortes su
persstitiosa
quandoque.

nano generi perniciosa. Et Hermogenes in compêdio rhetorices tradit, has omnes artes perniciose esse, & ad perniciem politicam, & civilem repertas. Addo Augustin. lib. 10. de Civit. Dei cap. 10. Tostadum in lib. Numero. cap. 21. q. 19. & in Levitic. cap. 19. q. 18. & 29.

17 Idem D. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana : Molimina magicarum artium, placita esse foederata cum Dæmonibus tradidit. Et alibi inquit : Omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à divinis, & magicis artibus experitur, mors potius dicenda est, quam vita ; & qui ea sectantur, si se non correxerint, ad æternam perditionem tendunt. Et mox : Ita que hac vanitas magicarum artium ex traditione malorum Angelorum in toto Orbe Terrarum plurimi scelus invaluimus per quandam scientiam futurorum, & inferorum, & per inventiones eorum inventa sunt aurispicia, & augurations, & ipsa, quæ dicuntur oracula, & necromantia. c. illud cumseq. 26. qu. 2.

18 Gratianus in Sanctorum Patrum decretis hoc retulit: Admoneant fideles Sacerdotes populos suos, ut noverint magicas artes, incantationesque, quibuslibet infirmatibus hominum nihil remedii posse conferre; non animalibus languentibus, claudicantibus ve, vel etiam moribundis quicquam mederi; Sed hac esse laqueos, & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus humanum genus decipere nititur; Et si quis hac exercuerit, clericus degradetur, Laicus anathematizetur. c. admoneant 26. q. 7.

19 Ad Genus quoque superstitionum pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum etiam disciplina condemnat; sive in praecantationibus, sive in quibusdam notis, quas characteres vocant, sive in quibusunque rebus suspendendis, atq; ligandis, sicut sunt inaures in summo singularum aurium, aut de struthionum ossibus ansulae in digitis, aut, cum dicitur tibi singultienti, ut dextera manu sinistrum pollicem teneas. In his omnibus ars Demonum est, ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorum malorum exorta. Unde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni peccatis execratione repudianda, atq; damnanda, ut August. & Isidorus tradunt. c. illud 26. qu. 2. c. neque mirum 26. qu. 5.

20 Huc accedit Joannes Chrysost. in

epistola Pauli ad Coloss. dicens: Superstitiona remedia nihil profunt; sed seductio sunt, & ludibrium, & idololatria. Etenim superstitiona illa, que agrotis applicantur, etiam si mille modis philosophentur qui quaestum ex ipsis faciunt, dientes: Deum invocamus, & præterea nihil facimus, Christiana est hac anus, & fidelissimam idolatriam tamen sapiunt. Hæc, & alia in eandem sententiam ibidem, & alibi docet. homil. 8. & ad populum Antiochenum hom. 21. quem omnino perlege.

21 Theophrastus in libris, quos de morali philosophia edidit, dubitans, nunc quid circa animos vertantur mores, & acti corporis doloribus à virtute desciscant, tradidit, Periclem, cum langueret ex morbo, amico cuidam, qui eum visendi gratia adierat, incantationes quasdam pendentes collo a mulieribus alligatas ostendisse; ut appareat hominem pessimè animo affectum fuisse, cum hujusmodi instantias perferebat. Hæc Plutarchus in Pericle.

22 In Levitico cap. 19. prohibitum est, ne figure, aut stigmata fiant: quo intelligitur, vetitum esse, ne quispiam faciat signa superstitionis, & imagines Astrologie, & nomina ignota, & characteres, & id genus omnia quæ (ut Origenes lib. 3. in Job ait) diaboli sunt seductiones, Dæmonum sunt irrisiones, idolatriæ sunt fæx, animarum infatuatio, & cordium scandalum. Miser quoque ille est,

*Qui fumantia consulit exta,
Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,*

Qui pluvias, specula, & pelves, nitidasque secures

Inspicit, & temere descripta in pulvere signa.

ut Mantuanus cecinit in Apolonia. Vide Gersonem tractatu adversus doctrinam cuiusdam Medici. Crinitum lib. 25. cap. 2.

23 Divvs August. lib. 2. de doctrina Christi. His ad junguntur, inquit, millia inanissimarum obseruationum, si membrum aliquod salierit, si junctum ambulantibus amicis canis, aut lapis, aut puer medius intervenierit. Hinc sunt etiam illa: limen calcare, cum ante domum suam transit: redire ad lectum, si quis, dum se calceat, sternitur: verit: redire domum, si procidens offenderit, vel si vestis à sororibus roditur. Et alibi:

Qui

Qui attendunt somnia scripta, & falso Danielis nomine institulata, & sortes, quae dicuntur Apostolorum, & auguria avium, aut aliqua pro domo facienda, aut propter conjugia copulanda, aut in collectionibus herbarum carmina dicunt, aut pytaciola pro quavis infirmitate scripta super homines, & animalia ponunt, præter symbolos, & orationem dominicam: aut magicis falsis statibus, aut grandinibus tempestatis credunt; sciamen fidem Christianam, & baptismum prævaricasse, & in iram Dei graviter in aeternum incurvissi. Hoc est a penitentia emanata deo recusculientur. Addo Chrysostomo in epistola ad Ephesi. sermo 12. c. illud 26. q. 2. c. non obseruetis 26. q. 7. Thom. 2. 2. quast. 96.

24 Superstitiosas observationes irritans Geta Terentianus in Phormione, inquit: Quot res post illa monstra evenerunt mihi: introiit in aedes ater alienus Canis; Anguis per impluvium decidit de tegulis; Gallina cecinit, interdixit ariolus. Aruspex vetuit ante brumam aliquid novi negotii incepere, qua causa est justissima. Cicero quoque Nonio dicenti, optimam spem habere licere, quod septem aquilæ in Castris Pompeii essent captæ: Recte moneres, inquit, si adversus picas nobis pugnandum foret. Et Marcus Varro: Deos dixit otiosos, & feriatos fore, si sua consilia corniculæ crederent, aut corvo, superstitionis hominibus indicanda.

25 Illa verò non sunt prætereunda, quæ Clemens Alexandrinus scitè, atq; sapienter de hac re differuit. In lib. 7. Stromatum inquit: Superstitiosi, cum sint proclives ad iram, pertinecent, & quacunque eveniant, existimant esse signa, & causas malorum. Si mus aram, quæ erat è luto conseruata, perforerit, & cum nihil aliud haberet, lecythum corroserit: si Gallus, qui alitum, vespere cenerit, hoc alicuius signum esse statuentes. Talem quandam ludificatur Menander in comœdia, quæ inscribitur, Superstitiosus. Quid nam honi mihi accidat, ò boni Dei. Näm dexterì alligans calcii corrigiam, rupi; merito, ò nūgator, erat enim putrida; tu autem es parcus, & sordidus, qui nolis novos emere. Lepidum est illud Antiphontis; näm, cum quidam male presagiret ex eo, quod sus porcellos devorasset, isque eam vidisset, ob sordes ejus, qui ipsam alebat, fame valde attenuatam: de signo, inquit, leta-

re, quod, cum sic esuriet, filios non comedet. Quid mirum, inquit Bion, si mus calathum arroserit, cum non inveniret quod comedere? Hoc enim fuisset mirum, si, ut ludens argutabatur Archeslaus, murem calathus comedisset. Restè certè Diogenes quoque ad eum, qui admirabatur, quod invenisset pistillum à Serpente in gyrum circundatum. Ne mireris, inquit, effet enim illud mirabilius, si vidisses rectum Serpentem esse à pistillo circundatum.

26 Philemon quoque comicus talia ritidet in comœdia: Cum video, inquit, observantem quis sternutaverit, vel quis sit locutus, aut respicientem quis sit, qui pullo procedat, statim in foro sternutat unusquisque nostrum; is secum ingreditur, & loquitur, dicens, civibus res non evenire, ut earum fert natura. Multi quoque timent scripturas suspensas. Lepidè admodum Diogenes, cum invenisset scriptum super domum cuiusquam improbi: insignis victoria, hercules, hic habitat, nibil mali ingrediatur; & quomodo ingredietur, inquit Dominus aedium? ii autem ipsi omne lignum, & omnem lapidem pingue, ut dicitur, adorantes, lanas flavas, & frusta salis, & faces, & scyllam, & surfur timent, incantati a prestigiatoribus, per quasdam immundas expiationes. Hæc, & alia Clemens Alexandrinus memorat. Et Theodorit. lib. 6. de Dei providentia.

27 Hector ille fortissimus Polydamanum arguens, ut vanum augurē, apud Homerum lib. 12. Iliados dixit:

. tuis cupis me accedere vanis Auguriis, que sperno equidem, quia fulta videntur.
Sess dexteræ spectentur aves, Phaetonis ad ortum,
Sive sinistra petant, obituri limina solis.
Nil rationis habent, cum sint ratione carentes.
Qui jussit sperare, Fovi nos credere oportet,
Quem penes est hominum, dirumq; aterna potestas.
Auguriam tamè est, quod prævalet omnibus unum.
Pro patria pugnare armis, defendere cives.
Et Silius Italicus libro 5.
Sat magnus in hostem,
Augur adest, ensis pulchrumq; & militi te dignum
Auspici

Auspiciū, Latio quod in armis dextera praefat.

Et paulò post

..... *deforme sub armis,*
Vana supersticio, dea sola in pectore
virtus

Bellantum viget.

Papyrius Consul aduersus Samnites cum exercitu missus, cum à præliariis auguribus conjectantibus congregati prohibetur, irridens eos tam feliciter, quam constanter arripuit bellum, confecitque. *Auctor Etropius lib. 2. rerum Romanarum.*

28 Hecatæus Abderita, qui historiam Judæorum scripsit, cum uno eorum sermonē hujusmodi se habuisse narrat: *Cum ad Mare rubrum proficerer, inter alios equites Iudeus quidam nomine Mysonianus, me sequebatur; erat autem vir animi maximus, & arcu peritissimus: is cum augur quidam omnes nos stare jussisset: interrogavit, quare si staremus: augure que avem ostendente, atq; dicente, conducere ita stare, quo usque, quod avis renderet, perpessissent; ut si ad anteriora volaret, cæptum iter peragerent: sin autem posteriora volatu peteret, reverterentur; silentio arcu tracto, avem percussit, atque interfecit; tunc augur, & non nulli alii valde commoti, ei maledicebant; ipse vero; *Quis est, inquit, iste furor, o homines? quomodo enim avis ista, quæ nibil de sua salute præviderat, veri aliquid de itinere nostro poterat nobis prædicere? quæ, si futura prescisset, nunquam huc venisset, nè à Mysoniano Judeo interficeretur.* Quod ut prudenter factum, ac scitè dictum commemorant *Iosephus lib. 1. contra Apionem.* *Euseb. lib. 9. præparationis Evangelicæ cap. 2. & Polidor. lib. 3. de prodig.**

29 Illi præterea foedus cum dæmoni fecisse videntur, qui defunctorum animas evocant; & qui dæmones familiares circumferunt, & qui (ut dicitur) Spiritus passant in vitro, per quos se prophetare mentiuntur; & qui delusiones, & phantasmatæ edunt, & miracula quædam circulatoriis artibus ludunt. De his autem Augustinus inquit; *Omnia miracula Magorum, doctrinis sunt, & operibus dæmoniorum.* *lib. 8. de Civit. Dei, cap. 19.* Addo *Lactantium lib. 2. divin. institutio. cap. 17.* *Leonem Magnum sermo. ultim. de pas. Domini. Thom. & coeteros lib. 2. sentent. distinctio. 7.*

30 Nemo autem putet dæmones ab homine cogi posse, ut in annulo, aut pyxide inviti trahantur. Nec enim homines id facere valent, nec signa, verba, herbae, aut characteres naturaliter eam vim habent; nec spiritus illi potentissimi, ejusmodi rebus compelli queunt. Sed, ut ait B. Augustinus: *Illiciuntur dæmones ad inhabitandum per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabilibus pro sua diversitate diversis; non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, quæ cujusq; delectationi congruunt, per variagenera lapidum, herbarum, signorum, animalium, carminum, rituum;* Ut autem illiciantur ab hominibus, prius eos ipsi astutissima calliditate seducunt, aut inspirando eorum cordibus virus occultum, vel etiam fallacibus amicitiis apparendo, eorumque paucos discipulos suos faciunt, plurimorumq; Doctores. Nec enim pituit, nisi primùm ipsis docentibus, disci quod quisque illorum appetat, quod exborreat, quo invitetur nomine, unde magicae artes, earumq; artifices extiterunt. Maximè autem possident corda mortalium, qua potissimum possessione gloriantur. *lib. 21. de Civitat. Dei cap. 6.*

31 Ergo dæmones ab homine non cōpelluntur; sed, ut quidam rectè inquit: *Non dæmonem cogis, aut in vinculis eum, ut putas, tenes; sed hoc certum habe, quod ille simulat se captum, ut te capiat; se vincatum, ut te vinciat; se tuo imperio subditum, ut te sibi subdat; à te inclusum, ut te includat; fingit se demum tua arte, vel imagini, vel lapi- di ligatum, ut te funibus peccatorum ligatum ad infernum perducat.* Et quidam ex persona dæmonum non ineleganter ce- cinit:

Nos vero, quoties animas Magus evocat

Orco,

*Illarum assumpta mentimur imagine
vultus.*

*Carminibus, foliis, avibus, fumoque
ligari*

*Dicimur; & circumductis in pulvere si-
gnis.*

*Sed veluti plerisque aliis, ita fallitur
isto*

Mens hominum.

*Henricus super Genes. & Barth. Sibyla libro
peregrinarum quæstionum, Decadis tertie,
cap. 8. qu. 1.*

32 Ad hæc, neque fumo dæmones ex-
pelli possunt, neque à re aliqua corpore
pati

pati queunt; neque enim Spiritus purus quicquam pati potest à corpore, quia longè illo præstantior est. Quò perspicue patet, errare eos, qui homines à dæmonibus obsecros flagellant, & alapis cædunt, aut fumo fatigant; nam dæmonia fingunt se dolere, aut affligi, ut fatuos decipient; & ut corpora illa torqueantur. *Bartholo. Sibyl. loco prænotato quaestio 2.*

Doctrina de superstitione synopsia. 33 De supra scriptis autem omnibus, aliisq; multis observationibus, hæc generalis doctrina traditur: Ea, quæ naturaliter illos effectus producere nequeunt, ad quos efficiendos adhibentur, superstitiones sunt, & pertinent ad pacta dæmoniorum, atque etiam hæc: Omnis observatio, cuius effectus expectatur aliundè, quam ex naturali ratione, vel miraculo vero, vel voluntate Divina, reprobari debet; quia vehementer suspecta est de pacto expresso, vel occulto cum dæmonie facto. Prindè observare nomina, signa, characteres, & cœteria omnia, quæ natura sua nullam virtutem habent; superstitionem est, atq; adeò vehementer suspectum. *Thom. 2. 2. q. 96.*

& opusculo 25. de sortibus c. ult. Gerson. tractat. adversus doctrinam cuiusdam Medici Martinus Arlestracta. de superstitionibus.

34 Et quamvis lege Pontificia vetitum sit, ne Inquisitores Apostolici de divinationibus, & sortilegiis cognoscant, nisi hæresim sapiant manifestè; pleraque tamen superstitiones, divinationes, & sortilegia manifestam hæresim sapiunt, propter foedus cum dæmonie factum expresse, vel tacite; Quod quidem species infidelitatis, & idolatriæ est. Quamobrem Inquisitores punire debent superstitiones iltos præstigiatores, magos, planetarios, excantatores, augures, & id genus alios, qui justè plerunq; flagellis cæsi, ad remos mittendi, aut certè relegandi sunt.

35 Divinus Plato lib. 11. de legibus inquit: *Quando quis nodis, inductionibus, cantibus, similibusq; beneficiis ad nocendum paratis, deprehensus est; si aruspex, aut prodigiorum interpres sit, occidatur: si vero non fuerit, iudex de ipso, quid dare, pativè debeat, statuat.*

ANNOTATIONES.

1 Supersticio &c.

Quicquid sit de hujus vocis origine, de qua, præter hic à Simanc, relatos, vide quoque *Idor. lib. 8. etymol. cap. 3.* certum est apud Catholicos nil aliud superstitionis nomine, nisi Cultum indebitum, seu vanam quandam religionem intelligi. *D.Tho. 2. 2. quaest. 92. art. 1.* De superstitionibus vide pertractantes DD. quos supra retuli in *Annot. ad tit. 21. de Divinat. & Revelat. nu. 1.*

5 Somniis credere &c.

Nota quod licet superstitionem sit, & impium somniis credere, ut hic docet Simanc; superstitionem non est, neq; illicitum causam, à qua somnia proficiunt, investigare, scilicet an à Deo, an à spiritu malo, an ex corporis dispositione &c. quævis hoc difficilimū sit; cum etenim ex hac indagatione intendatur cuiusdam veritatis cognitio, quæ ad vitam componendam utilis esse potest, culpa, qui expiscatur, penitus vacare videtur. *Suarez. tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstitione. cap. 13. num. 6.* ubi hanc esse communem opinionem affirmat. Somniorum causas quadrifariam dividenter, quarum aliae sunt corporales, spirituales aliae, vide *D. Thom. ab omnibus receptum loco in hoc capite à Simanca citat. art. 6.* & de coniectatione ex somniis lege *Martin. Delrio lib. 4. Disquisit. Magic. que. 6.* ubi multas conclusiones ad hujusmodi materiam spectantes invenies.

7 Est, & alia supersticio &c.

Nota quod ex astris quæcumque prædicuntur, præter naturales effectus; illicite prædicuntur; Vide motum proprium Sixti V. alias relatum; & quæ supra notavi *tit. 21. de Divinat. & Revelat. num. 23.* Vide pariter *Martin. Delrio Disquisit. Magic. lib. 4. cap. 3. quaest. 1. per totam.*

10 Per sortes quoque &c.

Nota quod sortes Divinatoriæ, præter superstitionis malitiam, multoties alia quoque gravia crimina habent admixta; ut patet, si quis v. g. cognitionem alicuius occulti delinquentis per sortes inquireret; is proculdubio præter superstitionis peccatum, iniustitiam quoq; labem contraheret; tum quia cognitionem hanc fallaci medio inquireret, cum etiam, quia se exponeret periculo, ut fors cadendo Dæmonis arte super Innocentem, ut est probabile, Innocentia fiat Rea, quod maximum Injustitiae piaculum est. Vide *Sanchez. lib. 2. in Decalog. cap. 38. in fine.* De hac materia lege *Martin. Delrio Disquisit. Magic. lib. 4. seft. 3. remissiuè.*

12 Non tantum &c.

Notandum quod in casu, quo quis, utens vanis mediis, renunciaret omni pacto facto cum Dæmoniis, nihilominus à peccato non excusaretur; nam esto verbis renunciet, factis tamen non renunciat. Vide *Sanchez. loco qui supra cap. 40. nu. 25.*

14 Magicæ artes &c.

Intellige de Magia Diabolica; naturalis enim, & artificialis, ex nullo pacto cum Dæmonie constant; idcirco nec prohibitæ. De his singulis vide mira pertractantem eruditione *Martin.* qui supra *lib. 1. cap. 2. per totum.*

19 Ad Genus quoq; superstitionum &c.

Circa Brevja, quæ à plerisq; fidelium solent collo alligari, nota, quod adhuc ut superstitione vitetur, hec quinque cavenda sunt; primum, ne ibi sit aliquid, quod ad Dæmonum invocationem pertineat. Secundum, ne pariter ibi sint nomina ignota. Tertium, ne quid falsitatis contineant; tunc enim eorum effectus expectari non posset à Deo, qui est pri-

prima Veritas. Quartum ne sub sacris Verbis continetur aliqua vana, ut puta characteres ignoti, & alia figuræ, præter signum S. Crucis. Quintum denique, ne spes Gestantis ponatur in modo scribendi, vel ligandi; v. g. quod scribi debeant in carta virginea, vel sub ortu solis, vel dum legitur Evangelium, vel quod debeant apponi à Pueris Virgine, vel quod debeant ligari cum tot filiis &c. quæ omnes vanitates sunt illicitæ, & superstitiones nihilque ad Dei reverentiam pertinentes; si enim fortasse unum ex istis adesseret. Superstitione haud vacarent. c. non liceat 26. q. 5. & c. illud q. 2. Vide D. Thom. 2. 2. quest. 96. art. 4.

An autem qui ad bonum finem sortilegia conficiunt, puniendi sint. De Iure Pontificio tene, quod sic. Horum pœnas vide apud Vulpem prax. Iudic. fori Ecclesiast. cap. 27. num. 18.

29 Illi præterea &c.

Nota quod Dæmonis non est Animas Defunctorum ad hunc mundum revocare; sed his miseriis dementibus illudit, dum fingit se, mortuum corpus assumendo, ac si anima esset. Vide Styr. in clau. Regialib. 4. cap. 5. num. 10.

30 Nemo autem putet Dæmonem ab homine cogi posse &c.

Doctrina, quam hic assert Simanc. est certissima, & à Catholicis unanimi consensu recepta; Omnes enim convenient in hoc, quod quando Dæmones dicuntur à Magistri teneri inclusi in annulo, aut in phiala; ibi sponte sua, & quoniam ita se fingunt detineri, detineantur; vel si vera sit eorum retentio, hæc fiat potentioris Dæmonis iussu

per pactum initum cum Mago alligante, sive tenente. Vide Martin. Delrio qui supra Magic. Disquisit. lib. 2. sect. 3. Vers. nonnulli tamen in fine, & Vers. si legimus ubi, quomodo intelligendum sit Daemones quandoque ab Angelis, & Sanctis Viris alligatos fuisse, crudissime docet.

32 Ad hæc neque fumo Dæmones expelli possunt &c.

Exorcista, qui in Energumenorum conjuratioibus fumigationibus uti solent; consentiunt quidem Dæmones contactu phisico fumi nequaquam laedi posse; cum etenim sint spiritus incorporei, & natura nobilissimi, tactum non timent; ast afferunt postea laedi à præfatis fumigationibus, vel per representationem, quatenus scilicet representantes illæ cruciatus Tartari, Dæmonibus pœnas adagent, vel propter mysteria, quæ in se continent, vel, quia sic placet Altissimo ad majorem Dæmonum confusionem, & pœnam; sicuti legitur in libro Tobiae de fumo Iecoris Piscis, à quo omnem Dæmoniorum Genus, Raphaele teste, extricabatur, & fugabatur. Vide quæ docet P. Zacharias Vicecomes part. 1. complem. Artis Exorcif. Doctrin. 8. & 11.

34 Et quamvis lege Pontificia &c.

Hæc Pontificia lex hodiè post constitutionem Sixti V., ut dixi, locum non habet. De pœnis horum Omnium superstitionum, vide quæ docet Vulpes loco qui supra num. 15. 16. & 17. & quomodo tractandi sint in Tribunalii S. Inquisit. lege apud P. Neri. in Praxi. S. Inquisit. cap. 8. nn. 5.

De Testibus Titulus LXIV.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**estes unde dicantur, & testimonium quid sit.
- 2 **P**robatio, quæ testibus fit, cur in artificiis dicatur apud rhetores.
- 3 **T**estibus omnibus non eadem habenda fides.
- 4 **T**estes cuiusmodi sint considerare oportet, ut docet Cic. in partitionibus.
- 5 **T**estium mores, naturam, fortunam, animum, & statum humanæ leges considerare solent.
- 6 **T**estes esse nequeunt quatuor personarum genera.
- 7 **T**estes quid admoneri debeant ab Inquisitoribus.
- 8 **T**estis quid in primis jurare debeat coram judicibus.
- 9 **T**estes examinandi sunt ab Inquisitoribus.
- 10 **T**estimoniorum fidem diligenter perscrutari debent Inquisitores.
- 11 **T**estium examinatio ab ipsis met Inquisitoribus fieri debet.
- 12 **T**estes quicunque ii sint, cogi possunt ab Inquisitoribus, ut coram eis fiant.
- 13 **T**estes quomodo cogi debeant ad perhibendum testimonium, si egregia persona sint.
- 14 **T**estimonia quando dicenda sint in ceteris criminibus ab heresi.
- 15 **T**estes quando recipiendi sint in causa heresis.
- 16 **T**estimonia recepta, inquirente judice, aut informatio summatim facta, neminem damnare debent.
- 17 **T**estimoniorum recognitio an fieri debeat post litem contestatam.
- 18 **T**estimoniorum recognitio quando fieri debeat in crimen heresis.
- 19 **T**estimonia in causa heresis nihil referuntur, an illo tempore, rata fiant.
- 20 **C**ontestatio litis cur necessaria non sit in causa heresis.
- 21 **T**estes, cur nihil referat in causa heresis, istrum repetantur ante accusationem, vel post litem contestatam.
- 22 **P**romotor fiscalis instare debet, ut testes coram Religiosis viris sua dicta repeatant, & testimonia iterent.

- 23 Testes quando repeti possint ante litem contestatam.
- 24 Testes iterum ab Inquisitoribus vocandi, & rursus interrogandi sunt, cum objecta critica negas Reus.
- 25 Testes iterum examinare, & interrogare debent iudices, quamvis Reus dicat se eos habere velle proratificatis.
- 26 Testium publicatio quando fieri debeat, & eorum exemplum quomodo Reis exhibendum sit.
- 27 Testium nomina nullo pacto Reis ipsis retegenda sunt.
- 28 Rei cur citandi non sint in crimen hæresis ad testium ratificationem.
- 29 Testium nomina Reis edenda sunt in aliis criminibus ab hæresi.
- 30 Testium nomina, qui in Inquisitionibus, & visitationibus adversus Iudices, & Ministros eorum dicunt, ipsis sunt aprienda.
- 31 Testimonia unius hominis plena fides habenda non est.
- 32 Testes duo, vel tres necessarii sunt ad plenam cuiusque rei probationem.
- 33 Testimonia unius, aliquando habendam esse fidem plenam, Jurisperiti probare nituntur.
- 34 Testimonia unius, quando censeant non nulli plenam fidem habendam esse.
- 35 Testimonia unius nunquam plena fides habenda est.
- 36 Testes duo sunt necessarii ad plenam hæresis probationem.
- 37 Participi criminis nullam fidem habendam esse, sunt qui afferant.
- 38 Socio criminis credendum quomodo sit.
- 39 Testimonia, etiam fide dignissimorum hominum, nullum habent pondus in his, quæ ab aliis audierint.
- 40 Testes oculati magnum pondus habent ad faciendam fidem.
- 41 Testificari nequeunt hæretici contra Catholicos.
- 42 Testimonium hæretici adversus hæreticum admittendum est.
- 43 Testimonium hæreticorum quando alias admitti possit.
- 44 Testimonium hæreticorum recipiendum est ad Reorum defensionem, ut quidam putant.
- 45 Testibus hæreticis cur nullo modo credendum sit.
- 46 Testimonium contra suos consanguineos dicere in causis criminalibus nemo cogi potest.
- 47 Testimonium dicere tenetur quilibet adversus consanguineos suos in causa hæresis.
- 48 Testimonium consanguineorum adversus consanguineos, cur validissimum sit.
- 49 Testimonium falsum qui contra consanguineum dixerit, cur severius puniri debeat, quam qui adversus extraneum.
- 50 Testes, etiam publicatis testimoniis, semper admittendi sunt in causa hæresis.
- 51 Testes cur semper admitti possint in causa hæresis.
- 52 Testes concordes esse debent, ut fides eius haberi queat.
- 53 Testimoniis illorum plena fides habenda est, qui concordant in rerum substantia.
- 54 Testimonium illorum suspectissimum est, qui eundem, premeditatumque sermonem afferunt.
- 55 Testis legitimus est in causa hæresis, qui hereticum judicibus indicat.
- 56 Testi, qui contra hereticum dixit, & moriens testimonium suum revocat, quomodo credendum sit.
- 57 Testis, quamvis moriens testimonium revocet, quod dixerat priori eius testimonium standum est.
- 58 Testis, qui contrarium dicit eis, quod prius testificatus erat, in causa hæresis interdum audiendus est.
- 59 Testi morienti cur magis credendum sit.
- 60 Testimonia superioris fidem habendam non esse, qui putant, audiendi non sunt.
- 61 Testibus singularibus, seu discordibus, tametsi plurimi sint, hæresis probari plenè nequit.
- 62 Testes singulares, qui contraria sunt, fidem sibi ipsis abrogant.
- 63 Testes plurimi singulares, & prorsus diversi, perinde sunt, ac si unus tantummodo testificaretur.
- 64 Testes diversi, & singulares, si de rebus conexis testimonium dixerint, plusquam semiplenam probationem faciunt.
- 65 Testibus singularibus sufficit probare partes, ad probandam rem individuam, vel continuum actum.
- 66 Testes singulares, qui de singulis speciebus testimonium dicunt, sufficient ad probandum aliquid generale, ut multi intendent.

- 67 *Testibus, qui de singulis speciebus testimoniis dicunt, non esse habendam fidem, verior est sententia.*
- 68 *Testibus singularibus probari posse aliquem haereticum esse, sunt qui afferant.*
- 69 *Testibus singularibus probari posse aliquem haereticum esse, periculosa, & falsa omnino opinio est.*
- 70 *Testes singulares non sufficere ad probationem heresis, rationibus demonstratur.*
- 71 *Testibus singularibus, si heresis probari posset, multa sequentur absurdia.*
- 72 *Testibus pluribus singularibus probari posse aliquem haereticum esse in genere, incepit in nonnulli dicunt.*
- 73 *Testes in specie debent sui testimonii rationem reddere.*
- 74 *Testibus singularibus, neque in genere, neque in specie, probatur heresis.*
- 75 *Testes de eadem specie heresis testificantes, quamvis singulares sint in loco, & in tempore, concordant in eiusdem heresis probatione.*
- 76 *Tempus, & locus non sunt circunstanciae necessariae ad probandam heresim.*
- 77 *Testibus singularibus, cum ad eundem finem tendunt, & plures sunt, & fide digni, fides plene haberi potest.*
- 78 *Testes quomodo idonei probari possint.*
- 79 *Testes quomodo refutare possit Reus.*
- 80 *Exceptiones quae admitti debeant adversus testes.*
- 81 *Exceptiones, si justè adversus testes obiciantur, admittendus Reus est ad eam probacionem.*
- 82 *Consanguinei Reorum admittendi non*
- funt ad probandas exceptiones contra testes accusatoris.
- 83 *Testis per jurus, quia testimonium suum, quod juraverat se celaturum, patet facit, quomodo puniendus sit.*
- 84 *Falsi testes quot malorum causa sint.*
- 85 *Falsi testes qua pena coerseri possint in causis civilibus.*
- 86 *Falsus testis puniendus est pena talionis in causis criminalibus.*
- 87 *Falsus testis quomodo coercendus sit lege duodecim tabularum.*
- 88 *Falsi testes hodie non sic damnantur, ut ex saxe precipitentur.*
- 89 *Falsi testes, qui virum Catholicum haereticum esse testantur, omniam pessimi sunt.*
- 90 *Falsus testis in causa heresis quomodo puniri debeat.*
- 91 *Falsi testes, qui suo testimonio parum nocuerunt, qua pena afficiendis sint.*
- 92 *Falsi testis, qui combustus fuit, utrum filii, & nepotes infames sint.*
- 93 *Talionis pena non uti debent Inquisitores, nisi ob maximam causam.*
- 94 *Falsus testis in causa heresis an admittendus sit ad penitentiam, si prius veniam petat, quam Curiae Seculari relinquatur.*
- 95 *Falsus testis, qui se ipsum detulit, mittius puniendus est.*
- 96 *Testem qui auro, aut quovis alio modo corrupit, ut falsum diceret testimonium, quo pacto puniendus sit.*
- 97 *Jezebelis facinus.*
- 98 *Testes, si testibus adversentur, qui aliis sint præferendi.*

De Testibus.

*Testes unde
dici.*

*Quid testi-
monium.*

Testes à testando dicuntur; nām testari est sententiam nostram exponere; unde testes dicti, quōd ea, quae de rei gestae veritate sentiunt, in judiciū proferant. Testimonium verò est, rei cognitae voluntaria confessio. *Auctore Arist. lib. rhetor. ad Alexand. cap. de testimonio, & testibus. Alciat. in l. plebs est. §. 1. de ver. sign.*

² Probatio, quæ testibus fit, inartificialis apud Rēctores dicitur; quia ipsa per se caret arte, & extra causam sumitur,

& non colligitur aliqua ratione argumentationum; sed extra dicendi rationem, eam accipit Orator; Est autem firmissima probatio, quæ testibus fide dignis constat; quia hominum scientia nititur; Unde divinis Hebræorum legibus frequentissime cavetur, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. *Arist. lib. 1. rhetori. cap. ulti. Cicero in partitioni. Orat. cap. 1. Fabius lib. 5. institu. orato. cap. 1. Deut. 17. nu. 35. c. in omni. c. licet universis de testi.*

³ Coeterum non eadem fides omnibus

Ggg 2 testi-

*Deutero-
nom. 17.*

Non omnes testibus habenda est; nām ex personarum testes & qualem faciunt fidem. qualitate, plus, minusve fidei his, vel illis tribuendum erit. Quamobrem (sicuti Ju- reconsulti docent) multa exploranda sunt in testibus, scilicet, conditio, dignitas, divitiae, paupertas, amicitia, inimicitia, sexus, & cetera, & id genus alia: Cicero quoque in Topicis inquit: *Non qualisunque persona testimoniū pondus habet; Ad facien- dam enim fidem auctoritas queritur; sed au- toritatem, aut natura, aut tempus afferit.* Natura auctoritas in virtute inest maximi- *In tempore autem multa sunt, quae afferant au- toritatem; Ingenium, opes, fortuna, ar- usus, necessitas;* Nām, & ingeniosos, & opu- lentes, & atatis spatio probatos, dignos, qui- bus credatur, putant; non recte fortasse; sed vulgi opinio mutari vix potest; ad eamque omnia dirigunt, & qui judicant, & qui exir- stimant. 1. 2. cum sequenti. ff. de testibus.

4 Et in partitionibus oratoris idem Cicero de singulis testibus considerare docet, si forte natura vani sunt, si leves, si cum ignominia, si spe, si metu, si ira- cundia, si misericordia impulsi, si premio, si gratia adducti, testimonium perhibuerunt. Deniq; ut Adrianus Imperator scripsit: *Quæ argumenta, ad quem modum probandæ cuique rei sufficiant, nullo cer- tè modo lati definiri potest.* Alias nu- merus testium, alias dignitas, & auctoritas, alias veluti consentiens fama confir- mat rei, de qua queritur, fidem. Ad sum- mam judex, his omnibus exploratis, magis scire poterit, quanta fides testibus sit habenda. 1. 3. §. 1 ff. de testibus.

5 Ea tamen hoc loco præterire non po- tui, quæ Alexander Theologus his verbis scripta reliquit: *Humanæ leges considera- runt quinque in personis testium, videlicet mores, naturam, formam, animum, & sta- tum.* Circa mores considerarunt duo, propter quæ non debet fides testibus adhiberi: errorem, & malitiam. Propter errorum, in- fideles, propter malitiam infames repellen- dos esse à testimonio constituerunt. Item cir- ca naturam dico considerarunt, atatem, & sexum. In pueris defectus atatis obnubilat rationem; In malieribus sexus emollit volun- tam, propterea pueros, & mulieres idoneos non esse ad testimonium censuerunt. Item circa fortunam consideraverunt duo: conditionem servitutis, & adverstatem pauper- tatis: servitus habet annexum dominationis

timorem; paupertas vero temporalitatis amo- rem, quæ solent plurimum ad mendacium in- clinare. Item circa animum duo potissimum consideraverunt, intellectum, & affectum; & in intellectu consideraverunt alienatio- nem rationis, & in affectu libidinem volun- tatis; & hanc diduxerunt in libidinem iræ, quæ est in odio, & libidinem concupiscentia, quæ est in desiderio.

6 Præterea, libidinem concupiscentie co- sideraverunt dupliciter; scilicet, quantum ad se, & quantum ad alios. Et juxta hanc Quatuor distinctionem contingentium ex parte animi, Personarum genera & perhibendum indigna esse censuerunt, videli- simoni di- cendo incac- cèt furiosos, propter alienationem rationis; pacia, inimicos, propter libidinem voluntatis in ira- scendo: domesticos, propter concupiscentiam voluntatis respectu familiae; ac multò magis judicant inidoneum esse testem in re propria respectu sui: quemadmodum B. quoque Cy- prianus eleganter quadam in epistola differit. Consideraverunt præterea emulationem, sta- tus Laicorum, & Clericorum, & alios per- sonarum defectus; quas ob res multos ad per- bibendum testimoniu parum idoneos esse cen- suerunt. Est autem legalitas, sive idoneitas personæ testificantis, dignitas quædam homi- nis, cuius testimonio debet fides haberri, absq; omni suspitione mendacii. Inidoneitas vero est defectus dignitatis in persona, propter quem fides testi non habetur ob suspicionem mendacii. Alexand. Ales. 3. p. q. 42. membr. 3. Cypria. epist. 9. lib. 4. Gratian. in patrum decretis 3. q. 4. & iterum 4. q. 2. cum seq.

7 Sed jām ad hæreticos revertamur; quoties aliqui testificari volunt in causa hæresis, moneri diligenter debent ab In- quisitoribus, ut ne prece, pretio, ira, odio, aut qualibet alia, illicita, vel inju- sta causa, ullo modo falsum testimonium dicant. Ad hæc, admonendi sunt, ut con- siderent, quām grave sit, & horrendum, tanti criminis innocentem aliquem infa- mare.

8 In primis autem jurare testis debet coram judicibus, se dicturum omnino ve- ritatem, idque sub forma solemnii, quæ ferè hodie est eadem ipsa, qua olim accu- tatores jurare solebant; ut ex Demosthe- ne intelligitur oratione adversus Cono- nem, ubi tale iuriandum memorat: *ju- ro ego per Deos, Deasque omnes, me omnino à Conone perpessum ea, quæ conqueror; quod, sis an-*

*Quid in Te-
stibus leges
considerent.*

si sancte juro, multa mibi bona eveniant, neque in posterum quicquam tale accidat; si ne jero, funditus peream, & ipse, & si quid mibi est, aut futurum est. Sic jurant Catholici per Deum, & Crucem, & Sacrosancta Dei Evangelia, se dicturos veritatem: quod si fecerint, Deus illos adjvvet: sin autem contra, Deus omnes condemnet. Testi autem non jurato fides habenda non est, etiam si vir aliòqui fide dignissimus sit. c. hortamus 3. quest. 9. c. nuper de testibus. l. iuriurandi. C. eod. titulo.

9 Deinde testes examinandi sunt ab Inquisitoribus, & coram duobus religiosis viris, Clericis, aut Monachis rata facere debent sua testimonia, & fideliter scribenda sunt à publico tabellione ea omnia, vel à duobus aliis ad eam rem idoneis. Hoc propterea cautum, ut tot inspecta oculis, tot insinuata sensibus, falsi suspicionem excludant, sicuti Petrus Anch. ait. c. ut officium. S. verum, & inibi Domini. c. ulti. de haeret. lib. 6. & illic Anchara.

10 In eadem autem examinatione Inquisitores diligentè perscrutari debent testimoniorum fidem, & subinde testes interrogare multa de ante actis, multa de insecuris, ac de loco, tempore, persona, & coeteris, quemadmodum olim ab oratoribus, & patronis causarum testes interrogari solebant. Nam, cum in hoc judicio rei, & eorum advocati, testes interrogare non queant; justissimum quidem est, ut Inquisitores in hac parte patronorum.

Cap. 19. personam induant. Quid? quod in Deuterono. cavetur, ut judices diligentissimè perscrutentur, an testes mendacium dicāt. Et ad Gallię Provincias scribens Eleutherius Papa: *Judicantem, inquit, oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere.* Postremò ad officium Inquisitorum pertinet, vitam, & mores testium sedulò investigare, quemadmodum quodam primæ instructionis capitulo pleniùs continetur. *Fabius lib. 5. insti. Orato. cap. 1. Deuterono. 19. c. judicantem 30. q. 5. prima instrucțio. Hispalen. cap. 14.*

11 Ad hoc testium examinatio ab ipsiis metis Inquisitoribus fieri debet: nec ullo modo est cuiquam committenda; excepto, si testes justè sint impediti, & judices ad eos ire, neque facile possint, nequè omnino debeat; tunc enim committere poterunt Inquisitores testium examina-

tionem Vicario Episcopi, vel alteri Ecclesiastico Judici, aut certè alicui perito, & prudenti viro, qui, tabellione, sive secretario causæ testimonia scribente, testes diligentè examinare, ac modum, & constantiam, & alias testium, & testimoniorum circumstantias ad Inquisitores mittere debet. Et ita multis instructionum capitulis cavetur, & juri, & rationi satis consonat. *prima instrucțio. Hispalen. cap. 17. instrucțio. 4. Toleta. cap. 14. Bal. in cap. 1. de controvers. investi. lib. feudorum. Feli. in c. cum causam de testi. Iaso. in l. admonendi de jure juran. col. 101. Covar. lib. 2. var. reso. cap. 13.*

12 Possunt autem Inquisitores cogere quemcunque testem, etiam si sit persona egregia, ut coram eis se sistat, & in causa Fidei Catholicae testimonium perhibeat; hoc enim, & judicum auctoritati, & fidei favori debetur. *glo. in cap. 1. de testib. cogn. Domin. in c. præsentium de testib. lib. 6. Ludovi. Roma. notabili 401. Iaso. in l. ad egregias de jure juran.*

13 Id tamen prudentè fieri debet, ita ut egregia personæ, rogari potius, quam compelli videantur; id enim urbanius, & modestius est. Præterea illustres Viri, & Moniales, & aliae honestiores foeminæ, non sunt facilè in judicium ab Inquisitoribus trahendi; sed, vel ad has personas judices ire, vel certè alios mittere debent; quod quidem ex dignitate, auctoritate, honestate, aliisque testium qualitatibus constituendum erit. Cœterum, Urgulanæ (quam supra leges amicitia Augustæ, Tiberii temporibus extulerat) potentia adeò nimia Romanæ Civitati fuit, ut testis in causa quadam, quæ apud Senatum tractabatur, venire deditigaretur; missus est Prætor, qui domi interrogaret; cum Virgines Vestales in foro, & judicio audiri, quoties testimonium dicerent, vetus mos fuerit. *Auctor. Corn. Tacit. lib. 2. annali.*

14 In coeteris criminibus testimonia dicenda sunt intra dilationem partibus concessam ad probandum, & procedi non debet ad receptionem testium, lite non contestata, quemadmodum in causis civilibus planius id constitutum est. c. accedens 2. c. quoniam, ut lite non contestata.

15 Sed in causa haeresis, in qua Inquisitio judicis officio fieri solet, dubium non est,

est, quin testes recipiendi sint, lite nondum contestata. c. quoniam frequenter. §. sunt, & alii, ut lite contestata.

16 Ex testimoniosis tamen receptis, inquirente judice, aut informatione summatim facta, nemo damnari debet, nisi testes in ordinario judicio fuerint repetiti, & rata fecerint sua testimonia. Et hæc quidem sententia ab omnibus probata est; quia citandus est Reus, ut testes cognolat, & eos, eorumque dicta refellat. c. 2. de test.

17 Hic autem illud queritur, an recognitio testimoniorum fieri debeat post litem contestatam. Et in aliis quidem criminiibus nulla dubitatio est; sunt enim testes repetendi, Reo citato, ut ante dixi.

18 Quid ergo in crimen hæresis, in cuius probatione Reus citandus non est? ac mea quidem sententia, cum id commode fieri nequit, opus non est, ut dicta testimonia rata habeantur intra dilationem temporis a Judice assignati ad probandum; quia cessat causa, propter quam id leges exigunt. c. ultim. de hæret. lib. 6. Felixinus, Decius, & coeteri in c. 2. de testibus.

19 Accedit huc, quod si verum est, si cuti est, quod in causa hæresis nomina testimonia non sunt edenda Reo; quid resert, utrum hoc, an illo tempore rata testimonia fiant? frustra expectatur eventus, cuius nullus est futurus effectus. l. hæc si pulario. §. divvs. ff. ut lega. seu fid. com. no. cau.

20 Ad hæc, in causa hæresis proceditur simpliciter, de plano, sine judiciorum strepitu, & figura; quo casu litis contestatio necessaria non est, ut Clemens V. constituit. c. ult. de hære. lib. 6. Clemen. sapientia verborum significacione.

21 Deinde in examinatione testimonia adhibentur duo Religiosi ac discreti homines, qui loco Rei absentis testes cognoscant, & salvum jus est Reo refutandi testes, & eorum testimonia, cum dicta eorum fuerint publicata; nihil ergo interest, utrum testes repeatantur ante accusacionem, vel post litem contestatam. c. ut officium. §. verum de hæret. lib. 6. c. quoniam in princ. ut lite non contest.

22 Vigilet ergo promotor fiscalis, & instet, ut testes coram religiosis viris sua dicta repeatant, & testimonia iterent, ne forte moriantur, aut absint, antequam

lis contestetur. Judices autem hoc denerare non debent, ne probationes pereant; sed quæcumque justa, aut probabilis causa esse videatur, testes iterum producendi, & (ut vulgus loquitur) ratificandi sunt.

23 Justa causa est repetendi testes ante litem contestatam; si testes agri sunt morbo gravi; si diu absfuti sunt; si Reus ipse est abiens, aut præsens quidem, sed nondum comprehensus, neque in carcerem conjectus; denique si testes Curiae Seculari relinquendi sunt. c. quoniam frequenter. ut lit. non con.

24 Cum autem objecta crimina negat Reus, tunc accusatione a Promotore fiscalis potest admonitiones edita, testes iterum ab Inquisitoribus vocandi, & rursus interrogandi sunt. Quod fieri solet non ostenso illis priori testimonio, ut rectius intelligi queat, utrum vera, vel falsa dicant: Mendacem enim (ut proverbio dicitur) memorem esse oportet; quamvis in aliis causis aliud fieri debeat, ne testis anceps perjurium subire cogatur. Felin. in c. cum in tua de testib. Nicol. Boer. decis. 108.

25 Præterea, cum in hac posteriori testimoniis examinatione, omnis ferè testimoniorum pondus consistat; quamvis Reus dicat se habere velle testes, ut vulgo dicunt, pro taticatis, nihilominus judices eisdem iterum examinare, & interrogare debent, ne forte defensio Reorum pereat, cui, ne nominatim quidem, renuntiare queunt, ut alibi dixi l. si non defendantur de pen. glo. & interpretates in l. pactum inter de part.

26 Post hæc, publicatio testimonia fieri debet, & eorum exemplum Reo dandum est, illis duntaxat circumstantiis omissis, ex quibus Reus facile intelligere possit, qui sunt illi, qui contra eum perhibuerunt testimonium. Inde est, quod Reo dari non solet hora, neque dies, quibus testes dicunt crimina fuisse commissa, nisi forte id Reus petat, ut se defendere queat, sicuti alibi diximus. Item exemplum testimoniorum describendum est a secretariis, & ab Inquisitoribus excutiendum, & corrigendum, & alterum exemplum inferendum est actis processus. Præterea, ita Reo dari debet testimoniorum exemplum, ut planè intelligat, an testes de his, quæ ab aliis audierunt, vel de his, quæ ipsi videbunt

runt, testificati sunt. Et ita multis instru-
ctionum Capitulis, & Sepatus epistolis
continetur. *prima instruci. Hypal. cap. 16.*
Bart. in t. solum. C. de testi. Abb. Deci. &
cœteri in c. causam q. 1. eod. tit.

27. Cœterum in hac testimoniorum
publicatione nomina testium Reis edenda
non sunt; quia semper grave periculum ex
ea re imminaret testibus; vel certè causis
fidei universis. Nam pauci admodum in-
venirentur, qui adversus hæreticos testi-
monium perhibere vellent, quas ob res
constitutione quadam extravagante In-
nocentii VI. prohibetur, ne nomina testiu-
Reis ipsis ullo pacto retegantur. Verba

*Constitutio
Innocen. VI.
de Testibus
Reorum no
de Testibus*

constitutionis hæc sunt: *Volumus, ut nomi-
na, tam accusantium pravitatem hæreticam,
quam testificantum super ea, nullatenus pu-
blicentur, propter scandalum, vel periculum,
quod ex publicatione hujusmodi sequi posset;*
*& adhibeatur dictis hujusmodi testium ni-
hilominus plena fides.* Sic olim Socrati ac-
cusato de hæresi, ne nomina quidem ac-
cusatorum dicta fuerunt; de qua re apud
Platonem in apologia Socrates ipse con-
querebatur, dicens. *Accusatores permul-
tisunt, & longo jam tempore me accusant, &
in ea atate vobis suaserunt, in qua plerique
vestrum pueri, aut certè adolescentiæ perfa-
cile credidistis, deserta in causa nemine me
defendente; atque id, quod à defensionis ra-
tione omnium alienissimum est, neque nomi-
na quidem illorum scire licet, atque proferre.*
*e. ulti. de hæreti. lib. 6. extra. Innocen. VI.
in directorio Inquisitorum impressa. fol. 52.
contra Paul. Paris. conf. 2. lib. 4.*

28 Hinc est, quod in criminis hæresis
non debet citari Reus ad ratificationem
testium, ne illos cognoscat; quamvis in
omnibus aliis criminibus, ad cognoscen-
dos testes Rei citandi sint. *l. de uno quoque
dere re judic. l. nam ita diuus de adoptio. au-
then. de testib. & bic verò multoties. Ludo-
vi. Roma. singula. 366. Hippoly. consilio. 8.
Ludovi. Care. de hæreti. nu. 121.*

29 Sic etiam in cœteris quibusvis cri-
minibus nomina testium Reis ipsis eden-
da sunt, ut testes refutare possint, & inno-
centiam suam ostendere, quod sanè fieri
semper debet, etiam si per inquisitionem
procedatur; ne per nominum occultatio-
nem infamandi, per defensionis vero de-
negationem perhibendi falsum testimo-
niū, improbis audacia præbeatur; etenim

defensionis facultas nulli unquam aus-
tenda est. *c. qualiter 2. §. pen. de accusa. l.
defensionis de jure. lib. 10.*

30 Quæ omnia multò magis locum
habere debent in Inquisitionibus, & vi-
sitationibus, quæ adversus Judices, & Mi-
nistros eorum fiunt. Sunt enim positi
quasi signum ad sagittam; neque possunt
omnibus placere, cum ex officio tenean-
tur litigantes plurimos quotidie increpa-
re, in carcerem, & exilium mittere, mul-
ctare, condemnare, ac nonnunquam po-
ena mortis punire; unde fit, ut sepiissimè in
multorum odium incurvant, & insidias
patiantur. Quod Cicero pro Flacco ele-
gantissimè his verbis depingit: *O' condi-
tiones miseras administrandarum civita-
tum, & Provinciarum, in quibus diligentia
plena simultatum est, negligentia vituperationum!
ubiseveritas periculosa est, liberali-
tas ingrata, sermo insidiosus, assentatio per-
nicioſa, frons omnium familiaris, multorum
animus iratus, iracundia occultæ, blanditia
aperta: venientes prætores expectant, pre-
sentibus inserviunt, abeuntes deserunt. De-
mosthenes quoque adolescentes monere
solebat, ne ad Rem publicam se conferrent,
affirmans; si duæ essent vix ab initio pro-
positæ, una, quæ ad Rem publicam, alte-
ra, quæ ad interitum aperte ferrent; es-
sentq; manifesta illa, quæ gerentes Respu-
blicas subire oportet, formidines, invi-
dias, odia, calumnias, similitates, con-
tentiones, certamina; illam potius electu-
ros esse homines, quæ ad interitum ferret.*

Auctor Plutar. in Demosthene. Ipse quin
etiam Plutar. in politi. inquit: *Quævis Rei-
publicæ administratio inimicitias, & dissi-
dia quædam affert. Quas ob res nomina
testium aperienda sunt omnibus etiam
Magistratibus, si modo id necessarium erit
ad eorum defensionem, quemadmodum
lege Regia planè constitutum est. In vi-
sitationibus verò non eduntur nomina te-
stium, quia neque poena ordinaria impo-
nitur. c. qualiter 2. de accusati. Regia. l. 11.
titul. 1. lib. 8. ordinati. cap. 1. de accusa. lib.
6. Paulus Parisius conf. 2. lib. 4.*

31 Illud palam est, unius hominis te-
stimonio plenam fidem habendam non es-
se: quod, non tantum legibus humanis, sed
etiam Divino jure frequentissimè consti-
tutum est; lex enim Deutero. ait; *In ore
duorum, aut trium testium peribit, qui in-
terfici-*

Cap. 19. perficitur; nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium. Et iterum: Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris facerit; sed in ore duorum, aut tricunum testimonia stabit omne verbum. Cap. 35. Et lib. Numero. Homicida sub testibus punietur, ad unius testimoniorum nullus condemnabitur. Et in Evangel. Matthaei: Adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel tricunum testimonia stet omne verbum: quod & alibi sèpè caverit. Deutero. 17. 19. Num. 35. Matth. 18. Joan. 8. 2. Corin. 13.

32 Plurimis quoque Pontificum, & Cæsarum constitutionibus id ipsum renovatum est. Et quamvis olim apud Cives Romanos magna esset Catonis auctoritas; nihilominus tamen orator quidam, cum unico testi credendum non esse diceret, neque si Cato, inquit, is foret. Auctor Plutar. in Catone Uticensi. Duo itaque, vel tres testes necessarii sunt ad plenam, cuiusque rei probationem; quia unus facile corrumpi, & perverti poterit; plures verò quam duo, vel tres in quacunq; causa requirere, grave admodum, atque adeo impossibile foret. *I. ubi numerus de testib. e. licet universis eo. tit. Episcopus Abulensis. in Deuter. cap. 19. quaest. 4. Domin. Soto lib. 5. de just. & jur. quaest. 7. art. 2.*

Sanctus Thomas in episto. ad Hebreos cap. 10. lectio 3. inquit. Quia in iudicio unus affirmat, alter negat, non plus credendum est uni, quam alteri; multitudini autem est credendum. Omnis autem multitudo completur numero ternario; & ideo sufficit quod sint duo cum accusante, sed tertius testis super additur ex abundantia. Et idem Divvs in Evangelium Joannis cap. 8. lectione 2. Dvorum hominum testimonium verum est; intelligendum est, quod pro vero in iudicio est habendum; cuius ratio est, quia in actibus humanis vera certitudo haberi non potest; & ideo accipitur inde id, quod certius haberi potest, quod est per multitudinem testimoniū; magis enim est probabile quod unus mentiar, quam quod multi.

33 Plures autem sunt exceptiones, quibus iuriisperiti probare conantur, unico testi nonnunquam habendam esse plenam fidem. Sed, utcunque res habeat in causis civilibus, in causis criminalibus tamen, uni testi credendum non est; id enim periculosisimum pariter, & iniquissimum est. Guilel. in Speculo tit. de testib. §. restat.

Anto. & Felin. in c. venienti t. eod. titul.

34 Cœterum ille casus censura dignus est, in quo multi putant unius testimonio plenam fidem habendam esse; tunc scilicet, cum quispiam de proprio facto testifificatur. *I. quero. §. ulti. de edilit. edi. I. cum probatio. de proba. I. si quis decurio. C. de fals. I. servare sponso de testib. I. interrogari. C. de que. Oldra. conf. 95. Salice. in l. si quis decurio. Paul. Castren. in l. quicunque. C. de serv. fugit. Alexand. conf. 197. lib. 7. Firmitia. in reperto. parte, testes duo. Socin. Senior, conf. 28. lib. 3. Ruinus conf. 105. lib. 4. Decius conf. 342. & 650. Alciat. in l. 1. §. ultim. de verbo oblig. Matth. de Afflict. Neapolitana decisione 369. Hippolytus conf. 111. & conf. 113.*

35 Sed quemadmodum paulò ante ostendimus, divinis, & humatis legibus frequentissime prohibetur, ne in detrimentum alterius, uni testi plenè credatur. Parvi autem refert, utrum de facto proprio, an de alieno quispiam testimonium dicat; cum securius homines in facto suo mentiri, quam in alieno possint. Neque est, meo quidem iudicio, cur in hoc magis, quam in illo, veraces, aut mendaces esse credantur; par enim est utrobiq; ejusdem hominis testimonii pondus. Quod si qua sunt jura, quæ prima fronte obitate videantur, ea, vel de ministro Reipublicæ, cui fides habeti solet in re aliqua levissima officii sui, vel de servo loquuntur, cui nonnunquam creditur ad damnum leve Domini sui. Quæ quidem jure singulari constituta sunt; neq; ad exemplum trahi debent in grave cuiuspiam detrimētum. Et ita plurimi Jurisperiti tradunt, quibus assentior. Cinus, & cæteri in l. si quis decurio. C. de fals. Anton. in c. cum à nobis de testib. Alex. conf. 192. lib. 6. idem Alex. & Jaso. in l. 2. §. si absens si ex noua. cau. ag. 1. & ambo. in l. neque is de acqui. hæred. Paul. Castren. conf. 337. lib. 1. Curtius Senior. tract. de testib. conclus. ulti. Caro. Ruinus conf. 19. & conf. 65. lib. 5. Tiraquel. de retract. §. 1. glo. 14. num. 50. Sylvanus conf. 17. lib. 1.

36 Duo igitur testes necessarii sunt ad plenam hæresis probationem; sed opus est, ut sint fide digni, & omni, quod ajunt, exceptione majores. Hinc est quod, quamvis excommunicati, & socii criminis non repellantur omnino, ut ne testimonium dice-

dicere queant adversus hæreticos, defensores, receptatores, & cœteros omnes suspectos, non tamen plena fides talibus testibus habenda est, nisi cum ex verisimili bus conjecturis, ex numero, ex personarum qualitate, aliisque circumstantiis, vera eos dicere perspicuum fuerit. c. infidei favorem de hæreti. lib. 6. & illic Archidiaco. Anchær. & alii Hippolyt. Marsil. consil. 109. S. iterum singulari 209. & rursus in prædicta 9. diligentè nume. 60. Gonsal. de hæret. prævi. questio. 13. Albert. lib. de agno scien. assertio. Catholic. questio. 34. Coras. lib. 5. Miscella. cap. 20.

37 Sunt autem qui putant participi criminis nullam fidem habendam esse, nisi tormentis testimonium ejus fuerit confirmatum. c. penult. 5. questio. 5. fulgos. conf. 171. Hoppolit. conf. 109. Gratus 59. lib. 2.

38 Verior tamen sententia eorum est, qui ajunt, solum criminis testimonio suo indicium facere, majus, aut minus, pro personarum qualitate, & criminum, & aliarum rerum circumstantiis; idq; etiam si sponte sine tormentis testimonium dixerit. Neque enim ex libero homine pro testimonio non vacillante questionem habere oportet. lex libero de questio. c. penul. 5. quest. 5. & inibiglos. & interpretes; regia lex 21. titul. 16. p. 3. & l. ultim. titul. 7. lib. 2. fori legum cap. 1. de testib. lib. 6. & illic docto. glos. & alii in l. si filium. C. de liberal. causa. Alexan. conf. 120. lib. 7. Corne. conf. 58. lib. 1. Ruinus conf. 158. lib. 5. Jafson. in l. 4. & sic tibi indicium de condi. ob turp. caus. Aymon. conf. 178. lib. 1. Caffan. in consue. Burg. rub. 1. & 5. Boherius decisione 319.

39 Tametsi autem fide dignissimi testes sint, nullum tamen erit pondus testimoniorum suorum; nisi de his, quæ planè scierint, non de his, quæ ab aliis audierint, testificantur. Quod scimus loquimur, inquit Veritas, & quod vidimus testamur; & testimonium nostrum non accipitis. Et Sapiens in proverb. Qui, quod novit, loquitur, iudicæ justitiae est. Demosthenes quoque in oratione 2. in Stephanum, dixit: Manifeste impudentiae esse, ea testari, quibus testis non adfuit. Et mox addit: Leges autem non ita loquuntur; sed quæ norit aliquis, & quibus gerendis interfuerit, ea testari jacent, atque tabulis inscribere, ut neq; adiungere licet quicquam, neque addere his, quæ

scripta fuerint; rem verò è vivente auditam testari non sinunt. Et Fabius: Gentium simul universarum elevata testimonia ab oratoribus scimus, & tota genera testimoniorum, ut de auditionibus; non enim ipsos esse testes, sed injuratorum afferre voces. Joan. 3. Proverb. 12. Quintili. lib. 5. cap. 7. l. testium C. de testib. c. licet ex quadam eodem titulo, & utrobique interpretes. Alex. Alex. 3. part. quest. 45.

40 Huc accedit Plautus in Truculento dicens: Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem. Qui audiunt, audita dicunt; qui vident, planè sciunt. Et incertus ille auctor, qui Ethnæ montis carmina scripsit, hæc inter alia inquit.

Non illic, duce me, occultas scrutabere causas:

*Occurrent oculis ipse, cogentque fateri.
Mille sub exiguo ponent tibi tempore
veras*

*Res, oculique docent; res ipse credere
cogunt.*

*Nec locus ingenio est, oculi, te judice,
vincent.*

Et Philo libro de confusione linguarum: Visus certus, potius quam fallax auditus, testis adhibendus est. Quapropter in optimè constituta Republica, lege cautum est, ne quis audita dicat pro testimonio: quia iudicium auditus naturaliter facile est corruptibile. Apud Mosem quoque inter vetita legitur: Non admittes auditionem vanam. Ubi non tantum interdicit, ne quis falsum sermonem, aut stultum accipiat auribus; sed docet, quod ad manifestam veritatis perceptionem, longè minus, quam visus idoneus habetur auditus, cum sit refertus vanitatis. Idem Philo, lib. de judice: Qui auritos testes accipit, vanè non sanè accipit; nam oculi rebus ipsis interveniunt, & contrebant quodammodo negotia, totaq; percipiunt, adjuvante luce, per quam illuſtrantur, deprebendunturque omnia; aures autem minus fidei habent, quam oculi, ut quibus nos cum rebus ipsis sit commercium, sed cum sermonibus rerum interpretibus, non semper veritatem seellantibus.

41 Præterea, hæretici, cum sint excommunicati, & infames, testificari nequeunt contra Catholicos. Quod primò Apostoli decreverunt, deinde Pontificum, & Cesarum legibus saepè renovatum, & constitutum est; postremò Majores nostri, cano-

nibus 4. Concil. Toletani, id ipsum inse-
ruerunt, addita ratione; quia sicut in fide
Christi suspecti sunt; ita in testimonio hu-
mano dubii habentur. *Apostoli cano. 74. c.*
non potest. c. pagani 2. q. 7. c. beatus 3. q. 4.
c. suspectos 3. q. 5. l. quoniam. C. de heret. no-
vella constitutio Justiniani 45. & Concilio
Toletano can. 62.

42 Hæretici verò testimonium adver-
sūs hæreticum admittendum est; ut (quod
Justinianus inquit) dignus sit testis litiga-
tore, ac talis qualis est reus. Neque enim
hæreticus in alio reprobare potest mores,
quos in se approbat. *l. quoniam C. de heret.*
& inibi Godofred. l. in arenam de inoffi. te-
stam. l. eum qui. 5. Julianus defurt. c. si ha-
reticus 2. q. 7. Lucas in l. veterani. C. de ve-
tera. lib. 12.

43 Et sicuti quibusdam placet, hære-
ticorum testimoniu[m] admitti potest, utraq;
parte approbante; vel cum rem à se gestam
explicant, exhibitis tormentis; vel cum
testimonium perhibent in causis gravjori-
bus, id est hæreleos, simoniæ, læsæ Majes-
tatis, expilatæ annonaæ; quibus casibus
eis creditur, si verisimilia dicant, vel sint
plures numero. *Bart. Jaso. Alciat. in l. 1.*
C. desum. Trinit. Brunus lib. 5. de heretic.
cap. 10.

44 Sunt etiam, qui putant, recipiendū
esse testimonium hæretici ad reorum de-
fensionem, ut ne facultas probandi inno-
centiam reis auferatur. *Felin. in c. de cœte-
ro. de testib. Guillel. Benedit. in c. Rainun-
tius de testam. part. qui cum alia. nu. 250.*

45 Sed, meo quidem judicio, vix un-
quam opiniones istæ recipiendæ sunt. Pri-
mò, quia nullo jure probantur; deinde,
quia legibus multis palam adversantur;
postremò, quia cum hæreticis omne com-
mercium Catholicis est interdictum,
omnisque communicatio prohibita. Non
igitur hæreticis testibus ullo modo cre-
dendum est; excepto si fortè tormentis
fatigati, occultum aliquid, & Reipubli-
cæ utile patefecerint. Ad summam Judex
magis scire poterit, quanta fides talibus
hominibus sit habenda. *l. 3. 5. 1. de testi-
bus.*

46 Illud præterea novisse conveniet,
quod quamvis consanguinei jure civili
cogi non possint, ut in causis criminalibus
contra consanguineos testificantur; si ta-
men sponte adversus eos testimonium

perhibent, plena fides illis, perindè atq;
aliis testibus extraneis, habenda est. *l. lege*
Julia cum seq. de testib. & illic Bar. l. Reg.
11. tit. 16. par. 6. & l. ult. tit. 13. p. 7.

47 Sed hoc amplius in causa hæresis
constitutum est, ut consanguinei tenean-
tur contra consanguineos, & propinquos
testimonium dicere; ac tantò firmius est
eorum testimonium, quantò à suspicione
odii consanguinci longius absunt. *Deut.*
13. c. si audieris 23. qu. 5. c. literas de præ-
jumpt. & ibi Abb. gl. in c. ult. de testi. lib. 6.
Aymon. Gravetta conf. 220.

48 Accedit eodem, quod qua ratione
sua cuiq; confessio plurimum nocet, cum è
contrario testimonium in rem suam nul-
lius ponderis sit; eadem omnino ratione,
validissimum est consanguineorum adver-
sūs consanguineos probabile testimoniū,
cum contra in favorem eorum nihil, aut
parùm prodesset. Nam quemadmodum
nemo unquam carnem suam odio habuit;
sic etiam nemo consanguineos suos gratis
odio habere existimandus est; Cum his
enim amicitiam (ut inquit Cicero in Læ-
lio) natura ipsa peperit. *l. 1. C. de confes. l.*
omnibus. G. de testib. ad Ephesios 5. c. non
astimemus 13. questio 2.

49 Hinc est, quod severius puniri de-
bet, qui falsum testimonium dixerit con-
tra consanguineum, quam qui adversus
extraneum; sicuti docet elegantè Demo-
sthenes priore in Stephanum oratione, di-
cens: *Propter quod igitur Stephanus exilio*
in primis dignus est, id ex me audite. In-
iquum est quemcunq; tandem opprimere fal-
sot testimonio; sed multò iniquius, & gravius
vindicandum in cognatos; Non enim scriptas
tantummodo leges talis homo, sed ipsius etiam
naturæ conjunctionem evertit. l. capitalium.
5. omnia admissa. ff. de pæn. confert. l. 1. cum
seq. ad l. Pom. de parric.

50 Et quamvis publicatis testimentiis,
non admittantur testes super eisdem arti-
culis, vel prorsùs contrariis; in causa ta-
men hæresis semper admittendi sunt, sive
in favorem Rei, sive contra illum. Et hæc
est sententia recepta communiter, quam
variis in locis asserunt. *Bal. Angel. Felin.*
& ingens agmen. c. fraternitatis de testib.
Clem. ult. eo. tit. Bal. in l. eos. 5. si quid. C.
de appell. Angel. in l. per hanc. C. de tempo-
rib. appellat. Domin. in c. ut officium. 5. ve-
rum de hæreti. lib. 6. Felin. in d. c. fraterni-
tatis

tatis. Alberti. in cap. 1. de hereti. lib. 6. qua.
16. num. 19. Ludovi. Care. tract. 1. de hereti. num. 124.

51 Cujus sententia fundamenta sunt
haec. Primum, quia publicatio secretò sic-
ri solet; quamobrem suspicio corruptio-
nis testium in his causis cessat. Alterum,
quia plurimum Reipublicæ Christianæ in-
terest, ut veritas in hoc judicio quocunq;
tempore manifesta fiat, ne vel heresis im-
punica sit, vel injuria puniatur innocens.
Tertium, quia per Inquisitionem contra
suspectos proceditur, quo casu testes sem-
per sunt recipiendi. o. constitutis 2. de te-
stib. Bar. & coeteri in l. 2. 5. si publico de
adulteri. Authen. at qui semel. G. de probati.
Innoc. Hostien. & alii in c. cum clamor de
testi.

Dan. 13.

Marci 14.

52 Testes autem concordes esse debent,
ut fides eis haberi queat; nam testes variis,
non modo fide carent; sed falsi esse facile
deprehenduntur; sic testes illi, qui con-
tra Susannam testificabantur, convicti fue-
runt a Daniele. Sic pessimi testes, qui con-
tra Christum Dominum, vel falsum testi-
monium dicebant, notantur ab Evange-
lista, quia non erant convenientia eorum
testimonia. Sic etiam cum Scevus, &
Natalis diversi olim interrogati, non con-
gruentia responderent, exorta suspicio
fuit, eos cum aliis multis adversus Nero-
nem conjurasse; Unde factum est, ut que-
stione habita, & conjuratione patefacta,
& ipsi, & Seneca, & Lucanus cives mei ce-
leberrimi, & coeteri omnes perirent; si-
cut Cornel. Tacitus lib. 15. annalium me-
morat. Danie. 13. Marci. 14. l. eos, & illic
Bartol. ad l. Corine. de fals. Feli. in c. cum
intua de testib. & alibi saepè.

53 Coeterum eorum testimonio plena
fides habenda est, qui concordant in
rerum substantia, quamvis in accidenti-
bus, aut levibus circumstantiis discrepant.
Nam, & memoria hominum labilis est, &
harum rerum oblivio facilis. c. nihil obstat
de verbo significia. l. quæ extrinsecus de ver-
bo obligat. l. quis sententiam. C. de penit. l. 2.
5. si quid autem de veter. jure enucleat. l.
peregre. de aquire. posse. Bart. in l. eos de
fals. Bal. in l. de quibus de legib. Fulgo. conf.
161. Cornelius confil. 34. lib. 4. Aretin. conf.
60. Alex. conf. 5. lib. 1. Socin. Senior. confil.
244. lib. 2. Thom. 2. 2. qu. 70. art. 2.

54 Quintum qui eundem, præmedita-

tuinque sermonem afferunt, suspectissimi
sunt; videri enim possunt, ad perhiben-
dum eisdem verbis testimonium, ante
conjurasse. Quam suspicionem Theologi
multi, & Jurisperiti plurimi consideran-
dam esse frequentissimè docent. l. 3. 6. 1.
de testibus Joan. Chrysost. super Matthæ.
hom. 1. & illic Theophilactus in fine exordii.
Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 2. Domin. Soto. lib.
5. de just. & jur. q. 7. art. 2. Bal. conf. 121.
lib. 2. Alexand. conf. 137. lib. 6. Decius conf.
627. Hippolyt. conf. 1. Gratus conf. 75. lib.
1. Paul. Paris. conf. 55. lib. 4.

55 Quamvis autem in eadem causa
nemo esse possit pariter accusator, & te-
stis; is tamen qui Judicibus hereticum
indicat, (quem Veteres indicem, vulgus
hodiè denunciatorem appellat) testis le-
gitimus est. Neq; enim ullo privato com-
modo talis testis movetur; sed Zelo San-
ctissimo Religionis ad publicam Ecclesiæ
Catholicæ utilitatem, ut hereticus corri-
gatur. Quod si is, qui fraterna corectione
utitur, in numero testium habendus est,
multo id magis fieri debet, cum ad publi-
cam etiam Reipublicæ utilitatem judici-
bus hereticus indicatur, & ita utimur. c.
in omni de testib. Domini. Soto. de ratio. re-
gend. secret. membr. 2. q. 4. & iterum lib. 5.
de just. & jur. q. 6. art. 2. conclus. 4.

56 Quæsum scio, si testis contra quæ-
piam de criminis heresis coram judicibus
testificatus sit, & postea moriens testimo-
nium illud revocaverit; cui nam testimo-
nio major fides habenda sit. Multi putant,
priori testimonio, non autem posteriori
credendum esse. l. generaliter. C. de non nu-
pes. l. 1. 6. si quis filium de carbo. edi. c. sicut
de testib. Bart. in l. eos de fals. Abb. & Phi-
llipp. Decius in c. per tuas de probatio. Ale-
xand. conf. 251. lib. 6. Cornel. conf. 58. lib.
1. Socin. Senior. conf. 253. lib. 2. Feli. in c.
literas de presumpt. Albert. in c. 1. de haret.
lib. 6. quæst. 16. nu. 72. Boherius decis. 108.

57 Hujus sententia rationes magni ro-
boris sunt; quia prius testimonium coram
judice, solenni juramento præstito, dictum
fuit; posterius vero privatim, & sine jure
jurando perhiberi solet. Sed, & si contra
prius testimonium in posteriori juraverit,
jam eo ipso planissimè constat eum esse
perjurum, cui fides habenda non sit. Ac-
cedit eodem, quod ex priori testimonio,
jus alteri quæsum est, quod idem testis

ab eo auferre non potest. Postremò prius testimonium suspicione caret, posterius verò aliorum persuasione dictum præsumi potest. Quam suspicionem olim Demosthenes oratione adversùs Phormionem elegantè objecit Lampidi testi, dicens: *Lampis, quo iste nititur, testimonium dicit, cum ab initio negarit, se recepisse aurum; vos verò decerstentes eum recepisse, non futuri estis testes negotii? & ita, quæ verè dixit, non utemini pro argumento & quæ verò commentus est deinceps, postquam corruptus est, ea credibilia esse existimabitis?* Atqui multo justius est, Athenienses, ex his, quæ ab initio dicta sunt, conjecturam capere potius, quam ex his, quæ postea concinnata fuerunt. Nam ea non edocitus, sed veritatis studio dicebat; hac posteriora per Mendacium, & ad suam utilitatem.

58 Tametsi autem supra scripta sententia plerunque vera, & recipienda sit; in causa tamen heresis audiendus est interdum testis, qui contrariū dicit ejus, quod prius testificatus erat. Scilicet cum apparuerit manifestis indiciis, eum non levitate, odio, aut pretio, sed zelo Catholicæ fidei testimonium prius velle corrigeare. Quod tunc sanè intelligi poterit, cum probabilem causam retractationis ostenderit, & verisimilibus argumentis, & conjecturis posterius testimonium verius esse existimari possit. c. accusatus. §. licet de heret. lib. 6. Curti. Senior. conf. 69. Hippolyt. conf. 109. Covaru. lib. 2. variarum resolutionum cap. 13.

59 Ac tantò quidem magis morienti credendum est, quantò minus ad peccandum ad eo tempore audax est. Quis enim

Minus ad peccandum audax qui moritur.

credat eum, qui moritur, mentiri, ac falsum testimonium dicere? Nihil à morientibus singitur, inquit Fabius; nihil enim vita laborante simplicius; moriens quidē existimandus non est immemor salutis aeternæ, cum locus salubri poenitentiae non relinquitur. Spes enim longioris vitæ maximum fascinat homines, eosque ad peccandum audaces facit; qua destituti morientes, prixterita peccata plangere, non autem alia noua committere solent; *Quandiu hic sumus*, inquit Chrysostomus, anima voluptatum illecebris delinita, tristia ægre admittit animo; cum verò migratura ex corpore est, tunc iam maiore continetur meta, quippe quæ ad ipsa judicii pervenit limi-

na; Cum enim pulsare animam metus mortis incipit, ignis instar, praesentis vita omnia succidens, philosophari etiam cogit, & futura sollicitamente versare. Fabius declama. 17. Signorol. conf. 78. & 106. Alexa. conf. 14. lib. 3. Feli. inc. exhibita. de homici. Guillel. Benedi. in c. Rainutius de testam. parte, in extremis positus, num. 19. Hippolyt. in practica. §. restat. Ludov. Rom. & Joan. Igneus in l. si quis gravi. §. 1. ad Syllani. Chrys. epist. 2. ad Tim. hom. 5. col. pen.

60 Neque audiendi sunt, qui putant non aliter posteriori testimonio fidem habendam esse, quam cum testis prius testimonium corrigit contra haereticos in favorem Catholicæ fidei. Nam etsi prima fronte Alexandri IV. constitutio, id planè dicere videatur; mens tamen Legislatoris aliud procul dubio vult. Æqualitas enim servanda est in judicio inter Accusatorem, & Reum; neque favorabilius esse debet heresis rerectio, quam innocentis à tam gravi criminе liberatio. Quid? quod favorabiliores Reis esse debemus, & ad absolvendum, quam ad condemnandum proniores; longèque satius est nocentem absolvere, quam innocentes punire. c. accusatus. §. licet de heret. lib. 6. scire, oportet. §. aliud de excusa. tutorum. l. ex facto. de vulga. & pupil. l. ult. C. de fructi. & lit. expen. L in sacris 3. & ibi Lucas, & Joan. de Plate. C. de prepos. Sacro. Scrin. lib. 12. l. favorabiliores de regul. jur. l. Arrianus de actionib. & obligatio. l. absentem de pen.

61 Item illud sciendum est, quod testibus singularibus, seu discordibus, tametsi plurimi sint, heresis probari plenè nequit; opus enim est ad integrum probationem, ut saltem duo testes concordes sint. c. licet causam de probat. c. licet universis de testib. Bal. conf. 394. lib. 2. Anton. in c. cum oporteat de accusat. Joan. Lup. allegatione de heresi. §. 12. Albertinus referens plures, in cap. 1. de heret. lib. 6. quest. 16. num. 54. Hippolyt. conf. 109. Boerius, decisione 342. Paulus Parisius conf. 2. lib. 4.

62 Qua in re partitio à Baldo tradita consensum ferè omnium meruit; Is enim ait, testes singulares, vel contrarios, vel omnino diversos esse, vel ferè ad eundem finem tendere; qui contrarii sunt, fidem sibi ipsis abrogant; sunt enim eorum testimonia se se refellentia, & inter se collidentia; & non modò plenam probationem non

non faciunt; sed interdum etiam, ut falsi puniendi sunt. *Bal.* in c. licet causam de probatio. *Daniel.* 13. c. ex tenore c. cum causam de testib. *Aymon.* de antiquit. part. 4. §. sed enim.

63 Testes autem plurimi singulares, & prorsus diversi, perinde sunt, ac si unus tantummodo testificaretur. Si enim primus de hac, secundus de illa, tertius de alia re longè diversa testimonium dixerint, & plurimi alii similiter; nihil magis aliquid gestum esse probabunt, quam, si unus tantum perhibuerit testimonium; quia revera singuli seorsum de singulis teſtantur. *c. nihilominus* 3. q. 9. *Bal.* in l. juris jurand. *C.* de testib. *Decius* conf. 649. *Aymon.* loco prænotato nu. 4. §. 7.

64 Si vero testes diversi, & singulares fuerint, de rebus tamen connexis, vel de his, quæ ad eundem finem tendunt, testimonium dixerint; quamvis in causis criminalibus plena fides illis non sit habenda; nihilominus tamen plusquam semiplenam probationem faciunt. *Bal.* in c. licet causam de probatio. *Felin.* in c. licet ex quadam de testib. *Decius* conf. 650. *Aymon.* loco memorato nu. 8. cum seq. & conf. 35. §. 73. & 78.

65 Cui confine est, quod ad probandum rem individuam, vel continuum actum, sat est ut partes ejus probentur per testes singulares; verbi gratia, ad probationem plenam Sacrificii Eucharistie, sufficit, quod à singulis testibus, de singulis ejusdem Sacrificii partibus testimonium perhibeat; & ita plerique Jurisperiti tradunt; quibus ego vehementer assentior, quia in toto consentiunt. *l.* 3. in principio de acqui. possessio. glos. in c. nihilominus 3. quæst. 9. *Felin.* citans plurimos in c. licet ex quadam de testi.

66 Illud quoque multis placere video, quod ad probandum aliquid generale, sufficient singulares testes, qui de singulis speciebus testimonium dicant. Veluti ad probandum jurisdictionem generalem, satis sit, quod singuli testes de singulis speciebus, aut actis jurisdictionis testificantur; quia omnes, ut isti ajunt, in generali jurisdictione concordant. *Glos.* in l. ob carmen. §. ultim. de testib. *Innocen.* *Bal.* *Anto.* *Abb.* *Joan.* *Imolen.* & alii à *Felino* relati, in c. licet ex quadam de testibus. *Anchar.* conf. 277. *Alexan.* conf. 92. lib. 5. *Aretin.* consil.

60. *Corne.* conf. 34. lib. 2. *Hippoly.* conf. 1. *Boherius* decif. 23. *Aymon.* conf. 73. lib. & plenius lib. de antiquit. part. 4. §. sed enim *Alberti* in cap. 1. de hæret. lib. 6. quæst. 16. num. 48.

67 Sed verior sententia est, quod talibus testibus fides non sit habenda; quia in specie proposita, omnes singulares, atque diversi sunt; neque aliquid inventur duobus testibus comprobatum. Unde relinqu nullo modo potest, quod generalis jurisdictionis probata esse intelligatur; quandoquidem nulla species ejus duabus testibus probata est. Et ita multi Jurisperiti tradunt, quibus accedo. c. licet causam de probatio. & inibi *Bal.* item *Hofstien.* infum. titu. de testib. §. quæ diversitas, *Innocen.* in c. licet ex quadam de testib. *Ricard.* & *Bal.* in l. ob carnem. §. ultim. de testib. *Joan.* *Imol.* in c. cum oporteat de accusa. *Alex.* & alii, quos refert *Jas.* in repe. l. admonendi de jure jurand. col. 114.

68 Sunt etiam qui ajunt, probari posse testibus singularibus, aliquem hæreticum esse; ut puta, si unus testis, de quadam hæresi, alias de alia, & alii ibidem de aliis hæresibus ejusdem hominis testimonium dixerint; jam probatum erit in genere (ut isti asserunt) hominem illum hæreticum esse. *Jacob.* *Butri.* in l. *Arriani.* *C.* de bare. *Jacob.* de Aret. in l. testium. *C.* de testib. *Bal.* in c. cum omnes de consti. *Joan.* *Imol.* in c. cum oporteat. de accusa. *Joan.* *Lup.* *Senior.* tract. de hæret. cap. 12. *Curtius* de testib. concl. 37. *Albert.* in cap. 1. de hæreti. lib. 6. q. 16. nu. 51. *Aymon.* *Cravet.* conf. 78. lib. 1. & loco prænotato num. 11. *Zanchi.* cap. 13.

69 Horum tamen opinio periculosa est, & omnino falsa. Quamobrem à plurisque Jurisperitis confutata, & ab Inquisitoribus jam olim jure quam optimo explosa, & ejecta est. *Anto.* in c. cum oporteat de accu. *Joan.* *Andr.* in c. ut officium. §. 1. de hæret. lib. 6. & illic *Domini.* in §. verum, *Bal.* conf. 394. lib. 2. *Cardin.* in *Clemen.* 1. §. verum de hæreti. *Salicet.* in l. testium. *C.* de testib. *Alexand.* conf. 72. lib. 1. *Jaso.* in rep. l. admonendi de jure jurand. colu. 114. *Philip.* *Decius* in c. licet causam de probatio. *Conrad.* *Brunus* lib. 4. de hære. cap. 9.

70 Quod autem opinio illorum falsa sit, & absurdita, cui vis etiam semidocto facile perspicuum esse poterit. Nam quemad-

admodum testibus singularibus, atq; diversis probari non potest heres in specie, ut paulo antea ostendimus; sic etiam talibus aliquem hæreticum esse in genere ullo pacto probari nequit. Nisi enim aliqua species hæresis duobus, aut pluribus testibus planè probata sit, non potest inde inferri, hæresim in genere plenè probatam esse. Neq; enim inferri potest verum esse in suo genere, ex eo, quod non potest dicari verum in tali specie; ut quidam Jurisperiti recte ante hos tradiderunt. *Salicet i. l. testium. C. de testibus. Conrad. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 9.*

71 Ad hæc, si testibus singularibus probari posset aliquem hæreticum esse, probari quoq; talibus testibus posset, quempiam furem, adulterum, sacerdum, aut quidvis aliud esse. Pat enim ratio, imò eadem prorsus militat in probatione horum omnium, atque id genus aliorum criminum. Deinde probari nequit, Petrum hæreticum esse, nisi aliqua hæresis ab eo dicta, vel facta, pluribus testibus in specie probetur. Postremò, de singulis hæresibus accusari, defendi, & convinci quilibet hæreticus debet, & itidem ad fidem conversus errores singulos nominatim confiteri, & abjurare tenetur; non igitur sufficere poterit, ut probatio generalis adversus eum testibus diversis, seu singularibus fiat. Neq; est cur in hæresi probanda recedi possit à regulis Juris; prefertim cum in hoc judicio, quia maius periculum vertitur, cautius sit agendum. *c. nt officium. §. verum de hæretic. lib. 6. Bal. cons. 98. lib. 1. Aymon. Craveta cons. 262.*

72 Coeterum ineptissimum illud est, quod ipse audivi quoddam dicentes, pluribus testibus singularibus probari posse aliquem hæreticum esse in genere; ac si possibile esset, hominem aliquem hæreticum esse in genere. Quod si quispiam serio id fieri posse contendat; jām (ut Augustin. verba usurpem) nemo doctus risum Quid genus. tenebit, nemo non succensabit indoctus. Genius est, ut Porphyrius, coeteriq; definiunt, quod prædicatur de pluribus differentiis specie; est sānè genus, universale, generale, & commune, incertum, confusum, & informe; quod verè prædicari potest de pluribus diversis speciebus, aut individuis diversarum specierum; quod generale est, nec visu, neque tactu, neque ullo

sensu comprehenditur, ut cīvis meus Seneca inquit; sed cogitabile est. Homo generalis sub oculos non venit, sed specialis venit, ut Cicero, & Cato. Animal in genere non videtur, sed cogitatur; videtur autem species ejus, equus, & canis. Et sicuti Mercurius Trismegistus in Asclepio inquit: *Omnia genera immortalia sunt, species vero, seu forma in proposito est certa res, quae justa centitudine, qualis, & quanta sit, apparet.* Multum autem interest inter genus, & speciem, sive formam; Genus enim neq; videri, nec tangi potest; individuum autem, sive forma tangitur, & videtur, & nullō modo genus esse potest. Itaq; probatio in genere nusquam est, ut rectissime dicit Alciatus. Ex quibus omnibus, multisque aliis, perspicuum est, tam non posse hunc, aut illum hominem hæreticum esse in genere, quam species genus esse, non potest. *i. si peculium de manu. testam. Franci. Titelma. lib. 1. dialectica considera. cap. 7. Seneca epist. 59. Alciat. lib. 10. Parergo. cap. 16.*

73 Eisdem omnino rationibus evidenterissimum est, neminem in genere cinædum esse posse; neque enim possibile est, probare in genere aliquem cinædum esse; quia testes in specie debent sui testimonii rationem reddere. Proinde, quamvis Regia lege pragmatica sanctum sit, ut in hujus nefandi criminis cognitione procedatur, sicuti in crimine hæresis, & lafæ Majestatis; nihilominus tamen testibus singularibus nemo plenè convinci potest, esse cinædus. Cum autem quidam anno superiori clamaret dicens; probatum esse in genere testibus singularibus, reū quendam esse cinædum, me respondisse memini; Si nefandum crimen probatum est in genere; pœna similitè irrogetur in genere; saluum sit individuum, & cinædus in genere, si libet, comburatur. Vide Paul. Paris. conf. 163. lib. 4.

74 Ergo, ut à digressione reflectamus ad id, quod erat institutum; neque in genere, neque in specie probatur hæresis testibus singularibus. Neq; enim hæc probatio excipitur à generali regula juris. *c. licet causam de probationi. c. bone 1. de electio. c. nihilominus 3. quæst. 9.*

75 Duo tamen casus ab ea regula sunt excipiendi. Prior, cum testes de eadem specie hæresis testificantur; Sed singulares

res sunt in loco, & tempore; hi enim concordant in ejusdem hæresis probatione, locus verò, ac tempus extraria sunt, & ut Jurisperiti loquuntur, non plurificant hæresim sibi dicitam, & continuatam. *Salicet. in l. testimoniis. C. de testibus Brun. lib. 4. de heret. cap. 9. Albert. lib. de assertio. Catho. quæst. 34.*

76 Horum sententia verissima est, ut mihi quidem videtur. Primum, quia tempus, & locus non sunt circunstantiae necessarie ad probandam hæresim. Deinde, quia diversitas testimoniis in aliis, quam in substantia, non abrogat fidem eorum. Ad hæc, perinde facit hæreticus, qui variis locis, & temporibus, eandem hæresim repetit; ac fur, qui id, quod rapuit, & furatus est, singulis testimoniis ostendit, variis temporibus, & locis. Postremò absurdum admodum esset, ut seductor quispiam singulos homines totius populi seorsum doceret suas hæreses, & tamen universorum testimoniis convinci non possit; quod nemo sanus probabit. *Thomas 2.2. q.70. art. 2. Bart. in l. eos. ff. de fals. cuius sententia communiter est recepta. l. inficiando. §. infans. ff. de furtis, & inibi Bart.*

77 Excipitur & posterior casus, cum testes singulares ad eundem finem tendunt, & plures sunt, & fide digni. Nam si eorum testimonia verisimilia sunt, judex poterit plenam fidem eis adhibere. Quod quidem à plurimis traditum, & usu forensi receptum est. *l. 3. §. 1. & l. ob carmen. §. ult. ff. de testib. Paul. & Cacialup. in l. admonendi. ff. de jure juran. Brun. lib. de indic. col. 3. Socin. conf. 262. lib. 2. Scepola. conf. 3. Decius conf. 163. Curtius junior conf. 106. Gravet. conf. 78. Hippolyt. singul. 114. & in l. 1. §. ad questionem. ff. de quæstio. Tiraquel. de pœniscusa. 51. nu. 106. Sylvan. conf. 36.*

78 Post hæc, de refutandis testimoniis quedam sunt adiicienda; quia sola eorum rejectione Reorum cause nonnunquam defenduntur. Est autem locus à testimoniis, & contra testes Jureconsultis, Rhetoribusq; communis. Multa enim pro testimoniis, & contra testes ab utrisque dici solent; sed ea, quæ pro testimoniis dicuntur, breviter cōcludi possunt; quia quilibet bonus esse præsumitur, donec probetur contrarium. A testimoniis itaq; dicitur secundum auctoritatem, & vitam testimoniis, & constantiam, & verisimilitudinem testimoniorum. *l. sci-*

re. §. sufficit de excusat. tutorū. c. 1. descrutin. & lib. 2. rhetor. ad Herenni.

79 Contra testes verò dicere poterit Reus, eos esse infames, fures, raptores, & *Quid Reus facinorosos, excōmunicatos, servos, pauperes, & perfidæ nationis. Id, quod eleganter facit Cicero in oratione pro Lucio Flacco, qui testes Græcos nimium elevat, dicens nullam gravitatem, nullam constantiam, nullum firmum in Græcis hominibus consilium, nullam deniq; testimonii fidem, perditos Græcorum mores usq; ad danda mutua testimonia. Hæc, & id genus alia multa ad refutandos, testes obiici possunt. c. testimonium de testib. & inibi glof. & interpres Arist. rhetorice ad Alexand. c. de testimoniis. & testibus. Cicer. lib. 2. rhetorica ad Herennium. Fabius lib. 5. institut. orato. cap. 7. Trapezuntius lib. secundo cap. 1.*

80 Hæc tamen omnia in causa hæresis fidem testimoniorum elevant; sed testes ipsos penitus non refellunt. Quamobrem à judicibus consideranda sunt, non autem à Reis probanda. Verum exceptiones ille adversus testes admitti debent, quibus probatis, perspicuum esse possit, eos, non zælo justitiae, sed malignitatis fomite prohibuisse testimonium. Ut si dicatur, quod testes adversus Reum conspirarunt, aut quod inimici sūt, vel subornati, aut quippiam simile. *c. in fidei. de hæreti. lib. 6. c. pertuas 1. de Simon. c. repellantur. c. cum oporteat. c. cum dilectus de accusat. c. conspiratores 3. quæst. 4. Paul. Paris. conf. 2. lib. 4.*

81 Cum autem exceptiones justè adversus testes obiiciuntur, admittendus est Reus ad earum probationem. Quia in re testes cautè sunt interrogandi; itaut, quoad fieri possit, eos lateat, qui fuerint illi testes, qui contra Reum prohibuerunt testimonium. Id verò fiet, interrogando testes à Reo productos, non solum de inimicitia, vel conspiratione testimoniū; sed etiam aliorum hominum, qui non dixerunt adversus Reum testimonium. Quod prudenter admodum quadam Senatus epistola plenius cautum est.

82 Ad probandas exceptiones contra testes accusatoris, non sunt admittendi consanguinei reorum intra quartum gradum; sicuti repelluntur in probatione defensionis obliquæ, seu indirectæ; quoniam poena hæreticorum ad dolorem, & injuriā

riam consanguineorum porrigitur. Et ita multis Senatus consultis veteribus, & novis, constitutum est. c. filii de hereti. lib. 6. l. 2. ff. de liberali causa.

83 Supradictum, ut de perjuris, & falsis testibus, & eorum corruptoribus cursim aliqua differamus. Ac primùm queri potest, qua poena coercendus, si perjurus testis, qui juravit, se celatum testimonium suum, & postea illud ante publicationem retexisse convincitur. Respondimus olim crimen stellionatus extra ordinem, pro modo culpæ, ac damni, plectendum esse. Judices igitur justo arbitrio poterunt condemnare istum, ut publicam penitentiam agat; vel poenam pecuniariam solvat; vel in exilium abeat; vel deridendus publicè trahatur, vel fustibus cædatur. Quod, si criminis qualitas id fortè depositit, ad tremes etiam condemnari poterit. l. 3. & l. ultim. de crimi. stellio. l. qui falso, & ibi Florian. de testib. c. si testes. & item qui falso q. qu. 3. glo. in l. si duo patroni. & ultim. de jure juran.

84 Nunc autem de falsis testibus dicendum est, quorum crimen gravissimum quidem est; ut enim Isidorus inquit lib. 3. de sum. bono: *Testis falsidicus tribus est personis obnoxius, primum Deo, quem pejando contemnit: deinde iudici, quem mentiendo fallit: postremò innocentì, quem falso testimonio ledit.* Quamobrem justissimè multis, variisque poenis, falsi testes puniri possunt. *Deum enim citare testem mendacii, scelus est nefarium, ut ait Philo. lib. de decalogo.* Et post aliqua: *Falsi testes multis, magnisq; molestiis se involuunt; primò sanctam veritatem violant, qua nihil est in rebus sacratiis, Solis in morem illustrante negotia, ne quid eorum in obscuro lateat. Deinde, notitiam rerum, quasi nocte quadam tegunt, & caligine, & in justos adjuvant, adversanturque in juriam patientibus, dum quæ neque viderunt, neque audierunt, neque cognoverunt, se certò scire, & probè tenere asseverant. Addunt, & tertium peccatum pejus prioribus; quoties enim desunt argumenta, aut probationes, quæ ex scripto fiunt, ad testes recidit controversia, quorum verba pro regulâ sunt judicibus pronuntiaturis sententiam; necesse est enim, ut his solis attendatur, cum nemo adsit iudex alius. Hinc sit, ut qui litem perdunt, gravati testimonio, injuriam patientur, cum potuissent vincere;*

& judices Iniquitatis, non Justitiae opinione lucifaciant. cap. 1. de crimi. falso. Isidor. lib. 3. de sum. bon. cap. 59. Jurisperiti in l. 2. C. de reb. credit. & indi. cap. 1. de crimi. falso. & in cap. 2. de rescript. & in c. querelam de jure jurando. & sàpè alibi.

85 In causis civilibus falsi testes coerceri possunt pena legis Corneliae de falsis, & insuper condemnandi sunt, ut parti læsa damnum solvant. Lege autem Regia usi recepta, damnum datum pendit falsus testis in causa civili, & præterea quintus quisque dens ab eo publicè elevetur. l. 1. ad l. Corn. de falso. Paul. Joan. Andre. & cœteri in cap. 1. de crimi. falso. regia l. 3. titul. 12. lib. 4. fori legum.

86 In causis vero criminalibus, falsus testis puniendus est poena talionis. Hoc est eadem poena, qua Reus erat plectendus, si objectum crimen fuisset ab eo commissum, & plenè coram judge probatum. Quod lege Divina primo sanctum, deinde multis Civilibus, & Regiis constitutis renovatum est. Deute. 19. l. 1. §. 1. ad l. Corne. de sic. c. hæc imago. 33. quest. 5. Danie. 13. regia Taurina. l. 83. Alexand. conf. 55. lib. 7. Feli. in c. sicut de testib. Jas. in §. item si quis postulante de action. col. 14. & in l. si legibus. C. si cont. jus vel util. publici. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 10. columnæ ulti. Covaruvjas lib. 2. variarum resolutionum cap. 9.

87 Lege quin etiam duodecim tabularum falsus testis ex Saxo Tarpejo, quod miræ altitudinis erat, præcipitabatur. Verba legis hæc sunt: *Qui falso testimonium dixisse convictus fuerit, è Saxo Tarpejo deiicitur, quæ poena cum fortissime nimis dura Phavorino philosopho visa es- set; Sextus Cæcilius jureconsultus hæc inter alia dixisse fertur; An putas, Phavorine, si non illa etiam ex duodecim tabulis de testimonii falsis pena abolevisset; & si nunc quoque, ut antea, qui falso testimonium dixisse convictus es- set, è Saxo Tarpejo deiiceretur, mentituros facisse protestimonio tam multos, quam videmus? Acerbitas plerunque ulciscendi maleficii bene, atque cautè vivendi disciplina est. auctor. Aut. Gel. lib. 20. no- cti. Attica. cap. 1.*

88 Hodie vero nemo sic damnari potest, ut è Saxo præcipitur. Et tamen poena olim usitata fuit, non solum apud Romanos, ut ex Plutarcho in Romulo, & item

*Quam ma-
gnum falso-
rum testimoniū
piacitum.*

*Quid pena
talionis,*

Item in Camillo, & ex aliis plurimis constat; sed etiam apud nostrates, ut ex ipsis legibus septipartitis, quivis facilè intelligere poterit. Illud tamen non est silentio involvendum, quod Cornelius Tacitus lib. 5. annalium retulit; Marium quendam Hispaniarum ditissimum, Tiberii temporibus delatum, incestasse filiam, Saxo Tarpejo dejectum justè fuisse. *I. si diutino. de pœnis regia l. 6. tit. 31. par. 7. Seneca controversial. 3. & rursus declamatione 3. lib. 1. regia l. 9. tit. 18. & l. pe. tit. 21. p. 2.*

*Incessuofus
pater d. S. J.
do Tarpejo
precipit. i.
ms.*

91 Si quis autem alius falsus testis pessime delinquit; is profectò maximè, qui virum Catholicum hæreticum esse testatur; tum, quia sub prætextu pietatis gravissimo periculo innocentem exponit, quippe cum testium falsorum nominibus occultatis, vix se defendere queat; tum etiam quia impudentius, audacius, & horribilis facinus est coram Inquisitoribus, & religiosis viris in causa hæresis, quam coram tabellione, aut pedaneo aliquo Judice, falsum testimonium in alia causa dicere. Accedit huc Demosthenes oratione adversus Phormionem dicens: *Alia res est, Athenienses, in vestros ovlitus intuentem, testari falsum, quam apud arbitrum; Apud vos enim, & indignatio vehemens, & pœna proposita est mentientibus; apud arbitrum autem securè, & impudenter testantur quidquid collibitum fuerit.*

Eit quoque falsus testis, qui refert quidem verba ipsa Rei; sed de his testificantur alio sensu, quam prolati sunt; verbi gratia, si ea non integra refert, vel ait ea fuisse affirmando dicta, cum referendo, aut interrogando, prolati fuerint. Sic D. Hieronymus in Matthæum cap. 26. querit, quo modo falsi testes sunt, si ea dicunt, quem Dominum dixisse legimus; & respondet statim; *Sed falsus testis est, qui non eodem sensu dicta intelligit, quo dicuntur.*

90 Falsus igitur testis in causa hæresis relinquendus est Curiae Seculari, & pena talionis puniendus. Qua in re extat Leonis X. diploma, quo Inquisitores possunt falsum testem Curiae Seculari relinquere, irregularitatis securi. Mea tamen sententia, non quilibet falsus testis dimittendus est judicibus secularibus; sed ille dunatax, qui Reo notabilitè nocuit. Neque Inquisitores testem, qui falsum testimonium dixit, in probatione obiectorum ad-

versus alios testes, punire debent pœnaltionis; sed extraordinaria aliqua coertione; quemadmodum quibusdam epistolis senatus Sanctæ Inquisitionis plenius continetur. *4. instruet. Toletana. cap. 11. & supra num. 76. Socinus Senior conf. 103. cum sequenti. lib. 1.*

91 Et si autem summo jure omnes falsi testes in causa hæresis comburi possent, bonis etiam publicatis; æquius tamen, & benignius est, ut qui falso testimonio parvum nocuerunt, extra ordinem puniantur, quod quidem frequentissimè fieri solet. Falsi enim testes cum hæreticis, & pœnitentibus in publicum spectaculum trahuntur, mitella picta, infamanteque, conspicui; nam hodie quoque invaluit ea consuetudo, cuius Angelus, & Jas., aliquem meminerunt, deinde fustibus cædi, vel in tritimes mitti, vel alia extraordinaria coertione puniri solent. *Angel. & Jas. in l. si duo patroni. 5. ultim. de ju. jur. Joannes Bernard. in pract. cap. 87.*

92 Quæsitum fuit, utrum filii, & nepotes falsi testis, qui combustus fuerat, infames essent, & aliis pœnis obligati, quibus liberi hæreticorum afficiuntur; Et Causidicus quidam nō imperitus ajebat, falsorum testium, & hæreticorum liberos exæquandos esse, ne pœna eorum dissimilis sit; Verum id neque usquam relatum, neque unquam receptum est; neque enim æquè delinquit falsus testis, qui uni novere voluit; atque hæreticus impius Christianæ Republicæ hostis pestifer, & existiosus; sed & si demus par esse utriusq; crimen, nulla tamen lege sancitum est, ut liberi falsi testis, hæreticorum liberis exæquentur. Leges autem pœnales non sunt producenda, quamvis par causa id exigerre videatur. Etsi enim nō desit ratio, deest tamen auctoritas, & voluntas, sive arbitrium Legislatoris. *c. pœnæ de pœnit. dist. 1. Alfon. Castrus lib. 1. de potestate legis pœnalis cap. 7.*

93 Sed talionis pœna, quia per quam dura est, in desuetudinem ferè abiit; non igitur ea uti debent Inquisitores, nisi maxima causa. Prætereo sciens plurima, quæ de pœna talionis diffusè traduntur à plurimis. *Matth. 5. c. hac autem vita 23. q. 4. Aristo. & ejus interpres 5. ethi. cap. 5. Gellius lib. 20. noct. atticarum cap. 1. Thom. 2. 2. q. 68. Episcopus Abul. exod. 21. q. 26. &*

iterum Levit. 24. quæst. 12. & rursus Matth. 5. q. 322. Budæus in l. jas Civile de just. & jure. Alciat. lib. 9. parerg. juris cap. 8.

94 Quæsum scio, an testis, qui in causa hæresis falsum testimonium dixit, veniam petens, antequam Curiæ Seculari relinquuntur, admittendus sit ad poenitentiam subeundam, sicut hæreticus ad Ecclesiam conversus admittitur. Cui quæstiōni respondet, parcendum non esse testi pœnitenti; quia hæretico tantummodo id concessum est, ut ad Fidem Catholicam redeat. Accedit huc, quod cum falsus testis innocentem hæreticum esse testatur, ille pœnitentiam agere non debet, nec errorem aliquem confiteri potest; quippe cum Catholicus sit; unde relinquitur, quod innocens, tanquam pertinax, & impenitens condemnandus erat. Jure igitur falsus testis id pati debet, quod fratri suo facere cogitavit. l. qui ea mente defurt. Deut. 19. Joan. de Platea. in l. 1. C. de grege. Domi. lib. 11. Bald. in l. ult. C. de accusationib. regia lex Taurina 83.

95 Sed quamvis pœnitentia testi falso non profit, ut non coeretur eadem pœna, qua hæreticus ad Ecclesiam conversus puniendus erat, mitius tamen agendum est cum eo, qui se ipsum detulit; præsertim si alios, etiam ejusdem conjuratio- nis socios, Judicibus indicaverit. Id enim & publica utilitas, & ipsa clementia suadet, ac multis etiam legibus, & exemplis comprobatur. l. C. de his qui se defen. lib. 10. & l. 1. de deserto., & occulta lib. 12. l. quisquis. §. ult. C. ad l. Julii. Majest. Regia. l. 5. titu. 2. part. 7. Joan. Igne. in l. 3. §. si ex stipulato. & Silla. nu. 26.

96 Eadem quoque pœna talionis puniri debet, qui pretio, aut precibus testem corrupit, ut falsum testimonium diceret, quia ejusdem criminis particeps est. Qui nimò plus delinquit is, qui testi mandat, vel persuadet, ut falsum testimonium dicat, quam testis ipse; quia nocendi animum prior habet, & alium ad idem facinus impellit. Qua ratione eadem omnino pœna coercendus est, qui mandavit ali- cui, ut quempiam testem corrumperet. Quandoquidem ipse primò peccavit, & alios peccare fecit. Et ut Julius Paulus inquit: *Initium rei præstitit. l. non ideo minus.*

C. de accus. l. non solum. §. si mandato meo. & inibi Bar. de injuri. l. si ego quodvi, aut clam. c. mulieres. §. 1. & illuc Feli. de- sent. excom. Clem. 1. de paeni. l. 15. damnum dat, qui jubet dare, & ibi Decius, & coete- ti de reg. jur. Tiraq. de penis, caus. 37. & seq.

97 Hoc facinus ante multa secula per- petravit impia illa Jezabel, mandans ut contra Naboth submitterentur duo falsi testes, qui eum blasphemasse dicerent; quos Divina Scriptura filios Diaboli, & filios Belial, & viros diabolicos nominat; illi autem dixerunt contra Naboth fal- sum testimonium, scilicet, *Benedixit Na- both Deum, & Regem.* Quamobrem edu- xerunt eum extra Civitatem, & lapidibus interfecerunt. Ubi obiter adnotandum est, verbum, *Benedixit*, pro *maledixit*, per antiphrasim positum esse: id quod fre- quentissimi in Scripturis Divinis fieri so- let. Si quidem blasphemiae crimen, anti- quis illis, & piis hominibus, tam fuit in- vilum, & execrabile, ut proprio vocabu- lo ipsum nominare refugerent. *Scriptura Divina*, ut Chrysost. ait, *benedictis male- dicta velavit*; ut tu fidelis discas, cum alieni malituria narraveris, eadem verborum honestate velare; neque boneferis turpibus operam præbens; sed turpium locutionem fu- giens. Propterea inquit Apostolus: *Omne verbum turpe non exeat de ore vestro.* Et Philip. presbyt. inquit. *Non fuit ausus scri- ptor historiae, ore suo blasphemie verbum ex- primere, sciens Divinitati etiam contrariis verbis dicendis summam deberi reveretiam.* 3. Reg. 21. Chryso. homi. 4. de patien. Job. Ambros. lib. de Nabuth. cap. 11. Franc. Ti- telm. post alios in annot. ad primum c. Job.

98 Postremò, si testes testibus adver- sentur; præferendi sunt plures paucioribus; viri foeminis: nobiliores plebeis; af- firmantes negantibus; testes Reorum testi- bus accusatorum; deniq; præferendi sunt, qui probabiliora, & verisimiliora testi- monia dixerint. l. quod major ad munici- pia. l. ob carmen. §. ult. de testib. c. in nostra. eod. titu. c. ulti. de sent. & re judi. glo. in l. diensi proferre. §. si plures de arbitr. Regia. l. 40. cum sequen. titul. 16. part. 3. Philip. Cornel. consil. 123. lib. 4. Socinus Senior. consil. 244. lib. 2. Felin. in c. in nostra de- testib. Decies in c. in præsentia. de probati.

ANNOTATIONES.

7 Sed jām ad Hēreticos revertamur &c.
Hēreticos crimen, quemadmodum reliqua, probari testibus omnes perhibent DD., & quotidiana S. Inquisitionis usus testatur. est tex. in c. ut officium. §. Verū in principio, & in c. Accusatus. §. licet de Hēretic. in 6. De materia Testium in causis Hēreticorum, vide præceteris Ioannem Romanum in singularib. fidei singul. 187. & sequen. Eymeric. 3. part. Direct. quest. 62. & multis sequentibus ubi Pegna. Author. Lucernæ, & Locatum in praxi. Verbo Testes num. 1. & sequen. Farinac. de hēreti q. 188. per totam, & eundem Pegnā in praxi Inquisit. lib. 2. cap. 5. & sequen. ubi Carenā in annotationib. ad eadem Capit. & de Off. S. Inquisit. 3. par. tit. 5. & sequen.

8 In primis autem &c.

Forma solemnis hujusmodi juramenti, est, quod Testes jurent tactis Sacrosanctis Evangelii, ut expressè docet Glos. in c. fraternitatis in verbo Iur. m. de testib. & quāravisi Clerici in Sacris constituti jurare soleant tacto pectore; in Sacro tamen Inquisitionis Tribunalī, ubi causæ gravissimæ sunt, Testes comparentes, solita demissa forma, tactis Sacrosanctis Evangelii, & ipsi jurare solent. Et nota esse de tanta necessitate hoc Iuramentum ante Testium examen præstandum, ut si forte omitteretur, quāmvis postea, examine confessio, præstaretur; nihil examen per Testes factum probaret. Vide tex. l. Insurandi ibi priusquam perhibeant testimonium, ff. de testib. & quæ allegat Barbos. in c. fraternitatis in 6. eod. tit.

Quid esset agendum in casu, quo Testes brachiis carerent, lege consilium Carenā 3. part. tract. de S. Off. tit. 7. §. 1. nū. 6. quod est, ut Inquisitor Iuramentum per procuratores specialiter ab ipsis Testibus ad jurandum constitutos, reciperet.

9 Deindē Testes &c.

Nota, quod hæc solemnitas examinandi testes coram duobus Viris religiosis, non est in usu; examen etenim fieri solet coram Inquisitore, Advocato fiscalis, & Notario. Castropal. part. 1. tract. 4. disput. 8. punct. 15. §. 3. num. 6.

10 In eadem autem examinatione &c.
Super quānam ab Inquisitoribus interrogandi sint Testes. Vide P. Massin. in prax. S. Off. par. 2. fol. 37. prim. impress. & Eymeric. 3. part. Direct. in forma examinandi testes nn. 72. ubi Pegna comment. 17.

11 Ad hoc Testium examinatio &c.
Concordat cum hac Doctrina, quod olim refert Pegna in Praxi lib. 2. cap. 63. num. 7. expressum, fuisse ab EE. DD. Cardinalibus S. Romanæ, & Vniversalis Inquisit. his verbis: Gratissimum foret Santiss. & DD. Cardinalibus Inquisitoribus Generibus, ut Episcopi per se ipsos in his causis tractandis, & iudicandis assisterent.

16 Ex testimoniis tamen.

Repetitio testium post item contestatam, adeò est necessaria, ut nisi sine ipsis, nihil Indicium, aut probationis fiat. Vide Farinac. de hēreti quest. 188. §. 1. num. 21. qui docet ab hac sententia recedendum non esse, & refert quid sit in praxi apud supremum totius Christianæ Republicæ Generalis, & Romanæ Inquisitionis Tribunal; sed nota, quod Testes possunt à Reo haberi pro repetitis, quo in casu, & si non repetantur, & indicium, & probationem facient, dempto tamen, si ageretur de hēretico negativo convincendo, ad effectum traddendi illum

Curiæ Seculari; nam tunc, cum de maximo agatur præjudicio, non obstante Rei declaratione, qua velit testes habere pro repetitis, testes contra ipsum examinatos Inquisitor repetere solet. Vide Farinac. loc. nuper cit. num. 27. & de Testibus quest. 72. num. 149. & sequen. An autem iustis de causis Testium repetitio fieri possit ante litis contestationem, assertunt Canonistæ in c. quoniam frequenter ut lit. non contest. has refert Simanc. inferius num. 23. Vide Caren. de S. Off. part. 3. tit. 7. de Testib. quo ad Exam. §. 5. num. 45.

25 Præterea &c.

Intellige, quod hæc Doctrina procedat in casu, de quo paulo supra num. 16. nam in aliis contrarium servari in supremo S. Romanæ Inquisitionis Tribunalī docet Farinac. ibid. citat. eodem loc.

31 Illud palam est &c.

Testi singulari plena fides non adhibetur in Tribunalī S. Officii, si contra Reum deponat; etiam si esset Cardinalis, vel Rex, aut Papa; at si in favorem Rei deponat cum juramento, & in iis, quæ suæ peritiæ sunt, v. g. Infirmum esse, torqueri per aliquam indispositionem non posse, & similia, tunc ei creditur plenè. Vide Caren. de S. Off. par. 3. tit. 5. de Testib. quo ad pers. §. 13. nu. 84. & quæ supra notavi tit. 51. de probat. nu. 3.

36 Duo testes igitur &c.

Hac Simancæ Doctrina videtur dirimi controværia, qua inter se pugnant DD. quarentes, an duo testes in hæresis criminé ad Reum condemnandum sufficient; nam qui affirmativam tenent sententiam, sunt de testibus omni exceptione majoribus intelligendi; sicuti ē contra, qui negativam tinentur, de testibus, qui omni exceptione maiores dici nequeunt, interpretantur. Calderin. tract. de hæret. rubr. de senten. Inquisit. num. 1. & nota, quod sicuti verum est, quod in causis fidei, & casibus expressis à jure, Testes etiam inhabiles admittuntur; sic quoque verissimum extat, quod per talem admissionem ab eis corum non tollitur inhabilitas. Caren. de S. Off. part. 3. tit. 5. de Testib. quo ad person. §. 12. num. 73. Vide quæ supra notavi tit. 51. num. 7. & quæ ibidem docuit Simanc. nu. 9.

38 Verior tamen sententia eorum est.

Indicium facere socium criminis, non probatum, hic dicit Simanc; ut sciamus ejus depositiōnem non sufficere ad condemnandum; sed solummodo ad inquirendum, vel ad torquendum, vel ad pœnam extraordinariam, secundum quod Iudicii visum fuerit, juxta personarum qualitatem, & adminiculorum concursum. Immo quod nec ad torquendum satis sit docet Locat. in Prax. Verbo Complices nu. 1. Vide Farinac. de hæreti quest. 188. §. 4. num. 83.

39 Tametsi &c.

Nota, quod Testes, quos vocant de auditu alieno, seu de auditu auditus, licet non probent, faciunt tamen aliquam levem præsumptionem, quæ tamen in Viro maximæ famæ non sufficit ad capturam, ut docet Carenā de S. Off. part. 3. tit. 6. de testib. quo ad dict. §. 2. num. 10.

45 Sed meo quidem judicio &c.

Quicquid sit de hac sententia, certum est, quod in hæresis ermine affirmativam tenuerunt Castropala. in Opere Moral. disp. 8. punct. 15. §. 1. nu. 1. & sequen. & Farinac. de Hæreti quest. 188. §. 7. nu. 115. & 116. ubi tamen, quod non integri testes sunt.

47 Sed hoc amplius &c.

An consanguinei in S. Inquisitionis tribunal pos-
sint in favorem consanguineorum Reorum ex-
aminari , sicuti contra eosdem examinantur ; dic
quod non ; nisi fortasse inter eos reperiretur , qui
spectatæ esset probitatis ; nam in tali casu posse
examinari ad deponendum pro consanguinei in-
nocentia probanda , docet Farinac . qui supra num.
151 . nūm verò censendi sint testes integri , negan-
tem vide Canter . de plen . probat nu. 13 . vers . Di-
xi supra .

53 Coeterum &c.

Nota , quod Testes dicuntur non convenire in sub-
stantia rerum , quando non sunt concordes circa
locum , & tempus , vel cum in verbis discrepant ,
cum agitur de verborum formalitate probanda .
Sous . in Affor . lib . 2 . cap . 6 . § . 1 . nu . 15 . & Borell .
in summ . decif . tom . 2 . tit . 12 . nu . 5 .

55 Quamvis autem &c.

Vide supranot . tit . 19 . de denunciat . nu . 17 .

60 Neque audiendi sunt &c.

Auctores hujus sententiae Simancæ concordantem
vide Caren . de Off . S . Inquisit . par . 3 . tit . 6 . de testib .
quo ad dict . § . 7 . nu . 61 . Vers . att . amen horum DD .

63 Testes autem plurimi &c.

Quæ hoc numero , & sequentib . docet Simanc ; ea
prorsus refert , & probat Caren . loco nuper cit . § . 5 . de
Testib . singul . à nu . 29 . usq ; ad nu . 41 . in hoc tantum
à Simanca discrepare videtur quod Simanc . nu . 75 .
ait , esse testes concordes , qui de eadē hærefoe spe-
cie deponunt , quamvis singulares sint in loco , &
tempore , & nu . 76 . rationem reddit , quia locus , &
tempus , inquit , non sunt circumstantiæ necessariæ
ad probandam hæresim ; Quod negat Caren . , hac
suffultus ratione , quod , cum hæresis sit semper in
individuo probanda , & diversitas loci , ac temporis
actum hæresis diversificet ; eadem diversitas loci , ac
temporis erit ad hæresis probationem necessaria , &
per consequens Testes de loci , & temporis diversi-
tate deponentes , licet de eadem specie hæresi , sem-
per erunt singulares , & nunquam poterunt dici
contestes , sive concordes . Hunc vide loco cit . num .
35 . in respons . ad Sous & argumenta .

72 Coeterum ineptissimum &c.

Hujus sententiae , quam hic Simanc . ineptissimam
vocat , & apud Doctos ridiculam ; fuit Zanchin . in
tratt . de hæretic . cap . 13 . num . 5 . ubi Campeg . in ad-
dit . litter . C . verbo singulares . Paris . conf . 2 . num .
89 . lib . 4 . Hippol . Riminald . conf . 39 . nu . 17 . lib . 4 .
& ante istos Butrigar . l . Arriani . C . de Hæretic . Sa-

licet . int . quicunque post nu . 1 . eodem C . & I . de
Anan . in cap . 1 . num . 7 . in fine . extra de hæretic .

73 Eiusdem omnino &c.

Lepidum Simancæ respōsum , quod in hoc capi-
tulo ab ipso refertur , ob sui egregium leporem no-
tandum est ; ex hoc enim apparet quam inconsulto
dictum fuerit ; Quempiam Hæreticum esse in ge-
nere , testium singularitate probari posse .

78 Post hæc &c.

Vide quæ supra notavi tit . 17 . de defensionib . Reor .
num . 9 .

89 Est quoque falsus Testis &c.

Adde vocari quoque falsum testem , qui interroga-
tus reticet veritatem . Farinac . de hæref . quæst . 188 .
§ . 2 . num . 42 .

90 Falsus igitur testis &c.

Hæc doctrina intelligitur in casu , quo falsò Accu-
satus propter falsam Testis depositionem , fuisse &
ipse Seculari Curia relictus . Zanard . in summ . Di-
vinor . Præcep . par . 2 . Rubr . de testib . in caus . fid . § .
sed notandum est primò .

91 Et si autem &c.

De falsorum Testium punitione , vide præ cœte-
ris Bovadill . in sua Politica lib . 5 . cap . 2 . num . 75 . &
sequen . & nota quod hodie ex stylo Supremi Tri-
bunalis S . Romanæ Inquisit . falsi testes regulariter
ad tritremes ad tempus damnari solent ; maximè si
subornati , & corrupti falsum deponant . Diana
resol . moral . par . 4 . tract . 7 . resol . 16 .

92 Quælitum fuit &c.

Hæc Simancæ sententia verior est , & communis ,
quam recipit quoq ; Lel . Zecb . in summa part . 1 . tit .
de fid . Rubr . de hæref . cap . 11 . nu . 14 . & Sanchez . in
præcep . Decalog . lib . 2 . cap . 27 . nu . 25 .

93 Sed talionis poena &c.

Talionis poena neminem condemnandum , nisi
suprema Inquisitione priùs consulta , docuit Pegna
in addit . ad Eymeric . 3 . part . Direct . comment . 122 .
quæst . 73 . vers . iam quamvis .

95 Sed quamvis pœnitentia &c.

Adde mitius quoque puniendum esse falsum Te-
stem , si falsitatem depositam sponte detegat , & fa-
teatur . Lel . Zecb . in summa par . 1 . tit . de Fid . rubr .
de hæref . cap . 11 . num . 14 .

98 Postremò , si testes testibus adver-
satur .

Est indubitate apud DD . omnes conclusio ; quod
plures Testes inter se contrarii , & mutuò sibi ad-
versantes , nihil probant , & advicem se collidunt .
Vide Farinac . de Testib . qu . 65 . nu . 2 . & sequen .

De Tormentis Titulus LXV.

S U M M A R I U M .

1 Vastio quid sit .

2 Q uæstionum , & tormentorum
usum multis apientes viri non
probant .

3 Q uæstionibus resistendum esse docet Cic .
in partitionibus .

4 Q uæstionum , & tormentorum usum
improbat Cic . in libris ad Herennium .

5 Tormenta improbant D . Augustinus ,

Ludovicus Vives , & alii .

6 Ludovicus Vives reprehenditur , quod
locum Cic . in oratione pro Diotario per-
peram intellexerit .

7 Ludovicus Vives reprehenditur , quod
tormentorum usum iniquum esse dixe-
rit .

8 Tormentorum usum necessarium esse .

9 Tormenta non condemnant Rhetores .

10 Tor-

- 10 Tormentoruna usum Viri Sanctissimi probant.
- 11 Inquisitores torquere possunt, & debent vehementer suspectos.
- 12 Tormentis neminem debent judices exponere, nisi prius, an id iura permittant, accuratissime expendant.
- 13 Tormentis quando utendum.
- 14 Tormentis ut quispiam condemnetur, duo potissimum necessaria sunt.
- 15 Tormentis non debet quispiam condemnari, nisi indicia magna sint, & vehementer urgentia.
- 16 Indicia urgentia, ubi bene probata fuerint, eorum exemplum Reo exhibendum est.
- 17 Torquere hominem, inauditum, iniquum est.
- 18 Torqueri ut quispiam possit, exigitur, ut accusator id postulet.
- 19 Torqueri possunt haeretici, cum id judicibus expedire videbitur.
- 20 Haereticis ad tormenta damnatis sententiae copia facienda est, ut si velint, appellare possint.
- 21 Judex, qui per imperitiam, vel dolomia lo aliquem torserit, qua pena afficiendus sit.
- 22 Indicia arbitrio judicis estimanda sunt.
- 23 Torqueri potest Reus, si unius hominis fide digni testimonio infametur, nisi ipse bona sit fama.
- 24 Torqueri posse Reum unius hominis fide digni testimonio infamatum, probatur.
- 25 Torqueri potest Reus, cum eis haereses semiplena probatae sunt.
- 26 Torquendus nemo est solo testimonio ejus, qui particeps fuit criminis.
- 27 Confessio criminis extra judicium facta, ad Reum torquendum sufficere creditur.
- 28 Torqueri potest, qui post commissum crimen fugit, antequam accusetur.
- 29 Fugientes, antequam accusentur de commissio criminis, non semper vehementer suspecti sunt.
- 30 Alcibiades, & Demosthenes accusati, au-fugerunt.
- 31 Torqueri potest Reus, qui suspectus cum sit, vacillat, mentitur, & pejerat.
- 32 Vultus, & coloris mutatio signum est animi sibi male conscientis.
- 33 Torqueri non possunt Rei propter sola signa externa vultus, aut similia.
- 34 Torqueri tunc posse Reum, cum ab eo crimen fuisse commissum publica fama est, sunt qui teneant.
- 35 Fama crebra, & constantis vis.
- 36 Torqueri propter solam famam non debet Reus.
- 37 Torqueri ut quispiam possit propter famam, quid requiratur.
- 38 Fama, quam mendax, & vana plerunque sit.
- 39 Fama quo pacto à Fabio describatur.
- 40 Fama mala Tertullianus, & Hieronymus enumerant.
- 41 Fama unde ortum habeat.
- 42 Plebis insipientia, & temeritas.
- 43 Plebis vitia.
- 44 Torqueri possunt in crimen haeresis, omnes, qui torqueri possunt in crimen læse Majestatis.
- 45 Minores viginti quinque annis torqueri possunt propter haeresis suspicionem.
- 46 Torqueri possunt ob crimen haeresis Monachi, & Sanctimoniales, & Religiosi omnes.
- 47 Clericos, & Religiosos torqueri non posse, nisi infamati sint, quidam afferunt.
- 48 Clerici ob vehementem suspicionem torqueri possunt.
- 49 Clerici, & Monachi rarius, & mitius torquendi sunt.
- 50 Clerici torqueri non debent à Ministro, seu tortore Laico.
- 51 Tormentis occulta crimina debet Judex diligentius explorare.
- 52 Torqueri potest, qui confitetur se dixisse, aut fecisse aliquid haereticum, negat tam intentionem haereticam.
- 53 Sententia, qua Reus ad tormenta damnatur, notificanda est Promotori scalvi.
- 54 Judex praesens esse debet, dum quæstio habetur.
- 55 Torqueri publicè non solent Rei apud Hispanos.
- 56 Tormentis Reos condemnatos Judices benignè admonere debent, ut veritatem simpliciter fateantur.
- 57 Tormentis condemnati Rei, quo pacto à Judice interrogandi sint.
- 58 Tormentis haeretici damnati, quomodo interrogandi sint ab Inquisitoribus.
- 59 Tormentis haeretici damnati, non dese tantam, sed de aliis etiam interrogari possunt.

- 60 Torqueri potest suspectus de heresi, & plenè etiam convictus, in caput alienum.
- 61 Tormenta quomodo adhibenda sint.
- 62 Tormenta neque semper, neque in omni causa, & persona exercenda sunt.
- 63 Tormenta pro criminum gravitate infi-
genda sunt.
- 64 Confessio in tormentis extorta nihil Reo
nocere potest, si Reus ipse tormentis ini-
què fuerit expositus.
- 65 Carcer species tormenti est.
- 66 Torquendi si multi sint, à quo incipien-
dum.
- 67 Tormentis extorta confessio non satis est,
ut Reus condemnetur, nisi eam postea
ratam habeat.
- 68 Metus vis, & potentia.
- 69 Confessio quando dicatur extorta metu
tormentorum.
- 70 Confessio tormentis extorta parùm effi-
cax est, nisi post tormenta à Reo fuerit
confirmata.
- 71 Confessio tormentis extorta, quomodo no-
cere possit Reo confitenti.
- 72 Iudex quando, & quomodo alloqui de-
beat illum, quem adit, ut confessionem
- ab ipso tormentis extortam ratam ba-
beat.
- 73 Ratihabitio etiam necessaria est, quando
Reus, vel testis in tormentis contra alios
testificatur.
- 74 Tormenta qui per negans vincit, hoc ipso
objectiona crimina diluit.
- 75 Torqueri iterum quando Reus debeat.
- 76 Torqueri quoties possit Reus.
- 77 Torqueri Reus ter non debet.
- 78 Tormenta sapientis olim repetita in justis-
simè aliquando fuerunt.
- 79 Torqueri an iterum possit Reus, qui post
quam in tormentis confessus est, sequen-
ti die confessionem factam negat.
- 80 Tormenta an in causa heresis repeti pos-
sint, cum Reus, quod tortus fuerat con-
fessus, postea negat.
- 81 Torqueri an tertio possit Reus, qui bis
confitetur, & revocat.
- 82 Tormenta quando fortassis tertio repeti
poterunt.
- 83 Judices quid in questionibus habendis
considerare debeant, ut veritatem ex-
plorare possint.
- 84 Indicia non ita perspicua, & evidenter
esse possunt, ut fallere sè non queant.

De Tormentis.

Quæstionum, & questionum usus in causis crimi-
nalibus frequentissimus est, & Inquisitores Apo-
stolici sèpissimè Reos tor-
quere solent. Quamobrem non erit alienum, de questionibus in praesentia differe-
re. *Quæstio autem est*, ut Arist. inquit, in-
vita consciæ hominis confessio.

2 Tot verò, ac tanta contra questiones dicta, & scripta sunt, ut non defint, qui putent, iniquum esse torquere hominem, quem nondum constat esse nocentem. Ade-
de quod quæstio, sicut Ulpianus ait, res
est fragilis, & periculosa, & quæ sèpè ve-
ritatem fallat. Nam plerique patientia,
sive duritia, ita tormenta contemnunt, ut
exprimi ab eis veritas nullo modo possit;
alii tanta sunt impatientia, ut in quovis
potius mentiri, quam pati tormenta ve-
lent. Et ita fit, ut etiam vario modo fa-
teantur, ut non tantum se, verum etiam
alios criminentur. *I. I. 3. quæstio. de quæsti.*

3 Accedit eodem, quod Cicero in participationibus oratoriis docet, *Sæpi questionibus resistendum esse*; quod, & do-
lorem fugientes multi in tormentis ementiti
persæpe sunt, morisque maluerunt falsa faten-
do, quam verè inficiando, dolere; multi etiam
suam vitam neglexerunt, ut eos, qui his cha-
riores, quam ipsi sibi essent, liberarent. Alii
autem, aut natura corporis, aut consuetudi-
ne dolendi, aut metu supplicii, aut mortis,
vim tormentorum pertulerunt; alii ementiti
sunt in eos, quos oderunt.

4 Idem Cicero, sive quis alter lib. 2.
rhetor. ad Herenni. contra questiones, ait;
dolori credi non oportere; quod alius alio sit
recentior in dolore, quod ingeniosior ad com-
miniscendum, quod denique sèpè scire, aut
suspiciari possit quid quæstor velit audire;
quod cum dixerit, intelligat finem sibi dolo-
ris futurum. *Eis enim qui torquentur, cre-
di non oportet, quod extorta veritas laboret,*
*sitque tum minus tuta, quod varia sint inge-
nia hominum, varii affectus, varia toleran-
tia.*

tia. Sunt enim nonnulli constantes in tormentis more Stoicorum, qui securi pœnarum, securi cruciatum, nibilo magis veritatem prodant; alii sunt pœnarum impotentes, qui facilè mentiantur, dum cessaſt cruciatus.

5 Divs quoque Augustinus inquit: *Judicia hominum de hominibus, quām sunt misera, quām dolenda!* quid, cum in sua causa quisq; torquetur, & cum queritur, utrum sit nocens, cruciatur; & innocens luit pro incerto crimine certissimas pœnas; non quia illud commisſe detegitur; sed quia non commisſe nescitur; at per hoc ignorantia *Judicis plerunq; est calamitas innocentis;* & quod est intolerabilius, cum propterea *Judex torqueat accusatum,* nec occidat nesciens innocentem: fit per ignorantiae miseriam, ut & tortum, & innocentem occidat, quem, ne innocentem occideret, torserat. Et post pauca: *Hi, qui arguuntur, vi doloris plerunque superati, & de se falsa confessi, etiam puniuntur innocentes;* cum jam torti fuerint innocentes: quod & si non morte puniantur, in ipsis, vel ex ipsis tormentis plerunq; moriuntur. Cui addit Ludovicus Vives: *Sicut torquemus homines, ne infantes moriantur, ut magis eorum nos misereat, quām si morerentur; usquæ adeò gravjora sunt sapè tormenta, quām mors.* An non frequentes quotidie videmus, qui mortem perpeti malint, quām tormenta, & fateantur fieri crimen de supplicio certi, ne torqueantur? Etiam innocentes cogit mentiri dolor, ut Mimus ait. Et sicut canit Tibullus: *Frangit fortia cor da dolor.* Et Seneca declamatio 6. inquit: *Verba dolor parūm considerat.* Augu. lib. 19. de Civit. Dei. cap. 6. & inibi Ludovi. Vives.

6 Obiter tamen notandus est error Ludovici Vives, viri aliqui non indocti, qui eodem loco non intellexit, cur Cicero pro Dejotaro dixerit: *More majorum de servo in Dominum, ne tormentis quidem queri licet.* Näm si jus civile ignoravit, quo id frequentissimè constitutum est; certè historici eum id ipsum docere poterāt, quorum unum, aut alterum locum breviter in præsentia memorabo, quia præpositæ materiae congruunt. Cornelius Tacit. lib. 2. annal. Libonis causam referens, post alia inquit: *Neg. ante Reo, agnoscentes servos per tormenta interrogare placuit.* Et quia veteri Senatus consulto, quæſio in caput Domini prohibebatur, callidus, & novi juris reperitor Tiberius, mancipari singulos actori pue-

blico jubet; scilicet, ut in Libonem ex servis, salvo Senatus consulto, quereretur. Flavjus quoque Vopiscus in Tacito retulit, cavisle Tacitum Imperatorem, ut servi in dominorum capita non interrogarentur, ne in causa Majestatis quidem. Nec enim oportet, ut Julius Paulus inquit, salutem dominorum, servorum arbitrio committi. Adde quod sicut Aristot. dixit: *Magis consentaneum est, servos adversus Dominos, quo suum effugiant cruciatum, ementiri, quām multos dolores, & corporibus, & animis tolerare, quia nihil mali patientur, ubi mentiri voluerint.* l. unius. §. servo. de quæſtionibus. Aristotel. lib. rhetor. ad Alexand. c. de quæſtione l. 1. & 2. C. de quæſt. Carolus Sionius lib. 1. de antiquo jure Romanorum cap. 6.

7 Illud verò gravjori censura dignum est, quod idem Ludovicus Vives, omnem tormentorum usum condemnans, ait; tyrranicum id esse inventum, charitati, & mansuetudini Christianæ; sed & omni etiam humanitati contrarium. Addit etiam, hoc utile non esse, & sine damno Rerum publicarum tolli posse. Præterea, multas esse Gentes, & quidem barbaras, quæ ferum, & immane arbitrantur torquei hominem, de cuius facinore dubitatur: *Profectò, inquit, carnifices animos habemus, qui sustinere possumus gemitus, & lacrymas tanto cum dolore expressas hominis, quem nescimus, sit ne nocens.* Quid? quod acerbam, & per quām iniquam legem sinimus in capita nostra dominari; cum suspiciones tormentis armamus, & inimicis delationibus. Et tandem fortissima esse ait, quæcunque Rethores contra tormenta dicunt; quæ verò pro tormentis futilia, & imbecilla.

8 Sed quidquid id sit, quod ille contra omnium ferè Gentium leges, & mores licentiosè tentavit; ambigi sanè nullo modo potest, an torqueare liceat hominem vehementer suspectum; id enim vetus, & Tormentorum usus antiquissimus. Neque tantum apud Ethnicos usitatum; sed etiam apud Catholicos omnes vigent hodie, semperque moribus receptæ sunt in Christiana Republica justissimæ leges, quæ torqueare homines jubent, à viris Sapientissimis, & usu Rerum publicarum prudentissimis, non ab insipientibus, aut barbaris conditæ. Neque quispiam est negotiorum forensium usq; adeò

ad eum ignarus, qui non planè intelligat, nullum ferè criminale judicium sine tormentis recte tractari, aut peragi posse.

9 Neque Rhetores ipſi tormenta contemnunt, quinimò pro quæſtionibus cùmque atque contra quæſtiones dicere docent. Ac primū Aristot. inquit; *Cum utile fuerit vehementer efficere quæſtionem, diſcendum erit, ut privatim quidem homines de valde necessariis, circitatem autem de maximis rebus, & quæſtionibus probationes capiunt, quoddque teſtibus certior est quæſtio; Nám teſtibus mentiri conducit ſepè; quibus autem quæſtiones admotaſunt, veritatem loqui plurimum utilitatis afferit; ſic enim cruciatiuſ celerrime liberantur.* Et Isocrates in Trapezitico: *Video autem vos quoque, neq; publicis, neque privatis in rebus quicquam fide maiore dignum, aut verius existimare tormentis, ac firri quidem poſſe, ut aliqui ſubormentur, ut teſtes ſint rerum non factarum; per cruciatuſ autem exortata teſtimonia, perſpicue offendere, utri vera dicant.* Cicero quoque Rhetorum, & Oratorum Princeps, in Topicis dixit: *Facit etiam neceſſitas fidem, quæ tūm à corporibus, tūm ab animis naſcitur; Nám & verberibus tortri, & igne fatigati, qua dicunt, ea videtur veritas iſa dicere.* Fabius item, quæſtioneſ vera fatendi neceſſitatem vocat. Et Seneca in Troade:

Verberibus, igni, morte, cruciatu eloqui Quodcumque celas adiget in vitam dolor: E' pectori imo condita arcana eruerit: Neceſſitas plus poſſe, quam pietas ſolet. Quid attinet plura de hiſ? Plenae ſunt orationes Veterū, ac Novorū. Arist. rheto. Ad Alex. c. de quæſt. Fabi. lib. 5. inſti. orat. cap. 4.

10 Viri qui etiam Sanctissimi hęc eadem ferè dicere ſolent. Beatus Cyprianus traſtatu illo elegantissimo contra Demetrianum inter alia inquit: *Torqueri debui, ſi negarem, ſicut in ceteris quæſtionibus torquentur rei, quiſe negant, crimine, quo accuſantur, teneri; ut facinoris veritas, qua indice voce non promitur, dolore corporis exprimatur.* Et in fine traſtatus de idolorum vanitate. *Dolor tormentorum, veritatis teſtis eſt.* Item Ambroſius lib. 2. de Caim, & Abel: *In iudicis ſecularibus impositi equuleo torquentur negantes; & quædam tangit iudicem misericordia conſitens.* Et Eusebius Pontifex ad Episcopos Galliæ ſcribens ait: *Veritatem diversis cru-*

ciatibus à latebris ſuis religiosus tortor exti- geret debet; ut dum poenis corpora ſubiiciuntur, quaegesta ſunt, fideliter, & veraciter exquirantur. Neq; Diſpē Augustinus quæſtiones iſtas reprobat; quinimò fatetur ingenue; leges, qua reos torquere jubent, civitatis in quantalibet pace manentibus de- eſſe non poſſe; neq; iudicem ſapientem ab his abſinere debere, quippe cum conſtringat eum humana ſocietas, quam defere nefas ducit; cui quidem prodeſſe intendit, ne criminis ſint impunita. Nec facit hęc nocendi voluntate; ſed neceſſitate neſciendi; & tamen quia cogit humana ſocietas, neceſſitate etiam iudican- di. Hęc ſunt verba Divi Auguſtini, qua quidem non ſolum Gentilibus, & de Gen- tilibus (ut Ludovicus Vives comminiftur.) Sed generaliter omnibus, ac de omnibus etiam Christianis dicta fuſſe, quivis facilē intelliget; Ac de his quidem ſatis arbitror dictum. *Hester. 12. Ambroſ. lib. 2. de Caim, & Abel. cap. 9. c. penul. 5. quæſt. 5. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei cap. 6. c. circumceliones 23. quæſt. 5. Joan. Major. in lib. 4. ſent. diſtinct. 15. quæſt. 22. Silve- ster in ſumma verbo inquisitio 2. ſ. nono.*

11 Tametsi autem Inquisitores Cle- rici, & Sacerdotes eſſe ſoleant, nihilominus torquere poſſunt, & debent vehe- menter ſuſpectos, ut errores confeffi, conver- tantur, & vivant. Eodem enim fine Pau- lus tradidit Corinthium Satanę in interi- tum carnis, ut ſpiritus ejus ſalvus fieret; Ille hæreticum interficit (ut apud Hiero- nymum eſt) qui hæreticum eum eſſe pati- tur. Coeterum noſtra correptio vivifica- tio eſt, ut hæreſi moriens, vivat Catholi- cæ fidei. 1. Corinth. 5. Hieronymus lib. 3. adverſus Pelagianos.

12 Verū quia plurimi, & periculo- ſiſſimi ſunt abuſus iudicium in quæſtioni- bus, ut Galindus noſter in apologia, & in- veſtiva commemorat, & nos iſpi ejus rei teſtes ſumus; iudices omnes hortamur, ut ante oculos Deum habentes, neminem prius torqueant, quam id fieri jura per- mittant; aliud enim facere Zelus eſſe for- taſſe poterit, ſed iniquus ſane, ac non ſe- cundum ſcientiam. Inde enim facile fit, ut innocentis male torqueatur, & extorta falſa confeſſione, multo pejus, iuſtiusq; dampnetur.

13 In primis autem animadvertere oportet, non eſſe à quæſtionibus incipien- dum;

Aet. 2. ſcen.
1.

S. Petres
tormentorū
uſum pro-
bantes.

Tormento-
rum uſum.
D. Auguſt.,
quoque non
daminat.

Suſpedi de
hæreſi non
facile tor-
quendi.

dum ; sed ita demum ad eas veniendum esse , cum suspectus est Reus , & aliis argumentis ita urgetur , ut sola ejus confessio acesse videatur . *l. 1. de questionib. l. milites. C. eod. titul. c. cum in contemplatione de regul. juris.*

14 Duo igitur necessaria sunt contra Reum ; primum ut suspectus sit ; alterum , ut urgeatur argumentis , & indiciis verisimilibus . Sed multa præterea requiruntur , ut Reus torqueri possit ; nimis ut indicia singula duobus , aut pluribus testibus plenè probata sint . *glos. communitè approbata in l. ulti. C. famili. herciscun. Innoc. in s. sicut de Simon. Bart. & coeteri in l. ult. de quest. Angel. Paris. Brunus, & innumerabiles alii relati ab Hippolyto in l. 1. S. idem. Cornel. de questionib. & in pra. S. diligenter.*

15 Neque satis est , quòd indicia plenè probentur , nisi magna sint , & vehementer urgentia ; levia enim argumenta efficiacia non sunt ad torquendum hominem . *l. milites. C. de questio regia. l. 26. tit. 1. p. 7. gl. communitè approbata in l. cum probatio. de probationibus. Bartho. & coeteri in l. ult. de questio.*

16 Ubi autem indicia urgentia plenè probata fuerint , necesse etiam est , ut eorum exemplum , sive copia Reo detur , & ei concedatur dilatio ad ea diluenda , & suam innocentiam probandam ; id enim , & natura æquum est , & jure probatur , & ab omnibus jurisperitis communitè traditur . *l. unius S. cognitum. ff. de quest. l. 3. S. si ad diem de re milit. Clem. Pastoralis de re judi. cap. 1. de cau. posse. & propri. Bart. & coeteri in l. unius de questionib. Jaso. conf. 175. Bosius titul. de indicij. Alciat. lib. 8. parerg. cap. 21.*

17 Crudelis profectò , & iniquus est judex , qui contra Divina , & humana jura hominem inauditum torquet ; nám defensionis facultas , quæ jure naturali omnibus concessa est , nulli unquam deneganda est ; nec eum excusare valet zelus puniendo maleficia ; est enim (ut paulo antedixi) pravus , & non secundum scientiam . Quid ? quòd non sunt facienda mala , ut veniant bona ; justè sunt exequenda , quæ justa fuerint . Nám , si rectè offeras , rectè autem non dividas , peccasti . Quid ? quòd satius est (ut Ulpianus inquit) impunitū relinquare facinus nocens , quam inno-

centem damnare . Quòd si nemo damnandus est in causis civilibus , juris ordine non servato ; quantò id minus fieri debet in homine quantumlibet suspecto torquendo ? *De parvula summa judicatu tibi , res sine teste non probaretur , testis sine juramento non valeret , utrique parti dares actiones , dares tempus , non semel audires (ut ait Seneca lib. 2. de ira) & hominem torquere aedes , antequam illi , vel indicia nosse licet , vel testes ? Genes. 4. & 18. l. defensionis facultas. C. de jure fisc. lib. 10. Actorum 25. c. super eod. de usur. l. absentem de pan. l. prolatam. C. desent. & interlocutio. omnium judicium.*

18 Demum exigitur , ut accusator postulet Reum torqueri . *l. ulti. ff. de calumni. l. de minori. S. tormenta. l. patre vel marito. de questio. l. quamvis 1. cum glo. C. de adulter. l. quicunque de servis fugitivis.*

19 Sed , & si Promotor fiscalis non postulet , ut hereticus torqueatur , torqueri eamen debet , si id judicibus expedire videbitur . Neque enim Accusatoris negligenteria , vel imperitia damnosa debet esse Reipublicæ , cuius plurimum , interest , ne impiori sint impuniti . Adde , quòd in his causis , solemnia iuriis non sunt observanda , & officio judicis inquiritur ad publicam utilitatem . *c. ulti. de hereti. lib. 6. conjuncta Clem. sape de verb. signi. l. congruit. ff. de officio presid. l. 2. S. si publico de adult. l. 1. C. ut quæ defunt advocatis.*

20 Si verò Reus nihil probaverit , quo indicia diluat , & suam innocentiam ostendat , tunc judex eum condemnari poterit ad id genus tormenti , quod in eadem Provincia fuerit usitatum ; cuius sententia copia eidem Reo fieri debet , ut appellare possit , qui si appellaverit , audiendus est , iterum probare volens , quæ non probaverat , & appellationi ejus deferendum est , si modò non sit manifestè frivola ; neque priùs sententia exequenda est , quām à judice superiori fuerit confirmata , vel appellatio tanquam frivola rejecta sit . *l. ante sententiam de appell. c. cum appellatio nibus frivilis de appell. lib. 6.*

21 Judex autem , qui per imperitiam hominem torserit , non servatis ad unguē omnibus suprascriptis , tenetur pro modo damni , & culpx Reo satisfacere , non modò in foro civili , sed etiam in foro conscientie . Si verò dolo malo torserit ho-

minem, hoc juris ordine prætermisso, puniri etiam severius arbitrio judicis debet.
l. ult. de var. & extraord. cogni. l. ult. C. de poen. judi. qui mal. judi. §. 1. inf. de obliga. quæ ex qua. deli. Nas. Lucas in l. 2. C. de num. & actua. lib. 12. Felin. in c. tua nos de homicid. Gabr. in lib. 4. sent. dist. 15. queſt. 6. Franc. Brun. de indiciis q. 7. secundæ partis. Hippolyt. in l. 1. §. Præterea ad l. Corn. de Sica. & in præt. §. successivè Boſſius tit. de tortura.

22 Haec tenus de ordine procedendi usq; ad executionem sententiae tatis ferè diximus; sequitur ut pauca (quæ primo loco dici oportuit) de indiciis nunc differamus. Ac primùm, cum argumenta, signa, & indicia, quibus suspectus est Reus, ex variis circumstantiis personarum, temporum, locorum, & aliarum rerum orientur; nulla certa regula comprehendi possunt; quā obrem arbitrio judicum estimanda sunt. Sed leviter moveri non debent judges ad torquendos homines; opus enim est, ut ad eam rem indicia vehementer urgeant. Bar. in l. ulti. de questionib. Bal. Angel. Alex. Felin. & alii sexcenti, quos citat Hippolyt. in præt. §. diligenter.

23 Coeterum, quædam conclusiones communi juris peritorum consensu in hoc tractatu traduntur, quarum una est; quod unius tantum hominis fide digni testimonio Reus infamatus torqueri potest; si vero Reus fuerit vir bonæ famæ, necesse est, ut alia etiam indicia probentur. glo. in l. 3. C. ad leg. Jul. Majest. Bart. & alii in l. Martius de questionib. Signorol. conf. 237. Alex. conf. 180. lib. 2. Guliel. Benedi. in c. Rainutius de testam. parte adiecta impuberi. num. 54. Hippolyt. conf. 65. Boherius decisio. 163. Paul. Paris. conf. 151. lib. 4. & complures alii.

24 Comprobatur etiam hæc eadem sententia Regiis legibus leptipartitis, & nominatim in causa hæresis à multis asserta est. Regia l. 10. tit. 11. part. 3. & l. 3. tit. 30. par. 3. Matth. Card. & Joan. Imolen. in Clem. 1. de hæret. Franc. Squilla. tractatu de fide Catho. cap. 31.

25 Illud præterea memoratu dignum est, quod capite quodam primæ instructio-
*Nemo, nisi
 hæreses, fe-
 miplenè pro-
 batae sint,
 torqueatur.*
 nis Hispalensis generaliter continetur, scilicet, ut Reus torqueri possit, cum hæreses ejus fuerint semiplenè probatae. Quod magno quidem arguento est, neminem

torqueri posse, nisi crimina, quæ commis-
 sisse dicitur, semiplenè saltem probata-
 sint. Et eodem ferè tendunt omnes omniū
 juris peritorum sententia. Proinde cum
 testis unus fide dignus semiplenam proba-
 tionem faciat, perspicuum est ad Reum
 suspectum, & infamatum torquendum,
 testimonium ejus sufficere. *Prima instru.*
Hispalen. cap. 15. glo. communiter appro-
 bata in l. bona fidei. C. de reb. credit. & in
 l. admonendi de jure juran. & inibi Jaso.
 in lectura, colum. 25. & in rept. colum. 87.
 Curtius junior num. 51. Fran. Ripa num.
 175.

26 Hinc est, quod solo testimonio ejus
 qui fuit particeps criminis, nemo torqué-
 dus est, nisi aliis quoque verisimilibus in-
 dicis urgeatur. l. 4. C. de questionibus c.
 ult. 15. q. 3. regia l. ultim. tit. 7. lib. 2. fori.
 legum. Bal. conf. 95. lib. 1. & conf. 79. lib. 3.
 Jaso. in l. 4. §. si tibi de condi. ob. turp. caus.
 Hippolyt. in præt. §. diligenter. Boheri. de-
 cisione 319. Blanchus in l. ulti. ff. de questio-
 nib. num. 378.

27 Inde etiam fit, ut confessio criminis
 extra judicium dicta, ad Reum torquen-
 dum sufficere credatur, quia semiplenam
 probationem facit, si modo duobus, aut
 pluribus testibus plenè probata sit. l. ult.
 de interroga. actio. glo. recepta communiter
 in l. cap. 5. de adulter. Bart. & coeteri in
 l. ult. de questionib. Abb. & alii in c. atq; Cle-
 rici de judic. Hippolyt. in l. de minore de que-
 stionib. vide Alberti. lib. de agnos. assertio.
 Catho. queſt. 25. nu. 3. cum seq.

28 Ex eodem fonte nascitur, quod is,
 qui post commissum crimen fugit, ante-
 quam accusetur, poterit ob eam causam
 torqueri; quia, ut plerique putant, fuga
 illa semiplenam probationem facit. Aliud
 esse ajunt, cum Reus accusatus fugit, tunc
 enim fuga non probat semiplenè. glo. in l.
 in bona fidei. C. de reb. credi. & in l. admo-
 nendi de jure jurando, ubi Franc. Ripa te-
 statur hanc esse communem opinionem.
 Oldra. conf. 65. Bart. in l. 1. de bonis eo-
 rum. Jaso. in eadem l. admonendi, & illic
 Ripa, & coeteri Decius conf. 234. Boher. de-
 cis. 215.

29 Sed quamvis hæc plurimis persua-
 sa sint, meo tamen judicio, neque jure ali-
 quo, neq; urgenti ratione probatur. Su-
 spectus est, fateor, qui fugit post commis-
 sum crimen; sed ea fūspicio, cum ex variis
 per-

personarum, & rerum circumstantiis major, aut minor esse queat, certa quadam regula definiri non potest; sed necessario id arbitrio judicis relinquendum est. Sed qui fugit, aut latitat sine justa causa, vehementer suspectus est; ut enim Sapiens ait: *Fugiet impius nemine persequente. Non nunquam tamen innocentes fugiunt, veriti fævitiam judicum, aut potentiam inimicorum, aut falsos testes, aut quippiam simile; qui quidem propterea torquendi non sunt.* *I. Fulcinius.* *¶ quid sit autem latitare quib. ex caus. in pos. eatur. Prover. 28. c. accedens I. ut lit. non confit. Bal. in l. in bonæfidei C. de reb. creditis. Blancus in l. ult. de qu. nn. 285.*

30 Fugit olim Alcibiades, & roganti cuidam, num patriam suspectam haberet;

respondisse ajunt: Se patriæ plurimum cre-

fugitiui sen dere, vita autem discrinem, ne matri quidem sua committendum putare; fieri enim igno-

rantia posse, ut nigrum pro albo ferat lapil-

lum. Auctor Plutarchus in Alcibiade. *¶ Qued alibi memorans idem Plutarchus*

inquit: Cum ad judicium capitale ab Athe-

nensibus & Sicilia vocaretur se ipsum abscon-

dit, quid diceret, eum stultum esse, qui ac-

cusatus, cum liceat fugere, querat absolvii,

& liberari. Sed cum quidam dixisset: non

credis patriæ de te ipso judicium? Ego qui-

dem, ait, ne matri quidem, neforte ignorans

pro calculo albo nigrum ferat. Quod Elia-

nus quoque lib. 13. variae historie retulit.

Fugit quoq; Demosthenes, & fugam suam

excusans quadam in Epitlo. scripsit: Jam

ob discessum meum jure irasci mibi non po-

testis; neque enim ideo abii, quid, aut de vobis

desperarem, aut uspiam alio respicerem; sed

primum carceris ignominiam animo ferebam

graviter; deinde propter etatem, afflictio-

rem illam corporis perpeti non poteram. De-

nique, & vos non molle putabam, illam con-

tumeliam me effugere, quæ neque vos quid-

quam fuvabat, & me perdebat. Quibus ra-

tionibus, & exemplis, aliisque multis, per-

spicuum fit, causas fugæ interdum proba-

biles, sepe etiam justas, & necessarias esse

posse. Demosthenes epistola secunda de suo

reditu.

31 Præterea, qui suspectus est, & va-

cillat, & mentitur, & pejerat, ob hæc ea-

dem omnia torqueri nunquam poterit;

sunt enim signa conscientiæ, ut inquit Ci-

cero, titubatio, permutatio coloris, ora-

tio inconstans, tremor, & id genus alia;

nempè, si conititerit Reum, cum ad eum

ventum est, erubuisse, expalluisse, titu-

basse, inconstanter locutum esse, concidif-

fe, pollicitum esse aliquid. Quibus atte-

statur Demosthenes oratione de falsa le-

gatione dicens: Conscientia scelerum eri-

pit ardaciam, linguam reprimit, obturat os,

angit, silentium imponit. An ista (inquit

Callidio Cicero) Si vera essent, sic à te di-

cerentur? Proprium quidem est nocen-

tium trepidare, ut ait Seneca. Epistola 98.

Cicero in partitionibus, & lib. 2. rhetori. ad

Heren. l. ex libero. de questionibus, & inibi

Bart. Hippolyt. & alii regia l. penul. tit. 30.

part. 7. Fabius lib. 1 l. c. ulti. Bart. & coete-

ri in l. de minore. ¶ plurimum, & in l. ulti.

de questionib. Hippolyt. in praet. ¶ diligenter.

32 Accedit huc, quod Ecclesiasticus

inquit: Cor hominis immutat faciem illius, Cap. 13.

sive in bono, sive in malo. Tum illud Sa-

pientis in Proverbis: Pavor his, qui ope- Cap. 10.

rantur malum. Et in lib. Sapientiæ: Cum Cap. 17.

fit timida nequitia, testimonium dat conde-

mnationis; semper enim presumit se ea, per-

turbata conscientia. Et in lib. Job. Soni- Cap. 15.

tus terroris semper in auribus impii; & cum

pax sit, ille insidias suspicatur. Accedit

etiam Cicero lib. 1. de finibus, & alibi se-

pè hæc, & mille talia dicens: Si impietas

impie molita quippiam est, quamvis occulte

fecerit, nunquam tamen confidet id semper

fore occultum. Plerunque enim improborum

facta primò suspicio insequitur; deinde ser-

mo, atque fama; tum accusator, tum judec-

multi etiam ipse indicant. Juvenal. quo-

que Satyra 13. inquit.

Hos tu evasce putas, quos diri conscienc-

tia facti

Mens babet attonitos, & surdo verbere

cudit,

Occultum quatiens animo tortore flagel-

lum.

Omitto illud:

Heu quam difficile est, crimen non pre-

dere vultu!

Ptētereo etiam in eandem sententiam plu-

rima, quæ Aristot. Plutar. Chrysost. alii-

que tradiderunt. Eccles. 13. Proverb. 10.

Sapien. 17. Job. 15. Cicero pro Roscio Ame-

riño, & lib. 1. de legi. Arist. 9. Ethic. cap. 4.

Plutarch. de tranquilli. anim. propè finem,

& defera niminis vindicta, circa dimidium.

Chrysost. in Genes. hom. 20. & rursus in actib. Apostol. hom. 47. & concione 4. de Lazar. col. 6. & 7. ad populum Antiochenum, hom. 8. Grego. lib. 12. in Job. cap. 19.

33 Tametsi autem signa suprascripta Reos vehementer suspectos interdum faciant, nihilominus ad eos torquendos ea sola nunquam sufficient, quia extranea sunt, & ambigua, & plerunque fallacia. Multi namque verecundia, timore, magnitudine periculi, renovitate, judicum auctoritate, ira, dolore, alii vè animi perturbationibus facile commoveri solent, ut palleant, titubent, concidant, & inconstanter loquantur. Non igitur propter ea tantum signa quispiam torqueri debet, nisi, & suspectus sit, & vacillet, ac pejeret. *Lucas in l. quoties C. de dignitat. lib. 12. Paris. de syndicatu, verbo tortura 1. Th. Gramma. voto. 30. Hippolyt. in pract. S. diligenter, & item Ludovicus Care. nu. 120.*

34 Sunt etiam qui putant, Reum tūm quoque torqueri posse, cum vulgo publica fama est, crīmē ab eo fuisse commissum; quia fama in causis civilibus, præsertim in rebus antiquis, nonnunquam semiplenam, s̄pè etiam plenam probationem facit; in causis autem criminalibus vehementem suspicionem frequentē gignit. *cap. 1. S. si judex de pace tenet. & ejus vjolat. lib. feudorum. Episcopus Abulen. 23. qu. 2. Fulg. conf. 145. Alexand. conf. 103. lib. 7. Cornel. conf. 222. lib. 1. Curtius Senior conf. 82. Decius conf. 428.*

35 Accedunt eòdem plurima, quæ de viribus famæ frequentissimè dicuntur à plurimis. Hesiodus inquit:

Non moritur fama omnino, quam turbat virorum

Plurima vulgavit; quoniam est ipsa una dearum.

Vel sicut aliis vertit:

Quam populi sermo celebrat creber, irrita nunquam.

Fama cadit penitus; quadam dea cum sit & ipsa,

Et Aristo. lib. 7. Ethico.

Quam populi celebrant, omnino fama perire.

Nulla potest.

Et Martialis lib. 7.

Certus abest auctor; sed vox hoc nunciat omnis;

Credo tibi, verum dicere fama soles.

Et Cicero ait: *Non temere nasci famam, quin subsit aliquid.* Et rursus in Topicis inquit; *Vulgum famam, quoddam multitudinis esse testimonium.* Fabius quoque famam, consensum civitatis, & velut publicum testimonium vocat. Conferunt etiā quædam, quæ Sacris literis continentur, quale est illud Heli; *Non est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini.* Et illud quod in Genesi Dominus ait: *Descendam, & videbo, utrum Genes. 18. clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Tum illud villici, cui Dominus dixit: *Quid hoc audio de te? redde rationem Luce 16. villicationis tuae.* Et illud, denique: *Nunquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna.* Et quemadmodum Divus Petrus apud Clemen. ait: *Sæpe etiam fama vulgi, prophetia speciem tener. Demosthenes oratione de falsa legatio. Aristo. lib. 7. Ethico. cap. 13. Fabius lib. 5. insti. orator. cap. 3. Trapezun. lib. 2. lib. 1. Reg. cap. 2. Genes. 18. Luc. 16. Dan. 13. Clemens lib. 3. recognitio-*

36 His tamen non obstantibus, verior, & receptior juris peritorum sententia est, quod propter solam famam nemo torqueri debet; tum quia fama pondus testimoniū non habet, sed vicem indicis, vel *pondus non accusatoris obtinet: tūm etiam, quia hi, qui de fama, quantumlibet publica, testificantur; hi, inquam, de auditionibus loquuntur; & ut Fabius inquit, Injuratorum afferunt voces, quibus in judiciis nulla fides haberi potest. c. qualiter 2. de accus. t. Fabius lib. 5. cap. 7. l. juris jurandi. & glo. in l. testim. C. de testib. Lucas in l. tribuni. de remilit. lib. 12. Anchar. conf. 253. Jas. & coeteri in l. admonendi de jure jura.*

37 Igitur, ut propter famam quispiam torqueri queat, hæc omnia simul requiruntur; quod Reus vilis, & infamatus sit, quod fama sit orta non à malevolis, aut levibus hominibus; sed ab honestis, & fide dignis; postrem quod per idoneos testes recte probata sit; nec enim sat est, quod testes dicant, hanc esse publicam famam, nisi etiam rationem addant, qua id necessariò concludant; quemadmodum Barto. & coeteri omnes Jurisperiti docent. Quod autem Reus vilis, & infamatus esse, & origo famæ à fide dignus oriri debeat; & legibus septipartitis, & jure Pontificum nominatim cautum est. c. qualiter 2. de accusa.

cusa. regia l. 26. tit. 1. & l. 3. tit. 30. par. 7.
Bar. & Hippolyt. in l. de minore. §. plurim
num de questionib. Alex. conf. 35. lib. 7. Fe
lin. in c. cum oporteat, de accusat. Paul. Pa
ris. conf. 153. lib. 4. Aymon. conf. 41. lib. 1.

28 His adiice, quod longe plura, for
tioraq; sunt ea, quae contra famam, quam
quae pro fama dicuntur. Magnus ille Ale
xand. apud Cuitium lib. 9. inquit: Nun
quam ad liquidum fama perducitur; sed fal
sis, mixta omnia illa tradente, majora sunt
vero. Et Princeps poetarum canit:

Vngil. 4. Eneid. Fama malum, quo non aliud velocius ul
lam

Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo:
Jam ficti, pravique tenax, quam nun
cia veri.

Cui concinit Ovidius dicens:

Fama loquax pervenit ad aures.

De janira tuas, quas veris addere falsa
Gaudet, & a minimo sua per vestigia
crescit.

Et alibi scite admodum fingens domum
Famæ, post alia inquit.

Atria turba tenet, veniunt leve vulgus,
eunteque,

Mixtaque cum veris passim commenta
vagantur

Millia rumorum, confusaque verba vo
latant.

E quibus hi vacuas implent sermonibus
aures.

Hi narrata ferunt alio, mensuraq; ficti
Crescit, & auditis aliquid novus adiui
cit auctor.

Et Seneca: Fama vix vero favet, & alter
Seneca: In illis nihil invenies veri, nihil cer
ti, quecumq; famæ placent. Ovidi Metamor
pho. lib. 9. & lib. 12. Seneca tragœdia q. &
alter epist. 67.

Fama quid. 39 Fabius quoque dixit, Fama esse
sermonem sine ullo certo auctore dispersum,
cui malignitas initium dederit, credulitas
incrementum: quod nulli non etiam innocentissimo
potest accidere, fraude inimicorum
falsa vulgarium. Et alibi ait: Hunc pri
mum calumniæ tuae obiicio rumorem: quis
enim, Iudices, nesciat, hanc famæ esse na
turam, ut sit primò unius hominis audacia?
De nulla re locutus est continuo populus, nec
quicquam adeo subito, statimque notum est,
ut in illo pariter omnium sermo consentiat.
Quam non possit movere civitatem, quem
non repelere populum, si quod omnibus nobis

narres, in nullo non cœtu loquaris, & de re,
quam tum maximè singas, jam dicas esse
rumorem? Et rursus: Materiam miraris
rumoris, de qua nemo neque sibi credit: quam
qui narrat, assignat ali? Rumor est sine te
ste, sine indice, res ex incertis improbissima,
maligna, & fallax &c. lib. 5. instituti. ora
tori. cap. 3. & declamat. 11. & 18.

40 Accedit eodem Tertullianus in
Apologetico dicens: Fama malum pluri
mum mendax, quæ ne tum quidem, cum ali
quid veri afferat, sine mendacii vitio est, de
trahens, adiiciens, demutans de veritate.
Quid? quod ea illi conditio est, ut non nisi
cum mentitur, perseveret, & tandem juvit,
quandiu non probat; si quidem ubi probavit,
cessat esse, & quasi officio nunciandi functa,
rem tradit, & exinde res tenetur, res nomi
natur: Nec quisquam dicit, verbigratia,
Fama est hoc Romæ factum; aut fama est, il
lum Provinciam sortitum; sed sortitus est il
le Provinciam; & hoc factum Romæ. Fa
ma incerti est, cui nemo credit, nisi inconsi
deratus, quia sapiens non credit incerto. Se
pè mendacium ab uno seminatur, aut ingenio
emulationis, aut arbitrio suspicionis, aut in
genita mentiendi voluptate. Beatus quoq;
Hieronymus ad Ruffinum scribēs inquit:
Multum in utraque partem crebro fama
mentitur, & tam de bonis mala, quam de
malis bona falso rumore concelebrant. Multi
profectò sunt falsi rumores à malevolis, &
nugigenulis conficti; quivis enim potest tur
pem de quolibet rumorem proferre, & confi
ctam fabulam dissipare; temere etiam con
stari solent ea, quæ ex rumoribus sparguntur
sine certo auctore, sine radice veritatis. Ter
tulli. in. apologeti. cap. 8. Isido. lib. 5. etymo
log. cap. 27. Lucas de Pen. in l. tribuni. C. de
re milit. lib. 12. Alciat. lib. 1. Parergon. ju
riscap. 6.

41 Quid attinet plura de his? nonne
fama ex tumoribus, & vanis Populi voci
bus oritur, favetur, & crescit? vanæ autem
voces populi, neque audiendæ sunt, neq;
eis credi oportet; quoniam plerunq; aut
noxium crimen absolvi, aut innocentem
condemnari desiderant. Quamobrem
ejus electio jure damnatur, qui vocibus
populi postulatus est. l. decurionum filii. C.
de pœn. l. si constat de appellatio. cap. 2. & il
lic Decius, & alii electione. Lucas in l. i. C.
de imponend. Lucrat. descripti. lib. 10. Gui
llel. Benedi. in c. Raynulius de testam. patre,

mortuo 2. num. 191. Vide Absulen. Exod. 23. qu. 2.

42 Sanè, ut est apud Herodotum in Thalia: Populari multititudine nihil est, neq; insipientius, neque insolentius. Plebi etenim suum est nihil intelligere; quo enim pacto seias, qui neque edocitus est, neque honestum novit, ne domesticum quidem; qui ad res agendas sine consilio preceps ruit, torrenti fluminis similis. Et ut Plato in Antiocho dixit: Populus ingratuus est, morosus, crudelis, invidus, immodestus: ut quis sit ex colluvijs turbæ, & stultis insolentibus collectus. Xenophon. quoque in Atheniensium politia: In populo, inquit, plurima inscitia, confusio, & malitia, nullaq; ordinis conservatio. Et Phalaris in epistro. ad Aegisipum: Populus omnis temerarius est, demens, desidiosus, perfidus, incertus, velox, prodigus, fraudulentus, ad iram, & laudem facilis. Demosthenes item in oratione illa de falsa legatione ait: Populum esse turbam, rem omnium inconstantissimam, & stolidissimam, ut in mari undam fluctuantem, quæ fortuitò agitetur; alium accedere, alium abiire, Rempublicam curae esse nemini; ac quid actum sit, ne meminisse quidem.

43 Salustius quoque in bello Jugurthino inquit: Vulgus uti plerunque solet, ingenio mobili, seditionis, atque discordia sum est, cupidum novarum rerum, quieti, & otio adversum. Horatius Populum bellum multorum nominat capitum. Cicero pro Roscio Comædo: Sic est vulgus, ex veritate pauca, ex opinione multa estimat. Et oratione pro Plancio: Non est consilium in vulgo, non discriben, non diligentia. Et oratione pro Murena: Nullum fretum, nullus Euripus, tot motus, tantas, tot varias habet agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos astus habet ratio comitiorum. Dies intermissus unus, aut vox interposita, sàpe perturbat omnia, & totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris. Sàpè etiam sine ulla aperta causa sit aliud, atq; existimamus, ut nonnunquam ita factum esse etià populus admiretur, quasi plebis encomia. Ad summam Plebs est errorum princeps, pravarum consuetudinum magistra, ingens malorum cumulus; neque enim rationibus, neque auctoritatibus, neque suasionibus flectitur, cum ille non intelligat, has aspernetur; ad persuasions vero indocilis sit, & obstinata;

cujus mores inconstantissimi; semper nova cupit, laudat præterita, odit præsentia; penes quam ferè nunquam sine periculo, aut frustra Sapientum consilia auditæ sunt, temper multitudinis stultitia prævalente. Vide Crinitum lib. I. de honest. discipli. cap. 4. Hieronymum Osorium lib. I. & 2. de gloria.

44 Sed jam ad tormenta revertamur: Diximus haec tenus de ordine procedendi, ac de indiciis, quæ necessariò ante questionem probari debent; sequitur, ut de Reis, qui torqueri possunt, pauca quædam eadem brevitate differamus. Ac primùm illud scire oportet, quòd quamvis in multis criminibus multi torqueri non possint, in crimine tamen hæresis, omnes illi torquendi sunt, qui in crimen lese Majestatis torqueri possunt. Quia longè gravius est, Divinam, quam humanam, Äternam, quam temporalem lèdere Majestatem. Proinde nobiles, milites, decuriones, doctores, & omnes omnino, qui quantalibet prerogativa præfulgeant, in hoc judicio torqueri poterunt. I. nullus. C. ad I. Iuli. maj. I. decuriones. C. de questio. I. I. & 2. eo. tit. c. vergentis eo. tit. Hippolyt. in I. editum de quest. & in pract. §. expedita. Ludovi Gare. de heret. num. 117. Cov. iur. lib. 2. variar. resoluti. cap. 9. Grillan. de questionibus, & tortura quest. 6.

45 Hinc est, quòd minores viginti quinque annis propter suspicionem hæresis torqueri possunt; minores quin etiā quatuordicim annis terrori poterunt, & habent, vel ferula cædi. I. I. §. impuberi. & I. excipiuntur ad Syllani. I. de minore, & inibi Hippo. & alii de quest. glo. in I. 3. §. idem Divus de testib. Grillandus de questionibus quest. 4.

46 Clerici quoq; & Monachi, & Sanctimoniales, & cœteri omnes Religiosi torqueri poterunt propter crimen hæresis, tum quia id facinus omne privilegium extinguit, tum etiam quia gravius, quam Laici delinquunt. Ut enim Cyprianus inquit: Cum hoc Laicos deceat, ne occasionem blasphemandi opponant, tam maximè Clericos necessitas ista constringit, quibus, aut religio blasphemata, aut fraternitas perdita, penas duplices irrogabit. c. I. de depositio. c. ad abolendam. §. ult. de heret. Cyprian. tract. de singul. Cleric. c. accusat. §. ultim. de heret. lib. 6. & supracitati nu. 42.

47 Coeterum et si multa sint indicia contra Clericum, vel alium Religiosum hominem, nihilominus tamen propterea torqueri non debet, nisi de eodem crimen infamatus etiam sit. Et haec est sententia Jurisperitorum approbata communiter. *Docto. in cap. I. de deposit. Felin. in c. veniens I. de testib. Jaf. in l. Magistratibus de juris omni. judi. Joan. Bern. in practi. S. nunc videndum. Boberius decif. 163. Ludovi. Care. in practi. nu. 161. & nu. centesimo octuagesimo post alios multos.*

48 Quamvis autem haec opinio admodum benigna sit, arbitror tamen eam facile subverti posse. Primò, quia nullo jure, aut evidenti ratione fundatur; deinde, quia plusquam infamia operantur urgentissima indicia, quae ex perspicuis conjecturis oriri solent. Ad haec, semiplena probatio, & evidenter signa rem ipsam judici ferè notoriam faciunt. Postremò in hæresi, & aliis criminibus, quae clanculum committi solent, non requiritur ad in occultis non requiritur infamia pro questionem publica infamia, sed semiplena probatio sufficit. Et ita tradit Alciatus, cuius sententia, meo quidem judicio, verior, & probabilior est. *c. super eo de eo. qui cognosc. consan. uxori. sue c. cum olim. de verb. signific. Alciat. in c. I. de officio ordinaria. nu. 43. & quæ supra dixi de semiplena probatione.*

49 Ut cuncti tamen se res habeant, Clerici, & Monachi, præsertim Sacerdotes, ratius, & mitius torquendi sunt, quam Laii: tum propter periculum excommunicationis, si forte modus questionis exceperit; tum etiam propter dignitatem Sacerdotii, cui summa semper, & ubique reverentia debetur. *Hugo. Archidi. & alii quos Praepositus refert, & sequitur in c. illi qui 5. quest. 5. Silvest. in summa, verbo Inquisito. 2. S. 9. Joan. Bernard. in pract. c. 117. Dominic. Soto. lib. 5. de just. & iure, questio. 6. art. 2. Chrysost. libris de Sacerdotio.*

50 Illud quoque observandum est, quod Clerici torqueri non debent a Ministro, seu tortore Laico, nisi forte inveniri non possent Clerici, qui id facere sciant, aut velint; quia tunc frustra pronunciarent Judices, Clericum, aut Monachum esse torquendum, si id nemo executurus esset; qua ratione usitatum est, ut a Ministris, Laicis Clerici torqueantur, quemadmo-

dum plurimi Jurisperiti testantur. *c. ut fame. c. universitatis de sent. excom. & inibi interpres. Preposit. in c. illi qui prope finem. 5. qu. 5. Joan. Bern. in pra. cap. 117.*

51 Hoc etiam annotatu dignum est, quod in criminibus occultis pronior, quam in aliis, ad tormenta inferenda judex esse debet; & eo magis in hæresi, quod cœteris criminibus solet esse occultior; quippe cum in corde heretici lateat. Quid? Quod ejus confessio, & ipsi heretico, & universæ Reipublicæ plurimum est profutura. *I. Divus Pius de questionib. l. non omnes. S. à barbaris de re milit. Bal. in l. nemo. C. de Episcop. audien. Alexand. conf. 77. lib. 1. Decius conf. 363. Thom. Gramma. voto 30. Ludovic. Care. in pract. nu. 183.*

52 Ille quoque torqueri poterit, qui confessus fuerit, se dixisse, aut fecisse aliquid hereticum; sed negat intentionem hereticam; Nam cum eo ipso sit planè convictus, aut certè vehementer suspectus, jure quam optimo torqueri potest, ut intentionem declareret. Et ita utimur. *Card. in Clement. ult. de usur. Albert. li. de agnos. assert. Catholicis quest. 36. in fine.*

53 Ubi autem juris, ac judiciorum ordine servato, lata fuerit sententia, qua Reus ad tormenta damnatur, protinus notificanda est promotori fiscalis, ut vel appelle ab ea, vel ejus executionem postulet, quemadmodum epistolis Sanctæ Inquisitionis continetur.

54 Post haec, judex præsens esse debet, dum questione habetur; quia ut Arcadius jureconsultus inquit: *Plurimum in excutientia veritate etiam vox ipsa, & cognitionis subtilis diligentia affert; nam ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, quedam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt.* Et Caius Iudiciorum lib. de anima: *Facies ipsa prudenter patefacit indicia, & in effigiem nostram excent occultæ cogitationes; & ex hac parte cognoscitur, qualis intus animus, voluntasq; versetur; Vultus si quidem noster, qui à voluntate nominatur, speculum quoddam est animæ sua; & quod substantialiter non cernitur, per eum habitum evidentissime declaratur.* Inquisitores igitur ipsi Reos interrogare debent, dum torquentur, neque possunt id aliis committere, nisi forte fuerint vehementer occupati; tunc enim viris bonis, & peritis hoc delegare poterunt; ut quo-

quodam capite prius instructionis Hispanen. cavitur. Coeterum quæ causa iusta esse queat, ut ne saltem in tempus aliud tormenta differantur, eisdem non despicio; res enim tanti momenti, nulli unquam committenda est. *I. de minore. §. plurimum de questione I. instruct.* Hispan. cap. 18.

55 Et quamvis apud alias nationes Rei publicè torquenti soleant, apud Hispanos tamen regia lege prohibetur, ne quispiam sit præsens, dum Rei torquentur, præter judices, tabelliones, atque tortores. Quod & Bar. fieri debere censuit, & longè quidem melius est, quam ut id palam fiat, ne vel circumstantium conspectu, vel advocatorum favore, vel teneriorum gemitu, lacrymis, aut commiseratione, Reus falsum confiteatur, aut verum celet. Hoc amplius curare debent Inquisitores, ut eligant tortores idoneos, ex veteribus Christianis ortos, quos jurejurando astringere debent, ne ullo pacto occulta retegant, neque dicta foras eliminent. *Regia l. 3. tit. 30. part. 7. Bart. in l. custodias de public. judic. Ludovic. Care. in pract. num. 187.*

56 His omnibus ritè peractis, judices benignè Reos admonere debent, ut veritatem simpliciter fateantur, neque velint, pertinaciter negando, tam dura tormenta pati, quam parata esse vident. Ad hæc Judices protestari solent, ut si forte Reus in tormentis, vel ex tormentis moriatur, aut membrorum lesionem patiatur, id sibi non imputetur; sed ipsi Reo, qui prius quam torqueatur, non vult planissimè veritatem dicere.

57 Deinde cautè à Judice Reus est interrogandus, ut prudentè admodum Vulpianus docuit his verbis; *Qui questionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius, Titius homicidium fecerit: sed generaliter, quis id fecerit; alterum enim magis suggestoris, quam requirientis videtur.* Quod idem Regia lege cavitur; Hoc amplius addito, ne Reus de se ipso specialiter interrogetur, quia facile aperiretur via mendaciis, & Reus id consideretur, quod quæsitor velit audire. *I. §. qui questionem, & inibi Bart. Hippolyt. & alii ff. de questionib. regia lex 3. titul. 30. part. 7.*

58 Verum hæc in aliis criminibus locum habere poterunt; in hæresis autem,

& hujus generis sceleribus gravissimis, Rei de se interrogari poterunt, hac, vel tali formula: *Dis, Bucere, veritatem, responde simpliciter, an credideris, vel dixeris aliquid contra legem Evangelicam, & Fidem Catholicam. I. I. §. Divus Adrianus de quest. I. prius ad Sillani.*

59 Neq; tantum de se interrogari potest hæreticus; sed etiam generaliter de sociis, & participibus criminis, de magistris, atque discipulis suis; eos enim, ut sæpè diximus, indicare debet, etiam si non sit interrogatus; cum autem interrogatur, eos indicare tenetur multò magis, quam aliorum criminum gravissimorum socios. Sed non est nominatum interrogandus, etiam si interrogetur ut testis (ne via perjuriis aperiatur) sed generaliter, & cautè. *I. prius ad Sillani l. 2. §. Divus Pius de jure fisci. glof. & interpretes in l. ultim. C. de accusat. Hippolyt. in l. repeti. de quest. Domin. Soto. lib. 5. de just. & jur. questio. 6. art. 2. Zanchi. cap. 9. & ibidem Camillus.*

60 Quin etiam suspectus de hæresi, & plenè etiam convictus torqueri potest in caput alienum; id est ut socios, aut participes criminis retegat. Non tamen ob eam causam facile quispiam torquendus est, excepto si vacillaverit, vel semiplene saltem probatum fuerit, quod facto intervenerit, vel quod socios, aut participes criminis habet. Ut enim indicet illos, torqueri testis, & Reus poterit; quamvis proprium crimen plenè confessus sit. *lex libero l. unias. §. testes de questionib. I. qui ult. ff. de pœn. regia l. 8. tit. 30. par. 7. I. et si certas ad Sillani. & inibi Ludo. Roma. & Joan. Igneus. Alberi. & Salicetus in l. ulti. C. de questionib. Gandin. de malef. c. de torm. Aug. ad Angel. de malefic. parte, fama. Bosius tit. de tortura testium.*

61 Tormenta autem habenda sunt, nō quanta accusator postulat; sed ut moderata rationis temperamenta desiderant: id quod recto judicis arbitrio constitendum est, qui questionis modum ita moderari debet, ut ne Reus in ipsis, vel ex ipsis tormentis moriatur; id enim crudelissimum, & iniquissimum esset. Verum, quemadmodum Ulpianus ait: *Ita questionem haberi oportet, ut Reus salvus sit, vel innocentia, vel supplicio. I. de minore. §. tormenta l. questionis modum. ff. de questionibus, & inibi Hippolytus.*

62 Præterea, quæstiones, ut Augustus Cæsar edixit, neque semper, neq; in omni causa, & persona desiderari debent; sed cum capitalia, & atrociora maleficia non aliter investigari, & explorari possunt, quam per quæstiones; Considerare itaq; judices debent qualitatem personarum, criminum, & indiciorum. Aliter enim torquendi sunt servi, quam liberi, fortes, quam timidi, juvenes quam senes, robusti, quam debiles, humiles quam honesti, nobiles, quam ignobiles; hi enim clementius, illi durius torqueri debent. *I. editum de questionibus I. Pedius de incen. Ruin. & naufra.*

63 Et in criminibus atrocioribus graviora tormenta, quam in levioribus habenda sunt. Et sicuti Bal. inquit. *Indicia majora tormentis majoribus purgari debet; levja enim indicia cominatione tormentorum elidi solent.* Cum autem tormenta poenam inferant satis acerbam, respiciendum est judicanti, ne quid, aut durius, aut remissius in eis constituatur, quam causa depositit; neque enim, aut severitatis, aut clementiae gloria affectanda est, ut Marcellus ait; sed perpenso judicio, prout quæque res postulat, statuendum est. *I. decuriones C. de questionibus. I. respiciendum de paenit. c. non afferamus 24. quest. I. Baldus in cap. I. §. si vassallus de controvers. investi. lib. feudorum.*

64 Haec tenus ea ferè omnia diximus, quæ judices facere debent, priusquam ab invitis Reis confessionem tormentis extorquent; si vero indiciis magnis non precedentibus, aut non semiplenè probatis, aut eorum copia Reo non facta, aut ejus defensione rejecta, confessionem dolore tormentorum extorserint, etiam si Reus illam ratam habuerit, nihil ei nocebit; sed reiicienda, & explodenda est, tanquam res iniqua, & injusta. Quidquid enim ex injuria Judicis manat, injustum est, & iniquitia cause permanet in effectu; neq; enim ex injuria jus nasci potest. Et hæc est vera, & recepta jurispritorum omnium, ac Theologorum sententia. *glos. & interpres in l. pe. de questio. doct. in c. cum in contemplatione de reg. juris. Alexa. conf. I. lib. 3. Brun. de indiciis quest. 5. Paul. Grillan. quest. 3. Angel. de malef. part. fama publica Hippol. in pract. §. 2. q. Ludovicus Care. in pract. num. 181. Soto lib. de ratione tegen.*

secret. memb. 3. q. 1. & lib. 5. de just. & iure q. 6. art. 2.

65 Quod autem locum habere videatur in illo, qui vincus est injuste, & in carcere confitetur heresim, præsertim si confessionem postea revocaverit; nam carcer species tormenti est; & ea confessio metu carceris, & judicium, extorta presumi potest. *I. item apud Labeonem. §. questionis de injur. Anch. conf. 24. Rom. conf. 241. Corn. conf. 134. Angel. conf. 178. Cuma. conf. 157.*

Career tormenti species.

66 Quod si plures ejusdem criminis socii, & participes torquendi sint, judex à suspectissimo incipere debet, & à quo facilimè posse sciri verum verisimilius fuerit; id est ab eo, qui timidior, debilior sit. *I. I. §. I. & illic Bal. Hippol. & alii, de questio I. unius eo. tit. regia I. 5. tit. 30. p. 7.*

67 Coeterum, & si suprascripta omnia ad unguem servata fuerint, nihilominus tamen Reus condemnari non debet ex confessione tormentis extorta, nisi postea in ea perseveraverit. Pessimum est enim (ut inquit Alex. Papa) de suspicione, aut extorta confessione quenquam judicare, nec ferēda est contraria consuetudo, que quidem crudelis, & iniqua est, & ab omni ratione, atque humanitate aliena. *15. quæ. 6. cap. I. regia I. 7. tit. 29. p. 7. glos. Hippolyt. & coeteri in I. I. §. Divus Severus de questioib.*

68 Idem juris est, si confessio extorqueatur timore, aut metu imminentium tormentorum; ea enim paria sunt, sicuti juris civilis auctores tradunt. Quin etiam Xenophon. lib. 3. de Prædia, seu Disciplina Cyri eleganter docet, metum majori supplicio esse hominibus, quam si re ipsa male afficiantur; Metus etenim rerum omniū horribilium maximè animos perterret. Quem secutus lib. 6. epistolarum famil. Cicero inquit: *Plus in metuendo est mali, quam in eo ipso, quod timetur.* Et alibi ait: *Major est ea vis, quæ, periculo mortis in ictu, formidine animum perterritum loco saepè, & certo de statu dimovet, quam quæ ad corpus nostrum, vitamque pervenit; itaque sauciis sape homines, cum corpore debilitantur, animo tamen non cedunt, neque cum relinquunt locum, quem statuerunt defendere; atque alii pelluntur integri, ut non dubium sit, quin major adhibita vis ei sit, cujus animus sit perterritus, quam illi,*

tujus corpus vulneratum sit. Et ut apud Stobaeum est, sermone de timiditate. Omnia mala plus terrere solent eos, qui ipsa futura expectant, quam ubi jam acciderint molestare. Metus enim tam improbus est, ut multi rem, quam metnunt, ipsimet anticipent; ut qui in navi tempestate periclitantur, non expectata submersione navis, maximum sibi prius inferunt. Cicero lib. 6. epistola 82. & oratione pro Aulo Cecinna l. novissime, quod fals. tuto. auctore l. 2. C. quorum appellatio non recipitur.

69 Tunc autem confessio dicitur extorta metu tormentorum, cum Reus trahitur in eum locum, in quo Rei torqueri solent, & illic spoliatur vestibus, aut ligatur, aut ita terretur a judice, ut magna probabilitate credat inferenda sibi tormenta fore. Nec enim sufficit, ut leviter alibi a judice terreatur, nisi metus ille cedere posset in hominem constantem. *l. metum quod met. causa c. penul. de his, quæ vi, metus ue cau. si. Anch. conf. 88. Decius consil. 100. Hippolyt. conf. 18. Franc. Ripa in c. cum M. Ferrarien. de const. nu. 179.*

70 Neque audiendi sunt qui putant, non esse necessariam ratihabitionem, cum ventum est ad tormenta, probatis indicis indubitatis, vel antecedente extrajudiciali confessione, praesertim geminata. Nam & si hac, & longè majora indicia probata sint, nihilominus tamen confessio tormentis extorta, coacta, & involuntaria, & parum efficax est, nisi post tormenta fuerit ratificata. Ea igitur opinio, quæ quidem nec jure, nec ratione fundatur, crudelis & inhumana, & iniqua omnino est. *Antonius Gomez tom. 3. cap. 13. & Blanchus in l. ult. ff. de quæstio. nu. 208.*

71 Ergo ut confessio tormentis extorta nocere queat Reo confitenti, necesse est, ut post aliquod temporis intervallum rata fiat. Plerique autem putant, id esse debere spatium unius diei, quod & legem Regia expressim cavetur. Quin etiam capite quodam primæ instructionis Hispanen. additur, ut post unum, vel duos dies ea ratihabitio fiat, & Inquisitores in tertium diem illam differre solent. Quod quidem benignius est, ne adhuc dolor tormentorum, & vchemens animi perturbatione duret. *regia l. 4. titul. 30. part. 7. prima instructi. Hispal. cap. 15. Bart. Hippolyt. & alii in l. 1. 6. Divus Severus de quæstio. Ja-*

cob. Butrio. & Bal. in l. 2. C. de his, quæ vi, Angel. & Joan. Imolen. in l. qui aliena. 6. ulti. de aquiren. bæredi. Andr. Tiraquel. de retractu conventi. 6. 1. glos. 5. nu. 21.

72 Post unum itaq; vel alterum diem judex coram tabellione, ac testibus talibus verbis Reum alloquetur: *Meministi eorum, Bucero, quæ in tormentis dixisti? nunc autem dic liberè veritatem. Deinde tabellio scribere debet ejus responsum. Quod si perseveraverit in confessione tormentis extorta, fides plenissima contra eum habenda est illi. l. 4. titul. 30. part. 7. prima instructi. Hispalen. cap. 15. Joan. major. lib. 4. sentent. dist. 15. q. 22.*

73 Sunt autem qui putant, hanc perseverantiam non esse necessariam, quando Reus, vel testis in tormentis, contra alios testificatur. Sed meo quidem judicio, neque probabilem causam, neque satis idoneam hujus opinionis afferunt. Quin imò, cum non sit confessio voluntaria, sed coactum, ac tormentis extortum testimonium, probabilius mihi, veriusque videatur, ut etiam in hac specie perseverantia, & ratihabitio maximè sit necessaria. Præsertim cum dicenda testimonia sint coram honestis personis. *c. ut officium. 6. verum de bæret. lib. 6. Bal. in l. ult. C. de quæstio. Paris. tract. de sindicatu, verbo tortura c. testis.*

74 Si vero Reus in quæstionibus negaverit, ac tormenta vicerit, hoc ipso objecta crimina diluit; & purgat, ut ajunt, omnia precedentia indicia. Quæ fuit jam olim Caii Plinii sententia justissima; is n. Aristoni scribens: *Referebatur, inquit, de libertis Afranii Dexetri consulis incertum, sua, an suorum manu, scelere, an obsequio pereundi. Hos alius: quis? ego; sed nihil refert, post quæstionem supplicio liberandos, alius in insulam relegandos, alius morte puniendos arbitrabatur. Et quamvis earum sententiarum tanta diversitas esset, ut non possent esse, nisi singulæ (ut idem Plinius ibidem ait) hæc tamen sententia, tum lega regia, tum etiam communi juris peritorum calculo recepta, & comprobata est. Plini. epistola ad Aristonem lib. 8. reg. 1. 4. titul. 30. part. 7. Bart. in l. ulti. & Alber. in l. edictum de quæstionib. Angel. de malefic. par. fama publica. nu. 119. Gandin. de quæstionib. nu. 21. Bonifac. tit. quib. caus. quis torque. pos. num. 13. Hippolyt. in l. repeti. de quæst.*

*questionib. Boherius decis. 163. Aymon Cra-
vetta consil. 268. & Ludo. Care. post alios
plures in praet. nu. 160. & nu. 202.*

75 Sed haec locum non habent in his casibus, in quibus questionem repetere licet; tunc enim Reus absolvendus non est, donec iterum tormenta vincat. Sunt autem hi casus: si Reus evidentioribus argumentis opprimitur; si nova indicia superveniunt: si crimen objectum atrocissimum sit, & indicia fuerint indubitata; si Reus non fuit sufficienter tortus. In his tantum speciebus Reus iterum torqueri tunc demum poterit, cum in tormenta corpus, animusq; duraverit; neque enim dilaniandus Reus, aut excarnificandus est. *l. repeti. & l. unius. §. 1. de questionib. regia l. 4. tit. 30. par. 7. Bart. & coeteri in dicta l. repeti. & innumerabiles alii.*

76 Sed quamvis nonnunquam Reus in questionem repeti possit, non tamen sapientius torquendus est, sed bis tantum; alioqui enim tormenta nunquam finem essent habitura; cum autem non ad coercendos homines, sed ad veritatem inquirendam tormenta habeantur; iniquissimum est questionem saepe repetere; quia, vel sic fatigati Rei excarnificati morientur, vel certe crimina, quae non commiserunt, confiteri cogentur. *Regia l. 4. saepe citata. Alvarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiae, articulo. 41. colu. 3.*

77 Et quamvis multi putent, Reum ter saltem torqueri posse, eorum tamen opinio neque lege aliqua, neque probabili ratione fulcitur. Adde quod leges permittentes repeterere questionem, de prima repetitione sunt accipienda; aut paratione tormenta in infinitum abirent. *l. boves. §. hoc sermone de verbo signi. l. 1. §. si cui. ff. ut legato, seu fidei commiss.*

78 Proinde crudelissima, & injustissima fuisse tormenta saepissime repetita, que Valerius Maximus, ac D. Hieronymus retulerunt; quis, nisi Nero, aut Neroni similis negare poterit? Alexander quidam Fanii servus, cum in suspicionem Caii Flavii equitis Romani occisi venisset, septies tortus pernegavit ei se culpae affinem fuisse; sed perinde confessus; & a judicibus damnatus, & a Lucio Calpurnio triu Viro in crucem actus est. Item Fulvio Flacco causam dicente, Philippus servus ejus, in quo tota questione nitebatur, octies tor-

tus, nullum omnino verbum, quo Dominus perstringeretur, emisit, & tamen Reus damnatus est, cum certius argumentum innocentiae unus osties, tortus exhiberet, quam octo semel torti prebuisserent. Patri crudelitate Vercellis temporibus D. Hieronymi quedam mulier de adulterio suspecta species tormentis laniata, & tandem damnata fuit, quod nunquam fuisse crimen confessum; sed Omnipotens Deus ad confundendam sicutiam judicum, presenti miraculo eam ab injusta morte liberavit. Profecto talia facere non judicis equi officium, sed crudelissimi carnificis est. *Valeri Maxim. lib. 8. c. de quest. Hierony. epistola ad Innoc. de muliere septies iusta.*

79 Quare autem solet, an Reus, qui obiecta crimina, vi, metu, ac dolore tormentorum confessus est, & sequenti die confessionem revocavit, ob eam causam iterum in questionem repeti possit? Plebisque Jurisperitorum placuit eo casu repeti questionem posse; quia Reus vacillavit, & propria confessione roboravit precedentem probationem. Denique, quia novum signum, seu indicium ore suo addidit, & ita lege Regia, & quadam Sicula constitutione cavetur. *l. 4. titul. 30. par. 7. constitutio. si damna clandestina, & inibi Andre. de Isernia, & Matth. de Afflict. notab. l. 4. lib. 1. constit. Sicilia titul. 27. Bal. in l. in bonae fidei. C. de reb. credit. Paris. de sindica. vers. viro. de repetitione Paul. Castren. in l. ulti. C. de probatio. Bohe. decisio 163. Ludo. Care. in praet. num. 190. Bosius titul. de tortura prope finem.*

80 Atqui capite quodam primæ instructionis Hispalensis cautum esse videatur, ut in causa heresis questione non repetatur; ibidem enim hoc decretum extat: *Qui confessionem tormentis extortam alio die revocaverit, abjuret solemniter errores illos, de quibus infamatus fuerat; & arbitrio JUDICUM poenam aliquam pecuniariam solvat, propter infamiam, & suspicionem adversus eum adhuc remanentem. Sed quamvis id ita sit, nihilominus tamen saepissime apud Inquisidores vidimus questionem eo casu repeti, quod quidem justius est, nec illo decreto prohibetur. Prima instruzione Hispalensi cap. 15.*

81 Plusculum dubitationis habet, cum Reus bis tortus, bis confitetur, & revocat; an tertio torquendus sit? Multi putant

rursum de integro questionem haberi posse : quorum opinio , mea quidem sententia , nunquam , aut certe vix unquam recipi debet . Primo , quia lex nulla reperiatur , quæ ter hominem torquere permitat . Nam si qua sunt jura , quæ dicant repeti questionem posse , de prima questione tantum accipienda sunt . Deinde , quia confessio altera tormentis extorta , non præbet novum indicium , quippe cum sit eadem , quæ prius dicta , & revocata fuerat . Postremo , quia si ob eam causam tertio Reus torqueri posset , pari ratione milles quoque illum torquere liceret , neque ullus foret unquam tormentorum finis ; quo quid iniquius , aut crudelius dici , cogitare possit ignoro . *l. boves. 9. hoc sermone de verb. signi. l. dotis promissio de jure doti. c. non potest. de prebend. lib. 6. Alexan. conf. 16. lib. 4. Felin. in c. ulti. de tre. & pac. Jason in l. duobus 9. si ei qui de jure jur. De ei. conf. 512. Fran. Ripa lib. 2. respon. cap. 27. Bober. decis. 131.*

82 Verum opinio illa tunc demum recipi fortasse posset , cum Reus bis fuerit levissime tortus , & in posteriore illa confessione aliqua nova signa priori confessioni addiderit ; quorum si desit alterum , desit etiam tormentorum toties repetita levitia . Satis enim quæsitus est , neque ultra torquendus est Reus . *Angel. de malefici. parte fama public. quest. 9. Hyppol. in l. repeti. de questio. Guillan. q. 7. Tho. Gram. conf. 45. Bober. decis. 163. col. ulti. Ludovi. Care. in pract. num. 194.*

83 Ut autem judices scire queant , quanta fides questionibus sit habenda , considerare prudenter oportet ea , quæ Fabius docet ab Oratoribus considerari debere ; & eo magis quia hi suadent , illi dijudicant : hi jus alterius litigatoris , illi causam utriusque perpendunt ; denique hi dicunt , quæ volunt ; illi , quæ justa fuerint

proferre , atque exequi debent . Quædam igitur , ut Fabius ait , propria sunt cuiusq; litis ; nam sive de habenda questione agatur , plurimum intererit quis , & quem postulet , aut offerat , & in quem , & ex qua causa ; sive jam erit habita , quis ei præfuerit , quis , & quomodo sit tortus , an credibilia dixerit , an inter se constantia , perseveraverit in eo , quod cœperat ; an aliquid dolore mutaverit prima parte questionis , an procedente cruciatur ; quæ utrinque tam infinita sunt , quam ipsa rerum varietas . *lib. 5. insti. orator. cap. 4.*

84 Admonendi præterea Judices à nobis sunt , ut ne sibi unquam persuadeant , usque eo signa , & indicia perspicua nonnunquam , & evidētia esse , ut fallere sèpè non queant . Inde etenim frequentissimè factum est , ut innocentes crudelissime torti , & falsa crimina confessi , damnati etiam fuerint innocentes . Suppetunt affatim ejus Rei exempla plurima , miseranda quidem , atq; dolenda ; sed unum dunt taxat memorialis sufficiet , quod Valerius Max. his ipsis verbis retulit : *Marci Agrii Argentarii servus. Alexandrum Titi Fanni servum occidisse insimulatus est; eoque nomine tortus à Domino , admisso id facinus const. intissime asseveravit ; itaq; Fannis de- fatus supplicio affectus est ; parvulo deinde tempore intericto , ille , cuius de nece creditum erat , domum rediit . In ancipiti negotio (ut sapientissimè Aristot. inquit) potius ad eam partem vergere oportet , ubi si forte fuerit erratum , peccetur levius ; at minus est malum , absolvere nocentem , quam innocentem damnare . Unde Hadrian. Imperator Aufidio Severo rescrispit ; Neminem de suspicionibus damnari debere . Satius enim esse , impunitum relinqu facinus nocentis , quam innocentem damnare . Valeri Maxi. lib. 8. cap. 4. de quest. Aristo. probl. 13. parti- cula , sive sectione 29. l. absentem de pœnis .*

Quidam vi- tormentorū falsa con- fessus est.

ANNOTATIONES.

8 Sed quicquid sit &c.
De variis tormentorum generibus , quæ apud diversas nationes viguerunt vide præ ceteris eruditissimè pertractantem *Carpz. in prax. part. 3. qu. 117. nu. 25. & sequen.*

11 Tametsi autem Inquisitores &c.
Nota quod olim antiquo Iure Inquisitores Reos suspectos de hæresi non torquebant ob periculum fortasse Irregularitatis incurriendæ ; sed quoties contigebat Questionis casus ; hanc ex Nicolai IV.

decreto per Iudices seculares exercebant ; at hodie post Urbani IV. constitutionem , qua cautum est posse præfatos Inquisitores per se ipsos unà cum Ordinariis Reos de hæresi vehementer suspectos questionare , absque ullo Irregularitatis incurriendæ timore , hoc iure in omnibus S. Inquisitionis Tribunalibus utuntur . Vide *Eymeric. 3. part. Di- rect. quest. 61. ubi Pegna comment. 110. Vers. & quantum cum sequen.* vide pariter de materia hac Torturæ in hæresis causa præ ceteris *Io. à Royas tracto.*

tract. de hæret. part. 2. nu. 181. & sequen. Farinac. de Hæresi. quest. 185. §. 8. nu. 121. & sequen. Martin. Delrio lib. 5. Disquisit. magic. sett. 9. per totam & Caren. in tract. de Strig. §. 11. Rub. de qualitat. tort. & sequen. & de Off. S. Inquisit. tit. 10. de in- dictis, & Tort. §. 1. & sequen.

13. In primis &c.

Quomodo sit intelligenda haec Simancæ Doctrina, vide tradditum apud Martin. Delrio lib. 5. Disquisit. magic. sett. 3. vers. ad assumendas &c.

14. Duo igitur necessaria sunt &c.

Animadvertisendum hic, adeo necessarium esse, quod Torturam Reorum semper præcedant indicia, qua illos reddant suspectos; ut si secus fieret, & Reus non indictatus, & suspectus torqueretur, & mediante Tortura confiteretur; ejus confessio, etiam extra torturam ratificata, ut mos est; nullius foret momenti, nec etiam si postea subsequerentur Indicia, vim ullam ad Rei condemnationem recipereret. Clar. in prax. quest. 15. vers. si verò confessio, & quest. 64. vers. dixi etiam, & DD. ab eadem relati; & nota, quod licet omnes DD. teneant cum Simanc Singula indicia cibere esse per duos, aut plures testes probata, ad hoc vt sint ad torturam sufficientia; atamen si forent delicto proxima, & per unicum testem omni exceptione majorem probarentur, sufficerent ad torturam, maxime injuncta fama. Vide quæ supranotavi tit. 51. de probat. num. 3. & quæ inferius hoc titulo docet Simanc. nu. 23.

15. Neque satis est &c.

An etiam indicia levia in hæresis causa ad torturam sufficient, controvertitur inter DD. Communior sententia est quod de his, an sufficient nec ne, judicare Iudicis arbitrio sit possum; sed nota quod hæc doctrina non est sic intelligenda absolute, quæsi in potestate sit Iudicis Reos in dictatos pro libito, torquere, vel non torquere; sed regulare; idest habere Iudicem, hoc arbitrium, judicandi secundum regulas iuris, & traditiones Doctorum, an ob talia, indicia possit, ac debeat Reum quempiam torquere. Farin. de indit. & tort. quest. 43. nu. 126. Quænam autem legitima, & sufficientia dicantur ad torturam indicia, vide apud Decian. tract. Crimin. lib. 5. cap. 35. nu. 20. post medium, & apud Caren. de Off. S. Inquisit. part. 3. tit. 10. de indic. & tort. §. 6. & sequen. Vide pariter Auctorem hoc titulo nu. 23. & sequen.

26. Hinc est &c.

Depositionem socij criminis indicium non facere ad torturam, nisi cum adminiculis, omnes ferè DD. fatentur. Quænam autem hæc adminicula, sint vide apud Caren. loco nuper cit. §. 8. num. 48. qui ex alijs DD. ab ipso relatis hæc quatuor enumerauit, nempe Testes de auditu, Publicam famam. Nominati fugam, & cum Nominante necessitudinem.

33. Tametsi autem signa &c.

Hæc doctrina Simancæ concordare videtur cum iis, quæ de hac materia scribens, traddidit Clarus in prax. quest. 21. ibi enim ait quod ex variatione sola Rei, nunquam ad torturam deveniret, secus si alia adminicula concurrent, quæ Iudicis arbitrio sunt relinquenda. Hunc vide ibidem, unâ cum Castropal. in Oper. moral. tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 9. num. 11.

37. Igitur ut propter famam &c.

Quasnam confederationes Index habere debeat, cum ob Publicam famam aliquem torquere deliberat, vide apud Caren. de Off. S. Inquisit. part. 3. tit. 10. de Indic. & Tortur. §. 10. nu. 64. & sequen.

44. Sed jam &c.

Nota fuisse sententiam Martini Delrio lib. 5. Disquisit. magic. in append. 2. quest. 23. quod Nobiles, & in dignitate constituti, levius, quam alii torquenti sint in casu questionis; At illam apud se difficultatem pati dixit Farinac. de Hæresi. quest. 185. §. 8. num. 125. in fine.

45. Hinc est quod minores &c.

In hæresis crimine impuberes, pubertati tamen proximos, de medicorum consilio torqueri posse arbitratur Caren. loco nuper cit. §. 19. nu. 140.

54. Post hæc &c.

Quæ, & qualia animadvertisenda sint ab Inquisitoribus in actuali Reorum tortura, vide apud Caren. loco nuper cit. §. 22. nu. 164. & sequen.

61. Tormenta autem &c.

Nota quod Tortura moderata esse debet, & juxta indiciorum qualitatem, nec regulariter ad summum unius horæ spatium solet excedere. Porrus ad Ambrosin. lib. 4. cap. 3.

66. Quod si plures ejusdem criminis socii &c.

Collige ex hac doctrina, quæ communis est, quod in casu, quo torqueri debeat Vir, & Fæmina, Pater, & Filius; à Fæmina, non à Viro, à Filio, non à Patre est incipienda tortura. Vide Præsid. Abacc. de Reatib. quest. 19. num. 67. ubi rem mirabilem, quæ in hoc proposito olim accidit, relatam invenies.

67. Coeterum, & si suprascripta omnia.

Confessiones. Reorum vi tormentorum extortas nihil valere, nisi post tormenta per unius diei intervallum coram Iudice in loco, ubi tormentorum instrumenta non videantur, ab ipsis ratificantur, docuerunt Cantera in quest. Crimin. cap. 2. de probat. per testes quest. 1. num. 67. & Praeses Abavo tract. Reatum quest. 19. num. 55. & alii quam plures DD. qui idem affirmant cum Simanc. num. sequen. de confessione emanante ob metum comminationis torturæ, dummodo communatio, quippe quæ fiat in loco torturæ, in actu ligandi Reum &c. sit torturæ proxima; nam si esset tantum verbalis, & à tormento remota, secus esset dicendum. Maldonat. conf. 9. nu. 13. & 16. & Sousa in Afforism. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 42.

70. Neque audiendi sunt &c.

In favorem hujus sententia, quam hic Simanc. reprobavit, decisum fuisse à Senatu Sabaudia habet. Faber in suo Cod. lib. 9. tit. 21. de quest. 22. Verum quicquid sit de hac decisione, in præmix contrarium observari docuit Farinac. de Reo confess. & convict. quest. 83. nu. 81. & sequen.

73. Sunt autem &c.

Confessionis ratificationem haud esse necessariam in depositione testis facta in tortura, tenet quoque Caren. loco supradicit. §. 23. num. 179. ubi contra Baiard. docet ita in præmix observari.

80. Atqui capite quodam &c.

Novis supervenientibus indicis re, & substantia à primis differentibus, & quæ per se sint ad questionem sufficientia, posse torturam repeti, omnes DD. testantur. Vide Farinac. de Indit. & tortur. quest. 38. nu. 79. & nota quod si Reus prima questionis vice non fuisset tortus sufficienter, & indicia valde forent urgentia; posset tunc, etiam novis non supervenientibus indicis, torqueri denudo. Farinac. ibidem. Per quot autem vices possit tortura repeti, vide apud Martin. Delrio lib. 5. Disquisit. magic. in appendic. 2. quest. 31. & 32.

De Usuris. Titulus LXVI.

S U M M A R I U M.

- 1 **U**suras jure optimo omnes semper execratisunt.
- 2 **U**suræ quas ob causas vitanda sint.
- 3 **U**surarum cognitione ad quos judices pertineat.

- 4 **U**surarios quando punire possint Inquisidores.
- 5 **I**s, qui credit simplicem fornicationem non esse peccatum, verè hæreticus est.

De Usuris.

SActis utriusq; Testamenti literis, Ecclesiæ definitiōnibus, Conciliorum universalium canonibus, Pontificum Maximorum, & Sanctorum Patrum decretis quām plurimis prohibitæ, damnataque sunt usuræ. Quin etiam lumine naturali duntaxat illuminati vetustissimi quique Philosophi, usuras frequentissimè sunt execrati; cuius rei causas Plutarchus eleganter in hunc ferè modum colligit; Primum, quod minimè convenit, mutua, quæ charitatis, beneficii, & amicitiæ causa inducta sunt, in lucri sordidi certitudinem vertere. Deinde, quod usura contra regulam illam naturæ sit: *Ex nihilo nihil gigni*; quod paupertati unicum ejus solatium, nempe animi securitatem, aufert; quod nondum natos fructus devoret; quod qui accipiunt sub usuris, versuram ex versa facientes, nunquam se extricant; quod ut plurimū ex luxu æs illud alienum contrahatur. *c. Super eo de usu. Plutar. lib. de usura vitanda. Alciat. in l. usura pecunia de verbo signifi.*

2 Alii quoque alias rationes addunt, quod Usurarius vendidit usum pecuniae, qui ab ejus consumptione est inseparabilis; Unde fit, ut bis idem estimet; quod venditur usus pecunie, quæ post mutuum est aliena, quod cum statim pecunia periculo sit recipientis, absurdum sit, ut fructus ejus ad alium pertineant; quod sit usura contra commune bonum; ei namq; dediti homines, bonas artes omnes deferrunt, & aliorum facultates exhaustiunt, quod præter naturam numus numum patit; Unde auctore Arist. jure vituperatur; quia non est naturæ conveniens; sed eò pertinens, ut homines alii ex aliis lucren-

tur. Quo sit, ut optimo jure sit fæneratorum ars odiosa, propterea quod lucrum, ex ipso numero captat; neque sequitur eum finem, cujus gratia numerus fuit inductus; Ad faciendas enim permutations repertus est. Denique tantò deterior est usura, quām alia crimina, quanto plus indigenitæ hominum insidiatur; ac tantò magis execranda, quanto commercium rei magis necessariæ difficultius reddit. *Arist. 1. politi. cap. 7. Ambro. lib. de Tobia cap. 2. cum sequenti. Chrysost. in c. Matthei. 1. homil. 5. in fine, & homilia 57. c. ciuiens 88. distinct. Thomas, opusculo 73. de usur. cap. 4. Contra. de contract. q. 2. 2.*

3 Sed quamvis hæc ita sint; Inquisidores tamen de questionibus usurarum cognoscere non possunt; sed judicibus ordinariis eas relinquere debent; Nam, cum auri sacra famæ, vi objecti movere soleat voluntatem etiam meliora videntem ad ejusmodi sordida lucra; ea quidem criminæ committi existimandum est, non tamen errore intellectus, quām avaritia, & lucri cupiditate; quo efficitur, ut eorum cognitio Inquisitorum non sit. *c. accusatus 5. de questionibus de hæret. lib. 6. & inibi Joan. Monachus, Archidia. & cœteri Federi. Senen. conf. 157.*

4 Si verò quispiam crederet fænerari licere, puniri posset ab Inquisitoribus, perinde atque quivis alias hæreticus; & inter alia, pœnitenti quoq; posset ab eisdem injungi, ut agens pœnitentiam restitueret male partas usuras, id enim vera pœnitentiæ pars magna, & necessaria est. *Clem. 1. 5. ultim. de usur. c. peccatum de regul. jur. lib. 6. Domin. & Philip. Francus, & cœteri in c. accusatus 5. sane, & 5. ultim. de hæreti. lib. 6. Federicus loco prænotato Joan. Gal-*

Calderin. conf. 2. titul. de hæret. Bal. in cap. 1. §. ad hac de pace juramen. firman. Felin. in c. cum sit de foro compet. Zanchi. cap. 20.

5 Eadem omnino ratione, is qui credit simplicem fornicationem non esse peccatum, verè hæreticus est; neque satis intelligo, quamobrem sàpè non puniatur, ut hæreticus, præsertim cum ejus hæ-

resis ignorantia sit inexcusabilis. Nemo enim, qui unquam peccata sua fuerit confessus, non audiet à confessario fornicationem simplicem peccatum esse lethale, ac lege Divina prohibitam. *Alfonsus Castrus adversus hæreses, verbo, coitus. Julius Clarus lib. 5. recepta sententia. §. hæresis.*

ANNOTATIONES.

1 Sacris utriusq; testamenti literis &c.
Nedum humano Iure, sed & Divino Veteris, & Novi Testamenti usuram illicitam, & peccatum esse mortale Omnes Theologi, & Canonistæ pleno ore fatentur; adeò quòd contrarium asserere hæreticum est. Vide Clem. 1. de usur. & c. quia eodem tit.

De hac materia Casuistæ Omnes affatim suis locis. Tu tamen vide *Naggar. in 2. part. Decret. de 7. Præcep. Decalog. cap. 17. nu. 206. & sequen.*

4 Si verò quispiam &c.
Nota quòd si quis Vsurarius fateretur usuram peccatum esse; sed nihilominus ipsam exercebat, & in ejus exercitio à se pecuniam mutuantes inhumaniter tractaret, & de hoc esset diffamatus; contra hujusmodi posse Inquisidores procedere est multorum DD. sententia; ratio est, quia hic, licet verbis declareret illicitam esse Vsuram; factis tamen approbat, & sic verbis operibus contradicit; & plus est factis, quàm verbis, Vsuram non esse peccatum

declarare. Vide *Locat. in praxi. Indic. verbo Hæreticus, num. 22. & Verbo usurpa nu. 2. Zanchin. intrat. de hæretic. cap. 35. nu. 1. & 2. Decian. tratt. Criminal. lib. 5. cap. 18. & alios quàm plures.*

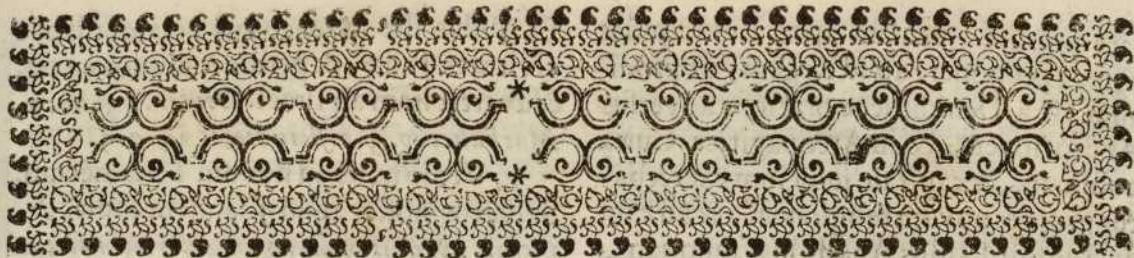
De pœnitentia, & coaëtione restitutionis facienda, quæ ab Inquisitoribus hujusmodi Vsurariis, si illos pœnitent, potest imponi; vide Constitutionem Alexandri IV., quam refert *Pegna post Direct. fol. mihi 24. quæ incipit. Quod super §. iniungitur etiam.*

5 Eadem omnino ratione.
Hæc sententia Simancæ est indubitate apud omnes DD. Vide *Canter. in quest. Crimin. Rubr. de Hæresi cap. 1. num. 15. ubi docet hos Reos in S. Off. Tribunal flagellis, & exilio multari; quod tamen est intelligendū, si convertantur, & abjurent; nam si contumaces in sua pertinacia persistenter, utiq; sicut formales hæretici essent plectendi. Vide Farinac. de hæresi qu. 178. §. 3. nu. 18.*

Trino, & uni Deo gloria imperium, honor.

ЗАНОВАНИЕ

JACOBI SIMANÆ CIVITATENSIS

Primum Episcopi, nunc verò Pacensis.

P R A X I S H A E R E S E O S,

**SEU ENCHIRIDION JUDICUM
VJOLATÆ RELIGIONIS.**

De Punitione impiorum. Titulus I.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticos severissimis suppliciis afficiendos esse.
- 2 Dei providentiam negantes, impii sunt, & nefarii.
- 3 Atheniensium institutum in eos, qui aut religionem vjolabant, aut novam instituebant.
- 4 Idololatre in veteri testamento lapidibus obruebantur.
- 5 Hereses idola sunt, & dii alieni.
- 6 Heresis causa civitates, & Regna percuntur.
- 7 Hæreticos ulti gladio puniendos, aut igne cremandos esse, ex Sacro sancto Evangelio demonstratur.

- 8 Religioni novae inservire nemo cogendus, sed ut in ea permaneat, qua semelfuit obstrictus, utique potest.
- 9 Parabola illa de zizaniis, de qua in sacro eloquio, declaratur.
- 10 Hæretici puniendi sunt plusquam adulteri.
- 11 Hæretici severius plectendi, quam sarcii.
- 12 Augustini pulchra sententia in hæreticos.
- 13 Experientia rerum magistra.
- 14 Hispania commendatur, præsertim in Christianæ fidei cultu, quo nil pretiosus.

De Punitione impiorum.

Ereticos impios religionis vjolatores suppliciis severissimis afficiendos esse, nemo, qui sani sit iudicii, dubitare potest; nam, ut Quidam rectè inquit, hæreseos crimen & perniciosum virus spargit, & Ecclesiam non minus dissipat, quam politiam; quā-

obrem Ethnici etiā variis penis eos coercabant, quos impios esse putabant.

2 Sic eos, qui deorum providentiam negabant, impietatis damnabat Antiquitas, ut libro de superstitione Plutarchus est auctor.

3 Sic in causa vjolatæ Religionis licet Apud Athenienses Hæretici panare multati.

sare publicè , causam apud Eumolpidas agere , proponere apud Regem , ut proditum est à Demosthene oratione ad versus Androtonem ; & in Areopagitica Curia publicum , & capitale judicium exercebatur propter novam religionem , & ad eam ductus fuit Paulus Apostolus , tanquam Reus doctrinæ novæ . Sic in omni religione impii , non solum vita cruciati , atq; de-decore , verum etiam sepultura , & justis exequiis caruerunt ; sicuti Cicero scripsit lib. 2. de legib.

4 Sed omisis Gentium legibus , & exemplis ; in veteri quidem testamento idololatræ , & qui seducere , ac persuadere volebant , ut alienos deos sequerentur , lapidibus obruti , aliisq; modis interficiebantur ; quin etiam , ut ait Philo lib. 1. de Monarchia : *permisum erat cuius bene nato , educatoque , & majorum virtutis emulo à talibus sine mora pœnas sua manu excigere , non spectato affensu Senatus , & judicium ; immò , ne delato quidem nomine , & sequi animi amantis Deum , infestique vitius impetum concitati adversus impios , nulla dignos clementia , semel accepta potestate Senatus , Judicum , Prætorum , Tribunorum , accusatorum , testimoniū , legum , populi : ut absque omnibus impedimentis intrepidè proprietate decertare liceat . Deuter. 13. & cap. 17. nu. 25.*

5 Hæreses verò idola sunt , & dii alieni ; nam , ut Beatus Hieronymus explicans illud Zachariæ : *Disperdam nominis idolorum de terra , inquit : Sicut idola sunt manus artificis ; ita hereticorum perversa doctrina quodcumque simulaverit , vertit in dolum , & facit pro Christo adorari Antichristum . Divus quoq; Augustinus lib. de vera religione : Est alius deterior , & inferior cultus simulachrorum , quo phantasmatua colunt ; & quicquid animo errante cum superbia , & tumore cogitando imaginati fuerint , religionis nomine obseruant . Et Vincentius Liricensis , aliena ab Ecclesia dogmata vetus Testamentum deos alienos appellare scribit ; hæretici ergo tanquam idololatræ , ac deorum alienorum cultores puniendi sunt .*

6 Nec unum tantum , aut alterum impium ; sed totam etiam civitatem coercere lex jubet : *Percuties , inquit , habitatores urbis illius in ore gladii , & delebis eam , omniaque , quæ in illa sunt usque ad pecora .*

Et Judas ille Machabæus perambulabat civitates Judæ , & perdidit impios ex eis , & avertit iram ab Israel . *Deuter. 13. lib. 1. Macbab. cap. 3. c. si audieris 23. q. 5.*

7 Venio nunc ad novum Testamētum . Salvator noster apud Joannem capit. 15. inquit : *Si quis in me non manserit , mittetur foras sicut palmes , & arescet , & colligent eū , & in ignem mittent , & ardēt : hæretici autem sunt palmites in vite non manentes , qui mitti solent in ignem .* Et alibi ait : *Matth. 18. Væ homini illi , per quem scandalum venit ; expedit enim ei , ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus , & demergatur in profundum maris .* Sed certè mortalium nemo est , à quo tam grave scandalum Ecclesiæ veniat , quam ab hæretico . Deinde omnia Dei Christi verba , quibus hæretici nominantur lupi rapaces , planè indicare videntur , eos occidendos esse ; quis enim lupos evili Christi insidiantes non interficiat ? Et Paulus Apostolus pseudoprophetam cæcitate percussit , quia subvertebat vias Domini rectas , & Proconsulem à recta fide conabatur avertere . Et alibi punitiōnem hæreticorum idem Apostolus desiderabat , inquiens : *Utinam absindantur qui vos conturbant . Matth. 18. Act. 13. ad Galat. 5.*

8 Hæc fortasse prolixius retuli , quia hæretici ajunt , hæreticos non esse puniendos ; in quo quidem perinde facere mihi videntur , ac si fures , sicarii , adulteri , & coeteri facinorosi dicerent , furta , homicidia , adulteria , & alia id genus crimina , impunita esse debere ; nam hæresis crimen his gravius , & pestilentius est . Videamus tamen quibus argumētis insanum hoc paradoxum probare conentur . Duo quidem proferre dicuntur . Unum , fidem esse rem liberam ; Alterum , parabolam zizaniorum : hæc sunt egregia eorum argumenta , quibus tueri se vellent , neminem esse cogendum ad novam aliquam Religionem , qua nunquam obstrictus sit : verum est ; sed compelli quempiam non posse , ut in ea Religione persistat , qua semel fuerit obstrictus ; id verò absurdum , & ridiculum est , ne dicam temerarium , & insanum ; jure enim Divino , Gentium , & Civili , Deo reddenda sunt vota , & fides servanda , & religionis desertores puniendi . c. displicet cum seq. c. vides 23. q. 6. c. de Judeis 45. distinct. l. sicut ab initio . C. de action. & oblig.

*Heretico-
rum Argu-
menta.*

9 Parabola verò de zizaniis minimè obstat ; quia ea locum habet, quando est periculum, ne simul eradicetur triticum, ut satis ex ea liquet, ac Divus Augustinus, aliquique rectè observarunt. Ad hæc zizania etiam sunt omnes filii nequam : nullus igitur facinorosus puniendus esset? Deinde illa non est lex, sed prophetia : & nihilominus in ea reprehenduntur ii, qui dormientes sinunt crescere zizania. Postremò non loquitur parabola cum judicibus, qui non sine causa gladium portant, quē admodum tradit *Politus libro*, quo jure puniendi sunt hæretici.

10 Ergo coercendi hæretici sunt plus quam adulteri : quia pejus est adulterium animæ, quam corporis ; attestatur mihi Divus Augustinus in Epistola ad Bonifacium, dicens: *Cur enim, cum datum sit divinitus homini liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur; an fidem non servare levius est animam Deo, quam fæminam viro?* Divus quoque Maximus inquit: *Gravius est Religio-nis adulterum esse, quam corporis : & plus est integratatem divinitatis lacerare, quam integritatem hominis violare.* *Homilia 2. de Do-mino accusato, August. epist. 50.*

11 Deinde severius quam siccarii puniendi hæretici sunt, quia suas, & aliorum animas veneno pestiferi dogmatis morte infelicissima occidunt ; nám, ut Beatus Hieronymus in cap. Job. 24. inquit: *hæ-reticus homicida est, qui animas hominum noxiis, & lethalibus sensibus interficit.* Et Divus Augustinus: *Videte qualia faciunt, & qualia patiuntur: oscidunt animas, affliguntur in corpore, sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conqueruntur.* c. quando 23. quæst. 4.

12 Et ut alia multa omittam, quæ in Catholicis meis institutionibus prolixius in hanc sententiam collegi, hoc præterire non possum, quod Beatus Augustinus inquit: *phreneticos ligandos, & corripiendos*

esse, ne precipitentur, & quis omno lethargico tenentur, etiam flagellis excitandos; & quod pro hæreticis sunt leges pœnales, quæ il-lis videntur adversæ : quoniam multi per il-las correcti sunt, & quotidie corriguntur. epist. 48. & epist. 50.

13 Ad extreum experientia quidem rerum magistra docet, nihil æquè valere ad extirpandas hæreses, atq; severam hæ-reticorum punitionem ; cuius Rei testis in primis est religiosissima Hispania, cuius plebs inquieta, avidaq; est in novas res, ut ait Livjus, & quæ pseudochristianis innumerabilibus Mahumetanorum genere natis abundat ; & tamen hoc præsenti re-medio in summa tranquilitate permanet, atque Catholicam fidem puram, & inviolatam servat.

14 Libenter hac in re utar testimoniis externorum, ne ipsi nos in eis laudare videamus ; proferam postea locis oportuniis Hosium Polonum, Godofredum Gallicum ; nunc Vasæum Flandrum audiamus. Is post alia ita scribit : *Quod sane ad egregiam Hispanie laudem pertinet, quæ; sicut opulentia, bellica virtute, imperii amplitudine, reliquas omnes Provincias vel superat, vel certè æquat; ita religionis antiquitate, & vera fidei cultu nulli omnino priores partes concedit; fuit profecto Hispania Christianæ religionis semper observantissima, & fidem catholicam, qua semel imbuta, sincerissimè usque coluit, hæreticis infestissima.*

Quotquot in Hispania sunt de rebus fidei cognitores, ea fide religionem officii servant, ea integritate, ac vigilancia, ut nemo quisquam hiscere contra Sacrosancta Ecclesia statuta quicquam audeat. Alibi forsitan impie facere non licet ; in Hispania, ne loqui quidem, nisi pie, conceditur. Alibi errores forte jam natati extirpantur : in Hispania ipsa etiam errorum semina, antequam pullulent, opprimuntur. Hæc Vasæus priori tomo chronicorum Hispaniae, cap. 9.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 46. docuit Auctor, & per me ibidem notata num. 1.
& sequen.

De Hæresi. Titulus II.

S U M M A R I U M .

Hæresis græca vox, latine sectam sonat.

2 Hæresis est error pertinax contra Catholicam veritatem.

3 Hæresis, ut propriè dicatur, tria concurre debent.

4 Hæresum causæ plurimæ.

De Hæresi.

Hæresis
ethymologia.

Hæresis Græca vox est, latine sectam sonat, olim saepe in bonam partem accepta: hodie verò nomen odiosum est, & apud vulgus infame: significat hæresis de aliquo dogmate firmatam opinionem, in qua homo tenaciter persistit, unde heretici dicti: quo nomine significantur qui contra Christi fidem, aut illius Ecclesiam, vel docent, vel credunt. Dicitur autem hæresis ab electione, quia scilicet eam sibi quisque disciplinam elegit, quam putat esse meliorem. c. hæresis 24. qu. 3.

Quid Hæresis. 2 Est verò hæresis, error pertinax contra catholicam veritatem.

3 Tria enim concurrunt ad consummatam hæresim: falsa credulitas, error contra fidem Catholicam, & pertinacia;

quorum si aliquid desit, hæresis consummata non erit. c. in quibus 22. quæst. 2. Th. 2. 2. quæst. 11.

4 Hæresum causæ plurimæ sunt; malum enim multis fit modis; boni, ac veri unica est via; mali, & falsi innumerabiles, videlicet quot ab illa unica aberrant; sacer Dionysius libro de Divinis nominibus cap. 4. Arist. lib. 2. Ethic cap. 6. Divus Augustinus in Joan. tract. 15. inquit: *Hæreses Orthodoxis sunt dogmata perverstatis animas illaqueantia, & in profundum præcipitantia.* Et Epiphanius lib. qui Anchoratus inscribitur: *Deterior est fidei perverstas infidelitate; incredulitas enim fidem accipiens corrigi poterit; fidei verò perverstas incorrigibilis est, & ager salvatur, nisi donum, & gratia aliqua ex supernis accesserit.*

A N N O T A T I O N E S .

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 30. tradidit Auctor, & quæ ibidem notavi nu. 1. & seq.

De Hereticis. Titulus III.

S U M M A R I U M .

Hæreses, & schismata à diabolo inventa.

2 Hereticus quis propriè dicatur.

3 Heretici, qui quandam præferunt umbram sanctitatis, nocentiores sunt his, qui vitam conversatione maculant.

De Hereticis.

Beatus Cyprianus tractatu de simplicitate prælatorū, inquit: *Videns inimicus idoladerelia, & per nimium credentium populum sedes suas, ac tempora deserta: excogitavit novam fraudem, ut sub ipso Christiani nominis titu-*

*lo fallat incautos: hæreses invenit, & schismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet unitatem; ac Div. August. lib. 18. de civit. Dei, cap. 51. ead. ferè renovans, inquit: *Videns Diabolus templum diabolum deserit, hereticos movit, qui sub vocabulo Christiano doctrinæ resisterent Christianæ.**

2 Est

Quot necessaria, ut quispiam propriè dicatur hereticus. Hæreticus.

2 Est verò hæreticus, qui errat in fide pertinaciter; tria itaq; necessaria sunt, ut quispiam propriè dicatur hereticus. Unum, quod fuerit Christianus; Alterum, quod erret in fide Catholica; Tertium, quod sciens erret, eligens errorem contrarium Catholicæ veritati; & in ea electione includitur pertinacia, ut suo loco dicam.
c. dicit Apostolus, 24. quæst. 3. Turrecremata lib. 4. de Ecclesia, parte 2. cap. 23.

3 Nec movere quenquam debet, si viderit fortè hæreticum transfiguratum in Apostolum Christi; nam rectè Origenes homil. 7. in Ezechielem inquit: *Juxta*

mei animi sensum multò nocentior est hereticus bona vita, & plus in doctrina sua habet auctoritatis eo, qui vitam conversatione maculat. Qui enim vita pessimæ est, non facile homines ad falsum dogma sollicitat; nec potest per umbram sanctitatis audientium decipere simplicitatem: qui verò sermone perversus est, & disciplinis salutis contrarius, mores autem compositos, & ornatos habet; nihil facit aliud, nisi accipit indumenta varia instituti boni, & conversationis quietæ, & circundat ea idolis suis, ut magis decipiat audientes; quod Beatus Bernardus confirmat super Cantica sermone 66.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 3. r. habet Auctor, & ibidem per me notata nu. 1. & seq.

De Apostatis. Titulus IV.

SUMMARIUM.

- 1 **A** Postasia Græca vox, latinè defectio dicitur.
2 Apostata hæretico est deterior: intelligi-
t. 3. Apostata pœnitens recipiendus est.
- 1 Postasia Græca vox, latinè defectio est: coeterū, nō quælibet defectio apostasia vocari solet, sed ea, qua quis discedit ab instituto; hic verò de Apostata duntaxat loquimur, qui desertor est Catholicæ fidei.
2 Apostata, qui discedit à tota fide, deterior est cunctis hæreticis.

De Apostatis.

3 Quamobrem quidam putant, apostatam pœnitentem recipiendum non esse, quorum opinio, & jure Pontificio damnata, & à lacris tribunalibus explosa est; & eisdem ferè regulis eorum causæ metiendæ sunt, quibus & hæreticorum.
c. quidam de apost. c. contra Christianos de hæretic. lib. 6.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus scripsit Auctor tit. 7. & ibidem notata nu. 1. & sequen.

De Schismaticis. Titulus V.

SUMMARIUM.

- 1 **S**chisma nomen Græcum, latinè scissura denotat.
2 Schismatici in triplici sunt differentia.
3 Pontifex summus Christi Vicarius est.
4 Schismatici qua facti specie puniendi sunt,

licet nullam hæresim teneant.
5 Schismatici pertinaces ipso jure excommunicatis sunt.
6 Schismatici ad Ecclesiæ unitatem ex corde redeentes sunt excipiendi.

Schisma quoq; nomen Græcum, latinè scissuram significat; & non qualem cunq; sed illicitam discessiōnem ab Ecclesiæ unitate; vulgò autem schismatici dicuntur, qui ab obedientia summi Pontificis se ipsos separant, atque adeò ab unitate Ecclesiæ discedunt. c. *schisma*. 24. *quest. 1.*

2 Schismatici autem in triplici sunt differentia: quidam sunt hæretici consumati, qui non solum discedunt à Summo Pontifice, verùm etiam id licere credunt, & qui alias sibi hæreses configunt.

Alii sunt hæreticis affines, qui nullam hæresim tenent: de quibus Divus Augustinus contra Grammaticum scribit: *Schismaticos esse eadem opinantes, ac eodem ritu colentes, quo cæteri; sed solo congregatio- nis hi delectantur dissidio, seque separant.* c. *denique 7. quest. 1.*

Sunt & alii, qui justa ignorantia ducti putant aliquē esse Pontificem sumimum, qui rectè non est electus: quod tunc evenire solet, cùm duo, vel plures de Pontificatu contendunt, & electio ambigua est.

3 Näm, & si credere teneamus sum- mū Pontificem esse Christi Vicarium;

non tamen tenemur eadem fide credere, hunc, vel illum esse Papam, quando magna probabilitate dubitatur quis eorum re- c̄tius electus est; nec enim ad Fidem Catholicam pertinent ea, quæ ex facto dubio pendent: itaq; hi omni culpa carere pos- sunt, neq; verè schismatici sunt.

4 Illi autem schismatici, qui nullam hæresim tenent, nihilominus tanquam hæretici puniēdi sunt; quia hoc solo, quod à capite discedunt, videntur credere, quod unitas Ecclesiæ scindi potest, & quod Sūmo Pontifici non est parendum, & alia id genus hæretica, & impia; ut rectè dixerit Clemens V. inveteratum schisma hæresim esse. *Extravag. ad certitudinem, de sen- tent. excommunicatio. c. pudenda. c. schisma 24. questio. 1.*

5 Hinc est, quod schismatici pertina- ces ipso jure sunt excommunicati; & omni dignitate, ac potestate privandi sunt, bo- nis etiam publicatis. c. 2. *de Schism. c. de Liguribus 23. quest. 5. c. in nomine 23. di- stinct. c. didicimus 24. quest. 1. c. 1. de schisma. lib. 6.*

6 Quod si ad Ecclesiæ unitatem puro corde redierint, benignè excipiendi sunt, schismate priùs abjurato. c. *clericus 24. qu. 3. c. quoties 1. q. 7.*

A N N O T A T I O N E S.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 58. docuit Auctor, & quæ ibidem notavi nu. 1. & seq.

De Episcopis. Titulus VI.

S U M M A R I U M.

1 **H**æresis causas ab Ecclesiasticis ju-
dicibus tractandas esse.
2 Episcopi Apostolorum sunt successores.

3 Episcopi ordinarii sunt judices adversus
hæreticos.

De Episcopis.

Causæ vjolatæ Religionis à Judicibus Ecclesiasticis tractandæ sunt, non autem à secularibus; quia secula- ris potestas non ad ea di- rigit, quæ pertinent ad ultimum hominis finem, idest ad beatitudinem, quæ con- stit in fruitione Divina: idenim regimen, & ministerium Sacerdotibus est commis- sum, & præcipue Summo Pontifici Chri-

sti Vicario, ad quem maximè pertinet cu- rare, ut religio inviolata servetur; & ut quæ illi contraria sunt, amoveantur. *Tho. lib. 1. de regimi. Princip. cap. 14.*

2 Et quia Episcopi sunt Apostolorum successores, & habent partem hujus solici- tudinis; idcirco ad eos quoq; pertinet co- gnitio earum causarum; & sunt judices ordinarii contra hæreticos, & ceteros im- pios.

3 Quam-

³ Quamobrem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. sic decreverunt Patres: *Si quis Episcopus super expurgando de sua Diocesi haereticae pravitatis fermento, negligens fuerit, vel remissus; cum id certis in-*

ditiis apparuerit, ab Episcopali officio deponatur, & loco ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit haereticam confundere pravitatem. Hac ibi cap. 3. c. ad abolendam de haereticis.

ANNOTATIONES.

Vide quae de Catholicis Institutionibus tit. 25. tradidit Auctor, & ibidem notata nu. 1. & sequen-

De Inquisitoribus. Titulus VII.

SUMMARIUM.

- 1 **I**nquisitores haereticae pravitatis adiutores Episcopis datos ob ipsam commodius haeresim extirpandam.
- 2 **I**nquisitores eligendos esse prudentes.
- 3 **E**piscopo in ipso, qui ordinarius est Inquisitor, cur etas annorum 30. exigatur, & in Inquisitoribus Apostolicis 40.
- 4 **I**nquisitores, & si judices sint delegati, in negotiis tamen commissis parum ab Ordinariis differunt.
- 5 **I**nquisitoris officium morte summi Pontificis, aut Inquisitoris generalis, non finiri.
- 6 **I**nquisitoris est munus ardua ad Pontificem Max., vel Inquisitorem generalem referre.
- 7 **I**nquisitores inquirere absq; Episcopo possunt, & è contraria.
- 8 **I**nquisitores possunt familiam habere armatam.
- 9 **I**nquisitores posse auxilium Principum invocare, seu (ut dicunt) brachium secularis.
- 10 **I**nquisitores advocant testes, sive trahunt ultra duas dietas.
- 11 **I**nquisitores compellunt quoscunque judices, ut acta contra haereticos adsemittant.
- 12 **I**nquisitores posse in quacunque parte provinciae sibi decretæ jus dicere.
- 13 **I**nquisitores puniunt inferentes eis iniurias.
- 14 **I**nquisitores legitima ex causa vices suas delegare queunt.
- 15 **I**nquisitoribus datur, ut in quoscunque haereticos procedere possint, privilegio aliquo eis minime suffragante.

De Inquisitoribus.

UM Episcopi plurimis aliis sui muneris curis occupati, non omnino sufficiant ad extirpandos haereticos; dati sunt illis adjutores à Summo Pontifice, qui contra haereticos, aliosque impios inquirant; unde & nomen Inquisitorum Apostolicorum illis impositum est. Qui quidē Christiane Reipublice sunt, non utiles modò, sed, ut experientia comptum est, admodum necessarii.

2 Hi eligendi sunt prudentes, docti, Catholicæ fidei zelatores, ac deniq; probi; solet enim Deus bonis viris bona suggerere consilia Reipublicæ, ac Religioni salutaria; & ut prudentiores sint, etatis esse debent non minoris quam quadraginta annorum; ea enim etas solidæ do-

ctrinæ, atque experientiæ tribuitur. Clem. 2. de hereti.

3 Mirum autem videri potest, quòd in Episcopo, qui ordinarius quoque Inquisitor est, etas duntaxat annorum triginta exigitur, in his verò Inquisitoribus Apostolicis requirantur anni quadraginta. Verùm Episcopi à Papa in collegio Cardinalium promoventur; sed Inquisitores creari solent; non tam exactè causa cognita; ideo maturiores etate lex eos esse voluit, quòd intelligent omnes cum summa prudentia ea negotia esse tractanda. c. cum in cunctis de elect. & illic Abbas.

4 Quamvis Inquisitores Judices sint delegati, in negotiis tamen sibi commissis parùm differunt ab ordinariis. c. per hoc de heret. lib. 6.

5 Unde fit, ut eorum officium non finiatur

natur morte Suntini Pontificis, neq; Inquisitoris generalis eos delegantis. c. ne aliqui de hereti. lib. 6.

6 Si quid arduum, vel difficile contigerit, quod ad officium Inquisitorum pertineat, id referre debent ad Papam, vel ad Inquisitorem generalem, ut olim referrebat ad Moylen. Exod. 18.

7 Inquisitores sine Episcopo inquirere, & in jus vocare, & comprehendere Reos possunt; & eadem facere potest Episcopus sine Inquisitore; sed simul convenire debent ad sententias ferendas. Clem. 1. §. de hereticis.

8 Possunt etiam uti familiaribus armatis, ut se ipsos tueantur, & parere inobedientes compellant. Clem. 2. §. ult. de heret. Arist. 7. Polit. cap. 8.

9 Possunt quoque invocare auxilium quorumcunq; Principum, & Magistratuū;

10 Et trahere testes ultra duas dietas;

11 Et quoscunque Judices compelle-re, ut ad se mittant acta contra hæreticos facta. c. præsidentes. c. ut officium. §. deniq; c. ut commissi. de heret. lib. 6. c. cum Bertoldus de re judicata.

12 Possunt & inquirere, & jus dicere in qualibet parte Provinciæ sibi commis-sæ. c. ut officium de hereti. lib. 6.

13 Possunt punire quoscunque sibi re-sistentes, vel injuriam inferentes. c. 1. de pænis lib. 6.

14 Possunt vices suas aliis committe-re, ac delegare, si modò sint valetudine, aut alia re justè impediti. Clem. 1. §. porr. Clemen. 2. de heretic.

15 Deum procedere possunt contra quoscunque apostatas, & hæreticos cu-juscunque ordinis, dignitatis, aut condi-tionis fuerint, nullo privilegio in hoc ne-gotio illis suffragante. c. sicut. c. ad abolen-dam. §. ultimo de hereticis.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 34. habet Auctor, & quæ ibidem notavi nu. 1. & seq.

De his, quæ facere nequeunt Inquisitores, Titulus VIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Inquisitores non valent contra Episco-pos, Nuncios Apostolicæ Sedis, cæte-rosq; superiores prælatos inquirere, ni-si Papa id specialiter commiserit.
- 2 Possunt tamē testes contra eos examinare.
- 3 Judices possunt adversus exemptos à sua jurisdictione delinquentes examinare testes, & crimen superiori referre.
- 4 Inquisitores sine Episcopo Reos torquere nequeunt, neque sententias proferre.
- 5 Inquisitores non possunt pecuniā extorque-re, alidas in excommunicationem incidunt.
- 6 Inquisitores contra usurarios inquirere

- non possunt; fallit tamen.
- 7 Inquisitores adversus sortilegos perqui-re nequeunt.
- 8 Excipe si credat sortilegus aliquid divi-num in sorte latere.
- 9 Inquisitores non inquirunt contra divi-natores, ut vulgus appellat. fallit tamē.
- 10 Inquisitores non cognoscunt de levibus superstitionibus.
- 11 Inquisitores adversus eos, qui magicas artes exercent, inquirere valent.
- 12 Inquisitores non cognoscunt de factis etiā borrendis; sed falleat tamen.

De his, quæ facere nequeunt Inquisitores.

- 1 Ontra Episcopos, & supe-riores Prælatos inquirere non possunt Inquisitores, neque adversus Nuncios Apostolicæ sedis, nisi Pa-pa id specialiter commiserit, c. Inquisito-

res de heret. lib. 6. extravag. cum Matthaus eodem titulo.

2 Poterunt nihilominus testes exami-nare, ut ad Sedem Apostolicam illorum criminia referant; nec enim alio modo me-lius scire, & invenire possunt, eos esse hæ-reti-

reticos, vel suspectos, ut id Papa significent: quod predictis constitutionibus permisum est.

3 Adde quod id ipsum facere licet aliis judicibus contra quoslibet exemptos à sua jurisdictione. I. I. C. de exhib. reis. I. Divus ff. de custo. reo. l. 3. de re. milit. l. ne quid. de incen. rui. naufra.

4 Ad hæc Inquisitores sine Episcopo ordinario Reos torquere nequeunt, neque sententias proferre. Clem. I. §. duro de bær.

5 Nec possunt pecuniam extorquere ratione harum causarum; quod si secus fecerint, in excommunicationem incurront, & officiis privandi sunt. Clem. I. §. verum, & Clem. 2. de bæreti.

6 Neque contra usurarios inquirere possunt, nisi fortè illi credant licitas usuras esse c. accusatus. §. de quæstionibus. de bæreti. lib. 6. Clem. I. §. ulti. de usuris.

7 Neque in fortilegos perquirere queunt, nisi fortilegia hæresim saperent manifestè; videlicet, cum admiseretur aliquid impium, & quod hæresim præferat.

8 Vel cum crederet fortilegus divinū aliquid in sorte latere, sicuti Mahumetani, præcipue piratae, credere videntur. c. accusatus. §. sanè, de bæreti. lib. 6. cap. I. 26. quæst. 5. c. illud 26. quæst. 2.

9 Neque de divinationibus Inquisitores cognoscere debent, nisi manifestè sape-

rent hæresim, id est, cùm divinatores sacris rebus abuterentur, vel dæmonem adorarent, ut eis futura prædiceret: vel pactum cum eo facerent, credentes dæmonem futura præscire: ea enim, & alia ejusdem generis, vel hæretica sunt, vel hæresim sapient; & qui talia perpetrant, facile incidunt in infidelitatem. c. accusatus. §. sanè. de bæreti. lib. 6. Alex. p. 2. qu. 184.

10 De levibus quoq; superstitionibus cognoscere non debent Inquisitores.

11 Sed inquirere possunt in eos, qui magicas artes exercent, aliaque superstitionis faciunt, & credunt, quæ manifestè sapiunt hæresim. Divus Cyprianus libro de dupli martyrio, qui magicis, inquit, artibus utuntur, tacite Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus.

12 Postremò cùm hæresis error sit in fidem Catholicam, facta etiam horrenda non sunt hæreses: quamobrem de eis cognoscere nequeunt Inquisitores, nisi manifestè sapient hæresim, hoc est, cùm facta ipsa præferunt hæresim: ut baptizare imagines, præfert quod sunt capaces ejus Sacramenti: baptizare scienter puerum, jam batizatum, præfert baptisma iterum conferri posse; atque id genus alia. glos. & interprætes in c. accusatus. §. sanè. de bæreti. lib. 6. Oldra. cons. 210. Sylvestris in summa, verbo Hæresis 2.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Cathol. Institut. scripsit Auctor tit. 34. 66. 62. 21. 63. Et quæ ad eosdem titulos adnotavi.

De Blasphemis. Titulus IX.

S U M M A R I U M.

1 **I**nquisitores non solent in blasphemos procedere; fallit tamen.

2 Blasphemia quæsit.

3 Blasphemi qua poena afficiantur.

De Blasphemis.

Non Blasphemos non solent Inquisitores procedere, nisi blasphemiae sapient hæresim: quales multæ sunt, quibus Deo negatur potestas, aut sanctitas Sanctis, aut Sacratissime Virginis magna irrogatur iniuria; tunc enim Inquisitores Hispanæ blasphemos severissimè punire solent: idq; justissimè.

2 Blasphemia quidem convicium est, Blasphemia & sacrilegium contra honorem debitum quid. Deo, & Sanctis ejus; itaq; jure puniri potest à judicibus vjolatæ religionis. Poena verò ejus pro circumstantiis verborum, personarum, & temporū constituenda est.

3 Solentq; impii blasphemi, si viliores sint, flagellis cædi, & ad remos damnari: nobiliores autem, publica poenitentia im-

Nnn positi-

posita, in monasterio detруди, pœnis pecuniariis coerceri. c. 2. de maledict. c. si quis per capillum 22. quest. 2. c. si is qui. 23. quest. 4.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 8. docuit Auctor, & quæ ibidem adnotavimus. 1. & seq.

De effractoribus imaginum. Tit. X.

SUMMARIUM.

1 Crucem, aut imagines Sacras frangens,

aut conspurcans qualiter puniendus?

De effractoribus imaginum.

1 Diversus eos, qui Crucem, aut sacras imagines frangunt, conspurcant, violent, aut quoquomodo eis manus sacrilegas affrent, perquirere possunt Inquisitores; quia vehementer suspecti sunt de heresi jam olim damnata, & his temporibus ab impiis renovata contra imagines Sanctorū,

& earum venerationem.

2 Puniendi autem sunt sacrilegi isti arbitrio judicum pro criminis qualitate, interdum (ut ait lex) dura, & ultrice sententia, & propter presumptionem hereticis inquirent præterea in eos, ut contra vehementer suspectos. c. 2. §. ultimo de offic. ordin. lib. 6.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 33. scripsit Auctor, & ibidem notata nro. 1. & sequen.

De Lamiis. Titulus XI.

SUMMARIUM.

1 Amiae, sive striges que.

maleficæ patiuntur.

2 Lamiæ plecti debent.

4 Lamiæ cum Demonibus paciscuntur, multaq; mala inferunt.

3 Daemonum illusiones non semper esse, quas

De Lamiis.

1 Amiae, sive striges appellari solent mulieres quædam maleficæ, quæ multis nocere solent.

hæreticos, aut vehementer suspectos procedi solet; quod si propriis confessionibus, aut justis probationibus convictæ fuerint, prout earum culpa expostulaverit, statuendum erit. l. respiciend. ff. de pœn.

2 De his dubitari potest, an ab Inquisitoribus puniri queant? & cum dæmones adorent, & fœdus cum eis faciant, quin etiam cum fidem Catholicam abnegare tolent, dubitabile non est, quin contra illas inquirere possint; & bene faciunt Inquisitores Hispanie contra eas procedentes; quia vel apostatae sunt, vel ea perpetrant, quæ manifestè sapient hæresim, ut inquit Sylvest. lib. 3. de strig. magarum, & demonum admirandis, cap. I.

3 Dixerit fortasse quispiam, illusiones dæmonum esse, quas maleficæ istæ patiuntur, ac proinde fidem illis non esse adhibendam; cui respondeatur primò non semper esse insomnia, & illusiones, sed interdum revera ita evenire, ut ab eis narrari solet, quemadmodum Turrecremata, Joannes Mair., Castrus, Victoria, ac innumerabiles alii tradunt: quod quidem tot experimentis compertum est, ut id negare, insanire sit, ut inquit Sylvester opere prænotato, lib. I. cap. 14.

Itaque inquiretur in Lamias, ut contra

4 Deinde pleraque istarum facinora perpetrantur a vigilantibus, ut pacta cum dæmone, infanticidia, & alia damna, in quibus eis debet fides adhiberi, sicuti aliis Reis consitentibus. Quinimo contra se ipsas credendum eis esse videtur,

quamvis de his testificantur, quæ somno sepultis evenire solent; nam & antea præmeditantur, & ab eis postea ratificantur; & in criminibus ratihabitio quoq; locum habet. c. cum quis de sentent. excommunic. lib. 6. c. testamentum distin. 6.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Catholicis Institutionibus tit. 37. docuit Auctor, & ibidem notata nu. 1. & sequent.

De Nefariis nuptiis. Titulus XII.

SUMMARIUM.

1 **M**onachus, qui post solennem professionem contraxit matrimonium, suspectus est de heresi.

2 Qualis sit hujus pœna.

3 Clerici, qui, ordine sacro suscepto, uxores duxerint, puniendi sunt, & quomodo.

4 Mahumetani conversi ad fidem Catholica-
cam, si deinde duas habeant uxores,
puniri debent.

5 Uxores duas habentes puniuntur, & in
eis Inquisidores in Hispania inquirunt.

De Nefariis nuptiis.

1 Ontra Monachum, qui post solennem professionem contraxit matrimonium, semper Inquisidores procedere possunt, rejecta

multorum opinione distinguentium inter occultum, & publicum matrimonium; ea enim opinio ratione caret, & à nobis iam pridem confutata est; nam utroque casu est Monachus vehementer suspectus de heresi eorum, qui tales nefarias nuptias verbis, & factis approbarunt.

2 Ejus autem pœna pro qualitate criminis arbitrio judicum constituenda est; & infelix Monachus à conjugatione foeda separandus, & ad monasterium trahendus est, ut injunctam poenitentiam perragat. 2. Conc. Turon. cano. 11. c. impudic. c. si quis sacro. c. Monacho. c. & quia 27. q. 1.

3 Contra Clericos, qui ordine sacro suscepto, uxores duxerint, eodem modo ab eisdem judicibus inquiri potest; & omni officio, & beneficio Ecclesiastico privandi, & ab ordine, & ministerio arcendi, & aliis justis poenis coercendi sunt. c. 1. de Cleri. conjug. c. decernimus. c. presby-

ter. c. presbyterum 28. distinct. c. si quis à modo cum sequen. 81. distinct. c. diaconus 27. distinct. c. eos. 32. distinct. Clem. 1. de consangu. & affi. 9. synodo generali cano. 6. Conc. 8. Toleta. cano. 7.

4 Contra conversos ex Mahumetanis, qui simul duas uxores habent, justè quoque inquiri potest; quia hoc ipso videntur ad suam, vel parentum sectam redire.

5 Plusculum dubitationis habet, an in alios quoscunque crimen hoc perpetrantes; perquirere possint Inquisidores: quia manifesta est causa libidinis, propter quam id faciunt. Sed in Hispania jam diu receptum est, ut in istos quoque inquirant, quasi malè de Sacramento matrimonii sentiant, eo impiè abutentes; & hæc multorum opinio fuit in c. ad abolendam de heretici, & in c. accusatus. eodem tit. lib. 6. & alibi sepe.

6 Eos verò convictos punire solent pro personarum, & criminum qualitate: plebejos flagellis cæsos ad remos damnati: honestiores autem aliis justis pœnis coercent. & item lex Julia de adulteriis, instit. de publi. judi.

ANNOTATIONES.

Vide quæ de Cath. Institut. tit. 40. scripsit Auctor, & ibidem notata nu. 1. & sequent.

De Credentibus. Titulus XIII.

S U M M A R I U M .

- i** **H**æreticis sunt, qui hæreticis credunt, eorumque probant errores.
ii Hæretici quando non dicantur, licet credant aliquam hæresim. *ibid.*
- iii** Hæreticis credentes generaliter, quamvis nullam specialem hæresim credant, puniri tamen debent.

De Credentibus.

i Vidam sunt, qui credunt hæreticis, & eorum errores approbant; & hi planè hæretici sunt. Alii credunt aliquam hæresim, cuius contrariam veritatem explicata fide scire non tenebantur.

ii Et hi, si pertinacia careant, hæretici non sunt, de his loquens Divus Augustinus in Exordio libri de utilitate credendi: *Credens, inquit, hæreticis, est homo imaginatione quadam veritatis, ac pietatis illusus c. dixit Apostolus, 24. quæst. 3. c. i. 29.*

quæst. 1. *Leo Magnus sermone 4. de Epiphania Domini.*

iii Alii credunt hæreticis generaliter; etiam si sciverint eos hæreticos esse; & hi, quamvis nullam specialem hæresim credant, puniri possunt ut vehementer suspecti; & eò ipso incident in excommunicationis sententiam, & in alias poenas jure statutas. *c. excommunicamus. S. credentes de hæreti. Paludanus in lib. 4. sent. dist. 13. quæst. 3. Alfon. Castr. lib. 1. de justa. hæretic. punitio. cap. 17.*

A N N O T A T I O N E S .

Vide quæ tradit de Cathol. Institut. tit. 15. & ibidem notata num. 1. & sequen.

De Defensoribus. Titulus XIV.

S U M M A R I U M .

- i** **D**efensores hæreticorum, an & quādopuniantur, & nu. 2. 3.
ii **A**dvocatus, qui sciens defendit hæreticos, est infamis, puniri que debet.
iii **Q**uemadmodum Notarius, qui illis confi-

cit instrumenta.
Principes defendantes hæreticos, excommunicati sunt, & pertinaces dignitatibus, & bonis privandi sunt.

De Defensoribus.

i Efensores quoque hæreticorum non semper in eadem causa sunt; quidam enim defendunt hæreticos, & eorum errores: & hi quidem non solum hæretici sunt; sed ipsis hæreticis deteriores. *c. qui aliorum, 24. q. 3. c. qui consentit, 11. q. 3.*

ii Alii defendunt hæreticos, ignorantes eos hæreticos esse; atque hi puniri non debent ab Inquisitoribus, nisi forte officium

eorum sua defensione impediatur. *c. accusatus. S. ulti. de hæret. lib. 6.*

iii Alii defendunt hæreticos ipsos, & non eorum errores; sed nihilominus suspectissimi sunt; nam hoc ipso planè ostendunt, sibi non omnino displicere hostes Ecclesiae; & amicus inimici alicujus solet esse inimicus illius; jure igitur ab Inquisitoribus puniendi sunt. *c. excommunicamus. S. credentes de hæreti. Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 15.*

iv Advo-

4 Advocatus, qui sciens defendit hæreticos, & notarius, qui conficit illis instrumenta, infames sunt, & punitione digni.

5 Et qui hæreticos in sua jurisdictione defendit, excommunicandus est; quod si

pertinax fuerit, officiis, dignitatibus, & suis etiam bonis privandus, & in exilium est mittendus, ut Hispanis, & Sicu is constitutionibus sancitum est. c. si adversus heret. Regia. l. ult. tit. 26. par. 7. constit. Sicilię 2.

A N N O T A T I O N E S.

Vide quæ tit. 15. de Catholicis Institutionib. habet Auctor, & ibidem notata nu. 8. & seq.

De Fautoribus. Titulus XV.

S U M M A R I U M.

- 1 **F** Autores hereticorum puniuntur.
- 2 **F** Fautores qui dicantur.
- 3 **J**udices, & magistratus ex sola omissione

si hereticos comprehendere noluerint, censemur eorum fautores; non sic privati homines.

De Fautoribus.

E Autores hæreticorum parū a defensoribus distant, itaque eodem jure utriq; cendi sunt; de his verò ilud accipi potest, quod libro 2. Paralipomenon. cap. 19. scribitur: *Impio præbes auxilium, & bis, qui oderunt Dominum amicitia jungeris; idcirco iram Domini mereris.*

2 Fautores autem sunt qui quolibet modo favent hæreticis: idest verbis, vel factis, consilio, pecunia, vel alia re. Cardinalis Hispanus 2. p. de Eccl. lib. 4. cap. 21.

3 Aliter censemur fautores ii, qui magistratus gerunt, aliter homines privati; nam ex omissione sola Magistratus censemur fautores, si hæreticos comprehendere noluerunt, cum id facere possent; quia non caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obvare; privati verò ex omissione non tenentur, nisi vel ipsi officiales quoque sint, vel judicibus in hoc non paruerint. c. qui potest. 23. q. 3. c. negligere 2. q. 7. Godofredus in l. quicunq; C. de hereticis.

A N N O T A T I O N E S.

Recole eundem tit. 15. de Cathol. Instit. & ibidem notata num. 11. 12. & 13.

De Receptatoribus. Titulus XVI.

S U M M A R I U M.

- 1 **R** Eceptatores, & occultores hæreticorum puniuntur eadem pœna, qua fautores.
- 2 Receptorum omnium non est æqualis culpa.
- 3 Receptans hæreticum ignoranter, aut coetè, non est puniendus.
- 4 Receptanti hæreticum ignoranter, seu si dicenti, an incumbat onus probandi ignorantiam.

5 Ignorantia in facto alieno præsumitur, & Scientiam allegans, illam probare debet.

6 Delictum in dubio non præsumitur.

7 Receptans hæreticum licet consanguineū, non est prorsus innocens sed vide num. seq.

8 Uxor receptans maritum, & filius receptans patrem hæreticum, vel frater fratrem, an teneantur.

De Receptatoribus.

Recptatores hæreticorum jure Pontificio eadem pena coercentur, qua fautores; quia recipiunt hæreticos, atq; illis favent; sed legibus Regiis severius puniuntur, & merito; nam qui Reum occultat, particeps criminis esse censetur; & sicuti contra receptatores Plato lib. 12. de legib. inquit: *Quem civitas sibi hostem decreverit, eundem sibi quisque hostem aestimare debet. l. 1. & 2. ff. de recepta.*

2 Multi Jurisperiti ajunt receptorem tanquam hæreticum esse puniendum; sed eorum opinio jure non probatur; nec receptorum omnium æqualis est culpa; recte igitur Inquisitorum arbitrio secundum criminis qualitatem erit & poenarum modus. *Levit. 24.*

3 Qui vero hæreticum recipit, ignorans eum hæreticum esse, aut vi coactus; quia culpa caret, puniendus non est. *l. 1. C. de deserto. & occultato. lib. 12. l. 3. ff. de incen. rui. & naufra. Bar. in l. 1. & ult. ff. de recepta.*

4 Quidam putant incumbere occultatori onus probandi ignorantiam, quorum opinio tunc vera est, cum fuerit contra eum præsumptio, ut erit, si notum vulgo erat illum hæreticum esse; vel ex amicitia, consanguinitate, vel ex aliis circunstan-

tii presumpatur occultatoris scientia. *I. sed & si pupillus. & de quo palam. ff. de instito. c. cum oporteat. de accu. l. si. vicinis. C. de nupt. l. Octavi. ff. unde cognati.*

5 Alioquin presumpitur quisque aliorum facta ignorare: & qui scientiam allegat, illam probare debet; atque eò magis in hæresi, quæ occulta esse solet, aut momento proferri, & verba emissa citò volant, & ad paucorum aures perveniunt.

6 Et in dubio crimen presumpendum non est. *l. verius. ff. de probat. l. merito. ff. prosocio.*

7 Non sunt prorsus innocentes qui consanguineos hæreticos scientes occultant; nulla enim cognatio præferenda est religioni. *c. legi 33. qu. 8. c. si infidelis 28. q. 1. glo. in dicto. & credentes.*

8 Veruntamen quia nihil humanum alienum à nobis esse debet, & quia lex ipsa inquit, non esse par eorum delictum, & illorum, qui nihil ad se pertinentes recipiunt; & quia credendi sunt occultasse non tanquam hæreticos, sed ut consanguineos: hæc est enim causa naturalis, & honestior; multò quidem humanius cum illis agendum est; præsertim si filius patrem, uxor maritum, aut frater occultavit fratrem. *l. ultim. ff. de receptato. l. qui cum uno. & ultimo. de remilita. l. 3. ff. de tutelis.*

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 15. qui supra de Cathol. Instit., & ibi notata num. 14. & sequen.

De Judæis. Titulus XVII.

S U M M A R I U M.

1 **J**udei non sunt ab Inquisitoribus inquirendi.

2 Oldadisententia explosa.

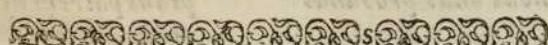
Judei an possint à vindicibus hæretice pravitatis inquiri, quando in uetus testamentum errant, aut puerum Christianum circumcidunt. ibid.

3 **J**udeus Christianam professus religio-

nem, si ad Judaismum redierit, puniendus ut hæreticus est.

4 **J**udei eam solent impendere retributio nem, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in finu.

5 **J**udei solent usurpi, & malis artibus spoliare Christianos, & civitates inficere. *Judei expulsi ab Hispania. ibid.*

De Judæis.

ADVERSUS Judæos inquirere nequeunt vindices hæreticæ pravitatis; tum quia non est data illis jurisdictione contra illos, tum etiā, quia de his, qui foris sunt, nihil ad nos attinet judicare. *1. Cor. 5. c. multi. 2. q. 1. c. gaudemus, de divort.*

2 Nec audiendi quidam, quorum est Oldradus, existimantes Ecclesiæ judices inquirere posse contra Judæos, quando illi errant in vetus Testamentum, aut Christianum puerum circuncidunt, aut in Judaïsmum inducunt; sed cum hæretici non sint, quid nostra refert, utrum errent contra leges Moysis, cum omnimodò foris sint? aliorum verò criminum punitio ad seculares judices pertinet; excepto si quid Inquisitoribus est commissum constitutione quadam Nicolai IV., cuius exem-

plum extat in directorio Inquisitorum
Oldr. cons. 36, Brunus lib. 4. de hæret. cap. 2.

3 Quod si Judæus Christianam religionem professus, ut canis ad vomitum ad Judaicam superstitionem redierit, ab Inquisitoribus, ut aliud qui vis apostata, vel hæreticus puniendus est. *c. contra Christianos, de hæret. lib. 6.*

4 Eam retributionem Judei solent impendere, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueverunt hospitibus exhibere, sicut *Innocent. III. scripsit.*

5 Solent enim Judæi usurpis, & malis artibus spoliare Christianos, & civitates inficere. Quamobrem à Regibus nostris vere Catholicis jam olim Judæi ad Hispania expulsi sunt; cujus ejectionis eleganter meminit *Joannes Picus lib. 5. adversus Astrologos cap. 12.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 35. de Cathol. Institutionib. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Mahumetanis. Titulus XVIII.

SUMMARIUM.

1 **M**ahumetanam ad sectam illam bestialem si Christianus transierit, ut infidelis severissime puniendus est.

2 Mahumetanorum ex progenie licet innu-

berabiles ferè in Hispania extent, tamen quotidie legitimis pœnis coercentur.

3 Hispania Regnum pietate, & religione laudatur.

De Mahumetanis.

1 **V**æ de Judæis dixi, eadem ferè omnia de Mahumetanis, Mauris, atque Turcis, accipienda sunt; quod si Christianus aliquis ad istorum sectam bestialem transisse convictus fuerit, ut apostata infidelis severissime puniendus est. *c. contra Christianos de hæreti. lib. 6.*

2 Tametsi autem ex Mahumetanorum progenie innumerabiles ferè in Hispania extent; sacrosancto tamen Inquisitionis

officio cum coeteris hæreticis, & apostatis quotidie coercentur.

3 Quo nomine ab exteris etiam jure laudamus; & ut alios præterea, Hosius ille doctrina, & piété percelebris, lib. 3. adversus prologomena Brentii: Nullum, inquit, regnum est nostro hoc infelici seculo magis ab hæresibus intactum, quam sit, vel hoc solo nomine felicissimum Hispaniarū regnum, cui propter banc in fide Catholica constantiam, & ejus tuenda diligentiam, alias præterea multas felicitates Deus largitur.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 39. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nn. 1. & seq.

De Ministris Inquisitorum. Tit. XIX.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**nquisitoribus dati sunt ministri, ut eorum munus peragere possint.
- 2 Notarii Inquisitorum, seu scribae, non modo laici, sed clericis etiam, & monachi eligi possunt.
- 3 Executores, seu apparitores pro comprehendendis Reis habent Inquisitores.
- 4 Assessores Inquisitorum viri probi, atque periti esse debent.

De Ministris Inquisitorum.

1 **H**actenus de Reis, & criminibus, quorum cognitio ad Inquisitores pertinet, multa cursim, breviterque perstringimus; ceterum, quia soli judices nihil peragere possunt, sed multis agent ministris; idcirco de illis quoque paucula dixerimus; tum quia solis Hispaniarum Inquisitoribus plures ministri dati sunt, tum etiam, quia in Catholicis nostris institutionibus plenius de his, aliisq; omnibus disputavimus.

2 Scribæ, sive secretarii sunt in primis necessarii ad acta omnia scribenda, & ad has causas non laici modo, sed & clericis, & monachi etiam sacris ordinibus initia-
ti eligi possunt. c. ut officium. §. ad con-
scribendas de heret. lib. 6.

3 Executores quoque sive apparito-
res omnino sunt necessarii, ut Reos com-
prehendant, & alia Inquisitorum jussa
exequantur, frustra enim exercentur judi-
cia, nisi ad finem perducantur, ut Aristoteli-
tes inquit lib. 6. Politi. cap. 8. cap. 1. §. ult.

de statu regula lib. 6.

4 Assessorebus præterea opus est, qui sint viri probi, & periti; hi jurare debent, arcana omnia se celaturos; & si quid eorum revelaverint, in sententiam excommunicationis incurront. c. ut commissi. §.
advocandi. cap. ulti. de heret. lib. 6.

5 Sunt, & alii ministri Inquisitorum in Hispania, videlicet Judex bonorum publicatorum, Custos carceris, Janitores, & Promotor fiscalis, de quo mox dicturi sumus; & hi, ceterique omnes jurare debent, se fideliter officia gesturos, & alia servaturos, quæ jure, & instructionibus sancti Officii sancta sunt. Clem. I. §. porrò de heret.

Si quis ministerum Inquisitorum injuria afficerit, percusserit, occiderit; puniri potest ab Inquisitoribus; & si qualitas criminis id postulare videatur, seculari Ju-
dicii relinqui potest severa animadversio-
ne coercendus, quemadmodum Leo X. constituit, & eo jure utimur. Albertinus
lib. de secret. num. 64.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 41. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nn. 1. & seq.

De Promotore fiscali. Titulus XX.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**romotoris fiscalis munus, & dili-
gentia.
- 2 **J**udicium ex tribus constare personis.

De Promotore fisci.

1 Um omnes, quę sua sunt, querant, & vix privatim sibi quisq; sufficiat; necesse est, ut Reipublicae cura nominatim aliquibus committatur: & eò magis in fidei negotiis id pernecessarium est; quia majus periculum versatur in eis, & non sunt qui-

buslibet permittenda.

2 Itaq;, ut judicium ex tribus constet, Judice, Accusatore, & Reo: Promotore fisci opus est, viro Catholicx, fidei zelatore, jurisperito, & qui virtute valeat irrumperem impietates; is Reos ad judices deferre, & eos accusare debet, & fidei causas diligenter peragere. *c. forum, de verb signif.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 13. de Cathol. Instit. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Principibus, & rerum Dominis. Tit.XXI.

SUMMARIUM.

- 1** *Principes seculares auxilium praestare Inquisitoribus tenentur, alias excommunicantur, & post annum iurisdictione privantur, & n. 4.*
- 2** *Principes pati non debere hereticos in eorum Provinciis esse.*
- 3** *Imperator, & Reges non solùm ad Mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præ-*

- sidium, & veram pacem sunt dati.*
- 5** *Principes, aliique Domini temporales officium Sanctæ Inquisitionis nequaquam impedire debent; alias puniuntur.*
- 6** *Philippus Rex Catholicus juravit se non permisurum hereticos in suis Regnis vivere.*

De Principibus, & rerum Dominis.

- 1** Uamvis Inquisitores iurisdictionem habeant, & ministros; in Provinciis tam Principum laicorum, officium suum facere nequeunt, nisi etiam Principes auxilientur eis. Quamobrem admonendi sunt Principes seculares, ut in hoc auxilium praestent; nam plurimum sua interest; non solùm pro temporalibus, sed multò magis pro rebus æternis.

2 Hæretici quidem Rempublicam lædere vehementer solent, & Principes, qui eos hereticos esse patiuntur, cogitare debent Deo se reddituros rationem; nam sive augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvatur; ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam permisit Ecclesiam, ut *Isidorus* inquit lib. 4. de summo bono. cap. 53. c. principes 23. queſt. 5.

3 Leo Magnus ad Leonem Augustum, ita scribit: *Debes incutanter advertere,*

Regiam potestatem tibi, non solùm ad Mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ praesidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quę benē sunt statuta defendas, & veram pacem his, quę sunt turbata, restituas; hæc ille epistola 75.

4 Quòd si Principes auxiliari noluerint Inquisitoribus, excōmunicandi sunt, & honore privandi, & post annum pertinaciae Summus Pontifex debet sibi subiectos solvere ab eorum iurisdictione, & illorum Provincias permittere Catholicis occupandas; quæ omnia utinam tam facile ad effetum perducerentur, quam justè constituta sunt. *c. ad abolendam. §. penult. c. excommunic. §. moneantur. de hereti.*

5 Præterea prohibitum est, ne domini temporales impediant officium Sanctæ Inquisitionis, nec de hæretica pravitate cognoscant; si secus fecerint, ut in sententia excommunicationis incurvant; quòd si per annum in contumacia persistenter, ut tanquam hæretici consummati damnentur. *c. ut offi-*

ut officium. §. ulti. c. ut Inquisitiones in principiis. & §. prohibemus, de hereti. lib. 6.

6 Atq; hæc quidem omnia non solùm confirmata sunt legib; Regiis, sed majoribus etiam pœnis sancta. Quin etiam non ab hinc anno Valdoliti coram omni Hispania Dominus meus Rex Philippus, reecto capite, magis cum religione, ac reverentia in manibus Ferdinandi Valdeſii Archiepiscopi Hispalensis generalis Inquisitoris Hispaniæ juravit, se non permisurum hereticos in suis regnis vivere, atque favorem ad eorum punitionem Inquisitoribus præstaturum, secundum formulam jurisperandi, quam ego paulò ante confeceram.

7 Extat canon tertius Concilii VI. Tolletani, cuius hec est sententia. *Sanctū Concilium simul, & cum consensu Christianissimi Principis, suorumque optimatum, illustris virorum, hanc Deo placitaram sententiam promulgavit: Si quis succendentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante concendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit nullum non Catholicum permittere in suo regno degere. Si vero post quam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator hujus extiterit promissi, sit anathema Maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum ef-*

ficiatur ignis æterni, similiter, & omnes, qui cum eo consenserint.

8 Quod jurisperandum religiosissimi Principes, non solùm inviolatum servarunt, sed multa præterea præclara pietatis exempla in dies edere nunquam desinunt; ut meritò etiam nunc renovare possem, quod jam olim Claudianus cecinit:

„ *Quid dignum memorare tuis Hispania terris*

Vox humana valet? primò lavat aqua re solem.

*India: tu fessos exacta luce jugales
Proluis, inque tuo respirant sidera fluctu.*

Dives equis frugum facilis, preciosa metallis,

Principibus fæcunda piis.

9 Sed eò, undè digressi sumus, revertamur; si fortè Principes in heresim lapsi fuerint (quod malum utinam nunquam evenisset) protinus vassalli, & subjecti ab eorum dominio, & jurisdictione liberantur; & à regno quidem sunt expellendi; ne illis regnantibus, ruinæ subditorum fiant; itaq; meritò Scythæ Regem suum Syclem occiderunt propter externos ritus; quia sacris externis initiatus erat: sicuti Herodotus in Melopomene auctor est c. ulti. de hereti.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 23. Cathol. Institut. & ibi notata nu. 1. & sequen.

De Inquisitionis ordine. Titulus XXII.

SUMMARIUM.

- 1 **I**nquisitores literas suæ jurisdictionis ostendere tenentur.
- 2 Inquisitores interdum generaliter, interdum specialiter inquirunt.
- 3 Inquisitio generalis per totam Provinciam fit, nec opus est ut præcedat infamia.

- 5 Inquisitores compellant quoscunque ut coram eis testimonium dicant.
- 6 Inquisitio specialis fieri non debet, nisi præcedente infamia. fall. tamen, ut nu. 7.
- 8 Famosos ob libellos non debent Inquisitores inquirere.

De Inquisitionis ordine.

- 1 **N**on vindices heretice prævitatis, & jurisdictionem, & ministros, & auxilium, atque favorem habuerint; in primis literas suę jurisdictionis ostendere debet ju-

dicibus Ecclesiasticis, & Secularibus, ut omnibus constet eos judices legitimos esse. c. cum in jure de offi. delega. l. I. C. demanda. princip.

- 2 Deinde voce præconis convocare debent Clerum, & Populum, ut certo die festo

festo convenienter in majorem Ecclesiam, ubi concio habenda est, in qua declaratur jurisdictio Inquisitorum, & quamobrem missi fuerint, & utilitas, ac necessitas sacro-fancti hujus officii; & concione peracta, jurare debent omnes, præcipue judices seculares, quod auxilium, & favorem præstabunt Sanctæ Inquisitioni; quemadmodum Hispanie instructionibus plenius continetur. c. ut commissi. §. convocandi de hæreti. lib. 6. c. excommunicamus. §. moneantur. eodem titulo.

3 Ad hæc, ut Inquisitores officium suum faciant, inquirere debent in hæreticos, & coeteros impios; quod interdum generaliter, non nunquam specialiter facere debent. Generaliter autem inquirunt propositis edictis, quibus moneant, & præcipient, ut quicunque sciverit, vel audierit, aliquos hæreticos esse, aut quidam dictum esse, vel factum contra legem Evangelicam, vel fidem Catholicam; id secretò Inquisitoribus indicet, excommunicationis pena in occultatores imposta.

4 Hæc autem Inquisitio generalis per totam Provinciam fieri debet, nec ad eam opus est, ut antecedat infamia; quia fit iudicis officio ad publicam utilitatem.

5 Et Inquisitores compellere possunt quoscunque, ut coram eis de his crimini-

bus testimonium perhibeant. c. excommunicamus. §. adiicimus, & §. ulti. de hæreti.

6 Alia verò specialis inquisitio contra certas personas fieri non debet, nisi præcedente infamia, quæ vicem accusatoris suppleat; alioqui non levis irrogaretur iniuria homini non infamato, si contra eum specialiter inquireretur. c. qualiter. de accusat.

7 Hoc tamen locum non habet, cum extant indicia, & præsumptiones urgentes contra quempiam de hæreti suspectū, quo casu nulla ei fit iniuria, si secretò de indiciis illis, & suspicionibus cautè inquiratur. c. excommunicamus. §. adiicimus de hæreti. & ibi omnes interprates. c. ut officiū in prin. eodem tit. lib. 6. & illic Domini. & Philip. Fran.

8 Sed propter famosos libellos occulterè missos, vel projectos, non debent judices in quenquam inquirere, ne detur improbis ansa quoscunq; voluerint infamandi; id quod Innocentius III. rectè prohibuit, & legibus civilibus vetitum est, quin etiam Trajanus Plinio rescripsit, sine auctore propositi libelli nullo crimen locū habere debent; non & pessimi exempli, nec nostri seculi est. c. inquisitionis. §. 3. de accusa. c. testes 3. qu. 9. l. 3. cum sequen. de famo. libellis. G. Theodo.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 44. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. 1. & seq.

De Denunciatione. Titulus XXIII.

SUMMARIUM.

- 1 **H**æreticos etiam occultos tenemur indicare, seu magistratus significare.
- 2 Platonis sententia de prodendis impiis magistratus.

- 6 Correctio fraterna potest omitti cum hæreticis, & eos quam primum Inquisitoribus denunciare.
- 7 Denunciator cum aliis annumeratur Testibus.

De Denunciatione.

- 1 Mnes Catholici tenentur indicare judicibus hæreticos, etiam occultos; quia hæresis perniciosa est universæ Reipublicæ, atque omnium plurimum interest religionem esse inviolatam; idq; legibus Divinis jam

olim sancitum fuit. Deut. 13. & 17.

2 Unde fortasse Plato eam legem accipit, quam lib. 10. de legibus in hæc verba scripsit: *Si quis verbis, aut factis impius fuerit, is qui adest, deos defendat, & ad magistratus referat. Qui verò primi ex magistribus audiverint, ad iudicium ad hæc iudican-*

dicanda designatum perducant secundum leges. Si vero Magistratus, qui audivit, haec non facit, ipse impietatis reus sit, si quis legum injuriam ulcisci volet.

3 Quod si hereticos accusare tenemur, ut suo loco dixero, multò magis obligati sumus eos judicibus indicare. Leo illus magnus sermone 4. de collectis, inquit: *Manichaeos ubiq; latentes vestris presbyteris publicate; magna est enim pietas prodere latebras impiorum, & ipsum in eis, cui seruiunt, diabolum debellare.*

4 Et idem Divus sermone 4. de jejunio decimi mensis: *Illud quoque dilectissimi, obsecrans moneo, ut si cui vestrum innotuerit, ubi habitent heretici, ubi doceant, quos frequentent, & in quorum societate requiescant, nostra solicitudini fideliter indicetis; quia parum prodest unicuique, quod, protegente Spiritu Sancto, ab ipsis ipse non capitur, si cum aliis capi intelligit, non movetur; contra communes hostes pro salute communi una communis debet esse vigilantia, ne de aliquo membris vulnere, etiam alia possint membra corrumpi; & qui tales non prodendos putant, in iudicio Christi inveniantur rei de silentio, etiam si non contaminentur assensu.*

5 Ergo heretici occulti prodendi sunt Inquisitoribus, nulla quin etiam fraterna

correctione antecedente; nec enim tam directò in nos peccat hereticus, quam in Deum, & Sanctam Ecclesiam; nec tam frater Catholicorum, quam hostis perniciosissimus est; postremò lege charitatis preferenda est vera religio famæ, ac vitæ impiorum. uterque Thomas 2.2. quæst. 33. & quæst. 70.

6 Nemo autem putet sua correctione protinus hereticos posse converti; perverfi etenim difficilè corriguntur, & heretici se esse correctos facilè fingunt; & toties decepterunt corripientes, ut meritò Hispani doctissimi confirmant, prætermissa correctione fraterna, hereticos esse confessim Inquisitoribus indicandos. *Bernardinus Arevalus lib. de fraterna correctione, conclusione 6. proposit. 6. Albertinus lib. de secret. num. 82. Alfonsus à Castro lib. 2. de justa hereti. punit. cap. 25. Sotus lib. de ratione tegendi secretum, membr. 2. quæst. 4. Canus lib. 12. de locis Theolog. cap. 9.*

7 Index, quem denunciatorem vocant, aliis testibus annumerandus est; quia privatim nihil interest ejus hereticum prodere, nisi publicè, ut unius è populo Christiano: quo casu integrum est indicis testimonium. *Abbas, & Feli. in c. in omni. de testi. Alberti. lib. de secret. nu. 177.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 4. & 19. de Catholicis Institutionibus, & ibidem notata nu. 1. 2. & sequen.

De propositionum qualitate. Tit. XXIV.

S U M M A R I U M .

- 1 **T**heologis committendum est, si de qualitate propositionū ambigatur.
- 2 **P**ropositio heretica dicitur, quæ adversatur Catholicæ fidei, & traditionibus Ecclesiæ. & nu. 3.
- 4 **P**ropositio aliquando sapit manifestam heresim, aliquando prima facie, & nu. 4.
- 5 **P**ropositio erronea quæ sit, & quomodo ab heretica differat.

- 6 **P**ropositio piæ aures offendens quæ sit.
- 7 **P**ropositio temeraria quæ dicatur, quæ scandalosa, schismatica, & quæ seditionosa, & nu. 8. 9. 10.
- 11 **P**ropositio blasphemæ quæ dicatur, & quæ favens hereticis, & iniuriosa, & nu. 12. 13.
- 14 **P**ropositio varias simul potest habere qualitates.

De propositionum qualitate.

- 1 **E**r Inquisitionem, sive denunciationem receptis testimoniis, si de qualitate propositionū ambigatur, Theologis committendum

est, ut sicut in ea scientia periti suam sententiam de his qualitatibus proferant, & eorum juratorū responsa ab eis subscripta inferenda sunt actis processus. *I. semel. C. de re milit. lib. 12. c. ult. de frigidis, & malef.*

^{Eccl. 1.}
2 Nec

Heretica propositio quæ.

2 Nec alienum erit, ab ipsis Theologis aliqua mutuari, & in hunc locum breviter, atque succinctè transferre. Hæretica propositio est, quæ adversatur in aliquo Catholicæ fidei, idest scripturis divinis rectè intellectis, vel traditionibus, ac definitionibus Ecclesiæ, vel Conciliis generalibus rectè congregatis in his, quæ ad fidem pertinent, vel diffinitionibus Sedis Apostolicæ, vel communis sententia Sanctorum Doctorum; quemadmodum in Catholicis institutionibus, suis in locis luculenter hac de re disputavimus.

3 Quidam putant, non esse propositio nem hæreticam, nisi ab hæretico dicatur, sed plerique ajunt, propositionem ipsam, quæ fidei contraria est, semper hæreticam esse, quamvis non semper sit hæreticus qui proferat illam. Et hi mihi veriora dicere videntur. *Turrecremata lib. 4. de Ecclesia, par. 2. cap. 3. Adrianus in lib. 4. senten. quest. de confessione. Alfonius lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 1.*

4 Illa propositio sapit manifestam hæresim, quæ prima fronte præfert hæresim manifestam; vel ex qua, & quibusdam veris, quæ nulla tergiversatione negari possunt, sequitur hæresis manifesta; illa verò sapit hæresim, quæ prima verborum significatione, & prima facie sensum habet hæreticum, quamvis piè intellecta possit habere sensum Catholicum. *Gerson in declaratione veritatum credendarum. Echius lib. 1. de primatu Petri. cap. 6. Albertinus lib. de agnoscen. assertio. quest. 6. Alfonius lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 3.*

5 Quid erronea propositio sit, & quo-

modo ab hæretica differat, Theologi certant, & adhuc sub judice lis est; eorum variæ opiniones alibi retuli. Erronea quidem propositio minus significare videtur quam hæretica; itaq; ea fortè est, quæ continent errorem contra veritatem aliquam, nondum planè ab Ecclesia definitam, vel obscuram, & non omnibus manifestam.

6 Propositio male sonans, vel pias aures offendens ea est, quæ licet nullum errorum fidei contrarium manifestè contineat, habet tamen nescio quid absonum, atque hæresi affine, quod piis auribus male sonat.

7 Propositio temeraria est, quæ nulla gravi auctoritate, aut justa ratione fulcita, temerè contra modestiam Ecclesiasticam aliquid asserit.

8 Propositio scandalosa est, quæ occasionem ruinæ, & scandalum generat.

9 Propositio schismatica est, quæ divisionem ab Ecclesia inducit.

10 Propositio seditiosa est, quæ causam seditionis in Ecclesia præbet.

11 Propositio blasphemæ est, quæ Deo, vel sanctis ejus iniuriam irrogat.

12 Propositio favens hæreticis est, quæ personis, aut erroribus hæreticorum quo favens. quomodo favere videtur.

13 Propositio iniuriosa est, quæ alicui fidelium statui, vel personæ, vel dignitati Ecclesiastice iniuriam facit.

14 Nihil autem prohibet, eandem propositionem varias simul habere qualitates; quia non ejusmodi sunt, ut se invicem expellant, & concurrere nequeant.

ANNOTATIONES.

Videtur. 54. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. 1. & sequen.

De Comprehendendis. Titulus XXV.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**arcerari debent hæretici, ubi judicibus visum fuerit. & nu. 2.
- 3 Carcer solus pro crimine hæresis vehementer infamat.
- 4 Episcopus sine Inquisitore, & è contrà, potest jubere, ut Rei hæresis in carcerem coniulantur.

- 5 Clerici non sunt carceribus mancipandi, nisi adversus eos duo, vel tres testes dicterint testimonium.
- 6 Hæreticus manifestus an à quocunq; comprehendendi possit.
- 7 Bona hæretici seqnestranda sunt eodem die, quo comprehensus fuerit.

Vi ex testimoniis, & propositionum qualitate vi-
fum fuerit Promotori fi-
scali aliquos esse Reos hę-
resis, petere debet ab In-
quisitoribus, ut jubeant eos comprehen-
di, ut carcere clausi puniri queant. Inqui-
sidores autem cum consultoribus, excus-
sis informationibus, sive summaris pro-
bationibus, deliberare debent.

2 Quod si comperierint, plusquam di-
midiis, sive plusquam semiplenis proba-
tionibus Reos urgeri, & præmi; tunc de-
cernere debent, & in acta referre, ut requi-
rantur, & mittantur in carcerem.

3 Quia in re opus est magna prudentia;
quia sola captura pro crimen hæresis ve-
hementer infamat. *I. i. §. diligens. ff. deser.*
fugi. l. i. de requi. reis. Gonsal. de hæret. q. ii.

4 Episcopus sine Inquisitore, & Inqui-
sitor sine Episcopo potest jubere, ut Rei
comprehendantur, & in carcerem conii-
ciantur, & ut vinciantur, ut expedire vi-
debitur. *Clem. i. de hæret.*

5 Presbyteri non sunt comprehendendi,
nisi adversus eos duo, vel tres testes di-

xerint testimonium; quia nec accusatio
contra illos est recipienda, nisi sub duobus, vel tribus testibus, ut Paulus Aposto-
lus præcipit: & Beatus Thomas jus illud
singulare esse ait in honorem presbytero-
rum. *I. Timo. 5. & inibi Tho. c. accusatio.*
2. quest. 7.

6 Goffredus, Hostiensis, & Albericus
putant, manifestum hæreticum à quocon-
que Catholico comprehendendi posse; quia
hostis communis est; sed ea opinio peri-
culosa est; quia hæreticus ille se defende-
re potest; nisi fortè bellum fuerit indictum
contra tales hæreticos, vel copia judicis
desit, & hæreticus sit fugitivus. *I. non est*
singulis de regu. juris l. ait prætor. §. si debi-
torem. qua in frau. credito.

8 Cùm Reus comprehenditur, eodem
die fieri debet sequestratio bonorum il-
lius, ne abscondantur, vel surripiantur; &
ut ex eis Reo alimenta præstentur; & quæ
servari non possunt, vendenda publicè
sunt. Alia multa ad rem pertinentia in-
Catholicis institutionibus retuli. *I. si quis*
intra. C. de bon. damna. l. Arist. l. igitur.
l. ait prætor. §. ult. ff. de jure delibera-

A N N O T A T I O N E S.

Vide quæ docet Auctor de Cathol. Instit. tit. 43. & tit. 16. nu. 1. 2. 3. 4. & 29. ibidemq; notata.

De custodia Reorum. Titu. XXVI.

S U M M A R I U M.

Hæretici qualiter in carceribus cu-
stodiendisint, forma describitur.
Carcere juxta criminum qualitatem da-
tur, & magnis in criminibus sic Rei
custodiuntur, ut nemo cum eis colloqui
possit. *ibid.*

- 2 Carceris custodes duo sunt providendi,
& num. 3.
- 4 Inquistores visitare debent carceratos bis
singulis mensibus.
- 5 Fugiens à carcere an videatur crimen fa-
teri, & qualiter puniatur.

De Custodia Reorum.

AD continendos Reos carcer
necessarius est, ubi com-
prehensi propter hæresim
ita custodiendi sunt, ut
nemo cum eis colloqui
possit: quod experientia compertum est,
esse commodissimum. Et Plato ille divi-
nus ante multa secula id expedire præsen-
fit; nam lib. 10. de legibus, inquit: *Impii*
secretis carceribus mediterraneis coacean-

*tur, & nullus cum ipsis colloquatur, præter
aliquos viros, qui admonentes ad salutem
animæ colloquantur; cibum autem illis à ju-
dicibus præfinitum servi afferant.*

2 Duo sunt eligendi cujuscunque car-
ceris hæreticorum custodes, providi, in-
dustrii, & fideles; unus ab Episcopo, al-
ter ab Inquisitore, & quilibet eorum po-
test habere alium ministrum bonum, & fi-
dum; & in quolibet conclavi duæ sint cla-
ves

ves diversæ, quarum alter unam, alter ha-
beat aliam. Clem. 2. §. sanè de hæreti.

3 Hi verò antequam officium suum fa-
ciant, jurabunt coram Episcopo, & Inqui-
sitore, quòd in custodia reorum omnem
diligentiam, & solicitudinem, quam po-
terunt, fideliter adhibebunt, & quòd ali-
cui vincèto nihil unus in secreto loquetur,
quin hoc audiat alter custos, & quòd ali-
menta ipsis fideliter, & integrè præbebūt;
idem juramentum ministri custodum præ-
stabunt. Clem. 1. §. porrò de hæreti.

4 Inquisitores visitare debent vincitos
bis singulis mensibus, ut in instructioni-
bus continetur; lex verò civilis præcipie-
bat, ut octavo quoq; die productos Reos

è custodia judices viderent, & interroga-
rent, an eis humanitas per corruptos car-
ceris custodes negaretur. l.8. titul.3. lib.9.
Theodos.

5 Quamvis autem opinio multorum
sit, quòd è carcere fugiens videatur crimē
fateri, ea tamen jure non probatur; itaque
pro personarum, & fugè qualitate consti-
tuenda poena est. solemus viliores pro ef-
fractione carceris flagellis cedere; nobi-
liores verò diligentius custoditos punire
severius; quòd si comprehendī nequeant,
procedendum contra eos est, ut adversus
contumaces, & impœnitentes. l. 1. ff. de
effractori. l. in eos de custod. reo. Igneus in-
l. 3. §. subvenitur ad Syllania.

A N N O T A T I O N E S.

Vide eundem tit. 16. de Cathol. Institut., & ibi notata nu. 1. & seq.

De interrogationibus. Titulus XXVII.

S U M M A R I U M.

1 **C**arcerati post biduum, aut triduum
interrogandis sunt, & quomodo; &
nu. 2. 3. & 4.

da, & nu. sequentib.
3 Hæretici qualiter sunt examinandi, &
interrogandi. ibid. per totum.

2 Interrogationes hæreticis qualiter facien-

De interrogationibus.

Poste aquam Rei fuerint in
carcerem conjecti, post bi-
duum, vel triduum exami-
nandi sunt ab Inquisitori-
bus, qui multa debent ab
eis querere, de parentibus, de educatio-
ne, de locis, in quibus commorati sunt,
de officiis, de præceptoribus, deque aliis
omnibus, quæ quoquomodo ad rem face-
re posse videantur.

2 Sed multa simul interroganda non
sunt, ne Reus cum sycophanta Plautino
rectè dicere possit.

Multæ simul

Rogitas, nescio quid expediam potissimum,
sini unum, quicquid singillatim, & placide
percunctabere, & meum nomen, & Mea fa-
cta, & itinera ego faxoscias. in Trinummo.

3 Deindè queretur ab eis, nunquid

sciant, vel suspicentur, quam ob causam
comprehensi fuerint; & si quid fortè fal-
sum, aut sibi dissonans, vel parum verisimile
dixerint, id illis prudenter obicien-
dum est; omnia autem interrogata, respon-
sa, dictaq; judicum, atque Reorum à no-
tariis præscribenda sunt.

4 Neque in initio duntaxat actorum,
sed in tota etiam causa, ubiunque expe-
dire videbitur, multis prudentibus inter-
rogationibus Inquisitores utentur. &, ut
inquit Beatus Augustinus, Diligens Inqui-
sitor, & subtilis investigator, sapienter, &
quasi astutè interroget à peccatore, quod for-
sit an ignorat, vel verecundia velit occultare:
& varietates criminum non dubitet investi-
gare, & locum, & tempus, &c. c. 1. de
pœn. d. 16. l. ubicunq; ff. de interro. act. c.
ult. 30. quest. 5. c. judicet. 3. quest. 7.

A N N O T A T I O N E S.

Vide quæ tradit Auctor de Cathol. Institut. tit. 44. nu. 14. & 15. & ibidem notata.

De Monitionibus. Titulus XXVIII.

S U M M A R I U M .

Rei admonendi sunt ab Inquisitoribus, & quomodo.

2 Monitiones facienda sunt Reis, & quomodo, & quando, cum seq. nu.

De Monitionibus.

Admonendi sunt ab Inquisitoribus Rei, ut si quid senserint, dixerint, commiserint vè impium contra fidem Catholicam, & legem Evangelicam, id simpliciter, planè, ac vere fateantur; caveantq; ne contra seipso, aut contra quempiam falsum pro testimonio dicant; quod si justè, sicuti tenentur, fecerint, benignè cum eis agetur; alioqui audietur promotor fiscalis, & fiet justitia.

2 Hæc autem admonitio fieri debet

blandè, benevolè, & cum charitate, non asperè, vel cum terrore, ne Rei metu judicium mendacia proferant.

3 Intra decem primos dies à captura Reorum tres monitiones facienda sunt; eodem tenore trinis diebus solent & aliæ monitiones fieri ante publicationem testimoniorum, & ante sententiam questionis habendæ, & ubi judicibus expedire videatur; sed tres illæ in primis necessariæ sunt. c. convenientibus 1. que. 7. actio. 3. Conciliis Chalcedonensis.

A N N O T A T I O N E S .

Vide à nu. 16. usque ad num. 21. eundem tit. 44. de Cathol. Instit. & ibidem notata.

De Confessis. Titulus XXIX.

S U M M A R I U M .

1 Confessus pro iudicato babetur.

tentionem, an audiendus sit.

2 Confessio non omnis plenè prodest, vel nocet.

8 Hereticus est defendens impias hereticerum propositiones.

3 Confessioni non est standum, cui natura repugnat.

9 Torqueri plerunq; solent Rei in rebus dubiis, ut intentionem suam proferant.

4 Confessiones nonnumquam revocantur, & quando liceat vel ne. & num. seq. & num. II.

10 Confessio non potest revocari post actam pænitentiam.

5 Minor 25. ann. revocat confessionem, si laesus est.

11 Interrogari de participibus & sociis potest quis in crimen heresis.

6 Confessio erronea revocatur.

12 Socios debet de heresi inquisitus indicare, etiam non interrogatus.

7 Confitens factum, sed negans pravam in-

13 Leonis Papæ memorabile factum.

De Confessis.

AUm vel interrogationibus, vel monitionibus Reus planè confitetur, peracta ejus caula est; nam, ut Julius Paulus inquit: *Confessus pro iudicato est; quia quodammodo sua sententia damnatur.* Unde illud Evangel-

iii confessis Reis dici poterit: *Ex ore tuo te judico.* Luca 19. l. 1. & l. 3. ff. de confess.

2 Cœterum non omnis confessio plenè prodest, vel nocet; nam confessio generalis, & incerta, efficax non est ad integrum probationem; urgeri tamen Reus debet, ut certum confiteatur. l. certum. ff. de confess.

3 Nec

3 Nec standum est confessionibus, quibus natura repugnat; nec eis, quæ verisimiles non sint. *I. confessionibus. l. si is. §. ult. ff. de interrogat. act. c. quia verisimile, de præsumptio.*

4 Et quia nonnunquam Rei confessiones revocare solent; videndum est, an id illis facere liceat? Et quidem regula juris hoc vetat; nimis enim indignum est, ut quod sua quisque voce fassus est, id revocet, ac sibi ipsi aduersetur: & eò magis, quòd prima confessio solet esse jurata. *I. generali. C. de non num. pecu. l. i. C. de confess.*

5 Excipiuntur tamen species quædam, in quibus confessio revocari potest; nam minor viginti quinque annis, restitutione in integrum petita, si Iæsus fuerit injusta confessione, eam revocare poterit. *I. certum. §. ult. ff. de confess.*

6 Deinde qui per errorem aliquid confessus fuerit, errore posito, id revocare poterit; non enim fatetur qui errat, ut inquit Ulpianus, & qui probabili errore deceptus est, postea plenius instructus retractare potest confessionem. *I. non fatetur. ff. de confess. l. de atate. §. ulti. de interrogat. act. c. ulti. de confess. l. unde Neratius. §. ult. ff. ad l. Aquil. l. i. §. si quis ultrò. de quest.*

7 Quæri solet, an is, qui confitetur facta, sed negat pravam intentionem, audiendus sit? Et quidem in malis dictis, & factis, præsumitur malus animus; & nemo credendus est dixisse quod priùs non mente agitaverit; & cum in verbis non est ambiguitas, non admittitur voluntatis quæstio. *I. si non convitii. C. de injuriis. l. Labeo. ff. de suppele. lega. l. ille aut. ille. de legat. 3.*

8 Itaq; si quispiam ad ritus Judæorum, vel Mahumetanorum, vel hæreticorum transierit, si impias propositiones defenderit, aut si quid tale admiserit, puniendus est ut hæreticus; quamvis recta intentione se id fecisse juraverit. *c. contra Christianos de hæret. lib. 6. cap. i. de præsumpt.*

9 Sed quamvis hæc ita sint, & intentione eius, qui præsumptionibus urgetur, jurando probari non queat; nonnunquam tamen probare aliqua verisimilia Reus poterit, quibus ita confessionem criminis moderetur, ut crimen excludat. *c. vidua. de regulari. Bar. in l. inter omnes. §. rectè, defurtis, & in l. Aurelius. §. idem quesit. de libera. lega.*

10 Quòd si res dubia sit, ad juris re-

media deveniendum est, & plerumq; Rei torqueri solent, ut intentionem suam proferant: id quod nonnulli etiam tradiderunt. *Lanfran. in c. quoniam contrà, de probatio. parte, sentitulo Confessiones, & Bos- sius tract. criminum, tit. de confess.*

11 Qui verò potest actam poenitentiam publicam revocare voluerit suas confessiones, vel dixerit se injustè damnatum, puniri debet ut impenitens, vel certè tanquam temerarius. *argu. l. famosi. ff. ad leg. Juli. majesta. l. si duo patroni. §. ulti. de ju- rejuran. Calder. consil. 2. de hæreti.*

12 In crimen hæresis Rei de se confessi debent de participibus interrogari; nam, si in aliis criminibus non ita Reipublicæ perniciosis id facere licet; multò magis licebit in hæresi; quod quidem à pluribus traditum usu frequenti receptum est. *Bal. conf. 95. lib. 5. Driod. lib. 1. de libertate Christiana. Soto de ratione tegendi secre- tum, membr. 2. q. 6.*

13 Quin etiam Rei non interrogati socios criminum indicare tenentur; alioqui non bona videri poterit eorum confessio. Divus quidem Hieronym. in cap. Job. 15. inquit: *Sapientes illi in Christo sunt, qui satisfactione penitentiae peccata sua, vel er- rores hæreseos, convertendo se ad Deum fi- deliter confitentur, & auctores vel crimi- num suorum, vel dogmatum manifestant.* Et Beatus Augustinus in ea epistola, quæ est ad Deuter. 74. *hæretico petenti peniten- tia locum, tunc credatur, si & alios, quos il- lic novit esse, manifestaverit nobis.*

14 Huc accedit memorabile illud exēplum, quod Prosper Aquitanicus in Chro- nico his ipsis verbis retulit: *Maximo II. Gestum Leo- & Paterno Consulibus; plurimos Manichæos intra urbem latere diligentia Papæ Leonis innotuit: qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius Ecclesiæ publicatos, omnes do- gmati sui turpitudines, & damnare fecit, & prodere, incensis eorum codicibus, quorum magna moles fuerant interceptæ; quæ cura viro sancto, divinitus (ut appareret) inspirata, non solum Romanae urbi, sed etiam uni- verso orbi plurimum profuit; & quidem con- fessionibus in urbe captorum, qui doctores eo- rum, qui Episcopi, quivè presbyteri, in qui- bus Provinciis, vel Civitatibus degerent, pa- tefactum est; multique orientalium partium sacerdotes industriam Apostolici Rectoris imitatis sunt.*

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 13. de Catholicis Institutionib. & ibidem notata nu. 1. & seq.

De Pertinacibus. Titulus XXX.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ertinacia, quæ sit.
- 2 **P**ertinacia, quæ consumatum facit hæreticum, non est sola obstinatio.
- 3 Scripturæ sacrae auctoritas.
- 4 Pertinacia consumata quando præsumatur. Et nu. seq. usque ad 8.
- 8 Monitio legitima, quæ sit. & nu. seq.

De Pertinacibus.

1 UJA non desunt hæretici pertinaces, qui nullis monitionibus resipiscere volunt: quin etiam, quia pertinacia est hæresis cōplementum; non erit alienum hoc loco, de pertinacia differere. Quæ quidem nihil est aliud, quam obstinatio, aut pervicacia, qua quis in eo persistit, quod tene-re non debet; unde pertinax dicitur, qui in errore persistit, quem dimittere tene-tur, ut *Isidorus* docet lib. 10. ethymolo.

2 Cœterum pertinacia, quæ consu-matum facit hæreticum, non est obstina-tio sola, ut quidam existimavit; sed quilibet etiam verus consensus contrarius Ca-tholicæ veritati cognitæ pertinacem hæ-reticum facit; hæresis enim consumatur errore intellectus cum consensu volunta-tis; alioqui nemo hæreticus censerit posset, qui admonitus diceret se ab hæresi rece-dere velle, quamvis constaret eum longo tempore in hæresi perstuisse.

3 Vera ergo sententia magno Theolo-gorum consensu recepta, ea est, quam ante dixi; cuius ratio reddi potest; quia Sacra Scriptura, & Ecclesiastica diffinitio (qui-bus fides Catholica continetur) plus ope-ratur, & potest, quam sexcentæ judicis monitiones, & quam omnes prohibitio-nes juris humani; sed quilegibus vetan-tibus, & judicium admonitionibus contra-dicit, pertinax est; ergo multò magis qui impudenter, & impie tenet contrarium ejus, quod scit sacris literis, aut Ecclesiæ doctrina contineri. *Gerson alphab. 14. ad finem. Cajeta. & Victoria in 2. q. 12. Dried. lib. 1. de libertate Christiana. Alfon-sus Cast. lib. 1. de just. hæret. punit. cap. 9. Canus lib.*

12. de locis Theologicis, cap. 9.

4 Eorum quoque pertinacia consumata esse præsumitur, qui errorem aliquem credunt, cuius oppositam veritatem ex-plicata fide credere tenentur, vel ex pu-blica observatione, vel ex communi do-ctrina Ecclesiaz, vel ex officio, aut statu suo, vel sufficiente informatione, vel ex naturali iudicio rationis, ut rectè tradit *Gerson* loco paulò ante citatò, confert. c. turbatur. 1. quæst. 4. & l. latæ culpa. ff. de verb. signifi.

5 Sed & is, qui tenet errorem, cuius contraria veritatem priùs docuerat, hoc ipso pertinax est, quamvis in eo erret, quod explicitè scire non tenebatur; quia satis constat eum scientem errare. *Ger-son tractatu de duodecim considerationibus, & signis, quibus solet aliquis de pertinaci-a convinci. Turrecremata lib. 4. de Ecclesia, parte 2. cap. 16.*

6 Ad hæc præsumitur hæreticus per-tinax; qui diu persistit in errore, cuius contrarium explicata fide scire non tene-batur; quia culpa sua persistit in eo, quod dimittere debet; cùm teneatur consulere peritores. *Turrecremata eodem cap. 16. Ant. in summa parte 2. tit. 12. cap. 5. Lupus allegat. de hæresi. §. 10. Sylvester verbo hæ-resi 1. quæst. 2.*

7 Deinde qui errat probabili igno-rantia, & legitimè admonitus, adhuc in errore persistit; is deinceps hæreticus per-tinax est. c. qui in Ecclesia c. quid autem 24. quæst. 3.

8 Est autem legitima monitio, quæcunq; probabiliter potest errantem ab er-rore revocare; nec enim pertinax esse debet, sed bona fide acquiescere veritati.

Ger-

Gerson tractatu de protestatione, consideratione 10. Victoria super Tho. 2. 2. q. 11. art. 2. Alfonsus Castr. lib. 1. de justa heretici. punit. cap. 10.

9 Est quoque communis sententia, legitimam esse admonitionem, quæ ab Inquisitore fiat; nisi forte propositio foret

ambigua, & Reus vir doctus, & Inquisitor non admodum eruditus; tunc enim non statim pertinax esset, qui sine obstinatione sententiam doctiorum expeteret. *Bar. in l. 3. §. tutor. ff. de suspe. tuto. Anania, & Feli. in rub. de hereti. Alfonsus eod. cap. Adrianus quodlibet. 2.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 48. de Cathol. Instit. & ibidem notata num. 1. & sequen.

De pertinace insanabili. Titulus XXXI.

SUMMARIUM.

- 1 **P**ertinacibus cum ipsis hereticis quid agendum sit, & nu. 2. 3. & 4.
3 Pertinaces heretici curiae seculari relin-

- quuntur animadversione debita puniendi.
4 Heretici aliquando lati quod tendant ad mortem, quæ sit causa.

De Pertinace insanabili.

1 **D**e pertinacibus, qui negant se fuisse hereticos, spes est, ut saltem post publicata testimonia confitentur errores; quamobrem eorum causæ via ordinaria discutendæ sunt. Quid tamen cum illis agas, qui subversi sunt, qui spretis admonitionibus, in affirmandis erroribus sunt pervicaces? Veritas quidem apud Joannem inquit: *Qui non credit, jam judicatus est*, ubi Theophylactus addit: *quoniam ipsa incredulitas condemnatio est*; *esse enim extra lucem per se maximum supplicium est*, nec eget alio iudicio, nec alia nova condemnatione. *Ioan. 3.*

2 Paulus quoque Apostolus in epistola ad Titum cap. 3. suo ipsis iudicio condemnatum dicit hereticum; quia cum reliqui facinorosi per sententiam judicatum nonnunquam ab Ecclesia propellantur; solidi heretici in semetipsos ferunt sententiā, suo arbitrio de Ecclesia recedentes: quæ recessio propriæ conscientiæ damnatio esse videtur; quin etiam ab Ecclesia recedere maxima condemnatio est, ut illic Divus Hieronymus, & Anselmus, sive Hervæus tradunt; & id ipsum Beatus Maximus retulit *bomilia 2. de Domino accusato*, & damnato.

3 Super est igitur, si post monitiones, & doctorum hominum disputationes, adhuc incorrigibiles heretici, atque adeò insa-

nabiles sint, ut curiae seculari relinquuntur animadversione debita puniendi. Nec mirari quispiam debet, si forte illorum aliquis latus trahatur ad mortem; nec enim talium est alacritas vera; sed insanias, & furor, nec patientia; sed immanitas; plurimum inter est inter barbaricam immanitatem, & Martyrum modestissimam constantiam; sunt qui certis artibus corpus stupefaciunt, ne sentiant cruciatus: sunt & affectus impotentes, qui sensum adimunt animo, ita ut vel mortem impavidi perferant; sed placidum illud, ac mansuetum, illud humiliter sublime, & sublimiter humile, non videmus, nisi in Christi Martyribus; non intuentur trucibus oculis carnificem, non minitantur tyranno: magis dolent de illorum cæcitate, quam de suis afflictionibus; hæc *Beat. Cyprianus libro de duplice martyrio*, & alia in eandem sententiam.

4 Divus quoque Bernardus super cantica sermone 66. inquit: *Probatum est; mori magis volunt, quam converti; mirabantur aliqui, quod non modò patienter, sed ut lati (ut videbatur) ducerentur ad mortem; sed non inde mirandum, si advertatur quanta sit potestas diaboli, non modò in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permisus possederit. Non ne plus est hominem sibi metu iniicere manus, quam id libenter ab alio sustineri*? hoc autem potuisse diabolum,

frequenter experti sumus in multis, qui se-
metipso, aut submerserunt in aquas, aut fe-
cerunt ex sublimi præcipites, aut laqueo se
suspenderunt; nil ergo simile habet constan-

tia Martyrum, & pertinacia hereticorum,
quia in illis pietas, in istis cordis duritia
contemptum mortis operatur.

A N N O T A T I O N E S.

Vide eundem tit. 48. qui supra de Catholicis Institutionibus, & quæ scripsit Auctor eodem libro
tit. 46. nu. 49. & 69. ibidemq; notata.

De Disputatione. Titulus XXXII.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticis cum pertinacibus non est publicè disputandum.
2 Hæretici admonendi non solum sunt à ju-
- dicibus, sed à Theologis etiam convincendi.

De Disputatione.

1 Ontra pertinaces hæreticos non est publicè diuptandum: quia, ut Tertullianus libro de præsumptiōnibus adverius hæreticos, inquit: *hujusmodi disputationibus, non modò non convertuntur hæretici; sed audacieores etiam redduntur: & in ipso congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimitunt.* Et Sacer Bernardus loco prænotato: *nec rationibus convincuntur hæretici, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur suasionibus, quia*

subversi sunt, cap. 2. §. 1. de hæreti. lib. 6. l. 3. c. eodem tit.

2 Sed cum hæretici sunt carcere conditi, ubi nulli nocere disputatione possunt; non solum admonendi sunt a judicibus, sed à Theologis convincendi; nam, & si pertinaces sint, nonnunquam tamen vexatio dat intellectum, & piorum, atq; doctorum nominum rationibus, & argumentis ad ianam mentem redire solent: itaq; cum eis tunc disputatione licebit, servatis iustis circuitaliis. Brunus lib. 3. de hæreti. cap. 12. cum seq. Hermas lib. 2. de instaur. religione, & cap. 7. deinceps.

A N N O T A T I O N E S.

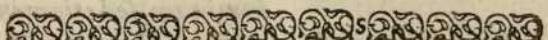
Videtit. 20. de Catholicis Institutionibus, & ibidem notata nu. 1. & seq.

De Accusatione. Tit. XXXIII.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**ccusare hæreticum tenentur omnes.
2 **A**ccusator hæretorum promotor est fiscalis.
3 Promotoris fiscalis officium quale sit, quando Rei neq; interrogationibus, neque monitionibus errores suos confiteri volunt.

- 4 Accusatio, sive libellus, praesente Reo, à promotore fiscali offerri debet, & deinde jurari, ut inibi.
5 Accusationi sigillatim à Reo respondendum est, atque singulis articulis. Libelli copia Reo edenda est, postquam illi responderit.

De Accusatione.

Ives omnes tenentur accusare hominem Reipublicæ perniciosum, si crimina illius possint idoneis testibus cōprobare; nemo autem est Reipublicæ perniciōsior, quām hæreticus pertinax, ut multis exemplis dolendis jam pridem compertum, & hac nostra aetate plurimis infandis, ac miserabilibus perspicuum factum est; omnes igitur hæreticum prodere, atque accusare debent. *l. Minichæos. C. de hæreti. c. præsumunt, cum sequen. 2. quæst. 7. c. nos sequentes 6. quæ. 1. Theologi in lib. 4. sent. dist. 19.*

2 Sed hodie promotor filialis publicus est hæretorum accusator, qui cū officii necessitate coactus accuset, non timebit poenam talionis, nec calumniatoris quidem. *l. post legatum. 5. advocatum fisci. ff. de his quib. ut indignis. l. qui cum major. 5. pen. de bonis liberto.*

3 Ubi autem Rei, neque interrogationibus, neque monitionibus errores suos plenè confiteri volunt; promotor fiscalis

de iis hæresibus illos accusat, quæ summa ria informatione apud Judices probatae sunt, easque articulosa factorum commemoratione complectere debet, ut sciant Rei quibus sint criminibus responsuri; ea tamen sunt occultanda, quæ ad veritatem eruendam prætermittente opus sit. *argum. l. 1. 5. editiones. ff. de eden. Brunus lib. 4. de hæreti. cap. 7.*

4 Libellum accusatorium, præsente Reo, promotor judicibus offerre, eumque legere debet, ac præterea jurare se eam accusationem non ex malitia edere; sed quia obiecta crimina probare intendit. *c. ulti. 2. quæst. 8.*

5 Accusationi respondere Reus debet singillatim, de singulis articulis à judicibus interrogatus; deinde copia libelli Reo fieri debet, ut cum deliberatione plenius, si velit, respondeat; quod si pernegaverit, concluditur in hoc, ut proferatur sententia, qua dilatio concedatur, in qua probare possint Reus, & accusator quidquid cuilibet expedire videbitur.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 4. de Catholicis Institutionibus, & ibidem notata nu. 2. & sequen. quemadmodum tit. 53. cum ibi notatis.

De Probationibus. Titul. XXXIV.

SUMMARIUM.

- 1 **H**aeresis crimen quia gravissimum, ideo cautius agendum.
- 2 **T**estis unus cum fama publica non sufficit ad hæresim probandam; nec testes singulares.
- 3 **P**robationum diversæ species, & imperfe-

- & e non conjuguntur ad plenam probationem in causa hæresis.*
- 4 **T**estes duo sufficiunt ad integrum probationem, si sint omni exceptione maiores.
- 6 **H**æresis non potest levioribus argumentis probari, & num. 7.

De Probationibus.

1 Rimen hæresis gravissimus est, & magnum in eo periculū vertitur; idcirco cautius agendum est in ejus probatione, quām in cœteris criminibus; præsertim, cū facultas defensionis manca quodāmodò Reo concedi soleat; quod fit ut probationes luce-

clariores ad convincendum hæreticum necessariæ sint. *l. ulti. C. de probatio. Oldra. conf. 210. Anchar. in c. accusatus in prin. de hæreti. lib. 6.*

2 Hinc est, quod ad probandam hæresim non sufficit unus testis cum fama publica; nec testes singulares cum eadem fama. *Joan. de Ligna. & Matthæ. in clem. 1. & 2. de*

¶ 2. de hereti. Joan. And. & Domi. in c. ut offici. eod. tit. lib. 6. Gonfal. de heret. §. 12.

3 Inde quoque fit, ut ad plenam probationem hæresis non conjungantur diverse species imperfectæ, sive semiplenæ probationis: quæ est sententia communiter approbata Bartol. in l. si quis ex argentiis. §. 1. de eden. & ibi omnes. Ripa in l. admonendi, de jure juran. nu. 209.

4 Nec desunt, qui putent, duos solos testes non sufficere ad integrum probationem; sed ea opinio à plurimis rejecta est; quia etiam in hac specie locus est regulæ pervulgata: In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum: & hæc est communis opinio teste Felino. in c. excommunicamus de hereti. num. 27. Domi. & Fran. in c. ut officium eodem tit. lib. 6. Sylvester verbo hærestis 2. q. 4. Albertinus in c. 1. de hereti. lib. 6. queft. 16.

5 Sed opus est, ut duo illi testes sint irrefutabiles, & omni (quod ajunt) exceptione majores; alioqui non facerent plenam probationem; & si enim in favorem fidei testes quoq; minus idonei recipiantur; non ideo tamen duobus solis plena fides habetur; sed necesse est, ut alia multa concurrant, ut ipsamet lege planè de-

cernitur. c. infidei. de hereti. lib. 6. Lupus in allegatione. §. ulti. Brunus lib. 4. de hereti. cap. 9.

6 Verum quidam existimant levioribus argumentis hæresim probari posse, decepti lege quadam civili; quæ adeò depravata in codicibus vulgatis est, ut vix eam interpretari potuerint Lopus, Albertinus, Brunus, & Godofredus; sed verba legis emendatæ sunt: Hereticus est, ac latiss adversus hereticos legibus succumbit, qui, vel paululum ab Orthodoxa declinat fide, vel qui ab Orthodoxa fide vel minimum declinat: & ita eam retulit Photius Patriarcha in nono canone, sive jure Pontificio Grégorum tit. 12. cap. 2.

7 Quam lectionem ideo magis probo, quia illic non agitur de probatione hæresis, nec refert hoc, an illo argumento devjet quispiam, vel detectus sit à judicio, vel tramite Ecclesiæ Catholicæ deviare; sed ponitur hæretici diffinitio, sive declaratio; nam, cum is sit hæreticus, qui linea Catholicæ fidei transiliit: is utique hæreticus erit, qui vel paululum, vel minimum eas transgressus fuerit; neque quantum ad hoc attinet, plurimum interest quousque progrediatur.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 51. de Cathol. Institutionib. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Testibus. Titulus XXXV.

S U M M A R I U M.

- 1 Robatio firmissima dicitur, que ex testibus fide dignis constat.
- 2 Testibus in ipsis multa exploranda esse, & que.
- 3 Testes, cum recipiuntur, admonendisunt, ne odio, aut pretio &c. testimonium dicant.
- 4 Testes an mendacia proferant diligentissime animadvertisendum; ideoq; de multis interrogandi.
- 5 Testes examinandisunt coram duobus religiosis viris.
- 6 Testium receptio ab ipsismet Inquisitoribus facienda est, nec cuiquam, nisi magna causa committenda.
- 7 Testes, licet egregie sint personæ, coguntur ab Inquisitoribus, ut caræ compareant.
- 8 Testes recipiuntur etiam lite non contenta in hæresis causa.
- 9 Testium ratihabitio antieri possit ante dilationem ad probandum concessam.
- 10 Testes quando vocantur ut ratificant, possunt examinari etiam prioribus testimoniis non ostensis.
- 11 Testes, licet dicat Reus pro ratificatis habere, tamen ratificandi sunt.
- 12 Publicatio testimoniorū Reo edenda est.
- 13 Testium nomina edenda non sunt in testimoniorum publicatione, ubi periculum testibus imminaret ob Reorum potentiam, secus è contra, & nu. seq.
- 16 Testes non sunt confrontandi cum Reis aliquando, & que nam sit ratio.
- 17 Excommunicati, & participes criminis testi-

- testimonium dicunt contra hereticos.
 18 Socio criminis an praestanda fides contra
socium absque tormentis.
 19 Testis de auditu quod non probet, quo-
modo intelligatur.
 20 Auditus post visum ceteris sensibus pre-
stantior est.
 21 Hæretici contra Catholicos testificari
nequeunt.
 22 Hæretici testimonium recipitur contra
pariter hereticum.
 23 Exceptiones contra testes in causa hære-
sis non recipiuntur, nisi tales sint, que
illos penitus refellant.
 24 Testes consanguinei intra quartum gra-
dum non admittuntur ad defensionem
hæreticorum, nec ad probandas exce-
ptiones contra testes promotoris.
 25 Consanguinei in causa hæresis coguntur.
- dicere testimonium.
 27 Falsum dicens, si consanguineus est, ma-
jori pena plectendus.
 28 Publicatione facta in causa, non reci-
piuntur regulariter testes super eisdem
articulis, vel prorsus contrariis, fall.
in causa hæresis, & est communis opin.
 30 Testes reorum an sint examinandi secu-
dum interrogatoria advocatorum.
 31 Testes ut bene probent, concordes esse de-
bent.
 32 Testes concordes esse in rei substantia
sufficit, licet in quibusdam accidentibus
discrepent.
 33 Testes deponentes per eundem præmedi-
atum sermonem suspecti sunt.
 34 Testis, qui juravit se celaturum testimoni-
um, si postea rexit, qua sit affiden-
dus pœna.

De Testibus.

Trimissima quidem probatio-
est, quæ ex testibus fide di-
gnis constat; quia homi-
num scientia nititur; sed,
ut Cicero inquit in topi-
cis: *Non qualisunque persona testimonii
pondus habet; ad faciendam enim fidem
auctoritas queritur; sed auctoritatem
aut naturam, aut tempus afferit; naturæ au-
ctoritas in virtute ineſt maximæ: in tempo-
re autem multa sunt, quæ afferant auctoriti-
tatem: ingenium, opes, fortuna, ars, usus,
necessitas.* Et in Partitionibus Oratoriis
idem Cicero de singulis testibus consi-
dere docet, si forte natura vani sint, si le-
ves, si cum ignominia, si spe, si metu, si
iracundia, si misericordia impulsæ, si præ-
mio, si gratia adducti testimonium perhi-
buerunt.

2 Et jurisconsulti ajunt multa explo-
randæ esse in testibus: conditionem, digni-
tatem, divitias, paupertatem, amicitiam,
inimicitiam, sexum, ætatem, & id genus
alia. Et ut Adrianus Imperator scripsit:
*Quæ argumenta ad quem modum proban-
da cuique rei sufficiant, nullo certo modo sa-
tis definiri potest; alias numerus testium,
alias dignitas, & auctoritas alias velut con-
sentiens fama confirmat rei, de qua qua-
ritur, &dem.* Ad summam his omnibus
recte perpensis, judex magis scire poterit,

quanta fides testibus sit habenda. 1. 2. cum
seq. ff. de testib.

3 Cum testes ab Inquisitoribus reci-
piuntur, admonendi sunt in primis, ut ca-
veant, ne odio, aut pretio, aut alio inju-
sto affectu falsum testimonium dicant; est
enim scelus horrendum tanti criminis in-
famare innocentem; deinde jurisjurandum
solemne præstabunt; nulli enim testi credi-
tur injurato. c. hortamur. 3. q. 9. c. nuper,
de testib.

4 Ad hæc Inquisitores diligentissimè
perscrutabuntur, an testes mendacia pro-
ferant, interrogantes multa de antedictis,
multa de insecuris, multa de loco, tempo-
re, deq; aliis circumstantiis. Deut. 19. Fa-
bius lib. 5. cap. 7. c. judicantem 30. q. 5.

5 Testimonia vero rata sunt habenda
coram duobus religiosis viris, clericis, aut
monachis; ut tot inspecta oculis, tot in-
sinuata sensibus falsi suspicionem exclu-
dant. c. ultim. & ibi Ancha. c. ut officium.
c. verium, & illic Domin. de hæret. lib. 6.

6 Hæc testium receptio ab ipsismet In-
quisitoribus fieri debet, nec est cuiquam
committenda, nisi magna ex causa; tunc
autem Vicario Episcopi, aut alii prudenti,
ac probo viro id munus injungendum est.
Eal. in cap. 1. de controver. investi. lib. feu-
do. Feli. in c. cum causam de testib. Covar.
lib. 2. resolut. cap. 13.

7 Possunt Inquisitores cogere quascumque egregias personas, ut coram eis se stant, & in causa religionis testimonium perhibeant; hoc enim & judicium auctoritati, & honori, & fidei favori debetur; id tamen admodum prudenter exequendum est. glo. in cap. 1. de testib. cogen. Rom. notab. 401. Ias. in l. ad egreg. ff. de jure jur.

8 Quamvis testes recipiendi non sint lite nondum contestata, in causa tamen hæresis, in qua inquisitio judicis officio fit, dubium non est, quin recipi queant ante litis contestationem. c. quoniam frequenter. Sunt & alii, ut lite non contestata.

9 Sed an ratihabitio testimoniorum fieri possit, antequam sit concessa dilatio ad probandum? & cum Reus citandus non sit, ut cognoscat testes, & simpliciter ac de pleno procedatur, & saluum sit accusato jus dicendi contra testes, & eorum testimonia, atque adeò, cum cessent omnia, propter quæ in aliis criminibus testimonia sunt ratificanda intra terminum præstitutum ad probandum, relinquitur planè, ut rata haberi testimonia possint extra tempus illud; præsertim cum justa aliqua, vel probabilis causa id exigere videatur. c. ulti. de hereti. lib. 6. Feli. Decius, & cœteri in c. de testib. dicto c. quoniam frequenter.

10 Cum testes vocantur, ut ratificant ea testimonia, quæ jam ante dixerat, examinari possunt etiam prioribus testimoniis non ostensis: saltem ut in summa prius repeatant quidquid de re illa sciunt; quia mendaces oportet memores esse; atq; eò magis si suspicio aliqua subsit de testimonio falso. Feli. in c. cum in tua. de testib. Boerius decif. 108.

11 Quamvis Reus dicat se habere testes pro ratificatis, nihilominus ratificandi sunt; tum quia sèpe solent confessiones suas revocare; tum etiam, quia defensionibus renunciare nequeunt; maximè si puniendi sunt poena gravi. l. si non defendantur. ff. de pœnis glo. recepta in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis.

12 Publicatio testimoniorū Reo edenda est, ut contra illa dicere queat, quidquid ad suam defensionem pertinere putaverit. Bart. in l. solam. C. de testibus. Abbas, Decius, & cœteri in c. causam quest. 1. eod. tit.

13 Nomina testium edenda non sunt

in testimoniorum publicatione, ubi periculum testibus imminaret propter potentiam Reorum; potentia autem (ut inquit Sylvester) triplex est, prima, generis & familiæ: secunda pecuniae; tertia malitiæ, quæ aliis duabus est formidabilior; majus enim periculum est, nomina edere pauperi Reo habenti socios rebelles, & homicidas, qui præter corpus nihil perdere possunt, quam generoso, vel diviti bonis temporalibus affluent; hæc ille, c. ulti. de hereti. lib. 6. Sylvest. lib. 3. de strig. magarum & demonum admirandis cap. 13.

14 Ergo ubi periculum omne cessaret, nomina testium edi possunt, ac debent; idque lex illa planè ait; & eam esse servandam Paulus Parisius respondit; sed quia difficile est divinare unde periculum testibus evenire possit; quia causis fidei male consultum foret, si testes periculi metu testimonium dicere non auderent; idcirco Innocentius VI. constituit, ut nunquam testium nomina edantur; & eo jure, felici successu in Hispania utimur. Parisius conf. 2. lib. 4.

15 Verba constitutionis Pôficiæ hæc sunt: Volumus ut nomina tam accusantium pravitatem hæreticam, quam testificantium super ea, nullatenus publicentur, propter scandalum, vel periculum, quod ex publicatione hujusmodi sequi posset; & adhibeatur dictis ejusmodi testium nihilominus plena fides. ea constitutio prolixius relata est in directorio Inquisitorum, fol. 52.

16 Unde relinquitur planè testes cum Reis non esse altrinfecus committendos, sive, ut vulgò dicitur, non esse confrontandos; quia, si eorum nomina edenda non sunt; multò minus ipsimet non sunt Reis ostendendi. Adde quod nullo id jure cavitur, ex magna tamen causa, omni periculo cessante, recto judicium arbitrio, non nunquam id fieri poterit.

17 Quamvis excommunicati, & participes criminum contra hæreticos, & eorum fautores possint perhibere testimonium, præsertim in aliorum probationum defectum; non tamen ejus plena fides habetur, nisi ex numero, ex verisimilibus conjecturis, ex Reorum, ac testium qualitate, atque ex aliis circumstantiis falsa dicere non presumantur. c. in fidei de hereti. lib. 6. & interpretes. Gonsalvus de hereti. quest. 13. Alberti. de afferen. assertio. quest. 34.

quest. 34. Corasius lib. 5. miscella. cap. 20.

18 Sunt qui putant, participi criminis nullam esse fidem habendam, nisi tormentis fuerit ejus testimonium confirmatum; sed verior sententia est, judicem arbitrari debere, quanta fides illi sit adjungenda, circumstantiis, quas jam ante retuli, justè perpensis. c. yen. 5. quest. 5. & ibi docto. c. 1. de testib. lib. 6. & illic interpres. Aymo. conf. 178. Boer. decis. 319.

19 Quod autem vulgo ajunt: credendum non esse testimonio de auditu, idest, de re audita, non sic est accipiendum, ut fides non adhibeat testi de his, quæ ipse met a Reo audivit; sed de his, quæ alii sibi dixerunt; alioqui, cum hæresis non tam factis, quam verbis declaretur, nullis testibus probari posset. c. licet ex quadam de testibus. l. testim. C. eod. tit. Alex. Ales. 3. part. quest. 45.

20 Accedit eodem, quod verba percipiuntur auribus, & auditu accipiuntur; atq; is sensus post vitum coeteris præstantor est; testes autem de his recte testificantur, quæ noverint, accommodatis cuique rei sensibus, atq; ea probè sciunt. Itaque auditiones, idest sermones ab aliis relati nullam fidem faciunt; quia, ut Fabius recte ait, qui ea dicunt, quæ ab aliis audierunt, non ipsi testes sunt, sed injuratorum afferunt voces; qui verò præsentes Reum loquentem viderunt, & ejus verba hauserunt auribus: ii testes idonei sunt. Unde illud Demosthenis: *Manifeste impudentia est, ea testari, quibus testis non adfuit: leges autem non ita loquuntur, sed quæ norit aliquis, & quibus gerendis interfuit, ea testari subent; rem verò è vivente auditam testari non sinunt; hæc illa oratione 2. in Stephanum.* Fabius lib. 5. cap. 7.

21 Hæretici contra Catholicos testificari non queunt; quia excommunicati sunt, & infames, & quia in fide Catholica perfidi sunt, multò magis in testimonio humano suspecti esse debent. *Apostoli canone 74. c. non potest 2. quest. 7. l. quoniam C. de hereti.*

22 Sed hæretici testimonium contra hæreticum recipiendum est, ut Reo dignus sit testis; nec enim eum rejicere potest propter crimen, quod ipse habet. c. si hæreticus 2. quest. 7. dict. l. quoniam l. in arenam C. de inoffi. testam.

23 Contra testes in causa hæresis non recipiuntur exceptiones, nisi tales sint, quæ illos penitus refellant; videlicet iniuriae capitales, conjurations, subornationes, & aliae generis eiudem; nam ceteræ fidem testium elevant, sed eam prorsus non tollunt. c. per tuas 1. de simo. c. repellantur c. cum oporteat. c. cum dilectus de accusatio. c. conspirationes 3. quest. 4.

24 Ad probandas exceptiones contra testes Promotoris non sint admittendi consanguinei Reorum intra quartum gradum, nec ad probandas defensiones obliquas, sive indirectas; quoniam pena, & infamia hæreticorum ad dolorem, & injuriam consanguineorum porrigitur. c. filii de hæreticis lib. 6. l. 2. ff. de liber. causa.

25 Quamvis in aliis criminibus consanguinei cogi non queant ut contra propinquos, & consanguineos testificantur; fecus tamen est in cœla hæresis; quia præferenda est religio propinquitati. l. lege Julia. ff. de testib. c. si audieris 23. quest. 5. glos. in c. ultim. de testib. lib. 6. Aymo. conf. 220.

26 Quin etiam tantò firmius est consanguineorum testimonium; quantò à suspicione odii longius absunt. c. literas de præsump. c. non estimemus 13. q. 2.

27 Quod si propinquus falsum pro testimonio dixerit, multò majori poena dignus est; nam sicuti Demosthenes priore in Stephanum oratione inquit: *Iniquum est quenquam tandem opprimere falso testimonio; sed multò iniquius est, & gravius vindicandum opprimere cognatos; non enim scriptas tantummodo leges talis homo; sed ipsius etiam naturę conjunctionem revertit.* l. capitalium. S. omnia admissa. ff. de pœnis. l. 1. cum seq. ad leg. Pompe. de parci.

28 Tametsi autem in aliis causis, publicatis testimoniosis, non recipientur testes super eisdem articulis, vel prorsus contrariis; in causa tamen hæresis longè aliter fieri debet; & ea est sententia recepta communiter. Domini. in c. ut officium. S. verum de hæreti. lib. 6. Feli. in c. fraternitatis de testib. Alberti. in c. 1. de hæret. lib. 6. que. 16. num. 19.

29 Cujus ratio est, quia publicatio secretò fit; itaque cessat suspicio subornationis, & quia per inquisitionem proceditur: quo casu testes etiam post publica-

tionem recipiendi sunt. c. constitutis 2. de test. Bart. in l. 2. § si publico. ff. de adult. Inno. Hostie. & coeteri in c. cum clam. de testi.

30 Quæsum fuit, an testes Reorum sint examinandi secundum interrogatoria advocatorum? Et id quidem in Hispania vix fieri solet, ac fortasse ne vix quidem. Primò, quia interrogatoria illa ut plurimum generalia sunt, & incerta, & melius, atque certius officio judicum testes interrogantur; deinde, quia cum non dentur articuli, locus non est interrogatoriis; postremò, quia juris periti negant id fieri debere; & experientia docuit non expedire, ut iste advocatorum strepitus fiat. c. presentium de testib. lib. 6. c. ulti. de hereti. lib. 6. Joan. Andr. Archid. & Franc. in c. cum officium. §. verum eod. tit.

31 Testes, ut bene probent, concordes esse debent; discordibus enim credendum non est; unde ab Evangelista Marc. 14. notantur illi falsi testes, qui contra Christū Dominum falsa dixerunt, quia non erant convenientia eorum testimonia; sic etiam, cum Servinus, & Natalis diversim interrogati, non congruentia responderunt, exorta suspicio fuit, eos cum aliis multis adversus Neronem conjurasse; unde factum est, ut quæstione habita, & conuratione patefacta, & ipsi, & Seneca, & Lucanus cives mei celeberrimi, & alii multi perirent. Auctor Corn. Tacitus lib. 15. l. eos. ff. de falsis.

32 Sed si testes concordes sint in re- tum substantia, quamvis in quibusdam accidentibus, aut levibus circumstantiis discrepent; nihilominus plena fides eis habenda est; nam & memoria hominum labilis, & earum rerum oblivio frequens est. c. nihil obstat, de verb. signif. l. quæ extrinsecus de verb. oblig. l. quis sententiam. C. de poenit. l. peregrin. ff. de acqui. possess. Bar. in d. l. eos de falso. Alex. cons. 5. lib. 1.

33 Testes, qui eundem, præmeditatūq; sermonem afferunt, suspecti admodum sunt; quia videri possunt ad perhibendum eisdem verbis testimonium ante conjurasse; quamobrem Theologi, & Juris periti eam suspicionem dignam esse notatione docent; Chrysost. homil. 1. in Matthæum, & illic Theophilactus in fine exordii l. 3. §. 1. ff. de testib. Tho. 2. 2. quest. 70. Decius cons. 627. Parisius cons. 5. lib. 4.

34 Quæri potest, qua poena sit afficiendus testis, qui juravit, se celatum testimonium, & postea retexit illud? respondi, olim crimine stellionatus extrā ordinem pro culpæ qualitate plectendū; nunc publica poenitentia; nunc pecunia, nunc exilio; quod si res ipsa id postulare videatur, poterit recto judicum arbitrio fustibus cœdi, atque ad remos etiam damnari. l. 3. & l. ult. ff. de crim. stellio. l. qui falso. de testi. & ibi Flor. c. si testes. §. item qui falso. 4. q. 3. glo. in l. si duo patr. §. ult. de jure jur.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 64. & 51. de Cathol. Instit. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Retractione Testium. Tit. XXXVI.

S U M M A R I U M.

1 **T**estis retractanti, cui dicto standū; primo, an secundo, & nu. 2. fall.

3 Testis dicto secundo statut potius quam primo nonnumquam in causa heresis,

& num. 3. & 4.
4 Testis, si revocat suam depositionem in articulo mortis, magna pro eo est presumptio.

De Retractione Testium.

1 **I**testis moriens, aut alia ex causa testimonium retractaverit; utrum testimonio fides adiungenda est? pleriq; omnes ajunt priori fidem habendam. l. generaliter. C. de non

num. pecu. c. sicut de testib. Bar. in l. eos. ff. defalsis. Abbas, ac Decius in c. per tuas de probat.

2 Habet ea sententia probabiles rationes, ac satis idoneas. Primò, quia prius testimonium juratum, & coram judice per-

perhiberi solet; posterius non item. Deinde, si in posteriore juraverit; hoc ipso planè constat, eum esse perjurum, atque adeò fidem ei adhibendam nō esse; ad hoc ex priori testimonio jam eit jus aquisitum, quod idem testis auferre nequit. Postremò testimonium posterius non caret suspicione subornationis, sicuti Demosthenes obiecit Lampidi testi, *Oratione adversus Phormionem*.

3 Sed quamvis ut plurimū hæc ita sint; in causa tamen hæresis non nunquam posteriori testimonio magis credendum est, scilicet cum apparuerit manifestis indiciis, testem non levitate, aut odio, non prece, aut pretio; sed iulta ex causa correxisse testimonium prius. c. accusatus. §. licet de hæret. lib. 6. Curtius Senior. conf. 69. Covar. lib. 2. var. resol. cap. 13.

4 Nec audiendi sunt, qui putant eo duntaxat calu id accipiendum esse, cum posterius testimonium est contra Reum in favorem fidei; nam & si eam speciem lex expresserit mens tamen legislatoris aliud proculdubio vult; æqualitas enim iustitiae servanda est inter accusatorem, & Reum;

quoniam etiam Reis favorabiliores esse debemus; & ad absolvendum, quām ad condemnandum prouiores. dicto §. licet. l. sci-
re. §. aliud. ff. de excusat. tuto. l. ulti. C. de
fruct. & lit. expen. l. favorabiliores de regul.
juris. l. Arrianus. ff. de act o. & obligat. l. ab-
sentem de pœnis.

5 Magna quidem præsumptio pro posteriori teſtimonio erit, si testis moriens pro exoneratione suæ conscientiæ illud perhibuerit; quis enim credat, eum tunc pejerare, ac fallit teſtimonium dicere, cum salubri pœnitentiæ locus non relinquitur? quandiu hic sumus, anima voluptatum illecebris delinita tristitiam ægrè admittit animo; cum verò migratura ex corpore eit, tunc jam majore continetur meta, quippe quæ ad ipsa judicii pervenire limina; cum enim pulsare animam metus mortis incipit, ignis iтар presentis vitæ omnia succidens, philosophari causa cogit, & futura solicita mente verlare, ut Chrysost. inquit in epist. 2. Pauli ad Thimo. homil. 5. Roma. & Igneus in l. si quis gravi. §. 1. ff. ad Syllan. Hippolyt. in practi-
ca. §. restat.

ANNOTATIONES.

Vide quæ scriptit Auctor cod. tit. 64. de Catholicis Institutionib. à num. 56. usq; ad num. 60.
& ibidem notata.

De Testibus Singularibus. Tit. XXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 **T**estes singulares non faciunt plenam probationem.
- 2 Testes similes, & contrarii, qui dicantur.
- 3 Testes singulares, & si plurimi sint, pro uno solo habentur.
- 4 Testes singulares tendentes ad eundem rei finem plus quam semplene probant, & nu. 9. 10. & 11.

- 5 Testes singulares probant rem continuam, puta missa sacrificium.
- 6 Testibus singularibus non probari quem hæreticum esse, & nu. 7. sed vide nu. 10. & 11. omnino.
- 8 Testibus licet variis in loco, & tempore, quod si in eadem hæresi concordent, credendum est.

De Testibus Singularibus.

IEstes singulares, idest varii, atq; diversi, plenam probationem non faciunt; nisi duo saltem eorum concordes sint. c. licet causam de probat. c. licet universis de testib. Lopus allegat. de hæres. 11. Albert. in c. 1. de

hæreti lib. 6. quæ. 16. Parisius conf. 2. lib. 4.

2 Qua in re partitio a Baldo tradita, consentiu ferè omnium recipi meruit; is enim ait, singulares testes, vel contrarios esse, vel omnino diversos, vel ferè ad eundem finem tendere; qui contrarii sunt, si dem sibi ipsis abrogant; sunt enim eorum

testimonia se refellentia, & inter se collidentia; quamobrem interdum puniuntur ut falsi. *Bal. in c. licet causam de probat. Danielis 13. c. extenore. c. cum causam detectib. Aymo. de antiquitate p. 4. §. sed enim.*

3 Testes autem singulares prorsus diversi, & si plurimi sint, pro uno solo habentur; quia unus duntaxat de re qualibet testificatur. *c. nihilominus 3. quest. 9. Bal. in l. juris jurandi. C. de testib. Decius conf. 649.*

4 Sed si testes singulares de rebus conexis, sive affinibus, & quæ quodammodo ad eundem finem tendunt, testimonium perlibuerint; quamvis integrum probationem non faciant, plus tamen quam dimidiam, sive quam semiplenam efficient. *Bal. in c. licet causam de probat. Feli. in c. licet ex quadam de testib. Decius conf. 650. Aymo. conf. 35. § 78.*

5 Ad probandam rem continuam sat est, quod testes de singulis illius partibus testificantur; verbi gratia ad probandum quod quispiam sacrificium Missæ obtulit, sufficiunt testimonia de principio, de medio, de fine; quia in toto convenient omnes. *glo. in c. nihilominus 3. quest. 9. Felinus citans plurimos in c. licet ex quadam de testib.*

6 Sunt qui putant, testibus prorsus singularibus probari posse aliquem hæreticum esse; sed ea opinio est evidenter falsa; quia nisi species hæresis probata sit, non erit probatum hæreticum esse Reum; nec erit convictus de aliqua illarum; nec propterea condemnari potest; jure igitur, ac merito ea opinio explosa, ejectaque est. *Bal. conf. 394. lib. 2. Sali. in l. testium. C. de testib. Alex. conf. 72. lib. 1. Decius in c. licet causam de probat. & innumerabiles alii.*

7 Illud vero est ineptissimum, quod ajunt quidam; testibus singularibus probari posse aliquem hæreticum esse in genere; quasi verò fieri possit, ut quispiam in genere sit hæreticus; homo generalis sub oculos non venit, sed specialis venit, ut civis meus Seneca inquit, epistola 59. *individuum, sive forma, genus esse non potest; & ut recte Alciat ait, probatio in genere nusquam est, lib. 10. parergon. cap. 16. confert. l. si peculum. ff. de manu. testim. Titelmanus lib. 1. de dialectica consideration. cap. 7.*

8 Cum testes in eadem hæresi concordes sunt; sed eam quisque audivit vario loco, diverso tempore; si alioqui sint fide digni, credendum est eis, & plenam probationem faciunt; maximè si plures sint, & verisimilia dixerint; quia tempus, & locus non sunt circumstantiae necessariae, neque plurificant hæresim sœpius dictam, & continuatam; hæc est sententia quorundam juris peritorum, quibus assentio. *Sali. in l. testium. C. de testib. Brun. lib. 4. de hæreti. cap. 9. Alberti. de assertioni. Catho. quest. 34.*

9 Accedunt illæ quoque causæ; quia diversitas testium in alio quam in substantia, non derogat eorum fidei, ut supra dixi; & quia perinde facit hæreticus, qui eandem hæresim diversis locis singulis testibus dicit, atque fur aliquis idem furtum variis in locis ostendens testibus separatis; qui nihilominus eorum testimonio convinci potest; quæ vera, & recepta doctrina Bartoli est. Postremò absurdum admodum esset, ut seductor quispiam singulos homines totius Populi seorsum doceret aliquam hæresim, & tamen universorum testimoniis convinci nequirit. *Bar. in l. inficiando. §. infans. ff. de furt. per illum textum.*

10 Sed illa sententia plurimorum est, & mihi vera videtur; quod si multi testes singulares ad eundem finem tendunt, & fide digni sunt, & verisimilia dicunt; potest judex integrum fidem illis adiungere; Illius enim arbitrio relinquitur quam tam fidem testibus habere debeat. *l. 3. §. 1. & l. ob carmen. §. ult. ff. de testib. Paul. & Caccialupus in l. admonendi. ff. de jurejuran. Brunus de indiciis col. 3. Socinus consil. 272. lib. 2. Cœpolla conf. 3. Decius conf. 163. Curtius Junior. conf. 106. Aymo. conf. 79. Hippolyt. singulari 114. & in l. 1. §. ad questionem. ff. de quest. Tiraquel. de pœnis causa 51. nu. 106. Sylvanus conf. 36.*

11 Itaq; si talia testimonia singularia sint de hæresibus variis, sed annexis, & catenatis, & quæ ab eodem fonte manant; verbi gratia de articulis variis Lutheranorum, Sacramentariorum, vel Anabaptistarum; plena fides (ut ante dixi) eis haberi posset, non ut probarent aliquem hæreticum esse in genere; id enim ridiculum est; sed esse Lutheranum, Sacramentarium, Anabaptistam; atque hoc sensu veram

veram esse existimo eorum opinionem, qui ajunt testibus singularibus probari posse quempiam hæreticum esse in genere, accipientes genus pro secta complectente plures connexas hæreses; nec enim verisimile est, tot doctos homines tam pueriliter errasse. Butrig. in l. Arriani. C. de hæret.

Jacob. de Aretio in l. testim. C. de testib. Bal. in c. cum omnes de constit. Joan. Imola in c. cum oporteat de accusa. Lup. Senior. tractat de hæreti. cap. 12. Curt. de testib. conclus. 37. Albert. in c. 1. de hæret. lib. 6. qu. 16. nu. 51. Aymo. conf. 78. & tract. de antiquitate p. 4. & sed enim nu. 11.

ANNOTATIONES.

Vide tit. eundem 64. de Cathol. Instit. à nu. 65. vsq; ad nu. 77. & ibi notata quemadmodum tit. 51. num. 3.

De Falsis Testibus. Tit. XXXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 **T**ESTIS falsi pro qualitate criminis graviter puniendi.
- 2 **T**estis falsus talionis poena plectendus.
- 3 **T**estis falsus in causa hæretis puniendus, an veluti hæreticus puniri debebat; sed vide nu. 4.
- 5 **F**ili, & nepotes testis falsi combusti, an eisdem poenis afficiantur, quibus filii,
- 6 **T**estis falsus veniam petens, non est recipiendus sicut hæreticus poenitens.
- 7 **T**estis falsus, si re integræ se ipsum detulit, mitius cum eo agendum.
- 8 **T**estem corrumpens, ut falsum dicat, talionis poena plectetur.
- 9 **&** nepotes hæreticorum.

De Falsis Testibus.

SI quis alius testis pestifer, & exitiosus est; is profectò maximè, qui Catholícum hominem hæreticum esse testatur; quia sub religionis prætextu innocentem infamat, eumq; gravissimo discrimini exponit; quia cum fallsum testem cognoscere nequeat, vix eum refellere poterit; quas ob res majori supplicio afficiendus est.

2 Itaq; falsus testis talionis poena plectendus est, ea videlicet, qua Reus puniendus erat, si obiectum crimen planè probatum esset. Deut. 19. l. 1. S. 1. ff. de scariis c. hæc imago. 33. qu. 5. Danielis 13.

3 Fallus igitur testis, qui innocentem opprimere, tanquam hæreticum voluit; relinquendus est curiæ seculari, ut puniatur tanquam hæreticus; qua de re diploma Leonis X. extat, quo permisum est Inquisitoribus, ut hujus modi testem judici seculari relinquere possint, irregularitatis securi.

4 Sed quamvis summo jure hæc ita sint, benignius tamen est, ut is duntaxat curiæ seculari relinquatur, qui notabiliter vocuit, vel nocere voluit falso testimo-

nio in causa ipsa hæresis; nam qui non adeò exitiosus fuit, & qui in obiectorum, vel defensionum probatione pejeravit; poena arbitraria pro criminis qualitate puniendus est. Angel. & Jason in l. si duo patroni. S. ulti. ff. de jure juran. Socinus Senior conf. 103. cum seq. lib. 1. Jo. Bernar. in pract. cap. 87.

5 Quæri solet, an filii, & nepotes falsi testis combusti, eisdem poenis afficiantur, quibus filii, atque nepotes hæreticorum? sed cum id nullo jure sanctum sit, & leges poenales non sint producendæ; relinquitur planè posteros illorum ab illis poenis esse immunes. c. poenæ de penit. distinct. 1. Alfonso. Cast. lib. 1. de potestate legis poenalis cap. 7.

6 Sed utrum falsus testis veniam petens, recipiendus sit gremio Ecclesiæ sicut hæreticus poenitens? Et verius est, tali testi parcendum non esse: tum quia soli hæretico poenitenti jus illud singulare concessum est; tum etiam quia is, quem falso testimonio damnabat, veniam petere non poterat ejus criminis, quod non commisit; itaque ut impoenitens puniens

dus

dus erat ; jure igitur id pati debet falsus teitis , quod fratri suo facere cogitavit. Deut. 19. Joan. Plate. in l. 1. C. de grege domini. lib. 11. B. l. in l. ult. C. de accusat.

7 Coeterum si falsus teitis re integra se ipsum detulit; mitius cum eo agendum, & eò magis si participes ejusdem criminis judicibus indicaverit; hoc enim & publicè intereat, & legibus, & exemplis comprobatur. l. 1. C. de his qui se defe. lib. 10. l. 1. de deserto. & occulto. lib. 12. l. quisquis s. ult. C. ad leg. Julianam majesta. Igneus in

l. 3. S. si ex stipulatu. ff. ad Syllania.

8 Talionis quoque poena plectendus est, qui pretio, aut prece falsum testem corrupit; & qui alii mandavit, ut id ipsum comittit. ret, quinimò is magis delinquit, quam teitis; quia initium rei prætitit, & alium peccare fecit. l. non ideo. C. de accusat. l. non solum. S. si mandato meo. & ibi Bar. ff. de iniur. c. mulieres. S. i. & illic Feli. de senten. excommuni. clem. 1. de pœnis. l. is damnum dat, qui jubet dari. ff. de regul. juris, & inibi Decius, & coeteri.

ANNOTATIONES.

Vide quæ docet Auctor de Cathol. Instit. eodem tit. 64. à nu. 84. usque in finem, & ibi notata.

De Libris, & Scriptis. Titu. XXXIX.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æritici convincuntur ne dum confessionibus, & testibus, sed etiam libris, & scriptis.
- 2 *Libri hæretici, si penè quem reperiantur, an hoc ipso probatum sit, illum hæreti-*

- cum esse, & 3.*
- 4 *Libros hæreticos domi habens absque nomine, quod tenetur ostendere auctorem, alias ipse pro auctore habetur.*
- 5 *Libros hæreticorum comburendos esse.*

De Libris, & Scriptis.

NON solum confessionibus, ac testibus Promotor Fictilis Reum convincere potest, verum etiam libris, & scriptis; nam si quis hæretes scriptis suis alterat, ea que libris defendat, non minus hæreticus pertinax est, quam si verbis eas protulerit; quin etiam tantò pertinacior videri poterit, quanto majore cum deliberatione scribere, quam loqui solemus. Confirmat hanc sententiam Justinus ille martyr, qui in prima quæstione Gentibus posita, inquit: *Impium est etiam sola cogitatione indigna deo sentire; si vero ad hujusmodi impietas, quam sola opinio, & cogitatio pariat, etiam oratio, & assertio addatur: major impietas efficitur; si & afferatur, & scripto enunciatur, necessariò omnem malitiam, & vitium talis impietas complectitur.*

2 Et in ea quidem specie defendi potest opinio quorundam juris peritorum, ne stulti sit, & absurdum; ajunt enim, si libri hæresum reperiantur apud aliquem,

hoc ipso probari plenè illum hæreticum esse; hoc, inquam, locum habere poterit, cum libri compositi sunt ab eo, apud quæ inveniuntur. c. ult. 24. quæst. 2. Archidia. Joan. And. & Domini. in c. filii de hæreti. lib. 6. Roma. singula. 323. Anania in c. si quis Episcopus de hæret. Hippolyt. in l. qui falsam. ff. de falsis, & in præst. S. diligenter, & conf. 52. Gratius conf. 151. lib. 2. Carelius de hæreti. nu. 125.

3 Neque id solum sufficiet, nisi fateatur iniuper librum a se factum, & a se scriptum, vel ab alio se dictante; & nullam justam causam reddere possit, quæ ab hæresis crimine tueri cum queat; nam si quid horum desit, non erit planè convictus. authen. contra qui propriam. C. de non nume. pecu. l. lex Cornelii. S. si quis librum ff. de injuriis.

4 Quod si negaverit libellos hæresum in sua domo inventos, a se compositos esse; ostendere debet eorum auctorem, aut ipse reputabitur auctor: nam qui libros sine nomine auctori habuerint, nisi prodi-
de-

diderint auctores, pro auctoribus habebuntur, ut in Concilio Tridentino, lessio ne 4. prope finem decretum est; adde. l. i. C. defamo. libel.

Si libri hereticorum reperti fuerint apud quempiam, ex illius, & librorum qualitate, aliisque circumstantiis, vel erit vehementer suspectus, vel leviter, vel ne suspectus quidem; id enim arbitrio judicium relinquendum est. Joan. And. & Domini. in cap. 2. de hæreti. lib. 6. Matthæ. in constitu. Regni Neapol. tit. 1. quest. 10. Feli. in c. si quis Episcopus de hære. Gonsal. quest. 13. Al-

bert. de assertio. Catho. q. 28. Godofred. in l. damnato. C. de hære.

5 Libri hereticorum comburendi sunt, & eorum possessores pro mensura criminis damnandi, ut prolixius in Catholicis institutionibus retuli; ad combustionem verò librorum, summaria cognitio sufficit; ipsi enim quodammodo sua voce se produnt, semperq; loquuntur errores; quin etiam damnato auctore, hoc ipso ejus libri damnati sunt. l. Arriani. C. de hæreti. c. fraternitatis, de hæreti. Alfon. lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. 15.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 38. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata, quemadmodum tit. 51. nu. 14.

De Præsumptionibus. Titulus XL.

S U M M A R I U M.

1 P resumptiones contra hereticum adjuvant alias probations.	11 C onversatio malorum hominum coinqnat.
2 P resumptio quæ nam sit.	12 H æresis facilius præsumitur ex malo homine, quam bono.
3 P resumptionis exempla in causa hæresis.	13 L ibri male scripti, seu eorum malè dicta, præsumuntur perperam præmeditata.
4 P resumptiones vjolente pro indubitatis indiciis habentur.	14 F uriosus præsumitur, qui non habet memoriam ordinatam.
5 C eremoniæ sunt ritus externi ad cultum divinum celebrandum.	15 P resumptiones ille fortiores sunt, quæ verisimiliores.
6 Peccatis quibusdam proni sumus ab adolescentia, & nu. 7.	16 C oniectura quæ sit.
8 P resumptio juris que sit.	17 P œna ordinaria, licet ex coniecturis, & presumptionibus non imponatur; ex eis tamen potest ad arbitrarias pœnas deveniri.
9 P resumptionum aliae vjolente, aliae probabiles, aliae leves, aliae temerarie.	
10 F ilius heretici educatus in ipsius domo præsumitur hereticus.	

De Præsumptionibus.

1 Presumptione quoq; jvvari potest Promotor fiscalis; non ut illæ solæ sufficiant, sed ut alias probations adiuvvent, & probabiliores efficiant; incerta enim pro certis judicanda non sunt, neq; præsumptionibus quispiam damnari potest. c. literas de præsumpt. c. si quis divinis cum seq. 30. quest. 5. c. Deus omnipotens 2. qu. 1.

Præsumptio quid. 2 Est autem præsumptio, Rei dubiq; conjectura verisimilis, quæ ex naturali causa, vel circumstantiis negotiorum, aut

personarum proficiuntur. Hanc juris peri-
ti dividunt in præsumptionem juris, & de
jure, & præsumptionem juris tantum; prior
rem ita definiunt, ut sit legis dispositio Præsumptio
aliquid presumentis, & super præsumpto iuris quid.
tanquam sibi comperto, statuentis. Hec
verò ab apertis, & vjolentis indiciis profi-
ciuntur, & contra illam non recipitur pro-
batio; quia pro manifesta veritate habe-
tur.

3 Hujus præsumptionis exempla in-
proposito sunt; suspectus, & infamatus,
qui tempore mortis petit consolationem
ab hæ-

ab hæreticis secundum eorum consuetudinem, condemnatur a jure tanquam consu[m]atus hæreticus; quod idem locum habet in quibusvis aliis, qui secundū ritus hæreticorum, Iudeorum, aut Mahumetanorum mori, ac sepelliri voluerint. Ille quoque à jure præsumitur esse relapsus, qui post abjuratam hæresim, acceptat, deducit, visitat, & comitatur hæreticos, vel munera eis mittit, vel ejus quoquomodo favet. c. contra Christianos de hæreti. lib. 6.

4 Eòdem ferè pertinent vjolentæ præsumptiones ex indubitate indiciis provenientes, quæ ad aliud trahi nequeunt, quām ad id, quod indicant; illæ enim (ut quibusdam juris peritis placet) pro justis probationibus sunt haberidæ, quales sunt, hæreticos adorare ritus, jejunia, & orationes, aliasq; cœremonias impiorum facere; quæ non nisi ad manifestam hæresim, vel apostasiam trahi possunt; est autem indicium apertum, tale signum facti, quod nifstū quale urgeat animum boni, & constantis viri ad rem planè credendam. Archid. Joan. And. Domini. & cœteri in c. 2. de hæreti. lib. 6.

Quid cœremonia.

5 Cùm enim cœremonię sint ritus quidam externi ad cultum divinum celebrandum: relinquitur inde, quòd tales quisque religionem tenere creditur, qualibus cœremoniis utitur. Unde si quis Mahumetem, aut ejus cineres, vel aliquem hæsiarchā adoraverit, vel cœremonias hæreticorum servaverit; hoc ipso illius sectæ apostata, vel hæreticus esse convincitur. c. filii. c. contra Christianos de hæreti. lib. 5. omnes doct. in c. 2. ejusdem tit. Anania in c. excommunicamus. §. credentes eodem tit. lib. 5. Lapis, Butri. Joan. Imol. in clem. 1. §. ult. de usuris. Sylvester verbo hæresis 1. qu. 7. Squillacen. de fide Catb. cap. 15. Arelatanus de hæreti. notabi. 5.

6 Qua in re, aliisque multis, notatione digna est partitio Alfonsi nostri dicentis: in quedam peccata proni sumus ab adolescentia: ut puta, in avaritiam, gulam, aleam, venerem, & id genus alia; & in hæ interdum ruimus, etiam repugnante conscientia, capti voluptate malorum omnium esca; sed interim nihil minus credimus, quām ea licere. Alia sunt peccata, quæ natura nō appetit; quia nihil habent, quo illam allicere queant; quamobrem cum ad peccata ejusmodi voluntas indifferens, ac dubia sit, consulit intellectum, qui est vo-

luntati à consiliis, & in talibus nihil agere solet, repugnante conscientia, neq; sperto intellectus judicio; quòd fit, ut in his criminibus error intellectus, atq; adeò hæresis facilè præsumatur: in illis verò non item. Alfons. lib. 1. aduersus hæretes cap. 1. & lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. 1.

7 Cùm igitur homines natura proni non sint ad cœremonias impiorum, quinimò contra naturalem inclinationem, & contra voluptatem, & appetentiam sit, orationes discere, jejunare, carnem svillam non edere, neque vinum bibere; hi, qui suspecti aliqui fuerint, si eas cœremonias, eos vè ritus servaverint, pro convictis habendi sunt. c. ult. 30. distin. Concilii Bracarense canon. 32.

8 Præsumptio juris: est probabilis conjectura ex certo signo proveniens, quæ, alio iuri quid. non adducto, pro veritate habetur; nisi enim contrarium probetur, pro plena probatione haberi solet. l. licet imperator. deleg. 1. Alciat. lib. 1. de præsumpt. par. 3.

9 Præsumptionum verò, aliæ vjolentæ Præsumptio. sunt, aliæ probabiles, aliæ leves, aliæ temerarie; sed nos de his duntaxat breviter differemus, quæ in his causis non nunquam incident; ac primùm ex natione, & patria, ubi pullulant hæreses, poterit præsumi contra suspectum. argum. l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædili. edicto. c. se gens Anglorum cum seq. distin. 56.

10 Erit quoque præsumptio contra filium hæretici, qui in domo patris fuit educatus; ut enim Fabius inquit: similes parentibus suis filii plerunque creduntur, & nonnunquam ad honestè, turpiterque vivendum inde causa fluunt. Et Cicero lib. 1. offic. plerunque parentum preceptis imbuti filii, ad eorum consuetudinem, moremq; deducuntur. glo. in dicto §. qui mancipia, Fabius lib. 5. cap. 10. Alfons. lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. 8.

11 Fortiorque præsumptio sumitur ex educatione, quæ mores procul dubio facit; si enim quispiam cum hæreticis fuerit educatus, mirum erit, si ab eis non fuerit coquinatus; nihil ita perticiosum, ac pestiferum est, ut consuetudo, & conversatio pravorum hominum. Ecclesiast. 13. Chrysost. in Matthe. homil. 60.

12 Ex malo homine facilius præsumeatur hæresis, quām ex bono; lex ait. Ex personis hominum dicta pensamus; & Ci- cero

cero pro Cluentio: *Perinde ut opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo factum, & non factum sit, existimari potest.* l. 1. C. si quis impera. maledi. Hostien. in summ. tit. de Judeis. & quibus. Lucas in l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. 11.

13 Malè scripta, & malè dicta, præsumuntur malè præmeditata; humanae aures talia verba nostra judicant, qualia foris sonant, & ut quidam Jurisconsultus ait: *Nemo credendus est dicuisse quod non prius mente agitaverit;* & Aristoteles: *Sermones sunt earum, que in anima sunt, passionum notæ.* l. si quis extraneus. ff. de acqui. hære. l. si non convitii. C. de iniur. cap. 1. de presump. c. humanae aures 22. quest. 4. l. Labeo. ff. de supple. lega. Lupus allegat. de hæresi. &c. 7. cumseq.

14 Non præsumitur sanæ mentis, qui non habet memoriam ordinatam; quia, ut Plato inquit in Phileb. *Memoria est sensus conservatio, quo efficitur ut qui memoria taret, non bene sensum conservet.* c. filii de-

hereti. lib. 6. & inibi Domini. & Francus.

15 Illæ autem præsumptiones fortiores sunt, quæ verisimiliores fuerint, ut rectè Baldus ait; nec enim aliud est presumpcio, quam ratiocinatio de re verisimili; & quod verisimile non est, habet quandam falsitatis imaginem, ut idem Baldus est auctor c. quia verisimile de presumpt. l. non est verisimile. ff. quod met. causa. Bal. in l. 2. C. de sica. & in l. 1. de servis fugiti. Tiraquel. in l. 37. unquam. C. de revo. donat. in princi. num.

37. cumseq.

16 Ex coniecturis ad præsumptiones devenimus. Coniectura verò, ut inquit Fabius lib. 3. cap. 7. dicta est à coniectu, id est directione quadam rationis ad veritatē.

17 Et quamvis propter coniecturas, & præsumptiones non imponatur poena ordinaria; propter eas tamen proceditur ad remedia extra ordinaria, aliasque pœnas arbitrarias. Anto. Cardi. Felinus, & coeteri in c. afferte de presumpcio. Lupus allegat. de hæresi. &c. 11. Tiraquel. de pœnis causa 27.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 50. de Catholicis Institutionibus, & ibidem notata.

De Suspicionibus. Titulus XLI.

S U M M A R I U M.

- 1 **S**uspicio minor est quam presumpcio.
- 2 **S**uspiciones leves, vehementes, & vjolentæ reperiuntur.
- 3 **S**uspicio vehementes ex quibus sumatur.
- 4 **S**uspicio vjolenta que.
- 5 **H**æresi suspicio an ex signis, & levibus indicis elici possit.

- 6 **J**udicis animum levia signa movere non debent.
- 7 **S**uspectus de hæresi an possit ex sola suspicione interrogari.
- 8 **P**resumptionibus in ipsis plurimam tribuendum est personarum, rerumque circumstantiis.

De Suspicionibus.

Suspicio quid.
1 UÆ de præsumptionibus diximus, eadē ferè omnia de suspicionibus dici possunt; quia ex eisdem locis oriuntur; nisi quod (ut rectè Baldus inquit) suspicio minor est, quam præsumpto, & ex suspicione perveniri solet ad præsumptiones; sed saxe suspicari licet, præsumere non licet. Est verò suspicio opinio mali ex levibus signis. Tho. 2. 2. quest. 60. artic. 4. Bald. in authen. si quis. C. de adulto.

2 Sunt, & suspiciones leves, vehementes, & vjolentæ; de quibus cum Gersone aliqua in proposito differemus. Is enim tractatu de protestatione, inquit: *Suspicio levis provenit ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus capitur coniectura, qua concludi potest, non quidem frequenter, sed raro, seu casu, quod talia dicens, velfaciens, hereticus sit; idq; deducitur levæ consequentia: ut si argumentemur, ille pejerat frequenter, ergo non bene credit in Deum.*

3 Suspicio vehementis sumitur ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus sumitur argumentum concludens frequenter, & ut plurimum, quod talia dicens, vel faciens est haereticus; verbi gratia: si quis neget explicitè aliquas propositiones fidei, quas tenetur ex officio scire: is vehementer suspectus est: quamvis fieri possit, ut talis negatio ex ignorantia, vel animi levitate sit orta.

*Suspicio ve-
hementis que-*

4 Vjolenta suspicio est, quæ provenit ex signis exterioribus, ex quibus concludi solet efficaciter, & ferè semper, quod talia dicens, vel faciens, est haereticus; ut si quis propositiones haereticas publicè asserat, vel ceremonias impiorum faciat; nam, & si possibile sit, quod iustæ sine intellectus errore, aut sine pertinacia fiat; Ecclesia tamè, quæ judicat exteriora, præsumit vjolenter hujusmodi homines hereticos esse. Ad summam hi omnes de haesi poulant esse suspecti, de quibus indicia aliqua extant, quod male sentiunt de fide Catholica. *Gerson de protestatione, consideratione ultima.*

5 Quidam juris periti putant, suspicionem haeresis elici posse ex signis, & indiciis levibus, si modo plenè probentur; quod & si detur, suspicio tamen erit levis, & indigna probationibus. *Innocen. c. sicut de simo. Joan. And. in c. ut officium. I. 1. Ancha. in c. accusatus in princip. de hereti. lib. 6. Felin. in c. literas de presumptio. Brunnus libro 1. de hereti. cap. 4.*

6 Adde quod levia signa in ovore non debent animum viri prudentis ad suspicandum tam grave crimen; nam, ut Cicero ad Quintum fratrem scripsit; *Ut quisque est vir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur.* Enim verò injuria fit homini Catholico, si suspicemur ex levibus signis eum haereticum esse. *c. estote de regul. juris. Tho. 2. 2. quest. 60. art. 2. Caja. in summa, verbos suspicio. Soto lib. 3. de justi. Et jure quest. 4. art. 3.*

7 Nec delunt qui scripserint propter leves suspiciones posse Inquisitorem eò usque procedere, ut interroget quid leviter suspectus de fide sentiat; ab eis tamen vehementer dissentio: tum quia eorum opinio nullo jure probatur; tum etiam quia non levi injuria afficeretur Catholicus, qui pro suspicione levi à judice interrogaretur, quid de fide sentiat, quasi justè ambigatur, an fidem Catholicam teneat; quod quam sit acerbum, nemo est, qui non planè intelligat; errant ergo *Matherus in constit. Regni Neapol. tit. I. col. antepon. Carerius de hereti. nu. 116.*

8 In omnibus verò suspicionibus, & præsumptionibus plurimum tribuendum est circumstantiis personarum, & rerum; quædam enim sufficient ad vehementem suspicionem de aliquo habendam, quæ alium virum probum suspectum non redherent, ne leviter quidem. *Gerson de protestatione, consideratione ultima. Victoria super Tho. 2. 2. quest. 11. arti. 2.*

ANNOTATIONES.

Vide eundem tit. 50. de Cathol. Institutionib. à nn. 22. usq; ad nn. 31. & ibi notata.

De Advocatis. Titulus XLII.

S U M M A R I U M.

1 **A**Dvocatus dandus est heretico, si defensione eum indigere animadvertent judices, alias minime.

2 **A**Dvocatum eligendum esse virum probum.
3 **A**Dvocati cum allegant, Reo presente, perinde habetur, ac si Reus ipse allegaret.

De Advocatis.

Actenus de his differimus, quibus promotor fiscalis accusationem cōprobare posuit; sequitur ut Reorum defensiones jam nunc eodem

ordine subiiciamus; & quia Reus carcere clausus nonnunquam defensoribus eget; idcirco de Advocatis, & Procuratoribus paucula sunt dicenda.

1 Quamvis in his causis procedatur sim-

simpliciter, & absque Advocatorum strepitū; si tamen judices viderint Reum defensione indigere, debent ei etiam non pententi advocatum dare; sed nemo Reum defendere debet, antequam id ab Inquisitoribus permittatur. c. ult. de hæret. lib. 6. l. si non defendantur. ff. de pœnis. Laudu. in clem. I. de excessib. prælato. Matthæ. in constit. Regni Neapol. tit. I. Ponzini. de Lamiis nu. 78. Carerius de hæreti. nu. 114. Godofre. in l. curiales. G. de hærets.

2 Advocatus autem eligendus est vir probus, & juris peritus; & jus jurandum præstabit, se justis duntaxat defensionibus usurum, & arcana celaturum. c. ult. 5. quest. 3.

3 Quæ advocati allegant, Reo præsente, perinde habenda sunt, ac si ab eodem Reo proferantur; excepto, si fortè advocatus in facto erravit, & Reus postea contradixerit, & errorem revocaverit. l. I. & l. ult. C. de errore advocat.

ANNOTATIONES.

Videtit. 5. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. I. & sequen.

De Procuratoribus. Titul. XLIII.

SUMMARIUM.

2 **P**rocurator non admittitur in gravioribus criminibus, nisi Reus sit in carcere, & quando non admittitur pro carcerato in crimine hæresis.

2 Absentium causas quilibet allegare potest.

3 Procurator interuenit in causa hæresis mota contra memoriam defuncti.

De Procuratoribus.

ADgravjora crima defenda nō admittitur procurator, nisi Reus sit in carcere conjectus; itaq; is, qui comprehensus est propter hæresim, causam suam agere potest per Procuratorem, ubi opus eo fuerit ad justam defensionem; quod raro quidē evenire solet; ac tunc advocatus vicem quoque Procuratoris commodius gerit. l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. jud. & ibi Bar. Angel. Imo. & Rubeus. c. si adversus de hæretie.

2 Si contra suspectum absentem procedatur, posset quilibet allegare causas iustas absentia, audiendusque esset. l. 3. C. de accu. Bar. in extravag. ad reprimendū. verbo legitime. Quomodo in laſe maje. crimin. proceda.

3 Filii autem, & hæredes possunt causam defuncti per Procuratorem defendere; quia de eo tunc agitur, quod eorum interest. Alberi. in l. servum quoque. §. publice. ff. de procura. Bal. in l. reos. C. de accu. Fel. in c. meminimus eo. tit. Rubeus in dicto. §. ad crimen. nu. 126.

ANNOTATIONES.

Videtit. 52. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. I. & seq.

De Minoribus. Tit. XLIV.

SUMMARIUM.

Curator dandus est minoribus in iudicio. Minores recte pœnitentes benignius recipiendisunt. Minores si sunt docti, & capaces, & in-

ibus hæresi pertinaces, cum eis nulla utendum est misericordia. ibid.

4 Minores dum essent, cum hæresim crediderint, si maiores effecti eandem tenent, non ideo pœnam evitant.

Minoribus vigintiquinque annis curator omni modo dandus est, cuius auctoritate se defendere queant; ne ex imperitia sua, vel jvvenili calore aliquid vel dicant, vel taceant, quod si fuisset prolatum, vel non expressum, prodesse eis posset, & à deterriore calculo eos eripere; & quidquid sine curatoris auctoritate cum his minoribus actum fuerit, nullius prorsus momenti est. *l. clarum. C. de aucto. præstan. Corneus conf. 198. lib. 4. Berran. conf. 326. lib. 3. Matth. de Affl. decis. 208.*

2 Minores recte penitentes benignius recipiendi sunt; quia facilius decipi potuerunt, maximè à parentibus suis; & ut Triphonius inquit: *ætatis miseratio ad me-*

diocrem pœnam judicem perdusere debet. l. auxilium. s. in delictis. ff. de minori. cap. 1. & 2. de delict. puero. c. dixit Apost. 24. qu. 3.

3 Sed si minores doli capaces, pertinaces, & impenitentes sint, nulla misericordia cum eis utendum est. *dicto s. in delictis, & ibi gloss. & interpretes. l. ferè in omnibus. ff. de regu. juris.*

4 Neque remissius puniendi sunt māiores, qui hæretim crediderunt cum essent minores, si nunquam ab ea recesserunt; quia tantò gravjora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam; secus esset si cùm ad pleniorē atatem per venerint, resipuerint. *l. l. ff. de pœnis. l. s. dominum, & illic Bart. & in l. inficiando. s. infans. ff. de furtis. c. ultim. de consuetudi.*

ANNOTATIONES:

Videtur. 29. de Cathol. Institut. & ibi notata num. 1. & sequens.

De Absentibus. Titul. XLV.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bsens in criminalibus damnari non debet.
- 2 **C**ontumax damnandus est.
- 3 **A**bsens si sit hereticus, quomodo in eum procedi debeat, & nu. 4. 6. 8.
- 5 **A**bsentes plures damnati.
- 7 **C**ontumax ut quis verè dicatur, ipsem et Reus citandus est.
- 9 **H**ereticus in qua Provincia degit, in eadem puniendus, sed vide nu. 11.
- 10 **D**elictum ubi fuerit commissum, ibi de criminis agi debet.
- 11 **H**ereticus potest puniri etiam in loco, ubi nullam protulit heresim.

- 12 **D**emosthenis notanda sententia.
- 13 **H**ereticus animal est pestilentissimum, & ut cancer serpit.
- 14 **H**ereticus si est absens, potest contra eum procedi, & ejus statua comburitur, bonaq; publicantur. & nu. 15. & seq.
- 16 **A**bsens, si fuerit damnatus ut hereticus, & statua ejus combusta, quid nihilominus in suis iuribus audiendus est, si fuerit captus, vel sponte sui copiam fecerit.
- 17 **C**ontumax infra annum auditur, ne bona publicentur in causa heresis, & quid post annum.

De Absentibus.

Absens in criminalibus damnari nō debet; quia cùm non audiatur per Procuratorem, & se defendere nequeat, contra inauditam partem nihil possumus definire. Et ut Seneca inquit in Medea:

Aet. 2. scen. 2. Qui statuit aliquid parte inaudita altera, E quū licet statuerit, haud aequus fuit.

Et alius dixit:

Cur Reus infelix absens agor? & mea Ouid. Heroid. Ep. 18. cum sit

Optima, non ullo causa tuente perit.

c. 1. de causa poss. cap. 1. cum seq. 3. qu. 9.

2 Sed qui fugit, & latitat, & neq; denunciationibus, neq; edictis judicum evocatus, copiam sui facit, damnandus est ut contumax, efficit enim contumacia, ut absens

absens pro præsente habeatur, præscriptim cùm crima objecta fateri videatur, qui sèpè monitus purgandi se occasione non utitur. *l. absentem. ff. de poenit. l. 1. & seq. de requi. reis. c. absens. c. decernimus 3. q. 9.*

3. Itaq; si hæreticus absens est, & comprehendendi nequit, vocandus est edictis, quibus denuncietur ei, ut intra triginta dies compareat, innocentiam suam ostensurus, & ea dilatio peremptoria esse debet, idest una pro tribus, in qua citadus est Reus ad omnia acta judicii, monendumq; est, ut nisi ad diem condicium affuerit, judices de causa cognoscent, eamque diffinitiuam sententia terminabunt. *l. ad peremptorium cum seq. ff. de judi. c. de illicita 24. q. 3.*

4. Quòd si Reus tribus edictis adesse jussus, coram judicibus non comparuerit; accusanda est ejus contumacia in singulis edictis terminis, ac deinde promotor fiscalis edet libellum accusatoriū, & omnia judicii acta ordine sient; quibus peractis, si de hæresi absensis planè constiterit, sententia in eum proferenda est, & statua ejus comburitur, & bona publicantur. *Joan. Bernar. in pract. cap. 142.*

*Absentiam
damnatorum
exempla.* **5.** Sic olim Alcibiadein, & eos, qui cum eo erant, tanquam impios de deserto iudicio Athenienses capite condemnarunt; auctor Thucidides lib. 6. & Romæ Posthumius Consul plurimos Reos absentes damnavit, qui ad certam diem citati non responderunt, ut est apud *Livijum lib. 39.* confert *l. ne ditu. C. de poenis.*

6. Sed cùm absens plenè convictus non est, justis tamen iudiciis, & præsumptiobus præmitur; vocandus est in judicium, ut intra certum tempus præsentiam sui faciat; quòd si evocatus non venerit, pronunciandum est eum excommunicatum esse; si verò per annum in excommunicatione permanserit, damnari debet tanquā hæreticus. *c. cum contumacia de hæreti. lib. 6. Brunus lib. 4. de hæreti. cap. 11.*

7. Ceterū citandus est ipsem Reus, ut verè contumax sit; nec enim propter contumaciam præsumptam damnari debet; nec satis est, ut aliter citetur in re usque adeò gravi. *clem. 1. de judi. l. 4. S. prætor. ait. ff. de dam. inf.*

8. Cùm autem Reus latitat, & edictis injus vocatur; edicta ipsa præconis voce divulganda sunt, & nomen absensis est in clamandum in ea civitate, in qua domici-

lium Reus habet; atque affigenda sunt ad januas Ecclesiæ majoris, ut in ejus notitiam pervenire queant. *l. hæc autem. ff. quibus ex cau. in poss. eatur. l. 4. S. toties. de dam. inf. & in instruct. Hispania.*

9. In qua Provincia hæreticus deliquit, in ea comprehendendi debet; quòd si absens fuerit, debent Inquisitores mittere literas requisitorias ad alios judices, ut alibi eum comprehensum ad se remittant. *c. ut commissi. S. & contra illos de hæreti. lib. 6. l. 1. ff. de requi. reis. Rebuffus tract. de litteris requisitorii.*

10. Est sanè rationi consentaneum, ut causa peragatur in loco commissi criminis, ad eumque Reus mittatur, ut illic de crimine commodius cognoscatur; & ibi Reus puniatur, ubi deliquit, ut conspectu coeteri deterreantur. *authen. ut nulli judi. S. si quis comprehensorum nu. 35. & ibidem Abulen. q. 14. Covar. lib. quæst. cap. 11.*

11. Si constiterit aliquem alibi fuisse hæreticum; quamvis absens sit ab eo loco, in quo deliquit; comprehendendi tamen & puniri potest. ubi nullam hæresim protulit; & ita omnium consensu receptum est. *Jacob. & Cynus in l. 1. C. de summa Trin. Jo. And. & Francus in c. ut commissi. de hæret. lib. 6. Alber. de assertio. Catbo. qu. 25. Hermas lib. 2. de instaura. religio. cap. 9. & innumerabiles alii..*

12. Etenim, ut Demosthenes adversus Aristocratem inquit: *Aliis facinorosis sat est, ut eorum quos laserint, patria cedant; in aliorum ditionem, quibus nullam fecerunt injuriam, tutò commigrantes;* at verò hæretici hostes sunt Orthodoxæ Republicæ, & Catholicam Ecclesiam lædunt, atque adeò Christianis omnibus injuriam inferunt; & omnium interest religionis integritatem ubique servari. *l. Manichæos. C. de hæreti.*

13. Accedat illa quoque causa, quòd hæreticus animal pestilentissimum est, & ubi cunq; potest, virus evomit, & ut cancer serpit, & sicuti eleganter Demosthenes contra Aristogitonem dixit: *Malum Republicæ perniciosum, antequam cuiquam noceat, mature præcavendum est;* & scut serpentem, & araneum, prius quam mordent; occidimus; sic hominem natura serpentina præditum, ante etiam quam noceat, punire debemus. Quod renovans Philo libro de specialibus legibus, inquit: *Sicut vipe-*

ras, scorpions, aliasque venenatas bestiolas, priusquam mordant, aut saucient, aut omnino se cōmoveant, sine mora ad primum asperatum occidimus, præcavendo genuinam eorum malitiam, prius quam noceant; eodem modo etiam homines plectendis sunt, qui cum sint animalia rationalia, nihilominus à nativa mansuetudine infernos mores degenerant, & pro delectamento habeant lèdendi quod possunt licentiam; hi verò maximè hæretici sunt, qui lupi rapaces, pardi, vulpes, & seductores nominantur; & ne dum his digni sunt nominibus; sed aliis etiam mille similibus, & quidem pejoribus. Brun. lib. 1. de heret. cap. 13. deinceps.

14 In hæreticum absentem inquire potest a judicibus Provinciæ, in qua domicilium habet; & si comprehendendi non possit, statua ejus comburatur, & bona publicentur. c. postulaſti. c. cum contingat. c. ulti. de foro compet.

15 Si verò nusquam domicilium habeat, nihilominus inquiretur in eum in Provincia originis, & ubi bona possidet,

vel beneficium Ecclesiasticum habet. l. 1. l. filios. C. de munic. & orig. lib. 10. l. 2. C. ubi de Crim. agi oport. c. vergentis de hære. c. cum secundum. c. ut commissi. G. privandi. eodem tit. lib. 6.

16 Qui absens condemnatur, etiam si statua ejus combusta sit, audiendus tamē est, sive sponte copiam sui fecerit, sive invitus comprehensus fuerit: nulla enim temporis præscriptione à causæ defensione submoveri debet qui absens damnatus est; & eo jure utimur. l. pen. ff. de requiri. reis l. 2. G. eodem titulo.

17 Quod si intrà annum à die condemnationis præsentiam sui fecerit, audiri quoque debet, ne bona sua publicentur; post annum verò, & si audiri debeat, ut ne ipse damnetur, bona tamen ejus nihilominus confiscantur; excepto, si de innocentia planè constiterit, aut justo aliquo impedimento intrà annum comparere nequiverit. l. 1. & l. uit. ff. de req. reis. l. 2. G. eodem tit. l. 2. ff. si quis cautionibus. l. qui commeatus de re milita.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 2. de Cathol. Institut. , & ibi notata nn. 6. & seq.

De Contumacibus. Titulus XLVI.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ontumax ob causam hæresis, elatis anno, damnandus est ut hæreticus.
- 2 **C**ontumax si mortuus fuerit intra annum, non est ut hæreticus damnandus.
- 3 **C**ontumax non satis est ut evocetur, sed semel saltem ipsem citandus est.
- 4 **C**ontumax si tribus edictis vocatus non

compareat, justè damnari potest, si plenè constet.

- 5 **T**orqueri potest suspectus de hæresi, si interrogatus respondere non vult, aut aperte non respondet.
- 6 **C**ontumax interrogatus, si taceat, damnari potest.

De Contumacibus.

I Uspectus de hæresi, qui vocatus, ut coram Inquisitore de fide respondeat, contumax est, & propterea excommunicatus; si in sua contumacia per annum persistit, ex tunc damnandus est ut hæreticus. c. cum contumacia de hæreti. lib. 6.

2 Unde patet, quod si illi mortui fuerint intra annum, damnandi non sunt, ut hæretici; quia dictiones ex tunc, tempo-

ris extremum desiderant. l. 4. G. 1. ff. de condi. & demon. l. pen. de testam. tute. omnes interpret. in dicto c. cum contumacia.

3 Nec satis est, ut edictis evocetur contumax, sed semel saltem ipsem citandus est; quia res magni momenti est, atq; ideo cautius agendum in ea. Abb. 1. s. & ceteri in c. ulti. de eo qui mit. in poss. c. de illici. 24. q. 3. Bart. & alii in l. 4. G. præt. ait ff. de dñ. infecti.

4 Quod si plena probatione constaret absentem contumacem hæreticum esse; tunc

tunc tribus editis vocatus, justè damnari potest, ut paulò ante dixi; & bis olim factum fuisse *Nicephorus in Ecclesiastica historia retulit. lib. 15. cap. 14.* & *lib. 17. cap. 9.*

5 Si verò suspectus comprehensus, & à judicibus interrogatus, respondere nolit, aut obscurè respondeat, vel non ad interrogata respondeat; torqueri potest, ut apertè respondeat. *Bal. in l. accusationem. C. qui accusa. non poss. Jas. in l. qui aliena. G. Cels. ff. de acqu. her. Capicus decis. 145.*

6 Contumax autem, qui tacet interrogatus, damnari potest ut pertinax, & convictus; sic in octava Synodo generali actione. 5. Photio interrogato, si lusciperet statuta Sanctorum Patrum, & non respondenti verbum; Præsidentes Synodo dixerunt: per silentium non effugies manifestorem damnationem. Aliud quoq; exemplum memorat Bonifacius de Vitalinis in clem. l. de usuris nu. 96. confert. l. de ætate. 5. qui tacuit. 5. quod autem. 5. nihil interrest. ff. de interrog. act.

*Photinus ra-
cens dana-
tur.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 14. de Cathol. Instit., & ibi notata num. 1. & sequen.

De Defensionibus. Titul. XLVII.

SUMMARIUM.

- 1 **H**æreticum, qui negat se esse, & justis defensionibus uti velit, utique audiendus est.
- 2 *Innocens constantissimè negare debet.*
- 3 *Innocentia nequaquam tuta ob improborum testimonia.*
- 4 *Probatio nulla magis directa est, quam negare factum per rerum naturam.*
- 5 *Probatio, ut concludat indirectè defensionem fieri potest, & quomodo.*
- 6 *Defensiones rei, qua. & nu. seq.*
- 7 *Testes approbatores, seu laudatores produci solent.*
- 8 *Testes reprobantur ex justis causis.*
- 9 *Furiosus si quidpiam hæreticum dixerit, non ideo impius censetur.*
- 10 *Furiosus si evadat hæreticus, quid agendum.*
- 11 *Infantes innocētia cōsiliū à delicto tuētur.*
- 12 *Senex, decrepit & tamen etatis, si quid impium dixerit, excusat, velut puer.*
- 13 *Dormiens excusat à delicto.*
- 14 *Ebrius immunis est à delicto; intelligas tamen, ut eo loci.*
- 15 *Relator hæresim aliorum puniendus non*

- 16 *est, nisi dolo fecerit.*
- 16 *Hæreticus non dicitur, qui lapsu lingue aliquod dixerit impium.*
- 17 *Rusticus excusat ab hæresi; fallittamen si sit sagax.*
- 18 *Hæresim dicens per facetiam, non est ut hæreticus puniendus. fall. tamen.*
- 19 *Mulieres facilis ab hæresi excusantur, quam viri.*
- 20 *Mortis metu deficientes, si quid impium dixerint, an de hæresi puniantur, distinguitur.*
- 21 *Fingens se hæreticum ob metum, si corde à fide non discessit, non est pænis hæretorum afficiendus.*
- 22 *Iracundie calore dicens aliquod hæreticum, non ob id hæreticus censendus. fallit tamen, ut ibi. & nu. 24.*
- 23 *Dolor magnus excusat ab hæresi.*
- 25 *Judex suspectus recusatur, sive Inquisitor ipse.*
- 26 *Suspicionis causas quis cognoscat, cum Inquisitor suspectus allegatur.*
- 27 *Hæretici defendendi sunt ab advocationis, non aliis. fallit tamen.*

De Defensionibus.

SED jam ad Reos carcere clausos revertamur. Qui negat se hæreticum esse, ac justis defensionibus uti velit, utiq; audiendus est;

prima verò defensio est negare crimina falsò ei obiecta; nam, ut Fabius lib. 3. c. 8. inquit: *Longè fortissima tuendis ratio est, si quod obiicitur, negari potest; quia, accusatore non probante, Reus & si nihil prefigerit,*

rit, absolvenda est. l. qui accusare. C. de edendo. l. actor, de probatio.

2 Innocens autem constantissimè negare debet, ne se ipsum iniustè infamet, ac falso testimonio damnet; quia si contra alium pro testimonio falsum dicere unusquisque prohibetur; multò magis ne contra se falso testificetur, vetitum est; quia regulam diligendi proximum à semetipso accepit. c. si non licet 23. q. 5. *Divus August. lib. 1. de Civit. Dei cap. 7.*

3 Sed quia sola negatione non est semper ab improbis testibus innocentia tuta: aliis quoque defensionibus utendum est. *Fabius* quidem loco prænotato, inquit: *Longe fortissima tuendi se ratio est, si quod obiicitur, negari potest; proximasi nō id, quod obiicitur, factum esse dicitur.* Et Aristotiles lib. Rhetic. ad Alexandrum: *Defendendi species tribus præceptis constat: aut enim defensori ostendendum est, se nileorum, quorum accusatur, patravisse, aut si cogatur, fateri.*

4 Ceterum negantis factum per rerum naturam nulla est directa probatio; quia quod non est nō habet causas cognitionis, & probationis, idest non potest aliquo sensu cognosci; nec testis potest ejus reddere causam per aliquem sensum corporis, qua bene concludat, se id nosse. c. bona 1. de electio. c. quoniam contra de probat.

5 Fieri tamen potest probatio, qua indirectè, sive obliquè concludatur defensio negantis, coarctato loco, ac tempore, quo dicitur hæresim protulisse; ea enim causas habent cognitas, & quæ facile probari possunt; quia sensibus percipiuntur. c. ex tenore de testib. l. optimam. C. de contrahens. Stipul. Tostatus in 2. p. defens. cap. 77.

6 Itaque justè se Reus defendet, si pluribus, & melioribus testibus probare potuerit, se id eo loco, quod obiicitur, & eo tempore non dixisse, vel non eo modo, aut eis verbis, aut ejusmodi circumstantiis; sed aliis, quibus crimen ex toto diluatur, aut certè magna ex parte minuatur. *Feli. inc. tertio loco de probat. Ruin. conf. 145. lib. 5. Decius conf. 94. & in l. 1. C. de bon. posse. secundum tab. Ripa in l. in illa. ff. de verb. obligat.*

7 Solent quoque testes produci, qui Reum approbent, quos approbatorios appellant; olim (ni fallor) laudatores dicebantur; hi nonnunquam plurimum profundunt; & eò magis, si testimonium perhi-

beant de actis, dictisq; contrariis objectis criminibus. Verbi gratia, si probent, Reum quotidie rem divinam audire, aut pro animis defunctorum orare, aliaque generis ejusdem; nec enim potest quisquam subito fingi, nec cujusquam repente vita mutari, aut natura converti, ut inquit Cicero pro Sylla. *Nemo repente fit turpissimus. c. si sermo, de pœnit. distin. 2. c. pen. de præsump. Bertran. conf. 37. lib. 2. Alciat. lib. 2. de præsump. cap. 25.*

8 Refutantur interdum testes, probatis inimiciis capitalibus, aut conjuratione, vel subornatione; & testes, quibus ea probantur, reprobatorios vocant; & consanguinei, atq; domestici Reorum admittendi non sunt ad hujus modi probationes c. per tuas defimo. c. filii de hæreti. lib. 6.

9 Multæ præterea defensiones esse possunt, quæ vel Reos omnimodo tueantur, vel magna ex parte excusare queant; nam, cum hæresis errorem intellectus, & pertinaciam includat: vbi ea desint, hæresis esse desierit; furiosus igitur, mente motus, & furiis, sive dæmonibus agitatus, & si quispiam hæreticum dixerint, impii tamen non erunt. l. divus ff. de offic. præsid. l. uiti. de admī. iuto. c. alii quos cum seq. 15. quest. 1.

10 Quid si hæreticus incidat in furorem? causa quidem bonorum peragi poterit, citatis hæredibus, aut curatore bonis dato: ipse verò custodiendus est, donec ad sanam mentem redeat; nec damnari debet, antequam in furore moriatur; quia fortassis resipicet, atque ad sinum Ecclesiæ revertersetur; si verò furiosus moriatur, perinde causa erit finienda, ac si mortuus eslet ante furorem. argu. l. patre furioso. ff. de his quis sunt sui, vel alie. juris. Bal. Alex. & coeteri in l. furiosum. C. quæ testim. face. possunt.

11 Infantes quoque innocentia consilii tuetur, quia ea, quæ dicunt, non intelligunt. l. 1. C. de falsa mone. l. infans. ff. de sicar.

12 Idem juris est, si senex decrepitæ ætatis aliquid impium dixerit; senes enim despiciunt, cum debilitate nimia confessi sunt, ut Cassiodorus inquit, libro de anima. c. tanta nequitia 86. distinct. l. si quis ingraevescere. & ignoscitur. ff. ad Syllania. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum.

13 Eadem de dormiente dicimus; sunt enim

enim qui dormientes s̄epe loquantur. clem. i. de homici. l. i. §. adipiscimur. de acquir. possess. l. i. ff. de auto. tuto.

14 In eadem causa sunt ebrii, qui ad Imperium vini loquuntur, quae non intelligent; secus erit, si non erant prorsus ebrii. c. sand. c. inebriaverunt 15. quæst. i. l. omnes. §. per vinum. ff. de re mili. l. respiciendum. §. delinquent. de pœnitis.

15 Qui refert aliorum hæreses, nisi do-
lo malo id fecerit, puniendus non est; do-
lus verò in dubio non præsumitur; sed cir-
custantiæ nonnunquam efficiunt, ut mala
mens heretici appareat. l. qui iniuriaff. de
fur. l. obligat. substanc. de actio. & obliga.

16 Qui labitur lingua sua, sed non ex
animo, hereticus non est; præsertim, cum
se incontingenti correxerit, nec enim lubri-
cum linguæ ad pœnam trahendum est; &
ut Divus August. ait: *Ream linguam non
facit, nisi rea mens. Eccle. 19. c. homines 22.
q. 2. l. famos. ff. ad leg. Jul. maje. l. Stichus,
imm̄d Pamphilus de manu. testamen.*

17 Nimia quoque rusticitas excusare
potest ab hæresi, secus si rusticæ segaces
sint. gl. recepta in l. athleta. §. de rusticis. ff.
de excusat. tuto.

18 Qui per facetiam dixerit hæresim,
ut hereticus puniendus non est; nisi ex cir-
cūstantiis aliud constiterit; puniri tamen
debet ut irreligious, ac temerarius; quia
pessimæ exempli est cum rebus fidei joca-
ri; neq; id caret suspicione hæresis, ut re-
ctè dixit Gerson, addito versiculo memo-
rabilis:

*Non patitur ludum, fama, fides, oculus.
par. 2. tractatu ult.*

19 Mulieres fermè ut pueri, levis sen-
tentiæ sunt; facilius igitur excusari pos-
sunt, quam viri; nisi pertinaces sint. c. in-
dignantur. 32. q. 6. l. si quis. §. ad filias. C.
ad leg. Jul. majeſt. l. 2. in fine. ff. de jure
fisci.

20 De his, qui metu mortis deficiunt,
& impium aliquid faciunt, vel dicunt, di-
stinguendum est; mitius enim agi debet
cū iis, qui majoribus suppliciis victi sunt;
& cum eis, qui sunt imperfectiores, & qui
ex officio ad hæroicas virtutes non sunt
obligati, quam cum cæteris. c. merito. 25.
quæſt. i. c. Lotharius 31. quæſt. 2. c. eos quos
de consecrat. distin. 4. c. hoc ipsum 33. quæſt.
2. ne quis 22. q. 2.

21 Si verò quispiam metu finxerit se

esse hæreticum, quamvis pro modo culpe
puniri possit; si tamen corde non discessit
à fide, nec hæreticus fuit, nec pœnis hæ-
reticorum afficiendus est. c. potest fieri de
pœnit. distin. 1. Cyprianus libro de duplice
martyrio. Ambrosi. lib. 1. de pœnitentia cap.
3. Alber. in rubr. de hæreti. lib. 6. quæſt. 13.
Brunius lib. 1. de hæreti. cap. 4.

22 Qui magna aliqua perturbatione
animi motus aliquid impium dixerit; is
hereticus quidem non est; nisi forte con-
currat illa, quibus perficitur hæresis; quia
commotiones animi, consilio, & ratione
rem videre non sinunt; tale est, quod eve-
nire potest amore perditis, qui puniendi
sunt ut amentes, & ebrii, non ut hæretici.
§. ulti. & ibi interpretes instit. de successio.
subla. Plato in Phædro. Aristot. lib. 2. magn.
mora. cap. 6. Tiraquel. de pœnis in causa 4.

23 Magnus quoque dolor excusare ab
hæresi poterit, cum sit gravissima pertur-
batio animi, ut ait Plutarchus oratione
consolatoria. l. si adulterium. §. Imperato-
res. ff. de adulter. l. si ex plagis. §. 1. ad leg.
Aquil. Tiraquel. de pœnis causa. 1.

24 Idem prorsus dicendum est de ver-
bis impiis calore iracundiae prolatis; quia
quæ proficiscuntur ab ira, non dijudican-
tur ex electione fieri. Etbi. 5. cap. 8. c. hæ-
resis 24. quæſt. 3. l. quid quid calore. ff. de
regul. juris.

25 Et quia tutum non est sub judice
suspecto causam dicere; poterit justis ex
causis reiici Inquisitor. c. ult. 3. quæſt. 5.
Cardi. in clem. 1. de hæreti. Angel. in summa,
verbo Inquisit. §. 5. Paris. conf. 2. lib. 4. Re-
buffus tractatu de recusationibus.

26 Cœterū in caula hæresis non de-
bent eligi arbitri, qui de recusatione co-
gnoscant; ne fidei negotia protrahantur;
sed si justa visa fuerit causa recusationis,
consulendus est superior, ut alio judici eā
committat; si verò frivola fuerit, ea remo-
ta, procedi poterit; sicut proceditur appel-
latione remota; appellatio enim, & recu-
satio æquiparantur in hoc. c. super eo. c. cum
speciali. de appellat. & ibidem interpretes.

27 Rei defendendi sunt ab advocatis,
non autem ab aliis; sed si consanguinei, vel
amici aliquid afferant, quod Reis prodesse
queat; usque eo duntaxat audiendi sunt,
ut officio judicium inquiratur, utrū id ve-
rum sit, nec ne; quemadmodum Senatus
consulto Hispaniæ rectissimè decretū est.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 17. de Cathol. Institut. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Errore. Titulus XLVIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Errans excusari potest ab hæresi.
- 2 Error duplex, ex malitia, & ignorantia.
- 3 Malitia errat in fide, qui sciens veritatem,
- 4 Erratis quoque malitia, qui pertinax in errore non suscipit correctionem, cognita veritate.

De Errore.

Izia interdum is, qui errat, excusari potest ab hæresi; non erit alienum de errore hac in parte tractare; nam qui credit aliquam hæresim, cuius veritatem contrarium explicitè scire nō tenebatur, putans id, quod credit, esse Catholicam veritatem; is procul-dubio hæreticus non est, ut postea probabo; ac de hujusmodi errore loquitur Jurisconsultus, qui ait: *Nihil tam contrarium est voluntati, quam error. l. si per errorem. ff. de jurisdic. omn. iudi.*

Error quo-
duplex.

Errare
quid.

2 Error autem dupliciter esse potest; vel procedens ex malitia, vel ex ignorantia; prior est, qui facit hæreticum: posterior verò non item. Est autem errare, habere falsum pro vero, aut verum pro falso: vel certum pro incerto, aut incertum pro certo, ut *Divus Augustinus in enchirid. tradit. cap. 17.*

3 Malitia errat in fide is, qui sciens veritatem Catholicam, & credens eam esse veram, nihilominus afferit contrarium errorem. id, quod Lutherus fecit, ac tunc fassus est, cum negavit Purgatorium. huic assensu est, qui sciens quid Ecclesia Catholica doceat, ipse contrarium credit esse verum; & hic est frequentior hæretorum error.

4 Illi quoque malitia errant, qui veritatem aliquam Catholicæ fidei pudendo errore ignorantibus, cum eam explicitè scire tenerentur, contrarium errorem pertinaciter credunt, non parati ad correctionem suscipiendam, cognita veritate; quin etiam eadem malitia errant, qui credentes hæresim, cuius contrarium veritatem scire non tenebantur, non volunt suscipere sanam doctrinam, veritate cognita; & hi omnes sunt errores pertinaces, qui consumatum hæreticum faciunt.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 26. de Cathol. Institut. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Ignorantia. Titul. XLIX.

S U M M A R I U M.

- 1 Errans ignorantia, excusari potest ab hæresi.
- 2 Ignorans quæ cunctis divulgata sunt, etiā si crassa ignorantia sit, vix ab hæresi, potest excusari.
- 3 Ignorantia probabilis excusat ab hæresi, cum caret malitia, & pertinacia.
- 4 Errans ignorantia, quam vitavit quoad potuit, culpa caret.
- 5 Errans ignorantia in iis, quæ scire tenetur, quatenus erret.
- 6 Errans ignorantia, non puniendus hæretorum penitus.

De Ignorantia.

I UI verò ignorantia errat: is plerunque ab hæresi excusari potest. Sunt autem species ignorantie quatuor; Vna affectata, altera crassa, tertia probabilis, quarta insuperabilis. Qui errat ignorantia affectata: is malitia non caret, atque adeò pertinax esse præsumitur; præsertim cum errat in eo, quod explicitè scire tenetur. De hac ignorantia loquitur Propheta Regius dicens: *Noluit intelligere, ut bene ageret. psal. 36. c. excellentissimus 11. qu. 3. Justinus marty. quæst. 140.*

2 Is, qui crassa ignorantia errat, ignorans ea, quæ cunctis divulgata sunt, vix ab hæresi poterit excusari, ac fortasse ne vix quidem; excepto, si stupidus, vel stolidus esset. *l. latæ culpæff. de verbor. significatio. l. nec supina de juris, & facti ignoran. l. si Titius. ff. de fide juss. l. 4. quod vi, aut clam. Canus lib. 12. de locis Theolog. cap. 10.*

3 Probabilis autem ignorantia excusat ab hæresi, cum caret malitia, & pertinacia; nam, ut Beatus Cyprianus contra Demetrianum scripsit: *Qui ad malum motus est, mendacio fallente; multò magis ad bonum movebitur, veritate cogente.* Et Divus Hieronymus in prologo epist. ad Romanos: *Qui cognitum illico sequimur, olim utique sequeremur, si ante cognovissimus.* Et Sanctus Augustinus: *Quis sententiam suam, quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt; querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi pa-*

rati, cum eam invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Ad summam, qui probabili ignorantia, non pertinaciter errat: is non habet electionem contradicentem doctrinis Ecclesiæ; relinquitur ergo ut hæreticus non sit. *c. dixit Apostolus 24. q. 3. cap. 1. 29. quæst. 1. uterq; Tbo. 2. 2. qu. 11. art. 2. tradunt omnes in c. 1. de summa Trini. & in rub. C. eodem titu. Lupus allegat. de hæresi. §. 5. Alberti. de affer. tio. Catbo. q. 36.*

4 Qui errat ignorantia insuperabili, quam superare non potuit, faciens quidquid in se fuit: is omni culpa caret, nedum hæreticus non est; sicut & ille, qui querens veritatem in quæstionibus difficilimis, imbecillitate ingenii, bona fide aberaverat; de quo errore accipienda sunt verba illa Divi Augustini, lib. 1. de Trinitate: *Errare possum, sed hæreticus non ero.* Addo Vincen. Lirinen. adversus hæreses post prin. Joan. Majr. in lib. 2. sent. dist. 22. q. 2.

5 Qui verò errat ignorantia, in his etiā, quæ explicata fide scire tenebatur, peccat ille quidem peccato negligentie, tamen hæreticus non est, si modò pertinacia careat. *c. 1. 29. qu. 1. Gerson de vita spirituali, lect. 5. Alfon. lib. 1. aduersus hæreses cap. 9.*

6 Unde fit, ut qui errat ignorantia, non sit puniendus hæretorum pénis; sed errores revocare debet arbitrio judicium, simpliciter, & sine conditione. *extravag. Vas electionis in fine de hæretic. Gerson de protestatione, considerat. 11. Lupus allegat. de hæresi. §. 4.*

ANNOTATIONES.

Vide eundem tit. 26. & ibi notata num. 3. & sequen.

De Protestatione. Titulus L.

SUMMARIUM.

- 1** *Protestatio prodeesse potest Reis.*
- 2** *Protestationis definitio dupliciter a Gersoni tradita.*
- 3** *Protestatio, cum in nullius detrimentum sit, & pendeat à voluntate, semper fieri potest.*
- 4** *Verba ambigua, & mens dubia proferen-*

- tis necessaria est ut protestatio profit.**
- 5** *Scienter errans in fide, quamvis millies protestetur, nihilominus hæreticus pertinax est.*
- 6** *Errans in iis, quæ scire tenetur, ad excusationem requirit ignorantiam, preter protestationem.*

- 7 Ambiguis in rebus prodest protestatio.
 8 Protestatio quando excusat apud Deum,
 & quando apud homines.
 9 Ignorūtia probabilitans, excusat pro-
- testatione apud Deum, & homines.
 10 Protestatio ex personarum, & errorum
 qualitate plus, minusue prodest.

De Protestatione.

Protestatio
quid.

NUM protestatio prodest possit Reis; de ea quoque disierendū est. Solent quidem viri pii protestatione uti, in hunc ferē sensum; quod si forte aliquid contra Fidē Catholicam eos dixisse, aut scripsisse contigerit, ex inde illud revocant, & ex imperitia dictum, vel scriptum intelligi volunt, non autem ex malitia, vel pertinacia. c. hæc est fides. 24. q. 1.

2 Hanc protestationē definit Gerson, ut sit confessio quedam, qua declaratur, quid protestans in fide sentiat; aliter: Est hæc protestatio: religiosa, & modesta deprecationis impietatis, pertinaciæq; cautio, animi nostri declaratoria, & certificatoria; testatur enim quo animo simus loquuturi, vel scripturi. Gerson tractatu de protestatione, considerat. I.

3 Quæ protestatio, cùm in nullius detrimentum sit, & ex voluntate protestantis pendeat, fieri potest quocunque loco, & tempore, atque interpretatur verba, & scripta consequentia. I. per seruum. §. 1. ff. de usu, & habita. I. qui in aliena. §. Celsus de acq. hær. I. si quis in prin. delega. 3. Bar. in I. non solum. §. morte. de nou. ope. nuncia. omnes in c. cum M. Ferrariensis. de constitut.

4 Sed ut protestatio profit, necesse est, ut verba sint ambigua, & mens proferentis dubia; nām si verba, & mens protestantis manifestam hæresim saperent, nihil prodesset ea protestatio. I. Nescennius. ff. de neg. gest. I. at si quis. §. plerique de religio. & sumpt. fune.

5 Quo efficitur, ut qui sciens errat contra Catholicā fidem, quamvis millies protestetur; nihilominus pertinax hæreticus

sit; alioqui liberum esset hæreticis hæreses quascunq; docere sub praetextu protestationis; sed protestatio cōtraria facto prorsus inutilis est. c. sollicitudinem de appell. c. eate. de jure jur. c. ulti. de homic. lib. 6. l. si quis extraneus. ff. de acqui. hær. l. si non convitii. C. de iniuriis. Gerson de protesta. cons. 3. cum seq.

6 Hinc est, quod qui errat in iis, quæ explicitè scire tenetur, non excusat sola protestatione, sed præterea ignorantiam probare debet. I. 2. §. Seruus. ff. de orig. juris l. professio. C. de mune. patrimo. lib. 10. l. ab ea parte. ff. de proba.

7 In rebus autem ambiguis, ac difficilimis, plurimū proderit protestatio; quia etiam viri docti ea ignorare possunt. gl. in prin. inst. de oblig. quæ ex quasi deli. nascuntur. Feli. in c. 1. de re ju. Alfon. lib. 1. de justa. here. puni. cap. 11.

8 Protestatio interdum excusat apud Deum, & non apud homines, & contra; quia homo judicat, quæ apparent, Deus autem intuetur cor. I. Reg. 16. Gerson considerat. 8. Alfon. d. cap. 11.

9 Qui errat probabili ignorantia, excusat protestatione apud Deum, & homines. Alber. in rub. C. de hæreti. Gerson consid. 5. Alfon. cap. 11. Alber. de assertio. Catho. q. 12.

10 Ad summam ex personarum, & errorum qualitate, plus, minusue proderit protestatio; sed nunquam nocere potest; quia nihil ponit improbum, vel suspectū. Gerson consid. 2. & 12. I. si quis sub condicione. ff. si quis omis. cau. testam. Feli. in c. litteras de presump. nu. 19.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 55. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nn. 1. & sequen.

De Absolutione. Titulus LI.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**riminibus obiectis, & defensionibus factis, convenire debent judices, & consultores, ac de causarum fine deliberare.
- 2 *Falsa opinio illorum, qui existimant Episcopum solum, vel Inquisitorem solum posse absolvere Reum accusatum de aereſi.*
- 3 *Absolutus à Pontifice in foro exteriori, nō potest ab Inquisitore de eisdem criminibus puniri.*
- 4 *Electi à poenitentibus, ut confessiones audiunt, quamvis ex diplomatis, & bullis à multis criminibus absolvere possint, hereticos absolvere nequeunt.*
- 5 *Episcopis, & Inquisitoribus singulari iuris tribuitur, ut in foro poenitentia occultos hereticos absolvere possint.*
- 6 *Hæretici morientes absolvit possunt à quolibet Sacerdote, si Episcopus, & Inquisitores desunt.*

De Absolutione.

1 **B**i promotor fiscalis omnia crimina in Reos obiecerit, & illi, eorumq; advocati defensionibus suis fuerint usi, & utrinque probations peregerint, convenire debent Judices, & Consultores, ac de causarum fine deliberare, quod si Reus diluerit obiecta crimina; vel accusator ea non probaverit, absolvendus quidem est; nonnunquam ab accusatione, interdum ab instantia iudicij; s̄pē etiā fidejussoribus relinquendus est; quemadmodum judicibus justius, & comodius esse viuum fuerit.

2 Multi putant Episcopum solum, & solum Inquisitorem absolvere posse Reum accusatum de hæresi; quamvis neuter eorum solus damnare possit; sed illorum opinio à multis damnata, è foro expulsa, meritò ejectaq; est; quia simul deliberare debent, an Reus sit absolvendus, vel condemnandus; & eadem omnino ratione utrumque faciendum est; Clem. ex eo. de hæreti. l. qui condemnare. ff de re judi. & ibi Cuma, Areti. Socin. & quidam alii, Steph. Joan. And. Imola. in clem. 1. de hæreti. Sylvester, & Cajeta. in summis, verbo excommunicat.

3 Absolutus à Summo Pontifice in foro exteriori, non potest ab Inquisitore de eisdem criminibus puniri; nisi forte falsa confessione absolutio extorta sit; quo casu consulendus est ipse Pontifex Maximus. c. cum inferior. de majo. & obedi. Decius cons. 337. Paris. cons. 1. lib. 4.

4 Hi, qui eliguntur à poenitentibus, ut

sacras eorum confessiones audiant; quamvis ex clausula generali diplomatis, sive bullarum à multis criminibus absolvere possint; hereticos tamen absolvere nequeunt; quia id specialiter Inquisitoribus reservatur. Nec est verisimile generaliter esse concessum, quod specialiter denegaretur. Nec enim probabile est Pontificem Summum tot legibus ianctissimis in fideli favorem latissimè derogare voluisse. c. in generali. de reg. jur. lib. 6. l. s̄ quando. C. de inoff. testamen. Covar. in c. alama mater. p. 1. §. 11. quamvis Soto in lib. 4. sent. dist. 22. quaest. 2. art. 3. diligenter quodammodo videatur.

5 Sed prior sententia vera est, ut mihi quidem videtur; nam si Episcopis Inquisitoribus ordinariis jure singulari tribuitur, ut absolvere possint in foro poenitentiae occultos hereticos; idque committee nequunt Vicariis iuriis; incredibile est, ut sub clausulis generalibus id ipsum intelligatur esse concessum cuicunq; simplici Sacerdoti, qui facile potest poenitentem ad Episcopos, vel Inquisidores mittere. Concilii Tridentini sess. 24. cap. 6.

6 Hæretici morientes absolvi possunt à quolibet Sacerdote, si Episcopi, & Inquisitores desunt; quod cap. 2. Concilii Africani his verbis decretum est: *hereticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placuit. c. bis qui tempore cum seq. 26. qu. 6. Concil. Triden. sessio. 14. cap. 7.*

AN-

ANNOTATIONES.

Vide tit. 3. de Cathol. Instit., & ibidem notata num. 1. & sequen.

De Tormentis. Titulus LII.

SUMMARIUM.

- 1 **R**eo negante obiecta crimina, & iis non plenè probatis, ad quæstionem veniendum.
- 2 Quæstionis definitio iuxta Ulpianum, & secundum Aristotelem, nu. 1.
- 3 Tormenta sèpissimè necessaria.
- 4 Inquisitores possunt, ac debent Reos torquere.
- 5 Quæstiones primæ non debent esse; sed ad eas veniendum, cum suspicione, & alijs argumentis Reus urgetur.
- 6 Indicia singula plenè probanda, antequā veniatur ad quæstionem.
- 7 Indicia magna, & vehementer urgentia requiruntur, non autem levia.
- 8 Copia indiciorum Reo danda cum dilatatione ad ea diluenda.
- 9 Defensionis facultas nulli deneganda.
- 10 Ad quæstionem opus est, ut accusator posulet, Reum torqueri.
- 11 Reo nihil probante, quo diluantur indicia, Inquisitores eum possunt damnare.
- 12 Argumenta, signa, & indicia suspicionis Rei arbitrio judicium relinquenda.
- 13 Probatio saltem dimidiata, vel semiplena requiritur ad torquendum hominem.
- 14 Testimonium participis criminis non sufficit ad quæstionem.
- 15 Confessio criminis extra judicium sufficit ad quæstionem.
- 16 Fuga Rei non est sufficiens ad quæstionem, cum quis aliis ex causis fugere possit.
- 17 Torquendus non est qui fugit ob aliquam probabilem causam.
- 18 Reus suspectus, vacillans, & pejerans, magis suspectus efficitur; ideo torqueri potest.
- 19 Jura quantumlibet publica, plerumque falsa, & idèo non sufficiunt ad torquendum hominem.
- 20 Gravius est, divinam, quam humanam lèdere maiestatem.
- 21 Minores 25. annis in causa hæresis possunt torqueri.
- 22 Religiosi in crimine hæresis torquendi fallit, nu. 23. & fallentia fallit, nu. 24. rarius, & mitius torquendi, nu. 25.
- 26 Judex prorior esse debet ad quæstionem in criminibus occultis.
- 27 Confitens, dixisse, aut scripsisse hæresim, quatenus subiiciendus quæstioni.
- 28 Præsentia Inquisitoris necessaria in quæstionibus.
- 29 Interrogari cautè debet Reus, & ideo generaliter.
- 30 Interrogandus Reus non solum de seipso, sed etiam de sociis, magistris, discipulis.
- 31 Reus convictus an torqueri possit in caput alienum.
- 32 Tormenta arbitrio judicium moderanda.
- 33 Indicia majora tormentis majoribus purganda.
- 34 Confessio tormentis extorta sine antecedentibus indiciis, vel non probatis, vel eorum copia Reo non data, nihil ei nocere debet.
- 35 Reus condemnari non debet propter confessio tormentis extortam, nisi per severet in ea.
- 36 Confessio extorta metu imminentium tormentorum non debet nocere Reo.
- 37 Ratihabitio necessaria.
- 38 Ratificatio necessaria, ut confessio Reo nocere queat.
- 39 Ratihabitio an requiratur, cum aliquis tortus de alio testificatur.
- 40 Reus negans in quæstionibus, & tormenta vincens, supplicio liberandus.
- 41 Tormenta quando repeti possint.
- 42 Tormenta in infinitum nō debent abire.
- 43 Confitens vi tormentorum, & confessio nem altero die revocans, an ob id iterum torqueri possit, & bis tortus, bis confitens, & revocans, an tertio torquendus, nu. 43. & 44.
- 44 Judices, & consultores ea considerare debent, que Fabius ab Oratoribus ait esse consideranda.

De Tormentis.

I U M Reus negat obiecta crimina, & plenè probata non sunt; plerunq; ad quæstionem pervenire oportet; est autem quæstio, *in vita conscientiæ hominis confessio*, ut Aristoteles tradit.

2 Quæstio authore Ulpiano, res est *fragilis, & periculosa, & quæ sèpe veritatem fallat*. Divus quoque Augustinus dolenda esse, ait, *judicia hominum de hominibus, cum quispiam torquetur; & cum queritur, utrum sit innocens, cruciatur; & innocens luit pro incerto scelere certissimas pœnas*; demum Rethores multa dicunt contra tormenta. *I. 1. §. questioni. ff. de questionibus. August. lib. 19. de civit. Dei cap. 6. Cicero in partitionibus, & lib. 2. rhetoric. ad Herennium Arist. Rhetorico. ad Alexand. c. de questione.*

3 Ceterum sèpissimè tormenta necessaria sunt, ut iidem ipsi Rethores docent; & Beat. Cyprianus contra Demetrianum, inquit: *Torquentur Rei, qui se negant criminis, quo accusantur, teneri, ut facinoris veritas, quæ indice voce non promittitur, dolore corporis exprimatur*. Et Eusebius ad Episcopos Galliæ: *Veritatem diversis cruciati-bus à latebris suis religiosus tortor exigere debet; ut dum pœnis corpora subiiciuntur, quæ gesta sunt, fideleriter, & veraciter exquirantur*. Fabius lib. 5. cap. 4. *I. Socrates in trapezitico. Esther. 12. c. pen. 5. q. 5. circumcel-liones 23. q. 5. Jo. Major. in 4. sent. dist. 15. q. 22. Sylvester verbo Inquisitio. 2. §. 9.*

4 Itaq; Inquisitores possunt, ac debent Reos torquere, ut errores confessi, convertantur, & vivant, & ut eorum animæ salvæ fiant. Ille hereticum interficit, qui hereticum eum esse patitur; ceterum nostra cor-rectio, vivificatio est, ut heresi moriens, vi-vat Catholica fidei: ut Divus Hieronymus inquit lib. 3. *adversus Pelagianos*.

5 Sed quia nonnunquam in quæstionibus habendis perniciösè erratur, multa prius consideranda sunt, & illud in primis non esse à quæstionibus incipiendum; sed ita demum ad eas veniendum esse, cum suspectus est Reus, & aliis argumentis ita urgetur, ut sola ejus confessio deesse videatur. *I. 1. ff. de questionib. I. milites. C. co-dem tit. c. cum in contemplat. de reg. juris.*

6 Nec satis est, ut Reus suspectus sit, & argumētis verisimilibus urgeatur; sed alia præterea multa necessaria sunt; scilicet, ut indicia singula plenè probentur *glo. com-muniter approbata in l. ult. C. famil. ercif. Bar. & coeteri in l. ulti. ff. de quæstio. Hippoly. & in pract. §. diligenter*.

7 Item illud necessarium est, ut magna sint indicia, & vehementer urgentia; le-via enim non sufficiunt; *l. milites. C. de quæstionib. glo. recepta ab omnibus in l. cum probatio. ff. de probat. Bar. & alii in dict. l. ultim.*

8 Necesse etiam est, ut copia indiciorum Reo detur cum dilatione ad diluenda; id enim natura æquum est, & multis legibus comprobatur. *l. unius. §. cognitum. ff. de quæstion. l. 3. §. si ad diem de re milita. Bar. & reliqui in d. l. unius. Bossus tit. de indicii.*

9 Iniquum quippè est, hominem inau-ditum torquere, cum defensionis facultas nulli unquam deneganda sit; quod si ne-mo damnatus est in causis civilibus inau-dita causa: quantò minus in criminalibus? *de paruula summa judicatu ro tibi res sine teste non probaretur: utriq; parti dares actio-nes, dares tempus: non semel audires, ut ait Seneca lib. 2. de ira: & hominem torque-re aedes, antequam illi, vel indicia nosse li-ccat, vel tempus ad indicia diluenda accipiat? clemen. pastoralis, de re iud. cap. 1. de causa possessio. l. defensionis facultas. C. de jure fisci lib. 10.*

10 Opus quoque est, ut accusator po-stulet Reum torqueri; & ideo procurator fiscalis id generaliter petere solet in libello accusatorio, *l. de minore. §. tormenta. l. pa-tre vel marito. ff. de quæst. l. quicunq; C. de servis fugitivis.*

11 Quod si Reus nihil probaverit, quo indicia diluantur; tunc Inquisitores eum damnare possunt ad id genus tormenti, quod fuerit in ea Provincia usitatius; & ejus sententiæ copia Reo fieri debet, ut ap-pellare possit; ejusq; appellatiōni deferendū est, nisi frivola sit. *l. ante sententiam. ff. de appella. recipien. l. per hanc. C. de tem-po. appellatio. c. cum appellatiōnibus frivilis de appel. lib. 6.*

12 Hactenus de ordine procedēdi usq;
ad

ad executionem quæstionis, satis ferè diximus; sequitur, ut pauca, quæ prius dici oportuit, de indiciis jam desieramus. At primum quidem, cùm argumenta, signa, & indicia, quibus suspectus est Reus, ex variis personarum, & rerum circumstantiis oriantur, nulla certa regula bene definiri possunt, ita quòd arbitrio judicum necessariò relinquenda sunt. *Bar.* & omnes in *l. ult. ff. de quæst.* plurimi citati ab *Hippolyto in practi.* §. diligenter.

13 Sed necessaria est saltem dimidiatæ, sive semiplena probatio ad torquendum hominem; Reus ergo infamatus torqueri poterit unius hominis fide digni testimonio de crimine ipso testificante; quòd si Reus sit bonæ famæ, alia præterea indicia necessaria sunt. *glo.* recepta in *l. 3. C. ad leg. Jul. majest. Bar.* & coeteri in *l. maritus. ff. de questio. Cardi.* & *Imo. in cle. I. de hereti. Squillacen.* de fide Catho. cap. 21. *glo.* communiter approbata in *l. in bona fidei. C. de rebus credit.* & in *l. admonendi. ff. de jure jurando.*

14 Ergo non sufficit ad questionem testimonium socii, sive participis ejusdem criminis, nisi alia etiam indicia concurrant. *l. 4. C. de questio. c. ult. 15. quæst. 3. Hippoly. in d. §. diligenter. Blancus in l. ulti. ff. de questio. nu. 378.*

15 Confessio criminis extra judicium facta, & plenè probata, quia semiplenam probationem facit, sufficit quoque ad habendam questionem. *l. ulti. ff. de interroga. actio. glo.* recepta in *l. cap. 5. ff. de adulte. omnes in l. ulti. ff. de quæst.* & in *c. at si clerici. de judi.*

16 Quamvis multi putent, fugam Rei esse sufficientem ad questionem; ea tamen opinio vera non est, cum variis ex causis quipiam fugere possit, quæ vel ex toto, vel certè magna ex parte illum excusare queant; fugit olim Alcibiades, proverbium illud adiiciens: *Vita discriminem nematri quidem cōmittendum: fieri enim ignorantia posse, ut nigrum pro albo ferat lapillum:* ut Plutarchus in Alcibiade; & Ælius lib. 13. variae hist. authores sunt.

17 Fugit quoq; Demosthenes, & epistola 2. de suo reditu, inquit: *Fam ob discessum meum jure irasci mihi non potestis; nec enim ideo abiui, quòd aut de vobis desperarem, aut uspiam aliò respicerem; sed primum carceris ignominiam animo ferebam gravi-*

ter; deinde propter atatem, afflictionem illam corporis perpeti non poteram: & cætera. ergo qui veritus sævitiam judicum, aut potentiam adversariorum, aut ob aliam probabilem causam fugit, non ideo torquendus est. *c. accedens 2. ut lit. non contesta. Bal. in l. bona fidei. C. de reb. cred. Blancus in l. ult. ff. de quæst. nu. 285.*

18 Reus suspectus, qui vacillat, & pejerat, magis suspectus efficitur, atq; adeò torqueri potest, ut plurimis placet; quamvis titubare, & inconstanter loqui nōnumquam Rei soleant magna aliqua perturbatione animi: quod judices considerare attentius debent. *l. ex libero. ff. de questionibus, & in ibi Bart.* & coeteri, & in *l. ulti. eodem tit. Hippoly. in practi.* §. diligenter.

19 Propter solam famam, quantumlibet publicam, nemo torqueri debet, quia certissima est, & plerunque falsa, & pondus testimonii non habet. *c. qualiter. 2. de accusa. Bar.* & *Hippol. in d. §. plurimum. Paris. conf. 153. lib. 4.*

20 Atq; hæc quidem de indiciis; sequitur ut de Reis ipsis paucula subiiciamus. In plerisq; criminibus multi torqueri non possunt; sed in causa hæresis illi torquendi sunt, qui in crimine læsæ majestatis torqueri possunt; quia longè gravius est divinam, quam humanam lēdere majestatem; proinde nobiles, decuriones, & ceteri questionibus subiici possunt. *l. nullus. C. ad l. Jul. majest. l. decuriones. C. de questio. auctio. gazatos de hereti. c. vergentes eodem tit. Hippoly. in practi.* §. expedita. *Grill. de questio. q. 6. Covar. lib. 2. resolut. cap. 9.*

21 Minores quoque vigintiquinq; annis torqueri possunt; quia etiam impubes ternerique sunt in crimen hæresis, & habentis, vel ferula cedi. *l. 1. §. impuberi.* & *l. excipiuntur. ff. ad Syllania. l. de minore,* & ibi *Hippol. de questionibus.*

22 Clerici, & Monachi, & coeteri Religiosi torqueri possunt pro crimen hæresis; quia gravius quā Laici delinquunt. *cap. 1. de deposito c. ad abolendam. §. ulti. de hereti. c. accusatus. §. ult. eod. tit. lib. 6.*

23 Sed, & si multis indiciis urgeantur, torqueri tamen non debent, nisi infamati sint; & hæc est communis opinio juris peritorum in *c. 1. de deposito. Feli. in c. veniens 1. de testib. Jas. in l. magistratibus. ff. de jurisd. omn. judi. Bernar. in pract. cap. 117. Boer. decif. 163.*

24 Verum ea opinio nullo jure probatur; & plusquam infamia nocent urgentia indicia, quæ ex perspicuis coniecturis oriuntur. Postremò in hæresi, & aliis criminibus, quæ clanculum perpetrantur, non exigitur ad quæstionem infamia publica, sed sufficit semiplena probatio, & ita placet Alciato, cuius sententia (meo quidem iudicio) probabilior est. *c. super eo. de eo qui cognoscuntur. c. cum olim de verbo. signi. Aiciat. in c. l. de offi. ordina. nu. 43.*

25 Quamvis autem hoc ita sit, clerici tamen, & monachi, aliiq; religiosi homines rarius, & mitius torquendi sunt; tūm propter periculum excommunicationis, si fortè modus excedatur; tūm etiam propter reverentiam religioni debitam, præcipue sacerdotibus; quemadmodū à multis rectissimè traditur. *Hugo. Archid. Praepos. & alii in c. illi qui 5. quæst. 5. Sylvester insumma, verbo Inquisitio. 2. §. 9. Joan. Bernar. in pract. cap. 117. Soto lib. 5. de justi. & jure, quæst. 6. art. 2.*

26 In criminibus occultis, quæ clanculum committuntur, prior judex esse poterit ad quæstionem, quam in aliis, & eo magis in hæresi, quæ occultior esse solet, & cuius confessio non modò Reipublicæ, sed ipsimet hæretico plurimum est profutura. *l. Divus Pius. ff. de quæstio. l. non omnes §. à barbaris de re milita. Bald. in l. nemo. C. de Episcopali audien. Alex. conf. 77. lib. I. Decius conf. 363.*

27 Qui confitetur se dixisse, aut scripsisse hæresim, sed negat intentionem impiam, nisi probabilem excusationem affert, quæstioni subiici potest; nisi fortè sit planè convictus; & ita utimur. *Cardi. in clem. de usuris. Alberti. de assertio. Catho. quæst. 36. in fine.*

28 Inquisitor ipse adesse debet quæstioni, quia plurimum in excutienda veritate, etiam vox ipsa, & cognitionis subtiles diligentia affert. Nam ex sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt; nemo autem præsens debet esse quæstioni, præter judices, tabelliones, atque tortores. *l. de minore. §. plurimum. ff. de quæstio. Bar. in l. custodias. ff. de publi. judi.*

29 Judex autem cautè Reum interrogare debet, itaut via mentiendi non apriatur illi, atque id confiteatur, quod pu-

tet judicem audire velle; itaq; generaliter est interrogandus, an dixerit aliquid impium; alterum enim magis fuggerentis, quam requirentis videtur. *l. 1. §. qui quæstionem. ff. de quæstionib. ibi Bar. & Hippolyt. l. 1. Divus Adrianus eodem tit.*

30 Nec tantum de se ipso interrogandus est Reus, sed etiam de sociis, de magistris, atque discipulis, quos quidem indicare tenetur, etiam non interrogatus, ut alibi dixi. Nam si in aliis criminibus non ita gravibus interrogari potest de cōsciis: multò, inquam, magis in crimen hæresis. *l. prius. ff. ad Syllania. l. 2. §. Divus Pius de jure fisci glo. & interpretes in l. ulti. C. de accusa. Soto lib. 5. de justi. & jure q. 6. art. 2.*

31 Quin etiam Reus plenè etiam convictus torqueri potest in caput alienum, idest contra capita aliena; scilicet, ut socios, aliosq; hæreticos manifestet, nō tamen ob eam causam torqueri debet, nisi semiplenè probatum sit, quod socios criminis habeat, aut quod sciat alios hæreticos esse. *l. ex libero. l. unius. §. testes. ff. de quæstionib. l. qui ultimo. ff. de pœnis. l. si certus ad Syllan. & ibi Rom. & Igneus, & in l. ulti. C. de quæstio. Alberi. & Salic. Bossius tit. de tortura testium.*

32 Tormenta verò arbitrio judicium moderanda sunt, itaut ne Reus in ipsis, vel ex ipsis moriatur, & ut saluus sit, vel innocentia, vel supplicio. *l. questionis modum. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus.*

33 Indicia majora tormentis majoribus purganda sunt, ut rectè inquit Baldus. Nam levja industria comminatione tormentorum duntaxat purgari solent. *Bald. in cap. 1. §. si vassallus de controvers. invest. lib. feudo.*

34 Quod si non antecedentibus indiciis, vel non bene probatis, vel eorum copia Reo non data, confessio tormentis extorta sit; etiam si Reus eam ratam habuerit, nihil ei nocebit; quidquid enim ex injuria judicis manat, injustum est, & iniustitia causæ permanet in ejus effectu; nec enim ex injuria jus nasci potest; atque haec quidem sententia omnium consensu recepta est. *glo. & coeteri in l. pen. ff. de quæstionibus, & in c. cum in contemplatione de reg. jur. Hippo. in practi. §. secunda quæstio. Soto de ratione tegendi secretum, membr. 3. q. 1. & lib. 5. de justi. & jure q. 6. art. 2.*

35 Sed & si omnia suprascripta ad unguē servata sint, Reus tamen condemnari non debet propter confessionem tormentis extortam, nisi perseveret in ea. Pessimum enim est ex confessione extorta quēquam judicare; nec ferenda est contraria consuetudo, cum sit injusta, & ab omni humanitate aliena. 15. qu. 6. c. 1. gl. Hippo. & alii in l. 1. §. Divus Severus. ff. de questio.

36 Idem est si confessio extorqueatur metu imminentium tormentorū; ea enim paria sunt; quin etiam Xenophon. libro 3. de Cyropedia inquit; metum majori supplicio esse hominibus, quām si re ipsa male afficiantur; metus enim rerum omnium horribilium maximē animos perterret, ut dubium non sit; quin major adhibita vis ei sit, cuius animus sit perterritus, quām cuius corpus vulneratum sit, ut ait Cicero in oratione pro Cæcinna. l. novissimē. ff. quod fal. tuto. auto. l. 2. C. quorum appellat. non recipi.

37 Nec audiendi sunt, qui putant, non esse necessariam ratihabitionem, cum ventum est ad tormenta, probatis indiciis maximis, vel antecedente extrajudiciali confessione præsertim geminata. Hæc enim gratis dicuntur, nec jure, aut ratione probantur; & nihilominus talis confessio extorta est dolore, aut metu tormentorum. Anto. Gomes. tomo 3. cap. 13. Blancus in l. ult. ff. de quest. nu. 208.

38 Ergo ut confessio ista Reo nocere queat, necesse est, ut post aliquod intervallum temporis ratificetur, itaut ne dolor tormentorum, & vehemens animi perturbatio duret. Multi ajunt id esse deberre spatium unius diei, quod & regia lege cavetur. Bar. Hippoly. & cœteri in l. 1. §. Divus Severus. ff. de quest. Bal. & alii, in l. 2. C. de his, que vi. Tiraquel. de retractu conventionali. §. 1. gl. 5. nu. 21. Majo. in lib. 4. sent. dist. 15. q. 22.

39 Sunt etiam qui dicunt, non esse necessariam ratihabitionē, cum aliquis tortus de alio testificatur; sed, meo judicio, errant; quia tale testimonium involuntarium quodammodo est, ac tormentis extortum: & eò magis in causa hæresis, in qua ratihabitio fieri debet coram religiosis personis. c. ut officium. §. verum, de hæreti. lib. 6. Bal. in l. ult. C. de quest. Paris de syndicatu verbo Tortura. §. Testis.

40 Si vero Reus in questionibus per-

negaverit, ac tormenta vicerit, hoc ipso diluit, & purgat antecedentia indicia, estque supplicio liberandus, ut olim Plinius consuit lib. 8. epistola ad Aristonem; & ex sententia tū Regia lege, tū omnium consensu recepta est. Bar. in l. ultima. Alberi. in l. edictum. Hippoly. in l. repeti. ff. de quest. Boer. decis. 163. Aymo. conf. 168.

41 Sed nonnunquam tormenta repeti possunt, cum Reus evidenteribus argumentis opprimitur, cum indicia nova superveniunt, cum Reus non fuit sufficienter tortus; his enim casibus Reus iterum torqueri tunc demum poterit, cum in tormenta corpus, animusque duraverit, nec enim dilaniandus Reus, aut excarnificandus est. l. repeti. l. unius. §. 1. ff. de questio. Bart. & alii in eadem. l. repeti.

42 Quamvis autem Reus interdum in questionem repeti possit, bis tantum torqueri debet; alioqui tormenta in infinitum abirent. l. boves. §. hoc sermone. ff. de verb. signif. Pelagi. de plantu Ecclesiæ lib. 2. art. 41.

43 Quæri solet An Reus, qui obiecta crimina vi tormentorum confessus est, & sequenti die confessionem revocat, ob id iterum torqueri possit? Et pleriq; ajunt repeti questionem posse; quia Reus vacillavit, & quia sua confessione roboravit antecedētem probationem: demum quia novum indicium ore suo addidit, & ita lege Regia, & Sicula constitutione caveatur. Boer. decis. 163. Carerius in pratti. nu. 190. Bossius tit. de tortura prope finem.

44 Plusculum dubitationis habet, cum Reus bis tortus, bis confitetur & revocat, an tertio torquendus sit? quod quidem multi fieri posse putant; Sed eorum opinio nullo jure probatur. Nam, ut antedixi, repetitio questionis de prima vice accipienda est, & secunda confessio non præbet novum indicium, cum sit eadem cum prima. Postremò quia nullus unquam foret finis tormentorum, quemadmodum olim crudelissimē factum est in tyrannicis illis exemplis à Valerio Maximo lib. 8. cap. 4. & à Divo Hieronymo relatis, epistola ad Innocentium, de muliere septies icta.

45 Ceterum opinio illa tunc fortè recipi posset, cum Reus bis fuerit remisæ tortus, & cum in posteriore confessione aliqua nova indicia prodiderit; alioqui, cum

cum satis quæsitum sit, non ultra torquendus est Reus. *Angel. de malefi. in verbo fama publica quest. 9. Hippolyt. in l. repeti. ff. de quest. Grillan. questio. 7. Tho. Gramma. cons. 45. Boer. decis. 163. col. ulti. Carerius in practi. nu. 194.*

46 Judices autem, & Consultores ea considerare debent, quæ Fabius ait ab oratoribus esse consideranda, idque multò maximè, quia hi suadent, illi diuidant; hi jus alterius litigatoris, illi causam utriusq; perpendunt: ad extremum, quia hi dicunt, quæ volunt, illi verò ea dunta-

xat quæ justa sint, proferre, atq; exequi debent; quædam igitur (inquit Fabius) propria sunt cujusq; litis; Nam si vè de habenda questione agatur, plurimum intererit, quis & in quem postulet, aut offerat, & in quem, & ex qua causa, sive jam erit habita, quis ei prefuerit, quis, & quo modo sit tortus: an credibilita dixerit, an inter se constantia perseveraverit in eo, quod cœperat, an aliquid dolore mutaverit prima parte questionis, an præcedente cruciatu, quæ utrinque tam infinita sunt, quam ipsa rerum varietas, hæc ille lib. 5.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 65, de Cathol. Instit., & ibi notata num. 1. & sequen.

De Abjuratione. Titulus LIII.

S U M M A R I U M.

- 1 **S**uspicio hæresis punienda more hæresis.
- 2 *Abjuratio, & ejus nominis vis.*
- 3 *Abjuratio tribus ex causis fit.*
- 4 *Suspecti quoque et si innoxii, abjurare debent.*
- 5 *Relapsus quis sit.*
- 6 *Hæretici ad sinum Ecclesie, redeentes, abjurare debent hæreses, & palinodiam, quod accus. carere. nu. 7. & jurare se nunquam esse relapsuros, idq; non vocet tantum, sed & scripto in nu. 8.*
- 9 *Incidens in hæresim, & unam tantum, abjurare debet hæreses omnes.*

- 10 *Abjuratio debet esse clara, & particularis.*
- 11 *Schismatici abjurare debeant schisma, eodem modo, quo hæretici errores.*
- 11 *Abjurationis antiquitas, & usus.*
- 12 *Abjuratio ubi olim fiebat, & ubi nunc fiat; & quomodo facienda.*
- 13 *Abjurare nolens ad arbitrium Episcopi, & Inquisitorum, tanquam contumax, & impænitens curie seculari relinquitur.*
- 14 *Abjurare plures simul possunt, juxta Hispaniarum consuetudinem.*
- 15 *Abjurandi formula.*

De Abjuratione.

- A**tholica Christi Ecclesia non modò hæreticos punit, sed etiam suspicionem hæresis, quantūlibet levem, tolerare nō vult. Est enim anima nostra Deo Christo desponsata, cui virginitatē fidei omni modo servare tenetur; dicente Apostolo, *Despondi vos uni viro Virginem castam exhibere Christo*; hæretici autem Virgines dici non possunt, quia sensu adulterino corrupti sunt, & virginitatem veritatis Christi adulterino sensu corrumpunt. Et sicut olim ad eluendam suspicionem adulterii, durissima lege viruti poterat, ut in

libro Numeri legitur, capite 5.; sic hodie Catholica Ecclesia divinè admodum constituit, ut suspicio hæresis tormentis, abjuratione, vel purgatione diluatur; *ansidem non servare, levius est animam Deo, quam fæminam viro?* inquit Augusti. epistola 50. *Apostolus 2. Corin. 11.*

2 De tormentis satis multa diximus; nunc verò de abjuratione differamus, ac primùm hoc nomine Pontificii frequenter utuntur, sed ex aliis authoribus apud Eutropium tantum id me legisse memini; is enim libro 1. Rerum Romanarum inquit; *Quanta mala Romani continua illa regnum dominatione pertulerint, non solum*

unius regis expulsio, verum etiam abjuratio regii nominis, & potestatis ostendit. Et quād. Abjurare, vis abjurare varias habeat significaciones, ut in Catholicis institutionibus retuli; in proposito tamen abjurare est execrari, sive anathemare.

3 Tribus ex causis fit abjuratio; vel propter vehementem suspicionē, vel propter levem, aut abjurantur errores ab hæretico pœnitente. Itaque duobus modis fit abjuratio; uno modo à suspectis, altero ab hæreticis ad Ecclesiam conversis. Primi abjurant errores, de quibus vehementer, aut leviter suspecti sunt. Secundi abjurant hæreses, quibus infecti fuere.

4 De suspectis abjurantibus sunt exempla in magna Synodo Chalcedonensi, ubi actione octaua Theoderetus propter suspicionem abjuravit. Et actione nona Iba iurarunt. Episcopus de quibusdam erroribus accusatus, quamvis fuerit inventus innoxius, propter suspicionem tamen coactus est dicere etiam in scripto: *anathemavi Nestorium, ejusque dogmata, & nunc anathemo eum decies millies, & omnem illum, qui non sapit, sicut hæc Sancta Synodus, anathemo.*

5 Plurimum refert, an propter vehementem suspicionem quispiam abjuret errores, an propter levem; prior enim si repertus fuerit post abjurationem in hæresim incidisse, habetur pro consumato relapso: posterior verò non item. Errant ergo qui putant, relapsum quoque esse, qui propter levem suspicionē abjuraverat hæreses. c. accusatus de hæreti. lib. 6. ubi videatur errare Ancha. & Matthe. in constit. Regni Neapol. tit. 1. col. 8.

6 Hæretici verò, qui ad sinum Ecclesiæ redeunt, abjurare, sive execrari hæreses debent, & errores suos damnare, atque authores errorum; quemadmodum saepe constitutum, & ad effectum perductum est. Concil. 2. Arelaten. Concil. Laodicæno cap. 7. Sexta Synodogener. cano. 94. Divus August. epist. 95. c. saluberrim. 1. q. 7.

7 Neque solum hæreses abjurare, sed palinodiam canere debent, id est recantare suos errores, & meliore sententia corrigere, & contraria erroribus aspergere Synodus Ephesina sub Cælestino I. c. donatum 1. quest. 7.

8 Jurare quoque debent, se nunquam ad abjuratos errores esse reversuros; quæ omnia non voce modò, sed scripto etiam

confirmare debent, subscribentes libellis abjurationis, quod ab ipsis Apostolorum temporibus dicitur esse usitatum. Prima Synodo Nicæna cap. 8. & alia Synodo sub Martino I. Leo Magnus epist. 2. Synodo generali, actione 1. & Synodo 8. actione 2. & sexè alibi. c. si quis Episcopus. c. convenientibus 1. q. 7. c. ego de consecrat. distin. 2. August. epistola 96. Nicephorus lib. 16. hysto. Eccles. cap. 26.

9 Qui incidit in hæresim, etiam unam tantū abjurare debet omnes hæreses, quod quidem antiqua consuetudine, & omnibus abjurandi formulis receptum est. Jam ergo inutilis quæstio illa est, quæ Pontificios torqueri solebat, utrum, is, qui unam hæresim abjurat, & postea in aliam incidit, sit judicandus relapsus; itaque prætereo eam, ut non necessariam.

10 Clarè autem, & nominatim abjurandi sunt errores, quos abjurans credidit, vel de quibus suspectus fuit, nec sufficit obscura, & generalis abjuratio magna Synodo Chalcedon. actione 8. Magnus Leo epist. 84. decis. Rotæ antiqua 875. & nova substit. de hæreti. Decius cons. 137. Boer. decis. 343.

11 Schismatici quoq; abjurare debent schisma eodem ferè ordine, quo hæretici abjurant hæreses, cuius abjurationis antiquitatē, & usum ex Cypriano, & aliis, hic breviter relatis, intelliges. Cypri. lib. 3. epist. 11. Leo epistol. 3. & epist. 85. cap. 3. c. omniscius libet 1. q. 1. c. quoties. c. maximum 1. quest. 7.

12 Olim abjurabantur errores in Conciliis Generalibus, & Provincialibus; hodie verò coram Clero, & Populo publicè fit abjuratio; nec privatim fieri debet, nisi magna ex causa; c. si quis Episcopus 1. q. 7. c. ad abolendam de hæreti. c. intersolitudines de purg. can. Leo epi. 75.

13 Qui autem abjurare non vult, ad arbitrium Episcopi, & Inquisitorum, tanquam contumax, & impenitens poterit curiæ seculari relinquiri. Leo epist. 10. & epist. 84. dicto c. ad abolendam.

14 Plures verò simul abjurare possunt, prælegente secretario, ut Hispaniarū consuetudine receptum est; & consequenti die subscribunt libellis abjurationis, & se obligat ad poenas in illis scriptas; idque breviter, & commodissimè fit, nec video quid obstare illi consuetudini queat.

15 Postremò formulas abjurandi, quia prolixiores sunt, hoc loco indicasse sufficiet. Unam invenies in Concilio Constantiense ss. 19. Alteram in c. Ego Berenga-

rius de consecrat. distin. 2. Tertiam apud Card. Turrecrem. lib. 4. de Ecclesia part. 2. cap. 22. Quartam apud Alfonso Castr. lib. 1. de justa hæreti. punit. cap. ulti.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 1. de Cathol. Institutionib. & ibidem notata nu. 2. & sequen.

De Purgatione. Titulus LIV.

SUMMARIUM.

- 1 **P**urgatione suspicione dilui possunt, & Hispaniae laus summa in Religione Catholica.
- 2 **P**urgationis definitio.
- 3 **A**d Purgationem quando veniendum.
- 4 **I**n famia non debet oriri ab inimicis, vel malevolis, nec ab insanibus, aut levibus hominibus.
- 5 **R**eus potest ad purgationem damnari propter grave scandalum, & propter publicam infamiam, & propter levem suspicionem.
- 6 **P**urgatorum numerus in arbitrio judicis est.
- 7 **P**urgatores qui eligi debeant.
- 8 **V**iles, & plebei non sunt damnandi ad purgationem, cum expurgatores non possint invenire.
- 9 **P**urgatio convenit iis, qui fulgent honoribus.

- 10 **P**urgare se nolens ad arbitrium judicis tanquam convictus puniri debet.
- 11 **D**eficiens in purgatione pro convicto habetur. & puniendus nu. 12.
- 13 **D**eficiant qui in purgatione.
- 14 **D**eficiens in purgationes, & pœnitere volunt, an recipiendus.
- 15 **R**eus jurare debet coram expurgatoriis, se criminis, de quibus suspectus est, non commississe.
- 16 **T**ormenta, abjuratio, purgatio, & alij pœna arbitraria utrum simul cumulari queant.
- 17 **P**urgatus, praeter expensas, ad aliam pœnam non damnandus.
- 18 **A**bjurare cum quis cogitur propter vehementes suspicione, an aliis pœnis afficiendus.
- 19 **A**bsolutus à crimine non absolvitur ab expensis, & cur.

De Purgatione.

Post abjurationem sequitur, ut de purgatione differamus; quia, ut antedixi, suspicione purgatione quoque dilui possunt; & hoc quoq; remedio Inquisitores Hispaniae, raro quidem, sed nonnunquā utuntur. Nam, ut Godofredus vir doctus, & pius, inquit: *puniuntur suspecti heretici in religiosissimis Hispaniae Regnis, vel hoc maximè, bac tempestate triumphantibus, & singulari laude dignis, quod nulla non solum planè heres, verum ne suspicio quidem heretico sine digna, vel momento, maneat nota; hæc ille in l. 2. C. de hereti.*

2 Est autem purgatio, de obiecto criminis innocentie offendit, ut plerique omnes adjungit, sed non quæcunq; innocentia ostendit.

Defensio purgatio canonica est. Nam omnis plena defensio innocentiam Reorum ostendit; sed ea duntaxat purgatio canonica, dici solet, quæ secundum leges Pontificias, & sacros canones sit. Rayne. Gofred. Sylvester. & coeteri in summis verbo Purgatio.

3 Ad hanc purgationem perveniēdum non est, nisi cum Reus publica laborat infamia, & crimen plenè probatum non est. Nam, si alterum desit, purgatione opus non est, sed vel absolutione, vel condemnatione. c. nos inter. c. si quis degradu. c. cum dilectus de purgat. cano. l. qui accusare. C. de eden.

4 Præterea necesse est, ut causa, & origo infamiae nec ab inimicis, vel malevolis, nec ab insanibus, aut levibus hominibus orta sit; præsertim, cùm apud bonos, &

gra-

graves viros Reorum existimatio lœsa non est. c. cum in juventute. c. pe. de purgat. cano. c. Inquisitionis. §. ulti. de accusatio.

5 Potest etiam Reus ad purgationem damnari propter grave scandalum ab eo malè datum, & propter magnam, & publicam infamiam, & propter vehementem suspicionem à testium dictis exortam; & ut rectè Decius inquit, recto judicis arbitrio id necessariò relinquendum est; quia personarum, & rerum circumstantiæ legibus definiri non possunt. c. intersolitudines. c. cum in juventute de purga. cano. Dec. in c. at si clerici de judiciis nu. 10.

6 Qua ratione purgatorum quoque numerus in arbitrio judicis est, ita tamen, ut plures præfiantur, cùm Reus majore laborat infamia, & gravioribus suspicio-nibus præmitur; quamobrem jura ipsa modò plures, modò pauciores expurgatores requirunt, scilicet arbitrio judicium id relinquentia. c. omnibus. c. presbyter. 2. qu. 5. c. ex tuarum de purgat. canon. c. significa-ti de adulter. c. Inquisit. §. ulti. de accusat.

7 Purgatores eligi debent ii, qui eandem dignitatem, & conditionem habent, quam Reus ipse. Si verò tales non inventantur, saltem eligendi sunt viri probi, & existimationis bonæ, qui vitam, & mores suspecti, non tam præteriti tempore noverint, quam præterito. c. si legitimi. 2. q. 4. c. cum P. c. constitutis. c. intersolitudines. c. cum dilectus de purg. can.

8 Viles, & plebei homines, & malo genere nati, non sunt damnandi, ut se purgent; quia expurgatores non invenient, & quia hujusmodi homines melius torqueri possunt, quam nobiles; quod si fortè ad hanc purgationem dammentur, & bonos expurgatores non invenerint, recipiendi erunt alii mediocres, ne defensionis facultas eis denegetur. c. cum in juventute, & ibi glo. & omnes, Archid. & cöteri in c. si legitimi 2. q. 4. Abbas, & alii in c. intersoli-tudines de purg. can.

9 Ergo purgatio hæc ad eos, qui sunt in honoribus constituti, magis pertinet, quorum fama aliis necessaria est. Sic multi Summi Pontifices publicè seipso purgarunt. Paschalis I., Damasus, Symachus, Leo III., Gregorius VII., Sixtus III., & Pelagius I.; sicuti Platina, aliiq; in vitis Pontificum prodiderunt. c. mandatis. c. audi-tum 2. qu. 5. Pighius lib. 6. bier. Ecc. cap.

17. Brunus lib. 4. de hær. cap. II.

10 Qui verò ad arbitrium judicum se purgare noluerit, tanquam convictus puniri debet; nec opus est, per annum integrum expectare, quamvis ea dilatio ei cōcessa esse videatur. c. excommunicamus. §. aditicimus de hæreti. c. tua nos de cohabi. cle-ri. & mulie. Innocen. Abbas, & cöteri in c. cum P. Manconella. de purga. cano.

11 Qui deficit in purgatione, pro con-victo habetur, & puniendus est poena cri-minis secundum modum, quo causa ejus acta est; si fuit accusatus, coercendus est pena ordinaria: si verò inquisitus, vel de-nunciatus, arbitrio judicum poena mode-randa est. c. de hoc de simo. c. Inquisitionis de accusat. omnes in c. inter solitudines de purgati. cano. & in c. accedens de accusat. Joan. Bernar. in practi. cap. 141.

12 Cùm igitur de crimine heresis pro-motor fiscalis semper accuset, relinquitur planè, ut Reus in purgatione deficiens, tā-quam consumatus hæreticus puniendus sit; & ita Abbas, & cöteri tradunt in d. c. intersolitudines.

13 Ne autem ambigi possit, quis dicatur in purgatione deficere, judices id ante definire debent: scilicet, ut si defecerit in duabus, vel tribus, pro convicto habeatur. Nam cùm hoc expreſe cautum non sit, intelligi debet arbitrio judicium esse reli-ctum. c. ad abolendam de hæreti. l. 1. ff. de jur. deliber.

14 Sed utrum is, qui in purgatione deficit, recipiendus sit poenitere volens? Et si quidem errores suos plenè confiteat, non video cur Ecclesiæ gremio non sit excipiendus; ne ficta, siue præsumpta probatio plus noceat, quam certa, & vera, quæ tellibus fit. Nam si hic poenite-re potest convictus testibus, utique & ille qui pro convicto habetur. l. filio quem pa-ter. ff. de liber. & posthum. c. afferte de præ-sumptio.

15 Reus jurare debet coram expurga-toribus, se criminis, de quibus suspectus est, non commisisse. Illi verò seorsum dicere debent, an credant, eum verè, vel fal-sò jurasse; itaque Reus de veritate, purga-res de credulitate jurant. c. quoties 2. q. 5. c. quoties de purgat. canon.

16 Perdifficilis quæſtio est, utrum hæc omnia simul cumulari queant, tormenta, abjuratio, & alia poenæ arbitrariae? Pleri-que

que putant cumulari posse, cum id indiciorum qualitas exigere videatur; & quavis eam tententiam in Catholicis institutionibus plenissimè confutaverim, ne tamen ipse solus tot viris doctis, ac recepte consuetudini omnimodò contradicamus, distinctione hac in prælenti quæst. utar: Aut Reus sufficientè est tortus, & tunc absoluendus est (ut suo loco dixi) præterquam ab expensis culpa sua factis. Aut remissius fuit tortus, & eo casu, sicuti tormenta repeti possunt; sic ad aliud remedium judices peruenire possunt; præferim cum in tormenta corpus, animusvè non durat.

17 Aut quispiam rectè purgatus est, & tunc præter expensas sua culpa, vel occasione factas, quas justum non est ut solvat promotor fiscalis, qui justissimam habuit causam illum accusandi; existimari ad aliam poenam damnandum non esse; id enim leges nominatim prohibere videntur. c. ex tuarum de purgat. canon. c. habet. c. Menam. 2. q. 4. cap. 1. 15. quæst. 5.

18 Aut aliquis abjurare cogitur pro-

pter vehementes suspiciones; & hoc tantum casu arbitror, ad aliam pecuniariam poenam, ac detrusionem in monasterium, vel quidpiam simile eum posse damnari; quia qui negat se fuisse hæreticum, quid magnificat, si errores abjuret? quia quod abjuratio non tam poena, quam cautio in futurum esse videtur. c. inter solicitudines, de purgat. canon. & ibi Innocen. Hostien. Jo. an. And. Anto. Anchara, & Cardi.

19 Nam quod multa illa remedia cumulentur, quorum singula sufficere queant, crudele admodum est: nec id voluisse Cardinalem, aut quenquam alium putto. Nec mirum videri debet, si is, qui à crimine absolvitur, in expensis damnetur; quia, si indicia efficiunt, ut quispiam torqueatur, & purgetur, & nihilominus à crimen absoluitur; quantò magis sufficient, ut Reus absolutus damnari possit in expensis à promotore fiscali propter publicam utilitatem rectissimè factis? vide Cardina. in clem. 1. de usuris col. ult. Fran. Squilla. cen. de fide Catbo. cap. 31.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 56. de Catholicis Institutionibus, & ibidem notata nu. 1. & sequen.

De Excommunicatione. Titulus LV.

S U M M A R I U M.

1 **E**xcommunicatio, & ejus vis.
2 **E**xcommunicati per annum quavis
de causa puniri possunt.

3 *Hereticus potest post mortem excommunicatus declarari.*

De Excommunicatione.

Veni nunc ad hæreticorum penas, quarum prima est, excommunicatione; nam in eam incident ipsi jure, atq; à communione fideliū diris proscriptionibus eiiciuntur. Est verò poena horribilis, & pertimescenda; quia, ut ait Hieronymus epistola ad Heiliorum: *Ejectus de Ecclesia rabido demonum ore discerpitur.* Et Divus Chrysostomus, ac Theophylactus addunt: *Qui cunque ex Ecclesia fuerit ejectus, & Spiritu Sancto privatus, erit hic miser perfacilis in captaram.* Istiusmodi namq; mox Deus, &

peccatis obnoxios, castigandigratia, & morbis affigit, & malisurgebit. c. sicut, c. excommunicamus de heret. c. abfit. 11. q. 3. Theophyla. 1. Timo. 1. & ibi Chrysost. hom. 5.

2 Nec tantum in fide suspecti, sed alii etiam, qui per annum in excommunicatione animo pertinaci persistenterint, exinde tanquam hæretici priores, & posteriores tanquam in fide suspecti, puniri possunt. c. excommunicamus. §. qui autem de hereti. & illic Felinus post alios Conci. Triden. sess. 25. decreti reformationis cap. 3. in fine.

3 Hæreticus etiam post mortem solet excommunicatus declarari, ne quispiam oreret

oret pro eo, anathemari quoque potest, id est extrema detestatione maledici. Nam, cùm Ecclesiastici judices dira, & ultima exempla animadversionis suæ statuunt in Reos; ad capita devovenda descendunt,

& anathemate plectunt, & animas eorum inferis sacrant: quod & in mortuos hæreticos jure, ac meritò faciunt. c. Engelstradam 3. q. 4. c. debent 11. q. 3.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 27. de Cathol. Instit., & ibi notata num. 1. & sequen.

De Bonis Hæreticorum. Titulus LVI.

SUMMARIUM.

- 1 **P**ublicatio bonorum altera pœna hæreticis.
- 2 Bona hæreticorum publicantur, etiam si filios habeant Catholicos.
- 3 Bona omnia, quæcunq; sint, etiam actiones, & jura hæreticorum publicantur.
- 4 Confiscantur bona hæreticorum, & quando.

- 5 Bonorum publicatio non porrigitur ad futura, nec ad aliena, & nu. 6.
- 7 Bonis publicatis, fiscus tenetur creditoribus satisfacere, & quo modo.
- 8 Bona hæreticorum post sententiam Inquisitorum confiscari possunt à dominis temporalibus.

De Bonis Hæreticorum.

1 **A**ltera pœna hæreticorum est publicatio bonorum; hæreticus enim, ut exemplo aliis sit, etiam egestate laborare debet, atq; ut rectissimè Aristoteles inquit: *ne languori corpus incumbat, volens convalescere, aquam prius, & in diem exhibet: ita qui nequam habuerit animam, ne quipiam mali exerceat, ei opulentia, & imperium, & dominatus, & omnino alii id genus sunt auferenda: idque èd magis, quo mobilior, mutabiliorque est corpore anima; hæc ille lib. 2. magn. mora. cap. 4. l. bona fides. ff. depositi.*

2 Ergo bona omnia hæreticorum ipso jure publicantur, etiam si filios habeant Catholicos. Näm & in aliis criminibus cum bona Reorum confiscantur, nulla filiorum ratio habetur. c. urgentis de hæreti. auth. Gazaros C. de hæreti l. ultim. C. de bon. proscripto. c. cum secundum de hæreti. lib. 6. & ibidem glo. & omnes Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 6.

3 Publicantur, inquam, omnia hæreticorum bona mobilia, immobilia, & moventia, jura quoque, & actiones, & quidquid ad eos quocunque modo pertinet. d. c. cum secundum l. bonorum l. moventium. ff. de verbo signific.

4 Confiscantur autem à die commissi

criminis per omne tempus, quo hæreticus permanxit in hæresi. dict. c. cùm secundum, & ibi omnes l. ultim. C. ad leg. Jul. majest.

5 Sed bonorum publicatio non porrigitur ad bona futura, id est ad ea, quæ post condemnationem hæreticus olim jàm penitens acquisierit. l. si mandavero tibi. §. is cuius bona. ff. manda. l. ejus qui §. is cuius bona. ff. manda. l. ejus qui. §. i. de testam. c. felicis, §. verum de pœnis lib. 6.

6 Nec bona aliena occupanda sunt cù bonis hæretici, sed illico dominis sunt restituenda. l. infraudem. §. ex his ff. de jure. fisci. l. si ventri. ff. de reb. auto. judi. possiden. & fæpè de resti. spoliato.

7 Fiscus ex bonis publicatis soluere tenetur creditoribus omne id, quod antequam in errores incideret, eis debebat hæreticus. l. i. C. pœnis fiscalibus creditores preferri. l. non possunt. l. in summa l. quod placuit ff. de jure fisci.

8 Bona hæreticorum post sententiam declaratoriam ab Inquisitoribus latam, confiscari possunt à dominis temporalibus eius Provinciæ, in qua bona ipsa reperta fuerint c. urgentis de hæreti. omnes in c. cum secundum leges, eodem titulo lib. 6. Aymo. conf. 128. Boffius tit. de bonorum publicatione nu. 62. Plurimas alias questiones copiosè retuli, & luculentius disputa-

vi in meis Catholicis institutionibus sub eodem titulo de bonis hæreticorum ; illic assimi poterunt, quæ ad hunc locum

pertinebunt, nec enim omnia Enchiridio conclaudi queunt.

A N N O T A T I O N E S .

Vide tit. 9. de Cathol. Institut. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Pœnitentibus. Titul. LVII.

S U M M A R I U M .

- 1 **C**arceri perpetuo nemo damnandus ex Jure Civili, secùs, ex Jure Canonico, num. 2.
3 Carceri perpetui pœna post triennium remitti solet.

- 4 Fugiens à carcere perpetuo, condemnari potest, ut relapsus, fallit. nu. 5.
6 Testamentum an facere possit carceri perpetuo damnatus.

De Pœnitentibus.

1 Arcer jure Civili ad conti- nendos , & custodiendos homines, non ad punien- dos habetur. Ideoque eo- dem jure cautum est, ne quis liber homo ad vincula perpetua da- mnetur. l. aut damnum. §. solent. l. manda- tis ff. de pœnis.

2 Jure autem Pontificio carcer habe- tur non ad custodiam solum, sed etiam ad pœnam ; nam, cum sacri canones mortis pœnam irrogare non queant ; ne gravia crima sint impunita, carceris perpetui pœnam imponunt ; sic olim Cicero oratione 4. in Catilinam dixit : *Vincula sem- piterna ad singularem pœnam nefariis cele- ris esse inventa* ; qua pœna non nunquam hæretici poenitentes coercentur. c. pœn. de hæret.

3 Sed hæc pœna perpetui carceris post lapsum trienii remitti solet ; quòd, & Pla- to ferè tradit, qui lib. 10. de legibus in- quirit : *Impius, qui post quinquennium in car- cere transactum, modestior factus fuerit ; ille in posterum unà cum modestis habitet. c. ut commiss. §. nec non de hæreti. lib. 6. Authen-*

de monachis. §. si verò. c. legem 53. dissin. c. de viro. 12. quest. 2.

4 Damnatus ad perpetuum carcerem, qui ab eo fugit, hoc ipso videtur sc̄tē re- lapsus ; & in errorem pristinum recidisse : quamobrem condemnari potest, ut rela- plus; hec est multorū opinio (mea quidem sententia) & crudelis, & falsa . Omnes in d. §. nec non , & in c. pe. eo. tit. lib. 5.

5 Ego verò ab istis vehementer dissen- tio, quia, qui è carcere fugit, impenitens est, non relapsus, nec enim hæresim aliquam fuga ipsa committit : nec judices possunt fingere illum esse relapsum, quem lex nulla fingit . Ergo si pœnitere velit, audiendus est, ac de fuga duntaxat punie- dus l. & si fortè. ff. de castrren. pecu. l. aut damnum. §. quisquis ff. de pœnis.

6 Quidam putant, cum , qui damna- tus est ad perpetuum carcerem, testamen- tum facere non posse ; quorum opinio mihi non probatur, quia non est ille servus pœnæ, sed pœnitentiam agit, nec jure ul- lo intesabilis est. Abb. in c. tue de pœnis. Bal. in l. 1. C. de Sacro San. Eccles. Bertran. conf. 194. lib. 1.

A N N O T A T I O N E S .

Vide tit. 57. de Cathol. Institutionib. & ibi notata nu. 1. & sequen.

De Carcere perpetuo. Tit. LVIII.

S U M M A R I U M .

- 1 Pœnitentia hæreticis solis prodest.
 2 Pœnitentia debet esse publica hæreticorum, & induiti debent esse sacco.
 3 Hæreticorum bona ipso jure confiscantur, nec tamen, quamvis pœnitentes, ea recuperant, & si recuperantur clementia Principum sit, non jure communi. n. 4.
 5 Hæretici pœnitentes quomodo, & quando recipiendi.
 6 Mancipati in carcere confitentes errores, recipiendi.
 7 Confitebuntur hæreses, antequam ei testimonia adantur, ad perpetuum carcerem damnandus non est.
 8 Depræhensus in hæresi quis dicatur.
 9 Depræhensus in hæresi, nisi continuo re-
- currat ad fidei Catholicæ unitatem, secularis judicij arbitrio relinquendus, quid in eo, qui manifestus hæreticus, etiam si continuo creditur, nu. 10.
 11 Pœnitentes usque quo recipiendi.
 12 Sponte suu fieri quid dicatur. nu. 13.
 14 Confessio tormentis extorta, & ratificata an nocere debeat Reo in pœnitentia.
 15 Pœnitens non recipiendus, nisi qui statim ad Ecclesiæ sinum recurrit.
 16 Hæretici quare participes indicant.
 17 Hæreticus ante sententiam errores suos verè confessus, recipi poterit.
 18 Pœnitens recipi debet, cum integrè confitetur, & de contrario planè non constet.

De Carcere perpetuo.

1 **N**ceteris quidem criminibus nihil pœnitentia prodest, ut nocens a legum pœnis liberetur; solis hæreticis penitentibus venia conceditur, & in Sacro Inquisitorum foro juris clementia est. c. ad abolendā de hæret. l. 4. C. eod. tit. l. qui ea mente ff. defurtis.

2 Non tamen omnino illis ignoscitur, sed errores abjurare, ac publicam pœnitentiam agere debent, induiti sacerdotio; qui vestitus pœnitentiæ est. Nam enormia crimina confessione publica coercenda sunt. c. ego de consecrat. distin. 2. c. judicet de pœnit. distin. 1. c. in capite 50. distin. c. Achab. de pœnit. dist. 3.

3 Præterea bona hæreticorum ipso jure confiscantur, & hæretici beneficiis Ecclesiasticis privati sunt, nec ea recuperant, quamvis ad sinum Ecclesiæ redeant; qua in re Parisius, & Rebussus contrarium putantes, decepti sunt, ille conf. 2. lib. 4.; hic vero tractatu de pacificis possessorib. n. 196.

4 Nam, & si nonnunquam bona pœnitentium non publicantur, id Principum clementia interdum conceditur, non autem jure communi c. vergentis de hæreti. c. cum secundum eodem tit. lib. 6. Felinus conf. 10. Brunus lib. 5. de hæreti. cap. 6.

5 Quæstio implicata est, quomodo, &

quando hæretici pœnitentes recipiendi sint; quia non omnium pœnitentium parcaula est; qui sponte, priusquam comprehendantur, veniam petunt, benignè recipiendi sunt l. quisquis. §. ulti. C. ad leg. Jul. majest. Hosti. & Fel. in c. de hoc, desimo.

6 Qui vero in carcere mancipati confitentur errores, recipiendi quoq; sunt, sed pœnis suprascriptis coerceri debent; quavis non desint, qui putent, hujusmodi confessiones non esse sponte factas, ac proinde recipiendos non esse tales pœnitentes; sed haec opinio ab aliis omnibus explosa, ejetaq; est c. ad abolendam de hæret. Grilan. q. 5. Alex. conf. 9. lib. 7. Syluan. conf. 89.

7 Quinimò qui confitetur hæreses, ante quam ei testimonia edantur, ad perpetuum carcerem damnandus non est, quia nondum deprehensus, nec testibus convictus est; & ita communiter ab omnibus traditur post Hostiensem in summa titu. de hæreti. §. qualiter deprehensus.

8 Deprehensus in hæresi, & qui assererat voce sua hæreses, vel qui testibus, aut legitimis probationibus convincitur; qui vero ante has deprehensiones confitetur errores, & veniam petit; is arbitrio judicium damnandus est ad carcerem temporalem, bonis publicatis, ut ante dixi; quia, cum lex nulla sit, quæ talem pœnitent-

sententem condemnet ad perpetuum carcerem; id arbitrio judicium relinquendum est. l. 1. ff. de jure delib. c. mensuram de pænit. distin. 1.

9 Qui verò manifestè fuerit in hæresi depræhensus; nisi continuò post depræhensionem ad fiduciæ unitatem spontè recurrerit; secularis judicis arbitrio relinquendus est, quemadmodum Lucius III. constituit. c. ad abolendam de hæret.

10 Sed fuit casus omissus in ea constitutione, scilicet cum hæreticus manifestè deprehensus, continuò reddit ad sinum Ecclesiæ: quid cum eo fieri debet. Et hoc supplet Gregorius IX. dicens: *Qui postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agerandam condignam pœnitentiam; in perpetuo carcere detrudantur; itaque non sunt contraria illa jura, ut Laurentius Sylvanus malè putavit; sed diversa sunt, & quæstiones diversas terminant.* c. pen. S. si qui autem de hæreti.

11 Verùm questionis est: usquequā recipiendi sint pœnitentes? Et prætermisis opinionibus alibi à me relatis, & cōfutatis, vera sententia esse videtur ea, quæ usu recepta, & instructione Hispaniæ confirmata est; ut usq; ad sententiam diffinitivam Ecclesiæ gremio excipi queant; quod & Gerson, & aliqui tradunt: verba Ger-sonis sunt: *Difficillimum est convincere aliquem pertinacem, & incorrigibilem fuisse ante judicium; Nam & si millies protestatus fuerit ante sententiam, quod defendet error suum; admittitur tamen ad veniam in puncto sententia proferendæ, si se monstraret pœnitere, & velle stare judicio superioris: quamvis Occam videatur oppositum tenuisse: contra quem est usus, & lex Ecclesiæ, hæc ille tractatu de schismate. Gonsal. de hæretica pravitate qu. 20. Alberti. in c. 1. de hæret. lib. 6. q. 12. Alfonſ. lib. 1. de justa hæret. punit. cap. 22. Bertran. conf. 212. lib. 2.*

12 His tamen vehementer obstat vi detur constitutio Lucii III. quæ exigit, ut sponte, continuò, confessim hæreticus veniam petat; sed ea verba cum temperamento accipienda sunt; sponte enim fieri quoque dicitur, quod fit alio impellente. Cicero ad Atticum: *Quod profecto cum sua sponte, cum te instantefacet; & libro de Oratore: Si sua sponte quo impellimus, inclinant; quin etiam sponte fit.* Idem Cicero de senectute: *Senes autem sicut sua sponte,*

nulla adhibita vi consumptus ignis extinguitur. d. c. ad abolendam.

13 Itaq; sponte confitetur hæreticus, qui voluntate sua, nulla vi adhibita in carcere confitetur, quod ex materia subiecta planè perspicitur; quia sponte confiteri dicitur in eadem constitutione, qui conjectus in carcerem, & manifestè deprehensus in hæresi, asseveratione sua pertinaci, vel testibus, aut scriptis convictus, confitetur errores. Adde quod non omnis coactio voluntatem excludit; cogitur aliquis vi veritatis, cogitur aliis conscientia, & item aliis voluntate sua, ut Comicus inquit in Andria;

Coactus tua voluntate es, & in eodem opere;

Coactus legibus eam uxorem ducet, & in Adelphis:

Quod vos jus cogit, id voluntate impe-tret;

Sic hæreticus jure divino, metu damnationis æternæ, conscientia sua cogi potest, ut sponte confiteatur, & quod voluntariè fit, etiam si necessitate fiat: liberè tamen fit. d. c. ad abolendam, & ibi gl. & omnes. l. si mulier. S. ult. ff. quod metus causa.

14 Plusculum dubitationis habet, cum confessio vi adhibita, idest tormentis extorquetur; sed cum Reus eam ratam habet, sponte quidem id facit, atq; adeò recipiendus est, quemadmodum omnium consensu receptum, & rectissimè usitatum est: contra Laurentium Sylvanum, qui iterum errat conf. 89.

15 Supereft, ut alterum scrupulum eximamus; videtur enim quod non sit pœnitens recipiendus, qui continuò, sive confessim ad sinum Ecclesiæ non recurrit; sed lex id exigit; postquam fuerit in hæresi deprehensus, ut ante dixi; & illæ dictiones cum temperamento temporis accipiendæ sunt, & non nunquam pro subiecta materia longum intervallum admittunt, quod quidem in proposito non solet esse magnū à deprehensione usq; ad sententiam. l. ratum. l. quod dicimus. ff. de solutio. l. promiffor. de conf. pecu. traditur ab omnibus in l. 3. S. eum igitur. ff. de vi, & vi armata.

16 Quod si cui longum esse videatur expectare usq; ad sententiam diffinitivam; is primū consideret, quod nulla unquā de morte hominis cunctatio longa est; deinde, repentinæ mutationes esse difficil-

limas, nec esse adeò facile, ac suave fateri se fuisse hæreticum, ut pudor, ut infamia, ut publicatio bonorum, deniq; ut ipse dæmon non vehementer obsistat. Postremò quòd Republicæ interest, ut hæretici speveniæ participes indicent, quod facere non solent ii, qui sciunt sibi non esse ignoscendum. c. si sermo de pæni. dist. 2. c. ancil. lam 32. q. 2.

17 Hæreticus ergo ante sententiam errores suos plenè confessus, recipi quidem poterit; sed judices eum excipere non tenentur, nisi confessio sit vera, & justa, & non ficta, sive simulata; cujus circumstantiae, quia in facto consistunt, & innumera-biles sunt, necessariò relinquuntur arbitrii.

trio judicium recto. c. ut officium. S. 1. de hæreti. lib. 6. l. mora. ff. de usur. l. 1. S. 1. ff. ad turpilia.

18 Cùm autem integra confessio fuerit, & aliundè judicibus non planè constiterit, eam simulatam esse, poenitentem omnimodo recipere debent, rejectis suspi-cionibus, & prælumptionibus, quibus mo-veri non possunt, ut quempiam in ignem mittant; Nonne Nabuchdonosor post in-numeras impietas flagellatus pænituit, & regnum, quod perdiderat, rursus accepit, & penitentiam meruit fructuosam? Spiritus quidem ubi vult spirat; & ple-rumq; vexatio dat intellectum c. litera de præsump. c. Nabuchdonosor. 23. q. 4. Daniel. 4. Ioh. 3.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 16. de Cathol. Instit. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Dogmatistis. Titulus LIX.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ogmatista an recipi debeat, ex nu.
2. & 3.
- 4 Fidem alterius expugnantes perverfa do-trina, ultimos supplicio coercendi.
- 5 Delictum ob aliud delictum non minuit pænam.
- 6 Hæreticus dogmatista est homicida ani-

- marum; & ideo gravius puniendus, quam homicida. nu. 8.
- 9 Hæreticus, qui Principi corrumperet tenu-taverit, Curiæseculari relinquendus.
- 10 Dogmatista, qui neminem infecit, an recipiendus.

De Dogmatistis.

1 Xistit hoc loco quæstio sub-dificilis. Utrū Seductor, qui docet hæreses, quem vulgo dogmatizatorem vocant: recipiēdus sit, pe-nitere volens, ut cœteri hæretici? Et prima quidem fronte videtur, eum poeniten-tem recipiendum esse; quia constitutio illa Lucii III. ex æquare videtur eos, qui doc-ent, & illos qui credunt hæreses. Verū ea clausula de excommunicatione dun-taxat loquitur: *inquam æquæ incident discipuli, & doctores. c. ad abolendam de-hæreti.*

2 Sed ubi leges de recipiendis poenitentibus tractant, nullam doctorum men-tionem faciunt: nec eadem regula metiē-di sunt ii, quorum longè dissimilis culpa est; gravior quidem est magistri, quam di-

scipuli culpa; deceptis enim, & persuasis parcendum est; non autem seductoribus, atque doctoribus, quibus neque lex Di-vina olim ignoscet. l. hi qui. C. de apost. Deut. 13.

3 Ad hæc, & si nonnunquam delin-quentibus venia concedatur, ducibus tam-en eorum non solet ignosci; quia hi lon-gè magis delinquunt. l. quoniam multa fa-cinora. G. ad leg. Juli. de vi publi. & Nu-meri 25.

4 Accedit eodem, quòd Pontificie le-ges, quæ hæreticos poenitentes recipiunt, non sunt ad eos trahendæ, qui non una morte sunt digni, sed pluribus. Satis enim, superq; est, ut uni criminis morte dignissi-mo ignoscatur: nec est justum, ut multa, gravissima crimina sint impunita; quilibet autem hæreticus in poenam mortis in-currit;

carrit ; qui verò Doctor est hæresum , hoc ipso altera dignus est morte . Nam, ut lex ait ; *ultimo supplicio coercendi sunt , quisidem alterius expugnant perversa doctrina . l. quicunque. C. de hereti. l. pen. de apost. Iulti. de Judais l. i. S. persuadere, & S. sed utrum. ff. de servo corrupto.*

5 Accedit etiam quòd lex, quæ de criminis simpliciter loquitur , non est servanda , cum alia concurrunt crimina ; quia, ut Ulpianus inquit : *Nanquam plura crimina concurrentia faciunt, ut ullius impunitas detur; nec enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam, sed interest publicè, nullum impunitum relinqui. l. nunquam plura. ff. de priva. delict. l. si adulterium cum incestu. l. vim passam. S. prescriptione. ff. de adulteriis.*

6 Et quemadmodum qui plures occidit homines, nulla dignus est venia ; ita & hæreticus ille, qui multis nocuit, excipiendus non est Ecclesiæ gremio . Nam & hæreticus tot occidit homines, quot induxit : *homicida est, & dolosus, quotidie animarum sanguinem fundens, ut Divus Hieronymus inquit, in psalmum quintum. l. 3. C. de episcopa. audien.*

7 Adde quòd magi ster errorum veneno pestiferi dogmatis, non corpus occidit, sed animam ; non brevi morte, sed sempiterna ; quamobrem pœna majore dignus est, quam homicida . Et sicuti ait Beat. Hieronymus in Amos cap. 9. *ideo magistri hæreticorum percutiuntur, ut salvifiant discipuli. Brunus lib. 5. de seditionis cap. 6.*

8 Qui simplex hæreticus est, sibi ipse duntaxat nocet ; qui verò doctor est hæresum , non modò aliis perniciosus est ; sed etiam universæ Reipublicæ : ergo puniendus est, non solum ut hæreticus, sed ut hostis quoque Reipublicæ ; sic olim Augusto Cæsari consuluit Mæcenas, ut eos, qui peregrinum aliquid, aut novum in Religione tentarent, puniret , atque supprimeret, non solum Religionis caula, sed ipsius etiā Reipublicæ, ut à Dione proditū est lib. 42.

9 Hæreticus quoque, qui Regem, aut ejus conjugem, aut filios, corrumpere tentaverit perversa doctrina , curia seculari relinquendus est ; quia, cum hæresi crimen læse majestatis conjunxit, hostili animo adversus Christianam Rempublicam animatus . Jure igitur Quadus Manichæos suæ ditionis omnes occidit , eorumq; Episcopum , & libros combussit , quòd unum ex filiis suis in execrandam illam hæresim pellexissent : auctor Joannes Zonaras in Imperio Justini Thracis.

10 Ex quibus omnibus perspici potest, non esse gremio Ecclesiæ excipiendum dogmatistam , qui multis nocuit . Si verò neminem infecit, fortassis recipiendus est ; majora tamen in eo poenitentiae signa necessaria sunt , ne conversio ejus ficta esse videatur ; nec enim facile credendus est ab extrema impietate repente discessisse ; cum perversi difficile corrigantur , & malii homines , & seductores proficiant in pejus , errantes , & in errorem mittentes. 2. Timo. 3. Ecclesiastes cap. 1.

A N N O T A T I O N E S.

Vide quæ scripta sunt de Catholicis Institutionib. tit. 47. num. 54. 60. 61. 68. 72. & tit. 46. num. 80. cum ibidem notatis.

De Relapsis. Titulus LX.

S U M M A R I U M.

1 **R** Elapsus quis dicatur, & nu. 2.
3 Relapsus an dicatur qui propter vehementem suspicionem abiuravit, & postea communicationem cum hæreticis habet , & nu. 4.

5 Relapsus sine spe venie relinquitur judici seculari.
6 Relapsus sponte confitens se fuisse relapsus , an puniri debeat.

Ropria significatione vocabuli relapsus est, qui iterum labitur; sed Pontificii juris interpretatione is duntaxat censetur esse relapsus, qui post poenitentiam publicam prioris lapsus, iterum in eisdem heresibus lapsus est. *c. accusatus. c. super eo. de hereti. lib. 6. Ancha. in di. c. accusatus nu. 2. Petr. Palud. in lib. 4. senten. distin. 13. q. 3. conclus.*

Guido in *summa de heresibus*, cap. 10. *Alfon. lib. 2. de justa heret. punit. cap. 2.*

Is quoque dicitur esse relapsus, qui propter vehementem suspicionem abjuravit errores, & postea in eosdem incidit. Item qui simpliciter, aut generaliter abjuravit, & post in aliam heresim recidit. Et is quoq; relapsus esse censetur, qui, heresibus abjuratis, hereticos alloquitur, visitat, sequitur, aut eis munera mittit, aut favet, aut communicat, ita ut excusari non queat, quin ex approbati erroris consequentia ea fecisse intelligatur. *c. accusatus in prin. & §. 1. & §. ille quoq; de heret. lib. 6.*

Quid si propter vehementem suspicionem abjuravit, & postea communicationem cum hereticis habet? Respondeo, illum non esse relapsum; quia de nullo ejus lapsu planè constat, & solis suspicionibus non debet judicari relapsus. *dict. §. ille quoq;*

que, & ibi Domini. c. literas de presumptio. Alfon. lib. 2. de justa heret. punit. cap. 2.

4 Secus est, si abjurasset propter vehementem suspicionem, quia dæmones invocabat, aut quipiam simile perpetrabat; nam, si postea in idem flagitium inciderit, puniri potest, ut verè relapsus. *Lapus, Archi. Domini. & Franciscus in c. accusatus. §. sanè de heret. lib. 6.*

Relapius autem sine ipso veniam relinquitur Judici seculari; quia semel duntaxat ignoscitur poenitenti, non autem ei, qui signum evidens dedit inconstitiae suæ; fides vero magnam constantiam requirit; sed & Plato lib. 10. de legibus constituit, ut impii pro priori lapsu ad carcerem damnentur; si vero rursus impietatis criminis condemnati sint, ut morte sine via plectantur. *c. ad abolendam de heret. c. super eo. eodem titulo lib. 6. l. 3. C. de Episcop. audien. Tho. 2. 2. quæst. 11. art. ult.*

Sunt qui putant non esse puniendum tanquam Relapsum eum, qui non accusatus, iponte fatetur se fuuisse relapsum, quorum opinio æquissima est; sed non planè dispicio, quo jure Inquisitores legum ei condonare queant, nisi forte Summum Pontificem consulant. *Alberti. de assertio. Catho. quæst. 25. num. 25. Alfon. libr. 2. de justa heret. punit. cap. 2. l. 1 ff. ad Turpil. Lactantius lib. de Ira Dei, cap. 19.*

ANNOTATIONES.

Vide tit. 57. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata. nu. 1. & sequen.

De Impenitentibus. Titulus LXI.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**mpenitens, quis dicitur.
- 2 **I**mpenitentes judicibus secularibus relinquuntur, & nu. 3. & 4.
- 3 **I**mpenitentes non confitentes omne tempus errorum, nec participes prodentes, an dammandi.
- 4 **P**oenitentiam non agentes puniri debent.
- 5 **I**nquisitores possint cognoscere, an peni-
- 6 tentes penitentiam peragant.
- 7 **P**enitens ille, qui non facit illi præcepta, vel illi prohibita, an relapsus dicatur.
- 8 **P**enitens non faciens præcepta, vel faciens prohibita, puniri potest penitus arbitriis.
- 9 **R**elinquendus curia seculari, ut vivat, tamen admonendus de salute animæ.

De Imponitentibus.

Mpenitens ille est, qui penitentiam agere non vult; & in proposito impenitentes vocare solemus hereticos, qui errores suos

confiteri non volunt, sed negant, se eos commisisse; unde pertinaces negativos eos vulgus appellat.

2 Huiusmodi autem impenitentes judicibus secularibus relinquuntur, quamvis

vis milies protestentur, se fuisse, & esse Catholicos, & in fide Orthodoxa se vive-re, ac mori velle. *Rota in antiquis decis.* 875. & in novis titul. de hæreti. & *Hostien. in summa eo. tit. col. 2.* & idem *Calder. conf. 2.* *Ananii in c. excommunicamus.* §. adiucimus de hæreti. *Alber. de assertio. Catho. quest. 8.* *Boer. decis.* 343.

3 Solent aliqui accipere scandalum, cum vident aliquem talem in ignem mit-ti; sed mirari desinent, si sciant, veniam non dari, nisi confitenti, poenitenti, & qui Ecclesiæ satisfacit; cui quidem planè con-stat, istum hæreticum esse; non secus atq; multi facinorosi puniuntur, quamvis ne-gent se crimina objecta admisisse; qui ergo poenitentiam agere, atque hæreses con-fiteri non vult, jure ac meritò curiæ secu-lari relinquitur. c. ad abolendam de hæret.

4 Eadem dicimus de hæreticis illis, quorum errores probati sunt, & eos omnes confiteri non volunt, quia falsa poeniten-tia est, cùm spretis pluribus, de uno, aut altero crimen agitur penitentia; nec enim licet dimidiā sperare veniam. c. quem pe-nitet. distin. 1. c. ult. dist. 5. c. sunt plures de penit. dist. 3. c. omnis utriusq; de penit. & remis.

5 Sunt & alii, qui non confitentur omne tempus errorum, nec participes hæ-refsum prodere volunt; quos omnes dimi-nutos imponitentes appellant, sed non facilè damnandi sunt propter tales defec-tus, nisi liquidò constet scienter ab eis occultari; quia qui se hæreticum fuisse fatetur, jam quod præcipue facere debe-bat, fecit: nec est verisimile, ut ea tegat, quæ tanti momenti non sunt. Adde quod tormentis adigi potest, ut alias hæreticos manifestet, nec propter suspiciones con-demnari debet; præfertim, cùm obliisci talium rerum sèpissimè possit.

6 Qui verò poenitentiae impositæ non satisfaciunt, puniri possunt ut impeniten-

tes, quia non agunt poenitentiam; ut per-juri, quia jurant se obtemperatos man-datis Ecclesiæ; ut factè conversi, quia non permanent in Ecclesiæ obedientia, & vera poenitentia. c. non sufficit cum seq. de penit. distin. 1. Calderi. consil. 2. de hæreti. Decius conf. 137.

7 Falluntur tamen Decius, & Probus negantes, posse Inquisidores cognoscere, an poenitentes impositam sibi poeniten-tiam peragant; id enim ad eorum officium omnino pertinet. c. ut commissi. §. necnon de hæreti. lib. 6. c. literas de præsumpt. De-cius conf. 147. Probus ad Joannem Monachum in c. præsidentes de hæreti. lib. 6.

8 Errant quoque multi, dicentes pœnitentem illum esse relapsum, qui non fa-cit ea, quæ illi præcepta sunt, vel facit illi prohibita, quando poenitentiae actus con-trarius est suæ culpæ. Verbi gratia, si præceptum fuit, ut abjuret, vel adversus er-rores suos prædicet, aut quippiam simile. Nam in prioribus exemplis imponitens est, non relapsus; in posteriore, tunc de-mum relapsus erit, cùm errores priùs ab-juraverat: quemadmodū jam supra retuli.

9 Illud autem verum est, quod iidem ajunt, poenitentem illum, qui non peragit poenitentiam impositam, quæ ad purga-tionem culpæ tendit, ut puta, non jejunat, non orat, non facit pia, quæ ei præcepta fuere, puniri posse penitus arbitriis. *Joan. Imola,* & alii in clem. ulti. de hæret. Federi. conf. 156. *Squillacen. de fide Catholica. cap. 19. Arelata de hæreti. notabi.* 30.

10 Cùm verò quispiam in eo statu est, ut relinqui debeat curiæ seculari, ut con-vertatur, & vivat, vel certè ne morte pe-reat sempiterna, per viros doctos, & pios de salute animæ semel, & iterum admonen-dus est; id enim charitas suadet, atq; in Sa-cro Inquisitorum foro usitatum est. c. con-venientibus 1. quest. 7. Calderi. conf. 2. de hæreti. *Lupus allegat. de hæreti.* §. 4.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 48. de Cathol. Instit., & ibi notata num. 1. & sequen.

De Mortuis. Titulus LXII.

SUMMARIUM.

RE mortuo, crimen cum pena extin-gitur, secus in hæreticis, n. 2. & 3.

4 Hereticorum corpora cum cadaveribus Catholicorum non sunt sepelienda.

5 Me-

- 5 Memoria, & fama hæretorum damnata.
- 6 Suspecto de hæresi moriente, judices peragere causam debet, non tamen condemnare hæredes pœna pecuniaria.
- 7 Inquiri potest in hæreticum etiam post 40 annos; non tamen bona auferenda hæredibus.

- 8 Filii, & successores hæretici mortui vocari debent ad mortui memoriam defendendam.
- 9 Defensore nomine comparente, judices ipsi defensorem idoneum eligere debent.
- 10 Occidentes seipso in carcere, damnandi ut impænitentes.
- 11 Inquirendi ordo contra hæreticos.

De Mortuis.

IN omnibus ferè criminibus Reis vita functis, crimen cum poena extinguitur; quia præventi sunt à summo Judice Deo, & vocati ad majus tribunal; & quamvis in reatu quispiam decebat, integri status decidit; extinguitur enim crimen mortalitate, ut ait Ulpianus, & morte Reus crimen liberatur. l. 1. cum seq. C. si Reus, vel accusator. l. is qui in reatu. ff. ad legem Julianam majest. c. ex epistola. c. quorundam 23. distin.

2 Sed neque cadavera in aliis crimini bus puniri solent; in crimine autem hæresis propter ejus atrocitatem, & Reipublicæ documentum, non solum ad viventem hominem, sed etiam ad cadaver, ad sepulcrum, ad ossa, cineres, ad memoriam, & famam, pœna pervenit. Nam, si jure quam optimo ab ultimo parricidio exigitur pœna adversus hominem: quanto rectius ab hæretico pœna gravior exigenda est, qui suam primùm animam, deinde familiæ suæ, poltremò totius populi, morte sempiterna studet occidere?

3 Inquiritur ergo in hæreticos etiam post mortem: quod si de illorum hæresi planè constiterit, condemnantur, ac si vivi forent, & eorum bona publicantur, & excommunicantur, ne preces pro eis, aut oblationes fiant. c. accusatus. f. in eo. de hæreti. lib. 6. c. à nobis 2. de senten. excom. c. sanè 24. q. 2.

4 Neque corpora eorum cum cadaveribus Catholicorum sunt sepelienda; quin imò si quis sciens contrafecerit, in sententiam excommunicationis incurrit, & ab ea non ante absolvendus est, quam impia illa cadavera propriis manibus publicè effodiat, & extrahat, & ossa eruat, atq; propiciat, si modò à fidelium corporibus separari queant. c. scut de hæreti. c. 2. eo-

dem tit. lib. 6. c. sacris de sepult. 4. Regu. 231

5 Damnantur quoque memoria, & fama talium hæretorum; sed plenior probatio necessaria est contra mortuum, qui se defendere nequit. c. accusatus. f. in eo. de hæreti. lib. 6. Concil. Constantien. sessione 8. Bal. in c. 1. f. si quis, si de investitura inter domi. & vassal. lib. feudo.

6 Quod si suspectus de hæresi mortuus fuerit, lite pendente, judices causam peragere debent, ut eum vel condemnent, aut absolvant; non tamen imponere possunt hæredibus pœnam pecuniariam propter solas suspicções. l. 1. G. ex delict. defun. & ibi Bal. c. accusatus f. porrò de hæret. lib. 6. Aegid. Bellamera dec. 677. & 680. Annaia in c. si quis Episcopus de hæreti.

7 Non tantum post quinquennium, sed etiam post quadraginta annos inquiri potest in hæreticum mortuum; quamvis lex civilis aliud in causa apostatae constituerit; sed bona non auferuntur ab hæredibus, qui bona fide per quadraginta annos ea possederunt c. ulti. de prescriptio. lib. 6. l. 2. C. de apposta. Felinus in c. cùm nobis de prescript. Brunus lib. 5. de hæret. cap. 17.

8 Filii, & successores, & alii omnes, quorum intersit, vocari debent ad mortui memoriam defendendam; quin etiam audiens est quicunq; defendere mortuum velit; dummodò probabilem aliquā causam afferat. c. filii de hæreti. lib. 6. l. nam ita divus. ff. de adopt. Aegidius decis. 678. cum seq. Alberi. in rubr. G. de hæreti.

9 Præsentes autem, & qui certi sint, citari debent ad mortui defensionem: absentes verò, & incerti, quorum interesse poterit, vocandi sunt generaliter edictis, & preconis voce; quod si nemo compareat, judices ipsi defensorem idoneum eligere debent. c. ult. de elect. lib. 6. l. si non defendant. ff. de pœn. Aegid. decis. 679.

*Math. 7.
14.* 10 Qui propter hæresim in carcere de-
trus mortem sibi conciverint, damandi
sunt, ut imponentes, & plenè convicti;
quamvis ante confessi fuerint, & se pœni-
tere velle affirmaverint. Nam Judæ neq;
confessio, neq; pœnitentia profuit, quia
laqueo se suspendit. c. *Judas.* c. *nihil de-*
pœnit. dicit. 3. Bar. & alii in l. ult. C. de jure

fisci lib. 10. & in l. ult. ff. de bon. eorum. Gon-
sal. de hæret. q. 22. Covar. lib. 2. ref cap. 1.

11 Ordinem verò inquirendi contra
hæreticum defunctum invenies in Concil-
lio Constantiensis eff. 8. vbi damnatus fuit
Joannes Vvicleffus, & ejus memoria; &
prolixè relatum est, quomodò id factum
fuerit.

A N N O T A T I O N E S.

Vide tit. 18. de Cathol. Instit. & ibi notata num. 5. & sequen.

De filiis Hæreticorum. Titul. LXIII.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**œna aliqua pertransit ad filios hæ-
reticorum, & cur, nu. 2.
3 **H**æreticorum filii quicunque usque ad se-
cundam generationem ex linea pater-
na ab Ecclesiasticis beneficiis repellun-
tur, & 4. & 5. & 7. fallit in filiis re-
lapsorum, qui, antequam curia secu-
lari reliqui essent, Sacra menta peniten-
tiae, ac Eucbaristie receperunt, nu. 6.
8 **E**lectionis jure non privatur nepotes hæ-
reticorum.

- 9 **H**æreticorum filii, & nepotes privandi
sunt de beneficiis Ecclesiasticis, quæ
tantum consecuti fuerunt post paren-
tum hæresim.
10 **A**n filii nati priusquam parætes hæreti-
ci essent, pœnis sint afficiendi, & n. 11.
12 **F**ili, & hæredes audiendi, volentes pro-
bare innocentiam mortui; qui tamen
non pertinax mortuus sit, vel fuerit
plenè confessus.

De filiis Hæreticorum.

1 **A**D filios etiam hæreticorum
aliqua pœna pertransit,
quia eadem esse personæ
penè intelligitur, & quia
nulla magis acerba pœna
est, & quæ magis homines à facinoribus
deterreat, quam scire filios suos ob sua
ipsius malè acta affligendos, & pauper-
eate afficiendos, atque notandos infamia.
Scripsit quidem elegantè Cicero ad Bru-
cum: *Nec verò me fugit, quām sit acerbū, pa-*
rentum sceleras filiorū pœnis lui; sed hoc præ-
clarè legibus comparatum est, ut charitas li-
berorū amiores parentes Reipublicæ redde-
ret. Omitto sciens in eandē tentiā plu-
rima, quæ alibi fusus retuli. l. ult. C. de im-
pu. & aliis subf. l. isti quidē ff. quod met. caus.

2 **J**ure igitur, ac meritō hæreticorum
filii parentum bonis privantur, & infamia
notantur. Nam quemadmodum filii ho-
minum benè meritorum parentum meri-
tis nobilitantur, quamvis nihil ipsi fece-
rint, propter quod nobiles essent, ut civis

meus Seneca lib. 4. de beneficiis elegantè
disserit: sic è contrario malè meritorum
filii parentum scelere obscurantur, & in-
famia justè notantur; bona si quidem cor-
poris, & fortunæ à parentibus in liberos
naturaliter transeunt, & similiter mala, ut
Plutarchus tradit lib. de fera numinis vin-
dicta. c. vergentis de hæreti.

3 Ad hec filii hæreticorum usq; ad se-
cundam generationē ab Ecclesiasticis be-
neficiis, & publicis officiis repelluntur;
quod si secus fecerint, legibus Regiis pu-
blicatione bonorum puniuntur. c. 2. S. hæ-
retici de hæreti. lib. 6.

4 Coeterum benigna interpretatione
placuit, ut illi duntaxat hæreticorum filii
a beneficiis, & officiis arceantur, quorum
parentes Ecclesiæ unitati non fuerint re-
stituti, & ut secundus ille gradus separa-
tionis lineam tantum paternam compre-
hendat; per maternam verò lineam, ut ad
primū gradum, nec ultra pœna porrige-
tur. c. statutum 2. de hær. lib. 6.

5 Filios autem hoc loco accipimus, non tantum ex iustis nuptiis procreatōs; sed eos etiam, qui ex incēto, adulterino, nefario, aut quocunq; alio illicito complexū nati sunt; nec enim conditio eorum melior esse debet, qui majori odio digni sunt. *l. parentes. ff. de in jas vocan. glo. & omnes in dicto c. statutum. Covar. lib. 2. resolu. cap. 8. Gigas lib. 3. de crimine laſa. majestat. qu. 7.*

6 Sunt qui putant, filios, & nepotes relapsorum, qui antequam curiæ seculari relicti essent, Sacraenta pœnitentiæ, ac Eucharistiæ receperunt, supralcriptis pœnis non esse obnoxios; quia non videntur parentes eorum hæretici deceſſiſe; sed pœnitentes, & Ecclesiæ reconciliati; nam Sacraenta non conceduntur iis, qui extra Ecclesiam existunt; & hanc opinionem, utpotè clementiorem, jam olim ſecutus ſum. *c. super eo. c. statutum 2. de hereti. lib. 6. & ibi Domini. Lupus Senior tractatu de heresi. cap. 18.*

7 Sed nunc attentius consideranti contraria ſententia verior mihi eſſe videtur. Nam quod relapsis concedantur Sacraenta pœnitentiæ, atque Eucharistiæ, id non efficit, ut reincorporati ſint Ecclesiæ unitati, nec ut conſet, eos fuſſe emendatoſ, & ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiām recepiſſe: quæ omnia exigit conſtituſio Bonifacii VIII. Quod autem ea Sacraenta illis permittantur, propterea fit, ne in foro conſcientiæ claudatur Ecclesiæ gremium cuiquam redeunti; at quia forū exteriū non recipit illos, ſed curiæ ſeculari relinquit ut hæreticos relapſos puniendoſ; igitur eorum filii non eximuntur à pœniſ ante relatiſ. Et ut inquit Cicero Philippica 12.: *Poſteriorē cogitationē ſolent eſſe ſapienſiores. c. ſuper eo. c. ſtatutum 2.* ubi hoc ajuſt *Io. And. & Philippus Francus. c. de his de accuſa.* & quæ ibi traduntur.

8 Nepotes hæreticorum retinent jus eligendi, quia nō ſunt nominati electio‐nis jure priuati; & Pater hæreticus non ob‐eft filio Catholico in ſucceſſione avi pa‐terni. *l. cum pater. ſ. hæreditatem. ff. dele‐gat. 2. Cardi. Abbas, & Joan. Imola in c. ex‐communicamus. ſ. credentes de heretic. Do‐mini. & Fran. in c. 2. ſ. hæretici eodem‐tit. lib. 6. omnes in l. Gallus. ſ. & quidfi‐tantum. ff. de libe. & poſtb. Segura in l. co‐*

hæredi. ſ. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. num. 73.

9 Filii, & nepotes hæreticorum pri‐vandi ſunt beneficiis Ecclesiasticis, quæ conſecuti fuerunt poſt parentum hærefiſim; ſed non ſunt eis jure iplo privati; quia id nusquam ſancitum eſſe; nec illis beneficiis privandi ſunt, quæ poſſidebant, antequam parentes eorū in hærefiſim laberentur; quia nec id jure cauſetur *c. ſatis perversum.* & ibi *gl. & coeteri 56. diſt. Antu. Abbas, Imola, Anania, & Feli. in c. urgentis de heret. Ro‐ma. ſingul. 686. Gonſal. de heret. pravi. qu. 23. Covar. lib. 2. reſolut. cap. 8.*

10 Subdifficilis quæſtio eſt, an pœniſ ante relatiſ afficiantur filii nati priuſquā parentes hæretici eſſent? Hanc ego in Ca‐tholicis iſtitutionib; diſfusè explicavi. Nunc verò ſummatim eam attingam. Pri‐rimi quidem ajuſt, multique negant; & horum ſententia probabilior eſſe videtur, quia multis juribus filii natū ante crimen Patris eximuntur à pœniſ; & gravissimi authores plurimum referre ajuſt, utrum filius natus ſit ante crimen Patris, vel po‐ſtea; quæ acerbatim proferam brevitatis cauſa. *l. 2. C. de libert. & eo. libe. c. non im‐putatur. c. jam itaque 1. q. 4. Auguſtin. epi‐ſtola 75. & ſuper Deut. qu. 42. Concil. 13. Toleta. cap. 1.*

11 Nec obſtat Bonifacii conſtituſio, quæ quidem tota eſt in favorem filiorum, & in eorum odium retorqueri non debet; & quod ait: *hoc ſanè de filiis, & nepotibus hæreticorum, quia tales eſſe, vel tales deceſſiſe probantur; intelligendum eſſe;* non ideò vult, ſatis eſſe ad pœnas filiorum, quod parentes decadant hæretici, nec enim de hoc ulla quæſtio erat; ſed ea verba ſcripta ſunt ad conſtituendam differentiam inter illos, & alios, qui emendati ſunt, & Ecclesiæ incorpoſati; & verba illa indeſinita reſtringenda ſunt, & interpretāda per alia jura ſupra relata. *c. ſtatut. de heret. lib. 6.*

12 Filii, & hæredes audiendi ſunt, pro‐bare volentes innocentiam mortui. tunc demū, cum pertinax non deceſſit, vel plenè confeſſus. Nam utroque cauſa pro‐bationes ſupervacaneæ forent; quia perti‐nacem defendere non licet;

Nec eſt confeſſi cauſa tuendi rei, ut recte quidam cecinīt c. filii de heret. lib. 6. l. ulti. ſ. fin. ff. de ho. eorum l. ad proba‐tionem dominii. C. de proba.

13 Pater filium hæreticum exhæredare potest, & contra filius Patrem; ea enim est justissima causa exhæredationis, præsertim cum hæreticis bona non sint relinquenda; sed ea, quæ possident ab eis au-

ferenda sint; atque de hoc extat constitutio novella ab Harmenopulo relata in promptuario juris lib. 5. tit. 9. c. si quis Episcopus cum seq. de hæreti.

ANNOTATIONES.

Vide tit. 29. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata n. 7. & sequen.

De Sententiis. Titulus LXIV.

SUMMARIUM.

- 1 **S**ententia ut feratur, Inquisitores age-re debent cum Episcopo, vel ejus Vicario, cum præcesserint requisita.
2 Sententia condemnatoria quomodo for-metur.

- 3 In sententia Reconciliationis quid sit di-cendum.
4 Formula sententie contra relapsum que.
5 Sententie publicè legendæ.

De Sententiis.

1 **I**nquisitione criminum, ac totius causæ diligentí examinatione peracta, Inquisitores cum Episcopo, vel ejus Vicario, & cum peritorum consilio de sententia deliberabunt, ut Reus vel damnetur, vel absolvatur. c. ulti. de hereti. lib. 6. Clem. I. §. 1. eod. tit.

2 Sententia condemnatoria ita forma-bitur, ut in ea primùm dogmata ab ipso Reo asserta declarentur; deinde summarie acta processus referentur; ad hæc indura-tus ejus animus, & pertinacia, vel imper-fecta, & falsa poenitentia prodetur. Po-stremò sententia ipsa adiungetur; quæ Reum declaret hæreticum, & ejus bona publicata; & eum demum judicio secula-ri relinquit. Concil. Constantien. sessio. 15. Brunus lib. 4. de hereti. cap. 10.

3 Multi putant in sententia reconcilia-tionis non esse dicendum poenitentes illos fuisse hæreticos; sed hac formula ferendam esse: *Quia te invenimus per tuam confessio-nem, & legitimam probationem hæreticum fuisse; nunc autem saniori usus consilio, vis (ut afferis) ad unitatem Ecclesie puro corde, & fide non facta redire; ideo te in primis ab-jurata omni hæretica pravitate, juxta for-mam Ecclesie ab excommunicationis vincu-lis, quibus tenebaris astrictus, absolvimus: si tamen ad eandem veritatem ex corde redie-ris, & iniuncta tibi mandata servaveris.*

Archid. in c. ut commissi de hereti. lib. 6. & ibi Domini. in §. nec non Gonfal. de heret. pravi. que. 20. & alii alibi. Sed cum Ecclesiæ constet, illum fuisse hæreticum, ni-hil prohibet, quin talis fuisse declaretur; sed quia dicit se velle puro corde, & fide non facta ad Ecclesiæ finum redire, judi-ces absolvunt eum ab excommunicatione, atque ad unitatem Ecclesiæ restituunt; si ita est, ut afferit, quod absque ulla simu-latione convertitur; & ita instructione quadam continetur; & Joan. And. idipsū scriperat in d. c. ut commissi.

4 Formula sententie contra relapsum poterit ex illa lumi, quæ contra Hieronymum de Praga lata fuit in Concilio Con-stantiensi, hoc verborum tenore: *Sancta Synodus eundem Hieronymum, palmitem putridum, in vite non manentem, foras mit-tendum decernit; ipsumque hereticum, & in heresim relapsum, excommunicatum, ana-thematum pronunciat, declarat, damnat, & coetera quæ continentur sessione 21.*

5 Sententie autem legendæ sunt pu-blicè coram Clero, & Populo, & coram Judice seculari; & solet haberi prius ser-mo de fide Catholica ab aliquo egregio cōcionatore; & aliquot ante diebus actus ille à præcone divulgatur. Domi. & Fran. in c. ut commissi de hereti. lib. 6. Brunus lib. 4. de hereti. cap. 10.

A N N O T A T I O N E S .

Vide tit. 60. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata. nū. 1. & sequen.

De Appellationibus. Titulus LXV.

S U M M A R I U M .

- 1 **A** ppellare non possunt heretici convi-
cti. & quando possint, nū. 2.
- 3 Appellari debet ad Judicem superiorem.
- 4 Appellationes frivola, vana, & injustæ
- Explodenda, etiam frustratorie, & que
morandi causa interponuntur, nū. 5.
- 6 An heredibus hereticorū mortuorum cau-
sas defendantibus appellare liceat. nū. 7.

De Appellationibus.

1 **H**æretici planè convicti ap-
pellare non possunt, quia
tunc à poena legis provo-
carent, nec de facto judi-
cum, sed de legis iniquita-
te conquererentur. c. ut inquisitionis de hæ-
ret. lib. 6. l. 1. C. quorum appella. non recipi.
l. si qua pœna. ff. de verbo signif.

2 Coeterum ab interfationibus, sive
interlocutoriis sententiis appellare licet,
cum nondum constat, Reos hæreticos esse;
ut puta si ad subeunda tormenta, vel ad
aliam pœnam arbitrio judicum damnem-
tur; provocare quidem poterunt; quia
tunc non de lege; sed de arbitrio judicum
conqueruntur. Omnes in d. c. ut inquisitio-
nis. Henri. in c. si adversus. Anania in c. ver-
gentis. Feli. in c. ad abolendam de hæreti.

3 Appellantus autem est Judex supe-
rior, in Hispania verò tribunal Sanctæ In-
quisitionis, cui generalis Inquisitor præ-
est, Judex est appellationum, & causas hu-
jusmodi recognoscit, atque reformat. c. ut
commisi. & Inquisidores. c. per hoc de hæreti.
lib. 6. c. si delegatus. & ad eundem de offi. de-
lega. lib. 6.

4 Sed appellationibus frivolis, vanis,
& injustis, non est indulgendum. Nam, ut
Beatus Bernardus ait: *Qui non gravatus
appellat, liquet, quod aut gravare intendit,
aut tempus redimere; non est autem sufficiū
appellatio, sed refugium.* hæc ille lib. 3. de
consideratione ad Eugenium, c. cùm appel-

lationibus frivolis de appellat. lib. 6.

5 Non tantum appellationes frivola, id est quæ causam afferunt nec justam, nec idoneam, recipienda non sunt; sed illæ quoque sunt rejicienda, quæ frustratorie sunt, & morandi causa interponuntur. Ita- Appellatio-
que rectè Constantinus edixit, morato-
ries, & frustratorias provocationes, quæ
non tñm appellationes sunt, quæm ludifi-
cationes, non esse admittendas. l. tutor. ff.
de usuris l. 1. & l. 4. quorum appell. non re-
cipiam lib. 11. C. Theodos. c. quicunq; 2. q. 6.

6 Sed utrum heredibus hereticorum
mortuorum causas defendantibus appell-
are liceat? & cùm hæretici ipsi confessi,
aut planè convicti fuerint, sine ulla dubi-
tatione respondeo, hæredum appellationem
recipi non debere; quia nec provoca-
tio ipsorum hæreticorum audienda esset.
Nemo autem plus juris in alium transfer-
re potest, quæm ipse habet; & qui in jus
succedit alterius, eodem jure uti debet,
quemadmodum regulis juris traditur, c. fi-
lli de hæreti. lib. 6.

7 Ceterum si Reus ablens damnatus
fuit, aut hæredes probabilem causam pro-
vocandi habuerint; aequum est, ut eorum
appellationes in dubio etiam recipientur.
l. e jus qui delatorem. ff. de jure fisci. omnes
in lege secunda. C. qui testam. facere possunt,
& in c. ut debitus de appellat. Socinus Senior
conf. 300. lib. 2.

A N N O T A T I O N E S .

Vide tit. 6. de Catholicis Institutionib. & ibi notata num. 1. & sequen.

De Judicibus Secularibus. Titul. LXVI.

S U M M A R I U M.

- 1** **H**æresis cognitio ad solum Judicem Ecclesiasticum pertinet.
- 2** Judices secularares condemnare debent hæreticos deprehensoros, & declaratos ab Inquisitoribus; eorum enim officium

non in cognoscendo, sed in exequendo consistit, &c. 3.

- 4** An Judex secularis exequi debeat sententiam Inquisitoris, quæ sibi videatur iusta, & num. 5.

De Judicibus Secularibus.

1 **H**æresis cognitio ad Ecclesiasticum Judicem usque adeò pertinet, ut in qua^cunque parte judicii secularis ea quæstio inciderit, protinus ad Ecclesiasticum remittenda sit; quod & jure cautum, & omnium consensu receptum est. c. ut inquisitionis. §. prohibemus de hæreti. lib. 6. omnes in c. cum sit generale de foro competen. Masuerus in practica forensi, titu. de remissionibus, propositum. Hermas lib. 7. de instau. religio. cap. 16. Hesiodus lib. 2. contra Prologomena Brentii.

2 Sed quamvis Judices secularares de causa hæresis cognoscere nequeant, condemnare tamen, & punire tenentur eos, quos Inquisitores declaraverint hæreticos pertinaces, relapsos, aut impoenentes esse; eorum enim officium in hujusmodi causis, non in cognoscendo, sed in exequendo consistit. c. ut inquisitionis de hæretic. lib. 6. c. principes 23. quæst. 5. Brunus lib. 4. de hæret. cap. 14.

3 Tametsi autem non desint, qui putent Judicem seculararem non priùs teneri ad exequendam sententiam, quam ei de justitia processus, causa cognita, fides facta sit; eorum tamen opinio contra legem.

Pontificiam est, & communī consensu peritorum explosa, & usu etiam ejcta est; quia (ut ante dixi) Judex secularis merus executor est. c. ut Inquisitionis. §. prohibemus de hæreti. lib. 6. Jason, Decius, Purpur. & Orosius in l. magistratibus. ff. de jurisd. omnium judicum. Brunus lib. 4. de hæreti. cap. 15. Alberti. de assertio Catho. quæst. 25. num. 44.

4 Sunt qui dicunt, Judicem secularēm exequi non debere sententiam Inquisitoris, cū liquidō ei constaret esse injustam, & iniquam. Sed, cū acta Inquisitoris occulta nec videre debeat, nec verò possit: quo pacto ei liquidō constabit, sententiam esse injustam? nisi fortè cōsultor fuerit, quo solo casu consulere posset superiorem. Gonsal. de hæreti. pravita. quæst. 19. Alcia. in c. 1. de offi. ordina. num. 14. & 110. Brunus lib. 4. de hæreti. cap. 15.

5 Ac multò quidem minus cognoscere poterit secularis Judex, an sententia Inquisitoris sit nulla; quia nullam hujus Rei cognitionem habet, neq; defectus jurisdictionis invenire facile poterit in sententia lata cum Episcopo, aut ejus Vicario, & cum consilio juris peritorum, c. ut Inquisitionis. §. prohibemus de hæret. lib. 6.

A N N O T A T I O N E S.

Videtit. 36. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. 1. & sequen.

De Pœnis. Titulus LXVII.

S U M M A R I U M.

- 1** **P**œna hæretorum quæ.
- 2** Comburendi hæreticos antiquus mos.
- 3** Hæretorum contractus, & testamento nullius valoris.

4 Hæretici ab omnibus judiciorum actis, & ab omni Christianorum communicacione repellendi.

5 Hæretici perpetua infamia notantur.

- 6 Nobiles in hæresim incidentes, parisunt afficiendi cum infamizis.
 7 Sacerdotes hæretici defecrandi ab Episcopo, & privandi beneficiis Ecclesiasticis, & quomodo, nu.8.
 9 Heretici jurisdictionem habentes, privatur omni dominio; quod & Reges comprehendit.
 10 Suspecti vehementer, condemnari possunt arbitrio judicum poenitentiarum pecuniariis.
 11 Heretarchæ, atq; seductores durius puniendi.
 12 Comburendi publicè in conspectu populi,

- qui relinquuntur Judicis seculari.
 13 Domus, in qua conventicula hæreticorum fiebant, olim confiscabatur, nunc Ecclesie adiudicatur.
 14 Sed & si domus Catholicorum hominis sit, funditus evertitur, columna erecta, pretio tamen a fisco restituto domino dominus.
 15 Fingens se ministrum S. Officii, qua pœna sit coercendus, & nu. 16.
 17 Heretici non solum poenitentia temporalibus coercentur, verum etiam aternis.

De Poenis.

1 BI hæretici relictæ fuerint Judici seculari, protinus ab eo damnandi sunt ad ignem; ea enim pena, non solum Hispaniarum, atq; Siciliæ, verum etiam aliorum Regnorum legibus, & moribus jam olim sancta, & usitata est, ut multi juris periti prodiderunt in dict. c. ad abolendam. Areti. & Alciat. in l. 1. C. de sum. Trini. Bertran. conf. 212. lib. 2. Brunus lib. 5. de hæret. cap. 3. Corrasius lib. 3. Miscella. cap. 8.

2 Est verò antiquissimum, ut hæretici comburantur. Basilius quidam combustus Romæ fuit, ut Beatus Gregorius memorat lib. 1. dialogo. cap. 4. Anatolium hæreticum vivum igni combusserunt, auctor Nicephorus in Ecclesiastica historia, lib. 18. cap. 4. & alias Basilius hæreticus crematus fuit, auctore Zonara in imperio Alexii Comneni, & propter impiam, atq; sceleratam disciplinam Templarii concremati fuere, ut Petrus Crinitus, aliqui retulerunt.

3 Ad penas quoque hæreticorum pertinet, ut nec eorum contractus, nec testamento robur habeant, nec ex testamento quipiam accipere queant l. Manichæos. l. Arriani. C. de hære. c. si quis Episcopus c. in eos eo. tit.

4 Item hæretici ab omnibus judiciorum actis, quin etiam ab omni communicacione Christianorum repelluntur. c. alieni. c. non potest. 2. q. 7. l. quoniam. C. de hæreti. c. ulii. eodem tit. lib. 6.

5 Præterea hæretici perpetua notantur infamia, ut potè Deo infideles. c. infames

6. qu. 1. Authen. Gazaros. C. de hæreti.

6 Hinc est quod si nobiles in hæresim incident, ut viles, & infames poena plebeiorum sint afficiendi, vt pares cœteris sint, quibus pares sunt in dogmatis pravitate: & quos par facinus coinquinat, & equat, utrosque similis pena comitetur. l. si quenquam. C. de Epis. & Cler. l. 49. tit. 4. lib. 16. C. Theodos. l. 1. tit. 27. lib. 9. eiusdem.

7 Sacerdotes hæretici defecrandi iunt ab Episcopo coram omni Clero, & Populo, detractis insignibus militiae sacræ, convocatis Abbatibus, & aliis Religiosis viris. c. 1. de hæreti. lib. 6. c. degradatio de poenitentia eodem lib. Conc. Trident. sess. 13. cap. 4.

8 Defecrati autem, privandi quoque sunt beneficiis Ecclesiasticis, & honore, ac dignitatibus; sed requirendi iunt ad hanc privationem, sive declarationem Episcopi diocesani. c. ut commiss. S. privandi de hæreti. lib. 6. Jo. Bern. in pract. cap. 106.

9 Item hæretici privati sunt omni dominio, & jurisdictione, & eorum subjecti ab eis liberati sunt; quod & Reges, & alios Rerum dominos compræhendit. c. ult. de hæreti. Alfon. lib. 2. de justa hæreti. punit. cap. 7.

10 Vehementer suspecti condemnari possunt arbitrio judicum poenitentiarum pecuniariis. Nam si damnari queunt ad remos, ad carcerem, ad tormenta, ad purgationem, aut abjurationem; eodem arbitrio multò magis condemnari possunt ad penas pecuniarias, quod & usu quotidiano receptum est. c. accusatus. S. Sacerdotes de hæreti. lib. 6. c. si vos, & ibidem. 26. q. 5. Car. & Imola in clem. ult. in fine de hæret. Gonsal. de hæ-

*de haret. qu. 8. Covar. lib. 2. resolut. cap. 9.
Joan. Bernar. in præct. cap. 134.*

11 Hæretarchæ, atque seductores durius puniendi sunt; quia plus quam ali delinquent; quod in Apoc. cap. 19. perspici potest: ubi seductores vivi miseri sunt in stagnum ignis ardoris sulphure; cœteri vero occisi sunt gladio. *l. quoniam multa. C. ad leg. Jul. de vi. Brunus lib. 1. de heretic. cap. 4.*

12 Relicti seculari judici, publicè in conspectu populi comburendi sunt; quia, ut civis meus Seneca lib. 3. de ira inquit: *Animadversiones, quò notiores sunt, plus ad exemplum, emendationemq; proficiunt. Scelestorum quidem supplicia ideo manifeste cū. Etis ostenduntur, quoniam vindicta cum ratione inficta officium est, alios per aliorum animadversiones compescere, atque cobibere, ut est apud Plutarchum libro de sera numinis vindicta.*

13 Domus autem, in qua conventicula hæreticorum siebant, olim quidem si. co vindicabatur, ut multis constitutionibus Codicis Theodosiani continetur sub titulo *De his, qui super religione contendunt; sed plurimis legibus posterioribus domus illa Ecclesiæ Catholicæ adjudicatur. l. 3. l. Ariani. l. quicunque C. de hereti. Constat. novella 132. & 1.33. l. 42. l. 44. l. 47. l. 56. C. Theodos. de his, qui super relig. contem.*

14 Hodie vero si domus illa hæretici erat, cum aliis ejus bonis publicatur; sed & si hominis Catholicæ sit, nonnunquam tamen evertitur funditus, columna ibi erecta, in qua scripta sit causa, propter quam diruta fuerit, ut qui eam viderint, commoneantur, ac deterreantur; sed pretium domino domus restituendum est à fisco. *Josue. 7. Numeri. 16. c. denique. S. turib.*

l. 4. 7. q. 1. confert l. Lucius ff. de evictiōni. l. si quis sepulchrum de relig. & sump. fune.

15 Quæsitum fuit, qua poena coercendus esset is, qui ministrum Sancti Officii esse finxit, ut aliquem oppimeret, spoliareret, vel eluderet? Julius Paulus lib. 5. receptarum sententiarum, titulo ad legem Corneliam testamentariam; *Qui insignibus, inquit, altioris ordinis utuntur, militiamque configunt, quo quem terreant, vel concutiant; humiliores capite puniuntur, bo-*

nestiores in insulam deportantur. 16 Modestinus ait: *Qui se pro milite gessit, vel illicitis insignibus est usus, vel fulso diplomate vjas commeavit; pro admissi qualitate gravissime puniendus est.* Itaque solent impostores isti flagellis cœdi, aut condemnari ad remos, aut alia iusta coercitione puniri; jubebuntque judices, ut ablati restituant. *l. eos. ff. de falsis. l. 1. de abi-geis. l. 1. de concussio. l. pen. de crim. stellio-natus.*

17 Demùm hæretici, non solum pœnis temporalibus coercentur, verum etiam aternis. Nam hæretico, qui Ecclesiæ non tenet unitatem, neq; baptismus, neq; eleemosyna, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem; quia extra Ecclesiam non est salus, nec est particeps divinæ charitatis, qui hostis est unitatis, quemadmodum Origenes, Cyprianus, Augustinus, Isidorus, & ceteri omnes tradunt. *c. firmissi nō de hæreti. c. alienus. c. ubi sanæ fides cum seq. 24. qu. 1. Origenes lib. 1. in Job. col. 9. Cyprianus epist. ad Juba in unum prope finem. c. si quis à Catholicæ 23. q. 4. Isidorus lib. 1. de summo bono. cap. 20. Aug. lib. de fide ad Petrum cap. 39. & epistola 50. & 152. & libr. de vera, & fab- sa pœnitentia cap. 12.*

ANNOTATIONES.

Videt tit. 46. de Catholicis Institutionibus, & ibi notata nu. 1. & seq.

FINIS.

LAVS DEO OPT. MAX.

JACOBI SIMANÆ EPISCOPI PACENSIS POSTMODUM ZAMORENSIS,

*Rimba
superiori
zus, ibidem illa*

ADNOTATIONES IN ZANCHINUM Cum animadversionibus in Campegiū.

DIFBUS superioribus prodiit in publicum liber ZANCHINI, DE HÆRETICIS, CUM ADDITAMENTIS CAMILLI CAMPEGII : OPUS QUIDEM UTILE AD PUNIENDOS HÆRETICOS, & in quo, non ut Martialis de alio libro scripsit.

*Lib. I. Epig.
61.*

Sunt bona, sunt quedam mediocria sunt mala plura.

Sed si fortè sunt mala quedam, & mediocria multa, sunt bona plura.

In eo tamen libro quedam mihi visa sunt animadversione digna, quæ adnotare constitui, ne quempiam decipere queant.

C A P. I.

Zanchinus capite octavo rectè docet. *Inquisitorem sine Episcopo, & contra Episcopum sine Inquisitore non posse diffinitivam sententiam in causa hæresis proferre.* Sed Camillus addit: *acciendum id esse, ut condemnare alter solus non possit; sed tamen absolvere solus possit: adiicitq. multos juris peritos respondisse, abjurationem fieri posse coram solo Inquisitore, & ipsum solum sine Episcopo absolvere posse ab iurâtem, & ei pœnitentiam imponere.* Sed quamvis ea opinio multorum fuerit, & argumentis probabilibus fulciri queat: mihi tamen contraria sententia, quæ multis quoq; placuit, verior séper visa fuit. Nam legislatoris mens verbis ejus non repugnans manifestè vult, hujusmodi causas Episcopi, & Inquisitoris sententia simul terminari, ut ejuidem labis indago solemnius, diligentius, & cautilus peragatur; quia magis integrum erit amborum judicium, quam unius; quòd si solus alter duro, sive arcto carceri Reum-

tradere, & tormentis exponere sine altero nequit; quantò minus alter solus absolve-re poterit? cui, quod minus est, denegatur; majora cōcessa esse putabimus? per tormēta pervenitur ad condemnationem, vel ab-solutionem; & qui torquere non valet, is absolvendi potestatem habebit? adde quòd ideo simul convenire debent Episcopi, & Inquisitores, ut collatis sententiis, ea, quæ melior sit, eligatur; quid autem si deterior sit absolvantis sententia? quid si damnare velit Episcopus eum, quæ Inquisitor absolvit? quid si Episcopus solus absolvere velit nocentem? nunquid hæresis erit impunita? melius ergo, atq; tutius erit, ut ambo simul innocentem absolvant. Prætero, quòd sententia, qua pœnitens, aut vehementer suspectus abjurare cogitur, & ea, qua damnatur ad pœnitentiam agendam, condemnatoria est, non absolutoria; ea igitur ab altero solo proferri nequit. *clem. I. S. I. de hereti.*

N O T Æ.

Hæc negativa sententia cum Simanca hodie tu-tior censetur, & quicquid servari dicat in Hispania Ledoric. à Paramo de origin. S. Inquisit. lib. 3.

quaest. 4. Rubr. de expedit process. nu. I. in fin. certè in Italia usus quotidianus docet quòd etiam in absolutoria sententia semper Inquisitor, & Ordinarius

vitis convenient; & quod, præter sponte comparentes, nullus sine illis ad abjurationem admitti-

tur. Vide *Caren. de Off. S. Inquisit. part. I. tit. 4.*
de Episcop. §. 2. nu. 10. 13. & 14.

C A P. II.

CAmillus Campegius, vir doctus, Theologus, & Inquisitor Apostolicus, quod quidem in Italia fieri aliter nequit; nam in Hispania juris periti eo munere recte funguntur, ut alibi ostendimus. Camillus (inquam) secutus quorundam juris peritorum opiniones, nonnunquam cum eis errat, non tam sua, quam illorum culpa, qui juribus, aut rationibus niti debuerunt, non autem opinionibus falsis; Ille quidem in caput Zanchini nonum ait: *socio criminis fidem non esse habendam, nisi tortus fuerit;* quæ opinio neque jure, neque ratione probatur, itaque satis erit ad eam

confutandam, si dicatur, ejus assertores sine lege, ac sine ratione loqui; adde quod plus credendum est spontaneo testi, quam coacto; sapè enim cogit mentiri dolor, persertim cum testis de certa persona interrogatur, quod magis suggesterentis, quam interrogantis est, & qui torquetur, ea dicere cupit, quæ scit torquentem audire velle, & quibus dictis cesseret cruciatus, ut luculentius in meis Catholicis institutionibus dixi, sub titulo de tormentis; denique torquendus non est particeps criminis, cum vera dicit sine tormentis.

N O T Æ.

Non est mirum Camillum Campedium assuisse socio Criminis fidem habendam non esse, nisi fuerit tortus; cum sit Criminalistis Omnibus vulgatissima Regula Depositionem Socii Criminis nullum afficere, nisi sit cum juramento, & tortura confirmata. Quicquid autem sit de hac Camilli opinione, quam erroneam hic vocat Simanc; certum est quod pro se non parvos habet Auctores, &

olim in supremo S. Romanæ Inquisitionis Tribunalis inter Eminentiss. illos Generales Inquisidores fuit controversa, teste *Hieronymo de Federicis resol. Crimin. 62. per tot.* Hodie illam nec laudant, nec vituperant DD. sed uniuscujusque Tribunalis consuetudinem esse sequendam docent. Vide *Caren. qui supra de Off. S. Inquisit. part. 2. de sortileg. tit. 12. §. 18. nu. 234.*

C A P. III.

NON satis quidem peripcio, quam obrem factum sit, ut criminum tractatus (in quibus, de vita, de fama, deque omnibus Reorum bonis agitur) non à jure consultis celeberrimi, sed à juris peritis quibusdam editi sint, qui non via, & ratione, sed inquis consuetudinibus ducti, alii alios secuti, errare perniciosè solent; hi autem (ut jam ante dixi) post se Camillum traxerunt, qui eodem in loco, paulo post, inquit: *non esse faciendam ante torturam indiciorum copiam Reo, si ille fuerit ma-*

le vita, & fama; quod quidem contra iura Divina, & humana indignissimè assertur; cur enim defensionis facultas denganda est homini infamato, cum neque diabolo esse negandam, quidam juris peritis non imperite dixerit? præsumetur (fateor) contra tales hominem potius, quam adversus alium, qui bonæ existimationis, & vitae sit; sed interim nulli est inferrenda injuria. *I. defensionis C. de jure fiscale lib. 10.*

N O T Æ.

Ratio, quam hic contra Campegii sententiam, assert Simanc. validissima certè videtur, & quæ responsionem haud admittat; Præsumpto enim, quamvis validissima sit, & maximè urgeat, Defen-

sionum facultatem adimere nequit. Vide *Gundisalv. in tratt. de heretic. quæst. 1. nu. 8.* qui Simancæ favens, juxta illius intentiam ex communione consuetudine servari testatur.

C A P. IV.

EST & aliis error ibidem relatus ab eodem Camillo, dicentium: *non est dandam indiciorum copiam Reo non petenti;* leges verò non ita loquuntur; sed in primis vetant, ne quid contra inauditum

hominem, ne quid in dicta causa disfinatur; ne quis damnetur, antequam locum defendendi accipiat ad abluenda crimina; damnari autem ad subeunda tormenta, quæ solent esse amariora morte, res est mo-

men-

menti maximi; ad hæc Reus ipse defensionibus renunciare nequit, & si non defendatur, curare tamen Judex debet, ne

indefensus damnetur. c. I. de causa posse factorum 25. gl. in l. pactum inter heredem. ff. de pactis. l. si non defendantur. ff. de pœn.

N O T A E.

Vtus his, quæ hic docet Simanc, conformis, quæ receptum esse in supremo totius Christianæ Republicæ S. Inquisitionis Tribunal Romano tradit

Farinac. de heresi quest. 185. §. 14. num. 211. adeò hanc ejus doctrinam corroborare viderit, ut nullus ambigendi locus imposterum esse possit.

C A P. V.

SED & si vera esset opinio illa, quæ, ut mihi quidem videtur, crudelis est, & fallax; qualem eam esse putabimus, quam idem Camillus statim memorat; ait enim: *non esse Reo dandam indiciorum copiam, cum eam simpliciter petit, nec dicit, qualem defensionem facere intendit; sed tantum probare velle illa indicia esse falsa;* quomodo Reus offerre potest specialem defensionem ad

diluenda indicia, quorum copia ei denegatur? nunquid cogendus est divinare? & quid amplius dicere potest, quam se esse paratum ad probandam indiciorum falsitatem? profectò ejusmodi opiniones, quibus perniciè auferuntur defensiones Reorum, è tribunalibus omnibus explodendæ, atque ciiciendæ sunt.

N O T A E.

Notatu digna sunt & quæ hic pro constitutione opinionis à Campegio adductæ, tradit Simanc;

adeò enim valida sunt, ut omnem responcionem excludant. Vide Farinac. loco nuper cit. nu. 220.

C A P. VI.

ACne in singulis confutandis morer, acervatim alia referam; scribit post alios Camillus alias exceptiones antecedentibus similes scilicet: *non esse Reo exhibendam indiciorum copiam, cum ex forma statuti per Inquisitionem proceditur; & cum denunciat crimen Syndicus, vel Officialis, & cum timetur de subornatione testimoniis, vel de periculo eorum; & cum proceditur ex mero officio; & cum receptis sunt testes ad curia informationem; postrem cum Reus contumax*

presentiam suifacit; quæ omnia tam evidenter sunt iniqua, & falsa, ut ea retulisse, confutasse sit; quid enim causæ, in quocum illorum asserri potest, cur auferatur defensionis facultas contra Divina, & humana jura? quod si periculum immineat, nomina testimoniis occultari poterunt; si vero crimen sit notorium (nam & hunc casu omiseram) non ad tormenta, sed ad condemnationem pervenientum est.

N O T A E.

Nota quod Defensionum facultas est adeò rationabilis, & æqua, ut nullus casus penè possit occurrere, ubi absque injustitia, & crudelitate sit deneganda; & quamvis in notorio crimine, ut hic etiam notat Simanc; doceant DD. denegari posse, observa hoc universaliter verum non esse; sed

tantumodo procedere in criminis adeò notorio, ut nullatenus defensibile sit; si etenim aliquo modo defendi posset, non rictate non obstante, defensiones, & Indiciorum copiae denegari non possent, ut bene adnotavit Carer. in tract. de Haret. nu. 131.

C A P. VII.

MIror autem Camillum virum dotum in ea opinione fuisse, ut putet, ex probationibus in Inquisitione generali receptis, absq; nova repetitione posse quempiam damnari de heresi. Nam & si contra aliquem infamatum inquisitio specialis fiat, damnari tamen non potest, nisi te-

stes repetantur, & copia testimoniorum Reo detur, & locum accipiat ad crimina diluenda, ut plenius in Catholicis meis institutionibus disputavi; nec illud verum est; quod ibidem scribit; *ad unius testis dictum torqueri Reum posse;* nisi & alia concurrant, quæ in Enchiridio quoq; retuli.

N O T A E.

Argumentum hoc Simaneæ contra Campegiū de majori ad minus evidenter concludit, ut patet.

C A P. VIII.

Zanchinus cap. ro. inquit: *captus pro hæresi, fugiens, vel attentans frangere carcerem, pro convicto habetur, ut tanquam hæreticus damnetur;* & inibi Camillus ejus opinionem approbat; sed in primis considera, opinionem hanc nec Pontificia lege, neq; Civili probari; quod si vera esset in aliis criminibus, quæ quidem valde dubia est; in crimen tamen hæresis locum habere non potest; tum quia de salute animarum præcipue in ejus punitione tractatur; tum etiam, quia hæretico resipiscenti ignoscitur, quod in cœteris criminibus non sit; ad hæc, si fractior carceris non est hæreticus, veniam petere nec debet, nec potest, & tamen damnaretur

propter præsumptionem quandam, ex qua nihil minus consequitur, quam hæresis: quid enim commune habet cum hæresi effractio carceris? quis hoc argumentum admittat; fugit carcere fracto, ergo hæreticus est? cum potius sit interpretandum, fugisse illum carceris tædio, vel metu falsorum testium, vel propter naturalem libertatis appetentiam, cuius avidum hominem ipsa natura fixit; jure igitur, ac merito ea opinio damnata, & è Sacris Tribunalibus ejecta; punitur autem effractor carceris poenis arbitrariis pro criminis qualitate, causa hæresis in suo statu manente.

N O T A E.

Ad infirmandam Zanchini, & Campegi sententiam validissima quidem est hæc ratio, quod scilicet propter præsumptionem quandam, ex qua

duntaxat consequitur hæresis, iste sic fugiens damnaretur; quod nullatenus est concedendum. Vide Tit. de Cathol. Inst. 16. nū. 23. & ibi notata.

C A P. IX.

Addit mox Zanchinus: *de eo, qui erat detrusus in carcerem, seu Monasterium ad pænam, seu pænitentiam peragendum & aufugit, seu tentavit fugam, ita quod non stetit per eum: nulla est dubitatio, quod pro hæretico possit damnari: haec tenus ille; quam opinionem alibi planissimè confutavi. Omnes enim, qui eam sequuntur, ne-*

cesserunt, ut fateantur, talem fugitivum non incidere in hæresim sola fuga; sed ut plurimum esse impenitentem, quod si voluerit pænitentiam peragere, & alias pœnas arbitrarias, pro culpa fugæ impositas, subire, atq; eum rectè poeniteat: damnari quidem tanquam hæreticus impœnitens nequit.

N O T A E.

Hæc est genuina ratio, qua sententia contraria falsitatis convincitur, quia faciliter ex tali fuga cum in hæresim fugiens non incidat, non Relapsus,

sed ad summum Impœnitens est dicendus. Vide notata ad num. 25. Tit. 16. de Cathol. Instit.

C A P. X.

Camillus in cap. 11. Zanchini multa congerit super quæstione, an propter solam famam possit quispiam torqueri; quam nos in catholicis institutionibus planè resolvimus; addit tamen, nihil referre, an quis de hæresi diffamatus fuerit apud graves, & bonos testes, an apud infames, & viles, quantum attinet ad purgationem indicendam; quod ratione, ac jure probare nititur; ratione, quia si tales testes admittuntur ad probandam hæresim, à fortiori suf-

ficiunt ad probandā infamiam; lege quoque Pontificia probari videtur: Nam Innocentius III. constituit, purgationem esse indicendam, quamvis infamia fuerit ab æmulis orta. c. in fideicom. de hæreti. lib. 6. c. accedens de purgat. cano.

Sed hæc opinio dura est, ut rectè Camillus ipse dicit, & ut mihi quidem videtur, injusta est, & falsa. Nam ad probandam hæresim admittuntur excommunicati, & socii criminis in defectum aliarum proba-

tionum; ad probandam verò publicam infamiam deesse non poterunt testes meliores; alioqui non admodum nocebit viliū, & infamium opinio, atque testimonium; præsertim cum infamare voluerint hominem probum, & qui sit existimationis bonæ; leges autem semper plus bonis testibus, quam improbis tribuunt, & originem famæ considerant, ut non à malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis orta

fit. c. qualiter 2. de accus. l. 3. §. 1. ff. de test.

Nec obstat lex Innocentii, quia non de fama criminis, sed de infamia defectus loquitur; nec ait, æmulis esse credendum, sed quod Reus dicebat, famam ab æmulis ortam esse; & summus ipse Pontifex nihil æmularum testimonia curat; sed publicam notam, quæ proculdubio probanda erat, non aliis testibus, quam fide dignis. c. ag-
cedens de purgat. cana.

N O T Æ.

Argumentum Zanchini: *Testes infames, & viles ad hæresim probandam admittuntur; ergo à fortiori ad probandam infamiam debent admitti, non valet, quia, ut dicit Simanc. ad probandam Infamiam,*

non defunt testes meliores, sicuti defunt, cum ad probandam hæresim admittuntur testes Infames. Sit paritas in utroque; & tunc argumentum valebit, Vide nu. 7. tit. 56. de Cathol. Instit.

C A P. XI.

Zanchinus cap. 13. in ea opinione cum multis est, ut cum generaliter inquiritur, si plures testes singulares testimonium contra aliquem dixerint, quod Reus ille damnari possit talibus testimoniis. Sed hæc opinio falsa proculdubio est: quid

enim refert, an sit generalis Inquisitio, vel specialis? cum utroq; casu testes singulares sint; & ne repetam ea, quæ prolixius in hoc errore confutando in institutionibus Catholicis, & in Enchiridio scripsi, ad eos libros lectorem mitto.

N O T Æ.

Ridiculum asserere quenpiam esse posse hæreticum in Genere tantum, supra dixit de Cathol. Instit. tit. 64. nu. 72.

C A P. XII.

Idem Zanchinus cap. 16. inquit: *Clericum hæreticum pœnitentem, ab officio, vel beneficio deponendum non esse, sed ad tempus posse suspendi;* hæc opinio est evidenter falsa, & multis legibus contraria; Nam & clerici gravus, quam laici delinquent,

& severius puniendi sunt, bonis omnibus ipso jure privati. c. accusatus. §. ulti. c. ut commissi. §. privandi de hæreti. lib. 6. c. ad abolendam c. excommunicamus. §. credentes. vers. si verò Clericus eod. tit. lib. 6.

N O T Æ.

Est Clericus hæreticus, etiam si pœnitent, ab Officio, & Beneficio deponendus de lice; sed ex misericordia possunt Iudices, qui recipiunt, ad ho-

nores quoque, & dignitates restituere. Vide Farinac. de hæreti. quæst. 193. §. 3. nu. 66.

C A P. XIII.

Camillus in cap. 22. glosam quandam seclusus inquit: *hæreticum eum esse, qui contradicet Catholicam prædicat, licet quod dicit, verum esse non credat; quamvis autem ex propria definitione ille non sit hæreticus, cum errorem intellectus non habeat, attamen Ecclesia eum pro hæretico habere, quinimo tanquam dogmatistam severissime punire debet, quippe cum magis peccare videatur is, quis sciens alios decipit, quam qui,*

Op̄ ipse deceptus erat. Vidi ego causam cuiusdam, qui mulieri persuadebat tactum libidinis non esse peccatum, idque illam docebat, & jure jurando confirmabat, qui postea comprehensus dicebat, se id non credidisse, sed manifestam esse causam, propter quam errorem illum affirmabat, mihi autem videbatur, eum puniendum tanquam dogmatistam, quia doctus erat, & ignorantes decipiebat: & quia Pontifi-
cia

cia lex ait : *hæreticos esse eos, qui aliter sentiunt, aut docent, quam Sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat, c. ad abolendam;* ergo iatis est alteram partem alternativæ, sive disiunctæ orationis veram esse; præterea hæretici multi vel propter vanam gloriam, vel odio aliquorum, vel propter voluptatem, vel propter nefarium lucrum, opiniones hæreticas gignunt, scientes eas esse falsas, quod evi-

dētius est; quam ut probatione indigeat; idq; *vetus, & antiquum est, non solum* inter Christianos, sed inter Ethnicos etiā, unde illud Martialis lib 4.

Nulos esse Deos, inane Cælum

Epig. 17.

Affirmat Selius, probatq; quod se

Factum, dum negat hoc, videt beatum.

Et non ideò minus hæretici verè sunt, & ut hæretici puniendi.

N O T Æ.

Ideò verè hæreticus est, qui contra Fidem Catholicam prædicat, quamvis quod dicit esse verum non credat; quia sibi ex suo arbitrio doctrinam

eligit falsam. Vide num. 2. & 4. tit. 31. de Cathol. Inst. & ibi notata.

C A P. XIV.

Scribit Zanchinus cap. 25. quod bodie de necessitate habet Episcopus, & Inquisitor redeuntibus ad finum Ecclesiæ facere gratiam, & dimittere bona; quia ex quo recipiuntur, bona non sunt eis auferend. I.; Evidem vix adduci possum, ut credam, hæc fuisse verba Zanchini; quomodo enim vir doctus, qui paulò ante veram doctrinam scripsit, mox sibi ipsi, & juribus vulgatis contrarius, errorem hunc tradere potuit? Bona hæreticorū ipso jure sunt confiscata; quo igitur pacto Episcopus, & Inquisitor bona publicata condonare queunt? Summus Pontifex, plenitudine potestatis utens, constituit (ut audio) ut in Italia non auferantur bona hæreticis poenitentibus. Sed Judices inferiores extra Italiam jura communia servare tenentur; addo quod magis timetur bonorum publicatio, quam cœteræ punitiones, præ-

sertim ab hæreticis, qui carnales sunt omnes, & rebus temporalibus affixi; quisim sum quidem est, ut eis, qui se deferunt, & sponte priusquam delati sint, ad Ecclesiæ redeunt, bona donentur omnia; Sed qui comprehensus, & in carcerem conjectus, post multa perjuria (ut fieri solet) coactus, & convictus, ne bonis privetur, se velle poenitere ait: profecto indignus esse videtur tanta clementia, & impunitum ferè manet hæresis crimen.

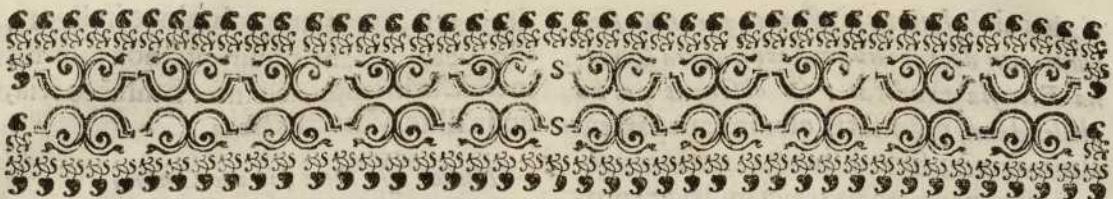
Hæc breviter, & cursim in eo libro notavi: non quod velim in opere alieno ingeniosus videri; sed quod ea ferè omnia, libris editis, aliter ipse tradideram; atque ea quidem ipsius Camilli censuræ in primis subiicio; quem doctum, & candidum virum esse non dubito; & ut Religiosum, & Inquisitorem Apostolicum diligo, & in pretio habeo.

N O T Æ.

Mos in Italia condonandi hæretico poenitenti bona confiscata, ex quadam generali consuetudine tantum ortum duxisse docet *Carena de S. Off. p. 2. tit. 2. §. 1. nu. 9.* Quare Zanchin, fortasse juxta

hanc Italix consuetudinem, & juxta S. Inquisitio- nis benicitatem locutus, hoc protulit, quod stu- pens hic carpit Simanc.

F I N I S.

JACOBI SIMANÆ EPISCOPI PACENSIS POSTMODUM ZAMORENSIS, DE PATRE HÆRETICO.

Uæstio vehemens est, utrum filius Patrem occultum hæreticum accusare, vel judicibus prodere teneatur; hinc movet Religionis zelus; inde retrahit pietas in parentes. Prodendi hæretici sunt; Sed parentes nimium venerandi, & si enim qui spiam Catholicus sit, sed filius est, & si amans Deum, sed carnem portat, & si promptus fide, attamen pius in parentes, & si zelo Divinæ Religionis fervet, sed & paternæ affectionis vinculo tenetur; & ut Portius Latro ajebat: *natura jura sacra sunt*. Quas ob causas aspera, & inexplicabilis hæc pugna videri potest; in qua quidem, ut alicubi Fabius inquit, *ratio, velut inter bonos deprehensas copulo hæret in dubio*.

1 Plerique putant, filium Patris indicem esse debere, maximè cùm Pater familiam, ut assolet, subvertit prava doctrina; hoc asserit *Alexander Ales in 3. parte summa, præcepto 4. quest. 33.* & *Henricus in idipsum præceptum serm. 5.* quibus subscribit *Joannes Lopus in c. per vestras §. 75.* & *Alfonso Castrensis docet idem lib. 2. de justa hæreticorū punitione cap. ultimo:* quod etiam *Thomas Cajetanus ait, in Deuteronomium cap. 13.* & novissimè *Martinus Navarrus in c. inter verba laudantium 11. quest. 3.*

2 Comprobari potest hæc opinio plurimis argumētis prima fronte fortissimis: quæ jam commemorare nec alienum fuerit, nec prorsùs inutile: ac primū in confesso est, hæreticum hominem judicibus esse protinus indicandum, saltem fra-

terna correctione præmissa, & ut quidam putant, adhibitis prius vno, vel duobus testibus, juxta ordinem illum à Salvatore nostro præscriptum, apud *Matthæum cap. 18.*

3 Ad hoc fulciri potest hæc opinio legge illa Deuteronomii cap. 13. qua planè præcipitur, ut impius occultus accusetur, & indicetur, etiamsi frater, filius, uxor, vel amicus sit; itaq; ut inde colligit Cajetanus, si filius est accusandus; ergo & Pater; quandoquidem plus filius à Pater, quā Pater à filio diligenter solet; unde id quoque relinquitur, omnem consanguinitatem, affinitatem, & amicitiam propter Deum contemnendam esse.

4 Confirmat hanc sententiam Philo ille doctissimus, in libro de victimis offendentibus, dicens: *si quis sumpto prophetæ habitu, ac nomine, correptum se Divino spiritu simulet, atque ita ad externorum deorum cultum invitet; cavendum est, ne quis decipiatur à personato propheta. Magus enim, non vates est, qui quoniam mendacia commentus est, & falsa oracula, etiam si frater, aut filius, uxor, aut filia, familiaris, aut amicus sit, si per speciem benevolentiae seducere te ad impietatem suam studeat, necandus est tanquam hostis publicus, sine respectu privatae necessitudinis, & bortatio illius preferenda est ad omnes pietatis amatores, qui absque mora in scelestum irruent, rati sanctitatis officium, tales hominem occidere;* debet enim esse nobis unica familiaritatis, & amicitiae tessera, Deo placendi studium, & dicendi, faciendiq; propietate omnia. Cœterum Cognationes, sive, ut quidam vocant, con-

confanguinitates descendentes à communibus majoribus, tūm affinitates quæstæ per conubia, reiiciendæ sunt; si non ad eundem finem properant, honorem Dei videlicet, quod est omnis conjunctivæ benevolentia vinculum insolibile; nam talibus non deerit Cognatio sanctior, & honestior; attestatur mibi lex ipsa, quæ naturæ placita, & virtutem servantes, filios Dei nominat, dicens: filii estis Domino Deo vestro: mirum ni, quia sicut pater dignatur eos sua cura, & providentia, quæ cura tantum ab humana differt, quanto Creator ipse major est hominibus.

5 Huc etiā pertinet illud Moysis contra idololatras (quod in Exodo traditur cap. 32.) occidat unusquisq; fratrem, & amicum proximum suum, de quo loquens Ambrosius inquit: quod occidi fecit à proximis proximos Moyses, filios à parentibus, à fratribus fratres, præceptum evidens, quia præferenda est religio necessitudini, pietas propinquitati; ea est enim vera pietas, quæ præponit Divina humanis, perpetua temporalibus.

6 Præterea evidentissimum est, longè magis diligendum esse Deum, quam patrem; & relinquendum, & odio habendum esse patrem terrenum, propter Deum patrem nostrum; qui in cœlis est; unde in Deuteronomio cap. 33. legitur: qui dixit patris suo, & matris uæ nescia vos: hic custodierunt eloquium tuum domine, & pactum tuum servaverunt, & apud Matth. cap. 10. Salvator noster inquit: non veni pacem mittere, sed gladium; veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam: & paulo post ait: qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus: & apud Lucam cap. 14. si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

7 Deinde Divus ille Hieronymus frequentissimè opinionem hanc secutus esse videtur. Nam ad Heliodorum scribens, illi suadens, ut in monasterium iret per calcatum, inquit, perge patrem: solidum pietatis genus est in hac re esse crudelē, & in epistola ad Marcellam de ægrotatione Blesillæ, ita post alia scribit: sepultura non datur patri, & pietatis genus est impium esse pro Domino, & in opere adversus errores Joannis Hierosolymitani: Ego si patrem si matrem, si germanum adversus Christum

meum audivissem ista dicentes, quasi rabidi canis blasphemantia ora lacerassem, & fuisse in primis manus mea super eos: qui diligit patrem, aut matrem super Christum, non est eo dignus. Postremò, in caput Matthæi decimum inquit: ama post Deum patrem, ama matrem, ama filios: si autem necessitas venerit, ut amor parentum, ac filiorum Dei amori comparetur, & non possit utrumq; servari, odium in suis pietas in Deum est.

8 Hilarius quoque in illa Davidis verba: *Iniquos odio habui, & Theophylactus in caput Matthæi 4., uno ore ajunt, odio Psalm. 18. habendos esse parentes, qui ab amore Christi filios abducere conantur, & Chrysostomus in Evangelium Joannis homilia 84. inquit: cum spiritualia impediunt parentes, ne cognoscendi quidem sunt, & idem ipse Theophylactus in caput Matthæi 10. scribit patrem relinquendum esse, quando obstat virtuti, & pietati, & iterum in caput Lucæ 12.: nullus amet malos: quamvis & pater, & mater aduersetur legi Christi, repugnandum est eis perinde, ac hostibus veritatis. Postremò in caput ejusdem Lucæ 14. inquit: Christus præcepit odio habere parentes, quando in cultu Dei periculum est, tunc enim non parentes censemur, si in hoc nobis obstant.*

9 Ad hoc filius tenetur indicare Magistribus patrem proditorem patriæ, ut eleganter docet, Cicero lib. 3. officiorum, quin etiam si filius patrē oppugnatorem patriæ occiderit, omnes constituerunt (autore Marcello) etiam præmio afficiendum filium esse. *I. minime. ff. de religio. & sumptifune.*

10 Cui confine est id, quod inter omnes constare video: filium teneri ad indicandum patrem, qui Principem vellet occidere, puniendumq; esse, nisi scelus hoc revelaverit, arg. *I. si quis forte. ff. de pœnis, & I. quis quis. §. pen. C. ad leg. Jul. majesta, & eorum quæ traduntur in cap. 2. de offic. delegati.*

11 Accedit eodem, quod si filius sit custos arcis, & pater illam oppugnet, filius lege regia tenetur patrem occidere, ut arcam defendat. *I. 12. tit. 18. part. 2. legum septipartitarum.*

12 Accedit etiam, quod filius feudi possessor tenetur jvare dominum contra patrem, & potest patrem occidere, feudi dominum defendendo, quemadmodum

consuetudine feudorum constitutum est.
cap. I. §. ult. hic finitur lex lib. feudorum.

13 Quod si propter Patriam, & Principem indicandus est Magistratibus pater; si pro arce tuenda, & feudi domino defendendo, patrem occidere tenetur filius; quanto id magis fieri debet propter Deum, & Catholicam fidem? haec, & id genus alia pro hac opinione dici possunt, quae quidem et si prima facie fortissima esse videantur; si tamen subtilius excutiantur, non dubito quin facile dissolvi queant.

14 Contrariam sententiam luculenter asserit Alfonsus Tostadus Theologus copiosissimus, quae, paucis speciebus exceptis, ut est humanior, probabilior etiam mihi esse videtur; nulla enim lex extat, quae nominatim præcipiat, ut filius sponte sua patrem occultum hæreticum accufare, vel judicibus indicare teneatur; non lex ulla naturalis, Divina, vel Gentium: non Pontificia, non juris Civilis; unde ergo tamgrave onus Christianorum humeris imponemus? erubescimus, inquit Justinianus, cum sine lege loquimur.

15 Nam lex illa Deuteronomij, de patre, aut matre non loquitur; quinimo in idem suam sententiam colligit Alfonsus Tostadus; verba legis haec sunt: si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuae; aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: eamus, & serviamus diis alienis; non acquiescas ei, nec auidias, nec parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occutes eum; sed statim interficies; sit primum manus tua super eum, & post te omnis Populus mittat manum; lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere a domino Deo tuo: ut omnis Israël audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile. Deuter. 13. & ibi idem Alfonsus quest. 3.

16 Ecce tibi, lex ait, ut frater, filius, filia, uxor, amicus indicetur, & puniatur, non autem pater; nimis, quia longè major est ratio, ne indicetur, aut puniatur a filio; quamobrem consultissimè patris mentio in ea lege facta non est, ut non male inde colligat Alfonsus Tostadus, patrem a filio indicandum non esse, idq; tacite legislatorem voluisse; qui cum legem bene longam fecisset, & conjunctissimos numerasset, patrem omisit, qui nominan-

dus in primis erat; rectè itaq; cum Cicerone in oratione pro Cluentio dicere potuit Alfonsus, si legislator idem de patre voluisset, adjunxit, nec enim deerant illi verba, nec obliuisci potuit, ut unus nostrum: nec lex ista Divina imperfecta cœlenda est; Dei etenim perfecta sunt opera omnia, nec legibus illis veteris testamenti addere iota unum, aut apicem licet; quanto minus licebit legem trahere ad speciem longè dissimilem?

17 Hæc eadem dici possunt de verbis illis Moysis: occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum: Tum etiam de illis: consecratis manus vestras hodie domino, unusquisque in filio, & in fratre, ut detur nobis benedictio: ubi ecce, semel, & iterum de patre aliud silentium; si voluisset facer Moyses, ut pater idololatra interficeretur a filio, cur non ante omnia dixit, occidat unusquisque patrem suum, nec aliquem parricidā laudavit? mirum ni, quia portentum, atq; monstrum est certissimum (ut inquit Cicero pro Roscio Amerino) esse aliquem humana specie, & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc suavissimam lucem aspicerit, eos indignissimè luce privaverit: cum etiam feras inter se partus, atque educatio, & natura ipsa conciliet.

18 Huc accedit naturalis illa pietas in parentes, usque adeò cunctis mortalibus insita, ut horreat animus audiens, filium patris accusatorem, aut indicem esse; impium sane est, ut Plato in Euthyphrone inquit, filium patri diem dicere, quod atroci exemplo confirmat Cornelius Tacitus libro 4. annalium, dicens: iisdem consulibus miseriariam, ac saevitiam exemplum atrox, reus pater, accusator filius: nomine viri. Quintus Vibius Serenus, in Senatum inductus, ab exilio retractus, illuvia, & squalore obstitus, & tum cathena vinclatus, perorante filio, qui alaci vultu, struntas principi insidias, index idem, & testis dicebat; at contra Reus nihil infraacto animo obversus in filium, quater vincula, vocare ultores deos, ut sibi quidem redderent exilium, ubi procul tali more ageret; filium autem quandoque supplicia sequerentur; in patrem ex servis quasi-tum, & questio adversa accusatori fuit, quæ scelere vecors, simul vulgi rumore territus, robur, & saxum, aut parricidarum penas minitantium, cessit urbe.

19 Eodem etiam pertinet iusta illa, & memorialis maledictio in Chanaam, propterea quod Pater ejus Cham non operuit verenda Patris sui, sed fratribus suis foras nunciavit; argumētum evidens, texenda esse à filiis occulta Patrum criminā, non indicanda, *Genes̄is 9.*

20 Docet Ecclesiasticus cap. 3. non esse Patrem à filio contristandum, & si defecerit sensu, & paulo post addit: *maledictus est à Deo, qui exasperat matrem.* Sapiens quoque in Proverbiis ait: cap. 19. *qui affigit Patrem, ignominiosus erit, & infelix,* quod si ultrò causam præstiterit filius, ut Pater occultus hæreticus in ignem mittatur, aut certè bonis omnibus publicatis, perpetua infamia notetur: quæ contristatio, quæ so, poterit esse major? quæ exasperatio durior? quæ denique afflictio immagnar?

21 Addendum eodem est, quod Patrem quantumlibet hæreticum filius aere, non occidere debet; unde fit, ut si extrema necessitas urgeat, filius teneatur potius Patri hæretico subvenire, quam cuncte homini Catholico, *Regia l. 8. tit. 24. par. 1. Alexander Ales. 4. parte quæst. 113. gl. & interpres in c. 1. distin. 30. & in c. non satis 88. dist. Corradus de contra- etib. q. 20. Felin. in c. cum sit de Iudeis.*

22 Hinc etiam efficitur, ut Pater proscriptus, hostisque Reipub. qui impunè à quocunque occidi potest, à filio tamen interfici nequeat; nam in Patris vita vjolanda (ut inquit in paradoxis Cic.) multa peccantur; vjolatur, is qui procreavit, is qui aluit, is qui erudit, is qui in sede, ac domo, atq; in Rep. collocavit. *Dynus, & Angelus in l. si adulterium. S. liberto, ad lege Jul. de adult. Ruynus conf. 4. lib. 5. De cius in c. quæ in Ecclesiastum de constitut. Ripa in l. ult. C. de revocan. donat. qu. 23.*

23 Id quoq; maximum argumentum est, quod nemo tenetur seipsum judicibus prodere, ut alibi luculenter differui: & Joannes Chrysostomus id ipsum bis docet inquiens: *non tibi dico, ut te prodas in publīcum, neq; ut te apud alios accuses; sed obedi- re te volo prophetæ dicenti: revela Domino vjam tuam;* hæc ille in *epistolam Pauli ad Hebreos homilia 31. & ad Populum Antio- chenum homilia 4. c. quis aliquando de pœnit. distin. 1.*

24 Et quemadmodum filius non tene-

etur seipsum judicibus puniendum tradere; sic etiam nec Patrem; primò, quia Pater & filius eadem persona penè intelliguntur, & filius pars corporis Patris esse censetur, ut legumlatores ajunt, quibus attestatur *Aristote. lib. 5. Ethicorum cap. 6.* & iterum *lib. 1. magnorum moralium cap. 24. l. ult. C. de impub. & aliis substit. l. cum sci- mus de agrico. & censit. lib. 11. Ludov. Ce- lius lib. 11. lect. antiqua cap. 17.*

25 Deindè, quia magna pars poenæ, qua punitur Pater hæreticus ad filium ipsum indicem transit. Nam filius privatur hæreditate Paterna, bonis hæretici Patris ipso jure publicatis; & ab omnibus officiis publicis; & Ecclesiasticis beneficiis excluditur. *e. 2. S. hæreticis. cum secundum de- hæret. lib. 6.*

26 Postremò, quia ignominiosus est filius, hæresi Patri detecta, notatur enim perpetua infamia filius hæretici manifesti, & sicut *gloria filiorum parentes eorum, & glo- ria parentum natis* (ut Plato inquit in Menexeno) *preclarus est, magnificusque the- saurus;* sic dedecus filii fuit Ecclesiasticus ait) *est sine honore Pater;* filius, itaq; Patrem, sed etiam seipsum prodit. *l. quisquis S. 1. C. ad legem Julianam majest. proverb. 16. Ecclesiastici 3.*

27 Superefat jam, ut argumenta contrariae opinionis excutiamus. Principio, correcțio illa, cuius Matthæus meminit capite 18. quam denunciationem Evangelicam vocant; illa, inquam, correctio locum non habet, nisi cum peccatum commissum est contra eum, qui corripere debet: quod quidem evidentissimè constat ex verbis Salvatoris nostri, *si peccaverit in te frat- tuus, id est, contra te; non enim aliter con- gruè interpretari possunt verba illa, salva ratione recti sermonis.*

28 Accedit eò, quod ita locum illum accipiunt, & interpretantur Glossa ordinaria, & interlinearis, Hieronymus, Chrysostomus, Hilarius, Basilius, Ambrosius, Theophylactus, Beda, Rabanus, Augustinus, Gregorius, Thomas, Faber, Armacchavus, Patres Concilii Constantiensis, Cajetanus, Sylvester, Innocentius III. & Bernardinus Arevalus, vir juxta doctus, & pius, qui diffusè asserit hanc sententiam *lib. de correctione fraterna conclus. 2.*

29 Sed & si concederetur, ordinem istius correctionis in coeteris criminibus

esse seryandum; in hæresi tamen, consensu omnium, aliter procedendum est. Hæreticus enim, nulla correctione antecedente, protinus judicibus indicari debet, nisi forte verisimile fuerit, quod sola correctione fraterna resipiscet; tutius tamen est, ut statim ad judices deferatur, ut alibi ostendimus plenius. *Thomæ 2.2. quæst. 33. Soto lib. 5. de justitia, & jure q.5. art. 1. Bernardinus Arevalus de correctione fraterna propositione 6.*

30 Filius itaq; non tenetur Patrem occultum hæreticum corripere, excepto si Pater imperitus, & sanabilis fuerit, filius autem peritus, & speret se profuturum. Nam si probabile sit, quod filius nihil correctione proficiet, ac multò magis, si credit, Patrem pejorem evasurum, omittere debet correctionem; Actus enim charitatis non debet esse otiosus, & frustra niti, nec aliud se fatigando, nisi odium quarere, extremæ dementiæ est. *Theologi in lib. 4. sent. distin. 19.*

31 Non igitur tenetur filius Divina, aliqua, vel humana lege Patrem occultum hæreticum ultro judicibus indicare, nec lex illa Deuteronomii, aut locus Exodi prenotatus adversantur Alfonso Tostado, quinimò plus illi favent, quam opinioni contrarie, ut ante dictum est. Argumentum autem Thomæ Cajetani fragile admodum est; nec enim dilectio major, aut minor in causa est, ut filius Patrem occultum hæreticum judicibus indicare non teneatur; sed maximè illa pietas, qua filius Patri usq; adeò obligatus est, ut plus illi debeat, quam cunctis creatis rebus, &, ut Alfonsus Tostadus ait, plusquam Apostolis, & Angelis, & plusquam Beatissimè Virgini.

32 Adde quod majorem dilectionem filius Patri debet, quam Pater filio; Attestatur mihi divinus Plato lib. 11. de legibus, inquiens: *filius parentes magis quam filios suos, & nepotes, & magis etiam quam semetipsum diligere debet.* Aristoteles quoque libro nono Ethicorum cap. 2, ait; *filiū Patrem captivū, potius quam se ipsum redimere, & alimenta illi potius, quam sibi- metipſi præstare debere.*

33 Denique perinde colligit Cajetanus, ac si ita argumentaris: Pater filium, quem plurimum amat, castigare tenetur: ergo & filius Patrem, quem minus diligit,

castigare debet; nec enim aliud est, Patrem occultum hæreticum judicibus indicare, quam ejus punitioni operam dare. Omni jure Pater filium corrigere potest, sed lex erubescit, autore Justiniano, castigatores filios genitoribus constituere. Brutus olim in ambos filios animadvertisit, ut maleficos securi percussos, quod viderentur ageare de reducendis Regibus; & postea Manlius Gallico bello Imperator, filium, post egregiam in pugna operam editam, coronatum prius, virtutis ergo, mox, quia contra Imperium ad eam pugnam excesserat præsidio, ut desertorem necavit; alii quoque patres, quidam minore de causa, nec pepercérunt filiis, nec eos miserati sunt, nec desunt qui nimiam illorum severitatem miris efférant laudibus; Sed filium, qui Patrem occiderit, à nemine laudatum legi. Vide *Livijum lib. 2. & lib. 8. Dionysium item lib. 8. & Justinianum in auth. de nuptiis, §. sed quod sancitum.*

34 Deinde, pro eadem illa opinione dicebam, longè magis diligendum esse Deum, quam Patrem: & relinquendum, & odio habendum esse Patrem propter Deum; Hæc, & id genus alia dogmata verissima sunt; quis negat? sed non relinquitur inde, ut filius Patrem occultum hæreticum ad judices deferre teneatur; non enim sunt ea omnia contraria, vel usque adeò opposita, ut simul esse non queant; facile quidem potest filius Deum vehementer diligere, & Patrem hæreticum relinquere, & odio etiam eum habere; sed illum judicibus non indicare.

35 Hæc eadem respondemus Sanctis illis Doctoribus, qui pietatis genus esse dicunt, impium esse pro Domino, & repugnandum esse Patri, qui ab amore Christi filium abducere conatur, & in eandem sententiam plurima; nec enim his consequens est, ut Pater à filio sit necessariò judicibus indicandus: nec isthuc ait quipiam eorum, ne Divus quidem ille Hieronymus, qui hac in re ardentior cœteris fuisse videtur,

36 Nec movere quempia debet, quod filius Patrem proditorē Patriæ magistribus indicare teneatur. Hæc enim longè dissimilia sunt; quia hæresis Patris occulta parùm Reip. nocet, si autem plures inficerit, nemine etiam indicante, manifesta fiet, ab aliisq; multis indicari poterit, & fa-

& facile judices talcm hæreticum comprehendent, punient, ac denique efficiunt, ut Respublica sa'va sit; contra verò Patriæ proditor, nisi confessim judicibus indiceatur, illam simul totam hostibus tradet, & momento temporis universa peribit Respublica; hæresis autem, ut Paulus Apostolus inquit, paulatim, sicut cancer ferit; & neminem occidit invitum.

37 Quòd si fortè filius aliqua lege tenetur indicare Magistratibus Patrem, qui Principem vellet occidere; id profectò non aliam ob causam sit, quàm, quia facinus istud horæ momento perpetrari potest, & quia talis mors perniciē afferre solet universæ Reipublicæ, quæ quidē gravitè pericitatur, imperfecto Principe, qui totius Regni cor, & caput, tutor est; ut enim Seneca libro 1. de clementia inquit: *animus Reipublicæ Princeps est; vinculum est, per quod Reipublicæ cohæret ille spiritus vitalis, quem tot milia hominum trahunt: nihil ipsa per se futura; nisi onus, & præda, si Mens illa imperii subtrahatur; Regi incolumi, mens omnibus una est, amissio, rupere fidem; ideo Principes, Regesq; & quocunque alio nomine, sunt tutores status publici, non est mirum amari ultra privatas etiam necessitudines.* Nam si sanis hominibus publica privatis posteriora sunt; sequitur ut is quoque charior sit, in quem se Respublica convertit; hactenus Seneca.

38 Illud quoque dissimile est, quòd filius arcis custos Patrem interficere queat, ut arcem tueatur; quid enim relinquitur inde, quo Alfonsi Tostadi sententia subvertatur? adde quòd in ea specie filius iure naturalis defensionis Patrem fortasse occidere poterit, ut arcem pariter, & se ipsum defendat, nisi divino Platoni assentiamur, qui ne id quidem unquam permettere videtur. Nam libro 9. de legibus inquit: *si quis insano iracundia furore parentem interemerit, multis legibus Reus fit; nam ultimis suppliciis, cædis, impietatis, sacrilegiis subiectus erit: quia sacrilegio genitoris animam abstulit; quare si possibile esset, sæpius aliquem mori, justissimum esset, sæpius parricidam interfici.* Nam cui ne pro defensione quidem sua, si parentibus interficiatur, lege ulla conceditur, ut parentes, à quibus in lucem editus est, interimat, sed omnia potius sustinere præcipitur, quàm quicquam hujusmodi facere: quomodo aliter

justè punire hunc oportebit?

39 Nec tandem obstat consuetudo illa feudorum, qua filius cogitur contra Patrem pugnare; iniqua enim est ea consuetudo, & juri Divino, & naturali contraria; quod etiam quidam rectè tradit inquiens: *ego audacter dico filio contra Patrem non esse pugnandum, cum enim contra Divina præcepta sit Patrem offendere, ea præcepta sine dubio pluris sunt facienda, quam private istæ consuetudines;* cùm hoc loco maximè sint abominaliter iniquæ: quæ nō solùm apud Christianos, sed etiam apud Ethnicos contra pietatem parentibus ex natura debitam sceleratissimè pugnant.

40 Ad summam, ut rem hanc in pauca conferam, generaliter veram esse censeo sententiam Alfonsi Tostadi; sed poterit filius separari adversus Patrem occultum hæreticum, & ab eo recedere, ne prava illius doctrina inficiatur; quamobrem Alexander IV. rectè constituit, ut filius familiæ ipso facto exinde sui juris efficiatur, ex quo Pater ejus hæreticus pertinax fuerit, scilicet ut Patrem filius liberè relinquere possit, c. 2. §. ult. de hæret. lib. 6.

41 Præterea si viderit filius Patrem insanabilem esse, poterit etiam illum judicibus indicare; nec enim Alfonsus Tostadus, nec aliis quicquam hoc negat; sed illud tantum in controversia est, an filius id facere teneatur, quinimo laudādus est filius, mea quidem sententia, qui Divinæ religionis ardore naturalem istum affectum vicerit, si modo prudenter id agat: hoc est, si prius omnia tentaverit, ac tandem Patrem ad judices deferat, non tam ut mittatur in ignem, quàm ut convertatur, & vivat. Nam ut alicubi Divus Hieronym. inquit: *ille hæreticum occidit, qui hæreticum eum esse patitur: Cæterum nostra correctio vivificatione est, ut moriens hæresi, vivat Catholicæ Fidei.*

42 Filius autem, qui Patrem occultum hæreticum ultrò judicibus indicat, non tantum omni poena eximendus, sed præmio etiam afficiendus esset, quam ob causam beneficio Principis restituendam illi censeo Paternam hæreditatem, & ab infamia, & aliis pœnis eum esse liberandum: ne ob eam rem laudetur pariter, & puniatur, quod ferè constitutione quadam Federici sancitum esse, Zanchinus lib. de hæreticis est auctor cap. 25.

Sui iuris efficitur filius hæretici per tinacis.

43 Sed quamvis Alfonsi Tostadi sententia generaliter vera sit; mihi tamen due species ab ea excipiendae videntur; prior, cum Judex justè filium interrogat; posterior, cum hæresis Patris in perniciem Reipublicæ foret. Nam quoties Judex legitimè interrogat, toties Reus, vel testis interrogatus tenetur illi dicere veritatem; quia potissima pars justitiae legalis est obedientia, qua parere oportet Judicii justi præcipienti: & quo jure Judex justè interrogat, eodem testis, & Reus tenetur illi vera fateri; accedit, eò quod veritatem celare, & mentiri in judicio, crimen lethale est ex genere suo, tametsi absque juramento id fiet, & multò magis cum additur mendacio perjurium *Tho. 2. 2. quæst. 69.* & *quæst. 76.*

44 Itaq; legitimis indiciis præcedentibus adversus Patrem, interrogatus filius ab Inquisitore pravitatis hæreticæ, tenetur illi dicere veritatem, & Patrem occultum hæreticum indicare; quia Judex tunc justè interrogat, & subditus ei obedere tenetur; quod si non fecerit, aut veritatem celaverit, præcipue juramento (ut fieri solet) astrictus, inobediens, mendax, injustus, & perjurus erit.

45 Et idipsum à filio multò maximè fieri debet, cum Reus est, & Pater occultus hæreticus (ut plerunque assolet) suas hæreses eum docuit, quia non aliter ad fidem Catholicam rectè converti potest, quā si judicibus manifestaverit eos, quos hæreticos esse noverit; attestatur mihi Divus ille Hieronymus, qui in commentariis in caput Job 15. inquit: *Sapientes illi in Christo sunt, qui satisfactione pœnitentiae peccata sua, vel errores hæreseos convertendo se ad Deum fideliter confitentur, & auctores vel criminum suorum, vel dogmatum manifestant; cui subscriptus Augustinus in epistola 74. ad Deuterium missa, dicens; hæretico petenti pœnitentiae locum, tunc creditur, si & alios, quos illic novit esse, manifestaverit nobis.*

46 Præterea filius tenetur Inquisitoribus indicare Patrem occultum hæreticū, si ejus hæreses fuerint universæ Reipublicæ perniciosissimæ, ac probabile sit, quod velociter totam inficiet Rempublicam; hoc tamen vix evenire posse crediderim, ac fortasse ne vix quidem. Cœterum admonere prius debet Patrem filius, obse-

crari, atque obtestari, & minari etiam; ad ultimum, si nihil profecerit, salutem patrīx præponet salutē Patris, quæ omnia docuit Cicero loquens de Patre sacrilego, & Patriæ proditore, nec à proposita specie sunt penitus aliena. Verba Ciceronis lib. 3. officiorum hæc sunt: *quid si pater fauna expilet, cuniculos agat in ærarium; indicet ne id magistratibus filius? nefas id quidem est, quin etiam defendat Patrem, si arguatur, ipsi Patriæ conductit, pios habere cives in parentes; quid si tyrannidem occupare, si Patriam prodere conabitur Pater? silebit nefilius? immo vero obsecrabit Patrem, ne id faciat; si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiam; ad extremum, si ad perniciem Patriæ respectabit, Patriæ salutem anteponet saluti Patris.*

47 Quod si fortè querat aliquis, cur Patria præferenda sit Patri: in promptu causa est, quia salus unius membra postponenda est saluti totius corporis: & quia in Patria ipsa, & Pater, & filii, & fratres, & ceteri consanguinei continentur, & ut ait Cicero Invectiua prima in Catilinam, *Patria est communis omnium nostrum parens;* & lib. 1. de Oratore; *non potest,* inquit, *Cognatio ulla prior esse, quam Patria, & alibi:* *Patria nihil dulcior, nihil charius in vita esse debet, & iterum in Vatinium: nemus est tam ingratus, tam impius, tamq; nullius humanitatis, qui, si Patria merita resumeret velit, non eam magis, quam seipsum diligat.* denique lib. 1. officiorum ait: *sociatum nullagrator, nulla charior, quam ea, quæ cum Rep. est unicuique nostrum; chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares; sed omnes omnium charitates Patria una complexa est; pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere, si eis profuturus? quod, & fortissimus Hector apud Homerum libro 15. Iliados dixisse fertur in hanc sententiam;*

*Res est pulcherrima mortem
Pro Patria oppetere, & salvos præstare Parentes,
Conjugia, Infantes, Patriam, dulcesq; penates
Morte sua: quæ nos etiam seu lumine caesi,
Seu vivi præstare, tenebimur esse parati.
48 Confirmat hæc eadem Hierocles in sermone, quales in Patriam esse debeamus, inter alia, *Est, dicens, quidem Patria per Jovem,**

*Cur Patrie
salus Patri
est præfenda.*

Jovem, velut alter quidam Deus, & primus, maximusq; parens; quare qui nomen ei imposuit, à re ipsa non temerè Patriam nominavit, vocabulo quidem à patre deducto, pronunciato tamen fæminina terminatione, ut ex utroque parente mixtum esset: præferenda igitur omnino est patria utrvis parètum seorsim, & ambobus simul: quin etiam uxori, & liberis, & amicis, & absoluto sermone, rebus aliis omnibus post deos; & rursus ibidem ait: quemadmodum stultus quidem fuerit, qui digitum unus pluris facit, quam simul quinq;: prudens verò qui majoris quinque, quam unum affirmat: ille enim cum toto partem quoque ejus neglit: hic verò simul cum aliis quinq; unum quoq; conservat; similiter qui se ipsum præ Patria servare vult, tum in justè facit, tum stolidus est, insuper impossibilia desiderans; atqui Patriam sibi ipsi præponit, is & diis charus est, & mente prudentior, & coetera quæ consequuntur.

*Martij Co-
violani Pie-
tas laudata.* 49 Quamobrè jure quam optimo Plutarchus elevat insignem illam Martii Coviolani pietatem in matrem, dicens: *Martium præsentem damnarunt Romani: præsentem quoq; Volsci inuria necaverunt, quam ipse causam successendi aquā illis præbuisse videtur, cum id bellum, quod publicè suscepere, à mulieribus persuasus privatim depositus; illud præterea non rectè à Martio factum esse videtur, quod potius pietate matris, quam civitatis, cuius illa quoque pars erat, misericordia motus Patriæ sue ignoscendum putavit; Nam oratorum precibus, Sacerdotum supplicationibus spretis, quis suis insignibus velati, supplices in castra accesserant, totius denique Populi Romani luctu, gemituque neglecto, unius mulieris lacrimis cessit, ac si Patria illius causa, non per se ipsam servari mereretur.*

*Insigne Af-
fricani di-
ctum.* 50 Quantò rectius id considerasse videtur Scipio ille Africanus (ut apud Justinum est libro 31.) cui cùm Antiochus ipsius filium mitteret, quem parvo navi-gio traiciwentem ceperat, & ob eam rem pacem ab eo peteret: Africanus privata beneficia à rebus publicis segregata dixit, aliaque esse Patriis officia, alia Patriæ iura, quæ non liberis tantum, verùm etiam virtù ipsi præponantur, proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentiae Regis responsurum, quod ad bellum, pacemque pertineat, nihilque

gratia dari, neque de jure Patriæ decidi posse, respondit.

51 Sed majore laude hac in re dignus est Pharnaces, qui præteritis filiis, fratri potissimum Mitridati insignis virtutis viro reliquit imperium, plus Regno quam Patrio deberi nomini ratus, potius Patriæ, quam liberis suis consulendum; ut idem *Justinus historicus* libro 41. auctor est.

52 Suppetunt affatim exempla prudenterissimorum hominum, qui Patriam, filiis, & parentibus frequentissime prætulerunt; unum tamen adjiciam, quod Plutarchus in *Fabio maximo* retulit, inquiēs: *Romani cùm alis honoribus Fabium affec-
Fabi gestū
runt, tum ejus filium consulem designarunt, insigne.
cumq; is magistratum iniisset, & quædam ad
bellum disposeret, Pater, sive atatis vitio, si-
vè alia quadā vi morbi, sive quod filium ten-
tare vellet, iuvectus aequo per medium cir-
cundantium turbam incedebat; quem cùm
vidisset juvenis, non tulit, missaq; ad eum li-
ctore, Patrem descendere ex equo jussit, ac
pedibus accedere, si quid à Magistratu petitus
esset; quod Imperium cæteri indignè tule-
runt, & in Fabium omnes oculos, animum-
que converterant: quem putabant prior glori-
ria indigna pati; ipse autem repente ex equo
desiliens, equo citius ad filium properat, eum-
que complexus, & gratulans, rectè, inquit,
fili, & sentis, & agis, nec latuit te quibus im-
peres, & quantam Imperii molem susceperis;
sic & nos, & maiores nostri Romanam Civitatem
dileximus, Patriæ gloriam semper pa-
rentibus, ac liberis præferentes.*

53 Illud autem præterire non possum, quod Socrates apud Platonem in *Critone* dixisse traditur: *An sic es sapiens, ut te la-
tuerit, & Patri, & Matri, & progenitorib-
us omnibus Patriam esse anteponendas? &
paulò post: vi uti nefas est, vel contra Ma-
trem, vel contra Patrem, maximè verò omniū
contra Patriam; & ne plura referā: hoc uno
contentus ero, quod Cice. lib.4. ad Heren.
his verbis scripsit: etenim vobemēter est ini-
quum, vitam, quam à natura acceptam pro-
pter Patriam conservaveris, natura cùm co-
gat reddere, Patriæ, cum roget, non dare: &
cùm possis cum summa virtute, & honore pro
Patria interire, malle per dedecus, & ignaviā
vivere, & cùm pro amicis, & parentibus, &
cæteris necessariis adire periculum velis, pro
Republica, in qua & hoc illud Sanctissimum
nomen*

nomen Patriæ continetur, nolle in discrimen venire, itaq; uti contemnendus est, qui in navigando se, quām navim mavult incolumen; ita vituperandus qui in Reipublicæ discrimine, sua plus, quām communis saluti consulit; nave enim fracta, multi incolumes evaserunt: ex naufragio Patriæ salvis nemo potest enatare; & cœtera quæ sequuntur, sed & de his satis.

54 Ut autem sciant filii, quo amore parentes amandi sint; non erit alienum pauca quādam cōmemorare, quibus perspicuum sit, quid filii parentibus debeant, ac primū Ecclesiasticus cap. 7. inquit: *honora Patrem tuum, & gemitus Matri tue ne obliviscaris; memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & Socrates apud Xenophontem: quos, aut à quibus putas majoribus beneficiis affici, quām liberos à parentibus, quibus primò ut sint, & vivant, deinde ut tot bona videant, illorumq; participes fiant, quecunq; Dii hominibus præbent, parentes in causa fuerunt? cui Aristotel. ad stipulatur lib. 8. Ethico. dicens; amicitiam Paternam beneficiorū magnitudine cœteras omnes superare; est enim auctor ejus, quod maximum esse videtur, ut videlicet sint filii. Est etiam causa enutritionis, & eruditio- nis; & in fine ejusdem libri addit, filium semper esse Patri debitorem, & quidquid egerit, nihil unquam iis dignum fecerit posse, quæ à Patre suscepit; nemo enim pro meritis unquam parentibus rependet; unde rectè apud Fabium Pater quidam dicebat: *sim licet crudelis, ac sævus, filium tam diutius amavi. Clauserim Pater vos penates, de testamento, de spe successionis expulerim, oneraverim vinculis, manus fæda- verim, membra verberibus, persolvigratia non potest nec malo Patri: arrogans, impotens sum, nolo quotidie mereri quicquid nihil deberi cœpit primò die; hactenus Fabius de clamatione 5.**

55 Hierocles quoque in libro, quomodo erga parentes agendū sit, inquit: *si quis parentes secundos ad terrestres quos dā Deos dixerit, non errabit, cū nobis propter vici- nitatem si dicere fas est, vel ipsiis Diis hono- rabiliores sint; & post pauca: ut igitur in- promptu habeamus, quibus officiis erga pa- rentes obstringamur summariam hanc sen- tentiam semper animo versare oportet; quod parentes deorum nobis imagines sint, & per Iovem dī lares, seu domestici beneficiorum*

auctores, cognati, creditores, domini, & amici constantissimi; sunt enim deorum imagines certissimæ, & similitudinem eorum nobis referunt, melius quām ullius artis fa- cultas exprimere possit: cum tanquam dī domus patroni, & nobis familiares sint; be- neficiorum item maximorum nobis auctores sint, & maxima quæque præstant: non qui- dem ea solum, quæ habemus, sed quicquid no- bis exhibere, & optare voluerint; ad hæc proxi- mè cognati, & auctores cognitionis ad alios; præterea creditores rerum pretiosissimarum, ex quibus ea solum repetunt, quorum ipsa re- ditio iterum nobis beneficium est; quod enim esset tantum filio lucrum, quantum pietas, & gratitudo in parentes? domini verò jure opti- mosunt. Nam cuius possessioni potius cede- remus, quām illorum, per quos sumus? de- nique & amici, & auxiliarii perpetuò, spon- taneique sunt, quovis tempore, & casu feren- tes opem.

56 Et statim idem Hierocles addit: *sed quoniam inter omnia hactenus enumerata præstantissimum est parentis nomen, cujus gratia ipsos appellamus deos: adiiciemus quod ad hanc sententiam sequitur, nempe fi- lios existimare debere, se in domo Patria ve- lutifano quodam, ædituos, & Sacerdotes ab ipsa natura creatos, & consecratos esse, ut pa- rentum cultui operam darent, quando qui- dem verò duplex cultus est, alter corporis, al- ter animi, quicquid ad utrumque pertinet, ala- criter exequentur, si modò quod jus, & ratio jubet, facere voluerint. Divus quoq; Hie- ronymus in epistola de venerandis paren- tibus multa in eandem sententiam sapien- ter, & eleganter scripsit, post alia dicens: parentibus neminem posse reddere quod de- beatur: parentum nomen ab ipso Deo eatenus diligi, ut seipsum Patrem jussit dici: & cap. 1. & Theophylactus in Evangelium Lucæ, parentes inquit, Dii domestici sunt.*

57 Et Plato Divinus in 4. de legibus: *colendisunt omnino parentes, quibus fas est, prima, & maxima debita omnium antiquis- sima debitorum persolvere; putare enim quisque debet, omnia, quæ possidet, eorum es- se, qui genuerunt, & educarunt, ita ut illis hæc omnia pro viribus ministrare debeat, pri- mū quidem externa bona, deinde etiam cor- poris, postremq; quæ ad animū pertinent: hæc omnia videlicet mutuo data persolvens, & pro curis, doloribusq; priscis parentum in senecta recentes reddens, quando maximè indigent.*

58 Et rursus idem lib. 11. de legibus: parentes negligere, nec Deus, nec homo mentis compos alicui unquam consulet; & paulò post: cujus Pater, aut Mater, vel horum Parentes senio confecti, quasi thesaurus quidam domi jacent: is putet, nunquam aliud tale simulacrum, magisq; efficax domuis uae af-futurum. Si rectè, ut decet, ab eo colitur; quo circa qui erga Parentes, & Avos, ceterosq; hujusmodi rectè se gerit; is ad Deos sibi conciliandos simulacrorum omnium optima pos-sidet; omnes igitur non insani verentur, coluntq; Parentum orationes, non ignorantes, multis sèpè profuisse, obfuisseque. Cùm hac igitur ita natura constituta sint: probis quidem viris seniores Parentes pro magno qua-stu habentur, si ad senium usq; pervenerint. Sin verò juniores decesserint, valde desiderantur: improbis autem contra, valde terri-biles sunt.

59 Accedit hoc Demosthenes in Ora-tione contra Aristogitonem dicens: una lex, & hominibus feris ex aequo est sancta, ut parentes diligent; & mox & diis invisum, non modò hominibus eum esse puto, à quo pa-rentes negligantur; & Menander canit; pa-rentes magnum sunt numen prudentibus; adde illud Theognidis. Nihil inter homi-nes Patre, & Matre præstantius habetur il-lis, & Cyrene, qui sanctam curant justitiam; & illud Euripidis.

*Quisquis in vita sua parentes colit:
Hic & vivus, & defunctus diis charus
est.*

Tum illud Timoclis:

*Quicunq; Patrem timet, ac reveretur:
Hic in bonum civem evadet proculdubio.
Orphaus quoque cecinit:*

*Jupiter inspicit illos, qui colunt intra-
Parentum,*

*Et qui negligunt præ animi impudentia.
Ac illis quidem benignus, & mitis bona
largitur.*

*His verò infensus indignatur per furias.
Sunt enim vehementes in terra Paren-
tum furiae.*

60 Et Periction in lib. de mulieris har-monia, inter alia inquit: mali quidam pa-rentibus, nec dicto, nec facto exhibere oportet; sed eis obedire cujuscunque conditionis fuerint; item in quacunque corporis, animi, rerum ne externarum fortuna, in pace, bello, sanitate, morbo, divitiis, paupertate, gloria, infamia: sive privatis, sive in-

Magistratu constitutis parentibus, adesse ip-sis oportet, nec unquam deserendi sunt, obe-dendumq; tantum non insanis; hæc enim sapienter, & rectè fieri ab iis hominibus exi-stimantur: contemptus autem parentum pec-cati genus ejusmodi est, quod in vivis simul, atque defunctis divinitus damnatur, ab ho-minibus odio habetur, & sub terra in loco im-piorum una cum reliquis impiis perpetuò pu-nitur à justitia, & infernalibus diis, qui his rebus inspiciendis destinati sunt; honestissi-ma enim est, immò divina parentum facies: & aspectus, cultusq; eorum tanti fieri debet, quanti nec Solis fit, neque omnium siderum, quæ gratissimas cœli choræas constituunt, aut si qua alia res istis major à quoquam esti-matur.

61 Et mox idem Periction ait: Deos equidem arbitror, si contemni parentes vide-rint, haud quaquam id esse toleraturos, quam-obrem & vivos, & mortuos colere par est, nec unquam eis contradicere; verū si quid igno-rent, morbi, aut animi deceptionis vitio, con-solari, atq; docere oportet: odiisse nequaquam; majus enim inter homines peccatum admitti nequit, quam erga parentes impietas.

62 Hinc justissima illa lex à Moysè in Exodo promulgata legitur, his ipsis ver-bis: *Qui percussit Patrem suum, aut Ma-tré, morte moriatur*, quin etiam paulò post lex ait: *Qui maledixerit Patri suo, vel Ma-tri, morte moriatur*, & in Levitico eadem lex renovata est, hoc verborum tenore: *Qui maledixerit Patri suo, aut matri, morte Cap. 20. moriatur, Patri, matrique qui maledixerit sanguis ejus sit super eum*; denique Salva-tor noster apud Matthæum inquit: *Deus Cap. 15. dixit, honora Patrem, & Matrem, & qui ma-ledixerit Patri, vel Matri, morte moriatur.*

63 In qua lege illud quoque observan-dum est, non minorè pietatem deberi Ma-tri, quam Patri, quod & Phalaris docet in epistola quadam ad Paurolam filium mis-sa, inter alia dicens: *Si in altero parente ab officio desistendum sit, Patrem potius, quam matrem negligas oportet; non enim par. ti-bisunt & Patris, & Matris in educatione filiorum officia, sed hec quidem tulit, peperit, educavit, innumeros quoq; alios pro his sub-iuit labores*; & Beatus Hieronymus in Epi-stola de honorandis parentibus id ipsum prolixè confirmat, Divusq; Ambrosius li-bro 2. commentariorum in Lucam inquit: *disce quid parentibus tuis debeas: tu Matris debes*

debet pudoris in juriam, virginitatis dispensum, partus periculum, matri longa discrimina: cui misera in ipsis votorum fructibus majus periculum est; & cum ediderit quod optavit, partu absolvitur, non timore.

64 Xenophon item libro 2. de factis, & dictis Socratis, ita scribit: mulier concipiens tolerat hoc onus cum gravamine, & periculis vitae, alimento suo nutriend puerum, magno, multoq; cum labore usque ad partum perveniens. Postea etiam nutrit; atque pro eo procurat, à quo tamen nunquam antea beneficij quippiam acceperat, quiq; non modò ignorat, qui ei bene facit, sed neque declarare potest, quibus indigeat: mater verò per conjecturā, quæ conducant, quæq; grata sint eis, conatur adimplere: multoq; tempore nutrit die, noctu que laboribus affecta ignorans, quam istorum omnium mercedem habitur ait; rectè itaq; Euripides percipit: amate matrem, ô liberi, non enim est amor ullus hujusmodi, & qui suavius ametur; plus quidem venerandus Pater est, sed plus diligenda Mater, deniq; sicut Ulpianus ait: pietas parentibus, & si ènæqualis est eorum potestas, æqualis debetur. §. furiosæ ff. de curatore furioso.

65 Illud autem præterire non potui, quod Dionysius Halicarnassensis libro 2. antiquitatum Romanarum prodidit, hujuscemodi verbis: Qui formas vivendi Graecis condiderunt civitatibus, certum quoddam tempus admodum breve prescripserunt, quo liberi Patribus essent subditi: quidam ad annum pubertatis tertium, quidam tantisper dum illi cælibes manserint, nonnulli donec publicè inter vivos ascripti fuerint, quemadmodum è Solonis, Pittaci, Charondæq; legibus acceperant, quorum magna celebratur sapientia: pœnas etiam in contumaces filios statuerunt, non graves, permittentes Patribus eos exhæredare, domove pellere, præterea nihil: quæ non sufficiunt ad compescendam juventutis vesaniam, moresq; præfractos, neque contemptores honestatis levi brachio possunt ad modestiam redigi; qua propter apud Graecos sæpe indecora multa in parentes committunt liberi.

66 Et mox addit: Romanorum autem legislator omnem, ut ita dicam, potestatem Patri dedit in filium, idq; toto vita tempore, sive in carcerem eum mittere, sive flagris cædere, sive vinculum ablegare ad rustica opera, sive necare libeat, etiam si filius tractet Rem publicam, etiam si Magistratus gerat maxi-

mos, etiam si liberalitatis laudem publicè sic promeritus; certè juata banc legem viri illustres pro rostris favente plebe, concionantes in senatus invidiam, frequentesq; auris populibus detracti è suggesto, per parentes abducti sunt, pœnas daturi ex ipsorum sententia: quos, dum per forum ducerentur, nemo ad statuum eripere poterat, non Consul, non Tribunus, non ipsa turba. Hactenus Dionysius.

67 Unde planè perspicitur, prius Romanos potestatem vitæ, necisq; habuisse in filios, quam etiam Patres ascititii habebant in adoptivos, ut ex Ciceronis Oratione pro domo sua satis intelligitur. Meminit quoque hujus potestatis Fabius declamatione undevigesima, & item alicubi Julius Paulus; sed lex ista postea sublata fuit, & ut ait Ulpianus: inauditum filium Pater occidere non potest, sed accusare eum apud prefectum, præsidemve Provincia debet; l. in suis. ff. de liber. & posthu. l. inauditum ad legem Corne. de siccariis, & inibi Budæus.

68 Fuit & olim hæc lex apud Hebreos: si genuerit homo filium contumacem, & præterum, qui non audierit Patris, ac Matris imperium, & coercitus obedire contemperit: apprehendent eum, & ducent ad seniores civitatis illius, & ad portam judicij, dicentq; ad eos: filius noster iste prætervus, & contumax est, monita nostra audire contemnit, commissationibus vacat, & luxuriæ, atque convivis: lapidibus eum obruet Populus civitatis, & morietur: ut auferatis malum de medio vestri, & universus Israel audiens pertimescat. Deuter. cap. 20.

69 Sed quamvis leges istæ propter nimiam duritatem in desuetudinem abierint: filii tamen, qui Parentes læserint, eorum arbitrio puniendi sunt, & Judices contra filios eas sententias dicere debent, quas Patres dici justè voluerint. l. 3. & l. congruentius, & l. ult. C. de Patria potestate. l. nec quicquam. §. de plano. ff. de officio proconsulis.

70 Possunt præterea parentes propter multas causas filios exhæredare, & filiam in adulterio deprehensam occidere simul cum adultero. Plurimaque alia concessa sunt parentibus, quæ longum esset percensere, auth. ut cum de appellatione cognoscitur §. causas, l. patri. ff. ad legem Julianam de adulteriis.

71 Coeterum lis nulla esse potest inter Patrem,

Patrem, & filium ; quod si forte filius ex justa causa Patrem, aut Matrem in jus vocare voluerit: non est prius audiendus, quā veniam à Judice petierit, & impetraverit, quæ mea quidem sententia non facile concedenda filiis est. *I. lis nulla. ff. de judi. l. 4. & l. sed si hac. S. prætor. ff. de in jus vocando. l. qui in potestate. C. eod. tit.*

72 Quæ enim justa causa esse potest, ut Patrem (cui post Deum omnia debet) fi-

lius temerè in jus vocet? ingratissimus profectò filius est, qui Patrem, aut Matrem, indignè litibus vexat; cuicunque autem filio parentes in jus vocare volenti, rectè illud obici poterit, quod Pittacus dixisse fertur: is enim filium admonens, ne cum Patre in judicio litigaret, his verbis usus est. *Si Patri iniquiora dixeris, damnaberis: si autem æquiora; vel ob id istud damnari dignus es.*

ANNOTATIONES.

Rationes, & argumenta toto hoc libro à Simanca pereruditè, & subtilissimè adducta, nulli dubium est, esse validissima, & demptis casibus, quos ipse recenset num. 43. 44. 45. & 46. concludenter probant, ut patet, filium posse quidem, si velit, sed non teneri hæreticum Patrem Iudicibus denunciare; At quicquid sit de hac sententia, quæ adeo inter DD. controvertitur; Contraria tanquam Catholica Fidei favorabilior pro se plures habet Autatores, & multis placet, hac Simancæ repudiata, in praxi ut tutiorem esse sequendam. Vida quæ docet Pegna in addit. ad Eymeric. 2. par. Direct. commen. 15. super c. literas. S. duq;itat Panormitanus. & S.

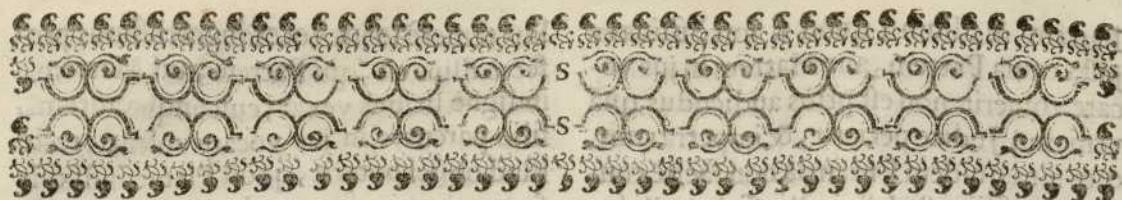
Hoc addiderim; Et Farinac. de Hæresi. quæst. 197. §. 2. à nu. 40. usq; ad nu. 44.

42 Filius autem qui Patre &c.

Federici Constitutio, de qua hic mentionem facit Simanca, legitur post Directoriū inter literas Apostolicas Pegna fol. mihi 27. & incipit *Commissi nobis Celitus*, ubi post latas in hæreticos pœnas, & in eorum complices, & filios, subdit Imperator: *Nec quidem à misericordia finibus duximus excludendum, ut si qui paterna hæresis non sequaces, latentem Patrum perfidiam revelaverint; quacunq; reatus illorum animadversione plebantur, prædictæ punitioni non subiaceant innocentie filiorum.*

FINIS.

D E C R E T A, ET CONSTITUTIONES RECENTIORUM PONTIFICUM Ad Tribunal S. Inquisitionis spectantes.

L E C T O R I B E N E U O L O .

A Posuit Pegna in fine Directorii Inquisitorum Antiquiores Constitutiones ad S. Inquisitionem spectantes, quem imitatus Thomas Delbene in suis Operis calce recentiores adiecit. Appono hic Ego, quæ usque ad id tempus post exaratas ab hoc secundo Auctore à Summis Pontificibus circa S. Inquisitionis materiam emanarunt; ut in hoc Opere nihil desit, quod in tui majus commodum non conducat. Vale.

Sanctiss. D. N. D. Alexandri Div. Prov. Papæ VII.

Constitutio, qua exhibet Formulam subscribendam ab omnibus Ecclesiasticis in Regnis Galliæ pro confutatione quinque Propositionum Cornelii Jansenii &c.

*Edita A.D. ALEXANDER EPISCOPVS
1665.
Servus Servorum Dei. Ad perpet. rei memor.*

Exordium. **R** Egiminis Apostolici Divina Prudentia Nobis, quamvis immemoritatis, commissi ratio postulat, ut ad ea potissimum, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque saluti, & fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum, & curam omnem, quantum licet in Domino, applicemus.

§. 1. Quamobrem Cornelii Jansenii heresim in Galliis præsertim serpētem, ab Innocentio X. fel. rec. Prædecessore nostro ferè oppressā ad instar Colubri tortuosī, cuius caput attritum est, in varios gyros, & cavillationum deflexus euntem singulare Constitutione ad hunc finem edita altero assumptionis nostræ anno extinguere conati fuimus, sed ut multiplices hostis hominum Generis artes adhibet, nōdum plenè consequi potuimus, ut omnes errantes

in vnam salutis redirent, qui tamen unicus erat votorum, & curarum nostrarum scopus, quibus operam, & industrias suam egregio sanè studio Venerabiles fratres nostri Archiepiscopi, & Episcopi Regni Galliæ earumdem Constitutionum Apostolicarum executioni præcipue intenti contulerunt, & Charissimus in Christo filius noster Rex Christianissimus singulari pietate auxiliarem dexteram strenuo, ac constantissimo animo porrexit.

§. 2. Cum autem præfatus Rex Christianissimus eodem Religionis zelo ductus per suum in Urbe Oratorem Nobis significari, exponique curaverit, nullum aliud opportunius remediū pestiferæ hujus contagionis reliquiis extirpādis adhiberi posse, quam si omnes certam formulam subscriberent nostra auctoritate firmatam, in qua quinq; propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui titulus, Augustinus, excerptas, sincerè damnarent, ac proindè illam à Nobis quantocyus expediri ad quælibet effu-

effugia præcludenda, omnesque removendos obtentus, flagitaverit: Nos tam piis dñi Regis Christianissimi votis benignè annuendum esse ducentes, formulam infra scriptā ab omnibus Ecclesiasticis, etiā Venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, necnon aliis quibuscumq; Ecclesiastici Ordinis tam Regularibus, quam Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliisque Collegiorum Rectoribus, atq; Magistris subscribi districte mandamus; idq; intra tres menses à die publicationis, seu notificationis præsentium, alias contra eos, qui intrâ terminum prædictum non paruerint, irremissibiliter procedi volumus juxta Canonie Constitutiones, & Concil. Decreta.

Formula ad supradictis subscribenda.

Ego N. Constitutioni Apostol. Innoc. X. datæ die 31. Maij 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum me subiicio, & quinq; propositiones ex Corneli Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo reiicio, ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjvvet, & hęc sancta Dei Evangelia.

Decernentes insuper præsentes literas semper, & perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, suosq; plenos, & integros effectus sortiri, & obtainere. Sicque per quoscumq; Judices Ordinarios, & Delegatos ubiq; judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritū, & inane esse, si secus super his à quocunq; quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Sanctiss. D.N.D. Alexandri Div. Prov. Papæ VII.

Constitutio, qua prohibet duos libros nempe censura Sacrae Facultatis Theologie Parisiensis, & Amadæ Guimenii Lomarensis.

*Edita A.D. ALEXANDER EPISCOPVS
1665.*

Servus Servor. Dei. Ad perpet. rei memor.

CUM ad aures nostras pervenerit duos prodiisse libros, quorum alteri titulus est.

S. I. Censura, Sacrae Facultatis Theo-

Quocirca Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, aliisq; locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Dioecesisibus, ac locis suæ jurisdictioni subjectis præsentes literas, & in eis contenta quæcumque exequantur, & executioni mandari, ac observari ab omnibus current, & inobedientes quoscumque per sententias, censuras, & poenas, aliaq; juris, & facti remedia, appellatione postposita, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino compellant.

Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibetur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc nostram Constitutionem, & ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contrarie; si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotētis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, Anno Incarnation. Dominicæ 1664. quintodecimo Kalend. Martii. Pontificatus Nostri Anno Decimo.

Anno à Nativitate Domini Nostri Iesu Christi 1665. Indictione tertia, die vero 17. mensis Februario, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Alexandri Divina Providentia Papa VII. Anno eius Decimo, supradicta litera Apostolica affixa, & publicata fuerunt ad Valv. Basiliæ Principis Apostolorum Cancellariae Apostolice in acie Campi Flora, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Stephano Viwaldum Apost. Curs. Pro Mag. Curs. Laurentius Signus Curs.

logie Parisiensis in librum, cui titulus est: La Defense de l'authorité de N. S. P. le Pape, de Nos Seigneurs les Cardinaux, les Archevêques, & Evesques, & de l'employ des Religieus mendians, contre les erreurs de ce temps. Par Jacques de Vernant, à Mets 1658. Alteri vero titulus est: Cen-

Aaaa 2

sura

sura Sacrae Facultatis Theologiae Parisiensis in librum, cui titulus est: Amadæi Guimenii Lomarensis, olim primarii Sacrae Theologiae professoris opusculum, singularia universæ fere Theologiae moralis cōplicens: adversus quorundam expostulationes contra nonnullas Jesuitarum opiniones morales ad tractatus de peccatis; De opinione probabili &c. Editio novissima &c. Lugduni sumptibus Phil. Borde, Laurentii Arnaud, Petri Borde, & Guillielmi Barbier 1664. cum approbatione, & Superiorum permisso. Parisiis 1665. in quibus libris censura præsumptuosa notantur aliquæ propositiones eæque præsertim, quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritatem, Episcoporum jurisdictionem, Parochorum munus, Privilegia à Sancta Sede concessa, Dispensations Apostolicas, actionumq; moralium regulam pertinent, & alia, quæ & gravissimorum Scriptorum auctoritate, & perpetuo Catholicorum usu nituntur, Et cum fieri non possit sine publico Catholicæ Religionis detimento, ut prædictæ censuræ in commemoratis libris sine debita Ecclesiæ animadversione, & damnatione remaneant.

Prohibitio prout in Rublica. §. 2. Nos pro Apostolico munere, quo licet immeriti fungimur, ut gravissimo scandalo, quod inde Catholicis accidere posset, occurramus; Habitis prius doctissimorum, ac insignium in Sacra Theologia Magistrorum, ac Professorum, ac Sacrarum Sedis Apostolicæ Congregacionum Qualificatorum, quos ad hæc specialiter deputavimus, consultationibus, ut rei gravitas videbatur postulare; Necnon auditis suffragiis Venerab. Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium in tota Republica Christiana generalium Inquisitorum, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine præfatas censuras, uti præsumptuosas, temerarias, atque scandalosas, auctoritate Apostolica damnamus, & pro damnatis haberi volumus, easque nullius valoris, & roboris fuisse, sed cassas, & irritas esse declaramus: Mandamus insuper, ne quisquam ex Christi fidelibus cujuscumq; gradus, ac dignitatis existat, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, aut alia majori dignitate, etiam speciali, ac specialissima nota digna suffultis, prædictas censu-

ras approbet, sequatur; atq; defendat, Neve in publicis, aut privatis lectionibus, disputationibus, sessionibus, aut aliis actibus publicis illas sequatur, tueatur, aut doceat; Neq; in libris, aut etiam scripturis publicis, vel privatis, aut alio quocumq; modo illas alleget, sub poena excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ, cujus absolutionem Nobis, ac Sedi Apostolicæ reservamus.

§. 3. Præterea Typographis; ac Bibliopolis expressè prohibemus, nè præfatos libros, & censuras imprimere, ac Typis mandare, minusq; impressos vendere audient, ac præsumant sub eadem poena excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ. Insuper libros, scripturas, & alia opera, in quibus præfatæ censuræ quomodolibet continentur, laudantur, & defenduntur, Apostolica auctoritate prohibemus, ac pro yetitis haberi volumus; Mandamusque nè aliquis illos, ac illa legere, aut penes se retinere præsumat, sed locorum Ordinariis, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus in locis, in quibus Sanctissimæ Inquisitionis Officium exercetur, consignet, sub poena excommunicationis, ut supra ipso facto incurrendæ. Dictisque Ordinariis, ut etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, necnon præfatis hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipimus, ut contra transgressores, inobedientes, ac rebelles diligenter inquirant, & procedant, & ad declaracionem dictæ excommunicationis, & ad alias poenas pro gravitate ipsorum inobedientiae, ac transgressionis pro eorum arbitrio procedant.

§. 4. Ceterum ulterius de præfatis censuris judicium, deque opinionibus in prædictis libris Jacobi Vernant, & Amadæi Guimenii contentis, necnon de aliis in eisdem censuris expressis, sive in eis præmemoratae opiniones notentur, sive non, Nobis, ac Sanctæ Sedi Apostolicæ reservamus.

§. 5. Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos ubiq; judicari, & definiri debere, & sublata eis, & eorum cuiilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate,

tate, & auctoritate, ac irritum, & inane esse quidquid secus super his à quocunq; quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari,

*Trāsumpto
rum fidei.* Volumus autem ut præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

*Sanctio pœ-
nalis.* Nulli ergo hominum licet hanc normam Constitutionem, & ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attētare præsumplerit,

indignationē Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majore *Dat. R. An.* anno Incarnat. Dominicæ 1665. 7. Kalendas Julii Pont. nostri Anno 11.

*Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi 1665. In-
dißione tertia, die verò 26. mensis Iulii Pontifica-
tus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D.
Alexandri Divina Providentia Pape VII. anno eius
11. supradictæ litteræ Apostolica affixa, & publica-
tæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolo-
rum, Cancellaria Apostolica, & in acie Campi Flo-
ræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me
Carolum Melanum ejusdem Sanctiss. D. N. Pape, &
Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.*

Feria v. die 18. Martii 1666.

*In Congregatione Sanctæ Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico
Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro Divina Providentia Pape
VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota
Republica Christiana adversus hereticam pravitatem Generalibus Inqui-
sitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.*

Sanctissimus D. N. post latum Decre-
tum die xxiv. Septembris proximè
elapsi, quo viginti octo Propositiō-
nes damnatæ fuerunt; examinatis sedulò,
& accuratè usque ad hanc diem infrascrip-
tis aliis quadragesimum quintum nume-
rum implētib; per plures in Sacra Theo-
logia Magistros, ac per Eminentissimos, &
Reverendissimos DD. Cardinales adver-
sus hereticam pravitatem Generales In-
quisidores, eorum suffragia sigillatim su-
per unaquaq; ipsarum audivit.

Propositio 29. In die Jejunii, qui sèpiùs
modicum quid comedit, et si notabilem
quantitatem in fine comederit, non fran-
git Jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica
corporaliter laborant, sunt excusati ab ob-
ligatione jejunii, nec debent se certificare,
an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto je-
junii omnes illi, qui iter agunt equitando,
utcumque iter agant, etiamsi iter necessa-
rium non sit, & etiamsi iter unius diei con-
ficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo
non comedendi ova, & lacticinia in Qua-
dragesima obliget.

33. Restitutio fructū ob omissionem
horarum suppleri potest per quascunque

Eleemosynas, quas anteà Beneficiarius de
fructibus sui beneficij fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium
Paschale, satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisface-
re dupli præcepto pro die præsenti, &
crastino.

36. Regulares possunt in foro conscienc-
iæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse
revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgenciæ concessæ Regularibus,
& revocatæ a Paulo V. hodie sunt revali-
datæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sa-
cerdoti sacrificanti ex necessitate cum pec-
cato mortali confitendi quamprimum, est
confituum, non præceptum.

39. Illa particula quamprimum intelli-
gitur, cum Sacerdos suo tempore confite-
bitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, es-
set tantum veniale osculū habitum ob de-
lectationem carnalem, & sensibilem, quæ
ex osculo oritur, secluso periculo consen-
sus ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius
ad eiiciendam concubinam, si hæc nimis
utilis esset ad oblectamentum concubina-
rii, vulgo *regalo*, dum deficiente illo, ni-
mis ægrè ageret vitam, & aliae epulæ tædiq;

magnō concubinariū afficerent, & alia famula nimis difficultē inveniretur.

42 Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usq; ad certum tempus.

43 Annum legatum pro Anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44 Quoad forum conscientiæ, Reo corredo, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45 Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usque dum, adhibita diligentia, corrigantrur.

Quibus maturè pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: Itaut quicunq; illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forian

impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio quacunq; etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvī.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Iudicii prohibet omnibus Christi fidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim ducant.

Ioan. Lupus S. Romanae, & univers. Inquisit. Not.
Loco † sigilli.

Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo sexto, Indictione quarta, die vero 23. mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, D. N. D. Alexandri, Divina Providentia Papa VII: anno undecimo, supradictum Decretum affixum, & publicatū fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellarie Apostolice, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Carolum Melanum ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisitionem Cursorem.

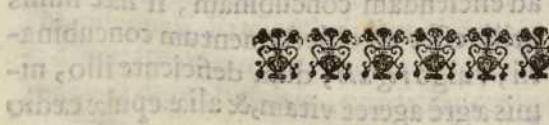
Feria v. die 15. Julii 1666.

In Congregatione Sanctæ Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro Divina Providentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

PRODIIT mensibus elapsis libellus quidam idiomate Gallico impressus absq; nomine Auctoris, & sine loco impressionis, cui titulus. Recit de ce, qui s'est pâsé, au Parlament, au svjet de la Bulle de nostre Sainor Pere le Pape Alexandre VII. contres les Censures de Sorbonne. Cumq; Sanctiss. D.N. Alejandro prædicto, ac Eminentiss. & Reverendissimis DD. Cardinalibus Supremis, & Generalibus Inquisitorib. in tota Rep. Christiana innotuerit libellum prædictum falsitatibus, & erroribus undequaq; esse refertum, Auctoremq; omnia suo capite componere, continereque propositiones erroreas, & scandalosas, Sanctiss. D.N. & Sanctæ Sedis Auctoritati injuriosas. Sancti-

tas sua huic malo occurrere volens, quod in perniciem Reip. Christianæ verti posset, auditis votis Eminentiss. suprad. mandavit, atque decrevit libellum prædictum omnibus prohiberi, prout præsenti Decreto damnat, & prohibet, ac sub poenis in Indice librorum prohibitorum contentis decernit, ne quis libellum prædictum apud se retinere, legere, vel quocunq; idiomate imprimere, vel imprimi facere audeat sed eundem libellum, vel locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus itatim tradere, & consignare teneatur.

Ioan. Lupus S. Romanae, & univers. Inquisit. Not.
Loco † sigilli.

Feria v. die 5. Maii 1667.

In Congregatione Sanctæ Romanae, & universali Inquisitionis habita in Palatio Apostolico
Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro Divina Providentia Papa
VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinatibus in tota
Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inqui-
sitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctiss. D. N. Alexander Papa VII. cum acceperit non sine gravi animi merore Scolasticos quosdam acrius, nec absq; fidelium scandalum inter se contendere, an illa atrito, quæ concipitur ex metu Gehennæ excludens voluntatem peccandi cum spe veniae ad impetrandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, requirat insuper aliquem actum dilectionis Dei, afferentibus quibusdam, negantibus aliis, & ad invicem adversam sententiam censuratis; Sanctitas sua enixè cupiens pacis vinculum inter fideles servari, omnemque scissuræ fomitem extingui, auditis votis Eminentiss. & Reverendiss. DD. Cardinallum adversus hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum, nec non DD. Consultorum, & Qualificatorum Sacrae Congregationis ejusdem Generalis Inquisitionis, hoc præsenti Decreto In Virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pena Excommunicationis latæ sententiæ huic S. Sedi reservata, aliisq; pœnis ejusdem S. Sedis Arbitrio taxandis præcepit cunctis, & singulis fidelibus quocunq; gradu, ac dignitate, etiā

Episcopali, & majori, immo & Cardinalitia fulgentibus, ut si deinceps de materia atritionis præfatæ scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alios quovis modo pœnitentes, aut Scolares, ceterosve erudiant, non audeant alicujus Theologicæ Censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumelie nota taxare alterutram tententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata atritione ex metu Gehennæ cœpta, quæ hodiè inter Scolasticos cōmunitè videtur, sive afferentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Satuitq; præterea Decretum hoc, seu illius exemplum ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & in acie Campi Flora affixum omnes ubique existentes arctare, & afficere, ac si unicuiq; persona liter suisset intimatum.

Fran. Ricardus S. Rom. & univers. Inquisit. Not.

Loco † sigilli.

Constitutio Clementis Papæ IX.

Qua prohibetur liber titulo Rituel Romain du Pape Paul V. à l'usage du diocèse d'Alet
avec les instructions, & les rubriques en François.

CLEMENS PAPA IX.

Ad futuram rei memoriam.

Creditæ Nobis Divinitùs omnium. Ecclesiastū sollicitudinis ratio exigit, ut Ecclesiasticæ disciplinæ, cuius Custodes à Domino constituti sumus, ubique conservandæ jugiter incumbentes, omni cura, atq; vigilantia præcavere studeamus, ne quid in eam irrepatur, quo quodolibet turbari, aut à præscriptis ritibus aberrare, & via erroribus aperiri possit. Cum itaq; (sicut nobis innotuit) anno proximè elapo typis impressus, ac in lucem Parisiis editus fuerit Gallico Idio-

mate liber, cui titulus est: Rituel Romain du Pape Paul V. à l'usage du Diocèse d'Alet avec les instructions, & les rubriques en François; in quo non solum continentur nonnulla ab ipso Rituali Romano jussu fel. rec. Pauli Papæ V. Prædecessoris nostri edito, aliena, sed etiam doctrinæ quædam, & propositiones falsæ, singulares, in praxi periculosæ, erroneæ, & consuetudini in Ecclesia communiter receptæ, atque Ecclesiasticis Constitutionibus oppositæ, & repugnantes, quarum usu, & lectione Christi fideles in jam damnatos errores sensim induci, ac pravis opinionibus infici possent. Nos opportunum huic malo remediu-

adhi-

adhibere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, librum ius titulo Ritualis Gallico idiomate editum præfatum, auctoritate Apostolica tenore præsentium omnino damnamus, reprobamus, & interdicimus, ac pro damnato, reprobato, & interdicto haberi volumus, ejusq; impressionem, lectio nem, retentionem, & usum universis, & singulis utriusque texus Christi fidelibus, præsertim Civitatis, & Dioecesis Aleten., cujuscunq; gradus, conditionis, dignitas, & præminentiae existant, licet de illis specialis, & individua mentio habenda foret, sub poena excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurriendæ perpetuo prohibemus. Mandantes, ut statim quicunq; illum habuerint, vel in futurum quando cunque habebunt, locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus, qui verò Venerabili Fratri Episcopo Aleten. subsunt, Metropolitano, aut uni ex vicinoribus Episcopis realiter, & cum effectu exhibeant, tradant, & consignent; qui nulla interposita mora exemplaria sibi tradita, & alia quæcunq; habuerint, igne comburant, & comburi faciant; In contrarium facientibus non obstan. quibuscumque. Ut autem prætentis literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, Vo-

Iamus, & auctoritate prædicta decernimus, illas ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolice, ac in acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Curioribus nostris publicari, ac illarum exempla ibidem affixa relinqui, illaque sic publicatas omnes, & singulos quos concernunt, perinde afficere, & arctare, ac si illorum unicuiq; personaliter notificatae, & intimatae fuissent; Ipsiarum verò præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eandem fidem in judicio, & extra illud haberet, quæ eisdem præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris die 9. Aprilis 1668. Pontificatus nostri Anno primo.

I. G. Slusius.

Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi 1668. Indictione sexta, die verò 17. mensis Aprilis, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Divina Provident. Papa IX anno eius primo, supradictum Breue affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolice, & in aic Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Carolum Melanum Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissimam Inquisitionis Curorem.

Constitutio Clementis Papæ IX.

Qua prohibetur liber titulo le nouveau Testament de nostre Seigneur Jesus Christ traduit en Francois selon l'edition vulgate avec les differences du Grec.

Debitum Pastoralis officii, quo Ecclesiæ Catholicae per universum Orbem diffusa regimini, Divina dispositione præsidemus, exigit, ut Sacras Scripturas in ea puritate, in qua per tot secula ingenti Divina Bonitatis beneficio conservataæ fuerunt, illibatas custodire, omni studio, atque vigilantia satagamus. Cum itaque, sicut ad aures nostras pervenit, liber quidam versionis Gallicæ novi Testamenti, cui titulus est : Le nouveau Testament de nostre Seigneur Jesus Christ traduit en Francois selon l'edition vulgate avec les differences du Grec : Montibus Hannoniae, & Lugduni (ut inscribitur, typis impressus, ac in lucem editus fuerit : Nos librum hujusmodi nonnullis Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisq; viris pietate, doctrina, atq;

sapientia præstantibus, maturè, quantum rei gravitas postulat, discutiendum, atque examinandum commisimus ; quorum tentiis auditis, atque consideratis, eundem librum versionis Gallicæ novi Testamenti, ut supra, & ubique impressum, sive in posterum imprimendum, tanquam temerarium, damnosum, à vulgata editione prædicta difformem, & offendicula simplicium continentem, auctoritate Apostolica tenore præsentium damnamus, & prohibemus ; itaut nemo deinceps, cujuscunque gradus, & conditionis existat, etiam speciali, & specialissima nota dignus, sub poena excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurriendæ, illum legere, retinere, vendere, aut imprimere, vel imprimi facere audeat, vel præsumat ; sed sub eadem poena quicunq; illum habent, locorum

tum Ordinariis, seu Inquisitoribus statim atq; præsentis prohibitionis notitiam habuerint, exhibere teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Ut autem præsentes literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, & auctoritate prædicta decernimus, illas ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris puplicari, ac illarum exempla ibidem affixa relinquuntur, illasque sic publicatas omnes, & singulos quos concernunt, in Italia quidem post mensem, extrâ Italiam verò post quatuor menses, à die publicationis hic in Urbe faciendæ, numerandos, perinde afficere, & arctare, ac si illorum unicuique personaliter notificatae, & intimatae fuissent; Ipsarum

verò literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitionis, eamdem fidem in judicio, & extra illud haberi, quæ eisdem præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel oltensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris die 20. April. 1668. Pontificatus Nostri Anno primo.

I. G. Slusius.

Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi 1668. In dictione sexta, die verò 23. mensis Aprilis, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Divina Providentia Papa IX. anno ejus primo, sup. adictum Breve affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Carolum Melnum Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisitionis Cursor.

Feria v. die 21. Augusti 1670.

Decretum emanatum in Congregat. Generali Sanctæ Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctiss. D. N. D. Clemente, Div. Providen. Papa X. ac Eminentiss., & Reverendiss. DD. S.R.E. Cardinal. in tota Repub. Christiana contra hereticam pravitatem General. Inquisit. à S. Sede Apostol. specialiter Deputatis. Super instructione Testium examinandorum pro Matrimonii contrahendis.

CLEMENTS PAPA X.

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

CUM alias per Sacram Congregatiōnem S. Officii iteratis Instructionibus ab eadem emanatis de Anno 1658. & 1665. locorumq; Ordinariis transmissis, provisum fuerit, ut præscriptis Interrogatoriis faciendis Testibus, qui ad probandum statum liberum contrahentiū matrimonium inducuntur, omnis prorsus secluderetur aditus iis, qui adhuc vivente altero Conjuge, aut alias impediti ad secunda illicita vota transire fatagebant: Videntes nihilominus Sanctiss. D.N. quamplures locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, & Deputatos ad excipiendas testium depositiones, necnon Parochos, & Notarios in casibus expressis, aut omittere, aut non observare earumdem Instructionum tenorem; Et licet aliquando plenè obseruent, non tamen interrogare testes super aliis impedimentis dirimentibus.

Decret. Pot. §. 1. Ideò volens Sanctitas Sua prædictis malis occurgere, re mature considera-

tacum Eminentiss., & Reverendiss. Dom. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, præsenti Decreto perpetuis futuris temporibus duraturo, iterum injungit omnibus Vicariis, seu Deputatis pro examinandis Testibus ad probandum statum liberum contrahentium matrimonium; necnon Parochis, Notariis, & quibuscunq; aliis respectivè, sub pœnis etiam gravibus corporalibus arbitrio Sac. Cong. Ut Instructionem infra scriptam ad unguem observent.

§. 2. Ut autem præsens Decretum, & Instruction ad omnium notitiam facilius deveniant, decrevit illa ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ de Urbe, ac Palatio S. Officii ejusdem Urbis per aliquem ex Cursoribus Sanctitatis Suæ puplicari, ac eorum exempla ibidem affixa relinquuntur; illaq; sic publicata omnes, & singulos, quos concernunt, post duos menses à die publicationis in Urbe faciendæ numerandos, perinde afficere, ac arctare, ac si illorum unicuique personaliter notificata, & intimata fuissent.

Inbet publi-
casi.

Bbbb

IN-

INSTRUCTIO.

Pro examinē illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis matrimoniiis, tam in Curia Emin. & Reverendiss.

*D. Card. Urbis Vic. quām
in aliis Curiis cōte-
rorum Ordinar.*

IN primis Testis moneatur de gravitate juramenti in hoc pr̄sertim negotio pertinendi, in quo Divina simūl, & humana Majestas lēditur, ob rei, de qua tractatur importantiam, & gravitatem, & quod imminet poena Triremium, & fustigatio- nis deponenti falso.

2 Interrogetur de nomine, cognomine, patria, etate, exercitio, & habitatione.

3 An sit Civis, vel Exterus, & quatenus sit exterus, à quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit,

4 An ad examen accesserit sponte, vel requisitus: Si dixerit accessisse sponte à nemine requisitum, dimittatur, quia presumitur mendax, Si verò dixerit accessisse requisitum. Interrogetur a quo, vel à quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

5 Interrogetur an sibi pro hoc testimo- nio ferendo fuerit aliquid datum, promis- sum, remissum, vel oblatum à contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

6 Interrogetur an cognoscat ipsos con- trahere volentes, & à quanto tempore; in quo loco, qua occasione, & cujus qualita- tis, vel conditionis existant.

Si responderit negativè, Testis dimitta- tur: si verò affirmativè,

7 Interrogetur, an contrahere volentes sint Cives, vel exteri: si responderit esse exteros; supersedeatur in licentia contra- hendi, donec per literas Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permane- runt in sua Civitate, vel Diocesi. Ad pro bādum verò eorundem contrahere volen- tium statum liberum pro reliquo tempo- ris spatio, scilicet, usq; ad tempus, quo vo- lunt contrahere, admittantur Testes idonei, qui legitimè, & concludentè depo- nant statum liberum contrahere volentiū, & reddant sufficientem rationem cause eo- rum scientiæ, absq; eo quod teneantur de-

ferre attestations Ordinariorum locoru, in quibus contrahere volentes moram tra- xerunt.

Si verò responderit contrahere volen- tes esse Cives.

9 Interrogetur sub qua Parochia ha- cētus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de pr̄senti.

Item an ipse Testis sciat, aliquē ex pr̄di- cītis contrahere volentibus quandoque habuisse Uxorem, vel Maritum, aut pro- fessum fuisse in aliqua Religione approba- ta; vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sa- cris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatū, vel Presbyteratum; vel habere aliud im- pedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium.

Si verò Testis responderit non habuisse uxorem, vel maritum, neq; aliud impedi- mentum ut supra.

10 Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedi- mentum &c. & quod ipse Testis nesciat.

Si responderit affirmativè, superedea- tur, nisi ex aliis Testibus probetur conclu- dentè non habuisse uxorem, vel maritum, neq; ullum aliud impedi- mentum &c.

Si verò responderit negativè,

11 Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deindè Judex colligere petatur, an Testi sit danda fides.

Si responderit contrahere volentes ha- buisse uxorem, vel maritum, sed esse mor- tuos.

12 Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodo ipse Testis sciat fuisse Conjuges, & nunc esse mortuos. Et si respondeat mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ec- clesia, vel occasione militiæ sepultos fuisse à militibus, non detur licentia contra- hendi, nisi prius recepto testimonio au- thenticō à Rectori Hospitalis, in quo pr̄di- cīt pr̄decesserunt, vel à Rectori Eccle- siæ, in qua humata fuerunt eorum cada- vera, vel si fieri potest, à Duce illius Co- hortis, in qua descriptus erat miles. Si ta- men hujusmodi testimonia haberi nō pos- sunt; Sacra Congregatio non intendit ex- cludere alias probationes, quæ de jure communi possunt admitti, dummodò sint legitime, & sufficiētes.

13 Interrogetur, an post mortem dicti

Con-

Conjugis defuncti , aliquis ex prædictis contrahere volentibus transferit ad secunda vota.

Si responderit negativè.

14 Interrogetur , an esse possit , quòd aliquis ex illis transferit ad secunda vota , absque eo quod ipse Testis sciat .

Si responderit affirmativè , supersedeatur in licentia , donèc producantur Testes , per quos negativa coarctetur cōcludēter .

Si verò negativè .

15 Interrogetur de causa scientiæ , qua perpenfa , Judex poterit judicare , an sit concedenda licentia , vel nè .

Si contrahentes sunt vagi , non procedatur ad licentiam contrahendi , nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos , & in aliis servata forma Concilii Tridentini in cap. Multi , less . 24 .

Fides , aliaque documenta , quæ producuntur de partibus , non admittantur , nisi sint munita sigillo , & legalitate Episcopi Ordinarii , & recognita faltem per Testes , qui habeant notam manum , & sigillum , & attentè consideretur quòd fides , seu testimonia benè , & concludenter identificant personas , de quibus agitur .

Pro testibus in hac materia recipientur magis consanguinei , quàm extranei ; quia præsumuntur melius informati , & Cives magis , quàm Exteri ; nec admittantur homines vagi , & milites , nisi data causa , & maturo consilio ; Et Notarius exactè describat personam Testis , quem si cognoscit , utatur clausula , *mibi benè cognitus :*

sin minus , examen non recipiat , nisi una cum persona Testis aliqua alia compareat cognita Notario , & quæ attestetur de nomine , & cognomine ipsius testis , *necnon* de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum . Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe ultra Notarium , Officialeis specialiter deputan . ab Eminentiss . Vicario ; & extrà Urbem , vel Vicar . Episcopi , vel aliqua alia persona insignis , & idonea ab Episcopo specialiter deputanda ; alias puniatur Notar . arbitrio Sacrae Congregationis , & Ordinarius non permittat fieri publicationes .

Ordinarii præcipiant omnibus , & singulis Parochis in eorum Diœcesibus existentibus , ut pro matrimoniis cum exterris contrahendis non faciant publicationes in eorum Ecclesiis , nisi certiorato Ordinario , à quo , vel ejus Generali Vicario priùs teneantur authenticam reportare , quòd pro tali matrimonio fuerunt examinati Testes in eorum Tribunali , qui probant statum liberum contrahere volentium &c .

Contravenientes autē severè puniētur .

*Anno à Nativitate Domini Nostri Iesu Christi
1670. Indictione tertia , die v rō 17. mensis Augu-
sti , Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris ,
& D. N. D. Clementis Divina Providentia Papa
X. Anno Primo , supradictum Decretum affixum .
publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum , Cancellaria Apostolica . & in acie Campi Flora de Vrbe , ac Palati S. Officii ejusdem Vrbis per
me Petrum Paulum Desiderium , ejusdem Sanctiss.
D. N. Papæ , & Sanctiss. Inquisit. Curs.*

Feria iv. die 5. Julii 1673.

*In Generali Congregatione Sanctæ Romanae , & Universalis Inquisitionis habita in Conven-
tu S. Mariæ super Minerva coram Eminentissimis , & Reverendissimis DD. S. R. E.*

Cardinalibus in tota Republica Christiana , contra hereticam pravitatem

*Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica
specialiter Deputatis .*

CUM nonnulli Regulares , & Seculares variis in locis instituerint Confraternitates Mācipiorum Matris Dei , dictas italicè , delli Schiavi della Madre di Dio , & catenulas distribuant Confratribus , & Consororibus brachiis , & collo circumponendas , atque gestandas , ut eo signo Beatis . Virginis se mancipatos esse profiteantur , imagines quoque , & numismata catenatos Sodales experimentia-

divulgent , & libellos , in quibus eidem Confraternitatibus Regulas præscribunt , usum hujusmodi mancipatus , & meritum commendantes ; Sacra Congregatio hunc abusum alias diversis in locis specialibus Edictis à se prohibitum considerans nonnullorum studio , & opera crescere magis in dies , universaliter Edicto abolendum esse decrevit ; quare omnibus , & singulis Christi fidelibus Utriusq; sexus , tam Regulari-

bus, quām Secularibus supradictarum catenularum usum districtē interdicit, Regularibus quidem sub poena privationis activæ, & passivæ vocis ipso facto incurrena: cōeteris verò sub pœnis gravibus suorum Ordinariorum arbitrio infligendis; Societates quocunq; nomine appellantur, quarum institutum in eo mancipatu præcipiè versatur, damnat, & extinguit; illis verò Societatibus, quæ ritum aliquē, aut quodcunque aliud ad mancipatum ejusmodi pertinens adhibuerint, præcipit, ut sub iisdem pœnis id statim rejiciant. Libellos demū, imagines, & numismata, quæ ante dicta sunt, damnat, vetatq; sub

pœnis in Indice Librorum prohibitorum latis in eos, qui libros vetitos retinent, aut divulgant, ut novus hic B. Virginis mancipatus omnino aboleatur. Contrariis quibuscumq; non obstantibus.

Fran. Riccardus S.Rom. & univers. Inquisit. Not.

Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio, die verò 15. mensis Iulii Indict. quarta, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Div. Providentia Papæ X. anno ejus quarto, supradict. Editum, seu Decretū affixum, & publicatū fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancell. Apostolicae, & in acie Campi Flora de Urbe, ac Palatii S. Officii ejusdem, Vrbis per me Ioan. Antonium Bertarelli ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, ac Sanctiss. Inquisitionis Curorem.

Clemens Papa X. Ad perpetuam rei memoriam.

Suppresso Confraternitatum sub titulo Gregis Boni Pastoris.

PAstoralis Officii, quod, authore Deo, gerimus, cura animum nostrum assidue sollicitat, ut quacunque piè licet primitus instituta, irrepentibus subinde abusibus non solum à pietate recessisse, sed etiam gravibus scandalis causam præbere noscuntur, è medio tollere, atq; abolere studeamus, sicut omnibus maturæ cōsiderationis trutina perp̄fis, ad Omnipotentis Dei gloriam, ac fidelium edificationem cōspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaq; (sicut accepimus) nonnullæ Congregationes, seu Confraternitates sub invocatione Sanctissimi Sacramenti, B. Mariæ Virginis Immaculatæ, & S. Iosephi, sub titulo Gregis Boni Pastoris, variis in locis ordinaria, seu etiam Apostolica auctoritate erectæ, & institutæ exaltatæ; in quarum Constitutionibus, & regulis usus quarundam catenularum, aliave quæpiam a doctrina, & praxi Ecclesiæ dissidentia reperiuntur, & de quarum Instituto libelli, folia, & imagines in vulgus edita sunt, ex quibus scanda, & offensiones in dies oriri possunt. Nos ejusmodi mala, atque incommoda, ne latius serpant, Apostolica nostræ sollicitudinis sarculo recidere cupientes, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana adversus hereticam pravitatem generalium Inquisitorum ab hac Sancta Sede Apostolica specialiter deputatorum consilio, Congregationes, seu Confraternitates quascunque sub invoca-

tione Sanctissimi Sacramenti, Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, & S. Josephi sub titulo Gregis Boni Pastoris ubicunq; terrarum, sicut præmittitur, erectas, & institutas, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò suppressimus, extinguimus, & abolemus, perpetuòq; suppressas, extinctas, & abolitas esse, & fore decernimus, & declaramus. Præterea libellos omnes, folia, Constitutiones, Regulas, Imagines, & usum Catenularum hujusmodi, aliave quæcunq; ad Institutum earumdem Confraternitatum, seu Congregationum spectantia, eorumque respectivè electionem, retentionem, & usum quibuscumque Christi fidelibus auctoritate, & tenore predictis itidem perpetuò prohibemus, & interdicimus. Decernentes easdem presentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosq; plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, inviolabiler, & inconcusse observari; Sicq; & nō aliter, in præmissis per quoscunque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, & Apostolice Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quæcunq; præminentia, & potestate fungentes, & functuros sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si se-

cus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan. Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dictarum Confraternitatum, necnon quarumcunq; Ecclesiarum, tam Secularium, quam Regularium, in quibus Confraternitates ipse erectæ sunt, aliisvè quibusvis etiam jura-méto confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & cōsuetudinibus, privilegiis quoq; indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permanuris ad præmissorū effectum hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, coeterisq; contrariis quibuscunque. Ut autem eadem præsen-tes literæ ad omnium notitiā facilius de-

veniant, Volumus illas, seù earum exempla ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariae Apostolicæ, & in acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, siccq; publicatas omnes, & singulos, quos illæ concernunt perinde afficere, ac si unicuique illorum persona-liter intimatæ fuissent; Utque ipsarum præsentium literarum transumptis, seù exemplis etiam impressis manu aliquis Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubiq; locorum in judicio, & extra illud habeatur, quæ haberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 15. Decembris 1673. Pontificatus nostri Anno IV.

I. G. Slusius

Feria v. die 22. Augusti 1675.

In Congregatione Generali S. Romana, & universalis Inquisitionis habita in Palat. Apostolico apud Sanctam Mariam Majorem coram Sanctissimo D. N. D. Clemente Divina Providentia Papa X. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in Universa Republica Christiana contra hereticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctissimus D. N. CLEMENS Papa X. præsenti Decreto omnino prohibet, & damnat Librum infrascrip-tum, eumq; prò damnato haberi voluit sub pœnis, & censuris in Sacro Concilio Tridentino, & in Indice Librorum prohibitorum contentis, aliisque arbitrio Sanctitatis Suæ infligendis. Est autem Liber, cui titulus. *Naturalium doctrina Andreae Pissini Lucensis, qua, funditus everis materiae primæ, formæque substantialis, & accidentalis, cunctisque fermè sectiorum sen-*

tentiis, cuiuslibet auctoritate posthabita, rationibus firmis inopinata substituuntur, aut genitus obsoleta revocantur.

Loco † sigilli.

Fran. Riccardus S. Rom. & univers. Inquisit. Not.

Die decima tertia mensis Septemb. 1675. supra-dictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Franciscum Perinum S. D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

Sanctiss. D. N. D. Innocentii Div. Prov. Papæ XI.

*Constitutio contra surripientes Hostiam consecratam, seu unam, vel plures Particulas
consecratas cum Pyxide, vel sine ea, sive illam, vel illas apud se retinentes.*

INNOCENTIUS EPISCOPVS

Servus Servor. Dei. Ad perpet. rei memor.

Ad nostri Apostolatus auditum de testanda quorundam iniquitatis filiorum pervenit audacia, qui omnis impietatis terminos supergressi, manus sacrilegas nè à Sancto quidem Sanctorum, augustissimo scilicet Eucharistiae Sacramento, quod transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator, & Dominus Noster Jesus Christus in memoriam cruentissimi Sacrificii, quo se ipsum pro Generis humani redemptione in ara Crucis Deo Patri immolavit, ineffabili divini amoris sui largitate Corpus suum in cibum, & sanguinem in potum Nobis tribuendo instituit, continere, tanti, tamque tremendi formidine mysterii compelluntur. Quocircà ad reprimendam horrendam ejusmodi impietatem, quæ animum nostrum ipsa sui immanitate confudit, in nomine ejusdem Dom. Nostri Jesu Christi exurgentis Motu proprio, non ad alicujus super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera scientia, & deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac de Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana adversus hereticam pravitatem Generalium Inquisitorum à Sancta Sede Apostolica, specialiter deputatorum consilio hac nostra perpetuò valitura Constitutione auctoritate Apostolica statuimus, & decernimus, ut deinceps omnes, & singuli utriusque sexus, qui de furto Hostiæ consecratae, sive unius, vel plurium particularum consecratarum cum sacra Pyxide, vel sine illa per legitima indicia judicialiter juxta Sancti Officii Inquisitionis contra hereticam pravitatem auctoritate Apostolica, instituti regulas, & praxim confessi, aut convicti fuerint, quivè propria malitia, vel de alterius ordine, seu mandato Hostiam, sive unam, vel plures particulas consecratas praedictas apud se retinuerint, vel alio transferre, seu asportare presumperint, condignis poenis, & animadversiōnibus pro facinoris atrocitate puniantur,

& nisi constiterit non fuisse ad malum finem, etiam pro prima vice Curia Seculari tradantur, non obstante minori aetate, dummodo vigesimum attingant annum, quibus poenis etiam mandantes subjaceant; porro omnimodam cognitionem causarū furti Hostiæ consecratae, sive unius, vel plurium particularum consecratarum hujusmodi cum Pyxide, vel sine illa, tanquam delicti hæresim, vel vehementem hæresis suspicionem continentis ad Judices Ecclesiasticos, & ad Sanctæ Inquisitionis Officium praedictum privativè spectare, eadē auctoritate harum serie, & motu simili declaramus, decernentes praesentes nostras literas, & in eis contenta quæcunq; etiam ex eo quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interessé habentes, seu habere quomodolibet prætententes cujusvis status, gradus, ordinis, præminentiae, vel dignitatis existant, sive alias specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditи, neque causæ, propter quas eadem praesentes emanaverint, adductæ, verificate, vel sufficienter, aut ullo modo justificatae fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, praetextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut interessé habentium consensu, aliove quilibet, etiam quantumvis magno, ac formali, & substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutio- nis in integrum, aliudvè quodcunq; juris, facti, vel gratiarum remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili concessu, vel emanato quempiam in judicio, vel extræ illud uti, seu se jvware ullo modo posse, sed ipsas praesentes semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suoq; plenarios, & integros effectus fortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit inviolabilis-

bilitèr, & inconcussè observari; Sicq;, & non aliter in præmissis censeri, atq; ita per quocunq; Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostol. Auditores, ac ejusdem S. R. E. Card., etiam de latere Legatos, & Apostolicę Sedis predictę Nuncios, aliosvè quoslibet quacunque præminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuiilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignorantè cōtigerit attentari. Non obstantibus, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universali bus, Provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoq; indultis, & literis Apostolicis quibusvis personis, Collegiis, & locis, etiam specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscunq; verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus specialis specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis insertis, & exactissimè servatis, & specificatis respectivè habentes illis alias in suo robore permanuris, hanc vice duntaxat ad præmissorum effectum plenissimè, & amplissimè motu pari dero-

gamus, & derogatum esse volumus, cætriq; contrariis quibuscunque. Volumus intuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eadem præsentes, & in eis contenta, quæcunq; ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quispiam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta ad Valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi; Sicq; publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perindè afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent, utq; earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus, tam in judicio, quam extrâ illud ubique locorum fides habeatur, quæ ipfis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, decreti, declarationis, derogationis voluntatis, ac mandati infringere vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotenti Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Dat. Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto quarto Idus Martii Pontificatus nostri Anno Primo.

S. Daturius.

I. G. Slusius.

Visa de Curia S. de Pilastris. D. Ciampinus.

Anno à Nativitate D.N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo Indict. 15. die vero vigesima octava mensis Augusti Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D.N. D. Innocentii Div. Providen. Papæ XI. anno primo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancell. Apostolica, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum ejusdem Sanctiss. D.N. Papæ, & Sanctiss. Inquisit. Curs.

Feria v. die 2. Martii 1679.

In Generali Congregatione S. Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Palat. Apostolice
Vaticano coram Sanctissimo D. N. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Emi-
nentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica
Christianæ contra hæreticam pravitatem General. Inquisitoribus à San-
cta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovjum fibi à Deo cre-
ditarum saluti sedulò incumbens, &
salubre opus in segregandis noxiis doctrin-
narum pascuis ab innoxiis à fel. recor. Ale-
xandro VII. Prædecessore suo inchoatum
prosequi volens, plurimas propositiones,
partim ex diversis, vel libris, vel thesibus,
seu script's excerptas, & partim noviter
ad inventas Theologorum plurium exami-
ni, & deinde Eminentiss. & Reverendiss.
Dominis Cardinalibus contra hæreticam
pravitatem generalib. Inquisitoribus sub-
jecit, quibus propositionibus sedulò, &
accuratè saepius discussis, corundem Emi-
nentissimorum Cardinalium, & Theologo-
rum votis per Sanctitatem Suam audi-
tis: Idem Sanctissimus D. N., re postea ma-
tutè considerata, statuit, & decrevit pro-
nunc sequentes propositiones, & unam-
quamque ipsarum, sicut jacent, ut mini-
mum, tanquam scandalosas, & in praxi per-
nicioas, esse damnandas, & prohibendas,
sicuti eas damnat, & prohibet. Non in-
tendens tamen Sanctitas Sua per hoc De-
cretum alias propositiones in ipso non ex-
pressas, & Sanctitati Sua quomodolibet,
& ex quacunque parte exhibitas, vel exhi-
bendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis confe-
rendis sequi opinionem probabilem de valore
Sacramenti, reliqua tutoire, nisi id vetet lex,
conventio, aut periculum gravis damni in-
currendi. Hinc sententia probabilitantum
utendum non est in collatione Baptismi, Or-
dinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Judicem posse
judicare juxta opinionem, etiam minus pro-
bablem.

3. Generatim dum probabilitate, sive in-
trinsicā, sive extrinsicā quantumvis tenui,
modò à probabilitatis finibus non exeat, cō-
fisi aliquid agimus. Semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusatitur Infidelis nō
credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dile-

ctionis Dei semel tatum in vita elicere. Con-
demnare non audemus.

6. Probabile est, nè singulis quidem rigo-
rosè quinquenniis per se obligare præceptum
charitatis erga Deum.

7. Tunc solùm obligat, quando tenemur
justificari, & non habemus aliam vjam, qua
justificari possumus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem
ad solam voluptatem, non est peccatum,
modò non ob sit valetudini, quia licet potest
appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exer-
citum omni penitus caret culpa, ac defectus
veniali.

10. Non tenemur proximū diligere actu
interno, & formalī.

11. Præcepto proximum diligendi satisfa-
cere possumus per solos actus externos.

12. Vix in Secularibus inventes, etiam in
Regibus superfluum statui. Et ita vix ali-
quis tenetur ad eleemosynam, quando tene-
tur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, po-
tes absq; peccato mortali de vita alicuius tri-
stari, & de illius morte naturali gaudere, il-
lam ineffaci affectu petere, & desiderare;
non quidem ex displicentia personæ, sed ob
aliquid temporale emolumendum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere
mortem Patris, non quidem ut malum Pa-
tris, sed ut bonum cupientis; quia nimirum
ei ob ventura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parrici-
dio Parentis à se in ebrietate perpetrato pro-
pter ingentes divitias inde ex hæreditate con-
secutas.

16. Fides non censetur cadere sub præce-
ptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita
elicere.

18. Si à potestate publica quis interroge-
tur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei
gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum
perse non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assen-
sus

*sus fidei in se ipso sit magis firmus, quam me-
reatur pondus rationum ad assensum impel-
lentium.*

20 *Hinc potest quis prudenter repudiare
assensum quem habebat supernaturalem.*

21 *Assensum fidei supernaturalis, & uti-
lis ad salutem stat cum notitia solum proba-
bili revelationis; immo cum formidine, qua
quis formidet, ne non sit locutus Deus.*

22 *Non nisi fides unius Dei necessaria vi-
detur necessitate medii, non autem explicita
Remuneratoris.*

23 *Fides latè dicta ex Testimonia crea-
turarum, similiè motivo ad justificationem
sufficit.*

24 *Vocare Deum in Testem mendacii le-
vis, non est tanta irreverentia, propter quam
velit, aut possit damnare hominem.*

25 *Cum causa licitum est jurare sine
animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.*

26 *Si quis, vel solus, vel coram aliis, si-
ve interrogatus, sive propria sponte, sive re-
creationis causa, sive quocunq; alio fine juret
se non fecisse aliquid, quod revera fecit, in-
telligendo intra se aliquid aliud, quod non fe-
cit, vel aliam vim ab ea, in qua fecit, vel
quod vis aliud additum verum, revera non
mentitur, nec est per iuris.*

27 *Causa justa utendi his amphiboliis
est, quoties id necessarium, aut utile est ad
salutem corporis, honorem, res familiares
tuendas, vel ad quemlibet aliū virtutis actū,
ita ut veritatis occultatio censeatur tunc ex-
pediens, & studiosa.*

28 *Qui mediante commendatione, vel mu-
nere ad Magistratum, vel Officium publi-
cum promotus est, poterit cum restrictione
mentalī præstare juramentum, quod de man-
dato Regis à similibus solet exigi, non habito
respectu ad intentionem exigentis, quia non
tenetur fateri crimen occultum.*

29 *Urgens metus gravis est causa justa
Sacramentorum administrationem simulandi.*

30 *Fas est viro honorato occidere inva-
sorem, qui nititur calumniam inferre, si ali-
ter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque
dicendum, si quis impingat alapam, vel fusa
percutiat, & post impactum alapam, vel ictum
fusus fugiat.*

31 *Regulariter occidere possum furem
pro conservatione unius aurei.*

32 *Non solum licitum est defendere de-
fensione occisiva, que actu possidemus, sed
etiam ad que jus inchoatum habemus, & que
nos possessuros speramus.*

33 *Licitem est tam heredi, quam legata-
rio contra in justè impedientem, ne vel heredi-
tas adeatur, vel legata solvantur, se taliter
defendere, sicut, & jus habenti in Cathedrā,
vel Præbendam contra eorum possessionem
in justè impedientem.*

34 *Licet procurare abortum ante anima-
tionem fœtus, ne Puella deprehensa grava
occidatur, aut infametur.*

35 *Videtur probabile omnem fœtum, quā-
diu in utero est, carere anima rationali, &
tunc primum incipere eamdem habere, cum
paritur, ac consequenter dicendum erit in
nullo abortu homicidium committi.*

36 *Permissum est furari, non solum in
extrema necessitate, sed etiam in gravi.*

37 *Famuli, & famule domesticæ possunt
occulte heris suis surripere ad compescandam
operam suam, quam maiorem judicant sa-
lario, quod recipiunt.*

38 *Non tenetur quis sub pena peccati
mortalis restituere quod ablatum est per pau-
ca furta, quantuncunque sit magna summa
totalis.*

39 *Qui alium movet, aut inducit ad in-
ferendum grave damnum tertio, non tenetur
ad restitutionem istius damni illati.*

40 *Contractus Mohatra licitus est etiam
respectu ejusdem personæ, & cum contractu
retrovenditionis præjè inito cum intentione
lucri.*

41 *Cum numerata pecunia pretiosior sit
numeranda & nucleus sit, qui non majoris
faciat pecuniam presentem, quam futuram;
potest creditor aliquid ultrà sortem à mutua-
tario exigere, & eo titulo ab usura excusari.*

42 *Usura non est, dum ultrà sortem ali-
quid exigitur, tanquam ex benevolentia, &
gratitudine debitum, sed solum si exigitur
tanquam ex iustitia debitum.*

43 *Quidni non nisi veniale sit detrahen-
tis auctoritatem magnam sibi noxiā falso
crimine elidere?*

44 *Probabile est non peccare mortaliter,
qui imponit falso crimen alicui, ut suam
justitiam, & honorem defendat. Et si hoc
non est probabile, vix illa erit opinio probabi-
lis in Theologia.*

45 *Dare temporale pro spirituali non est
simonia, quando tempore non datur tan-
quam pretium, sed duntaxat tanquam mo-
tivum conferendi, vel efficiendi spirituale,
vel etiam quando tempore fit solum gratui-
ta compensatio pro spirituali, aut è contra.*

46 Et id quoq; locum habet, etiamsi Temporale sit principale motivum dandi Spirituale; immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris aestimetur, quam res spiritualis.

47 Cum dixit Concilium Tridentinum— eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesie magis utiles ipsi judicaverint ad Ecclesias promovent, Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo propositivo: vel secundo, locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48 Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involverem malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49 Mollities jure naturæ prohibita non est; Unde si Deus eam non interdixisset, saepè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50 Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

51 Famulus, qui submissis humeris scienter ad iuvat herum suum ascendere per feneras ad supradum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52 Praeceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53 Satisfacit precepto Ecclesie de audiēdo Sacro, qui duas e jux partes, immo quatuor simul à diversis Celebrantibus audit.

54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55 Praecepto Communionis annua satisfit per sacrificiagm Domini mandationem.

56 Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57 Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58 Non tenemur Confessario interrogan-

tifateri peccati alicujus consuetudinem.

59 Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v.g. potest contingere in die magna alicujus festivitatis, aut Indulgentie.

60 Penitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesie, et si emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61 Potest aliquando absolvī, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quin immo directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.

62 Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63 Licitum est querere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64 Absolutionis capax est homo, quantum laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, et Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

65 Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicunq; autem cuiusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latè sententiae, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunq; etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvī.

Insuper distictè in virtute Sanctæ obedientiae, & sub intermissione Divini Iudicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cuiuscunq; conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, nè predictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentiōibus Doctores, seu Scolastici, aut alii quicunq; imposterum se abstineant, & ut paci, & charitati consulatur; idem Sanctissimus in virtute Sanctæ obedientiae eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis quam in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni

īnni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quę adhuc inter Catholicos hinc indē controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ super iisdem propositionibus judicium proferatur.

Fran. Riccardus S. Rom. & univers. Inquisit. Not.

Loco † sigilli.

Anno à Nativitate D. N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, Indict. secunda die verò 4. mensis Martii Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divi. Providentia Papæ XI. anno tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilice Principis Apostolorum, Cancellaria Apostolice, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Franciscum Perinum ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisit. Curs.

Feria v. die 23. Novembris 1679.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanae, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctiss. D. N. D. Innocentio Papa XI. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana, adversus haereticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à S. Sede Apostol. specialiter Deputatis.

CUM supradictis Eminentissimis, & Reverendissimis DD. delatae fuerint haec duæ propositiones: *Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, vel librum;* & *Deus subiicit nobis suam Omnipotentiam;* eorundem jussu per Theologos ad id specialiter deputatos diligenter examinatae fuerunt, quorum votis auditis, & re Sanctissimo Domino Nostro relata, & coram Sua Sanctitate proposita unà cum votis ipsorum Eminentissimorum, & Reverendissimorum Dominorum Sanctæ Romanae Ecclesiæ Cardinalium, Sanctit. Sua decrevit, & mandavit, ut ambæ propositiones omnino prohiberentur, sicut eas præsenti decreto damnat, & prohibet, uti

temerarias ad minimum, & novas; mandatque, nè quisquam deinceps cujuscunque sit gradus, ordinis, aut conditionis, illas, vel illarum alterutram audeat imprimere, vel imprimi facere, sive scriptis, aut etiam oretenuis docere, vel afferere, sub penitus, & censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, aliisque Sanctitati Suae benè visis.

Loco † sigilli.

Fran. Riccardus S. Rom., & univers. Inquis. Not.

Die 2. Decembris 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilice Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Franciscum Perinum Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissima Inquisitionis Cursorem.

Constitutio SS. D. N. Innocentii Div. Prov. Pp XI.

Qua Liber Amadei Guimenii prohibetur.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Servus Servorum Dei. Ad perpet. rei memor.

CUM (sicut accepimus) Liber quidam, cui titulus. *Adversus quorundam expostulationes contraria nonnullas Jesuitarum opiniones morales,* Autore Amadeo Guimenio &c. Bamberge, & Panormi anno M.DC.LVII., impresus, & subinde Valentiae, Lugduni, & Mandriti anno M. DC. LVIV. additis nonnullis aliis opinionibus non sanis, sub alio titulo, videlicet: *Amadei Guimenii Lomariensis olim Primarii Sacre Theologie Pro-*

fessoris, Opusculum singulare Universæ ferè Theologiæ moralis complectens, adversus quorundam expostulationes, contra nonnullas Jesuitarum opiniones morales typis recusus, non solum die 5. April. M. DC. LXVI. à Congregatione tunc existentium S. Rom. Eccl. Cardinalium Indici Librorum prohibitorum, & expurgandorum præposita, sed etiam die 12. Septemb. 1667. à Congregatione ejusdem S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana contra haereticam pravitatem Generalium Inquisitorum à S. Sede Apostolica specialiter deputatorum iteratò prohibitus, fuerit & nihi-

Iominis nonnulli propriæ salutis immemores Librum eundem legere, & retinere damnablem lectione, usu, & praxi presumat: Nos, quibus gregis sui curam commisit Altissimus, periculis animarum, quæ ex usu, & praxi perniciose doctrinæ dicto Libro traditæ infici, & in æternæ salutis detrimentum adduci possent, Pastorali charitate occurrere cupientes, motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deq; Apostolicæ potestatis plenitudine Librum predictum sub utroq; supra expresso, aliovè quounque titulo, nomine, & idiomate, sive in predictis, sive in aliis quibusvis locis hactenus typis impressum, ac etiam manu descriptum, & quandocunq; (quod absit) imprimendum, & describendū tenore presentium damnamus, reprobamus, & denuò prohibemus, ac pro damnato, reprobato, & prohibito haberi volumus, illiusq; impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus, & singulis Christi fidelibus, etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub pena excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrienda, à qua nemo à quoquam, præterquam à Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus, absolutionis beneficium valeat obtinere, omnino interdicimus. Porro qui-cunq; Librum hujusmodi penè se habuerint, illum statim, atque presentium literarum notitia ad eos pervenerit, locorum

ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, atq; consignare teneantur; hi verò exemplaria sibi sic tradita illicè flammis aboleri current: In contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. Ut autem eadem presentes literæ ad omnium notitiam facilis perducantur, nec quisquam illarum ignorantiam allegare possit. Volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancelleriae Apostolice, & in Aci Campi Flora de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumq; exempla ibidem affixa relinquantur; sic autem publicatae omnes, & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificate, & intimatae fuissent; Utque ipsarum presentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constituta munis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud ubiq; locorum habeatur, quæ eidem presentibus haberetur, si exhibetæ forent, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris die 16. Septembris 1680. Pontificatus Nostræ Anno quarto.

I. G. Stusius.

Die 25. Septembris 1680, supradictæ literæ Apostolice affixa, & publicatae fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, & in acie Campi Flora, ac aliis locis solitis, & consuetis Viris per me Franciscum Perinum Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisit. Curorem.

Constitutio SS. D.N. Innocentii Div. Prov. Pp. XI.

Qua prohibentur quadam opera Natalis Alexandri, & Patris Maimburg.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Servus Servorum Dei. Ad perpet. rei memor.

Cum (sicut Nobis innotuit) in lucem prodierint nonnulli Libri sub titulis infrascriptis videlicet: Selectæ Historiæ Ecclesiastica Capita, & in loca ejusdē insigna differentiationes Historiæ, Chronologica, Critica, Dogmatica Auctore R. P. Fratre Natali Alejandro Ordin. Fratrum Prædicatorum in Sacra facultate Parisensis Doctorate Theologo, & in majori Conventu, & Collegio Parisiensi ejusdem Ordinis Theologia Professore, & Studii Regente, Sæculi XV.

& XVI. Parisis apud Antonium Dezallier in Vico San Jacobeo ad Coronam Auream 1686. cum Privilegio Regis Christianissimi. Et Historie du Pontificatu de S. Gregoire le grand par Moseieur Maimburg. A Paris chez Claude Barbin an Palais Souzle second Perron de la Sainte Chappelle 1686. Avec privilege, & approbation. Et Venerabiles Fratres nostri S. R. E. Cardinales in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem generales Inquisitores à S. Sede Apostolica specialiter deputati, audita Censura Qualificatorum Sancti Officii, censuerint eisdem Libros esse damnandos, & prohiben-

bendos : Hinc est quod Nos pro commissa Nobis Divinitus gregis Dominici cura, animarum periculis, atque detrimentis, quæ ex eorūdem Librorum lectione, & usu provenire possent, pastorali sollicitudine quantum cum Domino possumus, occurrere volentes, de memoratorum Cardinallium consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Libros supradictos, & eorum quemlibet, tenore presentium damnamus, & reprobamus, ac legi, & retineri prohibemus, ipsorumque Librorum, & eorum cuiuslibet impressionem, descriptionem, retentionem, lectionem, & usum omnibus, & singulis Christi fidelibus, etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub poena excommunicationis per contrafidentes ipso facto absque alia declaratione incurra, à qua nemo per quæquam, nisi per Nos, seu Romanum Pontificem pro tempore existente præterquam in mortis articulo constitutus absolvit, omnino interdicimus. Volentes, & Apostolica auctoritate præcipientes, ut quicunque Libros prædictos, vel aliquem eorum penè se habuerint, illos, sive illum, statim atq; præsentes literæ ad eorum notitiam pervenerint, teneantur tradere, atque consignare locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, qui exemplaria sibi tradita illicò flammis abo-

teri carent : In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Coeterum, ut ipsæ præsentes literæ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate prædicta decernimus, ut illæ ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquæ ex Cursoribus Nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquuntur ; Sic verò publicatæ omnes, & singulos, quos concernunt, perinde affiant, & arcent, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent, utque earundem præsentium literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum, tam in Judicio, quam extra illud habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostense.

Datum Romæ, apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 26. Februario 1687. Pontific. Nostri anno undecimo.

I. G. Card. Slusius.

Loco † Annuli.

Die Mense, & anno, quibus supra supradictum Decreto affixum, & publicatum fuit ad Valvas Curiae, & in acie Campi Floræ Virbis per me Gregorium Stagnum Sanctiss. D. N. Papæ Curs.

Pro D. Mag. Curs. Egidius Felicius Curs.

Constitutio SS. D.N. Innocentii Div. Prov. Pp. XI.

Qua damnantur Dogmata Michaelis de Molinos.

INNOCENTIUS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei. Ad perpet. rei memor.

COelestis Pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris Mundum, variisq; Gentium erroribus involutum à potestate Diaboli, sub qua miserè post lapsum primi nostri Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, Carnem sumere, & in ligno Crucis Chygrapho Redemptionis nostræ affixo, in testimonium suæ in nos charitatis se se Hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox redditurus in Cælum, Ecclesiam Catholicam sponsam suam tanquam novam Civitatem Sanctam Hieru-

salem descendenter de Cœlo non habentem rugam, neque maculam, unam Sanctamq; in Terris relinquens, armis potentiae suæ contra Portas Inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Princi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut Doctrinam ad ipsius ore haustam, sartam, tecumque custodirent, nè oves pretioso suo Sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent; quod præcipue B. Petro mandasse nos sacræ literæ docent : cui enim Apostolorum nisi Petro dixit. Pasce oves meas : & rursus, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos ? Quare nobis, qui non nostris

stris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotens consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut Populus Christianus camfectaretur Fidem, quæ a Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque Ipse usque ad seculi consumationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apoitolatum nostrum relatum fuisset quemdam Michaelem de Molinos prava dogmata tunc verbo, tunc scripto docuisse, & in proxim deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum à Sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles à vera Religione, & à Christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæq; inducebant. Nos, cui cordi semper fuit, ut Fidelium animæ nobis ex Alto commissæ purgatis pravarū opinionum erroribus, ad optatum salutis Portum tutò pervenire possint; legitimis

præcedentibus indiciis, prædictū Michaelem de Molinos carceribus mancipari mandavimus, deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis, tunc voce, tunc scripto susceptis, maturèque perpensis, implorata etiam S. Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, à quo fuerant pro suis recognitæ, & de quibus Propositionibus, tanquam à sedictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus, & respectivè confessus fuerat, ut latius in processu, & Decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis anni 1687. devenire ut infra dcrevimus.

PROPOSITIONES.

1 *O* Portet Hominem suas potentias animalare. Et h.ec est Vja Interna.

2 *Velle operari activè, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut Corpus exanime.*

3 *Vota de aliquo faciendo sunt perfectio- nis impeditiva.*

4 *Activitas naturalis est Gratiae inimica, impeditq; Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in Nobis sine Nobis.*

5 *Nihil operando Anima se anibilat, & ad suum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transfor- mata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in se ipso remanet; quia tunc non sunt amplius duas res unitæ, sed una tantum: & hoc ratio- ne Deus vivit, & regnat in nobis, & Anima se ipsam anihilat in esse operativo.*

6 *Vja Interna est illa, in qua non cognoscitur nec lumen, nec Amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo rectè proceditur.*

7 *Non debet Anima cogitare, nec de præ- mio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec*

de Inferno, nec de Morte, nec de aeternitate.

8 *Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut Corpus exanime manere.*

9 *Non debet Anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscunque rei; & in Vja Interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.*

10 *Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non ad sit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere gratia Dei est.*

11 *Ad dubia, quæ occurrunt, an rectè procedatur nec nō, non opus est reflectere.*

12 *Quisuum liberum arbitrium Deo do- navit, de nulla re debet curam habere; nec de Inferno, nec de Paradiso; nec debet desi- derium habere propria perfectionis, nec vir- tutum, nec propriae Sanctitatis, nec propriae salutis, cujus spem purgare debet.*

13 *Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere, ut faciat in nobis*

nobis sīc nobis suam Divinam voluntatem,
 14 Qui Divina voluntati resignatus est, non convenit, ut à Deo rem aliquam petat; quia petere est imperfectio, cum sit actus propria voluntatis, & electionis, & est velle, quod Divina voluntas nostra cōformetur, & non quod nostra Divina. Et illud Evangelii: Petete, & accipietis: non est dictum à Christo, pro Animabus Internis, quae nolunt habere voluntatem. Imm̄ huicmodi Anima eō pervenient, ut non possint à Deo rem aliquam petere.

15 Sicut non debent à Deo rem aliquam petere; ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent; quia utrumq; est actus propria voluntatis.

16 Non convenit Indulgentias querere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius est Divinæ Justitiae satisfacere, quam Divinam misericordiam querere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deogratia, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17 Tradito Deo libero arbitrio, & eidem velicta cura, & cognitione Animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, opertet sinere, ut commoveatur; quia est natura.

18 Qui in Oratione uititur Imaginibus, Figuris, Speciebus, & propriis Conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19 Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut Intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20 Afferere, quod in Oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus Animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio; & semper in Anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21 In Oratione opus est manere in fide obscura, & universalis, cum quæsite, & obliuione cuſuscunq; cogitationis particularis, ac distinctæ Attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum, & amandum, eique inservjendum, sed absque productione actuum; quia Deus in his sibi non complacet.

22 Cognitio hæc per fidem non est actus à

Creatura produetus, sed est cognitio à Deo Creaturæ tradita, quam Creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de Amore.

23 Mystici cum S. Bernardo in scala Claustralium, distingunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo persistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodò Deus Animam non trahat, absq; eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & baccestante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redat ad secundum, aut primum.

24 Qualescumque cogitationes in Oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacra menta, si voluntariè non nutriantur, nec voluntariè expellantur; sed cum indifferentia, & resignatione tolerantur, non impediunt Orationem Fidei; imm̄ eam perfectiorem efficiunt; quia Anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25 Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratione, & contemplatio actualis; qui Oratione, & resignatio, resignatio, & Oratione idem sunt; & dum resignatio perdurat, perdurat, & Oratione.

26 Tres illæ vjæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; cum non sit nisi unica vja, scilicet vja Interna.

27 Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec querit Deum, sed se ipsum, & male agit, cum eam desideret, & eam habere conatur. Qui per vjam Internam incedit tam in locis Sacris, quam in diebus solemnis.

28 Tedium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29 Dum Anima Interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30 Totum sensibile, quod experimur in Vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31 Nullus Meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent à sensibus

cognosci. Opus est amittere virtutes.

32 Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro iis Animabus Internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectione supplet omnes actus virtutum, qui fieri possunt, & sunt in Vja Ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendisunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ, nondum mortuæ.

33 Malè agit Anima, quæ procedit per hanc Viam Internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare inse devorum aliquem sensum, quoniam Animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi: Et idem dicitur de locis Sacris, quia hujusmodi Animabus omnia loca æqualia sunt.

34 Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro Animabus Internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis; & quod magis Deo se resignant, experientur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35 Non convenit Animabus hujus Via Internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activate, alias non essent mortuae: nec debent elicere, actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36 Nulla Creatura, nec B. Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37 In occasione temptationum etiam furiosarum, non debet Anima elicere actus explicitorum virtutum oppositarum; sed debet in superdicto amore, & resignatione permanere.

38 Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum; ideoque dimittenda.

39 Sanctiora opera, & pœnitentiae, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab Anima vel unicau adhesionem.

40 Beata Virgo nullum unquam opus exteriorius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad Sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41 Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, Demon vjolen-

tiam inferat eorum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physicè illorum manus, & alia membra contra eam voluntatem. Et idem dicitur quo ad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata; quia in his non adest consensus.

42 Potest dari casus, quod hujusmodi vjolentie ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum scilicet maris, & feminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43 Deus præteritis seculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio; nunc vero eos efficit Sanctos n. ministerio Dæmonum, qui causando in eis prædictas vjolentias, facit, ut ille ipsos magis despiciant, atq; anihilent, & se Deo resignent.

44 Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dæmonis vjolentia.

45 Sanctus Paulus hujusmodi Dæmonis vjolentias in suo corpore passus est; unde scripsit, non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.

46 Hujusmodi vjolentiae sunt medium magis proportionatum ad anibilandum animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via. Et hæc est facilior, & tutior.

47 Cum hujusmodi vjolentiae occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum; sed permanere debet homo in suo nibili; & etiam si sequantur pollutiones, & actus obsceni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est se ipsum inquietari; sed foras emitendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus, non opus est hæc confiteri, & sanctissime fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48 Satanas, qui hujusmodi vjolentias infert, suadet deinde, grava esse delicta, ut anima se inquietet, ne in Via Interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49 Job ex vjolentia Dæmonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (sit interpretando locum ex cap. 16. Job.)

50 David, Hjeremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujusmodi vjolentias patientur harum impurarum operationum externarum.

51 In Sacra Scriptura multa sunt exempla vjolentiarum ad actus externos peccaminosos. Ut illud de Samsone, qui per vjolentiam se ipsum occidit cum Philistaeis, conjugium init cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuissent. De Juditta, quæ Holopherni mentita fuit. De Eliseo, qui pueris maledixit. De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An verò fuit vjolentia immediate à Deo peracta, vel Dæmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52 Cum hujusmodi vjolentia, etiam impure absq; mentis offuscatione aocidunt, tunc Anima Deo potest uniri, & de factos semper magis unitur.

53 Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit vjolentia; regula, quam de hoc habeo, ne dum sunt protestationes Animarum illarum, quæ protestantur se dictis vjolentiis non consensisse, aut jurare non posse, quòd in iis consenserint; & videre, quòd sint Anima, quæ proficiunt in via interna, sed regulam sumere à lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certò cognoscere facit cum interna certitudine, quòd talis operatio est vjolentia; & certus sum, quòd hoc lumen à Deo procedit, quia ad me pervenit coniunctum cum certitudine, quod à Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium, eo modo, qui interdum continet, quòd Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quòd ipse sit, qui revelat, & Anima in contrarium non potest dubitare.

54 Spirituales vita ordinarie in hora mortis se delusos invenient, & confusos, cum omnibus passionibus in alio Mundo purgandis.

55 Per hanc Vjam Internam pervenit, etià multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil; nihil; nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec Anima se amplius commoveri sentit.

56 Due leges, & due cupiditates, Anima una, & amoris proprii altera, tamdiu perdura-

rant, quamdiu perdurat amor proprius; unde quādo hic purgatus est, & mortuus, uti fit per Viam Internam, non adsunt amplius ille duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57 Per contemplationem acquistam pervenit ad statum non faciendi amplius peccata, nec mortalia, nec venialia.

58 Ad hujusmodi statum pervenit nō reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defelus ex reflexione oriuntur.

59 Via interna se juncta est à Confessione, à Confessariis, & à Casibus conscientie, à Theologia, & à Philosophia.

60 Animabus proiectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eò etiam perveniunt, et sint mortua, Deus confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet tanta gratia præservante, quantam in Sacramento recipierent; & ideo hujusmodi Animabus non est bonum in talicau ad Sacramentum Pœnitentiae accedere; quia id est illis impossibile.

61 Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quæ quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62 Per Viam Internam pervenit ad continuum statum immobilem in pace imperaturabili.

63 Per Viam Internam pervenit etià ad mortem sensuum; quinimmò signum, quod quis in statu nibilis maneat, id est mortis mysticæ, est si sensus exteriores non representent amplius res sensibiles, ac si non essent, quia non perveniant ad faciendum, quòd intellectus ad eas applicet.

64 Theologus minorem dispositionem habet, quan homo rufis, ad statum Contemplativi. Primo quia non habet fidem adeò puram. Secundo quia non est adeò humilis. Tertio quia non adeò curat propriam salutem. Quartuò quia caput refertum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65 Präpositis obediendum est in exterio-re, & latitudo voti obedientiae Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore verò aliter res se habet, quod solus Deus, & Director intrant.

66 Risu digna est nova quedam doctrina in Ecclesia Dei, quòd Anima quoad Internis

gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, Anim. ipsum cum suo Directore audeat. Novam, dico, doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullae, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt; quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima Ius habet eligendi quemcunque sibi bene visum.

67 Dicere, quod internum manifestan-

dum est exteriori Tribunalii Praepositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio; quia Ecclesia non judicat de occultis; & propriis Animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68 In Mundo non est facultas, nec Jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quod ad internum Animæ; & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanae &c.

Quas quidem Propositiones tanquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemias, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & Seditiosas respectivè, ac quæcunque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter, cum voto eorundem Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium, damnavimus, circumscriptimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis post hac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumq; interdiximus, & contrafacentes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & officiis ipso facto perpetuò priyavimus, & inhabiles ad quæcumq; decrevimus, vinculoq; etiam anathematis eo ipso innodavimus, à quo nisi a Nobis, & à Romanis Pontificibus Successoribus nostris valeant absolvı: præterea eodem nostro decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaq; opera quounque loco, & idiomate, impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos, venuimusque, ne quis cuiuscumq; gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sive sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absq; nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem penit superiorius infictis; qui Ordinarii, & Inquisitores statim eagni comburant, & comburi faciant. Tandem, ut prædictus Michael de Molinos ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta

debitis poenis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plesteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus Nostri Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris, cum eorundem Venerabilium Fratru nostrorum S.R.E. Cardinalium unanimi voto, dictum Michaelem de Molinos tanquam reum convictum, & confessum respectivè, & uti hæreticum formalem, licet poenitentem in poenam arcti, & perpetui carceris, & ad peragendas alias poenitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formalí per ipsum emittenda, servato Juris ordine, damnavimus: mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam hujus Almæ Urbis præstibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, & Romana Curiæ nostræ Prælatis, universoq; Populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus, stante in suggesto eodem Michael de Molinos unà cum sententia inde sequunta legeretur, & postquam idem de Molinos habitu poenitentiæ indutus prædictos errores, & hæreses publicè abiurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostri Sancti Officii Commissario, ut eum à Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in exequutionem dictæ nostræ ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimplera sunt.

Et licet supranarratum decretum demandato Nostro latum ad majorem fideliū cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit, nihilominus, ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque Populus Christianus Catholica veritate instructior per via salutis incedere

valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetua valitura Constitutione supradictum decretum denuò approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus, iterum iupradictas Propositiones diffinitivè damnates, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & censuris contra tranigressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes literas semper, & perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integratos effectus sortiri, & obtinere: siveque per quoscunq; Judices Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quicquid secùs super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter cōtigerit attentari. Volumus autem ut præsentium transumptis etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus

adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si essent exhibita, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei auiu temerario contraire: si quis autē hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octagesimo septimo, duodecimo Kal. Decembris. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

F. Datarius.

I. F. Albanus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Vita de Curiæ S. de Pilastris. · D. Ciampinus.

Anno à Nativitate Domini Nostri Iesu Christi 1683. Indictione undecima, die vero 19. Februar. Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papa XI. Anno eius duodecimo, præsentes literæ Apostol. affixa, & publicata fuerint ad Valvas Ecclesie S. Iohannis Lateranen. Basilicæ Principis Apostolorum, Cancelleriae Apostolicae, & in acie Campi Floræ, & aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Franciscum Pernum Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisitor. curs. fit. Curs.

Feria v. die 21. Augusti 1690.

In Congregatione Generali S. Romane, & universalis Inquisitionis habita in Palat. Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctiss. D. N. Alexandro Divina Providentia Papa VIII. ac Eminentissimis, & Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus haereticam pravitatem General. Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctissimus D. N. Alexander Papa VIII., non sine magno animi lui meore audivit duas Theses, seu Propositiones, unam denuò, & in majorem. Fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere; Et cum sui Pastoralis Officii munus sit, Oves sibi creditas à noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesum, sive Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistriis, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalib. Inquisitoribus sedulò commisit, qui pluries re mature discussa infra scriptis Thesibus, seu Propositionibus super unaquaq; ipsa-

rum sua suffragia Sanctitati Suæ singillatim exposuerunt.

1 Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: Formalis vero in conformitate actus cum regulamorum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimū interpretative. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neq; in decursu vita sua moralis.

2 Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens natura rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero, & mortale est transgressio libera Divina legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non esse

offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna pena dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus omnibus plenè, & mature consideratis, primam Thesem, seu Propositionē declaravit hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub Censuris, & pænis contra Hæreticos, & eorum fautores in Jure expressis; Secundam Thesem, seu Propositionem declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurum offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet, ita ut quicunque illum docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit publicè, seu privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem à

qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunq; etiam Dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvvi. Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub intermissione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscunq; conditionis, Dignitatis, ac Status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, nè predictam Thesem, seu Propositionem ad proximam ducant.

Loco + sigilli,

Alexander Speronus S.Rom., & univ. Inquis. Not.

Die 24. Augusti 1690. Subradiatum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Vduas Basiliæ Principis Apostolorum, Palati S. Officii, in acie Campi Flora, ac alijs locis solitis, & consuetis Virbis per me, Franciscum Perinum Sanctiss. D.N. Papæ, & Sanctissime Inquisitionis Cursorem.

Feria v. die 7. Decembris 1690.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanae, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctiss. D. N. D. Alexandro Divina Providentia VIII. ac Eminentiss., & Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisit. à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D.N. Alexander Divina Providentia Papa VIII. prædictus: Pro Pastorali cura Ovum Christo Domino sibi commissa, de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimium perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta Propositionum

examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentiss. ac Reverendiss. DD. Cardinalibus contrâ Hæreticam pravitatem Generalib. Inquisitorib. commisit, qui tatum negotium diligenter aggressi, eq; sedulò, ac pluriè incumbentes, super unaquaq; ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ singillatim detulerunt.

Propositiones autem sunt infrascriptæ videlicet.

IN statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2 Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operante ex ipsa, non excusat à peccato formaliter.

3 Non licet sequi opinionem, vel interprobabiles probabilissimam.

4 Dedit sem. tipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

5 Pagani, Iudei, Hæretici, aliquiibus generis nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6 Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam pernicioса est, sc̄ ut proinde merito possimus petere; à gratia sufficienti Libera nos Domine.

7 Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel Mundi, si Dei; Charitas Patris est, si Mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8 Necesse est infidelem in omni opere peccare.

9 Re vera peccat, qui odio habet peccatum merè ob egestur pitidinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deū offendum respectu.

10 Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut Cælestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11 Omne quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12 Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiam si videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13 Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deofamulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu hoc beatitudinis operatur.

14 Timor gehenna non est supernaturalis.

15 Attrito, quæ gehennæ, & penarum metu concipitur, sine dilectione benevolentie Dei, propterea, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16 O dinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & prescriptio naturæ rei id ipsum quodammodo dictante.

17 Per illam præsummo absolvendi, ordinatio pœnitentiae est inversus.

18 Consuetudo modernæ quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiae, etiam si eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19 Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20 Confessiones apud Religiosos factæ,

Quibus maturè consideratis, idem Sanctissimus statuit, & decrevit 31. supradictas Propositiones tanquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, Hæresi proximas, Hæresim lapientes, erroreas, Schismaticas, & Hæreticas respectivè, esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, & prohibet, ita ut quicunque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tracta-

plereque, vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21 Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob quæcumque, seu lucrum subsidiæ temporalis.

22 Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendent, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23 Similiter arcendi sunt à Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei puerissimus, & omnis mixtionis expers.

24 Oblatio in Templo, quæ fiebat à B.V. M in die Purificationis suæ per duos pullos Columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testantur, quod indiquerit purificatione, & quod filius, quem offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

25 Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26 Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariae vana est.

27 Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, In nomine Patris &c. prætermis illis, Ego te Baptizo.

28 Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamq; baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit, Non intendo facere, quod facit Ecclesia.

29 Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atquè in fidei questionibus decernendis infallibilitate.

30 Vbi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolutè potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31 Bulla Urbani VIII. In eminenti, est subreptitia.

verit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvī.

In super districte in virtute Sancte obedientiae, & sub intermissione Divini Iudicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cuiuscunquè conditionis, Dignitatis, & Status, etiam speciali, & specialissima nota di-

ta dignis, nè prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultrà supradictas 31. jam exhibitas, & in hoc Decreto non expressas approbare.

Loco † sigilli.

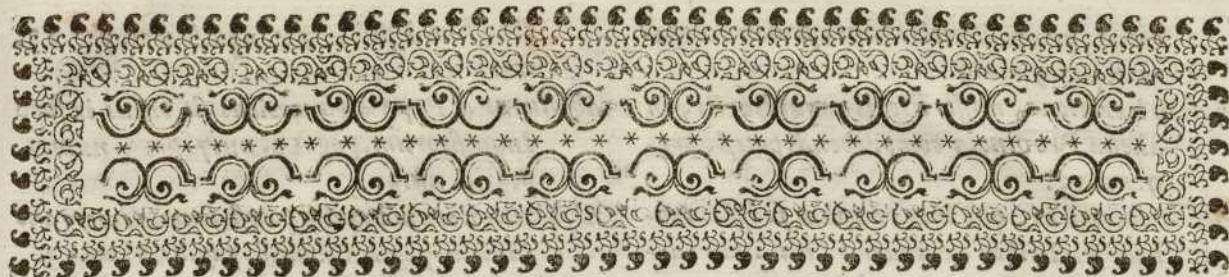
Alexander Speronus S.Rom. & uniu. Inquis. Nov.

Anno à Nativitate D.N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo nonagesimo, Indic. 13. die 20. Decembris Pontificatus autem Sanctiss. D.N.D. Alexandri Divi. Providentia Papa VIII. anno secundo, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilice Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, in acie Campi Floræ, ac aliis lacis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum SS. D. N. Papæ, & Sanctiss. Inquisit. Cursor.

Io: Baptista de Comitibus Mag. Curs.

F I N I S.

I N D E X

**Copiosissimus Rerum, Verborum, ac Sententiarum
Omnium, quæ in toto hoc volumine continentur.**

A

A B J U R A R E apud Antiquos, & Juris Pontificii peritos quid sit. pag. 2. num. 1. & 2. pag. 6. nu. 2. p. 516. nu. 2.
Abjurare qui teneantur. pag. 2. nu. 3. & 6. pag. 516. num. 3.
Abjurare debet suspectus de hæresi. pag. 4. num. 18. p. 516. nu. 3. & sequen.
Abjurare cur cogatur suspectus de hæresi. pag. 5. num. 21.
Abjurare recusans an Judicandus pertinax, & Impenitens. pag. 5. nu. 25. p. 516. nu. 13.
Qualiter cum eo sit agendum. pag. 7. num. 25. pag. 516. nu. 13.
Abjurare an facere hæreticum, vel suspectum possit Inquisitor sine Episcopo. pag. 5. num. 26. p. 7. nu. 26.
Abjurare Schismata debent Schismatici. pag. 4. nu. 15. p. 7. nu. 15. pag. 516. nu. 11.
Abjurare debet familiaritatem, qui illam cum hæreticis habuit. pag. 78. nu. 9.
Abjurare publicè qui non debeant. pag. 5. nu. 24. pag. 7. nu. 24.
Abjurare an plures simul possint. pag. 516. n. 14.
Abjurantis libelli ad quos mitti possint. pag. 3. num. 11.
Abjurans quas hæreses abjurare debeat. pag. 4. nu. 12. p. 516. nu. 9.
Abjurans ob vehementem suspicionem an sit Relapsus si reperiatur hæreticus. pag. 4. nu. 19. p. 516. nu. 5.
Abjurans ob levem suspicionem an sit Relapsus, si reperiatur hæreticus. pag. 5. nu. 20. p. 6. nu. 12. p. 516. nu. 5.
Abjurans errores, jurare quoque debet se nunquam ad eosdem reuersurum. pag. 3. nu. 8. p. 516. nu. 8.

Abjurandi sunt errores nominatim. pag. 4. num. 13. p. 516. nu. 10.
Abjurandi Schismatis forma. pag. 4. nu. 17. p. 7. num. 17.
Abjuratio ab Apostolis orta. pag. 2. nu. 3. p. 516. num. 8.
Abjuratio olim in Conciliis. pag. 5. n. 23. p. 516. num. 12.
Abjuratio bodie coram Clero. pag. 5. num. 23. p. 516. nu. 12.
Abjuratio bodie coram Fidei Judicibus. pag. 7. num. 23.
Abjurationis formula. pag. 6. nu. 30. p. 7. nu. 30. p. 517. nu. 15.
Abjurationis de essentia an sit scriptura. pag. 6. num. 4.
Abjuratio an manu abjurantis scribenda. pag. 6. nu. 9. p. 516. nu. 8.
Abjuratio an etiam secretò facienda. pag. 7. nu. 23. p. 516. nu. 12.
Abjuratio ante sententiam non facienda. pag. 6. nu. 29. p. 7. nu. 29.
ABOLITIO quid sit. pag. 15. nu. 6.
ABSEN S suspectus de hæresi à quocunque excusari potest coram Judicibus. pag. 375. nu. 4. Ibidem nu. 4.
Absens damnatus, cuius statua etiam fuit combusta, an audiendus. pag. 10. num. 20. p. 502. nu. 16.
Absens, de cuius hæresi planè Judicibus constat, misso Executore, in carcerem est coniudicatus. pag. 9. nu. 6.
Absens tribus edictis adesse jussus, si non compareat quo pacto puniendus sit. pag. 9. nu. 7. p. 501. nu. 3. & trib. sequen. p. 502. nu. 3.
Absens hæreticus non planè convictus, sed justa aliqua suspicione pressus, in judicium vocatus,

- catus, quomodo plectendas, si non compareat. pag. 9. nu. 9.
- Absens hereticus*, missis literis requisitoriis, in aliena Provincia comprehendi potest. pag. 9. nu. 13.
- Absens hereticus*, qui intra annum se ipsum coram Judicibus exhibuerit, ita audiri debet, ut ejus Bona non publicentur. pag. 10. num. 21.
- Absentis heretici Causa* qua in Provincia tractanda. pag. 9. num. 12. p. 501. num. 9. & duob. sequen.
- Absentem in hereticum à quibusnam Judicibus sit inquirendum*. pag. 502. nu. 14.
- Absentis heretici Causa*, quem in aliis Provinciis hereticum esse constat, quibus Inquisitoribus in sua Patria sit committenda. pag. 10. num. 18.
- Absentis heretici Causa*, qui nullibi domicilium habet, quo in loco tractanda. pag. 10. num. 19. pag. 502. nu. 15.
- Absentes Judicum edictis non obtemperantes, an damnandi*. pag. 8. nu. 3.
- Absentes an in nongravem penam damnandi, ut sentit Ulpianus*. pag. 8. nu. 4.
- Absentes in criminibus damnari non debent, & cur id statutum sit*. pag. 8. n. 1. p. 500. n. 1.
- Absentes non esse damnandos summorum Virorum auctoritatibus comprobatur*. p. 8. n. 2.
- Absentes contumaces olim etiam damnabantur*. pag. 8. nu. 5. pag. 501. nu. 5.
- Absentium Causas quilibet allegare potest*. pag. 499. nu. 2.
- ABSOLUTIO** hereticorum ab excommunicatione, an, & cui reservetur. pag. 12. nu. 1.
- Absolvere hereticos ab excommunicatione non potest Confessarius ex vi diplomatis Pontificii cum clausula generali*. pag. 12. nu. 2. pag. 509. nu. 4.
- Absolvere hereticos ab excommunicatione non possit quilibet Sacerdos approbatus in articulo mortis*. pag. 12. nu. 3. p. 509. nu. 6.
- Absolvi, & Ecclesiae reconciliari potest post mortem hereticus, qui mortis tempore signa penitentia dedit*. pag. 12. nu. 4.
- Absolvere hereticos occultos in foro conscientiae an hodie possint Episcopi*. pag. 12. nu. 6. p. 13. nu. 6. p. 509. nu. 5.
- Absolvere Reum de heresis crimen an possit Inquisitor sine Episcopo, & è contra Episcopum sine Inquisitore*. pag. 18. nu. 8. p. 509. num. 2.
- Absolvere hereticos, quoties heresis est manifesta, in foro tantum exteriori, & Judicia-*
- li possunt Episcopi, & Inquisitores. pag. 13. num. 1.
- Absolutus à Papa an hereticus sit tutus in foro Inquisitorum*. pag. 12. nu. 7. p. 13. num. 7. p. 509. nu. 3.
- Absolutus iterum inquiri potest, si nova emergant indicia*. pag. 404. nu. 8. pag. 405. nu. 13.
- ACTA* quæ in S. Officio à Notario non scribuntur, nulla sunt. pag. 285. nu. 7.
- Acta in iudicio cum heretico occulto ipso jure nulla non sunt*. pag. 290. nu. 17.
- ACTIONES** in Rem ubi sint. pag. 43. nu. 130.
- Actiones in Personā ubi nam sint*. pag. 43. n. 131.
- Actiones quædam humanae malae, accidente mandato Dei, justificantur*. pag. 196. nu. 5.
- ACCUSANDI** ab omnibus sunt heretici. pag. 14. nu. 2. p. 15. nu. 2. p. 485. nu. 1.
- Accusas hereticos quomodo se gerere debeat Promotor fiscalis*. pag. 15. nu. 12.
- Accusari potest post mortem hereticus, etiam si fuerit bona famæ*. pag. 14. nu. 4.
- Accusari debet Reipublicæ perniciosus, dummodo e ius crimen testibus idoneis probari posst*. pag. 14. nu. 1.
- Accusari nequeunt post mortem hereticorum fautores, Receptores &c. nisi & ipsi hereticis fuerint*. pag. 14. nu. 5.
- Accusari post mortem possunt erroribus hereticorum credentes*. pag. 15. nu. 5.
- Accusator hereticorum impunè ab accusatione desistere nequit abolitione petita*. pag. 14. num. 7. p. 15. nu. 7.
- Accusator falsus hereticorum talionis penam non incurrit*. pag. 14. nu. 8. p. 15. nu. 8.
- Accusator hereticorum est Promotor fiscalis*. pag. 485. nu. 2.
- Accusator publicus quare positus sit hereticis*. pag. 14. nu. 8.
- Accusationis libellus quomodo proponendus*. pag. 14. nu. 9. p. 15. nu. 9. p. 485. nu. 4.
- Accusationis adversus hereticum libelli forma*. pag. 15. nu. 11.
- Accusationis libelli copia an Reo edenda*. pag. 485. num. 5.
- Accusationis circunstantia an Reo petenti possint declarari*. pag. 15. nu. 10.
- ADMONITIO** qualis esse debeat, ut hereticum pertinacem faciat. pag. 356. nu. 17.
- Admonitio legitima quæ censenda sit*. pag. 356. n. 18. p. 482. nu. 8. p. 483. nu. 9.
- Admonitionem legitimam esse Inquisitoris assertio dicentis errare aliquem contra Fidem Catholicam nonnulli censent*. pagina 356. nu. 19.

- An id verum. pag. 359. nu. 19.*
*Admonitionem legitimam esse Inquisitoris affer-
tionem prædictam perperam negat Alfon-
sus Castrensis. pag. 356. nu. 20.*
*Admonitiones sunt Reis facienda. Quomodo, &
Quando. pag. 298. nu. 16. & sequen. pag.
299. nu. 20. p. 480. nu. 1. & duob. sequen.
pag. 484. nu. 2.*
ADORANS aliquem hæresiarcam censetur hæ-
reticus. pag. 496. nu. 5.
*Adoratio alicui sub imagine Crucifixi, aut Dei-
pare Virginis, vel Sanctorum apparenti,
quibus nam conditionibus sit facienda. pag.
225. nu. 9.*
*Adorationis Genus triplex. pag. 222. nu. 4. pag.
224. nu. 4.*
ADULTERIUM gravius esse crimen, quam
homicidium quidam Scævolam sensisse a junc-
pag. 282. nu. 23. p. 285. nu. 23.
*Adulterii crimen gravius esse quam homicidium
Scævola non sensit. pag. 282. num. 24. &
duob. sequen.*
ADVOCARI hæreticis an possint pro libito Ad-
vocati. pag. 16. nu. 1. p. 97. nu. 12.
*Advocatus an, & quando Inquisitis etiam non-
potentibus sit ab Inquisitoribus datus. pag.
16. nu. 2. p. 17. nu. 2.*
*Advocatus quilibet an in defensionem Reorum—
sit ab Inquisitoribus admittendus. pag. 16.
nu. 3. p. 17. nu. 3. p. 499. nu. 2.*
*Advocatus Reorum quid in S. Inquisitionis tri-
bunali præstare debeat. pag. 16. num. 4.
pag. 17. nu. 4.*
*Advocatus Reorum in S. Inquisitionis tribunali
ex qua pecunia stipendiandus. pag. 16. n. 6.*
*Advocatus secularis an, ut Reo cuiquam patroci-
netur, possit ab Inquisitore compelli. pag.
17. num. 6.*
*Advocatus quæ allegat presente Reo, an sint ha-
benda tanquam si à Reo proferantur. pag.
17. nu. 8. pag. 499. nu. 3.*
*Advocatus, qui scienter defendit hæreticos, &
Tabellio, qui facit illis instrumenta, infamia
notandi sunt, & puniendi. pag. 94. nu.
12. p. 469. nu. 4.*
*Advocatus quo tempore in S. Inquisitionis Tri-
bunali Reis soleat concedi. pag. 113. nu. 2.*
*Advocatus in causa Fidei esse nequit qui ab hæ-
retico est procreatus. pag. 17. nu. 3.*
*Advocatus pro hæretico Inquisito quando non ad-
mittatur. pag. 17. nu. 1.*
*Advocatus garrulus, & cavillosum in causa fidei
ab Inquisitoribus non admittendus. pag.
17. nu. 1.*
- Advocatum, & Defensiones Reo etiam non peten-
ti concedere suprema Inquisitionis est sty-
lus. pag. 17. nu. 2.*
*Advocatus Reo manifestè hæretico non concedi-
tur. pag. 17. nu. 2.*
ALCIBIADES, & Demosthenes accusati aufu-
gerunt. pag. 442. nu. 30. p. 511. num. 16.
& sequen.
ALEXANDRI Severi in eligendis Magistrati-
bus prudentia, & integritas. pag. 277. n. 2.
ALFONSI Castris sententia in questione illa:
Utrum Hæreticus, nec damnatus, neque
accusatus Bonasua fisco offerre teneatur in
foco Conscientie. pag. 47. nu. 158.
*Alfonsi Castris tria Argumenta, quibus prædictæ
questionē difficultem reddit. pag. 47. n. 159.*
*Alfonsi Castris alia Argumenta in hanc eandem
sententiam. pag. 47. nu. 160.*
*Alfonsi Castris de hac re primum duntaxat Ar-
gumentum fortissimum. pag. 47. nu. 161.*
*Alfonsi Castris tertium Argumentum prorsus ina-
ne. pag. 49. nu. 171.*
*Alfonsi Castris confirmatio, qua tertium fulcit
Argumentum. pag. 49. nu. 172.*
*Alfonsus Castrus perperam pro se Innocentium,
& Baldum adducit. pag. 50. nu. 179.*
*Alfonsi Castris quartum Argumentum debile, &
Infirmum. pag. 50. nu. 181.*
*Alfonsus Castrus fortius urget illis verbis, quæ
in fine quarti Argumenti adducit. pag. 51.
num. 182.*
*Alfonsi Castris quartum Argumentum quomodo
primo dilui possit. pag. 51. nu. 183.*
*Alfonsi Castris quartum Argumentum quo pa-
cto secundò diluatur. pag. 51. nu. 184.*
*Alfonso Castro in quarto arguento quomoda
possit occurri. pag. 51. nu. 185.*
*Alfonsus Castrus quid sexto suo arguento nita-
tur probare. pag. 52. nu. 189.*
*Alfonsi Castris opinionem qui Authores sequan-
tur. pag. 52. nu. 190.*
*Alfonsi Castris arguento primo, & Omnim
fortissimo respondetur. pag. 52. nu. 191.*
*Alfonsus Castrus censet legem ferri posse, quæ
Reus ad penam subeundam obligatar in fo-
co Conscientiae. pag. 52. nu. 192.*
*Alfonso Castro quomodo primò responderi possit.
pag. 52. nu. 193.*
*Alfonso Castro quomodo respondeatur secundò.
pag. 52. nu. 194.*
*Alfonsus Castrus afferit Ecclesiam posse leges cō-
dere de quacunque Re, quæ non sit contra
Jus naturale, aut Divinū. pag. 52. nu. 195.*
*Alfonsi Castris opinio reicitur. dum existimat
Eeee Eee*

- Ecclesiam posse leges condere de quacunque Re, quæ contra Jus Naturale, aut Divinum non sit.* pag. 53. num. 197.
- Alfonsum Castrum quomodo suam opinionem corroboret.* pag. 53. num. 198. & trib. sequen.
- Alfonsum Castrum quo pacto quintum Argumentum corroboret.* pag. 54. num. 202.
- Alfonsum Castrum quid sextio afferat ad defensionem sua sententie.* pag. 54. 205.
- Alfonsi Castrii opinio quomodo septimò probetur.* pag. 54. num. 206.
- Alfonsi Castrii octavum argumentum parvi ponderis.* pag. 54. num. 207.
- Alfonsi Castrii primum argumentum.* pag. 58. num. 228.
- Alfonso Castro multifariam responderi potest.* pag. 58. num. 229.
- Alfonsi Castris sententiam qui Doctores sint secuti.* pag. 69. num. 158.
- ALIENA in re qui magnas facit impensas, quo pacto Rei Domino debeat satisfacere.* pag. 42. num. 118.
- Aliena in Re cum quis magnas facit impensas quid cum rei Domino sit agendum Judicis arbitrio committitur.* pag. 42. num. 119.
- ALIMENTA non publicantur.* pag. 37. num. 63.
- Alimenta Uxori hereticæ, & ob id perpetuo carceri mancipatae an maritus teneatur prebere.* pag. 101. num. 18. p. 104. num. 18. pag. 101. num. 19.
- Alimenta filiis hereticorum parvulis solent ab Inquisitoribus dari.* pag. 187. num. 12. pag. 197. num. 12.
- AMADÆ Guimenii liber prohibetur.* pag. 555. Bull. Alex. VII. p. 571. Bull. Innocen. XI.
- AMORE nimio insaniens, si imaginem Amicæ suæ adoret, aut quidpiam simile committat, defendi potest.* pag. 111. num. 44.
- Amore Amasia qui sortilegia qualificata comittunt, abjurare solent de vehementi.* pag. 115. num. 43.
- Amoris furore percitus, licet hereticum aliquid dicat, defendi nonnunquam potest.* pag. 111. num. 43. pag. 505. num. 22.
- ANDREÆ Piffini Philosophia damnatur.* pag. 565. Bull. Clem. X.
- ANIMA rationalis ex traduce in hominum generatione non habetur.* pag. 257. num. 20.
- APOSTOLIA quid.* pag. 19. num. 1. p. 461. num. 1.
- Apostasia quomodo se habeat in ordine ad heresim.* pag. 20. num. 2.
- Apostasia, qua tota fides deseritur, est heresi omni deterior.* pag. 19. num. 2. p. 461. num. 2.
- APOSTOLÆ pénitentes an recipiendi.* pag. 20. num. 3. p. 461. num. 3.
- Apostata an formales heretici.* pag. 20. num. 5.
- Apostata pénitentes, & conversi cur recipiendi.* pag. 20. num. 4.
- Apostata pénitentes sunt recipiendi; pertinaces verò Curia seculari relinquendi.* pag. 20. num. 5.
- Apostata Causa eodem ordine, atque heretici est tractanda.* pag. 20. num. 6.
- Apostata a Fide sunt etiam heretici.* pag. 20. n. 5.
- Apostata an sit censendus Infans baptizatus, qui captus ab Infidelibus, eorum didicit impietatem.* pag. 207. num. 7. p. 219. num. 7.
- APPELLARE an possint Heretici, & eorum Fautores, & Acceptatores.* pag. 18. num. 1. p. 19. num. 1. p. 532. num. 1.
- Appellare an possint hereticorum heredes.* pag. 18. num. 7. p. 19. n. 8. p. 532. n. 6. & sequen.
- Appellare possunt heretici, de quorum criminе non satis constat, & ad quem Judicem.* pag. 18. num. 3. p. 532. num. 2. & sequen.
- Si appellat Promotor Fiscalis, aut Reus, vel ejus Heredes; quid ab Inquisitoribus sit agendum.* pag. 191. num. 9.
- Appellationes frivole, & vanæ non suscipiuntur.* pag. 18. num. 4. p. 19. num. 4.
- Appellationes frivole, quæ dicantur.* pag. 532. num. 5.
- Appellationes frustratoriae, & quæ non habent causam probabilem, sunt reiicienda.* pag. 532. num. 4. p. 18. num. 5.
- Appellationes admittere in re dubia tutius est.* pag. 18. num. 6.
- De Appellatione heretici damnati ad Judicem superiorem exploditur Felini sententia.* pag. 18. num. 2.
- ARMA deferendi privilegium Ministris S. Inquisitionis non cessat, si eo abutantur.* pag. 241. num. 23.
- Armi suti generaliter cuicunq; vetitum est.* pag. 237. num. 27.
- ARRHÆ, & donationes propter nuptias uxori datae, marito heresis damnato, non confiscantur.* pag. 38. num. 72.
- ARRIANA pestis quot mala olim invexerit.* pag. 321. num. 24.
- ASSESSORES, seu Consultores ab Inquisitoribus sunt convocandi.* pag. 279. num. 11.
- Assessores quales eligendi.* pag. 280. num. 12. p. 472. num. 4.
- Assessores ab Inquisitoribus vocati, consilium gratis præbere debent.* pag. 280. num. 13.
- Assessores simulcum Inquisitoribus deliberare debent, & ea tenenda sententia, cui major illorum pars adhæserit.* pag. 280. num. 14.
- Asses-*

Affessores Furamentum secreti servandi præstare debent. pag. 472. nu. 4.

ASTROLOGI, qui futura prædicunt, qua pena puniantur. pag. 133. nu. 14. p. 137. n. 14.

ATRITIO requisita ad Sacramentum pœnitentiae an aliquæ actum dilectionis Dei requirat non est disputandum. pag. 559. Bull. Alex. VII.

AUGURIA observare, & futurorum eventus ex stellarum cursu rimari quam impium sit docet D. Hieronymus. pag. 412. nu. 8.

S. AUGUSTINI in hereticos pulcras sententia pag. 459. nu. 12.

B

S. Basili scitum dictum ad Valentis Imperatoris Coquum. pag. 402. nu. 4.

BLASPHEMARE quid sit, & quotmodis quis in Deum Blasphemus dicatur. pag. 21. nu. 1. p. 23. nu. 1. p. 465. nu. 2.

Blasphemia qualibet falsitatem continet saltem in affectu Maledicere. pag. 21. num. 2. p. 23. num. 2.

Blasphemia in Deiparam Virginem maxima, & duplo majori pena punienda. pag. 21. n. 8.

Blasphemia qua omnium levissima censetur. pag. 21. nu. 7. p. 24. nu. 7.

Blasphemia maxima qua sit. pag. 21. nu. 8.

Blasphemia peccatum an ex parvitate materiae diminuatur. pag. 24. nu. 7.

Blasphemia levioris pena, qua Re in nudo capite, & sine chlamide in Ecclesia esse jubentur, unde derivata. pag. 22. nu. 12.

Blasphemiarum discrimina inter se, & ad quos Judices cognitio uniuscujusque pertineat. pag. 21. nu. 6. p. 24. nu. 6.

Blasphemum quilibet accusare potest, & tenetur. pag. 21. nu. 3. p. 23. nu. 3.

Blasphemus quilibet an sit ab Inquisitoribus puniendus. pag. 21. nu. 6. p. 24. nu. 6.

Blasphemus ab uno Judice iam punitus, an possit postea ab alio puniri. pag. 21. num. 5. p. 23. nu. 1.

Blasphemus à quovis Judice puniri debet. pag. 21. nu. 4. Et qua pena. pag. 465. nu. 3.

Blasphemus Sacerdos quomodo puniendus. pag. 23. nu. 16. p. 24. nu. 15.

Blasphemo Sacerdoti publica pœnitentia non est iniungenda. pag. 22. nu. 13. p. 24. nu. 14. & quare. pag. 23. nu. 14.

Blasphemus in foro conscientie absolutus an possit in Judicii foro puniri. pag. 23. nu. 17. p. 24. nu. 17. p. 23. nu. 18.

Blasphemus, qui plures uno imo & blasphemias profert, an duplice pena turbae standus. pag. 23. nu. 19. pag. 24. nu. 19.

Blasphemi acriter à Deo puniti. pag. 22. num. 8. pag. 24. nu. 8.

Blasphemos qua pena soleant afficere Regie leges. pag. 22. nu. 9.

Blasphemi quo pacto puniantur pro atrocioribus Blasphemis in judicio Inquisitorum. pag. 22. nu. 10. p. 24. nu. 10.

Blasphemi de levioribus blasphemis cōvicti qua pena afficiendi. pag. 22. nu. 11.

BONA hereticorum jure optimo publicantur. pag. 31. nu. 1. p. 67. nu. 1. p. 32. num. 7. p. 520. num. 1.

Bona hereticorum publicantur etiam si filios Catholicos habeant. pag. 520. nu. 2.

Bona hereticorum curopporteat publicari. pag. 31. nu. 2. p. 520. nu. 1.

Bona hereticorum eorum filiis Catholicis olim relinquebantur. pag. 31. nu. 3.

Bona filiis hereticorum adimere acerbum, & inhumanum non est. pag. 31. nu. 5. p. 67. n. 5.

Bona filii Reorum laſa Majestatis adimuntur per legem, quæ non est abrogata. pag. 32. num. 6.

Bona hereticis debita ex contractu conditionali quomodo ad fiscum pertineant. pag. 32. nu. 11. p. 67. nu. 11.

Bonorum omnium jactura solet morti æquiparari. pag. 57. nu. 123.

Bona hereticorum ab ipsis causa mortis donata cum ceteris eorum Bonis ad fiscum pertinent. pag. 32. nu. 9. p. 67. nu. 9.

Bona uxoris hereticae, & heresis damnata publicantur. pag. 32. nu. 12. p. 67. nu. 12.

Bona Castrenſia filii heretici an confiscetur. pag. 32. nu. 13. p. 32. nu. 15. p. 67. nu. 15.

Bona materna filii familias heretici ad fiscum pertinent, tametsi ille in Patris sit potestate. pag. 33. nu. 16.

Bonis Patris heretici damnati publicatis, pecunium profectitum, quod Patris est, publicatur. pag. 33. nu. 17. p. 67. nu. 17.

Bonis filii familias publicatis, usus fructus Patris debitus confiscatur. pag. 33. nu. 18. p. 67. num. 18.

Bonorum eorum, quæ rogatus erat hereticus post mortem restituere, usus fructus confiscatur, quoad hereticus moriatur. pagina 33. num. 19.

Bona heretici an publicentur ab eo die, quo in haeresim incidit. pag. 33. nu. 21. p. 67. nu. 21. p. 520. num. 4.

- Bona sua ex qm p̄ heresis crimen quis contraxit, alienare com potest. pag. 33. nu. 25.
- Bona illius, qui si p̄ purgatione defecit, sive propter contumaciam damnatus est, non publicantur, nisi ab eo die, quo hæreticus esse præsumitur. pag. 33. nu. 26. p. 67. nu. 26.
- Bonorum ab occulto hæretico venditorum pretium an Emptori restituendum, cum à fisco vindicantur. pag. 33. nu. 27. p. 67. nu. 27.
- Bona sua dum vendit occultus hæreticus, an pecet. pag. 34. nu. 28. p. 67. nu. 28.
- Bonorum ab occulto hæretico venditorum pretium quando nam emptori restituendum à fisco. pag. 34. nu. 29. p. 67. nu. 29.
- Bona alienata in fraudem S. Inquisitionis, & fisci, revocantur. pag. 67. nu. 56.
- Bona quandonam dicantur ab hæretico in fraudem fisci alienata. pag. 68. nu. 56.
- Bona ab occulto hæretico alienata à quo tempore sint revocanda à fisco. pag. 36. nu. 56.
- Bona ab hæreticis alienata cum fructibus restituere tenentur malæ fidei possessores. pag. 37. num. 58.
- Bonorum ab hæretico venditorum quæcunq; pars numerum, apud illum reperiatur, est emptori restituenda. pag. 34. nu. 30.
- Bonorum ab hæretico venditorum pecunia, est reddenda Emptori, quoties illa hæreticus res suas meliores fecit. pag. 34. nu. 32.
- Bonorum ab hæretico venditorum pecunia est emptori reddenda, si ex ea occultus hæreticus suis creditoribus satisficerit. pag. 34. n. 33.
- Bonorum ab hæretico vedorum pretium emptori restituitur, cum in rem hæretici est verfa pecunia, veltantundem erat ille ex bonis suis consumpturus. pag. 34. nu. 34.
- Bona futura non confiscantur. pag. 37. nu. 61. p. 68. nu. 61. p. 520. nu. 5.
- Bonorum hæretici confiscatio non debet aliis esse damnoſa. pag. 37. nu. 64.
- Bona aliena inter hæretici Bona reperta, legitimis Dominis sunt reddenda. pag. 37. num. 65. pag. 520. nu. 6.
- Bona parapherna sunt Vxorirestituenda. pag. 37. nu. 70.
- Bona quæſita constante Matrimonio inter coniuges, an dividenda sint inter fiscum, & Vxorem, quæ ſciens nupſit hæretico. pag. 38. nu. 74.
- Bona filii familias, quæ poſt Patris mortem ei debentur publicari non poſſunt. pag. 38. n. 79.
- Bona Ecclesiæ publicanda non ſunt propter hæretici Clerici. pag. 39. nu. 88. p. 68. nu. 88.
- Bona Clerici hæretici, quæ ex Ecclesia, vele jux respecta acquisierit; publicari non debent. pag. 39. nu. 89.
- Bona Clerici hæretici ad fiscum pertinent. pag. 39. nu. 92.
- Bona restitutioni ſubiecta, quæ poſſidebat Hæreticus, non publicantur. pag. 40. nu. 93.
- Bona hæretici ad Regem illius Regni pertinent, in quo ipſa reperta fuerint. pag. 43. nu. 129. p. 520. nu. 8.
- Bona hæreticorum quo pacto olim dividebantur. pag. 43. nu. 132. p. 69. nu. 132.
- Bona hæreticorum uſu capi poſſunt etiam contra Eccleſiam Romanam tempore 40. annorū. pag. 44. nu. 133. p. 69. nu. 133.
- Bona, quæ in singulos Annos hæretico debentur, quando confiſſari poſſint. pag. 44. nu. 135. & ſequen.
- Bona, quæ in singulos Annos hæretico debentur, quando publicari non poſſint. pag. 44. nu. 135. & ſequen. p. 69. nu. 135.
- Bona, matrimonio conſtantere quæſita cum confiſſantur, Domicili ne, an loci, ubi contraclum fuit matrimonium, habenda ſit ratio. pag. 44. nu. 138.
- Bona ſua fisco tradere quidſit, quod Reum obliget. pag. 48. nu. 167.
- Bona hæretici ante latam ſententiam fiscus occupe non poſteſt. pag. 49. nu. 174.
- Bona ſubiecta reſtitutioni, quæ alicui, certæque perſone relictasunt, quare non confiſſantur. pag. 64. nu. 262.
- Bona etiam reſtitutioni ſubiecta, & alienari prohibita, quando poſſint alienari. pag. 64. nu. 264. An obſtet lex Regia. pag. 64. n. 265.
- Bona majoratus quando non poſſe publicari quidam affeuerabant. pag. 66. nu. 272.
- Bona fratris Franciſcani hæretici poſſe publicari opinio, quæ afferit, reprobatur. pag. 68. nu. 88.
- Bona hæretici, ſi peniteat, & convertatur, an publicentur. pag. 69. n. 126. p. 541. cap. 14.
- Bona hæreticorum confiſſata hodie Officio S. Inquifitionis applicantur. pag. 69. nu. 132.
- Bona hæretici, quæ tantum ad hæredes extraneos remitti poſſunt, confiſſantur. p. 69. n. 135.
- Bona Matrimonio conſtantere acquisita, ſi alter ex Conjugibus labatur in hæreſim, non omnia confiſſantur. pag. 69. nu. 138.
- Bonis Defuncti publicatis, an teneantur ſuccelfores ad fructuum reſtitutionem. pag. 119. nu. 18. p. 123. nu. 18.
- Bonorum publicatorum Iudex qui eligendus, quod e jux munus, & ad quem ab eo liceat provocari. pag. 278. nu. 4.

De Bonis publicatis nihil emant Inquisitores, & Inquisitionis Ministri. pag. 283. nu. 29.
Bona aliena conscripta cum Bonis hereticorum, propriis Dominis sunt restituenda, & etiam alienum protinus solvendum est. pag. 292. num. 8.
Bona Reorum, quae servari possunt, locandas sunt à Receptore, & Sequestro. pag. 293. nu. 10.
Bona Reorum vendi non debent, nisi auctione constituta, quod & in locatione servandum est. pag. 293. nu. 11.
Bona heretici, postquam ille fuerit damnatus, cui, & quomodo tradenda. pag. 293. n. 13.
Bona Reorum, de quibus his est, & quae pignori nexa sunt, quando, & quomodo vendi possint. pag. 293. nu. 14.
Bonorum publicatorum distractio propter temerarias lites differenda non est. pag. 293. n. 15.
Bona fisco, & aliis communia, si commodè dividi nequeant, à quo vendenda sint. pag. 293. num. 16.
Bona Reorum estimari debent antequam vendatur, & preconia in celebri loco facienda. pag. 294. nu. 26.
Bonorum sequestratio quandonam ab Inquisitoribus facienda. pag. 294. nu. 3. p. 478. n. 7.
Ex Bonis publicatis hereticorum an aliquid tenetur Fiscus solvere creditoribus eorumdem. pag. 520. nu. 7.
BREVIA, quae à plerisque Fidelium solent collo alligari, quandonam superstitiosa non sint. pag. 416. nu. 19.

C

CADAVERA Punitorum insepulta relinqua non sunt. pag. 117. nu. 4.
Cadavera, & Ossa hereticorum punienda cur sint. pag. 117. nu. 5.
Cadavera hereticorum non sunt inter Christianorum corpora sepellienda. pag. 117. nu. 7. p. 528. nu. 4.
Cadavera hereticorum inter Christianorum corpora non esse sepellienda Josiae, & aliorum exemplis comprobatur. pag. 117. nu. 8.
Ceremonie quid sint, & cur talem quis Religionem tenere creditur, qualibus ceremoniis utitur. pag. 72. nu. 9. p. 75. nu. 9.
De Ceremoniis Ecclesiasticis quiscripserunt. pag. 74. nu. 4.
Ceremoniarum laus, & fructus ex Evangelica lege demonstratur. pag. 71. nu. 3.
Ceremoniarum fructus ex Apostolorum, & SS. Patrum traditione declaratur. pag. 71. nu. 4. p. 74. nu. 4.

Ceremoniarum dignitas Ecclesie Catholice auctoritate perspicue probatur. pag. 71. num. 5. p. 74. nu. 5.
Ceremonias ab ipso Deo, ab Apostolis, à Sanctissimis Patribus institutas fuisse concluduntur, & quare in usus sint. pag. 72. nu. 6.
Ceremonie magni momenti sunt ad deponendam superbiam, & ad alia bona innumera. pag. 72. nu. 7. p. 74. nu. 7. p. 75. nu. 7.
Ceremonias fidelium cordibus multum pietatis ingerere Luitprandi Longobardorum Regis monstrat exemplum. pag. 74. nu. 6.
Ceremoniarum pravitas heresis indicium est. pag. 73. nu. 11.
Ceremonie cur tanti momenti sint ad conjectandum cui quilibet Religionis sit addicetus. pag. 73. nu. 10. p. 496. nu. 6.
Ceremonias Ecclesie quantopere detestentur Lutherani, & quantus earum sit fructus. pag. 71. nu. 1. p. 74. nu. 1.
Ceremonias, quas damnant, habent Lutherani. pag. 74. nu. 5. p. 71. nu. 4.
De Ceremoniis execrandam hereticorum opinionem qui confutarunt, Authores. pag. 72. nu. 8. p. 75. nu. 8.
CARCER species tormenti est. pag. 449. nu. 65.
Carcer Reis assignandus pro criminum, & personarum qualitate. pag. 99. nu. 5. p. 103. num. 5.
Carcer penitentium, qui ad perpetuum carcere damnantur, qualis esse debeat. pag. 99. nu. 6. pag. 104. nu. 6.
Carceris hereticorum Custodes quot, & quales esse debeat. pag. 99. nu. 7. pag. 104. nu. 7.
Carceris Custodes quot hodie in unaquaque Provincia ponantur. pag. 99. num. 8. p. 478. num. 2.
Carceris custodes quales eligendi. pag. 99. nu. 9. A quo creari soleant. pag. 278. nu. 6.
Carceris custodes quid coram Episcopo, & Inquisitoribus jurare debeat. pag. 100. nu. 10. pag. 479. nu. 3.
Carcerem hereticorum nemo Officialium solus, neque ipsemet Judeex ingrediatur, & quis, & quomodo eos alloqui possit. pagina 100. num. 11.
Carceribus secretis hereticos coerceri quantopere expeditat, & Plato multis retro seculis pressensit. pag. 100. nu. 12. p. 478. nu. 1.
Carcer jure Civili ad quid habeatur. pag. 100. nu. 14. pag. 521. nu. 1.
Carcer Jure Pontificio ad quid habeatur. pag. 100. nu. 15. p. 521. nu. 2.
Carceri perpetuo qui damnar in non debent. pag. 101. nu.

101. nu. 17. p. 104. nu. 17. p. 522. nu. 7.
 & sequen.
- G**aceris perpetui poenam minuere, vel commutare ad quem pertineat. pag. 101. nu. 20.
- G**aceris perpetui poena quomodo soleat aliquando condonari. pag. 101. nu. 21. p. 104. nu. 21. p. 521. nu. 3.
- G**aceris irremissibilis poena quando soleat remitti. pag. 102. nu. 22.
- G**acer semper est ignominiosus, & infamat. pag. 104. num. 14. & pro criminis heresis. pag. 478. nu. 3.
- G**acerem, ubi Reus in S. Officio loci horrore, & malitia moreretur, **J**udex, qui decreverit, fieret irregularis. pag. 104. nu. 15.
- G**aceri non mancipatur Confessarius ob solam mulieris depositionem afferentis se fuisse in Confessione sollicitatam, nisi prius supra Inquisitio moneatur. pag. 104. nu. 29.
- G**aceres detentorum Reorum bis singulis Mensibus tenentur Inquisidores visitare. pagina 100. nu. 13. p. 104. nu. 13. p. 479. nu. 4.
- G**aceris **C**ustos, qui mulierem in S. Officio cognovit carnaliter, ad triremes damnatur. pag. 104. nu. 7.
- G**acerandi sunt heretici, ubi Judicibus visum fuerit. pag. 478. nu. 1. & sequen.
- G**acerari possunt Maritus, Uxor in eodem Conclavi. pag. 104. nu. 6.
- G**acerati biduo, aut triduo post capturam sunt ab Inquisitoribus examinandi. pag. 479. num. 1.
- C**ARDINALES publicam penitentiam agere debent, si heretici sint. pag. 349. nu. 76.
- C**arnes qui diebus vetitis edunt, suspecti redduntur de heresi. pag. 75. nu. 9.
- C**ARNES, Vinum, & alia hujusmodi qui execrantur, & ab Inquisitoribus moniti, gustare nolunt, quo numero sunt habendi. pag. 73. nu. 14. pag. 75. nu. 14.
- C**AROLUS Magnus arcanum Concilium integrorum hominum sine provocatione instituit. pag. 235. nu. 8.
- C**ATHECUMENVS, qui constanti animo Baptismum suscipere statuit, & postea in heresim lapsus fuit, an sit propriè dicendus hereticus. pag. 207. nu. 6. p. 219. nu. 6.
- C**ATHOLICVS quid facere debeat, si se aliqua Ecclesia particula ab universalis fidei communione praeciderit. pag. 138. num. 2. pag. 145. nu. 2.
- C**atholicorum Scriptores quibus in rebus, salvo fidei, possint dissentire. pag. 199. nu. 6.
- C**ATUSA heresis an simpliciter, & de plana tra-
- Etanda. pag. 301. nu. 30. p. 302. nu. 30.
- C**ausa hereticorum quanta fieri potest brevitatem tractari debent. pag. 301. nu. 32.
- C**ausa hereticorum non sunt ab Inquisitoribus differenda, ut Reos complures simul puniant. pag. 301. nu. 33.
- C**ausa Reorum quandonā terminanda. pag. 509. num. 1.
- C**ausa Fisci quomodo agenda. pag. 293. nu. 24.
- C**ausa heresis ab Ecclesiasticis Judicibus sunt tractanda. pag. 462. nu. 1. pag. 247. n. 1.
- C**HRISTVS Salvator noster cur Demones veritatem dicentes loqui prohibuit. pag. 260. num. 18.
- C**HRISTVS multis in locis nobis præcipit, ut Unum sumus. pag. 397. nu. 11.
- C**hristi membrum efficitur quisquam, non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti. pag. 272. nu. 32.
- C**hristiani quid explicitè credere teneantur. pag. 178. nu. 9. p. 181. nu. 8.
- C**hristianis quid implicitè credere permittatur. pag. 178. nu. 10.
- C**hristiani, ad quos ex officio, aut professione pertinet, alios eradicare, tenentur explicitè credere multo plura, quam reliqui. pagina 179. nu. 11. p. 182. nu. 11.
- C**hristiani, non solum, que in Sacris literis sunt, sed que etiam ex illis legitimè deducuntur, credere debent. pag. 180. num. 16. p. 182. num. 16.
- C**hristianis grave, & nefarium jugum est cum hereticis societatem conjungere. pag. 272. num. 30.
- C**hristianum cum heretica conjungi non licere docet Canon 72. sexta Synodi Generalis. pag. 273. nu. 37.
- C**ITATIO Realis quid sit, & quid verbalis. pag. 297. nu. 12.
- C**itandi sunt presentes, & certi ad defensionem Defuncti; Absentes vero, & incerti Editis Generalibus vocandi. pag. 119. n. 17.
- C**LERICVS, qui in heresis criminis se purgare recusat, officio, & beneficio privatur. pag. 389. nu. 4.
- C**lerici in S. Inquisitionis Tribunalis jurantes, tactis Sacrosanctis Evangeliiis jurare solent. pag. 435. n. 8.
- C**lerici Blasphemi qua poena puniantur. pag. 24. num. 15.
- C**lerici heretici Patrimonium, & alia bona an ad Episcopum pertineant. pag. 39. nu. 91.
- C**lerici heretici Bona ad fiscum pertinent. pagina 39. nu. 92.

- Clerico, qui per sex menses prætermiserit lectio-
nem officii Canonici, quam pœnam imponat
Lateranense Concilium. pag. 55. nu. 208.
- Clerici ad perpetuum Carcerem damnati hodie
degradari non solent. pag. 104. nu. 15.
- Clerici, qui uxorem ducunt, eodem stylo ac Mo-
nachi coercendi sunt. pag. 269. num. 12. p.
276. nu. 12. p. 467. nu. 3.
- Clerici nuptiis incestis inquinati qua pœna sint
afficiendi. pag. 269. nu. 13. p. 276. nu. 13.
- Cleri, & Populi convocatio ab Inquisitoribus fa-
cienda in Italia dissuevit. pag. 301. nu. 2.
- Clericus, qui sit hæreticus pertinax, relapsus, vel
Impenitens, quo pacto sit puniendus. pag.
331. nu. 69. p. 336. nu. 69.
- Clericus hæreticus an Beneficio privandus, si pœ-
niteat. pag. 540. cap. 12.
- Clericorum hæreticorum degradatio, sive Exau-
guratio quo pacto facienda sit. pag. 331. nu.
70. p. 337. nu. 70. p. 534. nu. 7.
- Clerici hæretici Bonis Omnibus temporalibus, Ec-
clesiaſtisque, & dignitatibus sunt privan-
di. pag. 331. nu. 71. p. 534. nu. 8. Quid si
hæreses abiiciant. pag. 337. nu. 71.
- Clerici hæretici an Beneficiis Ecclesiasticis sint
ipso jure privati. pag. 331. nu. 72. p. 336.
nu. 63. Et quid de illis vacantibus. p. 337.
num. 71.
- Clericis cur non soleat publica Penitentia injun-
gi. pag. 348. nu. 74.
- Clericis in gravioribus criminibus publica pene-
tentia in jungi debet. pag. 348. nu. 75.
- Clerici non sunt carceribus mancipandi, nisi ad-
versus eos duo, vel tres testes dixerint testi-
monium. pag. 478. nu. 5.
- COLLOQUIA, & Verba hæreticorum vitan-
da. pag. 76. nu. 6.
- COMPENSATIO meliorationum cum fructi-
bus perceptis quatenus sit facienda. pag. 41.
num. 114.
- COMMUNICATIO cum hæreticis cur vitan-
da. pag. 76. nu. 1.
- Communicationem cum hæreticis quæ Concilia
prohibeant. pag. 76. nu. 2.
- Communicatione hæreticorum multæ adducun-
tur causæ cur Christianis sit interdictum.
pag. 76. nu. 4.
- Communicantes cum hæreticis plus, minusve su-
specti sunt habendi, considerata personarū,
loci, atq; temporis qualitate. pag. 77. n. 9.
- Communicare cum hæreticis quando liceat. pag.
78. nu. 10.
- Communicare cum hæreticis neque in testamen-
tis licet, neq; in Contradiſibus. pag. 78. n. 11.
p. 79. nu. 11.
- De Communicatione hæreticorum vitanda qui-
nam Authores scriperunt. pag. 78. nu. 1.
- CONCILIUM quid sit. pag. 79. nu. 1.
- Conciliorum Genera plura. pag. 79. nu. 2. p. 83.
num. 2.
- Concilii Universalis Authoritas. pag. 79. nu. 3.
p. 83. nu. 3.
- Concilii Universalis Authoritas ostenditur ex
S. Scriptura. pag. 80. nu. 4. p. 83. nu. 4.
- Concilii Universalis Authoritas ex SS. Patri-
bus declaratur. pag. 80. nu. 5. p. 83. nu. 5.
- Conciliorum Generalium utilitas. pag. 80. nu. 6.
pag. 82. nu. 16. p. 84. nu. 16.
- Concilia Universalia legitimè congregata quo
sint. pag. 80. nu. 7.
- Concilia Universalia authoritate Pape congre-
ganda. pag. 80. nu. 8. p. 81. nu. 10.
- Concilium Generale absque Pape autoritate
quando liceat congregare. pag. 81. num. 9.
p. 84. nu. 9.
- Concilium Generale Papam condemnare non po-
test. pag. 81. nu. 12.
- Concilium Sacerdotale quid sit, & quale robur
habeat. pag. 82. nu. 15. p. 84. nu. 15.
- Concilia Sacerdotalia antiquiora, & frequentio-
ra sunt, quam Generalia, nec minus utilia.
pag. 82. nu. 16.
- Concilia Provincialia quam habeant authorita-
tem. pag. 82. nu. 17.
- Concilia Provincialia quoties singulis annis de-
beant celebrari. pag. 82. nu. 18.
- Concilia Provincialia hodie non admodum fre-
quentari utilia. pag. 83. nu. 19.
- Concilia nihil statuunt, nisi prius Scripturam
Sacram, & SS. Patres expendant. pag.
83. nu. 4.
- Concilia Universalia per Imperatores, & Epi-
scopos fuisse tantum congregata perperam
Calvinus afferit. pag. 83. nu. 7.
- Concilia Universalia, Romano Pontifice veniam
non concedente, & reluctante, sunt nulla.
pag. 84. nu. 8.
- Concilium primum ab Apostolis celebratum, fait
Sacerdotale. pag. 84. nu. 15.
- Concilii Universalis definita de fide, à Catholicis
amplius in dubium revocantur. pagina 84.
num. 16.
- Concilia Provincialia nedum à Papaâ, sed ab ejus
Vicario possunt retractari. pag. 84. nu. 17.
- Conciliorum Provincialium crebra celebratione
Mediolanensem Ecclesiam D. Carolus Bor-
rhonus reformat. pag. 84. nu. 19.
- Conciliorum, & Sanctorum sententiam ample-
ctendam esse multis exemplis comprobatur.
pag. 140. nu. 12.

- Concilia**, que Matrimonium inter Catholicos, & hereticos prohibent, à Pontificibus Maximis sunt approbata. pag. 271. nu. 21.
- Conciliorum Provincialium decreta** nedum à Papa, sed & ab eis Vicario possunt revocari. pag. 314. nu. 32.
- CONFESSARIUS** quomodo se gerere debeat cū haeretico sibi crimen haeresis sacramentaliter confitente. pag. 12. nu. 5. p. 13. nu. 5.
- Confessarii copia quando facienda** iis, qui in carcere ob haeresis crimen detinetur. pag. 103. nu. 30. p. 105. nu. 30.
- CONFESSIO Fidei Catholice** ab haeretico converso est facienda. pag. 3. nu. 7.
- Confessio** illorum recipi non debet, qui post plenā confessionem sibi manus inferunt. pag. 122. num. 32.
- Confessio Reorum** qualis sit justa, & vera censenda. pag. 345. nu. 51.
- Confessio obscura**, & dubia est parum ad judicandum idonea. pag. 88. nu. 2.
- Confessio** qualibet in continent revocari potest. pag. 86. nu. 10.
- Confessio** in carcere emissa nullis precedentibus inditiis revocari potest. pag. 86. nu. 11.
- Confessio mixta** quānam sit. pag. 89. nu. 20.
- Confessionis revocatio** quoque tempore admittitur in Judicio S. Inquisitionis. pag. 87. num. 14.
- Confessionem revocare** potest minor 25. annis. pag. 86. nu. 9. p. 481. nu. 5.
- Confessionem revocari** non posse, cum eam accusator admiserit, an vera sit opinio. pag. 88. num. 30.
- Confessionem revocari** non posse, post quam est ab altera Parte accepta multi existimant. pagina 88. nu. 29. p. 89. nu. 29.
- Confessionis facta** in foro contentioso à Confessione facta in foro penitentiali discrimin. pag. 89. nu. 22.
- Confessio** criminis extra Judicium facta ad Reum torquendum sufficere creditur. pagina 442. nu. 27.
- Confessio** in tormentis extorta nihil Reo nocere potest, si Reus expotitus fuerit tormentis inquit. pag. 449. nu. 64. pag. 513. nu. 34.
- Confessio** tormentis extorta an satis sit ad Reum condemnandum, si ab eo non ratificetur, & in ipsa non perseveret. pag. 449. nu. 67. p. 453. nu. 67.
- Quid de ea**, quae tormentorum metu extorquetur. Ibidem. & pag. 514. nu. 36.
- Confessio** tormentis extorta parum efficax est, nisi post tormenta à Reo fuerit confirmata.
- pag. 450. nu. 70. p. 453. nu. 70.
- Confessio** ob tortura metum facta an sit ejusdem conditionis, ut postea egeat ratificari. pag. 453. nu. 67.
- Confessio** tormentis extorta quomodo nocere possit Reo confitenti. pag. 450. nu. 71.
- Confessio** tormentis extorta, indicis non praecedentibus, nulla est, etiam si postea subsequentur indicia, & ratificaretur à Reo. pag. 453. nu. 13.
- Confessionis** ratificatio an necessaria, quando Reus, vel Testis in tormentis contra alios testificatur. pag. 450. nu. 73. p. 453. nu. 73.
- Confessio** vi tormentorum extorta quānam dicatur. pag. 88. nu. 8. pag. 450. nu. 71.
- Confessio** Fidei necessaria est loco, & tempore. pag. 91. nu. 8.
- Confessio** potissima est probationis species. pag. 85. num. 1.
- Confessione** sola haeresis probari potest, sed pena ordinaria non est punienda, nisi aliter probetur. pag. 86. nu. 2.
- Confessio** quæcumque contra confitentem Reum plenam probationem non facit. pag. 86. nu. 3. p. 480. nu. 2.
- Confessio** non usq; adeo Generalis pro speciali haberi potest. pag. 86. nu. 4.
- Confessionibus**, quibus natura repugnat, standum non est. pag. 86. nu. 5. p. 481. nu. 3.
- Confessioni** non verissimi fides adhibenda facile non est. pag. 86. nu. 6.
- Confessiones suas** revocare nequeunt Rei. pag. 86. nu. 7. p. 481. nu. 4.
- Confessiones** Reorum quæ possint revocari, & quæ non. pag. 86. nu. 8. p. 481. nu. 5. 6. & 11.
- CONFESSUS** pro iudicato habetur. pag. 480. num. 1.
- Confessus** crimen, impunitate sibi à Juge proposita, suam confessionem potest revocare. pag. 86. nu. 12. p. 89. nu. 12.
- Confessus** aliquid per errorem, id revocare potest, errore probato. pag. 87. nu. 13.
- CONFITENS** factum, & negans impiam intentionem an sit audiendus. pag. 87. num. 15. pag. 89. nu. 15. pag. 481. nu. 7.
- Confitens** Iudeorum, Lutherorum veritus servasse, & id bono animo se fuisse dicens, puniendus est, ut impenitens. pag. 87. nu. 16. p. 89. nu. 16.
- Confitens** Crimen, sed prava id intentione se commisso negans, quando, & quomodo audiendus. pag. 87. nu. 17.
- Confitens** impietatem, & intentionem negans quando ut impenitens nō dānandus. p. 87. n. 19.

- Confitens suas hæreses indicare etiam debet Autores, & Conscios illarum. pag. 87. n. 21.
- Confitens Inquisitoribus hæresim prorsus occultā, occulte ab eis est absolvendus. pag. 87. n. 22.
- Confitens hæresim prorsus occultam bonorum publicatione non punitur. pag. 87. n. 23.
- Confitens hæresim non prorsus occultam quo patet sit tractandus. pag. 88. n. 24.
- CONFISCATIONIS** executio quando facienda sit in bonis hæreticorum. pag. 43. n. 126.
- Confiscationis** jus, si duo sunt Domini temporales, alter inferior, alter superior, utri eorum pertineat. pag. 43. n. 127.
- Confiscationis** jus quando Inferiori Domino pertinere possit. pag. 43. n. 128.
- CONFRATERNITAS** noncupata Grex Boni Pastoris supprimitur. p. 564. Bull. Clē. X.
- Confraternitas noncupata Mācipiorum Matris Dei aboletur. pag. 563. Decr. S. Congr. S. Inquist.
- CONGREGATIONES** Cardinalium in Urbe in rebus gravibus, & Doctrinalibus decernendis Scripturam Sacram, & SS. Patres expendunt. pag. 83. n. 4.
- CONNECTURA** quæ sit. pag. 497. n. 16.
- CONSANGUINEI** Reorum utrum defensiones allegare possint, & ad earum probationem admitti. pag. 113. n. 57. pag. 115. n. 57.
- Consanguinei Reorum admittendi non sunt ad probandas exceptiones contra testes Accusatoris. pag. 431. n. 82.
- CONSUETU'DO** antiqua, quæ tormentis, purgatione, abjuratione, tandem arbitrariis poenis Rei coercebantur, crudelis, & iniqua erat. pag. 387. n. 23.
- Confuetudinis, & Amicitia vis. pag. 366. n. 14.
- Confuetudo ne loci, in quo Bona inter Conjuges multiplicata sunt, an loci, ubi domicilium habent, inspici debeat in Bonorum confiscatione. pag. 45. n. 147.
- Confuetudo loci, ubi Matrimonium fuit contractum, quando consideranda in lucris inter Virum, & uxorem quæsitis. pag. 44. n. 140.
- Confuetudo loci quando absque dubio vim habet. pag. 45. n. 141.
- Confuetudinem loci, in quo Matrimonium fuit contractum, tametsi postea Conjuges in aliâ Provinciam migraverint, aspiciendam esse l. Regia Generaliter cautū est. p. 46. n. 152.
- Confuetudo Cordubensis, qua quicquid alter ex Conjugibus acquirit, sibi soli acquirit, odiosa non est. pag. 46. n. 153.
- Confuetudinem, qua lucrafiunt communia, exorbitatem, & contra Ius ege nonnulli tenent, pag. 46. n. 154.
- Confuetudo favorabilis quando extendenda pag. 47. n. 156.
- Confuetudinem hæreticorum cur vitare oporteat pag. 76. n. 5. p. 77. n. 7.
- Confuetudines, & leges Territorii esse terminatas, exemplis illustratur. pag. 46. n. 151.
- Confuetudines, & leges Provinciarum, in quibus Prædia sunt, esse servandas, Juris Periti Omnes tradunt. pag. 46. n. 149.
- Confuetudines, & leges non extendunt vim suam extra Territorium. pag. 46. n. 150.
- Confuetudines, & leges illarum Provinciarum servari debent in Bonorum confiscatione, in quibus prædia, & alia Bona omnia consistunt. pag. 45. n. 148.
- CONSULTORES** ab Inquisitoribus sunt convocandi. pag. 279. n. 11.
- Consultores quales eligendi. pag. 280. n. 12. p. 285. n. 12. p. 472. n. 4.
- Consultores ab Inquisitoribus vocati consilium gratis præbere debent. pag. 280. n. 13.
- Consultores simul cum Inquisitoribus deliberare debent, & ea tenenda sententia, cui major illorum Pars adhaerit. pag. 280. n. 14. p. 285. n. 14.
- Consultores eligendi, & in casu repugnantie cogendi Inquisitores jus habent. pagina 285. num. 11.
- Consultores juramentum secreti servandi præstare debent. pag. 472. n. 4.
- CONTESTATIO** litis cur in hæresis causa necessaria non fit. pag. 422. n. 20.
- CONTINUO**, & confessim ad Ecclesiæ unitatem recurrere quomodo quis dicatur. pag. 345. num. 47.
- CONTUMACIES** qui sint. pag. 90. n. 1. pag. 91. n. 1. p. 501. n. 7.
- Contumaces hæretici, & in contumacia damnati ex Barcinonien. Decreto non sunt audiendi quoad Bona, si post annum compareant. pagina 11. n. 20.
- Contumaces hæretici sponte comparentes, & quo ad personas, & quo ad Bona Romæ semper audiuntur. pag. 11. n. 21.
- Contumacia efficit Absentē, ut praesens. p. 8. n. 3.
- Contumaciter absentis annus quomodo computādus. pag. 92. n. 3.
- Contumax est dānandus. p. 500. n. 2. p. 502. n. 1.
- Contumax convictus, sicutatus, in termino non compareat, damnatur, excommunicatione nō præcedēte, & Anno nō expectato. p. 91. n. 4.
- Contumax, nisi post integrum Annū à die excommunicationis computandum, non est tanquam hæreticus damnandus. p. 90. n. 4.

Contumax suspectus de hæresi an sit citandus. pag. 502. nu. 3. & an in personam. pag. 90. num. 5.
Contumax, si latitetur, satis est, si per edicta solemniter vocetur, ut multorum est sententia. pag. 90. nu. 6.
Contumax in respondendo, & articulos Fidei confiteri nolens, in quibus suspectus est, ut convictus damnari potest. pag. 90. num. 7. p. 503. nu. 6.
Contumax quoquaque tempore compareat, audiendus. pag. 91. nu. 10. p. 502. nu. 17.
Contumax per annum in excommunicatione etiam perseverans, quando non est judicandus convictus. pag. 91. nu. 2.
Contumax, si mortus fuerit intra annum, non est ut hereticus damnandus. pag. 502. nu. 2.
CONVERSANTES cum hereticis dicuntur hereticorum fautores. pag. 78. nu. 9.
CONVERSI qui dicantur. pag. 350. num. 81. p. 351. nu. 81.
Conversi, & eorum liberi an veteribus Christianis in omnibus aequandi. pag. 350. nu. 82.
Conversorum, atque Christianorum veterum, non par habenda ratio in honoribus, & dignitatibus. pag. 350. nu. 83.
Conversi recenter, & nondum satis Catholicam fidem edocti, si labantur in hæresim, quomodo sint tractandi. pag. 351. nu. 84.
Conversis ex Infidelibus quid præcipiendum. pag. 352. nu. 81.
CREDERE quid sit. pag. 177. num. 6.
Credere hereticis qui censeantur. pagina 93. num. 5.
Credere hereticis non dicitur qui eos Viros esse probos tantum afferit. pag. 96. nu. 4.
Credere hereticis non dicitur qui semel, vel iterata ad eorum conciones audiendas pergit, quamvis de hæresi sit suspectus. pagina 96. num. 5.
Credentes hereticis qui dicantur, & eorum species quot sint. pag. 92. nu. 1. & 2. p. 93. nu. 4. & 5. p. 96. nu. 1.
Credentes hereticis, & nulli eorum erroris clementer adhaerentes quo in numero sint habendi. pag. 93. nu. 6. p. 97. nu. 6.
Credentes Magistris hereticis Discipuli an puniendi. pag. 94. nu. 7.
Credens Magistris hereticis in his, quæ nemo tenetur explicitè credere; si sit Idiota, & simplex, nedum potest ab omni culpa vacare, sed aliquando mereri. pag. 97. nu. 7.
Credentes hereticis, eorumq; probantes errores, hereticis sunt. pag. 468. nu. 1.

Credentes aliquam hæresim quandam non dicantur heretici. pag. 92. nu. 2. p. 468. n. 2.
Credentes hereticis generaliter, quamvis nullam specialem hæresim credant, puniri tamen debent. pag. 468. nu. 3.
CREDITORIBVS heretici ante e j u s hæresim fiscus satisfacere debet ex bonis publicatis. pag. 42. nu. 121. p. 69. nu. 121.
Creditoribus heretici quantopere Fiseus teneatur satisfacere. pag. 42. nu. 122.
Creditoribus tenetur satisfacere hereticus Ecclesiæ reconciliatus de bonis post reconciliacionem acquisitis, quoties bona publicata non fuerunt ad solvendum sufficientia. pagina 69. nu. 122.
CREDULITAS hereticorum non est ex fide. pag. 177. nu. 6.
CRIMINA occulta puniri sine accusatore non possunt. pagina 56. num. 217. pagina 56. num. 218.
Crimina omnia etiam si publica sint, legibus puniri non opportet. pag. 57. nu. 219.
Crimina, in quibus, neque partibus consentientibus, prestatur abolitio, quænam sint. pag. 14. num. 6.
CRUCIFIX DOMINI confusantes, sive frangentes qualiter sint puniendi. pag. 466. nu. 1.
CURIÆ seculari tradendus, est prius de Animæ salute admonendus. pag. 527. nu. 10.
CURIOSIS hominibus quibus noxis artibus illicherint Demones. pag. 132. nu. 8.
CUSTOS Carceris, qui mulierem in S. Officio cognovit carnaliter adtriremes dñatur. pag. 104. nu. 7.
Custos Carceris à quo bodie creari soleat. pagina 278. nu. 6.
De Custodia Reorum qui tractant Authores. pagina 103. nu. 1.

D

DE MONES invocare quando nam hæresim sapiat manifestam. pag. 136. nu. 13. pag. 204. nu. 16.
Demones invocare per modum imperii, aut eis cominando præcipere homines posse, fieri non posse censet D. Augustinus. pag. 202. num. 17.
Demones qui vocant ad cognoscenda futura, tanquam hæretici ab Inquisitoribus sunt puniendi. pag. 133. nu. 12.
Demonem qui invocat ad mulieris pudicitiam tentandam, tanquam vehementer suspensus inquiri potest. pag. 133. nu. 13.

- Dæmones an fieri potest, ut sint Incubi, & Succubi. pag. 251. nu. 4. p. 256. nu. 4.
- Dæmones interdum corpora assumunt, & sunt incubi, & succubi. pag. 251. nu. 5. p. 256. num. 5.
- Dæmones multas & sè cum lamiis perpetrare Concilium Ancyranum non negat. pagina 353. nu. 9. p. 257. nu. 9.
- Dæmones servilibus notis sagas solent notare. pag. 257. nu. 13.
- Dæmones ab homine cogi non possunt, ut invitati in annulo, aut pixide trahantur. pag. 415. nu. 30. p. 417. nu. 30.
- Dæmones fingunt se captos, & vincitos à Magis, ut eos ita capiant. pag. 415. nu. 31.
- Dæmones à nulla re corpore a pati possunt. pagina 415. nu. 32. p. 417. nu. 32.
- Dæmones an Defunctorum animas possint ab Inferis revocare. pag. 417. nu. 29.
- DEBITORIBVS** Fisci quodnam spatiū temporis concedi possit, ut comparent pecuniā, quam fisco solvant. pag. 294. nu. 25.
- DECIVS**, & Montanus quomodo rectè dixerint neminem cogendum restituere in foro conscientiae quod pœna nomine à quoquam exegerit. pag. 50. nu. 178.
- DEFENSORES** hereticorum qui dicantur. pagina 97. nu. 8.
- Defendere hereticos vivos præter Advocatum concedi solitum, nullus potest. pag. 123. nu. 16. p. 505. nu. 27.
- Defendentes hereticorum errores scienter, sunt pertinaces. pag. 94. nu. 8.
- Defendentes hereticos ignorantes illos esse impios, & qui eos scienter, non eorum errores defendunt, quibus pœnis sint afficiendi. pag. 94. nu. 9.
- Defendentes hereticos, si quoquomodo negotium S. Inquisitionis impedian, quo pacto puniendi sint. pag. 94. nu. 10.
- Defendentes hereticorum personas tantum, & non errores, verè heretici non sunt dicendi. pag. 97. nu. 9.
- Defensores hereticorum an, & quando puniantur. pag. 468. nu. 1. & sequen.
- Defendentium hereticos pœna. pag. 97. nu. 10.
- DEFENSIONES** Rei quæ. pag. 504. n. 6. & seq.
- Defensio quid sit, & quomodo hereticis pertinacibus denegetur. pag. 106. nu. 1.
- Defensio prima, & potissima Reorum Innocentii qualis sit. pag. 106. nu. 2. p. 113. nu. 2.
- Defensio sufficiens quare non sit innocentibus obiecta criminata tantum negare. pag. 107. num. 5.
- Defensio optima quæ sit. pag. 107. nu. 6.
- Defensio etiam magna est testes refutare. pagina 107. nu. 9.
- Defensiones aliae, quibus Rei omnino excusantur. pag. 107. nu. 10.
- Defensiones nec Diabolo denegandæ. pagina 537. cap. 3.
- Defensiones negantur illis, qui probare volunt non esse heresim, quæ ab Ecclesia damnatur. pag. 113. nu. 1.
- Defensionibus an possit Reus renunciare. pagina 112. nu. 53. p. 537. cap. 4.
- DEFICERE** in purgatione Canonica qui disat. pag. 386. nu. 15. p. 518. nu. 13.
- Deficiens in purgatione an recipiendus, si pœnitent. pag. 518. nu. 14.
- DEFUNCTI** heretici memoria quando damnanda. pag. 118. nu. 2. p. 123. nu. 11.
- Defuncti heretici memoria, & fama jure damnatur. pag. 118. nu. 11. p. 528. nu. 5.
- Defuncti, qui suspectus de heresi, lite pendente, obiit, quo pacto causa tractandasit. pag. 118. nu. 13. p. 123. nu. 13. p. 528. nu. 6.
- Defunctus hereticus accusari potest, atque damnari etiam post 40. annos. pag. 118. num. 14. p. 123. nu. 13. p. 528. nu. 7.
- Defuncti memoriam qui defendere possint coram Judicibus. pag. 118. nu. 15. p. 123. nu. 15. p. 528. nu. 8.
- Defuncti causa ab instantia Judicij absoluti, si aduersus eum aliis testes supervenerint, denud tractari potest. pag. 119. nu. 20. p. 123. num. 20.
- Defunctorum hereticorum causa quomodo sit tractanda colligitur ex octava sessione Concilii Constantiensis. pag. 122. nu. 33. pag. 123. nu. 33. p. 529. nu. 11.
- Defuncti heretici memoria damnata, an ejus offsa exhibentur, & comburantur. pag. 122. num. 6.
- Defuncti heretici cadaver qui sepelierunt, an semper excommunicatione sint innodati. pag. 122. nu. 7. p. 528. nu. 4.
- Defuncti memoriam volentes defendere quomodo citandi. pag. 528. nu. 9.
- Contra Defuncti memoriam procedi non potest, nisi ad sit plena probatio. pagina 123. num. 12.
- DELICTVM** ubi fuit commissum, ibi de eo agi debet. pag. 501. nu. 10.
- Delictum in dubio non presumitur. pag. 470. n. 6.
- DENUNCIARE** quid sit apud Jurisperitos. pag. 124. nu. 1.
- Denunciare Judicibus hereticos etiam occultos

- quilibet fidelium tenetur. pag. 124. num. 2. p. 126. nu. 8. p. 127. nu. 12. p. 475. n. 1. Denunciandoſ hæreticos occultos qui Authores censeant. pag. 124. nu. 6. p. 125. nu. 7. Denunciandoſ hæreticos occultos persuadet Leo Magnus, & alii S. Patres. pag. 125. nu. 8. p. 126. nu. 8. p. 476. nu. 3. & sequen. Denunciandoſ hæreticos occultos docent Authores quoq; Ethnici. pag. 125. nu. 9. p. 475. num. 2. Denunciationi hæretici occulti correctionem premittendam non esse, qui Authores censeant. pag. 125. nu. 10. p. 126. nu. 10. p. 476. nu. 5. & sequen. Denunciationi hæretici occulti correctionem premittendam qui censeant. pag. 125. nu. 11. p. 126. nu. 11. Denuncia ſidi ſtatiſ, non verò corrigeendi cur ſint hæretici occulti. pag. 125. nu. 12. Contra hæreticos non denunciantes poenae. pag. 126. nu. 16. Denuncians hæreticum aliis teſtibus annumeratur. pag. 126. nu. 17. p. 127. nu. 17. p. 475. num. 7. Denunciationis hæreticorū materiam Authores, qui trahant. pag. 126. nu. 1. Denunciandum hæreticum occultum nulla correctione premissa decrevit Alexander VII. pag. 126. nu. 10. Denunciare omittens hæreticum, tanquam hæticorū fautor non punitur. pag. 127. n. 16. Denunciandus eſt ſtatiſ Iudicibus, qui hæreticus eſt. pag. 542. nu. 2. Etiam nulla correctione premissa. pag. 545. nu. 29. DEPRECATI O quid ſit, & apud quos locum habeat. pag. 339. nu. 3. Deprecatio in Sacro Inquisitorum foro locum habet, & in eo Juris clementia eſt. pag. 339. nu. 4. p. 351. nu. 4. DISCIPULI, qui Magistris ſuis hæreticis credunt, an ſint puniendi. pag. 49. nu. 7. DISPUTANDUM quomodo ſit cum hæreticis. pag. 400. nu. 11. Disputare cum hæreticis quando liceat. pag. 484. nu. 2. p. 129. nu. 7. p. 130. nu. 7. Disputandum publicè non eſt cum hæreticis pertinacibus. pag. 127. nu. 1. p. 130. num. 1. p. 484. nu. 1. Disputandum non eſſe publicè cum hæreticis ex Pauli doctrina colligitur. pag. 127. nu. 2. p. 128. nu. 3. Disputare publicè de Fide Catholica, & de his, quæ ſemel definita ſunt, multis constitutio- nibus, atque Decretis prohibitum fuit. pag. 129. nu. 6. p. 130. nu. 6. Disputare inter ſe quomodo debeant Viri Catho- lici. pag. 129. nu. 9. p. 130. nu. 9. Disputantes cum hæreticis quo pacto ſe gerere debeant. pag. 129. nu. 8. Disputationes cum hæreticis vitandas eſſe docent etiam Tertullianus, & alii Sancti Viri. pag. 128. nu. 4. DIVINATI O quid ſit, & quomodo per naturam haberi non poſſit. pag. 131. num. 1. p. 136. num. 6. Divinationes, Incantationes, & Vaticinia per Demones hominibus concedi dubitandum non eſt. pag. 132. nu. 6. Divinationis peſtiferas artes quo pacto Demones docere ſolent. pag. 132. nu. 7. Quibus in rebus divinabant homines vani. pag. 132. nu. 9. p. 136. nu. 9. De Divinationibus an Inquistores Apostolici co- gnoscant. pag. 133. nu. 10. & sequen. pag. 465. nu. 9. p. 136. nu. 10. Divinans ſiderum inspectione ea, quaſunt homi- ni cognitu impossibilia, puniri potest. pag. 133. num. 14. De Divinatoribus Pacuvii dictum. pagina 134. num. 17. Divinatores quibus poenis ab Inquisitoribus ſint afficiendi. pag. 135. nu. 23. Divinationis materiam qui latè pertractent. pag. 136. nu. 1. Divinationis licita ab illicita diſcrimen. pagina 136. nu. 2. Divinandi Genus unde dimanaverit. pag. 136. num. 6. Divinationes reddit qualificatas Sacramentorū, ſeu Sacramentalium, aut verborum Sacro- rum abuſus. pag. 136. nu. 11. Divinationem reddit qualificatam hostie non- conſecrata uſus. pag. 136. nu. 11. Divinationis malitia. pag. 136. nu. 12. DIVITIAS, ſi cum ſapientia coniunctæ ſint, mul- ti ſapientes Viri merito laudant. pag. 312. num. 31. DOCTI Viri cur multis in rebus vehementer ſint ſuſpecti de hereti, in quibus ſuſpecti non eſ- ſent homines imperiti. pag. 179. nu. 12. DOCTORUM Sanellimorum dicta, ſeu ſcri- pta contemuens, maximè ſi concordi, & unanimi ſententia ſint scripta, hæreticus eſt iudicandus. pag. 138. nu. 1. p. 145. n. 1. Doctorum, ſive Majorum ſententia ſunt congre- ganda, cum aliquid profanum in Ecclesia erumpere cœpit. pag. 138. nu. 3. Doctores Eccleſiae in opus ministerii ad quid de- derit

- derit Deus. pag. 139. num. 5.
- A' Doctorum, sive Majorum sententia non est recedendum, cum aliquid in Ecclesia profanum insurgit. pag. 140. nu. 9.
- A' Doctorum, sive Majorum sententia non recessendum multi ex S. Patribus docent. pag. 140. nu. 10.
- Doctores Sancti, quos Catholici sequuntur in Ecclesiæ procœlis, laudatur. pag. 141. n. 14.
- Doctorum Sanctorum sententiam unanimem, esse usum certam, & tutam ad convincendos hereticos demonstratur. pag. 141. nu. 15.
- Doctorum Sanctorum authoritas, & miracula multis exemplis comprobata laudatur. pagina 141. nu. 16.
- Doctorum Sanctorum doctrinam cur Ecclesia Catholica justè comprobaverit. pag. 142. num. 17.
- Doctoribus Sanctis indubia fides, & authoritas est tribuenda. pag. 142. nu. 18.
- Juxta Doctorum Sanctorum expositionem omnis controversia ad Sacram Scripturam pertinens excitata, exponi debet. pag. 142. nu. 19. p. 145. nu. 19.
- Doctoribus, & Sanctissimis Viris quantum in religione sit tribuendum. pag. 143. nu. 20.
- Doctoribus Sanctis Fides est adhibenda, eo quod validissimum est argumentum ab autoritate Sapientum. pag. 143. nu. 21.
- Doctoribus Sanctis, Apostolicisq; Viris, per quos Deus Ecclesiam illuminavit, magna cum ratione fides est tribuenda. pag. 143. n. 22.
- Doctoribus Sanctis Ecclesiæ, qui plenisunt Spiritu Sancto, non autem Schismaticis, credendum est. pag. 143. nu. 23.
- Doctoris Sancti cuiuslibet plus valet apud Catholicos authoritas, quam omnium Hereticorum. pag. 143. nu. 24.
- SS. Doctorum miracula sanam, & Orthodoxam fuisse eorum doctrinam probant. pag. 145. num. 16.
- S. Doctores distributivè sumptos errare non potuisse, nullus unquam Catholicorum assertuit. pag. 146. nu. 27.
- Quæ Doctores Sanctissimi scripserunt, continentes, puniendi sunt. pag. 146. nu. 1.
- DOCTRINA, quam sequi debeant fideles, quibus signis agnoscatur. pag. 139. nu. 6.
- Doctrinas novas, & singulares Petrus, & Paulus, & Omnes Sancti semper sunt execratis. pag. 113. nu. 30.
- DOGMA ISTA hereticus, si convertatur, an recipiendus. pag. 346. nu. 54. p. 351. num. 54. p. 524. nu. 1. & sequen. p. 525. nu. 5. & sequen.
- DOLOR repentinus, & inexpectatus ab heresi nonnunquam excusat. pag. 111. nu. 46.
- Dolor magnus an excusat ab heresi. pagina 505. num. 23.
- DOMINIA rerum quo pacto sunt acquirenda. pag. 59. nu. 233.
- Dominium duplex ejusdem rei inveniri potest. pag. 60. num. 242.
- DOMINI temporales, qui adversus hereticos Inquisitoribus non auxiliantur, quibus paenitentia sint afficiendi. pag. 148. num. 8. p. 149. nu. 8. p. 473. nu. 4.
- Domini temporales in territorio suo Pontificias Constitutiones in hereticos latas observare nolentes quomodo puniantur. pag. 148. n. 9.
- Dominorum temporalium materiam, qui trahunt, Authores. pag. 149. nu. 1.
- DOMUS in quam heretici conveniebant ad hereses docendas, olim à Fisco vindicabatur. pag. 335. nu. 88. pag. 535. nu. 13.
- Domus aliena, in quam convenienter heretici Dominus domus permittente, confiscatur, & Dominus punitur. pag. 335. nu. 89. Ecclesiæ Catholice adjudicatur. pag. 335. n. 13.
- Domus ista hodie, aut publicatur, si heretici est, aut funditus evertitur, si aliena. pag. 335. nu. 91. p. 337. nu. 91. p. 535. nu. 14.
- DONATIO causa mortis facta, si donans in heresim incidat, & ejus Bona publicentur, revocatur. pag. 32. nu. 9. p. 67. nu. 9. & 22.
- Donatio facta Uxor à Marito heretico, si post mortem ejus memoria damnetur, revocatur. pag. 32. nu. 10. p. 67. nu. 10.
- Donatio facta filio arrogato, & uni ex sociis, non publicatur propter alterius heresim. pagina 38. nu. 77.
- Donatio legatis facta, si ipsi in heresim incident, publicanda est, nisi expressè aliud sit adiectum donationi. pag. 38. nu. 78.
- Donationes occultæ ab heretico factæ non valent. pag. 33. nu. 2.
- Donationes, & arrha propter nuptias uxori dæ, marito heresim damnato, non confiscantur. pag. 38. nu. 72.
- Donationes factæ uxori à Consanguineis Viris sui, quando publicari possint propter heresim mariti, & quando non. pag. 38. nu. 76. p. 68. nu. 76.
- DORMIENTES eodem in numero reponendi sunt cum Infantibus, ac Dementibus. pag. 108. nu. 16. p. 504. nu. 13.
- Dormientes heresim proferentes sunt aliquo modo suspecti. pag. 115. nu. 16.
- DOTES filii à Patre heretico date an revocantur.

Dotes pag. 33. num. 23. p. 67. num. 23.
 Dotes filiis Sanctimonialibus à Patre heretico
 datae an revocentur. pag. 33. nu. 24. p. 67.
 num. 23.
 Dotes Uxoribus sunt à Fisco reddenda, Maritis
 impietatis damnatis. pag. 37. nu. 66.
 Dotes Uxorū hæreticorum quomodo illis resti-
 tuenda. pag. 37. nu. 68.
 Dotes Uxorū ob hæresim Maritorum quo in
 casu fisco vindicentur. pag. 68. nu. 66.
 Dotis non numeratae exceptione adversus Uxo-
 rem uti potest Fiscus, qui successor est Ma-
 riti damnati. pag. 37. nu. 69.

E

EBRIETAS quando excusare possit ab hæ-
 res. pag. 108. nu. 17. p. 114. nu. 17. pag.
 114. nu. 50. pag. 505. nu. 14.
ECCLESIA quid sit, & unde dicatur. pag. 151.
 nu. 1. p. 162. nu. 1.
 Ecclesia quotupliciter accipi soleat, & in qua
 acceptancee hic sumatur. pag. 151. nu. 2.
 Ecclesia qua ratione sit una, & in quo unitas ejus
 consistat. pag. 151. nu. 3.
 Ecclesia qua ratione sancta dicatur. pag. 151. nu.
 4. p. 162. nu. 4.
 Ecclesia qua ratione dicatur Catholica. pag. 152.
 nu. 5. & seq. p. 162. nu. 5.
 Ecclesia quo tempore coepit, & quibus temporis
 incrementum, & augmentum assum-
 pserit. pag. 152. nu. 7.
 Ecclesia nedum ortum habuit ab Apostolis, sed
 continuatam quoq; successionem. pag. 162.
 num. 6.
 Ecclesia que nunc est, eadem extat, quæ ab ini-
 tio Mundifuit. pag. 162. nu. 7.
 Ecclesia proprietates quo sint. pag. 162. nu. 3.
 Ecclesia hæreticoru qualis nam sit. pag. 153. n. 9.
 Ecclesiam suam qualem esse dixerint, tam veteres,
 quam recentiores hæretici, quorum
 opinio esse cœa probatur. pag. 153. nu. 10.
 Intra Ecclesiam quomodo Boni, & malic con-
 tineantur, & misceantur, exemplis proba-
 tur. pag. 153. nu. 11.
 An Ecclesia à temporibus Apostolorum usque
 ad Lutherum fuerit, interrogādi sunt Lu-
 therani, ut convincantur. pag. 154. n. 12.
 Ecclesiam Christi semper durasse, & nunquam
 Lutheri dogma docuisse, Lutherani negare
 non possunt; ex quo colligitur eos esse dece-
 ptos. pag. 154. nu. 13. p. 162. nu. 13.
 In Ecclesia una non sunt hæretici. pagina 154.
 num. 14.

Ecclesia primitiva dogmata per Patrum succe-
 sionem ad nos usque transmissa amplectun-
 tur, qui vera volunt audire. pag. 155. n. 16.
 In Ecclesia illa est permanendum, quæ fuit ab
 Apostolis fundata, & usque ad hunc diem
 durat. pag. 156. nu. 22.
 Ecclesiam veram in quinto circiter seculo defecis-
 se perperam dictitant Lutherani, & Calvi-
 niſtæ. pag. 162. nu. 12.
 Ecclesia traditionibus Lutheranorū hæreses pla-
 nè confutantur. pag. 157. nu. 26.
 Ecclesiam contemnit qui ejus antiquam consue-
 tudinem spernit; ideo hæreticus contumax
 est. pag. 159. nu. 34.
 Ecclesia vetustissima consuetudines ab Apostolis,
 & Christi doctrina dimanarunt. pag. 163.
 num. 34.
 Ecclesia Regimen Monarchicum esse ipsum Sum-
 mi Pontificis nomen ostēdit. pag. 313. n. 11.
 Ecclesia Catholica vera docet, ac proinde est festi-
 nandum ad eam. pag. 154. nu. 14.
 Ab Ecclesia Catholica qui recedit, & adulter-
 ræ jungitur, proculdubio non salvabitur.
 pag. 152. nu. 8.
 Ecclesia Catholica in rebus fidei nequit errare,
 quia à Spiritu Sancto regitur. pag. 157. nu.
 25. p. 163. nu. 25.
 Ecclesia Catholica nullo modo consistere posset
 absque uno supremo Capite, cum quo in
 Terris communicaret. pag. 306. nu. 11.
 Ecclesia Catholica in quem finem Hæreticos pu-
 nire soleat. pag. 323. nu. 36.
 Ecclesia prima intentio est, ut heretici convertā-
 tur. pag. 324. nu. 37.
 Ecclesia Universalis primatus an cum Episco-
 patu Romano sit jure Divino conjunctus.
 pag. 163. nu. 23.
 Ecclesia Romana est omnium Ecclesiarum Ma-
 ter, & Magistra. pag. 155. nu. 15. p. 163.
 num. 15.
 Ecclesia Romane qui Primatum detrahit, est hæ-
 reticus. pag. 163. nu. 15.
 Ecclesia Romana Radix est Ecclesia Catholice,
 nec ab illa unquam hæresis aliqua sumpsit
 exordium. pag. 155. nu. 17.
 Ecclesia Romana lumen Catholice, & Apostolice
 fidei exhibet; Quod si in illa aliquid (quod
 absit) fuerit extinctum; credendum est re-
 bus finem advenisse. pag. 155. nu. 18.
 Ecclesiam Romanam Matrem esse omnium Ec-
 clesiarum, & nunquam errasse in fide pro-
 batur auctoritate Sanctorum. pagina 155.
 num. 19.
 Ecclesiam Romanam omnium errorum esse ex-
 pertem

INDEX.

599

- per tem concluditur cum Patribus Lateranensis Concilii. pag. 156. nu. 20.*
- Ab Ecclesia Romana recedere nunquam licet.** pag. 156. nu. 21.
- Ecclesie Romane primas partes non dare summum impietatis est genus.** Ibidem.
- De Romana Ecclesia quæcunq; dicta sunt, illi competere existimandum est; quia ibi Sedes Apostolica erat voluntate Divina permanens. pag. 156. nu. 23.**
- Ecclesie Romane consuetudo, & disciplina ab omnibus Ecclesiis est tenenda.** pagina 163. num. 35.
- Ecclesia super actus solos internos potestatem non habet.** pag. 287. nu. 4. & sequen.
- Ecclesia quos actus interiores soleat prohibere.** pag. 287. nu. 6.
- Ecclesia non potest condere legem, quæ sub pena peccati mortiferi præcipiat Reo, ut meram penam in se ipsum exequatur.** pagina 55. num. 210.
- Ecclesia res in emphyteusim data an transire possit ad heredem extraneum.** pag. 40. nu. 99.
- Ecclesia potest rem suam in emphyteusim datam recuperare.** pag. 40. nu. 104.
- Ecclesia optio datur, ut intra biennium deliberet an velit habere fiscum in emphyteutam.** pag. 40. nu. 105. p. 68. nu. 105.
- Ecclesia utrum possit restituiri adversus lapsum bus biennii.** pag. 41. nu. 106. pagina 68. num. 106.
- ECSTASIS, & Raptus quomodo siant.** pagina 253. nu. 11.
- EDUCATIO bona, vel prava quantum valeat infiliis.** pag. 366. nu. 13.
- EMPTORI, qui bona fide cum heretico occulto contraxit, quando nam pretium sit restituendum.** pag. 34. nu. 29.
- Emptori quæcunque pars humorum reperiatur, est restituenda.** pag. 34. nu. 30.
- Emptori est reddenda pecunia, si ex ea hereticus factus sit locupletior.** pag. 34. nu. 31.
- Emptori est restituenda pecunia, si ex ea occultus hereticus suis creditoribus solverit.** pag. 34. num. 33.
- Emptori reddendi sunt numi, si illis hereticus res suas meliores fecit.** pag. 34. nu. 32.
- Emptori pretium restituitur, cum in heretici rem versa est pecunia, vel tantundem consumpturus esset hereticus ex bonis suis.** pag. 34. num. 34.
- Emptor, qui servatis solemnitatibus emerit ab heretico, nihil præterea probare tenetur.** pag. 34. nu. 39.
- Emptori, qui bona fide ab occulto heretico aliquid emit, quid sufficiat probare, ut ei numeri soluti restituantur.** pag. 34. nu. 40. pag. 36. num. 51.
- Emptori est reddenda pecunia, si ea hereticus edificaverit, aut simile quid fecerit.** pagina 34. num. 36.
- Emptori ut pecunia restituatur, in qua re sufficit esse impensam ab heretico.** pag. 34. nu. 38.
- Emptori, & Creditori cur in aliquibus casibus est restituenda pecunia.** pag. 36. nu. 52.
- Emptoribus, & Creditoribus sola rei confessio nocere non potest in probatione temporis, ex quo in heresim incidit.** pag. 37. nu. 60.
- EMPHYTEOTICARIJ de bonis quid sentendum.** pag. 68. nu. 97.
- EMPHYTEUSIS hominis privati infiscum transit propter heresim emphyteutæ.** pagina 40. nu. 97.
- Emphyteusis Ecclesiastica an transeat infiscum, publicatis bonis emphyteutæ.** pag. 40. n. 98.
- Emphyteusis Ecclesiæ ad extraneos successores pervenire non potest.** pag. 40. nu. 100.
- Emphyteusim Ecclesiæ ad extraneos successores pervenire posse alii opinantur.** pagina 40. num. 101.
- Emphyteusis rei Ecclesiastice quando ad extraneos heredes, & fiscum non transeat.** pag. 40. nu. 102. & quando non. p. 40. n. 103.
- Emphyteusis an reddenda sit Ecclesiæ cum meliorationibus, ita ut nihil pro eis fisco solvatur.** pag. 41. nu. 107.
- Emphyteusis quando sit Ecclesiæ restituenda cum meliorationibus.** pag. 41. nu. 108.
- Emphyteusis propter heresim possessoris confiscata cur ad Ecclesiam cum meliorationibus redire debeat.** pag. 41. num. 109.
- Emphyteusis Dominus quid reddere teneatur, cùm ei fundus cum meliorationibus traditur.** pag. 41. nu. 110.
- Emphyteusis Dominus, cum fundus ei redditur cum meliorationibus, an compensare debeat impensas cum fructibus perceptis.** pag. 41. nu. 111.
- Emphyteusis Dominus non debet compensare impensas cum fructibus perceptis, si is, qui fecit impensas, bona fidei possessor erat.** pagina 41. nu. 112.
- EPISCOPI Apostolorum sunt successores.** pagina 462. nu. 2.
- Episcopi sunt judices ordinarii adversus hereticos.** pag. 462. nu. 2.
- Episcopi cur quadragesimum annum attingere non debent, sicuti Inquisitores.** pag. 463. nu. 3.

- E**piscopi accuratissimè studere debent, ne aliquid
hæreticum dogma suam diœcēsim inficiat.
pag. 164. nu. 2. p. 167. nu. 1.
- E**piscopi jure Divino obligantur, ut gregem sibi
commisum diligentissimè custodian. pag.
165. num. 3.
- E**piscopi, & Inquisitores quo pacto se gerere de-
beant apud Hispanos in hæreticorum cau-
sis. pag. 165. nu. 5. p. 167. nu. 5.
- E**piscopi hæretici ab omnibus accusari possunt.
pag. 165. nu. 7.
- E**piscopi titulares an verè Episcopi sint. pag. 168.
num. 12.
- E**piscopi, quos titulares vocant, à quibus puniri
debeant. pag. 166. nu. 12.
- E**piscopi Diœcēsim suam ab hæretibus purgare
negligentes, sunt deponendi. pag. 167. nu.
1. pag. 463. nu. 3.
- E**piscopi olim erant Inquisitores. pag. 167. nu. 4.
- E**piscopi, Cardinales, & cæteri hujusmodi pu-
blicam pœnitentiam agere debent, si hæreti-
ci sint. pag. 349. nu. 76.
- E**piscoporum munus proprium, & præcipuum.
pag. 164. nu. 1.
- E**piscoporum cause ad Summum Pötificem omni
jure pertinent. pag. 166. nu. 10.
- E**piscoporum consecratorum causa, aut eorum,
quos ipse Summus Pontifex elegit, Papæ
committenda est, non autem eorum, qui à
Capitulis, vel ab aliis electi sunt. pag. 166.
nu. 11. p. 167. nu. 11.
- E**piscoporum ab Inquisitoribus discriminem, cum in
causa Fidei procedunt. pag. 167. nu. 3.
- E**piscoporum hæreticorum causas hodie Eminen-
tissimi Cardinales Generales Inquisitores
cognoscunt. pag. 167. nu. 10.
- E**piscopum hæreticum an carceri mancipare possit
Inquisitor. pag. 167. nu. 7.
- E**piscopus ansine Inquisitore possit Reum absolve-
re. pag. 12. nu. 8. p. 13. nu. 9. Ibidem nu.
8. & sequen. p. 536. cap. I.
- E**piscopus an in foro conscientiae hæreticum possit
absolvere. pag. 12. nu. 6. p. 13. nu. 6.
- E**piscopus quando non debeat fugere mortis peri-
culum. pag. 111. nu. 40.
- E**piscopus hæreticus cur sit privandus Episcopatu.
pag. 166. nu. 9.
- E**RRANS in fide malitia, hæreticus pertinax, &
consumatus vocari potest. pag. 171. nu. 2.
p. 506. nu. 4.
- E**rrans ignorantia an excusari posset ab hæresi.
pag. 507. nu. 1.
- E**RRARE quid sit, & quot modis errare in fide
contingat. pag. 168. nu. 1. p. 506. num. 1.
& seq.
- E**rrare malitia in fide quot modis unusquisq; posa-
sit. pag. 168. nu. 2. p. 506. nu. 3. & sequen.
- E**RROR S ab hæretico converso in scriptis an-
abjurandi. pag. 3. nu. 9. & sequen.
- E**rrores ab hæretico converso an nominatim ab-
jurandi. pag. 4. nu. 13.
- E**rrores ejus, qui aliquando erravit, quibus mo-
dis agnoscantur. pag. 145. nu. 28.
- E**rroris discriminem ab hæresi. pag. 171. num. 1. p.
170. nu. 1.
- E**VANGELIST Æ missa fecerunt multa, que ad
nostram pertinent Religionem, neque ejus
integrali historiam tradiderunt. pag. 160.
num. 36.
- E**vangelistas non omnia scripsisse, que ad Eccle-
sie institutionem, & Sacraenta perirent,
cum maxima pars unctioi Spiritus Sancti
reservata fuit, probatur rationibus. pagina
160. nu. 37.
- E**VMOLPIDARVM munus. pag. 234. nu. 2.
- E**XACTIO aliquando justa esse potest, & illuc
à quo invito pecunia exigitur, eam restitu-
re non teneri in foro conscientie. pagina 51.
num. 186.
- E**XCEPTIONES, que admitti debeant adver-
sus Testes. pag. 431. nu. 80.
- E**xceptiones si justè adversus testes obiciantur,
ad earum probationem Reus est admitten-
dus. pag. 431. nu. 81.
- E**xcipere ea, quæ exceptione non indigent, cur Ju-
risperiti nunquam soleant. pag. 107. n. 11.
- E**XCOMMUNICATI NICA RI nemo potest post mortem
nisi hæreticus fuerit. pag. 174. n. 7. p. 519.
num. 3.
- E**XCOMMUNICATI est ultimum Ecclesiæ
remedium. pag. 175. nu. 3.
- E**xcommunicatio prima hæreticorum pœna. pag.
519. nu. 1.
- E**xcommunicatio non incurritur ab hæretico me-
rè interno. pag. 175. nu. 1.
- E**xcommunicationis ab Anathemate discriminem.
pag. 174. nu. 7. p. 175. nu. 7.
- E**xcommunicationis pœna maxima, & formida-
da. pag. 172. n. 2. p. 175. n. 3. p. 519. n. 1.
- E**xcommunicationem quid impius Lutherus esse
sentiat. pag. 173. nu. 3.
- E**xcommunications Prælatorum qui docet non
esse timendas, hæreticus est. pag. 175. n. 2.
- E**XCOMMUNICATI ab Ecclesiæ gremio non
excluduntur. pag. 162. nu. 11.
- E**xcommunicati si per annum in excommunica-
tione pertinaci animo permanerint, an in
hæresis suspicionem incurvant. pag. 173.
nu. 4. p. 175. nu. 4. p. 519. nu. 2.
- Excom-

Excommunicati nō prius absolvendi sunt, quām Ecclesiæ plēnō satisfacent. pag. 173. nu. 5.
Excommunicati qui per mensē in excommuni- catione permanerint, Regiis legibus cautū est, ut à Jūdice seculari puniantur. pagina 174. nu. 6.
EXECŪTIO ante latam sententiam facta, re- proba est, & in iusta. pag. 50. nu. 180.
EXECŪTOR quis sit, & quot nominibus soleat appellari, ejusque munus qua in reverse- tur. pag. 278. nu. 5.
Executores, seu Apparitores pro Reis comprehen- dendis habere debent Inquisitores. pag. 472. num. 3.
EXPERIENTIA Rerū magistra. p. 459. n. 13.

F

FABII gestum insigne. pag. 549. nu. 52.
FAGŪLTATIS Parisiensis Theologie Censura quadam auctōribus Jacobo Ver- nant, & Amadeo Guimenio prohibetur. pa- gina 555. Bull. Alex. VII.
FAMA unde ortum habeat. pag. 445. nu. 41.
Fama quām mendax, & vana plerunq; sit. pag. 445. nu. 38.
Fama quo pactō à Fabio describatur. pag. 445. num. 39.
Fama crebra, & constantis vis. pag. 444. nu. 35.
Fama mala à Tertulliano, & Hieronymo enumera- rantur. pag. 445. nu. 40.
FAMILIARIŪM, sive stipatorum S. Inquisi- tionis munus, & numerus, & quales sint eligendi. pag. 280. nu. 15. p. 285. nu. 15.
Familiaribus immunitates quadam nuper con- cessae fuerunt jussu Regis, & eorum nume- rus praeinitus. pag. 280. nu. 16.
Familiarium numerus quo pactō praeinitus. pag. 281. nu. 17.
Familiarium catalogus in una quaque Provin- cia dandus est Consistoriis Civitatum. pag. 281. nu. 18.
Familiares in Causis Criminalibus eximuntur à Jurisdictione Jūdicium seculariorum, exce- ptis nonnullis criminibus. pag. 281. nu. 19.
Familiares comprehendunt possunt à Jūdicibus se- cularibus. pag. 281. nu. 20.
Familiarium causa quando ad Regiam Curam referenda. pag. 281. nu. 21.
Familiaris, qui simplex homicidium committit, ab Inquisitoribus est puniendus. p. 282. nu. 22.
Familiaribus S. Inquisitionis quæ privilegia con- cessa. pag. 285. nu. 16.
Familiares S. Inquisitionis in Regno Valentie

etia in Causis civilibus sunt de foro Inqui- sitorum. pag. 285. nu. 18.
FAUTORES hæreticorum qui dicantur. pag. 469. nu. 2.
Fautores hæreticorum in eadem esse causa cōsen- disunt, cum eorum Defensoribus. pag. 94. nu. 11. p. 469. nu. 1.
Fautores hæreticorum quo pactō Magistratus, & quomodo privati homines cōseantur. pag. 94. nu. 13. p. 97. nu. 13. p. 469. nu. 3.
FESTORŪM agendorum in Sanctorum me- moriam Ritus est vetustissimus in Ecclesia. pag. 122. nu. 1.
FEVŪDŪM quod hæreticus habuit, quo pactō confiscari non possit. pag. 42. nu. 120. p. 68. num. 120.
FIDES Catholica quid sit. pagina 176. nu. 1. p. 181. num. 1.
Fidem Catholicam eam esse, quam S. Doctores uno ore consentiunt, probatur. p. 144. n. 25.
Fides bona, & ignorantia in dubiis præsumitur. pag. 39. nu. 84.
Fides multas, easq; impias cōmenti sunt Luthe- rani, & alii hæretici. pag. 176. nu. 2.
Fides hæreticorum qualis sit. pag. 176. nu. 3.
Fides multifariam diduci solet. pag. 176. nu. 4. p. 181. nu. 4.
Fidei obiectum formale quid sit, & quo pactō qui eam falsam putat in aliquo, vacillat in re- liquis. pag. 177. nu. 5. p. 181. nu. 5.
Fides Catholicā constantissimè est tenenda. pag. 177. nu. 6.
Fidem Catholicam qui non tenet firmissimè, sed dubitat an vera sit, est infidelis. p. 178. n. 7.
Fidei Symbolum explicitè scire tenentur Chri- stiani unā cum præceptis Decalogi, & Ora- tione Dominica. pag. 178. nu. 8.
Fidei confessio quando necessariū fieri debet. pag. 179. nu. 15. p. 182. nu. 15.
Fides rationibus humanis probari nequit. p. 180. nu. 17. p. 182. nu. 17.
Fidei constanter recepta, veritas ejus ratione est munienda. pag. 180. nu. 18.
Fides nostra cur Catholicā, & Orthodoxā. pag. 181. nu. 3.
Fidei meritum per rationes fidem probantes non diminuitur. pag. 182. nu. 18.
FIGŪRAS, aut stigmata fieri quomodo prohi- beatur in Levitico. pag. 413. nu. 22.
FILII, & heredes defendere possunt per Procu- ratorem causam Defuncti. pag. 375. nu. 5. p. 118. nu. 15.
Filiis natis ante hæresim Patris favet Constitu- tio Bonifacii VIII. pag. 191. nu. 32.

- De Filiis natis ante, vel post Patris heresim nullam continet questionem Bonifacii VIII. Constitutio. pag. 191. nu. 33.*
- Declaratur eadem Constitutio ibidem nu. 24.*
- Filiis hereticorum, cum erant Catholici, paterna bona olim relinquebantur. pag. 31. nu. 3.*
- Filiis hereticorum bona adimere acerbum, & inhumanum non est. pag. 31. nu. 5. p. 67. n. 5.*
- Filiis eorum, qui sunt læse Majestatis, lex, quæ decernit paterna bona esse adimenda, non est abrogata. pag. 32. nu. 6.*
- Filiis familias bona, quæ post Patris mortem ei debentur, publicari non possunt. pag. 38. n. 79.*
- Filiis hereticorum an legitima sit relinquenda. pag. 67. nu. 4.*
- Filiis apud Iebræos, & alios olim à Parentibus vendebantur. pag. 186. nu. 8.*
- Filiis hereticorum etiam Catholicis hodie nihil relinquitur. pag. 67. nu. 6.*
- Filiis hereticorum natis, sive conceptis ante heresim Patris an aliquid relinquatur. pagina 67. nu. 6.*
- Filiis hereticorum paruli cautum est à Majoribus, ut eduentur, & alantur Inquisitorum cura. pag. 187. nu. 12. p. 197. nu. 12.*
- Filiis hereticorum Catholicorum ad nullum Ecclesiasticum Beneficium, seu publicum officium sunt admittendi. pag. 187. nu. 13. p. 197. nu. 13. p. 529. nu. 3.*
- Filiis hereticorum Catholicorum an ad sacros Ordines sint promovendi. p. 187. n. 14. p. 197. n. 14.*
- Filiis hereticorum Catholicorum, quorum Parentes fuerint Ecclesiæ reconciliati, & unitati restituti, benignius tractantur. pag. 187. nu. 15. p. 529. nu. 4.*
- Filiis hereticorum tam legiti, quam adulterini infamia notantur. pag. 188. nu. 16. p. 197. nu. 16. p. 530. nu. 5.*
- Filiis, & Nepotes eorum, qui in heresim relapsi, Curiæ seculari sunt relicti, quo in numero habendi. pag. 188. nu. 17. p. 197. nu. 17.*
- Filiis hereticorum Catholicorum an sanguinis nobilitate priventur. p. 188. n. 18. p. 197. n. 18.*
- Filiis hereticorum ullo modo privandi sunt illis Beneficiis, quæ antea obtinuerunt, quam eorum Parentes heretici declararentur. pag. 188. nu. 20. p. 197. nu. 20. p. 530. nu. 9.*
- Filiis, & heredes hereticorum an, & per quostestes admittantur ad defunctorum Parentum innocentiam probandam. pag. 188. nu. 21. p. 197. nu. 21. p. 530. nu. 12.*
- Filiis, qui nati sunt antequam Parentes heretici essent, an pœnis contra filios hereticorum statutis comprehendantur. pag. 189. n. 22.*
- p. 197. nu. 22. p. 530. nu. 10. & sequen.*
- Filiis hereticorum Catholicis ante Parentum heresim natis Imperatoris Constantini lex favet. pag. 189. nu. 24.*
- Filiis non imputantur Parentum peccata, que post eos natos à Parentibus committuntur. pag. 189. nu. 25.*
- Filiis hereticorum Catholicis ante Parentum hereses natis Hispani Legislatores, & Seppartite leges favent. pag. 190. nu. 26.*
- Filiis hereticorum Catholicis ante Parentum hereses natis non obest quod heresis vitium sit merè spirituale. pag. 190. nu. 27.*
- Filiis innocentes ante Patris heresim geniti benignè sunt excipiendi. pag. 190. nu. 29.*
- Filiis Parentes hereticos occultos ad Judices deferentes, cur non subjaceant pœnis in filios hereticorum statutis. pag. 194. nu. 47. pag. 197. num. 47.*
- Filiis Iudeorum, & Infidelium utrum baptizari debeant parentibus invitatis. pag. 194. num. 51. p. 197. nu. 51.*
- Filiis, qui ledunt Parentes, quomodo puniendi. pag. 552. nu. 69.*
- Filiis an in jus vocare possint Parentes. pag. 552. nu. 71. & sequen.*
- Filiis quamdebeant venerari Parentes. pag. 550. nu. 54. & sequen. p. 551. nu. 58. & sequen. p. 552. nu. 64. & sequen.*
- Filiis Infidelium, quibus liberum est arbitrium, non sunt inviti baptizandi, etiam si Parentes eorum id velint. pag. 195. nu. 54.*
- Filiis Infidelium, si sponte ad Baptismum venerint, invitatis etiam Parentibus sunt baptizandi. pag. 195. nu. 55.*
- Filiis Minores viginti annis, qui de se ipsis, parentibus, & aliis, quos hereticos esse sciunt, plenam Iudicibus dixerint veritatem, benignè excipi debent, etiam post gratiæ temporis. pag. 195. nu. 56.*
- Filiis Parentum preceptis imbuti, plerunque ad eorum hereses, moresque deducuntur. p. 195. n. 57.*
- Filiis, qui incerto Patre nascuntur, propter Patris delictum nullapœna incurruunt. p. 197. n. 16.*
- Filiis Iudeorum ante rationis usum baptizati, si postea ad Judaismum adulti revertantur, ut heretici an sint puniendi. p. 197. nu. 51.*
- Filiis natos ante heresim Patris puniendos esse, cui fundamento innixi probent, qui id sentiunt. pag. 191. nu. 31.*
- Filiis hereticorum egestate laborare Reipublice interest. pag. 31. nu. 4.*
- Filiofamilias impietatis damnato, non publicatur peculiū profectitum ei à Patre concessū. p. 38. nu. 80.*
- Filio*

- Filio heretici est restituendum a filio si quid Pater illi rogatus sit restituere. pag. 40. n. 94.
- Filios interdum punire propter Parentem scelera justissimum est. pag. 184. nu. 1. p. 196. n. 1.
- Filios nonnunquam Deus ipse punire solet propter peccata Parentum. pag. 184. nu. 2.
- Filium propter Patrem Deus nunquam pœna eterna punivit. pag. 184. nu. 3.
- Filios in quartam Generationem se puniturum propter Parentes quo pacto intelligi opportet Deum dixisse. pag. 184. nu. 4.
- Filios Deum occidisse propter Parentum scelera justissimum fuit. pag. 185. nu. 5.
- Filium ob crimen Patris, aut quempiam alium ob crimen alterius interficere, aut quavis corporali pœna afficere non licet. pag. 185. nu. 6. p. 196. nu. 6.
- Filium ob Patris Crimen qua pœna punire liceat pag. 185. nu. 7. p. 196. nu. 7.
- Filios æquum esse ob Parentum scelera puniri, ostendit Cicero ad Brutum scribens. pagina 186. nu. 9. p. 529. n. 1.
- Filiorum pœna magis terrentur Patres, quam propria. pag. 186. nu. 10.
- Filios nobilium, ut in pretio haberi æquum est propter Parentum merita; ita eos, qui sceleratis Parentibus nati sunt, puniri decessit ob Parentum scelera. pag. 186. num. 11. p. 529. nu. 2.
- Filios hereticorum Catholicos ante Parentum hereses natos, neq; infames esse, neq; pœnis obnoxios, est multorum sententia. p. 189. n. 23.
- Filios Judæorum, & Infidelium, cum ipsorum Parentes sub nostro dominio degant, an licet baptizare. pag. 194. nu. 52.
- Filios Infidelium parvulos ab invitis parentibus abduci posse ad Baptismum plurimi assertunt. pag. 195. nu. 53.
- Filios multis de causis possunt Parentes ex haredare. pag. 552. nu. 70.
- Filius Arcis custos an Patrem oppugnantem occidere teneatur. pag. 543. n. 11. p. 547. n. 38.
- Filius an teneatur Patrem accusare, si Principem velit occidere. pag. 543. nu. 10. p. 547. num. 37.
- Filius Principis feudarius an Principem contra Patrem adjuvare teneatur. pag. 545. nu. 12. p. 547. nu. 39.
- Filius an accusare teneatur Patrem, si ille fuerit occultus hereticus. pag. 192. nu. 35. p. 197. nu. 35. p. 542. nu. 1. p. 546. nu. 31.
- Filius est accusandus à Patre; ergo Pater à filio, par ratio nō est. pag. 192. n. 39. p. 546. n. 32.
- Filius cur Patrem occultum hereticum prodere non debeat. pag. 193. nu. 40. p. 546. nu. 31.
- & sequen. p. 547. nu. 37. & sequen.
- Filius impium Parentem relinquere, accusare autem non debet. pag. 193. nu. 41. p. 547. num. 40.
- Filius anteneatur Patrem Patriæ proditorem judicibus indicare. pag. 543. nu. 9.
- Filius, vivo Patre heretico, cur ad ejus defensionem non admittitur. pag. 119. nu. 16.
- Filius hereticus ex haredari potest à Patre. pag. 531. nu. 13.
- Filius natus ante Patris dignitatem, ut e jus prerogativas, & honores non consequitur; ita illi nocere non debet scelus Patris post e jus nativitatem commissum. pag. 190. nu. 28.
- Filius accusare debet Patrem proditorem; ergo hereticum; non est par ratio, pagina 193. num. 42.
- A Filio non prodendo de Patre heretico occulto Tostadi sententiæ generaliter est verissima; eget tamen interpretatione. pag. 193. n. 43.
- Filius quibus in causis Patrem occultum hereticum prodere debeat. pag. 193. nu. 44. pag. 197. nu. 44.
- Filius prodere tenetur Patrem occultum hereticum, si ejus heresis Reipublicæ sit pernicio-sa. pag. 193. nu. 45.
- Filius Judicibus indicans Patrem hereticum an eximendus sit ab infamia, & ab aliis pœ-nis filii hereticorum impositis. pag. 193. nu. 46. p. 197. nu. 46.
- Filius hereticus à Patre ad Judices delatus, & Pater à filio, an mitius puniri debeat. pag. 194. nu. 50. p. 197. nu. 50.
- Filius an Patrem hereticum alere teneatur. pagina 545. nu. 21.
- Filius an Patrem proscriptum impune possit occi-dere. pag. 545. nu. 22.
- Filius & Pater unam censemur. pagina 545. num. 24.
- Filius an Patrem hereticum possit, si velit, accusare. pag. 547. nu. 41.
- Filius an Patrem hereticum corripere teneatur. pag. 546. nu. 30.
- Filius magis tenetur Patrem diligere, quam filium Pater. pag. 546. nu. 32.
- Filius hereticus pertinacis est sui juris. pag. 547. num. 40.
- Filius si Patrem hereticum accuset, quo premo afficiendus. pagina 547. num. 42. pagina 553. Annot.
- Filius Patrem hereticum accuset, quando nam teneatur. pagina 548. n. 43. & tribus sequen.

Filius minor 20. annis doli capax, si hereticus pertinax fuerit, perinde ac si major esset, Judici Seculari est relinquendus. pag. 195. num. 58.
FISCUS simplicem duntaxat praestabit pro evictione, quamvis duplum, vel triplum Receptor promiserit. pag. 293. nu. 12.
Fisci in dubiis questionibus non est magna ratio habenda. pag. 36. nu. 53.
Fiscus sub Optimo Principe saepe numero vincitur. pag. 36. nu. 54.
Fisco in rebus certis favere decet. pag. 36. nu. 55.
Fiscus ante latam sententiam Bona heretici occupare non potest. pag. 49. nu. 174.
Fisci possessio in Bonis heretici ante latam sententiam violenta, & injusta est. pagina 50. num. 175.
Fiscus, si ante latam sententiam Bona occulti heretici invaderet, teneretur furti actione. pag. 50. nu. 176.
Fiscus propter actionem competentem ad petenda hereticorum bona, intelligi quodammodo potest esse Dominus illorum Bonorum ipsa iure. pag. 60. nu. 241.
Fiscus quo ad hereticorum Bona est Ecclesia Romana. pag. 69. nu. 132.
Fisci causas qui defendere teneatur. pagina 376. nu. 11. ibidem nu. 11.
Fisci advocatum quis primus instituit. pag. 376. num. 11.
FORNICATIONEM simplicem qui credit non esse peccatum verè hereticus est. pag. 455. num. 5.
FORUM conscientiae quantum differat à foro civili. pag. 61. nu. 248.
FRUCTUS Beneficiorum Curatorū propter heresim Clerici non omnes publicantur. pagina 68. nu. 90.
Fructus Beneficiorum, quos Clerici possident, propter ipsorum heresim publicari possunt. pag. 39. nu. 90.
Fructus percepti à malefidei possessore, si plures sint, quam meliorationes, quo pacto compensatio fit facienda. pag. 41. nu. 115.
Fructus percepti à bone fidei possessore post litem contestatam quo pacto non sint restituendi, ut quidam sentiunt. pag. 42. nu. 116.
Fructus percepti à bone fidei possessore post litem contestatam quando sint restituendi. pagina 42. nu. 117.
FUGERE è carcere an is licet posse, qui in justè damnatus sit, & ille etiam qui ad mortis pœnam prædictum condemnatur. pag. 102. n. 26.
Fugere è carcere ruptis vinculis, & foribus effra-

ctis, an liceat ei, qui justè morte affici potest. pag. 102. nu. 27. p. 104. nu. 27.
Fugere è carcere licet posse Reum, ipso, & Vinculis ruptis, sententia est Cajetani. pagina 103. nu. 28.
Fugere vincula multi ex Antiquis suo exemplo docuerunt. pag. 511. nu. 16. & sequen. p. 442. nu. 30.
Fugientes è custodia quo pacto puniri debeant. pag. 102. nu. 23. p. 104. nu. 23. p. 479. nu. 5. p. 539. cap. 8. & 9.
Fugientes è carcere, ad quem perpetuò erant damni, puniri debent, tanquam relapsi, ut multis sentiunt. pag. 102. nu. 24. pag. 521. num. 4.
Fugientes è carcere, ad quem perpetuò erant damni, impénitentes, non relapsi habendi sunt. pag. 102. nu. 25. p. 104. nu. 25. pag. 521. nu. 5.
Fugientes antequam accusentur de commissio criminis, non semper vehementer suspecti sunt. pag. 442. nu. 29.
Fugientes è carcere an videantur crimen fateri. pag. 479. nu. 5.
Fugientes è carcere an ob fugam torqueri possint. pag. 442. nu. 28. p. 511. nu. 16.
FUNDUS servienti propter heresim publicato, velillo, cui servitus debetur, durant servitutes. pag. 32. nu. 8.
De FUNERIBUS priscorum Christianorum remissive. pag. 123. nu. 10.
FURIOSUS si quid hereticum dixerit, an impius censeri debeat. pag. 504. nu. 9. p. 107. nu. 12. p. 113. nu. 12.
Furiosus si evadat hereticus, quid agendum. pag. 504. nu. 10. p. 107. nu. 13. p. 113. nu. 13.

G

GARCIAS Sanctius Poeta in furorem versus est, eo quia Job lectiones profanis amoribus accommodavit. pag. 402. nu. 18.
GEORGII Saxonie Ducis in Lutheranos egregium dictum. pag. 214. nu. 36.

H

HÆREDITAS Matris, superflite filio, inter bona adventitia filii respectu Patris enumeratur. pag. 67. nu. 16.
Hæreditas adita ab occulto heretico an aquiratur fisco. pag. 42. nu. 124.
Hæreditas, quæ defertur heretico ex die, qua ad fidem respicens reddit, non est fisco restituens-

- Situenda, pagina 69. num. 125.*
- Hæreditatem an hæreticus adire posset, quæ ei defertur, cum jam hæresim confessus est, quævis nondum sit absolutus. pag. 43. nu. 125. pag. 69. nu. 125.*
- HÆREDES eorum, qui suspecti erant de hæresi criminis, condemnari non debent ad paenam pecuniariam præstadas. pag. 332. n. 77.*
- HÆRESIARCHA multorum malorum est causa, & ut talis puniendus. pag. 347. nu. 62.*
- Hæresiarchæ, & Magistri errorum durius puniendis ant. pag. 333. nu. 80. p. 535. n. 11.*
- Hæresiarcharum pena in Inferno erit gravissima pag. 334. nu. 83.*
- Hæresiarcham non recipit Lucii III. constitutio. pag. 346. nu. 55. & sequen. p. 524. nu. 1.*
- Hæresiarchæ severissime sunt puniendi, etiam si veniam petant. pag. 346. nu. 57.*
- Hæresiarchæ, & Doctores errorum non una mortes sunt digni. pag. 346. num. 58. pag. 524. num. 4.*
- Hæresiarchæ, & errorum Magistri Curiæ secularis sunt relinquendi. pag. 347. nu. 60.*
- Hæresiarchæ cur ignoscere non oporteat. pag. 347. num. 61.*
- HÆRESIS qualis vox sit, quid significet, & ejus opera. pag. 198. nu. 1. p. 203. nu. 1. p. 460. num. 1.*
- Hæresis Definitiones. pag. 199. nu. 2. p. 203. n. 2. p. 460. nu. 2.*
- Hæresis quid habere debeat, ut consumata dicatur. pag. 199. nu. 3. p. 204. num. 3. p. 460. num. 3.*
- Hæresis consumata explicatur. pag. 199. nu. 4.*
- Hæresis in fidei Catholica materia committitur. pag. 199. nu. 5. p. 204. nu. 5.*
- Hæresis quam impium sit crimen, & quot mala importet. pag. 200. nu. 7. p. 204. nu. 7.*
- Hæresis aliae causæ recensentur. pag. 200. nu. 9. p. 460. nu. 4.*
- Hæresis ex quibus amplius causis procedat. pagina 201. nu. 10.*
- Hæresis quare multis modis fieri. pag. 201. nu. 11.*
- Hæresis Doctrina Catholica vocari nequit. pagina 203. nu. 1.*
- Hæresis esse consumata non potest sine intellectus errore. pag. 207. nu. 8. p. 220. nu. 8.*
- Hæresis potissima ratio in eo consistit, ut hæreticus consultò seipsum separat ab Ecclesia. pag. 208. nu. 11.*
- Hæresis ab Apostasia discrimin. pag. 220. nu. 13.*
- Hæresis puræ mentalis, quæ nunquam in actum exteriorem prodiit, Inquisitorum absolutio ne non eget. pag. 288. nu. 11.*
- Hæresis in confessione dicta quando à Confessario valeat indicari. pag. 289. nu. 15.*
- Hæresis alicui nota sub sigillo naturali secreti, & quæ patet sub confessionis Sacramentalis sigillo, in quo differant. pag. 290. nu. 14.*
- Hæresis, & Schisma unitatem, & amicitiam Civitatum, & Populorū miserabiliter dissipant. pag. 320. nu. 20.*
- Hæresis crimen cur summa cura, & prudentia examinari oporteat. pag. 371. nu. 1. p. 374. nu. 1. p. 485. nu. 1.*
- Hæresis causa Civitates, & Regna percutiuntur. pag. 458. nu. 6.*
- Hæresis cognitio ad solum Judicem Ecclesiasticum spectat. pag. 247. nu. 1. p. 533. nu. 1. pag. 462. nu. 1.*
- Hæresis serpit ut cancer. pag. 546. nu. 36.*
- Hæresis à furioso dicta impunita cur esse debeat. pag. 107. nu. 12. p. 113. nu. 12. p. 504. n. 9.*
- Hæresis qua in re differat ab aliis criminibus. pagina 110. nu. 35.*
- Hæresis crimen non extinguitur morte Rei. pag. 122. nu. 5.*
- Hæreses qui docere voluit, & nulli nocuit, an recipi possit. pag. 348. nu. 72.*
- Hæreses unde oriri soleant. pag. 200. num. 8. p. 204. nu. 8.*
- Hæreses qui primus invenit. pag. 206. num. 1. p. 219. nu. 1.*
- Hæreses esse cur oporteat. pag. 218. nu. 49. p. 221. num. 49.*
- Hæreses quid afferant utilitatis. pag. 218. nu. 50. p. 221. nu. 50.*
- Hæreses nonnunquam Idola appellantur. pagina 222. nu. 3. p. 458. nu. 5. p. 124. nu. 5.*
- Hæreses qui docet, an recipiendus sit, si velit redire. pag. 346. nu. 54. p. 351. n. 54. p. 524. nu. 1. & sequen. p. 525. nu. 5. & sequen.*
- Hæresum Autiores, & Magistros severissime puniendos esse Paulus docet. pag. 347. nu. 64.*
- Hæresum remedia. pag. 201. nu. 12. p. 204. n. 12.*
- Hæresim manifestam quæ crimina preferant. pag. 202. nu. 14.*
- Hæresim, qui dixit, aut fuit hæreticus ante multos annos, mitius puniendus est, si correctus fuerit. pag. 335. nu. 87.*
- HÆRETICA pestis igne est extirpanda, ne nobis Deus irascatur. pag. 326. nu. 48.*
- HÆRETICI, ne simulè converti videantur, quot prestare debeat. pag. 2. nu. 4.*
- Hæretici sunt tanquam adulteri in Ecclesia. pag. 5. nu. 22.*
- Hæretici universam Ecclesiam ledunt. pagina 10. num. 16.*

Hæretici quot annis à Summo Pontifice excommunicantur. pag. 12. nu. 1.
Hæretici cur tuti non sint in ea Provincia, ubi nihil commiserunt, cum id cæteris facinoris concedatur. pag. 10. nu. 16.
Hæretici, antequam hærefoes dirum virus evomant, sunt puniendi. pag. 10. nu. 17.
Hæretici dicuntur ubiq; delinqueret, & per consequens ubiq; puniendi. pag. 11. nu. 18.
Hæretici procaces devitandi sunt, tanquam pestis. pag. 154. nu. 14.
Hæretici an sint de Ecclesia. pag. 161. num. 41. p. 163. nu. 42.
Hæretici verè non sunt de Ecclesia, licet ad Ecclesiam pertinere videantur. pag. 161. nu. 42.
Hæretici omnes ipso jure sunt excommunicati, & tantum à Summo Pontifice, vel ab eis de legato absolvi possunt. pag. 172. nu. 1. pag. 175. num. 1.
Hæretici tanquam excommunicati devitari solent, etiam prius quam hæretici declarentur, & à missa audienda repellantur. pag. 175. nu. 9.
Hæretici cur ubi puniuntur soleant esse occulti. pag. 220. nu. 16.
Hæretici quare in foro conscientiae non obligantur, ut antequam condemnentur, bona sua fisco offerant. pag. 56. nu. 215.
Hæretici, qui infuroreni incidit, quomodo peragenda sit causa. pag. 107. num. 13. p. 113. nu. 13. p. 504. nu. 10.
Hæretici non sunt qui coæsti aliquid impium prætraverunt. pag. 109. nu. 29.
Hæretici impii praxis rationibus innitentes, non sunt audiendi, & ubi Sancti Doctores, ibi Christus, & Veritas est. pag. 144. nu. 26.
Hæretici procaces quibus rationibus S. Patrum doctrinam, & autoritatem reiiciant. pag. 144. nu. 27.
Hæretici ob quam causam devitandi, & Doctores Sancti sequendi, & amplectendi. pag. 145. num. 29.
Hæretici unde possint cognosci. pag. 209. nu. 14. p. 220. nu. 14.
Hæretici hujus temporis ex ipsorum pestiferis moribus cognoscuntur. pag. 209. nu. 15.
Hæretici Convictores, & Procaces sunt. pagina 209. nu. 16. p. 220. nu. 16.
Hæretici Lutherani Deum, atque homines irrident. pag. 209. nu. 17.
Hæretici mendaces perversorum dogmatum cultores, & pleni sermonibus sunt. pag. 210. nu. 18. p. 220. nu. 18.
Hæretici obscenis, & noxiis animalibus in Sacris

Scripturis comparantur. pag. 210. nu. 19.
p. 220. nu. 19.
Hæretici Lutherani jejunia, abstinentiam, & Virginitatem odio habent. pag. 210. nu. 20. p. 220. nu. 20.
Hæretici prudentiae suæ innituntur. pagina 211. num. 25.
Hæretici superbis sunt. pag. 211. num. 26. p. 221. num. 6.
Hæretici novitatis dulcedine homines allicere solent. pag. 212. nu. 28.
Hæretici Christianorum titulum servant, sed nomine suorum Preceptorum, aut errorum gaudent. pag. 215. nu. 38.
Hæretici, cum sint iniquissimi, speciem pietatis nonnunquam preferunt. pag. 215. num. 39. p. 221. nu. 39. Quantum detrimenti afferant. pag. 461. nu. 3.
Hæretici, qui Virtutis speciem preferunt, multo magis sunt vitandi. pag. 215. nu. 40.
Hæretici quid Catholicis obiciunt. pagina 216. num. 42.
Hæretici, cum in carcere sunt detrusi, nedum sunt à Judicibus admontati, sed & à Theologis convincendi. pag. 484. nu. 2.
Hæretici, licet videantur bene vivere, propter hoc unum scelus vitam eternam nō possidebunt pag. 217. nu. 45.
Hæretici mulierculas sibi adjutrices insuis celeribus semper soliti sunt assumere. pag. 217. num. 46. p. 221. nu. 46.
Hæretici intra breve tempus innumerabiles perditionis sectas pro sua libidine introduxerunt. pag. 217. nu. 47.
Hæretici nostri temporis omnibus se flagitiis adiiciunt, & Divina precepta contemnunt. pagina 218. nu. 48.
Hæretici, & impii homines apud omnes Nationes, & potissimum apud Athenienses severissime puniebantur. pag. 234. n. 1. p. 457. n. 3.
Hæretici propter multas causas justissime puniuntur. pag. 317. nu. 7. p. 457. nu. 1.
Hæretici puniendi sunt, ne multis sibi similes faciant. pag. 318. nu. 8.
Hæretici maxima adhibita diligentia puniri debent. pag. 318. nu. 9. p. 457. nu. 1.
Hæretici afferunt neminem propter hereses esse puniendum. pag. 318. nu. 10. p. 336. num. 10. p. 458. nu. 8.
Hæretici majori quodam jure puniri debent, quam falsarii. pag. 319. nu. 16.
Hæretici quot malorum causa extiterint semper in Republica. pag. 321. nu. 23.
Hæretici, cum muros Catholicæ Ecclesiæ violent, multo

- multo majoris supplicio sunt digni, quam
qui muros Civitatum demoliuntur. pagina
322. nū. 25.
- Hæretici, cum in Clericos, & Monachos imma-
nissimi sint, puniri debent. pag. 322. n. 26.
- Hæretici justissimè puniuntur, quia fures sunt,
& latrones, & per Ostium Ecclesiæ non in-
trant. pag. 322. nū. 32.
- Hæretici impiissimi ultimi supplicii pena jure
optimo damnantur. pag. 325. nū. 43.
- Hæretici jure optimo comburuntur. pag. 325. nū.
45. p. 336. nū. 45. p. 458. nū. 7.
- Hæretici, qui ignitradendi sunt. pag. 326. nū. 49.
p. 336. nū. 49.
- Hæretici ab omnibus judiciorum actibus repel-
luntur. pag. 329. nū. 57. p. 534. nū. 4.
- Hæretici judices esse non possunt. pag. 329. n. 58.
- Hæretici non possunt aliquid Officium publicum
agere. pag. 329. nū. 61.
- Hæretici nullam Ecclesiasticam potestatem habe-
re possunt. pag. 329. nū. 62.
- Hæretici Beneficiis, & Juribus Ecclesiasticis frui
non possunt. pag. 329. nū. 63. p. 336. n. 63.
- Hæretici perpetua notantur infamia. p. 330. nū.
66. p. 534. nū. 5.
- Hæretici non modo pœni temporalibus, sed eter-
nis etiam puniuntur. pag. 333. nū. 82. p.
535. nū. 17.
- Hæretici, qui redeunt ad Ecclesiam, non solum
publicam pœnitentiam agunt, sed eorum
etiam Bona confiscantur. pag. 341. nū. 15.
p. 522. nū. 2. & sequen. Quid in Italia. pag.
351. nū. 15.
- Hæretici, quos lex Pontificia exigit, ut sponte sua
convertantur, qui sint. pag. 344. nū. 42.
p. 523. nū. 13.
- Hæretici, qui Reginam, aut Filias, aut Regis so-
rores, hæresum venenis inficere conantur,
seculari Judicis sunt relinquendi. pag. 348.
nū. 69. & 71. p. 525. nū. 9.
- Hæretici, qui errores omnes, de quibus manifestè
convincuntur, confiteri nolunt, meritò Cu-
riæ seculari relinquuntur. pag. 358. nū. 27.
- Hæretici recentes non unum sunt, sed variis se-
ctis, & opinionibus se addicunt. pag. 397.
nū. 12.
- Hæretici novi a junt nihil esse credendum, quod
in S. Scripturis non sit expressum. p. 400.
nū. 7.
- Hæretici, quorum nullus est, qui Sacrae paginae
testimoniis suos errores non tueatur, Dia-
bolum Patrem suum in hoc imitantur. pag.
400. nū. 10.
- Hæretici, cù Evangelicas se esse gloriantur, Evan-
- geli verba ad nefaria dogmata confirman-
da perperā interpretantur. pag. 401. n. 14.
- Hæretici cur lati tendant ad mortem. pag. 483. n.
3. & sequen. pag. 353. nū. 3.
- Hæretici familiariter scribere non licet. pag. 77.
nū. 8.
- Hæretici vitiæ Catholicorum culpantibus respō-
detur. pag. 216. nū. 43.
- De hæreticis qui pertractarunt. remissivè pa-
gina 219. nū. 1.
- Hæretici cum Catholicis nulla pax, neque amici-
tia esse potest, neque inter ipsos met hæreti-
cos. pag. 321. nū. 22.
- Hæretici pertinacibus, & manifestis Bellum in-
ferre licet, illoque indicto, eos occidere, &
spoliare. pag. 327. nū. 50.
- Hæretici data fides servanda non est. pag. 327.
nū. 52. & quare. pag. 327. nū. 53. p. 336.
nū. 52.
- Hæretici fides à Principe, vel publica Potestate
data, an sit servanda. pag. 328. nū. 54.
pag. 336. nū. 54.
- Hæretici quare omnia commercia sint interdicta.
pag. 328. nū. 55.
- Hæretici quæ legata fuerit, quando ad fiscum
pertineant. pag. 328. nū. 56. p. 336. nū. 56.
- Hæretici manifestis eorum Vassalli obedire non
tenantur; nec quisquam eis depositum redi-
dere, aut fidem, & obsequium prestare
debet. pag. 331. nū. 73. p. 534. nū. 9.
- Hæretici ad Ecclesiam redeuntibus quanti olim
temporis pœnitentia præfiniebatur, & quā-
ti hodie. pag. 340. nū. 7.
- Hæretici, etiam si millies in hæreses labantur,
parcendum esse, quidam hæretici conten-
dunt. pag. 392. nū. 13.
- Hæretici an aliquando etiam in primo lapsu Ec-
clesia non parcat. pag. 394. nū. 10.
- Hæretici ad tormenta damnatis sententiæ copia
facienda est, ut, si velint, possint appellare.
pag. 441. nū. 20.
- Hæretorum nostri temporis scelerati Magistri,
qui fuerint. pag. 210. nū. 21. pag. 220.
nū. 21.
- Hæretorum consuetudo periculosior est, quam
Infidelium. pag. 272. nū. 29.
- Hæretorum punitionem rem esse Reipublicæsa-
luberrimā Hispania testis est. p. 324. n. 41.
- Hæretorum dissidia, & variæ inter se opiniones
pag. 397. nū. 13.
- Hæreticos obligatos esse ad rerum suarum resti-
tutionem variis argumētis probare volunt
nonnulli. pag. 61. nū. 245.
- Hæreticos obligari ad rerum suarum restitutio-
nem

- nem secundò probatur. pag. 61. nu. 246.
*Hæreticos, qui nequissimi cum sint, Catholicorum
vitii reprobant, quomodo Hieronymus,
Augustinus, & alii convincant.* pag. 217.
 num. 44.
*Hæreticos puniri debere ex Evangelica lege de-
ducitur.* pag. 319. nu. 13. p. 458. nu. 7.
*Hæreticos puniri oportere multis Sanctorum te-
stimoniis probatur.* pag. 319. nu. 14.
*Hæreticos multò magis puniri oportet, quam-
Adulteros.* pag. 319. nu. 15. p. 459. n. 16.
*Hæreticos quantum puniri oporteat, docet expe-
riencia.* pag. 324. nu. 40.
*Hæreticos ultimo supplicio affici debere, ex Nu-
merorum libro deducitur.* pag. 325. n. 43.
Hæreticos igni tradi Juri Divino consonat. pag.
 325. nu. 46. p. 336. nu. 46.
Hæreticos quam sit aquil punire. pag. 397. n. 14.
Heretico quo monitiones fieri debeant. pag. 299.
 nu. 18. p. 480. nu. 3.
*Heretico tres monitiones fieri debere, quare ve-
rior sit sententia.* pag. 299. nu. 19.
*Hereticum adhuc non damnatum, neque aceti-
fatum debere Bona sua fisco offerre in foro
conscientiae cui fundamento innitatur.* pag.
 47. nu. 162.
*Hereticum non teneri ante latam sententiam bo-
na sua in foro conscientiae fisco offerre duo-
bus argumentis convincitur.* pagina 59.
 num. 234.
*Hereticum quomodo definiant Augustinus, &
alii Doctissimi, ac Sanctissimi Viri.* pagina
 206. num. 3.
*Hereticum propriè eum esse plerisque placet, qui
totam fidem Catholicam non deserit.* pag.
 208. nu. 13.
*Hereticum quempiam esse in genere quomodo in-
telligentum.* pag. 492. nu. 11.
*Hereticum multò magis punire oportet, quam-
sacrum, & homicidam.* pag. 320. nu. 17.
 p. 459. nu. 11.
*Hereticum quousq; nonnulli afferant admitten-
dum esse.* pag. 343. nu. 37. p. 351. nu. 37.
*Hereticus qua in Provincia comprehendendi possit,
& puniri.* pag. 9. nu. 12. p. 501. num. 9. &
duob. sequen.
Hereticus Animal pestilentissimum. pag. 10. nu.
 17. p. 501. nu. 13.
*Hereticus cur ad Provinciam, in qua crimen
commisit, sit remittendus, & in ea panien-
dus.* pag. 9. nu. 14.
*Hereticus comprehendendi, & puniri potest in ea
Provincia, in qua fuerit repertus, quam-
vis ibi nihil dixerit, aut fecerit impium.*
 pag. 9. nu. 15. p. 501. nu. 11.
*Hereticus in Sacro Penitentie foro errores suos
confitens, quo pacto à Parocho, vel ab alio
Sacerdote tractandus.* pag. 12. nu. 5.
*Hereticus Ecclesia reconciliatus, cujus Bona
sunt publicata, an partem dimidiā lucro-
rum, quæ uxori ejus ad judicatas sunt, ipsa
invita, alienare possit.* pag. 39. nu. 87.
*Hereticus si rogatus sit aliquid filio suo restitu-
re, id à fisco est illi restituendum.* pag. 40.
 num. 94.
*Hereticus contumax est, qui antiquam Ecclesiæ
consuetudinem sperrit.* pag. 159. nu. 34.
*Hereticus occultus an ipso jure sit excommuni-
catus.* pag. 287. nu. 2. p. 290. nu. 2.
*Hereticus purè mentalis an in sententiam excō-
municationis incurrat.* pag. 287. nu. 3.
*Hereticus, qui heresim, quam corde incipit, ver-
bo, aut scripto parit, licet occultissim, in
sententiam excommunicationis incidit.* pa-
gina 287. nu. 7.
*Hereticus purè mentalis inveniri potest contra
Pigium.* pag. 288. nu. 8.
*Hereticus purè mentalis, qui heresim occultissi-
mam amico detegit; petens consilium ab eo,
an incidat in excommunicationem.* pagina
 288. nu. 9. p. 290. nu. 9.
*Hereticus purè mentatis an incidat in excommu-
nicationem, tametsi per jocum dixerit se
aliquando banc, aut illam heresim credi-
sse.* pag. 288. nu. 10. p. 290. nu. 10.
*Hereticus occultus, qui alios inficit, debet statim
judicibus indicari.* pag. 289. nu. 12. pagi-
na 290. nu. 12.
Hereticus occultus an se ipsum prodere teneatur.
 pag. 289. nu. 13.
*Hereticus se in foro Penitentie accusans sed pe-
nitentiam agere, & alios hereticos sibi no-
tos accusare recusans, an sit à Confessario
indicandus.* pag. 289. nu. 14.
Heretici cur ubi puniuntur, soleant esse occulti.
 pag. 290. nu. 16.
Hereticus secretus qui sit. pag. 291. nu. 1.
*Hereticus nondum à Judice condemnatus, neq;
ab aliquo accusatus, utrum teneatur in fo-
ro conscientie bona sua omnia fisco offerre.*
 pag. 47. nu. 157.
*Hereticus, licet sibi ipsi sit conscientius, non tenetur
ad executionem penae in se faciendam in
foro conscientie, donec à Judice jure sit
damnatus.* pag. 49. nu. 170.
*Hereticus verum, atque naturale dominium ha-
bet Bonorum suorum.* pag. 51. nu. 187.
*Hereticus manifestus quando à privato homine
com-*

- comprehendi possit. pag. 99. num. 3. p. 103.
nu. 3. p. 478. nu. 6.
- Hæreticus non est, qui errat sine pertinacia contra aliquam veritatem fidei, quam explicite scire non tenebatur. pag. 108. nu. 20.
- Hæreticus non est, qui victus suppliciis Deum semente tenus abnegat. pag. 110. nu. 36.
- Hæreticus non est, qui magna animi perturbatione quidpiam hæreticum dixerit. pag. 111.
nu. 41. p. 505. nu. 23.
- Hæreticus post mortem condemnatur, ac si vivus esset. pag. 117. nu. 6. p. 528. nu. 2.
- Hæreticus an sit, qui errorem, quem docet, non credit. pag. 540. cap. 13.
- Hæreticus quis sit, & qui propriè dicatur. p. 206.
nu. 2. p. 219. nu. 2. p. 461. num. 2. p. 486.
num. 6.
- Hæreticus ut quis propriè dici possit, debet esse Christianus Baptizatus. pag. 207. num. 4.
p. 219. nu. 4.
- Hæreticus an sit censendus, qui hæresi infectus, se baptizatum fuisse putat, cum baptizatus non sit. pag. 207. nu. 5. p. 219. nu. 5.
- Hæreticus ut efficiatur Christianus Baptizatus, opus est, ut erret infide Catholica. pag. 208.
nu. 9. p. 220. nu. 9.
- Hæreticus scientiam habere debet, vel notitiam contrarii Veritatis, ut hereticus censeatur. pag. 208. nu. 10. p. 220. nu. 10.
- Hæreticus an sit, apud quem hæretorum libri reperiuntur. pag. 261. nu. 23. p. 494. nu.
2. & trib. sequen.
- Hæreticus dici potest infidelis. pag. 274. nu. 42.
- Hæreticus pernicioſissima seditionis causa est in Republica. pag. 320. nu. 19.
- Hæreticus ad Ecclesiam fugiens an defendatur præsidio sanctitatis loci. pag. 330. nu. 65.
pag. 336. nu. 60.
- Hæreticus privatus est omni dominiō, naturali, Civili, & Politico. pag. 332. nu. 74.
- Hæreticus manifestè deprehensus, nisi continuo post deprehensionem veniam sponte petat, seculari Judici est relinquendus. pag. 343.
nu. 34. p. 523. nu. 9.
- Hæreticus ut admittatur, quando se convertere debeat. pag. 343. nu. 37. p. 351. nu. 37.
- Hæreticus, qui errores confitetur ante sententiam definitivam, an, & quomodo sit admittendus. pag. 345. nu. 48. p. 523. num. 15. p.
524. nu. 17. & sequen.
- Hæreticus, qui Regi, aut Principi hæreses persuadere tentaverit, Judici seculari sine ulla miseratione est relinquendus. pag. 348. nu.
68. p. 525. nu. 9.
- Hæreticus, qui Judici seculari traditus, & ab eo Inquisitoribus est restitutus, eo quod dixit se penitentem velle, & alios hæreticos indicare, an Judici seculari iterum sit relinquendus, si plenissimè confessus fuerit. pag. 348. nu. 73.
- Hæreticus quandonam dicatur confessim, & continuo converti. pag. 351. nu. 41. pag. 523.
num. 15.
- Hæreticus incorrigibilis quis sit dicendus. pagina 357. nu. 23.
- Hæreticus, qui abjurare recusat, protestatur tam, & se fuisse, & esse Catholicum, an Curia seculari relinquendus. pag. 357. nu. 25.
p. 359. nu. 25.
- Hæreticus in carcere conjectus per Procuratorem causam suam tueri potest, si neget. pag.
375. nu. 3. ibidem nu. 3.
- Hæreticus est qui impias hæretorum propositiones defendit. pag. 481. nu. 8.
- Hæreticus est qui ad Iudeorum, Mahometanorum, sive hæretorum ritus pertransit. pagina 481. nu. 8. p. 495. nu. 3.
- HECTOR Polydamantem augurem quomodo irideat apud Homerum. pag. 414. nu. 27.
- HISPANIA felix appellanda, quod ab hæresibus est intacta. pag. 265. nu. 5. p. 459. nu.
14. p. 471. nu. 3.
- HOMINUM imbecilitas, & ignorantia. pag.
212. nu. 27.
- HONOR, qui Principibus, & Superioribus exhibetur, an interspecies adorationis connumerandus. pag. 224. nu. 4.
- HOSTIAM non consecratam tempore mortis petere, an hæresim sapiat. pag. 203. nu. 19.
p. 204. nu. 19.
- Hostiam consecratam surripientes, vel apud se retinentes ab Inquisitoribus sunt brachia seculari tradendi. pagina 566. Bull. Innocen. XL.
- I
- IDOLOLATRIA quid sit, & quid etiam Idolum. pagina 222. num. 2. pagina 224.
num. 2.
- Idololatria maxima quæ sit. pag. 223. nu. 6.
- Idololatria ex orationibus cognosci potest. pagina 223. nu. 8. pag. 225. nu. 8.
- Idololatriam quis primum docuerit. pag. 221. nu.
1. p. 224. nu. 1.
- Idololatra non est qui hostiam non consecratam, vel Demones in Angelos lucis transfiguratos bona fide adorat. pag. 223. nu. 9.

- Idololatrica lege Divina Veteris Testamenti mortis pena afficiebantur. pag. 223. nu. 10. pag. 458. nu. 4.*
- Idololatrica quomodo puniantur. pag. 224. nu. 11. pag. 225. nu. 10.*
- Idololatrica acriter in sacris literis, & Sanctis Doctribus reprehenduntur. pag. 224. nu. 12.*
- Idololatrica omnis an hereticus. pag. 224. nu. 3.*
- FEZUNIUM in Ecclesia Dei semper viguisse SS. Patrum testimonia demonstrant. pag. 75. nu. 15.*
- FEZABELIS facinus. pag. 434. nu. 97.*
- IGNE temeritas, & procacitas notatur, pagina 249. nu. 9.*
- IGNIS pena adversus impios, & hereticos est antiquissima. pag. 225. nu. 47.*
- IGNORANTIA quot modis erretur in fide. pag. 169. nu. 3. p. 172. nu. 3. p. 507. num. 1. 4. & sequent.*
- Ignorantia crassa errans in fide parum abeft, ut hereticus consumatus habeatur. pag. 169. nu. 4. p. 507. nu. 2.*
- Ignorantia probabili errans in fide absq; pertinacia, hereticus censendus non est. pag. 169. nu. 5. p. 507. nu. 3.*
- Ignorantia insuperabilis errans in fide culpa caret pag. 170. nu. 6. p. 507. nu. 4.*
- Ignorantia errans in fide, negligentiae peccatum, non heresim incurrit. pag. 170. nu. 7. pag. 507. nu. 5.*
- Ignorantia errans, cum hereticus non sit, paenitentia hereticorum puniri non debet. pag. 170. nu. 8. p. 172. nu. 8. p. 507. nu. 6.*
- Ignorantia sancta curiositati contraria virtus maxima est. pag. 170. nu. 9.*
- Ignorantia Viri Doctri vix possunt excusari. pag. 171. nu. 10.*
- Ignorantia Juris naturalis, & Divini neminem excusare potest. pag. 171. nu. 11.*
- Ignorantia crassa, qua quis a paenitentia excusat, quae sit. pag. 172. nu. 4.*
- Ignorantia in quibus aliis rebus Christianum hominem non excusat. pag. 179. nu. 4.*
- Ignorantia in facto alieno presumitur. p. 470. n. 5.*
- Ignorantiam Viris Doctris allegantibus in foro exterior non creditur. pag. 172. nu. 10.*
- Ignorantia praetextu quandonam excusatur Christianus. pag. 179. nu. 13.*
- IMAGO Salvatoris nostri ab ipso Nicodemo facta est, & statua ad ejus similitudinem a muliere profluvio laborante illi erecta memoratur. pag. 226. nu. 4. p. 231. nu. 4.*
- Imaginem Christi, & Sacratissima Matris eius, & Principum Apostolorum Lucas Eu-*
- gelistas depinxit. pag. 227. num. 5. p. 231. num. 5.*
- Imagines Sanctas colendas esse, & in templis collocandas septima Synodus Generalis præcipit. pag. 227. nu. 8. p. 232. nu. 8.*
- Imagines Sanctorum dupliciter officere possunt Animos eorum, qui eas inspiciunt. pag. 228. num. 10.*
- Imagines Sanctorum improbandae non sunt propter periculum, quod heretici configunt. pag. 228. nu. 11.*
- Imagine aliqua si Populus abuteretur, aut periculum Idololatrie imineret, quid esset faciendum. pag. 229. nu. 12. p. 232. nu. 12.*
- Imagines deformes, & profanae in templo Dei pingenda non sunt. p. 229. n. 13. p. 232. n. 13.*
- Imagines Deorum, & Pseudoprophetarum confungi debent, & eorum tempora diruenda, aut in alium usum sunt commutanda. pag. 229. nu. 14. p. 232. nu. 14.*
- Imagines deorum, & eorum tempora multicombusserunt in Veteri Testamento. p. 229. n. 15.*
- Imagines, & tempora deorum multi Christiani olim diruerunt, & combusserunt. pag. 230. n. 16.*
- Imaginibus Sanctis in juriam inferens a quibus cunque puniri debet. pag. 230. num. 17. p. 232. num. 17.*
- Imaginibus Sanctis in juriam faciens ab Inquisitoribus est puniendus. pag. 230. nu. 18. p. 222. nu. 18. p. 466. nu. 1.*
- Imaginibus eadem veneratio exhibenda est, quæ Sanctis ipsis. pag. 228. nu. 9. p. 232. nu. 9.*
- Imaginum Sanctorum violatores, & irrisores, qua paenitentia sint coercendi. pag. 230. nu. 19. p. 232. nu. 19.*
- Imaginum Sanctorum irrisores quomodo à Judicibus Ecclesiasticis sint puniendi. pag. 231. nu. 20. pag. 466. nu. 2.*
- Imaginum Sanctorum contempentes quo pacto ab Inquisitoribus sunt coercendi. p. 231. n. 21.*
- Imaginum usus novus non est, neque ab hominibus inventus. pag. 226. num. 1. pag. 231. num. 1.*
- Imaginum usus jam erat Moysis tempore. pagina 226. nu. 2.*
- Imaginum Sanctorum usus in Evangelica lega vetustissimus est. pag. 226. nu. 3. pag. 231. num. 3.*
- Imaginum Sanctorum usus Catholica Ecclesia induxit, docuit, & servavit. pag. 227. nu. 6. p. 231. nu. 6.*
- Imaginum Sanctorum usus quæ commoda Christianis hominibus importet. pag. 227. nu. 7. p. 232. nu. 7.*

INDEX.

611

- I**MPOENITENS qui dicatur. pag. 357. n. 25.
p. 359. n. 25. p. 526. n. 1.
Impenitentes hæretici, qui suos errores negare,
quām confiteri malunt, jure optimo combu-
runtur. pagina 357. n. 26. pagina 526.
num. 2.
Impenitentes diminuti qui dicantur. pagina 358.
n. 28. p. 527. n. 4. & seq.
Ut Impenitentes an puniantur qui peniten-
tiam sibi impositam non agunt. pagina 527.
num. 6.
INCONTINENTIAE binæ species numerantur
ab Aristotile. pag. 111. n. 45.
INDICIA urgentia ubi bēnd probata fuerint, eo-
rum exemplum Reo est exhibendum. pagina
441. n. 16.
Quid, si non petat. pag. 537. cap. 4. pag. 538.
cap. 5. & 6.
Indicia non ita perspicua, & evidētia esse pos-
sunt, ut fallere sāpe non queant. pag. 452.
num. 84.
Indicia ad torturam quæ sufficiant. pag. 453. n. 14. & 15.
Indicium ad torturam an sit socii criminis depo-
stio. pag. 453. n. 26.
INFA MIA publica an sufficiat ad inquiren-
dum, & procedendum contra aliquem in-
hæretis crimine. pag. 389. n. 6.
INFANTES si quid impium dicant, cur pu-
niendi non sint. pag. 107. n. 14. pag. 504.
num. 11.
INNOCENTIA non semper est tuta. pag. 504.
num. 3.
Innocentie, & Veritatis vis. pag. 106. n. 4.
INNOCENS, qui meta, aut carceris aedio con-
fessus est, se hæreticum fuisse, quid facturus
sit. pag. 88. n. 27.
Innocens, qui testes refutare nequit, neque Con-
fessionem justè revocare, fateatur id pecca-
tum Parochio suo. pag. 88. n. 28.
Innocens constantissimè negare debet obiecta cri-
mina. pag. 106. n. 3. p. 504. n. 2.
INQUISITIO duplex. pag. 475. n. 3.
Inquisitio Generalis quando fieri soleat. pag. 297.
n. 7. p. 475. n. 4.
Inquisitio specialis quid sit, & quando fiat. pagi-
na 297. n. 8.
Inquisitio specialis quando fieri possit in hæresis
crimine. pag. 297. n. 9. p. 475. n. 6. & 7.
Inquisitio specialis quomodo differat à Generali.
pag. 302. n. 8.
S. Inquisitionis origo. pag. 240. n. 1.
S. Inquisitionis Senatus Consiliarios quis eligat,
& eorum munus quod sit. pag. 235. n. 7.
S. Inquisitionis Generalis Emin. Cardinalibus
Omnes Magistratus, & Judices obedire
tenentur. pag. 240. n. 48.
S. Inquisitionem adversus hæreticos Ferdinan-
dus, & Isabella Reges Catholici in Hispa-
nia induxerunt. pag. 234. n. 5.
INQUISITOR Generalis quis sit, & quod mu-
nus exerceat. pag. 235. n. 6.
Inquisitor antiquus quomodo sit preferendus etiā
si sit ab una Provincia in aliam transla-
tus. pag. 236. n. 20.
Inquisitor an sine Episcopo abjurare possit
hæreticum, vel suspectum. pag. 5. num. 2.
p. 6. num. 1.
Inquisitor an sine Episcopo possit Reum absolve-
re. pag. 12. n. 8. p. 13. n. 9. Ibidem n. 8.
& sequen. p. 530. cap. 1.
Inquisitor an contra hæreticum simpliciter, & de
plano procedere debeat. pag. 16. n. 1. pag.
17. n. 1.
Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inqui-
sitore hæreticum in custodiam mittere po-
test. pag. 99. n. 4. p. 478. n. 4.
Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inqui-
sitore Inquisitum potest carceri duro, aut
arcto, postquam captus fuerit, mancipare.
pag. 103. n. 4.
Inquisitor si suspectus sit, magna Reorum defen-
sio esse poterit. pag. 112. n. 51.
Inquisitor Apostolicus, cum apud Hispanos recu-
satur, arbitri non eliguntur, ut de suspicio-
ne cognoscant. pagina 112. n. 52. p. 505.
num. 26.
Inquisitor vocatus ab Episcopo, vel Episcopus re-
quisitus ab Inquisitore pro Causæ expedi-
tione, si renuerit; quid agendum. pag. 241.
num. 22.
Inquisitor alter sine altero ad Reorum capturam
nequit procedere. pag. 239. n. 37.
Inquisitor, qui prius cognoscere cœpit de aliqua
causa, aliis in eadem preferendus est Inqui-
sitoribus. pag. 300. n. 29.
Inquisitores an Jurisperiti, an verò Theologi eli-
gendi. pag. 278. n. 3. p. 285. n. 3. pagina
537. cap. 2.
Inquisitores, & judices qua in virtute potissimum
excellere oporteat. pag. 235. n. 10.
Inquisitores satis esse 30. annos esse natos, Pon-
tificis Max. Generali decreto constitutum
est. pag. 236. n. 12. pag. 241. n. 12.
Inquisitores Apostolici in causarum cognitione
parum distant ab Ordinariis judicibus.
pag. 236. n. 13. pag. 463. n. 4.
Inquisitores si arduum aliquod negotium, &
Hhhh 2 diffi-

- & difficile se obtulerit, ad Senatum, vel ad Summum Pontificem id debent deferre. pag. 236. nu. 15. p. 241. n. 15. p. 464. n. 6.
- Inquisidores sex horis quotidie sedeant in tribunali pag. 236. nu. 16.
- Inquisidores assidue eos libros tenentur legere, in quibus testimonia contra hereticos scribuntur. pag. 236. nu. 17.
- Inquisidores, si inter ipsos aliqua contentio mota fuerit, eam occultare debent, & ad Generalem Inquisitorem referre. pag. 236. n. 18.
- Inquisidores consanguinei in eadem Provincia duo creandi non sunt, pag. 236. nu. 21.
- Inquisidores quid sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitoribus facere possint; & quid non. pag. 337. nu. 22. p. 241. nu. 22. & 38. pag. 464. nu. 7. p. 465. nu. 4. p. 531. nu. 1. pag. 536. cap. 1.
- Inquisidores uti possunt familiaribus armatis ad suam jurisdictionem tuendam. pag. 237. nu. 23. p. 464. nu. 8.
- Inquisidores quorumcunque Principum, & Magistratum auxilium invocare possunt. pagina 237 nu. 24. p. 241. n. 24. p. 464. n. 9.
- Inquisidores, vel ambo simul, vel alter eorum separatim in tota Provincia sibi commissa contra hereticos possunt inquirere. pag. 237. nu. 25. p. 241. nn. 25.
- Inquisidores quo pacto bis singulis mensibus vinclitos teneantur visitare, & carcerem commodum unicuique assignare. pag. 100. nu. 13. p. 104. nu. 13. p. 479. nu. 4.
- Inquisidores cum Ordinariis an dispensandi in commutatione pena perpetui carceris arbitrium habeant extra Hispaniarum S. Inquisitiones. pag. 104. nu. 20.
- Inquisidores quo pacto se gerere soleant cum Reis, qui defensionibus suis renunciant. p. 113. num. 55.
- Inquisidores Apostolici an possint, ut suspecti recusari. pag. 115. nu. 51. p. 505. nu. 25.
- Inquisidores quomodo se debeant habere cum illis, qui hereticos receptaverint. pag. 148. n. 10.
- Inquisidores per se ipsos officii inserviant. pag. 284. nu. 35.
- Inquisidores quando nam fuerint instituti. pag. 240. nu. 4.
- Inquisidores quid possint, & quid non possint. pagina 241. nu. 26.
- Inquisidores prohibere possunt ne suspecti armis utantur. pag. 237. nu. 26.
- Inquisidores punire possunt illos, qui factis, aut verbis sibi injuriam faciunt. pag. 237. nu. 28. p. 463. nu. 13.
- Inquisidores vices suas committere possunt. pag. 237. nu. 29. p. 464. nu. 14.
- Inquisidores cognoscere possunt ubi scandalum fuerit ortum ex aliqua Catholicæ fidei questione. pag. 237. nu. 30.
- Inquisidores quemcunque, & cujuscunque sit Ordnis, & dignitatis punire possunt, si in heresim inciderit. pag. 238. num. 32. p. 464. num. 15.
- Inquisidores quid facere debeant in negotiis gravioribus, que legibus comprehensa non sunt. pag. 238. nu. 35.
- Inquisidores in quos nequeant inquirere. pag. 239. nu. 36. p. 241. nu. 36. p. 464. nu. 1.
- Inquisidores sine Episcopo ordinario non possunt hereticos duro, & arcto carceri tradere, nec illos torquere. pag. 239. nu. 38. p. 241. nu. 38. p. 465. nu. 4.
- Inquisidores soli non possunt Vinculos inedia cogere ad veritatem aperiendam. pag. 239. n. 39.
- Inquisidores si suspectum non coerceant, aut Innocentem infamant, quibus paenit mulcentur. pag. 239. nu. 40. p. 241. nu. 40.
- Inquisidores an munera accipiunt. pag. 239. n. 41.
- Inquisidores, qui pecuniam extorquent, quomodo soleant puniri. pag. 239. n. 44. p. 465. n. 5.
- Inquisidores, qui dona accipiant quo pacto puniendis sint. pag. 240. nu. 45.
- Inquisidores quid in memoria, & ante oculos habere debeant. pag. 240. nu. 46.
- Inquisidores Curiae seculari relinquentes hereticos pertinaces, in irregularitatem non incidunt. pag. 240. nu. 47. p. 241. nu. 47.
- Inquisidores non possunt se ingerere in recipiendis redditibus S. Inquisitionum. pag. 294. num. 1.
- Inquisidores quid facere debeant, cum primum Provinciam aliquam, aut Civitatem ingredientur, quas nimirum ingressi fuerunt. pag. 296. nu. 1. p. 474. nu. 1.
- Inquisidores Clerum, & Populum praeconio convocare debent, ubi primum aliquam Civitatem ingredientur. pag. 296. n. 2. p. 301. nu. 2. p. 474. nu. 2.
- Inquisidores, ubi primum ad aliquam Provinciam perveniunt, quale edictum proponere debent. pag. 296. nu. 3. p. 475. nu. 3.
- Inquisidores vicissim facere debent visitationem, & Generalem Inquisitionem. pag. 296. n. 5.
- Inquisidores, & eorum ministri, quorum hospitio uti non possint. pag. 296. nu. 6.
- Inquisidores an procedere possint adversus hominem bonæ famæ propter literas secretas alij cuius, vel libellos famosos. pag. 296. nu. 10. pag.

10. pag. 302. nu. 10. p. 475. nu. 8.
Inquisitores quando ad sententias, vel interlocutiones procedere debeant. pag. 300. nu. 26.
Inquisitores generaliter interrogare debent Reos de sociis criminum, & de iis, à quibus haereses didicerunt. pag. 300. nu. 27.
Inquisitores multis, prudentibusq; interrogationibus uti debent. pag. 301. nu. 35.
Inquisitores, quoties opus est, possunt edicta, locorum etiam Ordinariis inconsultis, contra haereticos publicare. pag. 301. nu. 3.
Inquisitores Hispaniae, si scandalum timeatur ex qualitate, aut multitudine eorum, qui de heresi suspecti sunt, quid facere debeant. pag. 312. nu. 33.
Inquisitores moderari non possunt tempus ab eis præfinitum ad vestitum paenitentia ferendum. pag. 341. nu. 12.
Inquisitores cur in prima parte acterū Reostam diligenter interrogent de eorum Natione, Patria, Familia &c. pag. 367. nu. 17.
Inquisitores ad misericordiam, & clementiam quam ad crudelitatem, & severitatem propniores esse debent. pag. 349. nu. 79.
Inquisitores cognoscere possunt, an paenitentes injunctam paenitentiam agant. pag. 358. nu. 30. p. 359. nu. 30. p. 527. nu. 7.
Inquisitores contra illos procedere debent, qui ad Ecclesiam redeuntes de se ipsis, aut de aliis plenum veritatem non dixerunt. pag. 358. num. 31.
Inquisitores non debent statim praedictos homines Curia seculari relinquere. pag. 358. n. 32.
Inquisitores in Italia non cognoscunt de incestu. pag. 371. nu. 30.
Inquisitores Apostolici sortilegos, & superstitiones quando punire possint. pag. 416. nu. 34. p. 417. nu. 34. p. 465. nu. 7. & trib. sequen.
Inquisitores advocant testes, sive trahunt ultra duas dietas. pag. 464. nu. 10.
Inquisitores compellunt quoscumque judices, ut aetate contra haereticos ad se mittant. pagina 464. nu. 11.
Inquisitores in quacunq; parte Provincie sibi decreta jus dicere possunt. pag. 464. nu. 12.
Inquisitores an cognoscant de factis horrendis, pag. 465. nu. 12.
Inquisitores an possint contra Episcopos testes examinare. pag. 464. nu. 2. p. 166. nu. 8.
Inquisitoris munus quibus committendum. pag. 135. nu. 9. p. 240. nu. 9. p. 463. nu. 2.
Inquisitoris officio functurus, ut Clementis constitutione cavetur, quadragesimum annum attingere debet. pag. 235. nu. 11.
- Inquisitoris quænam sint partes erga Damnatorum filios, & filias. pag. 67. nu. 4.*
Inquisitoribus cur datum sit haereticorū damnati munus, quod olim solis Episcopis jungebatur. pag. 165. nu. 4. p. 463. nu. 1.
Inquisitoris jurisdictio hodie etiam ab Episcopis non recessit. pag. 167. nu. 4.
Inquisitoribus Hispaniae præscriptum est, ut de plano, & absque strepitū in haereticorum causis procedant. pag. 301. nu. 31.
Inquisitorum alter visitare debet Provinciam, alter verò in Civitate, ubi sedes eorum constituta sit, manere. pag. 296. nu. 4.
Inquisitorum jurisdictio an etiam post sententia duret in Reum. pag. 351. nu. 37.
Inquisitorum officium cur non finiatur morte Pontificis Max., à quo ipsi sunt delegati. pag. 236. nu. 14. p. 241. nu. 12. pag. 463. num. 5.
Inquisitorum arbitrio est quādo nam sit ad Reorum capturam deveniendum. p. 103. n. 2.
Inquisitorum jurisdictio quandam cœperit. pag. 167. nu. 4.
Inquisitorum Apostolicorum munus. pag. 234. n. 4. p. 240. nu. 4.
Inquisitorum etas 40. Annorum hodie non attenditur aliquando. pag. 240. nu. 11.
Inquisitorum jurisdictionem nulla prærogativa tollere potest. pag. 237. nu. 31.
Inquisitorum arbitrio multa relinquuntur, potissimum illa, quæ non inveniuntur jure, aut instructionibus definita. p. 238. n. 33.
Inquisitorum, & aliorum Judicium arbitrio quid relinquatur. pag. 238. nu. 34.
INTERCESSIO efficax cur pro Reo seculari brachio tradito sit à judice Ecclesiastico facienda. pag. 337. nu. 70.
INTERROGATORIA Reis facienda ab Inquisitoribus, que sint. pag. 302. num. 14. pag. 479. nu. 1. & sequen.
Interrogatus de fide, qui nec afferit, nec negat, ex mente est censendus haereticus. pag. 91. nu. 7. p. 533. nu. 2.
ZOCUS, & facetia quando ab heresi excusare possint. pag. 108. nu. 22. p. 114. num. 22. p. 505. nu. 18.
Focus, & facetia imp̄ièsonans impunè præteriri non debent. pag. 108. nu. 23.
ÆRVIS, & impetus. pag. 112. nu. 47.
Ira inflammati licet haereticum quid dixerint, haereticitamen censendi non sunt. pag. 112. nu. 48. p. 505. nu. 23.
Irascentes iudi causa, & ob id hereticaliter blasphemantes, blasphemorum pœna puniuntur.

- tur. pagina 115. num. 48.
- JUDA**I an justè expelli possint ex Christianorum Provinciis. pag. 243. nu. 6. pag. 246. num. 6.
- Judei** quandoque per indirectum possunt excommunicari. pag. 246. nu. 10.
- Judei** hodie in quibusdam casibus Inquisitorum Jurisdictioni subduntur. pag. 246. nu. 11. pag. 471. nu. 1. & duob. sequen.
- Judei** ad fidem Catholicam suscipiendam non sunt cogendi. pag. 245. nu. 13.
- Judei** falsa, & vana spe perpetuo torquentur. pag. 243. nu. 3.
- Judei**, qui sunt genere, aut Mahometani, si carnem villa, aut vino abstineant, cursuspecti babeantur. pag. 73. nu. 12.
- Judei** cur in nonnullis Provinciis tolerentur, & quid in eos in Concilio quodā Toletano sanctum sit, eo quod in Hispaniarum Regem olim conspiraverint. pag. 243. num. 5. pag. 246. nu. 5.
- Judei** quam retributionem reddant Christianis. pag. 471. nu. 4. & sequen.
- Judei** cum baptizati non sint, heretici, vel Apostata dici non possunt. pag. 244. nu. 10.
- Judei**, nisi hereticos receptaverint, aut Inquisitorum Officium impediverint, ab Inquisitoribus nequeunt puniri. pag. 244. nu. 11.
- Judei** cuiusdam in Augurem quandam committit. pag. 415. nu. 28.
- Judeis** Uxores, aut Concubinas Christianas babere non licet. pag. 245. nu. 14. p. 246. num. 14.
- Judeis**, Mauris, & aliis hujusmodi in Hispania degere prohibetur. pag. 244. nu. 9.
- Judeorum** perfidiam qui confutarunt. pag. 246. num. 4.
- Judeorum** Gens quam indigna. pag. 246. nu. 5.
- Judeorum** ritibus nemo se adiicit, nisi qui ex Judeis descendit. pag. 245. nu. 15.
- Judeorum** superstitiones multi Authores Christiani, & Etnici irrident. pag. 245. n. 16.
- Judeorum** materiam qui tractant. pag. 246. n. 1.
- Judeorum** cœcitas. pag. 242. nu. 1.
- Judeorum** cœcitatatem Patres Toletani Concilii sunt execrati. pag. 242. nu. 2.
- Judeorum** perfidia Veteris Testamenti testimoniis convincitur. pag. 243. nu. 4.
- Judeorum** expulsionis ab Hispania elegater meminit Joannes Picus Mirandulanus. pag. 244. nu. 8.
- Judeorum**, qui ab Hispania pulsū sunt numerus, & quid olim Sexto Concilio Toletano decreatum sit de non permittendis Judeis, Mau-
- ris, & aliis hujusmodi in Hispania degere. pag. 244. nu. 9.
- Judeos** Philippus Galliarum Rex expulit è Regno suo. pag. 246. nu. 7.
- Judeos** jure optimo Reges Catholici ab Hispania expulerunt, poena indicta, ne amplius ad eam reverterentur. pag. 244. nu. 7. p. 471. num. 5.
- Judeus** baptizatus si ad Judaicam superstitionem redierit, ab Inquisitoribus puniri potest. pag. 245. nu. 12. p. 471. nu. 3.
- Judeus** Idololatra an ab Inquisitoribus puniri possit. pag. 224. nu. 11. p. 225. nu. 11.
- JUDEX** Ecclesiasticus tantum potest cognoscere de heresi. pag. 247. nu. 1. p. 462. num. 1. p. 533. nu. 1.
- Judex** secularis olim de heresis crimine cognoscet. pag. 240. nu. 1.
- Judex** nihil facere debet ad privatā utilitatem, nisi is, cuius interest, id prius postulaverit. pag. 59. nu. 236.
- Judex**, quando, & quomodo alloqui debeat illum, quem adit, ut Confessionem ab ipso tormentis extortam ratam habeat. pag. 450. n. 72.
- Judex** an possit arbitrio suo pena mortis aliquem afficere. pag. 333. nu. 81. p. 337. nu. 81.
- Judex**, cum Causa id exigit, poenas etiam legibus praesanas augere, vel temperare potest. pag. 333. nu. 79.
- Judex** quo pacto se gerere debeat in poenis arbitriis. pag. 332. nu. 78.
- Judices** plures, & diversi eodem tempore contra eundem hereticum procedere possunt. pag. 339. nu. 64.
- Judices** quali animo esse debent adjudicandum. pag. 334. nu. 85.
- Judices** ordinarii, cum delicti perpetrati veniam quis petit, eam concedere non possunt. pag. 339. nu. 2.
- Judices** expectare usque ad sententiam definitivam, non longum tempus alicui videri debet. pag. 345. nu. 49. p. 523. nu. 16.
- Judices**, qui se veritatis gloriam affectant, & crudelis, & atroces sunt, perniciose errant. pag. 350. nu. 80.
- Judices** quid in questionibus habendis debeant considerare, ut possint veritatem explorare. pag. 452. nu. 83.
- Judices** possunt adversus exemptos à sua Jurisdictione delinquentes, examinare testes, & crimen superiori referre. pag. 465. nu. 3.
- Judices** vjolata Religionis Sacerdotes ante bis mille annos Athenis fuere. pagina 234. num. 3.

Judices, & Consultores quid debeant considerare. pag. 515. nu. 46.
 Judices seculares cognoscere non possunt de Causis civilibus, aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisidores. pagina 247. num. 2.
 Judices seculares punire debent quos Inquisidores haereticos declaraverint. pag. 247. num. 3. p. 249. nu. 3. p. 533. nu. 2.
 Judices seculares an sententiam Judicis Ecclesiastici in haeresis causa exequiteneantur, nulla de justitia ipsius cognitione, velfide facta. pag. 247. nu. 4. p. 249. nu. 4. p. 533. nu. 4. & sequen.
 Judices seculares de haeresis crimen hodie non cognoscunt. pag. 247. nu. 1. p. 462. nu. 1. p. 533. num. 1.
 Judices seculares propter alia crimina punire non possunt lamiassibi relictas, nisi cognita causa. pag. 255. nu. 18.
 Judicem secularem in haeresis causa merum esse executorem multorum opinio est vera. pag. 248. nu. 5.
 Judicem secularem aliquando exequi non teneri sententiam Judicis Ecclesiastici quorundam falsa est opinio. pag. 248. nu. 6.
 Judicem secularem de nullitate sententiae Inquisitoris cognoscere posse quidam sentiunt. pagina 248. nu. 7. & sequen. p. 249. num. 8. p. 533. nu. 4.
 Judicibus Regiis legibus vetitum est, ne esculentum, aut poculentum quid accipient. pag. 239. nu. 43.
 Judicis suspectus Reus esse non debet, ubi jura omnem suspicionem purgata esse declarant. pag. 387. nu. 22.
 Judicum discordia quot incommodorum sit causa. pag. 236. nu. 19.
 Judicum arbitrio nonnulli afferunt relinquendum esse tempus haereticum admittendi. pagina 343. nu. 38.
 Judicum arbitrio relinquendum esse tempus admittendi haereticum, periculosa est opinio, & explosa. pag. 343. nu. 39.
JULIUS Cæsar, & Cicero e ius sententiam exornans, quid olim faciendum censuerint de illis, qui cum Catilina conjurarunt. pagina 101. nu. 16.
JUSPATRONATUS Ecclesiasticum, Patroni Bonis Publicatis, utrum ad fiscum pertineat. pag. 40. nu. 95.
 Juspatronatus non confiscatur. pag. 40. nu. 96. p. 68. nu. 96.
 Jura conditionalia ex ultima voluntate pendente;

tia; si conditio extiterit post haereticum condemnationem, ad fiscum non transeunt. pagina 37. nu. 62. p. 68. nu. 62.

JURAMENTUM quid. pag. 3. nu. 8.

Juramentum ab haeretico converso praestandum. ibidem.

Juramentum deferendum non est accusatori in haeresis criminis ad supplementum imperfetae probationis. pag. 372. nu. 4.

Juramentum à suspecto, quando purgatur, de veritate dicenda praestari debet, à testibus vero de credulitate. pag. 389. nu. 30. pag. 518. nu. 15.

Juramenti in S. Inquisitionis tribunalii præstans forma: pag. 435. nu. 8.

Jurare tenentur se arcana omnia fideliter celeratos Inquisidores, Consultores, & cœteri. pag. 283. nu. 31.

L

LAGRYMÆ nonnullis nibil profuerunt. pagina 346. nu. 52.

LAMIÆ quæ sint. pag. 466. nu. 1.

Lamiae plerunque mulieres esse solent, raro Virtù in hoc criminis deprehenduntur. p. 250. n. 3.

Lamiae an fieri possit, ut à Dæmonibus per aer afferantur. pag. 252. nu. 6. p. 257. nu. 6.

Lamiae cum à Dæmonibus falsis illusionibus decipiuntur, quomodo fiat, ut earum corpora nihil sentiant. pag. 253. nu. 2.

Lamiae quo pæcto punienda sint, si constet eas haereticas fuisse. pag. 255. nu. 16.

Lamiae, quas Infantes occidisse constat, si redire volunt ad pænitentiam agendam, an ab Inquisitoribus relinquiri possint Curie seculari. pag. 255. nu. 17. pag. 257. nu. 17.

Lamiae quandonam Judicibus secularibus sint tradendæ. pag. 255. nu. 19.

Lamiae plecti debent. pag. 466. nu. 2.

Lamiae, quas à Dæmonibus patiuntur, non semper sunt illusiones. pag. 466. nu. 3.

Lamiae cum Dæmonibus paciscuntur, multaque inferunt mala. pag. 467. nu. 4.

Lamiarum nomina, & unde sic dicta. pag. 250. num. 1.

Lamiarum causa cur ad Inquisidores pertineat. pag. 254. nu. 14. p. 467. nu. 4.

Lamiarum filias in vitium maternum succedere falsa est opinio. pag. 256. nu. 20.

Lamiarum confessiones circa accessum ad diabolicos lusus per verificationem nonnullarum circumstantiarum sunt verificandæ. pagina 257. nu. 16.

- Lamiarum pœnæ que. pag. 257. nu. 16.
Lamiarum materiam Authores qui pertractant.
 pag. 256. nu. 1.
Lamias non verè ferri per aera, sed mēte tantum,
& cogitatione quidam afferunt. pag. 252.
 num. 7.
Lamias interdum verè, & corporaliter ferri per
aera verissimum est. pag. 252. nu. 8.
Lamias per aera à Demonibus ferri facilius est
crediti, quām easdem pro veris falsas illu-
siones habere. pag. 253 num. 10. pag. 257.
 num. 10.
Lamii qui sit, ut fides habeatur contra se ipsas,
aut contra ceteras; si in solo spirito illusiones
patiuntur. pag. 254. nu. 14. p. 467. n. 4.
Lamii quomodo fides sit adhibenda aduersus
alias maleficas. pag. 254. nu. 15. pag. 257.
 num. 15.
LATRIÆ cultus soli Deo debetur. pag. 222. nu.
 5. p. 225. nu. 5.
Latrie actus semper non sunt genua flectere, pe-
ctus tundere &c. pag. 225. nu. 5.
LEGISLATOR nunquam existimandus est vel-
le, nisi quod possibile, iustum, bonum, &
equum fuerit. pag. 58. nu. 227.
Legislator non obligat nominatum hæreticum in
foro conscientia ad offerendum sponte bona
sua fisco, neque id facere potest. pagina 62.
 num. 251.
LEX Regia de lucris factis inter Virum, & uxo-
rem quo pacto intelligenda. pag. 46. n. 155.
Lex, qua sanctum est, ut filii eorum, qui rei
sunt, laesa Majestatis, Parentum bonis pri-
ventur, non est abrogata. pag. 32. nu. 6.
Lex condemnans universos hæreticos, nihil altud
esse videtur, quām generalis quedam sen-
tentia Principis aduersus omnes hæreticos.
 pag. 48. nu. 168.
Lex humana non habet majorem potestatem,
quām Princeps. pag. 48. nu. 169.
Lex, aut Magistratus occulta crimina punire,
non possunt sine accusatore. pag. 56. n. 217.
& sequen.
Lex durissima esset, que Reum cogeret in foro cō-
scientia ad offerenda fisco omnia bona sua.
 pag. 57. nu. 222.
Lex condenda non est de re nimium difficulti, si cu-
ti nec de impossibili. pag. 57. nu. 224.
Lex nulla jubet Hæreticum corrigeri prius quam
denuncietur. pag. 125. nu. 13.
Lex Charitatis Hæreticum occultum corrigeret,
& non prius indicare non patitur. pag. 126.
 num. 15.
Lex, que obligat Reos in foro conscientia ad offe-
renda fisco omnia sua bona, cur, vel ferri
non potest; vel certè nullo modo ferri debet.
 pag. 58. nu. 226.
Lex fieri non potest, per quam hæreticus obligetur
in foro conscientiae, ut ante sententiam te-
neatur omnia sua bona tradere fisco. pag.
 58. nu. 230.
Lex, quæ inquit: statim dominium bonorum de-
finit e jus esse, qui crimen commisit, & fisco
acquiratur, quomodo intelligenda. pagina
 59. nu. 232.
Lex non invenitur, quæ prohibeat hæretico ne bo-
nasa sua retineat. pag. 61. nu. 244.
Lex sacra quid illum facere præcipiebat, qui ab
aliis sollicitabatur, ut Diis alienis serviret.
 pag. 124. nu. 3.
Lex, que de aliquo crimine simpliciter loquitur,
scrutanda non est, cum alia concurrunt cri-
minalia. pag. 347. nu. 59.
Lex pœnalis non debet extendi ad eum casum, in
quo non eadem ratio prorsus invenitur. pa-
 gina 391. nu. 7.
Legem condere, que Reum obliget in foro conscientiae ad magnam aliquam pœnam in seipsum
exequendam legislatori non licet. pag. 55.
 num. 211.
Legem condere, qua hæreticus obligetur in foro
conscientiae bona sua omnia non accusatus
offerre fisco, licet id fieri possit, Legislatori
tamen non expedit. pag. 55. nu. 212.
Legem banc quare condere non convenient. pagina
 56. nu. 213.
Legis, quæ Reos obligaret in foro conscientiae ad
offerenda fisco omnia sua Bona, durities offe-
ditur. pag. 58. nu. 225.
Legis Pontificia Verba, que decernit Bona hære-
ticorum ipso jure confiscata esse, expendun-
tur. pag. 58. nu. 231.
Legis hæc verba Ipso jure non tantam vim ha-
bent, ut executio statim à lege fiat, Parte
non petente. pag. 59. nu. 237.
Legis hæc verba: Ipso jure quid valeant, & si
significant. pag. 60. nu. 238.
Legis hæc verba: Hæreticorum Bona ipso jure
decernimus confiscata, quid significant.
 pag. 60. num. 240.
Legis hæc Verba: Ipso jure si aliter intelligantur;
quid inde sequatur. pag. 60. nu. 239.
Legis Sacra Deuteronomii 13. verba observan-
 da. pag. 124. nu. 4.
Legem justam quomodo intelligendum obligare
in foro conscientiae. pag. 61. nu. 247.
Legis officium. pag. 224. nu. 39.
Legibus, & consuetudinibus Antiquis multum
 sem.

- semper tribuerunt Plato, & sapientes omnes.
pag. 214. nu. 34.
- Leges, & Consuetudines illarum Provinciarum,
in quibus prædia sunt, esse servandas Ju-
ris perit omnes tenent. pag. 46. nu. 149.
- Leges, & consuetudines non extendunt vim suam
extra territorium. pag. 46. nu. 150.
- Leges, & consuetudines territoriis esse terminatas
exemplis illustratur. pag. 46. nu. 151.
- Leges quare fieri non possunt de quacunq; re, quo
non sit contra ius naturale, aut Divinum.
pag. 53. nu. 196.
- Leges non sunt condenda, nisi de his tantum re-
bus, quæ necessarie sunt ad Reipublicæ trā-
quillitatem. pag. 56. nu. 218.
- Leges quales condere oporteat. pag. 57. nu. 220.
- Leges quid amplius continere debeant. pagina 57.
num. 221.
- Leges Magistratibus egent, aliisque Ministris; ne-
que enim sufficit aliquid per legem statutū
esse, ut illud statim fiat, nemine petente.
pag. 59. nu. 235.
- LEGITIMA** an hereticorum filiis relinquenda.
pag. 67. nu. 4.
- Legitima an cadat sub confiscaione, si pater eam
filio assignavit, & tradidit. pagina. 68.
num. 79.
- LEONIS** Papæ memorabile factum. pagina 481.
num. 14.
- LIBER** Gallico sermone conscriptus, cuius titu-
lus est : Le novveau Testament de nostre
Seigneur Jesus Christ &c. prohibetur. pa-
gina 560. Bull. Clem. IX.
- Liber** Gallico sermone conscriptus, cuius titulus
est : Rituel Romain du Pape Paul V. à
l'usage du diocèse d'Alet. prohibetur. pa-
gina 559. Bull. Clem. IX.
- Libellus** Gallico sermone conscriptus, cuius titulu-
lus est : Recit de ce qui s'est passé au Par-
lement au sujet de nostre Sainor Pere le
Pape Alex. VII. &c. prohibetur. pag. 558.
Decret. Alex. VII.
- Libri male scripti perperam premeditatiprefu-
muntur. pag. 497. nu. 13.
- Libri, quos reiiciunt heretici, pro sacris habendi
sunt. pag. 399. nu. 3. p. 402. nu. 3.
- Libri hereticorum, nisi eorum nomen suprima-
tur, legi non possunt. pag. 261. nu. 22.
- Libri Lutheranorum in Pont. Max. & Catholi-
cam Ecclesiam sunt libelli famosi. pag. 262.
num. 27.
- Libri sacri quisint. pag. 163. nu. 39.
- Libri multi cremati sunt ab Antiquis eo quod
perniciosi viderentur. pag. 258. nu. 2.
- Libri noxii sure optimo comburuntur. pag. 259.
num. 5.
- Libri hereticorum inquirendi sunt à Catholicis,
& inventi concremandi. pag. 259. nu. 6. p.
495. nu. 5.
- Libri, quorum Authores damnantur, similiter
damnati intelliguntur. pag. 259. num. 7. p.
263. nu. 7. p. 495. nu. 5.
- Libri fontibus comparantur, & cur plus noceant
hereticorum scripta, quam eorum prava
colloquia. pag. 259. nu. 10.
- Libri Sancti ab hereticis depravati, sunt combu-
rendi. pag. 260. nu. 13.
- Libri Sanctorum, ne ab hereticis corrumpantur,
quo pacto curandum sit. pag. 260. nu. 14.
- Libri hereticorum vitandi, & comburendi sunt,
etiam si aliqua in illis eleganter tractata
reperiuntur. pag. 260. n. 17. p. 263. n. 17.
- Libris heresum convinci possunt qui eos edide-
runt. pag. 262. nu. 25. p. 494. nu. 1.
- Libri hereticorum in multis Conciliis, & à quam
plurimis Sanctis Viris fuerunt combusti.
pag. 259. nu. 9.
- Librorum prohibitorum materiam Authores, qui
tractant. pag. 263. nu. 1.
- Libros prohibitos legendi licentiam SS. Congre-
gationes S. Officii, & Indicis tradunt. pag.
263. nu. 21.
- Libros hereticorum quomodo, & qui legere pos-
sint. pag. 261. nu. 20. p. 203. nu. 20.
- Libros hereticorum eos presertim, qui Religionis
non sunt permisso Summi Pontificis legere
possunt Viri sapientes. pag. 261. nu. 21.
- Libros hereticorum habentes quo in numero po-
nendis sint. pag. 262. nu. 24. p. 263. nu. 24.
p. 494. nu. 2. & duob. sequen.
- Libros hereticorum retinentes quomodo sint pu-
niendi. pag. 262. n. 26. p. 263. n. 23. & 27.
- Libros hereticorum damnandi potestas non est
apud Principes seculares. pag. 263. nu. 8.
- Librorum imprimendorum licentia in fronte li-
bri ponenda. pag. 263. nu. 16.
- Libros noxios tam Catholici, quam Ethnici da-
mnare solent. pag. 258. nu. 1.
- Libros Vaticinios à Praetore Romano combustos
Livius est Author. pag. 258. nu. 3.
- Libros Veteris Testamenti editio penali Rex An-
tiochus prohibuit, putans esse noxios. pag.
258. nu. 4.
- Libros impiorum multis legibus Principes Religioſi
condemnant. pag. 259. nu. 8. p. 263. nu. 8.
- Libros Sanctorum quomodo venenosuo inficere
conantur heretici. pag. 260. nu. 11.
- Libros Poetarum non emittendos in lucem anta-

- constitutorum *Judicium censuram statuit*
Plato quadam in lege. pag. 260. nu. 15.
- Libros excudi priusquam ab Episcopo, & Apostolico Inquisitore sint examinati, vetant Lateralense, & Tridentinum Concilium. pag. 260. nu. 16. p. 263. nu. 16.*
- Libros haereticorum ob curiositatem legentes reprehenduntur. pag. 261. nu. 19.*
- LICENTIA, & impunitas homines deteriores reddit; correctio autem, & virga bonos. pagina 319. nu. 12.*
- LINGVÆ lapsus puniri non debet. pag. 108. nu. 19. p. 505. nu. 16.*
- LITERÆ Sacrae non ex suis scriptoribus habent autoritatem, sed ab ipso Deo. p. 160. n. 39.*
- Literis sine nomine vulgo cœcis an fides ab Inquisitoribus sit adhibenda. pag. 302. nu. 10.*
- LOCVM contractus non inspici debere, sed locum Domicilii Mariti speciale esse in contractu matrimonii, communis est fere omnium sententia. pag. 45. nu. 144.*
- LOQUÍ prohibitus cum Moniali, nec Epistolam mittere potest. pag. 77. nu. 8.*
- LUDOVICVS Vives reprobatur, quod tormentorum usum iniquum esse dixit. pagina 439. nu. 7.*
- LUTHERANI Ecclesiæ prohibitione contempta, afferunt licere quibuslibet cibis sine deleitu uti. pag. 74. nu. 1.*
- Lutherani, & alii scelerati haeretici quibus technis homines imperitos irretiverint. pagina 211. nu. 24.*
- Lutherani hodie omnes fere libros Christianæ Religionis corrumpunt. pag. 260. nu. 12.*
- Lutherani Sedis Apostolice, & Pontificis Max. autoritatem, ac potestatem negant. pagina 307. nu. 15.*
- Lutherani quomodo Pont. Max. autoritatem, & potestatē studeant elevare. pag. 307. n. 16.*
- Lutherani, cum Sanctimoniales, & Virgines rapiant, & vjolent, gravis supplicio sunt afficiendi. pag. 322. nu. 27.*
- Lutherani multo gravius, quam sacrilegi puniri debent. pag. 322. nu. 28.*
- Lutheranicum Sacram Dei militiam deserant, gravius puniendi sunt, quam militiae profanæ desertores. pag. 322. nu. 29.*
- Lutherani gravius quam transfugæ puniri debent. pag. 322. nu. 30.*
- Lutherani, cum occidant Ecclesiam matrem regenerantem, gravius, quam parricida puniri debent. pag. 322. nu. 31.*
- Lutherani non modo pestiferi haeretici sunt, sed etiam seditiosi, atque eversores Reipublicæ. pag. 347. nu. 66.*
- Lutheranorum mos cum argumentis convincuntur. pag. 128. nu. 5.*
- Lutheranorum levitas Græcorum superat levitatem. pag. 214. nu. 35.*
- Lutheranorum libertas pessima. pag. 318. n. 11.*
- Lutheranorum haeresum Magistris cur nullo pacto sit ignoscendum. pag. 247. nu. 63.*
- Lutheranorum haeresum Magistri merito Curie seculari relinquuntur. pag. 347. nu. 65.*
- LUTHERI errores ubi nam numerentur. pag. 74. nu. 1.*
- Lutheris flagitia. pag. 211. nu. 22. p. 220. nu. 22.*
- Lutherus, & alii impiissimi haereticifere omnes à Sanctissimis Religionum Ordinibus, quibus seipso sacraverant, defecerunt. pagina 211. nu. 23. p. 220. nu. 23.*
- Ex Lutherō quot sectæ pullularint. pag. 220. num. 21.*
- Lutheri heresis afferentis Monacos uxorem ducere posse, jam olim fuit damnata. pag. 269. nu. 11. p. 275. nu. 11.*
- Lutherus Ecclesiarum, & Pontificum Bona diripiēda esse, impiissimè docebat. p. 311. n. 27.*
- M
- M**AGICÆ artes an ex partis Demoniorum constent. pag. 412. nu. 14. p. 416. n. 14.
- Magicae artes quam vanæ, & pernicioſæ sint, docet Gratianus. pag. 413. nu. 18.
- Magicas artes quibus verbis detestentur Cyprianus, & Augustinus. pag. 412. num. 16. p. 413. nu. 18.
- Magos peregrinos Tiberius Caesar morte affecit. pag. 412. nu. 15.
- Magos, & Excantatores quomodo censeat Plato puniendos esse. pag. 416. nu. 35.
- Magis, Ariolis, & Aruspicibus quam Deus pnam imponat. pag. 134. nu. 20.
- MAGISTRATVS** quantum deceat arcana celare. pag. 283. nu. 32.
- MAHMETANORVM** appellatio quos complectatur. pag. 264. nu. 1. p. 265. nu. 1.
- Mahometani ad Inquisitorum jurisdictionem non pertinent, nisi fuerint baptizati. pag. 265. nu. 4. ibidem nu. 4.
- Mahometani conversi ad fidem Catholicam, si inde duas habeant uxores, puniri debent. pag. 467. nu. 4.
- Mahometanorum progenie licet innumerabiles sint in Hispania, quotidie tamen paenit legitimis coercentur. pag. 471. nu. 2.
- MAHMETIS** vitia, & sectæ ab eo introducētur pitudo. pag. 264. nu. 2. p. 265. n. 2.
- Mahu-

- Mahumetis sectam, ridicula cum sit, cur tot homines sequantur.* pag. 264. nu. 3.
- Mahumetis sectæ si Christianus se adiiciat, quomodo puniendus.* pag. 265. n. 6. p. 471. n. 1.
- Contra Mahumetem, & Alcoranum quiscriperunt.* pag. 265. nu. 6.
- MAIMBVRG Historia de Pontificatu S. Gregorii Magni prohibetur.* pagina 572. Bull. Innocen. XI.
- MALVS specie Boni fallens duplii pœna est dignus.* pag. 216. nu. 41.
- MARANATHA quæ dicitur, & quid significat.* pag. 174. nu. 8. p. 175. nu. 8.
- S. MARCELLINVS Papa, & Martyr ab heresistabe vindicatur.* pag. 114. nu. 35.
- MARITVS an possit alienare partem dimidiæ lucrorum, quæ legibus Regiis ad uxorem pertinent, si tempore alienationis uxor heretica sit.* pag. 39. nu. 82. & sequen.
- Maritus donare non potest ea lucra, quæ legibus Regiis ad uxorem pertinent.* pag. 39. n. 86.
- Maritus, qui uxore viva, absque eius justo consensu ad Sacros Ordines promovetur, qua pœna sit afficiendus.* pag. 270. num. 14. p. 276. num. 14.
- Maritus an habitare teneatur cum Uxore heretica Ecclesia reconciliata, & Uxor cum Marito.* pag. 270. nu. 16. p. 276. nu. 16.
- MARTYRIVM temere appetendum non est.* pag. 110. nu. 39. p. 115. nu. 39.
- MATRIMONIA Catholicorum cum hereticis à Conciliis damnantur.* pag. 76. nu. 2. p. 78. num. 2.
- Matrimonium contractum inter Catholicos, & hereticos an ratum sit.* pag. 270. nu. 17. & duob. sequen.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos multa Concilia prohibent.* pag. 271. nu. 20.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos veritum est pœnis etiam adjectis.* pag. 271. n. 22. p. 272. nu. 24.
- Matrimonium inter Christianum, & hereticum qui dixerit ratum esse, probare debet exceptionem, cum regula sit ei contraria.* pagina 271. nu. 23.
- Matrimonia legitima, & justa propter heresim supervenientem separantur.* pagina 272. num. 25.
- Matrimonium, & Societas cum hereticis Divino iure prohibetur.* pag. 272. nu. 26.
- Matrimonium iisdem de causis, quibus irritum est inter Infideles, & Christianos, inter hereticos, & Fideles irritum censetur.* pagina 272. nu. 27.
- Matrimonium cum Infideli contractum cur potissimum irritum esse debere quidam Theologus asseverabat.* pag. 272. nu. 31.
- Matrimonium Cathecumeni, aut Apostate cum Catholica, vel Infideli an ratum sit.* pagina 273. nu. 33. & duob. sequen.
- Matrimonium interfidelem, & Infidelem prohibet Tertullianus.* pag. 273. nu. 36.
- Matrimonium inter Christianos, & Infideles, aut hereticos leges septipartite prohibit.* pag. 274. nu. 41.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos cur non licet contrahere.* pag. 274. nu. 43.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos, vel Infideles, & Christianos quibus verbis improbet D. Hieronymus.* pag. 274. nu. 44.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos multa Concilia, & SS. Viri damnant, & prohibit.* pag. 275. nu. 45.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos quantum distet à justo, & sancto connubio docet Tertullianus.* pag. 275. nu. 46.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos quibus rationibus adducatur Author, ut irritum putet.* pag. 275. nu. 47.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos contractum jure optimo irritum esse censi debet.* pag. 275. nu. 48.
- Matrimonium inter Christianos, & hereticos esse illicitum, sed non irritum est communis sententia.* pag. 276. nu. 17.
- MATTHÆVS monacus Grecus de Canone Sextæ Synodi Generalis magnifice sentit.* pag. 274. nu. 40.
- MEDICI, & Januarum custodes quales in S. Inquisitione eligendi.* pag. 279. nu. 10.
- MEMORIAM ordinatam non habens, furiosus presumitur.* pag. 497. nu. 14.
- METVS vis, & potentia.* pag. 449. nu. 68.
- Metu quise finxit hereticum quomodo puniendus.* pag. 505. nu. 21.
- Metu deficientium à fide parculpa non est, nec eadem pœna.* pag. 109. nu. 33.
- MICHAELIS de Molinos prava doctrina damnatur.* pag. 573. Bull. Innoc. XI.
- MINISTER nemo S. Inquisitionis esse debet in ea Provincia, in qua Inquisitor sit ejus Cōsanguineus, vel Dominus.* pag. 284. n. 38.
- Ministri S. Inquisitionis quot sint, & eorum nomina.* pag. 278. nu. 3. p. 285. nu. 1. pagina 472. nu. 5.
- Ministri S. Inquisitionis oportet ut interdum suorum munerum rationem reddant.* pag. 282. nu. 27.

- Ministri omnes S. Inquisitionis jurare tenentur coram Inquisitoribus, & Episcopo quod officia sibi commissa fideliter exercebunt.* pag. 283. nu. 30. p. 472. nu. 5.
- Ministri S. Inquisitionis per se ipsos officiis inser- vijant.* pag. 284. nu. 35.
- Ministri S. Inquisitionis, si iter facere velint à quo veniam petere debeant, & quot dies pos- sint abesse.* pag. 284. nu. 36. p. 286. nu. 36.
- Ministri S. Inquisitionis sint suis stipendiis con- tenti, & munera non accipient.* pag. 284. num. 37.
- Ministri S. Inquisitionis à quibus puniendi sint.* pag. 284. nu. 39.
- Ministri dati sunt Inquisitoribus, ut eorum mu- nus per agere possint.* pag. 472. nu. 1.
- Ministros S. Inquisitionis qui ledit, quomodo, & à quo sit puniendus.* pag. 472. nu. 5. p. 285. num. 41.
- Ministros Republice optimos, & idoneos eligi per magni interest.* pag. 277. nu. 1.
- Ministrionum divisiones, quas Apostolus po- suit Epistola ad Corinthios, memorantur.* pag. 138. nu. 4.
- MINOR 20. Annis, qui in heresim inciderit, & major factus convictus fuerit de crimen, quomodo puniendus.* pag. 196. nu. 59. pag. 500. nu. 4.
- Minor 20. annis doli capax, si pertinax fuerit in heresi, non secus ac si major esset, est judi- ciseculari relinquendus.* pag. 195. nu. 58. p. 197. nu. 58. p. 500. nu. 3.
- Minor pertinax nullum ex minori etate benefi- cium reportat.* pag. 114. nu. 26.
- Minores recte pœnitentes benignè sunt recipiendi.* pag. 500. nu. 2.
- Minores 20. annis, quise, Parentes, aut alios hereticos accusant, benignè excipiuntur etiam post gratia tempus.* pag. 195. nu. 56. p. 197. nu. 56.
- Minoribus 25. annis in heresim causa an curator ad litem ab Inquisitoribus sit decernendus.* pag. 196. nu. 60. p. 197. nu. 60. p. 500. n. 1.
- MIRACULUM Averat tantum in Ecclesia Catholi- ca sunt.* pag. 182. nu. 21.
- Miracula vera Divinam habent auctoritatem ad ea probanda, in quorum confirmationem sunt facta.* pag. 180. nu. 19.
- Miracula vera Divinam habere auctoritatem ex multis locis Sacrae Scripturae probatur.* pag. 181. nu. 20.
- Miraculorum auctoritas ex Sanctorum Virorum scriptis, & veris Theologorum placitis ostenditur.* pag. 181. nu. 21.
- Miraculis suam Doctrinam probanti non est sta- tim credendum.* pag. 182. nu. 19.
- MOEGENATIS consilium ad Angustum Casar- rem in novarum Religionum Authores pa- gina 321. nu. 21. p. 525. nu. 8.*
- Mæcenatis consilium quod Augusto dedit de Reli- gione servanda.* pag. 348. nu. 67.
- MONACUS post professionem solemnem con- trahens matrimonium, si occulte id faciat, an ab Inquisitoribus sit puniendus.* pagina 268. nu. 8. & 9. p. 269. n. 10. p. 275. n. 9.
- Monacus, qui post solennem professionem matri- monium contraxit, est suspectus de heresi.* pag. 467. nu. 1.
- Monacus, qui post solennem professionem matri- monium contraxit, quomodo puniendus.* pa- gina 467. nu. 2.
- MONARCHIA regimen omnium aliorum opti- mum est.* pag. 305. nu. 9.
- MONIALIS quam sibi copulavit Lutherus, que.* pag. 210. nu. 22.
- MONITIO legitima quæ sit.* pag. 482. nu. 8. pag. 483. nu. 9.
- Monitiones facienda sunt Reis, & quomodo, & quando.* pag. 298. nu. 16. & sequen. p. 299. nu. 20. p. 480. nu. 1. & duob. sequen. pag. 484. nu. 2.
- MORIENTIUM voluntates quo tempore va- leant, & quomodo.* pag. 65. nu. 267.
- MORTIS metu, vel alterius mali qui impium, quidpiam dicit, aut facit, mitius est punien- dus.* pag. 109. num. 30. p. 114. num. 30. p. 505. nu. 20.
- Mortis metus excusare eum non potest, qui fidem abnegat.* pag. 109. nu. 31.
- Mortis metu fidem abnegare quam impium faci- nus sit.* pag. 109. nu. 32.
- Mortis, & tormentorum metu, an timore Infia- mia, vel exilii, vel minoris mali quis defi- ciat, multum interest.* pag. 110. nu. 34.
- Mortis metu Deum verbis tatum abnegans, quid facere debeat, ne hereticus censetur.* pag. 110. nu. 37. p. 114. nu. 37.
- Mortis metu lapsi, si statim resipiscant, humane sunt recipiendi.* pag. 110. nu. 38.
- Mortis tempore, qui ab hereticis petit consolatio- nem, condemnatur à jure, tanquam consu- matus hereticus.* pag. 495. nu. 3.
- Morte Reorum crimen cum pœna extinguitur, sed fallit in heresi.* pag. 528. nu. 1. & duob. sequen.
- Mortem Justorum Ecclesia laudare cur soleat;* Improborum vero, & hereticorum memo- riam damnare.

Mortem sibi consciere non licet cuiquam, & cur.
pag. 119. nu. 21. p. 120. nu. 23.
Mortem sibi consciere quam horrendum, & execrandum facinus sit. pag. 120. nu. 22.
Mortem sibi voluntariam inferre nulla Authoritas est, qua Christianis concedatur. pagina 120. nu. 24.
Mortem sibi inferre non licet ; Multa tamen licent, ex quibus mors, vel sequitur, vel acceleratur. pag. 121. nu. 30. p. 123. nu. 30.
Mortem cur aliquando non paveant heretici. pagina 353. nu. 3. & sequen. p. 483. num. 3.
& sequen.
Mortem qui sibi in carcere detrusus infert, an ut impunitus, & planè convictus sit puniendus. pag. 529. nu. 10. p. 121. nu. 31. p. 123. num. 31.
MULIER pragnans, & si heretica sit, non est punienda, donec pariat. pag. 327. nu. 51.
Mulieres cur facilius excusari, & mitius puniri debeat, quam Viri. pag. 109. num. 28. p. 505. nu. 19.
Mulieres, & alii Idiotæ quandonam etiam in iis, que explicitè tenentur credere, possint ab heresis suspicione excusari. pag. 114. n. 28.
Munera accipere quam sit pericolosum Iudicibus, probatur multorum Sanctorum auctoritatibus. pag. 239. nu. 42.

N

Natalis Alexandri historia seculi XV., & XVI. damnatur. pag. 572. Bull. Innocen. XI.
NEGANS se hereticum esse, & justis defensionibus uti volens, est audiendus. pag. 503. num. 1.
Negare crimen falso obiectum est prima defensio. Ibidem.
Negare constantissimè debet qui Innocens est. pag. 504. nu. 2. p. 106. nu. 3.
NEOPHYTI an possint ordinibus initiari. pag. 352. nu. 85.
NEPOTES hereticorum retinent jus eligendi. pag. 188. num. 19.
Nepotes hereticorum nullo modo privandi sunt illis Beneficiis, quæ antea obtinuerunt, quam eorum Parentes heretici declararentur. pag. 188. nu. 20.
Nepotes Catholicis succedunt Avo Catholico, licet Pater hereticus vivens sit. pag. 197. n. 19.
NOBILIS in heresim incidens, an infamis, & vilis habeatur, & Plebejoru[m] pœna puniendus. pag. 330. nu. 68. p. 336. nu. 68.

NOTARII S. Inquisitionis qui eligendi, & eorum officium quod sit. pag. 279. nu. 7. pag. 472. nu. 2.
NOVITATIS suspectæ sunt, & periculose potissimum in rebus Fidei. pag. 213. nu. 33.
Novitates, & mutationes ob quam rem gratae sint. pag. 214. nu. 37.
NUNCIUS S. Inquisitionis qui. pag. 279. nu. 10. p. 285. nu. 10.

O

OCCIDERE seipsum quivis prohibetur Divino illo precepto : Non occides. pag. 120. nu. 25.
Occidere seipsum contra naturalem inclinationem est. pag. 120. nu. 26.
Occidere seipsum differt ab occidente alterius. pag. 123. nu. 29.
Occidente seipsum in iuria fit Reipublicæ, & Deus laeditur. pag. 120. nu. 27.
Occisor sui multo magis peccat, quam miles, qui in iussu Duci à statione discedit. pag. 121. num. 28.
Occidentes seipso in carcere, ubi propter heresim coercebantur, quales censendi sint. pagina 121. nu. 31. p. 123. nu. 31. p. 529. nu. 10.
Occidentes seipso quasnam pœnas incurvant. pagina 123. nu. 22.

OCCULTORVM criminum species variae. pagina 286. nu. 1.

OFFICIALEM S. Inquisitionis qui se finxerit, quomodo hodie puniri soleat. pagina 335. num. 93.

Officialem S. Inquisitionis qui se finxerit, quomodo sit puniendus. pag. 335. nu. 92.

Officialem S. Inquisitionis qui vulnerat, aut occidit, à quibus puniri debeat. pag. 285. nu. 41. p. 472. nu. 5.

OMNIPOTENTIAM suam Deum nobis donare, ut ea utamur, sicuti aliquis donat alteri villam, vel librum, eamque nobis subiungere prohibitum est afferere. pag. 571. Bull. Innocen. XI.

OPERA bona extra charitatem, & unitatem facta quid profint. pag. 334. nu. 84.

OPINIONES novas afferens in materia morali, easque pertinaciter defendens, suspectus in fide merito censetur. pag. 370. nu. 31.

ORATIO quid sit, & quot modis fiat. pag. 223. num. 8.

De Ordine procedendi in Fidei causis Authoris. pag. 301. nu. 1.

- P
- P**ACTA, & conventa cum Dæmone quomodo distinguisoleant. pag. 202. nu. 16.
Pacta conventa in contractu matrimonii de luscris, constante matrimonio, acquirendis, omnino servanda sunt. pag. 44. nu. 139.
Pacta cum Dæmone facta rescindi non posse, nisi Dæmon ipse consentiat, Vulgus imperitum falso credit. pag. 412. nu. 13.
Pactum cum Dæmone facere quam impium sit. pag. 412. nu. 11.
Pactum cum Dæmone, non solum expressè, sed etiam tacitè fit. pag. 412. nu. 12.
Pactum cum Dæmone habere qui sint judicandi. pag. 415. nu. 29.
PAPA est Christi Vicarius sub Cœlo. pag. 303. nu. 2. p. 462. nu. 3.
Papa cur vocetur quoque Petri Vicarius. pagina 313. nu. 2.
Papa est omnium Christianorum Pater, & Doctor pag. 314. nu. 12.
Papa judicari ab aliis non potest. pag. 81. nu. 11. & sequen.
Papa hereticus manifestus an per Universale Concilium possit puniri. pag. 82. num. 13. pag. 84. nu. 13.
Papam hereticum nullum fuisse, neque in futurum esse posse pia, & erudita Alberti Pighii, & Hysli est sententia. pag. 82. nu. 14.
Papam Lutherani, & Sacramentarii conviciis, & mendaciis Primatus conantur expellere. pag. 303. nu. 1.
Pape, si concedat rescriptum, seu privilegium in præjudicium officii S. Inquisitionis, quomodo obtemperandum. pag. 313. nu. 34.
Pape, si hereticus esset, quomodo obviamire oportet. pag. 313. nu. 35.
Pape nomen solus Romanus Pontifex retinuit. pag. 313. nu. 36. p. 314. nu. 36.
Pape dignitatem quinam Doctores contra hereticos tueantur. pag. 313. nu. 1.
Papam hunc numero esse verum Pontificem atteneamur de fide credere. pag. 396. num. 9. p. 398. nu. 9. p. 461. nu. 3.
PARABOLA de Lizaniis, de qua in Sacro eloquio, declaratur. pag. 459. nu. 9.
PATER quamnam autoritatē in filium habuerit apud Romanos. p. 552. n. 66. & sequen.
Pater filium hereticum potest exheredare, & Filius Patrem. pag. 194. nu. 48. pag. 197. num. 48.
Pater an filium hereticum exheredare possit, & Filius Patrem, etiam si hereticus ad sinum Ecclesiæ redierit. pag. 194. nu. 49.
PATRIA est Patri preferenda. pag. 548. num. 47. & sequen. p. 549. nu. 53.
PAULI doctrina, qua docet: hæreticum hominem post unam, & alteram correctionem devita. quomodo interpretanda. pag. 126. nu. 14.
PAUPERIAS neque ex se ipsa quidpiam habet magna commendatione dignum; neque vituperandum Divitiae. pag. 311. nu. 30.
Paupertas quantum autoritatem Antiflitum, & Presbyterorum diminuat. p. 311. n. 29.
PECCATA omnia in tres classes D. Augustinus distribuit. pag. 109. nu. 25.
Peccata, quæ sine electione ab invitis committuntur, dignasunt clementia, & venia. pag. 112. nu. 49.
Peccata in Deum gravius punire debemus, quæ que in nos committuntur. pag. 392. nu. 12.
PECULIUM profectitum filii inter bona Patris censetur. pag. 69. nu. 121.
Peculium profectitum filio à Patre concessum non publicatur, filio familias impietatis damnato; etiam si filius haberet administrationem à Patre. pag. 38. nu. 8. pag. 68. num. 80.
Peculium profectitum, quod Patris est, bonis Patris heretici publicatis, publicatur. pag. 33. nu. 17.
Peculium Castrense filii heretici confiscatur. pagina 32. nu. 13. & 15. p. 67. nu. 15.
Peculium Castrense proprium est filii familias. pag. 32. nu. 14.
PECUNIA mutuo data heretico occulto, quæ se ipsum, & familiam aluit, restituui debet creditori. pag. 34. nu. 35.
Pecunia redenda est emptori, si ea hereticus edificaverit, aut simile quid fecerit. pag. 34. num. 36.
Pecunia, quam in suam, aut suorum valetudinem occultus hereticus impendit, est reddenda. pag. 34. nu. 37.
Pecunia, quam hereticus mutuo accepit, est mutuaria restituenda, si hereticus factus sit locupletior. pag. 34. nu. 31.
Pecunia occulto heretico in opia laboranti mutuata quando ex bonis heretici publicatis restitui debet. pag. 35. nu. 43.
Pecunia est reddenda Creditori. si is probarit occultum hereticum, quo tempore illam ab eo mutuatus est, ea indiguisse. pag. 35. nu. 44.
Pecunia cur Emptori, & creditori in aliquibus cassibus restituenda. pag. 36. nu. 52.
Pecuniam in qua re sufficit impensam esse ab heretico

- retico occulto, ut emptori restituatur. pag. 34. nu. 38.
- Pecuniam qui mutuo dederit Civitati, & Ecclesie, an sit perspicue probaturus in earum utilitatem versam esse. pag. 35. nu. 41.
- Pecuniam qui ignorantia insuperabili occulto heretico mutuo dedit, est satis, si probabili conjectura ostendat in rem heretici versam esse. pag. 35. nu. 42.
- Pecuniam versam esse in utilitatem heretici, creditorem jus nunquam gravandum esse praecepit, ut probet. pag. 35. nu. 46.
- Pecuniam in rem heretici versam esse quando sit verissimile. pag. 35. nu. 49.
- Pecuniam creditoris in Rem heretici esse versam quibus conjecturis sit probabile. pag. 35. num. 50.
- PERSCRUTANTES** illicita, & finem alienae salutis inquirentes qua pena puniantur. pagina 134. nu. 22.
- PERTINACIA** consumatum facit hereticum, & qua in re consistat. pag. 208. num. 12. p. 220. nu. 12.
- Pertinacia quid. pag. 353. nu. 1. p. 359. nu. 1. p. 482. nu. 1.
- Pertinacia nonnullorum hereticorum. pag. 353. num. 2.
- Pertinacia qua consumatum facit hereticum, cuiusmodi sit. pag. 354. nu. 7. p. 359. nu. 7. p. 482. nu. 2.
- Pertinacia quare in dubio presumenda non sit. pag. 357. nu. 24.
- Pertinacia consumata quandonam presumatur. pag. 482. nu. 4.
- Pertinaciam in dubio probare ad fiscum incumbit. pag. 359. nu. 24.
- Pertinacem esse qui credit contrarium e j u s , quod scit Ecclesiam tenere, probatur ratione. pag. 355. nu. 8.
- Pertinaces hereticos quomodo describat Bernardus, & Albertus Campensis. pag. 353. nu. 4. p. 483. nu. 4.
- Pertinaces heretici Daemonibus sunt peiores. pagina 354. nu. 5.
- Pertinaces quomodo sint puniendi. pag. 354. nu. 6. p. 483. nu. 1. & duob. sequent.
- Pertinaces ex jaris presumptione quisint. pag. 355. nu. 9.
- Pertinacium hereticorum furorem eleganter exprimit Augustinus. pag. 353. nu. 3.
- Pertinax hereticus esse censetur, qui afferit aliquam heresim, cuius contrariam veritatem Catholicam prius docuerat. pag. 355. nu. 10. p. 482. nu. 5.
- Pertinax predictus hereticus quando non censemur. pag. 355. nu. 11.
- Pertinax hereticus esse presumitur qui diu persistit in errore, cujus contrariam veritatem Catholicam explicitè scire non tenebatur. pag. 355. nu. 12. p. 482. nu. 6.
- Pertinax in dicta causa judicandus non est qui afferit propositionem aliquam hereticam, cujus contrariam veritatem Catholicam explicitè scire non tenebatur. pagina 356. num. 14.
- Pertinax censetur, qui licet ignorantia probabili erret, legitimè tamen admonitus non resipicit. pag. 356. nu. 15. p. 482. nu. 7.
- Pertinax is presumitur, etiam si minus legitimè admoneatur, si statim causa sollicitudine veritatem non querit. pag. 356. nu. 16.
- Pertinax quādo censendus est qui probabili ignorantia errat. pag. 357. nu. 21.
- Pertinax quomodo censendus non est qui probabili ignorantia ductus, jurat se nunquam ab aliqua heretica propositione discessurum pag. 357. nu. 22.
- PERTURBATIONUM** animi potentissima quæ sit. pag. 111. nu. 42.
- PETRI** primatus ex pluribus locis Evangelice Historie ostenditur. pag. 303. nu. 3. p. 313. num. 3.
- Petri prærogative ex multis Evangeliorum locis demonstrantur. pag. 304. nu. 4.
- Petro plus eminentiae datum est in Actis Apostolorum, quam ceteris omnibus. pag. 304. n. 5.
- Petro non tanquam Piscatori, & homini privato, sed tanquam Apostolorum Principi, & Antistiti Maximo promisit Christus claves Regni Cœlorum. pag. 306. nu. 13.
- Petro non tanquam piscatori, claves Regni Cœlorum relietas esse probatur. pag. 306. n. 13.
- PHILIPPUS** Pater Magni Alexandri quendam Judicem officio privavit, eo quod sibi capillos inficeret. pag. 329. nu. 59.
- PHYSIONOMONICI**, Circulorum vates, manuspices quicquid dixerint, putandum est falsum. pag. 134. nu. 18.
- PIETAS** Marii Coriolani laudatur. pag. 549. num. 49.
- PLEBIS** vitia. pag. 446. nu. 43.
- Plebis insipientia, & temeritas. pag. 446. nu. 42.
- POENA** pecuniaria an pro heresim crimine possit imponi. pag. 173. nu. 5. p. 175. nu. 5.
- Pena, quæ duntaxat tendit ad illius emendationem, qui peccavit, cuiusmodi sit. pag. 317. n. 2.
- Pena, qua damnum illatum resarcitur, qualis sit. pag. 317. nu. 3.

- Pena unius metus multorum est. pag. 317. nu. 5.
 Pena eorum, qui delinquunt, documentum, do-
 cētrina, & exemplum est aliorum. pag. 317.
 num. 6.
 Pena eadem in Plebejos, & Nobiles constituta-
 est in hæresis criminē. pag. 330. nu. 67. p.
 534. nu. 6.
 Pena cur publica esse debeat. pag. 335. nu. 86. p.
 535. nu. 12.
 Pena hæretorum publicæ interest utilitati. pag.
 335. nu. 1.
 Pena ejus, qui in purgatione defecit. pagina 386.
 num. 13.
 Pena duplex pro eodem criminē infligi non debet.
 pag. 387. nu. 18.
 Pena aliqua hæretorum pertransit ad filios. pa-
 gina 529. nu. 1.
 Pena hæretorum, nedum est temporalis, sed ater-
 na. pag. 333. nu. 82. p. 535. nu. 17.
 Pena ignis in hæreticos antiquissima. pag. 325. n.
 47. p. 534. nu. 2.
 Penam in se ipsum exequendam neminem teneri
 docuerunt sapissimè Jurisperiti. pagina 62.
 num. 249.
 Penam in foro conscientiae praestare ad duas Re-
 gias leges, quæ obligant expressè, responsio.
 pag. 62. nu. 250.
 Penarum divisio posita à Bonifacio VIII. pag. 55.
 num. 209.
 Pena magna pars hæreticis debite in Bonorum
 publicatione constituit. pag. 65. nu. 268.
 Pena triplici de causa à sceleratis hominibus re-
 peti solent. pag. 317. nu. 1.
 Penas à sceleratis hominibus repeterem, Reipubli-
 cæ interest. pag. 317. nu. 4.
 Pena cur impios affici oporteat. pag. 324. nu. 38.
 Pena, quibus hæretici multari solent. pag. 336.
 nu. 7. remissive. pag. 519. nu. 1. p. 534. n. 1.
POENITENS, qui confessus non est, nisi vi, &
 tormentis exhibitis, an sit admittendus. pa-
 gina 344. nu. 45. p. 523. nu. 14.
 Penitens confessionem tormentis extortam ultro
 post ratam faciens, loco sponte fatentis ha-
 bendus est. pag. 344. nu. 46.
 Penitens statim ac fuit in hæresim manifestè de-
 prehensus, qua pena multandus. pagina
 523. nu. 10.
 Penitens, qui publicè in alio Regno hæreticus, vel
 Apostata fuit, & priusquam ab alio accusa-
 retur, veniam petit, quomodo sit admitten-
 dus. pag. 342. nu. 28.
 Penitens, qui metu imminentium probationum
 ad Inquisidores venit, quomodo excipiendus.
 pag. 342. nu. 29.
- Penitens, qui in carcere veniam petit, quomodo
 tractandus. pag. 343. nu. 30.
 Penitens, qui admonitus hæreses confitetur, prius
 quam ei dicta testium edantur, quomodo
 excipiendus. pag. 343. nu. 31.
 Penitens, qui post editam accusationem cōfitetur,
 quomodo admittendus. pag. 343. nu. 32.
 Penitens, qui post quam testibus se convictum vi-
 det, confitetur, quomodo admittendus. pag.
 343. num. 33.
 Penitens errores confitens, prius quam, testibus
 publicatis, convincatur, non est ad perpe-
 tuum carcerem damnandus. pag. 343. nu.
 35. p. 522. nu. 7.
 Penitentes quomodo admittendos Lucii consti-
 tio decernat. pag. 340. nu. 41. p. 351. nu.
 41. p. 523. nu. 9.
 Penitentes hæretici an Bona publicata recupe-
 rent. pag. 522. nu. 3.
 Penitentes benignè sunt suscipiendi. pagina 345.
 num. 50.
 Penitentes, postquam fuerunt in carcere manci-
 pati, an recipiendi. pag. 522. nu. 6.
 Penitentes publici quo vestitu induiti esse debent,
 & cur. pag. 340. nu. 9. p. 351. nu. 9. & 11.
 p. 522. nu. 2.
 Penitentes an sint exempti à Regia Jurisdictione.
 pag. 341. nu. 18. & sequen. p. 342. nu. 20.
 & sequen.
 Penitentes hæretici quo tempore, & quomodo ad-
 mittantur. pag. 342. nu. 27. & sequen.
 Penitentes hæreticos usque ad definitivam senie-
 tiam admitti posse sapienter maiores nostri
 decreverunt. pag. 344. n. 40. p. 351. n. 40.
 Penitentibus hæreticis benignè, sed non omnino
 parcit Ecclesia. pag. 351. num. 4. p. 522.
 nu. 1. & 2.
 Penitentibus hæreticis nō solum Pontificiæ leges,
 sed Cæsareæ etiam veniam concedere solent.
 pag. 340. nu. 6.
 Penitentibus, qui ad rectam fidem redeunt intra
 tempus ab Inquisitoribus præfinitum, quid
 concesserint Reges Catholicæ. p. 341. n. 17.
 Penitentibus Ecclesiæ reconciliatis, & filiis, ac
 Nepotibus damnatorū quibus rebus inter-
 dicatur. pag. 342. nu. 22. & duob. sequen.
 Ibidem nu. 25. & sequen. p. 523. num. 11.
 & sequen.
 Penitentium Bona interdum non confiscantur,
 quod non ipso jure, sed Principum indul-
 gentia fit. pag. 341. nu. 16. p. 522. nu. 4.
POENITENTIA post crimen admissum nihil
 prodest ad veniam, & impunitatem coram
 judicibus secularibus. pag. 339. nu. 1.

- Penitentia, & vera pescati confessio magni momenti est ad veniam facilius consequendam.* pag. 339. nu. 5.
- Penitentia hæreticis imposta publicè est agenda.* pag. 340. nu. 8.
- Penitentia ab Inquisitoribus diligèti consideratio ne præcedente, est imponenda.* p. 349. n. 78.
- Penitentia injunctæ qui non satisfaciunt, quomodo sint puniendi.* pag. 358. nu. 29.
- Penitentia injunctæ qui plenè non satisficerit, quomodo sit puniendus.* pag. 349. num. 77. p. 351. nu. 77.
- Penitentia verè optimum signum humilitas est.* pag. 346. nu. 53.
- Penitentiam olim agentes cilicio, & sacco induerantur.* pag. 340. nu. 10.
- Penitentia insignia qui furantur, quomodo puniri debeant.* pag. 341. nu. 14.
- POLYGAMIAE delictū bodie ab Inquisitoribus cognoscitur privativè.* pag. 275. nu. 1.
- PONTIFEX MAX. in ordine ad finē spiritualem amplissimam habet potestatem in omnes Principes Orthodoxos.* pag. 310. num. 25. pag. 314. nu. 25.
- Pontifex Summus quomodo eligendus esset ab Ecclesia, etiam si Petrus nihil olim de successore providisset, aut hodie Cardinales omnes perissent.* pag. 308. nu. 19.
- Pontificem Max. Petros successisse in Apostolica Sede apertissimè ostenditur.* pag. 304. num. 6. p. 313. nu. 6.
- Pontificem Max. Petros successisse probatur, sumpta similitudine ab Ecclesia triumphante ad militarem.* pag. 305. nu. 7.
- Pontificem Max. Petri successorem esse probatur sumpto arguento à Synagoga ad Ecclesiā.* pag. 305. nu. 8.
- Pontificem Max. unum esse debere, penes quem summa Ecclesia potestas sit, probatur; quia Regimē Monarchiae optimū est.* p. 305. n. 10.
- Pontificem Max. unum esse oportet in Ecclesia, aliter enim multa incommoda orirentur.* pag. 306. nu. 12.
- Pontifici Summo unā cum Ecclesia sic, vel sic de rebus Fidei sentienti extra Gen. Concil. Definitionē adversari, hæresis est.* p. 163. n. 25.
- Pontifices Maximi à Lutheranorum conviciis asseruntur.* pag. 307. nu. 17.
- Pontificum Max. successio.* pag. 308. num. 18. p. 314. nu. 18.
- Pontifices Maximi, ut nunquam defecerunt à fide Catholica; sic nunquam defecturos esse multi Sanctiss. Viri docent.* pag. 308. n. 20.
- Pontifices Maximi semper in fide Catholica per mansisse, & permanuros Synodi quam plurimae testantur.* pag. 309. nu. 21.
- Pontifices Max. sēper in fide Catholica permanentes probatur ex verbis Christi.* p. 309. n. 22.
- Pontifices Max semper in fide Catholica permanentes probatur rationibus.* pag. 309. n. 23.
- Pontificis Summi potestas amplissima, & quomodo ab ea incéperit, & pendeat & manorū Imperium.* pag. 310. nu. 25. p. 314. nu. 25.
- Pontificis Max. hæc potestas amplissima probatur rationibus.* pag. 310. nu. 26.
- Pontificum est Laicos admonere, ut fidem teneat.* pag. 147. nu. 7.
- Pontificibus, & Episcopis necessarius est rerum externarum splendor, & affluentia.* pag. 311. nu. 28.
- POSSESSOR Malæfidei, & is, qui bona fide pos sidebat, post litem contestatam cum fructibus perceptis compensare debet meliorationes.* pag. 41. nu. 113.
- Possessores bona fidei post litem contestatam, & controversiam motam incipiunt malæfidei possessores esse.* pag. 37. nu. 39.
- Possessio hæretici ante sententiam non est in justa.* pag. 49. nu. 173.
- Possessio hæretici justa est, & jure Pontificio illis relinquitur, & defenditur.* p. 51. nu. 188.
- PRÆCOGNOSCERE futurorum eventum sonius Dei est.* pag. 131. nu. 3.
- Præcognoscere præterita, & futura opus est Dei, & humanae prudètig captū excedit.* p. 132. n. 4.
- Præcognoscunt Dæmones aliqua eventura naturæ subtilitate, & longa rerum experientia.* pag. 133. num. 5.
- Præcognitionis rerum futurarum causæ propo nuntur.* p. 131. nu. 2.
- PRÆDICARE nullus audeat, qui examinatus, & approbatus nō sit.* p. 360. n. 1. p. 362. n. 1.
- Prædicare publicè non debent Laici, neq; Fæmine.* p. 360. nu. 2. p. 362. nu. 2.
- PRÆDICATOR exanimatus, & approbatus si aliquid scandalosum, aut suspectū dixerit, quomodo sit coercendus.* p. 360. nu. 3. pag. 362. nu. 3.
- Predicator qualis esse debeat.* pag. 360. num. 4. pag. 362. nu. 4.
- Prædicatori quid sit fugiendum.* pag. 360. nu. 5.
- Predicator debet seipsum accomodare ingenio di scendentium.* pag. 360. nu. 6.
- Predicator irreprorensibilis esse debet, & vita, & doctrina insignis.* p. 360. nu. 7.
- Prædicatoris vitam verbis suis debere consonare multi, & Sapientissimi Auctores afferunt.* pag. 361. nu. 8.

- Prædicatores, qui dum concionātur, Episcopos reprehendunt, perperam faciunt.* p. 361. n. 9.
- Prædicatores, qui temerè Episcopis detrahunt, severè puniendi sunt.* pag. 361. n. 10.
- Prædicatoribus in Conc. Lateran. præcipitur, ne Episcopis publicè detrahant.* pag. 361. n. 11. p. 362. n. 11.
- PRAEDICENS** effectum liberum ab humana voluntate pendentem, an Inquisitorum iudicio subiicitur. pag. 137. n. 23.
- PRÆDIŪ M**, quod censū debet Ecclesia, propter hæresim Domini confiscatur, salvo jure pensionis Ecclesiæ præstādæ. p. 33. n. 20. p. 67. n. 20.
- PRÆSAGIENTES** futura nequaquam sunt consulendi. pag. 134. n. 19.
- PRÆSCRIPTIōNES** quinquenii, aut certe viginti annorum, utrum fiscus submoveare possit. pag. 44. n. 134.
- PRÆSŪ MPTIO** sola non sufficit, ut quispiam, ut hæreticus puniatur saltem pena ordinaria. pag. 355. n. 13.
- Præsumptionis etymologia, & definitio.* pag. 363. n. 4. p. 370. n. 4. p. 495. n. 2.
- Præsumptionibus, & conjecturis nō est locus in rebus evidētibus, & planè probatis.* p. 363. n. 1.
- Præsumptionibus, & conjecturis in rebus dubiis, & occultis temerè credēdū nō est.* p. 363. n. 2.
- Præsumptionibus non magis credere Jūdex debet, quām leges ipsæ credunt.* p. 363. n. 3.
- Præsumptiones, quæ veritatē ipsam demonstrare videntur, cujusmodi sint.* pag. 364. n. 5.
- Præsumptiones violente quæ.* pag. 496. n. 4.
- Præsumptio Juris, contra quam probatio admittitur, quomodo definiatur.* pag. 364. n. 6. p. 495. n. 2. p. 496. n. 8.
- Præsumptionibus in ipsis plurimū tribuendū est personarū, rerumq; circumstantiis.* p. 498. n. 8.
- Præsumptiones ex diversis personarum, & rerū, circumstantiis ortæ.* p. 364. n. 7. p. 495. n. 3.
- Præsumptionum species variae.* pag. 496. n. 9.
- Præsumptiones ex natione, & Patria.* p. 364. n. 8.
- Præsumptiones ex natione, & Patria parum efficaces sunt.* pag. 364. n. 9. p. 370. n. 9.
- Præsumptio ex Parentibus.* pag. 365. num. 10. p. 370. n. 10. p. 496. n. 10. (365. n. 11.)
- Præsumptio ex Parentibus non semper est vera.* p.
- Præsumptio ex educatione quam vim habeat.* pag. 365. n. 12. p. 371. n. 12. p. 496. n. 11.
- Præsumptio ex moribus.* p. 367. n. 15. p. 371. n. 15.
- Præsumptio ex malefactis, & maledictis.* p. 368. n. 18.
- Præsumptio ex malefactis, & maledictis cur nocere soleat Reis.* pag. 368. n. 19.
- Præsumptio hæresis potius ex malo, quām ex bono homine deducitur.* pag. 496. n. 12.
- Præsumptiones efficaciores sunt, quæ verissimiliores.* p. 368. n. 20. p. 497. n. 15.
- Præsumptiones, & conjecturæ ansatis sint, ut aliquis condemnetur, presertim in hæresis criminis.* p. 368. n. 21. p. 371. n. 21. p. 497. n. 17.
- Presūptio non levis est contraillos, qui ex Mabumentanis descendentes, vinum non bibunt, & svillam carnem non edunt.* p. 370. n. 32.
- PRESBYTERI** in carcerem quando coniendi. pag. 103. n. 29.
- PRIMOGENIT A** tripliciter fieri solent, ex quibus quæ Principis concessi sunt, confiscari possunt propter hæresim possessoris. p. 62. n. 254. p. 70. n. 253.
- Primogenita, licet Rex nominatim cōcedat, ut publicari nequeat propter hæresim, Galindus tamen censem posse confiscari.* pag. 63. num. 254. p. 70. n. 254.
- Primogenita legis Regie concessus sub ea conditio ne relicta, ut ne propter hæresim primogeniti confiscari queant, an possint confiscari.* p. 63. n. 257. p. 70. n. 257.
- Primogenita predicta confiscari possunt propter hæresim possessoris.* p. 63. n. 258.
- Ad Primogenita recte valet Feudi argumentum.* pag. 63. n. 260.
- Primogenita si confiscari non possent, quæ absurdas sequerentur.* pag. 65. n. 270.
- Primogenita confiscari posse in damnum filiorum qui concedunt, & minimè in præjudicium transversalium, improbatum.* p. 65. n. 271.
- Primogenita an confiscentur, cum de origine illorum non constat; transactio supervacanea est.* pag. 66. n. 273. pag. 70. n. 273.
- Primogenita confiscari non posse quando nonnulli sentiant.* p. 66. n. 274. p. 70. n. 274.
- primogenita quo casu confiscari non possint.* pag. 66. n. 275.
- Primogenitorū Bona vulgo Majorata an propter hæresim valeant confiscari.* p. 62. n. 252. p. 69. n. 252.
- primogenitis aliquando relinquuntur bona in testamento, aut contractu sine Principis decreto.* pag. 63. n. 255.
- Primogenitorum institutor, si hæreticus reprehendatur, privabitur illico illis, & aliis bonis.* pag. 63. n. 256. p. 70. n. 256.
- Primogenitus verè Dominus, est illorum bonorū, perinde atq; aliorum, quæ pleno jure acquisierit.* pag. 63. n. 261.
- Primogenitorum seu majoratus institutores quid in illis instituendis precipiant.* p. 64. n. 263.
- PRINCEPS** qui facultatem condendi Primogenita tribuit, semper excipere solet, ut propter hære-

- heresim, & Iesa Majestatis crimen ea publicari possint. pag. 64. nu. 266.
Princeps, qui facultatem dat, ut Primogenita obligentur, & alienentur, ea potest confisca-re in heresis vindictam. pag. 65. nu. 269.
Principes hereticos defendantes qua pœna puniatur. pag. 469. nu. 5.
Principes temporales qui adversus hereticos Inquisitoribus non auxiliantur, quibus pœnis sint afficiendi. p. 143. n. 8. p. 149. n. 8. p. 473. n. 4.
Principes temporales hereses extirpare debent. pag. 146. nu. 1.
Principes ad Ecclesiæ presidium, & veram pacem sunt dati. pag. 473. nu. 3.
Principes Christiani in animum ducere debent, ut hereses tollant. pag. 147. nu. 3.
Principes Christiani pati non debent hereticos esse in eorum Provinciis. pag. 473. nu. 3.
Principes, & Superiores pro se & pro peccatis Populi tenentur rationem reddere. p. 147. n. 4.
Principes Officium S. Inquisitionis impedientes puniuntur. pag. 473. nu. 5.
Principes pii, qui Ecclesiæ Catholicæ faverint, & impios fuerint persecuti, quomodo suscipiant mercedem à Deo. pag. 147. nu. 5.
Principes heretici, & omnes, qui alios inficere possunt auctoritate sua, durissime sunt puniendi. pag. 149. nu. 13.
Principes seculares de hereticorum causis nequam cognoscere possunt. pag. 149. nu. 6.
Principiū est Eccles. Prepositis obediare. p. 147. n. 7.
PROBARE probitatem suam, & actus religionis ab eis factos contrarios erroribus objectis, Reis quid afferat utilitatis. pag. 113. n. 58.
Probare cur difficile possit Reus impietatis accusatus se bono animo fecisse. pag. 87. nu. 18.
Probatis extremis, media quoque probata esse vindicentur. pag. 35. nu. 45.
Probandionus lex Regia in eum transfert, qui dixerit alienationē lucrorum dolo, aut fraude à marito esse factam. pag. 39. nu. 85.
Probari quomodo possit heresis scriptis heretici. pag. 373. nu. 14.
Probari an possit heresis per instrumentum. pag. 374. nu. 14.
PROBATIO, ut concludat indirec-tè defensionem, fieri potest, & quomodo. pag. 504. nu. 5.
Probatio nulla magis directa est, quam negare factum per rerum naturam. pag. 504. nu. 4.
Probatio minus plena ad quid sufficiat. pag. 373. num. 12.
Probatio indirecta cōtra vñjolētā Juris, & à jure presūptionē quomodo recipienda. p. 373. n. 13.
Probatio, qua testibus sit, cur in artificialis dicatur apud Rhetores. pag. 419. nu. 2.
Probatio impossibilis nūquā exigitur. p. 35. n. 47.
Probationē debere necessariò concludere quomodo sit intelligendum. pag. 35. nu. 48.
Probatio firmissima quæ dicatur. pag. 487. nu. 1.
Probatio sufficiens requiritur, ut aliquis ob crimē heresis in carcerem mittatur. pag. 98. nu. 1.
Probationes factae in Generali Inquisitione an absque nova repetitione satis sint, ut quispiam damnetur. pag. 538. cap. 7.
Probationes in heresis criminē luce clariores esse debent. pag. 372. nu. 2. p. 485. nu. 1.
Probationes imperfectæ, aut semiplenæ, & si multæ concurrant, non sufficiunt ad plenam fidem faciendam in heresis criminē. pagina 372. nu. 5. p. 486. nu. 3.
Probationes in heresis criminē leviores, quam in aliis criminibus sufficere, falsa est opinio. p. 373. n. 11. p. 374. n. 11. p. 486. n. 6. & seq.
Probationum, argumentorum, & Indiciorum inter se confessus plurimum refert in omnibus Reorum causis. pag. 372. nu. 15.
PROCESSUS communicatio tam ab Inquisitoribus, quam ab Episcopis est sibi mutuo facienda, cum seorsim procedunt. p. 167. n. 4.
Processus contra defunctum brevi tempore fiat. pag. 119. nu. 19.
PROCURATOR frustra intervenit ad graviora absentium criminā defendenda. pagina 374. nu. 1. p. 499. nu. 1.
Procuator eos defendere potest, qui sunt in vinculis. pag. 374. nu. 2.
Procuator quādo non admittatur in heresis criminē. pag. 499. nu. 1.
Procuator Generalis S. Inquisit. Hispaniæ in Romana Curia quis sit eligendus. p. 375. n. 6.
Procuator intervenit in heresis causa mota contra memoriam Defuncti. pag. 499. nu. 3.
PROMOTOR fiscalis qualis sit eligendus. p. 376. nu. 1. ibidem nu. 1 p. 473. nu. 2.
Promotor fiscalis quomodo accusationis libellum legere debeat. pag. 15. nu. 12.
Promotor fiscalis quādo, & quomodo proponere debet accusationē reis. p. 299. n. 21. p. 485. n. 4.
Promotor fiscalis an esse possit quis in ea provin-cia, ex qua originem dicit. pag. 376. nu. 2. ibidem nu. 2.
Promotor fiscalis munus. p. 376. nu. 3. ibidem nu. 4. p. 473. nu. 2.
Promotor fiscalis cōprehensis, & admonitis Reis, eos accusare debet. pag. 376. nu. 4.
Promotor fiscalis Reos etiam confessos accusare debet. p. 376. nu. 5.
Promotor fiscalis quomodo libellū accusatoriū ju-dicibus edere teneatur. pag. 376. n. 6. p. 152. nu. 12. Kkkk 2 Pro-

- Promotor fiscalis quid facturus sit, ubi à Judicibus concessa fuerit dilatio ad probandum. pag. 376. nu. 7.

Promotor fiscalis quo cunque tempore testes aliarum hæresum supervenerint, Reos de his accusare debet. pag. 376. nu. 8.

Promotor fiscalis diligenter perscrutari debet Reorum confessiones, & eorum dicta, & responsa. pag. 376. nu. 9.

Promotor fiscalis quando ab esse debeat, & quando ad esse. pag. 376. nu. 10. ibidem nu. 10.

Promotor fiscalis instare debet, ut testes coram Religiosis Viris sua dicta repetant, & testimonia iterent. pag. 422. nu. 22.

Promotoris fiscalis munus, cum Rei, neque interrogationibus, neq; monitionibus suos errores nolunt confiteri. pag. 485. nu. 3.

Promotor fiscalis an pœnam talionis timeat. pag. 485. nu. 2.

PROPOSITIO heretica quæ. pag. 476. nu. 2.

Propositionem hereticam eam tantum esse, quæ ab heretico prolatæ sit, perperam quidam putant. pag. 377. nu. 3. p. 477. nu. 3.

Propositio fidei contraria à quocunq; proferatur, heretica propriè dici potest. pag. 377. nu. 4.

Propositio multis modis heretica esse potest. pag. 378. nu. 5. p. 380. nu. 5.

Propositio que dicenda sit hæresim sapere. pagina 378. nu. 6. p. 380. nu. 6. p. 476. nu. 4.

Propositiones sapientes hæresim quomodo Canus examinandas esse existimet. pag. 378. n. 7.

Propositiones examinare ad quos pertineat. pag. 377. nu. 1. p. 380. nu. 1. p. 476. nu. 1.

Propositiones erroneæ, & variae de illis Theologorum sententiæ. pag. 378. nu. 8. p. 477. n. 5.

Propositiones erroneas quomodo ab hereticis Canus distinguat. pag. 378. nu. 9.

Propositio plus aures offendens quæ sit. pag. 477. num. 6.

Propositio male sonans quæ sit. pag. 379. nu. 10.

Propositionum male sonantium assertores quomodo coercendi. pag. 379. nu. 11.

Propositio temeraria quæ sit. pag. 379. nu. 12. p. 477. nu. 7.

Propositio scandalosa quæ sit. pag. 379. num. 13. p. 477. nu. 8.

Propositio schismatica quæ sit. pag. 379. num. 14. p. 477. nu. 9.

Propositio seditiosa quæ sit. pag. 379. nu. 15. pag. 477. nu. 10.

Propositio blasphema, vel maledicta quæ sit. pag. 379. nu. 16. p. 477. nu. 11.

Propositio hæretici favens quæ sit. pag. 379. nu. 17. pag. 477. nu. 12.

propositio eadem vanias habere potest qualitates. pag. 379. nu. 19. p. 477. nu. 14.

Propositio in iuriosa quæ sit. pag. 379. nu. 18. pag. 477. nu. 13.

Propositiones in fide ambiguae à quibus definiri possint. pag. 379. nu. 20.

Propositionum interpretationes diligenter sunt attendendæ, cum eas Rei in suam gratiam exponunt. pag. 379. nu. 21.

Propositionum interpretationes quas admitti non deceat. pag. 380. nu. 22.

Propositio hæretica quomodo differat ab erronea. pag. 380. nu. 8.

Propositiones 17. ex morali ab Alexandro VII. damnatae. pag. 557. Bull. Alex. VII.

Propositiones 65. ex morali ab Innocentio XI. damnatae. pag. 568. Bull. Innoc. XI.

Propositiones duæ Theologicæ de Bonitate obiectiva, & Peccato Philosophico, ac Theologico ab Alexandro VIII. damnatae. pagina 579. Bull. Alex. VIII.

Propositiones 31. ex morali ab Alexandro VIII. damnatae. pag. 580. Bull. Alex. VIII.

PROTESTATIO Authoris. pag. 381. nu. 2.

Protestationis definitio. pag. 381. n. 3. p. 508. n. 2.

Protestatio quo cunque loco, & tempore fieri potest, & quam vim habeat. pag. 381. nu. 4. p. 383. nu. 4. p. 508. nu. 3.

Protestatio quando soleat excusare. pag. 381. n. 5.

Protestatio excusare non potest scienter errantem contra Catholicam fidem. pag. 381. nu. 6. p. 508. nu. 5.

Protestatio contraria factio nihil protestanti prodest. pag. 381. nu. 7.

Protestatio non omnino excusat eum, qui per ignorantiam errat in his, quæ explicitè scire tenetur. pag. 382. nu. 8. p. 383. nu. 8. pagina 508. nu. 6.

Protestatio plurimum prodest in rebus difficultibus, & ambiguis, etiam si ad fidem pertinent. pag. 382. nu. 9. p. 508. nu. 4. & 7.

Protestatio aliquando excusat apud homines, & non apud Deum, & è contra. pag. 382. nu. 10. p. 508. nu. 8.

Protestatio quomodo excusat apud Deum, & homines illum, qui ignoratia errat in his, quæ explicitè scire non tenetur. pag. 382. num. 11. p. 508. nu. 9.

Protestatio plus, minusve prodest ex personarum, & rerum circumstantiis. pag. 382. nu. 12. p. 508. nu. 10.

Protestatio non nunquam nocere potest, quamvis aliquando nil profit. p. 382. nu. 13. p. 508. num. 10.

Protestationis materiam qui tractant Doctores.
pag. 383. nu. 1.
PORTIDENIA Divinā qui negat, impius,
& nefarius est. pag. 457. nu. 2.
PSEUDOPROHEPTA quibus signis cognoscatur. pag. 135. nu. 27.
Pseudoprophetæ examinandi sunt, & puniendi.
pag. 135. nu. 29.
Pseudoprophetas venerantes videntur eos illorū nomine venerari, à quibus missi putantur.
pag. 73. nu. 13.
PSEUDOPROHEPTISsa Cordubensis historia. pag. 135.
num. 24.
PUERI, & impuberes cur vix hæretici censeri debeant. pag. 109. nu. 26.
PURGARE se debet suspectus de hæresi, cum id sibi à Judice legitimè fuerit injunctionem.
pag. 384. nu. 4. p. 389. nu. 4.
Purgare quise non potuit, & defecit in purgatione, an tanquam hæreticus consumatus sit puniendus. pag. 386. nu. 14. p. 390. nu. 14.
p. 518. nu. 11. & sequen.
Purgare se volens ab hæresi, & in ipsa purgatione succumbens, an statim sit Curia seculari relinquendus. pag. 386. nu. 16.
PURGATIO canonica diluit suspiciones. pagina 384. nu. 3. p. 517. nu. 2.
Purgatio Canonica quid sit. pag. 384. n. 3. p. 389.
nu. 3. p. 517. num. 2.
Purgationis Canonica origo. pag. 389. nu. 29.
Purgatio Canonica in sacro Inquisitorum foro an etiam nunc sit in usu. pag. 384. num. 1. p.
389. nu. 1. p. 390. nu. 12.
Purgandus quid jurare debeat, & quid Purgatores. pag. 389. nu. 31. p. 518. nu. 15.
Purgatione multi etiam Pontifices Maximi usi sunt. pag. 385. nu. 5. p. 518. nu. 9.
Purgatione canonica an Pontifices Maximi uti teneantur. pag. 389. nu. 5.
Purgatio canonica quando sit indicenda. pag. 385.
nu. 6. p. 389. nu. 6. p. 517. nu. 3. p. 518. nu.
8. & sequen.
Purgatio illis non est indicenda, qui ab inimicis, vel malevolis, vel levibus hominibus infamia afficiuntur. pag. 385. nu. 7. pag. 517.
num. 4.
In purgatione deficere quisnam dicatur. pag.
386. nu. 15. p. 518. nu. 13.
Purgatio recto Judicis arbitrio relinquitur quando Reis sit indicenda. pag. 385. n. 8. p. 518.
num. 5.
Purgatio cur illis indicenda non sit, qui ex Partibus Iudeis, aut Mahometanis natissunt.
pag. 385. nu. 12.

In purgatione deficiens, an recipiendus sit, si pœnitentia. pag. 518. nu. 14.
Purgatio canonica an à solo Inquisitore sine Episcopo, vele ius Vicario indicenda. pag. 390.
nu. 27. p. 388. nu. 27.
Purgatio, vel quæcumque alia pœna in suspectos de hæresi statuta per se efficax est ad quaslibet suspiciones purgandas. pag. 387. nu. 20.
Purgatio Canonica quo ordine, & ritu indicisoleat. pag. 388. nu. 25.
Purgatione Canonica non temerè Judices quemquam debent examinare. pag. 389. nu. 31.
Purgatorum numerus judicis arbitrio relinquitur. pag. 385. nu. 9. p. 389. num. 9. p. 518.
num. 6.
Purgatores qui dicantur. pag. 385. nu. 10. p. 390.
num. 10.
Purgatores quales sint eligendi. pag. 385. nu. 11.
p. 518. nu. 7.
Purgatorum numerus augeri potest; si purgandus reus sit, & idem acerbissime torqueri potest, si torquendus sit pro magnitudine suspicionis. pag. 387. nu. 21.
Purgatores tot nominare tenetur Reus, quot in sententia Inquisitorum continentur. pagina 388. nu. 26.
Purgatoribus revocatis in auditorio Inquisitorū, & Reo ad Tribunal ducto, interrogatur ab Inquisitoribus Reus, an illos homines agnoscat. pag. 388. nu. 27.
Purgatores quomodo admonere, & interrogare soleant Inquisitores. pag. 388. nu. 28.

Q

QUADUS Manichæos omnes sue dictio-
nis occidit. pag. 348. num. 70. p. 525.
num. 8.
QUÆSTIO quid sit. pag. 438. nu. 1. p. 511. nu.
1. & sequen.
Ad Questionem quandonam deveniendum.
pag. 511. nu. 1. & 5.
Questionum, & tormentorum usum multi non approbant. pag. 438. nu. 2. p. 511. nu. 2.
Questionibus resistendum docet Cicero. pag. 438.
num. 3. & sequen.
Questiones dubiae de fide, quæ ad Papam referri debent, quando ab inferioribus Prelatis decidi possunt. pag. 312. nu. 32.

R

RATIO quid sit. pag. 180. nu. 18.
RATIHABITIO an necessaria, quando Reus,

- Reus, vel Testis in tormentis contra alios testificatur. pag. 450. nu. 73. p. 453. num. 73. p. 514. nu. 39.*
- Ratihabitio an necessaria, cum ventum est ad tormenta, probatis inditiis maximis, vel antecedente Confessione extra judiciali geminata. pag. 514. nu. 37.*
- RECEPTANS** *Uxor Maritum, Filius Patrē, Frater fratrem hæreticum, an Receptatorum pœnis teneantur. pag. 470. nu. 8.*
- Receptans hæreticos per vim coactus, aut illos nesciens, non censetur hæreticis facere. pagina 95. nu. 17 p. 470. nu. 3.*
- Receptans scienter Consanguineum hæreticum, an excusetur omnino à pœna Receptatoris. pag. 96. nu. 20. p. 470. nu. 4.*
- Receptator filius Patris hæretici, aut Uxor Viri, aut Frater fratri, velle vissim, vel puniendi non sunt. pag. 96. nu. 21. p. 97. n. 21.*
- Receptatum hæreticum esse quoties notoriè non constat, ignorantia præsumitur in Receptante. pag. 97. nu. 18.*
- Receptatores hæreticorum non sunt semper in pari culpa. pag. 470. nu. 2.*
- Receptatores hæreticorum tanquam hæreticos puniendos esse Baldus, & multi putavit. pag. 95. num. 15.*
- Receptatores hæreticorum eisdem pœnis coercentur, quibus Defensores, & Fautores. pag. 95. nu. 14. p. 97. nu. 14. p. 470. nu. 1.*
- Receptatores quo pacto puniendos esse sentiat Platio. pag. 95. nu. 16.*
- Receptator hæretici ante tenetur probare ignorantiam, an verò e ius scientiam Accusator. pagina 95. nu. 18. p. 470. nu. 4.*
- Receptator, qui jure jurando affirmat se quem receptavit hæreticum esse ignorasse, absolves debet, nisi scientia probetur. pag. 96. nu. 19.*
- RECEPTORIS** officium in S. Inquisitione quid sit. pag. 292. nu. 1. p. 294. nu. 1.
- Receptor qualis eligendus. pag. 292. nu. 2.*
- Receptor Bonorum sequestrationibus adesse debet. pag. 292. nu. 3.*
- Receptor qua Bona Reorum distrahere debet. pag. 293. nu. 9.*
- Receptorum pœna, si secus fecerint, ac tenentur in iis, quæ sui muneris sunt. pag. 293. n. 17.*
- Receptor si aliquid emerit ex pecunia fisci suo nomine, an Fisco, vel sibi acquirat. pag. 294. nu. 27. ibidem nu. 27.*
- Receptor si rem alienam vendidit, putans esse hæretici, tenetur Domino pretium restituere. pag. 294. nu. 28.*
- Receptores, & alii Officiales non possunt quicquā emere ex Bonis publicatis. pag. 293. nu. 18.*
- Receptores unius Provincie non debent occupare Bona hæreticorum, quæ ad alios pertinent Receptores. pag. 393. nu. 19.*
- Receptores pecuniam à sequestro receptam, vel ex Bonorum venditione coacta intra tres dies proximos deponere debent in arcam publicam. pag. 293. nu. 20.*
- Receptores debitoribus Fisci nequeunt remittere, aut donare pecunias. pag. 294. nu. 21.*
- Receptores nequeunt facere transactionem. pag. 294. nu. 22.*
- Receptores quo pacto se gerere debeant cum debitoribus fisci. pag. 294. nu. 23.*
- RECONCILIATVS** Ecclesiæ, qui se hæreticum fuisse negat, sed metu confessum esse, ait, quæ non commisit, quomodo puniendus. pagina 88. nu. 25.
- Reconciliatus Ecclesiæ, qui se hæreticum fuisse negat, sed metu confessum ait, quomodo impunitens non judicandus. pag. 88. nu. 26.*
- REFERENTES** aliorum hæreses quando puniri non debeant. pag. 108. num. 18. p. 114. nu. 18. p. 505. nu. 15.
- REGULA** illa: Delicta punienda sunt ubi sunt commissa, non alibi. fallit in hæresis criminis. pag. 11. nu. 13.
- Regula Juris, qua habetur, quod à quocunque pœna nomine &c. quo pacto intelligenda. pag. 50. nu. 177.*
- RELAPSUS** an sit, qui post abjurationem reperitur hæreticus. pag. 4. nu. 19. p. 5. n. 20.
- Relapsus an sit qui post alicuius hæresis particularis abjurationem, hæreticos diversæ hærefores fovet, & conversatur. pag. 78. nu. 9.*
- Relapsus an sit, qui post abjurationem hæreticos conversatur. pag. 77. nu. 9.*
- Relapsus dupliciter quispiam dici potest. pagina 391. nu. 2.*
- Relapsus secundo modo is est, qui post abjurationem in eandem hæresim incidit. pag. 391. num. 3.*
- Relapsus an sit ille, qui post hæreses abjuratas, de quibus vehementer suspectus erat, cum hæreticis communicat. pag. 391. nu. 5. p. 526. num. 3.*
- Relapsus an judicandus sit ille, qui post abjurata aliquam hæresim planè probatam, communicavit cum iis, qui alias diversas hæreses sequebantur. pag. 391. nu. 6. p. 394. num. 7.*
- Relapsus an sit, qui post quam detrusus est in perpetuum carcerem, aufugerit. pag. 392. num. 8.*

- Relapsus an sit censendus, qui iterum Dæmones invocat, postquam ob vehementem de eare suspicionem abjuraverit.* pag. 392. nu. 9. p. 394. nu. 9. p. 526. nu. 4.
- Relapsi poena.* pag. 392. nu. 10. p. 526. nu. 5.
- Relapsus nullus judicari potest, nisi bis fuerit cōvictus de hæresi.* pag. 393. nu. 19.
- Relapsus hæreticus, si seipsum accuset, & veniam prius à Judicibus petat, quām accusetur ab aliis, an puniendus sit ut Relapsus.* pag. 393. nu. 21. p. 526. nu. 6.
- Relapsus censendus est ille, de cuius hæresi post abjurationem de vehementi ob solam suspcionem vehementem planè constat, si iterum in eandem hæresim relabatur.* p. 394. nu. 5.
- Relapsus an sit qui pœnitentias sibi impositas non adimplet.* pag. 394. n. 8. p. 527. n. 8. & seq.
- Relapsus audiendus est, cum de ejus scelere non constat.* pag. 394. nu. 23.
- Relapsi qui dicantur.* pag. 391. nu. 1. p. 394. nu. 1. p. 526. nu. 1. & sequen.
- Relapsi qui sunt.* pag. 391. nu. 4. p. 394. num. 3. p. 526. nu. 2.
- Relapsi veniam non esse concedēdam ex Gratia-ni verbis deducitur.* pag. 392. nu. 11.
- Relapsi hæreticis parcendum non esse probatur.* pag. 392. nu. 14.
- Relapsi pœnitentibus quæ bona concedat Catholica Ecclesia, & quæ auferat.* pag. 392. n. 15.
- Relapsi pœnitentibus cur Unctio Extrema de-negetur.* pag. 393. nu. 16.
- Relapsi verè pœnitentibus an concedenda sit Ecclæsticæ sepultura.* pag. 393. num. 17. p. 394. num. 17.
- Relapsi hæreticis interdum veniam concedi posse, sunt qui afferant.* pag. 393. nu. 18. Et quando. pag. 394. nu. 18.
- Relapsi cur Ecclesia non parcat.* pag. 394. num. 10. p. 393. nu. 22.
- Relapsi pœnitentibus an Sacraenta neganda.* pag. 392. nu. 16. p. 394. nu. 16.
- RELIGIO vera querenda est apud eos, qui Christiani Catholici, & integratatis custodes non minantur.* pag. 140. nu. 11.
- Religioni novæ inservire nemo cogendus; sed ut in ea permaneat, qua semel fuit obstrictus utique potest.* pag. 458. nu. 8.
- Religionis violatores apud omnes Nationes severissimè semper puniti sunt.* pag. 322. n. 35. p. 457. num. 3.
- Religionum novarum Authors, in quos gravissimè animadversum est, nonnulli adducuntur.* pag. 323. nu. 34.
- Religionis contemptores, qui ea de causa puniti sunt.* pag. 323. num. 35.
- Religionis contemptores Reos esse mortis, omnes Philosophi senserunt.* pag. 325. nu. 44.
- RENUNCIATIO, qua Reus defensionibus suis renunciat, nullius momenti est.* pag. 112. num. 53. pag. 537. cap. 4.
- Renunciatio Rei quando ex nonnullorum sententia robur habere credatur.* pag. 115. n. 54.
- Renunciare termino pro suis Defensionibus sibi assignato potest Reus.* pag. 115. nu. 53.
- RESERVATIO casuum nulla reperitur in mortis articulo.* pag. 13 nu. 3.
- REVELATIONES fatui, aut improbis suspectas esse debere exemplo demonstratur.* pagina 135. nu. 24.
- Revelationes cur majori ex parte Mulieres, quām homines habere soleant.* pag. 135. nu. 25.
- Revelationes ille, quæ Sacra Scriptura non probantur, presertim cum supernaturales sint, debent esse suspectæ.* pag. 135. nu. 26.
- Revelationes, quæ sunt à Deo, quibus signis cognoscantur.* pag. 135. nu. 28.
- Revelationes inutiles nō sunt à Deo.* p. 135. n. 29.
- Revelationes Montanistarum Dæmoniacas esse quibus ex signis Apollonius censuerit.* pag. 137. nu. 25.
- Revelantes occulta præsentia, vel præterita, puniendi sunt.* pag. 133. nu. 15.
- Revelantium S. Inquisitionis secreta quæ pœna.* pag. 285. nu. 31.
- REUS negans factum quo pacto id probare queat.* pag. 107. nu. 7. p. 113. nu. 7.
- Reus si pluribus, & melioribus testibus probet sensibil eorum fecisse, aut dixisse eo loco, & tempore, quo crimen commisisse accusatur, absolvi debet.* pag. 107. nu. 8.
- Reus quandoram Judici interroganti suum crimen teneatur fateri.* pag. 290. nu. 13.
- Reus citatus ex diversis locis, & eodem tempore ab Episcopo, & ab Inquisitoribus, coram quibus se sistere debeat.* pag. 298. nu. 13.
- Reorum de aliis criminibus ab hæresi cur cada-vera puniri non soleant.* pag. 116. nu. 3.
- Rei se ipsos prodere in publicum non tenentur.* pagina 56. nu. 216.
- Rei de hæresi quare non ita facile in carcerem coniici debeant.* pag. 99. nu. 2.
- Rei vita functis in aliis criminibus ab hæresi crimen cum pœna extinguitur.* p. 116. nu. 2.
- Rei quid ab Inquisitoribus sint prius interrogandi.* pag. 298. nu. 14.
- Reos quid amplius oporteat interrogare.* pagina 298. nu. 15. pag. 481. nu. 12.
- Rei decem primis diebus post eorum capturam beni-*

benignè sunt admonendi, ut veritatem fanteantur. pag. 298. nu. 16. p. 480. nu. 3.
 Rei admonendi sunt, ut relictis, & abjuratis erroribus convertantur. pag. 298. nu. 17.
 Reiter admoneris solent, antequam à Promotore fisci accuserentur. pag. 299. nu. 20.
 Reis accusationis copia fieri solet. pag. 299. num. 22. p. 485. nu. 5.
 Rei, si suspicione aliqua præmantur, interrogari debent de faciis, & sceleribus suis, adhibiti etiam tormentis. pag. 300. nu. 28.
 Reos in carcere inclusos æquum est, aut quam cito puniri, si pena digni sint, aut absolviri, si careant culpa. pag. 301. nu. 34.
 Reos vehementer suspectos prius tormentis, deinde purgatione, mox abjuratione, tandem arbitriis pœnis oprimendos esse, vetus, & iniqua consuetudo docebat. p. 386. nu. 17.
 Rei pluribus pœnis simul puniendi sunt. p. 387. nu. 19. p. 518. nu. 16. p. 519. num. 17. & duob. sequen.
 Reum post tormenta purgandum, aut post purgationem puniendum, neque lege, neq; ratione probari potest. pag. 388. nu. 24. p. 390. num. 24.
 Reitur in heresis causa ad testium ratificationem citandi non sint. pag. 423. nu. 28.
 Rei etiam non interrogati socios criminis indicare tenentur. pag. 481. nu. 13.
 Reis singulis Accusationis articulis debent responder. pag. 485. nu. 5.
 Reis non potentibus an indiciorum copia sit danda. pag. 537. cap. 4. p. 538. cap. 5. & 6.
 REX hereticus non solum eiicitur Regno, sed & ejus filii à Regni successione pelluntur. pag. 63. num. 259.
 Regis munus quid sit, & propter quam rationem hereticis sint puniendi. pag. 146. nu. 2.
 Reges, & Principes Christiani. si facti sint heretici, subjecti, Vasalli, & servi quoq; liberi ab eorum dominio manent. pag. 148. num. 11. p. 474. nu. 9.
 Reges, & Principes heretici gravius quam alii delinquunt, & ideo majori supplicios sunt digni. pag. 148. nu. 12.
 Reges Hispaniarum cum apicem Regni sortiuntur, hereticos se non permisuros habitare in suo Regno pollicentur. pag. 149. num. 1. p. 474. nu. 6. & sequen.
 Regis heretici Regnum cum superiorem non habeat, an possit confiscari. pag. 332. nu. 75.
 Reges ad Ecclesias pacem, & praesidium sunt dati. pag. 473. nu. 3.
 RUSTICITAS nimia excusare potest ab her-

eti. pag. 108. nu. 21. p. 505. num. 17.
 Rusticitas nimia quando non excusat ab heresi. pag. 114. nu. 21.

S

SACERDOS, qui filiam spiritualem nefario incestu contaminaverit, quomodo fit puniendus. pag. 270. nu. 15. p. 276. nu. 15.
 Sacerdotis est munus hereticos admonere, Laicus verò convenit eosdem punire. p. 147. nu. 6.
 Sacerdotum dignitas etiam Ethnicorum exemplis veneranda. p. 23. nu. 14. p. 24. nu. 14.
 Sacerdotibus publica penitentia non est imponenda. pag. 22. nu. 13. p. 23. nu. 14.
SACRIFICIIS Paganorum utentes, & hi, qui haruspice, aut Ariolum consulunt, acerbiori supplicio sunt puniendi. pag. 133. nu. 16.
SALARIA Ministris S. Inquisitionis, & stipendia Inquisitoribus à quibus solvenda, & quomodo. pag. 283. num. 33. & sequen. p. 286. nu. 33.
SALOMONEM qui Authores damnatum dicant, qui verò saluum afferant. p. 199. n. 6.
SALUS Patriæ est preferenda saluti Patris à filio. pag. 548. num. 47. & sequen. p. 549. num. 53.
SAMSON, qui seipsum occidit, qua ratione defendatur. pag. 121. nu. 29.
SAPIENTIA M authoritas quantis fit facienda. pag. 143. nu. 20. & sequen.
SCANDALUM ex hereticorum pena accipendum non est. pag. 527. nu. 3.
SCHISMA quid significet. pag. 395. n. 1. p. 397. nu. 1. p. 462. nu. 1.
 Schisma soror est heresis. pag. 395. nu. 2.
 Schisma quam grave sit malum. pag. 395. nu. 3. p. 398. nu. 3.
 Schismata à Diabolo inventa. pag. 460. nu. 1.
 Schisma an semper errorem intellectus involvatur. pag. 398. nu. 5.
 Schismaticorum genera quot. pag. 395. nu. 4. p. 398. nu. 4. p. 462. nu. 2.
 Schismaticorum genus secundum. pag. 396. n. 5.
 Schismatici secundi Generis parum ab hereticis distant. pag. 396. nu. 6.
 Schismaticorum tertium Genus. pag. 396. nu. 9.
 Schismaticorum communicationem fugere debent Catholici. pag. 396. nu. 8.
 Schismatici eisdem ferè pœnis, quibus heretici coencentur. pag. 396. nu. 7. p. 398. nu. 7. p. 462. nu. 4.
 Schismatici, & heretici Theodosii, & Valentiniiani lege à Catholicorum communione sunt

- Sunt expellendi. pagina 396. num. 10.*
- Schismati pertinaces ipso jure excommunicantur. pag. 462. num. 5.*
- Schismatici penitentes, & ad Ecclesiae unitatem recepti, an sint irregulares, & ad Ecclesiasticas dignitates possint promoveri. pag. 398. n. 8.*
- Schismatici ad unitatem Ecclesia ex corde redeuntes sunt recipiendi. pag. 462. num. 6.*
- Schismatici abjurare schisma tenentur. pag. 4. num. 15. & sequen.*
- Schismatis abjurandiforma. pag. 4. nu. 17. pag. 7. num. 17.*
- SCIPIONIS Africani celebre dictum. pagina 549. nu. 50. (10.)*
- SCRIBENTIUM Min haereticos laus. p. 130. nu. 1.*
- Scribere haereticis, & eorum literas accipere non licet. pag. 78. num. 8.*
- SCRIPTA S. Inquisitionis, & aetorum quomodo sint custodienda, & quibus eorum cura demandanda. pag. 279. nu. 9.*
- Scripturas Divinas veraces credere debet quisque Catholicus. pag. 399. nu. 1. p. 402. nu. 1.*
- Scripturas Divinas adulterare solet haereticus. pag. 399. nu. 2.*
- Scripturam Divinam à suo tantum Lutherofuisse intellectam impi afferunt Lutherani. pag. 399. nu. 4.*
- Scripturam Divinam quilibet de Plebe, & Idiotam interpretari audet apud Lutheranos. pag. 399. num. 5.*
- Scripturas Sacras quomodo interpretentur Lutherani. pag. 399. nu. 6.*
- Scripturas Sacras perperam, & oblique in confirmationem suarum haeresum adducere solet haereticus. pag. 400. nu. 8.*
- Scriptura verbis passim abutuntur haeretici. pag. 400. nu. 9.*
- Scriptura Divina intelligentia unde sumenda. pag. 400. nu. 12.*
- Scripturam Sanctam in aliud sensum, quam solet Ecclesia Catholica interpretari, prohibet Synodus Tridentina. pag. 401. nu. 13.*
- Scripta Sacra viri docti, & prius frequenter legere debent. pag. 401. nu. 15.*
- Scripturae Sacrae verba ad profanas Res non esse de torquenda, eavetur in 4. Sessione Tridentini Concilii. pag. 401. nu. 16.*
- Scripturas Sacras qui profanis rebus admiscent, gravissime à Deo puniri solent. p. 401. n. 17.*
- Scriptura Sacra est tota plena mysteriis. p. 399. nu. 2. p. 402. num. 2.*
- Scriptura Sacrae expositio ad solam spectat Ecclesiam. pag. 400. nu. 12. p. 402. nu. 6.*
- Scriptura Sacra sensus verus apud haereticos esse non potest. ibidem.*
- Scripturam Sacram qui sciens aliter ac exponit Ecclesia interpretatur, haeticus est. pag. 402. nu. 12.*
- Scripturae Sacrae verba qui obscenis, & profanis immiscent, subduntur Inquisitorum iudicio. pag. 402. nu. 16.*
- Scripturae Sacrae authoritasque p. 482. nu. 3.*
- SEDEM Apostolicam quare non fuit conveniens Hierosolymis collocari. pag. 156. nu. 24.*
- Sedis Apostolicæ definitiones sunt de fide tenenda. pag. 308. nu. 20. p. 314. nu. 20.*
- SEDITIO quæm peftifera, & pernicioſa ſit Reipublicæ. pag. 320. num. 18.*
- SEMIEBRIUS ſi blasphemias, aut haereses dixerit, puniendus est, mitius tamen. p. 112. num. 50.*
- SENES decrepita etatis, qui ſue mentis compotes non fuerint, eodem in loco, atque Infantes, & dementes habendi ſunt. p. 107. n. 15.*
- Senes ſumma ſeneſtute confeſti, pueri censendi. pag. 109. nu. 27. p. 504. nu. 12.*
- SENTENTIA in absentem, & contumacem haereticum latam, coram omni Populo est recitanda, ejusque ſtatua comburenda, & Bona publicanda. pag. 9. nu. 8.*
- Sententia declaratoria in haereticum quo pacto accipienda. pag. 47. nu. 163.*
- Sententia declaratoria vim habet exprefſe condemnationis. pag. 48. nu. 164.*
- Sententia declaratoria propter quid requiratur. pag. 48. nu. 165.*
- Sententia neceſſaria eſt in crimine notorio, pagina 48. nu. 166.*
- Sententia condemnatoria quomodo ab Inquisitoribus ſit formanda. pag. 403. nu. 2. p. 405. nu. 2. p. 531. num. 2.*
- Sententia cōdemnatoria continere debet tempus, ex quo Reus in haereticum incidit. p. 403. n. 3.*
- Sententia, qua in haereticum lapsi Ecclesia reconciliantur, an debeat continere illos eſſe, aut fuiffe haereticos. pag. 403. nu. 4. & sequentia p. 405. n. 5. p. 531. nu. 3.*
- Sententia condemnatoria quid debeat continere. pag. 403. nu. 6. p. 405. nu. 6.*
- Sententia reconciliationis jam lata, quomodo poſſit Reus iterum examinari. pag. 404. nu. 8.*
- Sententia reconciliationis ſit ne magis interlocutori, quam definitiva. pag. 404. nu. 9.*
- Sententia quomodo eſt ferenda, cum Inquisitores diſſentient. pag. 404. nu. 10.*
- Sententias per alios proferre poſſunt Inquisitores. pag. 403. num. 1. Qualis S. Officij praxis. pag. 405. nu. 1.*
- Sententia forma contra Relapſum unde ſumi poſſit.*

- fit. pagina 404. num. 7. pag. 531. nu. 4.
 Sententia cum publicè proferuntur adversus hæreticos, quis ordo in illis servari soleat. pagina 404. nu. 11. p. 531. nu. 5.
 Sententia contra hæreticos descendentes ex Judais, & ex Mauris quomodo in Hispania proferebantur. pag. 404. nu. 12.
 Sententia absolucióne in favorem occulторum hæretorum nunquam in rem judicatā transiunt ex constitutione B. Pii V. pagina 405. num. 13.
SEPULTURA privari debent non solum hæretorum cadavera, sed etiam Cineres, & Offa. pag. 118. nu. 10.
 Sepultura Ecclesiasticae privatio ab hæretorum excommunicatione descendit. pagina 117. num. 9.
 Sepultura Ecclesiastica carent, qui Ecclesiis decimas, cum teneantur, non soluunt. pagina 122. nu. 9.
 Sepultura nedium Ecclesiastica olim carebat, qui in criminе decedebant notorio, sed etiam anathemate feriebantur. pag. 122. nu. 9.
 Sepultura Ecclesiastica an Relapsis paenitentibus concedenda, & cur. pag. 393. nu. 17. pag. 394. nu. 17.
SEQUESTRATIO, & Depositum quomodo differant. pag. 292. nu. 4.
 Sequestratio quomodo fieri debeat. pag. 292. n. 5.
 Sequestro quomodo tradenda sint Bona Reorum. pag. 292. nu. 6.
 Sequestro quando non tradantur Bona Reorum. pag. 292. nu. 7.
SERVI quales fuerint apud Antiquos. pag. 405. num. 1.
 Servi Christianorum non efficiuntur Christiani bello capti. pag. 406. nu. 2. & sequen.
 Servi ex quo genere hodie, & quales sint. pagina 406. num. 4.
 Servorum Genus cur nequam, & perversum fit. pag. 406. num. 5.
 Servi quo pacto debeant educari. pag. 407. nu. 6.
 Servorum libertas cur neque pia fit, neque utilis nostris temporibus. pag. 407. nu. 7.
 Servi eorum, qui labuntur in hæresim, si Christiani sint, libertate ipso jure donari solent. pag. 407. nu. 8.
 Servis libertas semel concessa, an sit admenda, si eorum Domini hæretici ad fidem Catholicā redeant. pag. 407. nu. 9. p. 408. nu. 9.
 Servi Christiani possideri non debent ab hæreticis, Judais, aut Mahometanis. pag. 407. n. 10. Quas penas incurvant. p. 408. n. 10.
 Servi hæretici quomodo sint puniendi. p. 408. n. 11.
- Servos, si iussu Domini sui imagines Sanctorum fregerit, mitius puniri debet. pagina 408. num. 12.
 Servos quibus in causis contra Dominum suum testis esse potest. pag. 408. num. 13. ibidem num. 13.
SEXTA Synodi Generalis Canones magnam habent auctoritatem. pag. 273. nu. 38. pag. 276. nu. 38.
SIGNA levia Iudicis animum movere non debent. pag. 497. nu. 6.
 SORORES peccataricis Hierusalem, quarum meminit Ezechiel, que sint. pagina 395. num. 2.
SORTES divinatoriae præter superstitionis malitiam, alia quoque gravia crimina habent admixta. pag. 416. num. 10.
SORTILEGI quis sint. pag. 409. num. 1. ibidem num. 1.
 Sortilegi quando ab Inquisitoribus possint puniri. pag. 409. num. 2. ibidem nu. 2. pag. 465. num. 8.
SORTILEGIA, quæ manifestam hæresim sapiant pag. 409. num. 3. ibidem nu. 3.
 Sortilegia qui agunt ad bonum finem, an sint puniendi. pag. 316. nu. 19.
 Sortilegia facere amoris impatientia, & cereas imagines, quo pacto superstitionis, non hæreticum fit. pag. 203. nu. 18.
 Sortilegorum, & divinationum cognitionem, nisi manifesta in eis hæresis sit, ad Inquisidores non spectare, est multorum sententia. p. 203. nu. 20. p. 465. nu. 7. & duob. sequentia. De Sortilegiis, & Divinationibus Inquisidores cognoscere debent. pag. 203. nu. 21. pag. 204. nu. 20.
SPIRIDON concionantem Thryphillium reprehendit, quod lectum prograbato dixisset. pag. 213. nu. 32.
SPIRITVS SANCTVS loquitur in illis, qui Catholicam Ecclesiam defendunt. pag. 139. num. 7. & 8.
SPONTE comparentibus quænam paenitentie imponantur. pag. 351. nu. 27.
 Sponte sua confiteri quis dicatur. pag. 344. num. 44. pag. 523. nu. 12.
 Sponte non semper significat liberam voluntatem sine respectu cui jusquam. pag. 344. nu. 43. pag. 523. nu. 13.
SPORTULAS proferendis sententiis in causis fidei accipere Inquisidores non possunt. pag. 286. nu. 33.
STILPONIS, & Theodorifacacia de Minerva. pag. 108. nu. 24.

- S**TRIX quid sit, & unde dicatur. pag. 250. n. 2.
2. pag. 466. num. 1.
- SUPERSTITIO** quid sit. pag. 410. v. 1. pag.
416. n. 1.
- Superstitionum plures sunt species.** pagina 410.
num. 2.
- Superstitio in Deuteronomio vehementer impro-**
batur. pag. 410. n. 3.
- Superstitiones execratur Origenes.** pagina 411.
num. 4.
- Superstitionum, & impium est somniis credere.**
pag. 411. n. 5.
- Superstitionum, & illicitum an sit somniorum**
causas indagare. pag. 416. n. 5.
- Superstitionis sunt qui quosdam dies fortunatos,**
alios infelices esse putant. pag. 411. n. 6.
- Superstitionis an sint qui ex sideribus, & cometis**
futura prædicunt. p. 411. n. 7. p. 416. n. 7.
- Superstitionum est per sortes de futuris, aut occul-**
tis inquirere. pag. 412. n. 10.
- Superstitionibus annumerantur ligature, & re-**
media, qua Medicorum etiam disciplina
condemnat. pag. 413. n. 19.
- Superstitionis a remedia quibus verbis reprehendat**
Chrysostomus. pag. 413. n. 20.
- Superstitionibus qui se addicunt, Christiana si-**
dei, & Baptismi prævaricatores sunt. pag.
413. n. 23.
- Superstitiones quomodo irrideant Terentius, Ci-**
cero, & M. Varro. pag. 414. n. 24.
- Superstitiones quibus scommatibus multi Veteres**
irriserint. pag. 314. n. 25.
- Superstitiones quomodo irrideat in comœdia Phi-**
lemon. pag. 314. n. 26.
- Superstitionum esse aliquid, quomodo possit cognoscere.** pag. 416. n. 33.
- Superstitionum aliquid agens, sed omni paecto fa-**
cto cum Dæmone renuncians, an peccet. pa-
- gina 416. n. 12.
- SUSPECTVS de heresi, an sola suspicione**
possit interrogari. pag. 498. n. 7.
- Suspectus de heresi debet abjurare.** pag. 4. num.
18. p. 516. n. 3. & sequen.
- Suspectus hereticus citandus est, ut verus contu-**
max eenseatur. pag. 9. n. 10.
- Suspectus hereticus, si fugiat, & latitet, quid in**
eum constituendum sit. pag. 9. n. 11.
- Suspectus hereticus est personaliter citandus, ad**
hoc ut possit condemnari. pag. 11. n. 10.
- Suspectus est vehementer de heresi, qui literas,**
aut Nuncios hereticis mittit. p. 78. n. 8.
- Suspectus de heresi, si vocatus subterfugiat, aut**
abstinet, & excommunicationem per annum
negligat, ut hereticus est condemnandus. p.
90. n. 2.
- Suspecti de heresi quando puniri possunt penitus pe-**
cuniariis. pag. 332. num. 76. pagina 534.
num. 10.
- SUSPICIO** quomodo differat à presumptione,
& ejus Definitio. pag. 368. n. 22. p. 371.
n. 22. p. 497. n. 1.
- Suspicio vehementis sola iterata transit in vjolen-**
tam. pag. 7. n. 20.
- Suspicionum variae species, & earum Definitio-**
nes, & unde augeantur, & quomodo sole-
ant infirmari. p. 369. n. 23. p. 497. n. 2.
- Suspicio levis unde oriatur.** pag. 369. num. 24. p.
371. n. 24.
- Suspicio vehementis unde sumatur.** pag. 369. n.
25. pag. 498. n. 3.
- Suspicio vjolenta unde deducatur, & quæ. pag.**
369. n. 26. p. 498. n. 4.
- Suspiciones etiam vehementes Reorum morte ex-**
tinguuntur. pag. 332. num. 77.
- Suspicio de heresi an sumi possit ex signis, & indi-**
ciis levibus. pag. 369. num. 27. & 28. pag.
498. n. 5.
- Suspicioni levi adherendum esse in heresis crimi-**
ne nonnulli falsò existimant. p. 37. n. 29.
- Suspicio de heresi an aliquando ex gravissimis**
criminibus perpetratis oriatur. pag. 370.
n. 30. p. 371. n. 30.
- Suspicio ex levibus indiciis non sufficit ad suspe-**
ctum inquirendum, examinandum &c. ni-
si illa plenè probentur. pag. 371. n. 27.
- Suspicio nulla in heresi, & impietatis criminis**
efferenda. pag. 384. n. 2. p. 515. n. 1.

T

- T**ABELLIONEM aliū possent Inquisitores
creare si necessitas postularet. p. 279 n. 8.
- TALIONIS** pœna non uti debent Inquisitores, ni-
si ob maximam causam. pag. 433. n. 93.
pag. 436. n. 93.
- Talionis pœnam Promotor fiscalis non timet.** pag.
485. n. 2.
- TEMPVS, & locus an sint circumstantiae ne-**
cessariae ad probandam heresim. pag. 431.
n. 76. p. 436. n. 62.
- TESTAMENTVM** an facere possint ad per-
petuum carcerem damnati. pag. 103. num.
31. p. 105. n. 31. p. 521. n. 6.
- Testamentum heretici factum ante declarato-**
riam sententiam an ipso jure sit nullum.
pag. 336. num. 55.
- TESTES** an mendacia proferant animadver-
tendum diligentissime, & ideo de multis in-
terrogandi. pag. 487. n. 4.

- Testes in causa Reorum de heresi qui non admittit debeant.* pag. 113. nu. 36.
- Testes quomodo ab Inquisitoribus excipi debent, cum ad illos veniunt testificandigratia.* pagina 297. nu. 11.
- Testes, cum sibi, & prioribus testimoniiis non constant, quomodo sint tractandi.* pag. 300. num. 24.
- Testes duos non sufficere in heresis causa ad plenam, justam quæ probationem nonnulli putant.* pag. 372. nu. 7. pag. 374. nu. 7.
- Testes duos non sufficere falsa est opinio.* pag. 372. num. 8.
- Testes duo quales esse debeant, ut plenè Judicis faciant.* pag. 372. nu. 9. p. 486. nu. 4.
- Testes excommunicati, & socii criminis in heresis causa recipiuntur, & cur.* pag. 373. nu. 10. pag. 488. nu. 17.
- Testes unde dicantur, & Testimonium quid sit,* pag. 419. nu. 1.
- Testes cujusmodi sint considerare opportet, ut docet Cicero in partitionibus.* pag. 420. nu. 4.
- Testes esse nequeunt quatuor genera Personarum* pag. 420. num. 6.
- Testes quid ab Inquisitoribus debeant admoneri.* pag. 420. nu. 7. p. 487. nu. 3.
- Testes an, & quomodo, & coram quibus sint ab Inquisitoribus examinandi.* pag. 421. nu. 9. & 11. pag. 435. nu. 9. & 11. p. 487. nu. 5.
- Testes probant heresis crimen.* pag. 435. num. 7. pag. 487. nu. 1.
- Testes de auditu quod non probent, quomodo intelligatur.* pag. 489. num. 19.
- Testes vocati, ut ratificant, possunt examinari, etiam prioribus testimoniiis non ostensis.* pagina 488. nu. 10.
- Testes quales cogi possint ab Inquisitoribus, ut coram se stant.* pag. 421. num. 12. pag. 464. nu. 10. p. 475. nu. 5. p. 488. nu. 7.
- Testes si egregiae personæ sint, quomodo ad testimonium perhibendum sint coercendi.* pag. 421. num. 13.
- Testes quando in heresis causa sint recipiendi.* pagina 421. nu. 15. p. 488. nu. 8.
- Testes cur nihil refert in heresis causa utrum ante accusationem, vel post litem contestatam repeatantur.* pag. 422. nu. 21.
- Testes quando repeti possint ante litem contestatam.* pag. 422. nu. 23.
- Testes iterum ab Inquisitoribus vocandi, & rursum interrogandis sint, cum obiecta criminis Reus negat.* pag. 422. nu. 24.
- Testes iterum examinare, & interrogare an Juges debeant, quamvis Reus dicat se eos haberiri velle pro ratificatis.* pag. 422. nu. 25. pag. 435. nu. 25. p. 488. num. 11.
- Testes duo, vel tres necessarii sunt ad plenam cū jusq; Rei probationem.* pag. 424. nu. 32.
- Testes duo an necessarii sint ad plenam heresis probationem.* pag. 424. n. 36. p. 435. n. 36.
- Testes an sint cum Reis confrontandi.* pag. 488. num. 16.
- Testes approbatores, seu laudatores producunt.* pag. 504. nu. 7.
- Testes participes criminis qualem faciant probationem.* pag. 425. nu. 37. & 38. p. 435. nu. 38. p. 537. cap. 2.
- Testes de alieno auditu quale pondus habeant.* pagina 425. nu. 39. p. 435. nu. 39.
- Testes oculati magnum pondus habent ad fidem faciendam.* pag. 425. nu. 40.
- Testes esse nequeunt Hæretici contra Catholicos.* pag. 425. nu. 41. p. 489. nu. 21.
- Testes esse possunt hæretici contra Hæreticos.* pag. 426. nu. 42.
- Testes consanguinei intra quartum gradum an ad hæreticorum defensionem, & ad probandas exceptiones cōtra Promotoris testes admittantur.* pag. 489. nu. 24.
- Testes etiam publicatis testimoniiis semper in causa heresis sunt admittendi.* pag. 426. n. 50.
- Testes cur semper in heresis causa possint admitti* pag. 427. nu. 51.
- Testes esse debent concordes, ut fides eis haberi queat.* pag. 427. nu. 52. p. 490. nu. 31.
- Contra Testes an in causa heresis exceptiones recipientur.* pag. 489. nu. 23.
- Testes singulares, qui contrarii sunt, fidem sibi ipsi abrogant.* pag. 428. nu. 62.
- Testes plurimi singulares, & prorsus diversi, perinde sunt, ac si unus tantummodo testifice tur.* pag. 429. nu. 63. pag. 436. num. 63. p. 491. nu. 3.
- Testes diversi, & singulares si de rebus connexis testimonium dixerint, plus quam semiplenam probationem faciunt.* pag. 429. n. 64.
- Testes singulares, qui de singulis speciebus testimonium dicunt, an ad probandum aliquid generale sufficient.* pag. 429. nu. 66. & 67.
- Testes in specie debent sui testimonii ratione reddere.* pag. 430. nu. 73. p. 436. nu. 73.
- Testes de eadem heresis specie testificantes, quamvis singulares sint in loco, & in tempore, concordant in ejusdem heresis probatione.* pag. 430. nu. 75. p. 492. nu. 8.
- Testes quomodo idonei probari possint.* pag. 431. num. 78.
- Testes quomodo possit Reus refutare.* pag. 431. num. 79.

- num. 79. pag. 504. num. 8.
Testes falsi qui sint. pag. 433. num. 89. pag. 436. num. 89.
Testes falsi quot malorum sint causa. pagina 432. num. 84.
Testes falsi qua pena in causis civilibus possint coerceri. pag. 432. nu. 85.
Testes falsi in causis criminalibus talionis pena sunt coercendi. pag. 432. nu. 86. pag. 493. num. 2.
Testes falsi quomodo lege 12. Tabularum puniendis sint. pag. 432. nu. 87.
Testes falsi hodie non sic damnantur, ut à saxe præcipitentur. pag. 432. nu. 88.
Testes falsi, qui Virum Catholicum hereticum esse testantur, omnium pessimisunt. pagina 433. nu. 89. pag. 493. nu. 1.
Testes falsi in heresis causa quomodo puniri debant. pag. 433. nu. 90. p. 436. nu. 90. & sequen. pag. 493. nu. 3.
Testes falsi, qui suo testimonio parum nocuerunt, qua pena sint afficiendi. pag. 433. nu. 91. pag. 493. nu. 4.
Testis falsi, qui combustus fuit, utrum filii, & nepotes infames sint, & iisdem penis afficiantur. pag. 433. nu. 92. p. 436. num. 92. p. 493. nu. 5.
Testis falsus in heresis causa, an ad pœnitentiam sit admittendus, si prius veniam petat, quam Curia seculari relinquatur. pag. 434. nu. 94. p. 493. nu. 6.
Testis falsus, qui se ipsum detulit mitius puniendus est. pag. 434. nu. 95. pag. 494. num. 7. Quid si falsitatem depositam sponte detegat. pag. 436. nu. 95.
Testem qui auro, aut quovis alio modo corrupit, ut falsum diseret testimonium, quo pacto paniendus sit. pag. 434. num. 96. pag. 494. num. 8.
Testes si testibus adversentur, qui aliis sint præferendi. pagina 434. num. 98. pagina 436. num. 98.
Testium juramentum in S. Inquisitionis tribunali quam sit necessarium. pagina 435. num. 8.
Testium repetitio post contestatam litem an necessaria. pag. 435. nu. 16.
Testes quandonam dicantur in substantia rerum non convenire. pag. 436. nu. 53.
Testes Reorum an sint juxta Advocatorum interrogatoria examinandi. pagina 490. num. 30.
Testes, an publicatione facta in causa, super iisdem articulis accipientur. pag. 489. num. 28. & sequen.
Testium ratibabitio an fieri possit ante dilatationem ad probandum concessam. pagina 488. num. 9.
Testium receptio ab ipsismet Inquisitoribus est facienda, nec cuiquam, nisi magna ex causa, est committenda. pagina 487. num. 6.
Testis se retractantis cui nam dicto sit standum. pagina 490. num. 1. & sequen. pag. 491. num. 3. & sequen.
Testi, qui sit criminis socius, an sit fides præstanda contra socium absque tormentis. pagina 489. nu. 18. pag. 537. cap. 2.
Testium fisci repulso est in S. Inquisitionis Tribunali maxima Defensionis species. pagina 113. num. 9.
Testium ratificatio quomodo, & coram quibus fieri debet. pag. 299. nu. 23.
Testis unus cum fama publica non sufficit ad plenam probationem in heresis crimen. pag. 372. nu. 3. pag. 485. nu. 2.
Testibus in heresis causa quando plena fides adhibenda non sit. pag. 372. num. 6. pag. 491. num. 1.
Testis singularis ad quid sufficiat. pag. 374. nu. 3. pag. 485. num. 2. pag. 491. num. 1. pag. 538. cap. 7. pag. 540. cap. 11.
Testibus omnibus non eadem fides est habenda. pag. 419. nu. 3.
Testium mores, naturam, fortunam, animum, & statum humanæ leges solent considerare. pag. 420. nu. 5.
Testibus in ipsis multa exploranda, & quæ. pag. 487. num. 2.
Testis quid in primis jurare debeat coram Judicibus. pag. 420. nu. 8.
Testium publicatio an, & quando nam fieri debet, & eorum exemplum quomodo Reis sit exhibendum. pagina 422. num. 26. pagina 488. nu. 12.
Testium nomina an Reis sint retegenda. pag. 423. num. 27. pag. 488. nu. 13.
Testium nomina Reis edenda sunt in aliis crimib; ab heresi. pag. 423. nu. 29.
Testium nomina, qui in inquisitionibus, & visitationibus adversus Judices, & eorum ministros dicunt, ipsis sunt aperienda. pag. 423. num. 30.
Testi, qui contra hereticum dixit, & moriens testimonium suum revocat, quomodo credendum sit. pag. 427. num. 56. & 57. pag. 491. num. 5.
Testis, qui contrarium dicit ejus, quod prius

- prius testificatus erat in hæresis causa, audiendus iterum est. pag. 428. nu. 58.
- Testimoni morienti cur magis credendum sit. pagina 428. nu. 59.
- Testibus singularibus, seu discordibus, tamet si plurimi sint, hæresis probari plenè nequit. pag. 428. nu. 61.
- Testibus singularibus sufficit probare partes, ad probandam rem individuam, vel actum continuum. pagina 429. nu. 65. pag. 491. num. 5.
- Testibus singularibus an probari possit aliquem hæreticum esse. pag. 429. nu. 68. & duob. sequen. pag. 430. num. 71. p. 485. num. 2. pag. 492. nu. 6. & sequen. Ibidem nu. 10. & sequen.
- Testibus singularibus probari posse aliquem hæreticum esse in genere, ineptissime nonnulli dicunt. pagina 430. num. 72. pagina 436. num. 72.
- Testibus singularibus neque in genere, neque in specie probatur hæresis. pagina 430. num. 74.
- Testium examinandorum pro Matrimoniis contrahendis instructio. pag. 501. Bull. Clem. X.
- Testibus singularibus, cum ad eundem finem tendunt, & plures sunt, & fide digni, fides plenè potest haberi. pagina 431. num. 77. pagina 492. num. 4. Ibidem num. 10. & duob. sequen.
- Testis perjurius, qui testimonium suum, quod juraverat se celaturum, patefacit, quomodo puniendus sit. pagina 432. nu. 83. pag. 490. nu. 34.
- TESTIMONIA si inter se cohærent quomodo, & quando Reis edenda sint. pagina 300. num. 25.
- Testimonium heretici ad accusationem alterius an admittendum. pag. 336. num. 57. pag. 489. nu. 22.
- Testimoniorum fidem diligentem perscrutari debent Inquisitores. pag. 421. nu. 10. pagina 435. nu. 10.
- Testimonia quando dicenda sint in cœteris crimibus ab hæresi. pag. 421. nu. 14.
- Testimonia recepta, inquirente Judice, aut informatio summatim facta, nemine damnare debent. pag. 422. nu. 16.
- Testimoniorum recognitio quando in hæresis criminis fieri debeat. pag. 422. nu. 17.
- Testimonia in hæresis causa nihil refert, hoc, an illo tempore rata fiant. pagina 422. num. 18.
- Testimonio unius hominis an plena fides habenda sit. pag. 423. num. 31. p. 424. num. 33. & duob. sequen. p. 435. nu. 31.
- Testimonium hereticorum quando nam admittendum. pag. 426. num. 43. & duob. seq. p. 435. nu. 45.
- Testimonium contra suos consanguineos dicere in Causis criminalibus nemo cogi potest. pagina 426. nu. 46.
- Testimonium dicere tenetur, & cogi potest quilibet adversus Consanguineos suos in hæresis causa. pagina 426. num. 47. pag. 489. num. 25.
- An possit in favorem eorundem examinari. pagina 436. nu. 47.
- Testimonium Consanguineorum adversus Consanguineos cur validissimum sit. pag. 426. num. 48.
- Testimonium falsum qui contra Consanguineum dixerit, severius puniri debet, quam qui contra extraneum. pag. 426. nu. 49. pag. 489. nu. 27.
- Testimonii illorum plena fides habenda est, qui concordant in rerum substantia. pag. 427. nu. 53. p. 490. nu. 32.
- Testimonium illorum suspectissimum est, qui eundem, premeditatumque sermonem afferunt. pagina 427. num. 54. pagina 490. num. 33.
- Testimoniis superiori fidem habendam non esse qui putant, audiendi non sunt. pag. 428. nu. 60. p. 436. nu. 60.
- THEODORETVS errores suos in magna Synodo Calcedonensi nominatim abjuravit. pag. 4. nu. 13.
- THEODORICVS Affer Diaconum suum occidit, quod ad Arrium defecisset. pag. 329. num. 60.
- THEODORVS Balsamon Antiochenus Patriarcha Canoni Sextae Synodi Generalis multum tribuit. pag. 274. nu. 39.
- THEOLOGORVM responsa, quibus Propositionum qualitates continentur, ab eisdem subscripta, actis judicarii processus sunt inferenda. pag. 377. nu. 2.
- TORMENTA improbant D. Augustinus, Ludeovicus Vives, & alii. pag. 439. num. 5. pag. 511. nu. 2.
- Tomentorum usum multi Viri Sapientes non probant. pag. 438. nu. 2.
- Tomentorum usus necessarius. pag. 439. nu. 8. pag. 511. nu. 3.
- Tomenta Rhetores non condemnant. pag. 440. num. 9.

- Tormentorum usum multi Viri Sanctissimi probant. pag. 440. nu. 10.
- Tormentis exponere neminem Judices debent, nisi prius, an id jura permittant, accuratis simè expendant. pag. 440. nu. 12.
- Tormentis quando utendum. pag. 440. num. 13. p. 453. nu. 13. p. 511. nu. 11.
- Tormentis ut quispiam condemnetur, duo potissimum sunt necessaria. pag. 441. num. 14. p. 511. nu. 6. & sequen.
- Tormentis quispiam condemnari non debet, nisi indicia magna sint, & vehementer urgen- tia. pag. 441. nu. 15.
- Tormentis occulta crimina debet Judex diligenter explorare. pag. 447. num. 51. p. 513. num. 26.
- Ad tormenta, qua quis damnatur, sententia, notificanda est Promotori fiscalis. pag. 447. num. 53.
- Tormentis, seu dum questio habetur, interesse Judex, seu Inquisitor debet. pagina 447. num. 54. pagina 453. num. 54. pag. 513. num. 28.
- Tormentis Condemnati benignè à Judicibus, ut veritatem simpliciter fateantur, sunt ad monendi. pag. 448. nu. 56.
- Tormentis condemnati quomodo à Judice sint interrogandi. pagina 448. nu. 57. pag. 513. num. 29.
- Tormentis hæretici condemnati quomodo ab Inquisitoribus sint interrogandi. pagina 448. num. 58.
- Tormentis damnati hæretici, non de se tantum, sed de aliis etiam possunt interrogari. pag. 448. nu. 59. p. 513. nu. 30.
- Tormentorum metu extorta confessio an valeat ad condemnandum. pag. 514. nu. 36.
- Tormenta quomodo sint adhibenda. pagina 448. num. 61. pagina 453. num. 61. pag. 513. num. 32.
- Tormenta neque semper, neque in omni causa, & persona sunt exercenda. pagina 449. num. 62.
- Tormenta pro criminum, & indiciorum gravitate sunt infligenda. pag. 449. nu. 63. pag. 513. nu. 33.
- Tormentis extorta confessio, non satis est, ut Reus condemnetur, nisi eam postea ratam habeat, & perseveret in ea. pag. 449. nu. 67. pag. 514. nu. 35.
- Tormenta qui pernegans vicit, hoc ipso obiecta crima diluit. pag. 450. nu. 74. pag. 514. num. 40.
- Tormenta saepius olim repetita injustissimè ali-
- quando fuerunt. pag. 451. num. 78.
- Tormenta in heresia causa an repeti possint, cum Reus, quod tortus confessus fuerat, negat. pag. 451. nu. 80. pag. 514. num. 43.
- Tormenta quando fortassis tertio repeti poterunt. pag. 452. nu. 82. pag. 514. nu. 45.
- Tormentorum genera varia remissive. pag. 452. num. 8.
- Tormentis Reos olim Inquisitores non vexabant. pag. 452. nu. 11.
- Tormentis extorta Confessio quandonam Reo no- cere non possit, etiam si ab eo ratificetur. pag. 513. nu. 34. p. 449. num. 64.
- Tormentorum metu extorta confessio an egeat ratificari. pag. 514. nu. 39.
- TORQUERI potest Reus, ut respondeat. pag. 91. nu. 9. Sed juxta indiciorum qualita- tem. pag. 91. nu. 9.
- Torquere vehementer suspectos Inquisitores pos- sunt, & debent. pag. 440. num. 11. pagina 452. nu. 11.
- Torquere hominem inauditum iniquum est. pag. 441. nu. 17. pag. 511. nu. 9.
- Torqueri ut quispiam possit, exigitur, ut Accu- sator id postulet. pag. 441. num. 18. pagina 511. nu. 10.
- Torqueri possunt heretici cum id Judicibus ex- pedire videbitur. pag. 441. nu. 19.
- Torqueri si debet hereticus, sententiae copia est ei facienda, ut, si velit, possit appellare. pa- gina 441. num. 20. pag. 511. nu. 8. & 11. p. 537. cap. 3. & 4.
- Ad torquendum quanam indicia requiratur, judicis arbitrios sunt astimanda. pag. 442. nu. 22. p. 511. nu. 12.
- Torqueri potest Reus, si unius hominis fide digni testimonio infametur, nisi ipse sit bonæfa- me. pagina 442. num. 23. & 24. pagina 512. nu. 13.
- Torquendus nemo est solo testimonio ejus, qui cri- minis particeps fuit. pag. 442. nu. 26. pag. 512. num. 14.
- Torqueri an possit Reus ob confessionem factam extra judicium. pag. 442. nu. 27. pagina 512. nu. 15.
- Torqueri an possit qui post commissum crimen fugit. pagina 442. num. 28. pagina 511. num. 16.
- Torqueri potest suspectus de heresi, si interroga- tus respondere non velit, aut aperte non re- spondeat. pag. 503. num. 5.
- Torqueri an possit Reus, qui suspectus cum sit, vacillat, mentitur, & pejerat. pag. 443. nu. 31. pag. 512. nu. 18.

- Torqueri non possunt Rei propter sola signa extera vultus, aut similia. pag. 444. nu. 33. p. 453. nu. 33.
- Torqueri non posse Reum, cum ab eo crimen fuisse commissum publica fama est, sunt, quatenus. pag. 444. nu. 34.
- Torqueri propter solam famam Reus non debet. pag. 444. nu. 36. p. 512. nu. 19.
- Torqueri ut quispiam possit propter famam, quid requiratur. pag. 444. num. 37. p. 453. nu. 37. p. 539. cap. 10.
- Torqueri possunt in heresim crimine omnes, qui torqueri possunt in crimine lesae maiestatis. pag. 446. num. 44. p. 512. nu. 20.
- Torqueri possunt Minores 25. annis ob heresis suspicionem. pag. 446. num. 45. pag. 512. num. 21.
- Torqueri possunt ob heresis crimen Monachi, Sæctimoniales, & Religiosi omnes. pag. 446. num. 46. pag. 512. nu. 22.
- Torqueri an possint Clerici, & Religiosi, absque eo quod sint infamati. pagina 447. num. 47. pagina 512. num. 23. pagina 513. num. 24.
- Torqueri possunt Clerici ob vehementem suspicionem. pag. 447. nu. 48.
- Torquendi sunt Monaci, & Clerici, sed rarius, & mitius. pagina 447. num. 49. pag. 513. num. 25.
- Torqueri à Ministro, seu tortore Laico an debentant Clerici. pag. 447. nu. 50.
- Torqueri potest, qui confitetur se dixisse, aut fecisse aliquid hereticum, negat tamen intentionem hereticam. pagina 447. num. 52. pag. 513. nu. 27.
- Torqueri publicè non solent Rei apud Hispanos. pag. 448. num. 55.
- Torqueri potest suspectus de heresi, & plenètiam convictus in caput alienum. pag. 448. nu. 60. p. 513. nu. 31.
- Torquendi si multi sint, à quo incipiendum. pag. 449. num. 66. p. 453. nu. 66.
- Torqueri quoties possit Reus. pag. 451. num. 76. pag. 514. nu. 42.
- Torqueri iterum quandonam Reus debeat. pag. 451. nu. 75. p. 514. nu. 41.
- Torqueri ter Reus non debet. pag. 451. num. 77. p. 453. nu. 80.
- Torqueri an iterum possit Reus, qui postquam in tormentis confessus est, sequenti die confessionem factam negat. pag. 451. nu. 79.
- Torqueri an possit tertio Reus, si bis confiteatur, & revocet. pagina 451. num. 81. pag. 514. num. 44.
- Torquendi an mitius sint Nobiles, & in Dignitate constituti. pag. 453. nu. 44.
- Torqueri an impuberes possint in heresim crimine pag. 453. nu. 45.
- Torqueri an possit Reus denuò, si nova superveniant indicia. pag. 453. nu. 80. pag. 514. num. 41.
- Torqueri an possint Rei in rebus dubiis, ut suam intentionem proferant. pag. 481. nu. 10.
- TORTOR alicujus, vel per imperitiam, vel dolomilo, qua pœna Jūdex afficiendus. pag. 441. nu. 21.
- TORTURA quamdiu durare debeat. pag. 453. num. 61.
- Tortura non est locus, quoties Rei aliunde convenerit. sunt. pag. 89. nu. 19.
- TRADITIONES SS. Apostolorum, & Conciliorum localium servandas sunt, & custodiendas. pag. 140. nu. 13.
- Traditiones Ecclesiasticae ejusdem esse autoritatis, ac Scripturæ, Doctores Ecclesiæ uno ore confitentur. Testimonia numerantur. pag. 157. num. 27. & sequen. pagina 163. nu. 27.
- Traditiones Ecclesiasticae eandem vim retinent cum Scripturis, & ita sunt observanda, scuti à Majoribus traditæ sunt. pag. 156. num. 29.
- Traditiones Ecclesiasticae, & Scripturæ aequaliter esse autoritatem, nominantur Autores, quisentient, & loci etiam indicantur. pag. 158. nu. 30.
- Traditiones Ecclesiæ servandas esse innumerantur Concilia. pag. 158. nu. 31.
- Traditiones Ecclesiasticas spernere hereticum est. pag. 159. nu. 32.
- Per traditionem Apostolicam multa reperiuntur in Ecclesiæ suscepta, & custodita, quæ scripta Apostolorum literis non inveniuntur. pag. 159. nu. 33.
- Traditiones Ecclesiasticas ab homine Christiano non necessariò tenendas in hereticos negantes nonnulla argumenta adducuntur. pag. 159. nu. 35.
- Traditionibus Ecclesiæ quomodo cognoscamus quilibet Canonici, & Spiritu Sancto spirante conscripti. pagina 160. num. 38. pag. 163. nu. 38.
- Ob Ecclesiasticas traditiones sacris literis credimus. pag. 160. nu. 39.
- Traditioni Ecclesiasticæ heretici, qui autoritatem detrahere conantur, insaniunt. pagina 161. nu. 40.
- Traditiones Majorum probare non est solius Ecclesiæ-

clesiae. pagina 163. num. 26.
TRANSACTIO nulla est, quæ de crimine hæresis à quocunque facta fuerit. pag. 201. nu. 13. p. 204. nu. 13.
TUTORE confiscato, aut prodigi, vel furioso Curatore, adversus fiscum cui danda sit actio. pag. 42. nu. 123.

V

VATICINATORES, qui se Deo plenos asimulant, quibus sint puniendi suppliciis. pag. 134. nu. 21.
VENIA quibus sit concedenda. pagina 357. num. 26.
VERBA impropriè accipi tolerabilius, immò etiam rectius, & justius est, quam quod operentur absurdum. pag. 60. nu. 243.
VERITATIS, & Innocentia vis. pagina 106. num. 4.
VESPASIANVS, cum æger esset, de cometa quodam quid dixerit. pag. 412. nu. 9.
VESTITVM pœnitentia qui ab jecerit, aut occultaverit, puniendus est, ut impœnitens. pag. 340. nu. 11.
Vestitus Pœnitentium, & Saccus hæreticorum damnatorum suspendens est in Ecclesia, in cuius Parœcia habitarunt. pagina 341. num. 13.
VICARIUS Episcopi, vel Capitulum sedem vacante, an assistere possint Inquisitoribus loco Episcopi. pagina 165. num. 6. pag. 167. num. 6.
VINCENTII Lirinensis explanatio illius loci Pauli: O' Timothee depositum custodi &c. pag. 212. num. 29.
VISITATORIS munus quale in S. Inquisitione, & qualis eligi debeat. pagina 282. num. 28.
Vita præsens cur ex ante acta spectari soleat. pag. 367. nu. 16.
VOCES Ecclesiae innovare non decet. pag. 213. num. 31.
ULPIANI responsum, quo ait inspiciendum esse locum domicilii Mariti, non illum, ubi contractum fuit Matrimonium, aut dote instrumentum conscriptum. pagina 45. num. 142.
Ulpianus quid hoc responso voluerit. pagina 45. num. 143.
Ulpiani sententia de loco Domicilii Mariti altera explanatur. pag. 45. num. 145.
Ulpiani prædictum responsum quando locum non habeat. pag. 45. num. 146.

USUCAPIO ad quid fuerit introducta. pagina 54. num. 204.
Usucaptionis, & Prescriptionis leges pœnales esse nullo jure probatur. pag. 54. nu. 203.
USRÆ quas ob causas vitandas sint. pagina 454. num. 2.
Usuras jure optimo Omnes semper sunt exercitati. pag. 454. num. 1.
Usurarum cognitio ad quos Judices pertineat. pag. 454. num. 3.
Usuram illicitam, & peccatum esse mortale apud Omnes est in confessu. pagina 455. num. 1.
Usuram exercens, quando nam Inquisitorum judicio subiicitur. pag. 455. nu. 4.
Usurarios quando nam Inquisidores punire possint. pag. 454. nu. 4. p. 465. nu. 6.
Usurariis quænam pœna ab Inquisitoribus fit imponenda. pag. 455. nu. 4.
USVS FRUCTVS Patri debitus confiscatur, quoties filii familias hæretici bona sunt publicata. pag. 33. num. 18. pag. 67. num. 18.
Ususfructus Bonorum, quæ rogatus erat hæreticus restituere post mortem suam, fisco adjudicandus est, quoad hæreticus moriatur. pag. 33. nu. 19.
Ususfructus, quem habuit Pater in Bonis adventitiis filii, non confiscatur, Patre familias impietatis damnato. pag. 38. nu. 81.
Ususfructus eorum Bonorum, quæ alienari prohibentur, an ad fiscum, vivente hæretico specent. pag. 67. nu. 19.
ULTVS, & coloris mutatio signum est animi sibi male concii. pag. 443. nu. 32.
UXOR, si Viro in scio aliquid alienaverit, & in hæresim postea inciderit; id omne Fiscus revocabit. pagina 36. num. 57. pagina 68. num. 57.
Uxor dimidia pars lucrorum, quæ Regiis legibus communia sunt conjugum, restituenda est. pag. 37. nu. 71.
Uxor, quæ sciens nupsit hæretico, an, sicut privatitur dote, sic etiam privetur arrbis. pag. 38. num. 73.
Uxor an fundum Dotalem repetere possit à Fisco, quem Maritus, ea consentiente, & jurante, vendidit, deinde fiscus vindicavit. pag. 38. nu. 75. pag. 68. nu. 75.
Uxorem propter hæresim ad perpetuum carcere rem damnatam an Maritus illic alere tenetur. pagina 101. num. 18. & sequen. pag. 104. nu. 18.
Uxores duas, aut plures habens à judice seculari

lari est puniendus. pagina 267. nu. 1. pag. 275. num. 1.
Uxores plures habentium causas cursuè Inquisitores cognoscant. pag. 267. nu. 2.
Uxores plures habentium causas quatenus Inquisitores cognoscere debeant. pagina 267. num. 3.
Uxores plures contra illos, qui habent, quando debeant procedere Inquisitores. pag. 267. num. 4.
Uxorem alienam quisciens ducit, & mulier quæ scienter nubit alterius Viro, à quibus puniendi sint. pag. 268. nu. 5.

Uxores plures habentes qua pœna ab Inquisitoribus affici soleant. pag. 268. num. 6. & sequen. p. 275. nu. 6. p. 467. nu. 6.
Uxores duas habentes puniuntur, & in eos Inquisitores in Hispania inquirunt. pagina 467. num. 5.

Z

Zelotypia quid. pag. 111. num. 43.
Zizaniorum parabola, de qua in Sacro Bloqujo, declaratur. pag. 459. nu. 9.

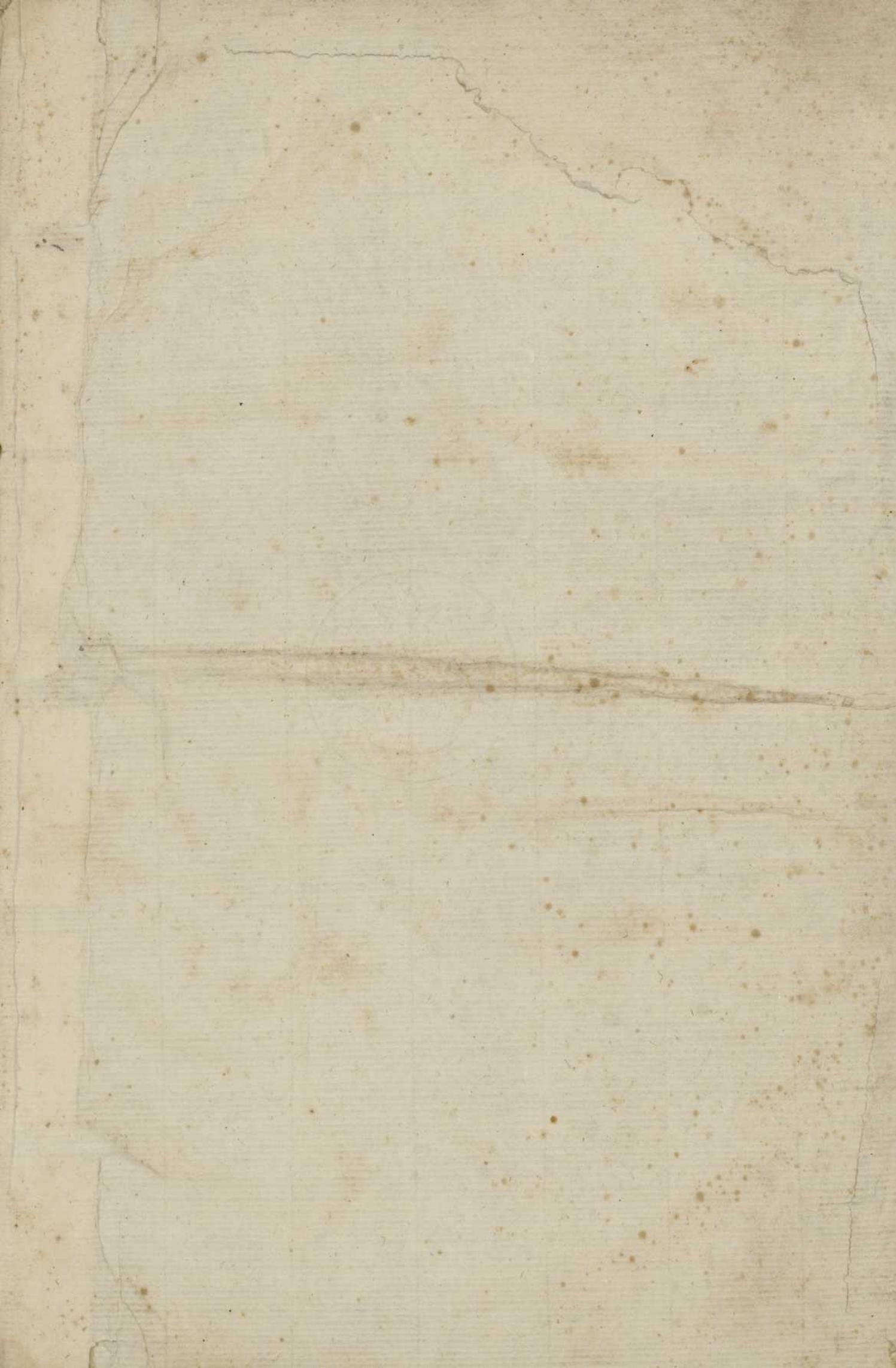
FINIS.

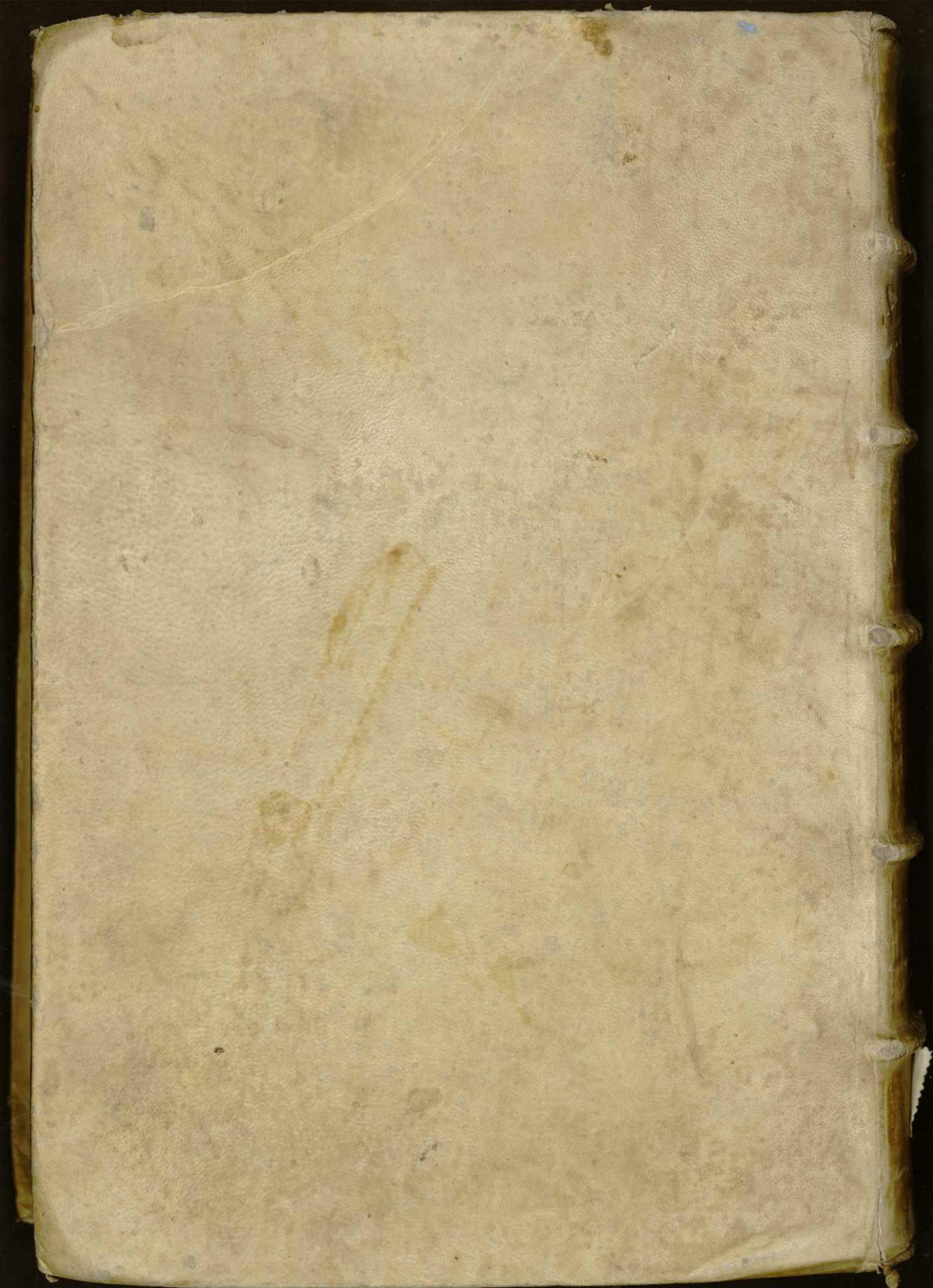

Errata gravjora sic Corrigenda.

Pagina	Colum.	Linea.	Errata.	Corrige.	Pagina	Colum.	Linea.	Errata.	Corrige.
pag.4.	col. 1.	lin. 4.	omnis	omnes	pag.201.	col. 1.	lin. 41.	Præcedentia	prudentia
pag.19.	col. 1.	lin. 38.	quidem	quidam	pag.203.	col. 1.	lin. 2.	idolatriæ	idolatria
pag.22.	col. 1.	lin. 29.	corpori	corpore	pag.203.	col. 2.	lin. 1.	ambigitur	ambiguitur
pag.23.	col. 2.	lin. 29.	judicario	judiciario	pag.204.	col. 2.	lin. 16.	Silvestri	Silvestrum
pag.30.	col. 1.	lin. 9.	dominum	dominium	pag.204.	col. 2.	lin. 35.	quaæ	que
pag.41.	col. 1.	lin. 4.	redit	redit	pag.206.	col. 2.	lin. 46.	generalis	generalius
pag.45.	col. 1.	lin. 26.	lucrorum	locorum	Ibidem.	In Margine.		Iustinianus	Iustinianum
pag.46.	col. 2.	lin. 44.	indicandum	judicandum	pag.219.	col. 1.	lin. 35.	Silvester	Silvestrum
pag.51.	col. 1.	lin. 1.	oblata	ablata	pag.222.	col. 2.	lin. 28.	dignor	dignior
pag.57.	col. 2.	lin. 4.	videdetur	videtur	pag.223.	col. 1.	lin. 12.	utilitate	vilitate
pag.64.	col. 2.	lin. 9.	quaæ	pro	Ibidem.	lin. 32.		dæconm	deorum
pag.65.	col. 2.	lin. 24.	Sacrilegium	Tollenda	Ibidem	col. 2.	lin. 22.	præcipitur	præcipit
			de Principis)	penitus.				penul.	penul.
pag.65.	col. 1.	lin. 40.	à Republica	è Republica	Ibidem	col. 2.	lin. 20.	oratione	oratione
pag.65.	col. 2.	lin. 30.	pænæ	penè	pag.233.	col. 2.	lin. 36.	poualentum	poualentum
pag.68.	col. 2.	lin. 13.	ju	in	pag.241.	col. 1.	lin. 48.	currere	currere
pag.69.	col. 2.	lin. 62.	sententiam	sententia	pag.255.	col. 2.	lin. 32.	maleficos	maleficos
pag.70.	col. 1.	lin. 25.	hæresium	hæresim	pag.258.	col. 2.	lin. 27.	pænes	penes
pag.76.	col. 2.	lin. 24.	simplicites	simplices	pag.290.	col. 1.	lin. 1.	deterrentur	deterrentur
pag.78.	col. 1.	lin. 12.	publici	publicis	pag.296.	col. 2.	lin. 16.	relatum	revelatum
pag.88.	col. 1.	lin. 17.	his	is	Ibidem	lin. 23.	eorum	codem	
pag.98.	col. 1.	lin. 27.	ut Plato	& Plato.	pag.303.	col. 1.	lin. vlt.	ab	ad
pag.104.	col. 1.	lin. 40.	co	eos	pag.332.	col. 2.	lin. 11.	ministri	ministris
pag.110.	col. 2.	lin. 41.	ceteras	cetera	pag.333.	col. 1.	lin. 16.	existimantur	existimantur
pag.111.	col. 1.	lin. 2.	Pheophyla:	Theophyla:	pag.334.	col. 1.	lin. 36.	parva	prava
pag.115.	col. 1.	lin. 35.	Eccl.	Eminentiss.	pag.337.	col. 1.	lin. 14.	à Iudice	Iudici
pag.115.	col. 2.	lin. 59.	Iosæ	Iosæ.	pag.343.	col. 1.	lin. 40.	confiteretur	confitetur
pag.116.	col. 1.	lin. 50.	statu	status	pag.363.	col. 1.	lin. 7.	falsi	falso
pag.117.	col. 2.	lin. 23.	qunimio	quinimò	pag.370.	col. 2.	lin. 39.	sectas	secta
			& 24.	sepolturæ	pag.370.	col. 2.	lin. 26.	visu	usu
pag.118.	col. 2.	lin. 43.	ab heresibus	ab heredibus	pag.386.	col. 1.	lin. 10.	purgatione	purgationem
pag.121.	col. 1.	lin. 24.	inuissu	inuissu	pag.400.	col. 1.	lin. 22.	hæres	hæreses
pag.122.	col. 1.	lin. 50.	empictatis	impictatis	pag.414.	col. 2.	lin. 22.	cujusquam	cujusdam
pag.124.	col. 1.	lin. 24.	judice	indice	pag.415.	col. 1.	lin. 22.	qua ræ	quare
pag.131.	col. 1.	lin. 8.	enim	in	pag.425.	col. 2.	lin. 22.	ipse	ipse
pag.136.	col. 1.	lin. 36.	casistas	casuistas	pag.436.	col. 2.	lin. 49.	Advicem	adinvicem
pag.140.	col. 2.	lin. 29.	veteras	veteres	pag.437.	col. 1.	lin. 36.	semiplenæ	semiplenè
pag.144.	col. 1.	lin. 42.	indicati	judicati	pag.441.	col. 2.	lin. 36.	condemnari	condemnare
pag.144.	col. 2.	lin. 37.	errarre	errare	pag.442.	col. 2.	lin. 52.	probatur	probantur
pag.147.	col. 1.	lin. 10.	solvantur	solvatur	pag.444.	col. 2.	lin. 52.	dignus	dignis
pag.149.	col. 1.	lin. 40.	apuer	apicem	pag.445.	col. 1.	lin. vlt.	repelere	reple
pag.149.	col. 2.	lin. 20.	malè	malæ	Ibidem	col. 2.	lin. 15.	jvvit	vivit
pag.155.	col. 2.	lin. 3.	extorta	exorta	Ibidem	lin. 44.	favetur	fovetur	
pag.159.	col. 1.	lin. 23.	ceterorum	cereorum	pag.449.	col. 2.	lin. 36.	extorquant	extorquent
pag.166.	col. 1.	lin. 5.	næc	nec	pag.450.	col. 2.	lin. 8.	Bucero	Bucere.
pag.170.	col. 2.	lin. 47.	jugenii	ingenii	pag.452.	col. 1.	lin. 7.	quæstione	repetitione
pag.178.	col. 1.	lin. 20.	sit	scit	pag.453.	col. 2.	lin. 27.	Àbacc:	Abau:
pag.182.	col. 1.	lin. 8.	Vide apud	vide Loca-	pag.479.	col. 1.	lin. 36.	finu unum	fin unum
			Locatum	tum	pag.512.	col. 2.	lin. 20.	certissima	incertissima
pag.190.	col. 2.	lin. 38.	per quam	per quem	pag.541.	col. 1.	lin. 34.	mos	morem
pag.195.	col. 1.	lin. 1.	cum plurimū	complurium	pag.549.	col. 1.	lin. 12.	unus	unum
pag.196.	col. 1.	lin. 49.	posse	possunt	pag.552.	col. 1.	lin. 20.	percipit	precipit
pag.196.	col. 2.	lin. 49.	casistas	casuistas	pag.573.	col. 2.	lin. 7.	ad	ab
pag.198.	col. 2.	lin. 40.	surdas	svidas	pag.569.	col. 1.	lin. 47.	fuse	fusste
pag.200.	col. 2.	lin. 16.	te	se	pag.570.	col. 1.	lin. 2.	priincipale	principale

Hilfsschuljahr der Collegien

Sign. Top.

Est. 38

Tab.

Nüm.

MUSIC Opera

3251

A-1561